

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

විනයපිටකෙ

විනයාලච්ඡාර-ටීකා (පඨමො භාගො)

ගන්ථාරම්භකථා

මුත්තභාරාදිනයගාථා

යො ලොකෙ ලොකලොකො වරතරපරදො රාජරාජග්ගජඤ්ඤා;
ආකාසාකාරකාරො පරමරතිරතො දෙවදෙවන්තවජ්ජො.

සංසාරාසාරසාරො සුනරනමනතො මාරභාරන්තරට්ඨො;
ලොකාලච්ඡාරකාරො අතිසතිගතිමා ධීරවීරන්තරම්මො.

සීහනිවත්තනයගාථා

සංසාරවක්කවිද්ධංසං, සම්බුද්ධං තං සුමානසං;
සංනමාමි සුගුණෙසං, සංදෙසිතසුද්දසං.

අනොතත්තොදකාවත්තනයගාථා

යෙන විද්ධංසිතා පාපා, යෙන නිබ්බාපිතා දරා;
යෙන ලොකා නිස්සරිසුං, යෙන වාහං නමාමි තං.

චතුදීපවක්කවත්තනයගාථා

සඬ්ඝං සසඬ්ඝං නමාමි, වන්තන්තවරධම්මජං;
මග්ගග්ගමනඵලට්ඨං, සුසංසං සුභමානසං.

අඛ්‍යපෙතචතුපාදආදියමකගාථා

විනයං විනයං සාරං, සඬ්ගහං සඬ්ගහං කරං;
වරියං වරියං වන්දෙ, පරමං පරමං සුතං.

ඛ්‍යපෙතචතුපාදආදිඅන්තයමකගාථා

පකාමෙ ඛුපකාමෙ, සාගමෙ ගුණසාගමෙ;
ගරවො මම ගරවො, වන්දාමි අභිවන්දාමි.

වත්පුත්තයෙ ගන්ථකාරෙ, ගරුසු සාදරං මයා;
කතෙන නමක්කාරෙන, හිත්වා සබ්බෙ උපද්දවෙ.

සික්ඛාකාමෙහි ධීරෙහි, ජිනසාසනකාරිහි;
හික්ඛුහි විනයඤ්ඤාහි, සාදරං අභියාවිතො.

වණ්ණයිස්සාමි විනය-සඤ්ඤාං පිතිවච්ඡිනං;
හික්ඛුනං වෙනයිකානං, යථාසත්තිබලං අහං.

පොරාණෙහි කතා ටීකා, කිඤ්චාපි අත්ථි සා පන;
අතිසඤ්ඤාපභාවෙන, න සාධෙති යථිච්ඡිනං.

තස්මා හි නානාසත්ථෙහි, සාරමාදාය සාධුකං;
නාතිසඤ්ඤාපවිත්ථාරං, කරිස්සං අත්ථවණ්ණනං.

විනයාලඤ්ඤාරං නාම, පෙසලානං පමොදනං;
ඉමං පකරණං සබ්බෙ, සම්මා ධාරෙන්තු සාධවොති.

ගන්ථාරම්භකථාවණ්ණනා

විවිධවිසෙසනයසමන්තාගතං කායවාචාවිනයනකරණසමත්ථං
ලජ්ජිපෙසලහික්ඛුනං සංසයවිතොදනකාරකං යොගාවචරපුග්ගලානං
සීලවිසුද්ධිසම්පාපකං ජිනසාසනවුඩ්ඪිභෙතුභූතං පකරණමිදමාරහිතුකාමො
අයමාවරියාසහො පඨමං තාව
රතනත්තයපණාමපණාමාරහභාවඅභිධෙය්‍යකරණහෙතු
කරණජපකාරපකරණාභිධානනිමිත්තපයොජනානි දස්සෙතුං “වත්පුත්තයං
නමස්සිත්වා” තිආදිමාහ. එත්ථ හි වත්පුත්තයං නමස්සිත්වාති ඉමිනා
රතනත්තයපණාමො චුත්තො පණාමෙතබ්බපණාමඅත්ථදස්සනතො. සරණං
සබ්බපාණිනන්ති ඉමිනා පණාමාරහභාවො පණාමහෙතුදස්සනතො.
පාළිමුත්තවිනිච්ඡයන්ති අභිධෙය්‍යො ඉමස්ස පකරණස්ස අත්ථභාවතො.
විජ්ජකිණ්ණමනෙකත්ථාති කරණහෙතු තෙනෙවකාරණෙන පකරණස්ස කතත්තා.
සමාහරිත්වා එකත්ථ, දස්සයිස්සමනාකුලන්ති කරණජපකාරො තෙනාකාරෙන
පකරණස්ස කරණතො. පකරණාභිධානං පන සමාහරිතසද්දස්ස සාමත්ථියතො
දස්සිතං සමාහරිත්වා දස්සනෙනෙව ඉමස්ස පකරණස්ස විනයසඤ්ඤාඉති නාමස්ස
ලභනතො.

නිමිත්තං පන අජ්ඣත්තිකබාහිරවසෙන දුට්ඨං. තත්ථ අජ්ඣත්තිකං නාම
කරුණා, තං දස්සනකිරියාය සාමත්ථියතො දස්සිතං තස්මිං අසති දස්සනකිරියාය
අභාවතො. බාහිරං නාම සොතුජනසමුහො, තං යොගාවචරහික්ඛුනන්ති තස්ස
කරුණාරම්මණභාවතො. පයොජනං පන දුට්ඨං
පණාමපයොජනපකරණපයොජනවසෙන. තත්ථ පණාමපයොජනං නාම

අන්තරායවිසාසනපසාදජනනාදිකං, තං සරණං සබ්බපාණීනන්ති ඉමස්ස සාමන්තීයතො දස්සිතං හෙතුමිති සති ඵලස්ස අවිනාභාවතො. චුත්තඤ්ඤි අභිධම්මට්ඨකාවරියෙන “ගුණවිසෙසවා හි පණාමාරහො හොති, පණාමාරහෙ ව කතො පණාමො චුත්තජ්ජයොජනසිද්ධිකරොව හොති” ති (ධ. ස. මූලට්. 1). පකරණපයොජනමිපි දුට්ඨං මුඛ්‍යානුසංඛිතවසෙන. තෙසු මුඛ්‍යපයොජනං නාම ඛ්‍යාඤ්ජනානුරූපං අත්ථස්ස පටිච්ඡික්ඛනං පකාසනඤ්ච අත්ථානුරූපං ඛ්‍යාඤ්ජනස්ස උද්දිසනං උද්දෙසාපනඤ්ච, තං විනයෙ පාටවත්ථායාති ඉමිනා චුත්තං. අනුසංඛිතපයොජනං නාම සීලාදිඅනුපාදාපරිනිබ්බානන්තො අත්ථො, තං සමාහරිත්වා එකත්ථ දස්සයිස්සන්ති ඉමස්ස සාමන්තීයෙන දස්සිතං එකත්ථ සමාහරිත්වා දස්සෙන සති තදුග්ගහපරිපුච්ඡාදිනා කතපයොගස්ස අනන්තරායෙන තදත්ථසිජ්ඣනතොති.

කීමත්ථං පනෙත්ථ රතනත්තයපණාමාදයො ආවරියෙන කතා, නනු අධිජ්ජෙතගන්ථාරම්භොව කාතබ්බොති? චුච්චතෙ – එත්ථ රතනත්තයපණාමකරණං තබ්බිහතන්තරායො හුත්වා අනායාසෙන ගන්ථපරිසමාපනත්ථං. පණාමාරහභාවවචනං අත්තතො යුත්තපත්තකාරිතාදස්සනත්ථං, තං විඤ්ඤනං තොසාපනත්ථං, තං පකරණස්ස උග්ගහණත්ථං, තං සබ්බසම්පත්තිනිජ්ජාදනත්ථං. අභිධෙය්‍යකථනං විදිතාභිධෙය්‍යස්ස ගන්ථස්ස විඤ්ඤනං උග්ගහධාරණාදිවසෙන පටිපජ්ජනත්ථං. කරණහෙතුකථනං අකාරණෙ කතස්ස වායාමස්ස නිජ්ජලභාවතො තජ්ජපික්ඛෙපනත්ථං. කරණජ්ජකාරකථනං විදිතජ්ජකාරස්ස ගන්ථස්ස සොතුනං උග්ගහණාදීසු රුච්ජනනත්ථං. අභිධානදස්සනං වොහාරසුඛත්ථං. නිමිත්තකථනං ආසන්නකාරණදස්සනත්ථං. පයොජනදස්සනං දුට්ඨපයොජනකාමීනං සොතුනං සමුස්සාහජනනත්ථන්ති.

රතනත්තයපණාමපයොජනං පන බහුභි පකාරෙහි විත්ථාරයන්ති ආවරියා, තං තත්ථ තත්ථ චුත්තනායෙනෙව ගහෙතබ්බං. ඉධ පන ගන්ථගරුභාවමොචනත්ථං අට්ඨකථාවරියෙහි අධිජ්ජෙතපයොජනමෙව කථයිමිහ. චුත්තඤ්ඤි අට්ඨකථාවරියෙන –

“නිපච්චකාරස්සෙතස්ස;
කතස්ස රතනත්තයෙ;
ආනුභාවෙන සොසෙත්වා;
අන්තරායෙ අසෙසතො” ති. (ධ. ස. අට්ඨ. ගන්ථාරම්භකථා 7);

අයමෙත්ථ සමුදායත්ථො, අයං පන අවයවත්ථො – අහං සබ්බපාණීනං සරණං සරණිභූතං චත්ථුත්තයං නමස්සාමි, නමස්සිත්වා යොගාවචරහික්ඛුනං විනයෙ පාටවත්ථාය අනෙකත්ථවිජ්ජකිණිණං පාළිමුත්තවිනිච්ඡයං එකත්ථ සමාහරිත්වා අනාකුලං කත්වා දස්සයිස්සං දස්සයිස්සාමිති යොජනා.

තත්ථ වසන්ති එත්ථාති වත්ථු. කිං තං? බුද්ධාදිරතනං. තඤ්ඤි යස්මා සරණගතා සප්පුරිසා සරණගමනසමඬිගිතො හුත්වා බුද්ධාදිරතනං ආරම්මණං කත්වා තස්මිං ආරම්මණෙ වසන්ති ආවසන්ති නිවසන්ති, තස්මා “වත්ථු”ති වුච්චති. ආරම්මණඤ්ඤි ආධාරො, ආරම්මණිකං ආධෙය්‍යාති. ඉතො පරානිපි වත්ථුසද්දස්ස වචනත්ථාදීනි ආවරියෙහි වුත්තානි, තානිපි තත්ථ තත්ථ වුත්තනෙයෙනෙව වෙදිතබ්බාති. ඉධ පන ගන්ථවිත්ථාරපරිහරණත්ථං එත්තකමෙව වුත්තන්ති වෙදිතබ්බන්ති. තිණ්ණං සමුහොති තයං, තයො අංසා අවයවා අස්සාති වා තයං. කිං තං? සමුදායො. වත්ථුනං තයන්ති වත්ථුත්තයං. කිං තං? බුද්ධාදිරතනත්තයං. නමස්සාමිති නමස්සිත්වා, අනමන්ති නමස්සිත්වා. බුද්ධාදිරතනඤ්ඤි ආරම්මණං කත්වා විත්තස්ස උප්පජ්ජනකාලෙ ත්වා-පච්චයො පච්චුප්පන්තකාලිකො හොති, තස්මා පඨමො විග්ගහො කතො, පාළිමුත්තවිනිච්ඡයං එකත්ථ දස්සනකාලෙ අතීතකාලිකො, තස්මා දුතියො විග්ගහො. තෙනෙව ච කාරණෙන අත්ථයොජනායපි පච්චුප්පන්තකාලඅතීතකාලවසෙන යොජනා කතා.

සරති හිංසතීති සරණං. කිං තං? බුද්ධාදිරතනත්තයං. තඤ්ඤි සරණගතානං සප්පුරිසානං භයං සන්තාසං දුක්ඛං දුග්ගතිවිනිපාතං සංකිලෙසං සරති හිංසති විනාසෙති, තස්මා “සරණ”න්ති වුච්චති. වුත්තඤ්ඤි භගවතා –

“යස්මිං, මහානාම, සමයෙ අරියසාවකො තථාගතං අනුස්සරති, නෙවස්ස තස්මිං සමයෙ රාගපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති”තිආදි (අ. නි. 6.10; 11.11),

“එවං බුද්ධං සරන්තානං;
ධම්මං සඬ්ඝඤ්ච හික්ඛවො;
භයං වා ඡම්භිතත්තං වා;
ලොමහංසො න හෙස්සති”ති ව. (සං. නි. 1.249);

යස්මා පන “සරණ”න්ති ඉදං පදං “නාථ”න්ති පදස්ස වෙච්චනභූතං කිතසුද්ධනාමපදං හොති, න කිතමත්තපදං, තස්මා ධාත්වත්ථො අන්තොනීතො. “සර හිංසාය”න්ති හි වුත්තං හිංසත්ථං ගහෙත්වා සබ්බපාණීනං සරණං හිංසකං වත්ථුත්තයං නමස්සිත්වා විඤ්ඤායමානෙ අනිට්ඨප්පසඬිගතො සබ්බපාණීනං සරණං සරණිභූතං නාථභූතං වත්ථුත්තයං නමස්සිත්වාති විඤ්ඤායමානෙයෙව යුජ්ජති, තෙනෙව ච කාරණෙන අත්ථයොජනායමපි තථා යොජනා කතා. සබ්බ-සද්දො නිරවසෙසත්ථවාචකං සබ්බනාමපදං. සහ අවෙන යො වත්තතීති සබ්බොති කතෙ පන සකල-සද්දො විය සමුදායවාචකං සමාසනාමපදං හොති. පාණො එතෙසං අත්ථිති පාණිතො, පාණොති වෙන්ථ ජීවිතින්ද්‍රියං අධිජ්ජෙතං. සබ්බෙ පාණිතො සබ්බපාණිතො, තෙසං සබ්බපාණීනං. එත්තාවතා වත්ථුත්තයස්ස සබ්බලොකසරණභාවං, තතොයෙව ච නමස්සනාරභභාවං, නමස්සනාරභෙ ච කතායනමස්සනකිරියාය යථාධිජ්ජෙතත්ථසිද්ධිකරභාවං, අත්තතො කිරියාය ච බෙන්තඬිගතභාවං දස්සෙති.

එවං සහෙතුකං රතනත්තයපණාමං දස්සෙත්වා ඉදානි පකරණාරම්භස්ස සනිමිත්තං මුත්තපයොජනං දස්සෙතුමාහ “විනයෙ පාටවත්ථාය,
 යොගාවචරභික්ඛුන”න්ති. එත්ථ ච විනයෙ පාටවත්ථායාති මුත්තපයොජනදස්සනං,
 තංදස්සනෙන ච අනුසංඛිතපයොජනමපි විභාවිතමෙව හොති කාරණෙ සිද්ධෙ
 කාරියස්ස සිජ්ඣනතො. යොගාවචරභික්ඛුනන්ති බාහිරනිමිත්තදස්සනං, තස්මිං
 දස්සිතෙ අජ්ඣත්තිකනිමිත්තමපි දීපිතමෙව හොති ආරම්මණෙ ඤාතෙ
 ආරම්මණිකස්ස ඤාතබ්බතො. තත්ථ විවිධා නයා එත්ථාති විනයො,
 දුට්ඨපාතිමොක්ඛදුට්ඨවිභංගපඤ්චට්ඨපාතිමොක්ඛද්දෙසපඤ්චආපත්තික්ඛන්ධසත්
 තආපත්තික්ඛන්ධාදයො විවිධා අනෙකජ්ජකාරා නයා එත්ථ සන්තීති අත්ථො. අථ වා
 විසෙසා නයා එත්ථාති විනයො, දළ්භිකම්මසිලිකරණපයොජනා
 අනුපඤ්ඤත්තිනයාදයො විසෙසා නයා එත්ථ සන්තීති අත්ථො. අථ වා විනෙතීති
 විනයො. කායො විනෙති කායවාචායො, ඉති කායවාචානං විනයනතො විනයො.
 චුත්තඤ්ඤි අට්ඨකථායං –

“විවිධවිසෙසනයත්තා;
 විනයනතො චෙව කායවාචානං;
 විනයත්ථවිදුහි අයං;
 විනයො ‘විනයො’ති අක්ඛාතො”ති. (පාරා. අට්ඨ. 1.පයමමභාසඤ්ඤිකථා;
 ධ. ස. අට්ඨ. නිදානකථා; දී. නි. අට්ඨ. 1.පයමමභාසඤ්ඤිකථා);

කො සො? විනයපිටකං. තස්මිං විනයෙ. පටති වියත්තභාවං ගච්ඡතීති පටු. කො
 සො? පණ්ඩිතො. පටුනො භාවො පාටවං. කිං තං? ඤාණං. අසති කාරණානුරූපං
 භවතීති අත්ථො. කො සො? පයොජනං. පාටවමෙව අත්ථො පාටවත්ථො, තස්ස
 පාටවත්ථාය, විනයපිටකෙ කොසල්ලඤාණපයොජනායාති චුත්තං හොති. යුඤ්ජනං
 යොගො, කම්මට්ඨානමනසිකාරො. අවචරන්තීති අවචරා, යොගෙ අවචරා
 යොගාවචරා, කම්මට්ඨානිකා භික්ඛු. සංසාරෙ භයං ඉක්ඛන්තීති භික්ඛු, යොගාවචරා
 ච තෙ භික්ඛු වාති යොගාවචරභික්ඛු, තෙසං යොගාවචරභික්ඛුනං. එතෙන විනයෙ
 පටුභාවො නාම භික්ඛුනංයෙව අත්ථො හොති, න ගහට්ඨතාපසපරිබ්බාජකාදීනං.
 භික්ඛුසු ච කම්මට්ඨානෙ නියුත්තානං ලජ්ජිපෙසලභික්ඛුනංයෙව, න
 විස්සට්ඨකම්මට්ඨානානං අලජ්ජිභික්ඛුනන්ති ඉමමත්ථං දස්සෙති.

එවං පකරණාරම්භස්ස සනිමිත්තං පයොජනං දස්සෙත්වා ඉදානි සහෙතුකං
 අභිධෙය්‍යං දස්සෙතුං “විජ්ජකිණ්ණමනෙකත්ථ, පාළිමුත්තවිනිච්ඡය”න්ති ආහ.
 තත්ථ විජ්ජකිණ්ණං අනෙකත්ථාති ඉමිනා පකරණාරම්භස්ස හෙතුං දස්සෙති
 හෙතුමත්තවිසෙසනත්තා, ඉමස්ස අනෙකත්ථවිජ්ජකිණ්ණත්තායෙව ආවරියස්ස
 ආරම්භො හොති, න අවිජ්ජකිණ්ණෙ සති. චක්ඛති හි “සමාහරිත්වා එකත්ථ
 දස්සයිස්ස”න්ති (වි. සංඛි. අට්ඨ. ගන්ථාරම්භකථා). පාළිමුත්තවිනිච්ඡයන්ති ඉමිනා
 පකරණාභිධෙය්‍යං. තත්ථ කිරති වික්ඛිපතීති කිණ්ණො, පකාරෙන කිණ්ණො
 පකිණ්ණො, විවිධෙන පකිණ්ණො විජ්ජකිණ්ණො. කො සො?
 පාළිමුත්තවිනිච්ඡයො, තං විජ්ජකිණ්ණං.

අනෙකක්‌ථානි එත්‌ථ සඬ්ඛ්‍යාවාවකො සබ්බන්තාමිකො එක-සද්දො, න එකො අනෙකෙ. ඛේවත්‌ථාවාවකො අනෙකසද්දො. එකන්තඑකවචනන්තොපි එක-සද්දො න-ඉතිනිපාතෙන යුත්තත්තා ඛුචවනන්තො ජාතොති. තත්‌ථ අනෙකත්‌ථ ඛුසුති අත්‌ථො, පාරාජිකකණ්ඩට්ඨකථාදීසු අනෙකෙසු පකරණෙසුති චුත්තං හොති. පොරාණට්ඨකායං පන අනෙකත්‌ථානි අනෙකෙසු සික්ඛාපදපදෙසෙසුති අත්‌ථො දස්සිතො, එවඤ්ච සති උපරි ‘‘සමාහරිත්‌වා එකත්‌ථා’’ති වක්ඛමානත්තා ‘‘අනෙකත්‌ථවිජ්ජකිණ්ණං එකත්‌ථ සමාහරිත්‌වා’’ති ඉමෙසං පදානං සහයොගීභූතත්තා අනෙකෙසු සික්ඛාපදපදෙසෙසු විජ්ජකිණ්ණං එකස්මිං. සික්ඛාපදපදෙසෙ සමාහරිත්‌වානි අත්‌ථො භවෙය්‍ය, සො ච අත්‌ථො අයුත්තො. කස්මා? අනෙකෙසු පකරණෙසු විජ්ජකිණ්ණං එකස්මිං පකරණෙ සමාහරිත්‌වානි අත්‌ථො අමිහෙහි චුත්තො. අථ පන ‘‘එකත්‌ථා’’ති ඉමස්ස ‘‘එකතො’’ති අත්‌ථං විකප්පෙත්‌වා අනෙකෙසු සික්ඛාපදපදෙසෙසු විජ්ජකිණ්ණං එකතො සමාහරිත්‌වානි අත්‌ථං ගණ්හෙය්‍ය, සො අත්‌ථො යුත්තො භවෙය්‍ය.

පකට්ඨානං ආළිති පාළි, උත්තමානං වචනානං අනුක්කමොති අත්‌ථො. අථ වා අත්තත්‌ථපරත්‌ථාදිහෙදං අත්‌ථං පාලෙති රක්ඛතීති පාළි, ලළානමවිසෙසො. කා සා? විනයතන්ති. මුච්චතීති මුත්තො, පාළිතො මුත්තො පාළිමුත්තො. ඡිත්ඨියතෙ අනෙතානි ඡයො, නිහරිත්‌වා ඡයො නිච්ඡයො, විසෙසෙන නිච්ඡයො විනිච්ඡයො, බ්ලමද්දනාකාරෙන පවත්තො සද්දනායො අත්‌ථනායො ච. පාළිමුත්තො ච සො විනිච්ඡයො වානි පාළිමුත්තවිනිච්ඡයො, තං පාළිමුත්තවිනිච්ඡයං. ඉදඤ්ච ‘‘ආනගරා ඛදිරවන’’න්තිආදීසු විය යෙභුය්‍යානාවසෙන චුත්තං කත්‌ථවි පාළිවිනිච්ඡයස්සපි දිස්සන්තො. පොරාණට්ඨකායං පන පාළිවිනිච්ඡයො ච පාළිමුත්තවිනිච්ඡයො ච පාළිමුත්තවිනිච්ඡයොති එවං එකදෙසසරූපෙකසෙසවසෙන වා එතං චුත්තන්ති දට්ඨබ්බන්ති දුතියනායොපි චුත්තො, එවඤ්ච සති පාළිවිනිච්ඡයපාළිමුත්තවිනිච්ඡයෙහි අඤ්ඤස්ස විනිච්ඡයස්ස අභාවා කිමෙතෙන ගන්ථගරුකරෙන පාළිමුත්තග්ගහණෙන. විසෙසනඤ්ඤි සම්භවඛ්‍යාහිවාමර ච සති සාත්‌ථකං සියාති පට්ඨමනායොච ආරාධතීයො හොති.

එවං සහෙතුකං අභිධෙය්‍යං දස්සෙත්‌වා ඉදානි කරණප්පකාරං දස්සෙති ‘‘සමාහරිත්‌වා’’තිආදීනා. දුට්ඨො හෙත්‌ථ කරණප්පකාරො එකත්‌ථසමාහරණඅනාකුලකරණවසෙන. සො දුට්ඨොපි තෙන පකාරෙන පකරණස්ස කතත්තා ‘‘කරණප්පකාරො’’ති චුච්චති. තත්‌ථ සමාහරිස්සාමිති සමාහරිත්‌වා, සං-සද්දො සඬ්ඛෙපත්‌ථො, තස්මා සඬ්ඛිපිය ආහරිස්සාමිති අත්‌ථො. අනාගතකාලිකවසෙන පච්චමානෙන ‘‘දස්සයිස්ස’’න්ති පදෙන සමානකාලත්තා අනාගතකාලිකො ඉධ ත්වා-පච්චයො චුත්තො. එකත්‌ථානි එකස්මිං ඉධ විනයසඬ්ඛගහප්පකරණෙ. එකත්‌ථානි වා එකතො. දස්සයිස්සන්ති දස්සයිස්සාමි, ඤාපයිස්සාමිති අත්‌ථො. ආකුලති ඛ්‍යාකුලතීති ආකුලො, න ආකුලො අනාකුලො, පුබ්බාපරඛ්‍යාකිණ්ණවිරහිතො පාළිමුත්තවිනිච්ඡයො. අනාකුලන්ති පන භාවනපුංසකං, තස්මා කරධාතුමයෙන කත්‌වාසද්දෙන යොජෙත්‌වා දස්සනකිරියාය සම්බන්ධිතබ්බං.

එවං රතනත්තයපණාමාදිකං පුබ්බකරණං දස්සෙත්වා ඉදානි යෙ පාළිමුත්තවිනිච්ඡයෙ දස්සෙතුකාමො, තෙසං අනුක්කමකරණත්ථං මානිකං යපෙත්තො “තත්තං මානිකා”තිආදිමාහ. මානිකාය හි අසති දස්සිතවිනිච්ඡයා විකිරන්ති විධංසෙත්ති යථා තං සුත්තෙන අසඬගහිතානි පුජ්ථානි. සන්තියා පන මානිකාය දස්සිතවිනිච්ඡයා න විකිරන්ති න විධංසෙත්ති යථා තං සුත්තෙන සඬගහිතානි පුජ්ථානි. තං තං අත්ථං ජානිතුකාමෙහි මානිකානුසාරෙන ගන්ත්වා ඉච්ඡිතිච්ඡිතවිනිච්ඡයං පත්වා සො සො අත්ථො ජානිතබ්බො භොති, තස්මා සුඛග්ගහණත්ථං මානිකා යපිතා. තත්ථ තත්තාති තස්මිං පාළිමුත්තවිනිච්ඡයෙ. අයන්ති අයං මයා චක්ඛමානා. මාතා වියාති මානිකා. යථා හි පුත්තා මානිතො පභවන්ති, එවං නිද්දෙසපදානි උද්දෙසතො පභවන්ති, තස්මා උද්දෙසො මානිකා වියාති “මානිකා”ති වුච්චති.

දිවාසෙය්‍යාතිආදීසු දිවාසෙය්‍යා දිවාසෙය්‍යවිනිච්ඡයකථා. පරික්ඛාරො පරික්ඛාරවිනිච්ඡයකථා...පෙ.... පකිණ්ණකං පකිණ්ණකවිනිච්ඡයකථාති යොජනා. තෙනෙව චක්ඛති “දිවාසෙය්‍යවිනිච්ඡයකථා සමත්තා”තිආදි. ඉති-සද්දො ඉදමත්ථො වා නිදස්සන්ත්ථො වා පරිසමාපන්ත්ථො වා. තෙසු ඉදමත්ථෙ කා සා? දිවාසෙය්‍යා...පෙ.... පකිණ්ණකං ඉති අයන්ති. නිදස්සන්ත්ථෙ කථං සා? දිවාසෙය්‍යා...පෙ.... පකිණ්ණකං ඉති දට්ඨබ්බාති. පරිසමාපන්ත්ථෙ සා කිත්තකෙන පරිසමත්තා? දිවාසෙය්‍යා...පෙ.... පකිණ්ණකං ඉති එත්තකෙන පරිසමත්තාති අත්ථො. ඉමෙසං පන දිවාසෙය්‍යාදිපදානං වාක්‍යවිග්ගහං කත්වා අත්ථෙ ඉධ වුච්චමානෙ අතිපසඤ්චො භවිස්සති, සොතුනඤ්ච දුස්සල්ලක්ඛණීයො, තස්මා තස්ස තස්ස නිද්දෙසස්ස ආදිමිහියෙව යථානුරූපං චක්ඛාම.

ගන්ථාරම්භකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

1. දිවාසෙය්‍යවිනිච්ඡයකථා

1. එවං පාළිමුත්තවිනිච්ඡයකථානං මානිකං යපෙත්වා ඉදානි යථායපිතමානිකානුක්කමෙන නිද්දිසන්තො “තත්ථ දිවාසෙය්‍යාති දිවානිපජ්ජන”න්තිආදිමාහ. තත්ථ තත්ථාති තෙසු මානිකාපදෙසු සමහිනිවිට්ඨස්ස “දිවාසෙය්‍යා”ති පදස්ස “දිවානිපජ්ජන”න්ති අත්ථො දට්ඨබ්බොති යොජනා. තත්ථ දිවා-සද්දො අභවාචකො ආකාරන්තො නිපාතො. වුත්තඤ්ච අභිධානප්පදිපිකායං “ආනුකුලොයතු සද්ධඤ්ච, නත්තං දොසො දිවා ත්වහෙ”ති. සයනං සෙය්‍යා, කරජකායගතරූපානං උද්ධං අනුග්ගන්ත්වා දීඝවසෙන විත්ථාරතො පවත්තනසඬබාතො ඉරියාපථවිසෙසො. දිවාකාලස්මිං සෙය්‍යා දිවාසෙය්‍යා. අරුණුග්ගමනතො පට්ඨාය යාව සූරියත්ථවිග්ගමනා, එතස්මිං කාලෙ සයනඉරියාපථකරණන්ති. තෙනාහ “දිවානිපජ්ජනන්ති අත්ථො”ති.

තත්තාති තස්මිං දිවාසෙය්‍යෙන අයං චක්ඛමානො විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති යොජනා. “අනුජානාමි...පෙ.... වචනතො”ති (පාරා. 77) අයං.

පයමපාරාජිකසික්ඛාපදස්ස විනීතවත්ථුසු ආගතො භගවතා ආභවිවහාසිතො ඤාපකපායො. තත්ථ දිවා පටිසල්ලීයන්තෙනාති දිවා නිපජ්ජන්තෙන. ද්වාරං සංවරිත්වා පටිසල්ලීයිතුන්ති ද්වාරං පිදහිත්වා නිපජ්ජිතුං. “දිවා...පෙ.... නිපජ්ජිතබ්බන්ති ඤාපාං. නනු පාළියං “අයං නාම ආපත්ති” ති න චුත්තා, අථ කථමෙත්ථ ආපත්ති විඤ්ඤායතීති වොදනං සන්ධායාහ “එත්ථ ච කිඤ්චාපි” තිආදි. තත්ථ එත්ථාති එතස්මිං දිවානිපජ්ජනෙ. ච-සද්දො වාකාරාමිහජොතකො, කිඤ්චාපි-සද්දො නිපාතසමුදායො, යදිපිත්තාත්ථො. පාළියං අයං නාම ආපත්තිති කිඤ්චාපි න චුත්තා, පන තථාපි අසංවරිත්වා නිපජ්ජන්තස්ස අට්ඨකථායං (පාරා. අට්ඨ. 1.77) දුක්කථං යස්මා චුත්තං, තස්මා එත්ථ ආපත්ති විඤ්ඤායතීති යොජනා. එවං සන්තෙපි අසති භගවතො වචනෙ කථං අට්ඨකථායං චුත්තං සියාති ආභ “විවරිත්වා...පෙ.... අනුඤ්ඤාතත්තා” ති. එතෙන භගවතො අනුජානනම්පි තං අකරොන්තස්ස ආපත්තිකාරණං හොතිති දස්සෙති.

තත්ථ “උජ්ජන්තෙ වත්ථුමහීති ඉත්ථියා කතඅජ්ඣාචාරවත්ථුස්මි” ත්ති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.77) චුත්තං, සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.77) පන “මෙථුනවත්ථුස්මි උජ්ජන්තෙ” ති චුත්තං, පොරාණටිකායම්පි තමෙව ගහෙත්වා “උජ්ජන්තෙ මෙථුනවත්ථුස්මි” ත්ති චුත්තං, තදෙනං විචාරෙතබ්බං මෙථුනලක්ඛණස්ස අභාවා. නනු සික්ඛාපදපඤ්ඤාපනං නාම බුද්ධවිසයො, අථ කස්මා අට්ඨකථායං දුක්කථං චුත්තන්ති ආභ “භගවතො” තිආදි. න කෙවලං උපාලිත්ථෙරාදීහි එව අට්ඨකථා යපිතා, අථ බො පාළිතො ච අත්ථතො ච බුද්ධෙන භගවතා චුත්තො. න හි භගවතා අබ්‍යාකතං තත්තිපදං නාම අත්ථී, සබ්බෙසංයෙව අත්ථො කථිතො, තස්මා සම්බුද්ධෙනෙව තිණ්ණං පිටකානං අත්ථවණ්ණනක්කමොපි භාසිතොති දට්ඨබ්බං. තත්ථ තත්ථ හි භගවතා පවත්තිතා පකිණ්ණකදෙසනායෙව අට්ඨකථාති.

කිං පනෙත්ථ එතං දිවා ද්වාරං අසංවරිත්වා නිපජ්ජන්තස්ස දුක්කථාපත්තිආපජ්ජනං අට්ඨකථායං චුත්තත්තා එව සිද්ධං, උදාහු අඤ්ඤෙතපිති ආභ “අත්ථාපත්ති” තිආදි. එතං දුක්කථාපත්තිආපජ්ජනං න කෙවලං අට්ඨකථායං චුත්තත්තා එව සිද්ධං, අථ බො “අත්ථාපත්ති දිවා ආපජ්ජති, නො රත්ති” ත්ති (පරි. 323) ඉමිනා පරිවාරපායෙනපි සිද්ධං හොතිති යොජනා. කතරස්මිං පන වත්ථුස්මිං ඉදං සික්ඛාපදං චුත්තන්ති? “තෙන බො පන සමයෙන අඤ්ඤතරො හික්ඛු වෙසාලියං මහාවනෙ කුටාගාරසාලායං දිවා විහාරගතො ද්වාරං විවරිත්වා නිපන්තො අහොසි. තස්ස අභිගමඬිගාති වාතුපත්ථද්ධාති අහෙසුං. තෙන බො පන සමයෙන සම්බහුලා ඉත්ථියො ගන්ධඤ්ච මාලඤ්ච ආදාය විහාරං ආගමීසු විහාරපෙක්ඛිකායො. අථ බො තා ඉත්ථියො තං හික්ඛුං පස්සිත්වා අභිගජානෙ අහිනිසිදිත්වා යාවදත්ථං කත්වා ‘පුරිසුසහො වතාය’ ත්ති වත්වා ගන්ධඤ්ච මාලඤ්ච ආරොපෙත්වා පක්කමීසු. හික්ඛු කිලින්තං පස්සිත්වා භගවතො එතමත්ථං ආරොවෙසුං. පඤ්චහි, හික්ඛවෙ, ආකාරෙහි අභිගජානං කම්මනියං හොති රාගෙන, වච්චෙන, පස්සාවෙන, වාතෙන, උච්චාලිඬිගපාණකදට්ඨෙන. ඉමෙහි බො, හික්ඛවෙ, පඤ්චහාකාරෙහි අභිගජානං කම්මනියං හොති. අට්ඨානමෙනං, හික්ඛවෙ,

අනවකාසො, යං තස්ස භික්ඛුනො රාගෙන අභිගජානං කම්මනියං අස්ස, අරහං සො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු, අනාපත්ති භික්ඛවෙ තස්ස භික්ඛුනො. අනුජානාමි භික්ඛවෙ දිවා පටිසල්ලීයන්තෙන ද්වාරං සංවරිත්වා පටිසල්ලීයිතු’’න්ති (පාරා. 77) එතස්මිං වත්ථුස්මිං ඉදං වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං.

2. ඉදානි ද්වාරවිසෙසං දස්සෙතුං “කිදිස”න්තිආදිමාහ. තත්ථ පරිවත්තකද්වාරමෙවාති සංවරණවිවරණවසෙන ඉතො චිතො ච පරිවත්තනයොග්ගද්වාරමෙව. රුක්ඛසුචිකණ්ටකද්වාරන්ති රුක්ඛසුචිද්වාරං කණ්ටකද්වාරඤ්ච. “රුක්ඛසුචිද්වාරකණ්ටකද්වාර”මිච්චෙව වා පායො. යං උභොසු පස්සෙසු රුක්ඛත්ථමිහෙ නිබ්බන්ධා තත්ථ විජ්ඣන්වා මජ්ඣෙ ද්වෙ තිස්සො රුක්ඛසුචියො පවෙසෙත්වා කරොන්ති, තං රුක්ඛසුචිද්වාරං නාම. පවෙසනනික්ඛමනකාලෙ අපනෙත්වා ථකනයොග්ගං එකාය, බහුභි වා කණ්ටකසාධාහි කතං කණ්ටකද්වාරං නාම. ගාමද්වාරස්ස පිධානත්ථං පදරෙන වා කණ්ටකසාධාදිහි වා කතස්ස කවාටස්ස උදුක්ඛලපාසකරහිතතාය එකෙන සංවරිතුං විවරිතුඤ්ච අසක්කුණෙයාස්ස හෙට්ඨා එකං චක්කං යොජෙත්ති, යෙන පරිවත්තමානකකවාටං සුඛථකනකං හොති, තං සන්ධාය වුත්තං “චක්කලකයුත්තද්වාර”න්ති. චක්කමෙව හි ලාභබ්බත්ථෙත සංවරණවිවරණත්ථාය ගහෙතබ්බත්ථෙත චක්කලකං, තෙන යුත්තකවාටමිපි චක්කලකං නාම, තෙන යුත්තද්වාරං චක්කලකයුත්තද්වාරං.

මහාද්වාරෙසු පන ද්වෙ තිණි චක්කලකානි යොජෙතිති ආහ “එලකෙසු”තිආදි. කිට්ඨාසුති වෙළෙඳසකාදිහි කණ්ටකසාධාදිහි ච කතථකනකෙසු. සංසරණකිට්ඨකද්වාරන්ති චක්කලකයන්තෙන සංසරණකිට්ඨායුත්තමහාද්වාරං. ගොජ්චෙත්වාති ආවුණිත්වා, රජ්ජුහි ගන්ථෙත්වා වා. එකං දුස්සසාණිද්වාරමෙවාති එත්ථ කිලඤ්ඤසාණිද්වාරමිපි සඬිගහං ගච්ඡති. වජිරවුද්ධිට්ඨකායං (වජිර. ටී. පාරාජික 76-77) පන “දුස්සද්වාරං සාණිද්වාරඤ්ච දුස්සසාණිද්වාරං. දුස්සසාණි කිලඤ්ඤසාණිතිආදිනා වුත්තං සබ්බමිපි දුස්සසාණියමෙව සඬිගහෙත්වා වුත්තං, එකසදිසත්තා එකන්ති වුත්තං”න්ති වුත්තං.

3. එවං ද්වාරවිසෙසං දස්සෙත්වා ඉදානි යත්තකෙන ද්වාරං සංවුතං හොති, තං පමාණං දස්සෙතුං “කිත්තකෙන”ත්තාදිමාහ. තත්ථ සුචිති මජ්ඣෙ ඡිද්දං කත්වා පවෙසිතා. සට්ඨාති උපරි යොජිතා. ඉදානි යත්ථ ද්වාරං සංවරිත්වා නිපජ්ජිතුං න සක්කා හොති, තත්ථ කාතබ්බවිධිං දස්සෙතුං “සවෙ බහුතං වළඤ්ඤනට්ඨානං හොති”තිආදි වුත්තං. බහුතං අවළඤ්ඤනට්ඨානෙපි එකං ආපුච්ඡිත්වා නිපජ්ජිතුං වට්ටතියෙව. අථ භික්ඛු...පෙ.... නිසින්නා හොන්තිති ඉදං තත්ථ භික්ඛුතං සන්නිහිතභාවදස්සනත්ථං වුත්තං, න සෙසඉරියාපථසමඬිගිතානිවත්තනත්ථං, තස්මා නිපන්නෙපි ආහොගං කාතුං වට්ටති. නිපජ්ජිත්වා නිද්දායන්තෙ පන ආහොගං කාතුං න වට්ටති. අසන්නපක්ඛෙ ධිතත්තා රහො නිසජ්ජාය විය ද්වාරසංවරණං නාම මාතුගාමානං පවෙසනිවාරණත්ථං අනුඤ්ඤාතන්ති ආහ “කෙවලං භික්ඛුනිං වා”තිආදි.

එත්ථ ව තං යුත්තං, එවං සබ්බත්ථපි යො යො ථෙරවාදො වා අට්ඨකථාවාදො වා පච්ඡා වුච්චති, සො සොච පමාණන්ති ගහෙනබ්බන්ති ඉදං අට්ඨකථාවචනතො අතිරෙකං ආවරියස්ස වචනං. ඉතො පුබ්බාපරවචනං අට්ඨකථාවචනමෙව. තත්ථ තං යුත්තන්ති “කුරුන්දට්ඨකථායං පන...පෙ.... න වත්තති” ති යං වචනං අට්ඨකථාවරියෙහි වුත්තං, තං වචනං යුත්තන්ති අත්ථො. එවං...පෙ.... ගහෙනබ්බන්ති යථා චෙත්ථ කුරුන්දියං වුත්තවචනං යුත්තං, එවං සබ්බත්ථපි විනිච්ඡයෙ යො යො ථෙරවාදො වා අට්ඨකථාවාදො වා පච්ඡා වුච්චති, සො සොච පමාණන්ති ගහෙනබ්බං, පුරෙ වුත්තො ථෙරවාදො වා අට්ඨකථාවාදො වා පමාණන්ති න ගහෙනබ්බන්ති අධිප්පායො. ඉදං වචනං අට්ඨානෙ වුත්තං විය දිස්සති. කථං? යං තාව වුත්තං, තං යුත්තන්ති. තං ඉමස්මිං ආපුච්ඡනආහොගකරණවිනිච්ඡයෙ අඤ්ඤස්ස අයුත්තස්ස අට්ඨකථාවාදස්ස වා ථෙරවාදස්ස වා අභාවා වත්තුං න සක්කා. න හි පුබ්බවාකො “හික්ඛු එවා” ති අවධාරණං කතං, අථ ඛො ආසන්නවසෙන වා පට්ඨානවසෙන වා “හික්ඛු විවරකම්මං” ඉච්චාදිකංයෙව වුත්තං. යම්පි වුත්තං “එවං සබ්බත්ථපි” ත්‍යාදි, තම්පි අනොකාසං. ඉමස්මිං විනිච්ඡයෙ අඤ්ඤස්ස අට්ඨකථාවාදස්ස වා ආවරියවාදස්ස වා අවචනතො පුරෙ පච්ඡාභාවො ව න දිස්සති, අයං “පමාණ” න්ති ගහෙනබ්බො, අයං “න ගහෙනබ්බො” ති වත්තබ්බභාවො ව.

උපරි පන “කො මුච්චති, කො න මුච්චති” ති ඉමස්ස පඤ්ඤස්ස විස්සජ්ජනෙ මහාපච්චරිවාදො ව කුරුන්දිවාදො ව මහාඅට්ඨකථාවාදො වාති තයො අට්ඨකථාවාදා ආගතා, එකො මහාපදුමත්ථෙරවාදො, තස්මා තත්ථෙව යුත්තායුත්තභාවො ව පමාණාපමාණභාවො ව ගහෙනබ්බාගහෙනබ්බභාවො ව දිස්සති, තස්මා තස්මිංයෙව ධානෙ වත්තබ්බං සියා, සුවිමලවිපුලපඤ්ඤාවෙය්‍යත්තියසමන්තාගතෙන පන ආවරියාසහෙන අවත්තබ්බට්ඨානෙ වුත්තං න සියා, තස්මා උපරි අට්ඨකථාවාදසංසන්දනාවසානෙ මහාපදුමත්ථෙරෙන වුත්තන්ති ඉමස්ස වචනස්ස පච්ඡතො වුත්තං සියා, තං පච්ඡා ලෙඛකෙහි පරිවත්තෙත්වා ලිඛිතං භවෙය්‍ය, පාරාජිකකණ්ඩට්ඨකථායඤ්ච ඉදං වචනං වුත්තං. ටිකායඤ්ච ඉමස්මිං ධානෙ න වුත්තං, උපරියෙව වුත්තං, “යො ව යක්ඛගහිතකො, යො ව බන්ධිත්වා නිපජ්ජාපිතො” ති ඉමස්ස අට්ඨකථාවාදස්ස පච්ඡිමත්තා සොයෙව පමාණතො ගහෙනබ්බො. තථා ව වක්ඛති “සබ්බත්ථ යො යො අට්ඨකථාවාදො වා ථෙරවාදො වා පච්ඡා වුච්චති, සො සොයෙව පමාණතො අට්ඨබ්බො” ති, තස්මා ඉදමෙත්ථ විචාරෙත්වා ගහෙනබ්බං.

4. ඉදානි ද්වාරං සංවරණස්ස අන්තරායෙ සති අසංවරිත්වාපි නිපජ්ජිතුං වට්ටතිති දස්සෙතුං “අථ ද්වාරස්ස” ත්‍යාදිමාහ. නිස්සෙණිං ආරොපෙත්වාති උපරිමතලං ආරොපෙත්වා විසඬිරිත්වා භූමියං පාතෙත්වා, ඡඩ්ඛෙත්වා වා නිපජ්ජිතුං වට්ටති. ඉදං එකාබද්ධතාය වුත්තං. ද්වෙපි ද්වාරානි ජග්ගිතබ්බානීති එත්ථ සථෙ එකස්මිං ද්වාරෙ කවාටං වා නත්ථි, හෙට්ඨා වුත්තනායෙන සංවරිතුං වා න සක්කා, ඉතරං ද්වාරං අසංවරිත්වා නිපජ්ජිතුං වට්ටති. ද්වාරපාලස්සාති ද්වාරකොට්ඨකෙ මහාද්වාරෙ, නිස්සෙණිමුලෙ වා යත්වා ද්වාරජග්ගනාකස්ස. පච්ඡිමානං භාරොති

එකාබද්ධවසෙන ආගවිජන්තෙ සන්ධාය වුත්තං. අසංවුත්තද්වාරෙ අන්තොගබ්භෙ
 වාති යොජෙතබ්බං. බහි වාති ගබ්භතො බහි. නිපජ්ජනකාලෙපි...පෙ....
 වට්ටනියෙවාති එත්ථ ද්වාරජග්ගනකස්ස තදධීනත්තා තදා තස්ස තත්ථ
 සන්නිහිතාසන්නිහිතභාවං අනුපධාරෙත්වාපි ආහොගං කාතුං වට්ටනියෙවාති වදන්ති.

යෙන කෙනවි පරික්ඛිත්තෙති එත්ථ පරික්ඛෙපස්ස උබ්බෙධතො පමාණං
 සහසෙය්‍යප්පහොනකෙ වුත්තසදිසමෙව. වුත්තඤ්ඤි සමන්තපාසාදිකායං (පාවි.
 අට්ඨ. 51) ‘‘යඤ්ඤි සෙනාසනං උපරි පඤ්චහි ඡදනෙහි අඤ්ඤෙන වා කෙනවි
 සබ්බමෙව පටිච්ඡන්තං, අයං සබ්බවිජන්තා නාම සෙය්‍යා...පෙ.... යං පන
 සෙනාසනං භූමිතො පටියාය යාව ඡදනං ආහවිච්ච පාකාරෙන වා අඤ්ඤෙන වා
 කෙනවි අන්තමසො වත්ථෙතපි පරික්ඛිත්තං, අයං සබ්බපරිච්ඡන්තා නාම සෙය්‍යා.
 ඡදනං අනාහවිච්ච සබ්බන්තිමෙන පරියායෙන දියඨිභත්ථුබ්බෙධෙන පාකාරාදිනා
 පරික්ඛිත්තාපි සබ්බපරිච්ඡන්තායෙවාති කුරුන්දට්ඨකථායං වුත්ත’’න්ති.
 ‘‘දියඨිභත්ථුබ්බෙධො වඨිඨිභත්ථෙත ගහෙතබ්බො’’ති සාරත්ථදීපනියං
 (සාරත්ථ. ටී. පාවිත්තිය 3.51) විමතිවිනොදනියඤ්ච (වි. වි. ටී. පාවිත්තිය 2.50-51)
 වුත්තං. මහාපරිචෙණන්ති මහන්තං අඨිගණං. තෙන බහුජනසඤ්චරණට්ඨානං
 දස්සෙති. තෙනාහ ‘‘මහාබොධි’’තිආදි.

අරුණෙ උග්ගතෙ වුට්ඨාති, අනාපත්ති අනාපත්තිබ්බන්තභූතාය රත්තියා
 සුද්ධවිත්තෙන නිපන්නත්තා. පබුජ්ඣිත්වා පුන සුපති, ආපත්තීති අරුණෙ උග්ගතෙ
 පබුජ්ඣිත්වා අරුණුග්ගමනං ඤත්වා වා අඤත්වා වා අනුට්ඨහිත්වා
 සයිතසන්නාතෙන සුපති, උට්ඨහිත්වා කත්තබ්බස්ස ද්වාරසංවරණාදිනො අකතත්තා
 අකිරියසමුට්ඨානා ආපත්ති හොති අනාපත්තිබ්බන්තෙ කතනිපජ්ජනකිරියාය
 අනඨගත්තා. අයඤ්ඤි ආපත්ති ඊදිසෙ යානෙ අකිරියා, දිවා ද්වාරං අසංවරිත්වා
 නිපජ්ජනක්ඛණෙ කිරියාකිරියා ව අවිත්තකා වාති වෙදිතබ්බා. පුරාරුණා
 පබුජ්ඣිත්වාපි යාව අරුණුග්ගමනා සයන්තස්සපි පුරිමනයෙන ආපත්තියෙව.

අරුණෙ උග්ගතෙ වුට්ඨහිස්සාමිති...පෙ.... ආපත්තියෙවාති එත්ථ කදා අස්ස
 ආපත්තීති? වුවවතෙ – න තාව රත්තියං, ‘‘දිවා ආපජ්ජති, නො රත්ති’’න්ති (පරි.
 323) වුත්තත්තා අනාදරියදුක්කටා න මුවවතීති වුත්තදුක්කටං පන
 දිවාසයනදුක්කටමෙව න හොති අනාදරියදුක්කටත්තා එව. ‘‘අරුණුග්ගමනෙ පන
 අවිත්තකං අකිරියසමුට්ඨානං ආපත්තිං ආපජ්ජතීති වෙදිතබ්බ’’න්ති
 විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.77) වුත්තං, සාරත්ථදීපනියම්පි (සාරත්ථ. ටී. පාරාජික
 2.77) ‘‘යථාපරිච්ඡෙදමෙව වුට්ඨාතීති අරුණෙ උග්ගතෙයෙව උට්ඨහති. තස්ස
 ආපත්තීති අසුද්ධවිත්තෙනෙව නිපන්නත්තා නිද්දායන්තස්සපි අරුණෙ උග්ගතෙ
 දිවාපටිසල්ලානමුලිකා ආපත්ති. ‘එවං නිපජ්ජන්තො අනාදරියදුක්කටාපි න
 මුවවති’ති වුත්තත්තා අසුද්ධවිත්තෙන නිපජ්ජන්තො අරුණුග්ගමනතො පුරෙතරං
 උට්ඨහන්තොපි අනුට්ඨහන්තොපි නිපජ්ජනකාලෙයෙව අනාදරියදුක්කටං ආපජ්ජති,
 දිවාපටිසල්ලානමුලිකං පන දුක්කටං අරුණෙයෙව ආපජ්ජති’’ති වුත්තං, තස්මා එවං
 නිපජ්ජන්තස්ස ද්වෙ දුක්කටාති ආපජ්ජන්තීති වෙදිතබ්බං.

සමච්ඡේදන ද්වාරං සංවර්තවා අරුණෙ උග්ගතෙ උට්ඨන්තිස්සාමිති නිපජ්ජති, ද්වාරෙ ව අඤ්ඤෙහි අරුණුග්ගමනකාලෙ විවට්ඨෙති තස්ස අනාපත්තියෙව ද්වාරපිදහනස්ස රත්තිදිවාහාගෙසු විසෙසාහවා. ආපත්තිආපජ්ජනස්සෙව කාලවිසෙසො ඉච්ඡිතබ්බො, න තප්පරිහාරස්සාති ගහෙතබ්බං. “ද්වාරං සංවර්තවා රත්තිං නිපජ්ජති”ති (පාරා. අට්ඨ. 1.77) හි වුත්තං. දිවා සංවර්තවා නිපන්තස්ස කෙනවි විවට්ඨෙති ද්වාරෙ අනාපත්තියෙව, අත්තනාපි අනුට්ඨන්තිවාස සති පච්චයෙ විවට්ඨෙති අනාපත්තීති වදන්ති, ඉදම්පි විමතිවිනොදනියමෙව (වි. වි. ටී. 1.77) වුත්තං.

යථාපරිච්ඡේදමෙව වුට්ඨාතීති අරුණෙ උග්ගතෙයෙව වුට්ඨාති, ආපත්තියෙවාති මූලාපත්තිං සන්ධාය වුත්තං. අනාදරියආපත්ති පන පුරාරුණා උට්ඨිතස්සපි තස්ස හොතෙව “දුක්කටා න මුච්චති”ති වුත්තත්තා. දුක්කටා න මුච්චතිති ව පුරාරුණා උට්ඨන්තිවා මූලාපත්තියා මුත්තොපි අනාදරියදුක්කටා න මුච්චතිති අධිප්පායො.

5. නිද්දාවසෙන නිපජ්ජතිති නිද්දාහිභූතතාය එකපස්සෙන නිපජ්ජති.

“නිද්දාවසෙන නිපජ්ජති”ති වොහාරවසෙන වුත්තං, පාදානං පන භූමිතො අමොචිතත්තා අයං නිපන්තො නාම හොතීති තෙනෙව අනාපත්ති වුත්තා. අපස්සාය සුපන්තස්සාති කට්ටිධිතො උද්ධං පිට්ඨිකණ්ටකෙ අප්පමත්තකං පදෙසං භූමිං අච්ඡාපෙන්වා සුපන්තස්ස. කට්ටිධිං පන භූමිං ච්ඡාපෙන්තස්ස සයනං නාම න හොති. පිට්ඨිපසාරණලක්ඛණා හි සෙය්‍යා දීඝා, වන්දනාදීසුපි තිරියං පිට්ඨිකණ්ටකානං පසාරිතත්තා නිපජ්ජනමෙවාති ආපත්ති පරිහරිතබ්බාව. වන්දනාපි හි පාදමූලෙ නිපජ්ජතිතිආදීසු නිපජ්ජනමෙව වුත්තා. සහසා වුට්ඨාතීති පක්ඛලිතා පතිතො විය සහසා වුට්ඨාති, තස්සපි අනාපත්ති පතනක්ඛණෙ අවිසයත්තා, විසයෙ ජාතෙ සහසා වුට්ඨිතත්තා ව. යස්ස පන විසඤ්ඤිතාය පච්ඡාපි අවිසයො එව, තස්ස අනාපත්තියෙව පතනක්ඛණෙ විය. තත්ථෙව සයති, න වුට්ඨාතීති ඉමිතා විසයෙපි අකරණං දස්සෙති, තෙනෙව තස්ස ආපත්තීති වුත්තං.

ඉදානි අට්ඨකථාවාදසංසන්දනං කාතුං “කො මුච්චති, කො න මුච්චති”තිආදිමාහ. තත්ථ මහාපච්චරියන්තිආදීසු පච්චරීති උචම්පං වුච්චති, තස්මිං නිසීදිත්වා කතත්තා තමෙව නාමං ජාතං. කුරුන්දිවල්ලිවිහාරො නාම අත්ථි, තත්ථ කතත්තා කුරුන්දිති නාමං ජාතං. මහාඅට්ඨකථා නාම සඬිගීතිත්තයමාරුල්ලිහා තෙපිටකස්ස බුද්ධච්චනස්ස අට්ඨකථා. යා මහාමහින්දත්ථෙරෙන තම්බපණ්ණිදීපං ආහතා, තම්බපණ්ණියෙහි ථෙරෙහි පච්ඡා සිහළහාසාය අභිසඬ්ඛනා ව හොති. එකභඩ්ගෙනාති එකපස්සහඤ්ජනෙන පාදෙ භූමිතො අමොචෙන්වා එකපස්සෙන සරිරං හඤ්ජිත්වා නිපන්තොති වුත්තං හොති. මහාඅට්ඨකථායං පන මහාපදුමත්ථෙරෙන වුත්තන්ති සම්බන්ධො. තෙන මහාඅට්ඨකථාය ලිඛිතමහාපදුමත්ථෙරවාදෙ “අය”න්ති දස්සෙති. “මුච්ඡිත්වා පතිතත්තා අවිසයත්තා ආපත්ති න දිස්සති”ති ථෙරෙන වුත්තං. ආචරියා පන යථා යක්ඛගහිතකො ඛන්ධිත්වා නිපජ්ජාපිතො ව පරවසො හොති, එවං අපරවසත්තා මුච්ඡිත්වා පතිතො කඤ්චිකාලං ජානිත්වා නිපජ්ජතිති අනාපත්තිං න වදන්ති, විසඤ්ඤිතෙ පන සති අනාපත්තියෙව.

ද්වේ ජනාතිආදි මහාඅට්ඨකථායමෙව වචනං, තදෙව පච්ඡා චුත්තත්තා පමාණං. යක්ඛගහිතග්ගහණෙනෙව චෙත්ථ විසඤ්ඤිභූතොපි සඬගහිතො, එකභඩ්ගෙන නිපන්නො පන අනිපන්නත්තා ආපත්තිතො මුච්චති යෙවාති ගහෙනබ්බං. සාරත්ථදීපනියඤ්ච (සාරත්ථ. ටී. 2.77) “යො ව යක්ඛගහිතකො, යො ව ඛන්ධිත්වා නිපජ්ජාපිතො” ති ඉමස්ස අට්ඨකථාවාදස්ස පච්ඡිමත්තා සොයෙව පමාණතො ගහෙනබ්බො, තථා ව චක්ඛති “සබ්බත්ථ යො යො අට්ඨකථාවාදො වා පච්ඡා චුච්චති, සො සොයෙව පමාණතො ගහෙනබ්බො” ති. ඉමස්මිං යානෙ ඉමස්ස අට්ඨකථාපාඨස්ස ආනිතත්තා ඉමස්මිං විනයසඬගහජ්ජකරණෙපි ඉමස්මිංයෙව යානෙ සො පාඨො චත්තබ්බොති නො ඛන්ති. එත්ථ ව “රත්තිං ද්වාරං විවරිත්වා නිපන්නො අරුණෙ උග්ගතෙ උට්ඨාති, අනාපත්ති” තිආදිවචනතො අරුණුග්ගමනෙ සංසයවිනොදනත්ථං අරුණකථා චත්තබ්බො. තත්ත්වං චුච්චති –

“කො එස අරුණො නාම;
කෙන සො අරුණො භවෙ;
කිදිසො තස්ස වණ්ණො තු;
සණ්ඨානං කිදිසං භවෙ.

“කිස්මිං කාලෙ ව දෙසෙ ව, අරුණො සමුගච්ඡති;
කිං පච්චක්ඛසිද්ධො එසො, උදාහු අනුමානතො” ති.

තත්ථ කො එස අරුණො නාමාති එත්ථ එස අරුණො නාම සූරියස්ස පභාවිසෙසො. චුත්තඤ්ඤෙනං අභිධානජ්ජදීපිකායං –

“සූරස්සොදයතො පුබ්බුට්ඨිතරංසි සියාරුණො” ති;

තට්ඨිකායඤ්ච “සූරස්ස උදයතො පුබ්බෙ උට්ඨිතරංසි අරුණො නාම සියා” ති. විමතිවිනොදනීනාමිකායං විනයට්ඨකායඤ්ච (වී. වී. ටී. 1.463) “අරුණොති චෙත්ථ සූරියුග්ගමනස්ස පුරෙවරො වඩ්ඪනසනරත්තො පභාවිසෙසොති දට්ඨබ්බො” ති චුත්තං, තස්මා සූරියජ්ජභායෙව අරුණො නාම, න අඤ්ඤොති දට්ඨබ්බං. කෙන සො අරුණො භවෙති එත්ථ අරුණො වණ්ණො අස්සාති අරුණො, කිඤ්චිරත්තවණ්ණසමන්තාගතොති අත්ථො. අථ වා අරති ගච්ඡති රත්තවණ්ණභාවෙන පචත්තතීති අරුණො. චුත්තඤ්ඤෙනං අභිධානජ්ජදීපිකාට්ඨකායං “අරුණවණ්ණනාය අරති ගච්ඡතීති අරුණො” ති. කිදිසො තස්ස වණ්ණොති එත්ථ අඛ්‍යත්තරත්තවණ්ණො තස්ස වණ්ණො භවෙ. චුත්තඤ්ඤි අභිධානජ්ජදීපිකායං “අරුණො කිඤ්චිරත්තොථා” ති. තට්ඨිකායඤ්ච “කිඤ්චිරත්තො අඛ්‍යත්තරත්තවණ්ණො අරුණො නාම යථා මච්ඡස්ස අක්ඛි” ති. විමතිවිනොදනියඤ්ච (වී. වී. ටී. 1.463) “වඩ්ඪනසනරත්තො පභාවිසෙසො” ති, තස්මා සූරියස්ස රත්තජ්ජභායෙව අරුණො නාම, න සෙතජ්ජභාදයොති දට්ඨබ්බං. යදි එවං පාතිමොක්ඛට්ඨපනක්ඛන්ධකවණ්ණනාය විමතිවිනොදනියං (වී. වී. ටී. චූළවග්ග 2.383) “පාළියං පන නන්දිමුඛියාති ඔදාතදිසාමුඛතාය තුට්ඨමුඛියා” ති

වුත්තං, තං කථං යුජ්ජෙය්‍යාති, නො න යුජ්ජෙය්‍යා. තත්ථ හි අරුණුග්ගතකාලෙ
 අරුණොභාසෙන ඔදාතදිසාමුඛභාවො වුත්තො, න අරුණොභාසස්ස ඔදාතභාවො.
 වුත්තඤ්ඤෙනං උදානට්ඨකථායං (උදා. අට්ඨ. 23) “නන්දිමුඛියාති අරුණස්ස
 උග්ගතත්තා එව අරුණොභාස සූරියාලොකූපජීවිනො සත්තෙ නන්දාපනමුඛියා
 රත්තියා ජාතාය විභායමානායාති අත්ථො”ති.

ජාතකට්ඨකථායඤ්ච –

“ඡීසඤ්ඤරත්තිං අරුණස්මිමුහතෙ;
 යා දිස්සති උත්තමරූපවණ්ණිනී;
 තථුපමා මං පටිභාසි දෙවතෙ;
 ආචික්ඛ මෙ තං කතමාසි අච්ඡරා”ති. (ජා. අට්ඨ. 5.21.254);

ඉමස්ස ගාථාය අත්ථවණ්ණනායං “තත්ථ ඡීසඤ්ඤරත්තිනිති පච්ඡිමරත්තිං,
 රත්තිපරියොසානෙන අත්ථො. උහතෙති අරුණ උග්ගතෙ. යාති යා පුරත්ථිමා දිසා
 රත්තවණ්ණනාය උත්තමරූපධරා හුත්වා දිස්සති”ති. එවං අරුණුග්ගතසමයෙ
 පුරත්ථිමදිසාය රත්තවණ්ණනා වුත්තා, තස්මා තස්මිං සමයෙ අරුණස්ස උට්ඨිතත්තා
 පුරත්ථිමාය දිසාය රත්තභාගො සූරියාලොකස්ස පත්ථටත්තා සෙසදිසානං
 ඔදාතභාවො විඤ්ඤායති.

සණ්ඨානං කිදිසං භවෙති එත්ථ අරුණස්ස පාටෙක්කං සණ්ඨානං නාම නත්ථි
 රස්මිමත්තත්තා. යත්තකං පදෙසං එරති, තත්තකං තස්ස සණ්ඨානන්ති දට්ඨබ්බං.
 අථ වා පුරත්ථිමදිසාසණ්ඨානං. වුත්තඤ්ඤි ජාතකට්ඨකථායං (ජා. අට්ඨ. 5.21.255)
 “පුරත්ථිමදිසා රත්තවණ්ණනාය උත්තමරූපධරා හුත්වා දිස්සති”ති.

කිස්මිං කාලෙ ව දෙසෙ ව, අරුණො සමුගච්ඡති එත්ථ එස අරුණො
 සූරියුග්ගමනස්ස පුරෙ කාලෙ පුරත්ථිමදිසායං උග්ගච්ඡති. වුත්තඤ්ඤෙනං
 උදානට්ඨකථායං (උදා. අට්ඨ. 23) “උද්ධස්සතෙ අරුණෙති උග්ගතෙ අරුණෙ,
 අරුණො නාම පුරත්ථිමදිසායං සූරියොදයතො පුරෙතරමෙව උට්ඨිතොභාසො”ති.
 අභිධානප්පදිපිකායඤ්ච “සූරස්සොදයතො පුබ්බුට්ඨිතරංසි”ති.

කිං පච්චක්ඛසිද්ධො ඵයො, උදාහු අනුමානතොති එත්ථ අයං අරුණො නාම
 පච්චක්ඛසිද්ධො ඵව, න අනුමානසිද්ධො. කස්මා විඤ්ඤායතිති වෙ?
 චක්ඛුවිඤ්ඤාණගොචරවණ්ණායතනභාවතො. අක්ඛස්ස පතිති පච්චක්ඛං,
 චක්ඛුරූපානං අභිමුඛභාවෙන ආපාඨගතත්තා චක්ඛුවිඤ්ඤාණං හොති.
 වුත්තඤ්ඤෙනං භගවතා “චක්ඛුඤ්ච පටිච්ච රූපෙ ව උප්පජ්ජති
 චක්ඛුවිඤ්ඤාණ”න්ති (ම. නි. 1.204, 400; 3.421, 425, 426; සං. නි. 2.43, 44, 45,
 සං. නි. 4.60; කථා. 465, 467), තස්මා අයං අරුණවණ්ණො චක්ඛුතා දිස්වා
 ජානිතබ්බතො පච්චක්ඛසිද්ධොයෙව හොති, න එවං සති එවං භවෙය්‍යාති
 අනුමානෙන පුනස්පුනං විත්තනෙන සිද්ධොති. ඉමං පඤ්ඤාච්ඡිස්සජ්ජනං සාධුකං

මනසි කරිත්වා පණ්ඩිතෙහි රත්තොභාසොයෙව අරුණොති පච්චෙතබ්බො සල්ලක්ඛෙනබ්බොති.

කස්මා පන ඉමස්මිං යානෙ අරුණකථා වුත්තාති? ඉමස්සා අරුණකථාය මහාවිසයභාවතො. කථං? උපොසථිකා උපාසකා ව උපාසිකායො ව අරුණුග්ගමනං තථතො අජානන්තා අනුග්ගතෙයෙව අරුණ උග්ගතසඤ්ඤාය බාදනීයං වා බාදන්ති, භොජනීයං වා භුඤ්ජන්ති, මාලාගන්ධාදීනි වා ධාරෙන්ති, තතො තෙසං සීලං හිජ්ජති. සාමණෙරා තථෙව විකාලභොජනං භුඤ්ජන්වා සීලවිනාසං පාපුණන්ති. නිස්සයපටිපන්නකා හික්ඛු ආවරියුපජ්ඣායෙහි විනා බහිසීමෙ වරන්තා නිස්සයජපස්සමහනං පාපුණන්ති, අන්තොවස්සෙ හික්ඛු උපචාරසීමතො බහිගච්ඡන්තා වස්සච්ඡෙදං, තෙච්චරිකා හික්ඛු අබද්ධසීමායං චිවරෙන විජ්ජවසන්තා නිස්සග්ගියපාවිත්තියං, තථා සත්තබ්බන්තරසීමායං, සහසෙයාජ්ජභොතකට්ඨානෙ අනුපසම්පන්නමාතුගාමෙහි සහ සයන්තා පාවිත්තියං, තථා යාවකාලිකං භුඤ්ජන්තා හික්ඛු, පාරිවාසිකාදයො චත්තං නික්ඛිපන්තා රත්තිච්ඡෙදං. එවමාදිඅනෙකාදීනවසම්භවතො ලජ්ජිපෙසලානං හික්ඛුනං තථතො අරුණුග්ගමනස්ස ජානනත්ථං වුත්තාති දට්ඨබ්බො.

කෙච් පන හික්ඛු අඬ්ඬරත්තිසමයෙ සට්ඨඤ්ඤත්තා අඬ්ඬරත්තිකාලං අතික්කම්ම අඤ්ඤදිවසො භොති, තස්මා තස්මිං කාලෙ අරුණං උට්ඨිතං නාම භොතීති මඤ්ඤමානා අඬ්ඬරත්තිං අතික්කම්ම බාදනීයභොජනීයාදීනි භුඤ්ජන්ති, තෙ පන බුද්ධසමයං අජානන්තා වෙදසමයමෙව මනසි කරොන්තා එවං කරොන්ති, තස්මා තෙසං තංකරණං පමාණං න භොති. බහවො පන හික්ඛු අරුණස්ස පච්චක්ඛවාං අජානන්තා අනුමානවසෙන චිත්තිතුඤ්ච අසක්කොන්තා අනුස්සවවසෙනෙව පරවචනං සද්දහන්තා අම්භාකං ආවරියා අරුණුග්ගමනවෙලායං උට්ඨාය ගච්ඡන්තා සුරියුග්ගමනවෙලායං ද්විසහස්සදණ්ඩජ්ජමාණං යානං පාපුණන්ති, තිසහස්සදණ්ඩජ්ජමාණං යානං පාපුණන්තීති ව වදන්ති. ඉමම්භා විහාරා අසුකං නාම විහාරං අසුකං නාම චෙතියං අසුකං නාම ගාමං පාපුණන්තීතිආදීනි ව වදන්තීති එවං අනුස්සවවචනං වදන්ති, තම්පි අජ්ජමාණං. කස්මා? අද්ධානං නාම බලවත්තස්ස ජවසම්පන්නස්ස ව රස්සං භොති, දුබ්බලස්ස සන්තස්ස ව දීඝං භොති. වුත්තඤ්ඤි හගවතා –

“දීඝා ජාගරතො රත්ති, දීඝං සන්තස්ස යොජනං;
දීඝො බාලාන සංසාරො, සද්ධම්මං අවිජානත”න්ති. (ධ. ප. 60);

තස්මා අද්ධානං නාම සබ්බෙසං එකසද්දිසං න භොතීති අරුණුග්ගමනස්ස ලක්ඛණං හවිතුං න සක්කා, න ව තෙ ආයස්මන්තො පිටකත්තයතො කිඤ්චි සාධකභූතං වචනං ආහරන්ති, අසක්ඛිකං අඬ්ඬං කරොන්ති විය යථාජ්ඣාසයමෙව වදන්තීති පමාණං න භොති.

අඤ්ඤෙ පන –

“අතීතරත්නියා යාමො;
පච්ඡිමොඛිසමමුස්ස වා;
භාවිනියාදිප්පහාරො;
තදඛිසං වාජ්ජනෙහා හොති —

කච්චායනසාරජ්ජකරණාගතං ගාථං වත්වා අතීතරත්නියා පච්ඡිමො යාමො අජ්ජ පරියාපන්නො, තස්මා පච්ඡිමයාමස්ස ආදිතො පටියාය අරුණං උග්ගච්ඡති” ති වදන්ති. අයං වාදො සකාරණසඤ්ඤාපකත්තා පුරිමෙහි බලවා හොති, එවං සන්නෙපි අයුත්තොයෙව. කස්මා? අයඤ්ඤි ගාථා බාහිරසද්දසත්ථෙ ජඬගදාසජ්ජකරණෙ වුත්තනායෙන අජ්ජ භවා අජ්ජතනීති වුත්තඅජ්ජවොහාරස්ස පවත්තනකාලං දස්සෙතුං වුත්තා, න පිටකත්තයෙ වුත්තස්ස අරුණුග්ගමනස්ස කාලං දස්සෙතුං, තස්මා අඤ්ඤසාධායස්ස අඤ්ඤසාධකෙන සාධිතත්තා අයුත්තොයෙව.

අපරෙ පන “පහාරො යාමසඤ්ඤිතො” ති අභිධානජ්ජපිකායං වුත්තත්තා පහාරයාමසද්දානං එකත්ථත්තා තත්ථෙව “තියාමා සංවරී භවෙ” ති වුත්තත්තා රත්නියා ව තියාමභාවතො පාළියඤ්ච (උදා. 45; වූළව. 383) “අභික්කන්තා, හන්නෙ, රත්ති, නික්ඛන්තො පච්ඡිමො යාමො, උද්ධස්සො අරුණො” ති ආගතත්තා ඉදානි රත්නියා චතුසු පහාරෙසු තතියජ්ජපහාරස්ස අවසානෙ අරුණො උග්ගතො, තස්මා අවසෙසඵකජ්ජපහාරමත්තො කාලො දිවසභාගං හජ්ජිති වදෙය්‍යං, අයං වාදො තතියවාදතොපි බලවතරො. කස්මා? ඤාපකඤාපානං අනුරූපභාවතො. තථා හි “පහාරො යාමසඤ්ඤිතො” ති අයං ඤාපකො පහාරයාමානං එකත්ථභාවස්ස අනුරූපො, “තියාමා සංවරී භවෙ” ති අයං රත්නියා තියාමභාවස්ස, “පාළියඤ්චා” ති ආදි තතියජ්ජපහාරස්ස අවසානෙ අරුණුග්ගමනස්ස, තථාපි අයුත්තොයෙව හොති. කස්මා? “අවසෙසඵකජ්ජපහාරමත්තො කාලො දිවසභාගං හජ්ජිති” ති වචනස්ස විරුද්ධත්තා. මජ්ඣිමදෙසෙ හි දසඝට්ඨකාපමාණස්ස කාලස්ස ඵකජ්ජපහාරත්තා සබ්බා රත්ති තියාමාව හොති, න චතුයාමා, ඉදානි පන පච්චන්තවිසයෙසු සත්තට්ඨසට්ඨකාමත්තස්ස කාලස්ස ඵකජ්ජපහාරකතත්තා චතුජ්ජපහාරා භවති, තස්මා මජ්ඣිමදෙසවොහාරං ගහෙත්වා අභිධානජ්ජපිකායඤ්ච “තියාමා සංවරී භවෙ” ති වුත්තං, පාළියඤ්ච (උදා. 45; වූළව. 383) “නික්ඛන්තො පච්ඡිමො යාමො, උද්ධස්සො අරුණො” ති, තස්මා රත්තිපරියොසානෙයෙව අරුණො උග්ගතොති දට්ඨබ්බො. තථා හි වුත්තං විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.201) “තථා පාරිවාසිකාදීනමපි අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා වත්තං නික්ඛිපන්නානං රත්තිවිෂෙදො වුත්තො, උග්ගතෙ අරුණෙ නික්ඛිපිතබ්බන්ති හි වුත්ත” ති.

සහසෙය්‍යසික්ඛාපදෙපි (පාවි. 52-54) “අනුපසම්පන්නෙහි සහ නිවුත්ථභාවපරිමොචනත්ථං පුරාරුණා නික්ඛමීත්වා” ති ආදි වුත්තං. එවං චීවරවිජ්ජවාසාදීසු ව සබ්බත්ථ රත්තිපරියොසානෙ ආගමනවසෙන අරුණුග්ගමනං දස්සිතං, න අතීතාරුණවසෙනාති. ජාතකට්ඨකථායමිපි (ජා. අට්ඨ. 5.21.255) “රත්තිපරියොසානෙති අත්ථො” ති. න කෙවලං මජ්ඣිමදෙසෙසු රත්නියායෙව

නිජපහාරභාවො හොති, අථ ඛො දිවස්සස්සපි. තථා හි චුත්තං අට්ඨසාලිනියං (ධ. ස. අට්ඨ. නිදානකථා) “සම්මාසම්බුද්ධස්ස අභිධම්මදෙසනාපරියොසානඤ්ච තෙසං භික්ඛූනං සත්තජපකරණඋග්ගහණඤ්ච එකජපහාරෙතෙව හොති” ති,
 මූලටීකායඤ්ච (ධ. ස. මූලටී. නිදානකථාවණ්ණනා) “එකජපහාරෙතාති එත්ථ පහාරොති දිවස්සස්ස තතියභාගො චූච්චතී” ති, තස්මා එකො රත්තිදිවො ඡජපහාරො හොතීති විඤ්ඤායති. එවං මජ්ඣිමදෙසවොහාරෙන තියාමසඬ්ඛාතස්ස නිජපහාරස්ස අවසානෙ සබ්බරත්තිපරියොසානෙ උට්ඨිතං අරුණං පච්චන්තදෙසවොහාරෙන නිජපහාරස්ස අවසානෙති ගහෙත්වා එකජපහාරාවසෙසකාලෙ අරුණො උග්ගතොති චුත්තත්තා අයම්පි වාදො අයුත්තොයෙව හොතීති දට්ඨබ්බො.

බහවො පන පණ්ඩිතා “බුද්දසික්ඛානිස්සයෙ චුත්තං -

‘සෙතරුණඤ්ච පයමං, දුතියං නන්දියාවට්ටං;
 තතියං තම්බවණ්ණඤ්ච, චතුත්ථං ගදුහං මුඛ’න්ති. -

ඉමං ගාථං නිස්සාය එකරත්තියං අරුණො චතුක්ඛත්තුං උට්ඨහති, තත්ථ පයමං සෙතවණ්ණං හොති, දුතියං නන්දියාවට්ටපුජ්චවණ්ණං හොති, තතියං තම්බවණ්ණං හොති, චතුත්ථං ගදුහමුඛවණ්ණං හොති” ති වත්වා රත්තොභාසනො පුරෙතරං අතීතරත්තිකාලෙයෙව වත්තනික්ඛිපනාදිකම්මං කරොන්ති. තෙසං තං කරණං අනිසම්මකාරිතං ආපජ්ජති. අයඤ්භි ගාථා නෙව පාළියං දිස්සති, න අට්ඨකථායං, න ටීකාසු, කෙවලං නිස්සයෙ එව, නිස්සයෙසු ව එකස්මිංයෙව බුද්දසික්ඛානිස්සයෙ දිස්සති, න අඤ්ඤානිස්සයෙසු, තත්ථාපි නෙව පුබ්බාපරසම්බන්ධො දිස්සති, න හෙතුඵලාදිභාවො, න ව ලිඬිගනියමොති න නිස්සයකාරාවරියෙන යපිතා භවෙයා, අථ ඛො පච්ඡා අඤ්ඤෙහි ලෙඛකෙහි වා අත්තනො ඉච්ඡානුරූපං ලිඛිතා භවෙයා, තස්මා අයං ගාථා කුතො ආභතා පාළිතො වා අට්ඨකථාතො වා ටීකාතො වා විනයතො වා සුත්තන්තතො වා අභිධම්මතො වාති පහවං අපරියෙසිත්වා නිස්සයෙ දිට්ඨමත්තමෙව සාරතො ගහෙත්වා පාළියට්ඨකථාටීකාසු චුත්තවචනං අනිසාමෙත්වා කතත්තා අනිසම්මකාරිතං ආපජ්ජති.

තත්තායං පාළි “තෙන ඛො පන සමයෙන බුද්ධො භගවා සීතාසු හෙමන්තිකාසු රත්තිසු අන්තරට්ඨකාසු හිමපාතසමයෙ රත්තිං අජ්ඣෙකාකාසෙ එකච්චරො නිසීදි, න භගවන්තං සීතං අහොසි. නික්ඛන්තෙ පයමෙ යාමෙ සීතං භගවන්තං අහොසි, දුතියං භගවා චීවරං පාරුපි, න භගවන්තං සීතං අහොසි. නික්ඛන්තෙ මජ්ඣිමෙ යාමෙ සීතං භගවන්තං අහොසි, තතියං භගවා චීවරං පාරුපි, න භගවන්තං සීතං අහොසි. නික්ඛන්තෙ පච්ඡිමෙ යාමෙ උද්ධස්සෙන අරුණෙ නන්දිමුඛියා රත්තියා සීතං භගවන්තං අහොසි, චතුත්ථං භගවා චීවරං පාරුපි, න භගවන්තං සීතං අහොසි” ති. අයං මහාවග්ගෙ (මහාව. 346) චීවරක්ඛන්ධකාගතා විනයපාළි. පාළියං නන්දිමුඛියාති තුට්ඨිමුඛියා, පසන්නදිසාමුඛායාති අත්ථො. අයං තංසංචණ්ණනාය විමතිවිනොදනිපාඨො (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.346).

“තෙන බො පන සමයෙන බුද්ධො භගවා සාවත්ථියං විහරති පුබ්බාරාමෙ මීගාරමාතුපාසාදෙ. තෙන බො පන සමයෙන භගවා තදහුපොසපෙ භික්ඛුසඬ්ඨපරිවුතො නිසින්තො හොති. අථ බො ආයස්මා ආනන්දො අභික්කන්තාය රත්තියා නික්ඛන්තෙ පඨමෙ යාමෙ උට්ඨායාසනා එකංසං උත්තරාසඬ්ඨං කරිත්වා යෙන භගවා තෙනඤ්ජලිං පණාමෙත්වා භගවන්තං එතදවොච – අභික්කන්තා, හන්තෙ රත්ති, නික්ඛන්තො පඨමො යාමො, විරනිසින්තො භික්ඛුසඬ්ඨෙසා, උද්දිසතු, හන්තෙ, භගවා භික්ඛුනං පාතිමොක්ඛන්ති. එවං වුත්තෙ භගවා තුණ්හි අහොසි. දුතියම්භි බො ආයස්මා ආනන්දො අභික්කන්තාය රත්තියා නික්ඛන්තෙ මජ්ඣිමෙ යාමෙ උට්ඨායාසනා එකංසං උත්තරාසඬ්ඨං කරිත්වා යෙන භගවා තෙනඤ්ජලිං පණාමෙත්වා භගවන්තං එතදවොච – අභික්කන්තා, හන්තෙ, රත්ති, නික්ඛන්තො මජ්ඣිමො යාමො, විරනිසින්තො භික්ඛුසඬ්ඨෙසා, උද්දිසතු, හන්තෙ, භගවා භික්ඛුනං පාතිමොක්ඛන්ති. දුතියම්භි භගවා තුණ්හි අහොසි. තතියම්භි බො ආයස්මා ආනන්දො අභික්කන්තාය රත්තියා නික්ඛන්තෙ පච්ඡිමෙ යාමෙ උද්ධස්සනෙ අරුණෙ නන්දිමුඛියා රත්තියා උට්ඨායාසනා එකංසං උත්තරාසඬ්ඨං කරිත්වා යෙන භගවා තෙනඤ්ජලිං පණාමෙත්වා භගවන්තං එතදවොච – අභික්කන්තා, හන්තෙ, රත්ති, නික්ඛන්තො පච්ඡිමො යාමො, උද්ධස්සනං අරුණං, නන්දිමුඛි රත්ති, විරනිසින්තො භික්ඛුසඬ්ඨෙසා, උද්දිසතු හන්තෙ භගවා භික්ඛුනං පාතිමොක්ඛන්ති. අපරිසුද්ධා, ආනන්ද, පරිසා”ති (වුළුව. 383). අයං වුළුවග්ගෙ පාතිමොක්ඛට්ඨපනක්ඛන්ධකාගතා අපරාපි විනයපාළි.

නන්දිමුඛියා රත්තියාති අරුණුට්ඨිතකාලෙ පිතිමුඛා විය රත්ති බායති. තෙනාහ “නන්දිමුඛියා”ති (වුළුව. අට්ඨ. 383) අයං තංසංචණ්ණනාභූතසමන්තපාසාදිකට්ඨකථාපාඨො. අභික්කන්තාති පරික්ඛිණා. උද්ධස්සනෙ අරුණෙති උග්ගතෙ අරුණසීසෙ. නන්දිමුඛියාති තුට්ඨිමුඛියා. අයං තංසංචණ්ණනාභූතසාරත්ථදීපනීපාඨො (සාරත්ථ. ටී. වුළුවග්ග 3.383). පාළියං නන්දිමුඛියාති ඔදාතදිසාමුඛිතාය තුට්ඨිමුඛියා. අයං තංසංචණ්ණනාය (වි. වි. ටී. වුළුවග්ග 2.283) විමතිවිනොදනීපාඨො.

“තතියම්භි බො ආයස්මා ආනන්දො අභික්කන්තාය රත්තියා නික්ඛන්තෙ පච්ඡිමෙ යාමෙ උද්ධස්සනෙ අරුණෙ නන්දිමුඛියා රත්තියා උට්ඨායාසනා එකංසං විවරං කත්වා යෙන භගවා තෙනඤ්ජලිං පණාමෙත්වා භගවන්තං එතදවොච – අභික්කන්තා, හන්තෙ, රත්ති, නික්ඛන්තො පච්ඡිමො යාමො, උද්ධස්සනො අරුණො, නන්දිමුඛි රත්ති, විරනිසින්තො ආගන්තුකා භික්ඛු, පටිසම්මොදතු, හන්තෙ, භගවා ආගන්තුකෙ භික්ඛු”ති. අයං උදානාගතා සුත්තන්තපාළි (උදා. 45). උද්ධස්සනෙ අරුණෙති උග්ගතෙ අරුණෙ. අරුණො නාම පුරත්ථිමදිසායං සුරියොදයතො පුරෙතරමෙව උට්ඨිතොභාසො. නන්දිමුඛියා රත්තියාති අරුණස්ස උග්ගතත්තා එව අරුණොභාය සුරියාලොකූපජීවිනො සත්තෙ නන්දාපනමුඛියා රත්තියා ජාතාය, විභායමානායාති අත්ථො. අයං තංසංචණ්ණනාභූතා උදානට්ඨකථා (උදා. අට්ඨ. 23).

ඉති එත්තකාසු විනයසුත්තන්තාගතාසු පාළියට්ඨකථාට්ඨකාසු එකස්මිම්පියානෙ අරුණො චතුක්ඛත්තුං උග්ගතොති නත්ථි, එකචාරමෙව චුත්තො. චතුබ්බිධවණ්ණසමන්තාගතොතිපි නත්ථි, එකවණ්ණො එව චුත්තො. ජාතකට්ඨකථායමිපි (ජා. අට්ඨ. 5.21.255) රත්තවණ්ණො එව චුත්තො, න සෙතවණ්ණාදිකො. නන්දිමුඛිති ව සත්තෙ නන්දාපනදිසාමුඛි රත්ති එව චුත්තො, න අරුණස්ස නන්දියාවට්ටපුප්ඵසදිසවණ්ණතා. තෙනාහ ‘සත්තෙ නන්දාපනමුඛියා රත්තියා’ ති. එවං අභිධානප්පදිපිකාපකරණවචනෙන විරුද්ධත්තා පාළියට්ඨකථාදීහි අසංසන්දනතො දුබ්බලසාධකත්තා ව අයමිපි වාදො අයුත්තොයෙවාති දට්ඨබ්බො, තස්මා සම්මාසම්බුද්ධස්ස ආණං අනතික්කන්තෙන ලජ්ජිහික්ඛුනා යදි කෙනචි අප්පට්ඨිජන්තෙ විචටොකාසෙ හොති, මච්ඡක්ඛිසමානඅබ්බත්තරත්තොභාසස්ස පඤ්ඤායමානකාලතො පටියාය වත්තනික්ඛිපනාදිකම්මං කාතබ්බං.

යදි පන පබ්බතාදිනා පටිච්ඡන්තට්ඨානං හොති, යත්තකෙන කාලෙන විචට්ටියානෙ රත්තොභාසො පඤ්ඤායති, සූරියමණ්ඩලස්ස දිස්සනකාලතො එකසට්ඨකාමත්තෙන වා ද්විසට්ඨකාමත්තෙන වා තත්තකං කාලං සල්ලක්ඛෙත්වා ඉමස්මිං කාලෙ අරුණො උග්ගතො භවෙය්‍යාති තක්කෙත්වා කාතබ්බං, සංසයං අනිච්ඡන්තෙන තතොපි කඤ්ඤිකාලං අධිවාසෙත්වා නිස්සංසයකාලෙ කත්තබ්බං, අයං තත්ථ සාමිවි. අයං පන වාදො යථාචුත්තප්පකරණවචනෙහි සුට්ඨු සංසන්දනි යථා ගඬිගොදකෙන යමුනොදකං, තස්මා පණ්ඩිතෙහි පුනප්පුනං පුබ්බාපරං ආලොලෙන්තෙන මනසි කාතබ්බො. එවං මනසි කරිත්වා අරුණපටිසංයුත්තෙසු යානෙසු සංසයො ඡන්දිතබ්බො, සංසයං ඡන්දිත්වා විසාරදෙන භුත්වා තං තං කම්මං කාතබ්බන්ති.

විසුද්ධත්ථාය සීලස්ස, හික්ඛුනං පියසීලිනං;
කතාරුණකථා එසා, න සාරම්භාදිකාරණා.

තස්මා සුට්ඨුපධාරෙත්වා, යුත්තං ගණ්හන්තු සාධවො;
අයුත්තඤ්ඤෙව ඡඩ්ඛියන්තු, මා හොන්තු දුම්මනාදයොති.

ඉති විනයසඬ්ඛිගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඬ්ඛකාරෙ

දිවාසෙය්‍යවිනිච්ඡයකථාලඬ්ඛකාරො නාම

පයමො පරිච්ඡෙදො.

2. පරික්ඛාරවිනිච්ඡයකථා

6. එවං දිවාසෙය්‍යවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි පරික්ඛාරවිනිච්ඡයං කථෙතුං “පරික්ඛාරොති සමණපරික්ඛාරො” තිආදිමාහ. තත්ථ දිවාසෙය්‍යවිනිච්ඡයකථාය ආදිමහි චුත්තං “තත්ථා” ති පදං ආනෙත්වා තත්ථ තෙසු මාතිකාපදෙසු සමහිනිවිට්ඨස්ස “පරික්ඛාරො” ති පදස්ස “සමණපරික්ඛාරො” ති අත්ථො

දට්ටබ්බොති යොජනා, එස නයො ඉතො පරෙපි. සමණපරික්ඛාරො චුත්තො, න ගිහිපරික්ඛාරොති අධිප්පායො. පරිසමන්තතො කරියතෙති පරික්ඛාරො, ඡත්තාදිකො. තත්ත්වාති සමණපරික්ඛාරෙ. කප්පතීති කප්පියො, න කප්පියො අකප්පියො, කප්පියො ච අකප්පියො ච කප්පියාකප්පියො, සමාහාරද්වන්දෙපි පුල්ලිභිගම්චිජන්ති පණ්ඩිතා. කප්පියාකප්පියො ච සො පරික්ඛාරො වෙති තථා, තස්ස විනිච්ඡයො කප්පියාකප්පියපරික්ඛාරවිනිච්ඡයො.

කෙවි තාලපණ්ණාසිච්ඡත්තන්ති ඉදං උපලක්ඛණමත්තං. සබ්බමිපි හි ඡත්තං තථාකරියමානං න වට්ටති. තෙනෙවාහ වජිරබුද්ධිට්ඨිකායං (වජිර. ටී. පාරාජික 85) “සබ්බපරික්ඛාරෙසු වණ්ණමට්ඨවිකාරං කරොන්තස්ස දුක්ඛටන්ති දීපෙන්තෙන න වට්ටතීති චුත්තන්ති වෙදිතබ්බ”න්ති. න වණ්ණමට්ඨත්ථායාති ඉමිනා ථීරකරණත්ථං එකවණ්ණසුත්තෙන විනන්ධියමානං යදි වණ්ණමට්ඨං හොති, තත්ථ න දොසොති දස්සෙති. ආරග්ගෙනාති නිබ්බදනමුඛෙන. යදි න වට්ටති, තාදිසං ඡත්තදණ්ඩං ලහිත්වා කිං කාතබ්බන්ති ආහ “සට්ඨං වා”තිආදි. සුත්තකෙන වා දණ්ඩො වෙයෙනබ්බොති යථා ලෙඛා න පඤ්ඤායති, තථා වෙයෙනබ්බො. දණ්ඩබුන්දෙති දණ්ඩමුලෙ, ඡත්තදණ්ඩස්ස හෙට්ඨිමකොට්ඨයන්ති අත්ථො. ඡත්තමණ්ඩලිකන්ති ඡත්තස්ස අන්තො බුද්දකමණ්ඩලං, ඡත්තපඤ්ජරෙ මණ්ඩලාකාරෙන බද්ධදණ්ඩවලයං වා. උක්කිරිත්වාති නින්තං, උන්නතං වා කත්වා උට්ඨාපෙත්වා. සා වට්ටතීති සා ලෙඛා රජ්ජකෙහි බන්ධන්තු වා මා වා, බන්ධිතුං යුත්තට්ඨානත්තා වට්ටති. තෙන චුත්තං ආවරියබුද්ධදත්තමහාපෙරෙන –

“ඡත්තං පණ්ණමයං කිඤ්චි, බහි අන්තො ච සබ්බසො;
පඤ්චවණ්ණෙන සුත්තෙන, සිබ්බිතුං න ච වට්ටති.

“ඡින්නිතුං අභිච්ඡන්දං වා, පණ්ණෙ මකරදන්තකං;
සට්ඨං වාලරුපං වා, ලෙඛා දණ්ඩෙ න වට්ටති.

“සිබ්බිතුං එකවණ්ණෙන, ඡත්තං සුත්තෙන වට්ටති;
ථීරත්ථං පඤ්චවණ්ණෙන, පඤ්ජරං වා විනන්ධිතුං.

“සට්ඨං වාලරුපං වා, ලෙඛා වා පන කෙවලා;
ඡින්නිත්වා වාපි සංසිත්වා, ධාරොතුං පන වට්ටති.

“අභිච්ඡත්තකසණ්ඨානං, දණ්ඩබුන්දමිහි වට්ටති;
උක්කිරිත්වා කතා ලෙඛා, බන්ධනත්ථාය වට්ටතී”ති.

තස්ස වණ්ණනායමිපි ඡත්තං පණ්ණමයං කිඤ්චිති තාලපණ්ණාදිපණ්ණාසිච්ඡන්තං යං කිඤ්චි ඡත්තං. බහිති උපරි. අන්තොති හෙට්ඨා. සිබ්බිතුන්ති රූපං දස්සෙත්වා සුවිකම්මං කාතුං. පණ්ණෙනි ඡදනපණ්ණෙ. අභිච්ඡන්දන්ති අභිච්ඡන්දාකාරං. මකරදන්තකන්ති මකරදන්තාකාරං, යං “ගිරිකුට්”න්ති වුවවති. ඡින්නිතුං න වට්ටතීති

සම්බන්ධය. මුඛවට්ටියා නාමෙන්වා බද්ධපණ්ණකොටියා වා
 මත්ථකමණ්ඩලකොටියා වා ගිරිකුටාදිං කරොන්ති, ඉමිනා තං පටික්ඛිත්තං.
 දණ්ඩෙති ඡත්තදණ්ඩෙ. සංකන්ති සංකාරො. වාළුරුපං වාති බාග්ඝාදිවාළානං
 රුපකං වා. ලෙඛාති උක්කිරිත්වා වා ඡිත්තදිත්වා වා විත්තකම්මවසෙන වා කතරාජී.
 පඤ්චවණ්ණානං සුත්තානං අන්තරෙ නිලාදිඵකවණ්ණෙන සුත්තෙන ථීරත්ථං
 ඡත්තං අන්තො ව බහි ව සිබ්බිතුං වා ඡත්තදණ්ඩග්ගාහකසලාකපඤ්ජරං ථීරත්ථං
 විනන්ධිතුං වා වට්ටතිති යොජනා. පඤ්චවණ්ණානං ඵකවණ්ණෙන ථීරත්ථන්ති
 ඉමිනා අනෙකවණ්ණෙහි සුත්තෙහි වණ්ණමට්ඨත්ථාය සිබ්බිතුඤ්ච විනන්ධිතුඤ්ච
 න වට්ටතිති දීපෙති. පොත්ථකෙසු පන “පඤ්චවණ්ණෙනා” ති පායො දිස්සති, තස්ස
 ඵකවණ්ණෙන පඤ්චවණ්ණෙන වා සුත්තෙන ථීරත්ථං සිබ්බිතුං විනන්ධිතුං වා
 වට්ටතිති යොජනා කාතබ්බා හොති.

ඵත්ථ ව හෙට්ඨා වුත්තෙන “පඤ්චවණ්ණෙන සුත්තෙන සිබ්බිතුං න ව
 වට්ටති” ති පායෙන ව “කෙචි තාලපණ්ණච්ඡත්තං අන්තො වා බහි වා
 පඤ්චවණ්ණෙන සුත්තෙන සිබ්බෙන්වා වණ්ණමට්ඨං කරොන්ති, තං න වට්ටති,
 ඵකවණ්ණෙන පන නිලෙන වා පිතකෙන වා යෙන කෙනචි සුත්තෙන අන්තො වා බහි
 වා සිබ්බිතුං, ඡත්තදණ්ඩග්ගාහකං සලාකපඤ්ජරං වා විනන්ධිතුං වට්ටති, තඤ්ච ඛො
 ථීරකරණත්ථං, න වණ්ණමට්ඨත්ථායා” ති අට්ඨකථාපායෙන ව විරුජ්ඣති, තස්මා
 සො න ගහෙතබ්බො.

ලෙඛා වා පන කෙවලාති යථාවුත්තජ්ජකාරා සකලා ලෙඛා වා. ඡිත්තදිත්වාති
 උක්කිරිත්වා කතං ඡිත්තදිත්වා. සංසිත්වාති විත්තකම්මාදිවසෙන කතං සංසිත්වා.
 දණ්ඩබුන්දමිහීති ඡත්තදණ්ඩස්ස පඤ්ජරෙ ගාහණත්ථාය ථාලිතබුන්දමිහී, මූලෙති
 අත්ථො. අයමෙත්ථ නිස්සන්දෙහෙ වුත්තන යො. බුද්දසික්ඛාගණ්ඨිපදෙ පන
 “ඡත්තපිණ්ඩියා මූලෙ” ති වුත්තං. අභිච්ඡත්තකසණ්ඨානන්ති
 පුල්ලඅභිච්ඡත්තකාකාරං. රජ්ජුකෙහි ගාහාපෙත්වා දණ්ඩෙ බන්ධන්ති, තස්මිං
 බන්ධනට්ඨානෙන වලයමිච උක්කිරිත්වාති වලයං විය උපට්ඨාපෙත්වා.
 බන්ධනත්ථායාති වාතෙන යථා න වලති, එවං රජ්ජුහි දණ්ඩෙ පඤ්ජරස්ස
 බන්ධනත්ථාය. උක්කිරිත්වා කතා ලෙඛා වට්ටතිති යොජනා. යථා වාතජ්ජහාරෙන
 අවලනත්ථං ඡත්තමණ්ඩලිකං රජ්ජුකෙහි ගාහාපෙත්වා දණ්ඩෙ බන්ධන්ති, තස්මිං
 බන්ධනට්ඨානෙන වලයමිච උක්කිරිත්වා ලෙඛං යපෙන්නි, සා වට්ටතිති. සවෙපි න
 බන්ධති, බන්ධනාරහට්ඨානත්තා වලයං උක්කිරිත්වා වට්ටතිති ගණ්ඨිපදෙ
 වත්තන්තිති ආගතං, තස්මා පක්ඛරණෙසු ආගතන යෙනෙව ඡත්තෙන
 පටිපජ්ජිතබ්බන්ති.

7. වීචරෙ පන නානාසුත්තකෙහීති (සාරත්ථ. ටී. 2.85; වි. වි. ටී. 1.85)
 නානාවණ්ණෙහි සුත්තෙහි. ඉදඤ්ච තථා කරොන්තානං වසෙන වුත්තං,
 ඵකවණ්ණසුත්තකෙනපි න වට්ටතියෙව. “පකතිසුචිකම්මමෙව වට්ටති” ති හි
 වුත්තං. පට්ටමුඛෙති ද්විත්තං පට්ටානං සඨ්ඝට්ඨිකානං සන්ධායෙනං වුත්තං.
 පරියන්තෙති වීචරපරියන්තෙ. අනුචාතං සන්ධායෙනං වුත්තං. වෙණිති

වරකසීසාකාරොන සිබ්බනං. සඬ්ඛලිකන්ති ද්විගුණසඬ්ඛලිකාකාරොන සිබ්බනං,
 බ්ලාලසඬ්ඛලිකාකාරොන සිබ්බනං වා. වෙණං වා සඬ්ඛලිකං වා කරොන්තීති
 කරණකිරියාය සම්බන්ධො. අග්ගිසං නාම වෙනියසංඝයානං, යං
 “අග්ගිසන්ථම්භො”ති වදන්ති. ගයා නාම මූලෙ තනුකං අග්ගෙ මහන්තං කත්වා
 ගදාකාරොන සිබ්බනං. මුග්ගරො නාම මූලෙ ව අග්ගෙ ව එකසද්දිසං කත්වා
 මුග්ගරාකාරොන සිබ්බනං. කක්කටක්ඛිති උක්කිරන්තීති
 ගණ්ඨිකපට්ටපාසකපට්ටානං අන්තෙ පාළිබද්ධං කත්වා කක්කටකානං
 අක්ඛිසංඝයානං පට්ඨපෙන්නි, කරොන්තීති අත්ථො. “කොණසුත්තපිළකාති
 ගණ්ඨිකපාසකපට්ටානං කොණෙහි නිභට්ඨත්තානං කොට්ඨො”ති තීසුපි
 ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. කථං පන තා පිළකා දුට්ඨ්ඤ්ඤායාරූපා කාතබ්බාති? කොණෙහි
 නිභට්ඨත්තානං අන්තෙසු එකචාරං ගණ්ඨිකකරණෙන වා පුන නිවත්තෙන්වා
 සිබ්බනෙන වා දුට්ඨ්ඤ්ඤායාසභාවං කත්වා සුත්තකොට්ඨො රස්සං කත්වා
 ඡන්දිතබ්බා. ධම්මසිරිත්ථෙරොන පන “කොණසුත්තා ව පිළකා, දුට්ඨ්ඤ්ඤායාව
 කප්පරෙ”ති වුත්තං, තථා ආචරියබුද්ධදත්තත්ථෙරොනපි “සුත්තා ව පිළකා තත්ථ,
 දුට්ඨ්ඤ්ඤායාව දීපිතා”ති වුත්තං, තස්මා තෙසං මනෙන කොණසුත්තා ව පිළකා ව
 කොණසුත්තපිළකාති එවමෙන්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො.

විමතිවිනොදනියම්පි (වි. වි. ටී. 1.85) කොණසුත්තපිළකාති
 ගණ්ඨිකපාසකපට්ටානං කොණෙහි බහි නිග්ගතසුත්තානං පිළකාකාරොන
 යපිතකොට්ඨොති කෙච්චි වදන්ති, තෙ පිළකෙ ඡන්දිත්වා දුට්ඨ්ඤ්ඤායා කාතබ්බාති
 තෙසං අධිජ්ජායො. කෙච්චි පන “කොණසුත්තා ව පිළකා වාති ද්වෙයෙවා”ති
 වදන්ති, තෙසං මනෙන ගණ්ඨිකපාසකපට්ටානං කොණතො කොණං නිභට්ඨත්තා
 කොණසුත්තා නාම. සමන්තතො පන පරියන්තෙන ගතා චතුරස්සසුත්තා පිළකා
 නාම. තං දුට්ඨම්පි කෙච්චි විචරතො විසුං පඤ්ඤානත්ථාය විකාරයුත්තං කරොන්ති,
 තං නිසෙධාය “දුට්ඨ්ඤ්ඤායාරූපා වට්ටති”ති වුත්තං, න පන සබ්බථා
 අවක්ඛුගොචරභාවෙන සිබ්බනත්ථාය තථාසිබ්බනස්ස අසක්කුණෙයාත්තා, යථා
 පකතිවිචරතො විකාරො න පඤ්ඤායති, එවං සිබ්බිතබ්බන්ති අධිජ්ජායො.
 රජනකම්මතො පුබ්බෙ පඤ්ඤායමානොපි විසෙසො විචරෙ රත්තෙ එකචණ්ණතො
 න පඤ්ඤායතීති ආහ “විචරෙ රත්තෙ”ති.

8. මණ්ණාති නිලමණ්ණිආදිපාසාණෙන, අංසබද්ධකකායබන්ධනාදිකං අවිචරත්තා
 සඬ්ඛාදිහි සංසිතුං වට්ටතීති වදන්ති. කණ්ණසුත්තකන්ති විචරස්ස දීඝතො තිරියඤ්ච
 සිබ්බිතානං චතුසු කණ්ණෙසු කොණෙසු ව නික්ඛන්තානං සුත්තසීසානමෙතං නාමං,
 තං ඡන්දිත්වාච පාරුපිතබ්බං. තෙනාහ “රජිතකාලෙ ඡන්දිතබ්බ”න්ති. භගවතා
 අනුඤ්ඤාතං එකං කණ්ණසුත්තම්පි අත්ථී, තං පන නාමෙන සද්දිසම්පි ඉතො
 අඤ්ඤමෙචාති දස්සෙතුං “යං පනා”තිආදි වුත්තං. ලග්ගනත්ථායාති විචරරජ්ජුයං
 විචරබන්ධනත්ථාය. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.85) එත්තකමෙව වුත්තං.

සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.85) පන “පාසකං කත්වා බන්ධිතබ්බන්ති
 රජනකාලෙ බන්ධිතබ්බං, සෙසකාලෙ මොචෙන්වා යපෙනබ්බ”න්ති වුත්තං.

විනයසඬ්භ්ගප්පකරණස්ස පොරාණට්ඨකායමිපි ඉදමෙව ගහෙත්වා වුත්තං, තං පන විවරක්ඛන්ධකෙ (මහාව. 344) “මජ්ඣිමනිකායෙ, උභයොගෙ, භගවතො ඵතමත්ථං ආරොවෙසුං. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කණ්ණෙ ඛන්ධිතුන්ති. කණ්ණො ජීරති. භගවතො ඵතමත්ථං ආරොවෙසුං. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කණ්ණසුත්තක”න්ති ඵවං අනුඤ්ඤාතවිවරරජ්ජයං රජිත්වා පසාරිතවිවරස්ස ඔලම්භකසුත්තං සන්ධාය වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං.

ගණ්ඨකෙති විවරපාරුපනකාලෙ පාසකෙ ලග්ගාපනත්ථං කතෙ දන්තාදිමයෙ ගණ්ඨකෙ. පිළිකාති බිත්ඳුං බිත්ඳුං කත්වා උට්ඨාපෙනබ්බපිළිකා. වුත්තඤ්ඤාතං විනයවිනිවිජයප්පකරණං –

“නානාවණ්ණෙහි සුත්තෙහි, මණ්ඩනත්ථාය විවරං;
සමං සතපදාදීනං, සිබ්බිතුං න ච වට්ටති.

“පත්තස්ස පරියන්තෙ වා, තථා පත්තමුඛෙපි ච;
වෙණං සඬ්භ්ගලිකං වාපි, කරොතො හොති දුක්ඛං.

“පට්ටමපි ගණ්ඨපාසානං, අට්ඨකොණාදිකං විධිං;
තත්ථග්ගිසගදාරුපං, මුග්ගරාදිං කරොන්ති ච.

“තත්ථ කක්ඛට්ඨකත්ථිති, උට්ඨාපෙන්ති න වට්ටති;
සුත්තා ච පිළිකා තත්ථ, දුට්ඨඤ්ඤායා ච දීපිතා.

“චතුකොණාව වට්ටන්ති, ගණ්ඨපාසකපට්ටකා;
කණ්ණකොණසු සුත්තානි, රත්තෙ ඡිත්ථෙය්‍යා විවරෙ.

“සුචිකම්මවිකාරං වා, අඤ්ඤං වා පන කිඤ්චිපි;
විවරෙ භික්ඛුනා කාතුං, කාරාපෙතුං න වට්ටති.

“යො ච පක්ඛිපති භික්ඛු විවරං,
කඤ්චිපිට්ඨකලිඤ්ඤාදිසු;
වණ්ණමට්ඨමභිපත්ථයං පරං;
තස්ස නත්ථි පන මුත්ති දුක්ඛං.

“සුචිහත්ථමලාදීනං, කරණෙ විවරස්ස ච;
තථා කිලිට්ඨකාලෙ ච, ධොවනත්ථං තු වට්ටති.

“රජනෙ පන ගන්ධං වා, තෙලං වා ලාබ්ධෙව වා;
කිඤ්චි පක්ඛිපිතුං තත්ථ, භික්ඛුනො න ච වට්ටති.

“සඬ්භ්ගෙ මණ්ඩනා වාපි, අඤ්ඤානපි ච කෙනවි;

විවරං න ව සට්ටෙය්‍ය, සංසිතබ්බං න දොණ්ණියා.

“විවරං දොණ්ණියං කත්වා, නාතිසට්ටෙය්‍ය මුට්ඨිනා;
රත්තං පහරිතුං කිඤ්චි, හත්ථෙහෙව ව වට්ටති.

“ගණ්ඨිකෙ පන ලෙබ්‍යා වා, පිළකා වා න වට්ටති;
කප්පබ්බිත්ථුච්ඡායා වා, පාළිකණ්ණිකහෙදනො”ති.

විනයසාරත්ථසන්දිපතියම්පි සමං සතපදාදීනන්ති සතපදාදීහි සදිසං. තුල්‍යත්ථෙ කරණවචනප්පසඬගෙ සාම්චවනං. පට්ටස්ස පරියන්තෙ වාති අනුචාතස්ස උභයපරියන්තෙ වා. පට්ටමුඛෙපි වාති ද්විත්තං ආයාමවිත්ථාරපට්ටානං සඬ්ඝට්ඨිතට්ඨානෙ, කණ්ණෙපි වා එකස්සෙව වා පට්ටස්ස උනපුරණත්ථං සට්ඨිතට්ඨානෙපි වා. වෙණ්හි කුදුසසිසාකාරෙන සිබ්බනං. කෙච්චි “වරකසිසාකාරෙනා”ති වදන්ති. සඬ්ඛලිකන්ති බ්ලාලදාමසදිසසිබ්බනං. කෙච්චි “සතපදිසදිස”න්ති වදන්ති.

පට්ටම්පිති පත්තම්පි. අට්ඨකොණාදිකො විධි පකාරො එතස්සාති අට්ඨකොණාදිකවිධි, තං. අට්ඨකොණාදිකන්ති වා ගාථාබන්ධවසෙන නිග්ගහිතාගමො. “අට්ඨකොණාදිකං විධි”න්ති එතං “පට්ට”න්ති එතස්ස සමානාධිකරණවිසෙසනං, කිරියාවිසෙසනං වා. “කරොන්ති”ති ඉමිනා සම්බන්ධො. අථ වා පට්ටන්ති එත්ථ භූමිමත්ථෙ උපයොගවචනං, පට්ටෙති අත්ථො. ඉමස්මිං පක්ඛෙ අට්ඨකොණාදිකන්ති උපයොගවචනං. විධින්ති එතස්ස විසෙසනං. ඉධ වක්ඛමානවතුකොණසණ්ඨානතො අඤ්ඤං අට්ඨකොණාදිකං නාම. තත්ථාති තස්මිං පට්ටද්වයෙ. අග්ගිසගදාරූපන්ති අග්ගිසසණ්ඨානඤ්චෙව ගදාසණ්ඨානඤ්ච සිබ්බනං. මුග්ගරන්ති ලගුලසණ්ඨානසිබ්බනං. ආදි-සද්දෙන චෙතියාදිසණ්ඨානානං ගහණං.

තත්ථාති පට්ටද්වයෙ තස්මිං යානෙ. කක්කටකක්ඛිනීති කුළිරකච්ඡිසදිසාති සිබ්බනවිකාරාති. උට්ඨාපෙන්නීති කරොන්ති. තත්ථාති තස්මිං ගණ්ඨිකපාසකපට්ටකෙ. සුත්තාති කොණතො කොණං සිබ්බිතසුත්තා වෙව චතුරස්සෙ සිබ්බිතසුත්තා ව. පිළකාති තෙසමෙව සුත්තානං නිවත්තෙත්වා සිබ්බිතකොට්ඨො ව. දුට්ඨඤ්ඤායාචාති රජනකාලෙ දුට්ඨඤ්ඤායාරූපා අනොලාරිකා දීපිතා වට්ටන්ති. යථාහ “කොණසුත්තපිළකා ව විවරෙ රත්තෙ දුට්ඨඤ්ඤායාරූපා වට්ටන්ති”ති (පාරා. අට්ඨ. 1.85).

ගණ්ඨිකපට්ටිකා පාසපට්ටිකාති යොජනා. කණ්ණකොණසු සුත්තානීති විවරකණ්ණෙ සුත්තා වෙව පාසකපට්ටානං කොණසු සුත්තානි ව අච්ඡින්නති. එත්ථ ව විවරෙ ආයාමතො විත්ථාරතො ව සිබ්බිත්වා අනුචාතතො බහි නික්ඛම්තසුත්තං විවරං රජිත්වා සුක්ඛාපනකාලෙ රජ්ජුයා වා විවරවංසෙ වා බන්ධිත්වා ඔලම්බිතුං අනුචාතෙ බන්ධසුත්තානි ව කණ්ණසුත්තානි නාම. යථාහ “විවරස්ස

කණ්ණසූත්තකං න ව වට්ඨති, රජිතකාලෙ ඡින්දිතබ්බං, යං පන ‘අනුජානාමි හික්ඛවෙ කණ්ණසූත්තක’න්ති එවං අනුඤ්ඤාතං, තං අනුචාතෙ පාසකං කත්වා බන්ධිතබ්බං රජනකාලෙ ලග්ගනත්ථායා’ති (පාරා. අට්ඨ. 1.85).

සුවිකම්මවිකාරං වාති චීවරමණ්ඩනත්ථාය නානාසූත්තකෙහි සතපදිසදිසං සිබ්බන්තා ආගන්තුකපට්ටං යපෙන්නි, එවරුපං සුවිකම්මවිකාරං වා. අඤ්ඤං වා පන කිඤ්චිපිති අඤ්ඤමිපි යං කිඤ්චි මාලාකම්මමිගපක්ඛිපදාදිකං සිබ්බනවිකාරං. කාතුන්ති සයං කාතුං. කාරාපෙතුන්ති අඤ්ඤෙන වා කාරාපෙතුං.

යො හික්ඛු පරං උත්තමං චණ්ණමට්ඨමහිපත්ථයන්තො කඤ්ඡිකපිට්ඨබලිඅල්ලිකාදීසු චීවරං පක්ඛිපති, තස්ස පන හික්ඛුනො දුක්කටා මොක්ඛො න විජ්ජතිති යොජනා. කඤ්ඡිකන්ති වායනතන්තමක්ඛනං කඤ්ඡිකසදිසා සුලාකඤ්ඡිකං. පිට්ඨන්ති තණ්ඩුලපිට්ඨං. තණ්ඩුලපිට්ඨෙහි පක්කා බලි. අල්ලිකාති නියායාසො. ආදි-සද්දෙන ලාබාදීනං ගහණං. චීවරස්ස කරණෙ කරණකාලෙ සමුට්ඨිතානං සුවිහත්ථමලාදීනං කිලිට්ඨකාලෙ ධොවනත්ථඤ්ච කඤ්ඡිකපිට්ඨබලිඅල්ලිකාදීසු පක්ඛිපති, වට්ඨතිති යොජනා.

තත්ථාති යෙන කසාවෙන චීවරං රජති, තස්මිං රජනෙ චීවරස්ස සුගන්ධභාවත්ථාය ගන්ධං වා උජ්ජලභාවත්ථාය තෙලං වා චණ්ණත්ථාය ලාබං වා. කිඤ්චිති එවරුපං යං කිඤ්චි. මණිනාති පාසාණෙන. අඤ්ඤෙනපි ච කෙනචිති යෙන උජ්ජලං හොති, එවරුපෙන මුග්ගරාදීනා අඤ්ඤෙනපි කෙනචි වත්ථුනා. දොණියාති රජනම්බණෙන න සංසිතබ්බං හත්ථෙන ගාභාපෙත්වා න ගහෙනබ්බං. රත්තං චීවරං හත්ථෙහි කිඤ්චි ථොකං පහරිතුං වට්ඨතිති යොජනා. යත්ථ පක්කරජනං පක්ඛිපන්නි, සා රජනදොණි. තත්ථ අංසබද්ධකකායබන්ධනාදිං සට්ඨෙතුං වට්ඨතිති ගණ්ඨිපදෙ වුත්තං.

ගණ්ඨිකෙති වෙළුන්තවිසාණාදිමයගණ්ඨිකෙ. ලෙඛා වාති වට්ඨාදිහෙදා ලෙඛා වා. පිළිකාති සාසපඛිපසදිසා බුද්දකබුබ්බුලා. පාලිකණ්ණිකහෙදනොති මණිකාවලිරූපපුප්ඵකණ්ණිකරූපහෙදනො. “කප්පඛින්දුවිකාරො වා න වට්ඨතිති යොජනා”ති වුත්තං, තස්මා තථෙව චීවරෙ පටිපජ්ජිතබ්බං.

9. පත්තෙ වා ථාලකෙ වාතිආදීසු ථාලකෙති තම්බාදිමයෙ පුග්ගලිකෙ තිව්ධෙපි කප්පියථාලකෙ. න වට්ඨතිති මණිවණ්ණකරණපයොගො න වට්ඨති, තෙලවණ්ණපයොගො පන වට්ඨති. තෙලවණ්ණොති සමණසාරුප්පවණ්ණං සන්ධාය වුත්තං, මණිවණ්ණං පන පත්තං අඤ්ඤෙන කතං ලහිත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ඨතිති වදන්ති. පත්තමණ්ඩලෙති තිපුසිසාදිමයෙ පත්තට්ඨපනකමණ්ඩලෙ. “න හික්ඛවෙ විචිත්‍රාති පත්තමණ්ඩලාති ධාරෙතබ්බාති රූපකාකිණ්ණාති හිත්තිකම්මකතාති”ති (වුළුව. 253) වුත්තත්තා “හිත්තිකම්මං න වට්ඨති”ති වුත්තං. “අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, මකරදන්තකං ඡින්දිතු”න්ති (වුළුව. 253) වුත්තත්තා “මකරදන්තකං පන වට්ඨති”ති වුත්තං. තෙනාහු පොරාණා –

“ආලකස්ස ව පත්තස්ස, ඛනි අන්තොපි වා පන;
ආරග්ගෙන කතා ලෙඛා, න ව වට්ටති කාවිපි.

“ආරොපෙත්වා භමං පත්තං, මජ්ජිත්වා වෙ පවන්ති ව;
‘මණ්ඩණං කරස්සාම’, ඉති කාතුං න වට්ටති.

“පත්තමණ්ඩලකෙ කිඤ්චි;
භිත්තිකම්මං න වට්ටති;
න දොසො කොචි තත්ථස්ස;
කාතුං මකරදන්තක”න්ති.

විනයසාරත්ථසන්දිපනියම්පි ආරග්ගෙනාති ආරකණ්ටකග්ගෙන, සුවිමුඛෙන වා. කාවිපි ලෙඛාති වට්ටකගොමුත්තාදිසණ්ඨානා යා කාවිපි රාජී. භමං ආරොපෙත්වාති භමෙ අල්ලියාපෙත්වා. පත්තමණ්ඩලකෙති පත්තෙ ඡවිරක්ඛණත්ථාය තිපුසිසාදිහි කතෙ පත්තස්ස භෙට්ඨා ආධාරාදීනං උපරි කාතබ්බෙ පත්තමණ්ඩලකෙ. භිත්තිකම්මන්ති නානාකාරරූපකම්මවිචිත්තං. යථාහ “න, භික්ඛවෙ, විචිත්‍රානි පත්තමණ්ඩලානි ධාරෙතබ්බානි රූපකාකිණ්ණානි භිත්තිකම්මකතානි”ති. තත්ථාති තස්මිං පත්තමණ්ඩලෙ. අස්සාති භික්ඛුස්ස. මකරදන්තකන්ති ගිරිකූටන්ති වුත්තං, තස්මා එවං පත්තආලකාදීසු පටිපජ්ජිතබ්බං.

ධමකරණ...පෙ.... ලෙඛා න වට්ටතිති ආරග්ගෙන දින්නලෙඛා න වට්ටති,
ජාතිහිඬගුලිකාදිවණ්ණෙහි කතලෙඛා පන වට්ටති. ඡත්තමුඛවට්ටියන්ති
ධමකරණස්ස භත්ථෙත ගහණත්ථං කතස්ස ඡත්තාකාරස්ස මුඛවට්ටියං.
“පරිස්සාවනඛන්ධට්ඨානෙ”ති කෙචි. විනයවිනිච්ඡයෙපි –

“න ධම්මකරණච්ඡත්තෙ, ලෙඛා කාවිපි වට්ටති;
කුච්ඡියං වා යපෙත්වා තං, ලෙඛං තු මුඛවට්ටිය”න්ති. –

වුත්තං. තට්ටිකායං පන “මුඛවට්ටියා යා ලෙඛා පරිස්සාවනඛන්ධනත්ථාය
අනුඤ්ඤාතා, තං ලෙඛං යපෙත්වා ධමකරණච්ඡත්තෙ වා කුච්ඡියං වා කාචි ලෙඛා න
වට්ටතිති යොජනා”ති වුත්තං, තස්මා තත්ථ වුත්තනයෙනෙව ධමකරණ
පටිපජ්ජිතබ්බං.

10. කායඛන්ධනෙ පන කක්කටක්ඛිනීති කක්කටකස්ස අක්ඛිසදිසානි.
මකරමුඛන්ති මකරමුඛසණ්ඨානං. දෙඬුභසිසන්ති උදකසප්පසිසසදිසසණ්ඨානානි.
අච්ඡිනීති කුඤ්ජරච්ඡිසණ්ඨානානි. එකමෙව වට්ටතිති එත්ථ එකරජ්ජකං
ද්විගුණතිගුණං කත්වා ඛන්ධිතුං න වට්ටති, එකමෙව පන සතචාරම්පි සරීරං
පරික්ඛිපිත්වා ඛන්ධිතුං වට්ටති. “ඛහුරජ්ජකෙ එකතො කත්වා එකෙන නිරන්තරං
වෙයෙත්වා කතං ඛහුරජ්ජකන්ති න වත්තබ්බං, තං වට්ටති”ති වුත්තත්තා තං
මුරජසඬ්ඛං න ගච්ඡතිති වෙදිතබ්බං. මුරජඤ්චි නානාවණ්ණෙහි සුත්තෙහි
මුරජවට්ටිසණ්ඨානං වෙයෙත්වා කරොන්ති. ඉදං පන මුරජං මද්දවිණසඬ්ඛාතං

පාමඬගසණ්ඨානඤ්ච දසාසු වට්ටති “කායබන්ධනස්ස දසා ජීරන්ති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, මුරජං මද්දවීණ”න්ති (වුළුව. 278) චුත්තත්තා.

විධෙති දසාපරියොසානෙ ථීරභාවාය දන්තවිසාණසුත්තාදීහි කතෙ විධෙ.
සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.85) පන “කායබන්ධනස්ස පාසන්තෙ දසාමුලෙ
තස්ස ථීරභාවත්ථං කත්තබ්බෙ දන්තවිසාණාදීමයෙ විධෙ”ති චුත්තං. අට්ඨමඬගලානි
නාම සඬබ්බා, වක්ඛං, පුණ්ණකුම්භො, ගයා, සිරිවච්ඡො, අඬකුසො, ධජං,
සොවත්ථිකන්ති. මච්ඡයුගලජත්තනන්දියාවට්ටාදිවසෙනපි වදන්ති.
පරිච්ඡෙදලොමත්තන්ති දන්තාදීහි කතස්ස විධස්ස උභොසු කොටීසු
කාතබ්බපරිච්ඡෙදරාජීමත්තං. විනයවිනිවිජයජපකරණෙපි –

“සුත්තං වා දිගුණං කත්වා, කොට්ටෙන්ති ව තහිං තහිං;
කායබන්ධනසොහත්ථං, තං න වට්ටති භික්ඛුනො.

“දසාමුලෙ දළ්භත්ථාය, ද්විසු අන්තෙසු වට්ටති;
මාලාකම්මලතාකම්ම-චිත්තිකම්පි න වට්ටති.

“අක්ඛිති තත්ථ දස්සෙත්වා;
කොට්ටිතෙ පන කා කථා.
කක්කටක්ඛිති වා තත්ථ;
උට්ඨාපෙනුං න වට්ටති.

“සටං දෙඬුභසීසං වා, මකරස්ස මුඛමිපි වා;
විකාරරූපං යං කිඤ්චි, න වට්ටති දසාමුලෙ.

“උජුකං මච්ඡකණ්ටං වා, මට්ඨං වා පන පට්ටිකං;
බජ්ජුර්පත්තකාකාරං, කත්වා වට්ටති කොට්ටිතං.

“පට්ටිකා සුකරන්තන්ති, දුට්ඨං කායබන්ධනං;
රජ්ජුකා දුස්සපට්ටාදි, සබ්බං තස්සානුලොමිකං.

“මුරජං මද්දවීණඤ්ච, දෙඬුභඤ්ච කලාබුකං;
රජ්ජුයො ව න වට්ටන්ති, පුරිමා ද්වෙදසා සියුං.

“දසා පාමඬගසණ්ඨානා, නිද්දිට්ඨා කායබන්ධනෙ;
එකා ද්විතිවතස්සො වා, වට්ටන්ති න තතො පරං.

“එකරජ්ජුමයං චුත්තං, මුනිනා කායබන්ධනං;
තඤ්ච පාමඬගසණ්ඨානං, එකමිපි ව න වට්ටති.

“රජ්ජුකෙ එකතො කත්වා, බහු එකාය රජ්ජුයා;

නිරන්තරඤ්ඤි වෙයෙත්වා, කතං වට්ටති බන්ධිතං.

“දන්තකට්ඨවිසාණථි-ලොභවෙච්ඡාලබ්භවා;
ජතුසඬ්ඛමයා සුත්ත-ඵලජා විධකා මතා.

“කායබන්ධනවිධෙපි, විකාරො න ච වට්ටති;
තත්ථ තත්ථ පරිච්ඡේද-ලෙඛාමත්තං තු වට්ටති” ති. —

වුත්තං.

විනයසාරත්ථසන්දීපනියම්පි තනිං තනින්ති පට්ටිකාය තත්ථ තත්ථ. තන්ති
තථාකොට්ඨිතදිගුණසුත්තකායබන්ධනං. අන්තෙසු දළ්භත්ථාය දසාමුඛෙ දිගුණං
කත්වා කොට්ටෙන්ති, වට්ටන්ති යොජනා. විත්තකම්පිති
මාලාකම්මලතාකම්මවිත්තයුත්තම්පි කායබන්ධනං. අක්ඛීනීති කුඤ්ජරක්ඛීනි.
තත්ථාති කායබන්ධනෙ න වට්ටන්ති කා කථා. උට්ඨාපෙතුන්ති උක්කිරිතං.

සටන්ති සටසණ්ඨානං. දෙඬුභසීසං වාති උදකසප්පසීසං මුඛසණ්ඨානං වා. යං
කිඤ්චි විකාරරූපං දසාමුඛෙ න වට්ටන්ති යොජනා. එත්ථ ච උභයපස්සෙසු
මච්ඡකණ්ටකයුත්තං මච්ඡස්ස පිට්ඨිකණ්ටකං විය යස්සා පට්ටිකාය වායනං හොති,
ඉදං කායබන්ධනං මච්ඡකණ්ටකං නාම. යස්ස ඛජ්ජුරිපත්තසණ්ඨානම්ච වායනං
හොති, තං ඛජ්ජුරිපත්තකාකාරං නාම.

පකතිවිකාරා පට්ටිකා සුකරන්තං නාම කුඤ්චිකාකොසසණ්ඨානං. තස්ස
දුට්ඨස්ස කායබන්ධනස්ස. තත්ථ රජ්ජුකා සුකරන්තානුලොමිකා, දුස්සපට්ටං
පට්ටිකානුලොමිකං. ආදි-සද්දෙන මුද්දිකකායබන්ධනං ගනිතං, තඤ්ච
සුකරන්තානුලොමිකං. යථාහ “එකරජ්ජුකං පන මුද්දිකකායබන්ධනඤ්ච සුකරන්තං
අනුලොමෙති” ති (වුළව. අට්ඨ. 278). තත්ථ රජ්ජුකා නාම එකාවට්ටා,
බහුරජ්ජුකස්ස අකප්පියභාවං වක්ඛති. මුද්දිකකායබන්ධනං නාම චතුරස්සං අකත්වා
සජ්ජිතන්ති ගණ්ඨිපදෙ වුත්තං.

මුරජං නාම මුරජවට්ටිසණ්ඨානං වෙයෙත්වා කතං. වෙයෙත්වාති
නානාසුත්තෙහි වෙයෙත්වා. සික්ඛාභාජනවිනිච්ඡයෙ පන “බහුකා රජ්ජුයො එකතො
කත්වා එකාය රජ්ජුයා වෙයීත” න්ති වුත්තං. මද්දවීණං නාම පාමඬ්ඛසණ්ඨානං.
දෙඬුභසං නාම උදකසප්පසදීසං. කලාබුකං නාම බහුරජ්ජුකං. රජ්ජුයොති
උභයකොට්ඨියං එකතො අබන්ධා බහුරජ්ජුයො, තථාබන්ධා කලාබුකං නාම හොති.
න වට්ටන්ති මුරජාදීනි ඉමානි සබ්බානි කායබන්ධනානි න වට්ටන්ති. පුරිමා ද්වෙති
මුරජං මද්දවීණනාමඤ්චාති ද්වෙ. “දසාසු සියු” න්ති වත්තබ්බෙ ගාථාබන්ධවසෙන
වණ්ණලොපෙන “දසා සියු” න්ති වුත්තං. යථාහ “මුරජං මද්දවීණන්ති ඉදං
දසාසුයෙව අනුඤ්ඤාත” න්ති.

පාමඬිගසණ්ඨානාති පාමඬිගදාමං විය චතුරස්සසණ්ඨානා. එකරජ්ජමයන්ති නානාවට්ටෙ එකතො වට්ටෙන්වා කතං රජ්ජමයං කායබන්ධනං වත්තුං වට්ටනීති “රජ්ජකා දුස්සපට්ටාදී”ති එත්ථ එකවට්ටරජ්ජකා ගහිතා. ඉධ පන නානාවට්ටෙ එකතො වට්ටෙන්වා කතා එකාව රජ්ජ ගහිතා. තඤ්චාති තං වා නයමි පි එකරජ්ජකකායබන්ධනං පාමඬිගසණ්ඨානෙන ගන්ථිතං. එකමිපි ච න වට්ටනීති කෙවලමිපි න වට්ටති.

බහු රජ්ජකෙ එකතො කත්වාති යොජනා. වට්ටති බන්ධිතුන්ති මුරජං කලාබ්බකඤ්ච න හොති, රජ්ජකකායබන්ධනමෙව හොතීති අධිප්පායො. අයං පන විනිච්ඡයො “බහුරජ්ජකෙ එකතො කත්වා එකෙන නිරන්තරං වෙයෙත්වා කතං බහුරජ්ජකන්ති න වත්තබ්බං, තං වට්ටනී”ති අට්ඨකථාගතො ඉධ වුත්තො. සික්ඛාභාජනවිනිච්ඡයෙ “බහුරජ්ජයො එකතො කත්වා එකාය වෙධිතං මුරජං නාමා”ති යං වුත්තං, තං ඉමිනා විරුජ්ඣනතො න ගහෙතබ්බං.

දන්ත-සද්දෙන හත්ථිදන්තා වුත්තා. ඡතුති ලාබා. සඬ්ඛමයන්ති සඬ්ඛනාහිමයං. විධකා මතාති එත්ථ වෙධිකාතිපි පායො, විධපරියායො. කායබන්ධනවිධෙති කායබන්ධනස්ස දසාය ථීරභාවත්ථං කට්ඨදන්තාදීහි කතෙ විධෙ. විකාරො අට්ඨමඬිගලාදිකො. තත්ථ තත්ථාති තස්මිං තස්මිං යානෙ. තු-සද්දෙන සටාකාරොපි වට්ටනීති දිපෙතීති අත්ථො පකාසිතො, තස්මා තෙන නයෙන කායබන්ධනවිචාරො කාතබ්බොති.

11. අඤ්ජනියං “උජ්ජකමෙවා”ති වුත්තත්තා චතුරස්සාදිසණ්ඨානාපි වඬිකගතිකා න වට්ටති. සිපාටිකායාති වාසිආදිහණ්ඩපක්ඛිපනෙ. විනයවිනිච්ඡයජ්ජකරණෙ පන

—

“මාලාකම්මලතාකම්ම-නානාරූපවිචිත්තිතා;
න ච වට්ටති හික්ඛුනං, අඤ්ජනී ජනරඤ්ජනී.

“තාදිසං පන සංසිත්වා, වෙයෙත්වා සුත්තකෙන වා;
චලඤ්ජන්තස්ස හික්ඛුස්ස, න දොසො කොචි විජ්ජති.

“වට්ටා වා චතුරස්සා වා, අට්ඨංසා වාපි අඤ්ජනී;
වට්ටනෙවාති නිද්දිට්ඨා, වණ්ණමට්ඨා න වට්ටති.

“තථාඤ්ජනිසලාකාපි, අඤ්ජනිථවිකාය ච;
නානාවණ්ණෙහි සුත්තෙහි, විත්තකම්මං න වට්ටති.

“එකවණ්ණෙන සුත්තෙන, සිපාටිං යෙන කෙනවි;
යං කිඤ්චි පන සිබ්බෙන්වා, චලඤ්ජන්තස්ස වට්ටනී”ති. —

ආගතං.

තට්ටිකායම්පි මාලා...පෙ.... විත්තිතාති මාලාකම්මලතාකම්මෙහි ව
මිගපක්ඛිරුපාදිනානාරුපෙහි ව විවිත්තිතා. ජනරක්ඛජනීති බාලජනපලොහිති.
අට්ඨංසා වාපිති එත්ථ අපි-සද්දෙන සොළසංසාදිනං ගහණං. වණ්ණමට්ඨාති
මාලාකම්මාදිවණ්ණමට්ඨා. අක්ඛජනීසලාකාපි තථා වණ්ණමට්ඨා න වට්ටනීති
යොජනා. අක්ඛජනීථවිකාය ව නානාවණ්ණෙහි සුත්තෙහි විත්තිකම්මං න වට්ටනීති
පායො යුජ්ජති, “ථවිකාපි වා” ති පායො දිස්සති, සො න ගහෙනබ්බො. “පිතාදිනා
යෙන කෙනවි එකවණ්ණෙන සුත්තෙන පිලොතිකාදිමයං කිඤ්චිපි සිපාටිකං
සිබ්බෙන්වා වළක්ඛජනීතස්ස වට්ටනීති යොජනා” ති ආගතං.

12. ආරකණ්ටකාදීසු ආරකණ්ටකෙති පොත්ථකාදිඅභිසඬ්ඛරණත්ථං කතෙ
දීසමුඛසත්ථකෙ. භමකාරානං දාරුආදිලිඛනසත්ථකන්ති කෙවි. වට්ටමණිකන්ති
වට්ටං කත්වා උට්ඨාපෙනබ්බබ්බුලකං. අක්ඛජනීති ඉමිනා පිළකාදිං සඬ්ඛණ්හාති.
පිජ්ඵලිකෙති යං කිඤ්චි ඡෙදනකෙ බුද්දකසත්ථෙ. මණිකන්ති එකවට්ටමණි.
පිළකන්ති සාසපමත්තිකාමුත්තරාජිසදිසා බහුවට්ටලො. ඉමස්මිං අධිකාරෙ
අවුත්තත්තා ලෙඛනියං යං කිඤ්චි වණ්ණමට්ඨං වට්ටනීති වදන්ති. වජිරබුද්ධිට්ඨකායං
පන “කුඤ්චිකාය සෙනාසනපරික්ඛාරත්තා සුවණ්ණරුපියමයාපි වට්ටනීති ඡායා
දිස්සති. ‘කුඤ්චිකාය වණ්ණමට්ඨකම්මං න වට්ටනී’ ති (පාරා. අට්ඨ. 1.85) වචනතො
අක්ඛජනෙ කප්පියලොභාදිමයාව කුඤ්චිකා කප්පන්ති පරිහරණියපරික්ඛාරත්තා” ති
වුත්තං. ආරකණ්ටකො පොත්ථකාදිකරණසත්ථකජාති, ආමණ්ඩසාරකො
ආමලකඵලමයොති වදන්ති.

වලිතකන්ති නබ්බිඡෙදනකාලෙ දළ්භග්ගහණත්ථං වලියුත්තමෙව කරොන්ති.
තස්මා තං වට්ටනීති ඉමිනා අක්ඛජනීති විකාරං දළ්භිකම්මාදිඅත්ථාය කරොන්ති, න
වණ්ණමට්ඨත්ථාය, තං වට්ටනීති දීපිතං, තෙන ව කත්තරදණ්ඩකොටියං
අක්ඛජනමක්ඛජනං සඬ්ඛට්ටනෙන සද්දනිච්ඡරණත්ථාය කතවලයාදිකං අවුත්තමිපි
යතො උපපන්නං හොති. එත්ථ ව දළ්භිකම්මාදීති ආදි-සද්දෙන පරිස්සයවිනොදනාදිං
සඬ්ඛණ්හාති, තෙන කත්තරයට්ඨිකොටියං කතවලයානං
අක්ඛජනමක්ඛජනසඬ්ඛට්ටනෙන සද්දනිච්ඡරණං දීසජාතිකාදිපරිස්සයවිනොදනත්ථං
හොති, තස්මා වට්ටනීති දීපෙති. තෙනාහ ආවරියවරො –

“මණිකං පිළකං වාපි, පිජ්ඵලෙ ආරකණ්ටකෙ;
යපෙනුං පන යං කිඤ්චි, න ව වට්ටනි හික්ඛුනො.

“දණ්ඩකෙපි පරිච්ඡෙද-ලොඛාමත්තං තු වට්ටනි;
වලිත්වා ව නබ්බිඡෙදං, කරොන්තිති හි වට්ටනි” ති.

තස්ස වණ්ණනායම්පි මණිකන්ති ථුලබ්බුලං. පිළකන්ති සුබ්බුලබ්බුලං.
පිජ්ඵලෙති වත්ථවිඡෙදනසත්ථෙ. ආරකණ්ටකෙති පත්තධාරවලයානං
විජ්ඣානකණ්ටකෙ. යපෙනුන්ති උට්ඨාපෙනුං. යං කිඤ්චිති සෙසවණ්ණමට්ඨම්පි ව.
දණ්ඩකෙති පිජ්ඵලිදණ්ඩකෙ. යථාහ “පිජ්ඵලිකෙපි මණිකං වා පිළකං වා යං කිඤ්චි

යපෙතුං න වට්ටති, දණ්ඩකෙ පන පරිච්ඡේදලොබා වට්ටති” ති.
පරිච්ඡේදලොබාමත්තන්ති ආණ්ඩන්ධනට්ඨානං පත්වා පරිච්ඡන්දනත්ථං එකාව
ලොබා වට්ටති. වලිත්වාති උභයකොට්ඨුඛං කත්වා මජ්ඣෙකෙ වලියො ගාහෙත්වා
නබ්ච්ඡේදං යස්මා කරොන්ති, තස්මා වට්ටති යොජනාති ආගතා.

උත්තරාරණියං මණ්ඩලන්ති උත්තරාරණියා පචෙසනත්ථං ආවාටමණ්ඩලං
හොති. දන්තකට්ඨච්ඡේදනවාසියං උජුකමෙව ඛන්ධිතුන්ති සම්බන්ධො. එත්ථ ව
උජුකමෙවාති ඉමිනා වඩ්ඤං කත්වා ඛන්ධිතුං න වට්ටති දස්සෙති, තෙනෙව
අඤ්ජනියම්පි තථා දස්සිතං. උභොසු පස්සෙසු එකපස්සෙ වාති වචනසෙසො,
වාසිදණ්ඩස්ස උභොසු පස්සෙසු දණ්ඩකොට්ඨනං අවලනත්ථං ඛන්ධිතුන්ති අත්ථො.
කප්පියලොහෙන චතුරස්සං වා අට්ඨංසං වා කාතුං වට්ටති යොජනා.

13. ආමණ්ඩසාරකෙති ආමලකඵලානි පිසිත්වා තෙන කක්කෙන
කතතෙලහාජනෙ. තත්ථ කිර පක්ඛිත්තං තෙලං සිතං හොති. තථා හි චුත්තං
ආවරියෙන –

“උත්තරාරණියං වාපි, ධනුකෙ පෙල්ලදණ්ඩකෙ;
මාලාකම්මාදි යං කිඤ්චි, වණ්ණමට්ඨං න වට්ටති.

“සණ්ඩාසෙ දන්තකට්ඨානං, තථා ඡේදනවාසියා;
ද්විසු පස්සෙසු ලොහෙන, ඛන්ධිතුං පන වට්ටති.

“තථා කත්තරදණ්ඩෙපි, විත්තකම්මං න වට්ටති;
වට්ටලොබාව වට්ටන්ති, එකා වා ද්වෙපි හෙට්ඨතො.

“විසාණෙ නාළියං වාපි, තථෙවාමණ්ඩසාරකෙ;
තෙලහාජනකෙ සබ්බං, වණ්ණමට්ඨං තු වට්ටති” ති.

ටිකායම්පි අරණිසහිතෙ හන්තකිව්චකරො දණ්ඩො උත්තරාරණී නාම. වාපිති පි-
සද්දෙන අධරාරණිං සඛගණ්හාති. උදුක්ඛලදණ්ඩස්සෙනං අධිවචනං.
අඤ්ජනකයන්තධනු ධනුකං නාම. මුසලමත්ථකපිළනදණ්ඩකො පෙල්ලදණ්ඩකො
නාම. සණ්ඩාසෙති අග්ගිසණ්ඩාසෙ. දන්තකට්ඨානං ඡේදනවාසියා තථා යං කිඤ්චි
වණ්ණමට්ඨං න වට්ටති සම්බන්ධො. ද්විසු පස්සෙසුති වාසියා උභොසු පස්සෙසු.
ලොහෙනාති කප්පියලොහෙන. ඛන්ධිතුං වට්ටති උජුකමෙව වා චතුරස්සං වා
අට්ඨංසං වා ඛන්ධිතුං වට්ටති. සණ්ඩාසෙති අග්ගිසණ්ඩාසෙති නිස්සන්දෙහෙ චුත්තං.
අට්ඨකථායං පනෙත්ථ සුචිසණ්ඩාසො දස්සිතො. හෙට්ඨාති හෙට්ඨා
අයොපට්ටවලයෙ. “උපරි අභිච්ඡත්තකමකුළමත්ත” න්ති අට්ඨකථායං චුත්තං.
විසාණෙති තෙලාසිඤ්චනකගවයමහිංසාදිසිඬගෙ. නාළියං වාපිති
වෙළුනාළිකාදිනාළියං. අපි-සද්දෙන අලාඬුං සඛගණ්හාති. ආමණ්ඩසාරකෙති
ආමලකචුණ්ණමයතෙලසට්ට. තෙලහාජනකෙති චුත්තප්පකාරෙයෙව

තෙලහාජනෙ. සබ්බං වණ්ණමට්ඨං වට්ඨනීති පුමිත්ථිරුපරහිතං මාලාකම්මාදි සබ්බං වණ්ණමට්ඨං වට්ඨනීති ආගතං.

භූමත්ථරණෙති කටසාරාදිමයෙ පරිකම්මකතාය භූමියා අත්ථරිතබ්බඅත්ථරණෙ. පානීයස්සටෙති ඉමිනා සබ්බහාජනෙ සඬගණ්හාති. සබ්බං...පෙ.... වට්ඨනීති යථාචුත්තෙසු මඤ්චාදීසු ඉත්ථිපුරිසරුපමිපි වට්ඨති. තෙලහාජනෙසුයෙව ඉත්ථිපුරිසරුපානං පටික්ඛිපිතත්තා තෙලහාජනෙන සහ අගණෙත්වා විසුං මඤ්චාදීනං ගහිතත්තා වාති වදන්ති. කිඤ්චාපි වදන්ති, එතෙසං පන මඤ්චාදීනං හත්ථෙන ආමසිතබ්බහණ්ඩත්තා ඉත්ථිරුපමෙත්ථ න වට්ඨනීති ගහෙනබ්බං. වජිරබුද්ධිටිකායං (වජිර. ටී. පාරාජික 85) පන “තාලවණ්ටබ්ජනිආදීසු වණ්ණමට්ඨකම්මං වට්ඨනී”ති චුත්තං. කිඤ්චාපි තානි කුඤ්චිකා විය පරිහරණීයානි, අථ බො උච්චාවචානි න ධාරෙතබ්බානීති පටික්ඛෙපාභාවතො චුත්තං. කෙවලඤ්චි තානි “අනුජානාමි හික්ඛවෙ විඬුපනඤ්ච තාලවණ්ටඤ්චා”තිආදීනා චුත්තානි. ගණ්ඨිපදෙ පන “තෙලහාජනෙසු වණ්ණමට්ඨකම්මං වට්ඨනී, සෙනාසනපරික්ඛාරත්තා චුත්ත”ති චුත්තං. ආවරියබුද්ධදත්තත්ථෙරෙනපි චුත්තමෙව –

“පානීයස්ස උච්චිකෙපි, දොණියං රජනස්සපි;
ස්සටෙ ඵලකපියෙපි, වලයාධාරකාදිකෙ.

“තථා පත්තපිධානෙ ව, තාලවණ්ටෙ ව බ්ජනෙ;
පාදපුඤ්ජනියං වාපි, සම්මුඤ්ජනියමෙව ව.

“මඤ්චෙ භූමත්ථරෙ පියෙ, හිසිබ්බිමොහනෙසු ව;
මාලාකම්මාදිකං විත්තං, සබ්බමෙව ව වට්ඨනී”ති.

14. එවං සමණපරික්ඛාරෙසු කප්පියාකප්පියං කථෙත්වා ඉදානි සෙනාසනෙ කථෙතුං “සෙනාසනෙ පනා”ත්තාදිමාහ. එත්ථ පන-සද්දො විසෙසජොතකො. තෙන සබ්බරතනමයමිපි වණ්ණමට්ඨකම්මං වට්ඨනී, කිමඬගං පන අඤ්ඤවණ්ණමට්ඨකම්මන්ති අත්ථං ජොතෙති. යදි එවං කිස්මිඤ්චි පටිසෙධෙතබ්බෙ සන්තෙපි තථා වත්තබ්බං සියාති ආහ “සෙනාසනෙ කිඤ්චි පටිසෙධෙතබ්බං නත්ථි”ති. චුත්තමිපි වෙන ආවරියබුද්ධදත්තත්ථෙරෙන –

“නානාමණිමයත්ථම්හ-කවාටද්චාරහිත්තිකං;
සෙනාසනමනුඤ්ඤාතං, කා කථා වණ්ණමට්ඨකෙ.

“සොවණ්ණියං ද්චාරකවාටබද්ධං;
සුවණ්ණනානාමණිහිත්තිභූමිං;
න කිඤ්චි ඵකම්පි තිසෙධනීයං;
සෙනාසනං වට්ඨනී සබ්බමෙවා”ති.

සමන්තපාසාදිකායමිපි පඨමසඤ්ඤාදිසෙසවණ්ණනායං (පාරා. අට්ඨ. 2.281)
 “සෙනාසනපරිභොගො පන සබ්බකප්පියො, තස්මා ජාතරූපරජතමයා සබ්බෙපි
 සෙනාසනපරික්ඛාරා ආමාසා. භික්ඛූනං ධම්මවිනයවණ්ණනට්ඨානෙන රතනමණ්ඩපෙ
 කරොන්ති ඵලිකත්ථම්මෙහ රතනදාමපටිමණ්ඩිතෙ. තත්ථ සබ්බුපකරණානි භික්ඛූනං
 පටිපත්තිතුං වට්ටන්ති”ති ආගතං. තස්සා වණ්ණනායං පන විමතිවිනොදනියං (වි. වි.
 ටී. 1.281) “සබ්බකප්පියොති යථාචුත්තසුවණ්ණාදිමයානං සෙනාසනපරික්ඛාරානං
 ආමසනගොපනාදිවසෙන පරිභොගො සබ්බථා කප්පියොති අධිප්පායො. තෙනාහ
 ‘තස්මා’තිආදි. ‘භික්ඛූනං ධම්මවිනයවණ්ණනට්ඨානෙන’ති චුත්තත්තා සඤ්ඤාමෙව
 සුවණ්ණමයං සෙනාසනං සෙනාසනපරික්ඛාරා ව වට්ටන්ති, න පුග්ගලිකානීති
 වෙදිතබ්බ”ති වණ්ණිතං.

සෙනාසනක්ඛන්ධකවණ්ණනායමිපි සමන්තපාසාදිකායං (චූළව. අට්ඨ. 320)
 ‘සබ්බං පාසාදපරිභොගන්ති සුවණ්ණරජතාදිවිචිත්තානි කවාටානි මඤ්චපියානි
 තාලවණ්ටානි සුවණ්ණරජතමයපානීයසට්ඨානීයසරාවානි යං කිඤ්චි
 විත්තකම්මකතං, සබ්බං වට්ටති. පාසාදස්ස දාසිදාසං ඛෙත්තං වත්ථුං ගොමහිංසං
 දෙමාති වදන්ති, පාටෙක්කං ගහණකිව්චං නත්ථි, පාසාදෙ පටිග්ගහිතෙ
 පටිග්ගහිතමෙව හොති. ගොනකාදිනි සඤ්ඤාකවිහාරෙ වා පුග්ගලිකවිහාරෙ වා
 මඤ්චපියෙසු අත්ථරිත්වා පරිභුඤ්ජිතුං න වට්ටන්ති, ධම්මාසනෙ පන
 ගිහිවිකතනිහාරෙන ලබ්භන්ති, තත්ත්ව නිපජ්ජිතුං න වට්ටති”ති ආගතං. තස්සා
 වණ්ණනායං පන විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.320)
 “සුවණ්ණරජතාදිවිචිත්තානීති සඤ්ඤාසෙනාසනං සන්ධාය චුත්තං, පුග්ගලිකං පන
 සුවණ්ණාදිවිචිත්තං භික්ඛුස්ස සම්පට්ඨිතමෙව න වට්ටති ‘න ත්වෙවාහං භික්ඛවෙ
 කෙනවි පරියායෙන ජාතරූපරජතං සාදිතබ්බ’න්ති (මහාව. 299) චුත්තත්තා,
 තෙනෙවෙත්ථ අට්ඨකථායං ‘සඤ්ඤාකවිහාරෙ වා පුග්ගලිකවිහාරෙ වා’ති න චුත්තං,
 ගොනකාදිඅකප්පියහණ්ඩවිසයෙව ඵලං චුත්තං, එකභික්ඛුස්සපි තෙසං ගහණෙ
 දොසාහවා’ති වණ්ණිතං.

තස්මිංයෙව ඛන්ධකෙ අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 321) “සවෙපි
 රාජරාජමහාමත්තාදයො එකප්පහාරෙනෙව මඤ්චසතං වා මඤ්චසහස්සං වා දෙන්ති,
 සබ්බෙ කප්පියමඤ්චා සම්පට්ඨිතබ්බා, සම්පට්ඨිත්වා චුඩ්ඪපට්ඨාටියා
 සඤ්ඤාපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජානි දාතබ්බා, පුග්ගලිකවසෙන න දාතබ්බා”ති
 ආගතං. තස්සා වණ්ණනායංයෙව විමතිවිනොදනියං “කප්පියමඤ්චා
 සම්පට්ඨිතබ්බාති ඉමිනා සුවණ්ණාදිවිචිත්තං අකප්පියමඤ්චං ‘සඤ්ඤාස්සා’ති
 චුත්තෙපි සම්පට්ඨිතමෙව න වට්ටතිති දස්සෙති, ‘විහාරස්ස දෙමා’ති චුත්තෙ
 සඤ්ඤාස්සෙව වට්ටති, න පුග්ගලස්ස ඛෙත්තාදි වියානි දට්ඨබ්බ”න්ති වණ්ණිතං,
 තස්මා හගවතො ආණං සම්පට්ඨිත්තෙනෙහි ලජ්ජපෙසලබ්භස්සුතස්සික්ඛාකාමභූතෙහි
 භික්ඛූහි සුට්ඨු මනසිකාතබ්බමිදං යානං.

නනු ව සෙනාසනෙ විරුද්ධසෙනාසනං නාම පටිසෙධෙනබ්බං අත්ථි, අථ කස්මා
 “සෙනාසනෙ කිඤ්චි පටිසෙධෙනබ්බං නත්ථි”ති චුත්තත්ති වොදනං සන්ධායාහ

“අඤ්ඤත්‍ව විරුද්ධසෙනාසනා”ති. තස්සත්ථො – විරුද්ධසෙනාසනා විරුද්ධසෙනාසනං අඤ්ඤත්‍ව යපෙත්ථා අඤ්ඤං චණ්ණමට්ඨකම්මාදිකම්මං සන්ධාය සෙනාසනෙ කිඤ්ච පටිසෙධෙනබ්බං නත්ථිති වුත්තං, න තදභාවොති. යදි එවං තං විරුද්ධසෙනාසනං ආචරියෙන වත්තබ්බං, කතමං විරුද්ධසෙනාසනං නාමාති පුච්ඡායමාහ “විරුද්ධ...පෙ.... වුවිච්ඡි”ති. තත්ථ අඤ්ඤෙසන්ති සීමස්සාමිකානං. රාජවල්ලභෙහිති ලජ්ජිපෙසලානං උපොසථාදිඅන්තරායකරා අලජ්ජිනො හින්තලද්ධිකා ච භික්ඛු අධිජ්ජෙතා තෙහි සහ උපොසථාදිකරණායොගතො. තෙන ච “සීමායා”ති වුත්තං. තෙසං ලජ්ජිපරිසාති තෙසං සීමස්සාමිකානං අනුබලං දාතුං සමත්ථා ලජ්ජිපරිසා. භික්ඛුහි කතන්ති යං අලජ්ජිනං සෙනාසනභෙදනාදිකං ලජ්ජිභික්ඛුහි කතං, තං සබ්බං සුකතමෙව අලජ්ජිනිග්ගහත්ථාය පවත්තෙතබ්බතො.

එත්ථ ච සියා – “අඤ්ඤෙසං සීමායා”ති අට්ඨකථායං වුත්තං, සීමා නාම බහුවිධා, කතරසීමං සන්ධායාති? බද්ධසීමං සන්ධායාති දට්ඨබ්බං. කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? “මා අම්භාකං උපොසථපචාරණානං අන්තරායමකත්ථා”ති අට්ඨකථායමෙව වුත්තත්තා, සාරත්ථදීපනියම්පි (සාරත්ථ.ටී. 2.85) “උපොසථපචාරණානං අන්තරායකරා අලජ්ජිනො රාජකුලපකා වුවිච්ඡි”ති වුත්තත්තා, උපොසථාදිවිනයකම්මබ්බත්තභූතාය එව සීමාය ඉධ අධිජ්ජෙතත්තා. යදි එවං ගාමසීමසත්තබ්බන්තරසීමඋදකුක්ඛෙපසීමායොපි තංබ්බත්තභූතා එව, තස්මා තාපි සන්ධායාති වත්තබ්බන්ති? න වත්තබ්බං තාසං අබද්ධසීමත්තා, න තෙ තාසං සාමිකා, බද්ධසීමායෙව භික්ඛුනං කිරියාය සිද්ධත්තා තාසංයෙව තෙ සාමිකා. තෙන වුත්තං “යං පන සීමස්සාමිකෙහි භික්ඛුහි”ති. යං පන වදන්ති “උපචාරසීමාපි තංබ්බත්තභූතා”ති, තං න ගහෙතබ්බං, තස්සා තදක්ඛෙත්තභාවං උපරි සීමාවිනිච්ඡයකථාදීසු (වි. සඨග. අට්ඨ. 156 ආදයො) කථයිස්සාම. අපිච ගාමසීමාය අඤ්ඤෙසං සෙනාසනකරණස්ස පටිසෙධිතුමයුත්තත්තා සත්තබ්බන්තරඋදකුක්ඛෙපසීමානඤ්ච සබ්බදා අතිට්ඨනතො බද්ධසීමායෙව අධිජ්ජෙතාති විඤ්ඤායතීති.

ඡින්දාපෙය්‍ය වා ඡින්දාපෙය්‍ය වා, අනුපවජ්ජොති ඉදං සබ්බමත්තිකාමයකුටි විය සබ්බථා අනුපයොගාරහං සන්ධාය වුත්තං. යං පන පඤ්චවණ්ණසුත්තෙහි විනද්ධජත්තාදිකං, තත්ථ අකජ්ජියභාගොව ඡින්දිතබ්බො, න තදවසෙසො, තස්ස කජ්ජියත්තාති ඡින්දන්තො උපවජ්ජොව භොති. තෙනෙව වුත්තං “සට්ඨකම්පි වාළුරුපම්පි ඡින්දිත්ථා ධාරෙතබ්බ”න්තිආදි.

ඉති විනයසඨගහසංචණ්ණනාභූතෙ විනයාලඬිකාරෙ

පරික්ඛාරවිනිච්ඡයකථාලඬිකාරො නාම

දුතියො පරිච්ඡෙදො.

3. භෙසජ්ජාදිකරණවිනිච්ඡයකථා

15. එවං පරික්ඛාරවිනිවිජයං කපේත්වා ඉදානි

හෙසජ්ජකරණපරිත්තපටිසන්ථාරානං විනිවිජයං කපේතුං “හෙසජ්ජා”ති ආදිමාහ. තත්ථ භිසක්කස්ස ඉදං කම්මං හෙසජ්ජං. කිං තං? තිකිච්ඡනං. කරියතෙ කරණං, හෙසජ්ජස්ස කරණං හෙසජ්ජකරණං, චෙජ්ජකම්මකරණන්ති චුත්තං හොති. පරිසමන්තතො තායති රක්ඛතීති පරිත්තං, ආරක්ඛාති අත්ථො. පටිසන්ථරණං පටිසන්ථාරො, අත්තනා සද්ධිං අඤ්ඤෙසං සම්බන්ධකරණන්ති අත්ථො. තත්ථ යො විනිවිජයො මාතිකායං “හෙසජ්ජකරණම්පි ව පරිත්තං, පටිසන්ථාරො”ති (වි. සඬග. අට්ඨ. ගන්ථාරම්භකථා) මයා චුත්තො, තස්මිං සමභිනිවිට්ඨො හෙසජ්ජකරණවිනිවිජයෙ. සහධම්මො එතෙසන්ති සහධම්මිකා, තෙසං, එකස්ස සත්ථුනො සාසනෙ සහසික්ඛමානධම්මානන්ති අත්ථො. අථ වා සහධම්මෙ නියුත්තා සහධම්මිකා, තෙසං, සහධම්මසඬබාතෙ සික්ඛාපදෙ සික්ඛමානභාවෙන නියුත්තානන්ති අත්ථො. විච්චිතිස්සිතසිලාදියුත්තභාවෙන සමත්තා සමසීලසද්ධාපඤ්ඤානං. එතෙන දුස්සීලානං භින්තලද්ධිකානඤ්ච අකාතුම්පි ලබ්භතීති දස්සෙති.

ඤාතකපචාරිතට්ඨානතො වාති අත්තනො වා තෙසං වා ඤාතකපචාරිතට්ඨානතො. න කරියිත්ථාති අකතා, අයුත්තවසෙන අකතපුබ්බා විඤ්ඤත්ති අකතවිඤ්ඤත්ති. වජිරවුද්ධිට්ඨිකායං (වජිර. ටී. පාරාජික 186) පන “අකතවිඤ්ඤත්තියාති න විඤ්ඤත්තියා. සා භි අනුඤ්ඤාතත්තා කතාපි අකතා වියාති අකතවිඤ්ඤත්ති, ‘වදෙය්‍යාථ භන්තෙ යෙනත්ථො’ති එවං අකතට්ඨානෙ විඤ්ඤත්ති අකතවිඤ්ඤත්තීති ලිඛිත”න්ති චුත්තං. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.185) “ගිලානස්ස අත්ථාය අප්පචාරිතට්ඨානතො විඤ්ඤත්තියා අනුඤ්ඤාතත්තා කතාපි අකතා වියාති අකතවිඤ්ඤත්ති, ‘වද භන්තෙ පච්චයෙනා’ති එවං අකතපචාරණට්ඨානෙ ව විඤ්ඤත්ති අකතවිඤ්ඤත්ති”ති.

16. පටියාදියතීති සම්පාදෙති. අකාතුං න වට්ඨතීති එත්ථ දුක්කටන්ති වදන්ති, අයුත්තතාවසෙන පනෙත්ථ අකරණජ්ජපික්ඛෙපො චුත්තො, න ආපත්තිවසෙනාති ගහෙතබ්බං. සබ්බං පරිකම්මං අනාමසන්තෙනාති මාතුගාමසරීරාදීනං අනාමාසත්තා චුත්තං. යාව ඤාතකා න පස්සන්තීති යාව තස්ස ඤාතකා න පස්සන්ති. “තිත්ථියභූතානං මාතාපිතූනං සහත්ථා දාතුං න වට්ඨතී”ති වජිරවුද්ධිට්ඨිකායං (වජිර. ටී. පාරාජික 186) චුත්තං.

17. පිතු භගිනී පිතුච්ඡා. මාතු භාතා මාතුලො. නප්පහොන්තීති කාතුං න සක්කොන්තීති ටිකාසු චුත්තං. “තෙසංයෙව සන්තකං හෙසජ්ජං ගහෙත්වා කෙවලං යොජෙත්වා දාතබ්බ”න්ති වත්ථා “සචෙ පන නප්පහොන්ති යාවන්ති ව, දෙථ නො භන්තෙ, තුම්භාකං පටිදස්සාමා”ති චුත්තත්තා පන තෙසං හෙසජ්ජස්ස අප්පහොනකත්තා හෙසජ්ජමෙව යාවන්තීති අට්ඨකථාධිජ්ජායො දිස්සති, වීමංසිතබ්බො. න යාවන්තීති ලජ්ජාය න යාවන්ති, ගාරවෙන වා. “ආභොගං කත්වා”ති චුත්තත්තා අඤ්ඤා දෙන්තස්ස ආපත්තියෙව. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.18) පන “ආභොගං කත්වාති ඉදං කත්තබ්බකරණදස්සනවසෙන චුත්තං,

ආහොගං පන අකත්වාපි දාතුං වට්ටතීති තිස්ස ගණ්ඨිපදෙසු ලිඛිත”න්ති වුත්තං.
 පොරාණට්ඨකායමිපි තදෙව ගහෙත්වා ලිඛිතං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.185)
 පන තං වචනං පටික්ඛිත්තං. වුත්තඤ්ඤි තත්ථ කෙවි පන “ආහොගං අකත්වාපි දාතුං
 වට්ටතීති වදන්ති, තං න යුත්තං හෙසජ්ජකරණස්ස, පාළියං ‘අනාපත්ති භික්ඛු
 පාරාජිකස්ස, ආපත්ති දුක්ඛට්ඨස්සා’ති එවං අන්තරාපත්තිදස්සනවසෙන
 සාමඤ්ඤතො පටික්ඛිත්තත්තා, අට්ඨකථායං අවුත්තජ්ජකාරෙන කරොන්තස්ස
 සුත්තෙනෙව ආපත්තිසිද්ධාති දට්ඨබ්බා. තෙනෙව අට්ඨකථායමිපි ‘තෙසඤ්ඤෙව
 සන්තක’න්තිආදි වුත්ත”න්ති.

එතෙ දස ඤාතකෙ යපෙත්වාති තෙසං පුත්තනන්තාදයොපි තජ්ජට්ඨන්තා
 ඤාතකා එවාති තෙපි එත්ථෙව සඬගහිතා. තෙන අඤ්ඤෙසන්ති ඉමිනා
 අඤ්ඤාතකානං ගහණං වෙදිතබ්බං. තෙනෙවාහ “එතෙසං
 පුත්තපරම්පරායා”තිආදි. කුලපරිවට්ටාති කුලානං පටිපාටි, කුලපරම්පරාති වුත්තං
 හොති. හෙසජ්ජං කරොන්තස්සාති යථාවුත්තවිධිනා කරොන්තස්ස, “තාවකාලිකං
 දස්සාමි”ති ආහොගං අකත්වා දෙන්තස්සපි පන අන්තරාපත්තිදුක්ඛට්ටං විනා
 මිච්ඡාජීවනං වා කුලදුසනං වා න හොතියෙව. තෙනාහ “වෙජ්ජකම්මං වා
 කුලදුසකාපත්ති වා න හොති”ති. ඤාතකානඤ්ඤි සන්තකං යාවිත්වාපි ගහෙතුං
 වට්ටති, තස්මා තත්ථ කුලදුසනාදි න සියා. සාරත්ථදීපනියමිපි (සාරත්ථ. ටී. 2.185)
 “මය්හං දස්සන්ති කරිස්සන්තිති පච්චාසාය කරොන්තස්සපි යාවිත්වා
 ගහෙතබ්බට්ඨානතාය ඤාතකෙසු වෙජ්ජකම්මං වා කුලදුසකාපත්ති වා න හොතිති
 වදන්ති”ති වුත්තං. වජිරවුද්ධිට්ඨකායං (වජිර. ටී. පාරාජික 186) පන “වෙජ්ජකම්මං
 වා කුලදුසකාපත්ති වා න හොතිති වචනතො යාව සත්තමො කුලපරිවට්ටො, තාව
 හෙසජ්ජං කාතුං වට්ටතීති වදන්ති”ති එත්තකමෙව වුත්තං. සබ්බපදෙසු විනිච්ඡයො
 වෙදිතබ්බොති “චූළමාතුයා”තිආදියු සබ්බපදෙසු චූළමාතුයා සාමිකොතිආදිනා
 යොජෙත්වා හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො.

උපජ්ඣායස්ස ආහරාමාති ඉදං උපජ්ඣායෙන මම ඤාතකානං හෙසජ්ජං
 ආහරාමාති ආණත්තෙහි කත්තබ්බවිධිදස්සනත්ථං වුත්තං. ඉමිනා ව සාමණෙරාදීනං
 අපච්චාසායපි පරජනස්ස හෙසජ්ජකරණං න වට්ටතීති දස්සෙති. වුත්තනයෙනෙව
 පරියෙසිත්වාති ඉමිනා “භික්ඛාචාරවත්තෙන වා”තිආදිනා, “ඤාතිසාමණෙරෙහි
 වා”තිආදිනා ව වුත්තමත්ථං අතිදිසති. අපච්චාසිසන්තෙනාති (වි. වි. ටී. 1.185)
 ආගන්තුකවොරාදීනං කරොන්තෙනපි මනුස්සා නාම උපකාරකා හොන්තිති
 අත්තනො තෙහි ලාභං අපත්ථයන්තෙන, පච්චාසාය කරොන්තස්ස පන
 වෙජ්ජකම්මකුලදුසනාදිනා දොසො හොතිති අධිජ්ජායො. එවඤ්ඤි උපකාරෙ කතෙ
 සාසනස්ස ගුණං ඤත්වා පසිදන්ති, සඬසස්ස වා උපකාරකා හොන්තිති කරණෙ පන
 දොසො නත්ථි. කෙවි පන “අපච්චාසිසන්තෙන ආගන්තුකාදීනං
 පටික්ඛිත්තපුග්ගලානමිපි දාතුං වට්ටති”ති වදන්ති, තං න යුත්තං
 කත්තබ්බකත්තබ්බට්ඨානවිභාගස්ස නිරත්ථකත්තජ්ජසඬගතො අපච්චාසිසන්තෙන
 “සබ්බෙසමිපි දාතුං කාතුඤ්ඤෙව වට්ටති”ති එත්තකමත්තස්සෙව වත්තබ්බතො.
 අපච්චාසිසනඤ්ඤෙව මිච්ඡාජීවකුලදුසනාදිදොසනිසෙධනත්ථමෙව වුත්තං න

හෙසජ්ජකරණසංඛාරාය ඉමිස්සා අන්තරාපත්තියා මුච්චනත්ථං
 ආගන්තුකවොරාදීනං අනුඤ්ඤාතානං දානෙනෙව තාය ආපත්තියා මුච්චනතොති
 ගහෙනබ්බං.

18. තෙනෙව අපච්චාසිසන්තෙනපි අකාතබ්බට්ඨානං දස්සෙතුං “සද්ධං
 කුල”න්තිආදි වුත්තං. “හෙසජ්ජං ආචික්ඛං”ති වුත්තෙපි “අඤ්ඤමඤ්ඤං පන
 කථා කාතබ්බං”ති ඉදං පරියායත්තා වට්ටති. එවං හෙට්ඨා වුත්තනයෙන
 ඉදඤ්චිදඤ්ච ගහෙත්වා කරොන්තිති ඉමිනා පරියායෙන කට්ඨන්තස්සපි නෙවත්ථි
 දොසොති ආවරියා. පුච්ඡන්තිති ඉමිනා දිට්ඨදිට්ඨරොගීනං පරියායෙනපි වත්වා
 විවරණං අයුත්තන්ති දස්සෙති. පුච්ඡිතස්සපි පන පච්චාසිසන්තස්ස පරියායකථාපි න
 වට්ටතිති වදන්ති. සමුල්ලපෙසිති අපච්චාසිසන්තො එව අඤ්ඤමඤ්ඤං කථං
 සමුට්ඨාපෙසි. ආවරියභාගොති විනයාචාරං අකොපෙත්වා හෙසජ්ජාචික්ඛණෙන
 චෙජ්ජාවරියභාගො අයන්ති අත්ථොති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.185) වුත්තං.

සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.185) පන “විනයලක්ඛණං අජානන්තස්ස
 අනාවරියස්ස තදනුරූපවොහාරාසම්භවතො ඊදිසස්ස ලාභස්ස උජ්ජත්ති නාම
 නත්ථිති ‘ආවරියභාගො නාම අය’න්ති වුත්තං. විනයෙ පකතඤ්ඤානා ආවරියෙන
 ලභිතබ්බභාගො අයන්ති වුත්තං හොති”ති වුත්තං. “පුජ්චපුජනත්ථාය දිත්තෙපි
 අකජ්ජියවොහාරෙන විධානස්ස අයුත්තත්තා ‘කජ්ජියවසෙනා’ති වුත්තං, ‘පුජ්චං
 ආහරං’තිආදිනා කජ්ජියවොහාරවසෙනාති අත්ථො”ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ.
 ටී. 2.185) වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.185) පන “පුජ්චපුජනත්ථායපි
 සම්පට්ඨිජියමානං රූපියං අත්තතො සන්තකත්තභජනෙන නිස්සග්ගියමෙවාති ආහ
 ‘කජ්ජියවසෙන ගාභාපෙත්වා’ති. ‘අම්භාකං රූපියං න වට්ටති, පුජ්චපුජනත්ථං පුජ්චං
 වට්ටති’තිආදිනා පටික්ඛිපිත්වා කජ්ජියෙන කම්මෙන ගාභාපෙත්වාති අත්ථො”ති
 වුත්තං. වජිරබුද්ධිට්ඨකායං (වජිර. ටී. පාරාජික 186) පන “කජ්ජියවසෙනාති අම්භාකං
 පුජ්චං ආනෙථාතිආදිනා. ‘පුජං අකාසි’ති වුත්තත්තා සයං ගහෙතුං න වට්ටතිති
 වදන්ති”ති එත්තකමෙව වුත්තං. අයමෙත්ථ හෙසජ්ජකරණවිනිවිජයකථාලඬිකාරො.

19. එවං හෙසජ්ජකරණවිනිවිජයං කට්ඨන්වා ඉදානි පරිත්තකරණවිනිවිජයං
 කට්ඨන්වාහ “පරිත්තෙ පනා”තිආදි. තත්ථ යදි “පරිත්තං කරොථා”ති වුත්තෙ
 කරොන්ති, හෙසජ්ජකරණං විය ගිහිකම්මං විය ව හොතිති “න කාතබ්බං”න්ති
 වුත්තං. “පරිත්තං භණං”ති වුත්තෙ පන ධම්මජ්ඣෙසනත්තා අනජ්ඣිට්ඨෙතපි
 භණිතබ්බො ධම්මො, පගෙව අජ්ඣිට්ඨෙතාති “කාතබ්බං”න්ති වුත්තං, වාලෙන්වා
 සුත්තං පරිමජ්ජිත්වාති පරිත්තං කරොන්තෙන කාතබ්බවිධිං දස්සෙති. වාලෙන්වා
 සුත්තං පරිමජ්ජිත්වාති ඉදං වා “පරිත්තාණං එත්ථ පවෙසෙමි”ති විත්තෙන එවං
 කතෙ පරිත්තාණා එත්ථ පවෙසිතා නාම හොතිති වුත්තං. විහාරතො...පෙ....
 දුක්කටන්ති ඉදං අඤ්ඤාතකෙ ගහට්ඨෙ සන්ධාය වුත්තන්ති වදන්ති. පාදෙසු උදකං
 ආකිරිත්වාති ඉදං තස්මිං දෙසෙ වාරිත්තවසෙන වුත්තං. තත්ථ හි පාළියා
 නිසින්නානං හික්ඛුනං පාදෙසු රොගවූපසමනාදිඅත්ථාය උදකං සිඤ්චිත්වා පරිත්තං
 කාතුං සුත්තඤ්ච යපෙත්වා “පරිත්තං භණං”ති වත්වා ගච්ඡන්ති. එවඤ්ඤි

කරියමානෙ යදි පාදෙ අපනෙන්නි, මනුස්සා තං “අවමඬිගල” න්ති මඤ්ඤන්ති “රොගො න වූපසමෙස්සති” ති. තෙනාහ “න පාදා අපනෙතබ්බා” ති.

මතසරිරදස්සනෙ විය කෙවලෙ සුසානදස්සනෙපි ඉදං ජාතානං සත්තානං වයගමනට්ඨානන්ති මරණසඤ්ඤා උප්පජ්ජතිති ආහ “සිවථිකදස්සනෙ...පෙ.... මරණස්සතිං පටිලභිස්සාමාති ගන්තුං වට්ටති” ති. ලෙසකප්පං අකත්වා සමුප්පන්නසුද්ධචිත්තෙන “පරිවාරත්ථාය ආගච්ඡන්තු” ති වුත්තෙපි ගන්තුං වට්ටතිති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.185) වුත්තං. එතෙන අසුභදස්සනන්ති වචනමත්තෙන ලෙසකප්පං කත්වා එවං ගතෙ මතස්ස ඤාතකා පසිදිස්සන්ති, දානං දස්සන්ති, මයං ලාභං ලභිස්සාම, උපට්ඨාකං ලභිස්සාමාති අසුද්ධචිත්තෙන ගන්තුං න වට්ටතිති දස්සෙති. කම්මට්ඨානසිසෙන පන “මරණස්සතිං ලභිස්සාමා” තිආදිනා සුද්ධචිත්තෙන පක්කොසිතෙපි අපක්කොසිතෙපි ගන්තුං වට්ටතිති දීපෙති. තාලපණ්ණස්ස පරිත්තලෙඛනට්ඨානන්තා පරිත්තසුත්තස්ස පරිත්තකරණසඤ්ඤාණන්තා තානි දිස්වා අමනුස්සා පරිත්තසඤ්ඤාය අපක්කමන්තිති ආහ “තාලපණ්ණං පන පරිත්තසුත්තං වා හත්ථෙ වා පාදෙ වා බන්ධිතබ්බ” න්ති.

එත්ථ ව ආදිතො පට්ඨාය යාව “ආටානාටියපරිත්තං (දී. නි. 3.275 ආදයො) වා භණ්හබ්බ” න්ති එත්තකොයෙව විනයට්ඨකථාහතො පාළිමුත්තපරිත්තකරණවිනිච්ඡයො, න පන තතො පරං වුත්තො, තස්මා “ඉධ පනා” තිආදිකො කථාමග්ගො සමන්තපාසාදිකායං නත්ථි, තීසු ටිකාසුපි තංසංචණ්ණනානායො නත්ථි, තථාපි සො සුත්තට්ඨකථායං ආගතොවාති තං දස්සෙතුං “ඉධ පන ආටානාටියසුත්තස්ස පරිකම්මං වෙදිතබ්බ” න්තිආදිමාහ. තත්ථ ඉධාති “ආටානාටියපරිත්තං වා භණ්හබ්බ” න්ති වචනෙ. පනාති විසෙසත්ථෙ නිපාතො. දීඝනිකායෙ පාථිකවග්ගෙ ආගතස්ස ආටානාටියපරිත්තස්ස පරිකම්මං එවං වෙදිතබ්බන්ති යොජනා. යදි පඨමමෙව න වත්තබ්බං, අථ කිං කාතබ්බන්ති ආහ “මෙත්තසුත්ත” න්තිආදි. එවඤ්ඤි ලද්ධාසෙවනං හුත්වා අතිඔජවන්තං හොති.

පිට්ඨං වා මංසං වාති වා-සද්දො අනියමත්ථො, තෙන මච්ඡබණ්ඩපුවච්ඡකාදයො සඬිගණ්හාති. ඔතාරං ලහන්තිති අත්තනා පියායිතබ්බාදනීයනිබ්බද්ධවසනට්ඨානලාභතාය අවතාරණං ලහන්ති. හරිතුපලිත්තන්ති අල්ලගොමයලිත්තං. ඉදඤ්ඤි පොරාණකචාරිත්තං භූමිවිසුද්ධකරණං. පරිසුද්ධං...පෙ.... නිසීදිතබ්බන්ති ඉමිනා පරිත්තකාරකස්ස භික්ඛුනො මෙත්තාකරුණාවසෙන චිත්තවිසුද්ධිපි ඉච්ඡිතබ්බාති දස්සෙති. එවඤ්ඤි සති උපරි වක්ඛමානඋභයතො රක්ඛාසංවිධානෙන සමෙති. ටිකායං (දී. නි. ටී. 3.282) පන “සරිරසුද්ධිපි ඉච්ඡිතබ්බාති දස්සෙති” ති වුත්තං. තදෙනං විචාරෙතබ්බං. න හි “කායසුද්ධිමත්තෙන අමනුස්සානං පියො හොති” ති වුත්තං, මෙත්තාවසෙනෙව පන වුත්තං. වුත්තඤ්ඤෙනං භගවතා “මෙත්තාය, භික්ඛවෙ, වෙතොවිමුත්තියා...පෙ.... එකාදසානිසංසා පාටිකඬ්ඛා. කතමෙ එකාදස? සුඛං සුපති, සුඛං පටිබුජ්ඣති, න

පාපකං සුපිනං පස්සති, මනුස්සානං පියො හොති, අමනුස්සානං පියො හොති” තිආදි (අ. නි. 11.15; පරි. 331; මි. ප. 4.4.6).

පරිත්තකාරකො...පෙ.... සම්පරිවාරිතෙනාති ඉදං පරිත්තකරණො බාහිරතො ආරක්ඛාසංවිධානං, “මෙත්ත...පෙ.... වත්තබ්බ”න්ති අබ්භන්තරතො ආරක්ඛාසංවිධානං, එවං උභයතො රක්ඛාසංවිධානං හොති. එවඤ්ඤි අමනුස්සා පරිත්තකාරකස්ස අන්තරායං කාතුං න විසහන්ති. මඬගලකථා වත්තබ්බාති අමනුස්සානං තොසනත්ථාය පණ්ණාකාරං කත්වා මහාමඬගලකථා කථෙතබ්බා. එවං උපරි වක්ඛමානෙන “තුය්හං පණ්ණාකාරත්ථාය මහාමඬගලකථා වුත්තා”ති වචනෙන සමෙති. ටිකායං පන “පුබ්බපචාරවසෙන වත්තබ්බා”ති වුත්තං. සබ්බසන්නිපාතොති තස්මිං විහාරෙ තස්මිං ගාමක්ඛෙත්තෙ සබ්බෙසං භික්ඛුනං සන්නිපාතො සොසෙතබ්බො “වෙතියඬගණෙ සබ්බෙහි සන්නිපතිතබ්බ”න්ති. අනාගන්තුංනාම න ලහතීති අමනුස්සො බුද්ධාණාභයෙන රාජාණාභයෙන අනාගන්තුං න ලහති චතුත්තං මහාරාජුනං ආණාට්ඨානියත්තා. ගහිතකාපදෙසෙන අමනුස්සොව පුච්ඡිතො හොතීති “අමනුස්සගහිතකො ‘ත්වං කො නාමො’ති පුච්ඡිතබ්බො”ති වුත්තං. මාලාගන්ධාදිසුති මාලාගන්ධාදිපුජාසු. ආසනපුජායාති වෙතියෙ බුද්ධාසනපුජාය. පිණ්ඩපාතෙති භික්ඛුසඬ්ඨස්ස පිණ්ඩපාතදානෙ. එවං වත්ථුප්පදෙසෙන වෙනනා වුත්තා, තස්මා පත්තිදානං සම්භවති.

දෙවතානන්ති යක්ඛසෙනාපතීනං. වුත්තඤ්ඤි ආටානාටියසුත්තෙ (දී. නි. 3.283, 293) “ඉමෙසං යක්ඛානං මහායක්ඛානං සෙනාපතීනං මහාසෙනාපතීනං උජ්ඣාපෙතබ්බ”න්තිආදි. ආටාති දබ්බිමුඛසකුණා. තෙ ආටා නදන්ති එත්ථාති ආටානාදං, දෙවනගරං, ආටානාදෙ කතං ආටානාදියං, සුත්තං. ටිකායං (දී. නි. ටි. 3.282) “පරිත්තං හණ්ණබ්බන්ති එත්ථාපි ‘මෙත්තවිත්තං පුරෙවාරිකං කත්වා’ති ව ‘මඬගලකථා වත්තබ්බා’ති ව ‘විහාරස්ස උපවනෙ’ති ව එවමාදි සබ්බං ගිහීනං පරිත්තකරණෙ වුත්තං පරිකම්මං කාතබ්බමෙවා”ති වුත්තං, එවං සති අට්ඨකථායං (දී. නි. අට්ඨ. 3.282) “එතං තාව ගිහීනං පරිකම්ම”න්ති වත්ථා “සවෙ පන භික්ඛු”තිආදිනා විසෙසත්ථජොතකෙන පන-සද්දෙන සහ වුච්චමානං “ඉදං භික්ඛුනං පරිකම්ම”න්ති වචනං නිරත්ථකං විය හොති. අවිසෙසෙ හි සති හෙදො කාතබ්බො න සියා. භික්ඛුනඤ්ඤි යථාවුත්තාව බාහිරාරක්ඛා දුක්කරා හොති, තස්මා ගිහීනං පරිත්තකරණෙ වුත්තපරිකම්මෙ අසම්පජ්ජමානෙපි අට්ඨකථායං වුත්තනයෙනෙව කාතුං වට්ටතීති නො මති.

ඉදං පන ඉධ ආගතං ආටානාටියසුත්තපරිකම්මං සුත්ථා “ඉදං සුත්තං අමනුස්සානං අමනාපං, සජ්ඣායන්තස්ස පරිත්තං කරොන්තස්ස අමනුස්සා අන්තරායං කරෙය්‍යු”න්ති මඤ්ඤමානා පොරාණා චතුහි මහාරාජෙහි ආරොචිතං සබ්බඤ්ඤබුද්ධෙන දෙසිතං මූලභූතං දීඝනිකායෙ ආගතං ආටානාටියසුත්තං (දී. නි. 3.275 ආදියො) පහාය මූලසුත්තතො ගාථාජක්කමෙව ගහෙත්වා අවසෙසං සබ්බං සුත්තං යපෙත්වා අඤ්ඤගාථායො පක්ඛිපිත්වා “ආටානාටියපරිත්ත”න්ති යපෙසුං, තම්පි පරිත්තං අමූලභූතත්තා එකෙනාකාරෙන ධාරෙතුං අසක්කොන්තා කෙවි

සංඛිත්තෙන ධාරොත්ති, කෙච් චිත්ථාරෙන, කෙච් එකච්චා ගාථායො පක්ඛිපන්ති,
 කෙච් නික්ඛිපන්ති, කෙච් භික්ඛු තංමිස්සකපරිත්තම්පි මඛිගලකරණකාලාදීසු
 චත්තුමච්චිසහන්තා තං යපෙත්වා අඤ්ඤසුත්තානියෙව භණන්ති, සබ්බමෙතං අයුත්තං
 විය දිස්සති. කස්මා? චත්තාරොපි මහාරාජානො ඉමං ආටානාටියං රක්ඛං
 සංවිදහමානා බුද්ධසාසනෙ අමනුස්සානං පසාදාය, චතස්සන්තං පරිසානං
 අවිභෙදනාය එව සංවිදහිංසු, න අඤ්ඤෙන කාරණෙන. චුත්තඤ්ඤි තත්ථ “තත්ථ
 සන්ති උළාරා යක්ඛානිවාසිනො, යෙ ඉමස්මිං භගවතො පාවචනෙ අප්පසන්තා,
 තෙසං පසාදාය උග්ගණ්භාතු භන්තෙ භගවා ආටානාටියං රක්ඛං භික්ඛුනං
 භික්ඛුනීනං උපාසකානං උපාසිකානං ගුත්තියා රක්ඛාය අවිහිංසාය එසුච්චාරායා”ති
 (දී. නි. 3.276).

සම්මාසම්බුද්ධෙනපි ඉමස්ස සුත්තස්ස නිගමනෙ “උග්ගණ්භාථ භික්ඛවෙ
 ආටානාටියං රක්ඛං, පරියාපුණාථ භික්ඛවෙ ආටානාටියං රක්ඛං, ධාරෙථ භික්ඛවෙ
 ආටානාටියං රක්ඛං, අත්ථසංහිතා භික්ඛවෙ ආටානාටියා රක්ඛා භික්ඛුනං භික්ඛුනීනං
 උපාසකානං උපාසිකානං ගුත්තියා රක්ඛාය අවිහිංසාය එසුච්චාරායා”ති (දී. නි.
 3.295) භික්ඛුනං ධාරණං උයොයාජිතං ආනිසංසඤ්ච පකාසිතං. අට්ඨකථාවරියෙහි ව
 “බුද්ධභාසිතෙ එකක්ඛරම්පි එකපදම්පි අපනෙතඛිං නාම නත්ථි”ති චුත්තං, තස්මා
 චතුහි මහාරාජෙහි සංවිදහිතං සම්මාසම්බුද්ධෙන ආභව්චභාසිතං තිස්සො සඬ්භිතියො
 ආරුළුභං පකතිආටානාටියසුත්තමෙව ධාරෙතුං සජ්ඣායිතුඤ්ච යුත්තං, න භගවතා
 අභාසිතං තිස්සො සඬ්භිතියො අනාරුළුභං මිස්සකසුත්තන්ති. දීඝනිකායට්ඨකථායං
 (දී. නි. අට්ඨ. 3.282) ආගතං ඉදං ආටානාටියපරිත්තපරිකම්මං පන
 පකතිසජ්ඣායනවාචනාදිං සන්ධාය අට්ඨකථාවරියෙහි න චුත්තං, අථ ඛො ගහට්ඨං
 වා පබ්බජිතං වා අමනුස්සෙහි ගහිතකාලෙ මොවාපනත්ථාය ලොකියෙහි මත්තං විය
 භණනං සන්ධාය චුත්තං. චුත්තඤ්ඤි තත්ථ “අමනුස්සගහිතකො ත්වං කො
 නාමොසිති පුච්ඡිතඛිංඛො”තිආදි (දී. නි. අට්ඨ. 3.282).

ආටානාටියා රක්ඛා ව නාම න සකලසුත්තං, අථ ඛො “විපස්සිස්ස ව
 නමත්ථු”ති පදං ආදිං කත්වා චතුත්තං මහාරාජුනං වසෙන චතුක්ඛත්තුං ආගතං
 “ජිනං චන්දාම ගොතම”න්ති පදං පරියොසානං කත්වා චුත්තසුත්තෙකදෙසොයෙව.
 කථං විඤ්ඤායතීති වෙ? “අථ ඛො වෙස්සවණො මහාරාජා භගවතො අධිවාසනං
 විදිත්වා ඉමං ආටානාටියං රක්ඛං අභාසි”ති ආරහිත්වා යථාචුත්තසුත්තෙකදෙසස්ස
 අවසානෙ “අයං ඛො මාරිසා ආටානාටියා රක්ඛා”ති නියානිතත්තා. තස්මා යථා
 නාම ඛ්‍යග්ඝාදයො අත්තනො භක්ඛං විලුම්පන්නානං බලවද්ධචිත්තා භවන්ති, එවං
 අත්තනා ගහිතමනුස්සං මොවාපෙන්නානං අමනුස්සා පද්ධට්ඨචිත්තා භොන්ති. ඉති
 තථා මොවාපෙතුං ආරද්ධකාලෙ භික්ඛුනං පරිස්සයවිනොදනත්ථං ඉමං
 ආටානාටියපරිත්තපරිකම්මං අට්ඨකථාවරියෙහි චුත්තන්ති දට්ඨඛිං. අයං
 පරිත්තකරණවිනිවිජයකථාලඬිකාරො.

20. අනාමට්ඨපිණ්ඩපාතොති (වි. වි. ටී. 1.185) එත්ථ අමසිසිත්ථාති ආමට්ඨො,
 න ආමට්ඨො අනාමට්ඨො. පිණ්ඩං පිණ්ඩං හුත්වා පතතිති පිණ්ඩපාතො.

අනාමටියො ව සො පිණ්ඩපාතො වාති තථා, අග්ගනිකඅග්ගො, අපරිභුක්තො පිණ්ඩපාතොති අත්ථො. සචෙපි කභාපණ්ණාසනකො හොතීති ඉමිනා දායකෙහි බහුබ්‍යඤ්ජනෙන සම්පාදෙත්වා සක්කච්චං දිත්තභාවං දීපෙති. තෙන වුත්තං “සද්ධාදෙය්‍යවිනිපාතනං නත්ථි”ති, එවං සක්කච්චං සද්ධාය දිත්තං මහග්ගභොජනම්පි මාතෘපිතුනං දත්වා සද්ධාදෙය්‍යවිනිපාතනං නාම න හොති, පගෙව අප්පග්ගභොජනෙති අධිප්පායො. මාතෘදිපඤ්චකංයෙව වත්වා හෙසජ්ජකරණෙ විය අපරෙසම්පි දසන්තං දාතුං වට්ටතීති අවුත්තත්තා අඤ්ඤෙසං ඤාතකානම්පි පෙසෙත්වා දාතුං න වට්ටතීති සිද්ධං, “විහාරං සම්පත්තස්ස පන යස්ස කස්සචි ආගන්තුකස්ස වා” ඉච්චාදිවක්ඛමානත්තා විහාරං සම්පත්තානං ඤාතකානම්පි ආගන්තුකසාමඤ්ඤෙන දාතුං වට්ටතීති ව. ථාලකෙති සඬිසිකෙ කංසාදිමයෙ ථාලකෙ. පත්තොපි එත්ථ සඬිගස්හති. න වට්ටතීති ඉමිනා දුක්කටත්ති දස්සෙති. දාමරිකචොරස්සාති රජ්ජං පත්ථෙත්තස්ස පාකටචොරස්ස. අදියමානෙපි “න දෙනතී”ති කුජ්ඣන්තිති සම්බන්ධො.

ආම්සස්ස ධම්මස්ස ව අලාභෙන අත්තනො පරස්ස ව අත්තරෙ සම්භවත්තස්ස ඡිද්දස්ස විවරස්ස පටිසන්ථරණං පිදහනං පටිසන්ථාරො. සො පන ධම්මාමිසවසෙන දුට්ඨො. තත්ථ ආම්සපටිසන්ථාරං සන්ධාය “කස්ස කාතඛිබ්බො, කස්ස න කාතඛිබ්බො”ති වුත්තං. ආගන්තුකස්ස වා...පෙ.... කාතඛිබ්බොයෙවාති වුත්තමත්ථං පාකටං කාතුං “ආගන්තුකං තාවා”තිආදිමාහ. ඛිණ්ණපරිබ්බයන්ති ඉමිනා අගතිභාවං කරුණාට්ඨානතඤ්ච දස්සෙති. තෙන ව තඛිබ්බුරානං සමිද්ධානං ආගන්තුකත්තෙපි දාතුං න වට්ටතීති සිද්ධං හොති. “අපච්චාසීසන්තෙනා”ති වත්වා පච්චාසීසනප්පකාරං දස්සෙතුං “මනුස්සා නාමා”තිආදි වුත්තං. අනනුඤ්ඤාතානං පන අපච්චාසීසන්තෙනෙපි දාතුං න වට්ටති සද්ධාදෙය්‍යවිනිපාතත්තා, පච්චාසාය පන සති කුලදුසනම්පි හොති. උඛ්ඛාසෙත්වාති සමන්තතො තියොජනං විලුම්පන්තෙ මනුස්සෙ පලාපෙත්වා. වරපොත්ථකචිත්තත්ථරණන්ති අනෙකප්පකාරං ඉත්ථිපුරිසාදිඋත්තමරූපවිචිත්තං අත්ථරණං. අයං පටිසන්ථාරවිනිච්ඡයකථාලඬිකාරො.

ඉති විනයසඬිගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඬිකාරෙ

හෙසජ්ජාදිවිනිච්ඡයකථාලඬිකාරො නාම

තතියො පරිච්ඡෙදො.

4. විඤ්ඤත්තිවිනිච්ඡයකථා

21. එවං හෙසජ්ජාදිවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි විඤ්ඤත්තිවිනිච්ඡයං කථෙතුං “විඤ්ඤත්තීති යාවනා”තිආදිමාහ. තත්ථ විඤ්ඤාපනා විඤ්ඤත්ති, “ඉමිනා නො අත්ථො”ති විඤ්ඤාපනා, යාවනාති වුත්තං හොති. තෙනාහ “විඤ්ඤත්තීති යාවනා”ති. තනු විඤ්ඤත්තියං අයං මයා වක්ඛමානො විනිච්ඡයො වෙදිතඛිබ්බොති

යොජනා. මූලච්ඡේද්‍යානි (වි. වි. ටී. 1.342) පරසන්තකභාවතො මොචෙත්වා
 අත්තනො එව සන්තකකරණවසෙන. එවං යාවතො
 අඤ්ඤාතකච්ඤ්ඤත්තිදුක්කටඤ්ඤෙව දාසපටිග්ගහදුක්කටඤ්ඤෙව හොති
 “දාසිදාසපටිග්ගහණා පටිවිරතො (දී. නි. 1.10, 194) හොති” ති වචනං නිස්සාය
 අට්ඨකථායං පටික්ඛිත්තත්තා. ඤාතකපචාරිතට්ඨානතො පන දාසං මූලච්ඡේද්‍යාය
 යාවන්තස්ස සාදියනවසෙනෙව දුක්කටං. සකකම්මන්ති පාණවධකම්මං. ඉදඤ්ච
 පාණානිපාතදොසපරිහාරාය වුත්තං, න විඤ්ඤත්තිපරිහාරාය. අනියමෙත්වාපි න
 යාචිතඛිබ්බාති සාමිවිදස්සනත්ථං වුත්තං, සුද්ධචිත්තෙන පන හත්ථකම්මං යාවන්තස්ස
 ආපත්ති නාම නත්ථි. යදිච්ඡකං කාරාපෙතුං වට්ටති “හත්ථකම්මං යාවාමි,
 දෙථා” තිආදිනා අයාචිත්වාපි වට්ටති, සකිච්චපසුතම්පි එවං කාරාපෙත්තස්ස
 විඤ්ඤත්ති නත්ථි එව, සාමිවිදස්සනත්ථං පන විහජිත්වා වුත්තං.

සබ්බකප්පියභාවදීපනත්ථන්ති සබ්බසො කප්පියභාවදස්සනත්ථං. මූලං දෙථාති
 වත්තුං වට්ටති “මූලං දස්සාමා” ති පයමං වුත්තත්තා විඤ්ඤත්ති වා “මූල” ති
 වචනස්ස කප්පියාකප්පියවත්ථුසාමඤ්ඤවචනත්තා අකප්පියවචනං වා
 නිට්ඨිතහතිකිච්චානං දාපනතො අකප්පියවත්ථුසාදියනං වා න හොතිති කත්වා
 වුත්තං. මූලච්ඡේද්‍යාය වාති ඉදං ඉධ ථම්මාදීනං දාසිදාසාදිභාවාභාවතො වුත්තං.
 අනප්ඤ්ඤාචුත්ථකන්ති අපරිග්ගහිතං, අස්සාමිකන්ති අත්ථො.

22. න කෙවලඤ්ඤෙව...පෙ.... විචරාදීති කාරාපෙතුකාමෙනාතිආදීසු විචරං
 කාරාපෙතුකාමස්ස අඤ්ඤාතකඅප්පචාරිතතත්තවායෙහි හත්ථකම්මයාවනවසෙන
 වායාපනෙ විඤ්ඤත්තිපච්චයා දුක්කටාභාවෙහි විචරවායාපනසික්ඛාපදෙන යථාරහං
 පාචිත්තියදුක්කටානි හොන්තිති වෙදිතඛිබ්බං. අකප්පියකභාපණාදි න දාතඛිබ්බන්ති
 කප්පියමුඛෙන ලද්ධම්පි තත්ථ කම්මකරණත්ථාය ඉමස්ස කභාපණං දෙහිති වත්වා
 “දාතුං වට්ටති” ති වුත්තං. පුබ්බෙ කතකම්මස්ස දාපනෙ කිඤ්ඤාපි දොසො න
 දිස්සති, තථාපි අසාරුප්පමෙවාති වදන්ති. කතකම්මත්ථායපි කප්පියවොහාරෙන
 පරියායතො හතිං දාපෙත්තස්ස නත්ථි දොසො, සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 1.342)
 පන “අකප්පියකභාපණාදි න දාතඛිබ්බන්ති කිඤ්ඤාපි අකප්පියකභාපණාදිං
 අසාදියන්තෙන කප්පියවොහාරතො දාතුං වට්ටති, තථාපි සාරුප්පං න හොති,
 මනුස්සා ච එතස්ස සන්තකං කිඤ්ඤි අත්ථිති විහෙයෙතඛිබ්බං මඤ්ඤන්තිති
 අකප්පියකභාපණාදිදානං පටික්ඛිත්ත” ති වුත්තං. තථෙව පාචෙත්වාති
 හත්ථකම්මවසෙනෙව පාචෙත්වා. “කිං හන්තෙ” ති එත්තකෙපි පුච්ඡිතෙ යදන්ථාය
 පචිට්ඨො, තං කථෙතුං ලහති පුච්ඡිතපඤ්ඤත්තා.

23. වත්තන්ති චාරිත්තං, ආපත්ති පන න හොතිති අධිප්පායො. කප්පියං
 කාරාපෙත්වා පටිග්ගහෙතඛිබ්බානීති සාධාය මක්ඛිකඛ්ඡනෙන පණ්ණාදිඡේදෙ
 ඛ්ඡිගාමකොපනස්ස වෙච තත්ථ ලග්ගරජාදිඅප්පටිග්ගහිතකස්ස ච පරිහාරත්ථාය
 වුත්තං, තදුභයාසඬකාය අසති තථා අකරණෙ දොසො නත්ථි. සාරත්ථදීපනියං
 (සාරත්ථ. ටී. 1.342) පන “කප්පියං කාරාපෙත්වා පටිග්ගහෙතඛිබ්බානීති සාධාය
 ලග්ගරජස්මිං පත්තෙ පතිතෙපි සාධං ඡින්දිත්වා බාදිතුකාමතායපි සති

සුඛපරිභෝගත්ථං වුත්ත''න්ති වුත්තං. නදියාදීසු උදකස්ස අපරිග්ගහිත්තා
 “ආහරාති වත්තුං වට්ඨති”ති වුත්තං. ගෙහතො...පෙ.... නෙව වට්ඨති
 පරිග්ගහිතුදකත්තා විඤ්ඤත්තියා දුක්කටං භොතීති අධිප්පායො. “න ආහටං
 පරිභුඤ්ජිතු”න්ති වචනතො විඤ්ඤත්තියා ආපන්නං දුක්කටං දෙසෙත්වාපි තං
 වත්ථුං පරිභුඤ්ජන්තස්ස පරිභොගෙ පරිභොගෙ දුක්කටමෙව, පඤ්චන්නම්පි
 සහධම්මිකානං න වට්ඨති.

“අලජ්ජිහි පන භික්ඛුහි වා සාමණෙරෙහි වා හත්ථකම්මං න කාරෙතබ්බ”න්ති
 සාමඤ්ඤතො වුත්තත්තා අත්තනො අත්ථාය යං කිඤ්චි හත්ථකම්මං කාරෙතුං න
 වට්ඨති. යං පන අලජ්ජි නිවාරියමානොපි ඛිජ්ජාදිං කරොති, තත්ථ දොසො නත්ථි,
 චෙතියකම්මාදීනි පන තෙහි කාරාපෙතුං වට්ඨතිති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී.
 1.342) වුත්තං. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.342) පන “අලජ්ජිහි...පෙ.... න
 කාරෙතබ්බන්ති ඉදං උත්තරිහඬිගාධිකාරත්තා අජ්ඣොභරණියං සන්ධාය වුත්තං,
 බාහිරපරිභොගෙසු පන අලජ්ජිහිහි හත්ථකම්මං කාරෙතුං වට්ඨති”ති වුත්තං. එත්ථ ව
 “අලජ්ජිහි සාමණෙරෙහි”ති වුත්තත්තා “සඤ්චිච්ච ආපත්තිං ආපජ්ජති”ති (පරි.
 359) අලජ්ජිලක්ඛණං උක්කට්ඨවසෙන උපසම්පන්නෙ පටිච්ච උපලක්ඛණතො
 වුත්තන්ති තංලක්ඛණවිරහිතානං සාමණෙරාදීනං
 ලිඬිගත්ථෙතගොත්‍රභූපරියොසානානං භික්ඛුපටිඤ්ඤානං දුස්සිලානම්පි
 සාධාරණවසෙන අලජ්ජිලක්ඛණං යථායපිතපටිපත්තියා අනිට්ඨනමෙවාති
 ගහෙතබ්බං.

24. ගොණං පන...පෙ.... ආහරාපෙත්තස්ස දුක්කටන්ති විඤ්ඤත්තික්ඛණෙ
 විඤ්ඤත්තිපච්චයා, පටිලාභක්ඛණෙ ගොණානං සාදියනපච්චයා ව දුක්කටං.
 ගොණඤ්ඤි අත්තනො අත්ථාය අවිඤ්ඤත්තියා ලද්ධම්පි සාදිතුං න වට්ඨති
 “හත්ථිගවාස්සවළුවපටිග්ගහණා පටිවිරතො භොතී”ති (දී. නි. 1.10, 194)
 වුත්තත්තා. තෙනෙවාහ “ඤාතකපචාරිතට්ඨානතොපි මූලච්ඡෙද්දාය යාචිතුං න
 වට්ඨති”ති. එත්ථ ව විඤ්ඤත්තිදුක්කටාභාවෙපි අකස්පියවත්ථුයාවනෙපි
 පටිග්ගහණෙපි දුක්කටමෙව. රක්ඛිත්වාති වොරාදිඋපද්දවතො රක්ඛිත්වා.
 ජග්ගිත්වාති තිණඅන්තාදීහි පොසෙත්වා. න සම්පට්ච්ඡිතබ්බන්ති අත්තනො අත්ථාය
 ගොසාදියනස්ස පටික්ඛිත්තත්තා වුත්තං.

25. ඤාතකපචාරිතට්ඨානෙ පන වට්ඨති සකටස්ස සම්පට්ච්ඡිතබ්බන්තා
 මූලච්ඡෙද්දායෙත යාචිතුං වට්ඨති. තාවකාලිකං වට්ඨතිති උභයත්ථාපි වට්ඨතිති
 අත්ථොති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.342) වුත්තං. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී.
 2.342) පන “සකටං දෙථාති...පෙ.... න වට්ඨතිති මූලච්ඡෙද්දායෙත සකටං
 දෙථාති වත්තුං න වට්ඨති. තාවකාලිකං වට්ඨතිති තාවකාලිකං කත්වා සබ්බත්ථ
 යාචිතුං වට්ඨති”ති වුත්තං. වාසිආදීනි පුග්ගලිකානිපි වට්ඨන්තිති ආහ “එස නයො
 වාසී”තිආදි. වල්ලිආදීසු ව පරපරිග්ගහිතෙසු එස නයොති යොජෙතබ්බං.
 ගරුහණ්ඩප්පභොතකෙසුයෙවාති ඉදං විඤ්ඤත්තිං සන්ධාය වුත්තං, අදින්නාදානෙ
 පන තිණසලාකං උපාදාය පරපරිග්ගහිතං ථෙය්‍යාවිත්තෙන ගණ්හතො අවහාරො එව,

හඤ්ඤාසන කාරණයකි. වල්ලිආදීසුනි එත්ථ ආදි-සද්දෙන පාළිආගතානං වෙළුමුක්ඛපඨිකපතිණමත්තිකානං සඨගහො දට්ඨකිං. තත්ථ ව යස්මිං පදෙසෙ හරිතාලජාතිහිභුලිකාදි අප්පකම්පි මහග්ගං හොති, තත්ථ තං තාලපක්කප්පමාණතො උභයමිති ගරුහඤ්ඤාසනෙව, විඤ්ඤාපෙනුක්ඛන වට්ටති.

26. සාති විඤ්ඤත්ති. පරිකථාදීසු “සෙනාසනං සම්බාධ” න්තිආදිනා පරියායෙන කථනං පරිකථා නාම. උජුකමෙව අකථෙත්වා “භික්ඛුනං කිං පාසාදො න වට්ටති” නිආදිනා අධිප්පායො යථා විභූතො හොති, එවං කථනං ඕභාසො නාම. සෙනාසනාදිඅත්ථං භූමිපරිකම්මාදිකරණවසෙන පච්චයුප්පාදාය නිමිත්තකරණං නිමිත්තකම්මං නාම. තිසු පච්චයෙසු විඤ්ඤත්තිආදයො දස්සිතා, ගිලානපච්චයෙ පන කථන්ති ආහ “ගිලානපච්චයෙ පනා” නිආදි. තථා උප්පන්නං පන හෙසප්පං රොගෙ වූපසන්තෙ භුක්ඛිතං වට්ටති, න වට්ටති? තත්ථ විනයධරා “භගවතා රොගසිසෙන පරිභොගස්ස ද්වාරං දින්නං, තස්මා අරොගකාලෙපි භුක්ඛිතං වට්ටති, ආපත්ති න හොති” ති වදන්ති, සුත්තන්තිකා පන “කිඤ්චාපි ආපත්ති න හොති, ආජීවං පන කොපෙති, තස්මා සල්ලෙඛපට්ටිපත්තියං ධීතස්ස න වට්ටති, සල්ලෙඛං කොපෙති” ති වදන්ති.

ඉති විනයසඨගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඬිකාරෙ

විඤ්ඤත්තිවිනිවිජයකථාලඬිකාරො නාම

චතුත්ථො පරිච්ඡෙදො.

5. කුලසඨගහවිනිවිජයකථා

27. එවං විඤ්ඤත්තිවිනිවිජයං කථෙත්වා ඉදානි කුලසඨගහවිනිවිජයං කථෙතුං “කුලසඨගහො” නිආදිමාහ. තත්ථ සඨගණ්හනං සඨගහො, කුලානං සඨගහො කුලසඨගහො, පච්චයදායකාදීනං ගිහීනං අනුග්ගහකරණං. අනුග්ගහත්ථො හෙත්ථ සඨගහ-සද්දො යථා “පුත්තදාරස්ස සඨගහො” ති (බු. පා. 5.6; සු. නි. 265).

28. තත්ථ කොට්ටනන්ති සයං ඡින්නං. කොට්ටාපනන්ති “ඉමං ඡින්නදා” ති අඤ්ඤෙසං ඡෙදාපනං. ආලියා ඛන්ධනන්ති යථා ගච්ඡමුලෙ උදකං සන්තිට්ඨති, තථා සමන්තතො ඛන්ධනං. උදකස්සාති අකප්පියඋදකස්ස “කප්පියඋදකසිඤ්චන” න්ති විසුං වක්ඛමානත්තා, තඤ්ච ආරාමාදිඅත්ථං රොපනෙ අකප්පියවොහාරෙසුපි කප්පියවොහාරෙසුපි කප්පියඋදකසිඤ්චනාදි වට්ටතිති වක්ඛමානත්තා ඉධාපි විභාගං කත්වා කප්පියඋදකසිඤ්චනාදි විසුං දස්සිතං. එත්ථ ච කතමං අකප්පියඋදකං, කතමං පන කප්පියඋදකන්ති? සප්පාණකං අකප්පියඋදකං, අප්පාණකං කප්පියඋදකන්ති. කථං විඤ්ඤායතිති වෙ, “යො පන භික්ඛු ජානං සප්පාණකං උදකං තිණං වා මත්තිකං වා සිඤ්ඤෙය්‍ය වා සිඤ්ඤාපෙය්‍ය වා පාවිත්තිය” න්ති වචනතො. යථා කොට්ටනඛණනාදිකායිකකිරියාපි අකප්පියවොහාරෙ සඨගහිතා, එවං

මානිකාඋපුකරණාදිකප්පියවොහාරෙහිති ආහ “සුක්ඛමානිකාය උපුකරණ”න්ති.
 හත්ථපාදමුඛධොවනනහආනොදකසිඤ්චනන්ති ඉමිනාපි පකාරන්තරෙන
 කප්පියඋදකසිඤ්චනමෙව දස්සෙති. අකප්පියවොහාරෙ කොට්ටනඛණනාදිවසෙන
 සයං කරණස්සපි කථං සඬගහොති? අකප්පියන්ති වොහරියතීති
 අකප්පියවොහාරොති අකප්පියභූතං කරණකාරාපනාදි සබ්බමෙව සඬගහිතං, න පන
 අකප්පියවචනමත්තන්ති දට්ඨබ්බං. කප්පියවොහාරෙපි එසෙව නයො.
 සුක්ඛමානිකාය උපුකරණන්ති ඉමිනා පුරාණපණ්ණාදීනං හරණමපි සඬගහිතන්ති
 දට්ඨබ්බං. කුදාලාදීනි භූමියං යපෙත්වා යානතො හත්ථෙත ගහෙත්වා යානමෙව
 පාකටතරන්ති “ඔභාසො”ති වුත්තං.

29. මහාපච්චරිවාදං පතිට්ඨාපෙතුකාමො පච්ඡා වදති. වනත්ථායාති ඉදං කෙවි
 “වනත්ථායා”ති පඨන්ති, තෙසං වතිඅත්ථායාති අත්ථො. වජිරවුද්ධිට්ඨිකායමපි
 තථෙව වුත්තං, “ආරාමරොපා වනරොපා, යෙ නරා සෙතුකාරකා”ති (සං. නි. 1.47)
 වචනතො පන තං විචාරෙතබ්බං. අකප්පියවොහාරෙපි එකච්චං වට්ටතීති දස්සෙතුං
 “න කෙවලඤ්ච සෙස”න්තිආදිමාහ. යං කිඤ්චි මානිකන්ති සුක්ඛමානිකං වා
 අසුක්ඛමානිකං වා. කප්පියඋදකං සිඤ්චිතුන්ති ඉමිනා “කප්පියඋදකං සිඤ්චථා”ති
 වත්තුමපි වට්ටතීති දස්සෙති. සයං රොපෙතුමපි වට්ටතීති ඉමිනා “රොපෙහි”ති
 වත්තුමපි වට්ටතීතිපි සිද්ධං.

30. පාචිත්තියඤ්චෙව දුක්ඛටඤ්චාති පථවිඛණනපච්චයා පාචිත්තියං,
 කුලසඬගහපච්චයා දුක්ඛටං. අකප්පියවොහාරෙනාති “ඉදං ඛණ, ඉදං රොපෙහි”ති
 අකප්පියවොහාරෙන. දුක්ඛටමෙවාති කුලසඬගහපච්චයා දුක්ඛටං. උභයත්රාති
 කප්පියාකප්පියපථවියං.

සබ්බත්ථාති කුලසඬගහපරිභොගආරාමාදිඅත්ථාය රොපිතෙ. දුක්ඛටමිති න
 කෙවලං පාචිත්තියමෙව. කප්පියෙනාති කප්පියඋදකෙන. තෙසංයෙව ද්විත්තන්ති
 කුලසඬගහපරිභොගානං. දුක්ඛටන්ති කුලසඬගහත්ථාය සයං සිඤ්චෙන,
 කප්පියවොහාරෙන වා අකප්පියවොහාරෙන වා සිඤ්චාපනෙ දුක්ඛටං,
 පරිභොගත්ථාය සයං සිඤ්චෙන, අකප්පියවොහාරෙන සිඤ්චාපනෙ ව දුක්ඛටං.
 පයොගබ්භුලතායාති සයං කරණෙ, කායපයොගස්ස කාරාපනෙ වච්ඡයොගස්ස
 බ්භුත්තෙන. ආපත්තිබ්භුලතා වෙදිතබ්බාති එත්ථ සයං සිඤ්චෙන
 ධාරාපච්ඡෙදගණනාය ආපත්තිගණනා වෙදිතබ්බා. සිඤ්චාපනෙ පන පුනප්පුනං
 ආණාපෙන්තස්ස වාචාය වාචාය ආපත්ති, සකිං ආණත්තස්ස බ්භුසිඤ්චෙන එකාව.

ඔචිනනෙ දුක්ඛටපාචිත්තියාතීති කුලසඬගහපච්චයා දුක්ඛටං,
 භූතගාමපාතබ්බතාය පාචිත්තියං. අඤ්ඤත්ථාති වත්ථුපුපාදිඅත්ථාය ඔචිනනෙ. සකිං
 ආණත්තොති අකප්පියවොහාරෙන ආණත්තො. පාචිත්තියමෙවාති
 අකප්පියවොහාරෙන ආණත්තත්තා භූතගාමසික්ඛාපදෙන (පාචි. 90-91) පාචිත්තියං.
 කප්පියවචනෙන පන වත්ථුපුපාදිඅත්ථාය ඔචිනාපෙන්තස්ස අනාපත්තියෙව.

31. ගත්ථනෙත නිබ්බන්තං දාමං ගත්ථිමං. එස නයො සෙසෙසුපි. න වට්ඨනීති කුලසඬ්ගහත්ථාය, වත්ථුපුජාදිඅත්ථාය වා වුත්තනයෙන කරොන්තස්ස කාරාපෙන්තස්ස ව දුක්කටන්ති අත්ථො. වට්ඨනීති වත්ථුපුජාදිඅත්ථාය වට්ඨනී, කුලසඬ්ගහත්ථාය පන කප්පියවොහාරෙන කාරාපෙන්තස්සපි දුක්කටමෙව. පුරිමනයෙනෙවාති “භික්ඛුස්ස වා” තිආදිනා වුත්තනයෙන. ධම්මාසනවිතානෙ බද්ධකණ්ටකෙසු පුජ්ථානි විනිවිජ්ඣන්වා යපෙන්තීති සම්බන්ධො. උපරුපරි විජ්ඣන්වා ඡත්තසදිසං කත්වා ආවුණනතො “ඡත්තාධිජත්තං වියා” ති වුත්තං. “කදලික්ඛන්ධම්හි” තිආදිනා වුත්තං සබ්බමෙව සන්ධාය “තං අතිඔලාරිකමෙවා” ති වුත්තං, සබ්බත්ථ කරණෙ, අකප්පියවොහාරෙන කාරාපනෙ ව දුක්කටමෙවාති අත්ථො. පුජ්ථවිජ්ඣනත්ථං කණ්ටකම්පි බන්ධිතුං න වට්ඨනීති ඉමස්ස උපලක්ඛණත්තා පුජ්ථදාමොලම්බකාදිඅත්ථාය රජ්ජුබන්ධනාදිපි න වට්ඨනීති කෙච්චි වදන්ති. අඤ්ඤෙ පන “පුජ්ථවිජ්ඣනත්ථං කණ්ටකන්ති විසෙසිතත්තා තදත්ථං කණ්ටකමෙව බන්ධිතුං න වට්ඨනී, තඤ්ච අට්ඨකථාපමාණෙනා” ති වදන්ති, විමංසිත්වා ගහෙතබ්බං. පුජ්ථපට්ඨජකං නාම දන්තාදීහි කතං පුජ්ථාධානං. එතම්පි නාගදන්තකම්පි සජ්ද්දමෙව ගහෙතබ්බං. අසොකපිණ්ඩියාති අසොකසාධානං, පුජ්ථානං වා සමුහෙ. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.431) පන “අසොකපිණ්ඩියාති අසොකපුජ්ථමඤ්ජරිකායා” ති වුත්තං. ධම්මරජ්ජු නාම චෙතියං වා බොධිං වා පුජ්ථප්පවෙසනත්ථං ආවිජ්ඣන්වා බන්ධරජ්ජු. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.431) පන “ධම්මරජ්ජු නාම චෙතියාදීනි පරික්ඛිපිත්වා තෙසඤ්ච රජ්ජුයා ව අන්තරා පුජ්ථප්පවෙසනත්ථාය බන්ධරජ්ජු. සිථිලවට්ටිකාය වා වට්ටියා අබ්භන්තරෙ පුජ්ථප්පවෙසනත්ථාය එවං බන්ධාතිපි වදන්ති” ති වුත්තං.

මත්ථකදාමන්ති ධම්මාසනාදිමත්ථකෙ පලම්බකදාමං. තෙසංයෙවාති උප්පලාදීනං එව. වාකෙන වාති පුජ්ථනාලං ථාලෙත්වා පුජ්ථෙන එකාබද්ධට්ඨිතවාකෙන දණ්ඨෙන ව එකාබද්ධෙනෙව. එතෙන පුජ්ථං ඛිජ්ගාමසඬ්ගහං න ගච්ඡති පඤ්චසු ඛිජ්පසු අපට්ටියන්තා පණ්ණං විය, තස්මා කප්පියං අකාරාපෙන්වාපි විකොපනෙ දොසො නත්ථි. යඤ්ච ඡින්නස්සපි මකුලස්ස විකසනං, තම්පි අතිතරුණස්ස අභාවා වුඩ්ඪිලක්ඛණං න භොති, පරිණතස්ස පන මකුලස්ස පත්තානං සිනෙහෙ පරියාදානං ගතෙ විසුංභාවො එව විකාසො, තෙනෙව ඡින්නමකුලවිකාසො අඡින්නමකුලවිකාසතො පරිභිනො, මිලාතනියුත්තො වා දිස්සති. යඤ්ච මිලාතස්ස උදකසඤ්ඤාගෙ අමිලානතාපජ්ජනං, තම්පි තම්බුලපණ්ණාදියු සමානං වුඩ්ඪිලක්ඛණං න භොති. පාළිඅට්ඨකථාසු ව න කත්ථවි පුජ්ථානං කප්පියකරණං ආගතං, තස්මා පුජ්ථං සබ්බථා අබ්භමෙවාති විඤ්ඤායති, විමංසිත්වා ගහෙතබ්බං.

“පසිබ්බකෙ වියා” ති වුත්තත්තා පුජ්ථං පසිබ්බකෙ වා පසිබ්බකසදිසං බන්ධෙ යත්ථ කත්ථවි විවරෙ වා පක්ඛිපිතුං වට්ඨනීති සිද්ධං. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.431) පන “බන්ධෙ යපිතකාසාවස්සාති බන්ධෙ යපිතසඬ්ඝාටිං සන්ධාය වුත්තං. තඤ්චි තථාබන්ධිතුං සක්කා භවෙය්‍ය. ඉමිනා ව අඤ්ඤම්පි තාදිසං කාසාවං වා වත්ථං වා වුත්තනයෙන බන්ධිත්වා තත්ථ පුජ්ථානි පක්ඛිපිතුං වට්ඨනීති සිද්ධං.

අංසහණ්ඩිකපසිබ්බකෙ පක්ඛිත්තසදිසත්තා වෙධිමං නාම න ජාතං, තස්මා සිලිලබන්ධස්ස අන්තරන්තරා පක්ඛිපිතුම්පි වට්ටතිති වදන්ති”ති වුත්තං. හෙට්ඨා දණ්ඩකං පන බන්ධිතුං න වට්ටතිති රජ්ජුආදීහි බන්ධනං සන්ධාය වුත්තං, පුප්ඵස්සෙව පන අවිජින්නදණ්ඩකෙහි බන්ධිතුං වට්ටති ඵව.

පුප්ඵපටෙ ව දට්ඨබ්බන්ති පුප්ඵපටං කරොන්තස්ස දීසතො පුප්ඵදාමස්ස හරණපච්චාහරණවසෙන පුරණං සන්ධාය වුත්තං, තිරියතො හරණං පන වායිමං නාම හොති, න පුරිමං. “පුරිමට්ඨානං අතික්කාමෙති”ති සාමඤ්ඤතො වුත්තත්තා පුරිමං පුප්ඵකොටිං ඵුසාපෙත්වා වා අඵුසාපෙත්වා වා පරික්ඛිපනවසෙන අතික්කාමෙන්තස්ස ආපත්තියෙව. බන්ධිතුං වට්ටතිති පුප්ඵරහිතාය සුත්තවාකකොට්ඨාය බන්ධිතුං වට්ටති. එකචාරං හරිත්වා පරික්ඛිපිත්වාති ඉදං පුබ්බෙ වුත්තවෙනියාදිපරික්ඛෙපං පුප්ඵපටකරණඤ්ච සන්ධාය වුත්තං, තස්මා වෙනියං වා බොධිං වා පරික්ඛිපන්තෙන එකචාරං පරික්ඛිපිත්වා පුරිමට්ඨානං සම්පත්තෙ අඤ්ඤස්ස දාතබ්බං, තෙනපි එකචාරං පරික්ඛිපිත්වා තට්ඨ කාතබ්බං. පුප්ඵපටං කරොන්තෙන ව හරිත්වා අඤ්ඤස්ස දාතබ්බං, තෙනපි තට්ඨ කාතබ්බං. සවෙපි ද්වෙයෙව හික්ඛු උභොසු පස්සෙසු යත්වා පරියායෙන හරන්ති, වට්ටතියෙවාති වදන්ති.

පරෙහි පුරිතන්ති දීසතො පසාරිතං. වායිතුන්ති තිරියතො හරිතුං, තං පන එකචාරම්පි න ලහති. පුප්ඵානි යපෙන්තෙනාති අගන්ථිතානි පාකතිකපුප්ඵානි අඤ්ඤමඤ්ඤං ඵුසාපෙත්වාපි යපෙන්තෙන. පුප්ඵදාමං පන පුප්ඵන්තාය භූමියං යපෙන්තෙන ඵුසාපෙත්වා වා අඵුසාපෙත්වා වා දිගුණං කත්වා යපෙනුං න වට්ටතිති වදන්ති.

32. සට්ඨකදාමඔලම්බකොති හෙට්ඨාභාගෙ සට්ඨකාකාරයුත්තො, දාරුසට්ඨකාකාරො වා ඔලම්බකො. සාරත්ථදීපතියං (සාරත්ථ. ටී. 2.431) පන “සට්ඨකදාමඔලම්බකොති අන්තෙ සට්ඨකාකාරයුත්තො යමකදාමඔලම්බකො”ති වුත්තං. වජිරවුද්ධිට්ඨායං (වජිර. ටී. පාරාජික 431) පන “සට්ඨකදාමඔලම්බකොති යමකදාමඔලම්බකොති ලිඛිත”න්ති වුත්තං, එකෙකං පන දාමං නික්ඛන්තසුත්තකොට්ඨායව බන්ධිත්වා ඔලම්බිතුං වට්ටති, පුප්ඵදාමද්වයං සඬ්ඝට්ඨකාමෙනපි නික්ඛන්තසුත්තකොට්ඨායව සුත්තකොටිං සඬ්ඝට්ඨතුං වට්ටති. අඬ්ඝවන්දාකාරෙන මාලාගුණපරික්ඛෙපොති අඬ්ඝවන්දාකාරෙන මාලාගුණස්ස පුනප්පුනං හරණපච්චාහරණවසෙන පුරෙත්වා පරික්ඛිපනං, තෙනෙව තං පුරිමෙ පටිට්ඨං, තස්මා එතම්පි අඬ්ඝවන්දාකාරං පුනප්පුනං හරණපච්චාහරණවසෙන පුරෙතුං න වට්ටති. එකචාරං පන අඬ්ඝවන්දාකාරකරණෙ මාලාගුණං හරිතුං වට්ටතිති වදන්ති. පුප්ඵදාමකරණන්ති එත්ථ සුත්තකොටියං ගහෙත්වාපි එකතො කාතුං න වට්ටතිති වදන්ති. සුත්තමයං ගෙණ්ඩුකං නාම, ගෙණ්ඩුකබරපත්තදාමානං පටික්ඛිත්තත්තා වෙලාදීහි කතදාමම්පි න වට්ටති අකප්පියානුලොමත්තාති වදන්ති. පරසන්තකං දෙනි, දුක්කට්ඨොති විස්සාසග්ගාගෙන පරසන්තකං ගහෙත්වා දෙන්තං සන්ධාය වුත්තං. ථුල්ලච්චයන්ති එත්ථ හණ්ඩදෙයාම්පි හොති.

33. තඤ්ච ඛො චත්ථපුප්පනත්ථායාති මාතෘපිතුනම්පි පුප්ඵං දෙන්තෙන චත්ථපුප්පනත්ථායෙව දාතබ්බන්ති දස්සෙති. “මණ්ඩනත්ථාය පන සිවලිඬගාදිපුප්පනත්ථායා”ති එත්තකමෙව චුත්තත්තා “ඉමං චික්කිණිත්වා ජීවිස්සන්ති”ති මාතෘපිතුනං වට්ටති, සෙසඤ්ඤාතකානං තාවකාලිකමෙව දාතුං වට්ටති. කස්සචිපිති ඤාතකස්ස වා අඤ්ඤාතකස්ස වා කස්සචිපි. ඤාතිසාමණෙරෙහෙවාති තෙසං ගිහිපරිකම්මමොචනත්ථං චුත්තං. ඉතරෙති අඤ්ඤාතකා. තෙහිපි සාමණෙරෙහි ආවරියුපජ්ඣායානං චත්තසිසෙන හරිතබ්බං. සම්පත්තානං සාමණෙරානං උපඬ්ඨභාගං දාතුං වට්ටතිති සඬ්ඝිකස්ස ලාභස්ස උපචාරසීමට්ඨසාමණෙරානම්පි සන්තකත්තා තෙසම්පි උපඬ්ඨභාගො ලබ්භතෙවාති කත්වා චුත්තං. චූළකන්ති උපඬ්ඨභාගතොපි උපඬ්ඨං. චතුත්ථභාගස්සෙනං අධිවචනං. සාමණෙරා...පෙ.... යපෙන්තිති ඉදං අරක්ඛිතඅගොපිතං සන්ධාය චුත්තං. සාරත්ථදීපනියං පන “චස්සග්ගෙන අභාජනියං සන්ධාය චුත්ත”න්ති චුත්තං. තත්ථ තත්ථාති මග්ගෙ වා චෙතියඬගණෙ වා.

34. සාමණෙරෙහි දාපෙතුං න ලභන්තිති ඉදං සාමණෙරෙහි ගිහිකම්මං කාරිතං විය හොතිති චුත්තං, න පන පුප්ඵදානං හොතිති සාමණෙරානම්පි න වට්ටනතො. චුත්තඤ්ච “සයමෙවා”තිආදි. න හි තං පුප්ඵදානං නාම සියා. යදි හි තථා ආගතානං තෙසං දානං පුප්ඵදානං නාම භවෙය්‍ය, සාමණෙරෙහිපි දාතුං න ලබ්භෙය්‍ය. සයමෙවාති සාමණෙරා සයමෙව. යාගුහත්තාදීනි ආදායාති ඉදං භික්ඛූනං අත්ථාය යාගුහත්තාදිසම්පාදනං සන්ධාය චුත්තත්තා “න වට්ටති”ති අවිසෙසෙන චුත්තං. අවිසෙසෙන චුත්තන්ති ඉමිනා සබ්බෙසම්පි න වට්ටතිති දස්සෙති.

35. චුත්තනසෙනෙවාති “මාතෘපිතුනං තාව හරිත්වාපි හරාපෙත්වාපි පක්කොසිත්වාපි පක්කොසාපෙත්වාපි දාතුං වට්ටති, සෙසඤ්ඤාතකානං පක්කොසාපෙත්වාව. මාතෘපිතුනඤ්ච හරාපෙත්තෙන ඤාතිසාමණෙරෙහෙව හරාපෙතබ්බං. ඉතරෙ පන යදි සයමෙව ඉච්ඡන්ති, වට්ටති”ති ඉමං පුප්ඵදානෙ චුත්තනයං ඵලදානෙපි අතිදිස්සති, තස්මා ඵලම්පි මාතෘපිතුනං හරණහරාපනාදිනා දාතුං වට්ටති, සෙසඤ්ඤාතකානං පක්කොසාපෙත්වාව. ඉදානි “යො හරිත්වා වා හරාපෙත්වා වා...පෙ.... ඉස්සරවතාය දදතො පුල්ලච්චය”න්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.436-437) ඉමං පුප්ඵදානෙ චුත්තනයං ඵලදානෙ සඬ්ඛිපිත්වා දස්සෙන්නො “කුලසඬ්ඟහත්ථාය පනා”තිආදිමාහ. බිණ්ණපරිබ්බයානන්ති ආගන්තුකෙ සන්ධාය චුත්තං. ඵලපරිච්ඡේදෙනාති “එත්තකානි ඵලානි දාතබ්බානි”ති ඵවං ඵලපරිච්ඡේදෙන වා. රුක්ඛපරිච්ඡේදෙන වාති “ඉමෙහි රුක්ඛෙහි දාතබ්බානි”ති ඵවං රුක්ඛපරිච්ඡේදෙන වා. පරිච්ඡින්නෙසුපි පන රුක්ඛෙසු “ඉධ ඵලානි සුන්දරානි, ඉතො ගණ්භථා”ති වදන්තෙන කුලසඬ්ඟහො කතො නාම හොතිති ආහ “ඵවං පන න චත්තබ්බ”න්ති. රුක්ඛච්ඡල්ලීති රුක්ඛත්තවො, සා “භාජනියභණ්ඩ”න්ති චුත්තා. චුත්තනසෙනාති පුප්ඵඵලාදිසු චුත්තනසෙන කුලසඬ්ඟහො හොතිති දස්සෙති.

36. තෙසං තෙසං ගිහීනං ගාමන්තරදෙසන්තරාදිසු සාසනපටිසාසනහරණං ජඩ්ඝපෙසනියං. තෙනාහ “ගිහීනං දුතෙය්‍යං සාසනහරණකම්ම”න්ති. දුතස්ස කම්මං.

දුකෙයාං. පයමං සාසනං අග්ගහෙත්වාපි...පෙ.... පදෙ පදෙ දුක්කටන්ති ඉදං
 “තස්ස සාසනං ආරොචෙස්සාමි” ති ඉමිනා අධිප්පායෙන ගමනං සන්ධාය චුත්තං.
 තස්ස පන සාසනං පටික්ඛිපිත්වා සයමෙව කාරුඤ්ඤෙ ධීතො ගන්ත්වා අත්තනො
 පතිරූපං සාසනං ආරොචෙති, අනාපත්ති. ගිහීනඤ්ච කප්පියසාසනං හරිතුං වට්ටතීති
 සම්බන්ධො. ඉමෙහි පන අට්ඨහි කුලදුසකකම්මෙහීති පුප්ඵදානං ඵලදානං
 චුණ්ණදානං මත්තිකදානං දන්තකට්ඨදානං වෙළදානං පණ්ණදානං
 ජඩ්ඝපෙසනිකන්ති ඉමෙහි යථාචුත්තෙහි. පබ්බාජනීයකම්මකතොති
 කුලදුසනපච්චයා කතපබ්බාජනීයකම්මො.

37. සෙක්ඛභූමියං වාති ඉමිනා ඤානභූමිමිපි සඬගණ්හාති. තිණ්ණං
 විවෙකානන්ති කායචිත්තඋපධිවිවෙකභූතානං තිණ්ණං විවෙකානං. පිණ්ඩාය
 වරණස්ස භොජනපරියොසානත්තා චුත්තං “යාව භොජනපරියොසාන”න්ති. භුත්වා
 ආගච්ඡන්තස්සපි පුන චුත්තනයෙනෙව පණ්ඩාය විවරසණ්ඨාපනාදීති කරොන්තස්ස
 දුක්කට්මෙවාති දට්ඨබ්බං.

ඉති විනයසඬගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඬකාරෙ

කුලසඬගහවිනිච්ඡයකථාලඬකාරො නාම

පඤ්චමො පරිච්ඡෙදො.

6. මච්ඡමංසවිනිච්ඡයකථා

38. ඵලං කුලසඬගහවිනිච්ඡයං කට්ඨන්වා ඉදාති මච්ඡමංසවිනිච්ඡයං කට්ඨතුං
 “මච්ඡමංසෙසු පනා”තිආදි චුත්තං. තත්ථ ථලෙ යපිතමත්තෙ මරති, කෙවට්ටාදීහි
 වා මාරියතීති මච්ඡො. මච්ඡස්ස ඉදන්ති මච්ඡං, මසියතෙ ආමසියතෙති මංසං,
 මච්ඡඤ්ච මංසඤ්ච මච්ඡමංසාති, තෙසු. මච්ඡමංසෙසු පන විනිච්ඡයො ඵලං
 වෙදිතබ්බොති යොජනා. මච්ඡග්ගහණෙනාති ඵත්ථ නිද්ධාරණං න කාතබ්බං. පන-
 සද්දො පක්ඛන්තරත්ථො, දිවාසෙයාදීසු විනිච්ඡයතො අපරො මච්ඡමංසෙසු
 විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති අත්ථො. ගය්හතෙ අනෙනාති ගහණං. කිං තං? සද්දො,
 මච්ඡඉති ගහණං මච්ඡග්ගහණං, තෙන මච්ඡග්ගහණෙන, මච්ඡසද්දෙනාති අත්ථො.
 මංසෙසු පන...පෙ.... අකප්පියානීති ඵත්ථ මනුස්සමංසං සමානජාතිමංසතො
 පටික්ඛිත්තං. හත්ථිඅස්සානං මංසාති රාජඬගතො, සුනඛඅහීනං ජෙගුච්ඡභාවතො,
 සෙසානං වාළුමිගත්තා හික්ඛුනං පරිබන්ධවිමොචනත්ථං පටික්ඛිත්තන්ති දට්ඨබ්බං.

තිකොට්පරිසුද්ධන්ති දිට්ඨසුතපරිසඬකිතසඬබාතාහි තිහි කොට්හි තිහි ආකාරෙහි
 තිහි කාරණෙහි පරිසුද්ධං, විමුත්තන්ති අත්ථො. තත්ථ අදිට්ඨඅසුතාති
 චක්ඛුච්ඤ්ඤාණසොතච්ඤ්ඤාණානං අනාරම්මණභාවතො ජානිතබ්බාති.
 අපරිසඬකිතං පන කථං ජානිතබ්බන්ති ආහ “අපරිසඬකිතං පනා”තිආදි, තිණ්
 පරිසඬකිතාහි ඤාත්වා තෙසං පටිපක්ඛවසෙන අපරිසඬකිතං ජානිතබ්බන්ති අත්ථො.

ඉදානි තානි තිණි පරිසඬිකිතානි ව එවං පරිසඬිකිතෙ සති භික්ඛුහි කත්තඛිබ්බිධිඤ්ච තෙන විධිනා අපරිසඬිකිතෙ සති කත්තඛිබ්බභාවඤ්ච චිත්ථාරතො දස්සෙතුං “කථ”න්තිආදිමාහ. තත්ථ දිස්වා පරිසඬිකිතං දිට්ඨපරිසඬිකිතං නාම. සුත්වා පරිසඬිකිතං සුතපරිසඬිකිතං නාම. අදිස්වා අසුත්වා තක්කෙන අනුමානෙන පරිසඬිකිතං තද්දුහයචිතිමුත්තපරිසඬිකිතං නාම. තං තිවිධමපි පරිසඬිකිතසාමඤ්ඤෙන එකා කොටි හොති, තතො විමුත්තං අපරිසඬිකිතං නාම. එවං අදිට්ඨං අසුතං අපරිසඬිකිතං මච්ඡමංසං තිකොටිපරිසුද්ධං හොති.

ජාලං මච්ඡන්ධනං. වාගුරා මිගන්ධනී. කප්පතීති යදි තෙසං වචනෙන සඬිකා නිවත්තති, වට්ටති, න තං වචනං ලෙසකප්පං කාතුං වට්ටති. තෙනෙව වක්ඛති “යත්ථ ව නිබ්බේමතිකො හොති, තං සබ්බං කප්පතී”ති. පවත්තමංසන්ති ආපණාදිසු පවත්තං වික්කායිකං වා මතමංසං වා. මඬිගලාදීනන්ති ආදි-සද්දෙන ආහුනපාහුනාදිකෙ සඬිගණ්හාති. භික්ඛුනංයෙව අත්ථාය අකතන්ති එත්ථ අට්ඨානප්පයුත්තො එව-සද්දො, භික්ඛුනං අත්ථාය අකතමෙවාති සම්බන්ධිතඛිබ්බං, තස්මා භික්ඛුනඤ්ච මඬිගලාදීනඤ්චාති මිස්සෙත්වා කතමපි න වත්තතීති වෙදිතඛිබ්බං. කෙවි පන “යථායීතවසෙන අවධාරණං ගහෙත්වා වට්ටති”ති වදන්ති, තං න සුන්දරං. යත්ථ ව නිබ්බේමතිකො හොතීති භික්ඛුනං අත්ථාය කතෙපි සබ්බෙන සබ්බං පරිසඬිකිතාභාවමාහ.

39. තමෙවත්ථං ආචිකාතුං “සචෙ පනා”තිආදි චුත්තං. ඉතරෙසං වට්ටතීති අජානන්තානං වට්ටති, ජානතොවෙත්ථ ආපත්ති හොතීති. තෙයෙවාති යෙ උද්දිස්ස කතං, තෙයෙව. උද්දිස්ස කතමංසපරිභොගතො අකප්පියමංසපරිභොගෙ විසෙසං දස්සෙතුං “අකප්පියමංසං පනා”තිආදි චුත්තං. පුරිමස්මිං සචිත්තකාපත්ති, ඉතරස්මිං අචිත්තකා. තෙනාහ “අකප්පියමංසං අජානිත්වා භුඤ්ජන්තස්සපි ආපත්තියෙවා”ති. “පරිභොගකාලෙ පුච්ඡිත්වා පරිභුඤ්ජිස්සාමීති වා ගහෙත්වා පුච්ඡිත්වා ව පරිභුඤ්ජිතඛිබ්බ”න්ති (වි. සඬිග. අට්ඨ. 39) වචනතො අකප්පියමංසං අජානිත්වා පටිග්ගණ්හන්තස්ස පටිග්ගහණෙ අනාපත්ති සිද්ධා. අජානිත්වා පරිභුඤ්ජන්තස්සෙව හි ආපත්ති චුත්තා. වත්තන්ති වදන්තීති ඉමිනා ආපත්ති නත්ථීති දස්සෙති.

ඉති විනයසඬිගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඬිකාරො

මච්ඡමංසචිතිච්ඡයකථාලඬිකාරො නාම

ජට්ඨො පරිච්ඡෙදො.

7. අනාමාසචිතිච්ඡයකථා

40. එවං මච්ඡමංසචිතිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි අනාමාසචිතිච්ඡයං කථෙතුං “අනාමාස”න්තිආදිමාහ. තත්ථ ආමසියතෙති ආමාසං, න ආමාසං අනාමාසං, අපරාමසිතඛිබ්බන්ති අත්ථො. පාරිපන්ථිකාති විකුප්පනිකා, අන්තරායිකාති චුත්තං.

හොති. නදියොතෙන වුස්හමානං මාතරන්ති එතං උක්කට්ඨපරිච්ඡෙදදස්සනත්ථං වුත්තං. අඤ්ඤාසු පන ඉත්ථිසු කාරුඤ්ඤාධිප්පායෙන මාතරි වුත්තනයෙන පටිපජ්ජන්තස්ස නෙවත්ථි දොසොති වදන්ති. “මාතර”න්ති වුත්තත්තා අඤ්ඤාසු න වට්ටන්ති වදන්තාපි අත්ථි. එත්ථ ගණ්භාහීති න වත්තබ්බාති ගෙහස්සිතපෙමෙන කායප්පට්ඨද්ධෙන ඵුසනෙ දුක්කටං සන්ධාය වුත්තං. කාරුඤ්ඤෙන පන වත්ථාදිං ගහෙතුං අසක්කොන්තිං “ගණ්භාහී”ති වදන්තස්සපි අවසභාවජ්ජන්තිනො උදකෙ නිමුජ්ජන්තිං කාරුඤ්ඤෙන සහසා අනාමාසන්ති අවින්තෙත්වා කෙසාදිසු ගහෙත්වා මොක්ඛාධිප්පායෙන ආකඨ්ඨතොපි අනාපත්තියෙව. න හි මීයමානං මාතරං උපෙක්ඛිතුං වට්ටති. අඤ්ඤාතිකාය ඉත්ථියාපි එසෙව නයො. උක්කට්ඨාය මාතුයාපි ආමාසො න වට්ටන්ති දස්සනත්ථං “මාතර”න්ති වුත්තං. තස්ස කාතබ්බං පන අඤ්ඤාසම්පි ඉත්ථිනං කරොන්තස්සපි අනාපත්තියෙව අනාමාසත්තෙ විසෙසාභවා.

තිණ්ණවුපකන්ති හිරිවෙරාදිමුලෙහි කෙසාලඨිකාරත්ථාය කතවුම්බට්ඨකං. තාලපණ්ණමුද්දිකන්ති තාලපණ්ණෙහි කතං අඨගුලිමුද්දිකං. තෙන තාලපණ්ණාදිමයං කට්ඨුත්තකණ්ණපිළන්ධනාදි සබ්බං න වට්ටන්ති සිද්ධං. පරිවත්තෙත්වාති අත්තනො නිවාසනපාරුපනභාවනො අපනෙත්වා, වීචරත්ථාය පරිණාමෙත්වාති වුත්තං හොති. වීචරත්ථාය පාදමුලෙ යපෙනීති ඉදං නිදස්සනමත්තං. පච්චත්ථරණවිතානාදිඅත්ථම්පි වට්ටන්තියෙව, පුජාදිඅත්ථං තාවකාලිකම්පි ආමසිතුං වට්ටති. සීසපසාධනදන්තසුචීති ඉදං සීසාලඨිකාරත්ථාය පට්ටිලොතිකාහි කතසීසපසාධනකඤ්චෙව දන්තසුචිආදි වාති ද්වෙ නයො. සීසපසාධනං සීපාටිකොපකරණත්ථාය චෙව දන්තසුචිං සුචිඋපකරණත්ථාය ච ගහෙතබ්බන්ති යථාක්කමං අත්ථං දස්සෙති. කෙසකලාපං බන්ධිත්වා තත්ථ තිරියං පච්චෙසනත්ථාය කතා සුචි එව සීසපසාධනකදන්තසුචීති එකමෙව කත්වා සීපාටිකාය පක්ඛිපිත්වා පරිහරිතබ්බසුචියෙව තස්ස තස්ස කිච්චස්ස උපකරණන්ති සීපාටිකසුචිඋපකරණං, එවං වා යොජනා කාතබ්බා.

පොත්ථකරුපන්ති සුධාදීහි කතං පාරාජිකවත්ථුභූතානං තිරච්ඡානගතිත්ථිනං සණ්ඨානෙන කතම්පි අනාමාසමෙව. ඉත්ථීරුපානි දස්සෙත්වා කතං වත්ථුහිත්තිආදිඤ්ච ඉත්ථීරුපං අනාමසිත්වා වළඤ්ඤෙතුං වට්ටති. එවරුපෙ හි අනාමාසෙ කායසංසග්ගරාගෙ අසති කායප්පට්ඨද්ධෙන ආමසනො දොසො නත්ථි. හින්දිත්වාති එත්ථ හත්ථෙත අග්ගහෙත්වාව කෙනචි දණ්ඩාදිනා හින්දිතබ්බං. එත්ථ ච අනාමාසම්පි දණ්ඩපාසාණාදීහි හෙදනස්ස අට්ඨකථායං වුත්තත්තා, පාළියම්පි ආපදාසු මොක්ඛාධිප්පායස්ස ආමසනෙපි අනාපත්තියා වුත්තත්තා ච සජ්ජිනිආදිවාළමිගීහි ගහිතපාණකානං මොචනත්ථාය තං තං සජ්ජිනිආදිවත්ථුං දණ්ඩාදීහි පටික්ඛිපිත්වා ගහෙතුං, මාතුආදිං උදකෙ මීයමානං වත්ථාදීහි ගහෙතුං, අසක්කොන්තිං කෙසාදිසු ගහෙත්වා කාරුඤ්ඤෙන උක්ඛිපිතුඤ්ච වට්ටන්ති අයමත්ථො ගහෙතබ්බොව. “අට්ඨකථායං ‘න ත්වෙව ආමසිතබ්බා’ති ඉදං පන වචනං අමීයමානං වත්ථුං සන්ධාය වුත්තන්ති අයං අම්භාකං බන්ති”ති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.281) වුත්තං.

41. මග්ගං අධිට්ඨායාති “මග්ගො අය” න්ති මග්ගසඤ්ඤං උප්පාදෙන්වාති අත්ථො. පඤ්ඤපෙත්වා දෙන්තීති ඉදං සාමීච්චසෙන චුත්තං, තෙහි පන “ආසනං පඤ්ඤපෙත්වා නිසීද්ධා” ති චුත්තෙ සයමෙව පඤ්ඤපෙත්වා නිසීදිතං වට්ටති. තත්ථ ජාතකානීති අවිජ්ජන්දිත්වා භූතගාමභාවෙනෙව යිතාති. “කීළන්තෙනා” ති චුත්තත්තා සති පච්චයෙ ආමසන්තස්ස අනාපත්ති, ඉදඤ්ච ගිහිසන්තකං සන්ධාය චුත්තං, භික්ඛුසන්තකං පන පරිභොගාරහං සබ්බථා ආමසිතං න වට්ටති දුරුපචිණ්ණත්තා. තාලපනසාදීනීති වෙන්ථ ආදි-සද්දෙන නාළිකෙරලබුජනිපුසඅලාබුකුම්භණ්ඩපුස්සඵලඵලාලුකඵලානං සඬගහො දට්ඨබ්බො. “යථාචුත්තඵලානංයෙව වෙන්ථ කීළාධිප්පායෙන ආමසනං න වට්ටති” ති චුත්තත්තා පාසාණසක්ඛරාදීනි කීළාධිප්පායෙනපි ආමසිතං වට්ටති. අනුපසම්පන්නානං දස්සාමීති ඉදං අපටිග්ගහෙන්වා ගහණං සන්ධාය චුත්තං. අත්තනොපි අත්ථාය පටිග්ගහෙන්වා ගහණෙ දොසො නත්ථි අනාමාසත්තාභාවා.

42. මුත්තාති (ම. නි. ටී. 1.2 පථවීචාරවණ්ණනා; සාරත්ථ. ටී. 2.281)
 හත්ථිකුම්භජාතිකා අට්ඨවිධා මුත්තා. තථා හි හත්ථිකුම්භං, වරාහදායං, භූජගසීසං, වලාහකං, වෙළු, මච්ඡසිරො, සඬබ්බො, සිජ්ජිති අට්ඨ මුත්තායොනියො. තත්ථ හත්ථිකුම්භජා පිතවණ්ණො පභාවිතා. වරාහදායා වරාහදායාවණ්ණාව. භූජගසීසජා නීලාදිවණ්ණො සුචිසුද්ධා වට්ටලා ව. වලාහකජා භාසුරා දුබ්බිභාගා රත්තිභාගෙ අත්ඨකාරං විධමෙන්තියො තිට්ඨන්ති, දෙවුපහොගා ඵව ව හොන්ති. වෙළුජා කරකඵලසමානවණ්ණො න භාසුරා, තෙ ව වෙළු අමනුස්සගොවරෙයෙව පදෙසෙ ජායන්ති. මච්ඡසිරජා පායීනපිට්ඨසමානවණ්ණො වට්ටලා ලසවො ව තෙජවන්තා හොන්ති පභාවිතා ව, තෙ ව මච්ඡා සමුද්දමජ්ඣෙයෙව ජායන්ති. සඬබ්බා සඬබ්බදරවිජ්චිවණ්ණො කොලඵලජපමාණාපි හොන්ති පභාවිතාව. සිජ්ජිජා පභාවිසෙසයුත්තා හොන්ති නානාසණ්ඨානා. ඵවං ජාතිතො අට්ඨවිධාසු මුත්තාසු යා මච්ඡසඬබ්බසිජ්ජිජා, තා සාමුද්දිකා. භූජගජාපි කාචි සාමුද්දිකා හොන්ති, ඉතරා අසාමුද්දිකා. යස්මා බහුලං සාමුද්දිකාව මුත්තා ලොකෙ දිස්සන්ති, තත්ථාපි සිජ්ජිජාව, ඉතරා කදාචි කාචි, තස්මා සම්මොහවිනොදනියං (විහ. අට්ඨ. 173) “මුත්තාති සාමුද්දිකා මුත්තා” ති චුත්තං.

මණ්ණි වෙළුරියාදිතො අඤ්ඤො ජොතිරසාදිහෙදො සබ්බො මණ්ණි. වෙළුරියොති අල්ලවෙළුවණ්ණො මණ්ණි, “මජ්ජාරක්ඛිමණ්ඩලවණ්ණො” තිපි වදන්ති. සඬබ්බොති සාමුද්දිකසඬබ්බො. සිලාති මුග්ගවණ්ණො අතිසිනිද්ධා කාළසිලා. මණ්ණිවොහාරං අගතා රත්තසෙනාදිවණ්ණො සුමට්ඨාපි සිලා අනාමාසා ඵවාති වදන්ති. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.281) පන “සඬබ්බොති සාමුද්දිකසඬබ්බො. සිලාති කාළසිලාපණ්ඩුසිලාසෙනසිලාදිහෙදා සබ්බාපි සිලා” ති චුත්තං. පවාළං සමුද්දිතො ජාතනාතිරත්තමණ්ණි. රජතන්ති කභාපණ්ණාසාදිහෙදං ජතුමාසාදිං උපාදාය සබ්බං චුත්තාවසෙසරූපියං ගහිතං. ජාතරූපන්ති සුවණ්ණං. ලොහිතඬකොති රත්තමණ්ණි. මසාරගල්ලන්ති කබරවණ්ණො මණ්ණි. “මරකත” න්තිපි වදන්ති.

හණ්ඩමූලත්ථායාති පත්තච්චරාදිමූලත්ථාය. කුට්ඨරොගස්සාති නිදස්සනමත්තං.
 තාය වූපසමෙතබ්බස්ස යස්ස කස්සච රොගස්ස අත්ථාය වට්ඨතියෙව.
 “හෙසජ්ජත්ථඤ්ච අවිද්ධායෙව මුත්තා වට්ඨති”ති තිසුපි ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තා.
 හෙසජ්ජත්ථාය පිසිත්වා යොජ්ජානං මුත්තානං රත්තභාවච්ඡහනතො
 ගහණක්ඛණෙපි රත්තාකාරෙන අපෙක්ඛාභාවා “හෙසජ්ජත්ථාය පන වට්ඨති”ති
 වුත්තං. යාව පන තා මුත්තා රත්තරූපෙන තිට්ඨන්ති, තාව ආමසිතුං න වට්ඨන්ති.
 එවං අඤ්ඤම්පි රත්තපාසාණං පිසිත්වා හෙසජ්ජෙ යොජනත්ථාය ගහෙනුං වට්ඨති
 එව. ජාතරූපරජනං පන මිස්සෙත්වා යොජනහෙසජ්ජත්ථායපි සම්පට්ඨිත්තුං න
 වට්ඨති. ගහට්ඨෙහි යොජෙත්වා දින්නම්පි යදි හෙසජ්ජෙ සුවණ්ණාදිරූපෙන තිට්ඨති,
 වියොජෙතුඤ්ච සක්කා, තාදිසං හෙසජ්ජම්පි න වට්ඨති. තං
 අබ්බොහාරිකත්තගතඤ්චෙව වට්ඨති. “ජාතිඵලිකං උපාදායා”ති වුත්තත්තා
 සූරියකත්තවන්දකත්තාදිකං ජාතිපාසාණං මණ්මහි එව සඬගහිතන්ති දට්ඨබ්බං.
 ආකරමුත්තොති ආකරතො මුත්තමත්තො. හණ්ඩමූලත්ථං සම්පට්ඨිත්තුං වට්ඨති
 ඉමිනාව ආමසිතුම්පි වට්ඨතිති දස්සෙති. පචිත්වා කතොති කාවකාරෙහි පචිත්වා
 කතො.

ධමනසඬබ්බො ව ධොතවිද්ධො ව රත්තමිස්සො වාති යොජෙතබ්බං.
 විද්ධොතිආදිභාවෙන කතජ්ජදො. රත්තමිස්සොති කඤ්චනලතාදිවිචිත්තො
 මුත්තාදිරත්තබ්බිතො ව. එතෙන ධමනසඬබ්බතො අඤ්ඤො රත්තසම්මිස්සො
 අනාමාසොති දස්සෙති. සිලායම්පි එසෙව නයො. පානියසඬබ්බොති ඉමිනා
 ථාලකාදිආකාරෙන කතසඬබ්බමයභාජනාති භික්ඛූනං සම්පට්ඨිත්තුං වට්ඨන්තිති
 සිද්ධං. සෙසන්ති රත්තමිස්සං යපෙත්වා අවසෙසං. මුග්ගවණ්ණංයෙව
 රත්තසම්මිස්සං කරොන්ති, න අඤ්ඤන්ති ආහ “මුග්ගවණ්ණවා”ති, මුග්ගවණ්ණා
 රත්තසම්මිස්සාව න වට්ඨතිති වුත්තං හොති. සෙසාති රත්තසම්මිස්සං යපෙත්වා
 අවසෙසා සිලා.

බීජතො පට්ඨායාති ධාතුපාසාණතො පට්ඨාය. සුවණ්ණචෙතියන්ති
 ධාතුකරණ්ඩකං. පටික්ඛිපිති “ධාතුවිජනත්ථාය ගණ්හවා”ති අවත්වා “තුම්භාකං
 ගණ්හවා”ති පෙසිතත්තා පටික්ඛිපි. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.281) පන
 “පටික්ඛිපිති සුවණ්ණමයස්ස ධාතුකරණ්ඩකස්ස බුද්ධාදිරූපස්ස ව අත්තතො
 සන්තකකරණෙ නිස්සග්ගියත්තා වුත්ත”න්ති වුත්තං. සුවණ්ණබුබ්බුලකන්ති
 සුවණ්ණතාරකං. “රූපියජඩ්ඛකට්ඨානෙ”ති වුත්තත්තා රූපියජඩ්ඛකස්ස
 ජාතරූපරජනං ආමසිත්වා ඡඩ්ඛෙතුං වට්ඨතිති වුත්තං. කෙළාපයිතුන්ති ආමසිත්වා
 ඉතො විතො ව සඤ්චාරෙතුං. වුත්තන්ති මහාඅට්ඨකථායං වුත්තං. කචවරමෙව
 හරිතුං වට්ඨතිති ගොපකා වා හොන්තු අඤ්ඤෙ වා, හත්ථෙතපි පුඤ්ජිත්වා කචවරං
 අපනෙතුං වට්ඨති, “මලම්පි පමජ්ජිතුං වට්ඨතියෙවා”ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ.
 ටී. 2.281) වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.281) පන “කචවරමෙව හරිතුං
 වට්ඨතිති ගොපකා වා හොන්තු අඤ්ඤෙ වා, හත්ථෙතපි පුඤ්ජිත්වා කචවරං
 අපනෙතුං වට්ඨති, මලම්පි මජ්ජිතුං වට්ඨති එවාති වදන්ති, තං අට්ඨකථාය න සමෙති
 කෙළායනසදිසත්තා”ති වුත්තං. කථං න සමෙති? මහාඅට්ඨකථායං

වෙනියසරගොපකා රුපියජඩ්ඛකට්ඨානෙ යිතාති තෙසංයෙව කෙළායනං
අනුඤ්ඤානං, න අඤ්ඤෙසං, තස්මා “ගොපකා වා හොන්තු අඤ්ඤෙ වා”ති වචනං
මහාඅට්ඨකථාය න සමෙති.

කුරුන්දියං පන තම්පි පටික්ඛිත්තං, සුවණ්ණවෙනියෙ කචවරමෙව හරිතුං
වට්ටනීති එත්තකමෙව අනුඤ්ඤානං, තස්මා සාවධාරණං කත්වා වුත්තත්තා
“හත්ථෙනපි පුඤ්ඡිත්වා”ති ව “මලම්පි පමජ්ජිතුං වට්ටනී එවා”ති ව වචනං
කුරුන්දට්ඨකථාය න සමෙති, තස්මා විචාරෙනබ්බමෙත්තති. ආරකුට්ඨොහන්ති
සුවණ්ණවණ්ණො කිත්තිමලොහවිසෙසො. තිව්ධඤ්ඤි කිත්තිමලොහං – කංසලොහං
වට්ටලොහං ආරකුට්ඨොහන්ති. තත්ථ තිපුතම්බෙ මිස්සෙත්වා කතං කංසලොහං
නාම, සිසතම්බෙ මිස්සෙත්වා කතං වට්ටලොහං, රසතුත්ථෙහි රඤ්ජිතං තම්බං
ආරකුට්ඨොහං නාම. “පකතිරසතම්බෙ මිස්සෙත්වා කතං ආරකුට්”න්ති ව
සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.281) වුත්තං. තං පන “ජාතරූපගතික”න්ති
වුත්තත්තා උග්ගණ්හතො නිස්සග්ගියම්පි හොතීති කෙච්ච දන්ති, රුපියෙසු පන
අගණ්හත්තා නිස්සග්ගියං න හොති, ආමසනෙ සම්පට්ච්ඡනෙ ව දුක්කට්ඨමොති
වෙදිතබ්බං. සබ්බොපි කජ්ජියොති යථාවුත්තසුවණ්ණාදීමයානං
සෙනාසනපරික්ඛාරානං ආමසනගොපනාදිවසෙන පරිභොගො සබ්බථා කජ්ජියොති
අධිප්පායො. තෙනාහ “තස්මා”තිආදි. “භික්ඛුනං ධම්මවිනයවණ්ණනට්ඨානෙ”ති
වුත්තත්තා සඬ්ඝිකමෙව සුවණ්ණාදීමයං සෙනාසනං සෙනාසනපරික්ඛාරා ව
වට්ටන්ති, න පුග්ගලිකානීති ගහෙතබ්බං. පටිජග්ගිතුං වට්ටන්තීති
සෙනාසනපට්ඨන්ධතො වුත්තං.

43. සාමිකානං පෙසෙනබ්බන්ති සාමිකානං සාසනං පෙසෙනබ්බං. භින්දිත්වාති
පයමමෙව අනාමසිත්වා පාසාණාදිනා කිඤ්චිමත්තං හෙදං කත්වා පච්ඡා
කජ්ජියහණ්ඩත්ථාය අධිට්ඨන්තිවා හත්ථෙන ගහෙතුං වට්ටනී. තෙනාහ
“කජ්ජියහණ්ඩං කරිස්සාමීති සම්පට්ච්ඡිතුං වට්ටනී”ති. එත්ථාපි තඤ්ච
විශොජෙත්වා ආමසිතබ්බං. ඵලකජාලිකාදීනීති එත්ථ සරපරිත්තාණාය හත්ථෙන
ගහෙතබ්බං. කිට්ඨාඵලකං අක්ඛිරක්ඛණත්ථාය අයලොහාදිහි ජාලාකාරෙන කත්වා
සිසාදිසු පටිමුඤ්චිතබ්බං ජාලිකං නාම. ආදි-සද්දෙන කචවාදිකං සඬ්ගණ්හාති.
අනාමාසානීති මච්ඡජාලාදිපරුපරොධං සන්ධාය වුත්තං, න සරපරිත්තාණං තස්ස
ආවුධහණ්ඩත්තාහවා. තෙන වක්ඛති “පරුපරොධනිවාරණඤ්ඤි”තිආදි (වි. සඬ්ග.
අට්ඨ. 43). ආසනස්සාති වෙනියස්සසමන්තා කතපරිහණ්ඩස්ස. බන්ධිස්සාමීති
කාකාදීනං අදුසනත්ථාය බන්ධිස්සාමි.

“හෙරිසඬ්ඝාටොති සඬ්ඝට්ඨවම්මහෙරි. වීණාසඬ්ඝාටොති
සඬ්ඝට්ඨවම්මවීණා”ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.281) වුත්තං. “වම්මවිනද්ධා
වීණාහෙරිආදීනී”ති මහාඅට්ඨකථායං වුත්තවචනතො විසෙසාහවා “කුරුන්දියං
පනා”තිආදිනා තතො විසෙසස්ස වත්තුමාරද්ධත්තා ව හෙරිආදීනං
විනද්ධොපකරණසමුහො හෙරිවීණාසඬ්ඝාටොති වෙදිතබ්බො “සඬ්ඝට්ඨබ්බොති
සඬ්ඝාටො”ති කත්වා. තුච්ඡපොක්ඛරන්ති අවිනද්ධවම්මහෙරිවීණානං පොක්ඛරං.

ආරොපිතවම්මන්ති පුබ්බෙ ආරොපිතං හුත්වා පච්ඡා තතො අපනෙත්වා විසුං
 යපිතමුඛවම්මමත්තං, න සෙසොපකරණසහිතං, තං පන සඬ්ඝාතොති අයං
 විසෙසො. ඔනහිතුන්ති හෙරිපොක්ඛරාදීනි වම්මං ආරොපෙත්වා වම්මවද්ධිආදීනි
 සබ්බෙහි උපකරණෙහි විනන්ධිතුං. ඔනභාපෙතුන්ති තථෙව අඤ්ඤෙහි
 විනන්ධාපෙතුං.

ඉති විනයසඬ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඬ්ඝකාරෙ

අනාමාසවිනිච්ඡයකථාලඬ්ඝකාරො නාම

සත්තමො පරිච්ඡෙදො.

8. අධිට්ඨානවිකප්පනවිනිච්ඡයකථා

44. එවං අනාමාසවිනිච්ඡයකථං කථෙත්වා ඉදානි අධිට්ඨානවිකප්පනවිනිච්ඡයං
 කථෙතුං “අධිට්ඨානවිකප්පනෙසු පනා” තිආදිමාහ. තත්ථ අධිට්ඨියතෙ අධිට්ඨානං,
 ගහණං සල්ලක්ඛණන්ති අත්ථො. විකප්පියතෙ විකප්පනා, සඬ්ඝප්පනං වින්තනන්ති
 අත්ථො. තත්ථ “තිච්චරං අධිට්ඨාතුන්ති නාමං වත්වා අධිට්ඨාතුං. න විකප්පෙතුන්ති
 නාමං වත්වා න විකප්පෙතුං. එස නයො සබ්බත්ථ. තස්මා තිච්චරං අධිට්ඨහන්තෙන
 ‘ඉමං සඬ්ඝාටිං අධිට්ඨාමි’ තිආදිනා නාමං වත්වා අධිට්ඨාතබ්බං. විකප්පෙන්තෙන
 පන ‘ඉමං සඬ්ඝාටි’ තිආදිනා තස්ස තස්ස චිවරස්ස නාමං අග්ගහෙත්වාච ‘ඉමං
 චිවරං තුය්හං විකප්පෙමි’ ති විකප්පෙතබ්බං. තිච්චරං වා හොතු අඤ්ඤං වා, යදි තං
 තං නාමං ගහෙත්වා විකප්පෙති, අවිකප්පිතං හොති, අතිරෙකචිවරට්ඨානෙන
 තිට්ඨති” ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.469) වුත්තං.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.469) පන “තිච්චරං අධිට්ඨාතුන්ති
 සඬ්ඝාටිආදිනාමෙන අධිට්ඨාතුං. න විකප්පෙතුන්ති ඉමිනා නාමෙන න විකප්පෙතුං,
 එතෙන විකප්පිතතිච්චරො තෙච්චරිකො න හොති, තස්ස තස්මිං අධිට්ඨිතතිච්චරෙ
 විය අවිප්පවාසාදිනා කාතබ්බවිධි න කාතබ්බොති දස්සෙති, න පන විකප්පනෙ
 දොසො” ති වුත්තං. වජිරබුද්ධිට්ඨකායං (වජිර. ටී. පාරාජික 469) පන “තිච්චරං
 අධිට්ඨාතුන්ති එත්ථ තිච්චරං තිච්චරාධිට්ඨානෙන අධිට්ඨාතබ්බයුත්තකං, යං වා
 තිච්චරාධිට්ඨානෙන අධිට්ඨාතුං න විකප්පෙතුං අනුජානාමි, තස්ස
 අධිට්ඨානකාලපරිච්ඡෙදාභාවතො සබ්බකාලං ඉච්ඡන්තස්ස අධිට්ඨාතුංයෙව
 අනුජානාමි, තං කාලපරිච්ඡෙදං කත්වා විකප්පෙතුං නානුජානාමි, සති පන පච්චයෙ
 යදා තදා වා පච්චුද්ධරිත්වා විකප්පෙතුං වට්ටතිති ‘අනාපත්ති අන්තොදසාහං
 අධිට්ඨෙති විකප්පෙති’ ති වචනතො සිද්ධං හොති” ති වුත්තං.

ඉමෙසු පන තීසු ටිකාචාදෙසු තතියවාදො යුත්තතරො විය දිස්සති. කස්මා?
 පාළියා අට්ඨකථාය ව සංසන්දනතො. කථං? පාළියඤ්ඤි කතපරිච්ඡෙදාසුයෙව ද්විසු
 වස්සිකසාටිකකණ්ඩුපට්ඨිඡාදීසු තතො පරං විකප්පෙතුන්ති වුත්තං, තතො අඤ්ඤෙසු

න විකප්පෙතුං ඉව්වෙව, තස්මා තෙසු අසති පච්චයෙ නිව්වං අධිට්ඨානබ්බමෙව හොති, න විකප්පෙතබ්බන්ති අයං පාළියා අධිප්පායො දිස්සති, ඉතරාසු පන ද්විසු අනුඤ්ඤාතකාලෙයෙව අධිට්ඨානබ්බං, “තතො පරං විකප්පෙතු”න්ති එවං පාළියා සංසන්දනී, අට්ඨකථායං තිථිවරං තිථිවරසඬ්ඛෙපෙන පරිහරතො අධිට්ඨාතුමෙව අනුජානාමි, න විකප්පෙතුං. වස්සිකසාට්ඨිකං පන වාතුමාසතො පරං විකප්පෙතුමෙව, න අධිට්ඨාතුං, එවඤ්ච සති යො තිථිවරෙ එකෙන චිවරෙන විජ්ජවසිතුකාමො හොති, තස්ස චිවරාධිට්ඨානං පච්චුද්ධරිත්වා විජ්ජවාසසුඛත්ථං විකප්පනාය ඔකාසො දින්නො හොතීති.

පයමවාදෙ “න විකප්පෙතු”න්ති නාමං වත්වා “න විකප්පෙතු”න්ති අත්ථො චුත්තො, එවං සන්නෙ “තතො පරං විකප්පෙතු”න්ති එත්ථ තතො පරං නාමං වත්වා විකප්පෙතුන්ති අත්ථො භවෙය්‍ය, සො ච අත්ථො විකප්පනාධිකාරෙන චුත්තො, “නාමං වත්වා”ති ච විසෙසනෙ කත්තබ්බෙ සති “න විකප්පෙතු”න්ති ච “තතො පරං විකප්පෙතු”න්ති ච හෙදවචනං න සියා, සබ්බෙසුපි චිවරෙසු නාමං අවත්වා විකප්පෙතබ්බතො, දුතියවාදෙ ච “න විකප්පෙතු”න්ති ඉමිනා නාමෙන න විකප්පෙතුන්ති චුත්තං, න අනුජානාමිති පාඨසෙසො. පයමෙ ච “තිථිවරං වා හොතු අඤ්ඤං වා, යදි තං තං නාමං ගහෙත්වා විකප්පෙති, අවිකප්පිතං හොති, අතිරෙකචිවරට්ඨානෙන තිට්ඨතී”ති. දුතියෙ ච “න පන විකප්පෙන දොසො”ති, තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤවිරුද්ධං විය දිස්සති, තස්මා විචාරෙතබ්බමෙන.

තතො පරං විකප්පෙතුන්ති වාතුමාසතො පරං විකප්පෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුන්ති තිසු ගණ්ඨිපදෙසු චුත්තං. කෙචි පන “තතො පරං විකප්පෙත්වා යාව ආගාමිසංවච්ඡරෙ වස්සානං වාතුමාසං, තාව යපෙතුං අනුඤ්ඤාත”න්තිපි වදන්ති. “තතො පරං විකප්පෙතුං අනුජානාමිති එත්තාවතා වස්සිකසාට්ඨිකං කණ්ඩුපට්ඨිජාදිඤ්ච තං තං නාමං ගහෙත්වා විකප්පෙතුං අනුඤ්ඤාතන්ති එවමත්ථො න ගහෙතබ්බො. තතො පරං වස්සිකසාට්ඨිකාදිනාමස්සෙව අභාවතො, කස්මා තතො පරං විකප්පෙත්තෙනපි නාමං ගහෙත්වා න විකප්පෙතබ්බං. උභින්නමිපි තතො පරං විකප්පෙත්වා පරිභොගස්ස අනුඤ්ඤාතත්තා තථාචිකප්පිතං අඤ්ඤනාමෙන අධිට්ඨන්ත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බන්ති තිසුපි ගණ්ඨිපදෙසු චුත්ත”න්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථං. ටී. 2.469) චුත්තං. විමතිවිනොදනියමිපි (වි. වි. ටී. 1.469) “තතො පරන්ති වාතුමාසතො පරං විකප්පෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං අනුඤ්ඤාතන්ති කෙචි වදන්ති. අඤ්ඤෙ පන ‘විකප්පෙත්වා යාව ආගාමිවස්සානං තාව යපෙතුං වට්ටතී’ති වදන්ති. අපරෙ පන ‘විකප්පෙන න දොසො, තථා විකප්පිතං පරික්ඛාරාදිනාමෙන අධිට්ඨන්ත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බ’න්ති වදන්ති”ති චුත්තං.

වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. පාරාජික 469) පන “වස්සිකසාට්ඨිකං තතො පරං විකප්පෙතුංයෙව, නාධිට්ඨාතුං. වත්ථඤ්චි කතපරියොසිතං අත්තොවාතුමාසෙ වස්සානදිවසං ආදිං කත්වා අන්තොදසාගෙ අධිට්ඨාතුං අනුජානාමි, වාතුමාසතො උද්ධං අත්තතො සන්නකං කත්වා යපෙතුකාමෙන විකප්පෙතුං අනුජානාමිති අත්ථො”ති චුත්තං. ඉධාපි පච්ඡිමවාදො පසත්ථතරොති දිස්සති, කස්මා?

සුවිඤ්ඤායාත්තා, පුරිමෙසු පන ආවරියානං අධිප්පායොයෙව දුවිඤ්ඤායා
 හොති නානාචාදස්සෙව කථිතත්තා. මුට්ඨිපඤ්චකන්ති මුට්ඨියා උපලක්ඛිතං
 පඤ්චකං මුට්ඨිපඤ්චකං, චතුහත්ථෙ මිනිත්වා පඤ්චමං හත්ථමුට්ඨිං කත්වා
 මිනිතබ්බන්ති අධිප්පායො. කෙච් පන “මුට්ඨිහත්ථානං පඤ්චකං මුට්ඨිපඤ්චකං.
 පඤ්චපි හත්ථා මුට්ඨි කත්වාච මිනිතබ්බා”ති වදන්ති. මුට්ඨිත්තිකන්ති එත්ථාපි
 එසෙව නයො. ද්විහත්ථෙන අන්තරවාසකෙන තිමණ්ඩලං පටිච්ඡාදෙතුං සක්කාති
 ආහ “පාරුපනෙනපි”තිආදි. අතිරෙකන්ති සුගතච්චරතො අතිරෙකං. ඌනකන්ති
 මුට්ඨිපඤ්චකාදිතො ඌනකං. තෙන ච තෙසු තිච්චරාධිට්ඨානං න රුහතීති දස්සෙති.

ඉමං සඬ්ඝාටිං පච්චුද්ධරාමීති ඉමං සඬ්ඝාටිඅධිට්ඨානං උක්ඛිපාමි, පරිච්චජාමිති
 අත්ථො. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.469) පන “පච්චුද්ධරාමීති යපෙමි,
 පරිච්චජාමිති චා අත්ථො”ඉච්චෙව චුත්තං. කායචිකාරං කරොත්තෙනාති හත්ථෙන
 චීවරං පරාමසන්තෙන, වාලෙන්තෙන චා. වාචාය අධිට්ඨාතබ්බාති එත්ථ කායෙනපි
 වාලෙන්වා වාචමිපි හින්දිත්වා කායවාචාහි අධිට්ඨානමිපි සඬ්ගහිතන්ති වෙදිතබ්බං,
 “කායෙන අච්ඡිසිත්වා”ති වත්තබ්බත්තා අහත්ථපාසහත්ථපාසවසෙන දුවිධං
 අධිට්ඨානං. තත්ථ “හත්ථපාසො නාම අඬ්ඬතෙයාහත්ථො චුච්චති.
 ‘ද්වාදසහත්ථ’න්ති කෙච් වදන්ති, තං ඉධ න සමෙති”ති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී.
 1.469) චුත්තං. “ඉදාති සම්මුඛාපරම්මුඛාහෙදෙන දුවිධං අධිට්ඨානං දස්සෙතුං
 “සචෙ හත්ථපාසෙතිආදි චුත්තං. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.469) පන
 “හත්ථපාසෙති ච ඉදං ද්වාදසහත්ථං සන්ධාය චුත්තං, තස්මා ද්වාදසහත්ථබ්හන්තරෙ
 යීතං ‘ඉම’න්ති වත්වා අධිට්ඨාතබ්බං, තතො පරං ‘එත’න්ති වත්වා අධිට්ඨාතබ්බන්ති
 කෙච් වදන්ති, ගණ්ඨිපදෙසු පනෙත්ථ න කිඤ්චි චුත්තං, පාළියං අට්ඨකථායඤ්ච
 සබ්බත්ථ ‘හත්ථපාසො’ති අඬ්ඬතෙයාහත්ථො චුච්චති, තස්මා ඉධ
 විසෙසවිකප්පනාය කාරණං ගවෙසිතබ්බ”න්ති චුත්තං. එවං පාළියට්ඨකථාසුපි
 අඬ්ඬතෙයාහත්ථමෙව හත්ථපාසො චුත්තො, ටීකාවරියෙහි ච තදෙව සම්පට්ඨිතො,
 තස්මා අඬ්ඬතෙයාහත්ථබ්හන්තරෙ යීතං චීවරං “ඉම”න්ති, තතො බහිභූතං
 “එත”න්ති වත්වා අධිට්ඨාතබ්බං.

“සාමන්තවිහාරෙති ඉදං යපිතට්ඨානසල්ලක්ඛණයොග්ගෙ යීතං සන්ධාය
 චුත්තං, තතො දුරෙ යීතමිපි යපිතට්ඨානං සල්ලක්ඛෙත්තෙන අධිට්ඨාතබ්බමෙව.
 තත්ථාපි චීවරස්ස යපිතභාවසල්ලක්ඛණමෙව පමාණං. න හි සක්කා නිච්චස්ස යානං
 සල්ලක්ඛෙතුං, එකස්මිං විහාරෙ යපෙත්වා තතො අඤ්ඤස්මිං යපිතන්ති අධිට්ඨාතුං
 න වට්ටති. කෙච් පන ‘තථාපි අධිට්ඨිතෙ න දොසො’ති වදන්ති, තං අට්ඨකථාය න
 සමෙති, විමංසිතබ්බ”න්ති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.469) චුත්තං.
 සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.469) පන “සාමන්තවිහාරො නාම යත්ථ තදහෙව
 ගන්ත්වා නිවත්තෙතුං සක්කා. සාමන්තවිහාරෙති ඉදං දෙසනාසිසමත්තං, තස්මා
 යපිතට්ඨානං සල්ලක්ඛෙත්වා දුරෙ යීතමිපි අධිට්ඨාතබ්බන්ති වදන්ති. යපිතට්ඨානං
 සල්ලක්ඛෙත්වාති ච ඉදං යපිතට්ඨානසල්ලක්ඛණං අනුච්ඡිකන්ති කත්වා චුත්තං,
 චීවරසල්ලක්ඛණමෙවත්ථ පමාණ”න්ති චුත්තං. වජිරවුද්ධිට්ඨිකායඤ්ච (වජිර. ටී.

පාරාජික 469) ‘‘සඬ්ඝාටි උත්තරාසඬ්ඝො අත්තරවාසකන්ති අධිට්ඨිතානධිට්ඨිතානං සමානමෙව නාමං. ‘අයං සඬ්ඝාටි’තිආදීසු අනධිට්ඨිතා වුත්තා. ‘තිච්චරෙන විජ්ජවසෙය්‍යා’ති එත්ථ අධිට්ඨිතා වුත්තා. සාමන්තවිහාරෙති ගොවරගාමනො විහාරෙති ධම්මසිරිත්ථෙරො. දුරතරෙපි ලබ්භතෙවාති ආචරියා. අනුගණ්ඨීපදෙපි ‘සාමන්තවිහාරෙති දෙසනාසීසමත්තං, තස්මා යපිතට්ඨානං සල්ලක්ඛෙත්වා දුරෙ ඨිතම්පි අධිට්ඨාතබ්බ’න්ති වුත්තං. සාමන්තවිහාරො නාම යත්ථ තදහෙව ගන්ත්වා නිවත්තිතුං සක්කා. රත්තිවිජ්ජවාසං රක්ඛන්තෙන තතො දුරෙ ඨිතං අධිට්ඨාතුං න වට්ටති, එවං කිර මහාඅට්ඨකථායං වුත්තන්ති. කෙච්චි ‘ච්චරවංසෙ යපිතං අඤ්ඤො පරිවත්තෙත්වා නාගදන්තෙ යපෙති, තං අජානිත්වා අධිට්ඨහන්තස්සපි රුහති ච්චරස්ස සල්ලක්ඛිතත්තා’ති වදන්ති’’ති, තස්මා ආචරියානං මතහෙදං සංසන්දිත්වා ගහෙතබ්බං.

අධිට්ඨහිත්වා යපිතවත්ථෙහිති පරික්ඛාරවොළනාමෙන අධිට්ඨහිත්වා යපිතවත්ථෙහි. තෙනෙව ‘‘ඉමං පච්චුද්ධරාමී’’ති පරික්ඛාරවොළස්ස පච්චුද්ධාරං දස්සෙති, එතෙන ව තෙච්චරිකධුතඬ්භිගං පරිහරන්තෙන පංසුකුලාදිවසෙන ලද්ධං වත්ථං දසාහබ්භන්තරෙ කත්වා රජිත්වා පාරුපිතුමසක්කොන්තෙන පරික්ඛාරවොළවසෙන අධිට්ඨහිත්වා ව දසාහමතික්කමාපෙතබ්බං, ඉතරථා නිස්සග්ගියං හොතිති දස්සෙති, තෙනෙව ‘‘රජිතකාලතො පන පට්ඨාය නික්ඛිපිතුං න වට්ටති, ධුතඬ්භිගවොරො නාම හොති’’ති විසුද්ධිමග්ගෙ (විසුද්ධි. 1.25) වුත්තං. පුන අධිට්ඨාතබ්බානීති ඉදඤ්ච සඬ්ඝාටිආදිතිච්චරනාමෙන අධිට්ඨහිත්වා පරිභුඤ්ජිතුකාමස්ස වසෙන වුත්තං, ඉතරස්ස පන පුරිමාධිට්ඨානමෙව අලන්ති වෙදිතබ්බං. පුන අධිට්ඨාතබ්බන්ති ඉමිනා කප්පබ්බන්දුපි දාතබ්බන්ති දස්සෙති. අධිට්ඨානකිච්චං නත්ථීති ඉමිනා කප්පබ්බන්දුදානකිච්චම්පි නත්ථීති දස්සෙති, මහන්තතරමෙවාතිආදි සබ්බාධිට්ඨානසාධාරණලක්ඛණං. තත්ථ පුන අධිට්ඨාතබ්බන්ති අනධිට්ඨිතච්චරස්ස එකදෙසභූතත්තා අනධිට්ඨිතඤ්චෙ, අධිට්ඨිතස්ස අප්පහාවෙන එකදෙසභූතං අධිට්ඨිතසඬ්ඛමෙව ගච්ජති, තථා අධිට්ඨිතඤ්චෙ, අනධිට්ඨිතස්ස එකදෙසභූතං අනධිට්ඨිතසඬ්ඛං ගච්ජතිති ලක්ඛණං. න කෙවලඤ්චෙත්ථ දුතියපට්ටමෙව, අථ බො තතියපට්ටාදිකම්පි. යථාහ ‘‘අනුජානාමි භික්ඛවෙ...පෙ.... උතුද්ධටානං දුස්සානං චතුග්ගණං සඬ්ඝාටිං...පෙ.... පංසුකුලෙ යාවදත්ථ’’න්ති (මහාව. 348).

මුට්ඨිපඤ්චකාදිතිච්චරප්පමාණයුත්තං සන්ධාය ‘‘තිච්චරං පනා’’තිආදි වුත්තං. පරික්ඛාරවොළං අධිට්ඨාතුන්ති පරික්ඛාරවොළං කත්වා අධිට්ඨාතුං. අවසෙසා භික්ඛුති වක්ඛමානකාලෙ නිසින්නා භික්ඛු. තස්මා වට්ටතීති යථා ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තිච්චරං අධිට්ඨාතුං, න විකප්පෙතු’’න්ති (මහාව. 358) වුත්තං, එවං පරික්ඛාරවොළම්පි වුත්තං, න වස්ස උක්කට්ඨපරිච්ඡෙදො වුත්තො, න ව සඬ්ඛාපරිච්ඡෙදො, තස්මා තිණ්පි ච්චරානි පච්චුද්ධරිත්වා ඉමානි ච්චරානි පරික්ඛාරවොළානි අධිට්ඨහිත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතීති අත්ථො. නිධානමුඛමෙතන්ති එතං පරික්ඛාරවොළාධිට්ඨානං නිධානමුඛං යපනමුඛං, අතිරෙකච්චරට්ඨපනකාරණන්ති අත්ථො. කථං ඤායතීති වෙ, තෙන බො පන

සමයෙන භික්ඛූනං පරිපුණ්ණං හොති තිථිවරං, අත්ථො ව හොති පරිස්සාවනෙහිපි ථවිකාහිපි. එතස්මිං වත්ථුස්මිං “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පරික්ඛාරවොළක”න්ති අනුඤ්ඤාතත්තා භික්ඛූනඤ්ච එකමෙව පරිස්සාවනං, ථවිකා වා වට්ඨති, න ද්වෙ වා තිණි වාති පටික්ඛෙපාභාවතො විකප්පනුපගපච්ඡිමප්පමාණානි, අතිරෙකප්පමාණානි වා පරිස්සාවනාදීනි පරික්ඛාරානි කප්පන්තිති සිද්ධං. පයමං තිථිවරාධිට්ඨානෙන අධිට්ඨාතඛිබ්බං, පුන පරිහරිතුං අසක්කොත්තෙන පච්චුද්ධරිත්වා පරික්ඛාරවොළං අධිට්ඨාතඛිබ්බං, න ත්වෙව ආදිතොව ඉදං වුත්තං. ඛද්ධසීමාය අවිජ්ජවාසසීමාසම්මුතිසම්භවතො චීවරවිජ්ජවාසෙ නෙවත්ථි දොසොති න තත්ථ දුප්පරිහාරොති ආහ “ඛද්ධසීමාය දුප්පරිහාර”න්ති.

45. අතිරිත්තප්පමාණාය ඡෙදනකං පාවිත්තියන්ති ආහ
“අනතිරිත්තප්පමාණා”ති. තතො පරං පච්චුද්ධරිත්වා විකප්පෙතඛිබ්බාති
 වස්සිකමාසතො පරං අධිට්ඨානං පච්චුද්ධරිත්වා විකප්පෙතඛිබ්බා, ඉමිනා චතුත්තං වස්සිකමාසානං උපරි අධිට්ඨානං තිට්ඨතීති විඤ්ඤායති, අසතො පච්චුද්ධරායොගා, යඤ්ච මාතිකාට්ඨකථායං (කඬ්ඛා. අට්ඨ. කථිනසික්ඛාපදවණ්ණනා)
 “වස්සිකසාට්ඨිකා වස්සානමාසාතික්කමෙතාපි කණ්ඩුපට්ඨිජාදි ආබාධවූපසමෙතාපි අධිට්ඨානං විජහන්ති”ති වුත්තං, තං සමන්තපාසාදිකායං නත්ථි, පරිවාරට්ඨකථායඤ්ච “අත්ථාපත්ති හෙමන්තෙ ආපජ්ජති, නො ගිම්භෙ”ති එත්ථ න තං වුත්තං, කත්තිකපුණ්ණමාසියා පච්ඡිමෙ පාටිපදදිවසෙ විකප්පෙත්වා යපිතං වස්සිකසාට්ඨිකං නිවාසෙන්නො හෙමන්තෙ ආපජ්ජති. කුරුන්දියං පන “කත්තිකපුණ්ණමදිවසෙ අපච්චුද්ධරිත්වා හෙමන්තෙ ආපජ්ජති”ති වුත්තං, තම්පි සුචුත්තං. “වාතුමාසං අධිට්ඨාතුං, තතො පරං විකප්පෙතු”න්ති හි වුත්තං. තත්ථ මහාඅට්ඨකථායං නිවාසනපච්චයා දුක්කටං වුත්තං, කුරුන්දට්ඨකථායං පන අපච්චුද්ධරපච්චයා, තස්මා කුරුන්දියං වුත්තනයෙනපි වස්සිකසාට්ඨිකා වස්සානාතික්කමෙපි අධිට්ඨානං න විජහතීති පඤ්ඤායති. අධිට්ඨානවිජහනෙසු ච වස්සානමාසආබාධානං විගමෙ විජහනං මාතිකාට්ඨකථායම්පි න උද්ධට්ඨං, තස්මා සමන්තපාසාදිකායං (පාරා. අට්ඨ. 2.469) ආගතනයෙන යාව පච්චුද්ධරා අධිට්ඨානං තිට්ඨතීති ගහෙතඛිබ්බං.

නභානත්ථාය අනුඤ්ඤාතත්තා “වණ්ණහෙදමත්තරත්තාපි වෙසා වට්ඨති”ති වුත්තං. ද්වෙ පන න වට්ඨන්තීති ඉමිනා සඬ්ඝාට්ඨාදීසුපි දුතියඅධිට්ඨානං න රුහති, තං අතිරෙකචීවරං හොතීති දස්සෙති. මහාපච්චරියං චීවරවසෙන පරිභොගකිච්චස්ස අභාවං සන්ධාය “අනාපත්ති”ති වුත්තා සෙනාසනපරිභොගත්ථාය දින්නපච්චත්ථරණෙ විය. යං පන “පච්චත්ථරණම්පි අධිට්ඨාතඛිබ්බ”න්ති වුත්තං, තං සෙනාසනත්ථායෙවාති නියමිතං න හොති නවසු චීවරෙසු ගහිතත්තා, තස්මා අත්තතො නාමෙන අධිට්ඨතිත්වා නිදහිත්වා පරික්ඛාරවොළං විය යථා තථා විනියුජ්ජිතමෙවාති ගහෙතඛිබ්බං, පාවාරොකොජ්ජෙවාති ඉමෙසම්පි පච්චත්ථරණාදිනා ලොකෙපි වොහරණතො සෙනාසනපරික්ඛාරත්ථාය දින්නපච්චත්ථරණතො විසුං ගහණං කතං. සවෙ අවසානෙ අපරාවස්සිකසාට්ඨිකා උප්පන්නා හොති, පුරිමවස්සිකසාට්ඨිකං පච්චුද්ධරිත්වා විකප්පෙත්වා අධිට්ඨාතඛිබ්බාති වදන්ති.

නිසිදනම්හි පමාණයුත්තන්ති “දීඝතො සුගතවිදන්ථියො ද්වෙව විදන්ථියො, විත්ථාරතො දියඬිසං, දසා විදන්ථි” තිඉමිනා පමාණෙන යුත්තං, තං පන මජ්ඣිමපුරිසභත්ථසඬ්ඛාතෙන වඩ්ඪකීභත්ථෙතා දීඝතො තිභත්ථං හොති, විත්ථාරතො ඡළඬිගුලාධිකද්විභත්ථං, දසා විදන්ථාධිකභත්ථං, ඉදානි මනුස්සානං පකතිභත්ථෙතා දීඝතො විදන්ථාධිකවතුභත්ථං හොති, විත්ථාරතො නවඬිගුලාධිකතිභත්ථං, දසා ඡළඬිගුලාධිකද්විභත්ථා, තතො ඌභං වට්ටති, න අධිකං “තං අතික්කාමයතො ඡෙදනකං පාවිත්තිය”න්ති (පාවි. 533) චුත්තත්තා. කණ්ඩුපට්ඨජාදියා පමාණිකාති “දීඝතො වතස්සො විදන්ථියො සුගතවිදන්ථියො, තිරියං ද්වෙව විදන්ථියො” ති (පාවි. 538) චුත්තත්තා එවං චුත්තජපමාණයුත්තා, සා පන වඩ්ඪකීභත්ථෙතා දීඝතො ඡභත්ථා හොති, විත්ථාරතො තිභත්ථා, ඉදානි පකතිභත්ථෙතා පන දීඝතො නවභත්ථා හොති, තිරියතො විදන්ථාධිකවතුභත්ථාති වෙදිතඬ්ඛා. විකජපනුපගපච්ඡිමච්චරජපමාණං පරික්ඛාරවොළන්ති එත්ථ පන විකජපනුපගපච්ඡිමච්චරජපමාණං නාම සුගතඬිගුලෙන දීඝතො අට්ඨඬිගුලං හොති, තිරියතො චතුරඬිගුලං, වඩ්ඪකීභත්ථෙතා දීඝතො එකභත්ථං හොති, තිරියතො විදන්ථිජපමාණං, ඉදානි පකතිභත්ථෙතා පන දීඝතො විදන්ථාධිකභත්ථං හොති, තිරියතො ඡළඬිගුලාධිකවිදන්ථිජපමාණං. තෙනාහ “තස්ස පමාණ”න්තිආදි.

හෙසජ්ජත්ථායාතිආදියු අත්තතො සන්තකභාවතො මොචෙත්වා යජිතං සන්ධාය “අනධිට්ඨිතෙපි නත්ථි ආපත්ති”ති චුත්තං, “ඉදං හෙසජ්ජත්ථාය, ඉදං මාතුයා”ති විභජිත්වා සකසන්තකභාවතො මොචෙත්වා යපෙන්නෙන අධිට්ඨානකිච්චං නත්ථිති අධිජපායො. “ඉමිනා හෙසජ්ජං චෙතාපෙස්සාමි, ඉදං මාතුයා දස්සාමි”ති යපෙන්නෙන පන අධිට්ඨානඬ්ඛමෙවාති වදන්ති. සෙනාසනපරික්ඛාරත්ථාය දින්නපච්චත්ථරණෙති එත්ථ අනිවාසෙත්වා අපාරුපිත්වා කෙවලං මඤ්චපීඨෙයුසෙව අත්ථරිත්වා පරිභුඤ්ජියමානං පච්චත්ථරණං අත්තතො සන්තකම්පි අනධිට්ඨාතුං වට්ටන්ති වදන්ති, හෙට්ඨා පන පච්චත්ථරණම්පි අධිට්ඨානඬ්ඛමෙවාති අවිසෙසෙන චුත්තත්තා අත්තතො සන්තකං. අධිට්ඨානඬ්ඛමෙවාති අම්භාකං ඛන්ති, වීමංසිත්වා ගහෙතඬ්ඛං. තත්තෙ ඨිතංයෙව අධිට්ඨානඬ්ඛන්ති එත්ථ පච්ඡා චිතට්ඨානං අධිට්ඨිතමෙව හොති, පුන අධිට්ඨානකිච්චං නත්ථි. සචෙ පන පරිච්ඡෙදං දස්සෙත්වා අත්තරන්තරා චිතං හොති, පුන අධිට්ඨානඬ්ඛන්ති වදන්ති. එසෙව නයොති විකජපනුපගජපමාණමත්තෙ චිතෙ තත්තෙ ඨිතංයෙව අධිට්ඨානඬ්ඛන්ති අත්ථො.

46. “භිනායාවත්තනෙනාති ‘සික්ඛං අජපච්චක්ඛාය ගිහිභාවුපගමනෙනා’ති තීසුපි ගණ්ඨිපදෙසු චුත්තං, තං යුත්තං අඤ්ඤස්ස දානෙ විය වීචරෙ නිරාලයභාවෙනෙව පරිච්චත්තත්තා. කෙච් පන ‘භිනායාවත්තනෙනාති භික්ඛුනියා ගිහිභාවුපගමනෙනෙවාති එතමත්ථං ගහෙත්වා භික්ඛු පන විඬ්ඛමන්තොපි යාව සික්ඛං න පච්චක්ඛාති, තාව භික්ඛුයෙවාති අධිට්ඨානං න විජහති’ති වදන්ති, තං න ගහෙතඬ්ඛං ‘භික්ඛුනියා භිනායාවත්තනෙනා’ති විසෙසෙත්වා අචුත්තත්තා. භික්ඛුනියා හි ගිහිභාවුපගමනෙන අධිට්ඨානවිජහනං විසුං චත්තඬ්ඛං නත්ථි තස්සා විඬ්ඛමනෙනෙව අස්සමණිභාවතො. සික්ඛාපච්චක්ඛානෙනාති පන ඉදං සචෙ

හික්බුලිඬගෙ යිතොව සික්බං පච්චක්ඛාති, තස්ස කායලග්ගමිපි වීචරං අධිට්ඨානං විජහති දස්සනත්ථං චුත්තං”න්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථං. ටී. 2.469) චුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.469) පන “භීනායාවත්තනෙනාති ඉදං අන්තිමචත්ථුං අජ්ඣාපජ්ජිත්වා හික්බුපට්ඨද්දාය යිතස්ස චෙව තිත්ථියපක්කන්තස්ස ච හික්බුනියා ච හික්බුනිභාවෙ නිරපෙක්ඛතාය ගිහිලිඬගතිත්ථියලිඬගග්ගහණං සන්ධාය චුත්තං. සික්බං අජ්ජච්චක්ඛාය ගිහිභාවුපගමනං සන්ධාය චුත්තන්ති කෙචි වදන්ති, තං න යුත්තං, තදාපි තස්ස උපසම්පන්නත්තා වීචරස්ස ච තස්ස සන්තකත්තා විජහනතො”ති චුත්තං, ඉති ඉමානි ද්වෙ වචනානි අඤ්ඤමඤ්ඤවිරුද්ධානි හුත්වා දිස්සන්ති.

අට්ඨකථායං පන “භීනායාවත්තනෙන සික්ඛාපච්චක්ඛානෙනා”ති (පාරා. අට්ඨ. 2.469) විසුං චුත්තත්තා භීනායාවත්තන්තෙ සති සික්බං අජ්ජච්චක්ඛන්තෙපි වීචරං අධිට්ඨානං විජහති, සික්බං පච්චක්ඛන්තෙ සති භීනාය අනාවත්තන්තෙපිති අධිප්පායො දිස්සති, තස්මා සික්බං අජ්ජච්චක්ඛාය කෙවලං ගිහිභාවං උපගච්ඡන්තස්ස කිඤ්චාපි හික්බුභාවො අත්ථි, වීචරස්ස ච තස්ස සන්තකත්තා විජහනං, තථාපි “භීනායාවත්තනෙනා”ති චුත්තත්තා ගිහිභාවුපගමනෙනෙව අධිට්ඨානවිජහනං සියා යථා තං ලිඬගපරිවත්තනෙන. ගිහිභාවං අනුපගන්ත්වා ච කෙවලං සික්ඛාපච්චක්ඛානං කරොන්තස්ස කිඤ්චාපි හික්බුලිඬගං අත්ථි, වීචරස්ස ච තස්ස සන්තකත්තා විජහනං, තථාපි “සික්ඛාපච්චක්ඛානෙනා”ති චුත්තත්තා සික්ඛාපච්චක්ඛානෙනෙව අධිට්ඨානවිජහනං සියා යථා තං පච්චුද්ධරණෙ, තස්මා හික්බු වා හොතු හික්බුනී වා, භීනායාවත්තිස්සාමිති විත්තෙන ගිහිලිඬගග්ගහණෙන වීචරං අධිට්ඨානං විජහති. සික්ඛාපච්චක්ඛානෙන පන හික්බුස්සෙව වීචරං හික්බුනියා සික්ඛාපච්චක්ඛානාභාවාති අයමම්භාකං ඛන්ති. අන්තිමචත්ථුඅජ්ඣාපන්නකතිත්ථියපක්කන්තකානං පන වීචරස්ස අධිට්ඨානවිජහනං අට්ඨකථායං අනාගතත්තා තෙසඤ්ච භීනායාවත්තානාවොභාරාභාවා විචාරෙතබ්බං.

කනිට්ඨඬගුලිනබ්බසෙනාති හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදං දස්සෙති. ඔරතො පරතොති එත්ථ ච “ඔරතො ඡ්ද්දං අධිට්ඨානං ඡිත්දති, පරතො න ඡිත්දති”ති චුත්තං. කථං ඔරපරභාවො වෙදිතබ්බොති? යථා නදීපරිච්ඡින්නෙ පදෙසෙ මනුස්සානං වසනදිසාභාගෙ තීරං ඔරිමං නාම හොති, ඉතරදිසාභාගෙ තීරං පාරිමං නාම, තථා හික්බුනං නිවාසනපාරුපනට්ඨානභූතං වීචරස්ස මජ්ඣට්ඨානං යථාචුත්තවිදත්ථිආදිප්පමාණස්ස පදෙසස්ස ඔරං නාම, වීචරපරියන්තට්ඨානං පරං නාම, ඉති ලොකතො වා යථා ච ඔරතො හොගං පරතො අත්තං කත්වා වීචරං යපෙනබ්බන්ති චුත්තෙ හික්බුනො අභිමුඛට්ඨානං ඔරං නාම, ඉතරට්ඨානං පරං නාම, එවං හික්බුනං නිවාසනපාරුපනට්ඨානං ඔරං නාම, ඉතරං පරං නාම. එවං සාසනතො වා ඔරපරභාවො වෙදිතබ්බො. තෙනෙව යො පන දුබ්බලට්ඨානෙ පයමං අග්ගළං දත්වා පච්ඡා දුබ්බලට්ඨානං ඡිත්දිත්වා අපනෙති, අධිට්ඨානං න භිජ්ජති. මණ්ඩලපරිවත්තනෙපි එසෙව නයොති සකලස්මිං වීචරෙ අධිට්ඨානභිජ්ජනාභිජ්ජනභාවො දස්සිතො. තෙන චුත්තං විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී.

1.469) “එස නයොති ඉමිනා පමාණයුත්තෙසු යත්ථ කත්ථවි ඡිද්දෙ අධිට්ඨානං විජහතිතිආදිඅත්ථං සඨගණ්හාති” ති.

බුද්දකං වීචරන්ති මුට්ඨිපඤ්චකාදිහෙදප්පමාණතො අනුනමෙව බුද්දකචීවරං. මහන්තං වා බුද්දකං කරොතීති එත්ථ තිණ්ණං වීචරානං චතුසු පස්සෙසු යස්මිං පදෙසෙ ඡිද්දං අධිට්ඨානං න විජහති, තස්මිං පදෙසෙ සමන්තතො ඡින්දිත්වා බුද්දකං කරොත්තස්ස අධිට්ඨානං න විජහතිති අධිප්පායො. විමතිවිනොදනියං පන චුත්තං “මහන්තං වා බුද්දකං වා කරොතීති එත්ථ අතිමහන්තං වීචරං. මුට්ඨිපඤ්චකාදිපච්ඡිමප්පමාණයුත්තං කත්වා සමන්තතො ඡින්දනෙනපි විච්ඡන්දනකාලෙ ඡිප්පමානට්ඨානං ඡිද්දසඨං න ගච්ඡති, අධිට්ඨානං න විජහති එවාති සිප්ඤ්ඤාති, ‘සට්ඨන්තො ඡින්දති න හිප්පති’ ති වචනෙන ව සමෙති. පරික්ඛාරවොළං පන විකප්පනුපගපච්ඡිමප්පමාණතො ඌනං කත්වා ඡිද්දං අධිට්ඨානං විජහති අධිට්ඨානස්ස අනිස්සයත්තා, තානි පුන ඛද්ධානි සට්ඨානි පුන අධිට්ඨානබ්බමෙවාති වෙදිතබ්බං. කෙච් පන ‘වස්සිකසාට්ඨකචීවරෙ ද්විධා ඡින්තෙ යදිපි එකෙකං ඛණ්ඩං පච්ඡිමප්පමාණං හොති, එකස්මිංයෙව ඛණ්ඩෙ අධිට්ඨානං තිට්ඨති, න ඉතරස්මිං, ද්වෙ පන න වට්ටන්ති’ ති චුත්තත්තා නිසිදනකණ්ඩුපට්ඨිජාදිසුපි එසෙව නයොති වදන්ති” ති.

47. සම්මුඛෙ පවත්තා සම්මුඛාති පච්චත්තවචනං, තඤ්ච විකප්පනාවිසෙසනං, තස්මා “සම්මුඛෙ” ති භුමිමත්ථෙ නිස්සක්කවචනං කත්වාපි අත්ථං වදන්ති, අභිමුඛෙති අත්ථො. අථ වා සම්මුඛෙන අත්තතො වාචාය එව විකප්පනා සම්මුඛාවිකප්පනා. පරම්මුඛෙන විකප්පනා පරම්මුඛාවිකප්පනාති කරණත්ථෙතපි අත්ථො දට්ඨබ්බො. අයමෙව පාළියා සමෙති. සන්තිහිතාසන්තිහිතභාවන්ති ආසන්තදුරභාවං. එත්තාවතා නිධෙතුං වට්ටතීති එත්තකෙනෙව විකප්පනාකිච්චස්ස නිට්ඨිතත්තා අතිරෙකචීවරං න හොතීති දසාහාතික්කමෙ නිස්සග්ගියං න ජනෙතීති අධිප්පායො. පරිභුඤ්ජිතුං...පෙ.... න වට්ටතීති සයං අපච්චුද්ධාරණපරිභුඤ්ජනෙ පාචිත්තියං, අධිට්ඨහනෙ පරෙසං විස්සජ්ජනෙ ව දුක්කටඤ්ච සන්ධාය චුත්තං. පරිභොගාදයොපි වට්ටන්තීති පරිභොගවිස්සජ්ජනඅධිට්ඨානානි වට්ටන්ති. අපි-සද්දෙන නිධෙතුමපි වට්ටතීති අත්ථො. එතෙන පච්චුද්ධාරෙපි කතෙ වීචරං අධිට්ඨාතුකාමෙන විකප්පිතචීවරමෙව හොති, න අතිරෙකචීවරං, තං පන තිච්චරාදිනාමෙන අධිට්ඨාතුකාමෙන අධිට්ඨහිතබ්බං, ඉතරෙන විකප්පිතචීවරමෙව කත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බන්ති දස්සෙති.

කෙච් පන “යං විකප්පිතචීවරං, තං යාව පරිභොගකාලා අපච්චුද්ධරාපෙත්වා නිදහෙතබ්බං, පරිභොගකාලෙ පන සම්පත්තෙ පච්චුද්ධරාපෙත්වා අධිට්ඨහිත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං. යදි හි තතො පුබ්බෙපි පච්චුද්ධරාපෙයා, පච්චුද්ධාරෙනෙව විකප්පනාය විගතත්තා අතිරෙකචීවරං නාම හොති, දසාහාතික්කමෙ පත්තෙව නිස්සග්ගියං, තස්මා යං අපරිභුඤ්ජිත්වා යපෙතබ්බං, තදෙව විකප්පෙතබ්බං. පච්චුද්ධාරෙ ව කතෙ අන්තොදසාහෙයෙව අධිට්ඨාතබ්බං. යඤ්ච අට්ඨකථායං (පාරා. අට්ඨ. 2.469) ‘තතො පරං පරිභොගාදි වට්ටතී’ තිආදි චුත්තං, තං පාළියා

විරුජ්ඣති” ති වදන්ති, තං තෙසං මතිමත්තමෙව. පාළියඤ්ඤි “අන්තොදසාහං අධිට්ඨෙති විකප්පෙති” ති (පාරා. 469) ව “සාමං චීවරං විකප්පෙත්වා අපච්චද්ධාරණං පරිභුඤ්ජෙය්‍යා පාවිත්තිය” ති (පාවි. 373) ව “අනාපත්ති සො වා දෙනි, තස්ස වා විස්සාසන්තො පරිභුඤ්ජති” ති (පාවි. 376) ව සාමඤ්ඤානො චුත්තත්තා, අට්ඨකථායඤ්ච (පාරා. අට්ඨ. 2.469) “ඉමං චීවරං වා විකප්පනං වා පච්චද්ධරාමි” ති ආදිනා පච්චද්ධාරං අදස්සෙත්වා “මයං සන්තකං පරිභුඤ්ජ වා විස්සජ්ජෙහි වා යථාපච්චයං කරොහි” ති එවං අත්තනො සන්තකත්තං අමොචෙත්වා පරිභොගාදිවසෙන පච්චද්ධාරස්ස චුත්තත්තා, “තනො පභුති පරිභොගාදයොපි වට්ටන්ති” ති අධිට්ඨානං විනාපි විසුං පරිභොගස්ස නිධානස්ස ව චුත්තත්තා විකප්පනානන්තරමෙව පච්චද්ධාරාපෙත්වා අනධිට්ඨන්තිවා එව ව තිච්චරරහිතං විකප්පනාරහං චීවරං පරිභුඤ්ජිතුඤ්ච නිදහිතුඤ්ච ඉදං පාටෙක්කං විනයකම්මන්ති ඛායති. අපිච ඛහුනං පත්තානං විකප්පෙතුං පච්චද්ධරෙතුඤ්ච චුත්තත්තා පච්චද්ධාරෙ තෙසං අතිරෙකපත්තතා දස්සිතාති සිජ්ඣති තෙසු එකස්සෙව අධිට්ඨානබ්බතො, තස්මා අට්ඨකථායං ආගතනයෙනෙව ගහෙතබ්බං.

මිත්තොති දළ්භමිත්තො. සන්දිට්ඨොති දිට්ඨමිත්තො, න දළ්භමිත්තො. පඤ්ඤත්තිකොච්ඤො න භොතිති එවං විකප්පිතෙ අනන්තරමෙව එවං පච්චද්ධරිතබ්බන්ති විනයකම්මං න ජානාති. තෙනාහ “න ජානාති පච්චද්ධරිතු” ති. ඉමිනාපි චෙතං චෙදිතබ්බං “විකප්පනාසමන්තරමෙව පච්චද්ධාරො කාතබ්බො” ති. විකප්පිතවිකප්පනා නාමෙසා වට්ටන්ති අධිට්ඨිතඅධිට්ඨානං වියාති අධිජ්ජායො.

48. එවං චීවරෙ අධිට්ඨානවිකප්පනානයං දස්සෙත්වා ඉදාහි පත්තෙ අධිට්ඨානවිකප්පනානයං දස්සෙත්තො “පත්තෙ පනා” ති ආදිමාහ. තත්ථ පතති පිණ්ඩපාතො එත්ථාති පත්තො, ජිනසාසනභාවො හික්ඛාභාජනවිසෙසො. චුත්තඤ්ඤි “පත්තං පක්ඛෙ දලෙ පත්තො, භාජනෙ සො ගතෙ තිසු” ති, තස්මිං පත්තෙ. පනාති පක්ඛන්තරත්ථෙ නිපාතො. නයොති අධිට්ඨානවිකප්පනානයො. චීවරෙ චුත්තඅධිට්ඨානවිකප්පනානයො අඤ්ඤානො අයං චක්ඛමානො පත්තෙ අධිට්ඨානවිකප්පනානයො චෙදිතබ්බොති යොජනා. පත්තං අධිට්ඨහන්තෙන පමාණයුත්තොව අධිට්ඨානබ්බො, න අජ්ජමාණයුත්තොති සම්බන්ධො. තෙන පමාණතො උභ්‍යාධිකෙ පත්තෙ අධිට්ඨානං න රුහති, තස්මා තාදිසං පත්තං භාජනපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතබ්බන්ති දස්සෙති. චක්ඛති හි “එතෙ භාජනපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතබ්බො, න අධිට්ඨානුපගා න විකප්පනුපගා” ති.

ද්වෙ මගධනාළියොති එත්ථ මගධනාළි නාම යා මාගධිකාය තුලාය අඛිඨතෙරසපලපරිමිතං උදකං ගණ්භාති. සිහළදීපෙ පකතිනාළිතො බුද්දකා භොති, දම්ළනාළිතො පන මහන්තා. චුත්තඤ්ඤෙන සමන්තපාසාදිකායං (පාරා. අට්ඨ. 2.602) “මගධනාළි නාම අඛිඨතෙරසපලා භොතිති අන්ධකට්ඨකථායං චුත්තං. සිහළදීපෙ පකතිනාළි මහන්තා, දම්ළනාළි බුද්දකා, මගධනාළිපමාණයුත්තා, තාය මගධනාළියා දියඛිඨනාළි එකා සිහළනාළි භොතිති මහාඅට්ඨකථායං චුත්ත” ති.

අථ වා මගධනාළි නාම යා පඤ්ච කුඩුවානි එකඤ්ච මුට්ඨිං එකාය ව මුට්ඨියා තතියභාගං ගණ්භාති. චුත්තඤ්ඤෙතං සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. වී. 2.598-602) “මගධනාළි නාම ඡපසතා නාළිති කෙවි. ‘අට්ඨපසතා’ති අපරෙ. තත්ථ පුරිමානං මනෙන තිපසතාය නාළියා ද්වෙ නාළියො එකා මගධනාළි භොති. පච්ඡිමානං චතුපසතාය නාළියා ද්වෙ නාළියො එකා මගධනාළි. ආවරියධම්මපාලත්ථෙරෙන පන පකතියා චතුමුට්ඨිකං කුඩුවං, චතුකුඩුවං නාළිකං, තාය නාළියා සොළස නාළියො දොණං, තං පන මගධනාළියා ද්වාදස නාළියො භොන්තීති චුත්තං, තස්මා තෙන නයෙන මගධනාළි නාම පඤ්ච කුඩුවානි එකඤ්ච මුට්ඨිං එකාය මුට්ඨියා තතියභාගඤ්ච ගණ්භාතිති වෙදිතබ්බ”න්ති. තත්ථ කුඩුවොති පසතො. චුත්තඤ්ඤි අභිධානප්පදීපිකායං –

“කුඩුවො පසතො එකො;
පත්ථො තෙ චතුරො සියුං;
ආල්භකො චතුරො පත්ථා;
දොණං වා චතුරාල්භක”න්ති.

අථ වා මගධනාළි නාම යා චතුකුඩුවාය නාළියා චතස්සො නාළියො ගණ්භාති. චුත්තඤ්ඤෙතං විමතිවිනොදනියං (වී. වී. වී. 1.602) “දම්මනාළිති පුරාණකතාළිං සන්ධාය චුත්තං. සා ච චතුමුට්ඨිකෙහි කුඩුවෙහි අට්ඨකුඩුවා, තාය නාළියා ද්වෙ නාළියො මගධනාළි ගණ්භාති, පුරාණා පන සිහළනාළි තිස්සො නාළියො ගණ්භාතිති වදන්ති, තෙසං මනෙන මගධනාළි ඉදානි චත්තමානාය චතුකුඩුවාය දම්මනාළියා චතුනාළිකා භොති, තතො මගධනාළිතො උපඨිඨඤ්ච පුරාණදම්මනාළිසඨ්ඨාතං පත්ථං නාම භොති, එතෙන ච ඔමකො නාම පත්තො පත්ථොදනං ගණ්භාතිති පාළිචචනං සමෙති. ලොකියෙහිපි –

‘ලොකියං මගධඤ්චෙති, පත්ථද්වයමුදාහරං;
ලොකියං සොළසපලං, මාගධං දිගුණං මත’න්ති. (වී. වී. වී. 1.602) –

එවං ලොකෙ නාළියා මගධනාළි දිගුණාති දස්සිතා. එවඤ්ච ගස්භමානෙ ඔමකපත්තස්ස ව යාපනමත්තොදනගාහිකා ව සිද්ධා භොති. න හි සක්කා අට්ඨකුඩුවතො උභොදනගාහිනා පත්තෙන අට්ඨපිකතං පිණ්ඩපාතං පරියෙසිත්වා යාපෙතුං. තෙනෙව චුත්තං වෙරඤ්ජකණ්ඩට්ඨකථායං ‘පත්ථො නාම නාළිමත්තං භොති, එකස්ස පුරිසස්ස අලං යාපනායා’ති”. චුත්තම්පි භෙනං ජාතකට්ඨකථායං (ජා. අට්ඨ. 5.21.192) “පත්ථොදනො නාලමයං දුට්ඨන්”න්ති, “එකස්ස දින්නං ද්වින්නං තිණ්ණං පභොති”ති ව, තස්මා ඉධ චුත්තනායානුසාරෙන ගහෙතබ්බන්ති. ආලොපස්ස ආලොපස්ස අනුරූපන්ති ඔදනස්ස චතුභාගමත්තං. චුත්තඤ්ඤෙතං මජ්ඣිමනිකායෙ චුත්තායුසුත්තස්සංචණ්ණනායං (ම. නි. අට්ඨ. 2.387) “ඛාඤ්ජනස්ස මත්තා නාම ඔදනචතුත්ථභාගො”ති. ඔදනගතිකානීති ඔදනස්ස ගති ගති යෙසං තානි ඔදනගතිකානි. ගතීති ව ඔකාසො ඔදනස්ස අන්තොපට්ඨසනසීලත්තා ඔදනස්ස

ඔකාසොයෙව තෙසං ඔකාසො හොති, න අඤ්ඤං අත්තනො ඔකාසං ගවෙසන්තීති අත්ථො. භාජනපරිභොගෙනාති උදකාහරණාදිනා භාජනපරිභොගෙන.

එවං පමාණතො අධිට්ඨානුපගවිකප්පනුපගපත්තං දස්සෙත්වා ඉදානි පාකතො මූලතො ච තං දස්සෙතුං “පමාණයුත්තානම්පී”ති ආදිමාහ. තත්ථ අයොපත්තො පඤ්චභි පාකෙහි පත්තොති කම්මාරපක්කංයෙව අනධිට්ඨතිත්වා සමණසාරුප්පනීලවණ්ණකරණත්ථාය පුනප්පුනං නානාසම්භාරෙහි පවිතඛිබ්බො, අයොපත්තස්ස අතිකක්ඛලත්තා කම්මාරපාකෙන සද්ධිං පඤ්චවාරපක්කොයෙව සමණසාරුප්පනීලවණ්ණො හොති. මත්තිකාපත්තො ද්විභි පාකෙහි පක්කොති එත්ථාපි එසෙව නයො. තස්ස පන මුදුකත්තා කුම්භකාරකපාකෙන සද්ධිං ද්විවාරපක්කොපි සමණසාරුප්පනීලවණ්ණො හොති. එවං කතොයෙව හි පත්තො අධිට්ඨානුපගො විකප්පනුපගො ච හොති, නාකතො. තෙන චක්ඛති “පාකෙ ච මූලෙ ච සුනිට්ඨිතෙයෙව අධිට්ඨානුපගො හොති. යො අධිට්ඨානුපගො, ස්වෙව විකප්පනුපගො”ති (වි. සඬග. අට්ඨ. 48). සො හත්ථං ආගතොපි අනාගතොපි අධිට්ඨාතඛිබ්බො විකප්පෙතඛිබ්බොති එතෙන දුරෙ ධීතම්පි අධිට්ඨානුං විකප්පෙතුඤ්ඤා ලහති, යපිතට්ඨානසල්ලක්ඛණමෙව පමාණන්ති දස්සෙති. ඉදානි තමෙවත්ථං විත්ථාරෙතුමාහ “යදි හී”ති ආදි. හී-සද්දො විත්ථාරජොතකො. තත්ථ පචිත්ථා යපෙස්සාමීති කාලවණ්ණපාකං සන්ධාය වුත්තං.

ඉදානි පත්තාධිට්ඨානං දස්සෙතුමාහ “තත්ථ ද්වෙ පත්තස්ස අධිට්ඨානා”ති ආදි. තත්ථ සාමන්තවිභාරෙති ඉදං උපලක්ඛණවසෙන වුත්තං, තතො දුරෙ ධීතම්පි අධිට්ඨාතඛිබ්බමෙව. යපිතට්ඨානං සල්ලක්ඛෙත්වාති ඉදම්පි උපචාරමත්තං, පත්තසල්ලක්ඛණමෙවෙත්ථ පමාණං.

ඉදානි අධිට්ඨානවිජහනං දස්සෙතුං “එවං අප්පමත්තස්ස”ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ පත්තෙ වා ඡිද්දං හොතීති මුඛවට්ටිතො හෙට්ඨා ද්විභිගුලමත්තොකාසතො පට්ඨාය යත්ථ කත්ථවි ඡිද්දං හොති.

සත්තන්තං ධඤ්ඤානන්ති –

“සාලි වීභි ව කුදුසො;
ගොඬුමො වරකො යවො;
කඬුගුති සත්ත ධඤ්ඤානි;
නිවාරාදී තු තඛිභිදා”ති. –

වුත්තානං සත්තවිධානං ධඤ්ඤානං.

49. එවං පත්තාධිට්ඨානං දස්සෙත්වා ඉදානි පත්තවිකප්පනං දස්සෙතුං “විකප්පෙන පනා”ති ආදිමාහ. තං වීචරවිකප්පෙන වුත්තනයෙනෙව වෙදිතඛිබ්බං.

50. එවං විකල්පනානයං දස්සෙත්වා ඉදානි පත්තෙ භින්තෙ කත්තබ්බවිධිං දස්සෙතුමාහ “එවං අධිට්ඨහින්වා” ඉච්චාදි. තත්ථ අපත්තොති ඉමිනා අධිට්ඨානවිජ්ඣනම්පි දස්සෙති. පඤ්චබන්ධනෙපි පත්තෙ අපරිපුණ්ණපාකෙ පත්තෙ විය අධිට්ඨානං න රුහති. “තිපුපට්ටෙන වා”ති චුත්තත්තා තම්බලොභාදිකල්පියලොභෙහි අයොපත්තස්ස ඡිද්දං ඡාදෙතුං වට්ටති. තෙනෙව “ලොභමණ්ඩලකෙනා”ති චුත්තං. සුද්ධෙහි...පෙ.... න වට්ටතිති ඉදං උණ්හභොජනෙ පක්ඛිත්තෙ විලියමානත්තා චුත්තං. ඵාණිනං ඤාපෙත්වා පාසාණචුණ්ණෙන බන්ධිතුං වට්ටතිති පාසාණචුණ්ණෙන සද්ධිං ඵාණිනං පවිත්වා තථාපක්කෙන පාසාණචුණ්ණෙන බන්ධිතුං වට්ටති. අපරිභොගෙනාති අයුත්තපරිභොගෙන. “අනුජානාමි භික්ඛවෙ ආධාරක”න්ති චුත්තත්තා මඤ්චපීඨාදීපු යත්ථ කත්ථවි ආධාරකං යපෙත්වා තත්ථ පත්තං යපෙතුං වට්ටති ආධාරකට්ඨපනොකාසස්ස අනියම්තත්තාති වදන්ති.

ඉති විනයසඬ්භගසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඬ්ඛකාරෙ

අධිට්ඨානවිකල්පනවිනිවිජයකථාලඬ්ඛකාරො නාම

අට්ඨමො පරිච්ඡෙදො.

9. විවරවිජ්ජවාසවිනිවිජයකථා

51. එවං අධිට්ඨානවිකල්පනවිනිවිජයකථං දස්සෙත්වා ඉදානි විවරෙන විනාවාසවිනිවිජයකරණං දස්සෙතුං “විවරෙනවිනාවාසො”ත්තාදිමාහ. තත්ථ වීයතිති විවරං, වයං සඤ්චයං කරියතිති අත්ථො, අරියද්ධජො වත්ථවිසෙසො. ඉධ පන තිව්වරාධිට්ඨානෙන අධිට්ඨහින්වා ධාරිතං විවරත්තයමෙව. විනාති වජ්ජනත්ථෙ නිපාතො. වසනං වාසො, විනා වාසො විනාවාසො, විවරෙන විනාවාසො විවරවිනාවාසො, “විවරවිජ්ජවාසො”ති වත්තබ්බෙ වත්තිවිජාවසෙන, ගාථාපාදපුරණත්ථාය වා අලුත්තසමාසං කත්වා එවං චුත්තන්ති දට්ඨබ්බං. තථා ව වක්ඛති “තිව්වරාධිට්ඨානෙන...පෙ.... විජ්ජවාසො”ති, “ඉමං සඬ්ඝාටිං අධිට්ඨාමි, ඉමං උත්තරාසඬ්භං අධිට්ඨාමි, ඉමං අන්තරවාසකං අධිට්ඨාමි”ති එවං නාමෙන අධිට්ඨිතානං තිණ්ණං විවරානං එකෙකෙන විජ්ජවාසොති අත්ථො, එකෙනපි විනා වසිතුං න වට්ටති, වසන්තස්ස භික්ඛුනො සහ අරුණුග්ගමනා විවරං නිස්සග්ගියං හොති, පාවිත්තියඤ්ච ආපජ්ජතිති සම්බන්ධො. වසිතබ්බන්ති එත්ථ වසනකිරියා චතුර්ඉරියාපථසාධාරණා, තස්මා කායලග්ගං වා භොතු අලග්ගං වා, අඬ්ඬතෙයාරතනස්ස පදෙසස්ස අන්තො කත්වා තිට්ඨන්තොපි වරන්තොපි නිසින්තොපි නිපන්තොපි හත්ථපාසෙ කත්වා වසන්තො නාම හොති.

එවං සාමඤ්ඤතො අවිජ්ජවාසලක්ඛණං දස්සෙත්වා ඉදානි ගාමාදිපන්තරසොකාසවසෙන විසෙසතො දස්සෙතුමාහ “ගාමි”ච්චාදි. තත්ථ ගාමනිවෙසනාති පාකටානෙව. උදොසිතො නාම යානාදිනං භණ්ඩානං සාලා.

අවටො නාම පටිරාජාදිපටිබාහනත්ථං ඉට්ඨකාහි කතො බහලහිත්තිකො
 චතුපඤ්චභූමිකො පතිස්සයවිසෙසො. මාළො නාම එකකුටසඬගහිතො
 චතුරස්සපාසාදො. පාසාදො නාම දීසපාසාදො. හම්මියං නාම මුණ්ඩවිජදනපාසාදො,
 මුණ්ඩවිජදනපාසාදොති ච චන්දිකඬගණුත්තො පාසාදොති වුවචති. සත්ථො නාම
 ජඩ්ඝසත්ථො වා සකටසත්ථො වා. ඛේතං නාම පුබ්බණ්ණාපරණ්ණානං
 විරුහනට්ඨානං. ධඤ්ඤකරණං නාම බලමණ්ඩලං. ආරාමො නාම පුප්ඵාරාමො
 ඵලාරාමො. විහාරාදයො පාකටා ඵච. තත්ථ නිවෙසනාදීනි ගාමතො බහි
 සන්නිවිට්ඨානි ගහිතානිති වෙදිතබ්බං. අන්තොගාමෙ යිතානඤ්ඤි ගාමග්ගහණෙන
 ගහිතත්තා ගාමපරිහාරොයෙවාති. ගාමග්ගහණෙන ච නිගමනගරානිපි ගහිතානෙව
 හොන්ති.

පරිබාය වා පරික්ඛිත්තොති ඉමිනා සමන්තා නදිතළාකාදිඋදකෙන
 පරික්ඛිත්තොපි පරික්ඛිත්තොයෙවාති දස්සෙති. තං පමාණං අතික්කමිත්වාති සරස්ස
 උපරි ආකාසෙ අඬ්ඬනෙයායරතනප්පමාණං අතික්කමිත්වා. සභායෙ වා වත්ථබ්බන්ති
 ඉමිනා සභාසද්දස්ස පරියායො සභායසද්දො නපුංසකලිඬිගො අත්ථිති දස්සෙති.
 සභාසද්දො හි ඉත්ථිලිඬිගො, සභායසද්දො නපුංසකලිඬිගොති. ද්වාරමූලෙ වාති
 නගරස්ස ද්වාරමූලෙ වා. තෙසන්ති සභායනගරද්වාරමූලානං. තස්සා වීථියා
 සභායද්වාරානං ගහණෙනෙව තත්ථ සබ්බානිපි ගෙහානි, සා ච අන්තරවීථි
 ගහිතායෙව හොති. ඵත්ථ ච ද්වාරවීථිසරෙසු වසන්තෙන
 ගාමප්පවෙසනසහසෙයාදිදොසං පරිහරිත්වා සුප්පට්ඨිජන්තනාදියුත්තෙනෙව
 හවිතබ්බං. සභා පන යදි සබ්බෙසං වසනත්ථාය පපාසදිසා කතා, අන්තරාරාමෙ විය
 යථාසුඛං වසිතුං වට්ටනිති වෙදිතබ්බං. අතිහරිත්වා සරෙ නික්ඛිපතිති වීථිං මුඤ්චිත්වා
 යිතෙ අඤ්ඤස්මිං සරෙ නික්ඛිපති. තෙනාහ “වීථිහත්ථපාසො න රක්ඛති”ති.
 පුරතො වා පච්ඡතො වා හත්ථපාසෙති සරස්ස හත්ථපාසං සන්ධාය වදති.

ඵචං ගාමවසෙන විප්පවාසාවිප්පවාසං දස්සෙත්වා ඉදානි නිවෙසනවසෙන
 දස්සෙත්තො “සචෙ එකකුලස්ස සන්තකං නිවෙසනං හොති”තිආදිමාහ. තත්ථ
 ඔවරකො නාම ගබ්භස්ස අබ්භන්තරෙ අඤ්ඤො ගබ්භොති වදන්ති, ගබ්භස්ස වා
 පරියායවචනමෙතං. ඉදානි උදොසිතාදිවසෙන දස්සෙත්තො “උදොසිති”චවාදිමාහ.
 තත්ථ චුත්තනෙයෙනෙවාති “එකකුලස්ස සන්තකො උදොසිතො හොති
 පරික්ඛිත්තො වා”තිආදිනා නිවෙසනෙ චුත්තනෙයෙන. ඵච-සද්දො විසෙසනිවත්ති
 අත්ථො. තෙන විසෙසො නත්ථිති දස්සෙති.

ඉදානි යෙසු විසෙසො අත්ථි, තෙ දස්සෙත්තො “සචෙ එකකුලස්ස
 නාවා”තිආදිමාහ. තත්ථ පරියාදිසිත්වාති විනිවිජ්ඣිත්වා, අජ්ඣොත්ථරිත්වා වා.
 චුත්තමෙවත්ථං විභාවෙති “අන්තොපට්ටයෙනා”තිආදිනා. තත්ථ
 අන්තොපට්ටයෙනාති ගාමස්ස, නදියා වා අන්තොපට්ටයෙන. “සත්ථෙතා”ති
 පාඨසෙසො. නදිපරිහාරො ලබ්භතිති ඵත්ථ “විසුං නදිපරිහාරස්ස අචුත්තත්තා
 ගාමාදීහි අඤ්ඤත්ථ විය විවරහත්ථපාසොයෙව නදිපරිහාරො”ති තිසුපි ගණ්ඨිපදෙසු
 චුත්තං. අඤ්ඤෙ පන “ඉමිනා අට්ඨකථාවචනෙන නදිපරිහාරොපි විසුං සිද්ධොති

නදිහත්ථපාසො න විජහිතබ්බො” ති වදන්ති. යථා පන අජ්ඣොකාසෙ සත්තබ්හන්තරවසෙන අරඤ්ඤපරිභාරො ලබ්හති, එවං නදියං උදකුක්ඛෙපවසෙන නදිපරිභාරො ලබ්හතීති කත්වා අට්ඨකථායං නදිපරිභාරො විසුං අවුත්තො සියා සත්තබ්හන්තරඋදකුක්ඛෙපසීමානං අරඤ්ඤනදීසු අබද්ධසීමාවසෙන ලබ්හමානත්තා. එවඤ්ච සති සමුද්දජාතස්සරෙසුපි පරිභාරො අවුත්තසිද්ධො හොති නදියා සමානලක්ඛණත්තා, නදිහත්ථපාසො න විජහිතබ්බොති පන අත්ථෙ සති නදියා අතිවිත්ථාරත්තා බහුසාධාරණත්තා ච අන්තොනදියං වීචරං යපෙත්වා නදිහත්ථපාසෙ යීතෙන වීචරස්ස පවත්තිං ජානිතුං න සක්කා භවෙය්‍ය. එස නයො සමුද්දජාතස්සරෙසුපි. අන්තොඋදකුක්ඛෙපෙ වා තස්ස හත්ථපාසෙ වා යීතෙන පන සක්කාති අයං අම්භාකං අත්තනොමති, විචාරෙත්වා ගහෙතබ්බං. විහාරසීමන්ති අවිජ්ජවාසසීමං සන්ධායාහ. එත්ථ ච විහාරස්ස නානාකුලසන්තකභාවෙපි අවිජ්ජවාසසීමාපරිවිජේදබ්හන්තරෙ සබ්බත්ථ වීචරඅවිජ්ජවාසසම්භවතො පටානත්තා තත්ථ සත්ථපරිභාරො න ලබ්හතීති “විහාරං ගන්ත්වා වසිතබ්බ”න්ති වුත්තං. සත්ථසම්පෙති ඉදං යථාවුත්තඅබ්හන්තරපරිවිජේදවසෙන වුත්තං.

යස්මා “නානාකුලස්ස පරික්ඛිත්තෙ ඛෙත්තෙ වීචරං නික්ඛිපිත්වා ඛෙත්තද්වාරමූලෙ වා තස්ස හත්ථපාසෙ වා වත්ථබ්බ”න්ති වුත්තං, තස්මා ද්වාරමූලතො අඤ්ඤත්ථ ඛෙත්තෙපි වසන්තෙන වීචරං නික්ඛිපිත්වා හත්ථපාසෙ කත්වායෙව වසිතබ්බං.

විහාරො නාම සපරික්ඛිත්තො වා අපරික්ඛිත්තො වා සකලො ආවාසොති වදන්ති. යස්මිං විහාරෙති එත්ථ පන එකගෙහමෙව වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. පි. ටී. 1.491-494) පන “විහාරො නාම උපචාරසීමා. යස්මිං විහාරෙති තස්ස අන්තොපරිවෙණාදිං සන්ධාය වුත්ත”න්ති වුත්තං. එකකුලාදිසන්තකතා චෙත්ථ කාරාපකානං වසෙන චෙදිතබ්බා.

යං මජ්ඣන්තිකෙ කාලෙ සමන්තා ඡායා ඵරතීති යදා මහාවීරියං උජ්ජකමෙව ගච්ජන්තං සූරියමණ්ඩලං මජ්ඣන්තිකං පාපුණාති, තදා යං ඔකාසං ඡායා ඵරති, තං සන්ධාය වුත්තං. විමතිවිනොදනියං පන “ඡායාය චූට්ඨොකාසස්සාති උජ්ජකං අවික්ඛිත්තලෙඛිට්ඨපාතබ්හන්තරං සන්ධාය වදන්ති”ති වුත්තං. අගමනපථෙති තදගෙව ගන්ත්වා නිවත්තෙතුං අසක්කුණෙය්‍යකෙ සමුද්දමජ්ඣෙ යෙ දීපකා, තෙසුති යොජනා. ඉතරස්මින්නි පුරත්ථිමදිසාය වීචරෙ.

52. නදිං ඔතරතීති හත්ථපාසං මුඤ්චිත්වා ඔතරති. නාපජ්ජතීති පරිභොගපච්චයා දුක්කටං නාපජ්ජති. තෙනාහ “සො හී”තිආදි. අපරිභොගාරහත්තාති ඉමිනා නිස්සග්ගියවීචරං අනිස්සජ්ජිත්වා පරිභුඤ්ජන්තස්ස දුක්කටං අවිත්තකන්ති සිද්ධං. එකං පාරුපිත්වා එකං අංසකුටෙ යපෙත්වා ගන්තබ්බන්ති ඉදං බහුනං සඤ්චරණට්ඨානෙ එවං අකත්වා ගමනං න සාරුජ්ජන්ති කත්වා වුත්තං, න ආපත්තිඅභිගත්තා. බහිගාමෙ යපෙත්වාපි අපාරුපිතබ්බතාය වුත්තං “විනයකම්මං කාතබ්බ”න්ති. අථ වා විහාරෙ සභාගං හික්ඛුං න පස්සති, එවං සති ආසනසාලං

ගන්නවා විනයකම්මං කාතබ්බන්ති යොජනා. ආසනසාලං ගව්ඡන්තෙන කිං තීභි විවරෙහි ගන්නබ්බන්ති ආහ “සන්නරුත්තරෙනා”ති නට්ඨවීවරස්ස සන්නරුත්තරසාදියනතො. සඬ්ඝාටි පන කිං කාතබ්බාති ආහ “සඬ්ඝාටිං බහිගාමෙ යපෙත්වා”ති. උත්තරාසඬ්ගෙ ව බහිගාමෙ යපිතසඬ්ඝාටියඤ්ච පයමං විනයකම්මං කත්වා පච්ඡා උත්තරාසඬ්ගං නිවාසෙත්වා අන්තරවාසකෙ කාතබ්බං. එත්ථ ව බහිගාමෙ යපිතස්සපි විනයකම්මවචනතො පරම්මුඛාපි යීතං නිස්සජ්ජිතුං, නිස්සට්ඨං දාතුඤ්ච වට්ටතීති වෙදිතබ්බං.

දහරානං ගමනෙ සඋස්සාහත්තා “නිස්සයො පන න පටිප්පස්සම්භතී”ති චුත්තං. මුහුත්තං...පෙ.... පටිප්පස්සම්භතීති සඋස්සාහත්තෙ ගමනස්ස උපවිජින්නත්තා චුත්තං, තෙසං පන පුරාරුණා උට්ඨන්තිවා සඋස්සාහෙන ගව්ඡන්තානං අරුණෙ අන්තරා උට්ඨිතෙපි න පටිප්පස්සම්භතී “යාව අරුණුග්ගමනා සයන්ති”ති චුත්තත්තා. තෙනෙව “ගාමං පවිසිත්වා...පෙ.... න පටිප්පස්සම්භතී”ති චුත්තං. අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස වචනං අග්ගහෙත්වාතිආදිමිහි සඋස්සාහත්තා ගමනක්ඛණෙ පටිප්පස්සද්ධි න චුත්තා. ධෙනුහයෙනාති තරුණවච්ඡගාවිනං ආධාවිත්වා සිඬ්ගෙන පහරණහයෙන. නිස්සයො ව පටිප්පස්සම්භතීති එත්ථ ධෙනුහයාදිහි යීතානං යාව භයච්ඡපසමා යාතබ්බතො “අන්තොඅරුණෙයෙව ගමිස්සාමී”ති නියමෙතුං අසක්කුණෙයාත්තා චුත්තං. යත්ථ පන එවං නියමෙතුං සක්කා, තත්ථ අන්තරා අරුණෙ උග්ගතෙපි නිස්සයො න පටිප්පස්සම්භතී හෙසජ්ජත්ථාය ගාමං පටිට්ඨදහරානං විය.

අන්තොසීමායං ගාමන්ති අවිජ්ජවාසසීමාසම්මුතිතො පච්ඡා පතිට්ඨාපිතගාමං සන්ධාය වදති ගාමඤ්ච ගාමුප්පාරඤ්ච යපෙත්වා සම්මන්තිතබ්බතො. පටිට්ඨානන්ති ආවරියන්තෙවාසිකානං විසුං විසුං ගතානං අවිජ්ජවාසසීමත්තා නෙව විවරානි නිස්සග්ගියානි භොන්ති, සඋස්සාහතාය න නිස්සයො පටිප්පස්සම්භතී. අන්තරාමග්ගෙති ධම්මං සුත්වා ආගව්ඡන්තානං අන්තරාමග්ගෙ.

ඉති විනයසඬ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඬ්ඛකාරෙ

විවරවිජ්ජවාසවිනිච්ඡයකථාලඬ්ඛකාරො නාම

නවමො පරිච්ඡෙදො.

10. භණ්ඩපටිසාමනවිනිච්ඡයකථා

53. එවං විවරවිජ්ජවාසවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි භණ්ඩපටිසාමනවිනිච්ඡයං කථෙතුං “භණ්ඩස්ස පටිසාමන”න්තිආදිමාහ. තත්ථ භඩ්තබ්බං භාජෙතබ්බන්ති භණ්ඩං, භඩ්තබ්බං ඉච්ඡිතබ්බන්ති වා භණ්ඩං, භණ්ඩන්ති පරිභණ්ඩන්ති සත්තා එතෙනාති වා භණ්ඩං, මූලධනං, පරික්ඛාරො වා. චුත්තඤ්ච අභිධානජ්ජපදිපිකායං –

“භාජනාදිපරික්ඛාරෙ, භණ්ඩං මූලධනෙපි වා” ති.

තස්ස භණ්ඩස්ස, පටිසාමියනෙ පටිසාමනං, රක්ඛණං ගොපනන්ති අත්ථො. තෙනාහ “පරෙසං භණ්ඩස්ස ගොපන”න්ති. මාතු කණ්ණපිළන්ධනං තාලපණ්ණමිපිති පි-
සද්දො සම්භාවනත්ථො. තෙන පගෙව අඤ්ඤාතකානං සන්තකන්ති දස්සෙති.
ගිහිසන්තකන්ති ඉමිනා පඤ්චන්තං සහධම්මිකානං සන්තකං පටිසාමෙතුං වට්ටතිති
දීපෙති. භණ්ඩාගාරිකසීසෙනාති එතෙන විස්සාසග්ගාභාදිනා ගහෙත්වා
පටිසාමෙන්තස්ස අනාපත්තිති දස්සෙති. තෙන වක්ඛති “අත්තනො අත්ථාය
ගහෙත්වා පටිසාමෙතබ්බං”න්ති. ඡන්දෙනපි භයෙනපිති වඩ්ඪකීආදීසු ඡන්දෙන,
රාජවල්ලභාදීසු භයෙන බලක්කාරෙන පාතෙත්වා ගතෙසු ව පටිසාමෙතුං වට්ටතිති
යොජෙතබ්බං.

සඬගොපනත්ථාය අත්තනො හත්ථෙ නික්ඛිත්තස්ස භණ්ඩස්ස ගුත්තට්ඨානෙ
පටිසාමනපයොගං විනා “නාහං ගණ්හාමි” තිආදිනා අඤ්ඤස්මිං පයොගෙ අකතෙ
රජ්ජසඬබොහාදිකාලෙ “න දානි තස්ස දස්සාමි, න මය්හං දානි දස්සති” ති උභොහිපි
සකසකට්ඨානෙ නිසිදිත්වා ධුරනික්ඛෙපෙ කතෙපි අවහාරො නත්ථි. කෙච් පනෙත්ථ
“පාරාජිකමෙව පටිසාමනපයොගස්ස කතත්තා” ති වදන්ති, තං තෙසං මතිමත්තං, න
සාරතො පච්චෙතබ්බං. පටිසාමනකාලෙ හිස්ස ථෙය්‍යවිත්තං නත්ථි, “න දානි තස්ස
දස්සාමි” ති ථෙය්‍යවිත්තුප්පත්තික්ඛණෙ ව සාමිනො ධුරනික්ඛෙපවිත්තප්පවිත්තියා
හෙතුභූතො කායවච්ඡයොගො නත්ථි, යෙන සො ආපත්තිං ආපජ්ජෙය්‍ය. න හි
අකිරියසමුට්ඨානා අයං ආපත්තිති. දානෙ සඋස්සාහො, රක්ඛති තාවාති අවහාරං
සන්ධාය අවුත්තත්තා “නාහං ගණ්හාමි” තිආදිනා මුසාවාදකරණෙ පාවිත්තියමෙව
හොති, න දුක්කටං ථෙය්‍යවිත්තාභාවෙන සහපයොගස්සපි අභාවතොති ගහෙතබ්බං.

යදිපි මුඛෙන දස්සාමිති වදති...පෙ.... පාරාජිකන්ති එත්ථ කතරපයොගෙන
ආපත්ති, න තාව පඨමෙන භණ්ඩපටිසාමනපයොගෙන තදා ථෙය්‍යවිත්තභාවා, නාපි
“දස්සාමි” ති කථනපයොගෙන තදා ථෙය්‍යවිත්තෙ විජ්ජමානෙපි පයොගස්ස
කප්පියත්තාති? වුවුවතෙ – සාමිනා “දෙහි” ති බහුසො යාචියමානොපි අදත්වා යෙන
පයොගෙන අත්තනො අදාතුකාමතං සාමිකස්ස ඤාපෙසි, යෙන ව සො අදාතුකාමො
අයං වික්ඛිපතිති ඤත්වා ධුරං නික්ඛිපති, තෙනෙව පයොගෙනස්ස ආපත්ති. න
හෙත්ථ උපනික්ඛිත්තභණ්ඩෙ පරියායෙන මුත්ති අත්ථි. අදාතුකාමතාය හි “කදා තෙ
දින්නං, කත්ථ තෙ දින්න”න්තිආදිපරියායවචනෙනපි සාමිකස්ස ධුරෙතික්ඛිපාපිතෙ
ආපත්තියෙව. තෙනෙව අට්ඨකථායං වුත්තං “කිං තුම්හෙ භණ්ඨ...පෙ.... උහින්තං
ධුරනික්ඛෙපෙන හික්ඛුනො පාරාජික”න්ති. පරසන්තකස්ස පරෙහි ගණ්හාපනෙ එව
හි පරියායතො මුත්ති, න සබ්බත්ථාති ගහෙතබ්බං. අත්තනො හත්ථෙ
නික්ඛිත්තත්තාති එත්ථ අත්තනො හත්ථෙ සාමිනා දින්නතාය භණ්ඩාගාරිකට්ඨානෙ
ධීතත්තා ව යානාවාවනෙපි නත්ථි අවහාරො, ථෙය්‍යවිත්තෙන පන ගහණෙ
දුක්කටතො න මුවවතිති වෙදිතබ්බං. එසෙව නයොති අවහාරො නත්ථි,
භණ්ඩදෙය්‍යං පන හොතිති අධිප්පායො.

54. පඤ්චන්තං සහධම්මිකානන්ති

හික්ඛුහික්ඛුහිසික්ඛමානසාමණෙරසාමණෙරිනං. එතෙන න කෙවලං ගිහීනං එව,
අථ බො තාපසපරිබ්බාජකාදීනම්පි සන්තකං පටිසාමෙතුං න වට්ටතීති දස්සෙති.
නට්ඨෙපි ගීවා න හොති, කස්මා? අසම්පට්ඨිභාපිතත්තාති අත්ථො. දුතියෙ එසෙව
නයොති ගීවා න හොති, කස්මා? අජානිතත්තා. තතියෙ ව එසෙව නයොති ගීවා න
හොති, කස්මා? පටික්ඛිපිතත්තා. එත්ථ ව කායෙන වා වාචාය වා චිත්තෙන වා
පටික්ඛිත්තොපි පටික්ඛිත්තොයෙව නාම හොති.

තස්සෙව ගීවා හොති, න සෙසහික්ඛුනං, කස්මා? තස්සෙව භණ්ඩාගාරිකස්ස
භණ්ඩාගාරෙ ඉස්සරහාවතො. භණ්ඩාගාරිකස්ස ගීවා න හොති අලසජාතිකස්සෙව
පමාදෙන හරිතත්තා. දුතියෙ භණ්ඩාගාරිකස්ස ගීවා න හොති තස්ස
අනාරොචිතත්තා. නට්ඨෙ තස්ස ගීවා තෙන යපිතත්තා. තස්සෙව ගීවා, න
අඤ්ඤෙසං තෙන භණ්ඩාගාරිකෙන සම්පට්ඨිතත්තා යපිතත්තා ව. නත්ථි ගීවා
තෙන පටික්ඛිපිතත්තා. නට්ඨං සුනට්ඨමෙව භණ්ඩාගාරිකස්ස අසම්පට්ඨිභාපනතො.
නට්ඨෙ ගීවා තෙන යපිතත්තා. සබ්බං තස්ස ගීවා තස්ස භණ්ඩාගාරිකස්ස පමාදෙන
හරණතො. තත්ථෙව උපවාසෙ විජ්ජමානෙති භණ්ඩාගාරිකස්ස සම්පෙයෙව
උච්චාරපස්සාවට්ඨානෙ විජ්ජමානෙ.

55. මයි ව මතෙ සඬ්ඝස්ස ව සෙනාසනෙ විනට්ඨෙති එත්ථ කෙවලං සඬ්ඝස්ස
සෙනාසනං මා විනස්සිති ඉමිනා අධිජ්ජායෙන විවරිතුම්පි වට්ටතියෙවාති වදන්ති.
“තං මාරස්සාමි”ති එත්තකෙ චුත්තෙපි විවරිතුං වට්ටති “ගිලානපක්ඛෙ යීතත්තා
අවිසයො”ති චුත්තත්තා. මරණතො හි පරං ගෙලඤ්ඤං අවිසයත්තඤ්ඤං නත්ථි.
“ද්වාරං ඡින්නිත්වා හරිස්සාමා”ති එත්තකෙ චුත්තෙපි විවරිතුං වට්ටතියෙව.
සභායෙහි භවිතබ්බන්ති තෙහිපි හික්ඛාචාරාදීහි පරියෙසිත්වා අත්තනො සන්තකම්පි
කිඤ්චි කිඤ්චි දාතබ්බන්ති චුත්තං හොති. අයඤ්ඤි සාමීචීති භණ්ඩාගාරෙ වසන්තානං
ඉදං වත්තං. ලොලමහාපෙරොති මන්දො මොමුහො ආකිණ්ණවිහාරී සදා
කීලාපසුතො වා මහාපෙරො.

56. ඉතරෙහීති තස්මිංයෙව ගබ්භෙ වසන්තෙහි හික්ඛුහි. විහාරරක්ඛණවාසෙ
නියුත්තො විහාරවාරිකො, වුඩ්ඪපට්ඨපාටියා අත්තනො වාසෙ විහාරරක්ඛණකො.
නිවාපන්ති හත්තවෙනනං. වොරානං පටිපථං ගතෙසුති වොරානං ආගමනං ඤාත්වා
“පයමනරංයෙව ගන්ත්වා සද්දං කරිස්සාමා”ති වොරානං අභිමුඛං ගතෙසු.
“වොරෙහි භට්ඨණ්ඩං ආහරිස්සාමා”ති තෙසං අනුපථං ගතෙසුපි එසෙව නයො.
නිබද්ධං කත්වාති “අසුකකුලෙ යාගුහත්තං විහාරවාරිකානංයෙවා”ති එවං නියමනං
කත්වා. ද්වෙ නිස්සො යාගුසලාකා ව වත්තාරි පඤ්ච සලාකහත්තාති ව
ලභමානොවාති ඉදං නිදස්සනමත්තං, තතො උභං වා හොතු අධිකං වා, අත්තනො
ව වෙය්‍යාවච්චකරස්ස ව යාපනමත්තං ලභනමෙව පමාණන්ති ගහෙනබ්බං.
නිස්සිතකෙ ජග්ගාපෙන්නීති අත්තනො අත්තනො නිස්සිතකෙ හික්ඛාචරියාය
පොසෙන්නා නිස්සිතකෙහි විහාරං ජග්ගාපෙන්නී. අසභායස්සාති සභායරහිතස්ස.
“අසභායස්ස අදුතියස්සා”ති පාඨො යුත්තො. පච්ඡිමං පුරිමස්සෙව වෙච්චනං.

අසභායස්ස වා අත්තදුතියස්ස වාති ඉමස්මිං පන පාඨෙ එකෙන ආනිතං ද්විත්තං නප්පහොතිති අත්තදුතියස්සපි වාරො නිවාරිතොති වදන්ති, තං “යස්ස සභාගො භික්ඛු භත්තං ආනෙත්වා දාතා නත්ථී”ති ඉමිනා න සමෙති, වීමංසිතබ්බං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.112) පන “අත්තදුතියස්සාති අප්පිච්ඡස්ස. අත්තාසරීරමෙව දුතියො, න අඤ්ඤොති හි අත්තදුතියො, තදුභයස්සපි අත්ථස්ස විභාවනං ‘යස්සා’තිආදි. එතෙන සබ්බෙන එකෙකස්ස වාරො න පාපෙතබ්බොති දස්සෙති”ති වුත්තං.

පාකවත්තත්ථායාති නිව්චං පචිතබ්බයාගුහත්තසඛිඛාතවත්තත්ථාය. යපෙන්නීති දායකා යපෙන්නි. තං ගහෙත්වාති තං ආරාමිකාදීහි දීයමානං භාගං ගහෙත්වා. උපජීවන්තෙන යාතබ්බන්ති අබ්භොකාසිකරුක්ඛමුලිකෙනපි පාකවත්තං උපනිස්සාය ජීවන්තෙන අත්තනො පත්තවීචරරක්ඛණත්ථාය විභාරවාරෙ සම්පත්තෙ යාතබ්බං. න ගාභාපෙතබ්බොති එත්ථ යස්ස අබ්භොකාසිකස්සපි අත්තනො අධිකපරික්ඛාරො වෙ යපිතො අත්ථී, වීචරාදිසඛිසිකභාගෙපි ආලයො අත්ථී, සොපි ගාභාපෙතබ්බො. පරිපූච්ඡන්ති පුච්ඡිතපඤ්ඤවිස්සජ්ජනං, අට්ඨකථං වා. දිගුණන්ති අඤ්ඤොති ලබ්භමානතො ද්විගුණං. පක්ඛවාරෙනාති අඛිස්මාසවාරෙන.

ඉති විනයසඛිගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඬිකාරෙ

භණ්ඩපටිසාමනවිනිච්ඡයකථාලඬිකාරො නාම

දසමො පරිච්ඡෙදො.

11. කයවික්කයසමාපත්තිවිනිච්ඡයකථා

57. එවං භණ්ඩපටිසාමනවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි කයවික්කයවිනිච්ඡයං කථෙත්තො “කයවික්කයසමාපත්ති”තිආදිමාහ. තත්ථ කයනං කයො, පරභණ්ඩස්ස ගහණං, වික්කයනං වික්කයො, සකභණ්ඩස්ස දානං, කයො ව වික්කයො ව කයවික්කයං. සමාපජ්ජනං සමාපත්ති, තස්ස දුට්ඨස්ස කිරියස්ස කරණං. තස්සරූපං දස්සෙති “ඉමිනා”තිආදිනා.

සෙසඤ්ඤාතකෙසු සද්ධාදෙය්‍යවිනිපාතසම්භවතො තදභාවට්ඨානම්පි දස්සෙතුං “මාතරං වා පන පිතරං වා”තිආදි වුත්තං. තෙන විඤ්ඤත්තිසද්ධාදෙය්‍යවිනිපාතනඤ්ඤ ව න හොති “ඉමිනා ඉදං දෙහී”ති වදන්තොති දස්සෙති, කයවික්කයං පන ආපජ්ජන්ති “ඉමිනා ඉදං දෙහී”ති වදන්තොති දස්සෙති. ඉමිනා ව උපරි අඤ්ඤාතකත්තාදිනා ව සෙසඤ්ඤාතකං “ඉමං දෙහී”ති වදනො විඤ්ඤත්ති න හොති, “ඉමං ගණ්භාහී”ති පන දදතො සද්ධාදෙය්‍යවිනිපාතනං, “ඉමිනා ඉමං දෙහී”ති කයවික්කයං ආපජ්ජතො නිස්සග්ගියන්ති අයම්පි අත්ථො දස්සිතො හොති මිගපදවලඤ්ජනනායෙන. තස්මාඉච්චාදිකෙපි “මාතාපිතූහි සද්ධිං කයවික්කයං, සෙසඤ්ඤාතකෙහි සද්ධිං ද්වෙ ආපත්තියො, අඤ්ඤාතකෙහි සද්ධිං

තිස්සෝ ආපත්තියෝ” ති වත්තබ්බේ තෙනෙව නායායෙන ඤාතුං සක්කාති කත්වා න
වුත්තත්ති දට්ඨබ්බං, අඤ්ඤා අබ්‍යාපිතදොසෝ සියා.

“ඉදං භත්තං භුඤ්ජිත්වා ඉදං කරොථා” ති වුත්තෙ පුබ්බාපරසම්බන්ධාය
කිරියාය වුත්තත්තා “ඉමිනා ඉදං දෙහි” ති වුත්තසදිසං හොති. ඉදං භත්තං භුඤ්ජ,
ඉදං නාම කරොහි” ති වා, “ඉදං භත්තං භුත්තොසි, ඉදං නාම කරොහි, ඉදං භත්තං
භුඤ්ජිස්සසි, ඉදං නාම කරොහි” ති පන වුත්තෙ අසම්බන්ධාය කිරියාය වුත්තත්තා
කයවික්කයො න හොති. විසාසාදානං භත්තදානෙ ව අනපෙක්ඛන්තා
සද්ධාදෙයාවනිපාතනං න හොති, කාරාපනෙ භත්ථකම්මමත්තත්තා විඤ්ඤත්ති න
හොති, තස්මා වට්ඨති. “එක්ථ වා” තිආදිනා අසතිපි නිස්සග්ගියවත්ථුම්හි පාවිත්තියං
දෙසෙතබ්බන්ති දස්සෙති.

අග්ගං පුච්ඡිතුං වට්ඨති, එත්තාවතා කයවික්කයො න හොතීති අත්ථො.
ගණ්හිතුං වට්ඨතීති “ඉමිනා ඉදං දෙහි” ති අවුත්තත්තා කයවික්කයො න හොති,
මූලස්ස අත්ථිතාය විඤ්ඤත්තිපි න හොති. පත්තො න ගහෙතබ්බො පරහණ්ඩස්ස
මහග්ගතාය. එවං සති කථං කාතබ්බොති ආහ “මම වත්ථු අප්පග්ගන්ති
ආචික්ඛිතබ්බ”න්ති. හණ්ඩං අග්ගාපෙත්වා කාරෙතබ්බතං ආපජ්ජති
ථෙය්‍යාවහාරසම්භවතො, උනමාසකං වෙ අග්ගති, දුක්කටං. මාසකතො පට්ඨාය
යාව උනපඤ්චමාසකං වෙ අග්ගති, පුල්ලව්වයං. පඤ්චමාසකං වෙ අග්ගති,
පාරාජිකන්ති වුත්තං හොති. දෙති, වට්ඨති පුඤ්ඤත්ථාය දින්නත්තා අධිකස්ස.
කප්පියකාරකස්ස පන...පෙ.... වට්ඨති උහතො කප්පියහණ්ඩත්තා. එකතො
උහතො වා වෙ අකප්පියහණ්ඩං හොති, න වට්ඨති. “මා ගණ්හාහි” ති වත්තබ්බො,
කස්මා? කප්පියකාරකස්ස අෂෙකත්තා.

අඤ්ඤාන අප්පට්ඨග්ගිතෙන අත්ථො, කස්මා? සත්තාහකාලිකත්තා තෙලස්ස.
පට්ඨග්ගිතතෙලං සත්තාහපරමං එව යපෙනබ්බං, තස්මා තතො පරං යපිතුකාමස්ස
අප්පට්ඨග්ගිතතෙලෙන අත්ථො හොති. අප්පට්ඨග්ගිතං දුසෙය්‍ය, අනියම්මකාලං
අප්පට්ඨග්ගිතතෙලං නාළියං අවසිට්ඨපට්ඨග්ගිතතෙලං අත්තතො කාලං
වත්තාපෙය්‍ය.

58. ඉදං පත්තවතුක්කං වෙදිතබ්බන්ති අකප්පියපත්තවතුක්කං වුත්තං,
පඤ්චමො පන කප්පියො. තෙන වක්ඛති “අයං පත්තො සබ්බකප්පියො බුද්ධානම්පි
පරිභොගාරහො” ති. අයං පත්තො මහාඅකප්පියො නාම, කස්මා? රුපියං
උග්ගණ්හිත්වා අයබ්ඡං සමුට්ඨාපෙත්වා තෙන ලොහෙන පත්තස්ස කාරිත්තත්තා, එවං
බ්ඡතො පට්ඨාය දුස්සිත්තා. යථා ව තතියපාරාජිකවිසයෙ ථාවරපයොගෙසු
පාසසුලාදීසු මූලතො පට්ඨාය කාරිතෙසු කිස්මිඤ්චි දණ්ඩමත්තෙ වා වාකමත්තෙ වා
අවසිට්ඨෙ සති න මුච්චති, සබ්බස්මිං නට්ඨෙයෙව මුච්චති, එවම්ධාපි බ්ඡතො
පට්ඨාය කතත්තා තස්මිං පත්තෙ කිස්මිඤ්චි පත්තෙ අවසිට්ඨෙපි කප්පියො භවිතුං න
සක්කා. තථා ව වක්ඛති “සවෙපි තං විනාසෙත්වා ථාලකං කාරෙති, තම්පි
අකප්පිය”න්ත්‍යාදි. එවං සන්තෙපි දුතියපත්තෙ විය මූලෙ ව මූලස්සාමිකානං,

පත්තෙ ව පත්තස්සාමිකානං දින්නෙ කප්පියො කාතුං සක්කා භවෙය්‍ය නු ඛොති ආසඬ්ඛායමාහ “න සක්කා කෙනවි උපායෙන කප්පියො කාතු”න්ති. තස්සත්ථො – දුතියපත්තං රුපියං පටිග්ගණ්හිත්වා ගිහිහි පරිනිට්ඨාපිතමෙව කිණාති, න ඛිජනො පට්ඨාය දුසෙති, තස්මා දුතියපත්තො කප්පියො කාතුං සක්කා, ඉධ පන ඛිජනො පට්ඨාය දුසිතත්තා තෙන හික්ඛුනා තං පත්තං පුන අයපාසාණඛිජං කාතුං අසක්කුණෙය්‍යත්තා, පටිග්ගහිතරුපියස්ස ව චළඤ්ජිතත්තා පුන සාමිකානං දාතුං අසක්කුණෙය්‍යත්තා න සක්කා කෙනවි උපායෙන කප්පියො කාතුන්ති.

ඉදානි තං අසක්කුණෙය්‍යත්තං අඤ්ඤෙත පකාරෙන විත්ථාරෙතුං “සචෙපි”තිආදිමාහ. ඉමිනා කිඤ්චිපි අයවත්ථුම්හි අවසිට්ඨෙ සති අකප්පියොව හොතිති දස්සෙති. තෙන වුත්තං විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.591) “රුපියං උග්ගණ්හිත්වාති ඉදං උක්කට්ඨවසෙන වුත්තං, මුත්තාදිදුක්කට්ඨත්ථුම්හි උග්ගණ්හිත්වා කාරිතම්පි පඤ්චන්තං න වට්ටති එව. සමුට්ඨාපෙතීති සයං ගන්ත්වා වා ‘ඉමං කභාපණාදිං කම්මකාරානං දත්වා ඛිජං සමුට්ඨාපෙහි’ති අඤ්ඤං ආණාපෙත්වා වා සමුට්ඨාපෙති. මහාඅකප්පියොති අත්තනාව ඛිජනො පට්ඨාය දුසිතත්තා අඤ්ඤස්ස මූලස්සාමිකස්ස අභාවනො වුත්තං. සො හි වොරෙහි අවිජින්නොපි පුන ලද්ධො ජානන්තස්ස කස්සවිපි න වට්ටති. යදි හි වට්ටෙය්‍ය, තළාකාදිසු විය ‘අවිජින්නො වට්ටති’ති ආවරියා වදෙය්‍යුං. න සක්කා කෙනවි උපායෙනාති සඬ්ඝස්ස විස්සජ්ජනෙන වොරාදිඅවිජින්නෙනෙපි කප්පියො කාතුං න සක්කා, ඉදඤ්ච තෙන රුපෙන ධීතං තම්මූලකෙන වත්ථමුත්තාදිරුපෙන ධීතඤ්ච සන්ධාය වුත්තං. දුක්කට්ඨත්ථුම්හි හි තම්මූලකකප්පියවත්ථු ව න සක්කා කෙනවි තෙන රුපෙන කප්පියං කාතුං. යදි පන සො හික්ඛු තෙන කප්පියවත්ථුනා, දුක්කට්ඨත්ථුනා වා පුන රුපියං වෙනාපෙය්‍ය, තං රුපියං නිස්සජ්ජාපෙත්වා අඤ්ඤෙසං කප්පියං කාතුම්පි සක්කා භවෙය්‍යාති දට්ඨබ්බ”න්ති. යං පන සාරත්ථදීපනියං පපඤ්චිතං, යඤ්ච තමෙව ගහෙත්වා පොරාණට්ඨකායං පපඤ්චිතං, තං විත්ථාරෙත්වා වුව්චමානං අතිවිත්ථාරිතඤ්ච භවිස්සති, සොතුනඤ්ච දුබ්බිඤ්ඤෙය්‍යං, තස්මා එත්තකමෙව වදිමහ, අත්ථිකෙහි පන තෙසු තෙසු පකරණෙසු ඔලොකෙත්වා ගහෙතබ්බන්ති.

දුතියපත්තෙ පඤ්චන්තම්පි සහධම්මිකානං න කප්පතීති රුපියස්ස පටිග්ගහිතත්තා, කයවික්කයස්ස ව කතත්තා. සක්කා පන කප්පියො කාතුන්ති ගිහිහි පරිනිට්ඨාපිතපත්තස්සෙව කිණිතත්තා, ඛිජනො පට්ඨාය අදුසිතත්තා, මූලමූලස්සාමිකානඤ්ච පත්තපත්තස්සාමිකානඤ්ච විජ්ජමානත්තා. යථා පන සක්කා හොති, තං දස්සෙතුං “මූලෙ”තිආදිමාහ.

තතියපත්තෙ සද්දිසොයෙවාති “පඤ්චන්තම්පි සහධම්මිකානං න වට්ටති, සක්කා පන කප්පියො කාතු”න්ති ඉමං නයං නිද්දිසති. නනු තතියපත්තො කප්පියවොහාරෙන ගහිතො, අථ කස්මා අකප්පියොති වොදනං සන්ධායාහ “කප්පියවොහාරෙන ගහිතොපි දුතියපත්තසද්දිසොයෙව, මූලස්ස සම්පට්චිජිතත්තා අකප්පියො”ති. දුතියවොදනං පන සයමෙව වදති. එත්ථ ව

“දුතියපත්තසදියොයොවා” ති වුත්තත්තා මුලෙ ව මුලස්සාමිකානං, පත්තෙ ව පත්තස්සාමිකානං දිත්තෙ කප්පියො හොති, කප්පියහණ්ඩං දත්වා ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතිති දට්ඨබ්බො. මුලස්ස අනිස්සට්ඨත්තාති යෙන උග්ගහිතමුලෙන පත්තො කීතො, තස්ස මුලස්ස සඬ්ඝමජ්ඣෙ අනිස්සට්ඨත්තා. එතෙන රුපියමෙව නිස්සජ්ජිතබ්බං, න තම්මුලකං අරුපියන්ති දස්සෙති. යදි හි තෙන සම්පට්ච්ඡිතමුලං සඬ්ඝමජ්ඣෙ නිස්සට්ඨං සියා, තෙන කප්පියෙන කම්මෙන ආරාමිකාදීහි ගහෙත්වා දිත්තපත්තො රුපියපටිග්ගාහකං යපෙත්වා සෙසානං වට්ටෙය්‍ය.

චතුත්ථපත්තෙ දුබ්බිවාරිතත්තාති “ඉමෙ කභාපණෙ දත්වා ඉදං දෙහී” ති ගහිතත්තා ගිහිසන්තකානං කභාපණානං දුට්ඨුවිවාරිතත්තා එතස්ස විවාරණකස්ස හික්ඛුනො එව න වට්ටතිති අත්ථො. මුලස්ස අසම්පට්ච්ඡිතත්තාති එතෙන මුලස්ස ගිහිසන්තකත්තං දස්සෙති, තෙනෙව පත්තස්ස රුපියසංවොහාරෙන අනුප්පන්තකඤ්ච දස්සෙති, තෙන ව තස්ස පත්තස්ස නිස්සජ්ජියාහාවං, හික්ඛුස්ස ව පාවිත්තියාහාවං දීපෙති, තෙන ව දුබ්බිවාරිතමත්තෙන දුක්කට්මත්තහාවං පකාසෙති. නිස්සජ්ජිති ඉදඤ්ච දානවසෙන වුත්තං, න විනයකම්මවසෙන. තෙනෙව ව “සප්පිස්ස පුරාපෙත්වා” ති වුත්තං.

පඤ්චමපත්තෙ සබ්බකප්පියොති අත්තනො ව පඤ්චන්තං සහධම්මිකානඤ්ච බුද්ධපච්චෙකබුද්ධානඤ්ච කප්පියො. තෙනාහ “බුද්ධානම්පි පරිභොගාරහො” ති.

ඉති විනයසඬ්ඝහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඬ්ඝකාරො

කයවික්කයසමාපත්තිවිනිවිජයකථාලඬ්ඝකාරො නාම

එකාදසමො පරිච්ඡෙදො.

12. රුපියාදිපටිග්ගහණවිනිවිජයකථා

59. එවං කයවික්කයසමාපත්තිවිනිවිජයං කථෙත්වා ඉදානි රුපියාදිපටිග්ගහණවිනිවිජයං කථෙත්තො “රුපියාදිපටිග්ගහො” තිආදිමාහ. තත්ථ සඤ්ඤාණත්ථාය කතං රූපං එත්ථ අත්ථිති රුපියං, යං කිඤ්චි වොහාරූපගං ධනං. තෙන වුත්තං සමන්තපාසාදිකායං (පාරා. අට්ඨ. 2.583-584) “ඉධ පන යං කිඤ්චි වොහාරගමනීයං කභාපණාදි අධිප්පෙත” ති. පයමං ආදියතීතිආදි, කිං තං? රුපියං, රුපියං ආදි යෙසං තෙති රුපියාදියො, දාසිදාසබ්බත්තවත්ථුආදියො, පටිග්ගහණං පටිග්ගහො, සම්පට්ච්ඡනන්ති අත්ථො. රුපියාදීනං පටිග්ගහො රුපියාදිපටිග්ගහො. ජාතසමයෙ උප්පන්නං රූපමෙව රූපං අස්ස හවති, න විකාරමාපජ්ජතිති ජාතරූපං, සුවණ්ණං. ධවලසභාවතාය සත්තෙහි රඤ්ජියතෙති රජතං, සජ්ඣු. ජාතරූපෙන කතො මාසකො ජාතරූපමාසකො. රජතෙන කතො මාසකො රජතමාසකොති ඉදං චතුබ්බිධමෙව නිස්සග්ගියවත්ථු හොති, න ලොහමාසකාදියොති ආහ “තම්බලොහාදීහි...පෙ.... සඬ්ඝහිතො” ති. තම්බලොහාදීහිති ආදි-සද්දෙන

කංසලොභවට්ටලොභතිපුසිසාදිහි කතොපි ලොභමාසකොයෙවාති දස්සෙති. කිං ඉදමෙව නිස්සග්ගියවත්ථු හොති, උදාහු මුත්තාදයොපිති ආහ “මුත්තා...පෙ.... දුක්කට්ඨවත්ථු”ති. ඉමෙසං ද්විත්තං වත්ථුනං කො විසෙසොති ආහ “තත්ථ නිස්සග්ගියවත්ථු...පෙ.... දුක්කට්ඨමෙවා”ති. තත්ථ නිස්සග්ගියවත්ථු අත්තනො අත්ථාය නිස්සග්ගියං පාවිත්තියං, සෙසානං අත්ථාය දුක්කට්ඨං, දුක්කට්ඨවත්ථු සබ්බෙසං අත්ථාය දුක්කට්ඨමෙවාති යොජනා.

ඉදානි තෙසු වත්ථුසු කප්පියාකප්පියවිනිච්ඡයං විත්ථාරතො දස්සෙතුං ආහ “තත්තායං විනිච්ඡයො”ති. තත්ථ සම්පට්ඨිතං න වට්ටති, කස්මා? “ඉදං සඬ්ඝස්ස දම්මි”ති අකප්පියවොහාරෙන දින්නත්තා. දන්වා පක්කමති, වට්ටති, කස්මා? සඬ්ඝස්ස හත්ථෙ අදන්වා වඩ්ඪකීආදිනං හත්ථෙ දින්නත්තා. එවම්පි වට්ටති ගිහීනං හත්ථෙ යපිතත්තා. පටික්ඛිපිතං න වට්ටති සඬ්ඝගණපුග්ගලානං අනාමසිතත්තා. “න වට්ටති”ති පටික්ඛිපිතබ්බං “තුම්හෙ ගහෙත්වා යපෙථා”ති චුත්තත්තා. පටිග්ගහණෙපි පරිභොගෙපි ආපත්තීති “සඬ්ඝස්ස දම්මි”ති චුත්තත්තා පටිග්ගහණෙ පාවිත්තියං, පරිභොගෙ දුක්කට්ඨං. ස්වෙව සාපත්තිකොති දුක්කට්ඨාපත්තිං සන්ධාය වදති. වදති, වට්ටති “තුම්හෙ පච්චයෙ පරිභුඤ්ජථා”ති කප්පියවොහාරෙන චුත්තත්තා. චීවරත්ථාය දින්නං චීවරෙයෙව උපනෙතබ්බං, කස්මා? යථා දායකා වදන්ති, තථා පටිපජ්ජිතබ්බත්තා. සෙනාසනපච්චයස්ස ඉතරපච්චයත්තයතො විසෙසං දස්සෙත්තො “සෙනාසනත්ථායා”තිආදිමාහ. ඉමිනා අවිස්සජ්ජියඅවෙහඬිගියභාවං දස්සෙති. එවං සන්තෙපි ආපදාසු කත්තබ්බවිධිං දස්සෙත්තො “සවෙ පනා”තිආදිමාහ.

60. එවං නිස්සග්ගියවත්ථුසු කත්තබ්බවිධිං දස්සෙත්වා ඉදානි දුක්කට්ඨවත්ථුසු කත්තබ්බවිධිං දස්සෙත්තො “සවෙ කොච්ඡි මය්හ”න්තාදිමාහ. එත්ථ පන පටිග්ගහණෙපි පරිභොගෙපි ආපත්තීති දුක්කට්ඨමෙව සන්ධාය චුත්තං. තළාකස්සපි ඛෙත්තසඬ්ගහිතත්තා තස්ස පටිග්ගහණෙපි ආපත්ති චුත්තා. “චත්තාරො පච්චයෙ පරිභුඤ්ජථාති දෙනීති එත්ථ ‘හික්ඛුසඬ්ඝස්ස චත්තාරො පච්චයෙ පරිභුඤ්ජිතං තළාකං දම්මි’ති වා ‘චතුපච්චයපරිභොගත්ථං තළාකං දම්මි’ති වා වදති, වට්ටතියෙව. ‘ඉතො තළාකතො උජ්ජන්තො පච්චයෙ දම්මි’ති චුත්තෙ පන චත්තබ්බමෙව නත්ථි”ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.537-539) චුත්තං. විමතිවිනොදනියම්පි (වි. වි. ටී. 1.538-539) තථෙව වත්වා “ඉදඤ්ච සඬ්ඝස්ස දියමානඤ්ඤෙව සන්ධාය චුත්තං, පුග්ගලස්ස පන එවම්පි දින්නං තළාකඛෙත්තාදි න වට්ටති. සුද්ධවිත්තස්ස පන උදකපරිභොගත්ථං කුපපොක්ඛරණිආදයො වට්ටන්ති. ‘සඬ්ඝස්ස තළාකං අත්ථි, තං කථ’න්ති හි ආදිනා සබ්බත්ථ සඬ්ඝවසෙනෙව චුත්ත’න්ති චුත්තං. හත්ථෙ භවිස්සතීති වසෙ භවිස්සති.

කප්පියකාරකං යපෙථාති චුත්තෙති සාමිච්චසෙන චුත්තං, අචුත්තෙපි යපෙත්තස්ස න දොසො අත්ථි. තෙනාහ “උදකං වාරෙතුං ලබ්භතී”ති. යස්මා පරසන්තකං හික්ඛුනං නාසෙතුං න වට්ටති, තස්මා “න සස්සකාලෙ”ති චුත්තං. සස්සකාලෙපි තාසෙත්වා මුඤ්චිතුං වට්ටති, අමුඤ්චතො පන භණ්ඩදෙයාං.

ජනපදස්ස සාමිකොති ඉමිනාව යො තං ජනපදං විචාරෙති, තෙනපි අවිජ්ජිත්ථා දිත්තං වට්ටති යෙවාවති වදන්ති. පුන දෙනීති අවිජ්ජිත්ථා පුන දෙනි, එවමිපි වට්ටති සම්බන්ධො. ඉමිනා යෙන කෙනවි ඉස්සරෙන “පරිච්චත්තමිදං භික්ඛුහි අස්සාමික” න්ති සඤ්ඤාය අත්තනො ගහෙත්වා දිත්තං වට්ටති දස්සෙති. උදකවාහකන්ති උදකමාතිකං. කස්පියවොහාරෙපි විනිච්ඡයං චක්ඛාමිති පාඨසෙසො. උදකවසෙනාති උදකපරිභොගත්ථං. සුද්ධවිත්තානන්ති උදකපරිභොගත්ථමෙව. ඉදං සහත්ථෙන ව අකස්පියවොහාරෙන ව කරොත්තෙ සන්ධාය වුත්තං. “සස්සසම්පාදනත්ථ” න්ති එවං අසුද්ධවිත්තානමිපි පන සයං අකත්වා කස්පියවොහාරෙන ආණාපෙතුං වට්ටති එව. කස්පියකාරකං යපෙතුං න වට්ටති ඉදං සහත්ථාදිනා කතතළාකත්තා අස්සාරුප්පන්ති වුත්තං. යපෙන්තස්ස පන තං පච්චයං පරිභුඤ්ජන්තස්ස වා සඬ්ඝස්ස ආපත්ති න පඤ්ඤායති, අට්ඨකථාපමාණෙන වා එත්ථ ආපත්ති ගහෙතබ්බො. අලජ්ජිනා කාරාපිතෙ චත්තබ්බමෙව නත්ථිති ආහ “ලජ්ජිභික්ඛුනා” ති, මත්තිකුද්ධරණාදීසු කාරාපිතෙසුති අධිප්පායො.

61. නවසස්සෙති අකතපුබ්බෙ කෙදාතෙර. කභාපණොති ඉමිනා ධඤ්ඤාට්ඨාපනෙ තස්සෙව අකස්පියන්ති දස්සෙති. අපරිච්ඡින්නභාගෙති “එත්තකෙ භූමිභාගෙ එත්තකො භාගො දාතබ්බො” ති එවං අපරිච්ඡින්නභාගෙ. ධඤ්ඤාට්ඨාපනෙ කසති, පයොගෙපි දුක්කට්ඨමෙව, න කභාපණාට්ඨාපනෙ විය. “කසථ වපථා” ති වචනෙන සබ්බෙසමිපි අකස්පියං සියාති ආහ “අවත්වා” ති. එත්තකො නාම භාගොති එත්ථ එත්තකො කභාපණොති ඉදමිපි සන්ධාය වදති. තථාචුත්තෙපි හි තදා කභාපණානං අවිජ්ජමානත්තා ආයතිං උප්පජ්ජමානං අඤ්ඤෙසං වට්ටති එව. තෙනාහ “තස්සෙව තං අකස්පිය” න්ති. තස්ස පන සබ්බපයොගෙසු පරිභොගෙ ව දුක්කට්ඨං. කෙවි පන ධඤ්ඤපරිභොගෙ එව ආපත්ති, න පුබ්බභාගෙති වදන්ති, තං න යුත්තං, යෙන මිනනරක්ඛණාදිනා පයොගෙන පච්ඡා ධඤ්ඤපරිභොගෙ ආපත්ති හොති තස්ස පයොගස්ස කරණෙ අනාපත්තියා අයුත්තත්තා. පරියායකථාය පන සබ්බත්ථ අනාපත්ති. තෙනෙව “එත්තකෙහි විහිහි ඉදඤ්චිදඤ්ච ආහරථා” ති නියමවචනෙ අකස්පියං වුත්තං. කභාපණවිචාරණෙපි එසෙව නයො. “චත්ථු ව එවරුපං නාම සංවිජ්ජති, කස්පියකාරකො නත්ථිති චත්තබ්බ” න්ති ආදිවචනඤ්චෙන්ථ සාධකං. රජ්ජුයා වා දණ්ඨෙත වාති එත්ථ “පාදෙහිපි මිනිතුං න වට්ටති” ති වදන්ති. බලෙ වා යත්වා රක්ඛතිති එත්ථ පන ථෙතෙත්වා ගණ්හන්තෙ දිස්වා “මා ගණ්හථා” ති නිචාරෙත්තො රක්ඛති නාම, සවෙ පන අවිචාරෙත්වා කෙවලං තුණ්හිභූතොව රක්ඛණත්ථාය ඔලොකෙත්තො තිට්ඨති, වට්ටති. “සවෙපි තස්මිං තුණ්හිභූතෙ චොරිකාය හරන්ති, ‘මයං භික්ඛුසඬ්ඝස්ස ආරොචෙස්සාමා’ ති එවං චත්තුමිපි වට්ටති” ති වදන්ති. නිහරාපෙති පටිසාමෙකීති එත්ථාපි “සවෙ පරියායෙන වදති, වට්ටති” ති වදන්ති. අපුබ්බස්ස අනුප්පාදිතත්තා අඤ්ඤෙසං වට්ටතිති ආහ “තස්සෙවතං අකස්පිය” න්ති.

සබ්බෙසං අකස්පියං, කස්මා? කභාපණානං විචාරිතත්තාති එත්ථ සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.537-539) එවං විචාරණා කතා – නනු ව දුබ්බිචාරිතමත්තෙන තස්සෙවතං අකස්පියං, න සබ්බෙසං රුපියසංවොහාරෙ

චතුත්ථපත්තො විය. චුත්තඤ්ඤි තත්ථ (පාරා. අට්ඨ. 2.589) “යො පන රුපියං අසම්පට්ඨිජිත්වා ‘ථෙරස්ස පත්තං කිණිත්වා දෙහි’ති පහිතකප්පියකාරකෙන සද්ධිං කම්මාරකුලං ගන්ත්වා පත්තං දිස්වා ‘ඉමෙ කභාපණෙ ගහෙත්වා ඉමං දෙහි’ති කභාපණෙ දාපෙත්වා ගහිතො, අයං පත්තො එතස්සෙව හික්ඛුනො න වට්ටති දුබ්බිවාරිත්තා, අඤ්ඤෙසං පන වට්ටති මූලස්ස අසම්පට්ඨිජිත්තා”ති, තස්මා යං තෙ ආහරන්ති, සබ්බෙසං අකප්පියං. කස්මා? කභාපණානං විවාරිත්තාති ඉදං කස්මා චුත්තන්ති? එත්ථ කෙච්චි වදන්ති “කභාපණෙ සාදිගිත්වා විවාරිතං සන්ධාය එවං චුත්ත”න්ති, සඬ්ඝිකත්තා ච නිස්සප්පිතුං න සක්කා, තස්මා සබ්බෙසං න කප්පතිති තෙසං අධිප්පායො. කෙච්චි පන “අසාදිගිත්වාපි කභාපණානං විවාරිත්තා රුපියසංවොහාරො කතො හොති, සඬ්ඝිකත්තා ච නිස්සප්පිතුං න සක්කා, තස්මා සබ්බෙසං න කප්පති”ති වදන්ති. ගණ්ඨිපදෙසු පන තීසුපි ඉදං චුත්තං “චතුත්ථපත්තො ගිහිසන්තකානංයෙව කභාපණානං විවාරිත්තා අඤ්ඤෙසං කප්පති, ඉධ පන සඬ්ඝිකානං විවාරිත්තා සබ්බෙසං න කප්පති”ති. සබ්බෙසම්පි වාදො තෙන තෙන පරියායෙන යුත්තොයෙවාවති.

62. චතුසාලද්වාරෙති භොජනසාලං සන්ධාය චුත්තං.

63. “චනං දම්මී, අරඤ්ඤං දම්මී”ති චුත්තෙ පන වට්ටති එත්ථ නිවාසට්ඨානත්තා පුග්ගලස්සපි සුද්ධචිත්තෙන ගහෙතුං වට්ටති. සීමං දෙමාති විහාරසීමාදිසාධාරණවචනෙන චුත්තත්තා “වට්ටති”ති චුත්තං. පරියායෙන කථිත්තාති “ගණ්ඨාහි”ති අවත්වා “සීමා ගතා”ති පරියායෙන කථිත්තා. පකතිභූමිකරණත්ථං “හෙට්ඨා ගහිතං පංසු”න්තිආදි චුත්තං. දාසං දම්මීති එත්ථ “මනුස්සං දම්මීති චුත්තෙ වට්ටති”ති වදන්ති. වෙය්‍යාවච්චකරන්තිආදිනා චුත්තෙ පුග්ගලස්සපි දාසං ගහෙතුං වට්ටති “අනුජානාමි හික්ඛවෙ ආරාමික”න්ති විසෙසෙත්වා අනුඤ්ඤාත්තා. තඤ්ච බො පිලිත්ථවච්චෙත ගහිතපරිභුත්තක්කමෙන, න ගහට්ඨානං දාසපරිභොගක්කමෙන. ඛේත්තාදයො පන සබ්බෙ සඬ්ඝස්සෙව වට්ටන්ති පාළියං පුග්ගලිකවසෙන ගහෙතුං අනුඤ්ඤාත්තාති දට්ඨබ්බං. කුක්කුටසුකරෙ...පෙ.... වට්ටති එත්ථ කුක්කුටසුකරෙසු දියමානෙසු “ඉමෙහි අම්භාකං අත්ථො නත්ථී, සුඛං ජීවන්තු, අරඤ්ඤෙ විස්සප්පෙථා”ති වත්තුං වට්ටති. විහාරස්ස දෙමාති සඬ්ඝිකවිහාරං සන්ධාය චුත්තං. “ඛේත්තවත්ථුපට්ඨගහණා පටිවිරතො හොති”තිආදිනා (දී. නි. 1.10, 194) සුත්තන්තෙසු ආගතපටික්ඛෙපො භගවතා ආපත්තියාපි හෙතුභාවෙන කතොති භගවතො අධිප්පායං ජානන්තෙහි සඬ්ඝිතිකාරකමහාථෙරෙහි ඛේත්තපට්ඨගහණාදිනිස්සිතො අයං සබ්බොපි පාළිමුත්තවිනිච්ඡයො චුත්තොති ගහෙතබ්බො.

64. විවරවෙතාපත්තන්ති විවරමූලං. පහිණෙය්‍යාති පෙසෙය්‍ය. වෙතාපෙත්වාති පරිවත්තෙත්වා. අච්ඡාදෙහිති වොහාරවචනමෙතං, ඉත්ථන්තාමස්ස හික්ඛුනො දෙහිති අයං පනෙත්ථ අත්ථො. ආහතන්ති ආනිතං.

ඉමස්මිං යානෙ සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.528-531) එවං විචාරණා කතා – එත්ථ ච යං චුත්තං මානිකාට්ඨකථායං (කඬ්ඛා. අට්ඨ. රාජසික්ඛාපදවණ්ණනා) “ඉමිනා විවරවේතාපන්නෙන විවරං වේතාපෙත්වා ඉත්ථන්නාමං භික්ඛුං විවරෙන අවිජාදෙහීති ඉදං ආගමනසුද්ධිං දස්සෙතුං චුත්තං. සචෙ හි ‘ඉදං ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො දෙහී’ති පෙසෙය්‍යා, ආගමනස්ස අසුද්ධත්තා අකප්පියවත්ථුං ආරබ්භ භික්ඛුනා කප්පියකාරකොපි නිද්දිසිතබ්බො න භවෙය්‍යා”ති, තත්ථ ආගමනස්ස සුද්ධියා ච අසුද්ධියා ච විසෙසප්පයොජනං න දිස්සති. සතිපි හි ආගමනස්ස අසුද්ධභාවෙ දුතො අත්තනො කුසලතාය කප්පියවොභාරොන වදති, කප්පියකාරකො න නිද්දිසිතබ්බොති ඉදං නත්ථී, න ච දුතෙන කප්පියවොභාරවසෙන චුත්තෙ දායකෙන “ඉදං කථං පෙසිත”න්ති ඊදිසි විචාරණා උපලබ්භති, අවිචාරෙත්වා ච තං න සක්කා ජානිතුං. යදි පන ආගමනස්ස අසුද්ධත්තා කප්පියකාරකො නිද්දිසිතබ්බො න භවෙය්‍යා, විවරානං අත්ථාය දුතස්ස භත්ථෙ අකප්පියවත්ථුමිහි පෙසිතෙ සබ්බත්ථ දායකෙන කථං පෙසිතන්ති පුච්ඡිත්වාච කප්පියකාරකො නිද්දිසිතබ්බො භවෙය්‍යා, තස්මා අසතිපි ආගමනසුද්ධියං සචෙ සො දුතො අත්තනො කුසලතාය කප්පියවොභාරවසෙන වදති, දුතස්සෙව වචනං ගහෙතබ්බං. යදි හි ආගමනසුද්ධියෙවෙත්ථ පමාණං, මූලස්සාමිකෙන කප්පියවොභාරවසෙන පෙසිතස්ස දුතස්ස අකප්පියවොභාරවසෙන වදනොපි කප්පියකාරකො නිද්දිසිතබ්බො භවෙය්‍යා, තස්මා සබ්බත්ථ දුතවචනමෙව පමාණන්ති ගහෙතබ්බං. ඉමිනා විවරවේතාපන්නෙනාතිආදිනා පන ඉමමත්ථං දස්සෙති “කප්පියවසෙන ආභතමිපි විවරමූලං ඊදිසෙන දුතවචනෙන අකප්පියං භොති, තස්මා තං පටික්ඛිපිතබ්බං”න්ති. තෙනෙවාහ “තෙන භික්ඛුනා සො දුතො එවමස්ස වචනීයොතිආදී”ති.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.538-539) පන එවං චුත්තං – යං චුත්තං මානිකාට්ඨකථායං (කඬ්ඛා. අට්ඨ. රාජසික්ඛාපදවණ්ණනා) “ඉමිනා විවරවේතාපන්නෙන විවරං වේතාපෙත්වා ඉත්ථන්නාමං භික්ඛුං විවරෙන අවිජාදෙහීති ඉදං ආගමනසුද්ධිං දස්සෙතුං චුත්තං. සචෙ හි ‘ඉදං ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො දෙහී’ති පෙසෙය්‍යා, ආගමනස්ස අසුද්ධත්තා අකප්පියවත්ථුං ආරබ්භ භික්ඛුනා කප්පියකාරකොපි නිද්දිසිතබ්බො න භවෙය්‍යා”ති, තං නිස්සග්ගියවත්ථුදුක්කට්ඨත්ථුභූතං අකප්පියවිවරවේතාපන්නං “අසුකස්ස භික්ඛුනො දෙහී”ති එවං ආගමනසුද්ධියා අසති, සික්ඛාපදෙ ආගතනයෙන දුතවචනෙ ච අසුද්ධෙ සබ්බථා පටික්ඛෙපොයෙව කාතුං වට්ටති, න පන “විවරඤ්ච බො මයං පටිග්ගණ්භාමා”ති වත්තුං, තදනුසාරෙන වෙය්‍යාවච්චකරඤ්ච නිද්දිසිතුං. ආගමනදුතවචනානං උභින්නං අසුද්ධත්තා, පාළියං ආගතනයෙන පන ආගමනසුද්ධියා සති දුතවචනෙ අසුද්ධෙපි සික්ඛාපදෙ ආගතනයෙන සබ්බං කාතුං වට්ටතීති දස්සනත්ථං චුත්තං. තෙන ච යථා දුතවචනාසුද්ධියමිපි ආගමනෙ සුද්ධෙ වෙය්‍යාවච්චකරං නිද්දිසිතුං වට්ටති, එවං ආගමනාසුද්ධියමිපි දුතවචනෙ සුද්ධෙ වට්ටති එවාති අයමත්ථො අත්ථතො සිද්ධොව භොති. උභයසුද්ධියං වත්තබ්බමෙව නත්ථීති උභයාසුද්ධිපක්ඛමෙව සන්ධාය මානිකාට්ඨකථායං (කඬ්ඛා. අට්ඨ. රාජසික්ඛාපදවණ්ණනා) “කප්පියකාරකොපි නිද්දිසිතබ්බො න භවෙය්‍යා”ති චුත්තන්ති වෙදිතබ්බං.

යං පනෙත්ථ සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.237-539) “ආගමනස්ස සුද්ධියා වා අසුද්ධියා වා විසෙසජ්ජයොජනං න දිස්සති” තිආදි වුත්තං, තං මාතිකාට්ඨකථාවචනස්ස අධිජ්ජායං අසල්ලක්ඛෙත්වා වුත්තං යථාවුත්තනයෙන ආගමනසුද්ධිආදිනා සජ්ජයොජනත්තා. යො පනෙත්ථ “මූලස්සාමිකෙන කජ්ජියවොහාරවසෙන, පෙසිතදුතස්ස අකජ්ජියවොහාරෙන වදනොපි කජ්ජියකාරකො නිද්දිසිතබ්බො භවෙය්‍යා” ති අනිට්ඨජ්ජසඬගො වුත්තො, සො අනිට්ඨජ්ජසඬගො එව න හොති අභිමතත්තා. තථා හි සික්ඛාපදෙ එව “පටිග්ගණ්හතු ආයස්මා චීවරචෙතාපන්න” ති අකජ්ජියවොහාරෙන වදනො දුතස්ස කජ්ජියෙන කම්මෙන වෙය්‍යාවච්චකරො නිද්දිසිතබ්බො වුත්තො ආගමනස්ස සුද්ධත්තා, ආගමනස්සපි අසුද්ධියං පන කජ්ජියෙනපි කම්මෙන වෙය්‍යාවච්චකරො න නිද්දිසිතබ්බොවාති අත්ථෙව ආගමනස්ස සුද්ධිඅසුද්ධියා පයොජනං. කථං පන දුතවචනෙන ආගමනසුද්ධි විඤ්ඤායතීති? නායං භාරො. දුතෙන හි අකජ්ජියවොහාරෙන වුත්තෙ එව ආගමනසුද්ධි ගවෙසිතබ්බො, න ඉතරත්ථ. තත්ථ ව තස්ස වචනක්කමෙන පුච්ඡිත්වා ව යුත්තිආදීහි ව සක්කා විඤ්ඤාතුං. ඉධාපි හි සික්ඛාපදෙ “චීවරචෙතාපන්නං ආහන” ති දුතවචනෙනෙව චීවරං කිණිත්වා දාතුං පෙසිතභාවො විඤ්ඤායති. යදි හි සබ්බථා ආගමනසුද්ධි න විඤ්ඤායති, පටික්ඛෙපො එව කත්තබ්බොති.

සුවණ්ණං රජතං කභාපණො මාසකොති ඉමාති හි වත්තාරි නිස්සග්ගියවත්ථුනි, මුත්තා මණි වෙළුරියො සඬබ්බො සිලා පවාළං ලොහිතඬකො මසාරගල්ලං සත්ත ධඤ්ඤානි දාසිදාසං ඛෙත්තං වත්ථු පුජ්ජාරාමඵලාරාමාදයොති ඉමාති දුක්කට්ඨත්ථුනි ව අත්තනො වා චෙතියසඬසගණපුග්ගලානං වා අත්ථාය සම්පට්චිත්තුං න වට්ටන්ති, තස්මා තං සාදිතුං න වට්ටන්ති දස්සනත්ථං. “න බො මයං ආවුසො චීවරචෙතාපන්නං පටිග්ගණ්හමා” ති වුත්තං. චීවරඤ්ච බො මයං පටිග්ගණ්හමා” තිආදි දුතවචනස්ස අකජ්ජියත්තෙපි ආගමනසුද්ධියා පටිපජ්ජනවිධිදස්සනත්ථං වුත්තං. කාලෙන කජ්ජියන්ති යුත්තපත්තකාලෙන යදා නො අත්ථො හොති, තදා කජ්ජියං චීවරං පටිග්ගණ්හමාති අත්ථො. වෙය්‍යාවච්චකරොති කිච්චකරො, කජ්ජියකාරකොති අත්ථො. “වෙය්‍යාවච්චකරො නිද්දිසිතබ්බො” ති ඉදං “අත්ථි පනායස්මනො කොචි වෙය්‍යාවච්චකරො” ති කජ්ජියවචනෙන වුත්තත්තා අනුඤ්ඤාතං. සචෙ පන දුතො “කො ඉමං ගණ්හාති, කස්ස වා දෙථී” ති වදති, න නිද්දිසිතබ්බො. ආරාමිකො වා උපාසකො වාති ඉදං සාරුජ්ජනාය වුත්තං, යපෙත්වා පන පඤ්ච සහධම්මිකෙ යො කොචි කජ්ජියකාරකො වට්ටති. එසො බො ආවුසො හික්ඛුනං වෙය්‍යාවච්චකරොති ඉදං දුතෙන “අත්ථි පනායස්මනො කොචි වෙය්‍යාවච්චකරො” ති පුච්ඡිතත්තා පුච්ඡාසභාගෙන හික්ඛුස්ස කජ්ජියවචනදස්සනත්ථං වුත්තං. එවමෙව හි හික්ඛුනා වත්තබ්බං, න වත්තබ්බං “කස්ස දෙථී” තිආදි. තෙනෙව පාළිය “න වත්තබ්බො තස්ස දෙථී” තිආදිමාහ. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.538-539) පන “එසො බො...පෙ.... න වත්තබ්බො තස්ස දෙථීතිආදි අකජ්ජියවත්ථුසාදියනපරිමොචනත්ථං වුත්ත” ති වුත්තං.

ආණ්ඩුක්‍රමලේඛන මගින් යථා තුමානාකාරී වීරණය අත්පත් කර ගත් විවරයක් දක්වන, එවැනි වූත්තෝති අත්පත්. විමතිවිනෝදනියං පන “සඤ්ඤාත්තෝතිආදී එවං දුතෙන පුන වූත්තෙ එව වොදෙතුං වට්ටති, න ඉතරොති දස්සනත්ථං වූත්ත”න්ති වූත්තං. එත්ථ පන පාළියං “සඤ්ඤාත්තෝ සො මයා”ති ආගතත්තා එවං වූත්තො, පුරිමවාකො පන විනයසංගහප්පකරණෙ (වි. සංග. අට්ඨ. 64) “ආණ්ඩුක්‍රමලේඛන මගින්”ති පරියායවචනෙන් පරිවත්තිත්වා යපිතත්තා තථා වූත්තො, තෙන ච කප්පියකාරකස්ස සඤ්ඤාපිතභාවෙ දුතෙන භික්ඛුස්ස පුන ආරොචිතෙ එව භික්ඛුනා කප්පියකාරකො වොදෙතඛිබ්බො භොති, න අනාරොචිතෙති දස්සෙති.

අත්පො මෙ ආවුසො වීරණයාති වොදනාලක්ඛණනිදස්සනමෙතං. ඉදං වා හි වචනං වත්තඛිබ්බං, තස්ස වා අත්පො යාය කායචි භාසාය වත්තඛිබ්බො. දෙහි මෙ වීරණත්තිආදීති පන න වත්තඛිබ්බාකාරදස්සනත්ථං වූත්තාති. එතාති හි වචනාති, එතෙසං වා අත්පො යාය කායචි භාසාය න වත්තඛිබ්බො. “එවං වදන්තො ච පටික්ඛිත්තත්තා වත්තභෙදෙ දුක්ඛං ආපජ්ජති, වොදනා පන භොතියෙවා”ති මහාගණ්ඨිපදෙ මජ්ඣිමනිකායෙ ව වූත්තං. විමතිවිනෝදනියං (වි. වි. ටී. 1.538-539) පන “න වත්තඛිබ්බො ‘දෙහි මෙ වීරණ...පෙ... වෙනාපෙහි මෙ වීරණ’න්ති ඉදං දුතෙනාභතරුපියං පටිග්ගහෙතුං අත්තනා නිද්දිට්ඨකප්පියකාරකත්තාව ‘දෙහි මෙ වීරණ...පෙ... වෙනාපෙහි මෙ වීරණ’න්ති වදන්තො රුපියස්ස පකතත්තා තෙන රුපියෙන පරිවත්තෙත්වා ‘දෙහි වෙනාපෙහි’ති රුපියසංවොහාරං සමාපජ්ජන්තො නාම භොතීති තං දොසං දුරතො පරිවජ්ජෙතුං වූත්තං රුපියපටිග්ගාහකෙන සංඝමජ්ඣෙ නිස්සට්ඨරුපියෙ විය. වූත්තඤ්ඤාති තත්ථ ‘න වත්තඛිබ්බො ඉමං වා ඉමං වා ආහරා’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.583-584), තස්මා න ඉදං විඤ්ඤාත්තිදොසෙ පරිවජ්ජෙතුං වූත්තන්ති වෙදිතඛිබ්බං ‘අත්පො මෙ ආවුසො වීරණයා’තිපි අවත්තඛිබ්බතාප්පසංගතො. තෙනෙව දුතනිද්දිට්ඨෙසු රුපියසංවොහාරසංඝාතවතො අඤ්ඤං කප්පියකාරකං යපෙත්වාපි ආහරාපෙතඛිබ්බ’න්ති වූත්තං. තත්ථාපි ‘දුතෙන යපිතරුපියෙන වෙනාපෙත්වා වීරණ ආහරාපෙහි’ති අවත්වා කෙවලං ‘වීරණ ආහරාපෙහි’ති එවං ආහරාපෙතඛිබ්බන්ති අධිප්පායො ගහෙතඛිබ්බොති වූත්තං.

ඉච්චෙනං කුසලන්ති එවං යාවතතියං වොදන්තො තං වීරණං අභිනිජ්ජාදෙතුං සක්කොති අත්තනො පටිලාභවසෙන, ඉච්චෙනං කුසලං සාධු සුචුසු සුන්දරං. චතුක්ඛන්තුං පඤ්චක්ඛන්තුං ඡක්ඛන්තුපරමං තුණ්හිභුතෙන උද්දිස්ස යාතඛිබ්බන්ති යානලක්ඛණනිදස්සනමෙතං. ඡක්ඛන්තුපරමන්ති ච භාවනපුංසකවචනමෙතං. ඡක්ඛන්තුපරමන්ති එතෙන වීරණං උද්දිස්ස තුණ්හිභුතෙනෙව යාතඛිබ්බං, න අඤ්ඤං කිඤ්චි කාතඛිබ්බන්ති ඉදං යානලක්ඛණං. තෙනෙව “න ආසනෙතිආදී”ති අට්ඨකථායං වූත්තං. සද්දස්සත්පෙ පන –

“කිරියාවිසෙසනං සත්පෙ, වූත්තං ධාතුචිසෙසනං;
භාවනපුංසකන්තොව, සාසනෙ සමුදිරිත”න්ති. –

වචනතො කිරියාවිසෙසනමෙව සාසනවොහාරෙන භාවනපුංසකං නාම ජාතං;

“මුදුං පවතිඉච්චත්‍ර, පවනං භවතීති ව;

සුඛං සයතිඉච්චත්‍ර, කරොති සයනන්ති වා”ති. —

වචනතො කිරියාවිසෙසනපදෙන තුල්‍යාධිකරණභූතං කිරියාවිසෙසාපදං අකම්මකම්පි සකම්මකම්පි භූධාතුකරධාතුහි සම්බන්ධිතබ්බං හොතීති ඉමිනා ඤායෙන ඡක්ඛන්තුපරමං යානං භවිතබ්බං, ඡක්ඛන්තුපරමං යානං කාතබ්බන්ති අත්ථො. එතෙන ඡක්ඛන්තුපරමං එවං යානං භවිතබ්බං, න තතො අධිකං, ඡක්ඛන්තුපරමං එව යානං කාතබ්බං, න තතො උද්ධන්ති ඉමමත්ථං දස්සෙති. න ආසනෙ නිසිදිතබ්බන්ති “ඉධ භන්තෙ නිසිද්දා”ති චුත්තෙපි න නිසිදිතබ්බං. න ආමිසං පටිග්ගහෙතබ්බන්ති “යාගුඛජ්ජකාදිහෙදං කිඤ්චි ආමිසං ගණ්හථ භන්තෙ”ති යාවියමානෙනපි න ගණ්හිතබ්බං. න ධම්මො භාසිතබ්බොති “මඬිගලං වා අනුමොදනං වා භාසා”ති යාවියමානෙනපි කිඤ්චි න භාසිතබ්බං, කෙවලං “කිංකාරණා ආගතොසි”ති පුච්ඡියමානෙන “ජානාහි ආවුසො”ති වත්තබ්බො.

යානං භඤ්ජතීති ආගතකාරණං භඤ්ජති කොපෙති. යානන්ති ධීතියා ව කාරණස්ස ව නාමං, තස්මා ආසනෙ නිසිදනෙන යානං කුජ්ජති, ආගතකාරණම්පි, ආමිසපටිග්ගහණාදිසු පන ආගතකාරණමෙව භඤ්ජති, න යානං. තෙනාහ “ආගතකාරණං භඤ්ජතී”ති. කෙච්චි පන “ආමිසපටිග්ගහණාදිනා යානම්පි භඤ්ජතී”ති වදන්ති, තං අට්ඨකථාය න සමෙති, ටිකායම්පි නානාවාදෙ දස්සෙත්වා යානභඤ්ජනං චුත්තං, තං අට්ඨකථාවචනෙන අසංසන්දනතො ගන්ථගරුභයෙන න වදිමිහ. ඉදානි යා තිස්සො වොදනා, ඡ ව යානානි චුත්තානි, තත්ථ වුද්ධිභානි. දස්සෙත්තො “සචෙ වතුක්ඛන්තුං වොදෙති”තිආදිමාහ. යස්මා ව එකවොදනාවුද්ධියා ද්විත්තං යානානං භානි චුත්තා, තස්මා වොදනා ද්විගුණං යානන්ති ලක්ඛණං දස්සිතං හොති. ඉති ඉමිනා ලක්ඛණෙන තික්ඛන්තුං වොදෙත්වා ඡක්ඛන්තුං යාතබ්බං, ද්වික්ඛන්තුං වොදෙත්වා අට්ඨක්ඛන්තුං යාතබ්බං, සකිං වොදෙත්වා දසක්ඛන්තුං යාතබ්බං.

තත්‍ර තත්‍ර යානෙ තිට්ඨතීති ඉදං වොදකස්ස ධීතට්ඨානතො අපක්කම්ම තත්‍ර තත්‍ර උද්දිස්ස යානංයෙව සන්ධාය චුත්තං. කො පන වාදො නානාදිවසෙසුති නානාදිවසෙසු එවං කරොන්තස්ස කො පන වාදො, වත්තබ්බමෙව නත්ථීති අධිජ්ජායො. “සාමං වා ගන්තබ්බං, දුතො වා පාහෙතබ්බොති ඉදං සභාවතො වොදෙතුං අනිච්ඡන්තෙනපි කාතබ්බමෙවා”ති වදන්ති. න තං තස්ස භික්ඛුනො කිඤ්චි අත්ථං අනුභොතීති තං විවරවෙනාපන්නං අස්ස භික්ඛුනො කිඤ්චි අජ්ජමත්තකම්පි කම්මං න නිජ්ජාදෙති. යුඤ්ජන්තායස්මන්තො සකන්ති ආයස්මන්තො අත්තතො සන්තකං ධනං පාපුණන්තු. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.538-539) පන “යතස්ස විවරවෙනාපන්නන්තිආදි යෙන අත්තනා වෙය්‍යාවච්චකරො නිද්දිට්ඨො, විවරඤ්ච අනිජ්ජාදිතං, තස්ස කත්තබ්බදස්සනං. එවං භික්ඛුනා වත්ථුසාමිකානං චුත්තෙ වොදෙත්වා දෙත්ති, වට්ටති ‘සාමිකා වොදෙත්වා

දෙන්ති'ති (පාරා. 541) අනාපත්තියං වුත්තත්තා. තෙනෙව සො සයං අවොදෙන්වා උපාසකාදීහි පරියායෙන වත්වා වොදාපෙනි, තෙසු සතක්ඛත්තුම්පි වොදෙන්වා වීවරං දාපෙන්තෙසු තස්ස අනාපත්ති සිද්ධා හොති සික්ඛාපදස්ස අනාභුත්තිකත්තා'ති වුත්තං.

65. කෙනචි අනිද්දිට්ඨො අත්තනො මුඛෙනෙව ඛ්‍යාවට්ඨාවං වෙය්‍යාවච්චකරත්තං පත්තො මුඛවෙවට්ඨකො, අවිචාරතුකාමකායාති ඉමිනා විජ්ජමානම්පි දාතුං අනිච්ඡන්තා අරියාපි වඤ්චනාධිප්පායං විනා වොහාරතො නත්ථිති වදන්තිති දස්සෙති. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.537-539) පන “අවිචාරතුකාමකායාති ඉමස්මිං පක්ඛෙ ‘නත්ථම්භාකං කප්පියකාරකො’ති ඉදං තාදිසං කරොන්තො කප්පියකාරකො නත්ථිති ඉමිනා අධිප්පායෙන වුත්ත’න්ති වුත්තං. හෙසජ්ජක්ඛන්ධකෙ මෙණ්ඩකසෙට්ඨිවත්ථුම්හි (මහාව. 299) වුත්තං. “සන්ති හික්ඛවෙ”තිආදිවචනමෙව මෙණ්ඩකසික්ඛාපදං නාම. තත්ථ හි මෙණ්ඩකෙන නාම සෙට්ඨිනා “සන්ති හි හන්තෙ මග්ගා කත්තාරා අප්පොදකා අප්පහක්ඛා න සුකරා අපාට්ඨෙය්‍යෙන ගන්තුං, සාධු හන්තෙ හගවා හික්ඛුනං පාට්ඨෙය්‍යං අනුජානාතු”ති යාවිතෙන හගවතා “අනුජානාමි හික්ඛවෙ පාට්ඨෙය්‍යං පරියෙසිතුං. තණ්ඩුලො තණ්ඩුලත්ථිකෙන, මුග්ගො මුග්ගත්ථිකෙන, මාසො මාසත්ථිකෙන, ලොණං ලොණත්ථිකෙන, ගුළො ගුළත්ථිකෙන, තෙලං තෙලත්ථිකෙන, සප්පි සප්පිත්ථිකෙනා”ති වත්වා ඉදං වුත්තං. “සන්ති, හික්ඛවෙ, මනුස්සා සද්ධා පසන්තා, තෙ කප්පියකාරකානං හත්ථෙ භිරඤ්ඤං උපනික්ඛිපන්ති ‘ඉමිනා යං අය්‍යස්ස කප්පියං, තං දෙථා’ති. අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, යං තතො කප්පියං, තං සාදිතුං, න ත්වෙවාහං, හික්ඛවෙ, කෙනචි පරියායෙන ජාතරූපරජනං සාදිතඛිං පරියෙසිතඛිංනති වදාමි”ති. “කප්පියකාරකානං හත්ථෙ භිරඤ්ඤං නික්ඛිපන්ති”ති එත්ථාපි හික්ඛුස්ස ආරොවනං අත්ථියෙව, අඤ්ඤථා අනිද්දිට්ඨකප්පියකාරකපක්ඛං හජ්ජිති න වොදෙනඛිංබො සියා, ඉදං පන දුතෙන නිද්දිට්ඨකප්පියකාරකෙ සන්ධාය වුත්තං, න පන හික්ඛුනා නිද්දිට්ඨෙ වා අනිද්දිට්ඨෙ වා. තෙනෙවාහ “එත්ථ වොදනාය පරිමාණං නත්ථි”තිආදි. යදි මූලං සන්ධාය වොදෙති, තං සාදිතමෙව සියාති ආහ “මූලං අසාදියන්තෙනා”ති.

අඤ්ඤාතකප්පිවාරිතෙසු විය පටිපජ්ජිතඛිංබන්ති ඉදං අත්තනා වොදනාට්ඨානඤ්ච න කාතඛිංබන්ති දස්සනත්ථං වුත්තං. පිණ්ඩපාතාදීනං අත්ථායාති ඉමිනා වීවරත්ථායෙව න හොතීති දස්සෙති. එසෙව නයොති ඉමිනා වත්ථුසාමිනා නිද්දිට්ඨකප්පියකාරකෙසුපි පිණ්ඩපාතාදීනම්පි අත්ථාය දින්තෙ ව යානවොදනාදිසඛිං හෙට්ඨා වුත්තනායෙනෙව කාතඛිංබන්ති දස්සෙති.

66. උපනික්ඛිත්තසාදියනෙ පනාතිආදීසු “ඉදං අය්‍යස්ස හොතු”ති එවං සම්මුඛා වා “අමුකස්මිං නාම යානෙ මම භිරඤ්ඤසුචණ්ණං අත්ථි, තං තුය්හං හොතු”ති එවං පරම්මුඛා වා යිතස්ස කෙවලං වාචාය වා හත්ථමුද්දාය වා “තුය්හ”න්ති වත්වා පරිච්චත්තස්ස කායවාචාහි අප්පටික්ඛිපිත්වා විත්තෙන සාදියනං.

උපනික්ඛිත්තසාදියනං නාම. සාදියතීති වුත්තමෙවත්ථං විභාවෙති “ගණ්ඨිකුකාමො හොති”ති.

ඉදං ගුත්තට්ඨානන්ති ආචික්ඛිතබ්බන්ති පච්චයපරිභොගංයෙව සන්ධාය ආචික්ඛිතබ්බං. “ඉධ නික්ඛිපා”ති වුත්තෙ “උග්ගණ්ඨාපෙය්‍ය වා”ති වුත්තලක්ඛණෙන නිස්සග්ගියං හොතිති ආහ “ඉධ නික්ඛිපාහීති න වත්තබ්බ”න්ති. අථ වා “ඉදං ගුත්තට්ඨාන”න්ති ආචික්ඛන්තො යානස්ස ගුත්තභාවමෙව දස්සෙති, න වත්ථුං පරාමසති, තස්මා ආචික්ඛිතබ්බං. “ඉධ නික්ඛිපාහී”ති පන වදන්තො නික්ඛිපිතබ්බං වත්ථුං නික්ඛිපාහීති වත්ථුං පරාමසති නාම, තස්මා න වත්තබ්බං. පරතො ඉදං ගණ්ඨාති එත්ථාපි එසෙව නයො. කප්පියඤ්ච අකප්පියඤ්ච නිස්සාය ධීතං හොතිති යස්මා තතො උප්පන්නපච්චයපරිභොගො කප්පති, තස්මා කප්පියං නිස්සාය ධීතං, යස්මා පන දුබ්බිවාරණාය තතො උප්පන්නපච්චයපරිභොගො න කප්පති, තස්මා අකප්පියං නිස්සාය ධීතන්ති වෙදිතබ්බං. අථ වා ඉදං ධනං යස්මා “නයිදං කප්පති”ති පටික්ඛිත්තං, තස්මා කප්පියං නිස්සාය ධීතං, යස්මා පන සබ්බසො අවිස්සජ්ජිතං, තස්මා අකප්පියං නිස්සාය ධීතං. අථ වා තං ධනං යස්මා පච්ඡා සුට්ඨුවිවාරණාය සතියා කප්පියං භවිස්සති, දුබ්බිවාරණාය සතියා අකප්පියං භවිස්සති, තස්මා කප්පියඤ්ච අකප්පියඤ්ච නිස්සාය ධීතං හොතිති. විමතිවිනොදනියං පන “එකො සතං වා සහස්සං වාතිආදි රූපියෙ හෙට්ඨිමකොටියා පවත්තනාකාරං දස්සෙතුං වුත්ත”න්ති ච “න පන එවං පටිපජ්ජිතබ්බමෙවාති දස්සෙතුං, ‘ඉධ නික්ඛිපාහී’ති වුත්තෙ උග්ගණ්ඨාපනං හොතිති ආහ ‘ඉධ නික්ඛිපාහී’ති න වත්තබ්බ”න්ති ච “කප්පියඤ්ච...පෙ.... හොතිති යස්මා අසාදිතත්තා තතො උප්පන්නපච්චයා වට්ටන්ති, තස්මා කප්පියං නිස්සාය ධීතං, යස්මා පන දුබ්බිවාරණාය සති තතො උප්පන්නං න කප්පති, තස්මා අකප්පියං නිස්සාය ධීතන්ති වෙදිතබ්බං”න්ති ච වුත්තං.

67. සඬ්ඝමජ්ඣෙකු නිස්සජ්ජිතබ්බන්ති යස්මා රූපියං නාම අකප්පියං, තස්මා සඬ්ඝස්ස වා ගණස්ස වා පුග්ගලස්ස වා නිස්සජ්ජිතබ්බන්ති න වුත්තං. යස්මා පන තං පටිග්ගහිතමත්තමෙව හොති, න තෙන කිඤ්චි කප්පියහණ්ඩං වෙතාපිතං, තස්මා උපායෙන පරිභොගදස්සනත්ථං “සඬ්ඝමජ්ඣෙකු නිස්සජ්ජිතබ්බ”න්ති (පාරා. 584) වුත්තං. න තෙන කිඤ්චි කප්පියහණ්ඩං වෙතාපිතන්ති ඉමිනා වෙතාපිතඤ්චෙව, නත්ථි පරිභොගුපායො උග්ගහෙත්වා අනිස්සට්ඨරූපියෙන වෙතාපිතත්තා. ඊදිසඤ්ඨි සඬ්ඝමජ්ඣෙකු නිස්සජ්ජනං කත්ථාව ඡඩ්ඛෙත්වා පාවිත්තියං දෙසාපෙතබ්බන්ති දස්සෙති. කෙච්චි පන “යස්මා නිස්සග්ගියවත්ථුං පටිග්ගහෙත්වාපි වෙතාපිතං කප්පියහණ්ඩං සඬ්ඝෙ නිස්සට්ඨං කප්පියකාරකෙහි නිස්සට්ඨරූපියෙන පරිවත්තෙත්වා ආනිතකප්පියහණ්ඩසදිසං හොති, තස්මා විනාව උපායං භාජෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති”ති වදන්ති, තං පත්තවතුක්කාදිකථාය න සමෙති. තත්ථ හි රූපියෙන පරිවත්තිතපත්තස්ස අපරිභොගොව දස්සිතො, න නිස්සජ්ජනවිවාරොති. කප්පියං ආචික්ඛිතබ්බන්ති පබ්බජිතානං සජ්ජි වා තෙලං වා වට්ටති උපාසකාති එවං ආචික්ඛිතබ්බං.

ආරාමිකානං වා පත්තභාගන්ති ඉදං ගිහීනං හත්ථගතොපි සොයෙව භාගොති කත්වා වුත්තං. සචෙ පන තෙන අඤ්ඤං පරිවත්තෙත්වා ආරාමිකා දෙන්ති, පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතීති මජ්ඣිමනිකායෙ චූළගණ්ඨපදෙ ව වුත්තං. තතො හරිත්වාති අඤ්ඤෙසං පත්තභාගතො හරිත්වා. කසිණපරිකම්මන්ති ආලොකකසිණපරිකම්මං. මඤ්චපියාදීනි වාති එත්ථ තතො ගහිතමඤ්චපියාදීනි පරිවත්තෙත්වා අඤ්ඤං චෙ ගහිතං, වට්ටතීති වදන්ති. ඡායාපිති භොජනසාලාදීනං ඡායාපි.

පරිච්ඡේදානික්කන්තාති ගෙහපරිච්ඡේදං අතික්කන්තා, ඡායාය ගතගතට්ඨානං ගෙහං න භොතීති අධිස්සායො. මග්ගෙනපිති එත්ථ සචෙ අඤ්ඤො මග්ගො නත්ථි, මග්ගං අධිට්ඨන්ති වා ගන්තුං වට්ටතීති වදන්ති. කීතායාති තෙන වත්ථුනා කීතාය.

උපනික්ඛෙපං යපෙත්වා සඬ්ඝො පච්චයෙ පරිභුඤ්ජන්ති සචෙ උපාසකො “අතිබහු එතං හිරඤ්ඤං, ඉදං හන්තෙ අජ්ජෙව න විනාසෙතබ්බ”න්ති වත්වා සයං.

උපනික්ඛෙපං යපෙති, අඤ්ඤෙන වා යපාපෙති, එවං උපනික්ඛෙපං යපෙත්වා තතො උප්පන්නපච්චයං පරිභුඤ්ජන්තො සඬ්ඝො පච්චයෙ පරිභුඤ්ජති, තෙන වත්ථුනා ගහිතත්තා “අකප්පිය”න්ති වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.583-584) පන “උපනික්ඛෙපං යපෙත්වාති කප්පියකාරකෙහි වඩ්ඪියා පයොජනං සන්ධාය වුත්තං. අකප්පියන්ති තෙන වත්ථුනා ගහිතත්තා වුත්ත”න්ති වුත්තං.

සචෙ සො ජඩ්ඛෙතීති යත්ථ කත්ථවි බිපති, අථාපි න ජඩ්ඛෙති, සයං ගහෙත්වා ගච්ඡති, න වාරෙතබ්බො. නො චෙ ජඩ්ඛෙතීති අථ නෙව ගහෙත්වා ගච්ඡති, න ජඩ්ඛෙති, “කිං මය්හං ඉමිනා බ්‍යාපාරෙනා”ති යෙනකාමං පක්කමති, තතො යථාචුත්තලක්ඛණො රුපියජඩ්ඛකො සමන්තිතබ්බො. යො න ඡන්දාගතින්තිආදීසු ලොභවසෙන තං වත්ථුං අත්තනො වා කරොන්තො අත්තානං වා උක්කංසෙන්නො ඡන්දාගතිං නාම ගච්ඡති. දොසවසෙන “නෙවායං මාතිකං ඡානාති, න විනය”න්ති පරං අපසාදෙන්තො දොසාගතිං නාම ගච්ඡති. මොහවසෙන පමුට්ඨො පමුට්ඨස්සතිභාවං ආපජ්ජන්තො මොහාගතිං නාම ගච්ඡති. රුපියපටිග්ගාහකස්ස භයෙන ජඩ්ඛෙතුං අවිසහන්තො භයාගතිං නාම ගච්ඡති. එවං අකරොන්තො න ඡන්දාගතිං ගච්ඡති, න දොසාගතිං ගච්ඡති, න මොහාගතිං ගච්ඡති, න භයාගතිං ගච්ඡති නාමාති වෙදිතබ්බො.

68. පතිතොකාසං අසමන්තාරහන්තෙන ජඩ්ඛෙතබ්බන්ති ඉදං

නිරපෙක්ඛභාවදස්සනපරන්ති වෙදිතබ්බං, තස්මා පතිතට්ඨානෙන ඤාතෙපි තස්ස ගුථං ජඩ්ඛෙත්තස්ස විය නිරපෙක්ඛභාවොයෙවෙත්ථ පමාණන්ති වෙදිතබ්බං.

අසත්තසම්භාවනායාති අත්තති අවිජ්ජමානඋත්තරිමනුස්සධම්මාරොචනං සන්ධාය වුත්තං. ටෙය්‍යපරිභොගො නාම අනරහස්ස පරිභොගො. හගවතා හි අත්තනො සාසනෙ සීලවතො පච්චයා අනුඤ්ඤාතා, න දුස්සීලස්ස. දායකානම්පි සීලවතො එව පරිච්චාගො, න දුස්සීලස්ස අත්තනො කාරානං මහජ්ඣලභාවස්ස පච්චාසීසනතො. ඉති සත්ථාරා අනනුඤ්ඤාතත්තා දායකෙහි ව අපරිච්චත්තත්තා දුස්සීලස්ස පරිභොගො ටෙය්‍යපරිභොගො. ඉණුවසෙන පරිභොගො ඉණුපරිභොගො, පටිග්ගාහකතො දක්ඛිණාවසුද්ධියා අභාවතො ඉණං ගහෙත්වා පරිභොගො වියාති අත්ථො. තස්මාති “සීලවතො”තිආදිනා වුත්තමෙවත්ථං කාරණභාවෙන

පව්වාමසති. වීචරං පරිභොගෙ පරිභොගෙති කායතො මොචෙත්වා පරිභොගෙ පරිභොගෙ. පුරෙහත්ත...පෙ.... පච්ඡිමයාමෙසු පව්වචෙක්ඛිතබ්බන්ති සම්බන්ධො. තථා අසක්කොන්තෙන යථාචුත්තකාලවිසෙසවසෙන එකස්මිං දිවසෙ චතුක්ඛත්තුං තික්ඛත්තුං ද්වික්ඛත්තුං සක්ඛංයෙව වා පව්වචෙක්ඛිතබ්බං.

සවස්ස අප්පව්වචෙක්ඛිතොව අරුණො උග්ගච්ඡති, ඉණපරිභොගට්ඨානෙ තිට්ඨතීති එත්ථ භියොයා යං මයා වීචරං පරිභුත්තං, තං යාවදෙව සීතස්ස පටිසාතාය...පෙ.... භිරිකොපිනපට්ඨිජාදනත්ථං. භියොයා යො මයා පිණ්ඩපාතො පරිභුත්තො, සො නෙව දවායාතිආදිනා සචෙ අතීතපරිභොගපව්වචෙක්ඛණං න කරෙය්‍ය, ඉණපරිභොගට්ඨානෙ තිට්ඨතීති වදන්ති, තං වීමංසිතබ්බං. සෙනාසනම්පි පරිභොගෙ පරිභොගෙති පචෙසෙ පචෙසෙ. එවං පන අසක්කොන්තෙන පුරෙහත්තාදීසු පව්වචෙක්ඛිතබ්බං, තං හෙට්ඨා චුත්තනායෙනෙව සක්කා විඤ්ඤාතුන්ති ඉධ විසුං න චුත්තං. සතිපව්වයතාති සතියා පව්වයභාවො. පටිග්ගහණස්ස පරිභොගස්ස ච පව්වචෙක්ඛණසතියා පව්වයභාවො යුජ්ජති, පව්වචෙක්ඛිත්වාච පටිග්ගහෙතබ්බං පරිභුඤ්ජිතබ්බඤ්චාති අත්ථො. තෙනෙවාහ “සතිං කත්වා”තිආදි. එවං සන්තෙපිති යදිපි ද්විසුපි යානෙසු පව්වචෙක්ඛණා යුත්තා, එවං සන්තෙපි. අපරෙ පනාහු “සතිපව්වයතාති සති හෙසජ්ජපරිභොගස්ස පව්වයභාවෙ, පව්වයෙති අත්ථො. එවං සන්තෙපිති පව්වයෙ සතිපි”ති, තං තෙසං මතිමත්තං. තථා හි පව්වයසන්නිස්සිතසීලං පව්වචෙක්ඛණාය විසුජ්ඣති, න පව්වයසබ්භාවමත්තෙන.

නනු ච “පරිභොගෙ කරොන්තස්ස අනාපත්ති”ති ඉමිනා පාතිමොක්ඛසංචරසීලං චුත්තං, තස්මා පව්වයසන්නිස්සිතසීලස්ස පාතිමොක්ඛසංචරසීලස්ස ච කො විසෙසොති? චුච්චතෙ – පුරිමෙසු තාව තීසු පව්වයෙසු විසෙසො පාකට්ඨායෙව, ගිලානපව්වයෙ පන යථා වතිං කත්වා රුක්ඛමුලෙ ගොපිතෙ තස්ස ඵලානිපි රක්ඛිතානෙව භොන්ති, එවමෙව පව්වචෙක්ඛණාය පව්වයසන්නිස්සිතසීලෙ රක්ඛිතෙ තප්පට්ඨිදං. පාතිමොක්ඛසංචරසීලම්පි නිජ්ජන්තං නාම භොති. ගිලානපව්වයං අප්පව්වචෙක්ඛිත්වා පරිභුඤ්ජන්තස්ස සීලං භිජ්ජමානං පාතිමොක්ඛසංචරසීලමෙව භිජ්ජති, පව්වයසන්නිස්සිතසීලං පන පච්ඡාහත්තපුරිමයාමාදීසු යාව අරුණුග්ගමනා අප්පව්වචෙක්ඛන්තස්සෙව භිජ්ජති. පුරෙහත්තඤ්චි අප්පව්වචෙක්ඛිත්වාපි ගිලානපව්වයං පරිභුඤ්ජන්තස්ස අනාපත්ති, ඉදමෙතෙසං නානාකරණන්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.585) ආගතං.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.585) පන “ථෙය්‍යපරිභොගොති පව්වයස්සාමිනා භගවතා අනනුඤ්ඤාතත්තා චුත්තං. ඉණපරිභොගොති භගවතා අනුඤ්ඤාතම්පි කත්තබ්බං අකත්වා පරිභුඤ්ජනතො චුත්තං. තෙන ච පව්වයසන්නිස්සිතසීලං විපජ්ජතීති දස්සෙති. පරිභොගෙ පරිභොගෙති කායතො මොචෙත්වා මොචෙත්වා පරිභොගෙ. පච්ඡිමයාමෙසු පව්වචෙක්ඛිතබ්බන්ති යොජනා. ඉණපරිභොගට්ඨානෙ තිට්ඨතීති එත්ථ ‘භියොයා යං මයා වීචරං පරිභුත්ත’න්තිආදිනාපි අතීතපව්වචෙක්ඛණා

වට්ටනිකි වදන්ති. පරිභොගෙ පරිභොගෙති උදකපතනට්ඨානතො
 අන්තොපවෙසනෙසු නිසිදනසයනෙසු ව. සතිපච්චයතා වට්ටනිකි
 පච්චවෙක්ඛණසනියා පච්චයත්තං ලද්ධං වට්ටනි. පටිග්ගහණෙ ව පරිභොගෙ ව
 පච්චවෙක්ඛණසනි අවස්සං ලද්ධබ්බාති දස්සෙති. තෙනාහ ‘සතිං කත්වා’තිආදි.
 කෙවි පන ‘සතිපච්චයතා පච්චයෙ සති හෙසජ්ජපරිභොගස්ස කාරණෙ සති’ති එවමිපි
 අත්ථං වදන්ති, තෙසමිපි පච්චයෙ සතීති පච්චයසබ්භාවසල්ලක්ඛණෙ සතීති
 එවමත්ථො ගහෙනබ්බො පච්චයසබ්භාවමත්තෙන සීලස්ස අසුඡ්ඤානතො.
 පරිභොගෙ අකරොන්තස්සෙව ආපත්තීති ඉමිනා පාතිමොක්ඛසංවරසීලස්ස හෙදො
 දස්සිතො, න පච්චයසන්නිස්සිතසීලස්ස තස්ස අතීතපච්චවෙක්ඛණාය
 විසුඡ්ඤානතො. එතස්මිං පන සෙසපච්චයෙසු ව ඉණපරිභොගාදිවචනෙන
 පච්චයසන්නිස්සිතසීලස්සෙව හෙදොති එවමිමෙසං නානාකරණං වෙදිතබ්බ’න්ති
 ආගතං.

එතෙසු ද්විසු පකරණෙසු “ඉණපරිභොගට්ඨානෙ තිට්ඨති”ති එත්ථ භියො යං
 මයා විවරං පරිභුත්තන්ති...පෙ.... වදන්තිති ආගතං. ඉමං පන නයං නිස්සාය ඉදාති
 එකච්චෙ පණ්ඩිතා “අජ්ජපාතො පරිභුත්තං සායං පච්චවෙක්ඛන්තෙන අජ්ජ යං මයා
 විවරං පරිභුත්තන්තිආදිනා අතීතවසෙන පච්චවෙක්ඛණා කාතබ්බා”ති වදන්ති. කෙවි
 “භියො පරිභුත්තමෙව අතීතවසෙන පච්චවෙක්ඛණා කාතබ්බා, න අජ්ජ පරිභුත්තං,
 තං පන පච්චුජ්ජන්නවසෙන පච්චවෙක්ඛණායෙවා”ති වදන්ති. තත්ථ මූලවචනෙ
 එවං විචාරණා කාතබ්බා. කථං? ඉදං භියොත්තාදිවචනං සුත්තං වා සුත්තානුලොමං
 වා ආචරියවාදො වා අත්තනොමති වාති. තත්ථ න තාව සුත්තං හොති “සුත්තං නාම
 සකලෙ විනයපිටකෙ පාළි”ති චුත්තත්තා ඉමස්ස ව වචනස්ස න පාළිභුතත්තා. න ව
 සුත්තානුලොමං “සුත්තානුලොමං නාම වත්තාරො මහාපදෙසා”ති (පාරා. අට්ඨ. 1.45)
 චුත්තත්තා ඉමස්ස ව මහාපදෙසභාවාභාවතො. න ව ආචරියවාදො
 “ආචරියවාදො නාම ධම්මසඬ්ඛානකෙහි පඤ්චහි අරහන්තසතෙහි යපිනා
 පාළිවිනිමුත්තා ඔක්කන්තවිනිච්ඡයජ්ජවත්තා අට්ඨකථාතන්ති”ති වචනතො ඉමස්ස
 ව අට්ඨකථාපාඨභාවාභාවතො. න ව අත්තනොමති “අත්තනොමති නාම
 සුත්තසුත්තානුලොමආචරියවාදෙ මුඤ්චිත්වා අනුමානෙන අත්තනො බුද්ධියා
 නයග්ගාහෙන උපට්ඨිතාකාරකථනං, අපිව සුත්තත්තාහිධම්මවිනයට්ඨකථාසු
 ආගතො සබ්බොපි ථෙරවාදො අත්තනොමති නාමා”ති චුත්තත්තා ඉමස්ස ව
 අට්ඨකථාසු ආගතත්ථෙරවාදභාවාභාවතො.

ඉති –

“චතුබ්බිධඤ්චි විනයං, මහාථෙරා මහිද්ධිකා;
 නිහරිත්වා පකාසෙසුං, ධම්මසඬ්ඛානකා පුරා”ති. (පාරා. අට්ඨ. 1.45) –

චුත්තෙසු චතුබ්බිධවිනයෙසු අනන්තොගධත්තා ඉදං වචනං විචාරෙතබ්බං. තෙන
 චුත්තං සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.585) ටිකාවරියෙන “තං විමංසිතබ්බ”න්ති.
 අථ වා “නයග්ගාහෙන උපට්ඨිතාකාරකථන”න්ති ඉමිනා ලක්ඛණෙන තෙසං

තෙසං ආවරියානං උපට්ඨිතාකාරවසෙන කථනං අත්තනොමති සියා, එවමිපි විචාරෙතබ්බමෙව. “අත්තනොමති ආවරියවාදෙ ඔතාරෙතබ්බා. සවෙ තත්ථ ඔතරති වෙව සමෙති ව, ගහෙතබ්බා. සවෙ නෙව ඔතරති න සමෙති, න ගහෙතබ්බා. අයඤ්ඤි අත්තනොමති නාම සබ්බදුබ්බලා”ති (පාරා. අට්ඨ. 1.45) වචනතො ඉමස්ස ව වචනස්ස අට්ඨකථාවචනෙ අනොතරණතො අප්පවිසනතො. චුත්තඤ්ඤි අට්ඨකථායං “සවස්ස අප්පව්වචෙක්ඛතොව අරුණො උග්ගච්ඡති, ඉණපරිභොගට්ඨානෙ තිට්ඨති”ති.

අපරො නයො – කිං ඉදං වචනං පාළිවචනං වා අට්ඨකථාවචනං වා ටීකාවචනං වා ගන්ථන්තරවචනං වාති. තත්ථ න තාව පාළිවචනං, න අට්ඨකථාවචනං, න ගන්ථන්තරවචනං, අථ බො ටීකාවචනන්ති. හොතු ටීකාවචනං, සකවචනං වා පරවචනං වා අධිප්පෙතවචනං වා අනධිප්පෙතවචනං වාති. තත්ථ න සකවචනං හොති, අථ බො පරවචනං. තෙනාහ “වදන්ති”ති. න ටීකාවරියෙන අධිප්පෙතවචනං හොති, අථ බො අනධිප්පෙතවචනං. තෙනාහ “තං වීමංසිතබ්බ”න්ති. තෙහි පන ආවරියෙහි අතීතපරිභොගපච්චචෙක්ඛණාති ඉදං අතීතපඅභොගවසෙන පච්චචෙක්ඛණා අතීතපරිභොගපච්චචෙක්ඛණාති පරිකප්පෙත්වා අතීතවාචකෙන සද්දෙන යොජෙත්වා කතං භවෙය්‍ය. අතීතෙ පරිභොගො අතීතපරිභොගො, අතීතපරිභොගස්ස පච්චචෙක්ඛණා අතීතපරිභොගපච්චචෙක්ඛණාති එවං පන කතෙ අතීතපරිභොගස්ස පච්චුප්පන්නසමීපත්තා පච්චුප්පන්නවාචකෙන සද්දෙන කථනං හොති යථා තං නගරතො ආගන්ත්වා නිසින්තං පුරිසං “කුතො ආගච්ඡසි”ති චුත්තෙ “නගරතො ආගච්ඡාමි”ති පච්චුප්පන්නවාචකසද්දෙන කථනං.

විනයසුත්තන්තවිසුද්ධිමග්ගාදීසු (ම. නි. 1.23; විසුද්ධි. 1.18) ව “පටිසඬ්ඛා යොනිසො වීවරං පටිසෙවති”ති වත්තමානවචනෙනෙව පායො හොති, න අතීතවචනෙන, අතීතපරිභොගොති ව ඉමස්මිංයෙව දිවසෙ පච්ඡාහත්තාදිකාලං උපාදාය පුරෙහත්තාදීසු පරිභොගො ඉවඡිතබ්බො, න හියොයා පරිභොගො. කථං විඤ්ඤායතීති වෙ? අට්ඨකථාපමාණෙන. චුත්තඤ්ඤි අට්ඨකථායං (පාරා. අට්ඨ. 2.585) “පිණ්ඩපාතො ආලොපෙ ආලොපෙ, තථා අසක්කොන්තෙන පුරෙහත්තපච්ඡාහත්තපුරිමයාමපච්ඡිමයාමෙසු. සවස්ස අප්පව්වචෙක්ඛතොව අරුණො උග්ගච්ඡති, ඉණපරිභොගට්ඨානෙ තිට්ඨති”ති. එතෙන පිණ්ඩපාතං ආලොපෙ ආලොපෙ පච්චචෙක්ඛන්තො භොජනකිරියාය අපරිනිට්ඨිතත්තා මුඛ්‍යතො පච්චුප්පන්නපච්චචෙක්ඛණා හොති, පුරෙහත්තාදීසු වතුසු කොට්ඨාසෙසු පච්චචෙක්ඛන්තො භොජනකිරියාය පරිනිට්ඨිතත්තා අතීතපච්චචෙක්ඛණා හොතීති දස්සෙති. සා පන පච්චුප්පන්නසමීපත්තා වත්තමානවචනෙන විධියති. යදි හි හියොයා පරිභුත්තාති අතීතපච්චචෙක්ඛණෙන පච්චචෙක්ඛිතබ්බාති සියුං, අතීතදුතියදිවසතතියදිවසාදිමාසසංචච්ඡරාදිපරිභුත්තාතිපි පච්චචෙක්ඛිතබ්බාති සියුං, එවඤ්ඤ ව සති යථාචුත්තඅට්ඨකථාවචනං නිරත්ථකං සියා, තස්මා අට්ඨකථාවචනමෙව පමාණං කාතබ්බං. යථාහ –

“බුද්ධෙන ධම්මො විනයො ව චුත්තො;

යො තස්ස පුත්තෙහි තථෙව ඤාතො;
සො යෙහි තෙසං මනිමච්චජන්තා;
යස්මා පුරෙ අට්ඨකථා අකංසු.

“තස්මා හි යං අට්ඨකථාසු වුත්තං;
තං චජ්ජයිත්වාන පමාදලොමං;
සබ්බමිපි සික්ඛාසු සගාරවානං;
යස්මා පමාණං ඉධ පණ්ඩිතාන”න්ති. (පාරා. අට්ඨ. 1.ගන්ථාරම්භකථා);

යස්මා ච සබ්බාසවසුත්තාදීසු (ම. නි. 1.23) භගවතා දෙසිතකාලෙ භික්ඛුකත්තුකත්තා නාමයොගත්තා චත්තමානපයමපුරිසවසෙන “පටිසඬ්ඛා යොනිසො චීවරං පටිසෙවති”ති දෙසිතා, තදනුකරණෙන භික්ඛුනං පච්චවෙක්ඛණකාලෙ අත්තකත්තුකත්තා අමිභයොගත්තා චත්තමානඋත්තමපුරිසවසෙන “පටිසඬ්ඛා යොනිසො චීවරං පටිසෙවාමි”ති පච්චවෙක්ඛිතබ්බා හොති, “සීතස්ස පටිසාතායා”තිආදීනි තදත්ථසම්පදානපදානි ච “පටිසෙවති, පටිසෙවාමි”ති වුත්තපටිසෙවනකිරියායමෙව සම්බන්ධිතබ්බානි හොන්ති, තානි ච කිරියාපදානි පච්චුප්පන්නවසෙන වා පච්චුප්පන්නසම්පඅතීතවසෙන වා චත්තමානචිහන්තියුත්තානි හොන්ති, තස්මා පච්චුප්පන්නපරිභුත්තානං වා අතීතපරිභුත්තානං වා පච්චයානං පච්චවෙක්ඛණකාලෙ “පටිසෙවාමි”ති වචනං භගවතො වචනස්ස අනුගතත්තා උපපන්නමෙවාති දට්ඨබ්බං.

අනුවචනෙපි එවං විචාරණා කාතබ්බා – “අජ්ජ පාතො පරිභුත්තං සායං පච්චවෙක්ඛන්තෙන අජ්ජ යං මයා චීවරං පරිභුත්තන්තිආදීනා අතීතවසෙන පච්චවෙක්ඛණා කාතබ්බා”ති යෙ වදන්ති, තෙ එවං පුච්ඡිතබ්බා – කිං භවන්තො භගවතා අතීතපරිභුත්තෙසු අතීතවසෙන පච්චවෙක්ඛණා දෙසිතාති? න දෙසිතා. කථං දෙසිතාති? “පච්චවෙක්ඛති”ති පච්චුප්පන්නවසෙනෙව දෙසිතාති. කිං හොන්තො භගවතො කාලෙ අතීතපරිභුත්තෙසු පච්චවෙක්ඛණා නත්තීති? අත්ථි. අථ කස්මා භගවතා පච්චුප්පන්නවසෙනෙව පච්චවෙක්ඛණා දෙසිතාති? පච්චුප්පන්නසම්පවසෙන වා සාමඤ්ඤවසෙන වා දෙසිතාති. එවං සන්තෙ භගවතො අනුකරණෙන ඉදානිපි අතීතපරිභුත්තානං පච්චයානං පච්චුප්පන්නවසෙන පච්චවෙක්ඛණා කාතබ්බාති. යෙ පන එවං වදන්ති “භියොසා පරිභුත්තානමෙව අතීතපච්චවෙක්ඛණා කාතබ්බා, න අජ්ජ පරිභුත්තානං, තෙසං පන පච්චුප්පන්නපච්චවෙක්ඛණායෙවා”ති, තෙ එවං චත්තබ්බා – කිං හොන්තො යථා තුම්භෙ වදන්ති, එවං පාළියං අත්තීති? නත්ථි. අට්ඨකථායං අත්තීති? නත්ථි. එවං සන්තෙ සාට්ඨකථෙසු තෙපිටකෙසු බුද්ධච්චනෙසු අසංච්ජ්ජමානං තුම්භාකං වචනං කථං පච්චෙතබ්බන්ති? ආචරියපරම්පරාවසෙන. හොතු තුම්භාකං ආචරියලද්ධිවසෙන කථනං, කාලො නාම තිව්ධො අතීතො අනාගතො පච්චුප්පන්නොති. තත්ථ පරිනිට්ඨිතකිරියා අතීතො නාම, අභිමුඛකිරියා අනාගතො නාම, ආරද්ධඅනිට්ඨිතකිරියා පච්චුප්පන්නො නාම. තෙනාහු පොරාණා –

“ආරද්ධානිට්ඨිතො භාවො, පච්චුප්පන්තො සුනිට්ඨිතො;
අනිත්තාගතූප්පාද-මප්පන්තාහිමුඛා කිරියා” ති.

තත්ථ අප්ප වා හොතු භියො වා තතො පුබ්බෙ වා, පරිභුත්තපච්චයො සුපරිනිට්ඨිතභුඤ්ජනකිරියත්තා අතීතො නාම. තත්ථ භියො වා තතො පුබ්බෙ වා පරිභුත්තපච්චයො අතික්කන්තඅරුණුග්ගමනත්තා න පච්චවෙක්ඛණාරහො, පච්චවෙක්ඛිතොපි අප්පච්චවෙක්ඛිතොයෙව හොති, ඉණපරිභොගට්ඨානෙ තිට්ඨති. චුත්තඤ්ඞි අට්ඨකථායං “සවස්ස අප්පච්චවෙක්ඛිතොව අරුණො උග්ගච්ඡති, ඉණපරිභොගට්ඨානෙ තිට්ඨති” ති. අප්පෙව පන චීවරඤ්ඞව සෙනාසනඤ්ඞව පරිභොගෙ පරිභොගෙ, පිණ්ඩපාතං ආලොපෙ ආලොපෙ, හෙසප්පං පටිග්ගහණෙ පරිභොගෙ ව පච්චවෙක්ඛිතො අපරිනිට්ඨිතභුඤ්ජනකිරියත්තා පච්චුප්පන්තපරිභුත්තපච්චවෙක්ඛණා නාම හොති. පුරෙ පරිභුත්තං තතො පච්ඡා චතුසු කොට්ඨාසෙසු පච්චවෙක්ඛිතො සුපරිනිට්ඨිතභුඤ්ජනකිරියත්තා අතීතපරිභුත්තපච්චවෙක්ඛණා නාම හොති. එත්තකං පච්චවෙක්ඛණාය ඛෙත්තං, න තතො පුබ්බෙ පච්ඡා වා. යථාහ අට්ඨකථායං “සීලවතො අප්පච්චවෙක්ඛිතපරිභොගො ඉණපරිභොගො නාම. තස්මා චීවරං පරිභොගෙ පරිභොගෙ...පෙ.... හෙසප්පස්ස පටිග්ගහණෙපි පරිභොගෙපි සතිපච්චයනා වට්ටති” ති, තස්මා භියො පරිභුත්තස්ස ඉණපරිභොගත්තා තං අනාමසිත්වා අප්ප පරිභුත්තෙසු අතීතපච්චුප්පන්තෙසු භගවතො චචනස්ස අනුකරණෙන චත්තමානචිහන්තියුත්තෙන “පටිසෙවාමී” ති කිරියාපදෙන පච්චවෙක්ඛණා සුපපන්තා හොතීති දට්ඨබ්බා. ඊදිසපච්චවෙක්ඛණමෙව සන්ධාය විමතිවිනොදනියාදීසු (වි. වි. ටී. 1.585) “පච්චයසන්නිස්සිතසීලස්ස අතීතපච්චවෙක්ඛණාය විසුජ්ඣනතො” ති චුත්තං.

එවං පච්චයසන්නිස්සිතසීලස්ස සුද්ධිං දස්සෙත්වා ඉදානි තෙනෙව පසඬගෙන සබ්බාපි සුද්ධියො දස්සෙතුං “චතුබ්බිධා හි සුද්ධි” තිආදිමාහ. තත්ථ සුජ්ඣති එතායාති සුද්ධි, යථාධම්මං දෙසනාව සුද්ධි දෙසනාසුද්ධි. චුට්ඨානස්සපි චෙත්ථ දෙසනාය එව සඬගහො දට්ඨබ්බො. ඡින්නමූලාපත්තීනං පන අභික්ඛුතාපටිඤ්ඤායෙව දෙසනා. අධිට්ඨානවිසිට්ඨො සංචරොව සුද්ධි සංචරසුද්ධි. ධම්මෙන සමෙන පච්චයානං පරියෙට්ඨි එව සුද්ධි පරියෙට්ඨිසුද්ධි. චතුසු පච්චයෙසු චුත්තවිධිනා පච්චවෙක්ඛණාව සුද්ධි පච්චවෙක්ඛණසුද්ධි. එස තාව සුද්ධිසු සමාසනායො. සුද්ධිමත්තෙසු සීලෙසු පන දෙසනා සුද්ධි එතස්සාති දෙසනාසුද්ධි. සෙසෙසුපි එසෙව නායො. න පුනෙවං කර්ස්සාමීති එත්ථ එවන්ති සංචරහෙදං සන්ධායාහ. පභායාති වජ්ජෙත්වා, අකත්වාති අත්ථො. විමතිවිනොදනියං පන “සුජ්ඣති දෙසනාදීහි, සොධියතීති වා සුද්ධි, චතුබ්බිධසීලං. තෙනාහ ‘දෙසනාය සුජ්ඣනතො’ තිආදි. එත්ථ දෙසනාග්ගහණෙන චුට්ඨානම්පි ඡින්නමූලානං අභික්ඛුතාපටිඤ්ඤාපි සඬගහිතා. ඡින්නමූලාපත්තීනම්පි හි පාරාජිකාපත්තිචුට්ඨානෙන හෙට්ඨාපරිරක්ඛිතං භික්ඛුසීලං විසුද්ධං නාම හොති. තෙන තෙසං මග්ගපටිලාහොපි සම්පජ්ජති” ති චුත්තං.

තත්ථ දෙසියති උච්චාරියතීති දෙසනා, දිසි උච්චාරණෙනි ධාතු, දෙසියති ඤාපියති එතායාති වා දෙසනා, දිස පෙක්ඛනෙනි ධාතු. උභයථාපි විරතිපධානකුසලවිත්තසමුට්ඨිතො දෙසනාවච්චෙනෙදසද්දො. සංවරණං සංවරො, සං-පුබ්බ වර සංවරණෙනි ධාතු, සතිපධානො විත්තුප්පාදො. පරියෙසනා පරියෙට්ඨි, පරි-පුබ්බ ඉස පරියෙසනෙනි ධාතු, විරියපධානො විත්තුප්පාදො. පටි පුනස්පුනං ඔගාහෙත්වා ඉක්ඛනා පච්චචෙක්ඛණා, පටි-පුබ්බ අව-පුබ්බ ඉක්ඛ දස්සනඤ්ඤාසුති ධාතු, පඤ්ඤාපධානො විත්තුප්පාදො. තෙසු දෙසනාය වච්චෙනෙදසද්දහාවනො වච්චෙනං කාතුං අසක්කොන්තස්ස ව දුතියකං අලහන්තස්ස ව න සම්පජ්ජති, සෙසා පන විත්තුප්පාදමත්තභාවනො වච්චෙනං කාතුං අසක්කොන්තස්සපි දුතියකං අලහන්තස්සපි සම්පජ්ජන්ති එව, තස්මා ගිලානාදිකාලෙසු පච්චචෙක්ඛණාපාඨං පඨිතුමසක්කොන්තෙනපි අත්ථං මනසි කත්වා විත්තෙනෙව පච්චචෙක්ඛණා කාතබ්බාති.

දාතබ්බට්ඨෙයන දායං, තං ආදියන්තීති දායාදා, අනනුඤ්ඤාතෙසු සබ්බෙන සබ්බං පරිභොගාභාවනො අනුඤ්ඤාතෙසුයෙව ව පරිභොගසබ්භාවභාවනො භික්ඛුහි පරිභුඤ්ජිතබ්බපච්චයා භගවතො සන්තකා. ධම්මදායාදසුත්තඤ්චෙත්ථ සාධකන්ති “ධම්මදායාදා මෙ, භික්ඛවෙ, භවථ, මා ආමිසදායාදා, අත්ථි මෙ තුම්හෙසු අනුකම්පා, කින්නි මෙ සාවකා ධම්මදායාදා භවෙය්තුං, නො ආමිසදායාදා” ති එවං පවත්තං ධම්මදායාදසුත්තඤ්ච (ම. නි. 1.29) එත්ථ එතස්මිං අත්ථෙ සාධකං. අවිතරාගානං තණ්හාවසිකතාය පච්චයපරිභොගෙ සාමිභාවො නත්ථි, තදභාවෙන විතරාගානං තත්ථ සාමිභාවො යථාරූපි පරිභොගසබ්භාවනො. තථා හි තෙ පටිකුලමිපි අප්පටිකුලාකාරෙන අප්පටිකුලමිපි පටිකුලාකාරෙන තදුභයමිපි වජ්ජෙත්වා අප්ප්ඤ්ඤාපෙක්ඛණාකාරෙන පච්චයෙ පරිභුඤ්ජන්ති, දායකානඤ්ච මනොරථං පරිපුරෙන්නි. තෙනාහ “තෙ හි තණ්හාය දාසබ්‍යං අතීතත්තා සාමිනො හුත්වා පරිභුඤ්ජන්ති” ති. යො පනායං සීලවතො පුපුජ්ජනස්ස පච්චචෙක්ඛිතපරිභොගො, සො ඉණපරිභොගස්ස පච්චනිකත්තා ආනණ්‍යපරිභොගො නාම භොති. යථා පන ඉණායිකො අත්තතො රූපියා ඉච්ඡිතං දෙසං ගන්තුං න ලහති, එවං ඉණපරිභොගයුත්තො ලොකතො නිස්සරිතුං න ලහතීති තප්පටිපක්ඛත්තා සීලවතො පච්චචෙක්ඛිතපරිභොගො ආනණ්‍යපරිභොගොති වුවවති, තස්මා නිප්පරියායතො චතුපරිභොගවිනිමුත්තො විසුංයෙවායං පරිභොගොති වෙදිතබ්බො, සො ඉධ විසුං න වුත්තො, දායජ්ජපරිභොගෙයෙව වා සඬගහං ගච්ඡතීති. සීලවාපි හි ඉමාය සික්ඛාය සමන්තාගතත්තා සෙක්ඛොත්ථෙව වුවවති.

සබ්බෙසන්ති අරියානං පුපුජ්ජනානඤ්ච. කථං පුපුජ්ජනානං ඉමෙ පරිභොගා සම්භවන්තීති? උපචාරවසෙන. යො හි පුපුජ්ජනස්සපි සල්ලෙඛපටිපත්තියං ඨිතස්ස පච්චයගෙධං පභාය තත්ථ අනුපලිත්තෙන විත්තෙන පරිභොගො, සො සාමිපරිභොගො විය භොති. සීලවතො පන පච්චචෙක්ඛිතපරිභොගො දායජ්ජපරිභොගො විය භොති දායකානං මනොරථස්සාවිරාධනතො. තෙන වුත්තං “දායජ්ජපරිභොගෙයෙව වා සඬගහං ගච්ඡතී” ති. කල්‍යාණපුපුජ්ජනස්ස පරිභොගෙ

වත්තබ්බමෙව නත්ථි තස්ස සෙක්ඛසඨගහතො. සෙක්ඛස්සත්ත ඤ්භෙනස්ස (අ. නි. 3.86) අත්ථස්ස සාධකං.

විමතිවිනෝදනියං (වි. වි. පී. 1.585) පන “දාතබ්බට්ඨෙත දායං, තං ආදියන්තීති දායාදා. සත්තන්තං සෙක්ඛානන්ති එත්ථ කල්‍යාණපුටුප්පනාපි සඬගහිතා තෙසං ආනණ්‍යපරිභොගස්ස දායප්පපරිභොගෙ සඬගහිතත්තාති වෙදිතබ්බං.

ධම්මදායාදසුත්තන්ති “ධම්මදායාදා මෙ, හික්ඛවෙ, හවථ, මා ආමිසදායාදා” ති ආදිනා පවත්තං සුත්තං (ම. නි. 1.29). තත්ථ “මා මෙ ආමිසදායාදාති එවං මෙ-සද්දං ආනෙත්වා අත්ථො වෙදිතබ්බො. එවඤ්ඤි යථාචුත්තත්ථසාධකං හොති” ති චුත්තං. තත්ථ මෙ මම ආමිසදායාදා චතුපච්චයභුඤ්ජකාති හගවතො සම්බන්ධභූතස්ස සම්බන්ධිභූතා පච්චයා චුත්තා, තස්මා දායකෙහි දින්නාපි පච්චයා හගවතා අනුඤ්ඤාතත්තා හගවතො පච්චයායෙව හොන්තීති එතස්ස අත්ථස්ස ධම්මදායාදසුත්තං සාධකං හොතිති අත්ථොති චුත්තං.

ලජ්ජිතා සද්ධිං පරිභොගො නාම ලජ්ජිස්ස සන්තකං ගහෙත්වා පරිභොගො.
අලජ්ජිතා සද්ධිත්ති ඵත්ථාපි ඵසෙව නයො. ආදිතො පට්ඨාය හි අලජ්ජී නාම
නත්ථිති ඉමිතා දිට්ඨදිට්ඨෙසුයෙව ආසඬ්ඤා න කාතබ්බාති දස්සෙති. අත්තනො
භාරභූතා සද්ධිවිහාරිකාදයො. තෙපි නිවාරෙතබ්බාති යො පස්සති, තෙන
නිවාරෙතබ්බාති පායො. අට්ඨකථායං පන “යොපි අත්තනො භාරභූතෙන අලජ්ජිතා
සද්ධිං පරිභොගං කරොති, සොපි නිවාරෙතබ්බො”ති පායො දිස්සති, තථාපි
අත්ථතො උභයථාපි යුජ්ජති. අත්තනො සද්ධිවිහාරිකාදයොපි අලජ්ජිභාවතො
නිවාරෙතබ්බො. අලජ්ජිති සද්ධිවිහාරිකාදීහි ඵකසම්භොගං කරොන්තා අඤ්ඤෙපි
නිවාරෙතබ්බාව. සචෙ න ඔරමති, අයම්පි අලජ්ජීයෙව හොතීති ඵත්ථ ඵව.
නිවාරිතො සො පුග්ගලො අලජ්ජිතා සද්ධිං පරිභොගතො ඔරමති විරමති, ඉච්චෙන.
කුසලං. නො චෙ ඔරමති, අයම්පි අලජ්ජීයෙව හොති, තෙන සද්ධිං පරිභොගං
කරොන්තො සොපි අලජ්ජීයෙව හොතීති අත්ථො. තෙන චුත්තං “ඵවං ඵකො
අලජ්ජී අලජ්ජිසකම්පි කරොති”ති. අධම්මියොති අනෙසනාදීහි උප්පන්නො.
ධම්මියොති හික්ඛාවරියාදීහි උප්පන්නො. සඬ්ඤාස්සෙව දෙතීති හත්තං අග්ගහෙත්වා
අත්තනා ලද්ධසලාකංයෙව දෙති.

විමතිවිනෝදනියං පන “ලජ්ජිනා සද්ධිං පරිභොගොති ධම්මාමිසවසෙන
මිස්සිභාවො. අලජ්ජිනා සද්ධිනිති එත්ථාපි එසෙව නයො. ආදිකො පට්ඨාය හි අලජ්ජි
නාම නත්තීති ඉමිනා දිට්ඨදිට්ඨෙසු ආසඬ්ඤා නාම න කාතබ්බා, දිට්ඨසුතාදිකාරණෙ
සති එව කාතබ්බාති දස්සෙති. අත්තනො භාරභූතා සද්ධිවිහාරිකාදයො. සචෙ න
ඔරමතීති අගතිගමනවසෙන ධම්මාමිසපරිභොගතො න ඔරමති. ආපත්ති නාම
නත්තීති ඉදං අලජ්ජිනං ධම්මෙත්තූප්පන්නපච්චයං ධම්මකම්මඤ්ච සන්ධාය වුත්තං.
තෙසම්පි හි කුලද්වසනාදිසමුප්පන්නං පච්චයං පරිභුඤ්ජන්නානං වග්ගකම්මාදීනි
කරොත්තානඤ්ච ආපත්ති එව. ‘ධම්මියාධම්මියපරිභොගො පච්චයවසෙනෙව
චෙදිතබ්බො’ති වුත්තත්තා හෙට්ඨා ලජ්ජිපරිභොගාලජ්ජිපරිභොගා පච්චයවසෙන
එකකම්මාදිවසෙන ච වුත්තා එවාති චෙදිතබ්බං. තෙනෙව

දුට්ඨදොසසික්ඛාපදට්ඨකථායං (පාරා. අට්ඨ. 2.385-386) වොදකචුදිතකභාවෙ යීතා ද්වෙ අලජ්ජිනො ධම්මපරිභොගමිපි සන්ධාය ‘එකසම්භොගපරිභොගා හුත්වා ජීවථා’ති චුත්තා තෙසං අඤ්ඤමඤ්ඤං ධම්මාමිසාපරිභොගෙ විරොධාභාවා. ලජ්ජිනමෙව හි අලජ්ජිනා සහ තද්දුහයපරිභොගො න වට්ටති”ති චුත්තං.

සචෙ පන ලජ්ජි අලජ්ජිං පග්ගණ්හාති...පෙ.... අත්තරධාපෙනීති එත්ථ කෙවලං පග්ගණ්හිතුකාමතාය එවං කාතුං න වට්ටති, ධම්මස්ස පන සාසනස්ස සොතුනඤ්ච අනුග්ගහත්ථාය වට්ටතීති වෙදිතබ්බං. පුරිමනයෙන “සො ආපත්තියා කාරෙතබ්බො”ති චුත්තත්තා ඉමස්ස ආපත්තියෙවාති වදන්ති. උද්දෙසග්ගහණාදිනා ධම්මස්ස පරිභොගො ධම්මපරිභොගො. ධම්මානුග්ගහෙන ගණ්හන්තස්ස ආපත්තියා අභාවෙපි ථෙරො තස්ස අලජ්ජිභාවංයෙව සන්ධාය “පාපො කිරාය”න්තිආදිමාහ. තස්ස පන සන්තිකෙති මහාරක්ඛිතත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.585) පන ඉමස්මිං යානෙ විත්ථාරතො විනිවිජ්ඣං. කථං? ධම්මපරිභොගොති “එකකම්මං එකුද්දෙසො”තිආදිනා චුත්තසංවාසො වෙව නිස්සයග්ගහණාදිකො සබ්බො නිරාමිසපරිභොගො ව වෙදිතබ්බො. “න සො ආපත්තියා කාරෙතබ්බො”ති චුත්තත්තා ලජ්ජිනො අලජ්ජිපග්ගහෙ ආපත්තීති වෙදිතබ්බං. ඉතරොපීති ලජ්ජිපි. තස්සාපි අත්තානං පග්ගණ්හන්තස්ස අලජ්ජිනො, ඉමිනා ව ලජ්ජිනො වණ්ණහණනාදිලාභං පටිච්ච ආමිසගරුකතාය වා ගෙහස්සිතපෙමෙන වා තං අලජ්ජිං පග්ගණ්හන්තො ලජ්ජි සාසනං අත්තරධාපෙනී නාමාති දස්සෙති. එවං ගහට්ඨාදීසු උපත්ථමිහිතො අලජ්ජි බලං ලහිත්වා පෙසලෙ අභිභවිත්වා න විරස්සෙව සාසනං උද්ධම්මං උබ්බිනයං කරොතිති.

ධම්මපරිභොගොපි තත්ථ වට්ටතීති ඉමිනා ආමිසපරිභොගතො ධම්මපරිභොගොව ගරුකො, තස්මා අතිවිය අලජ්ජිවිචෙකෙන කාතබ්බොති දස්සෙති. “ධම්මානුග්ගහෙන උග්ගණ්හිතුං වට්ටති”ති චුත්තත්තා අලජ්ජුස්සන්තතායසාසනෙ ඔසක්කන්තෙ, ලජ්ජිසු ව අප්පහොන්තෙසු අලජ්ජිං පකතත්තං ගණපුරකං ගහෙත්වා උපසම්පදාදිකරණෙන වෙව කෙවි අලජ්ජිනො ධම්මාමිසපරිභොගෙන සඬිගහෙත්වා සෙසාලජ්ජිගණස්ස නිග්ගහෙන ව සාසනං පග්ගණ්හිතුමිපි වට්ටති එව.

කෙවි පන “කොටියං යීතො ගන්ථොති චුත්තත්තා ගන්ථපරියාපුණනමෙව ධම්මපරිභොගො, න එකකම්මාදි, තස්මා අලජ්ජිහි සද්ධිං උපොසථාදිකං කම්මං කාතුං වට්ටති, ආපත්ති නත්ථී”ති වදන්ති, තං න යුත්තං, එකකම්මාදීසු බහුසු ධම්මපරිභොගෙසු අලජ්ජිනාපි සද්ධිං කත්තබ්බාවත්ථායත්තං ධම්මපරිභොගං දස්සෙතුං ඉධ නිදස්සනවසෙන ගන්ථස්සෙව සමුද්ධටත්තා. න හි එකකම්මාදිකො විධි ධම්මපරිභොගො න හොතීති සක්කා වත්තුං අනාමිසත්තා ධම්මාමිසෙසු අපරියාපන්තස්ස ව කස්සවි අභාවා. තෙනෙව අට්ඨසාලිනියං ධම්මපටිසන්ථාරකථායං (ධ. ස. අට්ඨ. 1351) “කම්මට්ඨානං කථෙතබ්බං, ධම්මො වාචෙතබ්බො...පෙ.... අබ්භානචුට්ඨානමානත්තපරිවාසා දාතබ්බා, පබ්බජ්ජාරහො

පබ්බාජෙනබ්බො, උපසම්පදාරහො උපසම්පාදෙනබ්බො...පෙ.... අයං
 ධම්මපටිසන්ථාරො නාමා''ති එවං සඛ්ඝකම්මාදිපි ධම්මකොට්ඨාසෙ දස්සිතං. තෙසු
 පන ධම්මකොට්ඨාසෙසු යං ගණපුරකාදිවසෙන අලජ්ජිනො අපෙක්ඛිත්වා
 උපොසථාදි වා තෙසං සන්තිකා ධම්මුග්ගහණනිස්සයග්ගහණාදි වා කරියති, තං
 ධම්මො චෙව පරිභොගො වාති ධම්මපරිභොගොති වුච්චති, එතං තථාරූපපච්චයං
 විනා කාතුං න වට්ටති, කරොන්තස්ස අලජ්ජිපරිභොගො ව හොති දුක්කට්ඨේව. යං
 පන අලජ්ජිසතං අනපෙක්ඛිත්වා තජ්ජනියාදිනිග්ගහකම්මං වා
 පරිවාසාදිඋපකාරකම්මං වා උග්ගහපරිපුච්ඡාදානාදි වා කරියති, තං ධම්මො එව,
 නො පරිභොගො, එතං අනුරූපානං කාතුං වට්ටති, ආමිසදානෙ විය ආපත්ති නත්ථි.
 නිස්සයදානම්පි තෙරසසම්මුතිදානාදි ව චත්තපටිපත්තිසාදියනාදිපරිභොගස්සපි
 හෙතුත්තා න වට්ටති.

යො පන මහාඅලජ්ජී උද්ධම්මං උබ්බිතයං සත්ථුසාසනං කරොති, තස්ස
 සද්ධිවිහාරිකාදීනං උපසම්පදාදි උපකාරකම්මම්පි උග්ගහපරිපුච්ඡාදානාදි ව කාතුං න
 වට්ටති, ආපත්ති එව හොති, නිග්ගහකම්මමෙව කාතබ්බං. තෙනෙව
 අලජ්ජිපග්ගහොපි පටික්ඛිත්තො. ධම්මාමිසපරිභොගවිච්ඡින්නෙනපි හි දුම්මඬකුනං
 පුග්ගලානං නිග්ගහොව අධිප්පෙතො, සො ව පෙසලානං
 ඵාසුචිහාරසද්ධම්මට්ඨිතිවිනයානුග්ගහාදිඅත්ථාය එතදත්ථත්තා
 සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තියා, තස්මා යං යං දුම්මඬකුනං උපත්ථම්භාය, පෙසලානං
 අඵාසුචිහාරාය, සද්ධම්මපරිභානාදිඅත්ථාය හොති, තං සබ්බම්පි පරිභොගො වා
 හොතු අපරිභොගො වා කාතුං න වට්ටති, එවං කරොන්තා සාසනං
 අන්තරධාපෙන්ති, ආපත්තිඤ්ච ආපජ්ජන්ති, ධම්මාමිසපරිභොගෙසු චෙත්ථ අලජ්ජිහි
 එකකම්මාදිධම්මපරිභොගො එව පෙසලානං අඵාසුචිහාරාය
 සද්ධම්මපරිභානාදිඅත්ථාය හොති, න තථා ආමිසපරිභොගො. න හි අලජ්ජීනං
 පච්චයපරිභොගමත්තෙන පෙසලානං අඵාසුචිහාරාදි හොති,
 යථාචුත්තධම්මපරිභොගෙන පන හොති. තජ්ජවිච්ඡින්නෙ ව ඵාසුචිහාරාදයො. තථා
 හි කතසික්ඛාපදවීතික්කමා අලජ්ජිපුග්ගලා උපොසථාදීසු පට්ඨා “තුම්හෙ
 කායද්වාරෙ චෙව වච්ඡ්වාරෙ ව වීතික්කමං කරොමා”තිආදිනා හික්ඛුහි චත්තබ්බා
 හොන්ති. යථා විනයඤ්ච අතිට්ඨන්තා සඛ්ඝතො ඛහිකරණාදිවසෙන සුට්ඨ
 නිග්ගහෙනබ්බො, තථා අකත්වා තෙහි සහ සංවසන්තාපි අලජ්ජිනොව හොන්ති
 “එකොපි අලජ්ජී අලජ්ජිසතම්පි කරොති”තිආදිවචනතො (පාරා. අට්ඨ. 2.585). යදි
 හි තෙ එවං අනිග්ගහිතා සියුං, සඬ්ඝෙ කලහාදිං වඬ්ඬෙත්වා
 උපොසථාදිසාමග්ගිකම්මපට්ඨානාදිනා පෙසලානං අඵාසුං කත්වා කමෙන තෙ
 දෙවදත්තවජ්ජිපුත්තකාදයො විය පරිසං වඬ්ඬෙත්වා අත්තතො විජ්ජට්ඨන්ති.
 ධම්මතො විනයතො දීපෙන්තා සඛ්ඝහෙදාදිම්පි කත්වා න විරස්සෙව සාසනං
 අන්තරධාපෙය්ගුං. තෙසු පන සඬ්ඝතො ඛහිකරණාදිවසෙන නිග්ගහිතෙසු සබ්බොපි
 අයං උපද්දවො න හොති. චුත්තඤ්ච “දුස්සීලපුග්ගලෙ නිස්සාය උපොසථො න
 තිට්ඨති, පචාරණා න තිට්ඨති, සඬ්ඝකම්මානි න පචත්තන්ති, සාමග්ගි න
 හොති...පෙ.... දුස්සීලෙසු පන නිග්ගහිතෙසු සබ්බොපි අයං උපද්දවො න හොති,
 තතො පෙසලා හික්ඛු ඵාසු විහරන්ති”ති, තස්මා එකකම්මාදිධම්මපරිභොගොව

ආම්සපරිභොගතොපි අතිවිය අලජ්ජීවිවෙකෙන කාතබ්බො, ආපත්තිකරො ව සද්ධම්මපරිභානිහෙතුත්තාති වෙදිතබ්බං.

අපිව “උපොසථො න තිට්ඨති, පචාරණා න තිට්ඨති, සඬ්ඝකම්මානි න පචත්තන්ති” ති එවං අලජ්ජීහි සද්ධිං සඬ්ඝකම්මාකරණස්ස අට්ඨකථායං පකාසිතත්තාපි වෙතං සිජ්ඣති. තථා පරිවත්තලිඬ්ගස්ස හික්ඛුනො හික්ඛුනුපස්සයං ගච්ඡන්තස්ස පටිපත්තිකථායං “ආරාධිකා ව භොන්ති සඬ්ගාහිකා ලජ්ජිනියො, තා කොපෙත්වා අඤ්ඤත්ථ න ගන්තබ්බං. ගච්ඡති වෙ, ගාමන්තරනදිපාරරත්තිවිජ්ජපවාසගණම්භා ඔභියනාපත්තිහි න මුච්චති...පෙ.... අලජ්ජිනියො භොන්ති, සඬ්ගහං පන කරොන්ති, තාපි පරිච්චජිත්වා අඤ්ඤත්ථ ගන්තුං ලහති” ති එවං අලජ්ජිනියු දුතියිකාගහණාදියු සංවාසාපත්තිපරිභාරාය නදිපාරාගමනාදිගරුකාපත්තිට්ඨානානං අනුඤ්ඤාතත්තා තතොපි අලජ්ජිසංවාසාපත්ති එව සද්ධම්මපරිභානියා හෙතුභූතො ගරුකතරාති විඤ්ඤායති. න හි ලහුකාපත්තිට්ඨානං වා අනාපත්තිට්ඨානං වා පරිහරිතුං ගරුකාපත්තිට්ඨානවිතික්කමං ආවරියා අනුජානන්ති. තථා අසංවාසපදස්ස අට්ඨකථායං “සබ්බෙහිපි ලජ්ජිපුග්ගලෙහි සමං සික්ඛිතබ්බභාවතො සමසික්ඛාතා නාම. එත්ථ යස්මා සබ්බෙපි ලජ්ජිනො එතෙසු කම්මාදියු සහ වසන්ති, න එකොපි තතො බහිද්ධා සන්දිස්සති, තස්මා තාති සබ්බානිපි ගහෙත්වා එසො සංවාසො නාමා” ති එවං ලජ්ජීහෙව එකකම්මාදිසංවාසො වට්ටතීති පකාසිතො.

යදි එවං කස්මා අසංවාසිකෙසු අලජ්ජී න ගහිතොති? නායං විරොධො, යෙ ගණපුරකෙ කත්වා කතං කම්මං කුප්පති, තෙසං පාරාජිකාදිඅපකතත්තානඤ්ඤෙව අසංවාසිකත්තෙන ගහිතත්තා. අලජ්ජිනො පන පකතත්තභූතාපි සන්ති, තෙ වෙ ගණපුරකා හුත්වා කම්මං සාධෙත්ති, කෙවලං කත්වා අගතිගමනෙන කරොන්තානං ආපත්තිකරා භොන්ති සභාගාපත්තිආපන්නා විය අඤ්ඤමඤ්ඤං. යස්මා අලජ්ජිතඤ්ඤෙව ලජ්ජිතඤ්ඤෙව පුටුප්පනානං චිත්තක්ඛණපට්ඨං, න සබ්බකාලිකං. සඤ්චිච්ච හි චිතික්කමචිත්තෙ උප්පන්නෙ අලජ්ජිනො “න පුන ඊදිසං කරිස්සාමි” ති චිත්තෙන ලජ්ජිනො භොන්ති.

තෙසු ව යෙ පෙසලෙහි ඔවදියමානාපි න ඔරමන්ති, පුනස්පුනං කරොන්ති, තෙ එව අසංවසිතබ්බා, න ඉතරෙ ලජ්ජිධම්මෙ ඔක්කන්තත්තා, තස්මාපි අලජ්ජිනො අසංවාසිකෙසු අගණෙත්වා තජ්ජපරිවජ්ජනත්ථං සොධෙත්වා උපොසථාදිකරණං අනඤ්ඤාතං. තථා හි “පාරිසුද්ධිං ආයස්මන්තො ආරොවෙථ, පාතිමොක්ඛං උද්දිසිස්සාමි” තිආදිනා (මභාව. 134) අපරිසුද්ධාය පරිසාය උපොසථකරණස්ස අයුත්තතා පකාසිතා, “යස්ස සියා ආපත්ති, සො ආවිකරෙය්...පෙ.... එසු භොති” ති (මභාව. 134) එවං අලජ්ජිමිපි ලජ්ජිධම්මෙ පතිට්ඨාපෙත්වා උපොසථකරණජ්ජකාරො ව චුත්තො, “කච්චිත්ථ පරිසුද්ධා...පෙ.... පරිසුද්ධෙත්ථායස්මන්තො” ති (පාරා. 233) ව පාරිසුද්ධිඋපොසථෙ “පරිසුද්ධො අහං, හන්තෙ, පරිසුද්ධොති මං ධාරෙථා” ති (මභාව. 168) ව එවං උපොසථං කරොන්තානං පරිසුද්ධතා ව පකාසිතා, වචනමත්තෙන අනොරමන්තානඤ්ඤෙව

උපොසථපචාරණට්ඨපනවිධි ව චුත්තො, සබ්බථා ලජ්ජිධම්මං අනොක්කමන්තෙනි
සංවාසස්ස අයුත්තතාය නිස්සයදානග්ගහණපටික්ඛෙපො,
තජ්ජනියාදිනිග්ගහකම්මකරණඋක්ඛෙපනියකම්මකරණෙන සානුවත්තකපරිසස්ස
අලජ්ජස්ස අසංවාසිකත්තපාපනවිධි ව චුත්තො, තස්මා යථාචුත්තෙනි
සුත්තන්තනයෙනි, අට්ඨකථාවචනෙනි ව පකතත්තෙනිපි අපකතත්තෙනිපි සබ්බෙනි
අලජ්ජිනි ඵකකම්මාදිසංවාසො න වට්ටති, කරොන්තානං ආපත්ති ඵව දුම්මඬකුනං
පුග්ගලානං නිග්ගහත්ථායෙව සබ්බසික්ඛාපදානං පඤ්ඤත්තත්තාති නිට්ඨමෙත්ථ
ගන්තබ්බං. තෙනෙව දුතියසඬගීතියං පකතත්තාපි අලජ්ජිනො චජ්ජිපුත්තකා
යසත්ථෙරාදිනි මහන්තෙන වායාමෙන සඬසතො වියොජිතා. න හි තෙසු
පාරාජිකාදිඅසංවාසිකාපත්ති අත්ථි, තෙනි දීපිතානං දසන්තං චත්ථුනං
ලහුකාපත්තිවිසයත්තාති චුත්තං.

තස්ස සන්තිකෙති මහාරක්ඛිතත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ.

ඉති විනයසඬගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඬකාරෙ

රුපියාදිපටිග්ගහණවිනිච්ඡයකථාලඬකාරො නාම

ද්වාදසමො පරිච්ඡෙදො.

13. දානලක්ඛණාදිවිනිච්ඡයකථා

69. ඵං රුපියාදිපටිග්ගහණවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි
දානවිස්සාසග්ගාහලාභපරිණාමනවිනිච්ඡයං කථෙතුං
“දානවිස්සාසග්ගාහෙනි”තිආදිමාහ. තත්ථ දීයතෙ දානං, විවරාදිවත්ථුං ආරම්මණං
කත්ථා පවත්තො අලොභජ්ජධානො කාමාවචරකුසලකිරියවිත්තුජ්ජපාදො. සසනං
සාසො, සසු හිංසායන්ති ධාතු, හිංසනන්ති අත්ථො, විගතො සාසො ඵතස්මා ගාහාති
විස්සාසො. ගහණං ගාහො, විස්සාසෙන ගාහො විස්සාසග්ගාහො. විසෙසනෙ චෙත්ථ
කරණවචනං, විස්සාසවසෙන ගාහො, න ථෙයාවිත්තවසෙනාති අත්ථො. ලච්ඡතෙති
ලාහො, විවරාදිවත්ථු, තස්ස ලාභස්ස. පරිණමියතෙ පරිණාමනං, අඤ්ඤෙසං අත්ථාය
පරිණතස්ස අත්තනො, අඤ්ඤස්ස වා පරිණාමනං, දාපනන්ති අත්ථො.
දානවිස්සාසග්ගාහෙනි ලාභස්ස පරිණාමනන්ති ඵත්ථ උද්දෙසෙ සමහිනිවිට්ඨස්ස
“දාන”න්ති පදස්ස අත්ථවිනිච්ඡයො තාව පඨමං ඵං චෙදිතබ්බොති යොජනා.
අත්තනො සන්තකස්ස විවරාදිපරික්ඛාරස්ස දානන්ති සම්බන්ධො. යස්ස කස්සචීති
සම්පදානනිද්දෙසො, යස්ස කස්සචි පටිග්ගාහකස්සාති අත්ථො.

යදිදං “දාන”න්ති චුත්තං, තත්ථ කිං ලක්ඛණන්ති ආහ “තත්ත්වං
දානලක්ඛණ”න්ති. “ඉදං තුය්හං දෙමී”ති වදනීති ඉදං තිවඬගසම්පන්නං
දානලක්ඛණං භොතීති යොජනා. තත්ථ ඉදන්ති දෙයාධම්මනිදස්සනං. තුය්හන්ති
පටිග්ගාහකනිදස්සනං. දෙමීති දායකනිදස්සනං. දදාමීතිආදිනි පන පරියායවචනාති.

වුත්තඤ්ඤි “දෙයාදායකපටිග්ගාහකා විය දානස්සා” ති, “තිණ්ණං සම්මුඛිභාවා කුසලං හොති” ති ව. “චත්ථපරිච්චාගලක්ඛණත්තා දානස්සා” ති ඉදං පන එකදෙසලක්ඛණකථනමෙව, කිං එවං දීයමානං සම්මුඛායෙව දින්නං හොති, උදාහු පරම්මුඛාපිති ආහ “සම්මුඛාපි පරම්මුඛාපි දින්නංයෙව හොති” ති. තුය්හං ගණ්හානීතිආදීසු අයමත්ථො – “ගණ්හානී” ති වුත්තෙ “දෙමී” ති වුත්තසදිසං හොති, තස්මා මුඛ්‍යතො දින්නත්තා සුදින්නං හොති, “ගණ්හාමී” ති ව වුත්තෙ මුඛ්‍යතො ගහණං හොති, තස්මා සුග්ගහිතං හොති. “තුය්හං මය්හ” න්ති ඉමානි පන පටිග්ගාහකපටිබන්ධනාකරණෙ වචනානි. තච සන්තකං කරොහීතිආදීනි පන පරියායතො දානග්ගහණානි, තස්මා දුදින්නං දුග්ගහිතඤ්ඤං හොති. ලොකෙ හි අපරිච්චජිතුකාමාපි පුන ගණ්හිතුකාමාපි “තච සන්තකං හොතු” ති නිය්‍යාතෙන්ති යථා තං කුසරඤ්ඤො මාතු රජ්ජනිය්‍යාතනං. තෙනාහ “නෙව දාතා දාතුං ඡානාති, න ඉතරො ගහෙතු” න්ති. සචෙ පනාතිආදීසු පන දායකෙන පඤ්ඤත්තියං අකොවිදතාය පරියායවචනෙ වුත්තෙපි පටිග්ගාහකො අත්තතො පඤ්ඤත්තියං කොවිදතාය මුඛ්‍යවචනෙන ගණ්හානි, තස්මා “සුග්ගහිත” න්ති වුත්තං.

සචෙ පන එකොතිආදීසු පන දායකො මුඛ්‍යවචනෙන දෙති, පටිග්ගාහකොපි මුඛ්‍යවචනෙන පටික්ඛිපති, තස්මා දායකස්ස පුබ්බෙ අධිට්ඨිතමිපි වීචරං දානවසෙන අධිට්ඨානං විජහති, පරිච්චත්තත්තා අත්තතො අසන්තකත්තා අතිරෙකච්චරමිපි න හොති, තස්මා දසාහාතික්කමෙපි ආපත්ති න හොති. පටිග්ගාහකස්සපි න පටික්ඛිපිතත්තා අත්තතො සන්තකං න හොති, තස්මා අතිරෙකච්චරං න හොතිති දසාහාතික්කමෙපි ආපත්ති නත්ථි. යස්ස පන රුච්චතීති එත්ථ පන ඉමස්ස වීචරස්ස අස්සාමිකත්තා පංසුකුලට්ඨානෙ ධීතත්තා යස්ස රුච්චති, තෙන පංසුකුලභාවෙන ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං, පරිභුඤ්ජන්තෙන පන දායකෙන පුබ්බඅධිට්ඨිතමිපි දානවසෙන අධිට්ඨානස්ස විජහිතත්තා පුන අධිට්ඨහිත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං ඉතරෙන පුබ්බෙ අනධිට්ඨිතත්තාති දට්ඨබ්බං.

ඉත්ථන්තාමස්ස දෙහීතිආදීසු පන ආණ්‍යත්ථෙ පචත්තාය පඤ්චමීචිහත්තියා වුත්තත්තා ආණ්‍යත්තෙන පටිග්ගාහකස්ස දින්නකාලෙයෙව පටිග්ගාහකස්ස සන්තකං හොති, න තතො පුබ්බෙ, පුබ්බෙ පන ආණාපකස්සෙව, තස්මා “යො පහිණති, තස්සෙව සන්තක” න්ති වුත්තං. ඉත්ථන්තාමස්ස දම්මීති පන පච්චුප්පන්තත්ථෙ පචත්තාය වත්තමානචිහත්තියා වුත්තත්තා තතො පට්ඨාය පටිග්ගාහකස්සෙව සන්තකං හොති, තස්මා “යස්ස පහියති, තස්ස සන්තක” න්ති වුත්තං. තස්මාති ඉමිනා ආයස්මතා රෙවතත්ථෙරෙන ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස වීචරපෙසනචත්ථුස්මිං භගවතා දෙසිතෙසු අධිට්ඨානෙසු ඉධ වුත්තලක්ඛණෙන අසම්මොහතො ඡානිතබ්බන්ති දස්සෙති.

තත්ථ ද්වාධිට්ඨිතං, ස්වාධිට්ඨිතන්ති ව න තිච්චරාධිට්ඨානං සන්ධාය වුත්තං, අථ ඛො සාමිකෙ ජීවන්තෙ විස්සාසග්ගාහවීරභාවෙන ව සාමිකෙ මතෙ මතකච්චරභාවෙන ව ගහණං සන්ධාය වුත්තං, තතො පන දසාහෙ

අනතික්කන්තෙයෙව තිව්වරාධිට්ඨානං වා පරික්ඛාරවොළාධිට්ඨානං වා විකප්පනං වා කාතබ්බං. යො පභිෂුතීති දායකං සන්ධායාහ, යස්ස පභියතීති පටිග්ගාහකං.

පරිච්චජිත්වා...පෙ.... න ලහති, ආහරාපෙත්තො භණ්ඩග්ගෙහන කාරෙතබ්බොති අත්ථො. අත්තනා...පෙ.... නිස්සග්ගියන්ති ඉමිනා පරසන්තකභූතත්තං ජානන්තො ථෙය්‍යපසස්භවසෙන අවිජිත්දන්තො පාරාජිකො භොතීති දස්සෙති. පොරාණට්ඨකායං පන “සකසඤ්ඤාය විනා ගණ්හන්තො භණ්ඩං අග්ඝාපෙත්වා ආපත්තියා කාරෙතබ්බො”ති වුත්තං. සකසඤ්ඤාය විනාපි තාවකාලිකපංසුකුලසඤ්ඤාදිවසෙන ගණ්හන්තො ආපත්තියා න කාරෙතබ්බො. අට්ඨකථායං පන පසස්භාකාරං සන්ධාය වදති. තෙනාහ “අවිජිත්දන්තො නිස්සග්ගිය”න්ති. සචෙ පන...පෙ.... වට්ටතීති තුට්ඨදානං ආහ, අථ පනාතිආදිනා කුපිතදානං. උභයථාපි සයං දින්නත්තා වට්ටති, ගහණෙ ආපත්ති නත්ථිති අත්ථො.

මම සන්තිකෙ...පෙ.... එවං පන දාතුං න වට්ටතීති වත්ථුපරිච්චාගලක්ඛණත්තා දානස්ස එවං දදන්තො අපරිච්චජිත්වා දින්නත්තා දානං න භොතීති න වට්ටති, තතො එව දුක්කටං භොති. ආහරාපෙතුං පන වට්ටතීති පුබ්බෙ “අකරොත්තස්ස න දෙමී”ති වුත්තත්තා යථාවුත්තඋපජ්ඣායග්ගහණාදීනි අකරොත්තෙ ආවරියස්සෙව සන්තකං භොතීති කත්වා වුත්තං. කරොත්තෙ පන අන්තෙවාසිකස්ස සන්තකං භවෙය්‍ය සබ්බසො අපරිච්චජිත්වා දින්නත්තා. සකසඤ්ඤාය විජ්ජමානත්තා “ආහරාපෙතුං වට්ටති”ති වුත්තං සියා. ට්ඨකායං (සාරත්ථ. ටී. 2.635) පන “එවං දින්නං හතිසදිසත්තා ආහරාපෙතුං වට්ටති”ති වුත්තං. හතිසදිසෙ සතිපි කම්මෙ කතෙ හති ලද්ධබ්බා භොති, තස්මා ආරොපෙතුං න වට්ටෙය්‍ය. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.635) පන “ආහරාපෙතුං වට්ටතීති කම්මෙ අකතෙ හතිසදිසත්තා වුත්ත”න්ති වුත්තං, තෙන කම්මෙ කතෙ ආහරාපෙතුං න වට්ටතීති සිද්ධං. උපජ්ඣං ගණ්හිස්සතීති සාමණෙරස්ස දානං දීපෙති, තෙන ව සාමණෙරකාලෙ දත්වා උපසම්පන්නකාලෙ අවිජිත්දන්තොපි පාවිත්තියං දීපෙති. අයං තාව දානෙ විනිවිජයොති ඉමිනා දානවිනිවිජයාදිනං තිණ්ණං විනිවිජයානං එකපරිච්චේදකතභාවං දීපෙති.

විස්සාසග්ගාහලක්ඛණවිනිවිජයකථා

70. අනුට්ඨානසෙය්‍යා නාම යාය සෙය්‍යාය සගිතො යාව ජීවිතින්ද්‍රියුපච්චේදං න පාපුණාති, තාව වුච්චති. දදමානෙන ව මතකධනං තාව යෙ තස්ස ධනෙ ඉස්සරා ගහට්ඨා වා පබ්බජිතා වා, තෙසං දාතබ්බන්ති එත්ථ කෙ ගහට්ඨා කෙ පබ්බජිතා කෙන කාරණෙන තස්ස ධනෙ ඉස්සරාති? ගහට්ඨා තාව ගිලානුපට්ඨාකභූතා තෙන කාරණෙන ගිලානුපට්ඨාකභාගභූතෙ තස්ස ධනෙ ඉස්සරා, යෙසඤ්ච වාණිජානං හත්ථතො කප්පියකාරකෙන පත්තාදිපරික්ඛාරො ගාභාපිතො, තෙසං යං දාතබ්බමුලං, තෙ ව තස්ස ධනෙ ඉස්සරා, යෙසඤ්ච මාතාපිතුනං අත්ථාය පරිච්චිත්දිත්වා වත්ථානි යපිතානි, තෙපි තස්ස ධනස්ස ඉස්සරා. එවමාදිනා යෙන

යෙන කාරණෙන යං යං පරික්ඛාරධනං යෙහි යෙහි ගහට්ඨෙහි ලභිතබ්බං හොති,
තෙන තෙන කාරණෙන තෙ තෙ ගහට්ඨා තස්ස තස්ස ධනස්ස ඉස්සරා.

පබ්බජිතා පන බාහිරකා තට්ඨෙව සති කාරණෙ ඉස්සරා. පඤ්චස්ස පන
සහධම්මිකෙස්ස භික්ඛු සාමණෙරා ව මතානං භික්ඛුසාමණෙරානං ධනං විනාපි
කාරණෙන දායාදභාවෙන ලභන්ති, න ඉතරා. භික්ඛුනීසික්ඛමානසාමණෙරීනම්පි
ධනං තායෙව ලභන්ති, න ඉතරෙ. තං පන මතකධනභාජනං
චතුපච්චයභාජනවිනිවිජයෙ ආවි භවිස්සති, බහු පන විනයධරත්ථෙරා “යෙ තස්ස
ධනස්ස ඉස්සරා ගහට්ඨා වා පබ්බජිතා වා”ති පායං නිස්සාය “මතභික්ඛුස්ස ධනං
ගහට්ඨභූතා ඤාතකා ලභන්ති”ති විනිවිජ්ජන්ති, තම්පි විනිවිජයං තස්ස ව
යුත්තායුත්තභාවං තත්ථෙව වක්ඛාම.

අනත්තමනස්ස සන්තකන්ති “දුට්ඨු කතං තයා මයා අදින්නං මම සන්තකං
ගණ්හන්තෙනා”ති වච්ඡෙදෙන වා විත්තුප්පාදමත්තෙන වා දොමනස්සප්පත්තස්ස
සන්තකං. යො පන පයමංයෙව “සුට්ඨු කතං තයා මම සන්තකං ගණ්හන්තෙනා”ති
වච්ඡෙදෙන වා විත්තුප්පාදමත්තෙන වා අනුමොදිත්වා පච්ඡා කෙනවි කාරණෙන
කුපිතො, පච්චාහරාපෙතුං න ලභති. යොපි අදාතුකාමො, විත්තෙන පන අධිවාසෙති,
න කිඤ්චි වදන්ති එත්ථ තු පොරාණට්ඨකායං (සාරත්ථ. ටී. 2.131) “විත්තෙන පන
අධිවාසෙතිති වුත්තමෙවත්ථං විභාවෙතුං ‘න කිඤ්චි වදන්ති’ති වුත්තං.
එවං සති ‘විත්තෙනා’ති ඉදං අධිවාසනකිරියාය කරණං හොති. අදාතුකාමොති
එත්ථාපි තමෙව කරණං සියා, තතො ‘විත්තෙන අදාතුකාමො, විත්තෙන
අධිවාසෙති’තිවචනං ඔව්තාසම්පොසකං න භවෙය්‍ය. තං යපෙත්වා
“අදාතුකාමො”ති එත්ථ කායෙනාති වා වාචායාති වා අඤ්ඤං කරණම්පි න
සම්භවති, තදසම්භවෙ සති විසෙසත්ථවාචකො පන-සද්දොපි නිරත්ථකො. න කිඤ්චි
වදන්ති එත්ථ තු වදනකිරියාය කරණං. “වාචායා”ති පදං ඉච්ඡිතබ්බං, තථා ව සති
අඤ්ඤං අධිවාසනකිරියාය කරණං, අඤ්ඤං වදනකිරියාය කරණං, අඤ්ඤා
අධිවාසනකිරියා, අඤ්ඤා වදනකිරියා, තස්මා “වුත්තමෙවත්ථං විභාවෙතුං”න්ති
වත්තුං න අරහති, තස්මා යොපි විත්තෙන අදාතුකාමො හොති, පන තථාපි වාචාය
අධිවාසෙති, න කිඤ්චි වදන්ති යොජනං කත්වා පන “අධිවාසෙතිති වුත්තමෙවත්ථං
පකාසෙතුං න කිඤ්චි වදන්ති වුත්තං”න්ති වත්තුමරහති. එත්ථ තු පන-සද්දො
අරුච්ඡිලක්ඛණස්සවනත්ථො. “විත්තෙනා”ති ඉදං අදාතුකාමකිරියාය කරණං,
“වාචායා”ති අධිවාසනකිරියාය අවදනකිරියාය ව කරණං. අධිවාසනකිරියා ව
අවදනකිරියායෙව. “අධිවාසෙති”ති වුත්තෙ අවදනකිරියාය අපාකට්ඨාවතො තං
පකාසෙතුං “න කිඤ්චි වදන්ති”ති වුත්තං, එවං ගස්භමානෙ පුබ්බාපරවචනත්ථො
ඔව්තාසම්පොසකො සියා, තස්මා එත්තකවිවරෙහි විචාරෙත්වා ගහෙතබ්බොති.

ලාභපරිණාමනවිනිවිජයකථා

71. ලාභපරිණාමනවිනිවිජයෙ තුම්භාකං සප්පිආදීනි ආභතානීති තුම්භාකං
අත්ථාය ආභතානි සප්පිආදීනි. පරිණතභාවං ඡානිත්වාපි වුත්තවිධිනා

විඤ්ඤාපෙන්තෙන තෙසං සන්තකමෙව විඤ්ඤාපිතං නාම භොතීති ආහ “මය්හම්පි දෙථාති වදති, වට්ඨති”ති.

“පුප්ඵම්පි ආරොපෙතුං න වට්ඨතිති ඉදං පරිණතං සන්ධාය චුත්තං, සචෙ පන එකස්මිං චෙතියෙ පුජිතං පුප්ඵං ගහෙත්වා අඤ්ඤස්මිං චෙතියෙ පුජෙති, වට්ඨති”ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.660) චුත්තං. අට්ඨකථායං (පාරා. අට්ඨ. 2.660) පන නියමෙත්වා “අඤ්ඤස්ස චෙතියස්ස අත්ථාය රොපිතමාලාවච්ඡතො”ති චුත්තත්තා න කෙවලං පරිණතභාවොයෙව කථිතො, අථ ඛො නියමෙත්වා රොපිතභාවොපි. පුප්ඵම්පිති පි-සද්දෙන කුතො මාලාවච්ඡන්ති දස්සෙති. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.660) පන “රොපිතමාලාවච්ඡතොති කෙනචි නියමෙත්වා රොපිතං සන්ධාය චුත්තං, අනොචිතං මිලායමානං ඔචිතිත්වා යත්ථ කත්ථවි පුජෙතුං වට්ඨති”ති චුත්තං. ධීතං දිස්වාති සෙසකං ගහෙත්වා ධීතං දිස්වා. ඉමස්ස සුනඛස්ස මා දෙහි, එතස්ස දෙහීති ඉදං පරිණතෙයෙව, තිරච්ඡානගතස්ස පරිච්චජිත්වා දින්නෙ පන තං පලාපෙත්වා අඤ්ඤං භුඤ්ජාපෙතුං වට්ඨති, තස්මා “කත්ථ දෙමාතිආදිනා එකෙනාකාරෙන අනාපත්ති දස්සිතා. එවං පන අපුච්ඡිතෙපි ‘අපරිණතං ඉද’න්ති ජානන්තෙන අත්තතො රුචියා යත්ථ ඉච්ඡති, තත්ථ දාපෙතුං වට්ඨති”ති තීසුපි ගණ්ඨිපදෙසු චුත්තං. යත්ථ ඉච්ඡථ, තත්ථ දෙථාති එත්ථාපි “තුම්භාකං රුචියා”ති චුත්තත්තා යත්ථ ඉච්ඡති, තත්ථ දාපෙතුං ලභති.

පරිවාරෙ (පරි. අට්ඨ. 329) පන නව අධම්මිකානි දානානීති සඬ්ඝස්ස පරිණතං අඤ්ඤසඬ්ඝස්ස වා චෙතියස්ස වා පුග්ගලස්ස වා පරිණාමෙති, චෙතියස්ස පරිණතං අඤ්ඤචෙතියස්ස වා සඬ්ඝස්ස වා පුග්ගලස්ස වා පරිණාමෙති, පුග්ගලස්ස පරිණතං අඤ්ඤපුග්ගලස්ස වා සඬ්ඝස්ස වා චෙතියස්ස වා පරිණාමෙතීති එවං චුත්තානි. නව පටිග්ගහා පරිභොගා වාති එතෙසංයෙව දානානං පටිග්ගහා ව පරිභොගා ව. තිණි ධම්මිකානි දානානීති සඬ්ඝස්ස නින්තං සඬ්ඝස්සෙව දෙති, චෙතියස්ස නින්තං චෙතියස්සෙව දෙති, පුග්ගලස්ස නින්තං පුග්ගලස්සෙව දෙතිති ඉමානි තිණි. පටිග්ගහපරිභොගාපි තෙසංයෙව පටිග්ගහා ව පරිභොගා වාති ආගතං.

ඉති විනයසඬ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඬ්කාරෙ

දානලක්ඛණාදිවිනිච්ඡයකථාලඬ්කාරො නාම

තෙරසමො පරිච්ඡෙදො.

14. පට්ඨිඛණනවිනිච්ඡයකථා

72. එවං දානවිස්සාසග්ගාහලාභපරිණාමනවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි පට්ඨිවිනිච්ඡයං කථෙතුං “පට්ඨී”ත්තාදිමාහ. තත්ථ පත්ථරතීති පට්ඨී, ප-පුඬ්ඛ ථර සන්ථරණෙති ධාතු, ර-කාරස්ස ව-කාරො, සසම්භාරපට්ඨී. තප්පහෙදමාහ “ද්වෙ පට්ඨී, ජාතා ව පට්ඨී අජාතා ව පට්ඨී”ති. තාසං විසෙසං දස්සෙතුං “තත්ථ ජාතා නාම

පටවි” ත්‍යාගිමාහ. තත්ථ සුද්ධපංසුකා...පෙ.... යෙහුයොනමත්තිකාපටවි ජාතා නාම පටවි හොති. න කෙවලං සායෙව, අද්ඨසා පටවිපි “ජාතා පටවි”ති වුච්චති. න කෙවලං ඉමා ද්වෙයෙව, යොපි පංසුපුඤ්ජො වා...පෙ.... වාතුමාසං ඔවට්ඨො, සොපි “ජාතා පටවි”ති වුච්චතිති යොජනා. ඉතරත්‍රපි එසෙව නයො.

තත්ථ සුද්ධා පංසුකායෙව එත්ථ පටවියා අත්ථි, න පාසාණාදයොති සුද්ධපංසුකා. තථා සුද්ධමත්තිකා. අප්පා පාසාණා එත්ථාති අප්පපාසාණා. ඉතරෙසුපි එසෙව නයො. යෙහුයොන පංසුකා එත්ථාති යෙහුයොනපංසුකා, අලුත්තසමාසොයං, තථා යෙහුයොනමත්තිකා. තත්ථ මුට්ඨිප්පමාණතො උපරි පාසාණා. මුට්ඨිප්පමාණා සක්ඛරා. කථලාති කපාලඛණ්ඩාදි. මරුම්පාති කටසක්ඛරා. වාලුකා වාලුකායෙව. යෙහුයොනපංසුකාති එත්ථ තිසු කොට්ඨාසෙසු ද්වෙ කොට්ඨාසා පංසු, එකො පාසාණාදිසු අඤ්ඤතරකොට්ඨාසො. අද්ඨසාපිති උද්ධනපත්තපවනකුම්භකාරාතපාදිවසෙන තථා තථා අද්ඨසා, සා පන විසුං නත්ථි, සුද්ධපංසුආදිසු අඤ්ඤතරාචාති වෙදිතඛිබ්බා. යෙහුයොනසක්ඛරාති බහුතරසක්ඛරා. හත්ථිකුච්ඡයං කිර එකං පච්ඡිපුරං ආහරාපෙත්වා දොණියං ධොවිත්වා පටවියා යෙහුයොනසක්ඛරභාවං ඤත්වා සයං හික්ඛු පොක්ඛරණිං බණ්ණුති. යාති පන මජ්ඣෙ “අප්පපංසුඅප්පමත්තිකා”ති ද්වෙ පදාති, තාති යෙහුයොනපාසාණාදිපඤ්චකමෙව පටිසන්ති. තෙසඤ්ඤෙව හි ද්විත්තං පහෙදවචනමෙතං, යදිදං සුද්ධපාසාණාදිආදි.

එත්ථ ච කිඤ්චාපි යෙහුයොනපංසුං අප්පපංසුඤ්ච පටවිං වත්ථා උපඨ්ඨපංසුකාපටවි න චුත්තා, තථාපි පණ්ණත්තිවජ්ජසික්ඛාපදෙසු සාවසෙසපඤ්ඤත්තියාපි සම්භවතො උපඨ්ඨපංසුකායපි පටවියා පාවිත්තියමෙවාති ගහෙතඛිබ්බං. කෙවි පන “සබ්බව්ජන්තාදිසු උපඨ්ඨව්ජන්තො දුක්ඛටස්ස චුත්තත්තා ඉධාපි දුක්ඛටං යුජ්ජති”ති වදන්ති, තං න යුත්තං පාවිත්තියවත්ථුකඤ්ච අනාපත්තිවත්ථුකඤ්ච දුට්ඨං පටවිං යපෙත්වා අඤ්ඤස්සා දුක්ඛටවත්ථුකාය තතියාය පටවියා අභාවතො. ද්වෙයෙව හි පටවියො චුත්තා “ජාතා ච පටවි අජාතා ච පටවි”ති, තස්මා ද්විසු අඤ්ඤතරාය පටවියා භවිතඛිබ්බං. විනයවිනිව්ජයෙ ච සම්පත්තෙ ගරුකලහුකෙසු ගරුකෙයෙව යාතඛිබ්බත්තා න සක්කා එත්ථ අනාපත්තියා භවිතුං. සබ්බව්ජන්තාදිසු පන උපඨ්ඨෙ දුක්ඛටං යුත්තං තත්ථ තාදිසස්ස දුක්ඛටවත්ථුතො සම්භවතො. විමතිවිනොදනියම්පි (වි. වි. ටී. පාවිත්තිය 2.86) “අප්පපංසුමත්තිකාය පටවියා අනාපත්තිවත්ථුභාවෙන චුත්තත්තා උපඨ්ඨපංසුමත්තිකායපි පාවිත්තියමෙවාති ගහෙතඛිබ්බං. න හෙතං දුක්ඛටවත්ථුති සක්කා වත්තුං ජාතාජාතවිනිමුත්තාය තතියාය පටවියා අභාවතො”ති චුත්තං.

බණන්තස්ස බණාපෙත්තස්ස වාති අන්තමසො පාදඨගුට්ඨකෙනපි සම්මජ්ජනිසලාකායපි සයං වා බණන්තස්ස අඤ්ඤෙන වා බණාපෙත්තස්ස. “පොක්ඛරණිං බණා”ති වදති, වට්ටතීති “ඉමස්මිං ඔකාසෙ”ති අනියමෙත්වා චුත්තත්තා වට්ටති. “ඉමං වල්ලිං බණා”ති චුත්තෙපි පටවිබණනං සන්ධාය

පවත්නවොහාරත්තා ඉමිනාව සික්ඛාපදෙන පාවිත්තියං, න භූතගාමසික්ඛාපදෙන, උභයමිපි සන්ධාය චුත්තෙ පන ද්වෙපි පාවිත්තියානි හොන්ති.

73. කුට්ඨිකි සට්ඨි. තනුකකද්දමොති උදකමිස්සකකද්දමො, යො ව උදකගතිකත්තා වට්ටති. උදකපජ්ජකොති උදකෙ අන්තොභූමියං පට්ටයෙ තස්ස උපරිභාගං ඡාදෙත්වා තනුකපංසු වා මත්තිකා වා පටලං හුත්වා පලවමානා උට්ඨාති, තස්මිං උදකෙ සුක්ඛෙපි තං පටලං වාතෙන වලමානං තිට්ඨති, තං උදකපජ්ජකො නාම. ඔමකවාතුමාසන්ති ඌනවාතුමාසං. ඔවට්ඨන්ති දෙවෙන ඔවට්ඨං. අකකපඛිභාරෙති අවලඤ්ජනට්ඨානදස්සනත්ථං චුත්තං. තාදිසෙ හි වම්මිකස්ස සඛිභාවොති. මුසිකුක්කුරං නාම මුසිකාහි බණ්ණත්වා බහි කතපංසුරාසි.

එසෙව නයොති ඔමකවාතුමාසං ඔවට්ටයොයෙව වට්ටතිති අත්ථො. එකදිවසමිපි න වට්ටතිති ඔවට්ඨවාතුමාසතො එකදිවසාතික්කන්තොපි විකොපෙනුං න වට්ටති. හෙට්ඨභූමිසම්බන්ධෙපි ව ගොකණ්ටකෙ භූමිතො ඡින්දිත්වා ඡින්දිත්වා උග්ගතත්තා අවිචුග්ගතං මත්ථකතො ඡින්දිතුං ගහෙනුඤ්ච වට්ටතිති වදන්ති. සකට්ඨානෙ අතිට්ඨමානං කත්වා පාදෙහි මද්දිත්වා ආලොළිතකද්දමමිපි ගහෙනුං වට්ටති.

අවිජ්ජනන්තිආදිනා චුත්තත්තා උජුකං ආකාසතො පතිතවස්සොදකෙන ඔවට්ඨමෙව ජාතපථවී හොති, න ඡදනාදීසු පතිත්වා තතො පවත්නඋදකෙන තිත්තන්ති වෙදිතබ්බං. තතොති පුරාණසෙනාසනතො. ඉට්ඨකං ගණ්භාමීතිආදි සුද්ධචිත්තං සන්ධාය චුත්තං. “උදකෙනාති උජුකං ආකාසතොයෙව පතිතඋදකෙන. සවෙ පන අඤ්ඤත්ථ පහරිත්වා පතිතෙන උදකෙන තෙමිතං හොති, වට්ටති”ති වදන්ති. මණ්ඩපත්ථමහන්ති සාබ්බමණ්ඩපත්ථමහං.

74. උච්චාලෙත්වාති උක්ඛිපිත්වා. තෙන අපදෙසෙනාති තෙන ලෙසෙන. අවිසයත්තා අනාපත්තීති එත්ථ සවෙපි නිබ්බාපෙනුං සක්කා හොති, පයමං සුද්ධචිත්තෙන දින්නත්තා දහතුති සල්ලක්ඛෙත්වාපි තිට්ඨති, අනාපත්ති. මහාමත්තිකන්ති හිත්තිලෙපනං.

ඉති විනයසඬ්ඨගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඬ්ඨකාරෙ

පට්ඨිඛණනවිනිච්ඡයකථාලඬ්ඨකාරො නාම

චුද්දසමො පරිච්ඡෙදො.

15. භූතගාමවිනිච්ඡයකථා

75. එවං පට්ඨිවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි භූතගාමවිනිච්ඡයං කථෙතුං “භූතගාමො”තිආදිමාහ. තත්ථ භවන්ති අහුචුඤ්චාති භූතා, ජායන්ති වඩ්ඪන්ති ජාතා වඩ්ඪිතා වාති අත්ථො. ගාමොති රාසි, භූතානං ගාමොති භූතගාමො, භූතා එව වා ගාමො භූතගාමො, පතිට්ඨිතහරිතතිණුරුක්ඛාදීනමෙන අධිවචනං. තත්ථ

“භවන්ති” ති ඉමස්ස විවරණං “ජායන්ති වඩ්ඪන්ති” ති, “අභුචු” න්ති ඉමස්ස “ජාතා වඩ්ඪිතා” ති. එවං භූත-සද්දො පච්චුප්පන්තාතිතවිසයො හොති. තෙනාහ විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාවිත්තිය 2.90) “භවන්තිති වඩ්ඪන්ති, අභුචුන්ති ඛභුචු” ති. ඉදානි තං භූතගාමං දස්සෙන්නො “භූතගාමොති පඤ්චහි බීජෙහි ජාතානං රුක්ඛලතාදීනමෙතං අධිවචන” න්ති ආහ. ලතාදීනන්ති ආදි-සද්දෙන ඔසධිගච්ඡාදයො වෙදිතබ්බො.

ඉදානි තානි බීජානි සරූපතො දස්සෙන්නො “තත්ත්වමානි පඤ්ච බීජානි” ති ආදිමාහ. තත්ථ මූලමෙව බීජං මූලබීජං. එවං සෙසෙසුපි. අථ වා මූලං බීජං එතස්සාති මූලබීජං, මූලබීජතො වා නිබ්බන්තං මූලබීජං. එවං සෙසෙසුපි. තත්ථ පටිමෙන විග්ගහෙන බීජගාමො එව ලබ්භති, දුතියතතියෙහි භූතගාමො. ඉදානි තෙ භූතගාමෙ සරූපතො දස්සෙන්නො “තත්ථ මූලබීජං නාමා” ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ තෙසු පඤ්චසු මූලබීජාදීසු හලිද්දි...පෙ.... හද්දමුත්තකං මූලබීජං නාම. න කෙවලං ඉමානියෙව මූලබීජානි, අථ බො ඉතො අඤ්ඤානිපි යානි වා පන භූතගාමජාතානි අත්ථි සන්ති, මූලෙ ජායන්ති, මූලෙ සඤ්ජායන්ති, එතං භූතගාමජාතං මූලබීජං නාම හොතිති යොජනා. සෙසෙසුපි එසෙව නයො. චුත්තඤ්ඤි අට්ඨකථායං (පාවි. අට්ඨ. 91) “ඉදානි තං භූතගාමං විහජිත්වා දස්සෙන්නො ‘භූතගාමො නාම පඤ්ච බීජජාතානි’ ති ආදිමාහ” ති. තත්ථ භූතගාමො නාමාති භූතගාමං උද්ධරිත්වා යස්මිං සති භූතගාමො හොති, තං දස්සෙතුං “පඤ්ච බීජජාතානිති ආහා” ති අට්ඨකථාසු චුත්තං. එවං සන්තෙපි “යානි වා පනඤ්ඤානිපි අත්ථි, මූලෙ ජායන්ති” ති ආදීනි න සමෙන්නි. න හි මූලබීජාදීනි මූලාදීසු ජායන්ති. මූලාදීසු ජායමානානි පන තානි බීජජාතානි, තස්මා එවමත්ථවණ්ණනා වෙදිතබ්බො – භූතගාමො නාමාති විහජිතබ්බපදං. පඤ්චාති තස්ස විභාගපරිච්ඡෙදො. බීජජාතානිති පරිච්ඡින්නධම්මතිදස්සනං, යතො බීජෙහි ජාතානි බීජජාතානි, රුක්ඛාදීනං එතං අධිවචනන්ති ව. යථා “සාලිනං වෙපි ඔදනං භුඤ්ජති” ති ආදීසු (ම. නි. 1.76) සාලිතණ්ඩුලානං ඔදනො සාලිඔදනොති චූචිවති, එවං බීජතො සම්භූතො භූතගාමො “බීජ” න්ති චුත්තොති වෙදිතබ්බොති ව.

එඵ්බීජන්ති පබ්බබීජං. පච්චයන්තරසමවායෙ සදිසඵලුප්පන්තියා විසෙසකාරණභාවතො විරුහණසමත්ථෙ සාරඵලෙ නිරුල්භො බීජ-සද්දො තදත්ථසංසිද්ධියා මූලාදීසුපි කෙසුපි පවත්තතිති මූලාදිතො නිවත්තනත්ථං එකෙන බීජසද්දෙන විසෙසෙත්වා චුත්තං “බීජ” න්ති “රූපරූපං, දුක්ඛදුක්ඛ” න්ති ව යථා. නිද්දෙසෙ “යානි වා පනඤ්ඤානිපි අත්ථි, මූලෙ ජායන්ති මූලෙ සඤ්ජායන්ති” ති එත්ථ බීජතො නිබ්බන්තෙන බීජං දස්සිතං, තස්මා එවමත්ථ අත්ථො අට්ඨබ්බො – යානි වා පනඤ්ඤානිපි අත්ථි, ආලුචකසෙරුකමලනීලුප්පලපුණ්ඩරිකකුචලයකුන්දපාටලිමූලාදිහෙදෙ මූලෙ ගච්ඡවල්ලිරුක්ඛාදීනි ජායන්ති සඤ්ජායන්ති, තානි, යමිහි මූලෙ ජායන්ති වෙච සඤ්ජායන්ති ව, තඤ්ච පාළියං (පාවි. 91) චුත්තහලිද්දාදි ව, සබ්බමිපි එතං මූලබීජං නාම, එතෙන කාරියොපවාරෙන කාරණං දස්සිතන්ති දස්සෙති. එස නයො ඛන්ධබීජාදීසු. යෙවාපනකඛන්ධබීජෙසු පනෙත්ථ

අම්බාටකඉන්දසාලනුභිපාලිහද්දකකණිකාරාදීනි බන්ධනීජානි.
 අම්බිලාවල්ලිවතුරස්සවල්ලිකණවෙරාදීනි එළබීජානි.
 මකවිමල්ලිකාසුමනජයසුමනාදීනි අග්ගබීජානි. අම්බපම්බුපනසට්ඨිආදීනි
 බීජබීජානීනි දට්ඨබ්බානි. භූතගාමෙ භූතගාමසඤ්ඤී ඡින්දනි වා ඡෙදාපෙති වානි
 සත්ථකානි ගහෙත්වා සයං වා ඡින්දනි, අඤ්ඤෙන වා ඡෙදාපෙති. භින්දනි වා
 හෙදාපෙති වානි පාසාණාදීනි ගහෙත්වා සයං වා භින්දනි, අඤ්ඤෙන වා හෙදාපෙති.
 පවති වා පවාපෙති වානි අග්ගිං උපසංහරිත්වා සයං වා පවති, අඤ්ඤෙන වා
 පවාපෙති, පාවිත්තියං හොතීති සම්බන්ධො. තත්ථ ආපත්තිහෙදං දස්සෙන්නො
 “භූතගාමඤ්ඤී”තිආදිමාහ. තත්ථ භූතගාමපරිමොචිතන්ති භූතගාමතො වියොජිතං.

76. සඤ්චිච්ච උක්ඛිපිතුං න වට්ඨනීති එත්ථ ‘සඤ්චිච්චා’ති වුත්තත්තා සරීරෙ
ලග්ගහාවං ඤත්වාපි උට්ඨහති, ‘තං උද්ධරිස්සාමී’ති සඤ්ඤාය අභාවතො වට්ඨති.
අනන්තකග්ගහණෙන සාසපමත්තිකා ගහිතා. නාමඤ්ඤෙන තස්සා සෙවාවලජානියා.
මූලපණ්ණානං අභාවෙන ‘අසම්පුණ්ණභූතගාමො නාමා’ති වුත්තං.
අභූතගාමමූලත්තාති එත්ථ භූතගාමො මූලං කාරණං එතස්සාති භූතගාමමූලො,
භූතගාමස්ස වා මූලං කාරණන්ති භූතගාමමූලං. බීජගාමො හි නාම භූතගාමතො
සම්භවති, භූතගාමස්ස ච කාරණං හොතී. අයං පන තාදිසො න හොතීති
‘අභූතගාමමූලත්තා’ති වුත්තං.

කිඤ්චාපි හි තාලනාළිකෙරාදීනං බාණු උද්ධං අවච්ඡින්නො භූතගාමස්ස
 කාරණං න හොතී, තථාපි භූතගාමසඤ්ඤාපගනනිබ්බත්තපණ්ණමූලබීජතො
 සම්භූතත්තා භූතගාමතො උප්පන්නො නාම හොතීති බීජගාමෙන සඤ්ඤාං ගච්ඡති.
 සො බීජගාමෙන සඤ්ඤානිතොති අවච්ඡිමානෙපි භූතගාමමූලත්තා වුත්තං.

“අභිකුරෙ හරිතෙ”ති වත්වා තමෙවත්ථං විභාවෙති “නීලවණ්ණෙ ජාතෙ”ති,
 නීලපණ්ණස්ස වණ්ණසදිසෙ පණ්ණෙ ජාතෙති අත්ථො, “නීලවණ්ණෙ ජාතෙ”ති
 වා පාඨො ගහෙතබ්බො. අමූලකභූතගාමෙ සඤ්ඤාං ගච්ඡතීති ඉදං නාළිකෙරස්ස
 ආවෙණිකං කත්වා වදති. “පානියසට්ඨාදීනං බහි සෙවාවලො උදකෙ අට්ඨිතත්තා
 බීජගාමානුලොමත්තා ච දුක්ඛට්ඨත්ථු”ති වදන්ති. කණ්ණකම්පි
 අබ්බොහාරිකමෙවානි නීලවණ්ණම්පි අබ්බොහාරිකමෙව.

77. සෙලෙයාකං නාම සිලාය සම්භූතා එකා ගන්ධජානි. පූජ්ථිතකාලතො
පට්ඨායාති විකසිතකාලතො පභුති. අභිච්ඡත්තකං ගණ්හන්තොති විකසිතං
ගණ්හන්තො. මකුළං පන රුක්ඛත්තවං අකොපෙන්නෙනපි ගහෙතුං න වට්ඨති.
‘රුක්ඛත්තවං විකොපෙතීති වුත්තත්තා රුක්ඛෙ ජාතං යං කිඤ්චි අභිච්ඡත්තකං
රුක්ඛත්තවං අවිකොපෙත්වා මත්ථකතො ඡින්දිත්වා ගහෙතුං වට්ඨතී’ති වදන්ති,
තදයුත්තං ‘අභිච්ඡත්තකං යාව මකුළං හොතී, තාව දුක්ඛට්ඨත්ථු’ති වුත්තත්තා.
රුක්ඛතො මුච්චිත්වානි එත්ථ ‘යදිපි කිඤ්චිමත්තං රුක්ඛෙ අල්ලිනා හුත්වා තිට්ඨති,
රුක්ඛතො ගය්හමානා පන රුක්ඛච්ඡවිං න විකොපෙති, වට්ඨතී’ති වදන්ති.
අල්ලරුක්ඛතො න වට්ඨතීති එත්ථාපි රුක්ඛත්තවං අවිකොපෙත්වා මත්ථකතො

තව්‍යේත්වා ගහෙනුං වට්ඨනීති වෙදිතබ්බං. හත්ථකුක්කුච්චෙනාති හත්ථවාපල්ලෙන. පානීයං න වාසෙතබ්බන්ති ඉදං අත්තනො අත්ථාය නාමිතං සන්ධාය වුත්තං. කෙවලං අනුපසම්පන්නස්ස අත්ථාය නාමිතෙ පන පච්ඡා තතො ලභිත්වා න වාසෙතබ්බන්ති නත්ථි. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාවිත්තිය 2.92) පන “පානීයං න වාසෙතබ්බන්ති ඉදං අත්තනො පිවනපානීයං සන්ධාය වුත්තං, අඤ්ඤෙසං පන වට්ඨති අනුග්ගහිත්තා. තෙනාහ අත්තනා බාදිතුකාමෙනා”ති වුත්තං. “යෙසං රුක්ඛානං සාබා රුහනීති වුත්තත්තා යෙසං සාබා න රුහනි, තත්ථ කප්පියකරණකිච්චං නත්ථි”ති වදන්ති. විමතිවිනොදනියමපි “යෙසං රුක්ඛානං සාබා රුහනීති මූලං අනොතාරෙත්වා පණ්ණමත්තනිග්ගමනමත්තෙනාපි වඩ්ඪති, තත්ථ කප්පියමපි අකරොත්තො ඡින්නනාලිකෙරවෙළදණ්ඩාදයො කොපෙතුං වට්ඨති”ති වුත්තං. “වඩ්ඪකම්මට්ඨානං දස්සෙස්සාමි”ති වුත්තත්තා කෙවලං වඩ්ඪකමනාධිප්පායෙන වා මග්ගමනාධිප්පායෙන වා අක්කමත්තස්ස, තිණානං උපරි නිසිද්දනාධිප්පායෙන නිසිද්දත්තස්ස ව දොසො නත්ථි.

78. සමණකප්පෙහීති සමණානං කප්පියවොහාරෙහි. කිඤ්චාපි බීජාදීනං
 අග්ගිනා පුට්ඨමත්තෙන, නබාදීහි විලිඛනමත්තෙන ව අවිරුළ්භිධම්මතා න හොති, තථාපි එවං කතෙයෙව සමණානං කප්පනීති අග්ගිපරිඡිතාදයො සමණවොහාරා නාම ජාතා, තස්මා තෙහි සමණවොහාරෙහි කරණභූතෙහි ඵලං පරිභුඤ්ජිතුං අනුජානාමීති අධිප්පායො. අබ්ජනිබ්බට්ඨිජානිපි සමණානං කප්පන්තිති පඤ්ඤත්තපණ්ණත්තිභාවතො සමණවොහාරාඉච්චෙව සඬබං ගතාති. අථ වා අග්ගිපරිඡිතාදීනං පඤ්චන්තං කප්පියභාවතොයෙව පඤ්චති සමණකප්පියභාවසඬබාතෙහි කාරණෙහි ඵලං පරිභුඤ්ජිතුං අනුජානාමීති එවමෙත්ථ අධිප්පායො වෙදිතබ්බො. අග්ගිපරිඡිතන්තිආදීසු “පරිච්ඡ”න්තිපි පඨන්ති. අබ්ජං නාම තරුණඅම්බඵලාදි. නිබ්බට්ඨිජං නාම අම්බපනසාදි, යං බීජං නිබ්බට්ඨෙත්වා විසුං කත්වා පරිභුඤ්ජිතුං සක්කා හොති. නිබ්බට්ඨෙතබ්බං වියොජෙතබ්බං බීජං යස්මිං, තං පනසාදි නිබ්බට්ඨිජං නාම. “කප්පිය”න්ති වත්ථාව කාතබ්බන්ති යො කප්පියං කරොති, තෙන කත්තබ්බපකාරස්සෙව වුත්තත්තා භික්ඛුනා අවුත්තෙපි කාතුං වට්ඨනීති න ගහෙතබ්බං. පුන “කප්පියං කාරෙතබ්බ”න්ති කාරාපනස්ස පඨමමෙව කථිත්තා භික්ඛුනා “කප්පියං කරොහී”ති වුත්තෙයෙව අනුපසම්පන්නෙන “කප්පිය”න්ති වත්ථා අග්ගිපරිඡිතාදි කාතබ්බන්ති ගහෙතබ්බං. “කප්පියන්ති වචනං පන යාය කායවි භාසාය වත්තුං වට්ඨති”ති වදන්ති. “කප්පියන්ති වත්ථාව කාතබ්බ”න්ති වචනතො පඨමං “කප්පිය”න්ති වත්ථා පච්ඡා අග්ගිආදිනා පුසනාදි කාතබ්බන්ති වෙදිතබ්බං. “පඨමං අග්ගිමහි නික්ඛිපිත්වා, නබාදිනා වා විජ්ඣිත්වා තං අනුද්ධරිත්වා කප්පියන්ති වත්තුං වට්ඨති”තිපි වදන්ති.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාවිත්තිය 2.92) පන “කප්පියන්ති වත්ථාවාති පුබ්බකාලකිරියාවසෙන වුත්තෙපි වචනක්ඛණෙව අග්ගිසත්ථාදිනා බීජගාමෙ වණං කාතබ්බන්ති වචනතො පන පුබ්බෙ කාතුං න වට්ඨති, තඤ්ච ද්විධා අකත්වා ඡෙදනහෙදනමෙව දස්සෙතබ්බං. කරොත්තෙන ව භික්ඛුනා ‘කප්පියං කරොහී’ති

යාය කායවි භාසාය චුත්තෙයෙව කාතබ්බං. බීජගාමපරිමොචනත්ථං පුන කප්පියං කාරෙතබ්බන්ති කාරාපනස්ස පඨමමෙව අධිකතත්තා'ති චුත්තං.

එකස්මිං බීජෙ වාතිආදීසු ‘එකංයෙව කාරෙමීති අධිජපායෙ සතිපි එකාබද්ධත්තා සබ්බං කතමෙව භොති’ති වදන්ති. දාරුං විජ්ඣතිති එත්ථ ‘ජානිත්වාපි විජ්ඣති වා විජ්ඣාපෙනි වා, වට්ටනියෙවා’ති වදන්ති. භත්තසිත්ථෙව විජ්ඣතිති එත්ථාපි එසෙව නයො. ‘කං විජ්ඣති, න වට්ටනීති රජ්ජුආදීනං භාජනගතිකත්තා’ති වදන්ති. මරීචපක්කාදීහි ව මිස්සෙත්වාති එත්ථ භත්තසිත්ථසම්බන්ධවසෙන එකාබද්ධතා වෙදිතබ්බා, න එලානංයෙව අඤ්ඤමඤ්ඤසම්බන්ධවසෙන. ‘කටාහෙපි කාතුං වට්ටනී’ති චුත්තත්තා කටාහතො නීහටාය මිඤ්ජාය වා බීජෙ වා යත්ථ කත්ථවි විජ්ඣතුං වට්ටනි එව. භින්දාපෙත්වා කප්පියං කාරාපෙතබ්බන්ති බීජතො මුත්තස්ස කටාහස්ස භාජනගතිකත්තා චුත්තං.

ඉති විනයසඬ්ඨගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඬ්ඨකාරෙ

භූතගාමවිනිවිජයකථාලඬ්ඨකාරො නාම

පන්තරසමො පරිච්ඡෙදො.

16. සහසෙය්‍යවිනිවිජයකථා

79. එවං භූතගාමවිනිවිජයං කථෙත්වා ඉදානි සහසෙය්‍යවිනිවිජයං කථෙතුං ‘දුට්ඨං සහසෙය්‍යක’න්තිආදිමාහ. තත්ථ ද්වෙ විධා පකාරා යස්ස සහසෙය්‍යකස්ස තං දුට්ඨං, සහ සයනං, සහ වා සයනි එත්ථාති සහසෙය්‍යා, සහසෙය්‍යා එව සහසෙය්‍යකං සකත්ථෙ ක-පච්චයවසෙන. තං පන අනුපසම්පන්නෙනසහසෙය්‍යාමාතුගාමෙනසහසෙය්‍යාවසෙන දුට්ඨං. තෙනාහ ‘දුට්ඨං සහසෙය්‍යක’න්ති. දිරත්තතිරත්තන්ති එත්ථ වචනසිලිට්ඨතාමත්තෙන දිරත්තග්ගහණං කතන්ති වෙදිතබ්බං. තිරත්තඤ්ඤි සහවාසෙ ලබ්භමානෙ දිරත්තෙ වත්තබ්බමෙව නත්ථීති දිරත්තග්ගහණං විසුං න පයොජෙති. තෙනෙවාහ ‘උත්තරිදිරත්තතිරත්තන්ති හගවා සාමණෙරානං සඬ්ඨගහකරණත්ථාය තිරත්තපරිහාරං අදාසී’ති. තිරත්තරං තිරත්තග්ගහණත්ථං වා දිරත්තග්ගහණං කතං. කෙවලඤ්ඤි ‘තිරත්ත’න්ති චුත්තෙ අඤ්ඤත්ථ වාසෙන අන්තරිකම්පි තිරත්තං ගණ්භෙය්‍ය. දිරත්තවිසිට්ඨං පන තිරත්තං චූච්චමානං තෙන අනන්තරිකමෙව තිරත්තං දීපෙති. විමතිවිනොදනියම්පි (වි. වි. ටී. පාවිත්තිය 2.50-51) ‘දිරත්තග්ගහණං වචනාලඬ්ඨකාරත්ථං. තිරත්තරං තිස්සොව රත්තියො සයිත්වා චතුත්ථදිවසාදීසු සයන්තස්සෙව ආපත්ති, න එකන්තරිකාදිවසෙන සයන්තස්සාති දස්සනත්ථම්පිති දට්ඨබ්බ’න්ති චුත්තං. සහසෙය්‍යං එකතො සෙය්‍යං. සෙය්‍යන්ති වෙන්ථ කායජපසාරණසඬ්ඨානං සයනම්පි චූච්චති, යස්මිං සෙනාසනෙ සයන්ති, තම්පි, තස්මා සෙය්‍යං කප්පෙය්‍යාති එත්ථ සෙනාසනසඬ්ඨානං සෙය්‍යං පවිසිත්වා කායජපසාරණසඬ්ඨානං සෙය්‍යං කප්පෙය්‍ය සම්පාදෙය්‍යාති අත්ථො.

දියඩ්භන්දුබ්බෙදෙනානි එත්ථ දියඩ්භන්දො වඩ්ඪකිහන්දොන ගහෙනබ්බො.
පඤ්චනි ඡදනෙහීති ඉට්ඨකාසිලාසුධානිණපණ්ණසඩ්ඛාතෙහි පඤ්චනි ඡදනෙහි.
වාචුග්ගවසෙනානි පගුණවසෙන.

එකුපවාරොති වළඤ්ජනද්වාරස්ස එකත්තං සන්ධාය වුත්තං. විමතිවිනොදනියං
(වි. වි. ටී. පාවිත්තිය 2.50-51) පන “එකුපවාරො එකෙන මග්ගෙන පවිසිත්වා
අබ්භොකාසං අනොක්කමිත්වා සබ්බත්ථ අනුපරිගමනයොග්ගො, එතං බහුද්වාරමපි
එකුපවාරොව. යත්ථ පන කුට්ඨාදීහි රුන්ධිත්වා විසුං ද්වාරං යොජෙත්ති,
නානුපවාරො හොති. සචෙ පන රුන්ධති එව, විසුං ද්වාරං න යොජෙත්ති, එතමපි
එකුපවාරමෙව මත්තිකාදීහි පිහිතද්වාරො විය ගබ්භොති ගහෙනබ්බං. අඤ්ඤථා
ගබ්භෙ පවිසිත්වා පමුඛාදියු නිපන්නානුපසම්පන්නෙහි සහසෙය්‍යාපරිමුත්තියා
ගබ්භද්වාරං මත්තිකාදීහි පිදහාපෙත්වා උට්ඨිතෙ අරුණෙ විවරාපෙන්තස්සපි
අනාපත්ති හවෙය්‍යා”ති වුත්තං. චතුසාලං එකුපවාරං හොතීති සම්බන්ධො. තෙසං
පයොගෙ පයොගෙ භික්ඛුස්ස ආපත්තීති එත්ථ කෙවි “අනුට්ඨගනෙන
අකිරියසමුට්ඨානා ආපත්ති වුත්තා, තස්මිං බණෙ නිද්දායන්තස්ස කිරියාභාවා.
ඉදඤ්ඤි සික්ඛාපදං සියා කිරියාය, සියා අකිරියාය සමුට්ඨාති. කිරියාය සමුට්ඨානතා
වස්ස තබ්බහුලවසෙන වුත්තා”ති වදන්ති. “යථා චෙතං, එවං දිවාසයනමපි.
අනුට්ඨගනෙන, හි ද්වාරාසංවරණෙන චෙතං අකිරියසමුට්ඨානමපි හොතී”ති
වදන්ති, ඉදඤ්ඤ වුත්තං විය දිස්සති, වීමංසිත්වා ගහෙනබ්බං.

80. උපරිමතලෙන සද්ධිං අසම්බද්ධහිත්තිකස්සාති ඉදං සම්බද්ධහිත්තිකෙ
වත්තබ්බමෙව නත්ථිති දස්සන්තං වුත්තං. උපරිමතලෙ සයිතස්ස සඩ්ඛා එව
නත්ථිති “හෙට්ඨාපාසාදෙ”තිආදි වුත්තං. නානුපවාරෙති යත්ථ බහි නිස්සෙණිං
කත්වා උපරිමතලං ආරොහන්ති, තාදිසං සන්ධාය වුත්තං “උපරිමතලෙපි”ති.
ආකාසඩ්ගණෙ නිපජ්ජන්තස්ස ආපත්තිඅභාවතො “ඡදනබ්භන්තරො”ති වුත්තං.
සභාසඩ්බ්බෙපෙනානි සභාකාරෙන. අඩ්ඪකුට්ටකෙ සෙනාසනෙති එත්ථ
“අඩ්ඪකුට්ටකං නාම යත්ථ උපඩ්ඪං මුඤ්චිත්වා තීසු පස්සෙසු භිත්තියො බද්ධා
හොන්ති, යත්ථ වා එකස්මිං පස්සෙ භිත්තිං උට්ඨාපෙත්වා උභොසු පස්සෙසු උපඩ්ඪං
උපඩ්ඪං කත්වා භිත්තියො උට්ඨාපෙත්ති, තාදිසං සෙනාසන”න්ති තීසුපි
ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං, ගණ්ඨිපදෙ පන “අඩ්ඪකුට්ටකෙති ඡදනං අඩ්ඪෙන
අසම්පත්තකුට්ටකෙ”ති වුත්තං, තමපි නො න යුත්තං. විමතිවිනොදනියං පන
“සභාසඩ්බ්බෙපෙනානි වුත්තස්සෙව අඩ්ඪකුට්ටකෙති ඉමිනා සණ්ඨානං දස්සෙති.
යත්ථ තීසු, ද්විසු වා පස්සෙසු භිත්තියො බද්ධා, ඡදනං වා අසම්පත්තා අඩ්ඪහිත්ති,
ඉදං අඩ්ඪකුට්ටකං නාමා”ති වුත්තං. වාළසඩ්ඝාටො නාම පරික්ඛෙපස්ස අන්තො
ථම්භාදීනං උපරි වාළරුපෙහි කතසඩ්ඝාටො.

පරික්ඛෙපස්ස බහි ගතෙති එත්ථ යත්ථ යස්මිං පස්සෙ පරික්ඛෙපො නත්ථි,
තත්ථාපි පරික්ඛෙපාරහපදෙසතො බහි ගතෙ අනාපත්තියෙවාති දට්ඨබ්බං.
විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාවිත්තිය 2.50-51) පන “පරික්ඛෙපස්ස බහි ගතෙති
එත්ථ යස්මිං පස්සෙ පරික්ඛෙපො නත්ථි, තත්ථ සචෙ භූමිතො වත්ථු උච්චං හොති,

උභතො උච්චවත්ථුතො හෙට්ඨා භූමියං නිබ්බකොසබ්භන්තරෙපි අනාපත්ති එව තත්ථ සෙනාසනවොහාරාභාවතො. අථ වත්ථු නීචං භූමිසමමෙව සෙනාසනස්ස හෙට්ඨිමතලෙ තිට්ඨති, තත්ථ පරික්ඛෙපරහිතදිසාය නිබ්බකොසබ්භන්තරෙ සබ්බත්ථ ආපත්ති හොති, පරිච්ඡේදාභාවතො පරික්ඛෙපස්ස බහි එව අනාපත්තීති දට්ඨබ්බං”න්ති වුත්තං. අපරිච්ඡින්නගබ්භූපවාරෙති එත්ථ මජ්ඣෙ විවට්ඨගණවත්තාසු මහාවතුසාලාසු යථා ආකාසඨගණං අනොතරිත්වා පමුඛෙනෙව ගන්ත්වා සබ්බගබ්භෙ පවිසිතුං න සක්කා හොති, එවං එකෙකගබ්භස්ස ද්විසු පස්සෙසු කුට්ටං නිහරිත්වා කතං පරිච්ඡින්නගබ්භූපවාරං නාම, ඉදං පන තාදිසං න හොතීති “අපරිච්ඡින්නගබ්භූපවාරෙ”ති වුත්තං. සබ්බගබ්භෙපි පවිසන්තීති ගබ්භූපවාරස්ස අපරිච්ඡින්නත්තා ආකාසඨගණං අනොතරිත්වාපි පමුඛෙනෙව ගන්ත්වා තං තං ගබ්භං පවිසන්ති. අථ කුතො තස්ස පරික්ඛෙපොයෙව සබ්බපරිච්ඡින්නත්තාති වුත්තන්ති ආහ “ගබ්භපරික්ඛෙපොයෙව හිස්ස පරික්ඛෙපො”ති, ඉදඤ්ච සමන්තා ගබ්භහිත්තියො සන්ධාය වුත්තං. චතුසාලවසෙන හි සන්තිවිට්ඨෙ සෙනාසනෙ ගබ්භපමුඛං විසුං අපරික්ඛිත්තමිපි සමන්තා ධීතං ගබ්භහිත්තීතං වසෙන පරික්ඛිත්තං නාම හොති.

81. එකදිසාය උජුකමෙව දීසං කත්වා සන්තිවෙසිතො පාසාදො එකසාලසන්තිවෙසො. ද්විසු තිසු චතුසු වා දිසාසු සිඬිසාටකසණ්ඨානාදිවසෙන කතා ද්විසාලාදිසන්තිවෙසො වෙදිතබ්බා. සාලප්පහෙදදීපනමෙව චෙත්ථ පුරිමතො විසෙසොති. අට්ඨ පාවිත්තියානීති උපඩ්ඨවිජන්තං උපඩ්ඨපරිච්ඡන්තං සෙනාසනං දුක්කට්ඨත්ථස්ස ආදිං කත්වා පාළියං දස්සිතත්තා තතො අධිකං සබ්බවිජන්තඋපඩ්ඨපරිච්ඡන්තාදිකමිපි සබ්බං පාළියං අවුත්තමිපි පාවිත්තියස්සෙව වත්ථුභාවෙන දස්සිතං සික්ඛාපදස්ස පණ්ණත්තිවජ්ජත්තා, ගරුකෙ යාතබ්බතො වාති වෙදිතබ්බං. “සත්ත පාවිත්තියානී”ති පාළියං වුත්තපාවිත්තියද්වයං සාමඤ්ඤතො එකත්තෙන ගහෙත්වා වුත්තං. පාළියං (පාවි. 54) “තතියාය රත්තියා පුරාරුණා නික්ඛමිත්වා පුන සයතී”ති ඉදං උක්කට්ඨවසෙන වුත්තං, අනික්ඛමිත්වා පුරාරුණා උට්ඨහිත්වා අන්තොෂ්ඨෙන නිසින්තස්සාපි පුන දිවසෙ සහසෙය්‍යෙන අනාපත්ති එව. එත්ථ චතුර්භාගො වුළුකං, ද්වෙභාගා උපඩ්ඨං, තිසු භාගෙසු ද්වෙ භාගා යෙභුය්‍යන්ති ඉමිනා ලක්ඛණෙන වුළුකවිජන්තපරිච්ඡන්තාදීති වෙදිතබ්බාති. ඉදානි දුතියසික්ඛාපදෙපි යථාවුත්තනයං අනිදිසන්තො “මාතුගාමෙන...පෙ.... අයමෙව විනිච්ඡයො”ති ආහ. “මතිත්ථියා පාරාජිකවත්ථුභුතායපි අනුපාදින්නපක්ඛෙ ධීතත්තා සහසෙය්‍යාපත්තිං න ජනෙතී”ති වදන්ති. “අත්ථඨගතෙ සූරියෙ මාතුගාමෙ නිපන්නෙ නිපජ්ජති, ආපත්ති පාවිත්තියස්සා”ති (පාවි. 57) වචනතො දිවා තස්ස සයන්තස්ස සහසෙය්‍යාපත්ති න හොතියෙවාති දට්ඨබ්බං.

ඉති විනයසඬ්ඨගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඬ්ඨකාරෙ

සහසෙය්‍යවිනිච්ඡයකථාලඬ්ඨකාරො නාම

සොළසමො පරිච්ඡේදො.

17.

මඤ්චපීඨාදිසඬිසිකසෙනාසනෙසුපටිපජ්ජිතබ්බවිනිච්ඡයක ථා

82. එවං සහසෙය්‍යවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි සඬිසිකෙ විහාරෙ සෙය්‍යාසු කත්තබ්බවිනිච්ඡයං කථෙතුං “විහාරෙ සඬිසිකෙ සෙය්‍ය”න්ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ සමග්ගං කම්මං සමුපගච්ඡතීති සඬිසො, අයමෙව චචනත්ථො සබ්බසඬිසසාධාරණො. සඬිසස්ස දිත්තො සඬිසිකො, විහරති එත්ථාති විහාරො, තස්මිං. සයන්ති එත්ථාති සෙය්‍යා, තං. අසන්ථරීති සන්ථරිත්වාන. පක්කමනං පක්කමො, ගමනන්ති අත්ථො. “විහාරෙ සඬිසිකෙ සෙය්‍යං, සන්ථරිත්වාන පක්කමො”ති ඉමස්ස උද්දෙසපාඨස්ස සඬිසිකෙ විහාරෙ...පෙ.... පක්කමනන්ති අත්ථො දට්ඨබ්බොති යොජනා. තත්‍රාති තස්මිං පක්කමනෙ අයං ඊදිසො මයා වුවච්චමානො විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති අත්ථො. කතමො සො විනිච්ඡයොති ආහ “සඬිසිකෙ...පෙ.... පාවිත්තිය”න්ති. අපරික්ඛිත්තස්ස උපචාරො නාම සෙනාසනතො ද්වෙ ලෙඩ්ඬුපාතා. පාවිත්තියන්ති පඨමං පාදං අතික්කාමෙන්තස්ස දුක්කට්ඨං, දුතියාතික්කමෙ පාවිත්තියං. කථං විඤ්ඤායතිච්චාහ “යො පන භික්ඛු...පෙ.... චචනතො”ති.

තත්ථ සඬිසිකො විහාරො පාකට්ඨො, සෙය්‍යා අපාකට්ඨා, සා කතිවිධාඉච්චාහ “සෙය්‍යා නාම...පෙ.... දසවිධා”ති. තත්ථාපි කතමා භිසි, කතමා විමිලිකාදයොති ආහ “තත්ථ භිසිති...පෙ.... එස නයො පණ්ණසන්ථාරො”ති. තත්ථ මඤ්චෙ අන්ථරිතබ්බාති මඤ්චකභිසි, එවං ඉතරත්‍ර, වණ්ණානුරක්ඛණත්ථං කතාති පට්ඨණ්ඩාදිහි සිබ්බිත්වා කතා. භූමියං අන්ථරිතබ්බාති විමිලිකාය සති තස්සා උපරි, අසති සුද්ධභූමියං අන්ථරිතබ්බා. සීහධම්මාදීනං පරිහරණෙ එව පටික්ඛෙපොති ඉමිනා මඤ්චපීඨාදියු අන්ථරිත්වා පුන සංහරිත්වා යපනාදිවසෙන අත්තනො අත්ථාය පරිහරණමෙව න වට්ටති, භූමත්ථරණාදිවසෙන පරිහොගො පන අත්තනො පරිහරණං න හොතීති දස්සෙති. බන්ධකෙ හි “අන්තොපි මඤ්චෙ පඤ්ඤත්තාති හොන්ති, බහිපි මඤ්චෙ පඤ්ඤත්තාති හොන්ති”ති එවං අත්තනො අත්ථාය මඤ්චාදියු පඤ්ඤපෙත්වා පරිහරණවත්ථුස්මිං “න, භික්ඛවෙ, මහාවම්මානි ධාරෙතබ්බාති සීහවම්මං බ්‍යග්ගවම්මං දීපිවම්මං, යො ධාරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කට්ඨස්සා”ති (මහාව. 255) පටික්ඛෙපො කතො, තස්මා වුත්තනයෙනෙවත්ථ අධිප්පායො දට්ඨබ්බො. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පාවිත්තිය 3.112) පන “යදි එවං ‘පරිහරණයෙව පටික්ඛෙපො’ති ඉදං කස්මා වුත්තන්ති වොදනං කත්වා ‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සබ්බං පාසාදපරිහොග’න්ති (වුළුව. 320) චචනතො පුග්ගලිකෙපි සෙනාසනෙ සෙනාසනපරිහොගවසෙන නියමිතං සුවණ්ණසට්ඨකං පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටමානම්පි කෙවලං අත්තනො සන්තකං කත්වා පරිභුඤ්ජිතුං න වට්ටති. එවම්දං භූමත්ථරණවසෙන පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටමානම්පි අත්තනො සන්තකං

කත්වා තං තං විහාරං හරිත්වා පරිභුක්ඡිත්තුං න වට්ටනීති දස්සනත්ථං පරිහරණෙයෙව පටික්ඛෙපො වෙදිතබ්බො”ති චුත්තං.

පාචාරො කොජවොති පච්චත්ථරණත්ථායෙව යපිතා උග්ගතලොමා අත්ථරණවිසෙසා. එත්තකමෙව චුත්තත්ති අට්ඨකථාසු (පාවි. අට්ඨ. 116) චුත්තං. “ඉදං අට්ඨකථාසු තථාචුත්තභාවදස්සනත්ථං චුත්තං, අඤ්ඤම්පි තාදිසං මඤ්චපීඨෙසු අත්ථරිතබ්බං අත්ථරණමෙවා”ති තීප්පුපි ගණ්ඨිපදෙසු චුත්තං. මාතිකාට්ඨකථායං (කඬ්ඛා. අට්ඨ. දුතියසෙනාසනසික්ඛාපදවණ්ණනා) පන “පච්චත්ථරණං නාම පාචාරො කොජවො”ති නියමෙත්වා චුත්තං, තස්මා ගණ්ඨිපදෙසු චුත්තං ඉමිනා න සමෙති, “විමංසිත්වා ගහෙනබ්බ”න්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පාවිත්තිය 3.116) චුත්තං. විමංසිතෙ පන එවමධිප්පායො පඤ්ඤායති – මාතිකාට්ඨකථාපි අට්ඨකථායෙව, තස්මා මහාඅට්ඨකථාදීසු චුත්තනයෙන “පාචාරො කොජවො”ති නියමෙත්වා චුත්තං, එවං නියමනෙ සතිපි යථා “ලද්ධාතපත්තො රාජකුමාරො”ති ආතපත්තස්ස ලද්ධභාවෙයෙව නියමෙත්වා චුත්තෙපි නිදස්සනනයවසෙන රාජකකුධහණ්ඩසාමඤ්ඤෙන සමානා වාලබ්ඡනාදයොපි චුත්තායෙව භොන්ති, එවං “පාචාරො කොජවො”ති නියමෙත්වා චුත්තෙපි නිදස්සනනයවසෙන තෙහි මඤ්චපීඨෙසු අත්ථරිතබ්බභාවසාමඤ්ඤෙන සමානා අඤ්ඤෙ අත්ථරණාපි චුත්තායෙව භොන්ති, තස්මා ගණ්ඨිපදෙසු චුත්තවචනං අට්ඨකථාවචනස්ස පටිලොමං න භොති, අනුලොමමෙවාති දට්ඨබ්බං.

ඉමස්මිං පන යානෙ “යෙන විහාරො කාරිතො, සො විහාරස්සාමිකො”ති පාඨං නිස්සාය එකච්චෙ විනයධරා “සඬ්ඝිකවිහාරස්ස වා පුග්ගලිකවිහාරස්ස වා විහාරදායකොයෙව සාමිකො, සොයෙව ඉස්සරො, තස්ස රුටියා එව වසිතුං ලහති, න සඬ්ඝගණපුග්ගලානං රුටියා”ති විනිච්ඡයං කරොන්ති, සො විමංසිතබ්බො, කථං අයං පාඨො කිමත්ථං සාධෙති ඉස්සරත්ථං වා ආපුච්ඡිතබ්බත්ථං වාති? එවං විමංසිතෙ “හික්ඛුම්හි සති හික්ඛු ආපුච්ඡිතබ්බො”ති ආදිවචනතො ආපුච්ඡිතබ්බත්ථමෙව සාධෙති, න ඉස්සරත්ථන්ති විඤ්ඤායති.

අථ සියා “ආපුච්ඡිතබ්බත්ථෙ සිද්ධෙ ඉස්සරත්ථො සිද්ධොයෙව භොති. ඉස්සරභාවතොයෙව හි සො ආපුච්ඡිතබ්බො”ති. තත්ථෙවං චත්තබ්බං – “ආපුච්ඡන්තෙන ව හික්ඛුම්හි සති හික්ඛු ආපුච්ඡිතබ්බො, තස්මිං අසති සාමණෙරො, තස්මිං අසති ආරාමිකො”ති ආදිවචනතො ආයස්මන්තානං මතෙන හික්ඛුපි සාමණෙරොපි ආරාමිකොපි විහාරකාරකොපි තස්ස කුලෙ යො කොචි පුග්ගලොපි ඉස්සරොති ආපජ්ජෙය්‍යා, එවං විඤ්ඤායමානෙපි හික්ඛුම්හි වා සාමණෙරෙ වා ආරාමිකෙ වා සති තෙයෙව ඉස්සරා, න විහාරකාරකො. තෙසු එකස්මිම්පි අසතියෙව විහාරකාරකො ඉස්සරො සියාති. ඉමස්මිං පන අධිකාරෙ සඬ්ඝිකං සෙනාසනං රක්ඛණත්ථාය ආපුච්ඡිතබ්බංයෙව වදති, න ඉස්සරභාවතො ආපුච්ඡිතබ්බං. චුත්තඤ්ඤි අට්ඨකථායං (පාවි. අට්ඨ. 116) “අනාපුච්ඡං වා ගච්ඡෙය්‍යාති එත්ථ හික්ඛුම්හි සති හික්ඛු ආපුච්ඡිතබ්බො”ති ආදි.

අපාපි එවං වදෙයා “න සකලස්ස වාක්‍යපාදස්ස අධිජ්ජායත්ථං සන්ධාය අමිහෙහි චුත්තං, අප්ථං ඛො ‘විහාරස්සාමිකො’ති එතස්ස පදත්ථංයෙව සන්ධාය චුත්තං. කථං? සං එතස්ස අත්ථිති සාමිකො, විහාරස්ස සාමිකො විහාරස්සාමිකො. ‘කො විහාරස්සාමිකො නාමා’ති චුත්තෙ ‘යෙන විහාරො කාරිතො, සො විහාරස්සාමිකො නාමා’ති වත්තබ්බො, තස්මා විහාරකාරකො දායකො විහාරස්සාමිකො නාමාති විඤ්ඤායති, එවං විඤ්ඤායමානෙ සති සාමිකො නාම සස්ස ධනස්ස ඉස්සරො, තස්ස රුටියා එව අඤ්ඤෙ ලහන්ති, තස්මා විහාරස්සාමිකභූතස්ස දායකස්ස රුටියා එව භික්ඛු වසිතුං ලහන්ති, න සඬ්ඝගණපුග්ගලානං රුටියාති ඉමමත්ථං සන්ධාය චුත්ත’න්ති. තෙ එවං වත්තබ්බො – මා ආයස්මත්තො එවං අවචුත්ථං, යථා නාම ‘සට්ඨකාරො බ්‍රහ්මා’ති චුත්තො සො බ්‍රහ්මා ඉදානි සට්ඨං න කරොති, පුරිමත්තභාවෙ පන කරොති, තස්මා ‘සට්ඨ කරොති’ති වචනත්ථෙපන ‘සට්ඨකාරො’ති නාමං ලහති. ඉති පුබ්බෙ ලද්ධනාමත්තා පුබ්බවොහාරවසෙන බ්‍රහ්මභූතොපි ‘සට්ඨකාරො’ඉච්චෙව චුච්චති, එවං සො විහාරකාරකො භික්ඛුනං පරිච්චත්තකාලතො පට්ඨාය විහාරස්සාමිකො න හොති වත්ථුපරිච්චාගලක්ඛණත්තා දානස්ස, පුබ්බෙ පන අපරිච්චත්තකාලෙ විහාරස්ස කාරකත්තා විහාරස්සාමිකො නාම හොති, සො එවං පුබ්බෙ ලද්ධනාමත්තා පුබ්බවොහාරවසෙන ‘විහාරස්සාමිකො’ති චුච්චති, න, පරිච්චත්තස්ස විහාරස්ස ඉස්සරභාවතො. තෙනෙව සම්මාසම්බුද්ධෙන ‘විහාරදායකානං රුටියා භික්ඛු වසන්තු’ති අවත්ථා සෙනාසනපඤ්ඤාපකො අනුඤ්ඤාතොති දට්ඨබ්බො. තථා හි චුත්තං විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.295) ‘තෙසං ගෙහානීති එත්ථ භික්ඛුනං වාසත්ථාය කතම්පි යාව න දෙන්ති, තාව තෙසං සන්තකංයෙව භවිස්සතීති දට්ඨබ්බ’න්ති, තෙන දින්තකාලතො පට්ඨාය තෙසං සන්තකානි න හොත්තීති දස්සෙති. අයං පන කථා පාදස්ස සම්මුඛිභූතත්තා ඉමස්මිං යානෙ කථිතා. විහාරවිනිවිජයො පන චතුපච්චයභාජනවිනිවිජයෙ (වි. සඬ්ග. අට්ඨ. 194 ආදයො) ආවි භවිස්සති. යො කොච්ඡි ඤාතකො වා අඤ්ඤාතකො වා යො කොච්ඡි. යෙන මඤ්චං පීඨං වා විනන්ති, තං මඤ්චපීඨකවානං.

83. සිලුවවයලෙණන්ති සිලුවවයෙ ලෙණං, පබ්බතගුහාති අත්ථො.

“සෙනාසනං උපවිකාහි බාගිත”න්ති ඉමස්මිං වත්ථුස්මිං පඤ්ඤත්තත්තා වත්ථුඅනුරූපවසෙන අට්ඨකථායං උපවිකාසඬ්ඝකාය අභාවෙන අනාපත්ති චුත්තා. වත්තක්ඛන්ධකෙ (චූළව. 360 ආදයො) ගම්කවත්තං පඤ්ඤාපෙත්තෙන “සෙනාසනං ආපුච්ඡිතබ්බ”න්ති චුත්තත්තා කෙවලං ඉතිකත්තබ්බතාමත්තදස්සනත්ථං “ආපුච්ඡනං පන වත්ත”න්ති චුත්තං, න පන වත්තභෙදෙ දුක්කටන්ති දස්සනත්ථං, තෙනෙව අන්ධකට්ඨකථායං “සෙනාසනං ආපුච්ඡිතබ්බ”න්ති එත්ථ “යං පාසාණපිට්ඨියං වා පාසාණත්ථම්හෙසු වා කතසෙනාසනං යත්ථ උපවිකා නාරොහන්ති, තං අනාපුච්ඡන්තස්සපි අනාපත්ති”ති චුත්තං. තස්මා යං චුත්තං ගණ්ඨිපදෙ “තාදිසෙ සෙනාසනෙ අනාපුච්ඡා ගච්ඡන්තස්ස පාවිත්තියං නත්ථි, ගම්කවත්තෙ සෙනාසනං අනාපුච්ඡා ගච්ඡන්තො වත්තභෙදො හොති, තස්මා දුක්කටං ආපජ්ජතී”ති, තං න ගහෙතබ්බං.

පවිෂ්මස්ස ආභොගෙන මුත්ති නක්ථිති තස්ස පවිෂතො ගවිෂන්තස්ස අඤ්ඤස්ස අභාවතො චුත්තං. එකං වා පෙසෙත්වා ආපුච්ඡිතබ්බන්ති එත්ථ ගමනවිත්තස්ස උප්පන්නට්ඨානතො අනාපුච්ඡිත්වා ගවිෂන්තෙ දුතියපාදුද්ධාරෙ පාවිත්තියං. මණ්ඩපෙ වාති සාධාමණ්ඩපෙ වා පදුරමණ්ඩපෙ වා. රුක්ඛමූලෙති යස්ස කස්සචි රුක්ඛස්ස හෙට්ඨා. පලුප්පතීති විනයස්සති.

[illegible]

85. නවවාසීමොති අධුනා සුත්තෙන විතකච්ඡෙන පලිවෙධිතමඤ්චො. ඔනද්ධොති කජ්ජියවම්මෙන ඔනද්ධො, සොච ඔනද්ධකො සකත්ථෙ ක- පච්චයවසෙන. තෙන හි වස්සෙන සීසං න නස්සති. උක්කට්ඨඅඛ්භොකාසිකොති ඉදං තස්ස සුඛපටිපත්තිදස්සනමත්තං, උක්කට්ඨස්සාපි පන වීචරකුටි වට්ටතෙව. කායානුගතිකත්තාති හික්ඛුනො තත්ථෙව නිසින්තභාවං දීපෙති, තෙන ච වස්සහයෙන සයං අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡන්තස්ස ආපත්තිං දස්සෙති. අඛ්භොකාසිකානං අතෙමනත්ථාය නියමෙත්වා දායකෙහි දින්නම්පි අත්තානං රක්ඛන්තෙන රක්ඛිතබ්බමෙව. “යස්මා පන දායකෙහි දානකාලෙයෙව සතසහස්සග්ගසනකම්පි කම්බලං ‘පාදපුඤ්ජනිං කත්වා පරිභුඤ්ජ්ජා’ති දින්නං තථෙව පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති, තස්මා ඉදම්පි මඤ්ඤවිජියාදියෙනාසනං ‘අජ්ඣොකාසෙපි යථාසුඛං පරිභුඤ්ජ්ජා’ති දායකෙහි දින්නං වෙ, සබ්බස්මිම්පි කාලෙ අජ්ඣොකාසෙ නික්ඛිපිතුං වට්ටතිති වදන්ති”ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පාවිත්තිය 3.108-110) වුත්තං. පෙසෙත්වා ගන්තබ්බන්ති එත්ථ “යො හික්ඛු ඉමං යානං ආගන්ත්වා වසති, තස්ස දෙථා”ති වත්වා පෙසෙතබ්බං.

වලාහකානං අනුථිත්තභාවං සල්ලක්ඛෙන්වාති ඉමිනා ගිමිභානෙපි මෙසෙ උථිද්ධිනෙ අබ්භොකාසෙ නික්ඛිපිතුං න වට්ටතිති දිපෙති. තත්ත තත්තාති චෙතියඛිගණාදිකෙ තස්මිං තස්මිං අබ්භොකාසෙ නියමෙන්වා නික්ඛිත්තා. මජ්ඣිමනිකායෙ පට්ඨාය පාදපට්ඨානානිමුක්ඛාති යත්ථ සමන්තතො සම්මජ්ජිත්වා අඛිගණමජ්ඣෙකෙ සබ්බදා කවචරස්ස සඛිකඛිඨනෙන මජ්ඣෙකෙ වාලිකා සඤ්චිතා භොති, තත්ථ කත්තබ්බවිධිදස්සනත්ථං. චුත්තං, උච්චවත්ථුපාදපට්ඨානානිමුක්ඛං, භිත්තිපාදපට්ඨානානිමුක්ඛං වා වාලිකා හරිතබ්බාති අත්ථො. “යත්ථ වා පන කොණෙසු වාලිකා සඤ්චිතා, තත්ථ තතො පට්ඨාය අපරදිසානිමුක්ඛා හරිතබ්බා”ති කෙචි අත්ථං වදන්ති. කෙචි පන “සම්මට්ඨපට්ඨානස්ස පදවලඤ්ජෙන අවිකොපනත්ථාය සයං අසම්මට්ඨපට්ඨානෙ යත්වා අත්තතො පාදානිමුක්ඛං වාලිකා හරිතබ්බාති චුත්තං”න්ති වදන්ති. තත්ථ “මජ්ඣිමනිකායා”ති වචනස්ස පයොජනං න දිස්සති.

සාරත්ථදීපනියං පන “පාදට්ඨානාහිමුඛාති නිසිදන්තානං පාදට්ඨානාහිමුඛන්ති කෙවි,
සම්මජ්ජන්තස්ස පාදට්ඨානාහිමුඛන්ති අපරෙ, බහිවාලිකාය අගමනනිමිත්තං
පාදට්ඨානාහිමුඛා හරිතබ්බාති වුත්තන්ති එකෙ”ති වුත්තං. කවචරං හත්ථෙහි
ගහෙත්වා බහි ජඩ්ඛෙතබ්බන්ති ඉමිනා “කවචරං ජඩ්ඛෙස්සාමි”ති වාලිකා න
ජඩ්ඛෙතබ්බාති දීපෙති.

**86. කප්පං ලභිත්වාති “ගච්ඡා”ති වුත්තවචනෙන කප්පං ලභිත්වා. ථෙරස්ස හි
ආණත්තියා ගච්ජන්තස්ස අනාපත්ති. පුරිමනෙයෙනෙවාති “නිසිදිත්වා සයං
ගච්ජන්තො”තිආදිනා පුබ්බෙ වුත්තනෙයෙනෙව.**

අඤ්ඤත්ථ ගච්ජතිති තං මග්ගං අතික්කමිත්වා අඤ්ඤත්ථ ගච්ජති.
ලෙඩ්ඩුපාතුපචාරතො බහි යීතත්තා “පාදුද්ධාරෙන කාරෙතබ්බො”ති වුත්තං,
අඤ්ඤත්ථ ගච්ජන්තස්ස පයමපාදුද්ධාරෙ දුක්කටං, දුතියපාදුද්ධාරෙ පාවිත්තියන්ති
අත්ථො. පාකතිකං අකත්වාති අපට්ඨාමෙත්වා. අන්තරසන්නිපාතෙති අන්තරන්තරා
සන්නිපාතෙ.

**87. ආවාසිකානංයෙව පලිබොධොති එත්ථ ආගන්තුකෙසු ආගන්ත්වා කිඤ්චි
අවත්වා තත්ථ නිසින්නෙසුපි නිසිදිත්වා “ආවාසිකායෙව උද්ධරිස්සන්ති”ති
ගතෙසුපි ආවාසිකානමෙව පලිබොධො. මහාපච්චරිවාදෙ පන “ඉදං අම්භාක”න්ති
වත්වාපි අවත්වාපි නිසින්නානමෙවාති අධිජ්ජායො. මහාඅට්ඨකථාවාදෙ
“ආපත්ති”ති පාවිත්තියමෙව වුත්තං. මහාපච්චරියං පන සන්ථරාපනෙ
පාවිත්තියෙන හවිතබ්බන්ති අනාණත්තියා පඤ්ඤත්තත්තා දුක්කටං වුත්තං.
උස්සාරකොති සරභාණකො. සො හි උද්ධංඋද්ධං පාළිපායං සාරෙති පවත්තෙතිති
“උස්සාරකො”ති වුවිති. “ඉදං උස්සාරකස්ස, ඉදං ධම්මකථිකස්සා”ති විසුං
පඤ්ඤත්තත්තා අනාණත්තියා පඤ්ඤත්තෙපි පාවිත්තියෙනෙව හවිතබ්බන්ති
අධිජ්ජායෙන “තස්මිං ආගන්ත්වා නිසින්නෙ තස්ස පලිබොධො”ති වුත්තං. කෙවි
පන වදන්ති “අනාණත්තියා පඤ්ඤත්තෙපි ධම්මකථිකස්ස අනුට්ඨාපනීයත්තා
පාවිත්තියෙන හවිතබ්බං, ආගන්තුකස්ස පන පච්ඡා ආගතෙහි වුඩ්ඪිතරෙහි
උට්ඨාපනීයත්තා දුක්කටං වුත්ත”න්ති.**

**88. පාදපුඤ්ජනී නාම රජ්ජකෙහි වා පිලොතිකාය වා පාදපුඤ්ජනත්ථං කතා.
එලකපීයං නාම එලකමයං පීයං. අථ වා එලකඤ්චෙව දාරුමයපීයඤ්ච.
දාරුමයපීයන්ති ච එලකමයමෙව පීයං වෙදිතබ්බං. පාදකයලිකන්ති
අධොතපාදට්ඨාපනකං. අජ්ඣොකාසෙ රජනං පවිත්වා ...පෙ....
පට්ඨාමෙතබ්බන්ති එත්ථ ථෙවෙ අසති රජනකම්මෙ නිට්ඨිතෙ පට්ඨාමෙතබ්බං.
“හික්ඛු වා සාමණෙරො වා ආරාමිකො වා ලජ්ජී භොතිති වුත්තත්තා අලජ්ජී
ආපුච්ඡිත්වා ගන්තුං න වට්ටති”ති වදන්ති. ඕතාපෙන්නො...පෙ.... ගච්ජතිති එත්ථ
“කිඤ්චාපි ‘එත්තකං දුරං ගන්තබ්බ’න්ති පරිච්ඡෙදො නත්ථි, තථාපි ලෙඩ්ඩුපාතං
අතික්කම්ම නාතිදුරං ගන්තබ්බ”න්ති වදන්ති.**

ඉති විනයසංඝභට්ඨයාණිකානුකූල විනයාලංකාර

මඤ්චපීඨාදියසංඝභට්ඨයාණිකානුකූල විනයාලංකාර

විනිවිජයකථාලංකාරා නාම

සත්තරසමො පරිච්ඡේදො.

18. කාලිකවිනිවිජයකථා

89. එවං සංඝභට්ඨයාණිකානුකූල කත්තබ්බවිනිවිජයං කථෙත්වා ඉදානි
චතුකාලිකවිනිවිජයං කථෙතුං “කාලිකානිපි චත්තාරි”ති ආදිමාහ. තත්ථ කරුණං
කාරො, කිරියා. කාරො එව කාලො ර-කාරස්ස ල-කාරො යථා “මහාසාලො”ති.
කාලොති චෙත්ථ පච්චුප්පන්තාදිකිරියා. චුත්තඤ්ඤි -

“ආරද්ධානිට්ඨිතො භාවො, පච්චුප්පන්තො සුනිට්ඨිතො;
අනිතානාගතුප්පාද-මප්පන්තාහිමුඛා කිරියා”ති.

එත්ථ පන තස්ස තස්ස කිරියාසංඝභට්ඨයාණිකානුකූලස්ස පහෙදභූතො
පුරෙහත්තථකඅභොරත්තසත්තාහජීවිකපරියන්තසංඝභට්ඨයාණිකානුකූලස්ස
අධිප්පෙතො. කාලෙ තස්මිං තස්මිං කාලවිසෙසෙ පරිභුඤ්ජිතබ්බතීති කාලිකානි. පි-
සද්දො සමුච්චයත්ථො, තෙන කප්පියා චතුභූමියොති සමුච්චෙති. චත්තාරිති
සංඝභට්ඨයාණිද්දෙසො, තෙන කාලිකානි නාම චත්තාරි එව භොන්ති, න තීණි න
පඤ්චාති දස්සෙති, ඉදං මානිකාපදස්ස අත්ථවිචරණං. තත්ථ උද්දෙසෙ යං මානිකායං
(වි. සංඝ. අට්ඨ. ගන්ථාරම්භකථා) “කාලිකානිපි චත්තාරි”ති එවං චුත්තං, එත්ථ
එතස්මිං මානිකාපදෙ චත්තාරි කාලිකානි චෙදිතබ්බතීති යොජනා. කතමානි තානීති
ආහ “යාවකාලික”න්ති ආදි. යාවකාලිකං...පෙ.... යාවජීවිකං ඉති ඉමානි චත්ථුනි
චත්තාරි කාලිකානි නාමානි අත්ථො.

ඉදානි තෙසං චත්ථුඤ්ඤි විසෙසනඤ්ඤි නාමලාභහෙතුඤ්ඤි දස්සෙත්තො “තත්ථ
පුරෙහත්ත”න්ති ආදිමාහ. තත්ථ තෙසු චතුසු කාලිකෙසු යං කිඤ්චි බාදනීයං
භොජනීයං යාවකාලිකං, අට්ඨවිධපානං යාමකාලිකං, සප්පිආදිපඤ්චවිධහෙසජ්ජං
සත්තාහකාලිකං, සබ්බමිපි පටිග්ගහිතං යාවජීවිකං ඉති චුච්චතීති සම්බන්ධො. යං
කිඤ්චි බාදනීයභොජනීයන්ති එත්ථ අතිබ්බාපිතං පරිහරිතුං විසෙසනමාහ
“පුරෙහත්ත”න්තියාදි. පුරෙහත්තං පටිග්ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බමෙව
යාවකාලිකං, න අඤ්ඤං බාදනීයං භොජනීයන්තයත්ථො. යාව...පෙ....
පරිභුඤ්ජිතබ්බතොති නාමලාභහෙතුං, එතෙන යාව කාලො අස්සාති යාවකාලිකන්ති
චචනත්ථං දස්සෙති. අට්ඨවිධං පානන්ති එත්ථ අබ්බාපිතං පරිහරිතුමාහ “සද්ධිං
අනුලොමපානෙහි”ති. යාව...පෙ.... තබ්බතොති නාමලාභහෙතුං, එතෙන යාමො
කාලො අස්සාති යාමකාලිකන්ති චචනත්ථං දස්සෙති. සත්තාහං නිධෙතබ්බතොති

නාමලාභහෙතුං, එතෙන සත්තාහො කාලො අස්සාති සත්තාහකාලිකන්ති වචනත්ථං දස්සෙති. සබ්බම්පි පටිග්ගහිතන්ති එත්ථ අතිබ්බාපිතං පරිහරිතුං “යපෙත්වා උදක”න්ත්‍යාහ. යාව...පෙ.... පරිභුඤ්ජිතබ්බතොති නාමලාභහෙතුං, තෙන යාවජීවං කාලො අස්සාති යාවජීවිකන්ති වචනත්ථං දස්සෙති.

එත්ථාහ – “යො පන භික්ඛු අදින්නං මුඛද්වාරං ආහාරං ආහරෙය්‍ය අඤ්ඤත්‍ර උදකදන්තපොනා, පාවිත්තිය”න්ති (පාවි. 265) වචනතො නනු උදකං අප්පටිග්ගහිතබ්බං, අථ කස්මා “යපෙත්වා උදකං අවසෙසං සබ්බම්පි පටිග්ගහිත”න්ති චුත්තන්ති? සච්චං, පරිසුද්ධඋදකං අප්පටිග්ගහිතබ්බං, කද්දමාදිසහිතං පන පටිග්ගහෙතබ්බං හොති, තස්මා පටිග්ගහිතෙසු අන්තොගධභාවතො “යපෙත්වා උදක”න්ති චුත්තන්ති. එවමපි “සබ්බම්පි පටිග්ගහිත”න්ති ඉමිනාව සිද්ධං පටිග්ගහෙතබ්බස්ස උදකස්සපි ගහණතොති? සච්චං, තථාපි උදකභාවෙන සාමඤ්ඤතො “සබ්බම්පි පටිග්ගහිත”න්ති එත්තකෙ චුත්තෙ එකච්චස්ස උදකස්ස පටිග්ගහෙතබ්බභාවතො උදකම්පි යාවජීවිකං නාමාති ඤායෙය්‍ය, න පන උදකං යාවජීවිකං සුද්ධස්ස පටිග්ගහෙතබ්බභාවතො, තස්මා ඉදං චුත්තං හොති – එකච්චස්ස උදකස්ස පටිග්ගහෙතබ්බභාවෙ සතිපි සුද්ධස්ස අප්පටිග්ගහිතබ්බත්තා තං උදකං යපෙත්වා සබ්බම්පි පටිග්ගහිතං යාවජීවිකන්ති චුච්චතිති.

90. මූලකමූලාදීනි උපදෙසතොයෙව වෙදිතබ්බානි, තානි පරියායතො චුච්චමානානිපි න සක්කා විඤ්ඤාතුං. පරියායන්තරෙන හි චුච්චමානෙ තං තං නාමං අජානන්තානං සම්මොහොයෙව සියා, තස්මා තත්ථ න කිඤ්චි වක්ඛාම. බාදනීයෙ බාදනීයත්ථන්ති පුචාදිබාදනීයෙ විජ්ජමානං බාදනීයකිච්චං බාදනීයෙහි කාතබ්බං ජීසවිජාහරණසඬ්ඛාතං අත්ථං පයොජනං නෙව ඵරන්ති න නිජ්ජාදෙන්ති. එකස්මිං දෙසෙ ආහාරකිච්චං සාධෙන්නං වා අසාධෙන්නං වා අපරස්මිං දෙසෙ උට්ඨිතභූමිරසාදිහෙදෙන ආහාරජීසවිජාහරණකිච්චං අසාධෙන්නම්පි වා සම්භවෙය්‍යාති ආහ “තෙසු තෙසු ජනපදෙසු”තිආදි. කෙච් පන “එකස්මිං ජනපදෙ ආහාරකිච්චං සාධෙන්නං සෙසජනපදෙසුපි විකාලෙ න කප්පති එවාති දස්සනත්ථං ඉදං චුත්ත”න්තිපි වදන්ති. පකතිආහාරවසෙනාති අඤ්ඤෙහි යාවකාලිකෙහි අයොජිතං අත්තතො පකතියාව ආහාරකිච්චකරණවසෙන. සම්මොහොයෙව හොතීති අනෙකත්ථානං නාමානං අප්පසිද්ධානඤ්ච සම්භවතො සම්මොහො එව සියා. තෙනෙවෙත්ථ මයම්පි මූලකමූලාදීනං පරියායන්තරදස්සනෙ ආදරං න කරම්හ උපදෙසතොව ගහෙතබ්බතො.

යන්ති වට්ඨකන්දං.

මූලාලන්ති ථූලතරුණමූලමෙව.

රුක්ඛවල්ලිආදීනන්ති හෙට්ඨා චුත්තමෙව සම්පිණ්ඩෙත්වා චුත්තං.

අන්තොපථවිගතොති සාලකලාශික්ඛන්ධං සන්ධාය චුත්තං.

සබ්බකප්පියානීති මූලතවපත්තාදීනං වසෙන සබ්බසො කප්පියානි, තෙසමපි නාමවසෙන න සක්කා පරියන්තං දස්සෙතුන්ති සම්බන්ධො.

අව්ඡිවාදීනං අපරිපක්කානෙව ඵලානි යාවච්ඡිකානීති දස්සෙතුං
“අපරිපක්කානී”ති චුත්තං.

හරිතකාදීනං අට්ඨිනීති ඵත්ථ මිඤ්ජං පටිච්ඡාදෙන්වා යීතානි කපාලානි යාවච්ඡිකානීති ආවරියා. මිඤ්ජමපි යාවච්ඡිකන්ති ඵකෙ. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාවිත්තිය 2.248-249) පන “හරිතකාදීනං අට්ඨිනීති ඵත්ථ ‘මිඤ්ජං යාවකාලික’න්ති කෙවි වදන්ති, තං න යුත්තං අට්ඨකථායං අචුත්තත්තා”ති චුත්තං.

හිඩගුති හිඩගුරුක්ඛතො පග්ගරිතනියායාසො. හිඩගුජතුආදයොපි හිඩගුවිකතියො ඵව. තත්ථ හිඩගුජතු නාම හිඩගුරුක්ඛස්ස දණ්ඩපත්තානි පවිත්වා කතනියායාසො. හිඩගුසිපාටිකං නාම හිඩගුපත්තානි පවිත්වා කතනියායාසො. “අඤ්ඤෙන මිස්සෙන්වා කතො”තිපි වදන්ති. තකන්ති අග්ගකොටියා නික්ඛන්තසිලෙසො. තකපත්තීති පත්තතො නික්ඛන්තසිලෙසො. තකපණ්ණිති පලාසෙ හජ්ජිත්වා කතසිලෙසො. “දණ්ඩතො නික්ඛන්තසිලෙසො”තිපි වදන්ති.

91. යාමකාලිකෙසු පනානි ඵත්ථ කිඤ්චාපි පාළියං බාදනියභොජනියපදෙහි යාවකාලිකමෙව සඬගහිතං, න යාමකාලිකං, තථාපි “අනාපත්ති යාමකාලිකං යාමෙ නිදහින්වා භුඤ්ජති”ති ඉධ වෙව “යාමකාලිකෙන හික්ඛවෙ සත්තාහකාලිකං...පෙ.... යාවච්ඡිකං තද්වුපට්ඨගහිතං යාමෙ කප්පති, යාමාතික්කන්තෙ න කප්පති”ති අඤ්ඤත්ථ (මහාව. 305) ව චුත්තත්තා “යාමකාලික”න්තිවචනසාමන්ථියතො ව හගවතො අධිප්පායඤ්ඤාහි අට්ඨකථාවරියෙහි යාමකාලිකං සන්නිධිකාරකං පාවිත්තියවත්ථුමෙව චුත්තන්ති දට්ඨබ්බං.

යපෙන්වා ධඤ්ඤඵලරසන්ති ඵත්ථ “තණ්ඩුලඛොවනොදකමපි ධඤ්ඤඵලරසොයෙවා”ති වදන්ති.

92. සත්තාහකාලිකෙ පඤ්ච භෙසජ්ජානීති භෙසජ්ජකිව්චං කරොන්තු වා මා වා, ඵවංලද්ධවොහාරානි පඤ්ච. “ගොසජ්ජි”තිආදිනා ලොකෙ පාකටං දස්සෙන්වා “යෙසං මංසං කප්පති”ති ඉමිනා අඤ්ඤෙසමපි රොහිතමිගාදීනං සජ්ජිං ගහෙන්වා දස්සෙති. යෙසඤ්ඤි බීරං අත්ථි, සජ්ජිමපි තෙසං අත්ථියෙව, තං පන සුලභං වා දුල්ලභං වා අසම්මොහත්ථං චුත්තං. ඵවං නවනිතමපි. “යෙසං මංසං කප්පති”ති ව ඉදං නිස්සග්ගියවත්ථුදස්සනත්ථං චුත්තං, න පන යෙසං මංසං න කප්පති, තෙසං සජ්ජිආදි න කප්පතිති දස්සනත්ථං. මනුස්සබීරාදීනිපි හි නො න කප්පන්ති.

93. යාව කාලො නාතික්කමති, තාව පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටනීති එත්ථ කාලොති
 හික්ඛුනං භොජනකාලො අධිජ්ජෙතො, සො ච සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡේදෙන
 ධීතමජ්ඣන්තිකො. ධීතමජ්ඣන්තිකොපි හි කාලසඬ්ගහං ගච්ඡති, තතො පට්ඨාය
 පන බාදිතුං වා භුඤ්ජිතුං වා න සක්කා, සහසා පිටිතුං සක්කා භවෙය්‍ය,
 කුක්කුච්චකෙන පන න කත්තබ්බං. කාලපරිච්ඡේදජානනත්ථඤ්ච කාලත්ථම්භො
 යොජෙතබ්බො. කාලන්තරෙ වා භත්තකිච්චං කාතබ්බං. පටිග්ගහණෙනි ගහණමෙව
 සන්ධාය චුත්තං. පටිග්ගහිතමෙව හි තං, සන්තිහිතං න කජ්ජනීති පුන
 පටිග්ගහණකිච්චං නත්ථි, තෙනෙව “අජ්ඣොහරිතුකාමනාය ගණ්හන්තස්ස
 පටිග්ගහණෙ”ති චුත්තං. මාතිකාට්ඨකථායං (කඬ්බා. අට්ඨ.
 සන්තිධිකාරකසික්ඛාපදවණ්ණනා) පන “අජ්ඣොහරිස්සාමීති ගණ්හන්තස්ස
 ගහණෙ”ඉච්චෙව චුත්තං.

යන්ති යං පත්තං. සන්දිස්සනීති යාගුයා උපරි සන්දිස්සති. තෙලවණ්ණෙ පත්තෙ
 සතිපි නිස්සෙහහාවෙ අඬ්ගුලියා සංසන්තස්ස වණ්ණවසෙනෙව ලෙබා පඤ්ඤායති,
 තස්මා තත්ථ අනාපත්තීති දස්සනත්ථං “සා අබ්බොහාරිකා”ති චුත්තං. සයං
 පටිග්ගහෙත්වා අපරිච්චත්තමෙව හි දුතියදිවසෙ න වට්ටනීති එත්ථ පටිග්ගහණෙ
 අනපෙක්ඛවිස්සජ්ජනෙන, අනුපසම්පන්නස්ස නිරපෙක්ඛදානෙන වා
 විජහිතපටිග්ගහණං පරිච්චත්තමෙව භොතීති “අපරිච්චත්ත”න්ති ඉමිනා උභයථාපි
 අවිජහිතපටිග්ගහණමෙව චුත්තං, තස්මා යං පරස්ස පරිච්චජිත්වා අදින්නම්පි සචෙ
 පටිග්ගහණෙ නිරපෙක්ඛවිස්සජ්ජනෙන විජහිතපටිග්ගහණං භොති, තම්පි
 දුතියදිවසෙ වට්ටනීති වෙදිතබ්බං. යදි එවං “පත්තො දුද්ධොතො භොති”තිආදීසු
 කස්මා ආපත්ති චුත්තාති? “පටිග්ගහණං අවිස්සජ්ජෙත්වා ච සයං වා අඤ්ඤෙන වා
 තුව්ඡං කත්වා න සම්මා ධොවිත්වා නිට්ඨාපිතෙ පත්තෙ ලග්ගම්පි
 අවිජහිතපටිග්ගහණමෙව භොතීති තත්ථ ආපත්ති”ති තීසුපි ගණ්ඨීපදෙසු චුත්තං.
 කෙච්චි පන “සාමණෙරානං පරිච්චජන්තීති ඉමස්මිං අධිකාරෙ යත්වා
 ‘අපරිච්චත්තමෙවා’ති චුත්තත්තා අනුපසම්පන්නස්ස පරිච්චත්තමෙව වට්ටති,
 අපරිච්චත්තං න වට්ටනීති ආපන්නං, තස්මා නිරාලයභාවෙන පටිග්ගහණෙ
 විජහිතෙපි අනුපසම්පන්නස්ස අපරිච්චත්තං න වට්ටනී”ති වදන්ති. තං යුත්තං විය න
 දිස්සති. යදග්ගෙන හි පටිග්ගහණං විජහති, තදග්ගෙන සන්තිධිම්පි න කරොති
 විජහිතපටිග්ගහණස්ස අජ්ජපටිග්ගහිතසදිසත්තා. පටිග්ගහෙත්වා නිදහිතෙයෙව ච
 සන්තිධිපච්චයා ආපත්ති චුත්තා.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාචිත්තිය 2.252-253) පන “අපරිච්චත්තමෙවාති
 නිරපෙක්ඛනාය අනුපසම්පන්නස්ස අදින්නං අපරිච්චත්තඤ්ච
 යාවකාලිකාදිවත්ථුමෙව සන්ධාය වදති, න පන තග්ගතපටිග්ගහණං. න හි වත්ථුං
 අපරිච්චජිත්වා තත්ථගතපටිග්ගහණං පරිච්චජිතුං සක්කා, න ච තාදිසං වචනං අත්ථි,
 යදි භවෙය්‍ය, ‘සචෙ පත්තො දුද්ධොතො භොති...පෙ.... භුඤ්ජන්තස්ස
 පාචිත්තිය’න්ති වචනං විරුජ්ඣෙය්‍ය. න හි ධොවනෙන ආමිසං අපනෙතුං
 වායමන්තස්ස පටිග්ගහණෙ අපෙක්ඛා වත්තති. යෙන පුනදිවසෙ භුඤ්ජනො
 පාචිත්තියං ජනෙය්‍ය, පත්තෙ පන වත්තමානා අපෙක්ඛා තග්ගතිකෙ ආමිසෙපි

වත්තනි එව නාමානි ආමිසෙ අනපෙක්ඛතා එත්ථ න ලබ්භති, තතො ආමිසෙ අවිජ්ඣිතපටිග්ගහණං පුනදිවසෙ පාවිත්තියං ජනෙතීති ඉදං වුත්තං. අථ මතං ‘යදග්ගෙනෙත්ථ ආමිසානපෙක්ඛතා න ලබ්භති, තදග්ගෙන පටිග්ගහණානපෙක්ඛතාපි න ලබ්භති’ ති. තථා සති යත්ථ ආමිසානපෙක්ඛා අත්ථී, තත්ථ පටිග්ගහණානපෙක්ඛාපි න විගච්ඡතීති ආපන්නං, එවඤ්ච පටිග්ගහණෙ අනපෙක්ඛවිස්සජ්ජනං විසුං න වත්තබ්බං සියා, අට්ඨකථායඤ්චෙනම්පි පටිග්ගහණවිජ්ඣනං කාරණත්තෙන අභිමතං සියා. ඉදං සුට්ඨතරං කත්වා විසුං වත්තබ්බං චිවරානපෙක්ඛාය වත්තමානායපි පවිච්ඡද්ධාරෙන අධිට්ඨානවිජ්ඣනං විය. එතස්මිඤ්ච උපායෙ සති ගණ්ඨිකාහතපත්තෙසු අවට්ටනතා නාම න සියාති වුත්තොවායමත්ථො, තස්මා යං වුත්තං සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පාවිත්තිය 3.252-253) ‘යං පරස්ස පරිච්චජිත්වා අදින්නම්පි සචෙ පටිග්ගහණෙ නිරපෙක්ඛවිස්සජ්ජනෙන විජ්ඣිතපටිග්ගහණං හොති, තම්පි දුතියදිවසෙ වට්ටති’ තිආදි, තං න සාරතො පච්චෙනබ්බ’ න්ති වුත්තං.

පාළියං (පාවි. 255) “සත්තාහකාලිකං යාවජීවිකං ආභාරත්ථාය පටිග්ගණ්භාති, ආපත්ති දුක්ඛටස්සා” තිආදිනා සන්නිහිතෙසු සත්තාහකාලිකයාවජීවිකෙසු පුරෙහත්තම්පි ආභාරත්ථාය අජ්ඣොභරණෙපි දුක්ඛටස්ස වුත්තත්තා යාමකාලිකෙපි අජ්ඣොභාරෙ විසුං දුක්ඛටෙන භවිතබ්බන්ති ආහ “ආභාරත්ථාය අජ්ඣොභරතො දුක්ඛටෙන සද්ධිං පාවිත්තිය” න්ති. පකතිආමිසෙති ඔදනාදිකප්පියාමිසෙ. ද්වෙති පුරෙහත්තං පටිග්ගහිතං යාමකාලිකං පුරෙහත්තං සාමිසෙන මුඛෙන භුඤ්ජතො සන්නිධිපච්චයා එකං, යාවකාලිකසංසට්ඨතාය යාවකාලිකත්තහජනෙන අනනිරිත්තපච්චයා එකන්ති ද්වෙ පාවිත්තියානි. විකප්පද්වයෙති සාමිසනිරාමිසපක්ඛද්වයෙ. පුල්ලච්චයං දුක්ඛටඤ්ච වඩ්ඪතීති මනුස්සමංසෙ පුල්ලච්චයං, සෙසඅකප්පියමංසෙ දුක්ඛටං වඩ්ඪති.

පටිග්ගහණපච්චයා තාව දුක්ඛටන්ති එත්ථ සන්නිහිතත්තා පුරෙහත්තම්පි දුක්ඛටමෙව. සති පච්චයෙ පන සන්නිහිතම්පි සත්තාහකාලිකං යාවජීවිකඤ්ච හෙසජ්ජත්ථාය ගණ්භන්තස්ස පරිභුඤ්ජන්තස්ස ච අනාපත්තියෙව.

94. උග්ගහිතකං කත්වා නික්ඛිත්තන්ති අපටිග්ගහිතං සයමෙව ගහෙත්වා නික්ඛිත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.622) “උග්ගහිතකන්ති පරිභොගත්ථාය සයං ගහිත” න්ති වුත්තං. සයං කරොතීති පචිත්වා කරොති. පුරෙහත්තන්ති තදහුපුරෙහත්තමෙව වට්ටති සවත්ථුකපටිග්ගහිතත්තා. සයංකතන්ති නවනීතං පචිත්වා කතං. නිරාමිසමෙවාති තදහුපුරෙහත්තං සන්ධාය වුත්තං.

95. අජ්ජ සයංකතං නිරාමිසමෙව භුඤ්ජන්තස්ස කස්මා සාමංපාකො න හොතීති ආහ “නවනීතං තාපෙන්නස්සා” තිආදි. පච්ඡාහත්තං පටිග්ගහිතකෙහිති බිරද්ධිනි සන්ධාය වුත්තං. උග්ගහිතකෙහි කතං අබ්භඤ්ජනාදියු උපනෙතබ්බන්ති යොජනා. උභයෙසම්පීති පච්ඡාහත්තං පටිග්ගහිතබිරද්ධිනි ච පුරෙහත්තං උග්ගහිතකෙහි ච කතානං. එස නයොති නිස්සග්ගියං න හොතීති අත්ථො. අකප්පියමංසසජ්ජිමිහිති

හත්ථිආදීනං සජ්ජිමිති. කාරණපතිරූපකං චත්ථාති “සජාතිකානං සජ්ජිභාවතො” ති කාරණපතිරූපකං චත්ථා. සජ්ජිතයෙන වෙදිතබ්බන්ති නිරාමිසමෙව සත්තාහං වට්ඨති අත්ථො. එත්ථාති නවතීතෙ. ධොතං වට්ඨති අධොතඤ්චෙ, සවත්ථුකපටිග්ගහිතං හොති, තස්මා ධොතං පටිග්ගහෙත්වා සත්තාහං නික්ඛිපිතුං වට්ඨති ථෙරානං අධිජ්ජායො.

මහාසීවත්ථෙරස්ස පන චත්ථුනො වියොජිතත්තා දධිගුළිකාදීහි යුත්තතාමත්තෙන සවත්ථුකපටිග්ගහිතං නාම න හොති, තස්මා තක්කතො උද්ධට්ඨත්තමෙව පටිග්ගහෙත්වා ධොවිත්වා, පචිත්වා වා නිරාමිසමෙව කත්වා භුඤ්ජිංසුති අධිජ්ජායො, න පන දධිගුළිකාදීහි සහ විකාලෙ භුඤ්ජිංසුති. තෙනාහ “තස්මා නවතීතං පරිභුඤ්ජන්තෙන...පෙ.... සවත්ථුකපටිග්ගහං නාම න හොති” ති. තත්ථ අධොතං පටිග්ගහෙත්වාපි තං නවතීතං පරිභුඤ්ජන්තෙන දධිආදීති අපනෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බන්ති අත්ථො. කෙච් පන “තක්කතො උද්ධට්ඨත්තමෙව බාදිංසු” ති වචනස්ස අධිජ්ජායං අජානන්තා “තක්කතො උද්ධට්ඨත්තං අධොතමිපි දධිගුළිකාදිසහිතං විකාලෙ පරිභුඤ්ජිතුං වට්ඨති” ති වදන්ති, තං න ගහෙතබ්බං. න හි දධිගුළිකාදිආමිසෙන සංසට්ඨරසං නවතීතං පරිභුඤ්ජිතුං වට්ඨති සක්කා චත්තුං. නවතීතං පරිභුඤ්ජන්තෙනාති අධොවිත්වා පටිග්ගහිතනවතීතං පරිභුඤ්ජන්තෙන. දධි එව දධිගතං යථා “ගුඨගතං මුත්තගත” ත්ති (ම. නි. 2.119; අ. නි. 9.11). “ඛයං ගමිස්සති” ති වචනතො බීරං පක්ඛිපිත්වා පක්කසජ්ජිආදිපි විකාලෙ කජ්ජති වෙදිතබ්බං. ඛයං ගමිස්සති නිරාමිසං හොති, තස්මා විකාලෙපි වට්ඨති අත්ථො. එත්තාවතාති නවතීතෙ ලග්ගමත්තෙන විසුං දධිආදිවොහාරං අලද්ධෙන අජ්ජමත්තෙන දධිආදිනාති අත්ථො, එතෙන විසුං පටිග්ගහිතදධිආදීහි සහ පක්කං සවත්ථුකපටිග්ගහිතසඬ්ඛමෙව ගච්ජති දස්සෙති. තස්මිම්පිති නිරාමිසභුතෙපි. කුක්කුච්චකානං පන අයං අධිජ්ජායො – පටිග්ගහණෙ තාව දධිආදීහි අසම්භින්තරසත්තා හත්තෙන සහිතගුළපිණ්ඩාදි විය සවත්ථුකපටිග්ගහිතං නාම හොති. තං පන පවත්තෙන ධොවිත්වාපි පචිතබ්බං. ඉතරථා පවනක්ඛණෙ පච්චමානදධිගුළිකාදීහි සම්භින්තරසත්තාය සාමංපක්කං ජාතං, තෙසු බිණෙසුපි සාමංපක්කමෙව හොති, තස්මා නිරාමිසමෙව පචිතබ්බන්ති. තෙනෙව “ආමිසෙන සද්ධිං පක්කත්තා” ති කාරණං වුත්තං.

එත්ථ වායං විචාරණා – සවත්ථුකපටිග්ගහිතත්තාහාවෙ ආමිසෙන සහ හික්ඛුනා පක්කස්ස සයංපාකදොසො වා පරිසඬ්ඛියති, යාවකාලිකතා වා. තත්ථ න තාව සයංපාකදොසො එත්ථ සම්භවති සත්තාහකාලිකත්තා. යඤ්චි තත්ථ දධිආදි ආමිසගතං, තං පරික්ඛිණන්ති. අථ පටිග්ගහිතදධිගුළිකාදිනා සහ අත්තනා පක්කත්තා සවත්ථුකපක්කං විය භවෙය්‍යාති පරිසඬ්ඛියති, තදා “ආමිසෙන සහ පටිග්ගහිතත්තා” ති කාරණං චත්තබ්බං, න පන “පක්කත්තා” ති, තථා ව උපඬ්ඪත්ථෙරානං මතමෙව අඬ්ඨිකතං සියා. තත්ථ ව සාමණෙරාදීහි පක්කමිපි යාවකාලිකමෙව සියා පටිග්ගහිතබීරාදිං පචිත්වා අනුපසම්පන්නෙහි කතසජ්ජිආදි විය, න ව තං යුත්තං හික්ඛාවාරෙන ලද්ධනවතීතාදීනං.

තක්කාදිආමිසසංසට්ඨසම්භවෙන අපරිභුඤ්ජිතබ්බත්තාප්පසඬගතො. න හි ගහට්ඨා ධොවිත්වා, සොධෙත්වා වා පත්තෙ ආකිරන්තීති නියමො අත්ථි.

අට්ඨකථායඤ්ච “යථා තත්ථ පතිතතණ්ඩුලකණාදයො න පච්චන්ති, එවං...පෙ.... පුන පචිත්වා දෙනි, පුරිමනයෙනෙව සත්තාහං වට්ටති”ති ඉමිනා වචනෙනපෙතං විරුජ්ඣති, තස්මා ඉධ කුක්කුච්චකානං කුක්කුච්චුප්පත්තියා නිමිත්තමෙව න දිස්සති. යථා චෙත්ථ, එවං “ලජ්ජී සාමණෙරො යථා තත්ථ තණ්ඩුලකණාදයො න පච්චන්ති, එවං අග්ගිමිහි විලියාපෙත්වා...පෙ.... දෙනි”ති වචනස්සාපි නිමිත්තං න දිස්සති. යදි හි එතං යාවකාලිකසංසග්ගපරිහාරාය වුත්තං සියා. අත්තනාපි තථා කාතබ්බං භවෙය්‍ය. ගහට්ඨෙහි දිත්තසප්පිආදීසු ව ආමිසසංසග්ගසඬකා න විගච්ඡෙය්‍ය. න හි ගහට්ඨා එවං විලියාපෙත්වා පරිස්සාවෙත්වා කණතණ්ඩුලාදිං අපනෙත්වා පුන පචන්ති. අපිච භෙසජ්ජෙහි සද්ධිං බීරාදිං පක්ඛිපිත්වා යථා බීරාදි ඛයං ගච්ඡති, එවං පරෙහි පක්කභෙසජ්ජතෙලාදිපි යාවකාලිකමෙව සියා, න ච තම්පි යුත්තං දධිආදිඛයකරණත්ථං “පුන පචිත්වා දෙනි”ති වුත්තත්තා, තස්මා මහාසීවත්ථෙරවාදෙ කුක්කුච්චං අකත්වා අධොතම්පි නවනීතං තදහුපි පුනදිවසාදීසුපි පචිතුං, තණ්ඩුලාදිමිස්සං සප්පිආදිං අත්තනාපි අග්ගිමිහි විලියාපෙත්වා පුන තක්කාදිඛයත්ථං පචිතුඤ්ච වට්ටති.

තත්ථ විජ්ජමානස්සාපි පච්චමානක්ඛණෙ සම්භින්තරසස්ස යාවකාලිකස්ස අබ්බොහාරිකත්තෙන සවත්ථුකපටිග්ගහිතපුරෙපටිග්ගහිතකානම්පි අබ්බොහාරිකතොති නිට්ඨමෙත්ථ ගන්තබ්බන්ති. තෙනෙව “එත්තාවතා හි සවත්ථුකපටිග්ගහිතං නාම න භොතී”ති වුත්තං. විසුං පටිග්ගහිතෙන පන බීරාදිනා ආමිසෙන නවනීතාදිං මිස්සෙත්වා හික්ඛුනා වා අඤ්ඤෙහි වා පක්කතෙලාදිභෙසජ්ජං සවත්ථුකපටිග්ගහිතසඬ්ඛමෙව ගච්ඡති තත්ථ පච්චිට්ඨයාවකාලිකස්ස අබ්බොහාරිකත්තාභාවා. යං පන පුරෙපටිග්ගහිතභෙසජ්ජෙහි සද්ධිං අප්පටිග්ගහිතං බීරාදිං පක්ඛිපිත්වා පක්කතෙලාදිකං අනුපසම්පන්නෙනෙහෙව පක්කම්පි සවත්ථුකපටිග්ගහිතම්පි සන්තිධිපි න භොති තත්ථ පක්ඛිත්තබීරාදිමිස්සාපි තස්මිං ඛණෙ සම්භින්තරසත්තාය පුරෙපටිග්ගහිතත්තාපත්තිතො, සචෙ පන අප්පටිග්ගහිතෙනෙහෙව, අඤ්ඤෙහි වා පක්කතෙලාදීසුපි ආමිසරසො පඤ්ඤායති, තං යාවකාලිකංව භොතීති වෙදිතබ්බං. අයං කථාමග්ගො විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.622) ආගතො. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.622) පන “කුක්කුච්චායන්ති කුක්කුච්චකාති ඉමිනා අත්තනොපි තත්ථ කුක්කුච්චසබ්භාවම්පි දීපෙති. තෙනෙව මානිකාට්ඨකථායං (කඬ්ඛා. අට්ඨ. භෙසජ්ජසික්ඛාපදවණ්ණනා) ‘නිබ්බට්ඨසප්පි වා නවනීතං වා පචිතුං වට්ටති’ති වුත්ත”න්ති එත්තකමෙව ආගතො.

උග්ගහෙත්වාති සයමෙව ගහෙත්වා. තානි පටිග්ගහෙත්වාති තානි බීරදධිනි පටිග්ගහෙත්වා. ගහිතන්ති තණ්ඩුලාදිවිගමත්ථං පුන පචිත්වා ගහිතන්ති අත්ථො. පටිග්ගහෙත්වා ව යපිතභෙසජ්ජෙහිති අතිරෙකසත්තාහපටිග්ගහිතෙහි යාවජීවිකභෙසජ්ජෙහි, එතෙන තෙහි යුත්තම්පි සප්පිආදි අතිරෙකසත්තාහපටිග්ගහිතං න භොතීති දස්සෙති. වද්දලිසමයෙති

වස්සකාලසමයෙ, අනාතපකාලෙති අත්ථො. වුත්තනයෙන යථා තණ්ඩුලාදීනි න පච්චන්ති, තථා ලජ්ජියෙව සම්පාදෙන්වා දෙනිති ලජ්ජසාමණෙරග්ගහණං. අපිව අලජ්ජිනා අජ්ඣොභරිතබ්බං යං කිඤ්චි අභිසංඛරාපෙතුං න වට්ටති, තස්මාපි එවමාහ.

96. තිලෙ පටිග්ගහෙත්වා කතතෙලන්ති අත්තනා හජ්ජාදීනි අකත්වා කතතෙලං. තෙනෙව “සාමිසම්පි වට්ටති”ති වුත්තං. නිබ්බට්ඨත්තාති යාවකාලිකතො විවෙචිත්තා, එතෙන ඵලාඅභාවතො යාවකාලිකත්තාභාවං, භික්ඛුනො සවත්ථුකපටිග්ගහණෙන යාවකාලිකත්තුපගමනඤ්ච දස්සෙති. උභයම්පිති අත්තනා අඤ්ඤෙහි ව කතං.

යාව අරුණුග්ගමනා තිට්ඨති, නිස්සග්ගියන්ති සත්තමෙ දිවසෙ කතතෙලං සචෙ යාව අරුණුග්ගමනා තිට්ඨති, නිස්සග්ගියං.

අච්ඡවසන්ති දුක්ඛට්ඨත්ථුනො වසාය අනුඤ්ඤාතත්තා තංසදිසානං දුක්ඛට්ඨත්ථුනංයෙව අකජ්ජියමංසසත්තානං වසා අනුඤ්ඤාතා, න ථුල්ලච්චයවත්ථු මනුස්සානං වසාති ආහ “යපෙන්වා මනුස්සවස”න්ති. සංසට්ඨන්ති පරිස්සාවිතං. තිණ්ණං දුක්ඛට්ඨානන්ති අජ්ඣොභාරෙ අජ්ඣොභාරෙ තිණ්ණං දුක්ඛට්ඨානි සන්ධාය වුත්තං. කිඤ්චාපි පරිභොගත්ථාය විකාලෙ පටිග්ගහණපවනපරිස්සාවනාදිසු පුබ්බපයොගෙසු පාළියං, අට්ඨකථායඤ්ච ආපත්ති න වුත්තා, තථාපි එත්ථ ආපත්තියා එව භවිතබ්බං පටික්ඛිත්තස්ස කරණතො ආභාරත්ථාය විකාලෙ යාමකාලිකාදීනං පටිග්ගහණෙ විය. “කාලෙ පටිග්ගහිතං විකාලෙ අනුපසම්පන්නෙනාපි නිපක්කං සංසට්ඨඤ්ච පරිභුඤ්ජන්තස්ස ද්වෙපි දුක්ඛට්ඨානි භොන්තියෙවා”ති වදන්ති.

යස්මා බිරාදීනි පක්ඛිපිත්වා පක්කහෙසජ්ජතෙලෙ කසටං ආමිසගතිකං, තෙන සහ තෙලං පටිග්ගහෙතුං, පවිතුං වා භික්ඛුනො න වට්ටති, තස්මා වුත්තං “පක්කතෙලකසටෙ විය කුක්කුච්චායති”ති. “සචෙ වසාය සහ පක්කත්තා න වට්ටති, ඉදං කස්මා වට්ටති”ති පුච්ඡන්තා “හත්තෙ...පෙ.... වට්ටති”ති ආහංසු, ථෙරො අතිකුක්කුච්චකතාය “එතම්පි ආවුසො න වට්ටති”ති ආහ, රොගනිග්ගහත්ථාය එව වසාය අනුඤ්ඤාතත්තං සල්ලක්ඛෙන්වා පච්ඡා “සාධු”ති සම්පට්චිජි.

97. “මධුකරිහි මධුමක්ඛිකාහි ඉදං බුද්දකහමරානං ද්විත්තං එව විසෙසන”න්ති කෙච්චි වදන්ති. අඤ්ඤෙ පන “දණ්ඩකෙසු මධුකාරිකා මධුකරිමක්ඛිකා නාම, තාහි සහ තිස්සො මධුමක්ඛිකජාතියො”ති වදන්ති. හමරමක්ඛිකාති මහාපටලකාරිකා. සිලෙසසදිසන්ති සුක්ඛතාය වා පක්කතාය වා සනිභූතං. ඉතරන්ති තනුකමධු. මධුපටලන්ති මධුරහිතං කෙවලං මධුපටලං. “සචෙ මධුසහිතං පටලං පටිග්ගහෙත්වා නික්ඛිපන්ති. පටලස්ස භාජනට්ඨානියත්තා

මධුනො වසෙන සත්තාහානික්කමෙ නිස්සග්ගියං හොති” ති වදන්ති, “මධුමක්ඛිතං පන මධුගතිකමෙවා” ති ඉමිනා තං සමෙති.

98. “ථාණිතං නාම උච්ඡුම්භා නිබ්බන්ත” න්ති පාළියං (පාවි. 260) අවිසෙසෙන චුත්තත්තා, අට්ඨකථායඤ්ච “උච්ඡුරසං උපාදාය...පෙ.... අවත්ථුකා උච්ඡුචිකති ‘ථාණිත’ න්ති වෙදිතඛිබ්බං” ති වචනනො උච්ඡුරසොපි නික්කසටො සත්තාහකාලිකොති වෙදිතඛිබ්බං. කෙනචි පන “මධුම්භි වත්තාරො කාලිකා යථාසම්භවං යොජෙතඛිබ්බං, උච්ඡුම්භි වා” ති වත්වා “සමක්ඛිකණ්ඩං සෙලකං මධු යාවකාලිකං, අනෙලකං උදකසම්භින්නං යාමකාලිකං, අසම්භින්නං සත්තාහකාලිකං, මධුසිත්ථං පරිසුද්ධං යාවජීවිකං, තථා උච්ඡුරසො සකසටො යාවකාලිකො, නික්කසටො උදකසම්භින්නො යාමකාලිකො, අසම්භින්නො සත්තාහකාලිකො, සුද්ධකසටං යාවජීවික” න්ති ව වත්වා උත්තරිපි බහුධා පපඤ්චිතං. තත්ථ “උදකසම්භින්නං මධු වා උච්ඡුරසො වා සකසටො යාවකාලිකො, නික්කසටො උදකසම්භින්නො යාමකාලිකො” ති ඉදං නෙව පාළියං, න අට්ඨකථායං දිස්සති, “යාවකාලිකං සමානං ගරුතරම්පි මුද්දිකාජාතිරසං අත්තනා සංසට්ඨං ලහුකං යාමකාලිකභාවං උපනෙන්නං උදකං ලහුතරං සත්තාහකාලිකං අත්තනා සංසට්ඨං ගරුතරං යාමකාලිකභාවං උපනෙති” ති එත්ථ කාරණං සොයෙව පුච්ඡිතඛිබ්බො. සබ්බන්ථ පාළියං අට්ඨකථායඤ්ච උදකසම්භින්නෙන ගරුතරස්සාපි ලහුභාවොපගමනංයෙව දස්සිතං. පාළියම්පි (මහාව. 284) හි “අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, ගිලානස්ස ගුළං, අගිලානස්ස ගුළොදක” න්ති වදන්තෙන අගිලානෙන පරිභුඤ්ජිතුං අයුත්තොපි ගුළො උදකසම්භින්නො අගිලානස්සපි වට්ටතීති අනුඤ්ඤානො.

යම්පි ව “උච්ඡු වෙ, යාවකාලිකො, උච්ඡුරසො වෙ, යාමකාලිකො, ථාණිතං වෙ, සත්තාහකාලිකං, තවො වෙ, යාවජීවිකො” ති අට්ඨකථාවචනං දස්සෙත්වා “උච්ඡුරසො උදකසම්භින්නො යාමකාලිකො” ති අඤ්ඤෙන කෙනචි චුත්තං, තම්පි තථාවිධස්ස අට්ඨකථාවචනස්ස සමන්තපාසාදිකාය විනයට්ඨකථාය අභාවතො න සාරතො පච්චෙතඛිබ්බං, තතොයෙව ව “උච්ඡුරසො උදකසම්භින්නොපි අසම්භින්නොපි සත්තාහකාලිකොයෙවා” ති කෙචි ආචරියා වදන්ති. හෙසජ්ජක්ඛන්ධකෙ ව “අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, උච්ඡුරස” න්ති එත්ථ තීසුපි ගණ්ඨිපදෙසු අවිසෙසෙන චුත්තං “උච්ඡුරසො සත්තාහකාලිකො” ති. සයංකතං නිරාමිසමෙව වට්ටතීති එත්ථ අපරිස්සාවිතං පටිග්ගහිතම්පි කරණසමයෙ පරිස්සාවෙත්වා, කසටං අපනෙත්වා ව අත්තනා කතන්ති වෙදිතඛිබ්බං, අයං සාරත්ථදීපනීපාඨො (සාරත්ථ. ටී. 2.623).

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.623) පන උච්ඡුරසං උපාදායාති නික්කසටරසස්සාපි සත්තාහකාලිකත්තං දස්සෙති “උච්ඡුම්භා නිබ්බන්ත” න්ති පාළියං සාමඤ්ඤානො චුත්තත්තා. යං පන සුත්තන්තට්ඨකථායං “උච්ඡු වෙ, යාවකාලිකො, උච්ඡුරසො වෙ, යාමකාලිකො, ථාණිතං වෙ, සත්තාහකාලිකං, තවො වෙ, යාවජීවිකො” ති චුත්තං, තං අම්බඵලරසාදිමිස්සතාය යාමකාලිකත්තං සන්ධාය චුත්තන්ති ගහෙතඛිබ්බං, අවිනයවචනත්තා තං අප්පමාණන්ති. තෙනෙව “පුරෙහත්තං

පටිග්ගහිතෙන අපරිස්සාවිතඋච්ඡුරසෙනා” තිආදි වුත්තං. නිරාමිසමෙව වට්ටති තත්ථ පට්ඨයාවකාලිකස්ස අබ්බොහාරිකත්තාති ඉදං ගුලෙ කතෙ තත්ථ විජ්ජමානම්පි කසටං පාකෙන සුක්ඛතාය යාවජීවිකත්තං භජතීති වුත්තං. තස්ස යාවකාලිකත්තෙ හි සාමංපාකෙන පුරෙහත්තෙපි අනජ්ඣොහරණියං සියාති.

“සවත්ථුකපටිග්ගහිතත්තා” ති ඉදං උච්ඡුරසෙ වුණ්ණව්වුණ්ණං හුත්වා ධීතකසටං සන්ධාය වුත්තං, තෙන ව “අපරිස්සාවිතෙන අප්පටිග්ගහිතෙන අනුපසම්පන්නෙහි කතං සත්තාහං වට්ටතීති දස්සෙති” ති වුත්තං.

කුමාලච්ඡුඵාණිකත්ති අග්ගිමිහි උච්ඡුං තාපෙත්වා කතං. කොට්ඨිතඋච්ඡුඵාණිකත්ති බුද්දානුබුද්දකං ඡින්නිත්වා කොට්ටෙන්වා නිජ්ජිලෙන්වා පක්කං. තං තත්ථ විජ්ජමානම්පි කසටං පක්කකාලෙ යාවකාලිකත්තං විජ්ජතීති ආහ “තං යුත්ත” ත්ති. සීතොදකෙන කතත්ති මධුකපුප්ඵානි සීතොදකෙන මද්දිත්වා පරිස්සාවෙන්වා පවිත්වා කතං. “අපරිස්සාවෙන්වා කත” ත්ති කෙවි, තත්ථ කාරණං න දිස්සති. බීරං පක්ඛිපිත්වා කතං මධුකඵාණිතං යාවකාලිකත්ති එත්ථ බීරං පක්ඛිපිත්වා පක්කතෙලං කස්මා විකාලෙ වට්ටතීති වෙ? තෙලෙ පක්ඛිත්තං බීරං තෙලමෙව හොති, අඤ්ඤං පන බීරං පක්ඛිපිත්වා කතං බීරභාවං ගණ්හාතීති ඉදමෙන්ථ කාරණං. යදි එවං ඛණ්ඩසක්ඛරම්පි බීරං පක්ඛිපිත්වා කරොන්ති, තං කස්මා වට්ටතීති ආහ “ඛණ්ඩසක්ඛරං පනා” තිආදි. තත්ථ බීරජල්ලිකත්ති බීරඵෙණං.

99. “මධුකපුප්ඵං පනා” තිආදි යාවකාලිකරූපෙන ධීතස්සාපි අවට්ටනකං මෙරයබ්ඡවත්ථුං දස්සෙතුං ආරද්ධං. ආහාරකිච්චං කරොන්තාති එතාති කස්මා එවං පරිභුඤ්ජිතබ්බානීති වොදනාපරිහාරාය හෙසජ්ජොදිස්සං දස්සෙන්තෙන තප්පසඛිගෙන සබ්බානිපි ඔදිස්සකාති එකතො දස්සෙතුං “සත්තව්ධඤ්ඤි” තිආදි වුත්තං සමන්තපාසාදිකායං (පාරා. අට්ඨ. 2.623). විනයසඛිගහප්පකරණෙ පන තං න වුත්තං, “පච්ඡාහත්තතො පට්ඨාය සති පච්චයෙති වුත්තත්තා පටිග්ගහිතහෙසජ්ජානි දුතියදිවසතො පට්ඨාය පුරෙහත්තම්පි සති පච්චයෙව පරිභුඤ්ජිතබ්බානි, න ආහාරත්ථාය හෙසජ්ජත්ථාය පටිග්ගහිතත්තා” ති වදන්ති. ද්වාරවාතපානකවාටෙසුති මහාද්වාරස්ස වාතපානානඤ්ච කවාටඵලකෙසු. කසාවෙ පක්ඛිත්තාති තාති අත්තතො සභාවං පරිච්චජන්තීති “කසාවෙ...පෙ.... මක්ඛෙතබ්බානී” ති වුත්තං, සුණපාණකාදිපරිහාරත්ථං මක්ඛෙතබ්බානීති අත්ථො. අධිට්ඨෙතීති “ඉදානි මය්හං අජ්ඣොහරණියං න භවිස්සති, බාහිරපරිභොගත්ථාය භවිස්සති” ති විත්තං උප්පාදෙතීති අත්ථො. තෙනෙවාහ “සජ්ජිඤ්ච තෙලඤ්ච වසඤ්ච මුද්ධනි තෙලං වා අබ්භඤ්ජනං වා” තිආදි, එවං පරිභොගෙ අනපෙක්ඛතාය පටිග්ගහණං විජ්ජතීති අධිප්පායො. එවං අඤ්ඤෙසුපි කාලිකෙසු අනජ්ඣොහරිතුකාමතාය සුද්ධවිත්තෙන බාහිරපරිභොගත්ථාය නියමෙපි පටිග්ගහණං විජ්ජතීති ඉදම්පි විසුං එකං පටිග්ගහණවිජ්ජනන්ති දට්ඨබ්බං.

අඤ්ඤෙන හික්ඛුනා වත්තබ්බොති එත්ථ සුද්ධවිත්තෙන දින්නත්තා සයම්පි ආහරාපෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතියෙව. ද්වින්නම්පි අනාපත්තීති යථා අඤ්ඤස්ස

සත්තකං එකෙන පටිග්ගහිතං සත්තාභාතික්කමෙපි නිස්සග්ගියං න භොති
 පරසත්තකභාවතො, එවමිදමිපි අවිහත්තත්තා උභයසාධාරණමිපි
 විනිබ්භොගාභාවතො නිස්සග්ගියං න භොතීති අධිප්පායො. පරිභුඤ්ජිතුං පන න
 වට්ටතීති භික්ඛුනා පටිග්ගහිතත්තා සත්තාභාතික්කමෙ යස්ස කස්සවි භික්ඛුනො
 පරිභුඤ්ජිතුං න වට්ටති පටිග්ගහිතසප්පිආදීනං පරිභොගස්ස සත්තාභෙතෙනව
 පරිච්ඡින්නත්තා. “තාති පටිග්ගහෙත්වා සත්තාභපරමං සන්නිධිකාරකං
 පරිභුඤ්ජිතබ්බානී”ති (පාරා. 623) හි වුත්තං.

“ආවුසො ඉමං තෙලං සත්තාභමත්තං පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතී”ති ඉමිනා යෙන
 පටිග්ගහිතං, තෙන අන්තොසත්තාභෙයෙව පරස්ස විස්සජ්ජිතභාවං දස්සෙති. කස්ස
 ආපත්තීති “පයමං තාව උභින්නං සාධාරණත්තා අනාපත්ති වුත්තා, ඉදානි පන
 එකෙන ඉතරස්ස විස්සට්ඨභාවතො උභයසාධාරණතා නත්ථිති විහත්තසදිසං හුත්වා
 යීතං, තස්මා එත්ථ පටිග්ගහිතස්ස සත්තාභාතික්කමෙ එකස්ස ආපත්තියා
 භවිතබ්බ”න්ති මඤ්ඤමානො “කිං පටිග්ගහණපච්චයා පටිග්ගාහකස්ස ආපත්ති,
 උදාහු යස්ස සත්තකං ජාතං, තස්සා”ති පුච්ඡති. නිස්සට්ඨභාවතොයෙව ච ඉධ
 “අවිහත්තභාවතො”ති කාරණං අවත්වා “යෙන පටිග්ගහිතං, තෙන
 විස්සජ්ජිතත්තා”ති වුත්තං, ඉදඤ්ච විස්සට්ඨභාවතො උභයසාධාරණතං පභාය
 එකස්ස සත්තකං භොත්තමිපි යෙන පටිග්ගහිතං, තතො අඤ්ඤස්ස සත්තකං ජාතං,
 තස්මා පරසත්තකපටිග්ගහණෙ විය පටිග්ගාහකස්ස පටිග්ගහණපච්චයා නත්ථි
 ආපත්තීති දස්සනත්ථං වුත්තං, න පන “යෙන පටිග්ගහිතං, තෙන
 විස්සජ්ජිතත්තා”ති වචනතො අවිස්සජ්ජිතෙ සති අවිහත්තෙපි සත්තාභාතික්කමෙ
 ආපත්තීති දස්සනත්ථං අවිස්සජ්ජිතෙ අවිහත්තභාවතොයෙව අනාපත්තියා
 සිද්ධත්තා. සචෙ පන ඉතරො යෙන පටිග්ගහිතං, තස්සෙව අන්තොසත්තාභෙ
 අත්තතො භාගමිපි විස්සජ්ජෙති, සත්තාභාතික්කමෙ සියා ආපත්ති යෙන
 පටිග්ගහිතං, තස්සෙව සත්තකභාවමාපන්නත්තා. “ඉතරස්ස අප්පටිග්ගහිතත්තා”ති
 ඉමිනා තස්ස සත්තකභාවෙපි අඤ්ඤෙහි පටිග්ගහිතසකසන්නකෙ විය තෙන
 අප්පටිග්ගහිතභාවතො අනාපත්තීති දීපෙති, ඉමං පන අධිප්පායං අජානිත්වා ඉතො
 අඤ්ඤටා ගණ්ඨිපදකාරාදීහි පපඤ්චිතං, න තං සාරතො පච්චෙතබ්බං, ඉදං
 සාරත්ථදීපනීවචනං (සාරත්ථ. ටී. 2.625).

විමතිවිනොදනයං (වි. වි. ටී. 1.625) පන – සචෙ ද්වින්නං...පෙ.... න වට්ටතීති
 එත්ථ පාඨො ගළිතො, එවං පනෙත්ථ පාඨො චෙදිතබ්බො – සචෙ ද්වින්නං
 සත්තකං එකෙන පටිග්ගහිතං අවිහත්තං භොති, සත්තාභාතික්කමෙ ද්වින්නමිපි
 අනාපත්ති, පරිභුඤ්ජිතුං පන න වට්ටතීති. අඤ්ඤටා පන සද්දස්පයොගොපි න
 සඬගහං ගච්ඡති, “ගණ්ඨිපදෙපි ච අයමෙව පාඨො දස්සිතො”ති සාරත්ථදීපනයං
 (සාරත්ථ. ටී. 2.625) වුත්තං. “ද්වින්නමිපි අනාපත්ති”ති අවිහත්තත්තා වුත්තං.
 “පරිභුඤ්ජිතුං පන න වට්ටතී”ති ඉදං “සත්තාභපරමං සන්නිධිකාරකං
 පරිභුඤ්ජිතබ්බ”න්ති (පාරා. 623) වචනතො වුත්තං. “යෙන පටිග්ගහිතං, තෙන
 විස්සජ්ජිතත්තා”ති ඉමිනා උපසම්පන්නස්ස දානමිපි සන්ධාය “විස්සජ්ජෙති”ති ඉදං
 වුත්තත්ති දස්සෙති. උපසම්පන්නස්ස නිරපෙක්ඛදින්නවත්ථුමිහි පටිග්ගහණස්ස

අවිගතත්තෙපි සකසන්තකතා විගතාව හොති, තෙන නිස්සග්ගියං න හොති.
 “අත්තනාව පටිග්ගහිතත්තං සකසන්තකත්තඤ්චා”ති ඉමෙහි ද්විති කාරණෙහෙව
 නිස්සග්ගියං හොති, න එකෙන. අනුපසම්පන්නස්ස නිරපෙක්ඛදානෙ පන තදුභයම්පි
 විජහති, පරිභොගොපෙත්ථ වට්ටති, න සාපෙක්ඛදානෙ දානලක්ඛණාවතො.
 “විස්සජ්ජති”ති එතස්මිඤ්ච පාළිපදෙ කස්සචි අදත්වා අනපෙක්ඛතාය ඡඩ්ඛනම්පි
 සඬිගහිතන්ති වෙදිතඛ්ඛං. “අනපෙක්ඛා දත්වා”ති ඉදඤ්ච
 පටිග්ගහණවිජහනවිධිදස්සනත්ථමෙව චුත්තං. පටිග්ගහණෙ හි විජහිතෙ පුන
 පටිග්ගහෙත්වා පරිභොගො සයමෙව වට්ටිස්සති, තඛ්ඛිජහනඤ්ච වත්ථුනො
 සකසන්තකතාපරිච්චාගෙන හොතීති. එතෙන ච වත්ථුම්හි අජ්ඣොභරණාපෙක්ඛාය
 සති පටිග්ගහණවිස්සජ්ජනං නාම විසුං න ලඛිතීති සිජ්ඣති. ඉතරථ හි
 “පටිග්ගහණෙ අනපෙක්ඛොව පටිග්ගහණං විස්සජ්ජෙත්වා පුන පටිග්ගහෙත්වා
 භුඤ්ජති”ති වත්තඛ්ඛං සියා, “අජ්ජපටිග්ගහිතත්තා”ති ඉමිනා එකස්ස සන්තකං
 අඤ්ඤෙන පටිග්ගහිතම්පි නිස්සග්ගියං හොතීති දස්සෙති. එවන්ති “පුන
 ගහෙස්සාමි”ති අපෙක්ඛං අකත්වා සුද්ධචිත්තෙන පරිවත්තනං පරාමසති.
 පරිභුඤ්ජන්තස්ස අනාපත්තිදස්සනත්ථන්ති නිස්සග්ගියමුලිකාහි
 පාවිත්තියාදිආපත්තීහි අනාපත්තිදස්සනත්ථන්ති අධිජ්ජායො. පරිභොගෙ
 අනාපත්තිදස්සනත්ථන්ති එත්ථ පන නිස්සට්ඨපටිලාභස්ස කායිකපරිභොගාදීසු යා
 දුක්ඛටාපත්ති චුත්තා, තාය අනාපත්තිදස්සනත්ථන්ති අධිජ්ජායො.

100. එවං චතුකාලිකපච්චයං දස්සෙත්වා ඉදානි තෙසු විසෙසලක්ඛණං
 දස්සෙන්නො “ඉමෙසු පනා”තිආදිමාහ. තත්ථ අකජ්ජියභූමියං
 සහසෙය්‍යාපහොනකෙ ගෙහෙ චුත්තං සඬ්ඝිකං වා පුග්ගලිකං වා හික්ඛුස්ස,
 හික්ඛුනියා වා සන්තකං යාවකාලිකං යාමකාලිකඤ්ච එකරත්තම්පි යපිතං.
 අන්තොචුත්ථං නාම හොති, තත්ථ පක්කඤ්ච අන්තොපක්කං නාම හොති.
 සත්තාහකාලිකං පන යාවජීවිකඤ්ච වට්ටති. පටිග්ගහෙත්වා එකරත්තං චිතිනාමිතං
 පන යං කිඤ්චි යාවකාලිකං වා යාමකාලිකං වා අජ්ඣොභරිතුකාමතාය
 ගණ්හන්තස්ස පටිග්ගහණෙ තාව දුක්ඛටං, අජ්ඣොභරතො පන එකමෙකස්මිං
 අජ්ඣොභාරෙ සන්නිධිපච්චයා පාවිත්තියං හොතීති අත්ථො. ඉදානි අඤ්ඤම්පි
 විසෙසලක්ඛණං දස්සෙන්නො “යාවකාලිකං පනා”තිආදිමාහ. තත්ථ
 සම්භින්තරසානීති සංසට්ඨරසානි. දීඝකාලානි වත්ථුනි රස්සකාලෙන සංසට්ඨානි
 රස්සකාලමෙව අනුචත්තන්තීති ආහ “යාවකාලිකං පන...පෙ.... තීණිපි
 යාමකාලිකාදීනි”ති. ඉතරෙසුපි එසෙව නයො. තස්මාතිආදීසු තදුභුපුරෙහත්තමෙව
 වට්ටති, න තදුභුපච්ඡාහත්තං, න රත්තියං, න දුතියදිවසාදීසුති අත්ථො.

කස්මාති වෙ? තදුභුපටිග්ගහිතෙන යාවකාලිකෙන සංසට්ඨත්තාති. එත්ථ ච
 “යාවකාලිකෙන සංසට්ඨත්තා”ති එත්තකමෙව අවත්වා “තදුභුපටිග්ගහිතෙනා”ති
 විසෙසනස්ස චුත්තත්තා පුරෙපටිග්ගහිතයාවකාලිකෙන සංසට්ඨෙ සති
 තදුභුපුරෙහත්තම්පි න වට්ටති, අනජ්ඣොභරණීයං හොතීති විඤ්ඤායති.
 “සම්භින්තරස”න්ති ඉමිනා සවෙපි සංසට්ඨං, අසම්භින්තරසං සෙසකාලිකත්තයං
 අත්තනො අත්තනො කාලෙ වට්ටතීති දස්සෙති. යාමකාලිකෙනාති එත්ථ

“තද්‍රුපටිග්ගහිතෙනා” ති තනියන්තවිසෙසනපදං අජ්ඣාහරිතබ්බං, පුබ්බවාක්‍යාතො වා අනුවත්තෙනබ්බං. තස්ස ඵලං චුත්තනයමෙව.

පොත්පතකෙසු පන “යාමකාලිකෙන සංසට්ඨං පන ඉතරද්වයං තද්‍රුපටිග්ගහිත” න්ති දිස්සති, තං න සුන්දරං. යත්ථ නත්ථී, තමෙව සුන්දරං, කස්මා? දුතියන්තස්ස විසෙසනපදං ඉතරද්වයං විසෙසෙති. තතො තද්‍රුපටිග්ගහිතමෙව සත්තාහකාලිකං යාවජීවිකස්ස යාමකාලිකෙන සංසට්ඨෙ සති යාව අරුණුග්ගමනා වට්ඨති, න පුරෙපටිග්ගහිතානීති අත්ථො භවෙය්‍ය, සො න යුත්තො. කස්මා? සත්තාහකාලිකයාවජීවිකානං අසන්තිධිජනකත්තා, “දීඝකාලිකානි රස්සකාලිකං අනුවත්තන්ති” ති ඉමිනා ලක්ඛණෙන විරුද්ධත්තා ව, තස්මා තද්‍රුපටිග්ගහිතං වා හොතු පුරෙපටිග්ගහිතං වා, සත්තාහකාලිකං යාවජීවිකස්ස තද්‍රුපටිග්ගහිතෙන යාමකාලිකෙන සංසට්ඨත්තා යාව අරුණුග්ගමනා වට්ඨතීති අත්ථො යුත්තො, එවස්ස උපරි වක්ඛමානෙන “සත්තාහකාලිකෙන පන තද්‍රුපටිග්ගහිතෙන සද්ධිං සංසට්ඨං තද්‍රුපටිග්ගහිතං වා පුරෙපටිග්ගහිතං වා යාවජීවිකං සත්තාහං කප්පති” ති වචනෙන සමං භවෙය්‍ය.

අපිව “යාමකාලිකෙන සංසට්ඨං පන ඉතරද්වයං තද්‍රු යාව අරුණුග්ගමනා වට්ඨති” ති පුබ්බපායෙන භවිතබ්බං, තං ලෙඛකෙහි අස්සෙසු පායෙසු “තද්‍රුපටිග්ගහිත” න්ති විජ්ජමානං දිස්වා, ඉධ තද්‍රුපදතො පටිග්ගහිතපදං ගමිතන්ති මස්සෙමානෙහි පක්ඛිපිත්වා ලිඛිතං භවෙය්‍ය, “තද්‍රු” ති ඉදං පන “යාව අරුණුග්ගමනා” ති පදං විසෙසෙති, තෙන යාව තද්‍රුඅරුණුග්ගමනා වට්ඨති, න දුතියාභාදිඅරුණුග්ගමනානි අත්ථං දස්සෙති. තෙනෙව උපරිපායෙපි “සත්තාහකාලිකෙන පන තද්‍රුපටිග්ගහිතෙනා” ති රස්සකාලිකත්ථපදෙන තුල්‍යාධිකරණං විසෙසනපදං තමෙව විසෙසෙති, න දීඝකාලිකත්ථං යාවජීවිකපදං, තස්මා “තද්‍රුපටිග්ගහිතෙන සත්තාහකාලිකෙන සංසට්ඨං තද්‍රුපටිග්ගහිතං වා පුරෙපටිග්ගහිතං වා යාවජීවිකං සත්තාහං කප්පති” ති චුත්තං.

ද්විතීයපටිග්ගහිතෙනානිආදියුපි “ද්විතීයපටිග්ගහිතෙන සත්තාහකාලිකෙන සංසට්ඨං තද්‍රුපටිග්ගහිතං වා පුරෙපටිග්ගහිතං වා යාවජීවිකං ඡාහං වට්ඨති, තීහපටිග්ගහිතෙන සත්තාහකාලිකෙන සංසට්ඨං තද්‍රුපටිග්ගහිතං වා පුරෙපටිග්ගහිතං වා යාවජීවිකං පස්සවාහං වට්ඨති, චතුහපටිග්ගහිතෙන සත්තාහකාලිකෙන සංසට්ඨං තද්‍රුපටිග්ගහිතං වා පුරෙපටිග්ගහිතං වා යාවජීවිකං චතුරාහං වට්ඨති, පස්සවාහපටිග්ගහිතෙන සත්තාහකාලිකෙන සංසට්ඨං තද්‍රුපටිග්ගහිතං වා පුරෙපටිග්ගහිතං වා යාවජීවිකං තීහං වට්ඨති, ඡාහපටිග්ගහිතෙන සත්තාහකාලිකෙන සංසට්ඨං තද්‍රුපටිග්ගහිතං වා පුරෙපටිග්ගහිතං වා යාවජීවිකං ද්විතීයං වට්ඨති, සත්තාහපටිග්ගහිතෙන සත්තාහකාලිකෙන සංසට්ඨං තද්‍රුපටිග්ගහිතං වා පුරෙපටිග්ගහිතං වා යාවජීවිකං තදහෙව වට්ඨති” ති එවං සත්තාහකාලිකස්සෙව අතීතදිවසං පරිභාෂෙත්වා සෙසදිවසවසෙන යොජෙතබ්බං, න යාවජීවිකස්ස. න හි යාවජීවිකස්ස භාෂෙතබ්බො අතීතදිවසො නාම අත්ථී සති පච්චයෙ යාවජීවං පරිභුස්සිතබ්බතො. තෙනාහ “සත්තාහකාලිකමිපි අත්තනා සද්ධිං

සංසට්ඨං යාවජීවිකං අත්තනො සභාවඤ්ඤෙව උපනෙති” ති. කෙසුචි පොත්ථකෙසු “යාමකාලිකෙන සංසට්ඨං පන ඉතරද්වයං තද්වුපට්ඨගහිත” න්ති ලිඛිතං පාඨං නිස්සාය ඉමස්මිම්පි පාඨෙ “තද්වුපට්ඨගහිතන්ති ඉදමෙව ඉච්ඡිතබ්බ” න්ති මඤ්ඤමානා “පුරෙපට්ඨගහිත” න්ති පාඨං පටික්ඛිපන්ති. කෙසුචි “පුරෙහත්තං පට්ඨගහිතං වා” ති ලිඛන්ති, තං සබ්බං යථාචුත්තනයං අමනසිකරොන්තා විබ්භන්තවිත්තා එවං කරොන්තීති දට්ඨබ්බං.

ඉමෙසු චතුසු කාලිකෙසු යාවකාලිකං මජ්ඣන්තිකකාලාතික්කමෙ, යාමකාලිකං පච්ඡිමයාමාතික්කමෙ, සත්තාහකාලිකං සත්තාහාතික්කමෙ පරිභුඤ්ජන්තස්ස ආපත්තීති චුත්තං. කතරසික්ඛාපදෙන ආපත්ති හොතීති පුච්ඡායමාහ “කාලයාම” ඉච්චාදි. තස්සත්ථො – යාවකාලිකං කාලාතික්කමෙ පරිභුඤ්ජන්තස්ස “යො පන භික්ඛු විකාලෙ බාදනීයං වා හොජනීයං වා බාදෙය්‍ය වා භුඤ්ජෙය්‍ය වා, පාවිත්තීය” න්ති ඉමිනා විකාලෙහොජනසික්ඛාපදෙන (පාචි. 248) ආපත්ති හොති. යාමකාලිකං යාමාතික්කමෙ පරිභුඤ්ජන්තස්ස “යො පන භික්ඛු සන්නිධිකාරකං බාදනීයං වා හොජනීයං වා බාදෙය්‍ය වා භුඤ්ජෙය්‍ය වා, පාවිත්තීය” න්ති ඉමිනා සන්නිධිසික්ඛාපදෙන (පාචි. 253) ආපත්ති හොති. සත්තාහකාලිකං සත්තාහාතික්කමෙ පරිභුඤ්ජන්තස්ස “යානි ඛො පන තානි ගිලානානං භික්ඛූනං පටිසායනීයානි හෙසජ්ජානි, සෙය්‍යාපීදං, සජ්ජි නවනීතං තෙලං මදු ඵාණිතං, තානි පට්ඨගහෙත්වා සත්තාහපරමං සන්නිධිකාරකං පරිභුඤ්ජිතබ්බානි, තං අතික්කාමයතො නිස්සග්ගියං පාවිත්තීය” න්ති ඉමිනා හෙසජ්ජසික්ඛාපදෙන (පාරා. 622) ආපත්ති හොතීති.

ඉමානි චත්තාරි කාලිකානි එකතො සංසට්ඨානි සම්භින්නරසානි පුරිමපුරිමකාලිකස්ස කාලවසෙන පරිභුඤ්ජිතබ්බානීති චුත්තං. අසම්භින්නරසානි වෙ හොන්ති, කථං පරිභුඤ්ජිතබ්බානීති ආහ “සවෙ පනා” තිආදි. තස්සත්ථො සුච්ඤ්ඤෙය්‍යාව.

ඉති විනයසඬ්ඨගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඬ්ඨකාරෙ

චතුකාලිකවිනිච්ඡයකථාලඬ්ඨකාරො නාම

අට්ඨාරසමො පරිච්ඡෙදො.

19. කජ්ජියභූමිවිනිච්ඡයකථා

101. එවං චතුකාලිකවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි කජ්ජියකුට්ඨිවිනිච්ඡයං කථෙතුං “කජ්ජියා චතුභූමියො” තිආදිමාහ. තත්ථ කජ්ජන්තීති කජ්ජියා, කජ්ජ සාමත්ථියෙනි ධාතු. භවන්ති එතාසු අන්තොචුත්ථඅන්තොපක්කානීති භූමියො, චතස්සො භූමියො චතුභූමියො, චතස්සො කජ්ජියකුට්ඨියොති අත්ථො. කතමා තානි ආහ “උස්සාවනන්තිකා...පෙ.... වෙදිතබ්බා” ති. කථං විඤ්ඤායනිච්චාහ

“අනුජානාමි...පෙ.... වචනතො”ති. ඉදං භෙසජ්ජක්ඛන්ධකපාළිං (මහාව. 295) සන්ධායාහ. තත්ථ උද්ධං සාවනා උස්සාවනා, උස්සාවනා අන්තො යස්සා කප්පියභූමියාති උස්සාවනන්තිකා. ගාවො නිසීදන්ති එත්ථාති ගොනිසාදිකා, ගො-සද්ද්වපපද නි-පුබ්බසද විසරණගතාචසානෙසුති ධාතු. ගහපතීහි දින්නාති ගහපති, උත්තරපදලොපතනියාතප්පුරිසොයං. කම්මවාචාය සම්මන්තිතබ්බාති සම්මුතීති එවම්මාසං විග්ගහො කාතබ්බො. තත්ථාති කප්පියකුට්ඨිනිච්ඡයෙ. තං පන අවත්වාපීති අන්ධකට්ඨකථායං. චුත්තනයං අවත්වාපි. පි-සද්දෙන තථාවචනම්පි අනුජානාති. අට්ඨකථාසු චුත්තනයෙන චුත්තෙති සෙසඅට්ඨකථාසු චුත්තනයෙන “කප්පියකුට්ඨං කරොමා”ති වා “කප්පියකුට්ඨ”ති වා චුත්තෙ. සාධාරණලක්ඛණන්ති සබ්බඅට්ඨකථානං සාධාරණං උස්සාවනන්තිකකුට්ඨකරණලක්ඛණං. වයන්ති අධිට්ඨානං උච්චවත්ථුං. යතො පට්ඨායාති යතො ඉට්ඨකතො සිලතො මත්තිකාපිණ්ඩතො වා පට්ඨාය. පට්ඨිට්ඨකාදීනං භෙට්ඨා න වට්ටන්තිති පට්ඨිට්ඨකාදීනං භෙට්ඨාභූමියං පතිට්ඨාපියමානා ඉට්ඨකාදයො භූමිගතිකත්තා “කප්පියකුට්ඨං කරොමා”ති වත්වා පතිට්ඨාපෙතුං න වට්ටන්ති. යදි එවං භූමියං නිබ්ඤ්ඤත්වා යපියමානා ථම්මා කස්මා තථා වත්වා පතිට්ඨාපෙතුං වට්ටන්තිති ආහ “ථම්මා පන...පෙ.... වට්ටන්ති”ති.

සඬ්ඝසන්තකමෙවාති වාසත්ථාය කතං සඬ්ඝිකසෙනාසනං සන්ධාය වදති. භික්ඛුසන්තකන්ති වාසත්ථාය එව කතං භික්ඛුස්ස පුග්ගලිකසෙනාසනං.

102. මුඛසන්තිධීති ඉමිනා අන්තොචුත්ථදුක්කට්මෙව දීපෙති.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.295) පන එවං චුත්තං – තං පන අවත්වාපීති පි-සද්දෙන තථාවචනම්පි අනුජානාති. අට්ඨකථාසුති අන්ධකට්ඨකථාවිරහිතාසු සෙසඅට්ඨකථාසු. සාධාරණලක්ඛණන්ති අන්ධකට්ඨකථාය සහ සබ්බඅට්ඨකථානං සමානං. වයන්ති අධිට්ඨානං උච්චවත්ථුං. යතො පට්ඨායාති යතො ඉට්ඨකාදිතො පට්ඨාය වයං ආදිං කත්වා භිත්තිං උට්ඨාපෙතුකාමාති අත්ථො. “ථම්මා පන උපරි උග්ගච්ඡන්ති, තස්මා වට්ටන්ති”ති එතෙන ඉට්ඨකපාසාණා භෙට්ඨා පතිට්ඨාපියමානාපි යදි වයතො, භූමිතො වා එකඬ්ගුලමත්තම්පි උග්ගතා තිට්ඨන්ති, වට්ටන්තිති සිද්ධං භොති.

ආරාමොති උපචාරසීමාපරිච්ඡින්නො සකලො විහාරො. සෙනාසනානීති විහාරස්ස අන්තො තිණකුට්ඨාදිකාති සඬ්ඝස්ස නිවාසගෙහාති. විහාරගොනිසාදිකා නාමාති සෙනාසනගොනිසාදිකා නාම. සෙනාසනාති හි සයං පරික්ඛිත්තානිපි ආරාමපරික්ඛෙපාහාවෙන “ගොනිසාදිකා”ති චුත්තා. “උපඬ්චපරික්ඛිත්තොපි”ති ඉමිනා තතො උභ්‍යපරික්ඛිත්තො යෙභුයොන අපරික්ඛිත්තො නාම, තස්මා අපරික්ඛිත්තසඬ්ඛමෙව ගච්ඡතිති දස්සෙති. එත්ථාති උපඬ්චාදිපරික්ඛිත්තෙ. කප්පියකුට්ඨ උද්ධුං වට්ටන්ති ගොනිසාදිකාය අහාවෙන සෙසකප්පියකුට්ඨු තිසු යා කාචි කප්පියකුට්ඨ කාතබ්බාති අත්ථො.

තෙසං ගෙහානීති එත්ථ භික්ඛූනං වාසත්ථාය කතම්පි යාව න දෙනති, තාව තෙසං සන්තකංයෙව භවිස්සතීති දට්ඨබ්බං. විහාරං යපෙත්වාති උපසම්පන්නානං වාසත්ථාය කතං ගෙහං යපෙත්වාති අත්ථො. ගෙහන්ති නිවාසගෙහං. තදඤ්ඤං පන උපොසථාගාරාදි සබ්බං අනිවාසගෙහං චතුකප්පියභූමිවිමුත්තා පඤ්චමී කප්පියභූමි. සඬ්ඝසන්නකෙපි හි එතාදියෙ ගෙහෙ සුට්ඨු පරික්ඛිත්තාරාමට්ඨෙපි අබ්භොකාසෙ විය අත්තොවුත්ථාදිදොසො නත්ථී. යෙන කෙනච්ඡන්තෙ පරිච්ඡන්තෙ ච සහසෙය්‍යප්පභොනකෙ භික්ඛුස්ස, සඬ්ඝස්ස වා නිවාසගෙහෙ අත්තොවුත්ථාදිදොසො, න අඤ්ඤත්ථ. තෙනාහ “යං පනා”තිආදි. තත්ථ “සඬ්ඝිකං වා පුග්ගලිකං වා”ති ඉදං කිඤ්චාපි භික්ඛුභික්ඛුනීනං සාමඤ්ඤතො වුත්තං භික්ඛූනං පන සඬ්ඝිකං පුග්ගලිකඤ්ච භික්ඛුනීනං, තාසං සඬ්ඝිකං පුග්ගලිකඤ්ච භික්ඛූනං ගිහිසත්තකට්ඨානෙ තිට්ඨතීති වෙදිතබ්බං.

මුඛසන්නිධීති අත්තොසන්නිහිතදොසො හි මුඛප්පවෙසනනිමිත්තං ආපත්තිං කරොති, නාඤ්ඤථා, තස්මා “මුඛසන්නිධී”ති (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.295) වුත්තොති.

තත්ථ තත්ථ ඛණ්ඩා භොන්තීති උපඩ්ඨතො අධිකං ඛණ්ඩා භොන්ති. සබ්බස්මිං ඡදනෙ විනට්ඨෙති තිණපණ්ණාදිවස්සපරිත්තායකෙ ඡදනෙ විනට්ඨෙ. ගොපානසීනං පන උපරි වල්ලීහි බද්ධදණ්ඨෙසු ධීතෙසුපි ජහිතවත්ථුකා භොන්ති එව. පක්ඛපාසකමණ්ඩලන්ති එකස්මිං පස්සෙ තිණ්ණං ගොපානසීනං උපරි ධීතතිණපණ්ණාදිඡදනං වුව්චති.

103. “අනුපසම්පන්නස්ස දත්වා තස්සා”තිආදිනා අකප්පියකුටියං වුත්ථම්පි අනුපසම්පන්නස්ස දින්නෙ කප්පියං භොති, සාපෙක්ඛදානඤ්චෙත්ථ වට්ටති, පටිග්ගහණං විය න භොතීති දස්සෙති. අත්තොපක්කසාමංපක්කෙසු පන “න, භික්ඛවෙ, අත්තොවුත්ථං අත්තොපක්කං සාමංපක්කං පරිභුඤ්ජිතබ්බං, යො පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කට්ඨස්ස. අත්තො වෙ, භික්ඛවෙ, වුත්ථං අත්තොපක්කං සාමංපක්කං, තඤ්චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති තිණ්ණං දුක්කට්ඨානං. අත්තො වෙ, භික්ඛවෙ, වුත්ථං අත්තොපක්කං අඤ්ඤෙහි පක්කං, තඤ්චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති ද්වින්නං දුක්කට්ඨානං. අත්තො වෙ, භික්ඛවෙ, වුත්ථං බහිපක්කං සාමංපක්කං, තඤ්චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති ද්වින්නං දුක්කට්ඨානං. බහි වෙ, භික්ඛවෙ, වුත්ථං අත්තොපක්කං සාමංපක්කං, තඤ්චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති ද්වින්නං දුක්කට්ඨානං. අත්තො වෙ, භික්ඛවෙ, වුත්ථං බහිපක්කං අඤ්ඤෙහි පක්කං, තඤ්චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කට්ඨස්ස. බහි වෙ, භික්ඛවෙ, වුත්ථං බහිපක්කං සාමංපක්කං, තඤ්චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කට්ඨස්ස. බහි වෙ, භික්ඛවෙ, වුත්ථං බහිපක්කං අඤ්ඤෙහි පක්කං, තඤ්චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, අනාපත්ති”ති (මහාව. 274) වචනතො එකං තිරාපත්තිකං, තිණ දුරාපත්තිකානි, තිණ එකාපත්තිකානි, එකං අනාපත්තිකන්ති අට්ඨ භොන්ති. තත්ථ අත්තොවුත්ථන්ති අකප්පියකුටියං වුත්ථං. අත්තොපක්කෙපි එසෙව නයො.

සාමංපක්කන්ති යං කිඤ්චි ආමිසං භික්ඛුස්ස පටිතුං න වට්ටති. තත්ථ යං වත්තබ්බං,
තං අට්ඨකථායං චුත්තමෙව.

ඉති විනයසංඝභස්සංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලංකාරෙ

කප්පියභූමිවිනිවිජයකථාලංකාරො නාම

එකුනව්සතිමො පරිච්ඡෙදො.

20. පටිග්ගහණවිනිවිජයකථා

104. එවං කප්පියභූමිවිනිවිජයං කථෙත්වා ඉදානි පටිග්ගහණවිනිවිජයං කථෙතුං
“බාදනීයාදිපටිග්ගාහො”ති ආදිමාහ. තත්ථ බාදියතෙති බාදනීයං, යපෙත්වා පඤ්ච
භොජනානි සබ්බස්ස අජ්ඣොභරිතබ්බස්සෙතං අධිවචනං. ආදිසද්දෙන භොජනීයං
සංඝගණ්හාති. පටිග්ගහණං සම්පට්ඨිතං පටිග්ගාහො, බාදනීයාදීනං පටිග්ගාහො
බාදනීයාදිපටිග්ගාහො. තෙනාහ “අජ්ඣොභරිතබ්බස්ස යස්ස කස්සචි බාදනීයස්ස
වා භොජනීයස්ස වා පටිග්ගහණං”න්ති. පඤ්චසු අභිගෙසු උච්චාරණමත්තන්ති
උක්ඛිපනමත්තං, ඉමිනා පටිග්ගහිතබ්බහාරස්ස පමාණං දස්සෙති. තෙනෙව
තාදිසෙන පුරිසෙන අනුක්ඛිපනීයවත්ථුස්මිං පටිග්ගහණං න රුහතීති දීපෙති.
“හත්ථපාසො”ති ඉමිනා ආසන්නභාවං. තෙනෙව ච දුරෙ යත්වා අභිහරන්තස්ස
පටිග්ගහණං න රුහතීති දීපෙති. අභිහාරොති පරිණාමිතභාවො, තෙන ච
තත්ත්වයකාදිසු න රුහතීති දීපෙති. “දෙවො වා”ති ආදිනා දායකතො පයොගත්තයං
දස්සෙති. “තඤ්ඤෙ”ති ආදිනා පටිග්ගාහකතො පයොගද්වයං දස්සෙති.

ඉදානි තෙසු පඤ්චසු අභිගෙසු හත්ථපාසස්ස දුරාජානනාය තං දස්සෙතුමාහ
“තත්ථි”වවාදි. තත්ථ අභිසන්තෙයාහත්ථො හත්ථපාසො නාමාති යොජනා. “තස්ස
ඔරිමන්තෙනා”ති ඉමිනා ආකාසෙ උජුං යත්වා පරෙන උක්ඛිත්තං ගණ්හන්තස්සාපි
ආසන්නභිගහුතපාදතලතො පට්ඨාය හත්ථපාසො පරිච්ඡින්නබ්බො, න සීසතො
පට්ඨායාති දස්සෙති. තත්ථ “ඔරිමන්තෙනා”ති ඉමස්ස හෙට්ඨිමන්තෙනාති අත්ථො
ගහෙතබ්බො.

එත්ථ ච පචාරණසික්ඛාපදට්ඨකථායං (පාචි. අට්ඨ. 238-239) “සචෙ පන භික්ඛු
නිසින්තො හොති, ආසන්නස්ස පච්ඡිමන්තතො පට්ඨායා”ති ආදිනා පටිග්ගාහකානං
ආසන්නභිගස්ස පාරිමන්තතො පට්ඨාය පරිච්ඡෙදස්ස දස්සිතත්තා ඉධාපි ආකාසෙ
ධීතස්ස පටිග්ගාහකස්ස ආසන්නභිගහුතපාදතලස්ස පාරිමන්තභූතතො
පණ්හිපරියන්තස්ස හෙට්ඨිමතලතො පට්ඨාය, දායකස්ස පන ඔරිමන්තභූතතො
පාදභිගුලස්ස හෙට්ඨිමපරියන්තතො පට්ඨාය හත්ථපාසො පරිච්ඡින්නබ්බොති
දට්ඨබ්බං. ඉමිනාව නයෙන භූමියං නිපජ්ජිත්වා උස්සිසකෙ නිසින්තස්ස හත්ථතො
පටිග්ගහණන්තස්සාපි ආසන්නස්සභිගස්ස පාරිමන්තභූතතො ගීවන්තතො
පට්ඨායෙව හත්ථපාසො මිනිතබ්බො, න පාදතලතො පට්ඨාය. එවං නිපජ්ජිත්වා

දානෙපි යථානුරූපං වෙදිතබ්බං. “යං ආසන්නතරං අඬිග”න්ති (පාවි. අට්ඨ. 238-239) හි වුත්තං. අකල්ලකොති ගිලානො සහත්ථා පරිභුඤ්ජිතුං අසක්කොන්තො මුඛෙන පටිග්ගණ්හාති. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාවිත්තිය 2.265) පන “අකල්ලකොති ගිලානො ගහෙතුං වා”ති එත්තකමෙව වුත්තං, එතෙන අකල්ලකොති ගිලානො වා අථ වා ගහෙතුං අකල්ලකො අසමත්ථොති අත්ථො දස්සිතො. තෙනාහ “සවෙපි නත්ථුකරණියං දියමානං නාසාපුටෙන අකල්ලකො වා මුඛෙන පටිග්ගණ්හාති”ති.

105. එකදෙසෙනාපිති අඬිගුලියා පුට්ඨමත්තෙන.

තඤ්චෙ පටිග්ගණ්හාති, සබ්බං පටිග්ගහිතමෙවාති වෙණුකොටියං බන්ධිත්වා යපිතත්තා. සචෙ භූමියං ධීතමෙව සටං දායකෙන හත්ථපාසෙ යත්වා “සටං දස්සාමි”ති දින්නං වෙණුකොටියා ගහණවසෙන පටිග්ගණ්හාති, උභයකොට්ඨද්ධං සබ්බමපි පටිග්ගහිතමෙව හොති. භික්ඛුස්ස හත්ථෙ අපිලෙත්වා පකතියා පිළියමානං උච්ඡුරසං සන්ධාය “ගණ්හථා”ති වුත්තත්තා “අභිභාරො න පඤ්ඤායති”ති වුත්තං, හත්ථපාසෙ ධීතස්ස පන භික්ඛුස්ස අත්ථාය පිළියමානං උච්ඡුතො පග්ගරත්තං රසං ගණ්හිතුං වට්ටති. දොණිකාය සයං පග්ගරත්තං උච්ඡුරසං මජ්ඣෙ ආවරිත්වා විස්සජ්ජිතමපි ගණ්හිතුං වට්ටති. පටිග්ගහණසඤ්ඤායාති “මඤ්චාදිනා පටිග්ගහෙස්සාමි”ති උප්පාදිතසඤ්ඤාය, ඉමිනා “පටිග්ගණ්හාමි”ති වාචාය වත්තබ්බකිච්චං නත්ථිති දස්සෙති.

යත්ථ කත්ථවි අට්ඨකථාසු, පදෙසෙසු වා. අසංභාරිමෙ ඵලකෙති ථාමමජ්ඣිමෙන අසංභාරියෙ. “තින්තිණිකාදිපණ්ණෙසුති වචනතො සාධාසු පටිග්ගහණං රුහතීති දට්ඨබ්බ”න්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පාවිත්තිය 3.265) වුත්තං. පොරාණටිකායමපි තථෙව වුත්තං, තදෙනං විචාරෙතබ්බං. අට්ඨකථායඤ්චි “භූමියං අත්ථතෙසු සුඛුමෙසු තින්තිණිකාදිපණ්ණෙසු පටිග්ගහණං න රුහතී”ති වුත්තං. තං තින්තිණිකාදිපණ්ණානං සුඛුමත්තා තත්ථ යපිතආමිසස්ස අසණ්ඨහනතො භූමියං යපිතසදිසත්තා “න රුහතී”ති වුත්තං, තින්තිණිකාදිසාධාසු යපිතෙපි ඵලමෙව සියා, තස්මා “සාධාසු පටිග්ගහණං රුහතී”ති වචනං අයුත්තං විය දිස්සති. අට්ඨකථායං “න රුහතී”ති කිරියාපදස්ස “කස්මා”ති හෙතුපරියෙසනෙ සති න අඤ්ඤං පරියෙසිතබ්බං, “සුඛුමෙසු”ති වුත්තං විසෙසනපදංයෙව හෙතුමත්තවිසෙසනං භවති, තස්මා තින්තිණිකපණ්ණාදීසු පටිග්ගහණං න රුහතී, කස්මා? තෙසං සුඛුමත්තා. අඤ්ඤෙසු පන පදුමිනීපණ්ණාදීසු රුහතී, කස්මා? තෙසං ඔළාරිකත්තාති හෙතුඵලසම්බන්ධො ඉච්ඡිතබ්බොති දිස්සති, තස්මා “තදෙනං විචාරෙතබ්බ”න්ති වුත්තං. තථා හි වුත්තං අට්ඨකථායං “න හි තාති සන්ධාරෙතුං සමත්ථානීති මහන්තෙසු පන පදුමිනීපණ්ණාදීසු රුහතී”ති.

106. පුඤ්ජිත්වා පටිග්ගහෙත්වාති පුඤ්ජිතෙපි රජනවුණ්ණාසඬිකාය සති පටිග්ගහණත්ථාය වුත්තං, නාසති. තං පනාති පතිතරජං අප්පටිග්ගහෙත්වා උපරි ගහිතපිණ්ඩපාතං. අනාපත්තීති දුරුපවිණ්ණාදිදොසො නත්ථි. පුබ්බාභොගස්ස

අනුරූපවසෙන “අනුපසම්පන්නස්ස දත්වා...පෙ.... වට්ඨති”ති වුත්තං. යස්මා පන තං “අඤ්ඤස්ස දස්සාමි”ති චිත්තුප්පාදමත්තෙන පරසන්නකං න හොති, තස්මා තස්ස අදත්වාපි පටිග්ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ඨති. “අනුපසම්පන්නස්ස දස්සාමි”ති ආදිපි විනයදුක්ඛකටස්ස පරිහාරාය වුත්තං, තථා අකත්වා ගහිතෙපි පටිග්ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජනො අනාපත්තියෙව. භික්ඛුස්ස දෙතීති අඤ්ඤස්ස භික්ඛුස්ස දෙති. කඤ්ජිකන්ති බීරරසාදිං යං කිඤ්චි ද්‍රවං සන්ධාය වුත්තං. භත්ථනො මොචෙත්වා පුන ගණ්හාති, උග්ගහිතකං හොතීති ආහ “භත්ථනො අමොචෙත්තෙනෙවා”ති. ආලුලෙන්තානන්ති ආලොලෙන්තානං, අයමෙව වා පායො. ආහරිත්වා භූමියං යපිතත්තා අභිහාරො නත්ථිති ආහ “පත්තො පටිග්ගහෙතබ්බො”ති.

107. පයමතරං උළඬිකතො ටෙවා පත්තෙ පතන්තීති එත්ථ “යථා පයමතරං පතිතට්ඨෙව දොසො නත්ථි, තථා ආකිරිත්වා අපනෙන්නානං පච්ඡා පතිතට්ඨෙවපි අභිභට්ඨතා නෙවත්ථි දොසො”ති වදන්ති. වරුකෙනාති බුද්දකභාජනෙන.
“අභිභට්ඨතාති දියමානක්ඛණං සන්ධාය වුත්තං. දත්වා අපනයනකාලෙ පන ඡාරිකා වා බිත්ථුති වා පතන්ති, පුන පටිග්ගහෙතබ්බං අභිහාරස්ස විගතත්තා”ති වදන්ති, තං යථා න පතති, තථා අපනෙස්සාමිති පටිහරන්තෙ යුජ්ජති, පකතිසඤ්ඤාය අපනෙන්නෙ අභිහාරො න ඡ්ජ්ජති, සුපතිතං. පටිග්ගහිතමෙව හි තං හොති. මුඛවට්ඨියාපි ගහෙතුං වට්ඨතීති අභිහරියමානස්ස පත්තස්ස මුඛවට්ඨියා උපරිහාගෙ භත්ථං පසාරෙත්වා චුස්සිතුං වට්ඨති. පාදෙන පෙල්ලෙත්වාති පාදෙන “පටිග්ගහෙස්සාමි”ති සඤ්ඤාය අක්කමිත්වා. කෙච්ඡි අභයගිරිවාසිනො. වචනමත්තමෙවාති පටිබද්ධං පටිබද්ධපටිබද්ධන්ති සද්දමත්තමෙව නානං, කායපටිබද්ධමෙව හොති, තස්මා තෙසං වචනං න ගහෙතබ්බන්ති අධිජ්ජායො. එස නයොති “පටිබද්ධපටිබද්ධමිපි කායපටිබද්ධමෙවා”ති අයං නයො. තථා ච තත්ථ කායපටිබද්ධෙ තජ්ජපටිබද්ධෙ ව පුල්ලච්චයමෙව වුත්තං.

තෙන ආහරාපෙතුන්ති යස්ස භික්ඛුනො සන්තිකං ගතං, තං “ඉධ නං ආනෙහි”ති ආණාපෙත්වා තෙන ආහරාපෙතුං ඉතරස්ස වට්ඨතීති අත්ථො. තස්මාති යස්මා මූලට්ඨස්සෙව පරිහොගො අනුඤ්ඤාතො, තස්මා. තං දිවසං භත්ථෙත ගහෙත්වා දුතියදිවසෙ පටිග්ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජන්තස්ස උග්ගහිතකපටිග්ගහිතං හොතීති ආහ “අනාමසිත්වා”ති. අජ්ජපටිග්ගහිතත්තා “සන්තිධිපච්චයා අනාපත්ති”ති වුත්තං. අජ්ජපටිග්ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජන්තස්ස අදින්තමුඛද්වාරාපත්ති හොතීති ආහ “පටිග්ගහෙත්වා පන පරිභුඤ්ජිතබ්බ”න්ති. “න තකො පරන්ති තදහෙව සාමං අජ්ජපටිග්ගහිතං සන්ධාය වුත්තං, තදහෙව පටිග්ගහිතං පන පුනදිවසාදිසු අජ්ජපටිග්ගහෙත්වාපි පරිභුඤ්ජිතුං වට්ඨති”ති වදන්ති.

108. බියන්තීති බයං ගච්ඡන්ති, තෙසං වුණ්ණෙහි
 පුල්ලච්චයඅජ්ජපටිග්ගහණාපත්තියො න හොන්තීති අධිජ්ජායො. සත්ථකෙනාති පටිග්ගහිතසත්ථකෙන. නවසමුට්ඨිතන්ති එතෙනෙව උච්ඡුආදිසු අභිනවලග්ගත්තා අබ්බොහාරිකං න හොතීති දස්සෙති. එසෙව නයොති සන්තිධිදොසාදිං සන්ධාය

වදනි. තෙනාහ “න හි” තිආදි. කස්මා පනෙන්ට උග්ගහිතපච්චයා, සන්නිධිපච්චයා වා දොසො න සියාති ආහ “න හි තං පරිභොගත්ථාය පරිහරන්ති” ති. ඉමිනා ව බාහිරපරිභොගත්ථං සාමං ගහෙන්වා වා අනුපසම්පන්නෙන දින්නං වා පරිහරිතුං වට්ටනීති දිපෙනි, තස්මා පත්තසම්මක්ඛනාදිඅත්ථං සාමං ගහෙන්වා පරිහරිතතෙලාදිං සචෙ පරිභුඤ්ජිතුකාමො හොති, පටිග්ගහෙන්වා පරිභුඤ්ජන්තස්ස අනාපත්ති. අබ්භන්තරපරිභොගත්ථං පන සාමං ගහිතං පටිග්ගහෙන්වා පරිභුඤ්ජන්තස්ස උග්ගහිතපටිග්ගහණං හොති, අප්පටිග්ගහෙන්වා පරිභුඤ්ජන්තස්ස අදින්නමුඛද්වාරාපත්ති හොති. අබ්භන්තරපරිභොගත්ථමෙව අනුපසම්පන්නෙන දින්නං ගහෙන්වා පරිහරන්තස්ස සිඬ්ඨිලොණකප්පො විය සන්නිධිපච්චයා ආපත්ති හොති. කෙච් පන “ථාමමජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස උච්චාරණමත්තං හොති තිආදිනා චුත්තපඤ්චඩගසම්පත්තියා පටිග්ගහණස්ස රුහණතො බාහිරපරිභොගත්ථමිපි සචෙ අනුපසම්පන්නෙහි දින්නං ගණ්හාති, පටිග්ගහිතමෙවා” ති වදන්ති. එවං සති ඉධ බාහිරපරිභොගත්ථං අනුපසම්පන්නෙන දින්නං ගහෙන්වා පරිහරන්තස්ස සන්නිධිපච්චයා ආපත්ති වත්තඛිබ්බා සියා. “න හි තං පරිභොගත්ථාය පරිහරන්ති” ති ව න වත්තඛිබ්බං, තස්මා බාහිරපරිභොගත්ථං ගහිතං පටිග්ගහිතං නාම න හොති ති වෙදිතඛිබ්බං.

යදි එවං පඤ්චසු පටිග්ගහණඬිගෙසු “පරිභොගත්ථායා” ති විසෙසනං වත්තඛිබ්බන්ති? න වත්තඛිබ්බං. පටිග්ගහණඤ්ඤි පරිභොගත්ථමෙව හොති ති “පරිභොගත්ථායා” ති විසුං අවත්වා “තඤ්චෙ හික්ඛු කායෙන වා කායපට්ඨද්ධෙන වා පටිග්ගණ්හාති” ති එත්තකමෙව චුත්තං. අපරෙ පන “සතිපි පටිග්ගහණෙ ‘න හි තං පරිභොගත්ථාය පරිහරන්ති’ ති ඉධ අපරිභොගත්ථාය පරිහරණෙ අනාපත්ති චුත්තා” ති වදන්ති. තෙන ව පටිග්ගහණඬිගෙසු පඤ්චසු සමිද්ධෙසු අජ්ඣෙකාහරිතුකාමතාය ගහිතමෙව පටිග්ගහිතං නාම හොති අජ්ඣෙකාහරිතඛිබ්බෙසුයෙව පටිග්ගහණස්ස අනුඤ්ඤාතත්තාති දස්සෙති. තථා බාහිරපරිභොගත්ථාය ගහෙන්වා යපිතතෙලාදිං අජ්ඣෙකාහරිතුකාමතාය සති පටිග්ගහෙන්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටනීති දස්සෙති. උදුක්ඛලමුසලාදීනි බීයන්තීති එත්ථ උදුක්ඛලමුසලානං බයෙන පිසිතකොට්ඨිතහෙසප්පෙසු සචෙ ආගන්තුකවණ්ණො පඤ්ඤායති, න වට්ටති. සුද්ධං උදකං හොති ති රුක්ඛසාබාදීහි ගළිත්වා පතනඋදකං සන්ධාය චුත්තං.

109. පත්තො වාස්ස පටිග්ගහෙනඛිබ්බොති එත්ථාපි පත්තගතං ඡුපිත්වා දෙන්තස්ස හත්ථෙ ලග්ගෙන ආමිසෙන දොසාභාවත්ථං පත්තපටිග්ගහණන්ති අබ්භන්තරපරිභොගත්ථමෙව පත්තපටිග්ගහණං වෙදිතඛිබ්බං. යං සාමණෙරස්ස පත්තෙ පතති...පෙ.... පටිග්ගහණං න විජහතීති එත්ථ පුනප්පුනං ගණ්හන්තස්ස අත්තනො පත්තෙ පක්ඛිත්තමෙව අත්තනො සන්තකන්ති සන්නිට්ඨානකරණතො හත්ථගතං පටිග්ගහණං න විජහති. පරිච්ඡින්නදිත්වා දින්නං පන ගණ්හන්තස්ස ගහණසමයෙයෙව අත්තනො සන්තකන්ති සන්නිට්ඨානස්ස කතත්තා හත්ථගතං පටිග්ගහණං විජහති. කෙසඤ්චි අත්ථාය හත්තං පක්ඛිපතීති එත්ථ අනුපසම්පන්නස්ස අත්ථාය පක්ඛිපන්නෙපි ආගන්ත්වා ගණ්හිස්සතීති සයමෙව

පක්ඛිපිත්වා යපනතො පටිග්ගහණං න විජහති. අනුපසම්පන්නස්ස හත්ථෙ පක්ඛිත්තං පන අනුපසම්පන්නෙනෙව යපිතං නාම භොතීති පටිග්ගහණං විජහති පරිච්චත්තභාවතො. තෙන වුත්තං “සාමණෙර...පෙ.... පරිච්චත්තත්තා”ති. කෙසඤ්චිතිආදියු අනුපසම්පන්නානං අත්ථාය කත්ථවි යපියමානම්පි හත්ථතො මුත්තමත්තෙ එව පටිග්ගහණං න විජහති, අථ ඛො භාජනෙ පතීතමෙව පටිග්ගහණං විජහති. භාජනඤ්ච භික්ඛුනා පුනදිවසත්ථාය අපෙක්ඛිතමෙවාති තග්ගතම්පි ආමිසං දුද්ධොතපත්තගතං විය පටිග්ගහණං විජහතීති සඬකාය “සාමණෙරස්ස හත්ථෙ පක්ඛිපිතබ්බ”න්ති වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. ඊදිසෙසු හි යුත්ති න ගවෙසිතබ්බා, වුත්තනායෙනෙව පටිපජ්ජිතබ්බං.

110. පත්තගතා යාගුති ඉමිනා පත්තමුඛවට්ටියා චුට්ඨෙපි කුටෙ යාගු පටිග්ගහිතා, උග්ගහිතා වා න භොති භික්ඛුනො අනිච්ඡාය චුට්ඨත්තාති දස්සෙති. ආරොපෙතීති හත්ථං චුසාපෙති. පටිග්ගහණුපගං භාරං නාම ලාමමජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස උක්ඛෙපාරහං. කිඤ්චාපි අවිස්සජ්ජෙත්ථාව අඤ්ඤෙන හත්ථෙන පිදහන්තස්ස දොසො නත්ථි, තථාපි න පිදහිතබ්බන්ති අට්ඨකථාපමාණෙනෙව ගහෙතබ්බං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාවිත්තිය 2.265) පන “න පිදහිතබ්බන්ති හත්ථතො මුත්තං සන්ධාය වුත්තං, හත්ථගතං පන ඉතරෙන හත්ථෙන පිදහතො, හත්ථතො මුත්තම්පි වා අචුසිත්වා උපරි පිධානං පාතෙන්තස්ස න දොසො”ති වුත්තං.

111. පටිග්ගණ්භාතීති ඡායත්ථාය උපරි ධාරියමානා මහාසාඛා යෙන කෙනචි ඡිජ්ජෙය්‍යා, තත්ථ ලග්ගරජං මුඛෙ පාතෙය්‍යා වාති කජ්ජියං කාරාපෙත්වා පටිග්ගණ්භාති.

මච්ඡිකචාරණත්ථන්ති එත්ථ “සවෙපි සාඛාය ලග්ගරජං පත්තෙ පතති, සුඛෙන පරිභුඤ්ජිතුං සක්කාති සාඛාය පටිග්ගහිතත්තා අබ්භන්තරපරිභොගත්ථමෙවිධ පටිග්ගහණන්ති මූලපටිග්ගහණමෙව වට්ටතී”ති වුත්තං. අපරෙ පන “මච්ඡිකචාරණත්ථන්ති වචනමත්තං ගහෙත්වා බාහිරපරිභොගත්ථං ගහිත”න්ති වදන්ති. කුණ්ඩකෙති මහාසට්ඨං. තස්මිම්පිති වාට්ඨකට්ඨෙ. අනුපසම්පන්නං ගාභාපෙත්වාති තමෙව අජ්ඣෙකාභරණියං හණ්ඩං අනුපසම්පන්නෙන ගාභාපෙත්වා.

ථෙරස්ස පත්තං දුතියත්ථෙරස්සාති “ථෙරස්ස පත්තං මය්හං දෙථා”ති තෙන අත්තනො පරිච්චජාපෙත්වා දුතියත්ථෙරස්ස දෙති. තුය්හං යාගුං මය්හං දෙහීති එත්ථ එවං වත්ථා සාමණෙරස්ස පත්තං ගහෙත්වා අත්තනොපි පත්තං තස්ස දෙති. එත්ථ පනාති “පණ්ඩිතො සාමණෙරො”තිආදිපත්තපරිච්චත්තකථායං. කාරණං උපපරික්ඛිතබ්බන්ති යථා මාතුආදීනං තෙලාදීනි හරන්තො තථාරූපෙ කිච්චෙ අනුපසම්පන්නෙන අපරිච්චත්තෙත්ථාව පරිභුඤ්ජිතුං ලහති, එවම්ධ පත්තපරිච්චත්තනං අකත්ථා පරිභුඤ්ජිතුං කස්මා න ලහතීති කාරණං වීමංසිතබ්බන්ති අත්ථො. එත්ථ පන “සාමණෙරෙහි ගහිතතණ්ඩුලෙසු පරික්ඛිණෙසු අවස්සං අම්භාකං සාමණෙරා සඬගහං කරොන්තීති විත්තුජ්ජන්ති සම්භවති, තස්මා තං පරිච්චත්තෙත්ථාව

පරිභ්‍රාස්තව්‍යය. මාතෘපිතෘනං අත්ථාය පන ඡායත්ථාය වා ගහණෙ පරිභොගාසා
නත්ථී, තස්මා තං වට්ඨති” ති කාරණං වදන්ති. තෙනෙව
ආවරියබුද්ධදත්තත්ථෙරෙනපි වුත්තං -

“මාතෘපිතෘනමත්ථාය, තෙලාදිං භරතොපි ව;
සාඛං ඡායාදිඅත්ථාය, ඉමස්ස න විසෙසතා.

“තස්මා හිස්ස විසෙසස්ස, චිත්තෙනබ්බං තු කාරණං;
තස්ස සාලයභාවං තු, විසෙසං තක්කයාමහ” ති.

ඉදමෙවෙත්ථ යුත්තතරං අවස්සං තථාවිධවිතක්කුප්පත්තියා සම්භවතො. න හි
සක්කා එත්ථ විතක්කං සොධෙතුන්ති. මාතෘදීනං අත්ථාය භරණෙ පන නාවස්සං
තථාවිධවිතක්කුප්පත්ති සක්කා විතක්කං සොධෙතුං. යත්ථ හි විතක්කං සොධෙතුං
සක්කා, තත්ථ නෙවත්ථී දොසො. තෙනෙව වක්ඛති “සචෙ පන සක්කොති විතක්කං
සොධෙතුං, තතො ලද්ධං බාදිතුමිපි වට්ඨති” ති. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී.
පාවිත්තිය 2.265) පන “එත්ථ පනාති පත්තපරිවත්තනෙ. කාරණන්ති එත්ථ යථා
සාමණෙරා ඉතො අම්භාකමිපි දෙන්තිති විතක්කො උප්පජ්ජති, න තථා
අඤ්ඤත්ථාති කාරණං වදන්ති, තඤ්ච යුත්තං. යස්ස පන තාදිසො විතක්කො නත්ථී,
තෙන අපරිවත්තෙත්ථාපි භුඤ්ජිතුං වට්ඨති” ති වුත්තං.

112. නිව්වාලෙතුන්ති වාලෙත්ථා පාසාණසක්ඛරාදිඅපනයනං කාතුං. උද්ධනං
ආරොපෙතබ්බන්ති අනග්ගිකං උද්ධනං සන්ධාය වුත්තං. උද්ධනෙ පච්චමානස්ස
ආලුළනෙ උපරි අපක්කතණ්ඩුලා හෙට්ඨා පවිසිත්ථා පච්චන්තිති ආහ
“සාමංපාකඤ්ඤෙව හොති” ති.

113. ආධාරකෙ පත්තො යපිතොති අප්පට්ඨගහිතාමිසො පත්තො පුන
පට්ඨගහණත්ථාය යපිතො. වාලෙතීති විනා කාරණං වාලෙති, සතිපි කාරණෙ
හික්ඛුනං පරිභොගාරහං වාලෙතුං න වට්ඨති. කිඤ්චාපි “අනුජානාමි, හික්ඛෙව,
අමනුස්සිකාබාධෙ ආමකමංසං ආමකලොහිත” ති (මහාව. 264) තාදිසෙ ආබාධෙ
අත්තනො අත්ථාය ආමකමංසපට්ඨගහණං අනුඤ්ඤානං, “ආමකමංසපට්ඨගහණා
පට්ඨිරතො හොති” ති (දී. නි. 1.10, 194) ව සාමඤ්ඤතො පටික්ඛිත්තං, තථාපි
අත්තනො, අඤ්ඤස්ස වා හික්ඛුනො අත්ථාය අග්ගහිතත්තා “සීහවිසාසාදිං...පෙ....
වට්ඨති” ති වුත්තං. සක්කොති විතක්කං සොධෙතුන්ති “මය්හමිපි දෙති” ති
විතක්කස්ස අනුප්පන්නභාවං සල්ලක්ඛෙතුං සක්කොති, “සාමණෙරස්ස දස්සාමි” ති
සුද්ධචිත්තෙන මයා ගහිතන්ති වා සල්ලක්ඛෙතුං සක්කොති. සචෙ පන මූලෙපි
පට්ඨගහිතං හොතීති එත්ථ “ගහෙත්ථා ගතෙ මය්හමිපි දදෙය්‍යුන්ති සඤ්ඤාය සචෙ
පට්ඨගහිතං හොති” ති වදන්ති.

114. කොට්ඨාසෙ කරොතීති “හික්ඛු සාමණෙරා ව අත්තනො අත්තනො
අභිරුචිතං කොට්ඨාසං ගණ්හන්තු” ති සබ්බෙසං සමකෙ කොට්ඨාසෙ කරොති.

ගහිතාවසෙසන්ති සාමණෙරෙහි ගහිතකොට්ඨාසතො අවසෙසං. ගණ්හිත්වාති
“මය්හං ඉදං ගණ්හිස්සාමී”ති ගහෙත්වා. ඉධ ගහිතාවසෙසං නාම තෙන ගණ්හිත්වා
පුන යපිතං.

පටිග්ගහෙත්වාති තද්දු පටිග්ගහෙත්වා. තෙනෙව “යාවකාලිකෙන
යාවජ්චිකසංසග්ගෙ දොසො නත්ථී”ති වුත්තං. සචෙ පන පුරිමදිවසෙ
පටිග්ගහෙත්වා යපිතා භොති, සාමිසෙන මුඛෙන තස්සා වට්ටියා ධූමං පිචිතුං න
වට්ටති. සමුද්දොදකෙනාති අප්පටිග්ගහිතසමුද්දොදකෙන.

හිමකරකා නාම කදාවි වස්සොදකෙන සහ පතනකා පාසාණලොඛා විය සනිභූතා
උදකවිසෙසා, තෙසු පටිග්ගහණකිච්චං නත්ථී. තෙනාහ “උදකගතිකා ඵවා”ති.
යස්මා කතකට්ඨී උදකං පසාදෙත්වා විසුං තිට්ඨති, තස්මා “අබ්බොහාරික”න්ති
වුත්තං. ඉමිනා අප්පටිග්ගහිතාපත්තිහි අබ්බොහාරිකං, විකාලභොජනාපත්තිහිපි
අබ්බොහාරිකන්ති දස්සෙති. ලග්ගතීති සුක්ඛෙ මුඛෙ ච හත්ථෙ ච මත්තිකාවණ්ණං
දස්සෙන්නං ලග්ගති. බහලන්ති හත්ථමුඛෙසු අලග්ගනකම්පි පටිග්ගහෙතබ්බං.

වාසමත්තන්ති රෙණුබ්බරාහාවං දස්සෙති. පානීයං ගහෙත්වාති අත්තනොයෙව
අත්ථාය ගහෙත්වා. සචෙ පන පිතාවසෙසකං තත්ථෙව ආකිරිස්සාමීති ගණ්හාති, පුන
පටිග්ගහණකිච්චං නත්ථී. ආකිරති, පටිග්ගහෙතබ්බන්ති පුප්ඵරසස්ස
පඤ්ඤායනතො වුත්තං. වික්ඛම්හෙත්වාති වියුහිත්වා, අපනෙත්වාති අත්ථො.

115. මහාභූතෙසුති පාණසර්පන්තිස්සිතෙසු පථවිආදිමහාභූතෙසු. සබ්බං
වට්ටතීති අත්තනො පරෙසඤ්ච සර්පන්තිස්සිතං සබ්බං වට්ටති,
අකප්පියමංසානුලොමතාය ථුල්ලච්චියාදිං න ජනෙතීති අධිප්පායො. පතතීති
අත්තනො සර්පතො ඡිජ්ජිත්වා පතති. “රුක්ඛතො ඡින්දිත්වා”ති වුත්තන්තා
මත්තිකත්ථාය පථවිං බණ්ණං, අඤ්ඤම්පි යං කිඤ්චි මූලපණ්ණාදිවිසභෙසජ්ජං
ඡින්දිත්වා ඡාරිකං අකත්වාපි අප්පටිග්ගහිතම්පි පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතීති දට්ඨබ්බං.

ඉති විනයසඬ්ඛගසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඬ්ඛකාරෙ

පටිග්ගහණවිනිච්ඡයකථාලඬ්ඛකාරො නාම

විසතිමො පරිච්ඡෙදො.

21. පචාරණාවිනිච්ඡයකථා

116. ඵචං පටිග්ගහණවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි පචාරණාවිනිච්ඡයං කථෙතුං
“පටික්ඛෙපපචාරණා”තිආදිමාහ. තත්ථ පටික්ඛිපනං පටික්ඛෙපො,
අසම්පට්ච්ඡනන්ති අත්ථො. පචාරියතෙ පචාරණා, පටිසෙධනන්ත්තත්ථො.
පටික්ඛෙපසඬ්ඛාතා පචාරණා පටික්ඛෙපපචාරණා. අථ වා පටික්ඛෙපවසෙන

පවාරණා පටික්ඛෙපපවාරණා. පඤ්චන්තං භොජනානං අඤ්ඤතරං භුඤ්ජන්තස්ස අඤ්ඤස්මිං භොජනෙ අභිභට්ඨෙ පටික්ඛෙපසඬ්ඛානා පවාරණානි සම්බන්ධො.

117. යං අස්නාතීති යං භුඤ්ජති. අම්බිලපායාසාදීසුති ආදි-සද්දෙන බීරපායාසාදිං සඬ්ගණ්හාති. තත්ථ අම්බිලපායාසග්ගහණෙන තක්කාදිඅම්බිලසංයුත්තා සනායාගු වුත්තා. බීරපායාසග්ගහණෙන බීරසංයුත්තා යාගු සඬ්ගස්සති. පවාරණං ජනෙතීති අනතිරිත්තභොජනාපත්තිනිබන්ධනං පටික්ඛෙපං සාධෙති. කතොපි පටික්ඛෙපො අනතිරිත්තභොජනාපත්තිනිබන්ධනො න භොති, අකතට්ඨානෙයෙව තිට්ඨතීති ආහ “පවාරණං න ජනෙතී”ති.

“යාගු-සද්දස්ස පවාරණජනකයාගුයාපි සාධාරණත්තා ‘යාගුං ගණ්හං’ති වුත්තෙපි පවාරණා භොතීති පවාරණං ජනෙතියෙවාති වුත්ත”න්ති තීසුපි ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. තං පරතො තත්ථෙව “හත්තමිස්සකං යාගුං ආහරිත්වා”ති එත්ථ වුත්තකාරණෙන න සමෙති. වුත්තඤ්ඤි තත්ථ – හෙට්ඨා අයාගුකෙ නිමන්තනෙ උදකකඤ්ඤිකබීරාදීහි සද්ධිං මද්දිතං හත්තමෙව සන්ධාය “යාගුං ගණ්හං”ති වුත්තත්තා පවාරණා භොති. “හත්තමිස්සකං යාගුං ආහරිත්වා”ති එත්ථ පන විසුං යාගුයා විජ්ජමානත්තා පවාරණා න භොතීති. තස්මා තත්ථ වුත්තනයෙනෙව බීරාදීහි සද්ධිං මද්දිතං හත්තමෙව සන්ධාය “යාගුං ගණ්හං”ති වුත්තත්තා යාගුයාව තත්ථ අභාවතො පවාරණා භොතීති එවමෙත්ථ කාරණං වත්තබ්බං. එවඤ්ඤි සති පරතො “යෙනාපුච්ඡිතො, තස්ස අත්ථිතායා”ති අට්ඨකථාය වුත්තකාරණෙනපි සංසන්දති, අඤ්ඤා ගණ්ඨිපදෙසුයෙව පුබ්බාපරවිරොධො ආපජ්ජති, අට්ඨකථාය ව න සමෙතීති. සවෙ...පෙ.... පඤ්ඤායතීති ඉමිනා වුත්තජ්ජමාණස්ස මච්ඡමංසබ්බණ්ඩස්ස නභාරුතො වා සබ්භාවමත්තං දස්සෙති. තාහීති පුටුකාහි.

සාලිව්හියවෙහි කතසත්තුති යෙහුයානෙයෙන වුත්තං, සත්ත ධඤ්ඤානි පන හජ්ජිත්වා කතොපි සත්තුයෙව. තෙනෙවාහ “කඬ්ඟුවරක...පෙ.... සත්තුසඬ්ගහමෙව ගච්ජති”ති. සත්තුමොදකොති සත්තුයො පිණ්ඩෙත්වා කතො අපක්කො සත්තුගුලො. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාවිත්තිය 2.238-239) පන “සත්තුමොදකොති සත්තුං තෙමෙත්වා කතො අපක්කො, සත්තුං පන පිසිත්වා පිට්ඨං කත්වා තෙමෙත්වා පුචං කත්වා පචන්ති, තං න පවාරෙති”ති වුත්තං.

පඤ්චන්තං භොජනානං අඤ්ඤතරවසෙන විජ්ජකතභොජනභාවස්ස උපවිජ්ජන්තත්තා “මුඛෙ සාසපමත්තමිපි...පෙ.... න පවාරෙති”ති වුත්තං. “අකජ්ජියමංසං පටික්ඛිපති, න පවාරෙති”ති වචනතො සවෙ සඬ්ඝිකං ලාභං අත්තනො අපාපුණන්තං ජානිත්වා වා අජානිත්වා වා පටික්ඛිපති, න පවාරෙති පටික්ඛිපිතබ්බස්සෙව පටික්ඛිත්තත්තා, අලජ්ජිසන්තකං පටික්ඛිපන්තොපි න පවාරෙති. අවත්ථුතායාති අනතිරිත්තාපත්තිසාධිකාය පවාරණාය අවත්ථුභාවතො. එතෙන පටික්ඛිපිතබ්බස්සෙව පටික්ඛිත්තභාවං දීපෙති. යඤ්ඤි පටික්ඛිපිතබ්බං.

හොති, තස්ස පටික්ඛෙපො ආපත්තියා අඩගං න හොතීති තං පවාරණාය අවත්ථුති වුවිති.

118. ආසන්නතරං අඩගන්ති හත්ථපාසතො ඛහි යත්වා ඔනමිත්වා දෙන්තස්ස සීසං ආසන්නතරං හොති, තස්ස ඔරිමන්තෙන පරිච්ඡින්නබ්බං.

උපනාමෙතීති ඉමිනා කායාහිහාරං දස්සෙති. අපනාමෙත්වාති අහිමුඛං හරිත්වා. ඉදං හත්තං ගණ්හාති වදතීති කිඤ්චි අපනාමෙත්වා වදති. කෙවලං වාචාහිහාරස්ස අනධිප්පෙතත්තා ගණ්හාති ගහෙතුං ආරද්ධං. හත්ථපාසතො ඛහි ධීතස්ස සතිපි දාතුකාමතාහිහාරෙ පටික්ඛිපන්තස්ස දුරභාවෙනෙව පවාරණාය අභාවතො ථෙරස්සපි දුරභාවමත්තං ගහෙත්වා පවාරණාය අභාවං දස්සෙන්තො “ථෙරස්ස දුරභාවතො”ති ආදිමාහ, න පන ථෙරස්ස අහිහාරසම්භවතො. සවෙපි ගහෙත්වා ගතො හත්ථපාසෙ ධීතො හොති, කිඤ්චි පන අවත්වා ආධාරට්ඨානෙ ධීතත්තා අහිහාරො නාම න හොතීති “දුතස්ස ව අනහිහරණතො”ති වුත්තං. “ගහෙත්වා ආගතෙන ‘හත්තං ගණ්හාති’ති වුත්තෙ අහිහාරො නාම හොතීති ‘සවෙ පන ගහෙත්වා ආගතො හික්ඛු...පෙ.... පවාරණා හොතී’ති වුත්ත”ත්ති තීසුපි ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. කෙවි පන “පත්තං කිඤ්චිපි උපනාමෙත්වා ‘ඉමං හත්තං ගණ්හාති’ති වුත්තන්ති ගහෙතබ්බ”ත්ති වදන්ති, තං යුත්තං විය දිස්සති වාචාහිහාරස්ස ඉධ අනධිප්පෙතත්තා.

පරිවෙසනායාති හත්තග්ගෙ. අහිහටාව හොතීති පරිවෙසකෙනෙව අහිහටා හොති. තතො දාතුකාමතාය ගණ්හන්තං පටික්ඛිපන්තස්ස පවාරණා හොතීති එත්ථ අග්ගණ්හන්තමපි පටික්ඛිපතො පවාරණා හොතියෙව. කස්මා? දාතුකාමතාය අහිහටත්තා, “තස්මා සා අහිහටාව හොතී”ති හි වුත්තං. තෙනෙව තීසුපි ගණ්ඨිපදෙසු “දාතුකාමාහිහාරෙ සති කෙවලං ‘දස්සාමි’ති ගහණමෙව අහිහාරො න හොති, ‘දස්සාමි’ති ගණ්හන්තෙපි අගණ්හන්තෙපි දාතුකාමතාහිහාරොව අහිහාරො හොති, තස්මා ගහණසමයෙ වා අග්ගහණසමයෙ වා තං පටික්ඛිපතො පවාරණා හොතී”ති වුත්තං. ඉදාති තස්ස අසති දාතුකාමතාහිහාරෙ ගහණසමයෙපි පටික්ඛිපතො පවාරණා න හොතීති දස්සෙතුං “සවෙ පනා”ති ආදි වුත්තං. කට්ඨජුනා අනුක්ඛිත්තමපි පුබ්බෙ එව අහිහටත්තා පවාරණා හොතීති “අහිහටාව හොතී”ති වුත්තං. උද්ධට්ඨමන්තෙති භාජනතො වියොජිතමන්තෙ. ද්විත්තං සමභාරෙපීති පරිවෙසකස්ස ව අඤ්ඤස්ස ව හත්තපච්ඡිහාරග්ගහණෙ සම්භූතෙපීති අත්ථො.

119. රසං ගණ්හාති එත්ථ කෙවලං මංසරසස්ස අපවාරණාජනකස්ස නාමෙන වුත්තත්තා පටික්ඛිපතො පවාරණා න හොති. මච්ඡරසන්ති ආදීසු මච්ඡො ව රසඤ්චාති අත්ථසම්භවතො, වත්ථුනොපි තාදිසත්තා පවාරණා හොති. “ඉදං ගණ්හාති”තිපි අවත්වා තුණ්හිභූතෙන අහිහටං පටික්ඛිපතොපි හොති එව.

කරම්බකොති මිස්සකාධිවචනමෙතං. යඤ්චි බහුහි මිස්සෙත්වා කරොන්ති, සො “කරම්බකො”ති වුවිති, සො සවෙපි මංසෙන මිස්සෙත්වා කතො හොති,

“කරම්බකං ගණ්හලා” නි අපචාරණාරහස්ස නාමෙන චුත්තත්තා පටික්ඛිපතො පචාරණා න හොති. “මංසකරම්බකං ගණ්හලා” නි චුත්තෙන පන “මංසමිස්සකං ගණ්හලා” නි චුත්තං හොති, තස්මා පචාරණාව හොති.

120. “උද්දිස්සකත” නි මඤ්ඤමානොති එත්ථ “චත්ථුනො කප්පියත්තා අකප්පියසඤ්ඤාය පටික්ඛෙපතොපි අචිත්තකත්තා ඉමස්ස සික්ඛාපදස්ස පචාරණා හොති” නි වදන්ති. “හෙට්ඨා අයාගුකෙ නිමන්තනෙ උදකකඤ්ඡිකඛිරාදීහි සද්ධිං මද්දිතං හත්තමෙව සන්ධාය ‘යාගුං ගණ්හලා’ නි චුත්තත්තා පචාරණා හොති, ‘හත්තමිස්සකං යාගුං ආහරිත්වා’ නි එත්ථ පන විසුං යාගුයා විජ්ජමානත්තා පචාරණා න හොති” නි වදන්ති. අයමෙත්ථ අධිජ්ජායොති “යෙනාපුච්ඡිතො” නි ආදිනා චුත්තමෙවත්ථං සන්ධාය වදති. කාරණං පනෙත්ථ දුද්දසන්ති එත්ථ එකෙ තාව වදන්ති “යස්මා යාගුමිස්සකං නාම හත්තමෙව න හොති, ඛිරාදිකම්පි හොතියෙව, තස්මා කරම්බකෙ විය පචාරණාය න භවිතඛිබ්බං, එවඤ්ච සති ‘යාගු ඛහුතරා වා හොති සමසමා වා, න පචාරෙති, යාගු මන්දා, හත්තං ඛහුතරං, පචාරෙති’ නි එත්ථ කාරණං දුද්දස” නි. කෙච්චි පන වදන්ති “යාගුමිස්සකං නාම හත්තං, තස්මා තං පටික්ඛිපතො පචාරණාය එව භවිතඛිබ්බං, එවඤ්ච සති ‘ඉධ පචාරණා හොති, න හොති’ නි එත්ථ කාරණං දුද්දස” නි.

යථා චෙත්ථ කාරණං දුද්දසං, එවං පරතො “මිස්සකං ගණ්හලා” නි එත්ථාපි කාරණං දුද්දසමෙවාති චෙදිතඛිබ්බං. න හි පචාරණප්පහොනකස්ස අප්පබ්බහාවො පචාරණාය භාවාභාවනිමිත්තං, කිඤ්චරහි පචාරණාජනකස්ස නාම ගහණමෙවෙත්ථ පමාණං, තස්මා “ඉදඤ්ච කරම්බකෙන න සමානෙනඛිබ්බ” නි ආදිනා යමිපි කාරණං චුත්තං, තමිපි පුබ්බෙ චුත්තෙන සංසන්දියමානං න සමෙති. යදි හි මිස්සකන්ති හත්තමිස්සකෙයෙව රුළුහං සියා, එවං සති යථා “හත්තමිස්සකං ගණ්හලා” නි චුත්තෙ හත්තං ඛහුතරං වා සමං වා අප්පතරං වා හොති, පචාරෙතියෙව, එවං “මිස්සකං ගණ්හලා” නි චුත්තෙපි අප්පතරෙපි හත්තෙ පචාරණාය භවිතඛිබ්බං “මිස්සක” නි හත්තමිස්සකෙයෙව රුළුහත්තා. තථා හි “මිස්සකන්ති හත්තමිස්සකෙයෙව රුළුහවොහාරත්තා ඉදං පන හත්තමිස්සකමෙවාති චුත්ත” නි තිසුපි ගණ්ඨිපදෙසු චුත්තං. අථ මිස්සකන්ති හත්තමිස්සකෙ රුළුහං න හොති, මිස්සකහත්තං පන සන්ධාය “මිස්සකං ගණ්හලා” නි චුත්තන්ති. එවමිපි යථා අයාගුකෙ නිමන්තනෙ ඛිරාදීහි සම්මද්දිතං හත්තමෙව සන්ධාය “යාගුං ගණ්හලා” නි චුත්තෙ පචාරණා හොති, එවමිධාපි මිස්සකහත්තමෙව සන්ධාය “මිස්සකං ගණ්හලා” නි චුත්තෙ හත්තං අප්පං වා හොතු, ඛහු වා, පචාරණා එව සියා, තස්මා මිස්සකන්ති හත්තමිස්සකෙ රුළුහං වා හොතු, මිස්සකං සන්ධාය භාසිතං වා, උභයථාපි පුබ්බෙනාපරං න සමෙතිති කිමෙත්ථ කාරණවිත්තාය. ඊදිසෙසු පන යානෙසු අට්ඨකථාපමාණෙනෙව ගන්තඛිබ්බන්ති අයං අමහාකං බන්ති.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාවිත්තිය 2.238-239) පන “උද්දිස්සකතන්ති මඤ්ඤමානොති එත්ථ චත්ථුනො කප්පියත්තා ‘පචාරිතොව හොති’ නි චුත්තං. තඤ්චෙ උද්දිස්සකතමෙව හොති, පටික්ඛෙපො නත්ථි. අයමෙත්ථාධිජ්ජායොති

‘යෙනාපුච්ඡිතො’ තිආදිනා චුත්තමෙවත්ථං සන්ධාය වදති. කාරණං පනෙත්ථ දුද්දසන්ති හත්තස්ස බහුතරභාවෙ පචාරණාය සම්භවකාරණං දුද්දසං, අඤ්ඤා කර්මිකෙපි මච්ඡාදිබහුභාවෙ පචාරණා භවෙයානාති අධිජ්ජායො. යථා චෙත්ථ කාරණං දුද්දසං, එවං පරතො ‘මිස්සකං ගණ්හථා’ ති එත්ථාපි කාරණං දුද්දසමෙවාති දට්ඨබ්බං. යඤ්ච ‘ඉදං පන හත්තමිස්සකමෙවා’ තිආදි කාරණං චුත්තං, තමපි ‘අජ්ජතරං න පචාරෙති’ ති වචනෙන න සමෙති’ ති එත්තකමෙව චුත්තං.

“විසුං කත්වා දෙතිති හත්තස්ස උපරි යිතං රසාදිං විසුං ගහෙත්වා දෙති” ති තිසුපි ගණ්ඨිපදෙසු චුත්තං. කෙහිවි පන “යථා හත්තස්සිත්ථං න පතති, තථා ගාළ්භං හත්ථෙත පිළෙත්වා පරිස්සාවෙත්වා දෙති” ති චුත්තං. තත්ථාපි කාරණං න දිස්සති. යථා හි හත්තමිස්සකං යාගුං ආහරිත්වා “යාගුං ගණ්හථා” ති වත්වා යාගුමිස්සකං හත්තමිපි දෙන්තං පටික්ඛිපතො පචාරණා න හොති, එවමිධාපි බහුබිරරසාදිසු හත්තෙසු “බිරං ගණ්හථා” තිආදිති වත්වා දින්නාති බිරාදිති වා දෙනු බිරාදිමිස්සකං හත්තං වා, උභයථාපි පචාරණාය න භවිතබ්බං, තස්මා “විසුං කත්වා දෙති” ති තෙනාකාරෙන දෙන්තං සන්ධාය චුත්තං, න පන හත්තමිස්සකං කත්වා දියමානං පටික්ඛිපතො පචාරණා හොතිති දස්සනත්ථන්ති ගහෙතබ්බං. යදි පන හත්තමිස්සකං කත්වා දියමානෙ පචාරණා හොතිති අධිජ්ජායෙන අට්ඨකථායං “විසුං කත්වා දෙති” ති චුත්තං, එවං සති අට්ඨකථායෙවෙත්ථ පමාණන්ති ගහෙතබ්බං, න පන කාරණන්තරං ගවෙසිතබ්බං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාවිත්තිය 2.238-239) පන “විසුං කත්වා දෙතිති ‘රසං ගණ්හථා’ තිආදිනා වාචාය විසුං කත්වා දෙතිති අත්ථො ගහෙතබ්බො, න පන කායෙන රසාදිං වියොජෙත්වාති තථා අවියොජිතෙපි පටික්ඛිපතො පචාරණාය අසම්භවතො අපචාරණාපහොනකස්ස නාමෙන චුත්තත්තා හත්තමිස්සකයාගුං ආහරිත්වා ‘යාගුං ගණ්හථා’ ති චුත්තට්ඨානාදිසු විය, අඤ්ඤා එත්ථ යථා පුබ්බාපරං න විරුජ්ඣති, තථා අධිජ්ජායො ගහෙතබ්බො” ති චුත්තං.

නාචා වා සෙතු වාතිආදිමිති නාචාදිඅභිරුහනාදික්ඛණෙ කිඤ්චි යත්ථාපි අභිරුහනාදිකාතබ්බත්තෙපි ගමනතජ්ජරතාය යානං නාම න හොති, ජනසම්මද්දෙන පන අනොකාසාදිභාවෙන යාතුං න වට්ටති. අචාලෙත්වාති චුත්තට්ඨානතො අඤ්ඤස්මිං පීඨජ්ජදෙසෙ වා උද්ධං වා අපෙළ්ලෙත්වා, තස්මිං එව පන යානෙ පරිවත්තෙනුං ලභති. තෙනාහ “යෙන පස්සෙනා” තිආදි. සවෙ උක්කුටිකං නිසින්තො පාදෙ අමුඤ්චිත්වාපි භූමියං නිසිදති, ඉරියාපථං විකොපෙත්තො නාම හොතිති උක්කුටිකාසනං අවිකොපෙත්වා සුබෙන නිසිදිතුං “තස්ස පන හෙට්ඨා...පෙ.... නිසිදනකං දාතබ්බ”න්ති චුත්තං. “ආසනං අචාලෙත්වාති පීඨෙ ඵ්ථිට්ඨොකාසතො ආනිසදමංසං අමොචෙත්වා අනුට්ඨන්තිත්වාති චුත්තං හොති. අදින්නාදානෙ විය යානාවාවනං න ගහෙතබ්බ”න්ති තිසුපි ගණ්ඨිපදෙසු චුත්තං.

121. අකජ්ජියකතන්ති එත්ථ අකජ්ජියකතස්සෙව අනතිරිත්තභාවතො කජ්ජියං අකාරාපෙත්වා තස්මිං පත්තෙ පක්ඛිත්තං මූලඵලාදියෙව අතිරිත්තං න හොති, අකජ්ජියභොජනං වා කුලදුසනාදිනා උජ්ජන්තං. සෙසං පන පත්තපරියාපන්තං අතිරිත්තමෙව හොති, පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති, තං පන මූලඵලාදිං පරිභුඤ්ජිතුකාමෙන

තතො නිහරිත්වා කප්පියං කාරාපෙත්වා අඤ්ඤස්මිං භාජනෙ යපෙත්වා අතිරිත්තං කාරාපෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං.

122. සො පුන කාතුං න ලහතීති තස්මිංයෙව භාජනෙ කරියමානං පයමං කතෙන සද්ධිං කතං හොතීති පුන සොයෙව කාතුං න ලහති, අඤ්ඤො ලහති. අඤ්ඤස්මිං පන භාජනෙ තෙන වා අඤ්ඤෙන වා කාතුං වට්ටති. තෙනාහ “යෙන අකතං, තෙන කාතබ්බං, යඤ්ච අකතං, තං කාතබ්බං”න්ති. තෙනාපීති එත්ථ පි-සද්දො න කෙවලං අඤ්ඤෙනෙවාති ඉමමත්ථං දීපෙති. එවං කතන්ති අඤ්ඤස්මිං භාජනෙ කතං.

පෙසෙත්වාති අනුපසම්පන්නස්ස හත්ථෙ පෙසෙත්වා. ඉමස්ස විනයකම්මභාවතො “අනුපසම්පන්නස්ස හත්ථෙ ධීතං න කාතබ්බං”න්ති වුත්තං.

සචෙ පන ආමිසසංසට්ඨානීති එත්ථ සචෙ මුඛගතෙනාපි අනතිරිත්තෙන ආමිසෙන සංසට්ඨානි හොන්ති, පාවිත්තියමෙවාති වෙදිතබ්බං, තස්මා පචාරිතෙන හොජනං අතිරිත්තං කාරාපෙත්වා භුඤ්ජන්තෙනපි යථා අකතෙන මිස්සං න හොති, එවං මුඛඤ්ච හත්ථඤ්ච සුද්ධං කත්වා භුඤ්ජිතබ්බං. කිඤ්චාපි අපචාරිතස්ස පුරෙහත්තං යාමකාලිකාදීනි ආභාරත්ථාය පරිභුඤ්ජනොපි අනාපත්ති, පචාරිතස්ස පන පචාරණමූලකං දුක්කටං හොතියෙවාති “යාමකාලිකං...පෙ.... අජ්ඣොභාරො අජ්ඣොභාරො ආපත්ති දුක්කටස්සා”ති පාළියං (පාවි. 240) වුත්තං.

ඉති විනයසඬ්ඨගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඬ්ඨකාරො

පටික්ඛෙපපචාරණාවිනිච්ඡයකථාලඬ්ඨකාරො නාම

එකච්ඡතිමො පරිච්ඡෙදො.

22. පබ්බජ්ජාවිනිච්ඡයකථා

123. එවං පටික්ඛෙපපචාරණාවිනිච්ඡයං කට්ඨත්වා ඉදානි පබ්බජ්ජාවිනිච්ඡයං කට්ඨතුං “පබ්බජ්ජාති එත්ථ පනා”ත්තාදිමාහ. තත්ථ පයමං වජිතබ්බාති පබ්බජ්ජා, උපසම්පදාතො පයමං උපගච්ඡිතබ්බාති අත්ථො. ප-පුබ්බ වජ ගතිමිහීති ධාතු. කුලපුත්තන්ති ආචාරකුලපුත්තං සන්ධාය වදති. යෙ පුග්ගලා පටික්ඛිත්තා, තෙ වජ්ජෙත්වාති සම්බන්ධො. පබ්බජ්ජාදොසවිරහිතොති පබ්බජ්ජාය අන්තරායකරෙහි පඤ්චාබාධාදිදොසෙහි විරහිතො. නබ්බිට්ඨිජ්ජමාණන්ති එත්ථ කනිට්ඨභිගුලිනබ්බිට්ඨි අධිජ්ජෙතා. “තඤ්චෙ නබ්බිට්ඨිජ්ජමාණමපි වඩ්ඨනපක්ඛෙ ධීතං හොති, න පබ්බාජෙතබ්බොති ඉමිනා සාමඤ්ඤලක්ඛණං දස්සිතං, තස්මා යත්ථ කත්ථවි සරිරාවයවෙසු නබ්බිට්ඨිජ්ජමාණං වඩ්ඨනපක්ඛෙ ධීතං වෙ, න වට්ටතීති සිද්ධං. එවඤ්ච සති නබ්බිට්ඨිජ්ජමාණමපි අවඩ්ඨනපක්ඛෙ ධීතං වෙ, සබ්බත්ථ වට්ටතීති ආපන්නං, තඤ්ච න සාමඤ්ඤතො අධිජ්ජෙතන්ති පදෙසවිසෙසෙයෙව

නියමෙත්වා දස්සෙන්නො ‘සවෙ පනා’තිආදිමාහ. සවෙ හි අවිසෙසෙන
 නබපිට්ඨිප්පමාණං අවඛ්ඨනකපක්ඛෙ යීතං වට්ටෙය්‍ය, ‘නිවාසනපාරුපනෙහි
 පකතිපට්ඨිප්පන්තට්ඨානෙන’ති පදෙසනියමං න කරෙය්‍ය, තස්මා නිවාසනපාරුපනෙහි
 පකතිපට්ඨිප්පන්තට්ඨානෙනො අඤ්ඤත්ථ නබපිට්ඨිප්පමාණං අවඛ්ඨනකපක්ඛෙ
 යීතමපි න වට්ටතීති සිද්ධං. නබපිට්ඨිප්පමාණෙනො බුද්දකතරං පන
 අවඛ්ඨනකපක්ඛෙ වා වඛ්ඨනකපක්ඛෙ වා යීතං හොතු, වට්ටති
 නබපිට්ඨිප්පමාණෙනො බුද්දකතරස්ස වඛ්ඨනකපක්ඛෙ අවඛ්ඨනකපක්ඛෙ වා යීතස්ස
 මුඛාදීසුයෙව පටික්ඛිත්තත්තා”ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.88)
 වුත්තං.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 88-89) පන “පට්ඨිප්පන්තට්ඨානෙන
 නබපිට්ඨිප්පමාණං අවඛ්ඨනකපක්ඛෙ යීතං හොති, වට්ටතීති වුත්තත්තා
 අප්පට්ඨිප්පන්තට්ඨානෙන තාදිසමපි න වට්ටති, පට්ඨිප්පන්තට්ඨානෙපි ව
 වඛ්ඨනකපක්ඛෙ යීතං න වට්ටතීති සිද්ධමෙව හොති. පාකට්ටියානෙපි පන
 නබපිට්ඨිප්පමාණෙනො උභතතරං අවඛ්ඨනකං වට්ටතීති යෙ ගණ්භෙය්‍යාං, තෙසං තං
 ගහණං පටිසෙධෙතුං ‘මුඛෙ පනා’තිආදි වුත්ත”න්ති වුත්තං. ගොධා...පෙ.... න
 වට්ටතීති ඉමිනා තාදිසොපි රොගො කුට්ඨෙයෙව අන්තොගධොති දස්සෙති.
 ගණ්ඨෙපි ඉමිනා නයෙන විනිවිජයො වෙදිතඛ්ඛො. තත්ථ පන මුඛාදීසු
 කොලට්ඨිමත්තෙනො බුද්දකතරොපි ගණ්ඨො න වට්ටතීති විසුං න දස්සිතො.
 “අප්පට්ඨිප්පන්තට්ඨානෙන අවඛ්ඨනකපක්ඛෙ යීතෙපි න වට්ටති”ති එත්තකමෙව හි
 තත්ථ වුත්තං, තථාපි කුට්ඨෙ වුත්තනයෙන මුඛාදීසු කොලට්ඨිප්පමාණෙනො
 බුද්දකතරොපි ගණ්ඨො න වට්ටතීති විඤ්ඤායති, තස්මා අවඛ්ඨනකපක්ඛෙ
 යීතෙපිති එත්ථ පි-සද්දො අවුත්තසමපිණ්ඩනත්ථො, තෙන කොලට්ඨිමත්තෙනො
 බුද්දකතරොපි න වට්ටතීති අයමත්ථො දස්සිතොයෙවාති අමහාකං ඛන්ති.
 පකතිවණ්ණෙ ජාතෙති රොගහෙතුකස්ස විකාරවණ්ණස්ස අභාවං සන්ධාය වුත්තං.

කොලට්ඨිමත්තකොති බදරට්ඨිප්පමාණො. ‘සඤ්ජානජවිං කාරෙත්වා’ති
 පායො, විජ්ජමානජවිං කාරෙත්වාති අත්ථො. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග
 2.88-89) පන “සච්ඡවිං කාරෙත්වාති විජ්ජමානජවිං කාරෙත්වාති අත්ථො,
 සඤ්ජවිත්ති වා පායො, සඤ්ජානජඅත්ති අත්ථො. ගණ්ඩාදීසු වූපසන්තෙසුපි තං
 යානං විවණ්ණමපි හොති, තං වට්ටති”ති වුත්තං.

පදුමපුණ්ඩරිකපත්තවණ්ණන්ති රත්තපදුමසෙනපදුමපුප්ඵදලවණ්ණං. කුට්ඨෙ
 වුත්තනයෙනෙවාති “පට්ඨිප්පන්තට්ඨානෙන අවඛ්ඨනකං වට්ටති, අඤ්ඤත්ථ න කිඤ්චි
 වට්ටති”ති වුත්තනයං දස්සෙති. සොසඛ්‍යායීති බයරොගො. යක්ඛුම්මාදොති කදාවි
 ආගන්ත්වා භූමියං පාතෙත්වා හත්ථමුඛාදිකං අවයවං භූමියං සංසනකො යක්ඛොව
 රොගො.

124. මහාමත්තොති මහතියා ඉස්සරියමත්තාය සමන්තාගතො. “න දානාහං
 දෙවස්ස භට්ටො”ති ආපුච්ඡතීති රඤ්ඤො එව දින්නං යානන්තරං සන්ධාය වුත්තං. යො

පන රාජකම්මිකෙහි අමච්චාදිහි යයිනො, අමච්චාදිනං එව වා භට්ඨා හොති, තෙන තං තං අමච්චාදිමි ආපුච්ඡිතං වට්ඨති.

125. “ධජබන්ධො”ති වුත්තත්තා අපාකට්ඨොරො පබ්බාජෙනබ්බොති විඤ්ඤායති. තෙන චක්ඛති “යෙ පන අම්බලබුජාදිවොරකා”තිආදි. එවං ඡානන්තිති “සීලවා ඡානො”ති ඡානන්ති.

126. ඡිත්ඤ්ඤාතා අන්ද්වන්ධනං ඡිත්ඤ්ඤාතා. ඡිත්ඤ්ඤාතා සම්බලිකබන්ධනං ඡිත්ඤ්ඤාතා. මුඤ්චිත්ඤ්ඤාතා රජ්ජබන්ධනං මුඤ්චිත්ඤ්ඤාතා. විචරිත්ඤ්ඤාතා ගාමබන්ධනාදිසු ගාමද්වාරාදිති විචරිත්ඤ්ඤාතා. අපස්සමානානං වා පලායතිති පුරිසගුත්තියං පුරිසානං ගොපකානං අපස්සමානානං පලායති.

129. පුරිමනසෙනොති “කසාහතො කතදණ්ඩකම්මො”ති එත්ථ වුත්තනසෙනොව.

130. පලාතොපිති ඉණ්ණසාමිකානං ආගමනං ඤත්වා හයෙන පලාතොපි ඉණ්ණායිකො. භීවා හොති ඉණ්ණායිකභාවං ඤත්වා අනාදරෙන ඉණ්ණමුත්තකෙ භික්ඛුභාවෙ පට්ඨෙත්තත්තා.

උපච්ඡුපච්ඡන්ති ථොකං ථොකං. දාතබ්බමෙවාති ඉණ්ණායිකෙන ධනං සම්පජ්ජතු වා, මා වා, දාතෙ සඋස්සාහෙනොව භවිතබ්බං, අඤ්ඤෙහි ව භික්ඛුහි “මා ධුරං නික්ඛිපාහි”ති චත්වා සභායකෙහි භවිතබ්බන්ති දස්සෙති. ධුරනික්ඛෙපෙන හිස්ස හණ්ඩග්ගෙසෙන කාරෙතබ්බතා සියාති.

131. දාසචාරිත්තං ආරොපෙත්වා කීතොති ඉමිනා දාසභාවපරිමොචනත්ථාය කීතං නිවත්තෙති. තාදිසො හි ධනක්කීතොපි අදාසො එව. චජිරබුද්ධිට්ඨිකායං (චජිර. ටී. මහාවග්ග 97) පන “දෙසචාරිත්තන්ති සාවනපණ්ණාරොපනාදිකං තං තං දෙසචාරිත්තං”න්ති වුත්තං. තත්ථ තත්ථ චාරිත්තවසෙනාති තස්මිං තස්මිං ජනපදෙ දාසපණ්ණාප්ඤාපනාදිනා අදාසකරණනියාමෙන. අභිසෙකාදිසු සම්බන්ධනාති මොචාපෙත්ති, තං සන්ධාය “සම්බසාධාරණො”ති වුත්තං.

සචෙ සයමෙව පණ්ණං ආරොපෙත්ති, න වට්ඨතිති තා භුජිස්සිත්ථියො “මයමිති වණ්ණදාසියො හොමා”ති අත්තනො රක්ඛණත්ථාය සයමෙව රාජුනං දාසිපණ්ණො අත්තනො නාමං ලිඛාපෙත්ති, තාසං පුත්තාපි රාජදාසාව හොන්ති, තස්මා තෙ පබ්බාජෙතුං න වට්ඨති. තෙහි අදින්නා න පබ්බාජෙතබ්බාති යත්තකා තෙසං සාමිනො, තෙසු එකෙන අදින්නෙපි න පබ්බාජෙතබ්බා. භුජිස්සෙ කත්වා පන පබ්බාජෙතුං වට්ඨතිති යස්ස විහාරස්ස තෙ ආරාමිකා දින්නා, තස්මිං විහාරෙ සඬ්ඨං ඤාපෙත්වා ථානිකම්මෙන ධනාදිං කත්වා භුජිස්සෙ කත්වා පබ්බාජෙතුං වට්ඨති. චජිරබුද්ධිට්ඨිකායං (චජිර. ටී. මහාවග්ග 97) පන “දෙවදාසිපුත්තෙ වට්ඨතිති ලිඛිතං. ‘ආරාමිකඤ්ඤෙව පබ්බාජෙතුකාමො, අඤ්ඤමෙකං දත්වා පබ්බාජෙතබ්බ’න්ති වුත්තං. මහාපච්චරිවාදස්ස අයමිධ අධිප්පායො, ‘භික්ඛුසඬ්ඨස්ස ආරාමිකෙ දෙමා’ති

දින්නත්තා න තෙ තෙසං දාසා, ‘ආරාමිකො ව නෙව දාසො න භුජිස්සො’ති වත්තබ්බොතො න දාසොති ලිඛිතං. තක්කාසිඤ්චනං සීහලදීපෙ වාරිත්තං, තෙ ව පබ්බාපෙතබ්බො සඨසස්සාරාමිකත්තා. නිස්සාමිකං දාසං අත්තනාපි භුජිස්සං කාතුං ලභති’’ති වුත්තං.

සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.97) පන “තක්කං සීසෙ ආසිත්තකසදිසාව භොන්තීති යථා අදාසෙ කරොන්තා තක්කෙන සීසං ධොවිත්වා අදාසං කරොන්ති, එවං ආරාමිකවචනෙන දින්නත්තා අදාසාව තෙති අධිජ්ජායො. ‘තක්කාසිඤ්චනං පන සීහලදීපෙ වාරිත්ත’න්ති වදන්ති. නෙව පබ්බාපෙතබ්බොති වුත්තන්ති කජ්ජියවචනෙන දින්නෙපි සඨසස්ස ආරාමිකදාසත්තා එවං වුත්ත’’න්ති වුත්තං. විමතිවිනොදනියමිපි (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.97) “තක්කං සීසෙ ආසිත්තකසදිසාව භොන්තීති කෙසුචි ජනපදෙසු අදාසෙ කරොන්තා තක්කං සීසෙ ආසිඤ්චන්ති, තෙන කිර තෙ අදාසා භොන්ති, එවමිදමිපි ආරාමිකවචනෙන දින්නමිපිති අධිජ්ජායො. තථා දින්නෙපි සඨසස්ස ආරාමිකදාසො එවාති ‘නෙව පබ්බාපෙතබ්බො’ති වුත්තං. ‘තාවකාලිකො නාම’ති වුත්තත්තා කාලපරිච්ඡේදං කත්වා වා පච්ඡාපි ගහෙතුකාමත්තාය වා දින්නං සබ්බං තාවකාලිකමෙවාති ගහෙතබ්බං. නිස්සාමිකදාසො නාම යස්ස සාමිකුලං අඤ්ඤාතිකං මරණෙන පරික්ඛිණං, න කොචි තස්ස දායාදො, සො පන සමානජාතිකෙහි වා නිවාසගාමවාසීහි වා ඉස්සරෙහි වා භුජිස්සො කතොව පබ්බාපෙතබ්බො. දෙවදාසාපි දාසා එව. තෙ හි කත්ථවි දෙසෙ රාජදාසා භොන්ති, කත්ථවි විහාරදාසා වා, තස්මා පබ්බාපෙතුං න වට්ටති’’ති වුත්තං.

සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.97) පන “නිස්සාමිකදාසො නාම යස්ස සාමිකා සපුත්තදාරා මතා භොන්ති, න කොචි තස්ස පරිග්ගාහකො, සොපි පබ්බාපෙතුං න වට්ටති, තං පන අත්තනාපි භුජිස්සං කාතුං වට්ටති. යෙ වා පන තස්මිං රට්ඨෙය් සාමිනො, තෙහිපි කාරාපෙතුං වට්ටති, ‘දෙවදාසිපුත්තං පබ්බාපෙතුං වට්ටති’ති තිසුපි ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. ‘දාසස්ස පබ්බජිත්වා අත්තනො සාමිකෙ දිස්වා පලායන්තස්ස ආපත්ති නත්ථී’ති වදන්ති’’ති වුත්තං. විමතිවිනොදනියං පන “දාසමිපි පබ්බාපෙත්වා සාමිකෙ දිස්වා පටිච්ඡාදනත්ථං අපනෙන්නො පදවාරෙන අදින්නාදානාපත්තියා කාරෙතබ්බො, දාසස්ස පන පලායනො අනාපත්ති’’ති වුත්තං.

132. හත්ථවිජින්නකාදිවත්ථුසු කණ්ණමුලෙති සකලස්ස කණ්ණස්ස ඡේදං සන්ධායාහ. කණ්ණසක්ඛලිකායාති කණ්ණවුලිකාය. යස්ස පන කණ්ණාවට්ටෙති හෙට්ඨා කුණ්ඩලාදිපනඡ්ඤ්ඤං සන්ධාය වුත්තං. “තඤ්ඤි සඨසට්ඨකත්ඛමං. අජපදකෙති අජපදනාසිකට්ඨිකොටියං. තතො හි උද්ධං න විච්ඡින්නදිතුං සක්කා භොති. සන්ධෙතුන්ති අවිරූපසංශ්ඨානං සන්ධාය වුත්තං, විරූපං පන පරිසද්ධසකං ආපාදෙති.

බුජ්ජසරීරොති වඨකසරීරො. බුහ්මුනො විය උජුකං ගත්තං සරීරං යස්ස සො බුහ්මුජුගත්තො, හගවා. අවසෙසො සත්තොති ඉමිනා ලක්ඛණෙන රහිතසත්තො.

එතෙන යපෙත්වා මහාපුරිසං චක්කවත්තිඤ්ච ඉතරෙ සත්තා බුද්දප්පක්ඛිකාති දස්සෙති. යෙභුයොන හි සත්තා ඛන්ධෙ කට්ඨං ජාණුසුති තිසු යානෙසු නමන්ති, තෙ කට්ඨං නමන්තා පච්ඡතො නමන්ති, ද්විසු යානෙසු නමන්තා පුරතො නමන්ති, දීඝසරීරා පන එකෙන පස්සෙන වඬිකා හොන්ති, එකෙ මුඛං උන්නාමෙත්වා නක්ඛත්තාති ගණයන්තා විය වරන්ති, එකෙ අප්පමංසලොහිතා සුලසදිසා හොන්ති, එකෙ පුරතො පබ්භාරා හොන්ති, පවෙධමානා ගච්ඡන්ති. පරිවුට්ඨොති සමන්තතො වට්ටකායො. එතෙන එවරුපා එව වාමනකා න වට්ටන්තිති දස්සෙති.

133. අට්ඨිසිරාවම්මසරිරොති අට්ඨිසිරාවම්මමත්තසරිරො. කුටකුටසීසොති අනෙකෙසු යානෙසු පිණ්ඩිතමංසතං දස්සෙතුං ආමෙඬිතං කතං. තෙනාහ “තාලඵලපිණ්ඩිසදිසෙනා”ති. තාලඵලානං මඤ්ජරි පිණ්ඩි නාම. අනුපුබ්බතනුකෙන සීසෙනාති වෙතියථුපිකා විය කමෙන කිසෙන සීසෙන. මහාවෙළුපබ්බං විය ආදිතො පටියාය යාව පරියොසානා අවිසමථුලෙන සීසෙන සමන්තාගතො නාලිසීසො නාම. කප්පසීසොති ගජමත්ථකං විය ද්විධා හින්තසීසො. “කණ්ණිකකෙසො වා”ති ඉමස්ස විවරණං “පාණකෙහි”තිආදි. මක්කටස්සෙව නලාටෙපි කෙසානං උට්ඨිතභාවං සන්ධායාහ “සීසලොමෙහි”තිආදි.

මක්කටහමුකොති නලාටලොමෙහි අවිහත්තලොමහමුකො. අක්ඛිවක්කෙහිති අක්ඛිමණ්ඩලෙහි. කෙකරොති තිරියං පස්සනකො. උදකතාරකාති ඔලොකෙන්තානං උදකෙ පටිබ්බිකච්ඡායා. උදකබුබ්බුළන්ති කෙවි. අක්ඛිතාරකාති අහිමුබ්බෙ යිතානං ඡායා. අක්ඛිහණ්ඩකාතිපි වදන්ති. අතිපිඬගලක්ඛි මජ්ජාරක්ඛි. මධුපිඬගලන්ති මධුවණ්ණපිඬගලං. නිජ්ජබ්බමක්ඛිති එත්ථ පබ්බම-සද්දො අක්ඛිදලලොමෙසු නිරුල්ලො, තදභාවා නිජ්ජබ්බමක්ඛි. අක්ඛිපාකෙනාති අක්ඛිදලපරියන්තෙසු පුත්තිතාපජ්ජනරොගෙන.

විපිටනාසීකොති අනුන්තතනාසීකො. පටඬගමණ්ඩුකො නාම මහාමුඛමණ්ඩුකො. හින්තමුඛොති උපක්කමුඛපරියොසානො, සබ්බදා විවට්ඨමුඛො වා. වඬිකමුඛොති එකපස්සෙ අපක්කම්ම යිතහෙට්ඨිමහනුකට්ඨිකො. ඔට්ටවිජ්ජන්තකොති උභොසු ඔට්ටෙසු යත්ථ කත්ථවි ජාතියා වා පච්ඡා වා සත්ථාදිනා අපනිතමංසෙන ඔට්ටෙසු සමන්තාගතො. එළමුඛොති නිව්වපග්ගරිතලාලාමුඛො.

හින්තගලොති අවනතගලො. හින්තඋරොති අතිනින්තඋරමජ්ඣො. එවං හින්තපිට්ඨිති. සබ්බඤ්චෙතන්ති “කච්ඡුගත්තො”තිආදි. සන්ධාය වුත්තං. එත්ථ ව විනිවිජයො කුට්ඨාදිසු වුත්තො එවාති ආහ “විනිවිජයො”තිආදි.

වාතණ්ඩිකොති අණ්ඩකෙසු වුද්ධිරොගෙන සමන්තාගතො, අණ්ඩවාතරොගෙන උද්ධුතඛිජණ්ඩකොසෙන සමන්තාගතො වා. යස්ස නිවාසනෙන පටිච්ඡන්තම්පි උණ්ණතං පකාසති, සොව න පබ්බාපෙතබ්බො. විකටොති තිරියං ගමනපාදෙහි සමන්තාගතො, යස්ස වඬිකමතො ජාණුකා බහි නිගච්ඡන්ති. සඬ්ඝට්ටොති ගච්ඡතො පරිවත්තනපාදෙහි සමන්තාගතො, යස්ස

වඩිකමතො ජාණ්ණකා අන්තො පවිසන්ති. මහාපඨසොති පුලපඨසො. මහාපාදොති මහන්තෙන පාදතලෙන යුත්තො. පාදවෙමජ්ඣෙති පිට්ඨිපාදවෙමජ්ඣෙ. එතෙන අග්ගපාදො ච පණ්ඨි ච සදිසාවාති දස්සෙති.

134. මජ්ඣෙක සංකුට්ඨපාදත්තාති කුණ්ඨපාදතාය කාරණං දස්සෙති, අග්ගෙ සංකුට්ඨපාදත්තාති කුණ්ඨපාදතාය. කුණ්ඨපාදස්සෙව වඩිකමනවිභාවනං.
“පිට්ඨිපාදග්ගෙන වඩිකමන්තො”ති. “පාදස්ස ඛාහිරන්තෙනා”ති ච
“අබ්භන්තරන්තෙනා”ති ච ඉදං පාදතලස්ස උභොහි පරියන්තෙහි වඩිකමනං සන්ධාය වුත්තං.

මම්මනන්ති බලිතවචනං, යො එකමෙවක්ඛරං චතුපඤ්චක්ඛත්තුං වදති, තස්සෙතං අධිවචනං, යානකරණවිසුද්ධියා අභාවෙන අප්පට්ඨක්ඛරවචනං. වචනානුකරණෙන හි සො “මම්මනො”ති වුත්තො. යො ච කරණසම්පන්නොපි එකමෙවක්ඛරං හික්කාරබහුසො වදති, සොපි ඉධෙව සඨගය්හති. යො චා පන තං නිග්ගහෙත්වාපි අනාමෙඨිතක්ඛරමෙව සිලීලං සිලිට්ඨවචනං වත්තුං සමත්ථො, සො පබ්බාපෙතබ්බො. ආපත්තිතො න මුච්චන්තීති ඤත්වා කරොන්තාව න මුච්චන්ති. ජීවිතන්තරායාදිආපදාසු අරුටියා කායසාමග්ගිං දෙන්තස්ස අනාපත්ති.

135. අභබ්බපුග්ගලකථාසු “යො කාලපක්ඛෙ ඉත්ථි හොති, පුණ්භපක්ඛෙ පුරිසො, අයං පක්ඛපණ්ඩකො”ති කෙච්චි වදන්ති. අට්ඨකථායං පන “කාලපක්ඛෙ පණ්ඩකො හොති, පුණ්භපක්ඛෙ පනස්ස පරිලාහො වූපසම්මති”ති අපණ්ඩකපක්ඛෙ පරිලාහවූපසමස්සෙව වුත්තන්තා පණ්ඩකපක්ඛෙ උස්සන්තපරිලාහතා පණ්ඩකභාවාපත්තීති විඤ්ඤායතීති වීමංසිත්වා යුත්තතරං ගහෙතබ්බං. ඉත්ථිභාවො පුම්භාවො චා නත්ථි එතස්සාති අභාවකො. “තස්මිංයෙවස්ස පක්ඛෙ පබ්බජ්ජා වාරිතාති එත්ථ අපණ්ඩකපක්ඛෙ පබ්බාපෙත්වා පණ්ඩකපක්ඛෙ නාසෙතබ්බො”ති තිසුපි ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. කෙච්චි පන “අපණ්ඩකපක්ඛෙ පබ්බජ්ජො සචෙ කිලෙසක්ඛයං පාපුණාති, න නාසෙතබ්බො”ති වදන්ති, තං තෙසං මතිමත්තං. පණ්ඩකස්ස හි කිලෙසක්ඛයාසම්භවතො, බිණ්ණකිලෙසස්ස ච පණ්ඩකභාවානාපඅආතො. අහෙතුකපටිසන්ධිකථායඤ්ඤි අවිසෙසෙන පණ්ඩකස්ස අහෙතුකපටිසන්ධිතා වුත්තා, ආසිත්තඋසුයපක්ඛපණ්ඩකානඤ්ඤි පටිසන්ධිතො පට්ඨායෙව පණ්ඩකභාවො, න පචත්තියංයෙවාවාති වදන්ති. තෙනෙව අහෙතුකපටිසන්ධිනිද්දෙසෙ ජච්චන්ධබ්බිරාදයො විය පණ්ඩකො ජාතිසද්දෙන විසෙසෙත්වා න නිද්දිට්ඨො. චතුත්ථපාරාජිකසංවණ්ණනායඤ්ඤි (පාරා. අට්ඨ. 2.233) අභබ්බපුග්ගලෙ දස්සෙන්නෙන පණ්ඩකතිරච්ඡානගතඋභතොඛාඤ්ජනකා තයො වත්ථුච්චන්තා අහෙතුකපටිසන්ධිකා, තෙසං සග්ගො අවාරිතො, මග්ගො පන වාරිතොති අවිසෙසතො වුත්තන්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.109) ආගතං.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.109) පන පණ්ඩකවත්ථුස්මිං ආසිත්තඋසුයපක්ඛපණ්ඩකා තයොපි පුරිසභාවලිඨගාදියුත්තා අහෙතුකපටිසන්ධිකා,

තෙ ව කිලෙසපරිශුද්ධානස්ස බලවතාය නපුංසකපණ්ඩකසදිසත්තා “පණ්ඩකා” ති
 වුත්තා, තෙසු ආසිත්තඋසුයපණ්ඩකානං ද්විත්තං කිලෙසපරිශුද්ධානං
 යොනිසොමනසිකාරාදීහි විතික්කමතො නිවාරෙතුමිපි සක්කා, තෙන තෙ
 පබ්බාපෙනබ්බාති වුත්තා. පක්ඛපණ්ඩකස්ස පන කාළපක්කෙ උම්මාදො විය
 කිලෙසපරිලාභො අවත්ථරන්තො ආගච්ඡති, විතික්කමං පත්වා එව ව නිවත්තති,
 තස්මා තස්මිං පක්කෙ සො න පබ්බාපෙනබ්බොති වුත්තො, තදෙනං විභාගං දස්සෙතුං
 “යස්ස පරෙස”න්ති වුත්තං. තත්ථ ආසිත්තස්සාති මුඛෙ ආසිත්තස්ස අත්තනොපි
 අසුචිමුච්චනෙන පරිලාභො වූපසම්මති. උසුයාය උප්පන්නායාති උසුයාය වසෙන
 අත්තනො සෙවෙතුකාමතාරාගෙ උප්පන්නෙ අසුචිමුත්තියා පරිලාභො වූපසම්මති.

“බිජානි අපනිතානි” ති වුත්තත්තා බිජෙසු ධිතෙසු නිමිත්තමත්තෙ අපනිතෙ
 පණ්ඩකො න භොති. භික්ඛුනොපි අනාබාධපච්චයා තදපනයනෙ ථුල්ලච්චයමෙව,
 න පණ්ඩකත්තං. බිජෙසු පන අපනිතෙසු අධිගජාතමිපි රාගෙන කම්මනියං න භොති,
 පුමභාවො විගච්ඡති, මස්සආදිපුරිසලිඛිගමිපි උපසම්පදාපි විගච්ඡති,
 කිලෙසපරිලාභොපි දුන්නිවාරවිතික්කමො භොති නපුංසකපණ්ඩකස්ස විය, තස්මා
 ඊදිසො උපසම්පන්නොපි නාසෙතබ්බොති වදන්ති. යදි එවං කස්මා බිජුද්ධරණ
 පාරාජිකං න පඤ්ඤත්තන්ති? එත්ථ තාව කෙච්චි වදන්ති “පඤ්ඤත්තමෙවෙනං
 භගවතා ‘පණ්ඩකො භික්ඛවෙ අනුපසම්පන්නො න උපසම්පාදෙතබ්බො,
 උපසම්පන්නො නාසෙතබ්බො’ ති වුත්තත්තා” ති. කෙච්චි පන “යස්මා
 බිජුද්ධරණක්කණෙ පණ්ඩකො න භොති, තස්මා තස්මිං බණෙ පාරාජිකං න
 පඤ්ඤත්තං. යස්මා පන සො උද්ධට්ඨිජො භික්ඛු අපරෙත සමයෙන වුත්තනයෙන
 පණ්ඩකත්තං ආපජ්ජති, අභාවකො භොති, උපසම්පදාය අවත්ථු, තතො එව වස්ස
 උපසම්පදා විගච්ඡති, තස්මා එස පණ්ඩකත්තුපගමනකාලතො පට්ඨාය ජාතියා
 නපුංසකපණ්ඩකෙන සද්ධිං යොජෙත්වා ‘උපසම්පන්නො නාසෙතබ්බො’ ති
 අභබ්බොති වුත්තො, න තතො පුබ්බෙ. අයඤ්ච කිඤ්චාපි සහෙතුකො,
 භාවක්ඛයෙන පනස්ස අහෙතුකසදිසතාය මග්ගොපි න උප්පජ්ජති” ති වදන්ති.
 අපරෙ පන “පබ්බාපෙනො පුබ්බෙ උපක්කමෙන පණ්ඩකභාවමාපන්නං සන්ධාය
 ‘උපසම්පන්නො නාසෙතබ්බො’ ති වුත්තං, උපසම්පන්නස්ස පන පච්ඡා
 උපක්කමෙන උපසම්පදාපි න විගච්ඡති” ති, තං න යුත්තං. යදග්ගෙන හි
 පබ්බාපෙනො පුබ්බෙ උපක්කමෙන අභබ්බො භොති, තදග්ගෙන පච්ඡාපි භොතීති
 විමංසිත්වා ගහෙතබ්බං.

ඉත්ථත්තාදි භාවො නත්ථි එතස්සාති අභාවකො. පබ්බාප්පා න වාරිතාති එත්ථ
 පබ්බාප්පාග්ගහණෙනෙව උපසම්පදාපි ගහිතා. තෙනාහ “යස්ස චෙත්ථ පබ්බාප්පා
 වාරිතා” තිආදි. තස්මිං යෙවස්ස පක්කෙ පබ්බාප්පා වාරිතාති එත්ථ පන
 අපණ්ඩකපක්කෙපි පබ්බාප්පාමත්තමෙව ලහති, උපසම්පදා පන තදාපි න වට්ටති,
 පණ්ඩකපක්කෙ පන ආගතො ලිඛිගනාසනය නාසෙතබ්බොති වෙදිතබ්බන්ති
 වුත්තං.

136. උභතොඛ්‍යඤ්ජනමස්ස අත්ථිති උභතොඛ්‍යඤ්ජනකොති ඉමිනා

අසමානාධිකරණවිසයො බාහිරත්ථසමාසොයං, පුරිමපදෙ ව විහත්තිඅලොපොති දස්සෙති. ඛ්‍යඤ්ජනන්ති වෙත්ථ පුරිසනිමිත්තං ඉත්ථිතිමිත්තඤ්ච අධිජ්ජෙතං. අථ උභතොඛ්‍යඤ්ජනකස්ස එකමෙව ඉන්ද්‍රියං හොති, උදාහු ද්වෙති? එකමෙව හොති, න ද්වෙ. කථං විඤ්ඤායතීති වෙ? “යස්ස ඉත්ථින්ද්‍රියං උජ්ජප්පති, තස්ස පුරිසින්ද්‍රියං උජ්ජප්පතීති, නො. යස්ස වා පන පුරිසින්ද්‍රියං උජ්ජප්පති, තස්ස ඉත්ථින්ද්‍රියං උජ්ජප්පතීති, නො” ති (යම. 3.ඉන්ද්‍රියයමක.188) එකස්මිං සන්තානෙ ඉන්ද්‍රියභූතභාවද්වයස්ස උජ්ජත්තියා අභිධම්මෙ පටිසෙධිත්තත්තා, තඤ්ච ඛො ඉත්ථිඋභතොඛ්‍යඤ්ජනකස්ස ඉත්ථින්ද්‍රියං, පුරිසඋභතොඛ්‍යඤ්ජනකස්ස පුරිසින්ද්‍රියන්ති. යදි එවං දුතියඛ්‍යඤ්ජනස්ස අභාවො ආපජ්ජති ඉන්ද්‍රියඤ්ච ඛ්‍යඤ්ජනස්ස කාරණං වුත්තං, තඤ්ච තස්ස නත්ථිති? වුවුවතෙ – න තස්ස ඉන්ද්‍රියං දුතියඛ්‍යඤ්ජනකාරණං. කස්මා? සදා අභාවතො. ඉත්ථිඋභතොඛ්‍යඤ්ජනකස්ස හි යදා ඉත්ථියා රාගචිත්තං උජ්ජප්පති, තදා පුරිසඛ්‍යඤ්ජනං පාකටං හොති, ඉත්ථිඛ්‍යඤ්ජනං පටිච්ඡන්තං ගුළ්හං හොති, තථා ඉතරස්ස ඉතරං. යදි ව තෙසං ඉන්ද්‍රියං දුතියඛ්‍යඤ්ජනකාරණං භවෙය්‍ය, සදාපි ඛ්‍යඤ්ජනද්වයං තිට්ඨෙය්‍ය, න පන තිට්ඨති, තස්මා වෙදිතබ්බමෙතං. “න තස්ස තං ඛ්‍යඤ්ජනකාරණං, කම්මසභායං පන රාගචිත්තමෙවෙත්ථ කාරණං” තිති. යස්මා වස්ස එකමෙව ඉන්ද්‍රියං හොති, තස්මා ඉත්ථිඋභතොඛ්‍යඤ්ජනකො සයම්පි ගබ්භං ගණ්හාති, පරම්පි ගණ්හාපෙති. පුරිසඋභතොඛ්‍යඤ්ජනකො පරං ගණ්හාපෙති, සයං පන න ගණ්හාතීති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.116) ආගතං.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.116) පන –

ඉත්ථිඋභතොඛ්‍යඤ්ජනකොති ඉත්ථින්ද්‍රියයුත්තො, ඉතරො පන පුරිසින්ද්‍රියයුත්තො. එකස්ස හි භාවද්වයං සහ න උජ්ජප්පති යමකෙ (යම. 3.ඉන්ද්‍රියයමක.188) පටික්ඛිත්තත්තා. දුතියඛ්‍යඤ්ජනං පන කම්මසභායෙන අකුසලචිත්තෙනෙව භාවරහිතං උජ්ජප්පති. පකතිත්ථිපුරිසානම්පි කම්මමෙව ඛ්‍යඤ්ජනලිඬිගානං කාරණං, න භාවො තස්ස කෙනචි පච්චයෙන පච්චයත්තස්ස පට්ඨානෙ අවුත්තත්තා. කෙවලං භාවසහිතානංයෙව ඛ්‍යඤ්ජනලිඬිගානං පචත්තදස්සනත්ථං අට්ඨකථාසු (ධ. ස. අට්ඨ. 632-633) “ඉත්ථින්ද්‍රියං පටිච්ච ඉත්ථිලිඬිගාදීනි” තිආදිනා ඉන්ද්‍රියස්ස ඛ්‍යඤ්ජනකාරණත්තෙන වුත්තං. ඉධ පන අකුසලබලෙන ඉන්ද්‍රියං විනාපි ඛ්‍යඤ්ජනං උජ්ජප්පතීති වෙදිතබ්බං. උභින්නම්පි වෙ තෙසං උභතොඛ්‍යඤ්ජනකානං. යදා ඉත්ථියා රාගො උජ්ජප්පති, තදා පුරිසඛ්‍යඤ්ජනං පාකටං හොති, ඉතරං පටිච්ඡන්තං. යදා පුරිසෙ රාගො උජ්ජප්පති, තදා ඉත්ථිඛ්‍යඤ්ජනං පාකටං හොති, ඉතරං පටිච්ඡන්තන්ති ආගතං.

137. ටෙය්‍යාය සංවාසො එතස්සාති ටෙය්‍යසංවාසකො. සො ව න

සංවාසමත්තස්සෙව ටෙන්නකො ඉධාධිජ්ජෙතො, අථ ඛො ලිඬිගස්ස තදුභයස්ස ව ටෙන්නකොපිති ආහ “තයො ටෙය්‍යසංවාසකා” තිආදි. න යථාචුඬ්ඨං වන්දනං සාදියතීති යථාචුඬ්ඨං හික්ඛුනං වා සාමණෙරානං වා වන්දනං න සාදියති. යථාචුඬ්ඨං වන්දනං සාදියතීති අත්තනා මුසාවාදං කත්වා දස්සිතවස්සානුරූපං යථාචුඬ්ඨං

වන්දනා සාදියි. හික්බවස්සගණනාදිකොති ඉමිනා න ඵකකම්මාදිකොව ඉධ සංවාසො නාමාති දස්සෙති.

138. රාජ...පෙ.... හයෙනාති ඵත්ථ හය-සද්දො පච්චෙකං යොජෙතඛබ්බො “රාජහයෙන දුබ්භික්ඛහයෙනා” තිආදිනා. සංවාසං නාධිවාසෙති, යාව සො සුද්ධමානසොති රාජහයාදිහි ගහිතලිඛිගතාය සො සුද්ධමානසො යාව සංවාසං නාධිවාසෙතිති අත්ථො. යො හි රාජහයාදිං විනා කෙවලං හික්බු වඤ්චෙත්වා තෙහි සද්ධිං සංවසිතුකාමතාය ලිඛිගං ගණ්හාති, සො අසුද්ධචිත්තතාය ලිඛිගග්ගහණෙනෙව ථෙය්‍යසංවාසකො නාම හොති. අයං පන තාදිසෙන අසුද්ධචිත්තෙන හික්බු වඤ්චෙතුකාමතාය අභාවතො යාව සංවාසං නාධිවාසෙති, තාව ථෙය්‍යසංවාසකො නාම න හොති. තෙනෙව “රාජහයාදිහි ගහිතලිඛිගානං ‘ගිහිමං සමණොති ජානන්තු’ ති වඤ්චනචිත්තෙ සතිපි හික්බුනං වඤ්චෙතුකාමතාය අභාවා දොසො න ජාතො” ති තිසුපි ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. කෙච් පන “වූපසන්තහයතා ඉධ සුද්ධචිත්තතා” ති වදන්ති, ඵවඤ්ච සති සො වූපසන්තහයො යාව සංවාසං නාධිවාසෙති, තාව ථෙය්‍යසංවාසකො න හොතිති අයමත්ථො විඤ්ඤායති. ඉමස්මිඤ්ච අත්ථෙ විඤ්ඤායමානෙ අවූපසන්තහයස්ස සංවාසසාදියනෙපි ථෙය්‍යසංවාසකො න හොතිති ආපජ්ජෙය්‍ය, න ච අට්ඨකථායං අවූපසන්තහයස්ස සංවාසසාදියනෙපි අථෙය්‍යසංවාසකතා දස්සිතා. සබ්බපාසණ්ඩියහත්තාති භුඤ්ජන්තොති ව ඉමිනා අවූපසන්තහයෙනෙපි සංවාසං අසාදියන්තෙනෙව හවිතඛිබන්ති දිපෙති. තෙනෙව තිසුපි ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං “යස්මා විහාරං ආගන්ත්වා සඬිසිකං ගණ්හන්තස්ස සංවාසං පරිහරිතුං දුක්කරං, තස්මා ‘සබ්බපාසණ්ඩියහත්තාති භුඤ්ජන්තො’ ති ඉදං වුත්තං” ති. තස්මා රාජහයාදිහි ගහිතලිඛිගතායෙවෙත්ථ සුද්ධචිත්තතාති ගහෙතඛබ්බං.

සබ්බපාසණ්ඩියහත්තාති සබ්බසාමයිකානං සාධාරණං කත්වා විථිවතුක්කාදිසු යපෙත්වා දාතඛබ්බන්තාති. කායපරිහාරියාති කායෙන පරිහරිතඛබ්බාති. අබ්භුග්ගච්ඡන්තිති අභිමුඛං ගච්ඡන්ති. කම්මන්තානුට්ඨානෙනාති කසිගොරක්ඛාදිකම්මාකරණෙන. තදෙව පත්තචීවරං ආදාය විහාරං ගච්ඡන්ති විවරාති නිවාසනපාරුපනවසෙන ආදාය, පත්තඤ්ච අංසකුටෙ ලග්ගෙත්වා විහාරං ගච්ඡති.

නාපි සයං ජානාතිති “යො ඵවං පබ්බජති, සො ථෙය්‍යසංවාසකො නාම හොති” ති වා “ඵවං කාතුං න ලහති” ති වා “ඵවං පබ්බජිතො සමණො නාම න හොති” ති වා න ජානාති. යො ඵවං පබ්බජති, සො ථෙය්‍යසංවාසකො නාම හොතිති ඉදං පන නිදස්සනමත්තං. අනුපසම්පන්නකාලෙයොති ඉමිනා උපසම්පන්නකාලෙ සුත්වා සවෙපි නාරොවෙති, ථෙය්‍යසංවාසකො න හොතිති දිපෙති.

සික්ඛං අප්පච්චක්ඛාය...පෙ.... ථෙය්‍යසංවාසකො න හොතිති ඉදං හික්බුහි දිත්තලිඛිගස්ස අපරිච්චත්තන්තා න ලිඛිගත්ථෙන්නකො හොති, ලිඛිගානුරුපස්ස සංවාසස්ස සාදිතන්තා නාපි සංවාසත්ථෙන්නකො හොතිති වුත්තං. ඵකො හික්බු

කාසායෙ සඋස්සාහොව ඔදාතං නිවාසෙත්වාති එත්ථාපි ඉදමෙව කාරණං දට්ඨබ්බං. පරතො “සාමණෙරො සලිඬගෙ යීතො”තිආදිනා සාමණෙරස්ස චුත්තවිධානෙසුපි අට්ඨාසංවාසපක්කො අයමෙව නයො. “භික්ඛුනියාපි එසෙව නයො”ති චුත්තමෙවත්ථං “සාපි ගිහිභාවං පත්ථයමානා”තිආදිනා විභාවෙති.

සවෙ කොච්චු චුඬ්ඨපබ්බජිතොති සාමණෙරං සන්ධාය චුත්තං. මහාපෙළාදීසුති එතෙන ගිහිසත්තකං දස්සිතං. සාමණෙරපටිපාටියා...පෙ.... ට්ඨාසංවාසකො න භොතීති එත්ථ කිඤ්චාපි ට්ඨාසංවාසකො න භොති, පාරාජිකං පන ආපජ්ජති යෙව. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙවාති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.110) චුත්තං.

විමතිවිනොදනියං (වී. වී. ටී. මහාවග්ග 2.110) පන – ට්ඨාසාය ලිඬගග්ගණමත්තමිපි ඉධ සංවාසො එවාති ආහ “තයො ට්ඨාසංවාසකා”ති. න යථාචුඬ්ඨං වන්දනන්ති භික්ඛුනං සාමණෙරානං වා වන්දනං න සාදියති. යථාචුඬ්ඨං වන්දනන්ති අත්තනා මුසාවාදෙන දස්සිතවස්සක්කමෙන භික්ඛුනං වන්දනං සාදියති. දහරසාමණෙරො පන චුඬ්ඨසාමණෙරානං, දහරභික්ඛු ව චුඬ්ඨානං වන්දනං සාදියන්තොපි ට්ඨාසංවාසකො න භොති. ඉමස්මීං අත්ථෙති සංවාසත්ථෙතකත්ථෙ. භික්ඛුවස්සානීති ඉදං සංවාසත්ථෙතකෙ චුත්තපාඨවසෙන චුත්තං, සයමෙව පන පබ්බජිත්වා සාමණෙරවස්සානි ගණන්තොපි උභයත්ථෙතකො එව. න කෙවලඤ්ච පුරිසොව, ඉත්ථිපි භික්ඛුනිසු එවං පටිපජ්ජති, ට්ඨාසංවාසිකාව. ආදිකම්මිකාපි චෙත්ථ න මුච්චන්ති. උපසම්පන්නෙසු එව පඤ්ඤත්තාපත්තිං පටිච්ච ආදිකම්මිකා චුත්තා, තෙනෙවෙත්ථ ආදිකම්මිකොපි න මුත්තො.

රාජ...පෙ.... භයෙනාති එත්ථ භය-සද්දො පච්චෙකං යොජෙතබ්බො. යාව සො සුද්ධමානසොති “ඉමිනා ලිඬගෙන භික්ඛු වඤ්චෙත්වා තෙහි සංවසිස්සාමී”ති අසුද්ධචිත්තාභාවෙන සුද්ධචිත්තො. තෙන හි අසුද්ධචිත්තෙන ලිඬගෙ ගහිතමත්තෙ පච්ඡා භික්ඛුහි සහ සංවසතු වා මා වා, ලිඬගත්ථෙතකො භොති. පච්ඡා සංවසන්තොපි අහබ්බො හුත්වා සංවසති, තස්මා උභයත්ථෙතකොපි ලිඬගත්ථෙතකෙ එව පවිසතීති වෙදිතබ්බං. යො පන රාජාදිභයෙන සුද්ධචිත්තොව ලිඬගං ගහෙත්වා විවරන්තො පච්ඡා “භික්ඛුවස්සානි ගණන්වා ජීවස්සාමී”ති අසුද්ධචිත්තං උප්පාදෙති, සො චිත්තුප්පාදමත්තෙන ට්ඨාසංවාසකො න භොති සුද්ධචිත්තෙන ගහිතලිඬගත්තා. සවෙ පන සො භික්ඛුනං සන්තිකං ගන්ත්වා සාමණෙරවස්සගණනාදිං කරොති, තදා සංවාසත්ථෙතකො, උභයත්ථෙතකො වා භොතීති දට්ඨබ්බං. යං පන පරතො “සහ ධුරනික්කෙපෙන අයමිපි ට්ඨාසංවාසකොවා”ති චුත්තං, තං භික්ඛුහි සඬගම්ම සංවාසාධිවාසනවසෙන ධුරනික්කෙපං සන්ධාය චුත්තං. තෙන චුත්තං “සංවාසං නාධිවාසෙති, යාවා”ති, තස්ස තාව ට්ඨාසංවාසකො නාම න චුච්චතීති සම්බන්ධො දට්ඨබ්බො. එත්ථ ව චොරාදිභයං විනාපි කීළාධිප්පායෙන ලිඬගං ගහෙත්වා භික්ඛුනමිපි සන්තිකෙ පබ්බජිතාලයං දස්සෙත්වා වන්දනාදිං අසාදියන්තොපි “සොහති නු ඛො මෙ

පබ්බජිතලිඪග්’ නීතිආදිනා සුද්ධචිත්තෙන ගණිතනොපි ථෙය්‍යසංවාසකො න හොතීති දට්ඨබ්බං.

සබ්බපාසණ්ඩියහත්තානීති සබ්බසාමයිකානං සාධාරණං කත්වා පඤ්ඤත්තානි හත්තානි. ඉදඤ්ච භික්ඛුනඤ්ඤෙච නියමිතහත්තග්ගහණෙ සංවාසොපි සම්භවෙය්‍යාති සබ්බසාධාරණහත්තං වුත්තං. සංවාසං පන අසාදිගිත්වා අභික්ඛුකච්ඡාරාදිසු විහාරහත්තාදීනි භුඤ්ජන්තොපි ථෙය්‍යසංවාසකො න හොති එව. කම්මන්තානුට්ඨානෙනාති කසිආදිකම්මාකරණෙන. පත්තචීවරං ආදායාති භික්ඛුලිඪගවසෙන සරීරෙන ධාරෙත්වා.

යො එවං පබ්බජති, සො ථෙය්‍යසංවාසකො නාම හොතීති ඉදං නිදස්සනමත්තං. “ථෙය්‍යසංවාසකො” ති පන නාමං අජානන්තොපි “එවං කාතුං න වට්ටති” ති වා “කරොන්තො සමණො නාම න හොතී” ති වා “යදි ආරොචෙස්සාමි, ඡඩ්ඛයිස්සන්ති ම” නීති වා “යෙන කෙනචි පබ්බජ්ජා මෙ න රුහති” ති ජානාති, ථෙය්‍යසංවාසකො හොති. යො පන පට්ඨං “පබ්බජ්ජා එවං මෙ ගහිතා” ති සඤ්ඤී කෙවලං අත්තරා අත්තනො සෙනවත්ථනිවාසනාදිවිජ්ජකාරං පකාසෙතුං ලජ්ජන්තො න කට්ඨෙති, සො ථෙය්‍යසංවාසකො න හොති. අනුපසම්පන්නකාලෙයෙවාති එත්ථ අවධාරණෙන උපසම්පන්නකාලෙ ථෙය්‍යසංවාසකලක්ඛණං ඤත්වා වඤ්චනායපි නාරොචෙති, ථෙය්‍යසංවාසකො න හොතීති දීපෙති. සො හි සුද්ධචිත්තෙන ගහිතලිඪගත්තා ලිඪගත්ථෙතකො න හොති, ලද්ධුපසම්පදත්තා තදනුගුණස්සෙව සංවාසස්ස සාදිතත්තා සංවාසත්ථෙතකොපි න හොති. අනුපසම්පන්නො පන ලිඪගත්ථෙතකො හොති, සංවාසාරහස්ස ලිඪගස්ස ගහිතත්තා සංවාසසාදියනමත්තෙන සංවාසත්ථෙතකො හොති.

සලිඪගෙ ධීතොති සලිඪගභාවෙ ධීතො. ථෙය්‍යසංවාසකො න හොතීති භික්ඛුහි දින්නලිඪගස්ස අපරිච්චත්තත්තා ලිඪගත්ථෙතකො න හොති. භික්ඛුපටිඤ්ඤාය අපරිච්චත්තත්තා සංවාසත්ථෙතකො න හොති. යං පන මාතිකාට්ඨකථායං (කඩ්ඛා. අට්ඨ. පට්ඨපාරාජිකවණ්ණනා) “ලිඪගානුරූපස්ස සංවාසස්ස සාදිතත්තා නාපි සංවාසත්ථෙතකො” ති කාරණං වුත්තං, තම්පි ඉදමෙව කාරණං සන්ධාය වුත්තං. ඉතරථා සාමණෙරස්සාපි භික්ඛුවස්සගණනාදිසු ලිඪගානුරූපසංවාසො එව සාදිතොති සංවාසත්ථෙතකතා න සියා භික්ඛුහි දින්නලිඪගස්ස උභින්නම්පි සාධාරණත්තා. යථා චෙත්ථ භික්ඛු, එවං සාමණෙරොපි පාරාජිකං සමාපන්නො සාමණෙරපටිඤ්ඤාය අපරිච්චත්තත්තා සංවාසත්ථෙතකො න හොතීති වෙදිතබ්බො. සොහතීති සම්පට්ඨිත්වාති කාසාවධාරණෙ ධුරං නික්ඛිපිත්වා ගිහිභාවං සම්පට්ඨිත්වා.

සචෙ කොච්චි වුඩ්ඪපබ්බජිතොති සාමණෙරං සන්ධාය වුත්තං. මහාපෙළාදිසුති විලිවාදිමයෙසු සරද්ථාරෙසු යපිතෙසු හත්තභාජනවිසෙසෙසු. එතෙන විහාරෙ භික්ඛුහි සද්ධිං වස්සගණනාදිනං අකරණං දස්සෙතීති වුත්තං.

139. තිත්ථියපක්කන්තකකථායං තෙසං ලිඛිගෙ ආදින්නමත්තෙ
 තිත්ථියපක්කන්තකො භොතිති “තිත්ථියො භවිස්සාමි”ති ගතස්ස
 ලිඛිගග්ගහණෙනෙව තෙසං ලද්ධිපි ගහිතායෙව භොතිති කත්වා චුත්තං. කෙනචි පන
 “තෙසං ලිඛිගෙ ආදින්නමත්තෙ ලද්ධියා ගහිතායපි අග්ගහිතායපි
 තිත්ථියපක්කන්තකො භොති”ති චුත්තං, තං න ගහෙතඛිං. න හි “තිත්ථියො
 භවිස්සාමි”ති ගතස්ස ලිඛිගසම්පට්ච්ඡන්තො අඤ්ඤං ලද්ධිග්ගහණං නාම අත්ථි.
 ලිඛිගසම්පට්ච්ඡන්තෙනෙව හි සො ගහිතලද්ධිකො භොති. තෙනෙව “විමංසනත්ථං
 කුසවීරාදීනි...පෙ.... යාව න සම්පට්ච්ඡති, තාව තං ලද්ධි රක්ඛති,
 සම්පට්ච්ඡන්තමත්තෙ තිත්ථියපක්කන්තකො භොති”ති චුත්තං. නග්ගොව ආජීවකානං
 උපස්සයං ගච්ඡති, පදවාරෙ පදවාරෙ දුක්කටන්ති “ආජීවකො භවිස්ස”න්ති
 අසුද්ධවිත්තෙන ගමනපච්චයා දුක්කටං චුත්තං. නග්ගෙන හුත්වා ගමනපච්චයාපි
 පදවාරෙ දුක්කටා න මුච්චතියෙවාති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථං. ටී. මහාවග්ග 3.110)
 චුත්තං.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.110) පන –
 තිත්ථියපක්කන්තකාදිකථාසු තෙසං ලිඛිගෙ ආදින්නමත්තෙති විමංසාදිඅධිප්පායං
 විනා “තිත්ථියො භවිස්සාමි”ති සන්නිට්ඨානවසෙන ලිඛිගෙ කායෙන ධාරිතමත්තෙ.
 සයමෙවාති තිත්ථියානං සන්නිකං අගන්ත්වා සයමෙව සඛිසාරාමෙපි කුසවීරාදීනි
 නිවාසෙති. ආජීවකො භවිස්සන්ති...පෙ.... ගච්ඡතිති ආජීවකානං සන්නිකෙ තෙසං
 පඛිඛන්තවිධිනා “ආජීවකො භවිස්සාමි”ති ගච්ඡති. තස්ස හි තිත්ථියභාවුපගමනං පති
 සන්නිට්ඨානෙ විජ්ජමානෙපි “ගන්ත්වා භවිස්සාමි”ති පරිකප්පිතත්තා පදවාරෙ
 දුක්කටමෙව චුත්තං. දුක්කටන්ති පාළියා අචුත්තෙපි මෙථුනාදිසු
 චුත්තපුබ්බපයොගදුක්කටානුලොමතො චුත්තං. එතෙන ච සන්නිට්ඨානවසෙන
 ලිඛිගෙ සම්පට්ච්ඡිතෙ පාරාජිකං, තතො පුරිමපයොගෙ ථුල්ලච්චයඤ්ච
 චත්තඛිංමෙව. ථුල්ලච්චයක්ඛණෙ නිවත්තන්තොපි ආපත්තිං දෙසාපෙත්වා මුච්චති
 එවාති දට්ඨඛිං. යථා චෙත්ථ, එවං සඛිසහෙදෙපි ලොහිතුප්පාදෙපි හික්ඛුනං
 පුබ්බපයොගාදිසු දුක්කටථුල්ලච්චයපාරාජිකාහි මුච්චනසීමා ච වෙදිතඛිං.
 සාසනවිරුද්ධතායෙත්ථ ආදිකම්මිකානම්පි අනාපත්ති න චුත්තා. පඛිඛන්තයාපි
 අභබ්බතාදස්සනත්ථං පනෙතෙ අඤ්ඤෙ ච පාරාජිකකණ්ඩෙ විසුං සික්ඛාපදෙන
 පාරාජිකාදිං අදස්සෙත්වා ඉධ අභබ්බෙසු එව චුත්තාති වෙදිතඛිං.

තං ලද්ධිති තිත්ථියවෙසෙ සෙට්ඨභාවග්ගහණමෙව සන්ධාය චුත්තං. තෙසඤ්චි
 තිත්ථියානං සස්සතාදිග්ගාහං ගණ්හන්තොපි ලිඛිගෙ අසම්පට්ච්ඡිතෙ
 තිත්ථියපක්කන්තකො න භොති, තං ලද්ධිං අග්ගහෙත්වාපි “එතෙසං චතවරියා
 සුන්දරා”ති ලිඛිගං සම්පට්ච්ඡන්තො තිත්ථියපක්කන්තකො භොති එව. ලද්ධියා
 අභාවෙනාති හික්ඛුභාවෙ සාලයතාය තිත්ථියභාවුපගමනලද්ධියා අභාවෙන. එතෙන
 ච ආපදාසු කුසවීරාදිං පාරුපන්තස්සපි නග්ගස්ස විය අනාපත්තිති දස්සෙති.
 උපසම්පන්නහික්ඛුනා කථිතොති එත්ථ සඛිසහෙදකොපි උපසම්පන්නහික්ඛුනාව
 කථිතො, මාතුසාතකාදයො පන අනුපසම්පන්නෙනාතිපි දට්ඨඛින්නති ආගතං.

140. තිරවිජානකථායං “යො කොච්ඡි අමනුස්සජාතියො, සබ්බොව ඉමස්මිං අත්ථෙ තිරවිජානගතොති වෙදිතබ්බො”ති එතෙන එසො මනුස්සජාතියො එව භගවතො සාසනෙ පබ්බජිතුං වා උපසම්පජ්ජිතුං වා ලහති, න තතො අඤ්ඤාති දීපෙති. තෙනාහ භගවා “තුම්හෙ බොත්ථ නාගා අවිරුළුහිධම්මා ඉමස්මිං ධම්මචිනයෙ”ති (මහාව. 111).

141. ආනන්තරියකථායං තිරවිජානාදිඅමනුස්සජාතීතො මනුස්සජාතිකානඤ්ඤෙව පුත්තෙසු මෙත්තාදයොපි තික්ඛවිසදා භොන්ති ලොකුත්තරගුණා වියාති ආහ “මනුස්සිත්ථිභූතා ජනිකා මාතා”ති. යථා මනුස්සානඤ්ඤෙව කුසලපවත්ති තික්ඛවිසදා, එවං අකුසලපවත්තිහි ආහ “සයම්පි මනුස්සජාතිකෙනෙවා”තිආදි. අථ වා යථා සමානජාතියස්ස විකොපනෙ කම්මං ගරුතරං, න තථා විජාතියස්සාති ආහ “මනුස්සිත්ථිභූතා”ති. පුත්තසම්බන්ධෙන මාතුපිතුසමඤ්ඤා, දත්තකිත්තිමාදිවසෙනපි පුත්තවොහාරො ලොකෙ දිස්සති, සො ව බො පරියායතොති නිජපරියායසිද්ධතං දස්සෙතුං “ජනිකා මාතා”ති වුත්තං. යථා මනුස්සත්තභාවෙ ධීතස්සෙව කුසලධම්මානං තික්ඛවිසදසුරභාවාපත්ති යථා තං තිණ්ණම්පි බොධිසත්තානං බොධිත්තයතිබ්බත්තියං, එවං මනුස්සත්තභාවෙ ධීතස්සෙව අකුසලධම්මානම්පි තික්ඛවිසදසුරභාවාපත්තිහි ආහ “සයම්පි මනුස්සජාතිකෙනෙවා”ති. ආනන්තරියෙනාති එත්ථ වුත්තිඅනන්තරං නිරයෙ පටිසන්ධිඵලං අනන්තරං නාම, තස්මිං අනන්තරෙ ජනකත්තෙන නියුත්තං ආනන්තරියං, තෙන. අථ වා වුත්තිඅනන්තරං ඵලං අනන්තරං නාම, තස්මිං අනන්තරෙ නියුත්තං, තත්තිබ්බත්තෙනෙව අනන්තරකරණසීලං, අනන්තරජපයොජනං වා ආනන්තරියං, තෙන ආනන්තරියෙන මාතුසාතකකම්මෙන. පිතුසාතකෙපි “යෙන මනුස්සභූතො ජනකො පිතා සයම්පි මනුස්සජාතිකෙනෙව සතා සඤ්චිච්ච ජීවිතා වොරොපිතො, අයං ආනන්තරියෙන පිතුසාතකකම්මෙන පිතුසාතකො”තිආදිනා සබ්බං වෙදිතබ්බන්ති ආහ “පිතුසාතකෙපි එසෙව නයො”ති.

පරිවත්තිතලිඛගම්පි මාතරං වා පිතරං වා ජීවිතා වොරොපෙන්තස්ස ආනන්තරියකම්මං භොතියෙව. සතිපි හි ලිඛගපරිවත්තෙ සො එව එකකම්මතිබ්බත්තො භවඛගජ්ජන්ධො ජීවිතජ්ජන්ධො, න අඤ්ඤාති. යො පන සයං මනුස්සො තිරවිජානභූතං පිතරං වා මාතරං වා, සයං වා තිරවිජානභූතො මනුස්සභූතං, තිරවිජානොයෙව වා තිරවිජානභූතං ජීවිතා වොරොපෙති, තස්ස කම්මං ආනන්තරියං න භොති, භාරියං පන භොති, ආනන්තරියං ආහච්චෙව තිට්ඨති. එළකචතුක්කං සඬගාමචතුක්කං වොරචතුක්කඤ්චෙත්ථ කථෙතබ්බං. “එළකං මාරෙමි”ති අභිසන්ධිනාපි හි එළකට්ඨානෙ ධීතං මනුස්සො මනුස්සභූතං මාතරං වා පිතරං වා මාරෙත්තො ආනන්තරියං ඵුසති මරණාධිජපායෙනෙව ආනන්තරියවත්ථුනො විකොපිතත්තා. එළකාභිසන්ධිනා, පන මාතාපිතිඅභිසන්ධිනා වා එළකං මාරෙත්තො ආනන්තරියං න ඵුසති ආනන්තරියවත්ථුනො අභාවතො. මාතාපිතිඅභිසන්ධිනා මාතාපිතරො මාරෙත්තො ඵුස්සතෙව. එස නයො ඉතරස්මිම්පි චතුක්කද්වයෙ. යථා ව මාතාපිතුසු, එවං අරහන්තෙසු එතානි චතුක්කානි වෙදිතබ්බානි. සබ්බත්ථ හි පුරිමං අභිසන්ධිවිත්තං අජ්ජමාණං, වධකචිත්තං, පන

තදාරම්මණජීවිතින්දියඤ්ච පමාණං. කතානන්තරියකම්මො ව “තස්ස කම්මස්ස විපාකං පටිබාහෙස්සාමී”ති සකලචක්කවාළං මහාවෙනියජ්ජමාණෙනි කඤ්චනාටුපෙහි පුරෙත්වාපි සකලචක්කවාළං පුරෙත්වා නිසින්තස්ස හික්ඛුසඬ්ඨස්ස මහාදානං දත්වාපි බුද්ධස්ස භගවතො සඬ්ඨාපිකණ්ණං අමුඤ්චන්තො විවරිත්වාපි කායස්ස හෙදා නිරයමෙව උපපජ්ජති, පබ්බජ්ජඤ්ච න ලහති. පිතුසාතකෙ වෙසියා පුත්තොති උපලක්ඛණමත්තං, කුලින්ථියා අතිවාරිනියා පුත්තොපි අත්තනො පිතරං අජානිත්වා සාන්තෙන්තොපි පිතුසාතකොව හොති.

අරහන්තසාතකකම්මෙ අවසෙසන්ති අනාගාමීආදිකං. අයමෙත්ථ සඬ්ඨෙපො, විත්ථාරො පන තතියපාරාජිකවණ්ණනාතො ගහෙනබ්බො.

“දුට්ඨචිත්තෙනා”ති චුත්තමෙවත්ථං විභාවෙති “වධකචිත්තෙනා”ති. වධකවෙනනාය හි දුස්සිතං චිත්තං ඉධ දුට්ඨචිත්තං නාම. ලොහිතං උජ්ජාදෙතීති එත්ථ තථාගතස්ස අභෙජ්ජකායනාය පරුපක්කමෙන වම්මච්ඡෙදං කත්වා ලොහිතපශ්ඨරණං නාම නත්ථී, සරීරස්ස පන අන්තොයෙව එකස්මිං යානෙ ලොහිතං සමොසරති, ආසාතෙන පකුජ්ජමානං සඤ්චිතං හොති. දෙවදත්තෙන පවිද්ධසිලතො හිජ්ජිත්වා ගතා සක්ඛලිකාපි තථාගතස්ස පාදන්තං පහරි, ඵරසුනා පහටො විය පාදො අන්තොලොහිතොයෙව අහොසි. ජීවකො පන තථාගතස්ස රුචියා සත්ථකෙන වම්මං ඡින්දිත්වා තම්භා යානා දුට්ඨලොහිතං නීහරිත්වා ඵාසුමකාසි, තෙනස්ස පුඤ්ඤකම්මමෙව අහොසි. තෙනාහ “ජීවකො වියා”තිආදි.

අථ යෙ පරිනිබ්බුතෙ තථාගතෙ වෙනියං භින්දන්ති, බොධිං ඡින්දන්ති, ධාතුම්හි උපක්කමන්ති, තෙසං කිං හොතීති? භාරියං කම්මං හොති ආනන්තරියසද්දිසං. සධාතුකං පන ථූපං වා පටිමං වා බාධමානං බොධිසාධං ඡින්දිතුං වට්ටති. සවෙපි තත්ථ නිලීනා සකුණා වෙනියෙ වච්චං පාතෙන්ති, ඡින්දිතුං වට්ටතියෙව. පරිභොගවෙනියතො හි සරීරවෙනියං ගරුතරං. වෙනියවත්ථුං භින්දිත්වා ගච්ඡන්තෙ බොධිමූලෙපි ඡින්දිත්වා හරිතුං වට්ටති. යා පන බොධිසාධා බොධිසරං බාධති, තං ගෙහරක්ඛණත්ථං ඡින්දිතුං න ලහති. බොධිඅත්ථාය හි ගෙහං, න ගෙහත්ථාය බොධි. ආසනසරෙපි එසෙව නයො. යස්මිං පන ආසනසරෙ ධාතු නිහිතා හොති, තස්ස රක්ඛණත්ථාය තං සාධං ඡින්දිතුං වට්ටති. බොධිජග්ගනත්ථං ඔජොහරණසාධං වා පුනිට්ඨානං වා ඡින්දිතුං වට්ටතියෙව, සත්ථු රුපකායපටිජග්ගෙන විය පුඤ්ඤම්පි හොති.

සඬ්ඨසහෙදෙ වතුන්තං කම්මානන්ති අපලොකනාදීනං වතුන්තං කම්මානං. අයං සඬ්ඨසහෙදකොති පකතත්තං හික්ඛුං සන්ධාය චුත්තං. පුබ්බෙ එව පාරාජිකං සමාපන්නො වා වත්ථාදිදොසෙන විපන්නුපසම්පදො වා සඬ්ඨං භින්දන්තොපි ආනන්තරියං න ථූසති, සඬ්ඨො පන භින්තොව හොති, පබ්බජ්ජා චස්ස න වාරිතාති දට්ඨබ්බං.

හික්බිතිදූසනෙ ඉව්ඡමානන්ති ඔදානවත්ථවසනං ඉව්ඡමානං. තෙනෙවාහ
 “ගිහිභාවෙ සම්පට්ච්ඡිකමත්තෙයෙවා”ති. නෙව පබ්බජ්ජා අත්ථිති යොජනා. යො ව
 පටික්ඛිත්තෙ අහබ්බෙ ව පුග්ගලෙ ඤාත්වා පබ්බාජෙති, උපසම්පාදෙති වා, දුක්කටං.
 අජානන්තස්ස සබ්බත්ථ අනාපත්තීති වෙදිතබ්බං.

142. ගබ්භමාසෙහි සද්ධිං වීසති වස්සානි අස්සානි ගබ්භවීසො.
 භායනවඩ්ඪනන්ති ගබ්භමාසෙසු අධිකෙසු උත්තරි භායනං, ඌනෙසු වඩ්ඪනන්ති
 වෙදිතබ්බං. එකුනවීසතිවස්සන්ති ද්වාදස මාසෙ මාතුකුච්ඡිස්මිං වසිත්වා
 මහාපවාරණාය ජාතකාලතො පටියාය එකුනවීසතිවස්සං. පාටිපදදිවසෙති
 පච්ඡිමිකාය වස්සුපගමනදිවසෙ. “තිංසරත්තිදිවො මාසො”ති (අ. නි. 3.71; 8.43;
 විහ. 1023) වචනතො “වත්තාරො මාසා පරිභායන්ති”ති වුත්තං. වස්සං
 උක්කඩ්ඪන්ති වස්සං උද්ධං කඩ්ඪන්ති, තතියසංචච්ඡරෙ එකමාසස්ස අධිකත්තා
 මාසපරිච්ඡනවසෙන වස්සං උද්ධං කඩ්ඪන්ති අත්ථො, තස්මා තතියො
 සංචච්ඡරො තෙරසමාසිකො හොති. සංචච්ඡරස්ස පන ද්වාදසමාසිකත්තා අට්ඨාරසසු
 වස්සෙසු අධිකමාසෙ විසුං ගහෙත්වා “ඡ මාසා වඩ්ඪන්ති”ති වුත්තං. තතොති
 ඡමාසතො. නික්කඩ්ඪා හුත්වාති අධිකමාසෙහි සද්ධිං පරිපුණ්ණවීසතිවස්සන්තා
 නිබ්බෙමතිකා හුත්වා. යං පන වුත්තං තිසුපි ගණ්ඨිපදෙසු “අට්ඨාරසන්තංයෙව
 වස්සානං අධිකමාසෙ ගහෙත්වා ගණිතත්තා සෙසවස්සද්වයස්සපි අධිකදිවසානි
 හොන්ති, තානි අධිකදිවසානි සන්ධාය ‘නික්කඩ්ඪා හුත්වා’ති වුත්තං”න්ති, තං න
 ගහෙතබ්බං. න හි ද්විසු වස්සෙසු අධිකදිවසානි නාම විසුං උපලබ්භන්ති තතියෙ
 වස්සෙ වස්සුක්කඩ්ඪනවසෙන අධිකමාසෙ පරිච්චත්තෙයෙව
 අතිරෙකමාසසම්භවතො, තස්මා ද්විසු වස්සෙසු අතිරෙකදිවසානි විසුං න
 සම්භවන්ති.

“තෙ ද්වෙ මාසෙ ගහෙත්වා වීසති වස්සානි පරිපුණ්ණානි හොන්ති”ති කස්මා
 වුත්තං, එකුනවීසතිවස්සමිති ව පුන අපරස්මිං වස්සෙ පක්ඛිත්තෙ වීසති වස්සානි
 පරිපුණ්ණානි හොන්තිති ආහ “එත්ථ පන...පෙ.... වුත්තං”න්ති. අනෙකත්ථත්තා
 නිපාතානං පන-සද්දො හිසද්දත්ථො, එත්ථ හිති වුත්තං හොති. ඉදඤ්ඨි
 වුත්තස්සෙවත්ථස්ස සමත්ථනවසෙන වුත්තං. ඉමිනා ව ඉමං දිපෙති – යං වුත්තං
 “එකුනවීසතිවස්සං සාමණෙරං නික්ඛමනියපුණ්ණමාසිං අතික්කමම පාටිපදදිවසෙ
 උපසම්පාදෙන්නි”ති, තත්ථ ගබ්භමාසෙපි ගහෙත්වා ද්විහි මාසෙහි
 අපරිපුණ්ණවීසතිවස්සං සන්ධාය “එකුනවීසතිවස්ස”න්ති වුත්තං, තස්මා
 අධිකමාසෙසු ද්විසු ගහිතෙසු එව වීසති වස්සානි පරිපුණ්ණානි නාම හොන්තිති.
 තස්මාති යස්මා ගබ්භමාසාපි ගණනූපගා හොන්ති, තස්මා. එකවීසතිවස්සො හොතිති
 ජාතදිවසතො පටියාය වීසතිවස්සො සමානො ගබ්භමාසෙහි සද්ධිං එකවීසතිවස්සො
 හොති. අඤ්ඤං උපසම්පාදෙතීති උපජ්ඣායො, කම්මවාචාවරියො වා හුත්වා
 උපසම්පාදෙතීති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පාවිත්තිය 3.406) ආගතං.

ගබ්භෙ සයිතකාලෙන සද්ධිං වීසතිමං වස්සං පරිපුණ්ණමස්සානි ගබ්භවීසො.
 නික්ඛමනියපුණ්ණමාසීති සාවණමාසස්ස පුණ්ණමියා ආසාළ්භිපුණ්ණමියා

අනන්තරපුණ්ණම්. පාටිපදදිවසෙති පච්ඡිමිකාය වස්සුපනායිකාය, ද්වාදස මාසෙ මාතුකුච්ඡිස්මිං වසිත්වා මහාපචාරණාය ජාතං උපසම්පාදෙන්තීති අත්ථො. “තිංසරත්තිදිවො මාසො, ද්වාදසමාසිකො සංවච්ඡරො”ති වචනතො “චත්තාරො මාසා පරිභායන්ති”ති වුත්තං. වස්සං උක්කඨ්ඨන්තීති වස්සං උද්ධං කඨ්ඨන්ති, “එකමාසං අධිකමාසො”ති ඡඨධෙත්වා වස්සං උපගච්ඡන්තීති අත්ථො, තස්මා තතියො තතියො සංවච්ඡරො තෙරසමාසිකො හොති. තෙ ද්වෙ මාසෙ ගහෙත්වාති නික්ඛමනීයපුණ්ණමාසතො යාව ජාතදිවසභූතා මහාපචාරණා, තාව යෙ ද්වෙ මාසා අනාගතා, තෙසං අත්ථාය අධිකමාසතො උද්ධෙ ද්වෙ මාසෙ ගහෙත්වා. තෙනාහ “යො පචාරෙත්වා විසතිවස්සො හවිස්සති”තිආදි. “නික්කඨ්ඨා හුත්වා”ති ඉදං අට්ඨාරසන්නං වස්සානං එව අධිකමාසෙ ගහෙත්වා තතො විසතියා වස්සෙසුපි වාතුද්දසීනං අත්ථාය චතුන්නං මාසානං පරිභාපනෙන සබ්බථා පරිපුණ්ණවිසතිවස්සනං සන්ධාය වුත්තං.

පචාරෙත්වා විසතිවස්සො හවිස්සතිති මහාපචාරණාදිවසෙ අතික්කන්තෙ ගබ්භවස්සෙන සහ විසතිවස්සො හවිස්සතිති අත්ථො. තස්මාති යස්මා ගබ්භමාසාපි ගණනුපගා හොන්ති, තස්මා. එකවිසතිවස්සොති ජාතියා විසතිවස්සං සන්ධාය වුත්තං. අඤ්ඤං උපසම්පාදෙතීති උපජ්ඣායො, ආචරියො වා හුත්වා උපසම්පාදෙති. සොපීති උපසම්පාදෙන්තොපි අනුපසම්පන්නොති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාචිත්තිය 2.406) ආගතං.

එත්ථ සියා – අට්ඨකථාටීකාසු “අට්ඨාරසසු වස්සෙසු ඡ මාසා වඨ්ඨන්ති”ති වුත්තං, ඉදානි පන “එකුනවිසතියා වස්සෙසු සත්ත මාසා අධිකා”ති වදන්ති, කථමෙත්ථ විඤ්ඤාතබ්බන්ති? වුවවතෙ – අට්ඨකථාටීකාසු සාසනවොභාරෙන ලොකියගතිං අනුපගම්ම තිසු තිසු සංවච්ඡරෙසු මාසඡඨ්ඨිනං ගහෙත්වා “අට්ඨාරසසු වස්සෙසු ඡ මාසා වඨ්ඨන්ති”ති වුත්තං, ඉදානි පන වෙදවොභාරෙන චන්දසුරියගතිසඨ්ඨාතං තිථිං ගහෙත්වා ගණෙන්නො “එකුනවිසතියා වස්සෙසු සත්ත මාසා අධිකා”ති වදන්තීති, තං වස්සුපනායිකකථායං ආවි හවිස්සති.

143. මාතා වා මතා හොතීති සම්බන්ධො. සොයෙවාති පබ්බජ්ජාපෙක්ඛො එව.

144. “එකසීමායඤ්ච අඤ්ඤෙපි භික්ඛු අත්ථීති ඉමිනා එකසීමායං භික්ඛුමහි අසති හණ්ඩුකම්මාරොවනකිච්චං නත්ථීති දස්සෙති. ඛණ්ඩසීමාය වා යත්වා නදීසමුද්දාදීනි වා ගන්ත්වා පබ්බාපෙතබ්බොති එතෙන සබ්බෙ සීමට්ඨකහික්ඛු ආපුච්ඡතබ්බා, අනාපුච්ඡා පබ්බාපෙතුං න වට්ටතීති දීපෙති.

145. අනාමට්ඨපිණ්ඩපාතන්ති අග්ගහිතඅග්ගං පිණ්ඩපාතං. සාමණෙරභාගසමකො ආමිසභාගොති එත්ථ කිඤ්චාපි සාමණෙරානං ආමිසභාගස්ස සමකමෙව දියමානත්තා විසුං සාමණෙරභාගො නාම නත්ථී, හෙට්ඨා ගච්ඡන්තං පන හත්තං කදාපි මන්දං භවෙය්‍ය, තස්මා උපරි අග්ගහෙත්වා සාමණෙරපාළියාව ගහෙත්වා දාතබ්බොති අධිප්පායො. නියතපබ්බජ්ජස්සෙව වායං භාගො දියති.

තෙතෙව “අපක්කං පත්ත”න්තිආදි වුත්තං. අඤ්ඤා වා භික්ඛු දාතුකාමා භොන්තිති සම්බන්ධො.

146. සයං පබ්බාපෙතබ්බොති කෙසච්ඡෙදනාදීති සයං කරොන්තෙන
පබ්බාපෙතබ්බො. කෙසච්ඡෙදනං කාසායච්ඡාදනං සරණදානන්ති හි ඉමානි තිණි
කරොන්තො “පබ්බාපෙතී”ති වුච්චති, තෙසු එකං ද්වෙ වාපි කරොන්තො තථා
වොහරීයනියෙව, තස්මා එතං පබ්බාපෙතීති කෙසච්ඡෙදනං කාසායච්ඡාදනාඤ්ච
සන්ධාය වුත්තං. උපජ්ඣායං උද්දිස්ස පබ්බාපෙතීති එත්ථාපි එසෙව නයො.
බණ්ඩසීමං නෙත්වාති භණ්ඩුකම්මාරොචනපරිහරණත්ථං වුත්තං. තෙන සහික්ඛුකෙ
විහාරෙ අඤ්ඤාමිපි “එතස්ස කෙසෙ ඡන්දා”ති වත්තුං න වට්ටති. පබ්බාපෙත්වාති
කෙසච්ඡෙදනං සන්ධාය වදති. භික්ඛුනො අඤ්ඤා පබ්බාපෙතුං න ලහතීති
සරණදානං සන්ධාය වුත්තං. තෙතෙවාහ “සාමණෙරො පනා”තිආදීති
සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ ටී. මහාවග්ග 3.34) ආගතං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී.
මහාවග්ග 2.34) පන – සයං පබ්බාපෙතබ්බොති එත්ථ “කෙසමස්සු
ඔහාරෙත්වා”තිආදිවචනතො කෙසච්ඡෙදනකාසායච්ඡාදනසරණදානානි පබ්බපනං
නාම, තෙසු පච්ඡිමද්වයං භික්ඛුහි එව කාතබ්බං, කාරෙතබ්බං වා. පබ්බාපෙතීති ඉදං
තිවිධමිපි සන්ධාය වුත්තං. **බණ්ඩසීමං නෙත්වාති** භණ්ඩුකම්මාරොචනපරිහරණත්ථං.
භික්ඛුනාඤ්ච අනාරොචෙත්වා එකසීමාය “එතස්ස කෙසෙ ඡන්දා”ති අඤ්ඤං
ආණාපෙතුමිපි න වට්ටති. පබ්බාපෙත්වාති කෙසාදිච්ඡෙදනමෙව සන්ධාය වුත්තං
“කාසායානි අච්ඡාදෙත්වා”ති විසුං වුත්තත්තා. පබ්බාපෙතුං න ලහතීති සරණදානං
සන්ධාය වුත්තං. අනුපසම්පන්නෙන භික්ඛුආණත්තියා දින්නමිපි සරණං න රුහතීති
වුත්තං.

වජිරවුද්ධිටිකායමිපි (වජිර ටී. මහාවග්ග 34) – **බණ්ඩසීමං නෙත්වාති**
භණ්ඩුකම්මාරොචනපරිහරණත්ථං වුත්තං, තෙන සහික්ඛුකෙ විහාරෙ අඤ්ඤාමිපි
“එතස්ස කෙසෙ ඡන්දා”ති වත්තුං න වට්ටති. “පබ්බාපෙත්වා”ති ඉමස්ස
අධිප්පායපකාසනත්ථං “කාසායානි අච්ඡාදෙත්වා එහි”ති වුත්තං. උපජ්ඣායො වෙ
කෙසමස්සුඔරොපනාදීති අකත්වා පබ්බප්පත්ථං සරණානි දෙනි, න රුහති පබ්බප්පා.
කම්මවාචාය සාවෙත්වා උපසම්පාදෙනි, රුහති උපසම්පදා. අපත්තච්චරානං
උපසම්පදාසිද්ධිදස්සනතො, කම්මවිපත්තියා අභාවතො වෙතං යුජ්ජතෙවාති එකෙ.
භොති වෙත්ථ –

“සලිඬගස්සෙව පබ්බප්පා, විලිඬගස්සාපි වෙතරා;
අපෙතපුබ්බවෙසස්ස, තංද්වයා ඉති වාපරෙ”ති.

භික්ඛුනා හි සහත්ථෙත වා ආණත්තියා වා දින්නමෙව කාසාවං වට්ටති, අදින්නං
න වට්ටතීති පන සන්තෙස්සෙව කාසාවෙසු, නාසන්තෙසු අසම්භවතොති තෙසං
අධිප්පායොති ආගතො.

හබ්බරුපොති හබ්බසභාවො. තමෙවත්ථං පරියායන්තරෙන විභාවෙති
“සහෙතුකො”ති. ඤාතොති පාකටො. යසස්සීති පරිවාරසම්පත්තියා
සමන්තාගතො.

වණ්ණසණ්ඨානගන්ධාසයොකාසවසෙන අසුවිජෙගුව්ඡපටිකුලභාවං පාකටං
කරොත්තෙනාති සම්බන්ධො. තත්ථ කෙසා නාමෙන වණ්ණතොපි පටිකුලා,
සණ්ඨානතොපි ගන්ධතොපි ආසයතොපි ඔකාසතොපි පටිකුලා. මනුඤ්ඤෙපි හි
යාගුපත්තෙ වා හත්තපත්තෙ වා කෙසවණ්ණං කිඤ්චි දිස්වා “කෙසමිස්සකමිදං,
හරථ න”න්ති ජිගුව්ඡන්ති, එවං කෙසා වණ්ණතො පටිකුලා. රත්තිං භුඤ්ජන්තාපි
කෙසසණ්ඨානං අක්කවාකං වා මකච්චාකං වා ඡුපිත්වා තපෙව ජිගුව්ඡන්ති, එවං
සණ්ඨානතොපි පටිකුලා. තෙලමක්ඛනපුප්ඵධුමාදිසඬ්ඛාරවිරහිතානඤ්ච කෙසානං
ගන්ධො පරමජෙගුව්ඡො භොති. තතො ජෙගුව්ඡතරො අග්ගිමිහි පක්ඛිත්තානං.
කෙසා හි වණ්ණසණ්ඨානතො අප්පටිකුලාපි සිද්ධං, ගන්ධෙන පන පටිකුලායෙව.
යථා හි දහරස්ස කුමාරකස්ස වච්චං වණ්ණතො හලිද්දිවණ්ණං, සණ්ඨානතො
හලිද්දිපිණ්ඩිසණ්ඨානං. සඬ්ඛාරට්ඨානෙ ඡඩ්ඞිතඤ්ච උද්ධුමාතකකාළසුනඛසරීරං
වණ්ණතො තාලපක්කවණ්ණං, සණ්ඨානතො වට්ටෙන්වා
විස්සට්ඨමුද්ධිගසණ්ඨානං, දායාපිස්ස සුමනමකුළසදිසා, තං උභයමිහි
වණ්ණසණ්ඨානතො සියා අප්පටිකුලං, ගන්ධෙන පන පටිකුලමෙව, එවං කෙසාපි
සිද්ධං වණ්ණසණ්ඨානතො අප්පටිකුලා, ගන්ධෙන පන පටිකුලායෙවාවාති.

යථා පන අසුවිට්ඨානෙ ගාමනිස්සන්දෙන ජාතාති සුපෙය්‍යපණ්ණානි
නාගරිකමනුස්සානං ජෙගුව්ඡාති භොන්ති අපරිභොගාති, එවං කෙසාපි
පුබ්බලොහිතමුත්තකරීසපිත්තසෙම්භාදිනිස්සන්දෙන ජාතත්තා පරමජෙගුව්ඡාති.
එවං ආසයතොපි පටිකුලා. ඉමෙ ව කෙසා නාම ගුථරාසිමිහි උට්ඨිතකණ්ණකා විය
එකතිංසකොට්ඨාසරාසිමිහි ජාතා, තෙ සුසානසඬ්ඛාරට්ඨානාදීසු ජාතසාකං විය,
පරිබාදීසු ජාතකමලකුචලයාදිපුප්ඵං විය ව අසුවිට්ඨානෙ ජාතත්තා පරමජෙගුව්ඡාති
එවං ඔකාසතො පටිකුලාතිආදිනා නයෙන තවපඤ්චකස්ස වණ්ණාදිවසෙන
පටිකුලභාවං පකාසෙත්තෙනාති අත්ථො.

නිජ්ජීවනිස්සත්තභාවං වා පාකටං කරොත්තෙනාති ඉමෙ කෙසා නාම
සීසකටාහපලිවෙය්‍යනවම්මෙ ජාතා, තත්ථ යථා වම්මිකමත්ථකෙ ජාතෙසු
කුණ්ඨතිණෙසු න වම්මිකමත්ථකො ජානාති “මයි කුණ්ඨතිණානි ජානාති”ති, නාපි
කුණ්ඨතිණානි ජානන්ති “මයං වම්මිකමත්ථකෙ ජානාති”ති. එවමෙව න
සීසකටාහපලිවෙය්‍යනවම්මං ජානාති “මයි කෙසා ජාතා”ති, නාපි කෙසා ජානන්ති
“මයං සීසකටාහපලිවෙය්‍යනවම්මෙ ජාතා”ති, අඤ්ඤමඤ්ඤං
ආභොගපච්චවෙක්ඛණරහිතා එතෙ ධම්මා. ඉති “කෙසා නාම ඉමස්මිං සරීරෙ
පාටියෙක්කො කොට්ඨාසො අවෙනතො අඛ්‍යාතතො සුඤ්ඤො නිස්සත්තො
ථද්ධො පට්ඨිමාතු”තිආදිනා නයෙන නිජ්ජීවනිස්සත්තභාවං පකාසෙත්තෙන.
පුබ්බෙති පුරිමබුද්ධානං සන්තිකෙ. මද්දිතසඬ්ඛාරොති නාමරුපවච්චත්ථානෙන වෙව
පච්චයපරිග්ගවසෙන ව ඤාණෙන පරිමද්දිතසඬ්ඛාරො. භාවිතභාවනොති

කලාපසම්මසනාදිනා සබ්බසො කුසලභාවනාය පුරණෙන භාවිතභාවනො. අදින්නං න වට්ටනීති එත්ථ “පබ්බජ්ජා න රුහතීති වදන්ති”ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.34) වුත්තං.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.34) පන – යසස්සිති පරිවාරසම්පන්නො. නිජ්ජීවනිස්සත්තභාවන්ති “කෙසා නාම ඉමස්මිං සරීරෙ පාටියෙක්කො කොට්ඨාසො අවෙනතො අබ්‍යාකතො සුඤ්ඤො නිස්සත්තො ථද්ධො පට්ඨිමාතු”ති ආදිනායං සඬගණ්හාති, සබ්බං විසුද්ධිමග්ගෙ (විසුද්ධි. 1.311) ආගතනායෙන ගහෙනබ්බං. පුබ්බෙති පුබ්බබුද්ධුප්පාදෙසු. මද්දිතසඬ්ඛාරොති විපස්සනාවසෙන වුත්තං. භාවිතභාවනොති සමථවසෙනපි.

කාසායාති තික්ඛත්තුං වා...පෙ.... පටිග්ගාභාපෙතබ්බොති එත්ථ “සබ්බදුක්ඛනිස්සරණත්ථාය ඉමං කාසාවං ගහෙන්වා”ති වා “තං කාසාවං දත්වා”ති වා වත්වා “පබ්බාපෙථ මං, හත්තෙ, අනුකම්පං උපාදායා”ති එවං යාවනපුබ්බකං වීචරං පටිච්ඡාපෙති. අථාපීති ආදි තික්ඛත්තුං පටිග්ගාභාපනතො පරං කත්තබ්බවිධිදස්සනං, අථාපීති තතො පරම්පිති අත්ථො. කෙවි පන “වීචරං අප්පටිග්ගාභාපෙන්වා පබ්බාජනප්පකාරහෙදදස්සනත්ථං ‘අථාපී’ති වුත්තං. අථාපීති අථ වාති අත්ථො”ති වදන්ති. අදින්නං න වට්ටනීති ඉමිනා පබ්බජ්ජා න රුහතීති දස්සෙති.

147. පාදෙ වන්දාපෙත්වාති පාදාභිමුඛං නමාපෙත්වා. දුරෙ වන්දන්තොපි හි පාදෙ වන්දතීති වුවිචතීති. උපජ්ඣායෙන වාති එත්ථ යස්ස සන්තිකෙ උපජ්ඣං ගණ්හාති, අයං උපජ්ඣායො. යං ආභිසමාවාරිකෙසු විනයනත්ථාය ආචරියං කත්වා නිය්‍යාතෙන්ති, අයං ආචරියො. සවෙ පන උපජ්ඣායො සයමෙව සබ්බං සික්ඛාපෙති, අඤ්ඤම්පි න නිය්‍යාතෙන්ති, උපජ්ඣායොවස්ස ආචරියොපි හොති. යථා උපසම්පදාකාලෙ සයමෙව කම්මවාචං වාවෙන්තො උපජ්ඣායොව කම්මවාචාවරියොපි හොතීති වුත්තං.

අනුඤ්ඤාතඋපසම්පදාති ඤත්තිවතුත්ථකම්මෙන අනුඤ්ඤාතඋපසම්පදා. යානකරණසම්පදන්ති එත්ථ උරආදිනි යානානි, සංවුතාදිනි කරණානීති වෙදිතබ්බානි. අනුනාසිකන්තං කත්වා දානකාලෙ අන්තරාවිච්ඡේදං අකත්වා දාතබ්බානීති දස්සෙතුං “එකසම්බන්ධානී”ති වුත්තං. විච්ඡන්දිත්වාති ම-කාරන්තං කත්වා දානසමයෙ විච්ඡේදං කත්වා.

148. සබ්බමස්ස කප්පියාකප්පියං ආචික්ඛිතබ්බන්ති දසසික්ඛාපදවිනිමුත්තං පරාමාසාපරාමාසාදිහෙදං කප්පියාකප්පියං ආචික්ඛිතබ්බං. ආභිසමාවාරිකෙසු විනෙතබ්බොති ඉමිනා “සෙබ්බසංඝායවත්තාදිආභිසමාවාරිකසීලමනෙන පුරෙතබ්බං. තත්ථ ච කත්තබ්බස්ස අකරණෙ, අකත්තබ්බස්ස ච කරණෙ දණ්ඩකම්මාරහො හොතීති දීපෙතීති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.34) වුත්තං. අනුනාසිකන්තං කත්වා දානකාලෙ අන්තරාවිච්ඡේදො න කාතබ්බොති ආහ

“එකසම්බන්ධානී”ති. ආභිසමාවාරිකෙසු විනෙතබ්බොති ඉමිනා

සෙබ්බවත්තාක්බන්ධකවත්තෙසු, අඤ්ඤෙසු ව

සුක්කච්ඡස්සට්ඨිආදිලොකවජ්ජසික්ඛාපදෙසු ව සාමණෙරෙහි වත්තිතබ්බං, තත්ථ අවත්තමානො අලජ්ජී දණ්ඩකම්මාරහො ව හොතීති දස්සෙතීති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.34).

උරාදිනි යානානි නාම, සංවුත්තාදිනි කරුණානි නාම. අනුනාසිකන්තං කත්වා එකසම්බන්ධං කත්වා දානකාලෙ අන්තරා අට්ඨත්වා වත්තිතබ්බං, විච්ඡින්නදිත්වා දානකාලෙපි යථාචුත්තට්ඨානෙ එව විච්ඡෙදො, අඤ්ඤත්‍ර න වට්ටතීති ලිබ්බං, අනුනාසිකන්තෙ දීයමානෙ බලිත්වා “බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමි”ති ම-කාරෙන මිස්සිභූතෙ බෙත්තෙ ඔතිණ්ණත්තා වට්ටතීති උපනිස්සත්ථෙරො. මිස්සං කත්වා වත්තුං වට්ටති, වචනකාලෙ පන අනුනාසිකට්ඨානෙ විච්ඡෙදං අකත්වා වත්තිතබ්බන්ති ධම්මසිරිත්ථෙරො. “එවං කම්මවාචායමිසී”ති චුත්තං. උභතොසුද්ධියාව වට්ටතීති එත්ථ මහාථෙරො පතිතදන්තාදිකාරණත්තාය අවතුරස්සං කත්වා වදති, ඛාත්තසාමණෙරො සමීපෙ යිතො පබ්බජ්ජාපෙක්ඛං ඛාත්තං වදාපෙති, මහාථෙරෙන අචුත්තං වදාපෙතීති න වට්ටති. කම්මවාචාය ඉතරො හික්ඛු වෙ වදති, වට්ටතීති. සඬ්ඝො හි කම්මං කරොති, න පුග්ගලොති. න, නානාසීම්පවත්තකම්මවාචාසාමඤ්ඤායෙන පටික්ඛිපිතබ්බත්තා. අථ ථෙරෙන වතුරස්සං චුත්තං පබ්බජ්ජාපෙක්ඛං වත්තුං අසක්කොන්තං සාමණෙරො සයං වත්වා වදාපෙති, උභතොසුද්ධි එව හොති ථෙරෙන චුත්තස්සෙව චුත්තත්තා. “බුද්ධං සරණං ගච්ඡන්තො අසාධාරණෙ බුද්ධගුණං, ධම්මං සරණං ගච්ඡන්තො නිබ්බානං, සඬ්ඝං සරණං ගච්ඡන්තො සෙක්ඛධම්මං අසෙක්ඛධම්මඤ්ච සරණං ගච්ඡතී”ති අග්ගහිතග්ගහණවසෙන යොජනා කාතබ්බා. අඤ්ඤථා සරණත්තයසඬ්ඝකරදොසො. සබ්බමස්ස කප්පියාකප්පියන්ති දසසික්ඛාපදවිනිමුත්තං පරාමාසාපරාමාසාදිහෙදං. “ආභිසමාවාරිකෙසු විනෙතබ්බො”ති වචනතො සෙබ්බඋපජ්ඣායවත්තාදිආභිසමාවාරිකසීලමනෙන පුරෙතබ්බං. තත්ථ වාරිත්තස්ස අකරණෙ, වාරිත්තස්ස කරණෙ දණ්ඩකම්මාරහො හොතී”ති දීපෙතීති වජිරබුද්ධිට්ඨිකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 34) ආගතො.

අනුජානාමි හික්ඛවෙ සාමණෙරානං දස සික්ඛාපදානීතිආදියු සික්ඛිතබ්බානි පදානි සික්ඛාපදානි, සික්ඛාකොට්ඨාසානි අත්ථො. සික්ඛාය වා පදානි සික්ඛාපදානි, අධිසීලඅධිචිත්තඅධිපඤ්ඤාසික්ඛානං අධිගමුපායොති අත්ථො. අත්ථතො පන කාමාවචරකුසලචිත්තසම්පයුත්තා විරතියො, තංසම්පයුත්තධම්මා පනෙත්ථ තග්ගහණෙනෙව ගහෙතබ්බා. පාණොති පරමත්ථතො ජීවිතින්ද්‍රියං, තස්ස අතිපාතනං පබ්බන්ධවසෙන පවත්තිතුං අදත්වා සත්ථාදීහි අතික්කම්ම අභිභවිත්වා පාතනං පාණාතිපාතො, පාණවධොති අත්ථො. සො පන අත්ථතො පාණෙ පාණසඤ්ඤිතො ජීවිතින්ද්‍රියුපච්ඡෙදකඋපක්කමසමුට්ඨාපිකා වධකවෙතනාව, තස්මා පාණාතිපාතා වෙරමණි, වෙරහෙතුත්තාය වෙරසඬ්ඝානං පාණාතිපාතාදිපාපධම්මං මණති නිහරතීති විරති “වෙරමණි”ති චුච්චති. විරමති එතායාති වා “විරමති”ති

වත්තබ්බෙ නිරුක්තිනයෙන “වෙරමණ්” ති සමාදානවිරති වුත්තා. එස නයො සෙසෙසුපි.

අදින්තස්ස ආදානං අදින්තාදානං, ටෙයාචෙනනා. අබ්බමහවරියන්ති අසෙට්ඨවරියං, මග්ගෙනමග්ගපටිපත්තිසමුට්ඨාපිකා මෙට්ඨනචෙනනා. මුසාති අභුතවත්ථු, තස්ස වාදො අභුතං ඤත්වාච භූතතො විඤ්ඤාපනචෙනනා මුසාවාදො. පිට්ඨප්පවාදිතිබ්බත්තා සුරා චෙව පුප්ඵාසවාදිහෙදං මෙරයඤ්ච සුරාමෙරයං. තදෙව මදනීයට්ඨෙන මජ්ජඤ්චෙව පමාදකාරණට්ඨෙන පමාදට්ඨානඤ්ච, තං යාය චෙනනාය පිවති, තස්සා එවං අධිවචනං.

අරුණුග්ගමනතො පට්ඨාය යාව මජ්ඣන්තිකා, අයං අරියානං භොජනස්ස කාලො නාම, තදඤ්ඤො විකාලො. භුඤ්ජිතබ්බට්ඨෙන භොජනන්ති ඉධ සබ්බං යාවකාලිකං වුව්චති, තස්ස අජ්ඣොභරණං ඉධ උත්තරපදලොපෙන භොජනන්ති අධිජ්ජෙනං. විකාලෙ භොජනං අජ්ඣොභරණං විකාලභොජනං, විකාලෙ වායාවකාලිකස්ස භොජනං අජ්ඣොභරණං විකාලභොජනන්තිපි අත්ථො ගහෙනබ්බො, තං අත්ථතො විකාලෙ යාවකාලිකඅජ්ඣොභරණචෙනනාව.

සාසනස්ස අනනුලොමත්තා විසුකං පටාණිභූතං දස්සනං “විසුකදස්සනං, නච්චගීතාදිදස්සනසවනානඤ්චෙව වට්ටකයුද්ධපුත්තිලාදිසබ්බකීලානඤ්ච නාමං. දස්සනන්ති චෙත්ථ පඤ්චන්තමිපි විඤ්ඤාණානං යථාසකං විසයස්ස ආලොචනසභාවතාය දස්සනසද්දෙන සඬගහෙනබ්බත්තා සවනමිපි සඬගහිතං. නච්චගීතවාදිතසද්දෙහි චෙත්ථ අත්තතො නච්චනගායනාදිනිපි සඬගහිතානිති දට්ඨබ්බං.

මාලාති බද්ධමබද්ධං වා පුප්ඵං, අත්තමසො සුත්තාදිමයමිපි අලඬකාරත්ථාය පිළන්ධියමානං මාලාත්චෙව වුව්චති. ගන්ධන්ති වාසවුණ්ණාදිවිලෙපනතො අඤ්ඤං යං කිඤ්චි ගන්ධජාතං. විලෙපනන්ති පිසිත්වා ගහිතං ඡවිරාගකරණඤ්චෙව ගන්ධජාතඤ්ච. ධාරණං නාම පිළන්ධනං. මණ්ඩනං නාම උභනට්ඨානපූරණං. ගන්ධවසෙන, ඡවිරාගවසෙන වා සාදියනං විභූසනං නාම, මාලාදීසු වා ධාරණාදීනි යථාක්කමං යොජෙතබ්බානි. තෙසං ධාරණාදීනං යානං කාරණං චිතික්කමචෙනනා.

උච්චාති උච්ච-සද්දෙන සමානත්ථො නිපාතො. උච්චාසයනං වුව්චති පමාණාතික්කන්තං ආසන්දාදි. මහාසයනං අකජ්ජියත්ථරණෙහි අත්ථනං සලොහිතවිතානඤ්ච. එතෙසු හි ආසනං සයනඤ්ච උච්චාසයනමහාසයනසද්දෙහි ගහිතාති උත්තරපදලොපෙන. ජාතරූපරජතපටිග්ගහණාති එත්ථ රජතසද්දෙන දාරුමාසකාදි සබ්බං රූපියං සඬගහිතං. මුත්තාමණිආදයොපෙත්ථ ධඤ්ඤක්ඛෙත්තවත්ථාදයො ව සඬගහිතාති දට්ඨබ්බා. පටිග්ගහණ-සද්දෙන පන පටිග්ගාභාපනසාදියනානිපි සඬගහිතානි.

149. සෙනාසනග්ගාහො ව පටිජ්ජස්සම්භන්තිති ඉමිනා වස්සච්ඡෙදං දස්සෙති. උපසම්පන්නානමිපි පාරාජිකසමාපත්තියා සරණගමනාදිසාමණෙරභාවස්සපි

විනස්සනතො සෙනාසනග්ගාහො ව පටිප්පස්සමිහති, සඬ්ඝලාහමිපි තෙ න
 ලහන්තීති වෙදිතබ්බං. පුරිමිකාය පුන සරණානි ගහිතානීති සරණගහණෙන සහ
 තදහෙවස්ස වස්සුපගමනමිපි දස්සෙති. පච්ඡිමිකාය වස්සාවාසිකන්ති
 වස්සාවාසිකලාහග්ගහණදස්සනමත්තමෙවෙනං, තතො පුරෙපි වා පච්ඡාපි වා
 වස්සාවාසිකඤ්ච චීවරමාසෙසු සඬ්ඝෙ උප්පන්නකාලචීවරඤ්ච පුරිමිකාය
 උපගන්ත්වා අවිපන්නසිලො සාමණෙරො ලහති එව. සචෙ පච්ඡිමිකාය ගහිතානීති
 පච්ඡිමිකාය වස්සුපගමනඤ්ච ඡින්නවස්සනඤ්ච දස්සෙති. තස්ස හි කාලචීවරලාභො
 න පාපුණාති, තස්මා “අපලොකෙත්වා ලාභො දාතබ්බො”ති වුත්තං.
 වස්සාවාසිකලාභො පන යදි සෙනාසනස්සාමිකා දායකා සෙනාසනගුත්තත්ථාය
 පච්ඡිමිකාය උපගන්ත්වා වත්තං කත්වා අත්තතො සෙනාසනෙ වසන්තස්සපි
 වස්සාවාසිකං දාතබ්බන්ති වදන්ති, අනපලොකෙත්වාපි දාතබ්බොව. යං පන
 සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.108) “පච්ඡිමිකාය වස්සාවාසිකං
 ලච්ඡතිති පච්ඡිමිකාය පුන වස්සං උපගතත්තා ලච්ඡති”ති වුත්තං, තමිපි
 වස්සාවාසිකෙ දායකානං ඉමං අධිප්පායං නිස්සාය වුත්තඤ්චෙව, සුන්දරං, සඬ්ඝිකං,
 කාලචීවරමිපි සන්ධාය වුත්තඤ්චෙව, න යුජ්ජතීති වෙදිතබ්බං.

න අජානිත්වාති “සුරා”ති අජානිත්වා පිවතො
 පාණාතිපාතාවෙරමණිආදිසබ්බසීලහෙදං සරණහෙදඤ්ච න ආපජ්ජති. අකුසලං පන
 සුරාපාතාවෙරමණිසීලහෙදො ව හොති මාලාදිධාරණාදීසු වියාති දට්ඨබ්බං.
 ඉතරානීති විකාලභොජනාවෙරමණිආදීති. තානිපි හි සඤ්චිච්ච විනික්කමන්තස්ස තං
 තං හිජ්ජති එව, ඉතරිතරෙසං පන අහිජ්ජනෙන නාසනඬ්ගානි න හොන්ති. තෙනෙව
 “එතෙසු හින්තෙසු”ති හෙදවචනං වුත්තං.

අව්චයං දෙසාපෙතබ්බොති “අව්චයො මං හන්තෙ අව්චාගමා”තිආදිනා
 සඬ්ඝමජ්ඣෙ දෙසාපෙත්වා සරණසීලං දාතබ්බන්ති අධිප්පායො පාරාජිකත්තා
 තෙසං. තෙනාහ “ලිඬ්ගනාසනාය නාසෙතබ්බො”ති. අයමෙව හි නාසනා
 ඉධාධිප්පෙතාති ලිඬ්ගනාසනාකාරණෙහි පාණාතිපාතාදීහි අවණ්ණභාසනාදීනං සහ
 පතිතත්තා වුත්තං. නනු ව කණ්ටකසාමණෙරොපි මිච්ඡාදිට්ඨිකො එව, තස්ස ව
 හෙට්ඨා දණ්ඩකම්මනාසනාව වුත්තා, ඉධ පන මිච්ඡාදිට්ඨිකස්ස ලිඬ්ගනාසනා
 වුච්චති, කො ඉමෙසං හෙදොති වොදනං මනසි නිධායාහ “සස්සතුච්ඡෙදානඤ්චි
 අඤ්ඤතරදිට්ඨිකො”ති. එත්ථ වායං අධිප්පායො – යො හි “අත්තා ඉස්සරො”ති වා
 “නිච්චො ධුචො”තිආදිනා වා “අත්තා උච්ඡිජ්ජස්සති විනස්සස්සති”තිආදිනා වා
 තිත්ථියපරිකප්පිතං යං කිඤ්චි සස්සතුච්ඡෙදදිට්ඨිං දළ්භං ගහෙත්වා වොහරති, තස්ස
 සා පාරාජිකට්ඨානං හොති, සො ව ලිඬ්ගනාසනාය නාසෙතබ්බො. යො පන ඊදිසං
 දිට්ඨිං අග්ගහෙත්වා සාසනිකොව හුත්වා කෙවලං බුද්ධවචනාධිප්පායං විපරීතතො
 ගහෙත්වා හික්ඛුහි ඔවදියමානොපි අප්පටිනිස්සජ්ජිත්වා වොහරති, තස්ස සා දිට්ඨි
 පාරාජිකං න හොති, සො පන කණ්ටකනාසනාය එව නාසෙතබ්බොති
 විමතිවිනොදනියං. ඉමස්මිං යානෙ සාරත්ථදීපනියං දසසික්ඛාපදතො පට්ඨාය
 විත්ථාරතො වණ්ණනා ආගතා, සා පොරාණට්ඨකායං සබ්බසො පොත්ථකං ආරුළ්භා,
 තස්මා ඉධ න විත්ථාරයිමහ.

150. “අත්තනො පරිවෙණන්ති ඉදං පුග්ගලිකං සන්ධාය වුත්ත” න්ති ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. අයං පනෙත්ථ ගණ්ඨිපදකාරානං අධිප්පායො – වස්සග්ගෙන පත්තසෙනාසනන්ති ඉමිනා තස්ස වස්සග්ගෙන පත්තං සඬ්ඝිකසෙනාසනං වුත්තං. අත්තනො පරිවෙණන්ති ඉමිනාපි තස්සෙව පුග්ගලිකසෙනාසනං වුත්තන්ති. අයං පනෙත්ථ අම්භාකං බන්ති – යත්ථ වා වසන්ති ඉමිනා සඬ්ඝිකං වා හොතු පුග්ගලිකං වා, තස්ස නිබද්ධවසනකසෙනාසනං වුත්තං. යත්ථ වා පටික්කමනීති ඉමිනා පන යං ආවරියුපජ්ඣායස්ස වසනට්ඨානං උපට්ඨානාදිනිමිත්තං නිබද්ධං පවිසති, තං ආවරියුපජ්ඣායානං පවිසනට්ඨානං වුත්තං, තස්මා තදුභයං දස්සෙතුං “උභයෙනපි අත්තනො පරිවෙණඤ්ච වස්සග්ගෙන පත්තසෙනාසනඤ්ච වුත්ත” න්ති ආහ. තත්ථ අත්තනො පරිවෙණන්ති ඉමිනා ආවරියුපජ්ඣායානං නිවාසනට්ඨානං දස්සිතං, වස්සග්ගෙන පත්තසෙනාසනන්ති ඉමිනා පන තස්ස වසනට්ඨානං, තස්මා තදුභයමපි සඬ්ඝිකං වා හොතු පුග්ගලිකං වා, ආවරණං කාතබ්බමෙවාති. මුඛද්වාරිකන්ති මුඛද්වාරෙන භුඤ්ජිතබ්බං. දණ්ඩකම්මං කත්වාති දණ්ඩකම්මං යොජෙත්වා. දණ්ඩෙන්ති විනෙන්ති එතෙනාති දණ්ඩො, සොයෙව කත්තබ්බත්තා කම්මන්ති දණ්ඩකම්මං, ආවරණාදි. දණ්ඩකම්මමස්ස කරොථාති අස්ස දණ්ඩකම්මං යොජෙථ ආණාපෙථ. දණ්ඩකම්මන්ති වා නිග්ගහකම්මං, තස්මා නිග්ගහමස්ස කරොථාති වුත්තං හොති. එස නයො සබ්බත්ථ ඊදිසෙසු යානෙසු.

සෙනාසනග්ගාහො ව පටිප්පස්සම්භන්තීති ඉමිනා ඡින්නවස්සො හොතීති දීපෙති. සචෙ ආකිණ්ණදොසොව හොති, ආයතිං සංවරෙ න තිට්ඨති, නික්කඩ්ඪිතබ්බොති එත්ථ සචෙ යාවතතියං වුච්චමානො න ඔරමති, සඬ්ඝං අපලොකෙත්වා නාසෙතබ්බො, පුන පබ්බජ්ජං යාවමානොපි අපලොකෙත්වා පබ්බාජෙතබ්බොති වදන්ති. පච්ඡිමිකාය වස්සාවාසිකං ලච්ඡතීති පච්ඡිමිකාය පුන වස්සං උපගතත්තා ලච්ඡති. අපලොකෙත්වා ලාහො දාතබ්බොති ඡින්නවස්සතාය වුත්තං. ඉතරානි පඤ්ච සික්ඛාපදානීති විකාලභොජනාදීනි පඤ්ච. අව්චයං දෙසාපෙතබ්බොති “අව්චයො මං භන්තෙ අව්චාගමා” තිආදිනා නයෙන දෙසාපෙතබ්බොති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.108) වුත්තං.

ඉති විනයසඬ්ඝහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඬ්ඛකාරෙ

පබ්බජ්ජාවිනිච්ඡයකථාලඬ්ඛකාරො නාම

ද්වාවිසතිමො පරිච්ඡෙදො.

උපසම්පදාවිනිච්ඡයකථා

එවං පබ්බජ්ජාවිනිච්ඡයං කථෙත්වා තදනන්තරං උපසම්පදාවිනිච්ඡයො කථෙතබ්බො, එවං සන්තෙපි අට්ඨකථායං උපසම්පදාවිනිච්ඡයකථා පාළිවණ්ණනාවසෙනෙව ආගතා, නො පාළිමුත්තකවිනිච්ඡයවසෙන, ඉමස්ස පන පකරණස්ස පාළිමුත්තකවිනිච්ඡයකථාභූතත්තා තමකථෙත්වා නිස්සයවිනිච්ඡයො

එව ආවරියෙන කවිතො, මයං පන උපසම්පදාවිනිච්ඡයස්ස අතිසුබ්බමත්තා
අතිගම්භීරත්තා සුදුල්ලහත්තා සාසනානුග්ගහත්ථං ආවරියෙන අවුත්තම්පි
සමන්තපාසාදිකතො නිහරිත්වා විමතිවිනොදනීආදිප්පකරණෙසු ආගතවිනිච්ඡයෙන
අලඬකරිත්වා තං විනිච්ඡයං කථයිස්සාම.

තෙන ඛො පන සමයෙනාති යෙන සමයෙන භගවතා “න භික්ඛවෙ
අනුපජ්ඣායකො” තිආදිසික්ඛාපදං අපඤ්ඤත්තං හොති, තෙන සමයෙන.
අනුපජ්ඣායකන්ති උපජ්ඣං අගාභාපෙත්වා සබ්බෙන සබ්බං උපජ්ඣායවිරහිතං,
එවං උපසම්පන්නා නෙව ධම්මතො න ආමිසතො සඬගහං ලහන්ති, තෙ
පරිභායන්තියෙව, න වඩ්ඪන්ති. න භික්ඛවෙ අනුපජ්ඣායකොති උපජ්ඣං
අගාභාපෙත්වා නිරුපජ්ඣායකො න උපසම්පාදෙනබ්බො, යො උපසම්පාදෙය්‍ය,
ආපත්ති දුක්ඛඋප්පාදි සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තතො පටිඨාය එවං උපසම්පාදෙන්තස්ස
ආපත්ති හොති, කම්මං පන න කුප්පති. කෙච්චි “කුප්පති” ති වදන්ති, තං න
ගහෙතබ්බං. “සඬසෙන උපජ්ඣායෙනා” තිආදිසුපි
උභතොඛාසඤ්ජනකුපජ්ඣායපරියොසානෙසු එසෙව නයො.

අපත්තකා භත්ථෙසු පිණ්ඩාය වරන්තීති යො භත්ථෙසු පිණ්ඩො ලබ්භති,
තදත්ථාය වරන්ති. සෙය්‍යථාපි තිත්ථියාති යථා ආජීවකනාමකා තිත්ථියා.
සුපබ්බාසඤ්ජනෙහි මිස්සෙත්වා භත්ථෙසු යපිතපිණ්ඩමෙව හි තෙ භුඤ්ජන්ති. ආපත්ති
දුක්ඛඋප්පාදි එවං උපසම්පාදෙන්තස්සෙව ආපත්ති හොති, කම්මං පන න කුප්පති,
අවිචරකාදිවත්ථුසුපි එසෙව නයො.

යාචිතකෙනාති “යාව උපසම්පදං කරොම, තාව දෙථා” ති යාචිත්වා ගහිතෙන,
තාවකාලිකෙනාති අත්ථො. ඊදිසෙන හි පත්තෙන වා වීචරෙන වා පත්තවීචරෙන වා
උපසම්පාදෙන්තස්සෙව ආපත්ති හොති, කම්මං පන න කුප්පති, තස්මා
පරිපුණ්ණපත්තවීචරොව උපසම්පාදෙනබ්බො. සථෙ තස්ස නත්ථි, ආවරියුපජ්ඣායා
චස්ස දාතුකාමා හොන්ති, අඤ්ඤෙ වා භික්ඛු, නිරපෙක්ඛෙහි විස්සජ්ජෙත්වා
අධිට්ඨානුපගං පත්තවීචරං දාතබ්බං.

ගොත්තෙනපි අනුස්සාවෙතුන්ති “මහාකස්සපස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛො” ති එවං
ගොත්තං වත්වා අනුස්සාවෙතුං අනුජානාමීති අත්ථො. ද්වෙ එකානුස්සාවනෙති ද්වෙ
එකතො අනුස්සාවනෙ, එකෙන එකස්ස, අඤ්ඤෙන ඉතරස්සාති එවං ද්විහි වා
ආවරියෙහි එකෙන වා එකක්ඛණෙ කම්මවාචං අනුස්සාවෙන්තෙහි උපසම්පාදෙතුං
අනුජානාමීති අත්ථො. ද්වෙ තයො එකානුස්සාවනෙ කාතුං, තඤ්ච ඛො එකෙන
උපජ්ඣායෙනාති ද්වෙ වා තයො වා ජනෙ පුරිමනයෙනෙව එකතො අනුස්සාවනෙ
කාතුං අනුජානාමි, තඤ්ච ඛො අනුස්සාවනකිරියං එකෙන උපජ්ඣායෙන
අනුජානාමීති අත්ථො. තස්මා එකෙන ආවරියෙන ද්වෙ වා තයො වා
අනුස්සාවෙතබ්බො. ද්විහි වා තීහි වා ආවරියෙහි විසුං විසුං එකෙන එකස්සාති එවං
එකජ්ජහාරෙනෙව ද්වෙ තිස්සො වා කම්මවාචා කාතබ්බො. සථෙ පන නානාවරියා
නානුපජ්ඣායා හොන්ති, තිස්සත්ථෙරො සුමනත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකං,

සුමනත්ථෙරො තිස්සත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකං අනුස්සාවෙනි, අඤ්ඤමඤ්ඤඤච ගණපුරකා භොන්ති, වට්ටති. සවෙ නානුපජ්ඣායා භොන්ති, එකො ආවරියො භොති, “න ත්වෙව නානුපජ්ඣායෙනා”ති පටික්ඛිත්තත්තා න වට්ටති. ඉදං සන්ධාය හි එස පටික්ඛෙපො.

පයමං උපජ්ඣං ගාභාපෙතබ්බොති එත්ථ වජ්ජාවජ්ජං උපනිජ්ඣායතීති උපජ්ඣා, තං උපජ්ඣං “උපජ්ඣායො මෙ, හන්තෙ, භොහී”ති එවං වදාපෙත්වා ගාභාපෙතබ්බො. විත්ථායන්තීති විත්ථද්ධගත්තා භොන්ති. යං ජාතන්ති යං තව සරීරෙ ජාතං නිබ්බත්තං විජ්ජමානං, තං සඨසමජ්ඣෙ පුච්ඡන්තෙ සන්තං අත්ථීති වත්තබ්බන්තිආදි. උල්ලුම්පතු මන්ති උද්ධරතු මං.

තාවදෙවාති උපසම්පන්නසමනන්තරමෙව. ඡායා මෙතබ්බාති එකපොරිසා වා ද්විපොරිසා වාති ඡායා මෙතබ්බා. උතුප්පමාණං ආචික්ඛිතබ්බන්ති “වස්සානො හෙමන්තො ගිම්හො”ති උතුප්පමාණං ආචික්ඛිතබ්බං. එත්ථ ව උතුයෙව උතුප්පමාණං. සවෙ වස්සානාදයො අපරිපුණ්ණො භොන්ති, යත්තකෙහි දිවසෙහි යස්ස යො උතු අපරිපුණ්ණො, තෙ දිවසෙ සල්ලක්ඛෙත්වා සො දිවසභාගො ආචික්ඛිතබ්බො. අථ වා “අයං නාම උතු, සො ව බො පරිපුණ්ණො අපරිපුණ්ණො වා”ති එවං උතුප්පමාණං ආචික්ඛිතබ්බං, “පුබ්බණ්ණො වා සායන්හො වා”ති එවං දිවසභාගො ආචික්ඛිතබ්බො. සඨගීතීති ඉදමෙව සබ්බං එකතො කත්වා “ත්වං කිං ලහසි, කා තෙ ඡායා, කිං උතුප්පමාණං, කො දිවසභාගො”ති පුට්ඨො “ඉදං නාම ලහාමි වස්සං වා හෙමන්තං වා ගිම්හං වා, අයං මෙ ඡායා, ඉදං උතුප්පමාණං, අයං දිවසභාගොති වදෙය්‍යාසි”ති එවං ආචික්ඛිතබ්බං.

ඕභායාති ඡඩ්ඛෙත්වා. දුතියං දාතුන්ති උපසම්පදමාළකතො පරිවෙණං ගච්ඡන්තස්ස දුතියකං දාතුං අනුජානාමි, වත්තාරි ව අකරණියාති ආචික්ඛිතුන්ති අත්ථො. පණ්ඩුපලාසොති පණ්ඩුවණ්ණො පත්තො. බන්ධනා පවුත්තොති වණ්ඨතො පතිතො. අහබ්බො හරිත්තත්ථායාති පුන හරිතො හවිතුං අහබ්බො. පුටුසිලාති මහාසිලා. අයං සමන්තපාසාදිකතො නිහරිත්වා ආහතො උපසම්පදාවිනිච්ඡයො.

අනුපජ්ඣායාදිවත්ථුසු සික්ඛාපදං අපඤ්ඤත්තන්ති “න අනුපජ්ඣායකො උපසම්පාදෙතබ්බො”ති (මහාව. 117) ඉධෙව පඤ්ඤාපියමානං සික්ඛාපදං සන්ධාය වුත්තං. කම්මං පන න කුප්පතීති ඉදං උපජ්ඣායාභාවෙපි “ඉත්ථන්නාමස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛා ඉත්ථන්නාමෙන උපජ්ඣායෙනා”ති මතස්ස වා විබ්භන්තස්ස වා පුරාණඋපජ්ඣායස්ස, අඤ්ඤස්ස වා යස්ස කස්සචි අවිජ්ජමානස්සපි නාමෙන සබ්බත්ථ උපජ්ඣායකිත්තන්තස්ස කතත්තා වුත්තං. යදි හි උපජ්ඣායකිත්තනං න කරෙය්‍ය, “පුත්ථලං න පරාමසතී”ති වුත්තකම්මවිපත්ති එව සියා. තෙනෙව පාළියං (මහාව. 117) “අනුපජ්ඣායක”න්ති වුත්තං, අට්ඨකථායමිපි (මහාව. අට්ඨ. 117) අස්ස “උපජ්ඣායං අකිත්තෙත්වා”ති අවත්වා “උපජ්ඣායං අගාභාපෙත්වා සබ්බෙන සබ්බං උපජ්ඣායවිරහිතං” ඉව්වෙව අත්ථො වුත්තො. පාළියං සඨසෙන

උපජ්ඣායෙනාති “අයං ඉත්ථන්තාමො සඬ්ඝස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛො,
 ඉත්ථන්තාමො සඬ්ඝං උපසම්පදං යාවති සඬ්ඝෙන උපජ්ඣායෙනා”ති එවං
 කම්මවාචාය සඬ්ඝමෙව උපජ්ඣායං කිත්තෙන්වාති අත්ථො. එවං ගණෙන
 උපජ්ඣායෙනාති එත්ථාපි “අයං ඉත්ථන්තාමො ගණස්ස
 උපසම්පදාපෙක්ඛො”ති ආදිනා යොජනා වෙදිතඛිබ්බා. එවං චුත්තෙපි කම්මං න
 කුප්පති එව දුක්කට්ඨසෙව චුත්තත්තා, අඤ්ඤා “සො ව පුග්ගලො
 අනුපසම්පන්නො”ති වදෙය්‍ය. තෙනාහ “සඬ්ඝෙනා”ති ආදි. තත්ථ
 පණ්ඩකාදිඋපජ්ඣායෙහි කරියමානෙසු කම්මෙසු පණ්ඩකාදිකෙ විනාව යදි
 පඤ්චවග්ගාදිගණො පුරති, කම්මං න කුප්පති, ඉතරථා කුප්පතීති වෙදිතඛිබ්බං.

අපත්තචීවරවත්ථුසුපි පත්තචීවරානං අභාවෙපි “පරිපුණ්ණස්ස පත්තචීවර”න්ති
 කම්මවාචාය සාවිතත්තා කම්මකොපං අවත්වා දුක්කට්ඨමෙව චුත්තං. ඉතරථා
 සාවනාය භාපනතො කම්මකොපො එව සීයා. කෙච් පන “පයමං
 අනුඤ්ඤාතකම්මවාචායං උපසම්පන්නා විය ඉදානිපි ‘පරිපුණ්ණස්ස පත්තචීවර’න්ති
 අවත්වා කම්මවාචාය උපසම්පන්නාපි සුපසම්පන්නා එවා”ති වදන්ති, තං න යුත්තං.
 අනුඤ්ඤාතකාලතො පටියාය හි අපරාමසනං සාවනාය භාපනවිපත්ති එව හොති
 “ඉත්ථන්තාමො සඬ්ඝං උපසම්පදං යාවති”ති පදස්ස භාපනෙ විය. තම්පි හි පච්ඡා
 අනුඤ්ඤාතං, “සඬ්ඝං, හන්තෙ, උපසම්පදං යාවාමි”ති ආදිවාක්‍යන අයාවෙන්වා
 තම්පි උපසම්පාදෙන්තො “අයං ඉත්ථන්තාමො සඬ්ඝං උපසම්පදං යාවති”ති
 වත්ථාව යදි කම්මවාචං කරොති, කම්මං සුකතමෙව හොති. නො චෙ, විපන්නං.
 සබ්බපච්ඡා හි අනුඤ්ඤාතකම්මවාචතො කිඤ්චිපි පරිභාපෙනුං න වට්ටති, සාවනාය
 භාපනමෙව හොති, අඤ්ඤෙ වා හික්ඛු දාතුකාමා හොන්තීති සම්බන්ධො, අයමෙන්ථ
 විමතිවිනොදනියා (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.117) ආහතො විනිවිජයො.
 සාරත්ථදීපනීවිනිවිජයො පන ඉධෙව අන්තොගධා හොති අප්පතරත්තා අවිසෙසත්තා
 ව.

වජිරවුද්ධිට්ඨකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 117) පන “කෙච් කුප්පතීති වදන්ති, තං
 න ගහෙතඛිබ්බ”න්ති යං චුත්තං, තං “පඤ්චවග්ගකරණියඤ්ඤෙ, හික්ඛෙවෙ, කම්මං,
 හික්ඛුනිපඤ්ඤෙමො කම්මං කරෙය්‍ය, අකම්මං න ව කරණිය”න්ති ආදිනා (මහාව.
 390) නයෙන චුත්තත්තා පණ්ඩකානං ගණපුරණභාවෙ එව කම්මං කුප්පති, න
 සබ්බන්ති කත්වා සුචුත්තං, ඉතරථා “පණ්ඩකුපජ්ඣායෙන කම්මං කරෙය්‍ය,
 අකම්මං න ව කරණිය”න්ති ආදිකාය පාළියා භවිතඛිබ්බං සීයා. යථා
 අපරිපුණ්ණපත්තචීවරස්ස උපසම්පාදනකාලෙ කම්මවාචායං “පරිපුණ්ණස්ස
 පත්තචීවර”න්ති අසන්නං වත්ථුං කිත්තෙන්වා උපසම්පදාය කතාය තස්මිං
 අසන්නෙපි උපසම්පදා රුහති, එවං “අයං බුද්ධරක්ඛිතො ආයස්මතො
 ධම්මරක්ඛිතස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛො”ති අවත්ථුං පණ්ඩකුපජ්ඣායාදිං, අසන්නං වා
 වත්ථුං කිත්තෙන්වා කතායපි ගණපුරකානමත්ථිතාය උපසම්පදා රුහතෙව. “න,
 හික්ඛෙවෙ, පණ්ඩකුපජ්ඣායෙන උපසම්පාදෙතඛිබ්බො, යො උපසම්පාදෙය්‍ය, ආපත්ති
 දුක්කට්ඨස්ස, සො ව පුග්ගලො අනුපසම්පන්නො”ති ආදිවචනස්ස අභාවා අයමත්ථො
 සිද්ධොව හොති. න හි බුද්ධා වත්තඛිබ්බයුත්තං න වදන්ති. තෙන චුත්තං “යො පන

හික්බි ජානං උනව්සතිවස්සං ...පෙ.... සො ච පුග්ගලො අනුපසම්පන්නො” තිආදි (පාචි. 403). තථා “ඛ්‍යත්තෙන හික්බිනා පටිබලෙන සඬ්ඝො ඤාපෙතබ්බො” ති (මහාව. 71) වචනතො ටෙය්‍යසංවාසකාදිආවරියෙහි අනුස්සාවනාය කතාය උපසම්පදා න රුහති තෙසං අහික්බිත්තාති වචනම්පි න ගහෙතබ්බං.

කිඤ්ච හියොයා – “ඉමානි චත්තාරි කම්මානි පඤ්චභාකාරෙහි විපජ්ජන්ති” තිආදිනා (පරි. 482) නයෙන කම්මානං සම්පත්තිවිපත්තියා කටියමානාය “සත්තහි ආකාරෙහි කම්මානි විපජ්ජන්ති චත්ථුතො වා ඤත්තිතො වා අනුස්සාවනතො වා සීමතො වා පරිසතො වා උපජ්ඣායතො වා ආවරියතො වා” ති අකටීතත්තා න ගහෙතබ්බං. “පරිසතො වා” ති වචනෙන ආවරියුපජ්ඣායානං වා සඬ්ගහො කතොති චෙ? න, “ද්වාදසහි ආකාරෙහි පරිසතො කම්මානි විපජ්ජන්ති” ති එතස්ස විභඩ්ගෙ තෙසමනාමට්ඨත්තා, අයමත්ථො යස්මා තත්ථ තත්ථ සරුපෙන චුත්තපාලිවසෙනෙව සක්කා ජානිතුං, තස්මා නයමුඛං දස්සෙත්වා සංඛිත්තොති අයමස්ස යුත්තිගවෙසනාති චුත්තං.

තත්‍රිදං විචාරෙතබ්බං – අනුපජ්ඣායකං උපසම්පාදෙන්තා තෙ හික්බි යථාචුත්තනයෙන අභූතං චත්ථුං කිත්තයිංසු, උදාහු මුසාවාදභයා තානෙව පදානි න සාවෙසුන්ති. කිඤ්චෙත්ථ – යදි තාව උපජ්ඣායාභාවතො න සාවෙසුං, “පුග්ගලං න පරාමසති” ති චුත්තවිපත්තිජ්ජසඬ්ගො හොති, අථ සාවෙසුං, මුසාවාදො නෙසං භවති? චුච්චතෙ – සාවෙසුංයෙව යථාචුත්තවිපත්තිජ්ජසඬ්ගයා, “කම්මං පන න කුජ්ජති” ති අට්ඨකථායං චුත්තත්තා ච. න, මුසාවාදස්ස අසම්භවතො, මුසාවාදෙනපි කම්මසම්භවතො ච. න හි සක්කා මුසාවාදෙන කම්මවිපත්තිසම්පත්තිං කාතුන්ති. තස්මා “අනුපජ්ඣායකං උපසම්පාදෙන්ති” ති වචනස්ස ච උභයදොසවිනිමුත්තො අත්ථො පරියෙසිතබ්බො.

අයඤ්චෙත්ථ යුත්ති – යථා පුබ්බෙ පබ්බජ්ජුපසම්පදුපජ්ඣායෙසු විජ්ජමානෙසුපි උපජ්ඣායග්ගභණ්කමෙන අග්ගහිතත්තා “තෙන ඛො පන සමයෙන හික්බි අනුපජ්ඣායක” තිආදි චුත්තං, තථා ඉධාපි උපජ්ඣායස්ස විජ්ජමානස්සෙව සතො අග්ගහිතත්තා “අනුපජ්ඣායකං උපසම්පාදෙන්ති” ති චුත්තං. කම්මවාචාවරියෙන පන “ගහිතො තෙන උපජ්ඣායො” ති සඤ්ඤාය උපජ්ඣායං කිත්තෙත්වා කම්මවාචං සාවෙතබ්බං. කෙනවි වා කාරණෙන කායසාමග්ගිං අදෙන්තස්ස උපජ්ඣායස්ස ඡන්දං ගහෙත්වා කම්මවාචං සාවෙති, උපජ්ඣායො වා උපසම්පදාපෙක්ඛස්ස උපජ්ඣං දත්වා පච්ඡා උපසම්පන්නෙ තස්මිං තාදිසෙ චත්ථස්මිං සමනුයුඤ්ජියමානො වා අසමනුයුඤ්ජියමානො වා උපජ්ඣායදානතො පුබ්බෙ එව සාමණෙරො පටිජානාති, සික්ඛාපච්චක්ඛාතකො වා අන්තිමචත්ථුඅජ්ඣාපන්නකො වා පටිජානාති, ඡන්දභාරකාදයො විය උපජ්ඣායො වා අඤ්ඤසීමාගතො හොති. කම්මවාචා රුහතිති චත්වා “අනුජානාමි හික්බිචෙ පච්චන්තිමෙසු ජනපදෙසු විනයධරපඤ්චමෙන ගණෙන උපසම්පද” ති චුත්තත්තා. කෙවි “විනයධරපඤ්චමෙන උපජ්ඣායෙන සන්නිහිතෙනෙව භවිතබ්බ” ති වදන්තිති පොරාණගණ්ඨිපදෙ චුත්තං. සො ච පාඨො අජ්ජමාණො මජ්ඣිමෙසු

ජනපදෙසු තස්ස වචනස්සාභාවතො. අසන්නිහිතෙපි උපජ්ඣායෙ කම්මවාචා රුහතීති ආපජ්ජතීති චෙ? න. කස්මා? කම්මසම්පත්තියං “පුග්ගලං පරාමසති”ති වුත්තපායොව නො පමාණං. න හි තත්ථ අසන්නිහිතො උපජ්ඣායසංඛාතො පුග්ගලො පරාමසනං අරහති, තස්මා තත්ථ සංඛපරාමසනං විය පුග්ගලපරාමසනං වෙදිතබ්බං. සංඛසෙන ගණෙන උපජ්ඣායෙන උපසම්පාදෙන්ති තෙසං අත්ථනො පුග්ගලත්තා, පණ්ඩකාදිඋපජ්ඣායෙන උපසම්පාදෙන්ති උපසම්පාදනකාලෙ අවිදිතත්තාති පොරාණා.

අපත්තචීවරං උපසම්පාදෙන්තීති කම්මවාචාවරියො “පරිපුණ්ණස්ස පත්තචීවර”න්ති සඤ්ඤාය, කෙවලං අත්ථසම්පත්තිං අනපෙක්ඛිත්වා සන්තපදනිහාරෙන වා “පරිපුණ්ණස්ස පත්තචීවර”න්ති කම්මවාචං සාවෙනි. යථා එතරහි මතච්ඡපවුත්තමාතාපිතිකොපි “අනුඤ්ඤාතොසි මාතාපිතුහි”ති පුට්ඨො “ආම හන්තෙ”ති වදති, කිං ඛහුනා? අයං පනෙත්ථ සාරො – “තස්මිං සමයෙ චත්තාරි කම්මානි පඤ්චභාකාරෙහි විපජ්ජන්ති”ති ලක්ඛණස්ස න තාව පඤ්ඤත්තත්තා අනුපජ්ඣායකාදිං උපසම්පාදෙන්ති. චජ්ජනීයපුග්ගලානං අවුත්තත්තා පණ්ඩකුපජ්ඣායාදිං උපසම්පාදෙන්ති, තෙරසන්තරායපුච්ඡාය අදස්සනත්තා අපත්තචීවරකං උපසම්පාදෙන්ති, “අනුජානාමි හික්ඛවෙ ඤත්තිවතුත්ථෙත කම්මෙන උපසම්පාදෙතු”න්ති (මහාව. 69) එවං සබ්බපඨමං අනුඤ්ඤාතාය කම්මවාචාය “පරිපුණ්ණස්ස පත්තචීවර”න්ති අවචනමෙත්ථ සාධකන්ති වෙදිතබ්බං. තඤ්චි වචනං අනුක්කමෙනානුඤ්ඤාතන්ති.

ඉදං තාව සබ්බථා හොතු, “මුගං පබ්බාපෙන්නි ඛරිං පබ්බාපෙන්නි”ති ඉදං කථං සම්භවිතුමරහති ආදිතො පට්ඨාය “අනුජානාමි හික්ඛවෙ ඉමෙහි තීහි සරණගමනෙහි පබ්බජ්ජ”න්තිආදිනා අනුඤ්ඤාතත්තාති? වුවචනෙ – “එවඤ්ච පන, හික්ඛවෙ, පබ්බාපෙතබ්බොති, එවං වදෙහිති චත්තබ්බො...පෙ.... තතියම්පි සංඝං සරණං ගච්ඡාමි”ති එත්ථ “එවං වදෙහිති චත්තබ්බො”ති ඉමස්ස වචනස්ස මිච්ඡා අත්ථං ගහෙත්වා මුගං පබ්බාපෙසුං. “එවං වදෙහි”ති තං පබ්බජ්ජාපෙක්ඛං ආණාපෙත්වා සයං උපජ්ඣායෙන චත්තබ්බො “තතියම්පි සංඝං සරණං ගච්ඡාමි”ති, සො පබ්බජ්ජාපෙක්ඛා තථා ආණත්තො උපජ්ඣායවචනස්ස අනු අනු වදතු වා මා වා, තත්ථ තත්ථ හගවා “කායෙන විඤ්ඤාපෙති, වාචාය විඤ්ඤාපෙති, කායෙන වාචාය විඤ්ඤාපෙති, ගහිතො හොති උපජ්ඣායො. දින්නො හොති ඡන්දො, දින්නා හොති පාරිසුද්ධි, දින්නා හොති පචාරණා”ති වදති. තදනුමානෙන වා කායෙන තෙන පබ්බජ්ජාපෙක්ඛෙන විඤ්ඤත්තං හොති සරණගමනන්ති වා ලොකෙපි කායෙන විඤ්ඤාපෙත්තො එවං වදතීති වුවචති, තං පරියායං ගහෙත්වා මුගං පබ්බාපෙන්නිති වෙදිතබ්බං. පොරාණගණ්ඨිපදෙ “මුගං කථං පබ්බාපෙන්නිති පුච්ඡං කත්වා තස්ස කායපසාදසම්භවතො කායෙන පහාරං දත්වා හත්ථමුද්දාය විඤ්ඤාපෙත්වා පබ්බාපෙසු”න්ති වුත්තං. කිං ඛහුනා?

අයං පනෙත්ථ සාරො – යථා පුබ්බෙ පබ්බජ්ජාධිකාරෙ චත්තමානෙ පබ්බජ්ජාහිලාපං උපච්ඡින්නදිත්වා “පණ්ඩකො, හික්ඛවෙ, අනුපසම්පන්නො න

උපසම්පාදෙනබ්බො” තිආදිනා (මහාව. 109) නයෙන උපසම්පදවසෙනෙව අභිලාපො කතො. ථෙය්‍යසංවාසකපදෙ අසම්භවතො කිඤ්චාපි සො න කතො, පබ්බජ්ජාව තත්ථ කතා, සබ්බත්ථ පන උපසම්පදාභිලාපෙන අධිජ්ජෙතා තදනුභාවතො උපසම්පදාය, පබ්බජ්ජාය වාරිතාය උපසම්පදා වාරිතා හොතීති කත්වා, තථා ඉධ උපසම්පදාධිකාරෙ වත්තමානෙ උපසම්පදාභිලාපං උපච්ඡින්නදිත්වා උපසම්පදමෙව සන්ධාය පබ්බජ්ජාභිලාපො කතොති වෙදිතබ්බො. කාමං සො න කත්තබ්බො, මූගපදෙ අසම්භවතො තස්ස වසෙන ආදිතො පට්ඨාය උපසම්පදාභිලාපොව කත්තබ්බො විය දිස්සති, තථාපි තස්සෙව මූගපදස්ස වසෙන ආදිතො පට්ඨාය පබ්බජ්ජාභිලාපොව කතො මිච්ඡාගහණනිවාරණත්ථං. කථං? “මූගො, භික්ඛවෙ, අපත්තො ඔසාරණං, තඤ්චෙ සඬ්ඝො ඔසාරෙති, සොසාරිතො” ති (මහාව. 396) වචනතො හි මූගො උපසම්පන්නො හොතීති සිද්ධං, සො කෙවලං උපසම්පන්නොව හොති, න පන පබ්බජිතො තස්ස පබ්බජ්ජාය අසම්භවතොති මිච්ඡාගාහො හොති, තං පරිවජ්ජාපෙත්වා යො උපසම්පන්නො, සො පබ්බජිතොව හොති. පබ්බජිතො පන අත්ථි කොචි උපසම්පන්නො, අත්ථි කොචි අනුපසම්පන්නොති ඉමං සම්මාගාහං උප්පාදෙති භගවාති වෙදිතබ්බං.

අපිව තෙසං භත්ථච්ඡින්නාදිනං පබ්බජිතානං සුපබ්බජිතභාවදීපනත්ථං, පබ්බජ්ජාභාවසඬ්ඝානිවාරණත්ථස්ථෙත්ථ පබ්බජ්ජාභිලාපො කතො. කථං? “න, භික්ඛවෙ, භත්ථච්ඡින්නො පබ්බාජෙතබ්බො” තිආදිනා (මහාව. 119) පටික්ඛෙපෙන, “පබ්බජිතා සුපබ්බජිතා” ති චුත්තට්ඨානාභාවෙන ව තෙසං පබ්බජ්ජාභාවසඬ්ඝා භවෙය්‍ය, යථා පසඬ්ඝා භවෙ, තථා පසඬ්ඝං යථෙය්‍ය. බන්ධකෙ උපසම්පදං සන්ධාය “භත්ථච්ඡින්නො, භික්ඛවෙ, අපත්තො ඔසාරණං, තඤ්චෙ සඬ්ඝො ඔසාරෙති, සොසාරිතො” තිආදිනා (මහාව. 396) නයෙන භගවා නිවාරෙති. තෙනෙව නයෙන පබ්බජිතා පනෙතෙ සබ්බෙපි සුපබ්බජිතා ඵවාති දීපෙති. අඤ්ඤා සබ්බෙපෙනෙ උපසම්පන්නාව හොත්ති, න පබ්බජිතාති අයමනිට්ඨජ්ජසඬ්ඝො ආපජ්ජති. කථං? “භත්ථච්ඡින්නො, භික්ඛවෙ, න පබ්බාජෙතබ්බො, පබ්බජිතො නාසෙතබ්බො” ති වා “න, භික්ඛවෙ, භත්ථච්ඡින්නො පබ්බාජෙතබ්බො, යො පබ්බාජෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කට්ඨස්ස, සො ව අපබ්බජිතො” ති (මහාව. 119) වා තන්ති යා යපිතාය වම්පෙය්‍යක්ඛන්ධකෙ “සොසාරිතො” ති චුත්තත්තා කෙවලං “ඉමෙ භත්ථච්ඡින්නාදයො උපසම්පන්නාව හොත්ති, න පබ්බජිතා” ති වා “උපසම්පන්නාපි වෙ පබ්බජිතා, නාසෙතබ්බො” ති වා අනිට්ඨකොට්ඨාසො ආපජ්ජති අධිජ්ජායො.

ඉදං පනෙත්ථ විවාරෙතබ්බං – “සො ව අපබ්බජිතො” ති වචනාභාවතො මූගස්ස පබ්බජ්ජාසිද්ධිපසඬ්ඝතො පබ්බජ්ජාපි ඵකතොසුද්ධියා හොතීති අයමනිට්ඨකොට්ඨාසො කථං නාපජ්ජති? පබ්බජ්ජාභිලාපෙන උපසම්පදා ඉධාධිජ්ජෙතාති සම්මාගාහෙන නාපජ්ජති, අඤ්ඤා යථාබ්‍යඤ්ජනං අත්ථෙ ගහිතෙ යථාපඤ්ඤත්තදුක්කට්ඨාභාවසඬ්ඝාතො අපරො අනිට්ඨකොට්ඨාසො ආපජ්ජති. කථං? “න, භික්ඛවෙ, මූගො පබ්බාජෙතබ්බො, යො පබ්බාජෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කට්ඨස්ස” ති චුත්තදුක්කට්ඨං පබ්බජ්ජාපරියොසානෙ හොති, න

තස්සාවිජ්ජකතාය. පුබ්බපයොගදුක්කටමෙව හි පයමං ආපජ්ජති, තස්මා මුගස්ස පබ්බජ්ජාපරියොසානස්සෙව අභාවතො ඉමස්ස දුක්කටස්ස ඔකාසො ච න සබ්බකාලං සම්භවෙය්‍යා, උපසම්පදාවසෙන පන අත්ථෙ ගහිතෙ සම්භවති කම්මනිබ්බන්තිතො. තෙනෙව පාළියං “න, හික්ඛවෙ, පණ්ඩකො උපසම්පාදෙනබ්බො, යො උපසම්පාදෙය්‍යා, ආපත්ති දුක්කටස්සා” ති දුක්කටං න පඤ්ඤත්තං. අපඤ්ඤත්තත්තා පුබ්බපයොගදුක්කටමෙව චෙත්ථ සම්භවති, නෙතරං. එත්තාවතා සිද්ධමෙතං පබ්බජ්ජාහිලාපෙන උපසම්පදාව තත්ථ අධිජ්ජෙතා, න පබ්බජ්ජාති. එත්ථාහ සාමණෙරපබ්බජ්ජා න කායපයොගතො භොතීති කථං පඤ්ඤායතීති? වුවචතෙ – කායෙන විඤ්ඤාපෙතීති ආදිත්තිකා දස්සනතොති ආගතො.

“ගොත්තෙනපි අනුස්සාවෙනු” ත්ති (මහාව. 122) වචනතො යෙන වොහාරෙන වොහරති, තෙන වට්ටතීති සිද්ධං, තස්මා “කො නාමො තෙ උපජ්ඣායො” ති පුට්ඨෙතපි ගොත්තමෙව නාමං කත්වා වත්තබ්බන්ති සිද්ධං භොති, තස්මා චතුබ්බිධෙසු නාමෙසු යෙන කෙනපි නාමෙන අනුස්සාවතා කාතබ්බාති වදන්ති. එකස්ස බහුති නාමාති භොත්ති, තත්ථ එකං නාමං ඤත්තියා, එකං අනුස්සාවතාය කාතුං න වට්ටති, අත්ථතො බ්‍යඤ්ජනතො ච අහින්තාහි අනුස්සාවතාහි භවිතබ්බන්ති. කිඤ්චාපි “ඉත්ථන්තාමො ඉත්ථන්තාමස්ස ආයස්මතො” ති පාළියං “ආයස්මතො” ති පදං පච්ඡා වුත්තං, කම්මවාචාපාළියං පන “අයං බුද්ධරක්ඛිතො ආයස්මතො ධම්මරක්ඛිතස්සා” ති පයමං ලිබන්ති, තං උජ්ජපට්ඨාපට්ඨා වුත්තන්ති න පච්චෙතබ්බං. පාළියඤ්ඤි “ඉත්ථන්තාමො ඉත්ථන්තාමස්සා” ති අත්ථමත්තං දස්සිතං, තස්මා පාළියං අවුත්තොපි “අයං බුද්ධරක්ඛිතො ආයස්මතො ධම්මරක්ඛිතස්සා” ති කම්මවාචාපාළියං පයොගො දස්සිතො. “න මෙ දිට්ඨො ඉතො පුබ්බෙ ඉච්චායස්මා සාරිපුත්තො” ති ච “ආයස්මා සාරිපුත්තො අත්ථකුසලො” ති ච පයමං “ආයස්මා” ති පයොගස්ස දස්සනතොති වදන්ති. කත්ථවි “ආයස්මතො බුද්ධරක්ඛිතස්සා” ති වත්වා කත්ථවි කෙවලං “බුද්ධරක්ඛිතස්සා” ති සාවෙනි, සාවනං භාපෙතීති න වුවචති නාමස්ස අභාපිතත්තාති එකෙ. සචෙ කත්ථවි “ආයස්මතො බුද්ධරක්ඛිතස්සා” ති වත්වා කත්ථවි “බුද්ධරක්ඛිතස්සායස්මතො” ති සාවෙනි, පාඨානුරූපත්තා ඛෙත්තමෙව ඔතිණ්ණන්තිපි එකෙ. බ්‍යඤ්ජනහෙදජ්ජසඬගතො අනුස්සාවතානං තං න වට්ටතීති වදන්ති. සචෙ පන සබ්බවිධානෙපි එකෙනෙව පකාරෙන වදති, වට්ටති.

එකානුස්සාවනෙති එත්ථ එකතො අනුස්සාවනං එතෙසන්ති එකානුස්සාවතාති අසමානාධිකරණවිසයො බාහිරත්ථසමාසොති දට්ඨබ්බං. තෙනෙවාහ “ද්වෙ එකතො අනුස්සාවනෙ” ති. තත්ථ එකතොති එකක්ඛණෙති අත්ථො, විහත්තිඅලොපෙන වායං නිද්දෙසො. පුරිමනෙයෙනෙව එකතො අනුස්සාවනෙ කාතුන්ති “එකෙන එකස්ස, අඤ්ඤෙන ඉතරස්සා” ති ආදිනා පුබ්බෙ වුත්තනයෙන ද්විති වා තීති වා ආවරියෙහි එකෙන වා එකතො අනුස්සාවනෙ කාතුං. වජ්ජාවජ්ජං උපනිජ්ඣායතීති උපජ්ඣාති ඉමිනා උපජ්ඣායසද්දසමානත්ථො

උපජ්ඣාසද්දොපිති අත්ථං දස්සෙතීති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.123).

ගොත්තෙනාපීති “ආයස්මතො පිප්පලිස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛො”ති එවං නාමං අවත්වා ගොත්තනාමෙනාපීති අත්ථො, තෙන “කො නාමො තෙ උපජ්ඣායො”ති පුට්ඨොන ගොත්තනාමෙන “ආයස්මා කස්සපො”ති වත්තබ්බන්ති සිද්ධං හොති. තස්මා අඤ්ඤාමිපි යං කිඤ්චි තස්ස නාමං පසිද්ධං, තස්මිං වා ඛණෙ සුඛග්ගහණත්ථං නාමං පඤ්ඤාපිතං, තං සබ්බං ගහෙත්වාපි අනුස්සාවනා කාතබ්බා. යථා උපජ්ඣායස්ස, එවං උපසම්පදාපෙක්ඛස්සාපි ගොත්තාදිනාමෙන තඨ්ඨණිකනාමෙන ව අනුස්සාවනං කාතුං වට්ටති, තස්මිමිපි ඛණෙ “අයං තිස්සො”ති වා “නාගො”ති වා නාමං කරොන්තෙහි අනුසාසකසම්මුතීතො පට්ඨමෙව කාතබ්බං. එවං අකත්වාපි අන්තරායිකධම්මානුසාසනපුච්ඡනකාලෙසු “කිත්තාමොසි, අහං හන්තෙ නාගො නාම, කො නාමො තෙ උපජ්ඣායො, උපජ්ඣායො මෙ හන්තෙ තිස්සො නාමා”තිආදිනා විඤ්ඤාපෙත්තෙන උභින්නමිපි චිත්තෙ “මමෙතං නාම”න්ති යථා සඤ්ඤං උප්පජ්ජති, එවං විඤ්ඤාපෙතබ්බං. සචෙ පන තස්මිං ඛණෙ පකතිනාමෙන වත්වා පච්ඡා “තිස්සො නාමා”ති අපුබ්බනාමෙන අනුස්සාවෙති, න වට්ටති.

තත්ථ ව කිඤ්චාපි උපජ්ඣායස්සෙව නාමං අග්ගහෙත්වා යෙන කෙනචි නාමෙන “තිස්සස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛො”තිආදිනාපි පුග්ගලෙ පරාමට්ඨෙ කම්මං සුකතමෙව හොති අනුපජ්ඣායකාදීනං උපසම්පදාකම්මං විය උපජ්ඣායස්ස අභාවෙපි අභබ්බත්තෙපි කම්මවාචාය පුග්ගලෙ පරාමට්ඨෙ කම්මස්ස සිජ්ඣනතො. උපසම්පදාපෙක්ඛස්ස පන යථාසකං නාමං විනා අඤ්ඤෙන නාමෙන අනුස්සාවිතෙ කම්මං කුප්පති, සො අනුපසම්පන්නොව හොති. තත්ථ ධීතො අඤ්ඤො අනුපසම්පන්නො විය ගහිතනාමස්ස වත්ථුපුග්ගලස්ස තත්ථ අභාවා, එතස්ස ව නාමස්ස අනුස්සාවනාය අවුත්තත්තා. තස්මා උපසම්පදාපෙක්ඛස්ස පකතිනාමං පරිවත්තෙත්වා අපුබ්බෙන නාගාදිනාමෙන අනුස්සාවිතුකාමෙන පටිකච්චෙව “ත්වං නාගො”තිආදිනා විඤ්ඤාපෙත්වා අනුසාසනඅන්තරායිකධම්මානුපුච්ඡනක්ඛණෙසුපි තස්ස ව සඬ්ඝස්ස ව යථා පාකටං හොති, තථා පකාසෙත්වා ව නාගාදිනාමෙන අනුස්සාවෙතබ්බං. එකස්ස බහුති නාමානි හොන්ති, තෙසු එකං ගහෙතුං වට්ටති.

යං පන උපසම්පදාපෙක්ඛඋපජ්ඣායානං එකත්ථ ගහිතං නාමං තදෙව ඤත්තියා, සබ්බත්ථ අනුස්සාවනාසු ව ගහෙතබ්බං. ගහිතතො හි අඤ්ඤස්මිං ගහිතෙ ඛාඤ්ජනං හින්තං නාම හොති, කම්මං විපජ්ජති. අත්ථතො හි ඛාඤ්ජනතො ව අහින්තා එව ඤත්ති අනුස්සාවනා ව වට්ටන්ති. උපජ්ඣායනාමස්ස පන පුරතො “ආයස්මතො තිස්සස්සා”තිආදිනා ආයස්මන්තපදං සබ්බත්ථ යොජෙත්වාපි අනුස්සාවෙති. තථා අයොජිතෙපි දොසො නත්ථී.

පාළියං (මහාව. 126) පන කිඤ්චාපි “ඉත්ථන්තාමස්ස ආයස්මතො”ති පච්ඡතො “ආයස්මතො”ති පදං චුත්තං, තථාපි “ආයස්මා සාරිපුත්තො අත්ථකුසලො”තිආදිනා නාමස්ස පුරතො ‘ආයස්මන්තපද’යොගස්ස දස්සනතො

පුරතොව පයොගො යුත්තතරො, තඤ්ච එකත්ථ යොජෙත්වා අඤ්ඤත්ථ අයොජිතෙපි එකත්ථ පුරතො යොජෙත්වා අඤ්ඤත්ථ පච්ඡතො යොජනෙපි සාවනාය භාපනං නාම න හොති නාමස්ස අභාපිතත්තා. තෙනෙව පාළියමිපි “ඉත්ථන්තාමස්ස ආයස්මතො” ති එකත්ථ යොජෙත්වා “ඉත්ථන්තාමෙන උපජ්ඣායෙනා” ති ආදිසු “ආයස්මතො” ති න යොජිතන්ති වදන්ති. තඤ්ච කිඤ්චාපි එවං, තථාපි සබ්බට්ඨානෙපි එකෙනෙව පකාරෙන යොජෙත්වා එව වා අයොජෙත්වා වා අනුස්සාවනං පසත්ථතරන්ති ගහෙතබ්බං.

එකතො සහෙව එකස්මිං බණෙ අනුස්සාවනං එතෙසන්ති එකානුස්සාවනා, උපසම්පදාපෙක්ඛා, එතෙ එකානුස්සාවනෙ කාතුං. තෙනාහ “එකතොඅනුසාවනෙ” ති. ඉදඤ්ච එකං පදං විහත්තිඅලොපෙන දට්ඨබ්බං. එකෙන වාති ද්විත්තමිපි එකස්මිං බණෙ එකාය එව කම්මවාචාය අනුස්සාවනෙ එකෙන ආවරියෙනාති අත්ථො. “අයං බුද්ධරක්ඛිතො ව අයං ධම්මරක්ඛිතො ව ආයස්මතො සඬ්ඝරක්ඛිතස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛො” ති ආදිනා නයෙන එකෙන ආවරියෙන ද්විත්තමෙකස්මිං බණෙ අනුස්සාවනන යො දට්ඨබ්බො, ඉමිනාව නයෙන තිණ්ණමිපි එකෙන ආවරියෙන එකක්බණෙ අනුස්සාවනං වෙදිතබ්බං.

පුරිමන යෙනෙව එකතො අනුස්සාවනෙ කාතුන්ති “එකෙන එකස්ස, අඤ්ඤෙන ඉතරස්සා” ති ආදිනා පුබ්බෙ වුත්තන යෙන ද්විත්තං ද්විති වා තිණ්ණං තිති වා ආවරියෙහි, එකෙන වා ආවරියෙන තයොපි එකතොඅනුස්සාවනෙ කාතුන්ති අත්ථො. “තඤ්ච ඛො එකෙන උපජ්ඣායෙන, න ත්වෙව නානුපජ්ඣායෙනා” ති ඉදං එකෙන ආවරියෙන ද්විති වා තිති වා උපජ්ඣායෙහි ද්වෙ වා තයො වා උපසම්පදාපෙක්ඛෙ එකක්බණෙ එකාය අනුස්සාවනාය එකානුස්සාවනෙ කාතුං න වට්ටතීති පටික්ඛෙපපදං, න පන නානාවරියෙහි නානුපජ්ඣායෙහි තයො එකානුස්සාවනෙ කාතුං න වට්ටතීති ආහ “සවෙ පන නානාවරියා නානුපජ්ඣායා...පෙ.... වට්ටතී” ති. යඤ්චෙත්ථ “තිස්සත්ථෙරො සුමනත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකං, සුමනත්ථෙරො තිස්සත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරික” න්ති එවං උපජ්ඣායෙහි අඤ්ඤමඤ්ඤං සද්ධිවිහාරිකානං අනුස්සාවනකරණං වුත්තං, තං උපලක්ඛණමත්තං. තස්මා සවෙ තිස්සත්ථෙරො සුමනත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකං, සුමනත්ථෙරො නන්දත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකං අනුස්සාවෙති, අඤ්ඤමඤ්ඤඤ්ච ගණපුරකා හොන්ති, වට්ටති එව. සවෙ පන උපජ්ඣායො සයමෙව අත්තනො සද්ධිවිහාරිකං අනුස්සාවෙති, එත්ථ වත්තබ්බමෙව නත්ථි, කම්මං සුකතමෙව හොති, අනුපජ්ඣායකස්සපි යෙන කෙනවි අනුස්සාවිතෙ උපසම්පදා හොති, කිමඬ්ඨං පන සඋපජ්ඣායකස්ස උපජ්ඣායෙනෙව අනුස්සාවනෙති දට්ඨබ්බං. තෙනෙව නවට්ටනපක්ඛං දස්සෙතුං “සවෙ පනා” ති ආදිමාහ.

උපජ්ඣාති උපජ්ඣායසද්දසමානත්ථො ආකාරන්තො උපජ්ඣාසද්දොති දස්සෙති. උපජ්ඣාය-සද්දො එව වා උපජ්ඣා, උපයොගපච්චත්තවචනෙසු ය-කාර ලොපං කත්වා එවං වුත්තො කරණවචනාදිසු උපජ්ඣාසද්දස්ස පයොගාභාවාති දට්ඨබ්බං. පාළියං අත්තනාව අත්තනං සම්මන්තිතබ්බන්ති අත්තනාව කත්තුභූතෙන

කරණභූතෙන අත්තානමෙව කම්මභූතං පති සම්මන්ත්තනකිව්වං කාතබ්බං,
අත්තානන්ති වා පච්චත්තෙ උපයොගවචනං, අත්තනාව අත්තා සම්මන්ත්තනබ්බොති
අත්ථො. න කෙවලඤ්ච එත්ථෙව, අඤ්ඤත්‍රාපි තෙරසසම්මුතිආදීසු ඉමිනාව
ලක්ඛණෙන අත්තනාව අත්තා සම්මන්ත්තනබ්බොව. අපිව සයං කම්මාරහත්තා
අත්තානං මුඤ්චිත්වා චතුරග්ගාදිකො ගණො සබ්බත්ථ ඉච්ඡිතබ්බො.

සච්චකාලොති “නිගුහිස්සාමී” ති වඤ්චනං පභාය සච්චස්සෙව තෙ
ඉච්ඡිතබ්බකාලො. භූතකාලොති වඤ්චනය අභාවෙපි මනුස්සත්තාදිවත්ථුනො
භූතනය අවස්සං ඉච්ඡිතබ්බකාලො, ඉතරථා කම්මකොපාදිඅත්තරායො හොතීති
අධිජ්ජායො. මඬිකුති අධොමුඛො. උද්ධරතුති අනුපසම්පන්නභාවතො
උපසම්පත්තියං පතිට්ඨපෙතුති අත්ථො.

සබ්බකම්මවාචාසු අත්ථකොසල්ලත්ථං පනෙත්ථ උපසම්පදකම්මවාචාය
එවමත්ථො දට්ඨබ්බො – සුඤ්ඤාතුති සවනාණත්තියං පටිමපුරිසෙකවචනං. තඤ්ච
කිඤ්චාපි යො සො සඬ්ඝො සවනකිරියායං නියොජියති, තස්ස සම්මුඛත්තා
“සුඤ්ඤාහි” ති මජ්ඣිමපුරිසවචනෙන වත්තබ්බං, තථාපි යස්මා සඬ්ඝසද්දසන්නිධානෙ
පටිමපුරිසජ්ජයොගොව සද්දච්ඡුහි සමාවිණ්ණො
භවත්තභගවත්තආයස්මාදිසද්දසන්නිධානෙසු විය “අධිවාසෙතු මෙ භවං ගොතමො
(පාරා. 22), එතස්ස සුගත කාලො, යං භගවා සාවකානං සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙය්‍යා
(පාරා. 21), පක්කමතායස්මා (පාරා. 436), සුඤ්ඤාතු මෙ ආයස්මත්තො” තිආදීසු
(මහාව. 168). තස්මා ඉධ පටිමපුරිසජ්ජයොගො කතො. අථ වා ගාරවචසෙනෙතං
චුත්තං. ගරුට්ඨානියෙසු හි ගාරවචසෙන මජ්ඣිමපුරිසපයොගුජ්ජපත්තියමිපි
පටිමපුරිසජ්ජයොගං පයුජ්ජන්ති “දෙසෙතු සුගතො ධම්ම” තිආදීසු (දී. නි. 2.66;
ම. නි. 2.338; මහාව. 8) වියාති දට්ඨබ්බං. කෙච් පන “භත්තෙ ආචුසොති පදෙ
අපෙක්ඛිත්වා ඉධ පටිමපුරිසජ්ජයොගො” ති වදන්ති, තං න සුන්දරං “ආචරියො මෙ,
භත්තෙ, හොහි (මහාව. 77), ඉඬ්ඝාචුසො උපාලි, ඉමං පබ්බජිතං
අනුයුඤ්ජාහි” තිආදීසු (පාරා. 517) තජ්ජයොගෙපි මජ්ඣිමපුරිසජ්ජයොගස්සෙව
දස්සනතො.

මෙති යො සාවෙති, තස්ස අත්තනිද්දෙසෙ සාමිවචනං. භත්තෙති ආලපනත්ථෙ
වුඬ්ඨෙසු සගාරවචනං, “ආචුසො” ති පදං පන නවකෙසු. තදුභයමිපි නිපාතො
“තුම්හෙ භත්තෙ තුම්හෙ ආචුසො” ති බහුසුපි සමානරූපත්තා. සඬ්ඝොති
අවිසෙසතො චතුරග්ගාදිකෙ පකතත්තපුග්ගලසමුහෙ වත්තති. ඉධ පන
පච්චන්තිමෙසු ජනපදෙසු පඤ්චවග්ගතො පට්ඨාය, මජ්ඣිමෙසු ජනපදෙසු
දසවග්ගතො පට්ඨාය සඬ්ඝොති ගහෙතබ්බො. තත්‍රායං පිණ්ඩත්ථො – භත්තෙ,
සඬ්ඝො මම වචනං සුඤ්ඤාතුති. ඉදඤ්ච නවකතරෙත වත්තබ්බවචනං. සචෙ පන
අනුස්සාවකො සබ්බෙහි භික්ඛූහි වුඬ්ඨිතරො හොති, “සුඤ්ඤාතු මෙ, ආචුසො
සඬ්ඝො” ති වත්තබ්බං. සොපි චෙ “භත්තෙ” ති වදෙය්‍ය, නවකතරො වා
“ආචුසො” ති, කම්මකොපො නත්ථි. කෙච් පන “එකත්ථ ‘ආචුසො’ ති වත්වා

අඤ්ඤත්ථ ‘හත්තෙ’ති චුත්තෙපි නත්ථි දොසො උභයෙනපි ආලපනස්ස සිජ්ඣනතො’ති වදන්ති.

ඉදානි යමත්ථං ඤාපෙතුකාමො ‘සුඤ්ඤා’ති සඬ්ඝං සවනෙ නියොජෙති, තං ඤාපෙන්නො ‘අයං ඉත්ථන්තාමො’ති ආදිමාහ. තත්ථ අයන්ති උපසම්පදාපෙක්ඛස්ස හත්ථපාසෙ සන්නිහිතභාවදස්සනං, තෙන ච හත්ථපාසෙ ධීතස්සෙව උපසම්පදා රුහතීති සිජ්ඣති හත්ථපාසතො ඛහි ධීතස්ස ‘අය’න්ති න චත්තබ්බතො. තෙනෙව අනුසාසකසම්මුතියං සො හත්ථපාසතො ඛහි ධීතත්තා ‘අය’න්ති න චුත්තො, තස්මා උපසම්පදාපෙක්ඛො අනුපසම්පන්නො හත්ථපාසෙ යපෙනබ්බො. අයං ඉත්ථන්තාමොති අයං-සද්දො ච අවස්සං පයුජ්ජිතබ්බො, සො ච ඉමස්මිං පට්ඨානාමපයොගෙ එවාති ගහෙනබ්බං. ‘ඉත්ථන්තාමො’ති ඉදං අනියමතො තස්ස නාමදස්සනං, උභයෙනපි අයං බුද්ධරක්ඛිතොති ආදිනාමං දස්සෙති. ‘උපසම්පදාපෙක්ඛො’ති හින්තාධිකරණවිසයෙ ඛහ්නබ්බිහිසමාසො, උපසම්පදං මෙ සඬ්ඝො අපෙක්ඛමානොති අත්ථො. තස්ස ච උපජ්ඣායනං සමඬ්භිභාවෙන දස්සෙතුං ‘ඉත්ථන්තාමස්ස ආයස්මතො’ති චුත්තං. එතෙන ‘අයං බුද්ධරක්ඛිතො ආයස්මතො ධම්මරක්ඛිතස්ස සද්ධිවිහාරිකභූතො උපසම්පදාපෙක්ඛො’ති එවමාදිනා නයෙන නාමයොජනාය සහ අත්ථො දස්සිතො. එත්ථ ච ‘ආයස්මතො’ති පදං අවත්වාපි ‘අයං බුද්ධරක්ඛිතො ධම්මරක්ඛිතස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛො’ති වත්තුං වට්ටති. තෙනෙව පාළියං ‘ඉත්ථන්තාමෙන උපජ්ඣායෙනා’ති එත්ථ ‘ආයස්මතො’ති පදං න චුත්තං. යඤ්චෙත්ථ චත්තබ්බං, තං හෙට්ඨා චුත්තමෙව.

නනු චෙත්ථ උපජ්ඣායොපි උපසම්පදාපෙක්ඛො විය හත්ථපාසෙ ධීතො එව ඉච්ඡිතබ්බො, අථ කස්මා ‘අයං ඉත්ථන්තාමො ඉමස්ස ඉත්ථන්තාමස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛො’ති එවං උපජ්ඣායස්ස නාමපරාමසනෙපි ඉදං-සද්දප්පයොගො න කතොති? නායං විරොධො උපජ්ඣායස්ස අභාවෙපි කම්මකොපාභාවතො. කෙවලඤ්ඤි කම්මනිබ්බත්තියා සන්නපදවසෙන අවිජ්ජමානස්සපි උපජ්ඣායස්ස නාමකිත්තනං අනුපජ්ඣායස්ස උපසම්පදාදීසුපි කරියති, තස්මා උපජ්ඣායස්ස අසන්නිහිතායපි තප්පරාමසනමත්තෙනෙව කම්මසිද්ධිතො ‘ඉමස්සා’ති නිද්දිසිතුං න වට්ටති.

පරිසුද්ධො අන්තරායිකෙහි ධම්මෙහීති අභබ්බත්තාදිකෙහි උපසම්පදාය අවත්ථුකරෙහි චෙව පඤ්චාබ්බාධහත්ථවිජ්ජන්තාදීහි ආපත්තිකරෙහි ච අන්තරායිකසභාවෙහි පරිමුත්තො. එවං චුත්තෙ එව ආපත්තිමත්තකරෙහි පඤ්චාබ්බාදීහි අපරිමුත්තස්සපි උපසම්පදා රුහති, නාඤ්ඤා. පරිපුණ්ණස්ස පත්තචීවරන්ති පරිපුණ්ණමස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛස්ස පත්තචීවරං. එවං චුත්තෙ එව අපත්තචීවරස්සපි උපසම්පදා රුහති, නාඤ්ඤා. උපසම්පදං යාවතීති ‘සඬ්ඝං, හත්තෙ, උපසම්පදං යාවාමී’ති ආදිනා (මහාව. 126) යාවාපිතභාවං සන්ධාය චුත්තං. එවං තෙන සඬ්ඝෙ අයාවිතෙපි ‘ඉත්ථන්තාමො සඬ්ඝං උපසම්පදං යාවතී’ති චුත්තෙ එව කම්මං අවිපන්නං හොති, නාඤ්ඤා. උපජ්ඣායෙනාති උපජ්ඣායෙන

කරණභූතෙන, ඉත්ථන්තාමං උපජ්ඣායං කත්වා කම්මභූතං උපසම්පදං දාතුං
නිජ්ථාදෙනුං කත්තුභූතං සඬ්ඝං යාවතීති අත්ථො. යාවධාතුනො පන ද්විකම්මකත්තා
“සඬ්ඝං උපසම්පද”න්ති ද්වෙ කම්මපදානි වුත්තානි.

යදි සඬ්ඝස්ස පත්තකල්ලන්ති එත්ථ පත්තො කාලො ඉමස්ස කම්මස්සාති
පත්තකාලං, අපලොකනාදිවතුබ්බිධං සඬ්ඝගණකම්මං, තදෙව සකත්ථෙ ය-
පච්චයෙන “පත්තකල්ල”න්ති වුච්චති. ඉධ පන ඤත්තිවතුත්ථඋපසම්පදාකම්මං
අධිජ්ජෙතං, තං කාතුං සඬ්ඝස්ස පත්තකල්ලං ජාතං. යදිති අනුමතිගහණවසෙන
කම්මස්ස පත්තකල්ලතං ඤාපෙති, යො හි කොචි තත්ථ අපත්තකල්ලතං
මඤ්ඤිස්සති, සො චක්ඛති. ඉමමෙව හි අත්ථං සන්ධාය අනුස්සාවනාසු
“යස්සායස්මතො ඛමති...පෙ.... සො භාසෙය්‍යා”ති (මහාව. 127) වුත්තං. තදෙන
පත්තකල්ලං චත්ථුසම්පදා, අන්තරායිකෙහි ධම්මෙහි වස්ස පරිසුද්ධතා, සීමාසම්පදා,
පරිසාසම්පදා, පුබ්බකිච්චනිට්ඨානන්ති ඉමෙහි පඤ්චහි අඬගෙහි සඬගහිතං.

තත්ථ චත්ථුසම්පදා නාම යථාචුත්තෙහි එකාදසඅභබ්බපුග්ගලෙහි වෙච
අන්තිමචත්ථුඅජ්ඣාපන්තෙහි ච අඤ්ඤො පරිපුණ්ණවිසතිවස්සො
අනුපසම්පත්තභූතො මනුස්සපුරිසො. එතස්මිඤ්චි පුග්ගලෙ සති එව ඉදං සඬ්ඝස්ස
උපසම්පදාකම්මං පත්තකල්ලං නාම හොති, නාසති, කතඤ්ච කුප්පමෙව හොති.

අන්තරායිකෙහි ධම්මෙහි වස්ස පරිසුද්ධතා නාම යථාචුත්තස්සෙව
උපසම්පදාවත්ථුභූතස්ස පුග්ගලස්ස යෙ ඉමෙ භගවතා පටික්ඛිත්තා
පඤ්චාබාධපුට්ඨතාදයො මාතෘපිතූහි අනනුඤ්ඤාතතාපඅයොසානා වෙච
හත්ථච්ඡින්නාදයො ච දොසධම්මා කාරකසඬ්ඝස්ස ආපත්තාදිඅන්තරායහෙතුතාය
“අන්තරායිකා”ති වුච්චන්ති, තෙහි අන්තරායිකෙහි දොසධම්මෙහි පරිමුත්තතා,
ඉමස්සා ච සති එව ඉදං කම්මං පත්තකල්ලං නාම හොති, නාසති, කතං පන කම්මං
සුකතමෙව හොති යපෙත්වා උභනවිසතිවස්සං පුග්ගලං.

සීමාසම්පදා පන උපොසථක්ඛන්ධකෙ (මහාව. 138 ආදයො) චක්ඛමානනයෙන
සබ්බදොසරහිතාය බද්ධාබද්ධවසෙනෙව දුට්ඨාය සීමාය වසෙන වෙදිතබ්බා.
තාදියාය හි සීමාය සති එව ඉදං කම්මං පත්තකල්ලං නාම හොති, නාසති, කතඤ්ච
කම්මං විපජ්ජති.

පරිසාසම්පදා පන යෙ ඉමෙ උපසම්පදාකම්මස්ස සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන
කම්මජ්ජත්තා දසහි වා පඤ්චහි වා අනුනාපාරාජිකං අනාපන්නා අනුක්ඛිත්තා ච
සමානසංවාසකා හික්ඛු, තෙසං එකසීමාය හත්ථපාසං අවිජ්ඣිත්වා යානං,
ජන්දාරභානඤ්ච ඡන්දස්ස ආනයනං, සම්මුඛිභූතානඤ්ච අප්පටිකොසනං,
උපසම්පදාපෙක්ඛරහිතානං උපොසථක්ඛන්ධකෙ පටික්ඛිත්තානං
ගහට්ඨාදිඅනුපසම්පන්නානඤ්චෙව පාරාජිකුක්ඛිත්තකනානාසංවාසකහික්ඛුනීනඤ්ච
චජ්ජතියපුග්ගලානං සඬ්ඝස්ස හත්ථපාසෙ අභාවො වාති ඉමෙහි චතුහි අඬගෙහි
සඬගහිතා. එවරූපාය ච පරිසාසම්පදාය සති එව ඉදං පත්තකල්ලං නාම හොති,

නාසනි. තත්ථ පුරිමානං තිණ්ණං අභිගානං අඤ්ඤාතරස්සපි අභාවෙ කතං කම්මං විපජ්ජති, න පච්ඡිමස්ස.

පුබ්බකිව්චනිට්ඨානං නාම යානිමානි “පයමං උපජ්ඣං ගාභාපෙතබ්බො” තිආදිනා පාළියං (මහාව. 126) චුත්තානි “උපජ්ඣාගාභාපනං, පත්තච්චරාවික්ඛණං, තතො තං හත්ථපාසතො බහි පෙසෙත්වා අනුසාසකසම්මුතිකම්මකරණං, සම්මතෙන ව ගන්ත්වා අනුසාසනං, තෙන ව පයමතරං ආගන්ත්වා සඨිසස්ස ඤත්තිං ඤාපෙත්වා උපසම්පදාපෙක්ඛං ‘ආගච්ඡාහි’ ති හත්ථපාසෙ එව අබ්භානං, තෙන හික්ඛුනං පාදෙ වන්දාපෙත්වා උපසම්පදායාවාපනං, තතො අන්තරායිකධම්මප්‍රච්ඡකසම්මුතිකම්මකරණං, සම්මතෙන ව පුච්ඡන්” ති ඉමානි අට්ඨ පුබ්බකිව්චානි, තෙසං සබ්බෙසං යාථාවතො කරණෙන නිට්ඨානං. එතස්මිඤ්ච පුබ්බකිව්චනිට්ඨාපනෙ සති එව ඉදං සඨිසස්ස උපසම්පදාකම්මං පත්තකල්ලං නාම හොති, නාසනි. එතෙසු පන පුබ්බකම්මෙසු අකතෙසුපි කතං කම්මං යථාචුත්තෙසු වත්ථුසම්පත්තිආදීසු විජ්ජමානෙසු අකුප්පමෙව හොති. තදෙවමෙත්ථ පත්තකල්ලං ඉමෙහි පඤ්චහි අභිගෙහි සඨිගහිතන්ති වෙදිතබ්බං. ඉමිනාව නයෙන හෙට්ඨා චුත්තෙසු, වක්ඛමානෙසු ව සබ්බෙසු කම්මෙසු පත්තකල්ලතා යථාරහං යොජෙත්වා ඤාතබ්බා.

ඉත්ථන්තාමං උපසම්පාදෙය්‍යාති උපසම්පදානිජ්ජාදනෙන තංසමඬ්භිං කරෙය්‍ය කරොතුති පත්ථනායං, විධිමහි වා ඉදං දට්ඨබ්බං. යථා හි “දෙවදත්තං සුබාපෙය්‍යා” ති චුත්තෙ සුබමස්ස නිජ්ජාදෙත්වා තං සුබසමඬ්භිනං කරෙය්‍යාති අත්ථො හොති, එවමිධාපි උපසම්පදමස්ස නිජ්ජාදෙත්වා තං උපසම්පදාසමඬ්භිනං කරෙය්‍යාති අත්ථො. පයොජකඛ්‍යාපාරෙ වෙතං. යථා සුබයන්තං කිඤ්චි සුද්ධකත්තාරං කොචි හෙතුකත්තා සුබහෙතුනිජ්ජාදනෙන සුබාපෙය්‍යාති චුච්චති, එවමිධාපි උපසම්පජ්ජන්තං සුද්ධකත්තාරං පුග්ගලං හෙතුකත්තුභූතො සඬ්ඝො උපසම්පදාහෙතුනිජ්ජාදනෙන උපසම්පාදෙය්‍යාති චුත්තො. එතෙන ව සුබං විය සුබදායකෙන සඬ්ඝෙන පුග්ගලස්ස දීයමානා තථාපවත්තපරමත්ථධම්මෙ උපාදාය අරියජනපඤ්ඤත්තා උපසම්පදා නාම සම්මුතිසච්චතා අත්ථිති සමත්ථිතං හොති. එත්ථ ව “ඉත්ථන්තාමො සඬ්ඝං උපසම්පදං යාවතී” ති (මහාව. 127) චුත්තත්තා පරිවාසාදීසු විය යාවනානුගුණං “ඉත්ථන්තාමස්ස උපසම්පදං දදෙය්‍යා” ති අවත්වා “ඉත්ථන්තාමං උපසම්පාදෙය්‍යා” ති චුත්තත්තා ඉදං උපසම්පදාකම්මං දානෙ අසඬ්ගහෙත්වා කම්මලක්ඛණෙ එව සඬ්ගහිතන්ති දට්ඨබ්බං. ඉමිනා නයෙන “ඉත්ථන්තාමං උපසම්පාදෙති, උපසම්පන්නො සඬ්ඝෙනා” ති එත්ථාපි අත්ථො වෙදිතබ්බො. කෙවලඤ්චි තත්ථ වත්තමානකාලඅතීතකාලවසෙන, ඉධ පන අනාමට්ඨකාලවසෙනාති එත්තකමෙව විසෙසො.

එසා ඤත්තිති “සඬ්ඝො ඤාපෙතබ්බො” ති චුත්තඤාපනා එසා. ඉදඤ්ච අනුස්සාවනානම්පි සබ්භාවසූචනත්ථං චුච්චති. අවස්සඤ්චෙනං වත්තබ්බමෙව. ඤත්තිකම්මෙ එව තං න වත්තබ්බං. තත්ථ පන යා-කාරෙ චුත්තමත්තෙ එව ඤත්තිකම්මං නිට්ඨිතං හොතීති දට්ඨබ්බං. බමතීති රූච්චති. උපසම්පදාති සඬ්ඝෙන

දියමානා නිජ්ඵාදියමානා උපසම්පදා, යස්ස ඛමති, සො තුණ්හස්සාති යොජනා. තුණ්හීති ව අකථනත්ථෙ නිපාතො, අකථනකො අස්ස භවෙය්‍යාති අත්ථො. ඛමති සඬ්ඝස්ස ඉත්ථන්තාමස්ස උපසම්පදාති පකතෙන සම්බන්ධො. තත්ථ කාරණමාහ “තස්මා තුණ්හී”ති. තත්ථ “ආසී”ති සෙසො. යස්මා “යස්ස නක්ඛමති, සො භාසෙය්‍යා”ති තික්ඛන්තුං වුවිචමානොපි සඬ්ඝො තුණ්හී නිරවො අහොසී, තස්මා ඛමති සඬ්ඝස්සාති අත්ථො. එවන්ති ඉමිනා පකාරෙන. තුණ්හීභාවෙනෙවෙනං සඬ්ඝස්ස රුච්චනභාවං ධාරයාමි, බුජ්ඣාමි ජානාමිති අත්ථො. ඉති-සද්දො පරිසමාපනත්ථෙ කතො, සො ව කම්මවාචාය අනඬ්ගං, තස්මා අනුස්සාවකෙන “ධාරයාමි”ති එත්ථ මි-කාරපරියොසානමෙව වත්වා නිට්ඨපෙනඛ්ඛං, ඉති-සද්දො න පසුජ්ජිතඛ්ඛොති දට්ඨඛ්ඛං. ඉමිනා නයෙන සබ්බකම්මවාචානමත්ථො වෙදිතඛ්ඛො.

එකපොරිසා වාතිආදි සත්තානං සර්වජායං පාදෙහි මිනිත්වා ජානනජපකාරදස්සනං. ජසත්තපදපරිමිතා හි ඡායා “පොරිසා”ති වුවිචති, ඉදඤ්ච උතුප්පමාණාවික්ඛණාදි ව ආගන්තුකෙහි සද්ධිං වීමංසිත්වා වුඬ්ඪනවභාවං ඤාත්වා වන්දනවන්දාපනාදිකරණත්ථං වුත්තං. එති ආගච්ඡති, ගච්ඡති වාති උතු, සොච පමීයතෙ අනෙක සංවච්ඡරන්ති පමාණන්ති ආහ “උතුයෙව උතුප්පමාණ”න්ති. අපරිපුණ්ණාති උපසම්පදාදිවසෙන අපරිපුණ්ණා. යදි උතුවෙමජ්ඣෙක උපසම්පාදිතො, තදා තස්මිං උතුමිහි අවසිට්ඨදිවසාවික්ඛණං දිවසභාගාවික්ඛණන්ති දස්සෙති. තෙනාහ “යත්තකෙහි දිවසෙහි යස්ස යො උතු අපරිපුණ්ණො, තෙ දිවසෙ”ති. තත්ථ යස්ස තඬ්ඛණං ලද්ධුපසම්පදස්ස පුග්ගලස්ස සම්බන්ධි යො උතු යත්තකෙහි දිවසෙහි අපරිපුණ්ණො, තෙ දිවසෙති යොජනා.

ඡායාදිකමෙව සබ්බං සඬ්ගහෙත්වා ගායිතඛ්ඛතො කට්ඨකඛ්ඛතො සඬ්ගිතිති ආහ “ඉදමෙවා”තිආදි. තත්ථ එකතො කත්වා ආවික්ඛිතඛ්ඛං. ත්වං කිං ලභසීති ත්වං උපසම්පදාදනකාලෙ කතරවස්සං, කතරඋතුඤ්ච ලභසී, කතරස්මිං තෙ උපසම්පදා ලද්ධාති අත්ථො. වස්සන්ති වස්සානඋතු, ඉදඤ්ච සංවච්ඡරාවික්ඛණං විනා වුත්තමපි න විඤ්ඤායතීති ඉමිනා උතුආවික්ඛණෙනෙව සාසනවස්සෙසු වා කලියුගවස්සාදියු වා සහස්සිමෙ වා සතිමෙ වා අසුකඋතුං ලභාමිති දස්සිතන්ති දට්ඨඛ්ඛං. ඡායාති ඉදං පාළියං ආගතපටිපාටිං සන්ධාය වුත්තං, වත්තඛ්ඛකම්මතො පන කලියුගවස්සාදියු සබ්බදෙසපසිද්ධෙසු අසුකවස්සෙ අසුකඋතුමිහි අසුකමාසෙ අසුකකණ්ඨෙ වා සුක්කෙ වා පක්ඛෙ අසුකෙ තිට්ඨාරවිසෙසයුත්තෙ පුබ්බණ්භාදිදිවසභාගෙ එත්තකෙ ඡායාපමාණෙ, නාඬිකාපමාණෙ වා මයා උපසම්පදා ලද්ධාති වදෙය්‍යාසීති එවං ආවික්ඛිතඛ්ඛං. ඉදං සුට්ඨු උග්ගහෙත්වා ආගන්තුකෙහි වුඬ්ඪපටිපාටිං ඤාත්වා පටිපජ්ජාහීති වත්තඛ්ඛං. ඉති එත්තකො කථාමග්ගො විමතිවිනොදනියං ආගතො. වජිරබුද්ධිටිකානායො පන එකච්චො ඉධෙව සඬ්ගහං ගතො, එකච්චො අසන්නිට්ඨානවිනිච්ඡයත්තා සංසයහෙතුකො හොති, තස්මා ඉධ න ගහිතොති.

ඉති විනයසඬ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඬ්ඛකාරෙ

23. නිස්සයවිනිවිඡයකථා

151. එවං උපසම්පදාවිනිවිඡයං කථෙත්වා ඉදානි නිස්සයවිනිවිඡයං කථෙතුං “නිස්සයොති එත්ථ පනා”ති ආදිමාහ. තත්ථ නිස්සයනං නිස්සයො, සෙවනං හජනන්ත්‍යත්ථො. නිපුබ්බසි සෙවායන්ති ධාතු භාවසාධනො, න “නිස්සාය නං වසතීති නිස්සයො”ති ඉධ විය අවුත්තකම්මසාධනො. තත්ථ හි සෙවිතබ්බො පුග්ගලො ලබ්හති, ඉධ පන සෙවනකිරියාති. ඉදානි තං නිස්සයං පුච්ඡාපුබ්බඬිගමාය විස්සජ්ජනාය විත්ථාරනො යපෙතුං “කෙන දාතබ්බො”ති ආදිමාහ. තත්ථ කෙන දාතබ්බො, කෙන න දාතබ්බොති නිස්සයදායකං කත්තාරං පුච්ඡති, කස්ස දාතබ්බො, කස්ස න දාතබ්බොති නිස්සයපටිග්ගාහකං සම්පදානං, කථං ගභිතො හොති, කථං පටිප්පස්සම්මතීති කාරණං, නිස්සාය කෙන වසිතබ්බං, කෙන න වසිතබ්බන්ති නිස්සයපටිපන්නකං. තතො පුච්ඡානුක්කමෙන විස්සජ්ජෙතුං “තත්ථ”ත්‍යාදිමාහ. න කෙවලං එත්ථෙව, අථ බො නිස්සයමුවිචනඬිගෙපි “බ්‍යත්තෙනා”ති ආගතො.

තත්ථ එත්ථ ව කො විසෙසොති ආහ “එත්ථ ව ‘බ්‍යත්තෙනා’ති ඉමිනා පරිසුපට්ඨාපකො බහුස්සුතො වෙදිතබ්බො”ති. ඉදානි පරිසුපට්ඨාපකලක්ඛණං දස්සෙතුං “පරිසුපට්ඨාපකෙන හි”ති ආදිමාහ. තත්ථ අභිවිනයෙති සකලෙ විනයපිටකෙ. විනෙතුන්ති සික්ඛාපෙතුං. ද්වෙ විහඬිගා පගුණා වාචුග්ගතා කාතබ්බාති ඉදං පරිපුච්ඡාවසෙන උග්ගණ්හනං සන්ධාය වුත්තන්ති වදන්ති. එකස්ස පමුට්ඨං, ඉතරෙසං පගුණං හවෙය්‍යාති ආහ “කීහි ජනෙහි සද්ධිං පරිවත්තනක්ඛමා කාතබ්බා”ති. අභිධම්මෙති නාමරූපපරිච්ඡෙදෙ. හෙට්ඨිමා වා තයො වග්ගාති මහාවග්ගතො හෙට්ඨා සගාථාවග්ගො නිදානවග්ගො ඛන්ධවග්ගොති ඉමෙ තයො වග්ගා. “ධම්මපදම්පි සහ වත්ථුනා උග්ගහෙතුං වට්ටතී”ති මහාපච්චරියං වුත්තත්තා ජාතකභාණකෙන සාට්ඨකථං ජාතකං උග්ගහෙත්වාපි ධම්මපදං සහ වත්ථුනා උග්ගහෙතබ්බමෙව.

පඤ්චහි හික්ඛවෙ අඬිගෙහි සමන්තාගතෙනාති ආදීසු න සාමණෙරො උපට්ඨාපෙතබ්බොති උපජ්ඣායෙන හුත්වා සාමණෙරො න උපට්ඨාපෙතබ්බො. අසෙක්ඛෙන සීලක්ඛන්ධෙනාති අසෙක්ඛස්ස සීලක්ඛන්ධොපි අසෙක්ඛො සීලක්ඛන්ධො නාම. අසෙක්ඛස්ස අයන්ති හි අසෙක්ඛො, සීලක්ඛන්ධො. එවං සබ්බත්ථ. එවඤ්ච කත්වා විමුත්තිඤ්ඤාණදස්සනසඬිබාතස්ස පච්චවෙක්ඛණඤ්ඤාණස්සපි වසෙන අපෙක්ඛිත්වා උප්පන්නා අයං කථා. අසෙක්ඛසීලන්ති ව න අග්ගඵලසීලමෙව අධිප්පෙතං, අථ බො යං කිඤ්චි අසෙක්ඛසන්නානෙ පවත්තසීලං ලොකියලොකුත්තරමිස්සකස්ස සීලස්ස ඉධාධිප්පෙතත්තා. සමාධික්ඛන්ධාදීසුපි විමුත්තික්ඛන්ධපරියොසානෙසු අයමෙව නයො, තස්මා යථා සීලසමාධිපඤ්ඤාක්ඛන්ධා ලොකියමිස්සකා කථිතා, එවං විමුත්තික්ඛන්ධොපිති තදඬිගවිමුත්තිආදයොපි වෙදිතබ්බො, න පටිප්පස්සද්ධිවිමුත්ති එව. විමුත්තිඤ්ඤාණදස්සනං පන ලොකියමෙව. තෙනෙව සංයුත්තනිකායට්ඨකථායං.

(සං.නි. අට්ඨ. 1.1.135) වූත්තං “පුරිමෙහි චතුහි පදෙහි ලොකියලොකුත්තරසීලසමාධිපඤ්ඤාවිමුත්තියො කථිතා, විමුත්තිඤ්ඤාණදස්සනං පච්චවෙක්ඛණඤ්ඤාණං හොති, තං ලොකියමෙවා”ති.

අස්සද්ධොතිආදීසු තීසු චත්ථසු සද්ධා එතස්ස නත්ථිති අස්සද්ධො. නත්ථි එතස්ස හිරිති අහිරිකො, අකුසලසමාපත්තියා අජිගුච්ඡමානස්සෙනං අධිවචනං. න ඔත්තජ්ජනීති අනොත්තජ්ජී, අකුසලසමාපත්තියා න භායනීති වූත්තං හොති. කුච්ඡිතං සීදනීති කුසීනො, හීනවිරියස්සෙනං අධිවචනං. ආරද්ධං වීරියං එතස්සාති ආරද්ධවීරියො, සම්මජ්ජපධානායුත්තස්සෙනං අධිවචනං. මුට්ඨා සති එතස්සාති මුට්ඨස්සනී, නට්ඨස්සනීති වූත්තං හොති. උපට්ඨිතා සති එතස්සාති උපට්ඨිතස්සනී, නිච්චං ආරම්මණාහිමුඛපචත්තසතිස්සෙනං අධිවචනං.

අධිසීලෙ සීලවිපත්තො ච අජ්ඣාමාරො ආචාරවිපත්තො ච ආපජ්ජිත්වා අවුට්ඨිතො අධිජ්ජෙතො. සස්සතුච්ඡෙදසඬ්ඛාතං අන්තං ගණ්හාති, ගාභයනීති වා අන්තග්ගාහිකා, මිච්ඡාදිට්ඨි. පුරිමානි ද්වෙ පදානීති “න පට්ඨලො හොති අන්තෙවාසිං වා සද්ධිවිහාරිං වා ගිලානං උපට්ඨාතුං වා උපට්ඨාපෙතුං වා, අනහිරතං වූපකාසෙතුං වා වූපකාසාපෙතුං වා”ති ඉමානි ද්වෙ පදානි.

අහි විසිට්ඨො උත්තමො සමාචාරො අහිසමාචාරො, අහිසමාචාරොච ආහිසමාචාරිකොති ච සික්ඛිතබ්බතො සික්ඛාති ච ආහිසමාචාරිකසික්ඛා. අහිසමාචාරං වා ආරබ්භ පඤ්ඤත්තා සික්ඛා ආහිසමාචාරිකසික්ඛා, ඛන්ධකචත්තපරියාපන්නසික්ඛායෙනං අධිවචනං. මග්ගබ්‍රහ්මවරියස්ස ආදිභූතාති ආදිබ්‍රහ්මවරියකා, උභතොවිහඬගපරියාපන්නසික්ඛායෙනං අධිවචනං. තෙනෙව “උභතොවිහඬගපරියාපන්නං වා ආදිබ්‍රහ්මවරියකං, ඛන්ධකචත්තපරියාපන්නං ආහිසමාචාරික”න්ති විසුද්ධිමග්ගෙ (විසුද්ධි. 1.11) වූත්තං, තස්මා සෙක්ඛපණ්ණත්තියන්ති එත්ථ සික්ඛිතබ්බතො සෙක්ඛා, භගවතා පඤ්ඤත්තත්තා පණ්ණත්ති, සබ්බාපි උභතොවිහඬගපරියාපන්නා සික්ඛාපදපණ්ණත්ති “සෙක්ඛපණ්ණත්ති”ති වූත්තාති ගහෙතබ්බං. තෙනෙව ගණ්ඨිපදෙපි වූත්තං “සෙක්ඛපණ්ණත්තියන්ති පාරාජිකමාදිං කත්වා සික්ඛිතබ්බසික්ඛාපදපඤ්ඤත්තිය”න්ති. සෙසමෙත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.84).

උපජ්ඣායාවරියකථායං න සාමණෙරො උපට්ඨාපෙනබ්බොති උපජ්ඣායෙන හුත්වා න පබ්බාපෙනබ්බො. අසෙක්ඛස්ස අයන්ති අසෙක්ඛො, ලොකියලොකුත්තරො සීලක්ඛන්ධො. අන්තග්ගාහිකායාති සස්සතුච්ඡෙදකොට්ඨාසග්ගාහිකාය. පච්ඡිමානි ද්වෙති අජ්ජස්සුතො හොති, දුජ්ජඤ්ඤා හොතිති ඉමානි ද්වෙ අඩ්ඨගාති. පච්ඡිමානි තිණිති න පට්ඨලො උජ්ජන්නං කුක්කුච්චං ධම්මතො විනොදෙතුං, ආපත්තිං න ජානාති, ආපත්තිවුට්ඨානං න ජානාතිති ඉමානි තිණි. කුක්කුච්චස්ස හි

පාළිඅට්ඨකථානායසඬායකධම්මකො විනොදෙතුං අප්පට්ඨලතා නාම අබ්බත්තත්තා එව භොතිති සාපි ආපත්තිඅඬගමෙව චුත්තා.

අභි විසිටියො උත්තමො සමාවාරො අභිසමාවාරො, චත්තප්පට්පත්තිසීලං, තං ආරබ්භ පඤ්ඤත්තා ඛන්ධකසික්ඛාපදසඬායා සික්ඛා ආභිසමාවාරිකා. සික්ඛාපදමිපි හි තදත්ථපරිපූරණත්ථිකෙහි උග්ගහණාදිවසෙන සික්ඛිතබ්බතො සික්ඛාති චුච්චති. මග්ගබ්‍රහ්මවරියස්ස ආදිභූතා කාරණභූතා ආදිබ්‍රහ්මවරියකා, උභතොවිභඬගපරියාපන්නසික්ඛාපදං. තෙනෙවෙත්ථ විසුද්ධිමග්ගෙහි (විසුද්ධි. 1.11) ‘‘උභතොවිභඬගපරියාපන්නං සික්ඛාපදං ආදිබ්‍රහ්මවරියකං, ඛන්ධකචත්තපරියාපන්නං ආභිසමාවාරික’’න්ති චුත්තං, තස්මා සෙක්ඛපණ්ණත්තියන්ති එත්ථ සික්ඛිතබ්බතො සෙක්ඛා, භගවතාව පඤ්ඤත්තත්තා පඤ්ඤත්ති. සබ්බාපි උභතොවිභඬගපරියාපන්නා සික්ඛාපදපණ්ණත්ති ‘‘සෙක්ඛපණ්ණත්ති’’ති චුත්තාති ගහෙතබ්බං. නාමරූපපරිච්ඡේදෙති එත්ථ කුසලත්තිකාදිහි චුත්තං ජාතිභූමිපුග්ගලසම්පයොගවත්ථාරම්මණකම්මද්වාරලක්ඛණරසාදිභෙදෙහි වෙදනාක්ඛන්ධාදිවතුබ්බිධං සනිබ්බානං නාමං, භූතොපාදායභෙදං රූපඤ්ච පරිච්ඡින්නදිත්වා ජානනපඤ්ඤා, තප්පකාසකො ව ගන්ථො නාමරූපපරිච්ඡේදො නාම. ඉමිනා අභිධම්මත්ථකුසලෙන භවිතබ්බන්ති දස්සෙති. සික්ඛාපෙතුන්ති උග්ගණ්භාපෙතුන්ති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.84) චුත්තං.

153. ආයස්මතො නිස්සාය වච්ඡාමිති එත්ථ ආයස්මතොති උපයොගත්ථෙ සාම්ච්චනං, ආයස්මත්තං නිස්සාය වසිස්සාමිති අත්ථො. යං පන චුත්තං සමන්තපාසාදිකායං (මහාව. අට්ඨ. 76) ‘‘බ්බත්තො...පෙ.... චුත්තලක්ඛණොයෙවා’’ති, තං පරිසුපට්ඨාකබ්‍රහ්මස්සුතං සන්ධාය වදති. පබ්බජ්ජාඋපසම්පදධම්මන්තෙවාසිකෙහි පන...පෙ.... තාව චත්තං කාතබ්බන්ති පබ්බජ්ජාවරියඋපසම්පදාවරියධම්මාවරියානං එතෙහි යථාචුත්තචත්තං කාතබ්බං. තත්ථ යෙන සික්ඛාපදානි දින්නානි, අයං පබ්බජ්ජාවරියො. යෙන උපසම්පදකම්මවාචා චුත්තා, අයං උපසම්පදාවරියො. යො උද්දෙසං වා පරිපුච්ඡං වා දෙති, අයං ධම්මාවරියොති වෙදිතබ්බං. සෙසමෙත්ථ උත්තානත්ථමෙව.

154. නිස්සයපට්ඨපස්සද්ධිකථායං දිසං ගතොති පුන ආගන්තුකාමො, අනාගන්තුකාමො වා හුත්වා වාසත්ථාය කඤ්චි දිසං ගතො. භික්ඛුස්ස සභාගතන්ති පෙසලභාවං. ඔලොකෙත්වාති උපපරික්ඛිත්වා. විබ්භන්තෙ...පෙ.... තත්ථ ගන්තබ්බන්ති එත්ථ ‘‘සවෙ කෙනචි කරණියෙන තදභෙව ගන්තුං අසක්කොන්තො ‘කතිපාහෙන ගමිස්සාමි’ති ගමනෙ සඋස්සාහො භොති, රක්ඛති’’ති වදන්ති. මා ඉධ පටික්කමිති මා ඉධ පවිසි. තත්ත්ව වසිතබ්බන්ති තත්ථෙව නිස්සයං ගහෙත්වා වසිතබ්බං. තංයෙව විහාරං...පෙ.... වසිතුං වට්ටනීති එත්ථ උපජ්ඣායෙන පරිච්චත්තත්තා උපජ්ඣායසමොධානපරිභාරො නත්ථි, තස්මා උපජ්ඣායසමොධානගතස්සපි ආවරියස්ස සන්තිකෙ ගහිතනිස්සයො න පට්ඨපස්සමිහති.

ආවරියම්භා නිස්සයපටිපස්සද්ධිසු ආවරියො පක්කන්තො වා භොතීති එත්ථ “පක්කන්තොති දිසං ගතො” තිආදිනා උපජ්ඣායස්ස පක්කමනෙ යො විනිවිජයො චුත්තො, සො තත්ථ චුත්තනයෙනෙව ඉධාපි සක්කා විඤ්ඤාතුන්ති තං අවත්වා “කොචි ආවරියො ආපුච්ඡන්වා පක්කමති” තිආදිනා අඤ්ඤායෙව නයො ආරද්ධො. අයඤ්ච නයො උපජ්ඣායපක්කමනෙපි වෙදිතබ්බොයෙව. ඊදිසෙසු හි යානෙසු එකත්ථචුත්තලක්ඛණං අඤ්ඤත්ථාපි දට්ඨබ්බං. සචෙ ද්වෙ ලෙඩ්චුපානෙ අතික්කමිත්වා නිවත්තති, පටිපස්සද්ධො භොතීති එත්ථ එත්තාවතා දිසාපක්කන්තො නාම භොතීති අන්තෙවාසිකෙ අතික්ඛිත්තධුරෙපි නිස්සයො පටිපස්සම්භති. ආවරියුපජ්ඣායා ද්වෙ ලෙඩ්චුපානෙ අතික්කමිම අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ වසන්තීති බහිඋපචාරසීමායං අන්තෙවාසිකසද්ධිවිහාරිකානං වසන්ට්ඨානතො ද්වෙ ලෙඩ්චුපානෙ අතික්කමිම අඤ්ඤස්මිං සෙනාසනෙ වසන්ති, අන්තොඋපචාරසීමායං පන ද්වෙ ලෙඩ්චුපානෙ අතික්කමිත්වාපි වසතො නිස්සයො න පටිපස්සම්භති. “සචෙපි ආවරියො මුඤ්චිතුකාමොව හුත්වා නිස්සයපණාමනාය පණාමෙති” තිආදි සබ්බං උපජ්ඣායස්ස ආණන්තියම්පි වෙදිතබ්බන්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.83) චුත්තං.

153. සාහුති සාධු සුන්දරං. ලහුති අගරු, සුභරතාති අත්ථො. ඔපායිකන්ති උපායපටිසංයුත්තං, එවං පටිපජ්ජනං නිත්ථරණුපායොති අත්ථො. පතිරුපන්ති සාමිච්ඡමමිදන්ති අත්ථො. පාසාදිකෙනාති පසාදාවහෙන, කායවච්ඡයොගෙන සම්පාදෙහිති අත්ථො. කායෙනාති එතදත්ථවිඤ්ඤාපකං හත්ථමුද්දාදිං දස්සෙන්නො කායෙන විඤ්ඤාපෙති. “සාධු” ති සම්පටිච්ඡනං සන්ධායාති උපජ්ඣායෙන “සාහු” තිආදිසු චුත්තෙසු සද්ධිවිහාරිකස්ස “සාධු” ති සම්පටිච්ඡනවචනං සන්ධාය “කායෙන විඤ්ඤාපෙති” තිආදි චුත්තන්ති අධිප්පායො. ආයාචනදානමත්තෙනාති සද්ධිවිහාරිකස්ස පඨමං ආයාචනමත්තෙන, තතො උපජ්ඣායස්ස ව “සාහු” තිආදිනා වචනමත්තෙනාති අත්ථො. ආවරියස්ස සන්තිකෙ නිස්සයග්ගහණෙ ආයස්මතො නිස්සාය වච්ඡාමිති ආයස්මන්තං නිස්සාය වසිස්සාමිති අත්ථො.

154. නිස්සයපටිපස්සද්ධිකථායං යො වා එකසම්භොගපරිභොගො, තස්ස සන්තිකෙ නිස්සයො ගහෙනබ්බොති ඉමිනා ලජ්ජීසු එව නිස්සයග්ගහණං නියොජෙති අලජ්ජීසු පටික්ඛිත්තත්තා. එත්ථ ව පරිභොගසද්දෙන එකකම්මාදිකො සංවාසො ගහිතො පච්චයපරිභොගස්ස සම්භොගසද්දෙන ගහිතත්තා. එතෙන ව සම්භොගසංවාසානං අලජ්ජීහි සද්ධිං න කත්තබ්බතං දස්සෙති. පරිභාරො නත්ථීති ආපත්තිපරිභාරො නත්ථී. තාදිසොති යත්ථ නිස්සයො ගහිතපුබ්බො, යො ව එකසම්භොගපරිභොගො, තාදිසො. තථා චුත්තන්ති “ලහුං ආගමිස්සති” ති චුත්තඤ්චෙති අත්ථො. චත්තාරි පඤ්ච දිවසානීති ඉදං උපලක්ඛණමත්තං. යදි එකාහද්විහෙන සභාගතා පඤ්ඤායති, ඤාතදිවසෙ ගහෙනබ්බොව. අථාපි චතුපඤ්චාහෙනපි න පඤ්ඤායති, යත්තකෙහි දිවසෙහි පඤ්ඤායති, තත්තකානි අතික්කාමෙතබ්බානි. සභාගතං ඔලොකෙමිති පන ලෙසො න කාතබ්බො. දහරා සුණන්තීති එත්ථ අසුත්ථාපි “ආගමිස්සති, කෙනචි අන්තරායෙන විරායන්ති” ති

සඤ්ඤාය සතිපි ලබ්භතෙව පරිභාරො. තෙනාහ “ඉධෙවාහං වසිස්සාමිති පභිඤ්ඤා,
පරිභාරො නත්ථි”ති. එකදිවසමිති පරිභාරො නත්ථිති ගමනෙ නිරුස්සාහං සන්ධාය
චුත්තං, සඋස්සාහස්ස පන සෙනාසනපටිසාමනාදිවසෙන කතිපාහෙ ගතෙපි න
දොසො.

තත්ත්ව වසිතබ්බන්ති තත්ත්ව සභාගට්ඨානෙ එව නිස්සයං ගහෙත්වා වසිතබ්බං.
තංයෙව විහාරං...පෙ.... වසිතුං වට්ටතිති ඉමිනා උපස්කායෙ සඬගණ්හන්තෙයෙව
තංසමොධානෙ නිස්සයපටිපස්සද්ධි චුත්තා, තස්මිං පන කොධෙන වා
ගණනිරපෙක්ඛතාය වා අසඬගණ්හන්තෙ අඤ්ඤාසු ගහිතො නිස්සයො න
පටිපස්සමහතිති දස්සෙති.

ආවරියමිහා නිස්සයපටිපස්සද්ධියං චුත්තො “කොචි ආවරියො”තිආදිකො
නායො උපස්කායපක්කමනාදිසුපි නෙත්වා තත්ථ ව චුත්තො ඉධාපි නෙත්වා
යථාරහං යොජෙතබ්බො. ද්වෙ ලෙඬචුපානෙ අතික්කම්ම අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ
වසන්තිති උපචාරසීමතො බහි අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ අන්තෙවාසිකාදිනං
වසනට්ඨානතො ද්වෙ ලෙඬචුපානෙ අතික්කම්මත්වා වසන්ති. තෙන බහිඋපචාරෙපි
අන්තෙවාසිකාදිනං වසනට්ඨානතො ද්විත්තං ලෙඬචුපාතානං අන්තරෙ ආසන්නෙ
පදෙසෙ වසති, නිස්සයො න පටිපස්සමහතිති දස්සෙති. අන්තොඋපචාරසීමායං පන
ද්වෙ ලෙඬචුපානෙ අතික්කම්මත්වා වසතො නිස්සයො න පටිපස්සමහතෙවාති
විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.83) චුත්තං.

ඉති විනයසඬගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඬකාරෙ

නිස්සයවිනිච්ඡයකථාලඬකාරො නාම

තෙවීසතිමො පරිච්ඡෙදො.

24. සීමාවිනිච්ඡයකථා

156. එවං නිස්සයවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි සීමාවිනිච්ඡයං කථෙතුං “සීමාති
එත්ථ”ත්ථාදිමාහ. තත්ථ සීමාති සිනියතෙ සමග්ගෙන සඬසෙන කම්මවාචාය
බන්ධියතෙති සීමා. සි බන්ධනෙති ධාතු, ම-පච්චයො, කියාදිගණොයං.
විභාගවන්තානං සභාවවිභාවනං විභාගෙන විනා න භොතිති ආහ “සීමා
නාමෙසා...පෙ.... භොති”ති. තත්ථ බද්ධසීමං තාව දස්සෙතුං “තත්ථ
එකාදස”ත්ථාදිමාහ.

විසතිවග්ගකරණියපරමත්තා සඬසකම්මස්ස හෙට්ඨිමන්තතො යත්ථ
කම්මාරහෙන සද්ධිං එකවිසති භික්ඛු නිසිදිතුං සක්කොන්ති, තත්තකෙ පදෙසෙ සීමං
බන්ධිතුං වට්ටති, න තතො ඔරන්ති ආහ “අතිඛුද්දකා නාම යත්ථ එකවිසති භික්ඛු
නිසිදිතුං න සක්කොන්ති”ති. පුරත්ථිමාය දිසායාති ඉදං නිදස්සනමත්තං, තස්සං පන
දිසායං නිමිත්තෙ අසති යත්ථ අත්ථි, තතො පට්ඨාය පඨමං “පුරත්ථිමාය අනුදිසාය,

දක්විණාය දිසායා’’තිආදිනා සමන්තා විජ්ජමානට්ඨානෙසු නිමිත්තානි කිත්තෙන්වා
 සුත “පුරත්ථිමාය අනුදිසායා’’ති පටිකිත්තෙනං වට්ටති තිහි
 නිමිත්තෙහි සිඬ්ඝාටකසණ්ඨානායපි සීමාය සම්මන්ත්තිතබ්බතො. තික්ඛන්තුං
 සීමමණ්ඩලං සම්බන්ධන්තෙනාති විනයධරෙන සයං එකස්මිංයෙව යානෙ යන්වා
 කෙවලං නිමිත්තකිත්තනවනෙනෙව සීමමණ්ඩලං සමන්තා නිමිත්තෙන නිමිත්තං
 බන්ධන්තෙනාති අත්ථො. තංතංනිමිත්තට්ඨානං අගන්ත්වාපි හි කිත්තෙනං වට්ටති.
 තියොජනපරමායපි සීමාය සමන්තතො තික්ඛන්තුං අනුපරිගමනස්ස එකදිවසෙන
 දුක්කරත්තා විනයධරෙන සයං අදිට්ඨමිපි පුබ්බෙ භික්ඛුහි යථාවචන්ථිතං නිමිත්තං
 “පාසාණො භන්තෙ’’තිආදිනා කෙනවි වුත්තානුසාරෙන සල්ලක්ඛෙන්වා “එසො
 පාසාණො නිමිත්ත’’න්තිආදිනා කිත්තෙනුමිපි වට්ටති එව.

සංසට්ඨවිටපාති ඉමිනා අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ආසන්නං දීපෙති. බද්ධා භොතිති
 පච්ඡිමදිසාභාගෙ සීමං සන්ධාය වුත්තං. එකරතනමත්තා සුවිඤ්ඤෙය්‍යතරා භොතිති
 කත්වා වුත්තං “පච්ඡිමකොට්ඨා භත්ථමත්තා සීමන්තරිකා යපෙනබ්බා’’ති.
 එකඬුලිමත්තාපි සීමන්තරිකා වට්ටතියෙව. තත්තකෙනපි හි සීමා අසම්භින්නාව
 භොති. ද්වින්නං සීමානං නිමිත්තං භොතිති නිමිත්තස්ස සීමතො බාහිරත්තා
 සීමසම්භෙදො න භොතිති වුත්තං. සීමසඬුකරං කරොතිති වඩ්ඪිත්වා සීමප්පදෙසං
 පට්ටියෙ ද්වින්නං සීමානං ගතට්ඨානස්ස දුවිඤ්ඤෙය්‍යත්තා වුත්තං, න, පන තත්ථ
 කම්මං කාතුං න වට්ටතිති දස්සන්ත්ථං. න හි සීමා තත්තකෙන අසීමා භොති, ද්වෙ
 පන සීමා පච්ඡා වඩ්ඪිතරුක්ඛෙන අප්ඤ්ඤාත්ථටත්තා එකාබද්ධා භොන්ති, තස්මා
 එකත්ථ යන්වා කම්මං කරොන්තෙහි ඉතරං සොධෙන්වා කාතබ්බං. තස්සා
 පදෙසන්ති යත්ථ යන්වා භික්ඛුහි කම්මං කාතුං සක්කා භොති, තාදිසං පදෙසං, යත්ථ
 පන ධිතෙහි කම්මං කාතුං න සක්කා භොති, තාදිසං පදෙසං අන්තොකරිත්වා
 බන්ධන්තා සීමාය සීමං සංභින්දන්ති නාම. න කම්මවාචං වග්ගං කරොන්තිති
 කම්මවාචං න භින්දන්ති, කම්මං න කොපෙන්තිති අධිප්පායො.

158. සුද්ධපංසුපබ්බතොති න කෙනවි කතො සයංජාතොව වුත්තො. තථා
 සෙසාපි. ඉතරොපිති සුද්ධපංසුපබ්බතාදිකො පබ්බතොපි. භත්ථිජ්ජමාණොති එත්ථ
 භූමිතො උග්ගතපදෙසෙන භත්ථිජ්ජමාණං ගහෙතබ්බං. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ.
 ටී. මහාවග්ග 3.138) පන වජිරබුද්ධිට්ඨිකායඤ්ච (වජිර. ටී. මහාවග්ග 138)
 “භත්ථිජ්ජමාණො නාම පබ්බතො හෙට්ඨිමකොට්ඨා අඬ්ඬට්ඨමරතනුබ්බෙධො’’ති
 වුත්තං. චතුහි වා තිහි වාති සීමභූමියං චතුසු, තිසු වා දිසාසු ධිතෙහි, එකිස්සා එව පන
 දිසාය ධිතෙහි තතො බහුහිපි සම්මන්ත්තිතුං න වට්ටති, ද්විහි පන ද්විසු දිසාසු ධිතෙහිපි
 න වට්ටති. තස්මාති යස්මා එකෙන න වට්ටති, තස්මා. තං බභිද්ධා කත්වාති
 කිත්තිතනිමිත්තස්ස අසීමත්තා අන්තොසීමාය කරණං අයුත්තන්ති වුත්තං. තෙනාහ
 “සවෙ’’තිආදි.

ද්වන්තිංසපලගුලපිණ්ඩප්පමාණතා සණ්ඨානතො ගහෙතබ්බා, න
 තුලගණනාවසෙන, භාරතො පලපරිමාණඤ්ච මගධතුලාය ගහෙතබ්බං, සා ව
 ලොකියතුලාය ද්විගුණාති වදන්ති. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.138)

පන “ද්වන්තිංසපලගුලපිණ්ඩප්පමාණතා තුලතාය ගහෙනබ්බා, න තුලගණනායා” ති
 වුත්තං. අතිමහන්තොපීති භූමිතො හත්ථිප්පමාණං අනුගන්ත්වා හෙට්ඨාභූමියං
 ඔතිණ්ණසනතො අනෙකයොජනප්පමාණොපි. සචෙ හි තතො හත්ථිප්පමාණං කුටං
 උග්ගච්ඡති, පබ්බතසඬ්ඛමෙව ගච්ඡති. වජිරබුද්ධිට්ඨිකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 138) –
 සචෙ එකාබද්ධො හොති, න කාතබ්බොති එත්ථ චතුසු දිසාසු චතුත්තං
 පබ්බතකුටානං හෙට්ඨා පිට්ඨිපාසාණසදිසෙ පාසාණෙ යීතත්තා එකාබද්ධභාවෙ
 සතිපි පථවිතො උද්ධං තෙසං සම්බන්ධෙ අසති හෙට්ඨා පථවිගතසම්බන්ධමත්තෙ
 අබ්බොහාරිකං කත්වා කිත්තෙතුං වට්ටති. තෙනෙව “පිට්ඨිපාසාණො
 අතිමහන්තොපි පාසාණසඬ්ඛාමෙව ගච්ඡති” ති වුත්තං. පථවිතො හෙට්ඨා තස්ස
 මහන්තභාවෙ ගය්හමානෙ පබ්බතමෙව හොතිති අනුගණ්ඨිපදෙ වුත්තං. විනිත්වා
 කතපංසුපුඤ්ජෙ තිණගුම්බරුක්ඛා වෙ ජායන්ති, පබ්බතො හොතිති
 ධම්මසිරිත්ථෙරො, නෙවාති උපතිස්සත්ථෙරොති වුත්තං. පාසාණොති
 සුධාමයපාසාණොපි වට්ටතිති වදන්ති, විමංසිතබ්බං ඉට්ඨකාය පටික්ඛිත්තත්තා.
 සොපීති බාණුකො විය උට්ඨිතපාසාණොපි. චතුපඤ්චරුක්ඛනිමිත්තමත්තමිපිති
 එකච්චෙසු නිමිත්තසද්දො නත්ථිති වුත්තං.

අන්තොසාරානන්ති තස්මිං බණෙ තරුණතාය සාරෙ අවිජ්ජමානෙපි
 පරිණාමෙන හවිස්සමානසාරෙපි සන්ධාය වුත්තං. තාදිසානඤ්ඤි
 සුවිදණ්ඩකප්පමාණපරිණාහානං චතුපඤ්චමත්තානමිපි වනං වට්ටති.
 අන්තොසාරමිස්සකානන්ති අන්තොසාරෙහි රුක්ඛෙහි සමිමිස්සානං. එතෙන
 තවසාරරුක්ඛමිස්සකානමිපි වනං වට්ටතිති දස්සෙති. චතුපඤ්චරුක්ඛමත්තමිපිති
 සාරරුක්ඛෙ සන්ධාය වුත්තං. වජිරබුද්ධිට්ඨිකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 138) පන
 “එත්ථ තයො වෙ සාරරුක්ඛා හොන්ති, ද්වෙ අසාරා, සාරරුක්ඛානං බහුත්තං
 ඉච්ඡිතබ්බං. සුසානමිපි ඉධ වනමෙවාති සඬ්ඛාං ගච්ඡති සයංජාතත්තාති වුත්තං.
 කෙච් පන ‘චතුසු ද්වෙ අන්තොසාරා වෙ, වට්ටති, අන්තොසාරා අධිකා, සමා වා,
 වට්ටති, තස්මා බහුසුපි ද්වෙ වෙ අන්තොසාරා අත්ථි, වට්ටති’ ති වදන්ති” ති වුත්තං.
 වනමජ්ඣෙ විහාරං කරොන්තිති රුක්ඛසට්ඨාය අන්තරෙ රුක්ඛෙ අවිජ්ජන්දිත්වා
 වතිආදීහි විහාරපරිච්ඡෙදං කත්වාච අන්තොරුක්ඛන්තරෙසු එව
 පරිවෙණපණ්ණසාලාදීනං කරණවසෙන යථා අන්තොවිහාරමිපි වනමෙව හොති,
 එවං විහාරං කරොන්තිති අත්ථො. යදි හි සබ්බං රුක්ඛං ඡින්නිත්වා විහාරං කරෙය්‍යං,
 විහාරස්ස අවනත්තා තං පරික්ඛිපිත්වා යීතවනං එකත්ථ කිත්තෙතබ්බං සියා, ඉධ
 පන අන්තොපි වනත්තා “වනං න කිත්තෙතබ්බං” න්ති වුත්තං. සචෙ හි තං
 කිත්තෙන්ති, “නිමිත්තස්ස උපරි විහාරො හොති” තිආදිනා අනන්තරෙ
 වුත්තදොසො ආපජ්ජති. එකදෙසන්ති වනෙකදෙසං, රුක්ඛවිරහිතට්ඨානෙ
 කතවිහාරස්ස එකපස්සෙ යීතවනස්ස එකදෙසන්ති අත්ථො.

සුවිදණ්ඩකප්පමාණොති වංසදණ්ඩප්පමාණො. “ලෙඛනිදණ්ඩප්පමාණො” ති
 කෙච්. මාතිකාට්ඨකථායං (කඬ්ඛා. අට්ඨ. දුබ්බලසික්ඛාපදවණ්ණනා) පන
 අවෙහඬගියවිනිච්ඡයෙ “යො කොච් අට්ඨකිගුලසුවිදණ්ඩමත්තොපි වෙථ...පෙ....
 ගරුහණ්ඩ” න්ති වුත්තත්තා තනුතරො වෙථදණ්ඩොති ව සුවිදණ්ඩොති ව

ගහෙනබ්බං. වංසනළකසරාචාදීසුති වෙළුපබ්බෙ වා නළපබ්බෙ වා කපල්ලකාදිමත්තිකභාජනෙසු වාති අත්ථො. තඬ්ඛණමිපීති තරුණපොතකෙ අමිලායිත්වා විරුහනජාතිකෙ සන්ධාය චුත්තං. යෙ පන පරිණතා සමුලං උද්ධරිත්වා රොපිතාපි ඡින්නසාධා විය මිලායිත්වා විරෙන නවමුලඬකුරුප්පත්තියා ජීවන්ති, මියන්තියෙව වා, තාදිසෙ කිත්තෙතුං න වට්ටති. එතන්ති නවමුලසාධානිග්ගමනං. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.138) පන “සුවිදණ්ඩකප්පමාණොති සිහළදිපෙ ලෙබ්බිදණ්ඩප්පමාණොති වදන්ති, සො ව කනිට්ඨඬගුලිපරිමාණොති දට්ඨබ්බ”න්ති චුත්තං.

මජ්ඣිමනිකායෙ මහාදිසානං අන්තො. කොණන්ති සීමාය වතුසු කොණෙසු ද්විත්තං ද්විත්තං මග්ගානං සම්බන්ධට්ඨානං. පරභාගෙ කිත්තෙතුං වට්ටතීති තෙසං වතුන්තං කොණානං බහි නික්ඛමිත්වා යීතෙසු අට්ඨසු මග්ගෙසු එකිස්සා දිසාය එකං, අඤ්ඤස්සා දිසාය වාපරන්ති එවං වත්තාරොපි මග්ගා වතුසු දිසාසු කිත්තෙතුං වට්ටතීති අධිප්පායො. එවං පන කිත්තිතමත්තෙන කථං එකාබද්ධතා විගච්ඡන්ති විඤ්ඤායති. පරතො ගතට්ඨානෙපි එතෙ එව තෙ වත්තාරො මග්ගා. “වත්තාරො මග්ගා වතුසු දිසාසු ගච්ඡන්ති”ති හි චුත්තං, තස්මා එත්ථ කාරණං විචිතිතබ්බන්ති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.138) චුත්තං. විචින්නො පන එවං කාරණං පඤ්ඤායති – පුබ්බවාකොපි “විහාරං පරික්ඛිපිත්වා වත්තාරො මග්ගා”ති, පරවාකොපි “විහාරමජ්ඣෙත නිබ්බිජ්ඣිත්වා ගතමග්ගොපි”ති විහාරමෙව සන්ධාය චුත්තො, තස්මා ඉධාපි “කොණං නිබ්බිජ්ඣිත්වා ගතං පනා”ති (මහාව. අට්ඨ. 138) අට්ඨකථායං චුත්තත්තා එතෙ මග්ගා විහාරස්ස කොණමෙව නිබ්බිජ්ඣිස්සු, න අඤ්ඤමඤ්ඤං මිස්සිස්සු, තස්මා එකාබද්ධභාවාභාවා වතුන්තං මග්ගානං වතුසු යානෙසු කිත්තෙතුං වට්ටතීති. සාරත්ථදීපනියං පන “පරභාගෙ කිත්තෙතුං වට්ටතීති බහි නික්ඛමිත්වා යීතෙසු අට්ඨසු මග්ගෙසු එකිස්සා දිසාය එකං, අපරාය එකන්ති එවං වතුසු යානෙසු කිත්තෙතුං වට්ටතී”ති එත්තකමෙව චුත්තං. වජිරබුද්ධිට්ඨකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 138) පන “පරභාගෙති එත්ථ එතෙහි බද්ධට්ඨානතො ගතත්තා වට්ටති, තථා දීඝමග්ගෙපි ගහිතට්ඨානතො ගතට්ඨානස්ස අඤ්ඤත්තාති වදන්ති”ති චුත්තං. තමපි එකාබද්ධනිමිත්තත්තා විචාරෙතබ්බං.

උත්තරන්තියා භික්ඛුනියාති ඉදඤ්ච පාළියං භික්ඛුනීනං නදීපාරගමනෙ නදීලක්ඛණස්ස ආගතත්තා චුත්තං, භික්ඛුනං අන්තරවාසකතෙමනමත්තමිපි වට්ටතියෙව. සාරත්ථදීපනියමිපි (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.138) “භික්ඛුනියා එව ගහණඤ්චෙත්ථ භික්ඛුනිවිහඬිගෙ භික්ඛුනිවසෙන නදීලක්ඛණස්ස පාළියං ආගතත්තා තෙනෙව නයෙන දස්සනත්ථං කතං. සීමං බන්ධන්තානං නිමිත්තං හොතීති අයං චුත්තලක්ඛණා නදී සමුද්දං වා පවිසතු තළාකං වා, පහවතො පට්ඨාය නිමිත්තං හොතී”ති චුත්තං. වජිරබුද්ධිට්ඨකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 138) පන “අන්තරවාසකො තෙමියතීති චුත්තත්තා තත්තකප්පමාණඋදකෙයෙව කාතුං වට්ටතීති කෙවි. ‘තෙමියතී’ති ඉමිනා හෙට්ඨිමකොටියා නදීලක්ඛණං චුත්තං, එවරුපාය නදියා යස්මිං යානෙ වත්තාරො මාසෙ අප්පං වා බහුං වා උදකං

අප්පෙකාත්ථරිත්වා පවත්නති, තස්මිං යානෙ අප්පොදකෙපි යත්වා කාතුං වට්ටතිති එකෙ”ති වුත්තං.

නදිවතුක්කෙපි එසෙව නයොති ඉමිනා එකත්ථ කිත්තෙත්වා අඤ්ඤත්ථ පරතො ගතට්ඨානෙපි කිත්තෙතුං න වට්ටතිති දස්සෙති. තෙනෙව ව “අසම්මිස්සා නදියො පන චතස්සොපි කිත්තෙතුං වට්ටති”ති අසම්මිස්සග්ගහණං කතං. අප්පෙකාත්ථරිත්වා ආවරණං පවත්නති යෙවාති ආවරණං අප්පෙකාත්ථරිත්වා සන්දතියෙව.

අපවත්තමානාති අසන්දමානුදකා. ආවරණඤ්ඤි පත්වා නදියා යත්තකෙ පදෙසෙ උදකං අසන්දමානං සන්තිට්ඨති, තත්ථ නදීනිමිත්තං කාතුං න වට්ටති, උපරි සන්දමානට්ඨානෙයෙව වට්ටති. අසන්දමානට්ඨානෙ පන උදකනිමිත්තං කාතුං වට්ටති. යීතමෙව හි උදකං උදකනිමිත්තෙ වට්ටති, න සන්දමානං. තෙනෙවාහ “පවත්තනට්ඨානෙ නදීනිමිත්තං, අපවත්තනට්ඨානෙ උදකනිමිත්තං කාතුං වට්ටති”ති. “පවත්තනට්ඨානෙ නදීනිමිත්තන්ති වුත්තත්තා සෙතුතො පරතො තත්තකං උදකං යදි පවත්නති, නදි එවාති වදන්ති. ජාතස්සරාදිසු යීතොදකං ජාතස්සරාදිපදෙසෙන අන්තරිකම්පි නිමිත්තං කාතුං වට්ටති නදීපාරසීමාය නිමිත්තං විය. සචෙ සො පදෙසො කාලන්තරෙන ගාමබ්බන්තභාවං පාපුණාති, තත්ථ අඤ්ඤං සීමං සම්මන්තිතුං වට්ටති”ති වජිරවුද්ධට්ඨකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 138) වුත්තං. මූලෙති ආදිකාලෙ. නදිං භින්නදිත්වාති යථා උදකං අනිච්ඡන්තෙහි කස්සකෙහි මහොසෙ නිවට්ටෙතුං න සක්කා, එවං කුලං භින්නදිත්වා. නදිං භින්නදිත්වාති වා මාතිකාමුඛද්වාරෙන නදීකුලං භින්නදිත්වා.

උක්ඛෙපිමන්ති දීඝරජ්ජුනා කුටෙහි උස්සිඤ්චනියං. උක්ඛෙපිමන්ති වා කුපතො විය උක්ඛිපිත්වා ගහෙනබ්බං. උක්ඛෙපිමන්ති වා උද්ධරිත්වා ගහෙනබ්බකං.

අසම්මිස්සෙහිති සබ්බදිසාසු යීතපබ්බතෙහි එව වා පාසාණාදිසු අඤ්ඤතරෙහි වා නිමිත්තන්තරාබ්‍යවහිතෙහි. සම්මිස්සෙහිති එකත්ථ පබ්බතො, අඤ්ඤත්ථ පාසාණොති එවං යීතෙහි අට්ඨති. නිමිත්තානං සතෙනාපිති ඉමිනා එකිස්සායෙව දිසාය බහුනිපි නිමිත්තාති “පුරත්ථිමාය දිසාය කිං නිමිත්තං, පබ්බතො, හන්තෙ. පුන පුරත්ථිමාය දිසාය කිං නිමිත්තං, පාසාණො, හන්තෙ”ති ආදිනා (මහාව. අට්ඨ. 138) කිත්තෙතුං වට්ටතිති දස්සෙති. සිඬ්ඝාටකසණ්ඨානාති තිකොණා. සිඬ්ඝාටකසණ්ඨානාති වා තිකොණරච්ඡාසණ්ඨානා. චතුරස්සාති සමචතුරස්සා. මුද්දිගසණ්ඨානා පන ආයතචතුරස්සා, එකකොටියං සඬ්ඝාටිතා, තදඤ්ඤාය විත්ථිණ්ණා වා භොති. මුද්දිගසණ්ඨානාති වා මුද්දිගභෙරි විය මජ්ඣෙ විත්ථතා උභොසු කොට්ඨසු සඬ්ඝාටිතා භොති.

159. එවං බද්ධසීමාය නිමිත්තසම්පත්තිසුත්තතං දස්සෙත්වා ඉදානි පරිසසම්පත්තිසුත්තතං දස්සෙතුං “පරිසසම්පත්තිසුත්තා නාමා”ති ආදිමාහ. තත්ථ සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡේදෙනාති සබ්බභෙට්ඨිමෙන ගණනපරිච්ඡේදෙන, අප්පතරො වෙ ගණො භොතිති අධිප්පායො. ඉමස්ස පන සීමාසම්මුතිකම්මස්ස චතුර්වග්ගකරණියත්තා “චතුහි භික්ඛුහි”ති වුත්තං. සන්තිපතිතාති සමග්ගා හුත්වා

අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස හත්ථපාසං අවිජ්ඣන්වා සන්තිපතිතා. ඉමිනා “චතුර්වග්ගකරණියෙ කම්මෙ චත්තාරො භික්ඛු පකතත්තා කම්මප්පත්තා, තෙ ආගතා භොන්ති” ති වුත්තං පටිමසම්පත්තිලක්ඛණං දස්සෙති. යාවතිකා තස්මිං ගාමක්ඛෙන්තෙති යස්මිං පදෙසෙ සීමං බන්ධිතුකාමා, තස්මිං එකස්ස ගාමභොජකස්ස ආයුජ්ජත්තිට්ඨානභූතෙ ගාමක්ඛෙන්තෙ ධීතා භික්ඛුති සම්බන්ධො. බද්ධසීමං වා නදීසමුද්දජාතස්සරෙ වා අනොක්කම්ත්වාති එතෙන එතා බද්ධසීමාදයො ගාමසීමතො සීමන්තරභූතා, න තාසු ධීතා ගාමසීමාය කම්මං කරොන්තානං වග්ගං කරොන්ති, තස්මා න තෙසං ඡන්දො ආහරිතබ්බොති දස්සෙති. තෙ සබ්බෙ හත්ථපාසෙ වා කත්වාති වග්ගකම්මපරිහරණත්ථං සන්තිපතිතුං සමත්ථෙ තෙ ගාමක්ඛෙන්තට්ඨෙ සබ්බෙ භික්ඛු සඬ්ඝස්ස හත්ථපාසෙ කත්වාති අත්ථො. ඡන්දං වා ආහරිත්වාති සන්තිපතිතුං අසමත්ථානං ඡන්දං ආහරිත්වා. තස්මිං ගාමක්ඛෙන්තෙ යදිපි සහස්සභික්ඛු භොන්ති, තෙසු චත්තාරොයෙව කම්මප්පත්තා, අවසෙසා ඡන්දාරහා, තස්මා අනාගතානං ඡන්දො ආහරිතබ්බොති අත්ථො, ඉමිනා “ඡන්දාරහානං ඡන්දො ආහටො භොති” ති වුත්තං දුතියසම්පත්තිලක්ඛණමාහ. “සම්මුඛිභූතා න පටික්කොසන්ති” ති වුත්තං තතියසම්පත්තිලක්ඛණං පන ඉමෙසං සාමත්ථියෙන වුත්තං භොති.

160. එවං බද්ධසීමාය පරිසසම්පත්තියුත්තතං දස්සෙන්වා ඉදානි කම්මවාචාසම්පත්තියුත්තතං දස්සෙතුං “කම්මවාචාසම්පත්තියුත්තා නාමා” තිආදිමාහ. තත්ථ “සුඤ්ඤා මෙ” තිආදීනං අත්ථො හෙට්ඨා උපසම්පදකම්මවාචාවණ්ණනායං වුත්තොව. එවං වුත්තායාති එවං ඉමිනා අනුක්කමෙන උපොසඨක්ඛන්ධකෙ (මහාව. 138-139) භගවතා වුත්තාය. පරිසුද්ධායාති ඤත්තිදොසඅනුස්සාවනදොසෙහි පරිසමන්තතො සුද්ධාය. ඤත්තිදුතියකම්මවාචායාති එකාය ඤත්තියා එකාය අනුස්සාවනාය කරියමානත්තා ඤත්ති එව දුතියා ඉමිස්සා කම්මවාචායාති ඤත්තිදුතියකම්මවාචා, තාය. නිමිත්තානං අන්තො සීමා භොති, නිමිත්තානි සීමතො බහි භොන්ති නිමිත්තානි බහි කත්වා හෙට්ඨා පට්ඨිසන්ධාරඋදකං පරියන්තං කත්වා සීමාය ගතත්තා.

161. එවං සමානසංවාසකසීමාසම්මුතියා කම්මවාචාසම්පත්තිං දස්සෙන්වා ඉදානි අධිට්ඨිතතෙවීරිකානං භික්ඛුනං වීචරෙ සුඛපරිභොගත්ථං භගවතා පඤ්ඤත්තං අවිජ්ජවාසසීමාසම්මුතිකම්මවාචාසම්පත්තිං දස්සෙන්තො “එවං බද්ධාය ව” ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ තිච්චරෙන අවිජ්ජවාසං සම්මන්තෙය්‍යාති යථා අධිට්ඨිතතෙවීරිකො භික්ඛු අන්තොසීමායං තිච්චරෙන විජ්ජවසන්තොපි අවිජ්ජවාසොයෙව භොති, දුතියකට්ඨිකස්සකපදෙන (පාරා. 471 ආදයො) ආපත්ති න භොති, එවං තං සමානසංවාසකසීමං තිච්චරෙන අවිජ්ජවාසං සම්මන්තෙය්‍යාති අත්ථො. යපෙන්වා ගාමඤ්ච ගාමුපචාරඤ්චාති යදි තිස්සා සමානසංවාසකසීමාය අන්තො ගාමො අත්ථි, තං ගාමඤ්ච ගාමුපචාරඤ්ච යපෙන්වා තතො විනිමුත්තං තං සමානසංවාසකසීමං තිච්චරෙන අවිජ්ජවාසං සම්මන්තෙය්‍යාති අත්ථො.

සීමසඬ්ඛාංයෙව ගච්ඡති අවිජ්ජවාසසීමසඬ්ඛාංයෙව ගච්ඡති. එකමිපි කුලං පට්ඨං වාති අභිනවකතගෙහෙසු සබ්බපට්ඨං එකමිපි කුලං පට්ඨං අත්ථි. අගතං

වානි පොරාණකගාමෙ අඤ්ඤාසු කුලෙසු ගෙහානි ඡඩ්ඛෙත්වා ගතෙසුපි එකමිපි කුලං අගතං අත්ථිති අත්ථො.

162. එවං සඬ්ඛෙපෙන සිමාසම්මුතිං දස්සෙත්වා පුන විත්ථාරොන දස්සෙත්තො “අයමෙත්ථ සඬ්ඛෙපො, අයං පන විත්ථාරො”ති ආදිමාහ. සිමාය උපචාරං යපෙත්වානි ආයතිං බන්ධිතබ්බාය සිමාය නෙසං විහාරානං පරිච්ඡෙදතො බහි සිමන්තරිකප්පභොතකං උපචාරං යපෙත්වා. බද්ධා සිමායෙසු විහාරෙසු, තෙ බද්ධසිමා. පාටියෙක්කන්ති පච්චෙකං. බද්ධසිමාසදිසානීති යථා බද්ධසිමාසු යීතා අඤ්ඤාමඤ්ඤං ඡන්දාදිං අනපෙක්ඛිත්වා පච්චෙකං කම්මං කාතුං ලහන්ති, එවං ගාමසිමාසු යීතාපිති දස්සෙති. අන්තොනිමිත්තගතෙහි පනාති එකස්ස ගාමස්ස උපඬ්ඪං අන්තොකත්තුකාමතාය සති සබ්බෙසං ආගමනෙ පයොජනං නත්ථිති කත්වා වුත්තං. ආගන්තබ්බෙත්ති ව සාමිච්චසෙන වුත්තං, නායං නියමො “ආගන්තබ්බමෙවා”ති. තෙනෙවාහ “ආගමනමිපි අනාගමනමිපි වට්ටති”ති. අබද්ධාය හි සිමාය නානාගාමක්ඛෙත්තානං නානාසිමසභාවත්තා තෙසං අනාගමනෙපි වග්ගකම්මං න භොති, තස්මා අනාගමනමිපි වට්ටති. බද්ධාය පන සිමාය එකසිමභාවතො පුන අඤ්ඤස්මිං කම්මෙ කරියමානෙ අන්තොසිමගතෙහි ආගන්තබ්බමෙවානි ආහ “අවිජ්ජවාසසිමා...පෙ.... ආගන්තබ්බ”න්ති. නිමිත්තකිත්තනකාලෙ අසොධිතායපි සිමාය නෙවත්ථි දොසො නිමිත්තකිත්තනස්ස අපලොකනාදීසු අඤ්ඤතරාභාවතො.

හෙරිසඤ්ඤං වානි සම්මන්ත්තපරියොසානං කරොමාති වත්ථාති ලිඛිතං. තෙන තාදිසෙ කාලෙ තං කප්පතීති සිද්ධං භොති. හෙරිසඤ්ඤං වා සඬ්ඛසඤ්ඤං වානි පන තෙසං සද්දං සුත්වා ඉදානි සඬ්ඛො සිමං බන්ධතීති ඤාත්වා ආගන්තුකහික්ඛුනං තං ගාමක්ඛෙත්තං අප්පවෙසනත්ථං, ආරාමිකාදීනඤ්ච තෙසං නිවාරණත්ථං කම්මවාචාරද්ධකාලෙයෙව සඤ්ඤා කරියති, එවං සති තං කරණං සප්පයොජනං භොති. තෙනෙව “හෙරිසඬ්ඛසද්දං කත්වා”ති අවත්වා “හෙරිසඬ්ඛසඤ්ඤං කත්වා”ති සඤ්ඤාග්ගහණං කතං. “සඤ්ඤං කත්වා”ති ව පුබ්බකාලකිරියං වත්වා “කම්මවාචාය සිමා බන්ධිතබ්බා”ති අපරකාලකිරියං වදති, පරියොසානකාලෙ පන සබ්බතුරියාතාලිකසඬ්ඪ්ඨං කත්වා දෙවමනුස්සානං අනුමොදනං කාරෙතබ්බං භොතීති වෙදිතබ්බං.

163. භණ්ඩුකම්මාපුච්ඡනං සන්ධාය පබ්බජ්ජාග්ගහණං. සුඛකරණත්ථන්ති සබ්බෙසං සන්තිපාතනපරිස්සමං පහාය අප්පතරෙහි සුඛකරණත්ථං. එකච්ඡති හික්ඛු ගණ්භාතීති විසතිවග්ගකරණයපරමත්තා සඬ්ඪසකම්මස්ස කම්මාරහෙන සද්ධිං එකච්ඡති හික්ඛු ගණ්භාති. ඉදඤ්ච නිසින්නානං වසෙන වුත්තං. හෙට්ඨිමන්තතො හි යත්ථ එකච්ඡති හික්ඛු නිසිදිතුං සක්කොන්ති, තත්තකෙ පදෙසෙ සිමං බන්ධිතුං වට්ටති. ඉදඤ්ච කම්මාරහෙන සහ අබ්භානකාරකානමිපි පභොතකත්ථං වුත්තං. නිමිත්තුපගා පාසාණා යපෙනබ්බාති ඉදං යථාරුචිතට්ඨානෙ රුක්ඛනිමිත්තාදීනං දුල්ලභතාය වඩ්ඪිත්වා උභින්නං බද්ධසිමානං සඬ්ඪකරණතො ව පාසාණනිමිත්තස්ස ව තදභාවතො යත්ථ කත්ථවි ආනෙත්වා යපෙතුං සුකරතාය ව

වුත්තං. තථා සීමන්තරිකපාසාණා යපෙනබ්බාති එත්ථාපි. චතුරඨගුලජ්ජමාණාපීති යථා ඛණ්ඩසීමපරිච්ඡේදතො බහි නිමිත්තපාසාණං චතුරඨගුලමත්තං යානං සමන්තා නිගච්ඡති, අවසෙසං යානං අන්තොඛණ්ඩසීමායං හොතියෙව, එවං තෙසු යපිතෙසු චතුරඨගුලමත්තා සීමන්තරිකා හොතීති දට්ඨබ්බං.

සීමන්තරිකපාසාණාති සීමන්තරිකාය යපිතනිමිත්තපාසාණා. තෙ පන කිත්තෙන්තෙන දක්ඛිණතො අනුපරියායන්තෙනෙව කිත්තෙන්තබ්බා. කථං? ඛණ්ඩසීමතො හි පච්ඡිමාය දිසාය පුරත්ථිමාහිමුඛෙන යත්වා “පුරත්ථිමාය දිසාය කිං නිමිත්ත”න්ති තත්ථ සබ්බානි නිමිත්තානි අනුක්කමෙන කිත්තෙන්වා, තථා උත්තරාය දිසාය දක්ඛිණාහිමුඛෙන යත්වා “දක්ඛිණාය දිසාය කිං නිමිත්ත”න්ති අනුක්කමෙන කිත්තෙන්වා, තථා පුරත්ථිමාය දිසාය පච්ඡිමාහිමුඛෙන යත්වා “පච්ඡිමාය දිසාය කිං නිමිත්ත”න්ති අනුක්කමෙන කිත්තෙන්වා, තථා දක්ඛිණාය දිසාය උත්තරාහිමුඛෙන යත්වා “උත්තරාය දිසාය කිං නිමිත්ත”න්ති තත්ථ සබ්බානි නිමිත්තානි අනුක්කමෙන කිත්තෙන්වා පුන පච්ඡිමාය දිසාය පුරත්ථිමාහිමුඛෙන යත්වා පුරිමකිත්තිතං වුත්තනයෙන පුන කිත්තෙන්තබ්බං. එවං බහුනම්පි ඛණ්ඩසීමානං සීමන්තරිකපාසාණා පච්චෙකං කිත්තෙන්තබ්බා. තතොති පච්ඡා. අවසෙසනිමිත්තානීති මහාසීමාය බාහිරන්තරෙසු අවසෙසනිමිත්තානි. න සක්ඛිස්සන්තීති අවිජ්ජපවාසසීමාය බද්ධභාවං අසල්ලක්ඛෙන්වා “සමානසංවාසකසීමමෙව සමුහනිස්සාමා”ති වායමන්තා න සක්ඛිස්සන්ති. බද්ධාය හි අවිජ්ජපවාසසීමාය තං සමුහනිත්වා “සමානසංවාසකසීමං සමුහනිස්සාමා”ති කතායපි කම්මවාචාය අසමුහතාව හොති සීමා. පයමඤ්ඤි අවිජ්ජපවාසං සමුහනිත්වා පච්ඡා සීමා සමුහනිතබ්බා. ඛණ්ඩසීමතො පට්ඨාය බන්ධනං ආවිණ්ණං, ආවිණ්ණකරණෙනෙව ච සම්මොහො න හොතීති ආහ “ඛණ්ඩසීමතොව පට්ඨාය බන්ධිතබ්බා”ති. උභින්නම්පි න කොපෙන්තීති උභින්නම්පි කම්මං න කොපෙන්ති. එවං බද්ධාසු පන...පෙ.... සීමන්තරිකා හි ගාමක්ඛෙන්තං භජතීති න ආවාසවසෙන සාමග්ගිපරිච්ඡේදො, කිත්තු සීමාවසෙනෙවාති දස්සනත්ථං වුත්තං.

කුට්ඨෙහෙති භූමියං කතතිණකුටියං. උදුක්ඛලන්ති උදුක්ඛලාචාටසදිසබුද්දකාචාටං. නිමිත්තං න කාතබ්බන්ති රාජී වා උදුක්ඛලං වා නිමිත්තං න කාතබ්බං. ඉදඤ්ච යථාවුත්තෙසු අට්ඨසු නිමිත්තෙසු අනාගතත්තෙන න වට්ටතීති සිද්ධම්පි “අවිනස්සකසඤ්ඤාණමිද්”න්ති සඤ්ඤාය කොචි මොහෙන නිමිත්තං කරෙය්‍යාති දුරතො විපත්තිපරිහාරත්ථං වුත්තං. නිමිත්තුපගපාසාණෙ යපෙන්වාති සඤ්චාරිමනිමිත්තස්ස කම්පනතාය වුත්තං. එවං උපරි “හිත්තිං අකිත්තෙන්වා”තිආදියුපි සිද්ධමෙවත්ථං පුනස්පුනං කථනෙ කාරණං වේදිතබ්බං. සීමාවිපත්ති හි උපසම්පදාදිසබ්බකම්මවිපත්තිමුලන්ති තස්ස ද්වාරං සබ්බථාපි පිදහනවසෙන වත්තබ්බං. සබ්බං වත්වාච ඉධ ආවරියා විනිච්ඡයං කථෙසුන්ති දට්ඨබ්බං.

හිත්තින්ති ඉට්ඨකදාරුමත්තිකාමයං. සිලාමයාය පන හිත්තියා නිමිත්තුපගං එකං පාසාණං තංතංදිසාය කිත්තෙන්තුං වට්ටති. අනෙකසිලාහි විනිතං සකලං හිත්තිං.

කිත්තෙකුං න වට්ටති “එසො පාසාණො නිමිත්ත”න්ති එකවචනෙන වත්තබ්බතො. අන්තොකුට්ටමෙවාති එත්ථ අන්තොකුට්ටෙපි නිමිත්තානං ධීතොකාසනො අන්තො එව සීමාති ගහෙතබ්බං. පමුඛෙ නිමිත්තපාසාණෙ යපෙත්වාති ගබ්භාහිමුඛෙපි බහිපමුඛෙ ගබ්භවිත්ථාරප්පමාණෙ යානෙ පාසාණෙ යපෙත්වා සම්මන්තිතබ්බා. එවඤ්ඤි ගබ්භපමුඛානං අන්තරෙ ධීතකුට්ටමිපි උපාදාය අන්තො ව බහි ව චතුරස්සසංඝයානාව සීමා හොති. බහිති සකලස්ස කුට්ලෙණස්ස සමන්තතො බහි.

අන්තො ව බහි ව සීමා හොතිති මජ්ඣෙ ධීතහිත්තියා සහ චතුරස්සසීමා හොති. උපරිපාසාදෙයෙව හොති”ති ඉමිනා ගබ්භස්ස ව පමුඛස්ස ව අන්තරා ධීතහිත්තියා එකත්තා තත්ථ ව එකවිසතියා හික්ඛුනං ඔකාසාභාවෙන හෙට්ඨා න ඔතරති, උපරිහිත්ති පන සීමට්ඨාව හොතිති දස්සෙති. හෙට්ඨා න ඔතරතිති හිත්තිතො ඔරං නිමිත්තාති යපෙත්වා කිත්තිතත්තා හෙට්ඨා ආකාසප්පදෙසං න ඔතරති, උපරි කතෙ පාසාදෙති අත්ථො. හෙට්ඨිමතලෙ කුට්ටොති හෙට්ඨිමතලෙ චතුසු දිසාසු ධීතකුට්ටො. සචෙ හි ද්විසු, තිසු එව වා දිසාසු කුට්ටො තිට්ඨෙය්‍ය, හෙට්ඨා න ඔතරති. හෙට්ඨාපි ඔතරතිති සචෙ හෙට්ඨා අන්තොහිත්තියං එකවිසතියා හික්ඛුනං ඔකාසො හොති, ඔතරති. ඔතරමානා ව න උපරිසීමප්පමාණෙන ඔතරති, සමන්තා හිත්තිප්පමාණෙන ඔතරති. චතුත්තං පන හිත්තිතං බාහිරන්තපරිච්ඡෙදෙන හෙට්ඨාභූමිභාගෙ උදකපරියන්තං කත්වා ඔතරති, න පන හිත්තිතං බහි කෙසග්ගමත්තමිපි යානං. පාසාදහිත්තිතොති උපරිමතලෙ හිත්තිතො. ඔතරණානොතරණං චුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බන්ති සචෙ හෙට්ඨා එකවිසතියා හික්ඛුනං ඔකාසො හොති, ඔතරති, නො චෙ, න ඔතරතිති අධිප්පායොති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.138) චුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.138) පන “උපරිසීමප්පමාණස්ස අන්තොගධානං හෙට්ඨිමතලෙ චතුසු දිසාසු කුට්ටානං තුලාරුක්ඛෙහි එකසම්බන්ධතං, තදන්තො පච්ඡිමසීමප්පමාණතාදිඤ්ච සන්ධාය චුත්ත”න්ති චුත්තං. කිඤ්චාපෙත්ථ නියුහකාදයො නිමිත්තානං ධීතොකාසනාය බජ්ඣමානක්ඛණෙ සීමා න හොන්ති, බද්ධාය පන සීමාය සීමට්ඨාව හොන්තිති දට්ඨබ්බා.

පරියන්තථම්භානන්ති නිමිත්තගතපාසාණත්ථම්භෙ සන්ධාය චුත්තං. උපරිමතලෙන සම්බද්ධො හොතිති ඉදං කුට්ටානං අන්තරා සීමට්ඨානං ථම්භානං අභාවතො චුත්තං. යදි හි භවෙය්‍යුං, කුට්ටෙ උපරිමතලෙන අසම්බන්ධෙපි සීමට්ඨථම්භානං උපරි ධීතො පාසාදො සීමට්ඨොව හොති. සචෙ පන බහුනං ථම්භපන්තිතං උපරි කතපාසාදස්ස හෙට්ඨාපථවියං සබ්බබාහිරාය ථම්භපන්තියා අන්තො නිමිත්තපාසාණෙ යපෙත්වා සීමා බද්ධා හොති, එත්ථ කථන්ති? එත්ථාපි “යං තාව සීමට්ඨථම්භෙහෙව ධාරියමානානං තුලානං උපරිමතලං, සබ්බං තං සීමට්ඨමෙව, එත්ථ විවාදො නත්ථි, යං පන සීමට්ඨථම්භපන්තියා, අසීමට්ඨාය බාහිරථම්භපන්තියා ව සමධුරං ධාරියමානානං තුලානං උපරිමතලං, තත්ථ උපඨිඨං සීමා”ති කෙවි වදන්ති. “සකලමිපි ගාමසීමා”ති අපරෙ. “බද්ධසීමා එවා”ති අඤ්ඤෙ. තස්මා කම්මං කරොන්තෙහි ගරුහි නිරාසඬකට්ඨානෙ යත්වා සබ්බං තං

ආසඬිකට්ඨානං සොධෙත්වා ච කම්මං කාතබ්බං, සන්තිට්ඨානකාරණං චා
ගවෙසිත්වා තද්වුගුණං කාතබ්බං.

තාලමූලකපබ්බතෙති තාලක්ඛන්ධමූලසද්ධියෙ හෙට්ඨා ථුලො හුත්වා කමෙන
කියො හුත්වා උග්ගතො හින්තාලමූලසද්ධියො නාම හොති. විතානසණ්ඨානොති
අභිච්ඡත්තකසණ්ඨානො. පණවසණ්ඨානොති මජ්ඣෙ තනුකො, හෙට්ඨා ච උපරි ච
විත්ථිණ්ණො. හෙට්ඨා චා මජ්ඣෙ වාති මුද්ධිගසණ්ඨානස්ස හෙට්ඨා,
පණවසණ්ඨානස්ස මජ්ඣෙ. සප්පඵණසද්ධියො පබ්බතොති සප්පඵණො විය බුජ්ජො,
මූලට්ඨානතො අඤ්ඤත්ථ අවනතසියො. ආකාසපබ්භාරන්ති හින්තියා
අපරික්ඛිත්තපබ්භාරං. සීමජ්ජමාණොති අන්තො ආකාසෙන සද්ධිං
පච්ඡිමසීමජ්ජමාණො. සො ච පාසාණො සීමට්ඨොති ඉමිනා ඊදිසෙහි
සුසිරපාසාණලෙණකුට්ටාදීහි පරිච්ඡින්නෙ භූමිභාගෙ ඵල සීමා පතිට්ඨාති, න
අපරිච්ඡින්නෙ. තෙ පන සීමට්ඨත්තා සීමා හොන්ති, න සරූපෙන සීමට්ඨමඤ්චාදි
වියාති දස්සෙති. සචෙ පන සො සුසිරපාසාණො භූමිං අනාහව්ව ආකාසගතො
ඔලම්බති, සීමා න ඔතරති. සුසිරපාසාණො පන සයං සීමාපට්ඨන්ද්ධත්තා සීමා හොති,
කථං පන පච්ඡිමජ්ජමාණරහිතෙහි ඵතෙහි සුසිරපාසාණාදීහි සීමා න ඔතරතිති ඉදං
සද්ධාතබ්බන්ති? අට්ඨකථාපමාණතො.

අපිචෙත්ථ සුසිරපාසාණහින්තිඅනුසාරෙන මුසිකාදීනං විය සීමාය හෙට්ඨිමතලෙ
ඔතරණකිච්චං නත්ථි, හෙට්ඨා පන පච්ඡිමසීමජ්ජමාණො ආකාසෙ
ද්වඩගුලමත්තබ්බලෙහි පාසාණහින්තිආදීහි උපරිමතලං ආහව්ව ධිතෙහි සබ්බසො,
යෙභුයොන චා පරිච්ඡින්නෙ සති උපරි බජ්ඣමානා සීමා තෙහි පාසාණාදීහි
අන්තරිතාය තප්පරිච්ඡින්නාය හෙට්ඨාභූමියාපි උපරිමතලෙන සද්ධිං එකක්ඛණ
පතිට්ඨාති, නදීපාරසීමා විය නදීඅන්තරිතෙසු උභොසු තීරෙසු ලෙණාදීසු අපනිතෙසුපි
හෙට්ඨා ඔතිණ්ණසීමා යාච සාසනන්තරධානා න විගච්ඡති, පයිමං පන උපරි සීමාය
බද්ධාය පච්ඡා ලෙණාදිකතෙසුපි හෙට්ඨාභූමියං සීමා ඔතරති ඵල, කෙචි තං න
ඉච්ඡන්ති, ඵලං උභයත්ථ පතිට්ඨිතා ච සා සීමා එකාච හොති ගොත්තාදිජාති විය
බ්බත්තිහෙදෙසුති ගහෙතබ්බං. සබ්බා ඵල හි බද්ධසීමා අබද්ධසීමා ච අත්තනො
අත්තනො පකතිනිස්සයකෙ ගාමාරඤ්ඤාදිකෙ බෙත්තෙ යථාපරිච්ඡෙදං සබ්බත්ථ
සාකලොන එකස්මිං බණ්ණ බ්බාපිනී පරමත්ථතො අවිජ්ජමානම්පි තෙ තෙ
නිස්සයභූතෙ පරමත්ථධම්මෙ, තං තං කිරියාවිසෙසම්පි චා උපාදාය ලොකියෙහි
සාසනිකෙහි ච යථාරහං එකත්තෙන පඤ්ඤත්තත්තා සනිස්සයෙකරූපා ඵල. තථා හි
එකො ගාමො අරඤ්ඤං නදී ජාතස්සරො සමුද්දොති ඵලං ලොකෙ, “සම්මතා සා
සීමා සඬිසෙන, අගාමකෙ චෙ, හික්ඛචෙ, අරඤ්ඤෙ සමන්තා සත්තබ්බන්තරා, අයං
තත්ථ සමානසංවාසා එකූපොසථා” තිආදිනා සාසනෙ ච එකචොභාරො දිස්සති, න
පරමත්ථතො. එකස්ස අනෙකධම්මෙසු බ්බාපනමත්ථි
කසිණෙකදෙසාදිවිකජ්ජාසමානතාය එකත්තභානිතොති අයං නො මති.

අස්ස හෙට්ඨාති සප්පඵණපබ්බතස්ස හෙට්ඨා ආකාසපබ්භාරෙ. ලෙණස්සාති
ලෙණං චෙ කතං, තස්ස ලෙණස්සාති අත්ථො. තමෙව පුන ලෙණං පඤ්චහි

පකාරෙහි විකල්පෙන්වා ඔතරණානොතරණවිනිවිජයං දස්සෙතුං ආහ “සචෙ පන හෙට්ඨා”තිආදි. තත්ථ “හෙට්ඨා”ති ඉමස්ස “ලෙණං හොති”ති ඉමිනා සම්බන්ධො. හෙට්ඨා ලෙණඤ්ච එකස්මිං පදෙසෙති ආහ “අන්තො”ති, පබ්බතස්ස අන්තො, පබ්බතමුලෙති අත්ථො. තමෙව අන්තොසද්දං සීමාපරිවිජෙදෙන විසෙසෙතුං “උපරිමස්ස සීමාපරිවිජෙදස්ස පාරතො”ති වුත්තං. පබ්බතපාදං පන අපෙක්ඛිත්වා “ඔරතො”ති වත්තබ්බෙපි සීමානිස්සයං පබ්බතග්ගං සන්ධාය “පාරතො”ති වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං. තෙනෙව “බහි ලෙණං”න්ති එත්ථ බහිසද්දං විසෙසෙන්නො “උපරිමස්ස සීමාපරිවිජෙදස්ස ඔරතො”ති ආහ. බහිසීමා න ඔතරතීති එත්ථ බහිති පබ්බතපාදෙ ලෙණං සන්ධාය වුත්තං. ලෙණස්ස ච බහිභූතෙ උපරිසීමාපරිවිජෙදස්ස හෙට්ඨාභාගෙ සීමා න ඔතරතීති අත්ථො. අන්තො සීමාති ලෙණස්ස ච පබ්බතපාදස්ස ච අන්තො අත්තනො ඔතරණාරහට්ඨානෙ න ඔතරතීති අත්ථො. “බහි සීමා න ඔතරති, අන්තො සීමා න ඔතරති”ති චෙත්ථ අත්තනො ඔතරණාරහට්ඨානෙ ලෙණාභාවෙන සීමාය සබ්බථා අනොතරණමෙව දස්සිතන්ති ගහෙතබ්බං. තත්ථ හි අනොතරන්ති උපරි එව හොතිති අයං විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.138) ආගතො විනිවිජයො.

සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.138) පන “අන්තොලෙණං හොතිති පබ්බතස්ස අන්තොලෙණං හොති”ති එත්තකමෙව ආගතො. චර්ච්ඤ්ඨධිට්ඨකායං (චර්ච. ටී. මහාවග්ග 138) න “අන්තොලෙණන්ති පබ්බතස්ස අන්තොලෙණං. ද්වාරං පන සන්ධාය ‘පාරතො ඔරතො’ති වුත්තං, සබ්බථාපි සීමතො බහිලෙණෙන ඔතරතීති අධිජ්ජායො”ති ආගතො. අයං පන අන්තොලෙණබහිලෙණවිනිවිජයො ගම්භිරො දුද්දෙසො දුරනුබොධොති ආචරියා වදන්ති, තථාපි විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.138) ආගතං නයං නිස්සාය සුට්ඨු විනිවිජ්ඣබ්බො විඤ්ඤුහීති. බහි පතිතං අසීමාතිආදිනා උපරිපාසාදාදිසු අථරනිස්සයෙසු ධීතා සීමාපි තෙසං විනාසෙන විනස්සතීති දස්සිතන්ති දට්ඨබ්බං.

පොක්ඛරණං බණන්ති, සීමායෙවාති එත්ථ සචෙ හෙට්ඨා උමඬගනදී සීමජ්ජමාණතො අනුනා පඨමමෙව පචත්තා හොති, සීමා ච පච්ඡා බද්ධා නදිතො උපරි එව හොති, නදිං ආහව්ව පොක්ඛරණියා ච බතාය සීමා විනස්සතීති දට්ඨබ්බං. හෙට්ඨාපථවීතලෙති අනන්තරා භූමිවිවරෙ.

සීමමාලකෙති බණ්ඩසීමඬගණං. වටරුක්බොති ඉදං පාරොභොපත්ථම්හෙන අතිදුරම්පි ගන්තුං සමත්ථසාධාසමඬගිතාය වුත්තං. සබ්බරුක්බලතාදීනම්පි සම්බන්ධො න වට්ටති එව. තෙනෙව නාවාරජ්ජුසෙතුසම්බන්ධොපි පටික්ඛිත්තො. තතොති තතො සාබතො. මහාසීමාය පථවීතලන්ති එත්ථ ආසන්නතරම්පි ගාමසීමං අග්ගහෙත්වා බද්ධසීමාය එව ගහිතත්තා ගාමසීමබද්ධසීමානං අඤ්ඤමඤ්ඤං රුක්ඛාදිසම්බන්ධෙපි සම්භෙදදොසො නත්ථි අඤ්ඤමඤ්ඤං නිස්සයනිස්සිතභාවෙන පචත්තිතොති ගහෙතබ්බං. යදි හි තාසම්පි සම්බන්ධදොසො භවෙය්‍ය, කථං ගාමසීමාය බද්ධසීමා සම්මන්තීතබ්බා භවෙය්‍ය? යස්සා හි සීමාය යාය සීමාය සද්ධිං සම්බන්ධෙ දොසො භවෙය්‍ය, සා තත්ථ බන්ධිතුමෙව න වට්ටති

බද්ධසීම උදකුක්වෙපසීමාසු බද්ධසීමා විය, අත්තනො අනිස්සයභූතගාමසීමාදීසු
 උදකුක්වෙපසීමා විය ව, තෙනෙව “සවෙ පන රුක්ඛස්ස සාබා වාතනො
 නික්ඛන්තපාරොහො වා බහිනදීතීරෙ විහාරසීමාය වා ගාමසීමාය වා
 පතිට්ඨිතො” තිආදිනා උදකුක්වෙපසීමාය අත්තනො අනිස්සයභූතගාමසීමාදීහි එව
 සම්බන්ධදොසො දස්සිතො, න නදීසීමාය, එවමිධාපීති දට්ඨබ්බං. අයඤ්චත්ථො
 උපරි පාකටො භවිස්සති. ආභව්වාති ඵ්ඨසිත්වා.

මහාසීමං වා සොධෙත්වාති මහාසීමගතානං සබ්බෙසං භික්ඛූනං
 භත්ථපාසානායනජන්දාභරණාදිවසෙන සකලං මහාසීමං සොධෙත්වා. එතෙන
 සබ්බවිපත්තියො මොවෙත්වා පුබ්බෙ සුට්ඨු බද්ධානම්පි ද්විත්තං බද්ධසීමානං පච්ඡා
 රුක්ඛාදිසම්බන්ධෙන උප්පජ්ජනතො ඊදිසො පාළිමුත්තකො සම්බන්ධදොසො
 අත්ථිති දස්සෙති, සො ව “න, භික්ඛවෙ, සීමාය සීමා සම්භින්දිතබ්බා” තිආදිනා
 බද්ධසීමානං අඤ්ඤමඤ්ඤං සම්භෙදජ්ඣොත්ථරණං පටික්ඛිපිත්වා “අනුජානාමි
 භික්ඛවෙ සීමං සම්මන්තන්තෙන සීමන්තරිකං යපෙත්වා සීමං සම්මන්තිතු” ත්ති
 (මහාව. 148) උභිත්තං බද්ධසීමානං අත්තරා සීමන්තරිකං යපෙත්වා බන්ධිතුං
 අනුජානනෙන සම්භෙදජ්ඣොත්ථරණෙ විය තාසං අඤ්ඤමඤ්ඤං ඵ්ඨසිත්වා
 තිට්ඨනවසෙන බන්ධනම්පි න වට්ටතීති සිද්ධත්තා බද්ධානම්පි තාසං පච්ඡා
 අඤ්ඤමඤ්ඤං එකරුක්ඛාදීහි ඵ්ඨසිත්වා යානම්පි න වට්ටතීති භගවතො
 අධිප්පායඤ්ඤාහි සච්ඡිතිකාරකෙහි නිද්ධාරිතො බන්ධනකාලෙ පටික්ඛිත්තස්ස
 සම්බන්ධදොසස්ස අනුලොමෙන අකජ්ජියානුලොමත්තා. අයං පන
 සම්බන්ධදොසො පුබ්බෙ සුට්ඨු බද්ධානං පච්ඡා සඤ්ජාතත්තා බජ්ඣමානක්ඛණෙ
 විය අසීමත්තං කාතුං න සක්කොති, තස්මා රුක්ඛාදිසම්බන්ධෙ අපතීතමත්තෙ තා
 සීමා පාකතිකා භොන්ති. යථා වායං පච්ඡා න වට්ටති, එවං බජ්ඣමානක්ඛණෙපි
 තාසං රුක්ඛාදිසම්බන්ධෙ සති තා බන්ධිතුං න වට්ටතීති දට්ඨබ්බං.

කෙවි පන මහාසීමං වා සොධෙත්වාති එත්ථ “මහාසීමගතා භික්ඛූ යථා තං සාබං
 වා පාරොහං වා කායකායපට්ඨෙහි න ඵ්ඨසන්ති, එවං සොධනමෙව ඉධාධිජ්ජෙනං,
 න සකලසීමාසොධන” ත්ති වදන්ති, තං න යුත්තං අට්ඨකථාය විරුජ්ඣනතො. තථා
 හි “මහාසීමාය පථවීතලං වා තත්ථජාතකරුක්ඛාදීනි වා ආභව්ව තිට්ඨතී” ති එවං
 සාබාපාරොහානං මහාසීමං ඵ්ඨසිත්වා යානමෙව සම්බන්ධදොසෙ කාරණත්තෙන
 චුත්තං, න පන තත්ථ ඨිතභික්ඛූහි සාබාදිනං ඵ්ඨසන්තං. යදි හි භික්ඛූනං සාබාදිං ඵ්ඨසිත්වා
 යානමෙව කාරණං සියා, “තස්ස සාබං වා තතො නිග්ගතපාරොහං වා මහාසීමාය
 පට්ඨං තත්ථෙව කොවි භික්ඛූ ඵ්ඨසිත්වා තිට්ඨතී” ති භික්ඛූචුසනමෙව වත්තබ්බං
 සියා. යඤ්ඤි තත්ථ මහාසීමාසොධනෙ කාරණං, තදෙව තස්මිං වාකො පධානතො
 දස්සෙතබ්බං. න හි ආභව්වට්ඨිතමෙව සාබාදිං ඵ්ඨසිත්වා ඨිතො භික්ඛූ සොධෙතබ්බො
 ආකාසට්ඨසාබාදිං ඵ්ඨසිත්වා ඨිතභික්ඛූස්සපි සොධෙතබ්බතො, කිං නිරත්ථකෙන
 ආභව්වට්ඨානවචනෙන, ආකාසට්ඨසාබාසු ව භික්ඛූචුසනමෙව කාරණත්තෙන
 චුත්තං, සොධනඤ්ච තස්සෙව භික්ඛූස්ස භත්ථපාසානායනාදිවසෙන සොධනං
 චුත්තං. ඉධ පන “මහාසීමං සොධෙත්වා” ති සකලසීමාසාධාරණවචනෙන සොධනං
 චුත්තං, අපි ව සාබාදිං ඵ්ඨසිත්වා ඨිතභික්ඛූමත්තසොධනෙ අභිමතෙ “මහාසීමාය

පථවිතල”න්ති විසෙසසීමොපාදානං නිරත්ථකං සියා යත්ථ කත්ථවි අන්තමසො ආකාසෙපි යත්වා සාබාදිං ඵුසින්වා යීතස්ස සොධෙතබ්බතො.

ඡින්දින්වා බහිට්ඨකා කාතබ්බාති තත්ථ පතිට්ඨිතභාවවියොජනවචනතො ච විසභාගසීමානං ඵුසනෙනෙව සකලසීමාසොධනහෙතුකො අට්ඨකථාසිද්ධොයං එකො සම්බන්ධදොසො අත්ථෙවාති ගහෙතබ්බො. තෙනෙව උදකුක්ඛෙපසීමාකථායම්පි (මහාව. අට්ඨ. 147) “විහාරසීමාය වා ගාමසීමාය වා පතිට්ඨිතො”ති ව “නදීතීරෙ පන බාණ්ණකං කොට්ටෙන්වා තත්ථ බද්ධනාවාය වා න වට්ටති”ති ව “සචෙ පන සෙතු වා සෙතුපාදා වා බහිතීරෙ පතිට්ඨිතා, කම්මං කාතුං න වට්ටති”ති ව එවං විසභාගාසු ගාමසීමාසු සාබාදීනං ඵුසනමෙව සඬකරදොසකාරණත්තෙන චුත්තං, න භික්ඛුඵුසනං. තථා හි “අන්තොනදියං ජාතරුක්ඛෙ බන්ධින්වා කම්මං කාතබ්බ”න්ති නදියං නාවාබන්ධනං අනුඤ්ඤාතං උදකුක්ඛෙපතිස්සයත්තෙන නදීසීමාය සභාගත්තා. යදි හි භික්ඛුනං ඵුසනමෙව පටිච්ච සබ්බත්ථ සම්බන්ධදොසො චුත්තො සියා, නදියම්පි බන්ධනං පටික්ඛිපිතබ්බං භවෙය්‍ය. තත්ථාපි හි භික්ඛුඵුසනං කම්මකොපකාරණං භොති, තස්මා සභාගසීමාසු පටිසින්වා භූමිආදිං ඵුසින්වා, අඵුසින්වා වා සාබාදිම්හි යීතෙ තං සාබාදිං ඵුසන්තොව භික්ඛු සොධෙතබ්බො. විසභාගසීමාසු පන සාබාදිම්හි ඵුසින්වා යීතෙ තං සාබාදිං අඵුසන්තාපි සබ්බෙ භික්ඛු සොධෙතබ්බො, අඵුසින්වා යීතෙ පන තං සාබාදිං ඵුසන්තොව භික්ඛු සොධෙතබ්බාති නිට්ඨමෙන්ථ ගන්තබ්බං.

යං පනෙත්ථ කෙවි “බද්ධසීමානං ද්වින්තං අඤ්ඤමඤ්ඤං විය බද්ධසීමගාමසීමානම්පි තදඤ්ඤාසම්පි සබ්බාසං සමානසංවාසකසීමානං අඤ්ඤමඤ්ඤං රුක්ඛාදිසම්බන්ධෙ සති තදුභයම්පි එකසීමං විය සොධෙන්වා එකත්ථෙව කම්මං කාතබ්බං, අඤ්ඤථා කතං කම්මං විපජ්ජති, නත්ථෙත්ථ සභාගවිසභාගහෙදො”ති වදන්ති, තං තෙසං මතිමත්තං සභාගසීමානං අඤ්ඤමඤ්ඤං සම්බන්ධදොසාභාවස්ස විසභාගසීමානමෙව තබ්බාවස්ස සුත්තසුත්තානුලොමාදිවිනයනයෙහි සිද්ධත්තා. තථා හි “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සීමං සම්මන්තිතු”න්ති (මහාව. 138) ගාමසීමායමෙව බද්ධසීමං සම්මන්තිතුං අනුඤ්ඤාතත්තා තාසං නිස්සයනිස්සිතභාවෙන සභාගතා, සම්භෙදජ්ඣොත්ථරණදොසාභාවො ච සුත්තතොව සිද්ධො. බන්ධනකාලෙ පන අනුඤ්ඤාතස්ස සම්බන්ධස්ස අනුලොමතො පච්ඡා සඤ්ජාතරුක්ඛාදිසම්බන්ධොපි තාසං වට්ටති එව. “යං, භික්ඛවෙ...පෙ.... කජ්ජියං අනුලොමෙති, අකජ්ජියං පටිබාහති, තං වො කජ්ජති”ති (මහාව. 305) චුත්තත්තා එවං තාව ගාමබද්ධසීමානං අඤ්ඤමඤ්ඤං සභාගතා, සම්භෙදාදිදොසාභාවො ච සුත්තසුත්තානුලොමතො සිද්ධො, ඉමිනා එව නයෙන අරඤ්ඤසීමසත්තබ්බන්තරසීමානං නදීආදිසීමඋදකුක්ඛෙපසීමානඤ්ච සුත්තසුත්තානුලොමතො අඤ්ඤමඤ්ඤං සභාගතා, සම්භෙදාදිදොසාභාවො ච සිද්ධොති වෙදිතබ්බො.

බද්ධසීමාය පන අඤ්ඤාය බද්ධසීමාය නදීආදිසීමාසු ව බන්ධිතුං පටික්ඛෙපසිද්ධිතො වෙව උදකුක්ඛෙපසත්තබ්බන්තරසීමානං නදීආදිසු එව කාතුං

නියමනසුත්තසාමත්ථියෙන බද්ධසීමගාමසීමාසු කරණපටික්ඛෙපසිද්ධො ච තාසං අඤ්ඤමඤ්ඤසභාගතා උප්පත්තික්ඛණෙ පච්ඡා ච රුක්ඛාදීහි සම්භෙදාදිදොසසම්භවො ච වුත්තනයෙන සුත්තසුත්තානුලොමතොව සිජ්ඣන්ති. තෙනෙව අට්ඨකථායං විසභාගසීමානමෙව වටරුක්ඛාදිවචනෙහි සම්බන්ධදොසං දස්සෙත්වා සභාගානං බද්ධසීමගාමසීමාදීනං සම්බන්ධදොසො න දස්සිතො. න කෙවලඤ්ච න දස්සිතො, අථ ඛො තාසං සභාගසීමානං රුක්ඛාදිසම්බන්ධෙපි දොසාභාවොපි පාළිඅට්ඨකථාසු ඤාපිතො ඵච. තථා හි පාළියං (මහාව. 138) “පබ්බතනිමිත්තං පාසාණනිමිත්තං වනනිමිත්තං රුක්ඛනිමිත්තං” න්තිආදිනා වඩ්ඪනකනිමිත්තානි අනුඤ්ඤාතානි, තෙන නෙසං රුක්ඛාදිනිමිත්තානං වඩ්ඪනෙ බද්ධසීමගාමසීමානං සඬ්ඤාතදොසාභාවො ඤාපිතොව හොති, ද්විත්තං පන බද්ධසීමානං ඊදිසො සම්බන්ධො න වට්ටති. වුත්තඤ්ඤි “ඵකරුක්ඛොපි ද්විත්තං සීමානං නිමිත්තං හොති, සො පන වඩ්ඪන්තො සීමසඬ්ඤාතං කරොති, තස්මා න කාතබ්බො” ති. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, නියොජනපරමං සීමං බන්ධිතු” න්ති (මහාව. 140) වචනතොපි වායං ඤාපිතො. නියොජනපරමාය හි සීමාය සමන්තා පරියන්තෙසු රුක්ඛලතාගුම්ඛාදීහි බද්ධගාමසීමානං නියමෙන අඤ්ඤමඤ්ඤං සම්බන්ධස්ස සම්භවතො “ඊදිසං සම්බන්ධං විනාසෙත්වා ච සීමා සම්මන්තිතබ්බා” ති අට්ඨකථායමපි න වුත්තං.

යදි චෙත්ථ රුක්ඛාදිසම්බන්ධෙන කම්මවිපත්ති භවෙය්‍ය, අවස්සමෙව වත්තබ්බං සියා. විපත්තිපරිහාරත්ථඤ්ඤි ආවරියා නිරාසඬ්ඤාතොසුපි “හිත්තිං අකිත්තෙත්වා” තිආදිනා සිද්ධමෙවත්ථං පුනර්පුනං අවොචුං, ඉධ පන “වනමජ්ඣෙ විහාරං කරොන්ති, වනං න කිත්තෙත්තබ්බං” න්තිආදිනා රුක්ඛලතාදීහි නිරන්තරෙ වනමජ්ඣෙපි සීමාබන්ධනමවොචුං. තථා ථම්භානං උපරි කතපාසාදාදීසු හෙට්ඨා ථම්භාදීහි ඵකාබද්ධෙසු උපරිමතලාදීසු සීමාබන්ධනං බහුධා වුත්තං, තස්මා බද්ධසීමගාමසීමානං රුක්ඛාදිසම්බන්ධො තෙහි මුඛතොව විහිතො, අපිව ගාමසීමානමපි පාටෙක්කං බද්ධසීමාසදිසතාය ඵකාය ගාමසීමාය කම්මං කරොන්තෙහි දබ්බතිණමත්තෙනපි සම්බන්ධා ගාමන්තරපරම්පරා අරඤ්ඤනදීසමුද්දා ච සොධෙත්තබ්බාති සකලං දීපං සොධෙත්වා කාතබ්බං සියා. ඵචං පන අසොධෙත්වා පඨමමහාසඬ්ඤාතිකාලතො පභුති කතානං උපසම්පදාදිකම්මානං සීමාසම්මුතිතඤ්ච විපජ්ජනතො සබ්බෙසම්පි භික්ඛූනං අනුපසම්පන්නසඬ්ඤාතපසඬ්ඤාතො ච දුන්නිවාරො හොති, න චෙතං යුත්තං, තස්මා වුත්තනයෙන විසභාගසීමානමෙව රුක්ඛාදිසම්බන්ධදොසො, න බද්ධසීමගාමසීමාදීනං සභාගසීමානන්ති ගහෙත්තබ්බං.

මහාසීමාසොධනස්ස දුක්කරතාය බණ්ඩසීමායමෙව යෙභුය්‍යෙන සඬ්ඤාකම්මකරණන්ති ආහ “සීමමාලකෙ” තිආදි. මහාසඬ්ඤාතපාතෙසු පන බණ්ඩසීමාය අප්පහොනකතාය මහාසීමාය කම්මෙ කරියමානෙපි අයං නයො ගහෙත්තබ්බොව. උක්ඛිපාපෙත්වාති ඉමිනා කායපටිබද්ධෙන සීමං චුසන්තොපි සීමට්ඨොව හොතිති දස්සෙති. පුරිමනයෙපිති බණ්ඩසීමතො මහාසීමං පටිට්ඨසාධනයෙපි. සීමට්ඨරුක්ඛසාධාය නිසින්තො සීමට්ඨොව හොතිති ආහ

‘හත්ථපාසමෙව ආනෙතබ්බො’ති. එත්ථ ච ‘‘රුක්ඛසාබාදීහි අඤ්ඤමඤ්ඤසම්බන්ධාසු එතාසු බණ්ඩසීමාය තයො හික්ඛු, මහාසීමාය ද්වෙති එවං ද්විසු සීමාසු සීමන්තරිකං අප්පසිත්වා, හත්ථපාසඤ්ඤ අවිජ්ඣිත්වා යීතෙහි පඤ්ඤාහි හික්ඛුහි උපසම්පදාදි කම්මං කාතුං වට්ටතී’’ති කෙවි වදන්ති, තං න යුත්තං ‘‘නානාසීමායං යීතවතුත්ථො කම්මං කරොයා, අකම්මං න ච කරණීය’’න්තිආදිවචනතො (මහාව. 389). තෙනෙවෙත්ථාපි මහාසීමං සොධෙත්වා මාළුකසීමායමෙව කම්මකරණං විහිතං. අඤ්ඤා භින්නසීමට්ඨතාය තත්ත්වස්ස ගණපුරකත්තාභාවා කම්මකොපොච භොතීති.

යදි එවං කථං ඡන්දපාරිසුද්ධිආහරණවසෙන මහාසීමාසොධනන්ති? තම්පි විනයඤ්ඤා න ඉච්ඡන්ති, හත්ථපාසානයනබ්හිසීමකරණවසෙන පනෙත්ථ සොධනං ඉච්ඡන්ති, දින්නස්සපි ඡන්දස්ස අනාගමනෙන මහාසීමට්ඨො කම්මං කොපෙතීති. යදි වස්ස ඡන්දාදි නාගච්ඡති, කථං සො කම්මං කොපෙස්සතීති? ද්වින්නං විසභාගසීමානං සම්බන්ධදොසතො, සො ච සම්බන්ධදොසො අට්ඨකථාවචනජපමාණතො. න හි විනයෙ සබ්බත්ථ යුත්ති සක්කා ඤාතුං බුද්ධගොචරත්තාති වෙදිතබ්බං. කෙවි පන ‘‘සවෙ ද්වෙපි සීමායො පුරෙත්වා නිරන්තරං යීතෙසු හික්ඛුසු කම්මං කරොන්තෙසු එකාය එව සීමාය ගණො ච උපසම්පදාපෙක්ඛො ච අනුස්සාවකො ච එකතො තිට්ඨති, කම්මං සුකතමෙව භොති. සවෙ පන කම්මාරහො වා අනුස්සාවකො වා සීමන්තරට්ඨො භොති, කම්මං විපජ්ජති’’ති වදන්ති, තඤ්ඤා බද්ධසීමාගාමසීමාදිසභාගසීමාසු එව යුජ්ජති. යාසු අඤ්ඤමඤ්ඤං රුක්ඛාදිසම්බන්ධෙසුපි දොසො නත්ථි, යාසු පන අත්ථි, න තාසු, විසභාගසීමාසු රුක්ඛාදිසම්බන්ධෙ සති එකත්ථ යීතො ඉතරට්ඨානං කම්මං කොපෙති එව අට්ඨකථාය සාමඤ්ඤතො සොධනස්ස වුත්තත්තාති අම්භාකං බන්ති, විමංසිත්වා ගහෙතබ්බං.

සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.138) ‘‘උක්ඛිපාපෙත්වා කාතුං න වට්ටතීති බණ්ඩසීමාය අන්තො යීතත්තා රුක්ඛස්ස තත්ථ යීතො හත්ථපාසමෙව ආනෙතබ්බොති උක්ඛිපාපෙත්වා කාතුං න වට්ටතී’’ති වුත්තං. වජිරබුද්ධිට්ඨකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 138) පන ‘‘උක්ඛිපාපෙත්වා කාතුං න වට්ටති, කස්මා? අන්තො යීතත්තා. රුක්ඛස්ස හි හෙට්ඨා පථවීගතං මූලං බණ්ඩසීමායෙව භොති. අබ්බොහාරිකං වාති අපරෙ. ‘මජ්ඣෙ පන ඡින්නෙ මහාසීමාය යීතං මූලං මහාසීමමෙව හජති, බණ්ඩසීමාය යීතං බණ්ඩසීමමෙව හජති තදායත්තපථවීආදීහි අනුග්ගහිතත්තා’ති ච වුත්තං. ‘සීමාය පච්ඡා උට්ඨිතරුක්ඛෙ නිසීදිත්වා කම්මං කාතුං වට්ටති පච්ඡා සීමායං කතගෙහෙ වියා’ති වත්වා ‘බන්ධනකාලෙ යීතෙ රුක්ඛෙ නිසීදිත්වා කාතුං න වට්ටති උපරිසීමාය අගමනතො’ති කාරණං වදන්ති. එවං සති බන්ධනකාලෙ පුන ආරොහණං නාම නත්ථි, බන්ධනකාලෙ එව ආරොහතීති ආපජ්ජති පච්ඡා උට්ඨිතරුක්ඛො පන තජ්ජට්ඨිතත්තා සීමාසඬ්ඛමෙව ගතො. එවං පුබ්බෙ උට්ඨිතරුක්ඛොපිති ගහෙතබ්බං. ‘‘යං කිඤ්චි’’ති වචනතො තිණාදිපි සඬ්ඛිනං, මහාථෙරාපි තිණං සොධෙත්වා ච කරොන්ති’’ති වුත්තං.

න ඔතරතීනි පණවසණ්ඨානපබ්බතාදීසු හෙට්ඨා පමාණරහිතං යානං න ඔතරති. කිඤ්චාපි පනෙත්ථ ඛජ්ඣමානක්ඛණෙ උද්ධමිපි පමාණරහිතපබ්බතාදි නාරොහති, තථාපි තං පච්ඡා සීමිට්ඨතාය සීමා හොති. හෙට්ඨා පණවසණ්ඨානාදි පන උපරි බද්ධායපි සීමාය සීමසඬ්ඛං න ගච්ඡති, තස්සෙව වසෙන “න ඔතරතී”ති වුත්තං, ඉතරථා ඔරොහණාරොහණානං සාධාරණවසෙන “න ඔතරතී”තිආදිනා වත්තබ්බතො. ජාතං යං කිඤ්චීති නිට්ඨිතසීමාය උපරි ජාතං විජ්ජමානං පුබ්බෙ යීතං පච්ඡා සඤ්ජාතං පට්ටිඨඤ්ච යං කිඤ්චි සවිඤ්ඤාණකාවිඤ්ඤාණකං සබ්බමිපිති අත්ථො. අන්තොසීමාය හි හත්ථික්ඛන්ධාදිසවිඤ්ඤාණකෙසු නිසින්නොපි හික්ඛු සීමිට්ඨොව හොති. බද්ධාය සීමායාති ඉදඤ්ච පකරණවසෙන උපලක්ඛණතො වුත්තං. අබද්ධසීමාසුපි සබ්බාසු යීතං තං සීමාසඬ්ඛමෙව ගච්ඡති. එකසම්බන්ධෙන ගතන්ති රුක්ඛලතාදිතත්ත්වමෙවසන්ධාය වුත්තං. තාදිසඤ්චි “ඉතො ගත”න්ති වත්තබ්බතං අරහති.

යං පන “ඉතො ගත”න්ති වා “තතො ආගත”න්ති වා වත්තුං අසක්කුණෙය්‍යං උභොසු බද්ධසීමගාමසීමාසු උදකුක්ඛෙපනදීආදීසු ව තිරියං පතිතරජ්ජුදණ්ඩාදි, තත්ථ කිං කාතබ්බන්ති? එත්ථ පන “බද්ධසීමාය පතිට්ඨිතභාගො බද්ධසීමා, ගාමසීමාය පතිට්ඨිතභාගො ගාමසීමා තදුභයසීමිට්ඨපබ්බතාදි විය, බද්ධසීමතො උට්ඨිතවටරුක්ඛස්ස පාරොහෙ, ගාමසීමාය ගාමසීමතො උට්ඨිතවටරුක්ඛස්ස පාරොහෙ ව බද්ධසීමාය පතිට්ඨිතෙපි එසෙව නයො. මූලෙ පතිට්ඨිතකාලතො පට්ඨාය හි ‘ඉතො ගතං, තතො ආගත’න්ති වත්තුං අසක්කුණෙය්‍යතො සො භාගො යථාපට්ටිඨසීමිට්ඨසඬ්ඛමෙව ගච්ඡති. තෙසං රුක්ඛපාරොහානං අන්තරා පන ආකාසට්ඨසාධා භූමියං සීමාපරිච්ඡෙදජ්ජමාණෙන තදුභයසීමා හොතී”ති කෙච්චි වදන්ති. යස්මා පනස්සා සාධාය පාරොහො පට්ටිඨසීමාය පථවියං මූලෙහි පතිට්ඨහිත්වාපි යාව සාධං විනා යාතුං න සක්කොති, තාව මූලසීමිට්ඨතං න විජ්ජති. යදා පන සණ්ඨාතුං සක්කොති, තදාපි පාරොහමත්තමෙව පට්ටිඨසීමතං සමුපෙති, තස්මා සබ්බොපි ආකාසට්ඨසාධාභාගො පුරිමසීමිට්ඨතං න විජ්ජති තතො ආගතභාගස්ස අවිජ්ජිතත්තාති අම්භාකං ඛන්ති. උදකුක්ඛෙපනදීආදීසුපි එසෙව නයො. තත්ථ ව විසභාගසීමාය එව පට්ටිඨෙ සකලසීමාසොධනං, සභාගාය පට්ටිඨෙ ඵ්ඨිත්වා යීතමත්තහික්ඛුසොධනඤ්ච සබ්බං පුබ්බෙ වුත්තනයමෙව.

164. එත්ථ ව නදීපාරසීමාකථාය පාරයතීති අජ්ඣොත්ථරති. නදියා උභොසු තීරෙසු පතිට්ඨභමානා සීමා නදීඅජ්ඣොත්ථරා නාම හොතීති ආහ “නදිං අජ්ඣොත්ථරමාන”න්ති. අන්තොනදියඤ්චි සීමා න ඔතරති. නදීලක්ඛණෙ පන අසති ඔතරති. සා ව තදා නදීපාරසීමා න හොතීති ආහ “නදියා ලක්ඛණං නදීනිමිත්තෙ වුත්තනයමෙවා”ති. අස්සාති භවෙය්‍ය. අවස්සං ලබ්භනෙය්‍යා පන ධුවනාවාව හොතීති සම්බන්ධො. න නාවායාති ඉමිනා නාවං විනාපි සීමා බද්ධා සුබද්ධා එව හොති, ආපත්තිපරිහාරත්ථා නාවාති දස්සෙති.

රුක්ඛසඬ්ඛාටමයොති අනෙකරුක්ඛෙ එකතො සට්ඨන්වා කතසෙතු. රුක්ඛං ඡින්නිත්වා කතොති පාඨසෙසො. “සබ්බනිමිත්තානං අන්තො යීතහික්ඛු හත්ථපාසෙ

කත්වාති ඉදං උභින්නං තීරානං එකගාමබ්බේතභාවං සන්ධාය වුත්තං.
පබ්බතසංස්ථානාති එකතො උග්ගතදීපසිබරත්තා සමන්තපාසාදිකායං වුත්තං.

165. සීමාසමුහනකථායං සොති භික්ඛුනිසඬසො. ද්වෙපීති ද්වෙ
සමානසංවාසඅවිජ්ජවාසසීමායො. අවිජ්ජවාසසීමාති මහාසීමං සන්ධාය වදති.
තත්ථෙව යෙභුයොන අවිජ්ජවාසාති. අවිජ්ජවාසං අජානන්තාපීති ඉදං මහාසීමාය
විජ්ජමානාවිජ්ජමානත්තං, තස්සා බාහිරපරිච්ඡේදඤ්ච අජානන්තානං වසෙන වුත්තං.
එවං අජානන්තෙහිපි අන්තොසීමාය යත්වා කම්මවාචාය කතාය සා සීමා සමුහනාව
හොතීති ආහ “සමුහනිතුඤ්චෙව බන්ධිතුඤ්ච සක්ඛිස්සන්ති”ති.
නිරාසඬකට්ඨානෙනි බණ්ඩසීමාරහිතට්ඨානෙන. ඉදඤ්ච මහාසීමාය විජ්ජමානායපි
කම්මකරණසුඛත්ථං බණ්ඩසීමා ඉච්ඡිතාති තං වෙතියඬගණාදිබ්බසන්නිපාතට්ඨානෙන
න බන්ධතීති වුත්තං. තත්ථාපි සා බද්ධා සුබද්ධා එව මහාසීමා විය. පටිබන්ධිතුං පන
න සක්ඛිස්සන්තෙවාති ඉදං බණ්ඩසීමාය අසමුහනත්තා, තස්සා අවිජ්ජමානත්තස්ස
අජානනතො ව මහාසීමාබන්ධනං සන්ධාය වුත්තං. බණ්ඩසීමා පන
නිරාසඬකට්ඨානෙන බන්ධිතුං සක්ඛිස්සන්තෙව. සීමාසම්භෙදං කත්වාති බණ්ඩසීමාය
විජ්ජමානපක්ඛෙ සීමාය සීමං අජ්ඣොත්ථරණසම්භෙදං කත්වා අවිජ්ජමානපක්ඛෙපි
සම්භෙදසඬකාය අනිවත්තනෙන සම්භෙදසඬකං කත්වා. අවිහාරං කරොයුන්ති
සඬසකම්මානාරහං කරොයුං. පුබ්බෙ හි වෙතියඬගණාදිනිරාසඬකට්ඨානෙන කම්මං
කාතුං සක්කා, ඉදානි තම්පි විනාසිතන්ති අධිජ්ජායො. න සමුහනිතබ්බාති බණ්ඩසීමං
අජානන්තෙහි න සමුහනිතබ්බා. උභොපි න ජානන්තීති උභින්නං පදෙසතියමං වා
තාසං ද්වින්නම්පි වා අඤ්ඤතරාය වා විජ්ජමානනං වා අවිජ්ජමානනං වා න
ජානන්ති, සබ්බත්ථ සඬකා එව හොති. නෙව සමුහනිතුං, න බන්ධිතුං
සක්ඛිස්සන්තිති ඉදං නිරාසඬකට්ඨානෙන යත්වා සමුහනිතුං සක්කොන්තාපි මහාසීමං
පටිබන්ධිතුං න සක්ඛිස්සන්තිති ඉමමත්ථං සන්ධාය වුත්තං. න ව සක්කා...පෙ....
කම්මවාචා කාතුන්ති ඉදං සීමාබන්ධනකම්මවාචං සන්ධාය වුත්තං. තස්මාති යස්මා
බන්ධිතුං න සක්කා, තස්මා න සමුහනිතබ්බාති අත්ථො.

කෙවි පන “ඊදිසෙසුපි විහාරෙසු ඡපඤ්චමත්තෙ භික්ඛු ගහෙත්වා
විහාරකොට්තො පට්ඨාය විහාරපරික්ඛෙපස්ස අන්තො ව බහි ව සමන්තා
ලෙඬ්චුපාතෙ සබ්බත්ථ මඤ්චජ්ජමාණෙ ඔකාසෙ නිරන්තරං යත්වා පයමං
අවිජ්ජවාසසීමං, තතො සමානසංවාසකසීමඤ්ච සමුහනනවසෙන සීමාය සමුග්ඝාතෙ
කතෙ තස්මිං විහාරෙ බණ්ඩසීමාය, මහාසීමාය වා යීතවිජ්ජමානත්තෙ සති අවස්සං
එකස්මිං මඤ්චට්ඨානෙන තාසං මජ්ඣගතා තෙ භික්ඛු තා සමුහනෙයුං, තතො
ගාමසීමා එව අවස්සිසෙය්‍ය. න හෙත්ථ සීමාය, තජ්ජපරිච්ඡේදස්ස වා ජානනං අඬගං.
සීමාය පන අන්තොයානං ‘සමුහනිස්සාමා’ති කම්මවාචාකරණඤ්චෙත්ථ අඬගං.
අට්ඨකථායං ‘බණ්ඩසීමං පන ජානන්තා අවිජ්ජවාසං අජානන්තාපි සමුහනිතුඤ්චෙව
බන්ධිතුඤ්ච සක්ඛිස්සන්ති’ති එවං මහාසීමාය පරිච්ඡේදස්ස අජානනෙපි
සමුහනනස්ස වුත්තත්තා ගාමසීමාය එව ව අවසිට්ඨාය තත්ථ යථාරුචි දුට්ඨමපි සීමං
බන්ධිතුඤ්චෙව උපසම්පදාදිකම්මං කාතුඤ්ච වට්ඨති”ති වදන්ති, තං යුත්තං විය
දිස්සති, විමංසිත්වා ගහෙතබ්බන්ති විමතිවිනොදනියං (වි. පි. ටී. මහාවග්ග 2.144)

ආගතො විනිවිෂයො. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.144) පන
 “අවිජ්ජවාසසීමා න සමුහන්තබ්බාති මහාසීමං සන්ධාය වදති. නිරාසඬකට්ඨානෙසු
 යත්වාති චෙතියඬගණාදීනං ඛණ්ඩසීමාය අනොකාසත්තා වුත්තං. ඛණ්ඩසීමඤ්ඨි
 බන්ධන්තා තාදිසං යානං පභාය අඤ්ඤස්මිං විචිත්තෙ ඔකාසෙ බන්ධන්ති. අජ්ජෙව
 නාම සමුහන්තං සක්ඛිස්සන්තිති අවිජ්ජවාසසීමංයෙව සමුහන්තං සක්ඛිස්සන්ති, න
 ඛණ්ඩසීමං. පටිබන්ධිතං පන න සක්ඛිස්සන්තෙවාති ඛණ්ඩසීමායං අඤ්ඤාතත්තා න
 සක්ඛිස්සන්ති. න සමුහන්තබ්බාති ඛණ්ඩසීමං අජානන්තෙහි න සමුහන්තබ්බාති” ති
 වුත්තං.

166. එවං බද්ධසීමාවිනිවිෂයං කථෙත්වා ඉදානි අබද්ධසීමාවිනිවිෂයං දස්සෙතුං
 “අබද්ධසීමා පනා” ති ආහ. සා කතිවිධාති ආහ “ගාමසීමා සත්තබ්හන්තරසීමා
 උදකුක්ඛෙපසීමාති තිවිධා” ති. පාළියං (මහාව. 147) “අසම්මතාය, හික්ඛවෙ,
 සීමායා” තිආදිනා ගාමසීමා එව බද්ධසීමාය ඛෙත්තං අරඤ්ඤනදීආදයො විය
 සත්තබ්හන්තරඋදකුක්ඛෙපාදීනං, සා ව ගාමසීමා බද්ධසීමාය රහිතට්ඨානෙ සයමෙව
 සමානසංවාසා හොතිති දස්සෙති. “යා තස්ස ගාමස්ස ගාමසීමා” ති එත්ථ
 ගාමපරික්ඛෙපස්ස අන්තො ව බහි ව ඛෙත්තවත්ථුඅරඤ්ඤපබ්බතාදිකං සබ්බං
 ගාමක්ඛෙත්තං සන්ධාය “ගාමස්සා” ති වුත්තං, න අන්තරසරමෙව, තස්මා තස්ස
 සකලස්ස ගාමක්ඛෙත්තස්ස සම්බන්ධනීයා ගාමසීමාති එවමත්ථො ගහෙතබ්බො.
 යො හි සො අන්තරසරඛෙත්තාදීසු අනෙකෙසු භූමිභාගෙසු “ගාමො” ති එකත්තෙන
 ලොකජනෙහි පඤ්ඤත්තො ගාමවොහාරො, සොව ඉධ “ගාමසීමා” තිපි වුවච්ඡිති
 අධිජ්ජායො. ගාමො එව හි ගාමසීමා. ඉමිනාව නයෙන උපරි අරඤ්ඤං නදී සමුද්දො
 ජාතස්සරොති, එවං තෙසු තෙසු භූමිජ්ජදෙසෙසු එකත්තෙන
 ලොකජනපඤ්ඤත්තානමෙව අරඤ්ඤාදීනං අරඤ්ඤසීමාදිභාවො වෙදිතබ්බො,
 ලොකෙ පන ගාමසීමාදිවොහාරො ගාමාදීනං මරියාදායමෙව වත්තුං වට්ටති, න
 ගාමක්ඛෙත්තාදීසු සබ්බත්ථ. සාසනෙ පන තෙ ගාමාදයො ඉතරනිවත්තිඅත්ථෙන
 සයමෙව අත්තනො මරියාදාති කත්වා ගාමො එව ගාමසීමා, අරඤ්ඤමෙව
 අරඤ්ඤසීමා, සමුද්දො එව සමුද්දසීමාති සීමාවොහාරෙන වුත්තාති වෙදිතබ්බො.
 පාළියං නිගමස්ස වාති ඉදං ගාමසීමජ්ජහෙදං උපලක්ඛණවසෙන දස්සෙතුං වුත්තං.
 තෙනාහ “නගරමිපි ගහිතමෙවා” ති.

බලිං ලහන්තිති ඉදං යෙභුය්‍යවසෙන වුත්තං. “අයං ගාමො එත්තකො
 කරිසභාගො” තිආදිනා පන රාජපණ්ණෙසු ආරොපිතෙසු භූමිභාගෙසු යස්මිං යස්මිං
 තළාකමාතිකාසුසානපබ්බතාදිකෙ පදෙසෙ බලිං න ගණ්හන්ති, සොපි ගාමසීමා එව.
 රාජාදීහි පරිවිජින්නභූමිභාගො හි සබ්බොව යපෙත්වා නදීලොණ්ජාතස්සරෙ
 ගාමසීමාති වෙදිතබ්බො. තෙනාහ “පරිවිජින්නත්වා රාජා කස්සවි දෙති” ති. සවෙ පන
 තත්ථ රාජා කඤ්චි පදෙසං ගාමන්තරෙන යොජෙති, සො පටිට්ඨගාමසීමකං එව
 හජති. නදීජාතස්සරෙ විනාසෙත්වා තළාකාදිභාවං වා පුරෙත්වා ඛෙත්තාදිභාවං වා
 පාපිතෙසුපි එසෙව නයො.

යෙ පන ගාමා රාජවොරාදිභයපිළිතෙහි මනුස්සෙහි ඡඩ්ඛිතා විරම්පි නිම්මනුස්සා තිට්ඨන්ති, සමන්තා පන ගාමා සන්ති, තෙපි පාටෙක්කං ගාමසීමාව. තෙසු හි රාජානො සමන්තගාමවාසීහි කසාපෙත්වා වා යෙහි කෙහිවි කසිතට්ඨානං ලිඛිත්වා වා බලිං ගණ්හන්ති, අඤ්ඤාන වා ගාමෙන එකිභාවං උපනෙන්නි, යෙ පන ගාමා රාජුහිපි පරිච්චන්තා ගාමබෙත්තානන්තරිකා මහාඅරඤ්ඤාන එකිභූතා, තෙ අගාමකාරඤ්ඤසීමතං පාපුණන්ති, පුරිමා ගාමසීමා විනස්සති, රාජානො පන එකස්මිං අරඤ්ඤාදිපදෙසෙ මහන්තං ගාමං කත්වා අනෙකසභස්සානි කුලානි වාසාපෙත්වා තත්ථ වාසිනං භොගගාමාති සමන්තා භූතගාමෙ පරිච්ඡින්නිත්වා දෙනති, පුරාණනාමං පන පරිච්ඡෙදඤ්ච න විනාසෙන්නි, තෙපි පච්චෙකං ගාමසීමා එව, එත්තාවතා පුරිමගාමසීමතං න විජහන්ති. සා ච ඉතරා වාතිආදි “සමානසංවාසා එකුපොසථා” ති පාළිපදස්ස (මහාව. 143) අධිප්පායවිවරණං. තත්ථ හි සා ච රාජිච්ඡාවසෙන පරිච්චන්තෙත්වා සමුප්පන්නා අභිනවා, ඉතරා ච අපරිච්චන්තා පකතිගාමසීමා යථා බද්ධසීමාය සබ්බං සඛිසකම්මං කාතුං වට්ටති, එවමෙතාපි සබ්බකම්මාරහතාසදිසෙන බද්ධසීමාසදිසා සමානසංවාසා එකුපොසථාති අධිප්පායො. සාමඤ්ඤානො “බද්ධසීමාසදිසා” ති චුත්තෙ තිච්චරාවිජ්ජවාසසීමං බද්ධසීමං එව මඤ්ඤන්තිති තංසදිසතානිවත්තනමුඛෙන උපරිසත්තඛහන්තරසීමාය තංසදිසතාපි අත්ථිති දස්සනනයස්ස ඉධෙව පසඬගං දස්සෙතුං “කෙවල”න්තිආදි චුත්තං.

විඤ්ඤාටවිසදිසෙ අරඤ්ඤාති යත්ථ “අසුකගාමස්ස ඉදං බෙත්ත”න්ති ගාමවොහාරො නත්ථි, යත්ථ ච නෙව කසන්ති න වපන්ති, තාදිසෙ අරඤ්ඤා. මච්ඡබන්ධානං අගමනපථා නිම්මනුස්සාවාසා සමුද්දන්තරදීපකාපි එත්ථෙව සඬගස්හන්ති. යං යඤ්ඤි අගාමක්බෙත්තභූතං නදීසමුද්දජාතස්සරවිරහිතපදෙසං, තං සබ්බං අරඤ්ඤසීමාති වෙදිතබ්බං. සා ච සත්තඛහන්තරසීමං විනා සයමෙව සමානසංවාසා බද්ධසීමාසදිසා, නදීආදිසීමාසු විය සබ්බමෙත්ථ සඬිසකම්මං කාතුං වට්ටති. නදීසමුද්දජාතස්සරානං තාව අට්ඨකථායං “අත්තනො සභාවෙනෙව බද්ධසීමාසදිසා” තිආදිනා චුත්තත්තා සීමතා සිද්ධා. අරඤ්ඤස්ස පන සීමතා කථන්ති? සත්තඛහන්තරසීමානුජානනසුත්තාදිසාමත්ථියතො. යථා හි ගාමසීමාය වග්ගකම්මපරිහාරත්ථං බහු බද්ධසීමායො අනුඤ්ඤාතා, තාසඤ්ච ද්වින්නං අන්තරා අඤ්ඤමඤ්ඤං අසම්භෙදත්ථං සීමන්තරිකා අනුඤ්ඤාතා, එවමිධ අරඤ්ඤෙපි සත්තඛහන්තරසීමා. තාසඤ්ච ද්වින්නං අන්තරාපි සීමන්තරිකාය පාළිඅට්ඨකථාසු විධානසාමත්ථියතො අරඤ්ඤස්සපි සභාවෙනෙව නදීආදීනං විය සීමභාවො තත්ථ වග්ගකම්මපරිහාරත්ථමෙව සත්තඛහන්තරසීමාය අනුඤ්ඤාතත්තාව සිද්ධොති වෙදිතබ්බං. තත්ථ සීමායමෙව හි යිතා සීමට්ඨානං වග්ගකම්මං කරොන්ති, න අසීමායං ආකාසෙ යිතා විය ආකාසට්ඨානං. එවමෙව හි සාමත්ථියං ගහෙත්වා “සබ්බා, හික්ඛෙව, නදී අසීමා” තිආදිනා (මහාව. 147) පටික්ඛිත්තබද්ධසීමානම්පි නදීසමුද්දජාතස්සරානං අත්තනො සභාවෙනෙව සීමභාවො අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 147) චුත්තොති ගහෙතබ්බො.

අප්පස්ස ධීතොකාසතොති තස්ස භික්ඛුස්ස ධීතොකාසතො. සචෙපි භි
 භික්ඛුසහස්සං තිට්ඨති, තස්ස ධීතොකාසස්ස ඛාහිරන්තතො පට්ඨාය භික්ඛුනං
 වග්ගකම්මපරිහාරත්ථං සීමාපෙක්ඛාය උප්පන්නාය තාය සහ සයමෙව උප්පන්නා
 සත්තඛහන්තරසීමා සමානසංවාසකාති අධිප්පායො. යත්ථ පන බුද්දකෙ අරඤ්ඤෙ
 මහන්තෙහි භික්ඛුහි පරිපුණ්ණතාය වග්ගකම්මසඬකාභාවෙන
 සත්තඛහන්තරසීමාපෙක්ඛා නත්ථි, තත්ථ සත්තඛහන්තරසීමා න උප්පජ්ජති.
 කෙවලාරඤ්ඤසීමායමෙව, තත්ථ සඬසෙන කම්මං කාතබ්බං. නදීආදීසුපි එසෙව
 නයො. චක්ඛති භි “සචෙ නදී නාතිදීසා හොති, පභවතො පට්ඨාය යාව මුඛද්වාරා
 සබ්බත්ථ සඬසො නිසීදති, උදකුක්ඛෙපසීමාය කම්මං නත්ථි” තිආදි (වි. සඬග. අට්ඨ.
 167), ඉමිනා එව ව වචනෙන වග්ගකම්මපරිහාරත්ථං සීමාපෙක්ඛාය සති එව
 උදකුක්ඛෙපසත්තඛහන්තරසීමා උප්පජ්ජන්ති, නාසතීති දට්ඨබ්බං.

කෙච් පන “සමන්තා අඛහන්තරං මිනිත්වා පරිච්ඡෙදකරණෙනෙව සීමා
 සඤ්ජායති, න සයමෙවා” ති වදන්ති, තං න ගහෙතබ්බං. යදි භි
 අඛහන්තරපරිච්ඡෙදකරණප්පකාරොන සීමා උප්පජ්ජෙය්‍ය, අඛද්ධසීමාව න සියා
 භික්ඛුනං කිරියාපකාරසිද්ධිතො. අපිච වඩ්ඪකිහත්ථානං පකතිහත්ථානඤ්ච ලොකෙ
 අනෙකච්චිත්තා, විනයෙ “ඊදිසං හත්ථපමාණ” න්ති අවුත්තත්තා ව “යෙන කෙනචි
 මිනිතෙ හගවතා අනුඤ්ඤාතෙන නු ඛො හත්ථෙන මිනිතං, න නු ඛො” ති සීමාය
 විපත්තිසඬකා හවෙය්‍ය, මිනන්තෙහි ව අනුමත්තම්පි ඌනමධිකමකත්වා මිනිතුං
 අසක්කුණෙය්‍යතාය විපත්ති එව සියා, පරිසවසෙන වායං වඩ්ඪමානා තෙසං
 මිනනෙන වඩ්ඪති, භායති වා. සඬසෙ ව කම්මං කත්වා ගතෙ අයං භික්ඛුනං
 පයොගෙන සමුප්පන්නා සීමා තෙසං පයොගෙන විගච්ඡති න විගච්ඡති ව, කථං
 ඛද්ධසීමා විය යාව සාසනන්තරධානා න තිට්ඨෙය්‍ය, ධීතියා ව පුරාණවිහාරෙසු විය
 සකලෙපි විසුං අරඤ්ඤෙ කතසීමා සම්භෙදසඬකා න හවෙය්‍ය, තස්මා සීමාපෙක්ඛාය
 එව සමුප්පජ්ජති, තබ්බිගමෙන විගච්ඡතීති ගහෙතබ්බං. යථා චෙත්ථ, එවං
 උදකුක්ඛෙපසීමායම්පි නදීආදීසුපි.

තත්ථාපි භි මජ්ඣිමපුරිසො න පඤ්ඤායති, තථා සබ්බථාමෙන බ්වනං,
 උභයත්ථපි ව යස්සං දිසායං සත්තඛහන්තරස්ස, උදකුක්ඛෙපස්ස වා ඔකාසො
 නප්පහොති, තත්ථ කථං මිනනං, බ්වනං වා හවෙය්‍ය, ගාමක්ඛෙත්තාදීසු පවිසනතො
 අඛෙත්තෙ සීමා පට්ට්ඨා කින්නාම සීමා න විපජ්ජෙය්‍ය. අපෙක්ඛාය සිමුප්පත්තියං
 පන යතො පහොති, තත්ථ සත්තඛහන්තරඋදකුක්ඛෙපසීමා සයමෙව පරිපුණ්ණා
 ජායන්ති. යතො පන නප්පහොති, තත්ථ අත්තතො ඛෙත්තප්පමාණෙනෙව
 ජායන්ති, න බහි. යං පනෙත්ථ අඛහන්තරමිනනප්පමාණස්ස
 වාලුකාදිබ්වනකම්මස්ස ව දස්සනං, තං සයංජාතසීමානං ධීතට්ඨානස්ස
 පරිච්ඡෙදනත්ථං කතං ගාමුපචාරසරුපචාරජානනත්ථං
 ලෙඬ්ඬසුප්පාදිබ්වනවිධානදස්සනං විය. තෙනෙව මාතිකාට්ඨකථායං (කඬබා. අට්ඨ.
 ඌනච්චිසතිවස්සසික්ඛාපදවණ්ණනා) “සීමං වා සම්මන්තති, උදකුක්ඛෙපං වා
 පරිච්ඡින්නති” ති වුත්තං. එවං කතෙපි තස්ස පරිච්ඡෙදස්ස යාථාවතො ඤාතුං

අසක්කුණෙයාත්තෙන පුපුලතො ඤාත්වා අන්තො තිට්ඨන්තෙහි නිරාසඬිකට්ඨානෙ
යාතබ්බං, අඤ්ඤං ඛහි කරොන්තෙහි අතිදුරෙ නිරාසඬිකට්ඨානෙ පෙසෙතබ්බං.

අපරෙ පන “සීමාපෙක්ඛාය කිච්චං නත්ථි, මග්ගමනනභානාදිඅත්ථෙහි
එකභික්ඛුස්මිම්පි අරඤ්ඤෙ වා නදීආදීසු වා පට්ටියෙ තං පරික්ඛිපිත්වා
සත්තබ්භන්තරඋදකුක්ඛෙපසීමා සයමෙව පහා විය පදීපස්ස සමුප්පජ්ජති.
ගාමක්ඛෙත්තාදීසු තස්මිං ඔතිණ්ණමත්තෙ විගච්ජති. තෙනෙවෙත්ථ ද්වින්නං
සඬිසානං විසුං කම්මං කරොන්තානං සීමාද්වයස්ස අන්තරා සීමන්තරිකං අඤ්ඤං
සත්තබ්භන්තරං උදකුක්ඛෙපඤ්ච යපෙනුං අනුඤ්ඤාතං. සීමාපරියන්තෙ හි කෙනචි
කම්මෙන පෙසිතස්ස භික්ඛුතො සමන්තා සඤ්ජාතා සීමා ඉතරෙසං සීමාය ඵුසිත්වා
සීමාසම්භෙදං කරෙය්‍ය, යො මා භොතුති වා, ඉතරථා
හත්ථවතුරඬිගුලමත්තායපෙත්ථ සීමන්තරිකාය අනුජානිතබ්බතො. අපිච
සීමන්තරිකාය ධීතස්ස උභයත්ථ කම්මකොපවචනතොපි චෙතං සිජ්ඣති තම්පි
පරික්ඛිපිත්වා සයමෙව සඤ්ජාතාය සීමාය උභින්නම්පි සීමානං, එකාය එව වා
සඬිකරතො. ඉතරථා තස්ස කම්මකොපවචනං න යුජ්ජෙය්‍ය. චුත්තඤ්ඤි
මාතිකාට්ඨකථායං (කඬ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) ‘පරිච්ඡෙදබ්භන්තරෙ
හත්ථපාසං විජහිත්වා ධීතොපි පරිච්ඡෙදතො ඛහි අඤ්ඤං තත්තකංයෙව පරිච්ඡෙදං
අනතික්කම්ත්වා ධීතොපි කම්මං කොපෙති’ති. කිඤ්ච අගාමකාරඤ්ඤෙ ධීතස්ස
කම්මකරණිච්ඡාචරහිතස්සපි භික්ඛුතො සත්තබ්භන්තරපරිච්ඡින්නෙ අබ්භොකාසෙ
විචරවිජ්ජවාසො භගවතා අනුඤ්ඤාතො, යො ච පරිච්ඡෙදො සීමා, එවං අපෙක්ඛං
විනා සමුප්පන්නා. තෙනෙවෙත්ථ ‘අයං සීමා විචරවිජ්ජවාසපරිහාරම්පි ලභති’ති
(මහාව. අට්ඨ. 147) චුත්තං, තස්මා කම්මකරණිච්ඡං විනාපි චුත්තනයෙන සමුප්පත්ති
ගහෙතබ්බා”ති වදන්ති. තං න යුත්තං පදීපපහා විය සබ්බපුග්ගලානම්පි පට්ටෙකං
සීමාසම්භවෙන සඬිසෙ, ගණෙ වා කම්මං කරොන්තෙ තත්ථ ධීතානං භික්ඛුනං
සමන්තා පට්ටෙකං සමුප්පන්නානං අනෙකසීමානං අඤ්ඤමඤ්ඤං
සඬිකරදොසප්පසඬිගතො. පරිසවසෙන වස්සා වඬිසී භානි ව සම්භවති, පච්ඡා
ආගතානං අභිනවසීමන්තරුප්පත්ති එව, ගතානං සමන්තා ධීතසීමාවිනාසො ච
භවෙය්‍ය.

පාළියං (මහාව. 147) පන “සමන්තා සත්තබ්භන්තරා, අයං තත්ථ
සමානසංවාසා”තිආදිනා එකා එව සත්තබ්භන්තරා උදකුක්ඛෙපා ච අනුඤ්ඤාතා, න
චෙසා සීමා සභාවෙන, කාරණසාමත්ථියෙන වා පහා විය පදීපස්ස උප්පජ්ජති, කිත්තු
භගවතො අනුජානනෙනෙව. භගවා ච ඉමා අනුජානන්තො භික්ඛුනං
වග්ගකම්මපරිහාරෙන කම්මකරණසුඛත්ථමෙව අනුඤ්ඤාසීති කථං
නභානාදිකිච්චෙන පට්ටියානම්පි සමන්තා තාසං සීමානං සමුප්පත්ති
පයොජනාභාවා, පයොජනෙ ච එකං එව පයොජනන්ති කථං පට්ටෙකං
භික්ඛුගණනාය අනෙකසීමාසමුප්පත්ති. “එකසීමාය හත්ථපාසං අවිජහිත්වා ධීතා”ති
(කඬ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) හි චුත්තං. යං පන ද්වින්නං සීමානං අන්තරා
තත්තකපරිච්ඡෙදෙනෙව සීමන්තරිකායපනවචනං, තත්ථ ධීතානං.

කම්මකොපවචනාඤ්ච, තම්පි ඉමාසං සීමානං පරිච්ඡේදස්ස දුබ්බොධතාය සීමාය සම්භෙදසඬ්ඤාං කම්මකොපසඬ්ඤාඤ්ච දුරතො පරිහරිතුං වුත්තං.

යො ව චිවරවිජ්ජවාසත්ථං භගවතා අබ්භොකාසෙ දස්සිතො සත්තබ්භන්තරපරිච්ඡේදො, සො සීමා එව න භොති, ඛේත්තලාකාදිපරිච්ඡේදො විය අයමෙත්ථ එකො පරිච්ඡේදොව. තත්ථ ව බහුසු භික්ඛුසු එකතො ධීතෙසු තෙසං විසුං විසුං අත්තනො ධීතට්ඨානතො පට්ඨාය සමන්තා සත්තබ්භන්තරපරිච්ඡේදබ්භන්තරෙ එව චිවරං යපෙනබ්බං, න පරිසපරියන්තතො. පරිසපරියන්තතො පට්ඨාය හි අබ්භන්තරෙ ගස්භමානෙ සත්තබ්භන්තරපරියොසානෙ යපිතචිවරං මජ්ඣෙ ධීතස්ස සත්තබ්භන්තරතො බහි භොතීති තං අරුණුග්ගමනෙ නිස්සග්ගියං සියා. සීමා පන පරිසපරියන්තතොව ගහෙනබ්බා. චිවරවිජ්ජවාසපරිහාරොපෙත්ථ අජ්ඣොකාසපරිච්ඡේදස්ස විජ්ජමානත්තා වුත්තො, න පන යාව සීමාපරිච්ඡේදං ලබ්භමානත්තා මහාසීමාය අවිජ්ජවාසසීමාවොහාරො විය. මහාසීමායම්පි හි ගාමගාමුපවාලෙසු චිවරං නිස්සග්ගියං භොති, ඉධාපි මජ්ඣෙ ධීතස්ස සීමාපරියන්තෙ නිස්සග්ගියං භොති, තස්මා යථාචුත්තසීමාපෙක්ඛාවසෙනෙව තාසං සත්තබ්භන්තරඋදකුක්ඛෙපසීමානං උජ්ජත්ති, තබ්බිගමෙන විනාසො ව ගහෙනබ්බොති අමහාකං ඛන්ති, විමංසිත්වා ගහෙනබ්බං. අඤ්ඤො වා පකාරො ඉතො යුත්තතරො ගවෙසිතබ්බො.

ඉධ පන “අරඤ්ඤෙ සමන්තා සත්තබ්භන්තරා”ති එවං පාළියං (මහාව. 147), “විඤ්ඤාට්ඨිසදිසෙ අරඤ්ඤෙ සමන්තා සත්තබ්භන්තරා”ති අට්ඨකථායඤ්ච (මහාව. අට්ඨ. 147) රුක්ඛාදිනිරන්තරෙපි අරඤ්ඤෙ සත්තබ්භන්තරසීමාය විහිතත්තා අත්තනො නිස්සයභූතාය අරඤ්ඤසීමාය සහ එතිස්සා රුක්ඛාදිසම්බන්ධෙ දොසාහාවො, පගෙව අගාමකෙ රුක්ඛෙති නිස්සිතෙපි පදෙසෙ චිවරවිජ්ජවාසස්ස රුක්ඛපරිහාරං විනාව අජ්ඣොකාසපරිහාරො ව අනුමතොති සිද්ධොති වෙදිතබ්බං.

උපචාරත්ථායාති සීමන්තරිකාත්ථාය. සත්තබ්භන්තරතො අධිකං වට්ටති, උභතකං පන න වට්ටති එව සත්තබ්භන්තරපරිච්ඡේදස්ස දුබ්බිජානත්තා. තස්මා සඬ්ඤාං විනා එකෙනපි භික්ඛුනා බහි තිට්ඨන්තෙන අඤ්ඤං සත්තබ්භන්තරං අතික්කම්ත්වා දුරෙ එව යාතබ්බං. ඉතරථා කම්මකොපසඬ්ඤාතො. උදකුක්ඛෙපෙපි එසෙව නයො. තෙනෙව වක්ඛති “උභතකං පන න වට්ටති”ති (වි. සඬ්ඤ. අට්ඨ. 167). ඉදඤ්චෙත්ථ සීමන්තරිකාවිධානං ද්විත්තං බද්ධසීමානං සීමන්තරිකානුජානනසුත්තානුලොමතො සිද්ධන්ති දට්ඨබ්බං. කිඤ්වාපි හි භගවතා නිදානවසෙන එකගාමනිස්සිතානං එකසභාගානඤ්ච ද්විත්තං බද්ධසීමානමෙව අඤ්ඤමඤ්ඤං සම්භෙදඅජ්ඣොකාත්ථරණදොසපරිහාරාය සීමන්තරිකා අනුඤ්ඤාතා, තථාපි තදනුලොමතො එකං අරඤ්ඤසීමං නදීආදිසීමඤ්ච නිස්සිතානං එකසභාගානං ද්විත්තං සත්තබ්භන්තරසීමානම්පි උදකුක්ඛෙපසීමානම්පි අඤ්ඤමඤ්ඤං සම්භෙදඅජ්ඣොකාත්ථරණං, සීමන්තරිකං විනා අබ්බාවධානෙන යානඤ්ච භගවතා අනභිමතමෙවාති ඤත්වා අට්ඨකථාවරියා ඉධාපි සීමන්තරිකාවිධානමකංසු. විසභාගසීමානම්පි හි එකසීමානිස්සිතත්තං එකසභාගත්තඤ්චාති ද්විභඩ්ගෙහි

සමන්තාගමෙ සති එව සීමන්තරිකං විනා යානං සම්භෙදාය හොති, නාසතීති දට්ඨබ්බං. සීමන්තරිකවිධානසාමන්ථියෙනෙව චෙතාසං රුක්ඛාදිසම්බන්ධොපි බද්ධසීමා විය අඤ්ඤාමඤ්ඤං න වට්ටතීති අයම්පි නයතො දස්සිතොවාති ගහෙනබ්බං.

167. සභාවෙනෙවාති ඉමිනා ගාමසීමා විය අබද්ධසීමාති දස්සෙති. සබ්බමෙත්ථ සඬ්ඝකම්මං කාතුං වට්ටතීති සමානසංවාසා එකුපොසථාති දස්සෙති. යෙන කෙනච්ඡි අන්තමසො සුකරාදිනා සත්තෙන. මහොසෙන පන උණ්ණතට්ඨානතො නින්තට්ඨානෙ පතන්තෙන ඛතො බුද්දකො වා මහන්තො වා ලක්ඛණයුත්තො “ජාතස්සරො”ත්තෙව චුච්චති. එත්ථපි බුද්දකෙ උදකුක්ඛෙපකිච්චං නත්ථි. සමුද්දෙ පන සබ්බත්ථ උදකුක්ඛෙපසීමායමෙව කම්මං කාතබ්බං සොධෙතුං දුක්කරත්තා. පුන තත්ථාති ලොකවොහාරසිද්ධිසු එව තාසු නදීආදීසු තිසු අබද්ධසීමාසු පුන වග්ගකම්මපරිහාරත්ථං සාසනවොහාරසිද්ධාය අබද්ධසීමාය පරිච්ඡෙදං දස්සෙන්නොති අධිප්පායො. පාළියං (මහාව. 147) “යං මජ්ඣිමස්ස පුරිසස්සා”තිආදීසු උදකං උක්ඛිපිත්වා ඛිපියති එත්ථාති උදකුක්ඛෙපො, උදකස්ස පතනොකාසො, තස්මා උදකුක්ඛෙපා, අයඤ්ඤෙත්ථ පදසම්බන්ධවසෙන අත්ථො – පරිසපරියන්තතො පට්ඨාය සමන්තා යාව මජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස උදකුක්ඛෙපො උදකස්ස පතනට්ඨානං, තාව යං තං පරිච්ඡින්නට්ඨානං, අයං තත්ථ නදීආදීසු අපරා සමානසංවාසා උදකුක්ඛෙපසීමාති.

තස්ස අන්තොති තස්ස උදකුක්ඛෙපපරිච්ඡින්නස්ස යානස්ස අන්තො. න කෙවලඤ්ච තස්සෙව අන්තො, තතො ඛහිපි, “එකස්ස උදකුක්ඛෙපස්ස අන්තො යාතුං න වට්ටතී”ති වචනං උදකුක්ඛෙපපරිච්ඡෙදස්ස දුබ්බිජානතො කම්මකොපසඬ්ඝා හොතීති. තෙනෙව මාතිකාට්ඨකථායං (කඬ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) “පරිච්ඡෙදබ්හන්තරෙ හත්ථපාසං විජහිත්වා යීතොපි පරිච්ඡෙදතො ඛහි අඤ්ඤං තත්තකංයෙව පරිච්ඡෙදං අනතික්කමිත්වා යීතොපි කම්මං කොපෙති, ඉදං සබ්බඅට්ඨකථාසු සන්නිට්ඨාන”ත්ති චුත්තං. යං පනෙත්ථ සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.147) “තස්ස අන්තොහත්ථපාසං විජහිත්වා යීතො කම්මං කොපෙතීති ඉමිනා පරිච්ඡෙදතො ඛහි යත්ථ කත්ථවි යීතො කම්මං න කොපෙතී”ති වත්ථා මාතිකාට්ඨකථාවචනම්පි පටික්ඛිපිත්වා “නෙව පාළියං න අට්ඨකථායං උපලබ්භතී”තිආදි බහු පපඤ්චිතං, තං න සුන්දරං ඉධ අට්ඨකථාවචනෙන මාතිකාට්ඨකථාවචනස්ස නයතො සංසන්දනතො සඬ්ඝට්ඨනතො. තථා හි ද්වින්නං උදකුක්ඛෙපපඅච්ඡෙදානමන්තරා විදත්ථිචතුරඬ්ගලමත්තම්පි සීමන්තරිකං අධිපෙත්වා “අඤ්ඤො උදකුක්ඛෙපො සීමන්තරිකාය යිපෙතබ්බො, “තතො අධිකං වට්ටති එව, ඌනකං පන න වට්ටතී”ති එවං ඉධෙව චුත්තෙන ඉමිනා අට්ඨකථාවචනෙන සීමන්තරිකොපවාරෙ උදකුක්ඛෙපතො ඌනකෙ යිපිතෙ සීමාය සීමාසම්භෙදතො කම්මකොපොපි චුත්තො එව. යදග්ගෙන ව එවං චුත්තො, තදග්ගෙන ව තත්ථ එකහික්ඛුතො පචෙසෙපි සති තස්ස සීමට්ඨභාවතො කම්මකොපො චුත්තො එව හොති. අට්ඨකථායං “ඌනකං පන න වට්ටතී”ති කථනඤ්චෙතං උදකුක්ඛෙපපරිච්ඡෙදස්ස දුබ්බිජානන්තෙනපි

සීමාසම්භෙදසඬකාපරිහාරත්ථං වුත්තං. සත්තඛිහන්තරසීමානමන්තරා
තත්තකපරිච්ඡේදෙනෙව සීමන්තරිකවිධානවචනතොපි එතාසං.
දුබ්බිජානපරිච්ඡේදනා, තත්ථ ච ධීතානං කම්මකොපසඬකා සිජ්ඤති.
කම්මකොපසඬකට්ඨානම්පි ආචරියා දුරතො පරිහාරත්ථං “කම්මකොපට්ඨාන”න්ති
වත්ථාව යපෙසුන්ති ගහෙතඛිබ්බං.

සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථං. ටී. මහාවග්ග 3.147) පන – අපරිච්ඡින්නායාති
බද්ධසීමාවසෙන අකතපරිච්ඡේදාය. යෙන කෙනචි බණ්ණිත්වා අකතොති අන්තමසො
තිරච්ඡානෙනෙව බණ්ණිත්වා අකතො. තස්ස අන්තොහත්ථපාසං විජහිත්වා ධීතො
කම්මං කොපෙතිති ඉමිනා පරිච්ඡේදතො බහි යත්ථ කත්ථවි ධීතො කම්මං න
කොපෙතිති දීපෙති. යං පන වුත්තං මාතිකාට්ඨකථායං (කඬබා. අට්ඨ.
නිදානවණ්ණනා) “පරිච්ඡේදඛිහන්තරෙ හත්ථපාසං විජහිත්වා ධීතොපි
පරිච්ඡේදතො බහි අඤ්ඤං තත්තකංයෙව පරිච්ඡේදං අනතික්කමිත්වා ධීතොපි
කම්මං කොපෙති, ඉදං සබ්බඅට්ඨකථාසු සන්තිට්ඨාන”න්ති. තත්ථ අඤ්ඤං
තත්තකංයෙව පරිච්ඡේදං අනතික්කමිත්වා ධීතොපි කම්මං කොපෙතිති ඉදං නෙව
පාළියං, න අට්ඨකථායං උපලඛිතා, යදි චෙනං ද්විත්තං සඬ්ඝානං විසුං
උපොසථාදිකම්මකරණාධිකාරෙ වුත්තත්තා උදකුක්ඛෙපතො බහි අඤ්ඤං
උදකුක්ඛෙපං අනතික්කමිත්වා උපොසථාදිකරණත්ථං ධීතො සඬ්ඝො
සීමාසම්භෙදසම්භවතො කම්මං කොපෙතිති ඉමිනා අධිජපායෙන වුත්තං සියා,
එවම්පි යුජ්ජෙය්‍යා. තෙනෙව මාතිකාට්ඨකථාය ලීනත්ථජපකාසනියං (කඬබා. ටී.
නිදානවණ්ණනා) වුත්තං “අඤ්ඤං තත්තකංයෙව පරිච්ඡේදන්ති දුතියං
උදකුක්ඛෙපං අනතික්කන්තොපි කොපෙති. කස්මා? අත්තනො උදකුක්ඛෙපසීමාය
පරෙසං උදකුක්ඛෙපසීමාය අජ්ඣොත්ථට්ඨත්තා සීමාසම්භෙදො හොති, තස්මා
කොපෙති”ති. “ඉදං සබ්බඅට්ඨකථාසු සන්තිට්ඨාන”න්ති ච ඉමිනාව අධිජපායෙන
වුත්තන්ති ගහෙතඛිබ්බං සබ්බාසුපි අට්ඨකථාසු සීමාසම්භෙදස්ස අනිච්ඡිතත්තා.
තෙනෙව හි “අත්තනො ච අඤ්ඤොසඤ්ච උදකුක්ඛෙපපරිච්ඡේදස්ස අත්තරා
අඤ්ඤො උදකුක්ඛෙපො සීමන්තරිකත්ථාය යපෙතඛිබ්බො”ති වුත්තං. අඤ්ඤො
පනෙත්ථ අඤ්ඤථාපි පපඤ්චෙත්ති, තං න ගහෙතඛිබ්බං.

සබ්බත්ථ සඬ්ඝො නිසීදතීති හත්ථපාසං අවිජහිත්වා නිසීදති. උදකුක්ඛෙපසීමාය
කම්මං නත්ථීති යස්මා සබ්බොපි නදීපදෙසො භික්ඛුහි අජ්ඣොත්ථට්ඨො, තස්මා
සමන්තතො නදියා අභාවා උදකුක්ඛෙපජපයොජනං නත්ථී. උදකුක්ඛෙපජපමාණා
සීමන්තරිකා සුවඤ්ඤෙය්‍යතරා හොති, සීමාසම්භෙදසඬකා ච න සියාති
සාම්චිදස්සනත්ථං “අඤ්ඤො උදකුක්ඛෙපො සීමන්තරිකත්ථාය යපෙතඛිබ්බො”ති
වුත්තං. යත්තකෙන පන සීමාසම්භෙදො න හොති, තත්තකං යපෙතං වට්ටතියෙව.
තෙනෙවාහු පොරාණා “යත්තකෙන සීමාසම්භෙදො න හොති, තත්තකම්පි යපෙතං
වට්ටති”ති. ඌනකං පන න වට්ටතීති ඉදම්පි උදකුක්ඛෙපසීමාය පරිසවසෙන
වඩ්ඪනතො සීමාසම්භෙදසඬකා සියාති තන්තිවාරණත්ථමෙව වුත්තන්ති වුත්තං.

වජිරබුද්ධිටිකායමිපි (වජිර. ටී. මහාවග්ග 147) – යං මජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස සමන්තා උදකුක්ඛෙපාති පන එතිස්සා නදියා චතුර්වග්ගාදීනං සඬ්ඝානං විසුං චතුර්වග්ගකරණියාදිකම්මකරණකාලෙ සීමාපරිච්ඡේදදස්සනත්ථං චුත්තං තිථිවරොන විජ්ජවාසාවිජ්ජවාසපරිච්ඡේදදස්සනත්ථමිපි සත්තඛන්තරසීමාය පරිච්ඡේදදස්සනං වියාති ආචරියා, තස්මා උදකුක්ඛෙපපරිච්ඡේදාභාවෙපි අන්තොනදියං කම්මං කාතුං වට්ටතීති සිද්ධං. අයං පන විසෙසො – තත්ථ නාවාගතො වෙ, නාවායං චුත්තනයෙන, සත්ථගතො වෙ, සත්ථෙ චුත්තනයෙන. සො වෙ අතිරෙකවාතුමාසනිචුත්ථො වෙ, ගාමෙ චුත්තනයෙන තිථිවරාවිජ්ජවාසො වෙදිතඛිබ්බො. තත්ථාපි අයං විසෙසො – සථෙ සත්ථො උදකුක්ඛෙපස්ස අන්තො භොති, උදකුක්ඛෙපසීමා පමාණන්ති එකෙ. සත්ථොව පමාණන්ති ආචරියා. සථෙ පනෙත්ථ ඛහු භික්ඛුතිආදිමිහි කෙවි අධිට්ඨානුපොසථං, කෙවි ගණුපොසථං, කෙවි සඬ්ඝපොසථන්ති වත්තුකාමතාය ‘ඛහු සඬ්ඝා’ති අවත්වා ‘භික්ඛු’ති චුත්තං. ඌනකං පන න වට්ටතීති එත්ථ සීමාසම්භෙදසම්භවතොති උපතිස්සත්ථෙරො. යපෙත්තෙ හි ඌනකං න යපෙතඛිබ්බං, ‘අට්ඨපෙතුමිපි වට්ටති එවා’ති චුත්තන්ති චුත්තං.

තන්ති සීමං. සීසමෙව අතික්කමතීති ඉමිනා තං අනතික්කමිත්වා අන්තො එව පරිවත්තමානාය කාතුං වට්ටතීති දස්සෙති. එතදත්ථමෙව හි වාලිකාදීහි සීමාපරිච්ඡින්නදනං, ඉතරථා ඛහි පරිවත්තා නු බො, නො වාති කම්මකොපසඬ්ඝා භවෙය්‍යාති. අඤ්ඤිස්සා අනුස්සාවනාති කෙවලාය නදීසීමාය අනුස්සාවනා. අන්තොනදියං ඡාතරුක්ඛෙ වාති උදකුක්ඛෙපපරිච්ඡේදස්ස ඛහි ධීතෙ රුක්ඛෙ වා. ඛහිනදීතීරමෙව හි විසභාගසීමත්තා අඛන්ධිතඛිබ්බට්ඨානං, න අන්තොනදී නිස්සයත්තෙන සභාගත්තා. තෙනෙව ‘ඛහිනදීතීරෙ විහාරසීමාය වා’තිආදිනා තීරමෙව අඛන්ධිතඛිබ්බට්ඨානත්තෙන දස්සිතං, න පන නදී. ඡාතරුක්ඛෙපි ධීතෙහීති ඉදං අන්තොඋදකුක්ඛෙපට්ඨං සන්ධාය චුත්තං. න හි ඛහිඋදකුක්ඛෙපෙ භික්ඛුනං යාතුං වට්ටති.

රුක්ඛස්සාති තස්සෙව අන්තොඋදකුක්ඛෙපට්ඨස්ස රුක්ඛස්ස. සීමං වා සොධෙත්වාති යථාචුත්තං විහාරෙ ඛද්ධසීමං ගාමසීමඤ්ච තත්ථ ධීතහික්ඛුනං හත්ථපාසානායනඛහිසීමකරණවසෙනෙව සොධෙත්වා. යථා ව උදකුක්ඛෙපසීමායං කම්මං කරොත්තෙහි, එවං ඛද්ධසීමායං වා ගාමසීමායං වා කම්මං කරොත්තෙහිපි උදකුක්ඛෙපසීමිට්ඨෙය්‍ය සොධෙත්වාති කාතඛිබ්බං. එතෙනෙව සත්තඛන්තරඅරඤ්ඤසීමාහිපි සද්ධිං උදකුක්ඛෙපසීමාය, ඉමාය ව සද්ධිං තාසං රුක්ඛාදිසම්බන්ධදොසොපි නයතො දස්සිතොව භොති. ඉමිනාව නයෙන සත්තඛන්තරසීමාය ඛද්ධසීමගාමසීමාහිපි සද්ධිං, එතාසඤ්ච සත්තඛන්තරසීමාය සද්ධිං සම්බන්ධදොසො ඤාතඛිබ්බො. අට්ඨකථායං පනෙතං සබ්බං චුත්තනයතොව සක්කා විඤ්ඤාතුන්ති අඤ්ඤමඤ්ඤාසන්නානමෙවත්ථ දස්සිතං.

තත්‍රිදං සුත්තානුලොමතො නයග්ගහණමුඛං – යථා හි ඛද්ධසීමායං සම්මතා ඛද්ධසීමා විපත්තිසීමා භොතීති තාසං අඤ්ඤමඤ්ඤං රුක්ඛාදිසම්බන්ධො න වට්ටති,

එවං නදීආදීසු සම්මතාපි බද්ධසීමා විපත්තිසීමාව භොතීති තාහිපි සද්ධිං තස්සා රුක්ඛාදිසම්බන්ධො න වට්ටතීති සිජ්ඣති. ඉමිනා නයෙන සත්තබ්භන්තරසීමාය ගාමනදීආදීහි සද්ධිං, උදකුක්ඛෙපසීමාය ව අරඤ්ඤාදීහි සද්ධිං. රුක්ඛාදිසම්බන්ධස්සනවට්ටනකභාවො ඤාතබ්බො, එවමෙනා භගවතා අනුඤ්ඤාතා බද්ධසීමසත්තබ්භන්තරඋදකුක්ඛෙපසීමා අඤ්ඤමඤ්ඤඤවෙව අත්තනො නිස්සයවිරහිතාහි ඉතරිතරාසං නිස්සයසීමාහි ව රුක්ඛාදිසම්බන්ධෙ සති සම්භෙදදොසමාපජ්ජතීති සුත්තානුලොමනායො ඤාතබ්බොව.

අත්තනො අත්තනො පන නිස්සයභූතගාමාදීහි සද්ධිං බද්ධසීමාදීනං තිස්සන්තං උජ්ජත්තිකාලෙ භගවතා අනුඤ්ඤාතස්ස සම්භෙදජ්ඣොත්ථරණස්ස අනුලොමනතො රුක්ඛාදිසම්බන්ධොපි අනුඤ්ඤාතොව භොතීති දට්ඨබ්බං. යදි එවං උදකුක්ඛෙපබද්ධසීමාදීනං අන්තරා කස්මා සීමන්තරිකා න විහිතාති? නිස්සයභෙදසභාවභෙදෙහි සයමෙව හින්තත්තා. එකනිස්සයඑකසභාවානමෙව හි සීමන්තරිකාය විනාසං කරොතීති චුත්තොවායමත්ථො. එතෙනෙව නදීනිමිත්තං කත්වා බද්ධාය සීමාය සඬ්ඝෙ කම්මං කරොන්තෙ නදියම්පි යාව ගාමක්ඛෙත්තං ආභවිව යිතාය උදකුක්ඛෙපසීමාය අඤ්ඤෙසං කම්මං කාතුං වට්ටතීති සද්ධිං භොති. යා පනෙනා ලොකවොහාරසිද්ධා ගාමාරඤ්ඤනදීසමුද්දජාතස්සරසීමා පඤ්ච, තා අඤ්ඤමඤ්ඤං රුක්ඛාදිසම්බන්ධෙපි සම්භෙදදොසං නාපජ්ජති තථා ලොකවොහාරාභාවතො. න හි ගාමාදයො ගාමන්තරාදීහි නදීආදීහි ව රුක්ඛාදිසම්බන්ධමත්තෙන සම්භින්තාති ලොකෙ වොහරන්ති. ලොකවොහාරසිද්ධානඤ්ච ලොකවොහාරතොව සම්භෙදො වා අසම්භෙදො වා ගහෙතබ්බො, න අඤ්ඤථා. තෙනෙව අට්ඨකථායං තාසං අඤ්ඤමඤ්ඤං කත්ථවිපි සම්භෙදනායො න දස්සිතො, සාසනවොහාරසිද්ධො එව දස්සිතොති.

එත්ථ පන බද්ධසීමාය තාව “හෙට්ඨා පථවීසන්ධාරකං උදකං පරියන්තං කත්වා සීමා ගතා භොතී” තිආදිනා අධොභාගපරිච්ඡෙදො අට්ඨකථායං සබ්බථා දස්සිතො, ගාමසීමාදීනං පන න දස්සිතො. කථමයං ජාතිතබ්බොති? කෙචි තාවෙත්ථ “ගාමසීමාදයොපි බද්ධසීමා විය පථවීසන්ධාරකං උදකං ආභවිව තිට්ඨතී” ති වදන්ති.

කෙචි පන තං පටික්ඛිපිත්වා “නදීසමුද්දජාතස්සරසීමා, තාව තන්තිස්සිතඋදකුක්ඛෙපසීමා ව පථවියා උපරිතලෙ හෙට්ඨා ව උදකෙන අජ්ඣොත්ථරණප්පදෙසෙ එව තිට්ඨන්ති, න තතො හෙට්ඨා උදකස්ස අජ්ඣොත්ථරණාභාවා. සචෙ පන උදකොසාදිනා යොජනප්පමාණම්පි නින්තට්ඨානං භොති, නදීසීමාදයොව භොන්ති, න තතො හෙට්ඨා. තස්මා නදීආදීනං හෙට්ඨා බහිතීරමුඛෙන උමඬිගෙන, ඉද්ධියා වා පවිට්ඨො භික්ඛු නදියං යිතානං කම්මං න කොපෙති, සො පන ආසන්නගාමෙ භික්ඛුනං කම්මං කොපෙති. සචෙ පන සො උභින්තං තීරගාමානං මජ්ඣෙ නිසින්තො භොති, උභයගාමට්ඨානං කම්මං කොපෙති. සචෙ පන තීරං ගාමක්ඛෙත්තං න භොති, අගාමකාරඤ්ඤමෙව. තත්ථ පන තීරද්වයෙපි සත්තබ්භන්තරසීමං විනා කෙවලාය බුද්දකාරඤ්ඤසීමායමෙව කම්මං කොපෙති. සචෙ සත්තබ්භන්තරසීමාය කරොන්ති, තදා යදි තෙසං

සත්තබ්භන්තරසීමාය පරිච්ඡේදො එතස්ස නිසින්නොකාසස්ස පරතො එකං
සත්තබ්භන්තරං අතික්කමිත්වා යිතො න කම්මකොපො. නො වෙ, කම්මකොපො.
ගාමසීමායං පන අන්තොඋමඬගෙ වා බිලෙ වා බණිත්වා වා යත්ථ පවිසිතුං සක්කා,
යත්ථ වා සුවණ්ණමණිආදිං බණිත්වා ගණ්හන්ති, ගහෙතුං සක්කාති වා සම්භාවනා
හොති, තත්තකං හෙට්ඨාපි ගාමසීමා, තත්ථ ඉද්ධියා අන්තො නිසින්නොපි කම්මං
කොපෙති. යත්ථ පන පකතිමනුස්සානං පවෙසසම්භාවනාපි නත්ථි, තං සබ්බං යාව
පථිසන්ධාරකඋදකා අරඤ්ඤසීමාව, න ගාමසීමා. අරඤ්ඤසීමායම්පි එසෙව නයො.
තත්ථපි හි යත්තකෙ පදෙසෙ පවෙසසම්භාවනා, තත්තකමෙව උපරිතලෙ
අරඤ්ඤසීමා පවත්තති. තතො පන හෙට්ඨා න අරඤ්ඤසීමා තත්ථ උපරිතලෙන සහ
එකාරඤ්ඤවොහාරාභාවතො. න හි තත්ථ පවිට්ඨං අරඤ්ඤං පවිට්ඨොති
වොහරන්ති, තස්මා තත්ථිට්ඨො උපරි අරඤ්ඤට්ඨානං කම්මං න කොපෙති
උමඬගතදියං යිතො විය උපරිතදියං යිතානං. එකස්මිඤ්ඤි වක්කවාලෙ
ගාමනදීසමුද්දජාතස්සරෙ මුඤ්චිත්වා තදවසෙසං අමනුස්සාවාසං දෙවබ්බන්මලොකං
උපාදාය සබ්බං අරඤ්ඤමෙව. ‘ගාමා වා අරඤ්ඤා වා’ති චුත්තත්තා හි
නදීසමුද්දජාතස්සරාදිපි අරඤ්ඤමෙව. ඉධ පන නදීආදීනං විසුං සීමාභාවෙන
ගහිතත්තා තදවසෙසමෙව අරඤ්ඤං ගහෙතබ්බං. තත්ථ ව යත්තකෙ පදෙසෙ එකං
අරඤ්ඤන්ති වොහරන්ති, අයමෙකා අරඤ්ඤසීමා. ඉන්ද්‍රපුරඤ්ඤි සබ්බං
එකාරඤ්ඤසීමා, තථා අසුරයක්ඛපුරාදි. ආකාසට්ඨදෙවබ්බන්මවිමානානි පන සමන්තා
ආකාසපරිච්ඡින්නානි පවිට්ඨකං අරඤ්ඤසීමා සමුද්දමජ්ඣෙ පබ්බතදීපකා විය.
තත්ථ සබ්බත්ථ සත්තබ්භන්තරසීමායං, අරඤ්ඤසීමායමෙව වා කම්මං කාතබ්බං,
තස්මා ඉධාපි උපරිඅරඤ්ඤතලෙන සද්ධිං හෙට්ඨාපථවියා එකාරඤ්ඤවොහාරාභාවා
විසුං අරඤ්ඤසීමාති ගහෙතබ්බං. තෙනෙවෙත්ථ ගාමනදීආදිසීමාකථාය අට්ඨකථායං
(මහාව. අට්ඨ. 138) ‘ඉද්ධිමා හික්ඛු හෙට්ඨාපථවිතලෙ යිතො කම්මං කොපෙති’ති
බද්ධසීමායං දස්සිතනයො න දස්සිතො’ති වදන්ති.

ඉදඤ්චෙතාසං ගාමසීමාදීනං හෙට්ඨාපමාණදස්සනං සුත්තාදිවිරොධාභාවා
යුත්තං විය දිස්සති, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං. එවං ගහණෙ ව ගාමසීමායං සම්මතා
බද්ධසීමා උපරිගාමසීමං, හෙට්ඨා උදකපරියන්තං අරඤ්ඤසීමඤ්ච අවත්ථරතීති
තස්සා අරඤ්ඤසීමාපි ඛේතන්ති සිජ්ඣති. භගවතා ව “සබ්බා, හික්ඛවෙ, නදී
අසීමා”තිආදීනා (මහාව. 147) නදීසමුද්දජාතස්සරා බද්ධසීමාය අඛේතනභාවෙන
චුත්තා, න පන අරඤ්ඤං, තස්මා අරඤ්ඤම්පි බද්ධසීමාය ඛේතනමෙවාති
ගහෙතබ්බං. යදි එවං කස්මා තත්ථ සා න බජ්ඣතීති? පයොජනාභාවා.
සීමාපෙක්ඛානන්තරමෙව හි සත්තබ්භන්තරසීමාය සම්භවතො, තස්සා ව උපරි
සම්මතාය බද්ධසීමාය සම්භෙදජ්ඣෙත්ථරණානුලොමතො විපත්තිසීමා එව සියා.
ගාමක්ඛේතනෙ පන යත්වා අගාමකාරඤ්ඤෙකදෙසම්පි අන්තොකරිත්වා සම්මතා
කිඤ්චාපි සුසම්මතා අගාමකාරඤ්ඤෙ භගවතා විනිතාය සත්තබ්භන්තරසීමායපි
අනිවත්තනතො, තත්ථ පන කම්මං කාතුං පවිට්ඨානම්පි තතො බහි කෙවලාරඤ්ඤෙ
කරොන්තානම්පි අන්තරා තිණි සත්තබ්භන්තරානි යපෙතබ්බානි. අඤ්ඤථා විපත්ති
එව සියාති සබ්බථා නිරත්ථකමෙව අගාමකෙ අරඤ්ඤෙ බද්ධසීමාකරණන්ති
වෙදිතබ්බං.

අන්තෝනදියං පවිට්ඨසාධායාති නදියා පට්ඨිතලං ආභවිව යීතාය සාධායපි,
පගෙව අනාභවිව යීතාය. පාරොහෙපි එසෙව නයො. එතෙන සභාගනදීසීමං චූසිත්වා
යීතෙන විසභාගසීමාසම්බන්ධසාධාදිනා උදකුක්ඛෙපසීමාය සම්බන්ධො න වට්ටතීති
දස්සෙති. එතෙනෙව මහාසීමං ගාමසීමඤ්ච චූසිත්වා යීතෙන සාධාදිනා මාලකසීමාය
සම්බන්ධො න වට්ටතීති ඤාපිතොති දට්ඨබ්බො. අන්තෝනදියංයෙවාති
සෙතුපාදානං තීරට්ඨිතත්තං නිවත්තෙති. තෙන උදකුක්ඛෙපපරිච්ඡේදතො බහිනදියං
පතිට්ඨිතත්තෙපි සම්භෙදාභාවං දස්සෙති. තෙනාහ “බහිතීරෙ පතිට්ඨිතා”තිආදි. යදි
හි උදකුක්ඛෙපතො බහි අන්තෝනදියමිපි පතිට්ඨිතත්තෙ සම්භෙදො භවෙය්‍ය, තමිපි
පටික්ඛිතබ්බං භවෙය්‍ය කම්මකොපස්ස සමානත්තා, න ච පටික්ඛිත්තං, තස්මා
සබ්බත්ථ අත්තතො නිස්සයසීමාය සම්භෙදදොසො නත්තෙට්ඨාති ගහෙතබ්බං.

ආවරණෙන වාති දාරුආදීනි බණිත්වා උදකනිවාරණෙන. කොට්ඨකබන්ධනෙන
වාති මත්තිකාදීහි පුරෙත්වා කතසෙතුවන්ධනෙන වා, උභයෙනාපි ආවරණමෙව
දස්සෙති. “නදිං විනාසෙත්වා”ති චුත්තමෙවත්ථං විභාවෙති “හෙට්ඨා පාළි
බද්ධා”ති, හෙට්ඨා නදිං ආවරිත්වා පාළි බද්ධාති අත්ථො. ඡඩ්ඪිතොදකන්ති
අතිරිත්තොදකං. නදිං ඔතරිත්වා සන්දනට්ඨානතොති ඉමිනා තළාකනදීනං අන්තරා
පවත්තනට්ඨානෙන න වට්ටතීති දස්සෙති. උප්පතිත්වාති තීරාදිහින්දනවසෙන විපුලා
භුත්වා. විහාරසීමන්ති බද්ධසීමං.

අගමනපටෙති තදහෙව ගන්ත්වා නිවත්තිතුං අසක්කුණෙය්‍ය.
අරඤ්ඤසීමාසඩ්ඛ්‍යමෙව ගච්ඡතීති ලොකවොහාරසිද්ධං අගාමකාරඤ්ඤසීමං
සන්ධාය වදති. තත්ථාති පකතියා මච්ඡබන්ධානං ගමනපටෙසු දීපකෙසු.

තං යානන්ති තෙසං ආවාටාදීනං කතට්ඨානමෙව, න අකතන්ති අත්ථො.
ලොභීති සමුද්දොදකස්ස උප්පත්තිවෙගනින්තො මාතිකාකාරෙන පවත්තනකො.

සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.147) පන – ගච්ඡන්තියා පන නාවාය
කාතුං න වට්ටතීති එත්ථ උදකුක්ඛෙපමනතික්කමිත්වා පරිවත්තමානාය කාතුං
වට්ටතීති වෙදිතබ්බං. සීමං වා සොධෙත්වාති එත්ථ සීමාසොධනං නාම ගාමසීමාදීසු
යීතානං භත්ථපාසානායනාදි. “නදිං විනාසෙත්වා තළාකං කරොන්ති”ති
චුත්තමෙවත්ථං විභාවෙති “හෙට්ඨා පාළි බද්ධා”ති, හෙට්ඨා නදිං ආවරිත්වා පාළි
බද්ධාති අත්ථො. ඡඩ්ඪිතොදකන්ති තළාකරක්ඛණත්ථං එකමන්තෙන ඡඩ්ඪිතමුදකං.
දෙවෙ අවස්සන්තෙති දුබ්බුට්ඨිකාලෙ වස්සානෙපි දෙවෙ අවස්සන්තෙ. උප්පතිත්වාති
උත්තරිත්වා. ගාමනිගමසීමං ඔත්ථරිත්වා පවත්තතීති චුත්තප්පකාරෙ වස්සකාලෙ
වත්තාරො මාසෙ අබ්බොච්ඡින්නා පවත්තති. විහාරසීමන්ති බද්ධසීමං සන්ධාය වදති.

අගමනපටෙති යත්ථ තදහෙව ගන්ත්වා පව්වාගන්තුං න සක්කොති, තාදිසෙ
පදෙසෙ. අරඤ්ඤසීමාසඩ්ඛ්‍යමෙව ගච්ඡතීති සත්තබ්භන්තරසීමං සන්ධාය වදති.
තෙසන්ති මච්ඡබන්ධානං. ගමනපරියන්තස්ස ඔරතොති ගමනපරියන්තස්ස
ඔරිමහාගෙ දීපකං පබ්බතඤ්ච සන්ධාය චුත්තං, න සමුද්දප්පදෙසන්ති චුත්තං.

සම්භින්නිති යත්ථ චතුර්භි භික්ඛුභි නිසිදිතුං න සක්කා, තත්ථ තතො පට්ඨාය යාව කෙසග්ගමත්තම්පි අත්තනො සීමාය කරොන්තා සම්භින්නිති, චතුර්නම්පි භික්ඛුනං පහොනකතො පට්ඨාය යාව සකලම්පි අත්තොකරොන්තා අප්පකොත්ථරන්තිති වෙදිතබ්බං. සංසට්ඨවිටපාති අඤ්ඤමඤ්ඤං සිබ්බිත්වා ධීතමහාසාබමුලා, එතෙන අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස අතිආසන්නං දීපෙති. සාබාය සාබං චුසන්තාපි හි දුරට්ඨාපි සියුං, තතො එකංසතො සම්භෙදලක්ඛණං න දස්සිතං සියාති තං දස්සෙතුං විටපග්ගහණං කතං. එවඤ්භි භික්ඛුනං නිසිදිතුං අප්පහොනකට්ඨානං අත්තනො සීමාය අත්තොසීමට්ඨං කරිත්වා පුරාණවිහාරං කරොන්තා සීමාය සීමං සම්භින්නිති නාම, න තතො පරන්ති දස්සිතමෙව හොති. බද්ධා හොතිති පොරාණකවිහාරසීමං සන්ධාය වුත්තං. තං අම්බන්ති අපරෙන සමයෙන පුරාණවිහාරපරික්ඛෙපාදීනං විනට්ඨන්තා අජානන්තානං තං පුරාණවිහාරසීමාය නිමිත්තභූතං අම්බං. අත්තනො සීමාය අත්තොසීමට්ඨං කරිත්වා පුරාණවිහාරසීමට්ඨං ජම්බුං කිත්තෙන්වා අම්බජම්බුනං අත්තරෙ යං යානං, තං අත්තනො සීමාය පචෙසෙන්වා බද්ධාති අත්ථො. එත්ථ ච පුරාණසීමාය නිමිත්තභූතස්ස ගාමට්ඨස්ස අම්බරුක්ඛස්ස අත්තොසීමට්ඨාය ජම්බුයා සහ සංසට්ඨවිටපත්තෙපි සීමාය බන්ධනකාලෙ විපත්ති වා පච්ඡා ගාමසීමාය සහ සම්භෙදො වා කම්මවිපත්ති වා නාහොසිති මුඛතොව වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං.

පදෙසන්ති සඤ්ඤස්ස නිසිදනප්පහොනකං පදෙසං. සීමන්තරිකං යපෙත්වාතිආදීනා සම්භෙදප්පකොත්ථරණං කත්වා බද්ධසීමාපි අඤ්ඤමඤ්ඤං චුසාපෙත්වා අබ්බවධානෙන බද්ධසීමාපි අසීමා එවාති දස්සෙති, තස්මා එකද්විභූලමත්තාපි සීමන්තරිකා වට්ටති එව. සා පන දුබ්බොධාති අට්ඨකථාසු චතුරභිගුලාදිකා වුත්තාති දට්ඨබ්බං. ද්විත්තං සීමානන්ති ද්විත්තං බද්ධසීමානං. නිමිත්තං හොතිති නිමිත්තස්ස සීමතො බාහිරත්තා බන්ධනකාලෙ තාව සම්භෙදදොසො නත්ථීති අධිප්පායො. න කෙවලඤ්ච නිමිත්තකතො එව සඤ්ඤා කරොති, අථ බො සීමන්තරිකාය ධීතො අඤ්ඤොපි රුක්ඛො කරොති එව, තස්මා අප්පමත්තිකාය සීමන්තරිකාය වඤ්ඤාකරුක්ඛාදයො න වට්ටන්ති එව. එත්ථ ච උපරි දිස්සමානබන්ධසාබාදිපචෙසෙසු එව සඤ්ඤාදොසස්ස සබ්බන්තං දස්සිතන්තා අදිස්සමානානං මූලානං පචෙසෙපි භූමිගතිකත්තා දොසො නත්ථීති සිජ්ඤාති. සචෙ පන මූලානිපි දිස්සමානාති නෙව පච්ඡන්ති, සඤ්ඤාකරොව, පබ්බතපාසාණා පන දිස්සමානාපි භූමිගතිකායෙව. යදි පන බන්ධනකාලෙ එව එකො පුලරුක්ඛො උභයම්පි සීමං ආභවිව තිට්ඨති, පච්ඡා බද්ධා අසීමා හොතිති දට්ඨබ්බං.

සීමසඤ්ඤාන්ති සීමසම්භෙදං. යං පනෙත්ථ සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.148) වුත්තං “සීමසඤ්ඤා කරොතිති වඤ්ඤිත්වා සීමප්පදෙසං පට්ටියෙ ද්විත්තං සීමානං ගතට්ඨානස්ස දුබ්බිඤ්ඤායාත්තා වුත්තං”න්ති, තං න යුත්තං ගාමසීමායපි සහ සඤ්ඤා කරොතිති වත්තබ්බතො. තත්ථාපි හි නිමිත්තෙ වඤ්ඤිතෙ ගාමසීමබද්ධසීමානං ගතට්ඨානං දුබ්බිඤ්ඤායාමෙව හොති. තත්ථ පන අවත්වා ද්විත්තං බද්ධසීමානමෙව සඤ්ඤාස්ස වුත්තන්තා යථාවුත්තසම්බන්ධදොසොව සඤ්ඤාස්සද්දෙන වුත්තොති ගහෙතබ්බං. පාළියං (මහාව. 148) පන නිදානවසෙන

“යෙසං, භික්ඛවෙ, සීමා පච්ඡා සම්මතා, තෙසං තං කම්මං අධම්මික” න්තිආදිනා පච්ඡා සම්මතාය අසීමත්තෙ චුත්තෙපි ද්විසු ගාමසීමාසු යත්වා ද්විහි සඬ්ඝෙහි සම්භෙදං වා අජ්ඣෙය්‍යාත්ථරණං වා කත්වා සීමන්තරිකං අට්ඨපෙත්වා වා රුක්ඛපාරොහාදිසම්බන්ධං අවිශොඡෙත්වා වා එකස්මිං ඛණෙ කම්මවාචානිට්ඨාපනවසෙන එකතො සම්මතානං ද්වින්තම්පි සීමානං අසීමතා පකාසිතාති වෙදිතබ්බං.

සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.148) “සංසට්ඨවිටපාති ඉමිනා අඤ්ඤාමඤ්ඤස්ස ආසන්නතං දිපෙනි. බද්ධා භොතීති පච්ඡිමදිසාහාගෙ සීමං සන්ධාය චුත්තං. තස්සා පදෙසන්ති යත්ථ යත්වා භික්ඛුහි කම්මං කාතුං සක්කා භොති, තාදිසං පදෙසං. යත්ථ පන ධිතෙහි කම්මං කාතුං න සක්කා භොති, තාදිසං පදෙසං අන්තො කරිත්වා බන්ධන්තා සීමාය සීමං සම්භින්දන්ති නාම. ද්වින්තං සීමානං නිමිත්තං භොතීති නිමිත්තස්ස සීමතො බාහිරන්තා සීමසම්භෙදො න භොතීති චුත්තං. සීමසඬ්ඝරං කරොතීති වඩ්ඪිත්වා සීමජ්ජපදෙසං පටිට්ඨෙය්‍ය ද්වින්තං සීමානං ගතට්ඨානස්ස දුට්ඨඤ්ඤායාත්තා චුත්තං, න ච පන තත්ථ කම්මං කාතුං න වට්ටතීති දස්සන්තං. න හි සීමා තත්තකෙන අසීමා භොති, ද්වෙ පන සීමා පච්ඡා වඩ්ඪිතෙන රුක්ඛෙන අජ්ඣෙය්‍යාත්ථා එකාබද්ධා භොතීති, තස්මා එකත්ථ යත්වා කම්මං කරොන්තෙහි ඉතරං සොධෙත්වා කාතබ්බ” න්ති චුත්තං.

ඉති විනයසඬ්ඝහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඬ්ඝකාරෙ

සීමාවිනිවිජයකථාලඬ්ඝකාරො නාම

චතුච්ඡිකම්මො පරිච්ඡෙදො.

සීමාබන්ධනවිනිවිජයකථා

එවං සීමාවිනිවිජයං කථෙත්වා පාළියං සීමකථාය
 උපොසථක්ඛන්ධකපරියාපන්නන්තා උපොසථක්ඛන්ධකානන්තරඤ්ච
 පචාරණක්ඛන්ධකස්ස ආගතන්තා තදනුක්කමෙන සීමාවිනිවිජයතො
 උපොසථපචාරණවිනිවිජයං කථෙතුමාරද්ධෙපි සාසනවුද්ධිකරණත්ථං
 උපසම්පදාදිවිනයකම්මකරණට්ඨානභූතං සීමං බන්ධිතුකාමානං
 උජ්ජිපෙසලබ්‍රහ්මස්සුතසික්ඛාකාමභික්ඛූනං පඤ්ඤාසතිවිරියජනනත්ථං
 සීමාබන්ධනකථා අම්භෙහි ආරභියතෙ. තත්ථ
 අපලොකනාදිචතුබ්බිධකම්මකරණට්ඨානභූතා සීමා නාම බද්ධඅබද්ධවසෙන දුට්ඨා
 භොති. තත්ථාපි බද්ධසීමා බණ්ඩසීමා, සමානසංවාසකසීමා, අවිජ්ජවාසසීමාති
 තිබ්බිධා භොති, තථා අබද්ධසීමාපි ගාමසීමා, උදකුක්ඛෙපසීමා,
 සත්තබ්‍රහ්මකරසීමාති. චුත්තඤ්ඤෙන ආවරියබුද්ධදත්තත්ථෙරෙන විනයවිනිවිජයෙ

—

“බණ්ඩසමානසංවාසා-විජ්ජවාසාති භෙදතො;

ඉති බද්ධා තිඛා චුත්තා, අබද්ධාපි තිඛා මතා.

“ගාමනො උදකුක්ඛෙපා, සත්තඛන්තරතොපි ව;
තත්ථ ගාමපරිච්ඡෙදො, ගාමසීමාති වුච්චති” ති.

තත්ථ බද්ධසීමං බන්ධිතුකාමෙන අභිබුද්දිකා, අනිමහතී, ඛණ්ඩනිමිත්තා,
ජායානිමිත්තා, අනිමිත්තා, බහිසීමෙ යිතසම්මතා, නදියා සම්මතා, සමුද්දෙ සම්මතා,
ජාතස්සරෙ සම්මතා, සීමාය සීමං සම්භින්දන්තෙන සම්මතා, සීමාය සීමං.
අජ්ඣොත්ථරන්තෙන සම්මතාති චුත්තා ඉමා එකාදස විපත්තිසීමායො
අතික්කමිත්වා නිමිත්තසම්පත්ති, පරිසසම්පත්ති, කම්මවාචාසම්පත්තිති චුත්තාය
තිවිධසම්පත්තියා යුත්තං කත්වා පඨමං කිත්තිතනිමිත්තෙන
සබ්බපච්ඡිමකිත්තිතනිමිත්තං සම්බන්ධං කත්වා බන්ධිතබ්බා. චුත්තඤ්ඤෙන
අට්ඨකථාවරියෙන කඬබාවිතරණියං (කඬබා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) “තත්ථ
එකාදස විපත්තිසීමායො අතික්කමිත්වා තිවිධසම්පත්තියුත්තා නිමිත්තෙන නිමිත්තං
සම්බන්ධිත්වා සම්මතා සීමා බද්ධසීමා නාමා” ති. එතෙන එතෙසු එකාදසසු විපත්තිසු
එකායපි යුත්තාය, තිවිධසම්පත්තිසු එකායපි අයුත්තාය, නිමිත්තෙන නිමිත්තං
අසම්බන්ධං කත්වා සම්මතාය ව සති සීමා න භොතීති දස්සෙති.

එවං සීමං බන්ධිතුකාමෙන භික්ඛුනා සබ්බලක්ඛණපරිපූරත්ථං මහන්තො
උස්සාහො කරණියො භොති, තස්මා සීමාබන්ධනකාලෙ තිසු සම්පත්තිසු
පරිසසම්පත්තිසිද්ධියා පඨමං තාව ගාමසීමා උපපරික්ඛිතබ්බා. එත්ථාහ “නනු
බද්ධසීමා වා බන්ධිතබ්බා, අථ තස්මා ගාමසීමා උපපරික්ඛිතබ්බා” ති? ගාමසීමායං
යත්වා බද්ධසීමාය බන්ධිතබ්බතො. චුත්තඤ්ඤෙන හගවතා “අසම්මතාය, භික්ඛවෙ,
සීමාය අට්ඨපිතාය යං ගාමං වා නිගමං වා උපනිස්සාය විහරති, යා තස්ස වා ගාමස්ස
ගාමසීමා, නිගමස්ස වා නිගමසීමා, අයං තත්ථ සමානසංවාසා එකුපොසථා” ති
(මහාව. 147). ඉධ පාළියං සරූපෙන අනාගතමිපි අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 147)
“ගාමග්ගහණෙන චෙත්ථ නගරමිපි ගහිතමෙව භොතී” ති චුත්තත්තා නගරසීමාපි
ගහිතා භොති, තස්මා යස්මිං අබද්ධසීමවිහාරෙ භික්ඛු යං ගාමං උපනිස්සාය
විහරන්ති, තස්ස ගාමස්ස පරිච්ඡෙදො ගාමසීමා නාම. යං නිගමං උපනිස්සාය
විහරන්ති, තස්ස නිගමස්ස පරිච්ඡෙදො නිගමසීමා නාම. යං නගරං උපනිස්සාය
විහරන්ති, තස්ස නගරස්ස පරිච්ඡෙදො නගරසීමා නාම. තා සබ්බාපි ගාමසීමාති
වුච්චන්ති. තෙසං භික්ඛුනං සමානසංවාසා එකුපොසථබද්ධසීමා විය එකතො
උපොසථාදිසඬ්ඝකම්මකරණාරහා භොන්ති, ඊදිසෙයෙව ව පදෙසෙ සීමං
බන්ධිතුමරහති, න උපොසථාදිසඬ්ඝකම්මානරහෙ පදෙසෙති චුත්තං භොති.

තත්ථ “යත්තකෙ පදෙසෙ තස්ස තස්ස ගාමස්ස ගාමභොජකා බලිං ලහන්ති,
සො පදෙසො අජ්ජො වා භොතු මහන්තො වා, ගාමසීමාත්ථෙව සඬ්ඛං ගච්ඡති” ති
අට්ඨකථායං වචනතො ගාමාදිභොජකානං බලිලහනට්ඨානං ගාමසීමා භොති,
ඉදඤ්ච යෙභුයාවසෙන චුත්තං. බලිං අලහන්තොපි රාජපණ්ණෙ ආරොපිතපදෙසෙ
තස්ස ගාමස්ස ගාමසීමායෙව. චුත්තඤ්ඤි විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග

2.147) “බලිං ලහන්තීති ඉදං යෙභුයාවසෙන චුත්තං. ‘අයං ගාමො එත්තකො කරිසභාගො’ තිආදිනා පන රාජපණ්ණෙසු ආරොපිතෙසු භූමිභාගෙසු යස්මිං යස්මිං තළාකමාතිකාසුසානපබ්බතාදිකෙ පදෙසෙ බලිං න ගණ්හන්ති, සොපි ගාමසීමා එව. රාජාදීහි පරිච්ඡින්නභූමිභාගො හි සබ්බොව යපෙත්වා නදිලොණිජාතස්සරෙ ගාමසීමාති වෙදිතබ්බො” ති. අයං පකතිගාමසීමා නාම. “යමිපි එකස්මිංයෙව ගාමක්ඛෙත්තෙ එකං පදෙසං, ‘අයං විසුංගාමො හොතු’ ති පරිච්ඡින්නදිත්වා රාජා කස්සවි දෙති, සොපි විසුංගාමසීමා හොතියෙවා” ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 147) වචනතො රාජා “පකතිගාමක්ඛෙත්තෙයෙව පකතිගාමතො විසුං පකතිගාමෙන අසම්මිස්සො ගාමො හොතු” ති යං පදෙසං දෙති, සො පදෙසො විසුංගාමසීමා නාම. ඉති පකතිගාමසීමා ව රාජුනං ඉච්ඡාවසෙන පවත්තා විසුංගාමසීමා ව බද්ධසීමා විය සබ්බකම්මාරහා, තස්මා අහිනවබද්ධසීමං බන්ධිතුකාමෙහි පකතිගාමසීමං වා විසුංගාමසීමං වා සොධෙත්වා කත්තබ්බං හොති. තථා හි චුත්තං අට්ඨකථායං “තස්මා සා ව ඉතරා ව පකතිගාමනගරනිගමසීමා බද්ධසීමාසදිසායෙව හොන්ති” ති. විමතිවිනොදනියඤ්ච (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.147) “තත්ථ හි සා ව රාජිච්ඡාවසෙන පරිවත්තිත්වා සමුප්පන්නා අහිනවා ව ඉතරා ව අපරිවත්තා පකතිගාමසීමා, යථා බද්ධසීමායං සබ්බං සඬ්ඝකම්මං කාතුං වට්ටති, එවමෙනාපි සබ්බකම්මාරහතාසදිසෙන බද්ධසීමාසදිසා, සා සමානසංවාසා එකූපොසථාති අධිප්පායො” ති චුත්තං.

කෙවි පන ආවරියා “මයං සීමං බන්ධිතුකාමා, තස්මා එත්තකො භූමිපරිච්ඡෙදො විසුං ඛෙත්තං හොතු” ති රාජානං ආපුච්ඡිත්වා තෙන ඔකාසෙ කතෙ “ඉදං යානං විසුංගාමක්ඛෙත්තං හොති” ති මනසි කත්වා තත්ත්වයෙයෙව හික්ඛු ව හත්ථපාසානායනාදිනා සොධෙත්වා සීමාසමුහනසීමාබන්ධනාදීති කරොන්ති, තං කරණං “අයං විසුංගාමො හොතු ති පරිච්ඡින්නදිත්වා රාජා කස්සවි දෙති” ති අට්ඨකථාවචනෙන, “සා ව රාජිච්ඡාවසෙන පරිවත්තිත්වා සමුප්පන්නා අහිනවා වා” ති ආගතෙන විමතිවිනොදනීටිකාවචනෙන ව සමෙත්තං විය න දිස්සති. කථං? අට්ඨකථාවචනෙ තාව “අයං විසුංගාමො හොතු” ති ඉමිනා න කෙවලං පුරිමගාමොයෙව ගාමො හොතු, අථ බො ඉදානි පරිච්ඡින්නපදෙසොපි විසුංයෙව ගාමො හොතු ති එකංයෙව ගාමක්ඛෙත්තං ද්වෙ ගාමෙ කරොතීති දස්සෙති. “රාජා කස්සවි දෙති” ති ඉමිනා ගාමහොජකස්ස දින්නභාවං පකාසෙති, ඉධ පන නෙව ද්වෙ ගාමෙ කරොති, න ව ගාමහොජකස්ස දෙති, කෙවලං හික්ඛුනං අනුමතියා යාවකාලිකවසෙනෙව ඔකාසං කරොති, එවං අට්ඨකථාවචනෙනපි සමෙත්තං විය න දිස්සති. විමතිවිනොදනීටිකාවචනෙනපි “රාජිච්ඡාවසෙන පරිවත්තිත්වා” ති ඉමිනා අගාමභූතං ඛෙත්තං රාජිච්ඡාවසෙන පරිවත්තිත්වා ගාමො හොතීති දස්සෙති. “අහිනවා වා” ති ඉමිනා පුරාණගාමසීමා ව අහිනවගාමසීමා වාති පුරිමගාමෙන අමිස්සං විසුංගාමලක්ඛණං දස්සෙති. ඉධ පන රාජිච්ඡාවසෙන පරිවත්තිත්වා ඛෙත්තස්ස විසුංගාමභූතභාවො ව අහිනවභාවෙන විසුංගාමලක්ඛණඤ්ච න දිස්සති, එවං ටිකාවචනෙනපි සමෙත්තං විය න දිස්සති.

විනයවිනිවිජයටිකායඤ්ච “ගාමපරිච්ඡේදොති සබ්බදිසාසු සම්මා පරිච්ඡින්නදිත්වා ‘ඉමස්ස පදෙසස්ස එත්තකො කරො’ති එවං කරොන නියමිතො ගාමප්පදෙසො”ති එවං ආයවසෙනෙව පරිච්ඡින්නදනං චුත්තං, න අනුමතිකරණමත්තෙන, තස්මා විසුංගාමලක්ඛණං අප්පත්තතාය පකතිගාමෙන සඬකරො හොති, න තත්ථ උපොසථාදිසඬසකම්මං කාතුමරහති, උපොසථාදිසඬසකම්මකරණාරහපදෙසෙයෙව සිමාසමුහනනසිමාබන්ධනකම්මම්පි කරණාරහං හොති ඤත්තිදුතියකම්මත්තා තෙසං කම්මානං, තස්මා තෙසං ආවරියානං තං කරණං අඤ්ඤෙ ආවරියා න ඉච්ඡන්ති. අඤ්ඤෙ පන ආවරියා “තං පරිච්ඡින්නප්පදෙසං ‘විසුංගාමො හොතු’ති රාජා කස්සචි දෙති, ගාමහොජකො ච තතො බලිං පටිග්ගණ්හාති, තදා විසුංගාමො හොති, න තතො පුබ්බෙ”ති වදන්ති. තෙසං තං වචනං “එවං කරොන නියමිතො පදෙසො”ති විනිවිජයටිකාවචනඤ්ච “ගාමාදීනං කරග්ගහපරිච්ඡින්නො සමත්තතො පදෙසො ගාමසිමා”ති සිමාලඬකාරගණ්ඨිවචනඤ්ච සන්ධාය චුත්තං සියා, තෙසු පන “ඉමස්ස පදෙසස්ස එත්තකො කරො”ති එවං කරපරිච්ඡින්නදනං චුත්තං, න ගාමහොජකස්ස බලිග්ගහණං. අට්ඨකථායඤ්ච “රාජා කස්සචි දෙති”ති දානමෙව වදති, න “ගාමහොජකො ච බලිං ගණ්හාති”ති පටිග්ගහණං, තස්මා තම්පි වචනං අඤ්ඤෙ පණ්ඩිතා න සම්පට්චින්නති, තස්මා පථවිස්සරො රාජා “ඉමස්මිං ගාමක්ඛෙත්තෙ එත්තකකරීසමත්තො පදෙසො පුරිමගාමතො විසුංගාමො හොතු”ති පරිච්ඡින්නදිත්වා දෙති, එත්තාවතා සො පදෙසො බලිං පටිග්ගහිතො වා හොතු අප්පටිග්ගහිතො වා, විසුංගාමො නාම හොතීති දට්ඨබ්බො.

එවං පකතිගාමලක්ඛණඤ්ච විසුංගාමලක්ඛණඤ්ච තථතො ඤත්වා බද්ධසීමං බන්ධිතුකාමො යදි පකතිගාමසිමා නාතිවිත්ථාරා හොති සුබරක්ඛිතා, තමෙව පකතිගාමසීමං සුට්ඨු රක්ඛාපෙත්වා සුට්ඨු සොධෙත්වා සිමාසමුහනනසිමාසම්මුතිකම්මානි කාතබ්බානි. යදි පන පකතිගාමසිමා අතිවිත්ථාරා හොති, නිගමසීමා, නගරසීමා වා හොන්ති, බහුනං භික්ඛූනං නිසින්නට්ඨානසඤ්චරණට්ඨානත්තා සොධෙතුං වා රක්ඛිතුං වා න සක්කොන්ති, එවඤ්ච සති පථවිස්සරොජුහි පරිච්ඡින්නාය විසුංගාමසීමාය සුට්ඨු සොධෙත්වා සුරක්ඛිතං කත්වා සිමාසමුහනනසිමාසම්මුතිකම්මං කාතබ්බං. කථං පන සුට්ඨු සොධනඤ්ච සුට්ඨු රක්ඛණඤ්ච කාතබ්බං? සීමං බන්ධිතුකාමෙන හි සාමන්තවිහාරෙසු භික්ඛූ තස්ස තස්ස විහාරස්ස සීමාපරිච්ඡේදං පුච්ඡිත්වා බද්ධසීමවිහාරානං සීමාය සීමන්තරිකං, අබද්ධසීමවිහාරානං සීමාය උපවාරං යපෙත්වා දිසාවාරිකභික්ඛූනං නිස්සඤ්චාරසමයෙ සවෙ එකස්මිං ගාමක්ඛෙත්තෙ සීමං බන්ධිතුකාමා, යෙ තත්ථ බද්ධසීමවිහාරා, තෙසු භික්ඛූනං “මයං අප්ප සීමං බන්ධිස්සාම, තුම්හෙ සකසකසීමාය පරිච්ඡේදතො මා නික්ඛමථා”ති පෙසෙතබ්බං. යෙ අබද්ධසීමවිහාරා, තෙසු භික්ඛූ එකප්ඤ්ඤං සන්තිපාතෙතබ්බා, ඡන්දාරහානං ඡන්දො ආහරාපෙතබ්බො. එවං සන්තිපතිතෙසු පන භික්ඛූසු ඡන්දාරහානං ඡන්දෙ ආහරෙව තෙසු තෙසු මග්ගෙසු ච නදිතිත්ථගාමද්වාරාදීසු ච ආගන්තුකභික්ඛූනං සීසං සීසං හත්ථපාසානායනත්ථඤ්ච බහිසීමකරණත්ථඤ්ච ආරාමිකෙ වෙව සමණුද්දෙසෙ ච යපෙත්වා හෙරිසඤ්ඤං වා සඬබසඤ්ඤං වා කත්වා සීමා සමුහනිතබ්බානි.

නනු ව ඉදං සොධනං රක්ඛණඤ්ච සීමාසම්මුතිකාලෙයෙව අට්ඨකථායං වුත්තං,
අථ කස්මා ඉධ සීමාසමුහනනෙ වුත්තන්ති? ඉමස්සපි සීමාසමුහනනකම්මස්ස
ඤ්ඤතිදුතියකම්මත්තා පරිසසම්පත්තිජනනත්ථං වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං. එවං සන්තෙපි
ඉදං සීමාසමුහනනකම්මං නාම යදි පොරාණා බද්ධසීමා අත්ථි, තදට්ඨකසඬ්ඨෙ
හත්ථපාසගතෙ අඤ්ඤෙසු භික්ඛුසු ගාමසීමං පටිට්ඨෙසුපි කම්මහෙදො නත්ථි. යදි
පොරාණා බද්ධසීමා නත්ථි, එවම්පි සති කෙවලං ගාමසීමාභූතත්තා
සීමාසමුහනනකම්මෙ අසම්පජ්ජන්තෙපි දොසො නත්ථි, අථ කස්මා සොධනා
වුත්තාති? සච්චං, තථාපි සමුහනිතබ්බා පොරාණසීමාපරිච්ඡේදස්ස
දුට්ඨඤ්ඤායාත්තා. සච්චෙ හි මහතියා පොරාණබද්ධසීමාය එකස්මිං පදෙසෙ සීමං
සමුහනිස්සාමාති සඬ්ඨෙ සන්තිපතිතෙ තස්සායෙව සීමාය අඤ්ඤස්මිං පදෙසෙ
භික්ඛුම්හි පටිට්ඨෙ අජානන්තස්සපි කම්මං විපජ්ජති, තස්මා මහස්සාහෙන
සොධෙතබ්බාවාති දට්ඨබ්බං. එවං ගාමසීමසොධනං “පරිසසම්පත්තියා යුත්තා නාම
සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡේදෙන චතුර්භි භික්ඛුහි සන්තිපතිත්වා යාවතිකා තස්මිං
ගාමක්ඛෙත්තෙ බද්ධසීමං වා නදිසමුද්දජාතස්සරෙ වා අනොක්කම්ත්වා යීතා භික්ඛු,
තෙ සබ්බෙ හත්ථපාසෙ වා කත්වා ඡන්දං වා ආහරිත්වා සම්මතා”ති
කඬ්ඛාවිතරණියං (කඬ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) ආගතත්තා
පරිසසම්පත්තිකාරණං හොතිති විඤ්ඤායති. තතො “සීමාය සීමං සම්භින්දන්තෙන
සම්මතා, සීමාය සීමං අජ්ඣොත්ථරන්තෙන සම්මතා”ති වුත්තෙහි ද්විති
විපත්තිදොසෙහි මුච්චනත්ථං සීමසමුහනනකම්මං කාතබ්බං.

සීමාය අසමුහනාය සති කථං විපත්තිද්වයං ආපජ්ජෙය්‍යාති, තථා සොධිතායපි
ගාමසීමාය. යදි පොරාණබද්ධසීමා විජ්ජමානා භවෙය්‍ය, තස්සා විජ්ජමානභාවං
අජානන්තා නචං බද්ධසීමං බන්ධෙය්‍යුං. පොරාණසීමාය හි නිමිත්තං අන්තො කත්වා
තස්ස සම්පෙ පොරාණසීමාය අන්තො යීතං අඤ්ඤං නිමිත්තං කත්වා නචං බද්ධසීමං
බන්ධෙය්‍යුං, සීමාය සීමං සම්භින්දන්තෙන සම්මතා නාම හොති. තෙන වුත්තං
කඬ්ඛාවිතරණියං (කඬ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) “සීමාය සීමං සම්භින්දන්තෙන
සම්මතා නාම අත්තතො සීමාය පරෙසං සීමං සම්භින්දන්තෙන සම්මතා. සච්චෙ හි
පොරාණකස්ස විහාරස්ස පුරත්ථිමාය දිසාය අම්බො වෙච ජම්බු වාති ද්වෙ රුක්ඛා
අඤ්ඤමඤ්ඤං සංසට්ඨවිට්ඨා හොන්ති, තෙසු අම්බස්ස පච්ඡිමදිසාභාගෙ ජම්බු.
විහාරසීමා ව ජම්බුං අන්තො කත්වා අම්බං කිත්තෙන්වා බද්ධා හොති, අථ පච්ඡා
තස්ස විහාරස්ස පුරත්ථිමදිසායං විහාරෙ කතෙ සීමං බන්ධන්තා භික්ඛු අම්බං
අන්තො කත්වා ජම්බුං කිත්තෙන්වා බන්ධන්ති, සීමාය සීමා සම්භින්තා නාම
හොති”ති. පොරාණසීමාය ව එකදෙසං වා සකලපොරාණසීමං වා අන්තො කරිත්වා
නචං සීමං බන්ධෙය්‍යුං, සීමාය සීමං අජ්ඣොත්ථරන්තෙන සම්මතා නාම.
වුත්තඤ්ඤෙහං කඬ්ඛාවිතරණියං (කඬ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) “සීමාය සීමං
අජ්ඣොත්ථරන්තෙන සම්මතා නාම අත්තතො සීමාය පරෙසං සීමං
අජ්ඣොත්ථරන්තෙන සම්මතා. සච්චෙ හි පරෙසං බද්ධසීමං සකලං වා තස්සා පදෙසං
වා අන්තො කත්වා අත්තතො සීමං සම්මන්තන්ති, සීමාය සීමං අජ්ඣොත්ථරිතා
නාම හොති”ති.

යස්මිං පදෙසෙ චත්තාරො භික්ඛු නිසිදිත්වා කම්මං කාතුං න සක්කොන්ති,
තත්ථ තතො පට්ඨාය යාව කෙසග්ගමත්තම්පි අඤ්ඤෙසං පොරාණබද්ධසීමප්පදෙසං
අත්තනො සීමාය අත්තො කරොන්තො සීමාය සීමං සම්භින්දති නාම. චතුත්තං
භික්ඛුනං නිසිදිතුං පභොනකට්ඨානතො පට්ඨාය යාව සකලම්පි අඤ්ඤෙසං
පොරාණබද්ධසීමාපදෙසං අත්තනො සීමාය අත්තො කරොන්තො සීමාය සීමං
අජ්ඣොත්ථරති නාම. චුත්තඤ්ඤෙතං කඨ්ඨාචිතරණියා ලීනත්ථපකාසනියං (කඨ්ඨා.
අභි. ටී. නිදානවණ්ණනා) “තස්සා පදෙසන්ති තස්සා එකදෙසං, යත්ථ යත්වා චතුභි
භික්ඛුහි කම්මං කාතුං සක්කා භොති, තාදිසං එකදෙසන්ති චුත්තං භොති. යත්ථ පන
ධීතෙහි කම්මං කාතුං න සක්කා, තාදිසං පදෙසං අත්තො කරිත්වා සීමාය සීමං
සම්භින්දන්ති නාම, න තු අජ්ඣොත්ථරන්ති නාමාති ගහෙතබ්බ”න්ති.
විමතිවිනොදනියම්පි (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.148) “යත්ථ චතුභි භික්ඛුහි නිසිදිතුං න
සක්කා, තත්තකතො පට්ඨාය යාව කෙසග්ගමත්තම්පි අත්තනො සීමාය කරොන්තා
සම්භින්දන්ති, චතුත්තම්පි භික්ඛුනං පභොනකතො පට්ඨාය යාව සකලම්පි අත්තො
කරොන්තා අජ්ඣොත්ථරන්තිති වෙදිතබ්බ”න්ති චුත්තං.

එවං භොතු, තස්මිං ගාමසීමපරිච්ඡෙදෙ පොරාණකසීමාය විජ්ජමානාය
විපත්තිද්වයමොචනත්ථං සීමාසමුහනනකම්මං සාත්ථකං, අවිජ්ජමානාය කථං
සාත්ථකං භවෙය්‍යාති සඬකානිචත්තනත්ථං සීමාසමුහනනකම්මං අකත්වා
අභිනවසීමාය බජ්ඣමානාය සඬකා උප්පජ්ජෙය්‍ය, භගවතො ධර්මානකාලතො
පට්ඨාය යාවජ්ජනනා ගණනපථං විනික්කන්තා භික්ඛු උපසම්පදාදිකම්මකරණත්ථං.
තස්මිං තස්මිං පදෙසෙ සීමං බන්ධන්ති. සා සීමා එත්ථ අත්ථී, එත්ථ නත්ථීති න
සක්කා ජානිතුං, තස්මා “අම්භාකං සීමාබන්ධනට්ඨානෙ පොරාණකසීමා භවෙය්‍ය නු
බො”ති සඬකා භවෙය්‍ය, එවං සති සා අභිනවසීමා ච ආසඬකනීයා භොතීති සීමායං
කතං උපසම්පදාදිකම්මම්පි ආසඬකනීයං භොති, තස්මා සඬකානිචත්තනත්ථං
අභිනවසීමං බන්ධිතුකාමෙහි යතිපුඬ්ගවෙහි අවස්සං සීමාසමුහනනකම්මං කාතබ්බං
භොති. සමුහනන්තෙහි පන “සීමං, භික්ඛවෙ, සමුහනන්තෙන පයමං තිථිවරෙන
අවිජ්ජවාසො සමුහන්තබ්බො, පච්ඡා සීමා සමුහන්තබ්බා”ති (මහාව. 144)
වචනතො පයමං අවිජ්ජවාසසීමා සමුහනිතබ්බා, තතො සමානසංවාසකසීමා
සමුහනිතබ්බා. තස්මිං සමුහනනකාලෙ ච “බණ්ඩසීමායං යත්වා අවිජ්ජවාසසීමා න
සමුහන්තබ්බා, තථා අවිජ්ජවාසසීමාය යත්වා බණ්ඩසීමාපි. බණ්ඩසීමාය පන ධීතෙන
බණ්ඩසීමාව සමුහනිතබ්බා, තථා ඉතරාය ධීතෙන ඉතරා”ති අට්ඨකථායං (මහාව.
අට්ඨ. 144) වචනතො බණ්ඩසීමායං යත්වා ච බණ්ඩසීමා සමුහනිතබ්බා,
මහාසීමායමෙව යත්වා මහාසීමා සමුහනිතබ්බා, අඤ්ඤස්සා සීමාය යත්වා අඤ්ඤා
සීමා න සමුහනිතබ්බා. අට්ඨකථායං අවිජ්ජවාසසීමාති මහාසීමං වදති තත්ථෙව
යෙභුයොන විවරෙන විජ්ජවසනතො.

“තත්ථ සවෙ බණ්ඩසීමඤ්ච අවිජ්ජවාසසීමඤ්ච ජානන්ති, සමුහනිතුඤ්චෙව
බන්ධිතුඤ්ච සක්ඛිස්සන්ති. බණ්ඩසීමං පන ජානන්තා අවිජ්ජවාසං අජානන්තාපි
සමුහනිතුඤ්චෙව බන්ධිතුඤ්ච සක්ඛිස්සන්ති. බණ්ඩසීමං පන අජානන්තා
අවිජ්ජවාසංයෙව ජානන්තා චෙතියඬ්ගණබොධියඬ්ගණඋපොසථාගාරාදීසු

නිරාසඬිකට්ඨානෙසු යත්වා අප්පෙව නාම සමුහනිතුං සක්ඛිස්සන්ති, පටිබන්ධිතුං පන න සක්ඛිස්සන්තෙව. සවෙ බන්ධෙය්‍යං, සීමාසම්භෙදං කත්වා විහාරං අවිහාරං කරෙය්‍යං, තස්මා න සමුහනිතබ්බා. යෙ පන උභොපි න ජානන්ති, තෙනෙව සමුහනිතුං න බන්ධිතුං සක්ඛිස්සන්ති. අයඤ්භි සීමා නාම කම්මවාචාය වා අසීමා හොති සාසනන්තරධානෙන වා, න ච සක්කා සීමං අජානන්තෙහි කම්මවාචා කාතුං, තස්මා න සමුහනිතබ්බා, සාධුකං පන ඤත්වායෙව සමුහනිතබ්බා ච බන්ධිතබ්බා වා”ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 144) වචනතො “ඉදානි සීමං සමුහනිස්සාමා”ති පරිච්ඡින්නාය ගාමසීමාය අන්තො ඛණ්ඩසීමමහාසීමානං අත්ථිභාවං වා නත්ථිභාවං වා තාසං සීමානං පරිච්ඡෙදඤ්ච න ජානන්ති, එවං අජානන්තා භික්ඛූ තා පොරාණසීමායො සමුහනිතුං න සක්කුණෙය්‍යං, පොරාණසීමං සමුහනිතුං අසක්කොන්තා ච කථං අභිනවසීමං බන්ධිතුං සක්කුණස්සන්තිති පරම්පරෙහි ආවරියෙහි සම්මා විනිච්ඡිතං අනුලොමනයං නිස්සාය මහන්තං උස්සාහං කරත්වා අඬිගං අපරිභාපෙත්වා සම්මා විහිතනයෙන පොරාණසීමං සමුහනිතුං සක්ඛිස්සන්ති.

කථං? තස්මිං සීමාසමුහනනකාලෙ යදි පකතිගාමසීමායං ආරද්ධං, තං පකතිගාමපරිච්ඡෙදං, යදි විසුංගාමසීමායං ආරද්ධං, තං විසුංගාමපරිච්ඡෙදං අඤ්ඤෙසං භික්ඛූනං අප්පවිසනත්ථාය සමන්තතො සුසංවිහිතාරක්ඛං කාරාපෙත්වා කම්මවාචං සාවෙතුං සමත්ථෙත ඛාත්තිබලසම්පන්නෙන විනයධරෙන සහ සමානසංවාසකෙ ලජ්ජිපෙසලෙ ඉමස්ස කම්මස්ස චතුර්ගතකරණීයත්තා වත්තාරො භික්ඛූ කම්මප්පත්තෙ භික්ඛූනං පකතත්තභාවස්ස දුබ්බිඤ්ඤායත්තා වා තතො අධිකප්පමාණෙ භික්ඛූ ගහෙත්වා ඉදානි බන්ධිතබ්බාය සීමාය නිමිත්තානං විහාරපරික්ඛෙපස්ස ච අන්තො ච සබ්බත්ථං බහි ච සමන්තා ලෙඩ්ඛුපාතමත්තෙ පදෙසෙ සබ්බත්ථං මඤ්චප්පමාණෙ මඤ්චප්පමාණෙ යානෙ හත්ථපාසං අවිජ්ඣිත්වා තිට්ඨන්තා, නිසිදන්තා වා හුත්වා පයමං අවිජ්ජවාසසීමාසමුහනනකම්මවාචං, තතො සමානසංවාසකසීමාසමුහනනකම්මවාචං සාවෙත්වා සීමාය සමුග්ඝාතෙ කතෙ පොරාණසීමාසු විජ්ජමානාසුපි පච්ඡිමන්තෙන එකවිසතියා භික්ඛූනං නිසිදනාරහත්තා සීමාය මඤ්චප්පමාණෙ මඤ්චප්පමාණෙ යානෙ තිට්ඨන්තා භික්ඛූ අවස්සං තාසු සීමාසු තිට්ඨන්තා හවෙය්‍යං, තස්මා සීමට්ඨා හුත්වා සීමාසමුහනනකම්මවාචං වත්වා තා සීමා සමුහනෙය්‍යං. තතො පොරාණබද්ධසීමානං සමුහනත්තා ගාමසීමායෙව අවසිට්ඨා හවෙය්‍යාති. චුත්තඤ්ඤෙනං විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.144) “කෙච් පන ඊදිසෙසු විහාරෙසු ජපඤ්චමත්තෙ භික්ඛූ ගහෙත්වා විහාරකොටිතො පට්ඨාය විහාරපරික්ඛෙපස්ස අන්තො ච බහි ච සමන්තා ලෙඩ්ඛුපාතෙ සබ්බත්ථං මඤ්චප්පමාණෙ මඤ්චප්පමාණෙ ඔකාසෙ නිරන්තරං යත්වා පයමං අවිජ්ජවාසසීමං, තතො සමානසංවාසකසීමඤ්ච සමුහනනවසෙන සීමාය සමුග්ඝාතෙ කතෙ තස්මිං විහාරෙ ඛණ්ඩසීමාය මහාසීමාය ච විජ්ජමානත්තෙ සතිපි අවස්සං එකස්මිං මඤ්චට්ඨානෙ තාසං මජ්ඣගතා තෙ භික්ඛූ තා සමුහනෙය්‍යං, තතො ගාමසීමා එව අවසිස්සෙය්‍යා”ති.

“සාධුකං පන ඤත්වායෙව සමුහනිතබ්බා වෙව බන්ධිතබ්බා වා”ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 144) වචනතො සීමං ජානන්තායෙව සමුහනිතුං සක්ඛිස්සන්ති, කථං

අජානන්තාති. ඉමස්මිං සීමාසමුහනනාධිකාරෙ සීමං වා සීමාපරිච්ඡේදං වා ජානනභාවො අභිගං න භොති, අන්තොසීමායං ධීතභාවො, “සීමං සමුහනිස්සාමා” ති කම්මවාචාකරණන්ති ඉදමෙව ද්වයං අභිගං භොති, තස්මා ඉමිනා අභිගද්වයෙන සම්පන්නෙ සති ඉමං අජානන්තාපි සමුහනිතුං සක්කොන්තිති. ඉමිනා අභිගද්වයෙන සම්පන්නෙ සති සීමං අජානන්තානං සමුහනිතුං සමත්ථභාවො කථං විඤ්ඤාතබ්බොති? අට්ඨකථායං “ඛණ්ඩසීමං පන ජානන්තා අවිජ්ජවාසං අජානන්තාපි සමුහනිතුඤ්ඤෙව ඛන්ධිතුඤ්ඤෙව සක්ඛිස්සන්ති” ති එවං මහාසීමාය පරිච්ඡේදං අජානනට්ඨානෙපි සමුහනනස්ස චුත්තත්තා විමතිවිනොදනියම්පි (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.144) “න භෙත්ථ සීමාය, තජ්ජරිච්ඡේදස්ස වා ජානනං අභිගං, සීමාය පන අන්තොයානං, ‘සමුහනිස්සාමා’ ති කම්මවාචාකරණඤ්ඤෙව අභිගං. අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 144) ‘ඛණ්ඩසීමං පන ජානන්තා අවිජ්ජවාසං අජානන්තාපි සමුහනිතුඤ්ඤෙව ඛන්ධිතුඤ්ඤෙව සක්ඛිස්සන්ති’ ති එවං මහාසීමාය පරිච්ඡේදස්ස අජානනෙපි සමුහනනස්ස චුත්තත්තා” ති චුත්තං. තතො පොරාණඛද්ධසීමානං සමුහනත්තා ගාමසීමායෙව අවසිට්ඨා භවෙය්‍යාති තස්මිං අවසිට්ඨාය තතො පරං කිං කාතබ්බන්ති. ගාමසීමාය අවසිට්ඨාය සති තං ගාමසීමං පුබ්බෙ චුත්තනයෙන සොධනං රක්ඛණඤ්ඤෙව කත්වා තිස්සං ගාමසීමායං ඛණ්ඩසීමං මහාසීමඤ්ඤෙව යථාරුචි ඛන්ධිතුං ලහති, සීමං අඛන්ධිත්වාච කෙවලාය ගාමසීමාය උපසම්පදාදිසඨසකම්මඤ්ඤෙව කාතුම්පි ලහති.

චුත්තඤ්ඤි විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.144) – “ගාමසීමාය එව ච අවසිට්ඨාය තත්ථ යථාරුචි දුට්ඨමපි සීමං ඛන්ධිතුඤ්ඤෙව උපසම්පදාදිකම්මං කාතුඤ්ඤෙව චට්ඨති වදන්ති, තං යුත්තං විය දිස්සති, විමංසිත්වා ගහෙතබ්බං” ති. තස්මා යදි සට්ඨිහත්ථායාමං චත්තාලීසහත්ථවිත්ථාරං ඛණ්ඩසීමමෙව කත්තුකාමා භොන්ති, එත්තකෙ පදෙසෙ මඤ්චට්ඨානං ගණ්හන්තො පමාණයුත්තකො මඤ්චොති සබ්බපච්ඡිමප්පමාණයුත්තො මඤ්චො. සො හි පකතිවිදත්ථියා නවවිදත්ථිකො, අට්ඨවිදත්ථිකො වා භොති. තතො බුද්දකො මඤ්චො සීඝ්‍රපධානං යපෙත්වා පාදං පසාරෙත්වා නිපජ්ජිතුං නජ්ජභොතිති සබ්බපච්ඡිමමඤ්චස්ස ආයාමප්පමාණස්ස සමන්තපාසාදිකායං චුත්තත්තා තතො අධිකායාමොපි භොතියෙව. මඤ්චස්ස විත්ථාරො පන ආයාමස්ස උපඨප්පො භොති, තස්මා මඤ්චප්පමාණට්ඨානං ආයාමතො පඤ්චහත්ථං, විත්ථාරතො පඤ්චවිදත්ථිකන්ති ගහෙත්වා තෙන පමාණෙන ගණ්හන්තො සට්ඨිහත්ථායාමං සීමට්ඨානං චතුච්ඡිතිමඤ්චකං භොති, චත්තාලීසහත්ථවිත්ථාරං අට්ඨමඤ්චකං භොති. එවං ගණ්හන්තො දක්ඛිණුත්තරායාමො මඤ්චො භොති, සට්ඨිහත්ථායාමං සීමට්ඨානං ද්වාදසමඤ්චකං භොති, චත්තාලීසහත්ථවිත්ථාරං සොළසමඤ්චකං භොති. එවං ගණ්හන්තො පාචිනපච්ඡිමායාමො මඤ්චො භොති. දුට්ඨෙපි ආයාමං විත්ථාරෙන ගුණිතං කරොන්තො සකලං අන්තොසීමට්ඨානං ද්වානභුත්තරසතමඤ්චකං භොති, බහිසීමට්ඨානම්පි සමන්තතො එකමඤ්චකං වා ද්විතිමඤ්චකං වා ගහෙතබ්බං. තෙන සහ ගණනං වඨප්පෙතබ්බං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.144) පන “සමන්තා ලෙඬ්චුපාතො” ති චුත්තං, තං පන මහාසීමාඛන්ධනකාලෙ විහාරපරික්ඛෙපස්ස බහිඋපචාරං සන්ධාය චුත්තං සියා. ඛණ්ඩසීමායපි දුරතො

සමූහනනෙ දොසො නත්ථී, දුක්කරත්තා පන කාරකානං පමාණං ජාතිතබ්බං.
කලායාණියං නාම සීමායං පන ආයාමතො ව චිත්ථාරතො ව පඤ්චහත්ථප්පමාණං
යානං එකකොට්ඨාසං කත්වා සමූහනති. තම්පි පච්ඡිමමඤ්චප්පමාණතො
අධිකමෙවාති කත්වා කතං. ඉදානි අම්මෙති චුත්තට්ඨානං පන පකරණනායෙන
සංසන්දනත්තා යුත්තතරන්ති දට්ඨබ්බං.

සමූහනනාකාරො පන එවං වෙදිතබ්බො – ඉදානි බන්ධිතබ්බාය සීමාය
නිමිත්තානං අන්තො ව බහි ව යථාචුත්තනායෙන සමූහනිතබ්බසීමට්ඨානං
ආදාසතලං විය සමං සුද්ධං විමලං කත්වා යථාචුත්තමඤ්චප්පමාණං මඤ්චප්පමාණං
යානං අට්ඨපදකලෙඛං විය රජ්ජුනා වා දණ්ඩෙන වා ලෙඛං කාරාපෙත්වා
ලෙඛානුසාරෙන තම්බමත්තිකචුණ්ණෙන වා සෙතමත්තිකචුණ්ණෙන වා
වණ්ණවිසෙසං කාරාපෙත්වා පන්ති පන්ති කොට්ඨාසං කොට්ඨාසං කාරාපෙත්වා
පුබ්බෙ චුත්තනායෙන ආරක්ඛං සොධනඤ්ච කාරාපෙත්වා “ඉදානි සීමං
සමූහනිස්සාමා” ති වත්තාරො වා තදුත්තරි වා සමානසංවාසකහික්ඛු ගහෙත්වා
පයමපන්තියං පයමකොට්ඨාසෙ මඤ්චට්ඨානෙ යත්වා පයමං.
අවිජ්ජවාසසීමාසමූහනනකම්මවාචං, තතො
සමානසංවාසකසීමාසමූහනනකම්මවාචං සාවෙත්වා තස්මිං කොට්ඨාසෙයෙව
අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ධීතට්ඨානං පරිචත්තෙත්වා පරිචත්තෙත්වා තික්ඛත්තුං වා
සත්තක්ඛත්තුං වා සමූහනිත්වා තතො නික්ඛමිත්වා පයමපන්තියංයෙව
දුතියකොට්ඨාසෙ යත්වා තථෙව කත්වා තතො පයමපන්තියංයෙව අනුලොමනායෙන
යාව අන්තිමකොට්ඨාසා එකෙකස්මිං කොට්ඨාසෙ තථෙව කත්වා පයමපන්තියා
පරික්ඛිණාය දුතියපන්තියා අන්තිමකොට්ඨාසෙ යත්වා තථෙව කත්වා තතො
පට්ඨාය දුතියපන්තියංයෙව පටිලොමනායෙන යාව ආදිකොට්ඨාසා තථෙව කත්වා
එවං තතියපන්තිආදීසුපි එකදා අනුලොමතො එකදා පටිලොමතො ගන්ත්වා සබ්බාසු
පන්තිසු සබ්බස්මිං කොට්ඨාසෙ පරික්ඛිණෙ ඉදං සීමාසමූහනනකම්මං නිට්ඨිතං නාම
හොති. “වත්තාරො තදුත්තරි වා” ති ඉදං පන ඉමස්ස කම්මස්ස
චතුචග්ගකරණීයත්තා චුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.144) පන
හික්ඛුනං පකතත්තභාවස්ස දුච්ඤ්ඤායත්තා ලජ්ජිපෙසලහික්ඛුනඤ්ච දුල්ලහත්තා
“ඡපඤ්චමත්තෙ” ති චුත්තං.

කලායාණිසීමායං පන සිහළදීපතො අභිනවසික්ඛං ගහෙත්වා නිවත්තන්තෙහි
ගරහවිවාදමත්තම්පි අලහන්තෙහි ධම්මවේනියරඤ්ඤා විචිනිත්වා ගහිතෙහි චුද්දසහි
හික්ඛුහි කතන්ති පාසාණලෙඛායං ආගතං. රතනපුරනගරෙ පන
සිරිසුධම්මරාජාධිපතිනාමකස්ස චූළඅග්ගරාජිනො කාලෙ මහාසිහළප්පත්තොති
විස්සුතො සිරිසද්ධම්මකිත්තිනාමකො මහාථෙරවරො අත්තනො වසනට්ඨානස්ස
අවිදුරෙ පබ්බතමත්ථකෙ සීමං බන්ධන්තො අත්තනො නිස්සිතකෙ අග්ගහෙත්වා
අත්තනා අභිරුචිතෙ ලජ්ජිපෙසලබ්බස්සුතසික්ඛාකාමභූතෙ අඤ්ඤෙ මහාථෙරෙ
ගහෙත්වා අත්තචතුත්ථොව හුත්වා කම්මං කරොතීති වදන්ති. තං ඉමස්ස කම්මස්ස
චතුචග්ගකරණීයත්තා තෙසඤ්ච ථෙරානං පකතත්තභාවෙ නිරාසඬිකත්තා කතං
භවෙයා, එවං සන්තෙපි හික්ඛුනං පකතත්තභාවස්ස දුබ්බිඤ්ඤායත්තා

චතුර්විංශකරණයකම්මස්ස අතිරෙකචතුර්විංශෙන කරණෙ දොසාභාවතො
අතිරෙකභික්ඛුහි කතභාවො පසත්ථතරො හොති. තෙනෙව ච කරණෙන
විමතිවිනොදනීනාමිකායං විනයටිකායං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.144)

“ඡපඤ්චමත්තෙ භික්ඛු ගහෙත්වා” ති චුත්තං, කල්‍යාණසීමායඤ්ච චුද්දසහි භික්ඛුහි
කතන්ති දට්ඨබ්බං. එවං නිට්ඨිතෙපි පන සීමාසමුහනනකම්මෙ නානාවාදානං
නානාවරියානං නානානිකායානං නානාදෙසවාසිකානං භික්ඛුනං චිත්තාරාධනත්ථං
ගරහවිවාදමොචනත්ථඤ්ච පුනඡ්ඡුනං තෙහිපි භික්ඛුහි තථෙව කාරාපෙතබ්බං.
චුත්තඤ්ඤි අට්ඨකථායං (පරි. අට්ඨ. 482-483; වි. සඬග. අට්ඨ. 251) “පුනඡ්ඡුනං
පන කාතබ්බං. තඤ්ඤි කුප්පස්ස කම්මස්ස කම්මං හුත්වා තිට්ඨති, අකුප්පස්ස
ථීරකම්මභාවාය හොති” ති. තෙනෙව ච කරණෙන භංසාවතීනගරෙ
අනෙකපණ්ඩරහත්ථිසාමිමහාධම්මරාජා සහපුඤ්ඤකම්මභූතතො මහාවෙනියතො
චතුසු දිසාසු සීමාසමුහනනකාලෙ රාමඤ්ඤදෙසවාසිහි මහාථෙරෙහි ච
මරම්මදෙසවාසිහි මහාථෙරෙහි ච විසුං විසුං කාරාපෙසිති දට්ඨබ්බං.

යදි පන මහාසීමං බන්ධිතුකාමො හොති, තදා උසහමත්තං වා ද්විඋසහමත්තං
වා තදුත්තරි වා පදෙසං සල්ලක්ඛෙත්වා “එත්තකෙ යානෙ විහාරං කරිස්සාමා” ති
පරික්ඛෙපං කාරාපෙත්වා තස්ස විහාරපරික්ඛෙපස්ස අන්තො ච සබ්බත්ථ බහි ච
සමන්තා ලෙඬ්ඬුපාතට්ඨානෙ මඤ්චජ්ජමාණෙ මඤ්චජ්ජමාණෙ ඔකාසෙ හෙට්ඨා
චුත්තනයෙන පන්තිකොට්ඨාසෙ කත්වා කම්මච්ජත්තෙහි භික්ඛුහි සද්ධිං නිරන්තරං
ධත්වා පඨමං අවිජ්ජවාසසීමා තතො සමානසංවාසකසීමා ච සමුහනිතබ්බා. එවං
සීමාය සමුග්ගාතෙ කතෙ තස්මිං විහාරෙ බණ්ඩසීමාය මහාසීමාය ච විජ්ජමානත්තෙ
සති අවස්සං එකස්මිං මඤ්චට්ඨානෙ තාසං මජ්ඣගතා තෙ භික්ඛු තා සමුහනෙය්‍යුං,
තතො ගාමසීමා එව අවසිස්සෙය්‍ය, තස්සං ගාමසීමායං බණ්ඩසීමාමහාසීමාවසෙන
දුට්ඨා සීමා යථාරූපි බන්ධිතබ්බා. බන්ධනාකාරං පන උපරි වක්ඛාම.

කස්මා පන නිමිත්තානං බහිපි සීමාසමුහනනං කතං, නනු නිමිත්තානං
අන්තොයෙව අභිනවසීමා ඉච්ඡිතබ්බාති තත්ථෙව
සම්භෙදජ්ඣොත්ථරණවිමොචනත්ථං පොරාණකසීමාය සමුහනනං කාතබ්බන්ති?
සචචං, දුට්ඤ්ඤෙය්‍යත්තා පන එවං කතන්ති දට්ඨබ්බං. දුට්ඤ්ඤෙය්‍යො හි
පොරාණකසීමාය විජ්ජමානාවිජ්ජමානභාවො, තස්මා යදි නිමිත්තානං අන්තොයෙව
සීමාසමුහනනං කරෙය්‍ය, තතො බහි පොරාණකසීමා තිට්ඨෙය්‍ය, තතො
අජ්ජමත්තකං යානං අන්තො පවිසෙය්‍ය, තං යානං කම්මවාචාපාදකෙන සහ
සීමාසමුහනනකාරකසඬ්ඝස්ස පතිට්ඨහනජ්ජහොනකං න භවෙය්‍ය, එවං සන්තෙ සා
පොරාණකසීමා අසමුහතාව භවෙය්‍ය. තං සමුහනසඤ්ඤාය සීමාසම්මන්තනකාලෙ
අන්තොනිමිත්තට්ඨානං සම්මන්තෙය්‍යුං, තං
අසමුහනපොරාණසීමාකොට්ඨට්ඨත්තා සීමාය සීමං සම්භෙදදොසො, යදි පන තං
යානං චතුත්තං නිසින්නජ්ජහොනකං භවෙය්‍ය, සීමාය සීමං
අජ්ඣොත්ථරණදොසො, යදිපි අන්තො න පවිසති, නිරන්තරං පුට්ඨමත්තං හොති,
එවමපි සීමාසඬ්ඝකරදොසොති ඉමස්මා දොසත්තයා විමොචනත්ථං නිමිත්තානං බහිපි

සීමාසම්මුභනනං කතං. තෙනෙව විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.144) “ඛනි ව සමන්තා ලෙඩ්ඛුපානෙ” තිආදි චුත්තන්ති දට්ඨබ්බං.

කෙච් පන ආචරියා සමන්තා නිමිත්තානං අන්තො රජ්ජපසාරණං කත්වා අන්තො යත්වා රජ්ජයා හෙට්ඨා පාදෙ පචෙසෙත්වා රජ්ජතො ඛනි කිඤ්චිමත්තං යානං අතික්කමිත්වා සීමාසම්මුභනනං කරොන්ති, තදෙනං විචාරෙතබ්බං. පාදග්ගට්ඨපනමත්තෙන පොරාණසීමාසමුග්ගසාතො න හොති, අථ ඛො කම්මවාචාපායකෙන සහ කම්මපත්තසඤ්ඤා පතිට්ඨානෙන කම්මවාචාය පායනෙන ව සමුග්ගසාතො හොති. චුත්තඤ්ඤි විමතිවිනොදනිජ්ජකරණෙ (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.144) “සීමාය පන අන්තොයානං, ‘සමුභනිස්සාමා’ ති කම්මවාචාය කරණඤ්චෙත්ථ අඬග්” න්ති, තස්මා එකදෙසෙන අන්තොපට්ඨාය ව එකසම්බන්ධෙන ධීතාය පොරාණකඛ්ඨසීමාය සමුග්ගසාතෙ අකතෙ චුත්තනයෙන දොසත්තයතො න මුච්චෙය්‍ය, තස්මා නිමිත්තතො ඛනිපි යත්වා සමුභනනකරණභාවොව පාසංසතරො හොති. අඤ්ඤෙ පන ආචරියා කම්මකාරකභික්ඛුනං පදවලඤ්ඤපසම්බන්ධං කත්වා සමුභනන්ති, තං ගරුකරණවසෙන කතන්ති ගය්හමානෙ දොසො නත්ථි. එකච්චෙ පන ථෙරා “කාරකසඤ්ඤා අක්කන්තට්ඨානෙයෙව සීමා සමුභනා, න අනක්කන්තට්ඨානෙති සඤ්ඤාය පයමතරං සාලං කරිත්වා පච්ඡා සීමාය සමුභනාය ථම්මට්ඨානෙ අක්කමිතුං න ලහති, තස්මා අසමුභනා සීමා” ති වදන්ති.

පුබ්බෙපි සිරිබෙත්තනගරෙ මහාසත්තධම්මරාජස්ස කාලෙ තෙන රඤ්ඤො කතස්ස නන්දනවිහාරස්ස පුරතො තස්ස රඤ්ඤො අග්ගමහෙසියා සීමාය පතිට්ඨාපිතාය පයමං ජෙතවනසාලං කත්වා පච්ඡා සීමං සමුභනිංසු, තදා තස්මිං නගරෙ මහාරුක්ඛමුලිකො නාම එකො ගණපාමොක්ඛත්ථෙරො “සචෙ ථම්මං විජ්ඣිත්වා පාදෙ යපෙතුං සක්ඛිස්සාමි, එවං සන්තෙ අහං ආගච්ඡිස්සාමි” ති වත්වා නාගච්ඡති. සබ්බෙ ථෙරා “න ථම්මමත්තෙන පොරාණසීමා තිට්ඨති, ථම්මස්ස සමන්තතො යත්වා කම්මවාචාය කතාය සීමා සමුභනා හොති” ති වත්වා තස්ස වචනං අග්ගමහත්වා සමුභනිංසු චෙව බන්ධිංසු ව. හංසාවතීනගරෙ ධම්මචෙතියරඤ්ඤො කල්‍යාණියසීමාබන්ධනකාලෙපි පයමං සාලං කරිත්වාව පච්ඡා සමුභනිංසු, න ව පාළිඅට්ඨකථාට්ඨකාදීසු “පදවලඤ්ඤපසම්බන්ධං කත්වා සීමා සමුභනිතබ්බං” ති පායො අත්ථි, “මඤ්චප්පමාණෙ මඤ්චප්පමාණෙ යානෙ” ති (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.144) පන අත්ථි. පොරාණසීමාය අන්තො යත්වා එකස්මිං යානෙ සීමාසමුභනනකම්මවාචාය කතාය සකල්‍යපි සීමා සමුභනාව හොති, තස්මා “පදවලඤ්ඤපසම්බන්ධං කත්වා සමුභනිතබ්බං” න්ති වචනං පණ්ඩිතා න සම්පට්චින්නති. ඊදිසං පන වචනං ගරුකරණවසෙන චුත්තන්ති ගය්හමානෙ කිඤ්චාපි දොසො නත්ථි, තථාපි සිස්සානුසිස්සානං දිට්ඨානුගතිආපජ්ජනකාරණං හොති. තෙ හි “අම්භාකං ආචරියා එවං කථෙන්නති, එවං කරොන්ති” ති දළ්භිකම්මවසෙන ගමෙත්වා තථා අකතෙ සීමා සමුභනා න හොතිති මඤ්ඤන්ති, තස්මා පකරණාගතනයවසෙනෙව කරණං වරං පසත්ථං හොතිති දට්ඨබ්බං.

අපරමිපි ඉමස්මිං සීමාසමුහනනාධිකාරෙ ධම්මගාරවෙහි විනයධරෙහි වින්තෙතබ්බං ගමිහිරං දුද්දසං යානං අත්ථි, තං කතමන්ති වෙ? “අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, තියොජනපරමං සීමං සම්මන්තිතු”න්ති (මහාව. 140) වචනතො නානාගාමක්ඛෙන්තානි අවත්ථරිත්වා සම්මතා තියොජනිකාදිකායො මහාසීමායො භගවතා අනුඤ්ඤාතා අත්ථි, අථ එකං ගාමක්ඛෙන්තං සොධෙත්වා ආරක්ඛං දත්වා සීමාස සමුහනය යදි තතො අඤ්ඤෙසු ගාමක්ඛෙන්තෙසු හික්ඛු සන්ති, න ගාමසීමා ඛද්ධසීමං පරිවිජිත්දිතුං සක්කොති, තස්මා තෙ හික්ඛු තස්මිං කම්මෙ වග්ගං කරෙය්‍යං, එවං සති සීමා සමුහනා න භවෙය්‍ය, තාය අසමුහනය සති අභිනවසීමා සම්මන්තිතබ්බා න භවෙය්‍ය, ඉති ඉදං යානං දුජ්ජානං දුද්දසං, තස්මා පාසාණච්ඡත්තං විය භගවතො ආණං ගරුං කරොන්තෙහි ලජ්ජිපෙසලබ්‍රස්සුතසික්ඛාකාමභූතෙහි විනයවිදුහි සුට්ඨු වින්තෙතබ්බන්ති.

ඉමස්මිං අධිකාරෙ වින්තෙත්තො ගවෙසන්තො විචින්නො ඉදං කාරණං දිස්සති – තියොජනිකාදිමහාසීමායො ඉද්ධිමන්තානං හික්ඛුනං ධර්මානකාලෙ සන්තිපතිතුං වා විසොධෙතුං වා සක්කුණෙය්‍යභාවතො තමාරබ්භ භගවතා අනුජානිතා භවෙය්‍යං. සබ්බස්මිං කාලෙ සබ්බස්මිං පදෙසෙ සබ්බෙ හික්ඛු තාදිසං මහාසීමං සොධෙතුං වා සන්තිපතිතුං වා න සක්කා, න ච භගවා අසක්කුණෙය්‍යං අලබ්භතෙය්‍යං කාරණං වදෙය්‍ය. භගවතො ධර්මානකාලෙ රාජගහනගරෙ අට්ඨාරස මහාවිහාරා එකසීමාව ධම්මසෙනාපතිසාරිපුත්තත්ථෙරෙන සම්මතාති. සිහළදීපෙ මහාවිහාරසීමා අනුරාධපුරං අත්තොකත්වා පවත්තා මහාමහින්දත්ථෙරෙන සම්මතාති ච පකරණෙසු දිස්සති, න තථා ඉමස්මිං නාම දෙසෙ ද්වියොජනිකා වා තියොජනිකා වා සීමා අසුකෙන හික්ඛුනා සම්මතාති දිස්සති. ඉමස්මිඤ්ච මරම්මදෙසෙ තාදිසානං සීමානං නත්ථිභාවො උපපරික්ඛිත්වා ජානිතබ්බො. තථා හි අනෙකසතඅනෙකසහස්සවස්සකාලතො උප්පන්නා ඛද්ධසීමා පාසාණච්ඡන්තිත්තෙන සහ තස්මිං තස්මිං පදෙසෙ දිස්සන්ති. අරිමද්දනපුරෙ ච අනුරුද්ධමහාරාජෙන සම්මන්තාපිතා ද්වාසට්ඨයාධිකසතහත්ථායාමා සත්තවත්තාලිසාධිකසතහත්ථවිත්ථාරා මහාසීමා නිමිත්තෙන සහ දිස්සති. රතනපුරනගරෙ ච නරපතිජෙය්‍යසුරමහාරාජකාලෙ අට්ඨසත්තනාධිකවතුසතකලියුගෙ සම්මන්තිතා සීමා පාසාණලෙඛාය සද්ධිං දිස්සති. යදි තියොජනපරමාදිමහාසීමායො අත්ථි, පොරාණාවරියා නවං නවං ඛද්ධසීමං න ඛන්ධෙය්‍යං, අථ ච පන ඛන්ධන්ති, තාසු ච නවසීමාසු උපසම්පදාදිසඬ්ඝකම්මං කරොන්ති, තතො එව ච ගණනපට්මතික්කන්තා හික්ඛු පරම්පරතො වඩ්ඪෙන්නා යාවජ්ජතනා සාසනං පතිට්ඨපෙන්නි. ඉමිනා ච කාරණෙන ඉමස්මිං පදෙසෙ තියොජනා සීමායො නත්ථිති විඤ්ඤායති.

අථ වා “විහාරපරික්ඛෙපස්ස අත්තො ච බහි ච සමන්තා ලෙඬ්ඬපාතෙ”ති විහාරපරික්ඛෙපස්ස අත්තො ච විහාරුපචාරභූතෙ බහි ලෙඬ්ඬපාතෙ ච යානෙයෙව සීමාසමුහනනස්ස විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.144) චුත්තත්තාපි තාදිසා මහාසීමායො නත්ථිති විඤ්ඤායති. යදි අත්ථි, සීමාසමුහනනං පකරණාවරියා න කථෙය්‍යං. කථෙන්නාපි සමන්තා තියොජනං යානං සොධෙත්වා සීමාසමුහනනං

කරෙය්‍යං, තථා පන අකටේත්වා විහාරවිහාරූපවාරෙසුයෙව සීමාසමුහනනස්ස කථිතත්තා තියොජනිකාදියො මහාසීමායො නත්ථිති විඤ්ඤායති.

අථ වා “ඛණ්ඩසීමං පන ජානන්තා අවිජ්ජවාසං අජානන්තාපි සමුහනිතුඤ්ඤේව ඛන්ධිතුඤ්ඤේව සක්ඛිස්සන්ති” ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 144) වචනතොපි තෙසු තෙසු ජනපදෙසු තියොජනිකාදිකායො මහාසීමායො නත්ථිති විඤ්ඤායති. කථං? යදි තාදිසා සීමායො අත්ථි, සකලමිපි තං සීමං අසොධෙත්වා සීමාසමුහනනං අට්ඨකථාවරියා න කටෙය්‍යං, අථ ව පන ඛණ්ඩසීමං ජානන්තා අවිජ්ජවාසං අජානන්තාපි සීමං සමුහනිතුං ඛන්ධිතුඤ්ඤේව සමත්ථභාවං කටෙන්නි, සා කථා ඛන්ධසීමාය සීමන්තරිකන්තරිතමත්තා හුත්වා තස්මිං ගාමක්ඛෙත්තෙ අවිජ්ජවාසසීමා භවෙය්‍ය, තස්මා තස්මිං යානෙ යත්වා සමුහනිතුං සමත්ථභාවෙන අට්ඨකථාවරියෙහි කථියති, න නානාගාමක්ඛෙත්තානි අවත්ථරිත්වා සම්මතාය තියොජනිකාදිභෙදාය සීමාය අඤ්ඤෙසු ගාමක්ඛෙත්තෙසු අඤ්ඤෙසු භික්ඛුසු සන්තෙසුපි සමුහනිතුං සමත්ථභාවෙන, තෙන ඤායති “න සබ්බෙසු යානෙසු තියොජනිකාදිභෙදායො මහාසීමායො න සන්ති” ති. ඊදිසානි කාරණානි භගවතො ආණං ගරුං කරොන්තෙහි විනයත්ථවිදුහි විනයධරෙහි පුනථපුනං වින්තෙතබ්බානි උපපරික්ඛිතබ්බානි, ඉතො අඤ්ඤානිපි කාරණානි ගවෙසිතබ්බානීති.

ඉතො පරමිපි “සචෙ අඤ්ඤානිපි ගාමක්ඛෙත්තානි අන්තොකාතුකාමා, තෙසු ගාමෙසු යෙ භික්ඛු වසන්ති, තෙහිපි ආගන්තබ්බ” න්තිආදිවචනතො (මහාව. අට්ඨ. 138) එකස්මිංයෙව ගාමක්ඛෙත්තෙ සීමං න ඛන්ධන්ති, අථ ඛො අඤ්ඤානිපි ගාමක්ඛෙත්තානි අන්තොකරිත්වාපි ඛන්ධන්ති, තස්මා ඉදානි සම්මන්තිතබ්බාය සීමාය නිස්සයභූතං පකතිගාමක්ඛෙත්තං වා විසුංගාමක්ඛෙත්තං වා සොධිතන්ති මනසි න කාතබ්බං. කඬ්ඛවිජෙදනත්ථං සීමාසමුහනනකම්මවාචාභණ්ණසමයෙ තෙන ගාමක්ඛෙත්තෙන සම්බන්ධෙසු අඤ්ඤෙසු ගාමක්ඛෙත්තෙසු වසන්තෙ භික්ඛුපි යාවිත්වා තතො ගාමක්ඛෙත්තතො බහි දුරෙ වාසාපෙතබ්බා. එවඤ්ඤි කරොන්තෙ අඤ්ඤානි ගාමක්ඛෙත්තානි අන්තොකරිත්වා පොරාණසීමාය විජ්ජමානායපි තෙ වග්ගං කාතුං න සක්කොන්ති. තතො සීමාසමුහනනකම්මවාචා සම්පජ්ජති, තස්මා එවරූපො සුබ්බමො නිපුණො අත්ථො විනයධරෙහි වින්තෙතබ්බො. එවං සීමාසමුහනනවිධානෙන සීමාය සීමං සම්භින්දන්තෙන සම්මතා, සීමාය සීමං අජ්ඣොත්ථරන්තෙන සම්මතානි වුත්තෙහි ද්විති විපත්තිදොසෙහි මුත්තා හොති.

තතො “අතිබුද්දිකා අතිමහන්ති” ති (පරි. 486) වුත්තෙහි විපත්තිදොසෙහි විමුච්චනත්ථං සීමාය පමාණං ජානිතබ්බං. කථං? සීමා නාම එකවිසතියා භික්ඛුනං නිසීදිතුං අප්පහොන්තෙ සති අතිබුද්දිකා නාම හොති, සම්මතාපි සීමා න හොති. තියොජනතො පරං කෙසග්ගමත්තමිපි යානං අන්තො කරොන්තෙ සති අතිමහති නාම හොති, සම්මතාපි සීමා න හොති, තස්මා එකවිසතියා භික්ඛුනං නිසීදනප්පහොනකතො පට්ඨාය තියොජනං අනතික්කමිත්වා යත්ථ යං පමාණං සඬ්ඝො ඉච්ඡති, තත්ථ තං පමාණං කත්වා සීමා සම්මන්තිතබ්බා. කථං විඤ්ඤායතීති

වෙ? “තත්ථ අතිවුද්දිකා නාම යත්ථ එකවිසති භික්ඛු නිසිදිතුං න සක්කොන්ති. අතිමහන්ති නාම අන්තමසො කෙසග්ගමත්තෙනපි තියොජනං අතික්කමිත්වා සම්මතා” ති කඩ්ඛාවිතරණියං (කඩ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) වචනතො විඤ්ඤායති. එවං සීමාය පමාණග්ගහණෙන “අතිවුද්දිකා අතිමහන්ති” ති වුත්තෙහි ද්විති දොසෙහි මුත්තා හොති.

තතො “ඛණ්ඩනිමිත්තා ඡායානිමිත්තා අනිමිත්තා” ති (පරි. 486) වුත්තෙහි තීහි විපත්තිදොසෙහි විමුච්චනත්ථං නිමිත්තකිත්තනං කාතබ්බං, තත්ථ අසම්බන්ධකිත්තනෙන නිමිත්තා සීමා ඛණ්ඩනිමිත්තා නාම. කථං? සීමාය වතුසු දිසාසු ධ්වනිනිමිත්තෙසු පුරත්ථිමදිසාය නිමිත්තං කිත්තෙත්වා අනුක්කමෙන දක්ඛිණපච්ඡිමඋත්තරදිසාසු නිමිත්තානි කිත්තෙත්වා පුන පුරත්ථිමදිසාය නිමිත්තං කිත්තෙත්වං, එවං කතෙ අඛණ්ඩනිමිත්තා නාම හොති. යදි පන පුරත්ථිමදිසාය නිමිත්තං කිත්තෙත්වා අනුක්කමෙන දක්ඛිණපච්ඡිමඋත්තරදිසාසු නිමිත්තානි කිත්තෙත්වා යපෙති, පුන පුරත්ථිමදිසාය නිමිත්තං න කිත්තෙති, එවං ඛණ්ඩනිමිත්තා නාම හොති. අපරාපි ඛණ්ඩනිමිත්තා නාම යා අනිමිත්තපගපාසාණං වා බහිසාරරුක්ඛං වා බාණුකං වා පංසුපුඤ්ජං වා අන්තරා එකං නිමිත්තං කත්වා සම්මතා. පබ්බතවිජායාදිසු යං කිඤ්ච ඡායං නිමිත්තං කත්වා සම්මතා ඡායානිමිත්තා නාම. සබ්බෙසො නිමිත්තං අකිත්තෙත්වා සම්මතා අනිමිත්තා නාම. ඉමෙහි තීහි දොසෙහි විමුච්චනත්ථාය නිමිත්තකිත්තනං කාතබ්බං.

කථං? කම්මවාචාය පොරාණසීමාසමුහනනං කත්වා පරිසුද්ධාය කෙවලාය ගාමසීමාය සඬ්ඝෙන යථාජ්ඣාසයං ගතිනප්පමාණස්ස සීමමණ්ඩලස්ස වතුසු වා දිසාසු අට්ඨසු වා දිසාසු නිමිත්තපගෙ හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදෙන ද්වත්තිංසපලගුලපිණ්ඩප්පමාණෙ, උක්කට්ඨපරිච්ඡෙදෙන හත්ථිප්පමාණතො උනප්පමාණෙ පාසාණෙ යපෙත්වා නිමිත්තානං අන්තො යිතෙන කම්මවාචාපායකෙන විනයධරෙන “පුරත්ථිමාය දිසාය කිං නිමිත්ත” න්ති පුච්ඡිතබ්බං. අඤ්ඤෙන “පාසාණො, හන්තෙ” ති වත්තබ්බං. පුන විනයධරෙන “එසො පාසාණො නිමිත්ත” න්ති වත්වා කිත්තෙත්වං. ඉමිනා නයෙන සීමමණ්ඩලං පදක්ඛිණං කරොන්තෙන “පුරත්ථිමාය අනුදිසාය, දක්ඛිණාය දිසාය, දක්ඛිණාය අනුදිසාය, පච්ඡිමාය දිසාය, පච්ඡිමාය අනුදිසාය, උත්තරාය දිසාය, උත්තරාය අනුදිසාය කිං නිමිත්තං? පාසාණො, හන්තෙ. එසො පාසාණො නිමිත්ත” න්ති කිත්තෙත්වා පුන “පුරත්ථිමාය දිසාය කිං නිමිත්තං? පාසාණො, හන්තෙ. එසො පාසාණො නිමිත්ත” න්ති කිත්තෙත්වා නිට්ඨපෙතබ්බං. වුත්තඤ්චි කඩ්ඛාවිතරණියං (කඩ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) “ඛණ්ඩනිමිත්තා නාම අසට්ඨනිමිත්තා වුච්චති” තිආදි. එවං නිමිත්තකිත්තනෙන “ඛණ්ඩනිමිත්තා ඡායානිමිත්තා අනිමිත්තා” ති වුත්තෙහි තීහි විපත්තිදොසෙහි විමුත්තා හොති.

තතො පරං “බහිසීමෙ යිතසම්මතා” ති (පරි. 486) වුත්තවිපත්තිදොසතො විමුච්චනත්ථං සීමාසම්මුතිකම්මවාචාපායකාලෙ සඬ්ඝස්ස යිතට්ඨානං ඡානිතබ්බං. කථං? යදි නිමිත්තානි කිත්තෙත්වා සඬ්ඝො නිමිත්තානං බහි යත්වා කම්මවාචාය

සීමං සම්මන්ත්තති, ඛනිසීමෙ යිතසම්මතා නාම හොති, සීමා න හොති, තස්මා නිමිත්තානි කිත්තෙන්වා සඨසෙන නිමිත්තානං අන්තො යත්වා කම්මවාටාය සීමා සම්මන්ත්තති. වුත්තඤ්ඤො කඨබ්බාචිතරණියං ‘ඛනිසීමෙ යිතසම්මතා නාම නිමිත්තානි කිත්තෙන්වා නිමිත්තානං ඛනි යිතෙන සම්මතා’ති. එවං සීමාසම්මන්ත්තනට්ඨානනියමෙන ‘ඛනිසීමෙ යිතසම්මතා’ති (පරි. 486) වුත්තවිපත්තිදොසනො මුත්තා හොති.

තතො පරං ‘නදියං සම්මතා, සමුද්දෙ සම්මතා, ජාතස්සරෙ සම්මතා’ති (පරි. 486) වුත්තෙහි තීහි විපත්තිදොසෙහි ව විමුච්චනත්ථං එවං මනසි කාතබ්බං – ‘සබ්බා, හික්ඛවෙ, නදී අසීමා, සබ්බො සමුද්දො අසීමො, සබ්බො ජාතස්සරො අසීමො’ති (මහාව. 147) භගවතා වචනතො නදීසමුද්දජාතස්සරෙසු සම්මතා සීමා න හොති, පොරාණසීමවිගතාය සුද්ධාය ගාමසීමාය සම්මතා එව සීමා හොති, තස්මා ගාමසීමායමෙව ඛද්ධසීමා සම්මන්ත්තති, න නදීආදීසුති. වුත්තඤ්ඤි කඨබ්බාචිතරණියං (කඨබ්බා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) ‘නදියා සමුද්දෙ ජාතස්සරෙ සම්මතා නාම එතෙසු නදීආදීසු සම්මතා’තිආදි. එත්තාවතා ‘අයං සීමා අතිවුද්දිකා, අතිමහන්තී, ඛණ්ඩනිමිත්තා, ඡායානිමිත්තා, අනිමිත්තා, ඛනිසීමෙ යිතසම්මතා, නදියං සම්මතා, සමුද්දෙ සම්මතා, ජාතස්සරෙ සම්මතා, සීමාය සීමං සම්මන්දන්තෙන සම්මතා, සීමාය සීමං අජ්ඣාත්ථරන්තෙන සම්මතා’ති (පරි. 486) වුත්තෙහි එකාදසහි දොසෙහි විමුත්තා හුත්වා ‘අබ්භා මහිකා ධුමො රජො රාහු’ති වුත්තෙහි පඤ්චහි උපක්කිලෙසෙහි මුත්තං වන්දමණ්ඩලං විය, සූරියමණ්ඩලං විය ව සුපරිසුද්ධා හොති.

තිවිධසම්පත්ති නාම නිමිත්තසම්පත්තිපරිසසම්පත්තිකම්මවාටාසම්පත්තියො. තාසු ‘පබ්බතනිමිත්තං පාසාණනිමිත්තං වනනිමිත්තං රුක්ඛනිමිත්තං මග්ගනිමිත්තං වම්මිකනිමිත්තං නදීනිමිත්තං උදකනිමිත්තං’න්ති (මහාව. 138) වුත්තෙසු අට්ඨසු නිමිත්තෙසු තස්සං තස්සං දිසායං යථාලද්ධානි නිමිත්තානි කිත්තෙන්වා සම්මන්ත්තති. වුත්තඤ්ඤි කඨබ්බාචිතරණියං (කඨබ්බා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) ‘පුරත්ථීමාය දිසාය කිංනිමිත්තං? පාසාණො, හන්තෙ. එසො පාසාණො නිමිත්තන්තිආදිනා නයෙන කිත්තෙන්වා සම්මතා’ති. තෙසු ව අට්ඨසු නිමිත්තෙසු රුක්ඛනිමිත්තාදීනං යථාජ්ඣාසයට්ඨානෙසු දුල්ලභභාවතො වඩ්ඪිත්වා ද්විත්තං ඛද්ධසීමානං සඨකරකරණතො ව පාසාණනිමිත්තස්ස පන තථා සඨකරකරණභාවතො යථිච්ඡිතට්ඨානං ආහරිත්වා යථෙතො සුකරභාවතො ව සීමං ඛන්ධන්තෙහි හික්ඛුහි සීමමණ්ඩලස්ස සමන්තා නිමිත්තූපගා පාසාණා යථෙතබ්බා. තෙන වුත්තං මහාවග්ගට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 138) ‘තං ඛන්ධන්තෙහි සමන්තා නිමිත්තූපගා පාසාණා යථෙතබ්බා’ති. විමතිවිනොදනියඤ්ච (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.138) ‘නිමිත්තූපගා පාසාණා යථෙතබ්බාති ඉදං යථාරුචිතට්ඨානෙ රුක්ඛනිමිත්තාදීනං දුල්ලභතායා’තිආදි. එත්තාවතා නිමිත්තසම්පත්තිසඨබ්බානං පට්ඨගං සුපපන්නං හොති.

තතො සීමාසම්මුතිකරණත්ථං සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡේදෙන චත්තාරො භික්ඛු සන්තිපතිත්වා යාවතා තස්මිං ගාමෙ බද්ධසීමං වා නදීසමුද්දජාතස්සරෙ වා අනොක්කමිත්වා යීතා භික්ඛු සන්ති, සබ්බෙ තෙ හත්ථපාසෙ වා කත්වා ඡන්දං වා ආහරිත්වා යා සීමා සම්මතා, සා පරිසසම්පත්තිසුත්තා නාම භොති. තෙන චුත්තං කඬ්ඛාවිතරණියං (කඬ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) ‘‘පරිසසම්පත්තිසුත්තා නාම සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡේදෙන චතුභි භික්ඛුභි සන්තිපතිත්වා’’තිආදි. අප්ඨං සීමං බන්ධන්තා භික්ඛු සාමන්තවිහාරෙසු වසන්තෙ භික්ඛු තස්ස තස්ස විහාරස්ස සීමාපරිච්ඡේදං පුච්ඡිත්වා යෙ බද්ධසීමවිහාරා, තෙසං සීමාය සීමන්තරිකං යපෙත්වා, යෙ අබද්ධසීමවිහාරා, තෙසං සීමාය උපචාරං යපෙත්වා දිසාවාරිකභික්ඛුනං නිස්සඤ්චාරසමයෙ යදි එකස්මිංයෙව ගාමක්ඛෙත්තෙ සීමං බන්ධිතුකාමා, තස්මිං යෙ භික්ඛු බද්ධසීමවිහාරා, තෙසං පෙසෙතබ්බං ‘‘අජ්ජ මයං සීමං බන්ධිස්සාම, තුම්හෙ සකසකසීමාපරිච්ඡේදතො මා නික්ඛමාමා’’ති. යෙ අබද්ධසීමවිහාරා, තෙ සබ්බෙ එකජ්ඣං සන්තිපාතාපෙතබ්බා, ඡන්දාරහානං ඡන්දො ආහරිතබ්බො.

යදි අඤ්ඤං ගාමක්ඛෙත්තමිපි අන්තොක්කතුකාමා, තත්ථ නිවාසිනො භික්ඛු සමානසංවාසකසීමාසම්මන්තනකාලෙ ආගන්තුමිපි අනාගන්තුමිපි වට්ටන්ති. අවිජ්ජවාසසීමාසම්මන්තනකාලෙ පන අන්තොනිමිත්තගතෙහි භික්ඛුභි ආගන්තබ්බං, අනාගච්ඡන්තානං ඡන්දො ආහරිතබ්බො. චුත්තඤ්ඤෙන සමන්තපාසාදිකායං (මහාව. අට්ඨ. 138) ‘‘තං බන්ධිතුකාමෙහි සාමන්තවිහාරෙසු භික්ඛු’’තිආදි. එවං භික්ඛුසු සන්තිපතිතෙසු ඡන්දාරහානං ඡන්දෙ ආහට්ඨෙ තෙසු තෙසු මග්ගෙසු නදිතිත්ථගාමද්වාරාදීසු ච ආගන්තුකභික්ඛුනං සීසං සීසං හත්ථපාසානගන්තස්ස ඛෙසිමකරණත්ථස්ස ආරාමිකසාමණෙරෙ යපෙත්වා හෙරිසඤ්ඤං වා සඬ්ඛසඤ්ඤං වා කාරාපෙත්වා නිමිත්තකිත්තනානන්තරං චුත්තාය ‘‘සුඤ්ඤාමෙ, හන්තෙ සඬ්ඛෙසා’’තිආදිකාය (මහාව. 139) කම්මවාචාය සීමා බන්ධිතබ්බො. චුත්තඤ්ඤි අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 138) ‘‘එවං සන්තිපතිතෙසු පන භික්ඛුසු’’තිආදි. එත්තාවතා පරිසසම්පත්තිසබ්බානං දුතියඬ්ගං සුපපන්නං භොති.

තතො පරං කම්මවාචාපායසමයෙ ‘‘සීමං, භික්ඛවෙ, සම්මන්තන්තෙන පයමං සමානසංවාසකසීමා සම්මන්තිතබ්බො, පච්ඡා තිථිවරෙන අවිජ්ජවාසො සම්මන්තිතබ්බො’’ති (මහාව. 144) වචනතො පයමං සමානසංවාසකසීමා සම්මන්තිතබ්බො, පච්ඡා අවිජ්ජවාසසීමා සම්මන්තිතබ්බො, සමානසංවාසකකම්මවාචාපරියොසානෙයෙව නිමිත්තානි ඛෙ කත්වා නිමිත්තානං අන්තොපමාණෙනෙව සමානසංවාසකසීමා චතුනභ්‍රතාධිකද්විලක්ඛයොජනපුට්ඨං මහාපථවිං විනිවිජ්ඣිත්වා පථවිසන්ධාරකඋදකං පරියන්තං කත්වා ගතා. තෙන චුත්තං සමන්තපාසාදිකායං ‘‘කම්මවාචාපරියොසානෙයෙව...පෙ.... ගතා භොති’’ති. අවිජ්ජවාසකම්මවාචාපරියොසානෙ අවිජ්ජවාසසීමා යදි අන්තොසීමාය ගාමො අත්ථි, ගාමඤ්ච ගාමුපචාරඤ්ච මුඤ්චිත්වා සමානසංවාසකසීමාය ගතපරිච්ඡේදෙනෙව ගතා. ඉති තිථිවරෙන අවිජ්ජවාසසීමා ගාමඤ්ච ගාමුපචාරඤ්ච න අචත්ථරති, සමානසංවාසකසීමාව අචත්ථරති, සමානසංවාසකසීමා අත්තනො ධම්මතාය ගච්ඡති. අවිජ්ජවාසසීමා පන යත්ථ සමානසංවාසකසීමා, තත්ථෙව ගච්ඡති.

තෙන වුත්තං සමන්තපාසාදිකායං “ඉති භික්ඛූනං අවිජ්ජවාසසීමා...පෙ....
ගච්ඡති”ති. තස්මා –

“සුඤ්ඤානං මෙ, භන්තෙ සඤ්ඤා, යාවතා සමන්තා නිමිත්තා කිත්තිතා. යදි
සඤ්ඤා පත්තකල්ලං, සඤ්ඤා එතෙහි නිමිත්තෙහි සීමං සම්මන්තෙයා
සමානසංවාසං එකුපොසං, එසා ඤාති.

“සුඤ්ඤානං මෙ, භන්තෙ සඤ්ඤා, යාවතා සමන්තා නිමිත්තා කිත්තිතා,
සඤ්ඤා එතෙහි නිමිත්තෙහි සීමං සම්මන්තා සමානසංවාසං එකුපොසං.
යස්සායස්මතො ඛමති එතෙහි නිමිත්තෙහි සීමාය සම්මුති සමානසංවාසාය
එකුපොසං, සො තුණ්හස්ස. යස්ස නක්ඛමති, සො භාසෙයා. සම්මතා සා
සීමා සඤ්ඤානං එතෙහි නිමිත්තෙහි සමානසංවාසා එකුපොසං, ඛමති
සඤ්ඤා, තස්මා තුණ්හි. එවමෙතං ධාරයාමි”ති (මහාව. 139).

එසා සමානසංවාසකම්මවාටා,

“සුඤ්ඤානං මෙ, භන්තෙ සඤ්ඤා, යා සා සඤ්ඤානං සීමා සම්මතා
සමානසංවාසා එකුපොසං. යදි සඤ්ඤා පත්තකල්ලං, සඤ්ඤා තං සීමං
තිව්වරෙන අවිජ්ජවාසං සම්මන්තෙයා යපෙත්වා ගාමඤ්ඤං ගාමුපචාරඤ්ඤං,
එසා ඤාති.

“සුඤ්ඤානං මෙ, භන්තෙ සඤ්ඤා, යා සා සඤ්ඤානං සීමා සම්මතා
සමානසංවාසා එකුපොසං. සඤ්ඤා තං සීමං තිව්වරෙන අවිජ්ජවාසං
සම්මන්තා යපෙත්වා ගාමඤ්ඤං ගාමුපචාරඤ්ඤං. යස්සායස්මතො ඛමති
එතිස්සා සීමාය තිව්වරෙන අවිජ්ජවාසසම්මුති යපෙත්වා ගාමඤ්ඤං
ගාමුපචාරඤ්ඤං, සො තුණ්හස්ස. යස්ස නක්ඛමති, සො භාසෙයා. සම්මතා සා
සීමා සඤ්ඤානං තිව්වරෙන අවිජ්ජවාසා යපෙත්වා ගාමඤ්ඤං ගාමුපචාරඤ්ඤං,
ඛමති සඤ්ඤා, තස්මා තුණ්හි. එවමෙතං ධාරයාමි”ති (මහාව. 144).

එසා අවිජ්ජවාසකම්මවාටා ඤාතිදොසඅනුස්සාවනාදොසෙ අනුට්ඨපෙත්වා සුට්ඨ
භණ්ණිබ්බා. එත්තාවතා කම්මවාටාසම්පත්තිසංඛාරං තතියංගං සුපපන්නං හොති.

එවමයං සීමා අන්තො මණ්ඩපිමානං ඛති රජතපරික්ඛිත්තං

විමානසාමිකදෙවපුත්තොති ඉමෙහි තිහි අභිගෙහි සම්පන්නං චන්දමණ්ඩලං විය,
අන්තො කතකවිමානං ඛති එලිකපරික්ඛිත්තං විමානසාමිකදෙවපුත්තොති ඉමෙහි
තිහි අභිගෙහි සම්පන්නං සූරියමණ්ඩලං විය ච
නිමිත්තසම්පත්තිපරිසසම්පත්තිකම්මවාටාසම්පත්තිසංඛාරානෙහි තිහි අභිගෙහි
සම්පන්නා හුත්වා අතිවිය සොහති විරොචති, ජිනසාසනස්ස විරට්ඨිතිකාරණභූතා
හුත්වා තිට්ඨති දට්ඨති. වුත්තඤ්ඤං උපොසංචක්ඛන්ධකපාළියං “සීමං,
භික්ඛවෙ, සම්මන්තන්තෙන පයමං සමානසංවාසකසීමා සම්මන්තිතබ්බා”තිආදි.

“නිමිත්තෙන නිමිත්තං සම්බන්ධිත්වා” ති එත්ථ පන පුබ්බෙ චුත්තනයෙනෙව පුරත්ථිමදිසතො පටියාය පදක්ඛිණං කත්වා සබ්බනිමිත්තානි කිත්තෙන්වා උත්තරානුදිසං පත්වා තත්ථෙව අට්ඨපෙත්වා පුබ්බෙ කිත්තිතං පුරත්ථිමදිසාය නිමිත්තං පුන කිත්තෙන්වා සම්මතාති අත්ථො. එවං සම්මතා අයං සීමා එකාදසහි විපත්තිහි මුත්තා, තිහි සම්පත්තිහි සමන්තාගතා හුත්වා සබ්බාකාරසම්පන්නා පඤ්චවස්සසහස්සපරිමාණකාලං අපරිමාණං භික්ඛූනං අපලොකනාදිවතුබ්බිධකම්මකරණට්ඨානභූතා බද්ධසීමා හොතිති දට්ඨබ්බො.

යදි පන සංඝඛිසීමං මහාසීමං බන්ධිතුකාමා, පුබ්බෙ චුත්තනයෙන සුට්ඨු සොධෙත්වා සමුහනිතපොරාණසීමාය කෙවලාය පකතිගාමසීමාය වා විසුංගාමසීමාය වා බන්ධිතබ්බො, තාසු ව ද්විසු සීමාසුපබ්බජ්ජපසම්පදාදීනං සඬ්ඝකම්මානං සුබ්බකරණත්ථං සීමා පයමං බන්ධිතබ්බො, තං පන බන්ධන්තෙහි වත්තං ජානිතබ්බං. සථෙ හි බොධිචෙතියහත්තසාලාදීනි සබ්බවත්ථුනි පතිට්ඨාපෙත්වා කතවිහාරෙ බන්ධන්ති, විහාරමජ්ඣෙ බහුතං සමොසරණට්ඨානෙ අබන්ධිත්වා විහාරපච්චන්තෙ විචිත්තොකාසෙ බන්ධිතබ්බො. අකතවිහාරෙ බන්ධන්තෙහි බොධිචෙතියාදීනං සබ්බවත්ථුනං පතිට්ඨානං සල්ලක්ඛෙත්වා යථා පතිට්ඨිතෙසු වත්ථුසු විහාරපච්චන්තෙ විචිත්තොකාසෙ හොති, එවං බන්ධිතබ්බො. තථා හි චුත්තං සමන්තපාසාදිකායං (මහාව. අට්ඨ. 138) “ඉමං පන සමානසංවාසකසීමං සම්මන්තන්තෙහි” තිආදි.

කිත්තකප්පමාණා පන ඝණඛිසීමා බන්ධිතබ්බොති? හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදෙන සථෙ එකච්ඡති භික්ඛු ගණ්හාති, වට්ටති, තතො ඔරං න වට්ටති. පරං භික්ඛුසහස්සං ගණ්හන්තිපි වට්ටති. චුත්තඤ්ඤි අට්ඨකථායං (මහාව. 138) “සා හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදෙනා” තිආදි. එකච්ඡති භික්ඛුනි ව නිසින්තො සන්ධාය චුත්තං, ඉදඤ්ච අබ්භානකරණකාලෙ කම්මාරහභික්ඛූනා සද්ධිං විසතිගණස්ස සඬ්ඝස්ස නිසිදනප්පහොනකත්ථං චුත්තං. චුත්තඤ්ඤි විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.138) “එකච්ඡති භික්ඛු” තිආදි. තං ඝණඛිසීමං බන්ධන්තෙහි භික්ඛූහි සීමමාලකස්ස සමන්තා නිමිත්තුපගා පාසාණා යපෙතබ්බො. අන්තොඝණඛිසීමායමෙව යත්වා ඝණඛිසීමා බන්ධිතබ්බො. “එසො පාසාණො නිමිත්ත” නති එවං නිමිත්තානි කිත්තෙන්වා කම්මවාටාය සීමා බන්ධිතබ්බො, තස්සායෙව සීමාය දළ්භිකම්මත්ථං අවිජ්ජවාසකම්මවාටා කාතබ්බො. චුත්තඤ්ඤි අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 138) “තං බන්ධන්තෙහි” තිආදි. එවං ඝණඛිසීමං සම්මන්තිත්වා බහි සිමන්තරිකපාසාණා යපෙතබ්බො. සිමන්තරිකා පච්ඡිමකොටියා එකරතනප්පමාණා වට්ටති, විදන්ථිජ්ජමාණාපි චතුරඤ්ඤප්පමාණාපි වට්ටති. සථෙ පන විහාරො මහා හොති, ද්වෙපි තිස්සොපි තතුත්තරිපි ඝණඛිසීමායො බන්ධිතබ්බො. චුත්තඤ්ඤි අට්ඨකථායං “සීමං සම්මන්තිත්වා” තිආදි.

එවං ඝණඛිසීමං සම්මන්තිත්වා මහාසීමාසම්මුතිකාලෙ ඝණඛිසීමතො නික්ඛමිත්වා මහාසීමාය යත්වා සමන්තා අනුපරියායන්තෙහි සිමන්තරිකපාසාණා කිත්තෙන්වා, තතො අවසෙසනිමිත්තානි කිත්තෙන්වා හත්ථපාසං අවිජ්ජන්තෙහි

කම්මවාටාය සමානසංවාසකසීම සම්මන්ත්තිත්වා තස්ස දළ්භිකම්මත්ථං
 අවිජ්ජවාසකම්මවාටාපි කාතබ්බා. තථා හි චූත්තං අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 138)
 “එවං ඛණ්ඩසීම සම්මන්ත්තිත්වා” තිආදි.

“සමන්තා අනුපරියායන්තෙහි සීමන්තරිකපාසාණා කිත්තෙතබ්බා” ති චූත්තං.
 කථං කිත්තෙතබ්බාති? දක්ඛිණතො අනුපරියායන්තෙනෙව කිත්තෙතබ්බා. තථා හි
 ඛණ්ඩසීමතො පච්ඡිමාය දිසාය පුරත්ථාහිමුඛෙන යත්වා “පුරත්ථිමාය දිසාය කිං
 නිමිත්ත” න්ති තත්ථ සබ්බානි නිමිත්තානි අනුක්කමෙන කිත්තෙත්වා තථා
 උත්තරාය දිසාය දක්ඛිණාහිමුඛෙන යත්වා “දක්ඛිණාය දිසාය කිං නිමිත්ත” න්ති
 අනුක්කමෙන කිත්තෙත්වා තථා පුරත්ථිමාය දිසාය පච්ඡිමාහිමුඛෙන යත්වා
 “පච්ඡිමාය දිසාය කිං නිමිත්ත” න්ති අනුක්කමෙන කිත්තෙත්වා තථා දක්ඛිණාය
 දිසාය උත්තරාහිමුඛෙන යත්වා “උත්තරාය දිසාය කිං නිමිත්ත” න්ති තත්ථ සබ්බානි
 නිමිත්තානි අනුක්කමෙන කිත්තෙත්වා පුන පච්ඡිමාය දිසාය පුරත්ථාහිමුඛෙන යත්වා
 පුරිමං කිත්තිතං චූත්තනයෙනෙව පුන කිත්තෙතබ්බං. එවං ඛණ්ඩසීමානං
 සීමන්තරිකපාසාණා පච්චෙකං කිත්තෙතබ්බා, තතො පච්ඡා අවසෙසනිමිත්තානීති
 මහාසීමාය බාහිරබන්ධනෙසු නිමිත්තානි. එවං සීමන්තරිකපාසාණා මහාසීමාය
 අන්තො නිමිත්තානි භොන්ති ද්විත්තං සීමානං සඛිකරදොසාපගමනත්ථං
 සීමන්තරිකපාසාණානං යපෙතබ්බත්තා. එවං සමන්තා අනුපරියායන්තෙන
 සීමන්තරිකපාසාණා කිත්තෙතබ්බා. තථාහි චූත්තං විමතිවිනොදනයං (වි. වි. ටී.
 මහාවග්ග 2.138) “සීමන්තරිකපාසාණානි සීමන්තරිකාය යපිතනිමිත්තපාසාණා, තෙ
 පන කිත්තෙත්තෙන පදක්ඛිණතො අනුපරියායන්තෙනෙව කිත්තෙතබ්බා” තිආදි.

කිං ඉමිනා අනුක්කමෙනෙව සීමා සම්මන්ත්තිතබ්බා, උදාහු අඤ්ඤෙතසි
 අනුක්කමෙන සම්මන්ත්තිතබ්බාති? සචෙ පන ඛණ්ඩසීමාය නිමිත්තානි කිත්තෙත්වා
 තතො සීමන්තරිකාය නිමිත්තානි කිත්තෙත්වා මහාසීමාය නිමිත්තානි කිත්තෙත්ති,
 එවං තිසු යානෙසු නිමිත්තානි කිත්තෙත්වා යං සීමං ඉච්ඡන්ති, තං පයමං බන්ධිතං
 වට්ටති. එවං සන්තෙපි යථාචූත්තනයෙන ඛණ්ඩසීමතොව පට්ඨාය බන්ධිතබ්බා.
 තථා හි චූත්තං අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 138) “සචෙ පන ඛණ්ඩසීමාය
 නිමිත්තානී” තිආදි. එවං ඛණ්ඩසීමමහාසීමබන්ධනෙන භික්ඛූනං කො ගුණොති චෙ?
 එවං බද්ධාසු පන සීමාසු ඛණ්ඩසීමාය ධීතා භික්ඛූ මහාසීමායං කම්මං කරොන්තානං
 භික්ඛූනං කම්මං න කොපෙන්නි, මහාසීමාය වා ධීතා ඛණ්ඩසීමාය කම්මං
 කරොන්තානං, සීමන්තරිකාය පන ධීතා උභින්නම්පි න කොපෙන්නි.
 ගාමක්ඛෙත්තෙ යත්වා කම්මං කරොන්තානං පන සීමන්තරිකාය ධීතා කොපෙන්නි.
 සීමන්තරිකා හි ගාමක්ඛෙත්තං භජති. තථා හි චූත්තං අට්ඨකථායං “එවං බද්ධාසු
 පන සීමාසු” තිආදි, එවං බද්ධසීමවිභාරෙසු වසන්තා භික්ඛූ තිච්චරාධිට්ඨානෙන
 අධිට්ඨිතෙහි තිච්චරෙහි විතා යථාරූපි වසිතං ලහන්ති. සචෙ පන ගාමො අත්ථි,
 ගාමගාමුපවාරෙසු න ලහතිති දට්ඨබ්බං.

ඉති විනයසඬ්ඛගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඬ්ඛකාරෙ

25. උපොසථපචාරණාවිනිවිඡයකථා

168. එවං සීමාවිනිවිඡයං කථෙත්වා ඉදානි උපොසථපචාරණාවිනිවිඡයං කථෙතුං “උපොසථපචාරණානි එත්ථ”ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ උපොසථසද්දො තාව –

“උද්දෙසෙ පාතිමොක්ඛස්ස, පණ්ණත්තියමුපොසංථා;
උපවාසෙ ච අට්ඨංගිගෙ, උපොසථදිනෙ සියා”ති. –

වචනතො පාතිමොක්ඛද්දෙසෙ පණ්ණත්තියං උපවාසෙ අට්ඨංගිගසීලෙ උපොසථදිනෙ ච වත්තති. තථා හෙස “ආයාමාචුසො කජ්ජින උපොසථං ගම්ඝ්ඝාමා”තිආදීසු (දී. නි. අට්ඨ. 1.150; ම. නි. අට්ඨ. 3.85) පාතිමොක්ඛද්දෙසෙ ආගතො, “උපොසංථො නාම නාගරාජා”තිආදීසු (දී. නි. 2.246) පණ්ණත්තියං, “සුද්ධස්ස වෙ සදා ඵෙග්ගු, සුද්ධස්ස උපොසංථො සදා”තිආදීසු (ම. නි. 1.79) උපවාසෙ, “එවං අට්ඨංගිගසමන්තාගතො ඛො, විසාඛෙ, උපොසංථො උපවුත්ථො”තිආදීසු (අ. නි. 8.43) අට්ඨංගිගසීලෙ. “න, හික්ඛවෙ, උපොසංථෙ සහික්ඛකාආවාසා අහික්ඛකො ආවාසො”තිආදීසු (පාචි. 1048) උපොසථදිනෙ වත්තති. “පාරිසුද්ධිඋපොසංථො අධිට්ඨානුපොසංථො”තිආදීසු පාරිසුද්ධිඅධිට්ඨානෙසුපි වත්තති. තෙ පන පාතිමොක්ඛද්දෙසෙ අන්තොගධානි කත්වා විසුං න චුත්තො. ඉධ පන පාතිමොක්ඛද්දෙසෙ උපොසථදිනෙ ච වත්තති. තත්ථ පාතිමොක්ඛද්දෙසෙ උපවසනං උපොසංථො, සීලෙන උපෙතා හුත්වා වසන්ත්‍යත්ථො. උපොසථදිනෙ උපවසන්ති එත්ථානි උපොසංථො, එතස්මිං දිවසෙ සීලෙන උපෙතා හුත්වා වසන්ත්තියත්ථො.

පචාරණා-සද්දො පන “පචාරණා පටික්ඛෙපෙ, කථිතාජ්ඣෙසනාය වා”ති අභිධානජ්ජපිකායං වචනතො පටික්ඛෙපෙ අජ්ඣෙසනෙ ච වත්තති. තත්ථ “යො පන හික්ඛු භුත්තාවී පචාරිතො අනතිරිත්තං බාදනීයං වා භොජනීයං වා බාදෙය්‍ය වා භුඤ්ජෙය්‍ය වා, පාවිත්තිය”න්තිආදීසු (පාචි. 238) පටික්ඛෙපෙ, “සඬ්ඝො පචාරෙය්‍යා”තිආදීසු (මහාව. 210) අජ්ඣෙසනෙ, “අජ්ජපචාරණා වාතුද්දසී”තිආදීසු (මහාව. අට්ඨ. 212) පචාරණාදිවසෙ. සො පන අජ්ඣෙසනදිවසොයෙවාති විසුං න චුත්තො. ඉධ පන අජ්ඣෙසනෙ වත්තති, තස්මා පචාරියතෙ පචාරණා, පකාරෙන ඉච්ඡීයතෙත්‍යත්ථො. ප-පුබ්බ වරධාතු චුරාදිගණිකායං.

එත්ථ ච කිඤ්චාපි පාළියං උපොසථක්ඛන්ධකානන්තරං වස්සුපනායිකක්ඛන්ධකො, තදනන්තරං පචාරණක්ඛන්ධකො සඬ්ඝිතො, තථාපි උපොසථපචාරණකම්මානං යෙභුයෙයන සමානත්තා යමකම්ම භූතත්තා මිස්සෙත්වා කථෙත්තො සුචිඤ්ඤෙය්‍යො භොති සල්ලහුකගන්ථො වාති මන්ත්වා ඛන්ධකද්වයසඬ්ගහිතං අත්ථං එකෙනෙව පරිච්ඡෙදෙන දස්සෙති ආචරියො. තත්ථ

වාතුද්දසිකො පන්නරසිකො සාමග්ගීඋපොසථාති දිවසවසෙන තයො උපොසථා හොන්තිති සම්බන්ධො. වතුද්දසියං නියුත්තො වාතුද්දසිකො, එවං පන්නරසිකො. සාමග්ගීඋපොසථො නාම සඨසසාමග්ගිකදිවසෙ කාතබ්බඋපොසථො.

හෙමන්තගිම්භවස්සානං තිණ්ණං උතුනන්ති එත්ථ හෙමන්තඋතු නාම අපරකත්තිකකාලපක්ඛස්ස පාටිපදනො පටියාය එග්ගුනපුණ්ණමපරියොසානා චත්තාරො මාසා. ගිම්භඋතු නාම එග්ගුනස්ස කාලපක්ඛපාටිපදනො පටියාය ආසාළ්භිපුණ්ණමපරියොසානා චත්තාරො මාසා. වස්සානඋතු නාම ආසාළ්භස්ස කාලපක්ඛපාටිපදනො පටියාය අපරකත්තිකපුණ්ණමපරියොසානා චත්තාරො මාසා. තතියසත්තමපක්ඛෙසු ද්වෙ ද්වෙ කත්වා ඡ වාතුද්දසිකාති හෙමන්තස්ස උතුනො තතියෙ ව සත්තමෙ ව පක්ඛෙ ද්වෙ වාතුද්දසිකා, මිගසිරමාසස්ස කාලපක්ඛෙ, මාසමාසස්ස කාලපක්ඛෙ වාති අත්ථො. එවං ගිම්භස්ස උතුනො තතියෙ විත්තමාසස්ස කාලපක්ඛෙ සත්තමෙ ජෙට්ඨමාසස්ස කාලපක්ඛෙ ව, වස්සානස්ස උතුනො තතියෙ සාවණස්ස කාලපක්ඛෙ ව සත්තමෙ අස්සයුජමාසස්ස කාලපක්ඛෙ වාති අත්ථො. සෙසා පන්නරසිකාති සෙසා අට්ඨාරස පන්නරසිකා.

හොති චෙත්ථ –

“කත්තිකස්ස ව කාලම්භා;
යාව එග්ගුනපුණ්ණමා;
හෙමන්තකාලොති විඤ්ඤෙයො;
අට්ඨ හොන්ති උපොසථා.

“එග්ගුනස්ස ව කාලම්භා;
යාව ආසාළ්භිපුණ්ණමා;
ගිම්භකාලොති විඤ්ඤෙයො;
අට්ඨ හොන්ති උපොසථා.

“ආසාළ්භස්ස ව කාලම්භා;
යාව කත්තිකපුණ්ණමා;
වස්සකාලොති විඤ්ඤෙයො;
අට්ඨ හොන්ති උපොසථා.

“උතුනං පන තිණ්ණන්තං, පක්ඛෙ තතියසත්තමෙ;
චතුද්දසොති පාතිමොක්ඛං, උද්දිසන්ති නයඤ්ඤුනො” ති. (කඨ්ඨා. අභි. ටී.
නිදානවණ්ණනා);

එවං එකසංවච්ඡරෙ චතුච්ඡති උපොසථාති එවං ඉමිනා වුත්තනයෙන හෙමන්තාදීනං තිණ්ණං උතුනං එකෙකස්මිං උතුම්භි පච්චෙකං අට්ඨඅට්ඨඋපොසථත්තා උතුත්තයසමොධානභූතෙ එකස්මිං සංවච්ඡරෙ චතුච්ඡති උපොසථා හොන්තිති අත්ථො. ඉදං තාව පකතිවාරිත්තන්ති ඉදං එකස්මිං සංවච්ඡරෙ ඡවාතුද්දසිකඅට්ඨාරසපන්නරසිකඋපොසථකරණං තාව පට්ඨං පකතියා සභාවෙන

වාරිත්තං කාතබ්බං කම්මං හොති, න බහුතරාවාසිකාදිනා කාරණෙන කාතබ්බන්ති අත්ථො.

තථාරූපපච්චයෙ සති අඤ්ඤස්මිම්පි වාතුද්දසෙ උපොසථං කාතුං වට්ටතීති “සකිං පක්ඛස්ස වාතුද්දසෙ වා පන්තරසෙ වා පාතිමොක්ඛං උද්දිසිතු”න්ති (මහාව. 136) වචනතො “යො පන ආගන්තුකෙහි ආවාසිකානං අනුවත්තිතබ්බං”න්තිආදිවචනතො (මහාව. 178) ව තථාරූපපච්චයෙ සති අඤ්ඤස්මිම්පි වාතුද්දසෙ උපොසථං කාතුං වට්ටතීති අත්ථො. තත්ථ සකින්නි එකවාරං. ආවාසිකානං අනුවත්තිතබ්බන්ති ආවාසිකෙහි “අප්පුපොසථො වාතුද්දසො”ති පුබ්බකිච්චෙ කරියමානෙ අනුවත්තිතබ්බං, න පටික්කොසිතබ්බං. ආදි-සද්දෙන “ආවාසිකෙහි ආගන්තුකානං අනුවත්තිතබ්බං”න්ති වචනං, “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තෙහි භික්ඛුහි ද්වෙ තයො උපොසථෙ වාතුද්දසිකෙ කාතුං, කථං මයං තෙහි භික්ඛුහි පයමතරං පවාරෙය්‍යාමා”ති (මහාව. 240) වචනඤ්ච සඬග්ගෙහාති. එත්ථ ව පයමසුත්තස්ස එකෙකස්ස උතුතො තතියසත්තමපක්ඛස්ස වාතුද්දසෙ වා අවසෙසස්ස පන්තරසෙ වා සකිං පාතිමොක්ඛං උද්දිසිතබ්බන්ති. පකතිවාරිත්තවසෙනපි අත්ථසම්භවතො “ආගන්තුකෙහි”තිආදිනි සුත්තානි දස්සිතානීති වෙදිතබ්බං. තථාරූපපච්චයෙ සති අඤ්ඤස්මිම්පි වාතුද්දසෙ උපොසථං කාතුං අනුරූපෙ ආවාසිකා බහුතරා හොන්ති එවමාදිකෙ පච්චයෙ සති. අඤ්ඤස්මිම්පි වාතුද්දසෙති තිණ්ණං උතුතං තතියසත්තමපක්ඛවාතුද්දසතො අඤ්ඤස්මිං වාතුද්දසෙ.

තත්‍රායං පාළි (මහාව. 178) –

“ඉධ පන, භික්ඛවෙ, ආවාසිකානං භික්ඛුනං වාතුද්දසො හොති, ආගන්තුකානං පන්තරසො. සථෙ ආවාසිකා බහුතරා හොන්ති, ආගන්තුකෙහි ආවාසිකානං අනුවත්තිතබ්බං. සථෙ සමසමා හොන්ති, ආගන්තුකෙහි ආවාසිකානං අනුවත්තිතබ්බං. සථෙ ආගන්තුකා බහුතරා හොන්ති, ආවාසිකෙහි ආගන්තුකානං අනුවත්තිතබ්බං.

“ඉධ පන, භික්ඛවෙ, ආවාසිකානං භික්ඛුනං පන්තරසො හොති, ආගන්තුකානං වාතුද්දසො. සථෙ ආවාසිකා බහුතරා හොන්ති, ආගන්තුකෙහි ආවාසිකානං අනුවත්තිතබ්බං. සථෙ සමසමා හොන්ති, ආගන්තුකෙහි ආවාසිකානං අනුවත්තිතබ්බං. සථෙ ආගන්තුකා බහුතරා හොන්ති, ආවාසිකෙහි ආගන්තුකානං අනුවත්තිතබ්බං.

“ඉධ පන, භික්ඛවෙ, ආවාසිකානං භික්ඛුනං පාටිපදො හොති, ආගන්තුකානං පන්තරසො. සථෙ ආවාසිකා බහුතරා හොන්ති, ආවාසිකෙහි ආගන්තුකානං නාකාමා දාතබ්බා සාමග්ගී, ආගන්තුකෙහි නිස්සීමං ගන්ත්වා උපොසථො කාතබ්බො. සථෙ සමසමා හොන්ති, ආවාසිකෙහි ආගන්තුකානං නාකාමා දාතබ්බා සාමග්ගී, ආගන්තුකෙහි නිස්සීමං ගන්ත්වා උපොසථො

කාතබ්බො. සචෙ ආගන්තුකා බහුතරා භොන්ති, ආවාසිකෙහි ආගන්තුකානං සාමග්ගී වා දාතබ්බා, නිස්සීමං වා ගන්තබ්බං.

“ඉධ පන, භික්ඛවෙ, ආවාසිකානං භික්ඛුනං පන්තරසො භොති, ආගන්තුකානං පාටිපදො. සචෙ ආවාසිකා බහුතරා භොන්ති, ආගන්තුකෙහි ආවාසිකානං සාමග්ගී වා දාතබ්බා, නිස්සීමං වා ගන්තබ්බං. සචෙ සමසමා භොන්ති, ආගන්තුකෙහි ආවාසිකානං සාමග්ගී වා දාතබ්බා, නිස්සීමං වා ගන්තබ්බං. සචෙ ආගන්තුකා බහුතරා භොන්ති, ආගන්තුකෙහි ආවාසිකානං නාකාමා දාතබ්බා සාමග්ගී, ආවාසිකෙහි නිස්සීමං ගන්ත්වා උපොසථො කාතබ්බො” ති.

තත්‍රායං අට්ඨකථා (මහාව. අට්ඨ. 178) –

ආවාසිකානං භික්ඛුනං වාතුද්දසො භොති, ආගන්තුකානං පන්තරසොති එත්ථ යෙසං පන්තරසො, තෙ තිරොරට්ඨතො වා ආගතා, අතීතං වා උපොසථං වාතුද්දසිකං අකංසුති වෙදිතබ්බා. ආවාසිකානං අනුවත්තිතබ්බන්ති ආවාසිකෙහි “අප්ප්‍රපොසථො වාතුද්දසො” ති පුබ්බකිච්චෙ කරියමානෙ අනුවත්තිතබ්බං, න පටික්කොසිතබ්බං. නාකාමා දාතබ්බාති න අනිච්ඡාය දාතබ්බාති.

“අනුජානාමි භික්ඛවෙ” තිආදිමිහි අයං පචාරණක්ඛන්ධකාගතා පාළි (මහාව. 240) – ඉධ පන, භික්ඛවෙ, සම්බහුලා සන්දිට්ඨා සම්භත්තා භික්ඛු අඤ්ඤතරස්මි. ආවාසෙ වස්සං උපගච්ඡන්ති, තෙසං සාමන්තා අඤ්ඤෙ භික්ඛු භණ්ඩනකාරකා කලභකාරකා විවාදකාරකා භස්සකාරකා සඬ්ඝෙ අධිකරණකාරකා වස්සං උපගච්ඡන්ති “මයං තෙසං භික්ඛුනං වස්සංචුත්ථානං පචාරණාය පචාරණං යපෙස්සාමා” ති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තෙහි භික්ඛුහි ද්වෙ තයො උපොසථෙ වාතුද්දසිකෙ කාතුං, කථං මයං තෙහි භික්ඛුහි පයමතරං පචාරෙය්‍යාමාති.

තත්‍රායං අට්ඨකථා (මහාව. අට්ඨ. 240) – ද්වෙ තයො උපොසථෙ වාතුද්දසිකෙ කාතුන්ති එත්ථ චතුත්ථපඤ්චමා ද්වෙ, තතියො පන පකතියාපි වාතුද්දසිකොයෙවාති, තස්මා තතියචතුත්ථා වා තතියචතුත්ථපඤ්චමා වා ද්වෙ තයො වාතුද්දසිකා කාතබ්බා. අථ චතුත්ථෙ කතෙ සුඤ්ඤාති, පඤ්චමො වාතුද්දසිකො කාතබ්බො, එවමිපි ද්වෙ වාතුද්දසිකා භොන්ති. එවං කරොන්තා භණ්ඩනකාරකානං තෙරසෙ වා වාතුද්දසෙ වා ඉමෙ පන්තරසිපචාරණං පචාරෙස්සන්තිති.

තත්ථ අයං සාරත්ථදීපනිපාඨො (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.240) – චතුත්ථෙ කතෙ සුඤ්ඤාති චතුත්ථෙ පන්තරසිකුපොසථෙ කතෙ අමිහාකං පචාරණං යපෙස්සන්තිති සුඤ්ඤාති. එවමිපි ද්වෙ වාතුද්දසිකා භොන්ති තතියෙන සද්ධිං ද්වෙ වාතුද්දසිකා භොන්තිති.

තත්‍රායං විමතිවිනොදනීපායො (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.240) – ද්වෙ වාතුද්දසිකා හොන්තීති තතියපක්ඛෙ වාතුද්දසියා සද්ධිං ද්වෙ වාතුද්දසිකා හොන්ති. භණ්ඩනකාරකානං තෙරසෙ වා වාතුද්දසෙ වා ඉමෙ පන්තරසිපචාරණං පචාරෙස්සන්තීති ඉමිනා යථාසකං උපොසථකරණදිවසතො පටියාය භික්ඛුනං වාතුද්දසිපන්තරසිවොහාරො, න වන්දගතිසිද්ධියා තිටියා වසෙනාති දස්සෙති. කිඤ්චාපි එවං “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, රාජුනං අනුවත්තිතු”න්ති (මහාව. 186) වචනතො පනෙත්ථ ලොකියානං තිටීං අනුවත්තන්තෙහිපි අත්තනො උපොසථක්කමෙන වාතුද්දසිං පන්තරසිං වා පන්තරසිං වාතුද්දසිං වා කරොන්තෙහෙව අනුවත්තිතබ්බං, න පන සොළසමදිවසං වා තෙරසමදිවසං වා උපොසථදිවසං කරොන්තෙහි. තෙනෙව පාළියමිපි (මහාව. 240) “ද්වෙ තයො උපොසථෙ වාතුද්දසිකෙ කාතු”න්ති චුත්තං. අඤ්ඤා “ද්වාදසියං, තෙරසියං වා උපොසථො කාතබ්බො”ති වත්තබ්බතො. “සකිං පක්ඛස්ස වාතුද්දසෙ වා පන්තරසෙ වා”තිආදිවචනමිපි (මහාව. 136) උපචුත්තක්කමෙනෙව චුත්තං, න තිටීක්කමෙනාති ගහෙතබ්බන්ති.

න කෙවලං උපොසථදිවසායෙව තයො හොන්ති, අථ ඛො පචාරණාදිවසාපිති ආහ “පුරිමවස්සංචුත්ථානං පනා”තිආදි. මාඉති වන්දො චුච්චති තස්ස ගතියා දිවසස්ස මිනිතබ්බතො, සො එත්ථ සබ්බකලාපපාරිපුරියා පුණ්ණොති පුණ්ණමා. පුබ්බකත්තිකාය පුණ්ණමා පුබ්බකත්තිකපුණ්ණමා, අස්සයුජපුණ්ණමා. සා හි පච්ඡිමකත්තිකං නිවත්තෙතුං එවං චුත්තා. තෙසංයෙවාති පුරිමවස්සංචුත්ථානංයෙව. භණ්ඩනකාරකෙහීති කලහකාරකෙහි. පච්චුක්කඩ්ඨන්තීති උක්කඩ්ඨන්ති, භණ්ඩනකාරකෙ අනුවාදවසෙන අස්සයුජපුණ්ණමාදිං පරිච්චජන්තා පචාරණං කාලපක්ඛං පුණ්හපක්ඛන්ති උද්ධං කඩ්ඨන්තීති අත්ථො, “සුඤ්ඤා මෙ, ආයස්මන්තො ආවාසිකා, යදායස්මන්තානං පත්තකල්ලං, ඉදානි උපොසථං කරෙය්‍යාම, පාතිමොක්ඛං උද්දිසෙය්‍යාම, ආගමෙ කාලෙ පචාරෙය්‍යාමා”ති, “සුඤ්ඤා මෙ, ආයස්මන්තො ආවාසිකා, යදායස්මන්තානං පත්තකල්ලං, ඉදානි උපොසථං කරෙය්‍යාම, පාතිමොක්ඛං උද්දිසෙය්‍යාම, ආගමෙ පුණ්හෙ පචාරෙය්‍යාමා”ති (මහාව. 240) ව එවං ඤාත්තියා පචාරණං උද්ධං කඩ්ඨන්තීති චුත්තං හොති.

අථාති අනන්තරත්ථෙ නිපාතො. වතුද්දසන්තං පුරණො වාතුද්දසො, දිවසො. යං සන්ධාය “ආගමෙ කාලෙ පචාරෙය්‍යාමා”ති ඤාත්තිං යපයිංසු. පච්ඡිමකත්තිකපුණ්ණමා වාති කොමුදිවාතුමාසිනිපුණ්ණමදිවසො වා. යං සන්ධාය “ආගමෙ පුණ්හෙ පචාරෙය්‍යාමා”ති ඤාත්තිං යපයිංසු. තස්මිං පන ආගමෙ පුණ්හෙ කොමුදියා වාතුමාසිනියා අවස්සං පචාරෙතබ්බං. න හි තං අතික්කමිත්වා පචාරෙතුං ලබ්භති. චුත්තඤ්ඤෙතං “තෙ වෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු භණ්ඩනකාරකා කලහකාරකා විවාදකාරකා භස්සකාරකා සඬ්ඝෙ අධිකරණකාරකා තමිපි පුණ්හං අනුවසෙය්‍යුං. තෙහි, භික්ඛවෙ, භික්ඛුහි සබ්බෙහෙව ආගමෙ පුණ්හෙ කොමුදියා වාතුමාසිනියා අකාමා පචාරෙතබ්බ”න්ති (මහාව. 240). තෙනෙවාහ “පච්ඡිමවස්සංචුත්ථානඤ්ච පච්ඡිමකත්තිකපුණ්ණමා එව වා”ති. යදි හි තං අතික්කමිත්වා පචාරෙය්‍ය,

දුක්කටාපත්තිං ආපජ්ජෙය්‍යං. චුත්තඤ්ඤෙනං “න ච, භික්ඛවෙ, අපචාරණාය පචාරෙතබ්බං අඤ්ඤත්‍ර සඬ්ඝසාමග්ගියා”ති (මහාව. 233).

විසුද්ධිපචාරණායොගතො පචාරණාදිවසා. පි-සද්දෙන න කෙවලං පචාරණාදිවසාව, අථ බො තදඤ්ඤෙ උපොසථදිවසාපි හොන්තිති දස්සෙති. ඉදම්පිති පචාරණත්තයම්පි. තථාරූපපච්චයෙති බහුතරාවාසිකාදිපච්චයෙ. ද්විත්තං කත්තිකපුණ්ණමානන්ති පුබ්බකත්තිකපච්ඡිමකත්තිකසඬ්ඛාතානං ද්විත්තං අස්සයුජකොමුදිපුණ්ණමානං.

ඉදානි යො සො සාමග්ගිඋපොසථදිවසො චුත්තො, තඤ්ච තජ්ජසඬ්ඛගෙන සාමග්ගිපචාරණාදිවසඤ්ච දස්සෙන්නො “යදා පනා”තිආදිමාහ. තත්ථ ඔසාරිතෙ තස්මිං භික්ඛුස්මිත්ති උක්ඛිත්තකෙ භික්ඛුස්මිං ඔසාරිතෙ, තං ගහෙත්වා සීමං ගන්ත්වා ආපත්තිං දෙසාපෙත්වා කම්මවාචාය කම්මපට්ඨපස්සද්ධිවසෙන පවෙසිතෙති චුත්තං හොති. තස්ස චත්ථුස්සාති තස්ස අධිකරණස්ස. තදා යපෙත්වා චුද්දසපන්නරසෙ අඤ්ඤො යො කොච්ඡි දිවසො උපොසථදිවසො නාම හොතිති සම්බන්ධො. කස්මාති ආහ “තාවදෙව උපොසථො කාතබ්බො. ‘පාතිමොක්ඛං උද්දිසිතබ්බ’න්ති වචනතො”ති. තත්ථ තාවදෙවාති තං දිවසමෙව. වචනතොති කොසම්බකක්ඛන්ධකෙ (මහාව. 475) චුත්තත්තා. යත්‍ර පන පත්තච්චරාදීනං අත්ථාය අජ්ජමත්තකෙන කාරණෙන විචදන්තා උපොසථං වා පචාරණං වා යපෙත්ති, තත්ථ තස්මිං අධිකරණෙ විනිච්ඡිතෙ “සමග්ගා ජාතම්හා”ති අන්තරා සාමග්ගිඋපොසථං කාතුං න ලහන්ති, කරොන්තෙහි අනුපොසථෙ උපොසථො කතො නාම හොති.

කත්තිකමාසබ්හන්තරෙති එත්ථ කත්තිකමාසො නාම පුබ්බකත්තිකමාසස්ස කාලපක්ඛපාට්ඨදතො පට්ඨාය යාව අපරකත්තිකපුණ්ණමා, තාව එකුනතිංසරත්තිදිවා, තස්ස අබ්හන්තරෙ. තතො පුරෙ වා පන පච්ඡා වා වට්ටති. අයමෙවාති යො කොච්ඡි දිවසොයෙව. ඉධාපි කොසම්බකක්ඛන්ධකෙ සාමග්ගියා සදිසාව සාමග්ගි වෙදිතබ්බා. යෙ පන කිස්මිඤ්චිදෙව අජ්ජමත්තකෙ පචාරණං යපෙත්වා සමග්ගා හොන්ති, තෙහි පචාරණායමෙව පචාරණා කාතබ්බා, තාවදෙව න කාතබ්බා, කරොන්තෙහි අපචාරණාය පචාරණා කතා නාම හොති, “න කාතබ්බායෙවා”ති නියමෙන යදි කරොති, දුක්කටන්ති දස්සෙති. තත්ථ හි උපොසථකරණෙ දුක්කටං. චුත්තඤ්ඤෙනං “න, භික්ඛවෙ, අනුපොසථෙ උපොසථො කාතබ්බො අඤ්ඤත්‍ර සඬ්ඝසාමග්ගියා”ති (මහාව. 183).

169. සඬ්ඝෙ උපොසථො නාම එකසීමායං සන්තිපතිතෙන චතුර්ගාදිසඬ්ඝෙන කත්තබ්බො උපොසථො, සො ච පාතිමොක්ඛුද්දෙසොයෙව. ගණෙ උපොසථො නාම එකසීමායං සන්තිපතිතෙහි ද්විති, තිති වා භික්ඛුහි කත්තබ්බො උපොසථො, සො ච පාරිසුද්ධිඋපොසථොයෙව. පුග්ගලෙ උපොසථො නාම එකසීමායං නිසින්තෙන එකෙන භික්ඛුනා කත්තබ්බො උපොසථො, සො ච අධිට්ඨානුපොසථොයෙව. තෙනාහ “කාරකවසෙන අපරෙපි තයො උපොසථා”ති. කත්තබ්බාකාරවසෙන චුත්තෙසු තිසු උපොසථෙසු සුත්තුද්දෙසො නාම පාතිමොක්ඛුද්දෙසො. සො දුට්ඨො ඔවාදපාතිමොක්ඛුද්දෙසො ච

ආණාපාතිමොක්ඛුද්දෙසො ච. තත්‍ර ඔවාදොච පාතිමොක්ඛං, තස්ස උද්දෙසො සරූපෙන කථනං ඔවාදපාතිමොක්ඛුද්දෙසො. “ඉමස්මිං වීතික්කමෙ අයං නාම ආපත්ති”ති එවං ආපත්තිවසෙන ආණාපනං පඤ්ඤාපනං ආණා. සෙසං අනන්තරසදිසමෙව.

තත්ථ ඔවාදපාතිමොක්ඛුද්දෙසො නාම –

“ඛන්ති පරමං තපො තිතික්ඛා;
නිබ්බානං පරමං වදන්ති බුද්ධා;
න හි පබ්බජිතො පරුපසාති;
න සමණො හොති පරං විහෙයියන්තො.

“සබ්බපාපස්ස අකරණං, කුසලස්ස උපසම්පදා;
සවිත්තපරියොදපනං, එතං බුද්ධාන සාසනං.

“අනුපවාදො අනුපසාතො, පාතිමොක්ඛෙ ච සංවරො;
මත්තඤ්ඤතා ච භත්තස්මිං, පත්තඤ්ච සයනාසනං;
අධිචිත්තෙ ච ආයොගො, එතං බුද්ධාන සාසන”න්ති. (දී. නි. 2.90; ධ. ප. 183-185) –

ඉමා තිස්සො ගාථා.

තත්ථ ඛන්ති පරමං තපොති අධිවාසනඛන්ති නාම පරමං තපො. තිතික්ඛාති ඛන්තියා එව වෙච්චනං, තිතික්ඛාසඬ්ඛාතා අධිවාසනඛන්ති උත්තමං තපොති අත්ථො. නිබ්බානං පරමං වදන්ති සබ්බාකාරෙන පන නිබ්බානං පරමන්ති වදන්ති බුද්ධා. න හි පබ්බජිතො පරුපසාතීති යො අධිවාසනඛන්තිවිරහිතත්තා පරං උපසාතෙති බාධති විහිංසති, සො පබ්බජිතො නාම න හොති. චතුත්ථපාදො පන තස්සෙව වෙච්චනං. “න හි පබ්බජිතො”ති එතස්ස හි න සමණො හොතීති වෙච්චනං. “පරුපසාතී”ති එතස්ස පරං විහෙයියන්තොති වෙච්චනං. අථ වා පරුපසාතීති සිලුපසාතී. සිලඤ්චි උත්තමට්ඨෙයන පරන්ති වුච්චති. යො ච සමණො පරං යං කඤ්චි සත්තං විහෙයියන්තො පරුපසාතී හොති අත්තනො සිලවිනාසකො, සො පබ්බජිතො නාම න හොතීති අත්ථො. අථ වා යො අධිවාසනඛන්තියා අභාවා පරුපසාතී හොති, පරං අන්තමසො ඩංසමකසම්පි සඤ්චිච්ච ජීවිතා වොරොපෙති, සො න හි පබ්බජිතො. කිං කාරණා? මලස්ස අපබ්බජිතත්තා. “පබ්බාජයමත්තනො මලං, තස්මා ‘පබ්බජිතො’ති වුච්චති”ති (ධ. ප. 388) ඉදඤ්චි පබ්බජිතලක්ඛණං. යොපි න හෙව බො උපසාතෙති න මාරෙති, අපිච දණ්ඩාදීහි විහෙයෙති, යොපි පරං විහෙයියන්තො න සමණො හොති. කිංකාරණා? විහෙසාය අසම්මතත්තා. “සම්මතත්තා හි පාපානං, සමණොති පවුච්චති”ති (ධ. ප. 265) ඉදඤ්චි සමණලක්ඛණං.

දුතියගාථාය සබ්බපාපස්සාති සබ්බාකුසලස්ස. අකරණන්ති අනුප්පාදනං.
 කුසලස්සාති චතුභුමකකුසලස්ස. උපසම්පදාති උපසම්පාදනං පටිලාභො.
 සවිත්තපරියොදපනන්ති අත්තනො චිත්තස්ස වොදාපනං පහස්සරභාවකරණං
 සබ්බසො පරියොධනං, තං පන අරහත්තෙන හොති, ඉති සීලසංවරෙන සබ්බපාපං
 පහාය ලොකියලොකුත්තරාහි සමථවිපස්සනාහි කුසලං සම්පාදෙත්වා
 අරහත්තඵලෙන චිත්තං පරියොදපෙනබ්බන්ති එතං බුද්ධාන සාසනං ඔවාදො
 අනුසිට්ඨී.

තතියගාථාය අනුපවාදොති වාචාය කස්සචි අනුපවදනං. අනුපසාතොති කායෙන
 කස්සචි උපසාතාකරණං. පාතිමොක්ඛෙති යං තං පාතිමොක්ඛං පඅතිමොක්ඛං
 අතිපමොක්ඛං උත්තමසීලං. පාති වා අගතිවිසෙසෙහි මොක්ඛෙති දුග්ගතිහයෙහි,
 යො වා නං පාති, තං මොක්ඛෙතීති පාතිමොක්ඛන්ති වුවචති, තස්මිං පාතිමොක්ඛෙ
 ව. සංවරොති සත්තන්තං ආපත්තික්ඛන්ධානං අවිතික්කමලක්ඛණො සංවරො.
 මත්තඤ්ඤතාති පටිග්ගහණපරිභොගවසෙන පමාණඤ්ඤතා. පන්තඤ්ච
 සයනාසනන්ති ජනසඬ්ඨසට්ඨනවිරහිතං නිජ්ජනසම්බාධං විචිත්තං සෙනාසනඤ්ච.
 එත්ථ ව ද්විතියෙව පච්චයෙහි චතුපච්චයසන්තොසො දීපිතොති වෙදිතබ්බො
 පච්චයසන්තොසසාමඤ්ඤෙන ඉතරද්වයස්සපි ලක්ඛණභාරනයෙන ජොතිතත්තා.
 අධිචිත්තෙ ව ආයොගොති විපස්සනාපාදකං අට්ඨසමාපත්තිචිත්තං අධිචිත්තං,
 තතොපි මග්ගඵලචිත්තමෙව අධිචිත්තං, තස්මිං යථාචුත්තෙ අධිචිත්තෙ ආයොගො ව
 අනුයොගො වාති අත්ථො. එතං බුද්ධාන සාසනන්ති එතං පරස්ස අනුපවදනං,
 අනුපසාතනං, පාතිමොක්ඛසංවරො, පටිග්ගහණපරිභොගෙසු මත්තඤ්ඤතා,
 අට්ඨසමාපත්තිවිසිභාවාය විචිත්තසෙනාසනසෙවනඤ්ච බුද්ධානං සාසනං ඔවාදො
 අනුසිට්ඨීති. ඉමා පන තිස්සො ගාථායො සබ්බබුද්ධානං පාතිමොක්ඛබුද්දෙසගාථා
 හොන්තීති වෙදිතබ්බො, තං බුද්ධා එව උද්දිසන්ති, න සාවකා. ‘‘සුඤ්ඤා මෙ හත්තෙ
 සඬ්ඨො’’තිආදිනා (මහාව. 134) නයෙන චුත්තං ආණාපාතිමොක්ඛං නාම, තං
 සාවකා එව උද්දිසන්ති, න බුද්ධා. ඉදමෙව ව ඉමස්මිං අත්ථෙ පාතිමොක්ඛන්ති
 අධිජ්ජෙතං.

අනුපගතො නාම තත්ථෙව උපසම්පන්නො, අසනියා පුරිමිකාය අනුපගතො වා.
 වාතුමාසිනියන්ති චතුමාසියං. සා හි චතුත්තං මාසානං පාරිපුරිභුතාති වාතුමාසි, සා
 එව ‘‘වාතුමාසිනී’’ති වුවචති, තස්සං වාතුමාසිනියං, පච්ඡිමකත්තිකපුණ්ණමාසියන්ති
 අත්ථො. කායසාමග්ගීන්ති කායෙන සමග්ගභාවං, හත්ථපාසුපගමනන්ති චුත්තං
 හොති.

අයං පනෙත්ථ විනිවිජයො – සචෙ පුරිමිකාය පඤ්ච භික්ඛු වස්සං උපගතා
 පච්ඡිමිකායපි පඤ්ච, පුරිමෙහි ඤත්තිං යපෙත්වා පචාරිතෙ පච්ඡිමෙහි තෙසං
 සන්තිකෙ පාරිසුද්ධිඋපොසථො කාතබ්බො, න එකස්මිං උපොසථග්ගෙ ද්වෙ
 ඤත්තියො යපෙතබ්බො. සචෙ පච්ඡිමිකාය උපගතා චත්තාරො තයො ද්වෙ එකො වා
 හොති, එසෙව නයො. අථ පුරිමිකාය චත්තාරො, පච්ඡිමිකායපි චත්තාරො තයො
 ද්වෙ එකො වා, එසෙව නයො. අථ පුරිමිකාය තයො, පච්ඡිමිකාය තයො ද්වෙ එකො

වා, එසෙව නයො. ඉදඤ්ඤත්ථ ලක්ඛණං – සවෙ පුරිමිකාය උපගතෙහි පච්ඡිමිකාය උපගතා ථොකතරා වෙව හොන්ති සමසමා ව, සඨසපචාරණාය ව ගණං පුරෙන්නි, සඨසපචාරණාවසෙන ඤාත්ති යපෙනබ්බො. සවෙ පන පච්ඡිමිකාය එකො හොති, තෙන සද්ධිං තෙ චත්තාරො හොන්ති, චතුන්නං සඨසඤාත්තිං යපෙත්වා පචාරෙතුං න වට්ටති. ගණඤාත්තියා පන සො ගණපුරකො හොති, තස්මා ගණවසෙන ඤාත්තිං යපෙත්වා පුරිමෙහි පචාරෙතබ්බං. ඉතරෙන තෙසං සන්තිකෙ පාරිසුද්ධිඋපොසථො කාතබ්බො. සවෙ පුරිමිකාය ද්වෙ, පච්ඡිමිකාය ද්වෙ වා එකො වා, එත්ථාපි එසෙව නයො. සවෙ පුරිමිකායපි එකො, පච්ඡිමිකායපි එකො, එකෙන එකස්ස සන්තිකෙ පචාරෙතබ්බං, එකෙන පාරිසුද්ධිඋපොසථො කාතබ්බො. සවෙ පුරිමෙහි වස්සුපගතෙහි පච්ඡා වස්සුපගතා එකෙනපි අධිකතරා හොන්ති, පයමං පාතිමොක්ඛං උද්දිසිත්වා පච්ඡා ථොකතරෙහි තෙසං සන්තිකෙ පචාරෙතබ්බං. කත්තිකවාතුමාසිනිපචාරණාය පන සවෙ පයමවස්සුපගතෙහි මහාපචාරණාය පචාරිතෙහි පච්ඡා උපගතා අධිකතරා වා සමසමා වා හොන්ති, පචාරණාඤාත්තිං යපෙත්වා පචාරෙතබ්බං, තෙහි පචාරිතෙ පච්ඡා ඉතරෙහි පාරිසුද්ධිඋපොසථො කාතබ්බො. අථ මහාපචාරණාය පචාරිතා බහු හොන්ති, පච්ඡා වස්සුපගතා ථොකා වා එකො වා, පාතිමොක්ඛෙ උද්දිට්ඨෙ පච්ඡා තෙසං සන්තිකෙ තෙන පචාරෙතබ්බන්ති.

යපෙත්වා පන පචාරණාදිවසං අඤ්ඤස්මිං කාලෙති අඤ්ඤස්මිං
 උපොසථදිවසෙ. උද්දිට්ඨමත්තෙ පාතිමොක්ඛෙති ‘‘පරියොසිතමත්තෙ උද්දිස්සමානෙ’’ති අපරියොසිතෙ ආගතෙ සති අවසෙසස්ස පාතිමොක්ඛස්ස සොතබ්බත්තා පාරිසුද්ධිඋපොසථං කාතුං න වට්ටති. අවුට්ඨිතායාතිආදීනිපි පාතිමොක්ඛස්ස නිට්ඨිතකාලමෙව පරිසාය විසෙසෙත්වා වදති. සමසමා වාති පුරිමෙහි සමපරිමාණා. ථොකතරා වාති පුරිමෙහි ථොකතරපරිමාණා. එතෙන බහුතරෙසු ආගතෙසු පුන පාතිමොක්ඛං උද්දිසිතබ්බං, න පාරිසුද්ධිඋපොසථො කාතබ්බොති දස්සෙති.

එකංසං උත්තරාසඨගං කරිත්වාති එකස්මිං අංසෙ සාධුකං උත්තරාසඨගං කරිත්වාති අත්ථො. සුත්තනිපාතට්ඨකථායං (සු. නි. අට්ඨ. 2.345) පන ‘‘එකංසං වීචරං කත්වාති එත්ථ පන පුන සණ්ඨාපනෙන එවං චුත්තං. එකංසන්ති ව වාමංසං පාරුපිත්වා ඨිතස්සෙනං අධිවචනං. යතො යථා වාමංසං පාරුපිත්වා ඨිතං හොති, තථා වීචරං කත්වාති එවමස්ස අත්ථො වෙදිතබ්බො’’ති චුත්තං. අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වාති දසනබසමොධානසමුප්පලං අඤ්ජලිං උක්ඛිපිත්වා. සවෙ පන තත්ථ පාරිවාසිකොපි අත්ථි, සඨසනවකට්ඨානෙ නිසිදිත්වා තත්ථෙව නිසින්තෙන අත්තනො පාළියා පාරිසුද්ධිඋපොසථො කාතබ්බො. පාතිමොක්ඛෙ පන උද්දිසියමානෙ පාළියා අනිසිදිත්වා පාළිං විභාය හත්ථපාසං අමුඤ්ඤත්තෙන නිසිදිතබ්බං. පචාරණායපි එසෙව නයො.

සබ්බං පුබ්බකරණීයන්ති සම්මජ්ජනාදිනවට්ඨං පුබ්බකිච්චං. ඉමිනා බහුනං වසනට්ඨානෙයෙව උපොසථදිවසෙ පුබ්බකිච්චං කාතබ්බං න හොති, අථ බො එකස්ස වසනට්ඨානෙපි කාතබ්බංයෙවාති දස්සෙති. යථා ව සබ්බො සඨසො

සභාගාපත්තිං ආපජ්ජිත්වා “සුඤ්ඤා මෙ, භන්තෙ සඬ්ඝො...පෙ.... පටිකරිස්සති” ති (මහාව. 171) ඤාත්තිං යපෙත්වා උපොසථං කාතුං ලභති, එවමෙත්ථාපි තීථි “සුඤ්ඤා මෙ, ආයස්මන්තා, ඉමෙ භික්ඛු සභාගං ආපත්තිං ආපන්නා, යදා අඤ්ඤං භික්ඛුං සුද්ධං අනාපත්තිකං පස්සිස්සන්ති, තදා තස්ස සන්තිකෙ තං ආපත්තිං පටිකරිස්සන්ති” ති ගණඤාත්තිං යපෙත්වා, ද්විතීය “අඤ්ඤං සුද්ධං පස්සිත්වා පටිකරිස්සාමා” ති වත්වා උපොසථං කාතුං වට්ටති. එකෙනපි “පරිසුද්ධං ලභිත්වා පටිකරිස්සාමි” ති ආහොගං කත්වා කාතුං වට්ටති.

තද්වුත්ති තස්මිං අහු, තස්මිං දිවසෙති අත්ථො. නානාසංවාසකෙහිති ලද්ධිනානාසංවාසකෙහි. අනාවාසො නාම නවකම්මසාලාදිකො යො කොච්ඡි පදෙසො. අඤ්ඤා සඬ්ඝෙනාති සඬ්ඝප්පහොනකෙහි භික්ඛුහි විනා. අඤ්ඤා අන්තරායාති පුබ්බෙ චුත්තං දසවිධමත්තරායං විනා. සබ්බන්තිමෙන පන පරිච්ඡෙදෙන අත්තවතුත්ථො වා අන්තරායෙ වා සති ගන්තුං වට්ටති. යථා ව ආවාසාදයො න ගන්තබ්බො, එවං සථෙ විහාරෙ උපොසථං කරොන්ති, උපොසථාධිට්ඨානත්ථං සීමාපි නදිපි න ගන්තබ්බො. සථෙ පනෙත්ථ කොච්ඡි භික්ඛු හොති, තස්ස සන්තිකං ගන්තුං වට්ටති, විස්සට්ඨඋපොසථාපි ආවාසා ගන්තුං වට්ටති. එවං ගතො අධිට්ඨාතුම්පි ලභති. ආරඤ්ඤකෙනපි භික්ඛුනා උපොසථදිවසෙ ගාමෙ පිණ්ඩාය වරිත්වා අත්තනො විහාරමෙව ආගන්තබ්බං. සථෙ අඤ්ඤං විහාරං ඔක්කමති, තත්ථ උපොසථං කත්වා ආගන්තබ්බං, අකත්වා ආගන්තුං න වට්ටති, යං ජඤ්ඤා “අජ්ජෙව තත්ථ ගන්තුං සක්කොමි” ති එවරූපො පන ආවාසො ගන්තබ්බො. තත්ථ භික්ඛුහි සද්ධිං උපොසථං කරොන්තෙනපි හි ඉමිනා නෙව උපොසථන්තරායො කතො භවිස්සතිති.

170. බහි උපොසථං කත්වා ආගතෙනාති නදියා වා සීමාය වා යත්ථ කත්ථවි උපොසථං කත්වා ආගතෙන ඡන්දො දාතබ්බො, “කතො මයා උපොසථො” ති අවිජ්ඣං න ලභතීති අධිජ්ජායො. කිච්චපසුකො වාති ගිලානුපට්ඨානාදිකිච්චපසුකො වා. සඬ්ඝො නප්පහොතීති ද්විත්තං ද්විත්තං අන්තරා භත්ථපාසං අවිජ්ඣිත්වා පටිපාටියා යාතුං නප්පහොති.

“අධම්මෙන වග්ග” න්ති එත්ථ එකසීමාය වතුසු භික්ඛුසු විජ්ජමානෙසු පාතිමොක්ඛද්දෙසොව අනුඤ්ඤාතො, තීසු ද්විසු ව පාරිසුද්ධිඋපොසථොව, ඉධ පන තථා අකතත්තා “අධම්මෙනා” ති චුත්තං. යස්මා පන ඡන්දපාරිසුද්ධි සඬ්ඝෙ එව ආගච්ඡති, න ගණෙන පුග්ගලෙ, තස්මා “වග්ග” න්ති චුත්තං. සථෙ පන ද්වෙ සඬ්ඝා එකසීමායං අඤ්ඤාමඤ්ඤං ඡන්දං ආහරිත්වා එකස්මිං බණෙ විසුං සඬ්ඝකම්මං කරොන්ති, එත්ථ කථන්ති? කෙච්ඡි පන “තං වට්ටති” ති වදන්ති, තං න ගහෙතබ්බං වග්ගකම්මන්තා. වග්ගකම්මං කරොන්තානඤ්ඤි ඡන්දපාරිසුද්ධි අඤ්ඤත්ථ න ගච්ඡති තථා වචනාභාවා, විසුං විසුං කම්මකරණත්ථමෙව සීමාය අනුඤ්ඤාතත්තා වාති ගහෙතබ්බං. විහාරසීමාය පන සඬ්ඝෙ විජ්ජමානෙපි කෙනච්ඡි පච්චයෙන බණ්ඩසීමාය තීසු, ද්විසු වා පාරිසුද්ධිඋපොසථං කරොන්තෙසු කම්මං ධම්මෙන සමග්ගමෙව භින්නසීමට්ඨත්තාති දට්ඨබ්බං.

“අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තදහුපොසං පාරිසුද්ධිං දෙන්තෙන ඡන්දම්පි දාතුං, සන්ති සඬ්ඝස්ස කරුණිය”න්ති (මහාව. 165) චුත්තත්තා භගවතො ආණං කරොන්තෙන “ඡන්දං දම්මි”ති චුත්තං. “ඡන්දභාරකො වෙ, භික්ඛවෙ, දින්තෙ ඡන්දෙ තත්ථෙව පක්කමති, අඤ්ඤස්ස දාතබ්බො ඡන්දො”ති ආදිවචනතො (මහාව. 165) පුන අත්තතො ඡන්දදානපරිස්සම්චිනොදනත්ථං “ඡන්දං මෙ භරා”ති චුත්තං. “ඡන්දභාරකො වෙ, භික්ඛවෙ, දින්තෙ ඡන්දෙ සඬ්ඝස්පත්තො සඤ්චිච්ච නාරොවෙති, ආභටො හොති ඡන්දො, ඡන්දභාරකස්ස ආපත්ති දුක්කටස්සා”ති චුත්තත්තා දුක්කටතො තං මොවෙතුං “ඡන්දං මෙ ආරොවෙහි”ති චුත්තං. කායෙන වා වාචාය වා උභයෙන වා විඤ්ඤාපෙතබ්බොති මනසාව අචින්තෙත්වා කායස්පයොගං කරොන්තෙන යෙන කෙනචි අඬ්ගපච්චඬ්ගෙන වා, වාචං පන නිච්ඡාරෙතුං සක්කොන්තෙන තථෙව වාචාය වා, උභයථාපි සක්කොන්තෙන කායවාචාහි වා විඤ්ඤාපෙතබ්බො, ජානාපෙතබ්බොති අත්ථො. “අයමත්ථො”තිවචනතො පන යාය කායචිපි භාසාය විඤ්ඤාපෙතුං වට්ටති.

පාරිසුද්ධිදානෙපි ඡන්දදානෙ චුත්තසදිසොව විනිච්ඡයො, තං පන දෙන්තෙන පඨමං සන්ති ආපත්ති දෙසෙතබ්බො. න හි සාපත්තිකො සමානො “පාරිසුද්ධිං දම්මි, පාරිසුද්ධිං මෙ භර, පාරිසුද්ධිං මෙ ආරොවෙහි”ති වත්තුමරහති. “සන්ති සඬ්ඝස්ස කරුණියානි”ති වත්තබ්බෙ වචනචිපල්ලාසෙන “සන්ති සඬ්ඝස්ස කරුණිය”න්ති චුත්තං. තෙසඤ්ච අත්තතො ව ඡන්දපාරිසුද්ධිං දෙතිති එත්ථ ඡන්දො ව පාරිසුද්ධි ව ඡන්දපාරිසුද්ධි ව ඡන්දපාරිසුද්ධි, තං දෙතිති සරුපෙකසෙසෙන අත්ථො දට්ඨබ්බො. ඉතරාති අඤ්ඤස්ස ඡන්දපාරිසුද්ධි. බ්ලාලසඬ්ඛලිකා ඡන්දපාරිසුද්ධිති එත්ථ බ්ලාලසඬ්ඛලිකා නාම බ්ලාලබන්ධනං. තත්ථ හි සඬ්ඛලිකාය පඨමවලයං දුතියවලයංයෙව පාපුණාති, න තතියං, එවමයම්පි ඡන්දපාරිසුද්ධි දායකෙන යස්ස දින්තා, තතො අඤ්ඤත්ථ න ගච්ඡති, තස්මා සා බ්ලාලසඬ්ඛලිකසදිසත්තා “බ්ලාලසඬ්ඛලිකා”ති චුත්තා. බ්ලාලසඬ්ඛලිකාග්ගහණඤ්චෙත්ථ යාසං කාසඤ්චි සඬ්ඛලිකානං උපලක්ඛණමත්තන්ති දට්ඨබ්බං.

173. පචාරණාදානෙපි එසෙව නයො. අයං පන විසෙසො – තත්ථ “ඡන්දං මෙ ආරොවෙහි”ති, ඉධ පන “මමත්ථාය පචාරෙහි”ති. තත්ථ ඡන්දභාරකෙ සඬ්ඝස්ස භත්ථං උපගතමත්තෙයෙව ආගතා හොති. ඉධ පන එවං දින්තාය පචාරණාය පචාරණාභාරකෙන සඬ්ඝං උපසඬ්ඛමිත්වා එවං පචාරෙතබ්බං “තිස්සො, භන්තෙ, භික්ඛු...පෙ.... පටිකරිස්සාමි”ති. විමතිචිනොදනියං “එවමෙතං ධාරයාමි, සුතා බො පනායස්මන්තෙහිති එත්ථ ‘එවමෙතං ධාරයාමි’ති වත්වා උද්දිට්ඨං බො ආයස්මන්තො නිදානං, සුතා බො පනායස්මන්තෙහි වත්තාරො පාරාජිකා ධම්මා”ති ආදිනා වත්තබ්බං. මාතිකාට්ඨකථායඤ්චි එවමෙව චුත්තං. සුතෙනාති සුතපදෙන.

174. නිදානුද්දෙසෙ අනිට්ඨිතෙ පාතිමොක්ඛං නිද්දිට්ඨං නාම න හොතීති ආභ “දුතියාදිසු උද්දෙසෙසු”ති ආදි.

175. තිහිපි විධිහිති ඔසාරණකථනසරහඤ්ඤෙහි. එත්ථ ච අත්ථං

භණ්ණකාමනාය වා භණ්ණපෙතුකාමනාය වා සුත්තස්ස ඔතාරණං ඔසාරණං නාම.
තස්සෙව අත්ථප්පකාසනා කථනං නාම. කෙවලං පාඨස්සෙව සරෙන භණනං
සරහඤ්ඤං නාම. සජ්ඣායං අධිට්ඨතිත්වාති “සජ්ඣායං කරොමි”ති විත්තං
උප්පාදෙන්වා. ඔසාරෙන්වා පන කට්ඨන්තෙනාති සයමෙව පාඨං වත්වා පච්ඡා අත්ථං
කට්ඨන්තෙන. නවවිධන්ති සඤ්ඤාගණපුග්ගලෙසු තයො,
සුත්තද්දෙසපාරිසුද්ධිඅධිට්ඨානවසෙන තයො, වාතුද්දසිපන්නරසිසාමග්ගිවසෙන
තයොති නවවිධං. චතුර්විධන්ති අධම්මෙනවග්ගාදි චතුර්විධං. දූවිධන්ති
භික්ඛුභික්ඛුනිනං පාතිමොක්ඛවසෙන දූවිධං පාතිමොක්ඛං. නවවිධන්ති භික්ඛුනං
පඤ්ච, භික්ඛුනිනං වත්තාරොති නවවිධං පාතිමොක්ඛද්දෙසං. කතිමිති
කතිසද්දාපෙක්ඛං ඉත්ථිලිඬිගං දට්ඨබ්බං.

උතුරස්සෙයෙවාති හෙමන්තගිම්හෙසුයෙව. විඤ්ඤාපෙතීති එත්ථ මනසා
විත්තෙන්වා කායවිකාරකරණමෙව විඤ්ඤාපනන්ති දට්ඨබ්බං. පාළියං අඤ්ඤස්ස
දාතබ්බා පාරිසුද්ධිති පාරිසුද්ධිදායකෙන පුන අඤ්ඤස්ස භික්ඛුනො සන්තිකෙ
දාතබ්බා. “භූතං එව සාමණෙරභාවං ආරොචෙති”ති වුත්තත්තා
උනාවිසතිවස්සකාලෙ උපසම්පන්නස්ස,
අන්තිමවත්ථුඅජ්ඣාපන්නසික්ඛාපච්චක්ඛාතකාදීනං වා යාව භික්ඛුපටිඤ්ඤා වට්ටති,
තාව තෙහි ආභටාපි ඡන්දපාරිසුද්ධි ආගච්ඡති. යදා පන තෙ අත්තනො
සාමණෙරාදිභාවං පටිජානන්ති, තතො පට්ඨාය නාගච්ඡතිති දස්සිතන්ති දට්ඨබ්බං.
පාළියමිපි (මහාව. 164) හි “දින්නාය පාරිසුද්ධියා සඤ්ඤප්පත්තො විබ්භමති...පෙ....
පණ්ඩකො පටිජානාති, තිරච්ඡානගතො පටිජානාති, උභතොඛාඤ්ජනකො
පටිජානාති, ආභටා හොති පාරිසුද්ධි”ති වුත්තත්තා පණ්ඩකාදීනං භික්ඛුපටිඤ්ඤාය
වත්තමානකාලෙසු පන ඡන්දපාරිසුද්ධියාව ආගමනං සිද්ධමෙව. තෙනාහ “එස
නයො සබ්බත්ථා”ති. උම්මත්තකබ්බිත්තවිත්තවෙදනාට්ටානං පන පකතත්තා
අන්තරාමග්ගෙ උම්මත්තකාදිභාවෙ පටිඤ්ඤාතෙපි තෙසං සඤ්ඤප්පත්තමත්තෙනෙව
ඡන්දාදි ආගච්ඡතිති දස්සෙති.

භික්ඛුනං හත්ථපාසන්ති ඉමිනා ගණපුග්ගලෙසු ඡන්දපාරිසුද්ධියා අනාගමනං
දස්සෙති. “සඤ්ඤප්පත්තො”ති හි පාළියං (මහාව. 165) වුත්තං. සඤ්ඤසන්නිපාතතො
පඨමං කාතබ්බං පුබ්බකරණං සඤ්ඤසන්නිපාතෙ කාතබ්බං පුබ්බකිච්චන්ති දට්ඨබ්බං.
පාළියං “නො වෙ අධිට්ඨගෙය්‍යා, ආපත්ති දුක්කටස්සා”ති එත්ථ අසඤ්චිච්ච
අස්සති යා අනාපත්ති. යථා චෙන්ථ, එවං උපරිපි, යත්ථ පන අවිත්තකාපත්ති අත්ථි,
තත්ථ වක්ඛාම. පඤ්ඤත්තං හොතීති ඉමිනා න සාපත්තිකෙන උපොසථො
කාතබ්බොති විසුං පටික්ඛෙපාභාවෙපි යථාවුත්තසුත්තසාමත්ථියතො
පඤ්ඤත්තමෙවාති දස්සෙති. ඉමිනා එව නයෙන “අට්ඨානමෙතං, භික්ඛවෙ,
අනවකාසො, යං තථාගතො අපරිසුද්ධාය පරිසාය උපොසථං කරෙය්‍ය,
පාතිමොක්ඛං උද්දිසෙය්‍යා”තිආදියුත්තනයතොව (අ. නි. 8.20; උදා. 45; වුළුව.
386) අලජ්ජිහි සද්ධිං උපොසථකරණමිපි පටික්ඛිත්තමෙව අලජ්ජිහිග්ගහත්ථත්තා

සබ්බසංකප්පාදානන්ති දට්ඨබ්බං. පාරිසුද්ධිදානපඤ්ඤාපනෙනාති ඉමිනා
සාපත්තිකෙන පාරිසුද්ධියි න දාතබ්බාති දීපිතං හොති.

176. උභොපි දුක්ඛටන්ති එත්ථ සභාගාපත්තිභාවං අජානිත්වා කෙවලං
ආපත්තිනාමෙනෙව දෙසෙන්නස්ස පටිග්ගණ්හන්තස්ස ච අවිත්තකමෙව දුක්ඛං
හොතීති වදන්ති. යථා සඬ්ඝො සභාගාපත්තිං ආපන්නොති ඤත්තිං යපෙත්වා
උපොසථං කාතුං ලහති, එවං තයොපි “සුඤ්ඤානං මෙ, ආයස්මන්තා, ඉමෙ භික්ඛු
සභාගං ආපත්තිං ආපන්නා” තිආදිනා වුත්තනායානුසාරෙනෙව ගණඤත්තිං
යපෙත්වා ද්විභි අඤ්ඤමඤ්ඤං ආරොචෙත්වා උපොසථං කාතුං වට්ටති. එකෙන
පන සාපත්තිකෙන දුරං ගන්ත්වාපි පටිකාතුමෙව වට්ටති, අසම්පාපුඤ්ඤානෙන
“භික්ඛු ලහිත්වා පටිකරිස්සාමි” ති උපොසථො කාතබ්බො, පටිකරිත්වා ච පුන
උපොසථො කාතබ්බො. කෙනචි කරණීයෙන ගන්ත්වාති සීමාපරිච්ඡේදතො බහිභූතං
ගාමං වා අරඤ්ඤං වා ගන්ත්වාති අත්ථො. එතෙනෙව උපොසථඤ්ඤානියා
යපනකාලෙ සමග්ගා එව තෙ ඤත්තිං යපෙසුන්ති සිද්ධං. තෙනෙව පාළියං (මහාව.
172) “උද්දිට්ඨං සුඋද්දිට්ඨං” ති සබ්බපන්නරසකෙසුපි වුත්තං.

සචෙ පන වුඬ්ඨිකරො හොතීති පචාරණදායකො භික්ඛු වුඬ්ඨිකරො හොති.
එවඤ්ඤි තෙන තස්සත්ථාය පචාරිතං හොතීති එත්ථ එවං තෙන අප්පචාරිතෙපි තස්ස
සඬ්ඝප්පත්තමත්තෙන සඬ්ඝස්ස පචාරණාකම්මං සමග්ගකම්මමෙව හොතීති
දට්ඨබ්බං. තෙන ච භික්ඛුනාති පචාරණදායකෙන භික්ඛුනා. බහුපි සමානවස්සිකා
එකතො පචාරෙතුං ලහන්තීති එකස්මිං සංවච්ඡරෙ ලද්ධුපසම්පදනාය
සමානුපසම්පදවස්සා සබ්බෙ එකතො පචාරෙතුං ලහන්තීති අත්ථො.

එත්ථ පන පණ්ඩිතෙහි චිත්තෙතබ්බං විචාරෙතබ්බං කාරණං අත්ථී, කිං පන
තන්ති? ඉදානි පාතිමොක්ඛුද්දෙසකාලෙ –

“සම්මජ්ජනී පදීපො ච, උදකං ආසනෙන ච;
උපොසථස්ස එතානි, පුබ්බකරණන්ති වුච්චති.

“ඡන්දපාරිසුද්ධිඋතුක්ඛානං, භික්ඛුගණනා ච ඔවාදො;
උපොසථස්ස එතානි, පුබ්බකිච්චන්ති වුච්චති.

“උපොසථො යාවතිකා ච භික්ඛු කම්මජ්ජන්තා;
සභාගාපත්තියො ච න විජ්ජන්ති;
වජ්ජනියා ච පුග්ගලා තස්මිං න හොන්ති;
පත්තකල්ලන්ති වුච්චති” ති. (මහාව. අට්ඨ. 168) –

ඉමා ගාථායො ධම්මජ්ඣෙසකෙන පාඨංයෙව භණාපෙත්වා පාතිමොක්ඛුද්දෙසකො
අත්ථං කට්ඨති. තතො පුබ්බකරණපුබ්බකිච්චානි සම්මා නිට්ඨාපෙත්වා
“දෙසිතාපත්තිකස්ස සමග්ගස්ස භික්ඛුසඬ්ඝස්ස අනුමතියා පාතිමොක්ඛං උද්දිසිතුං
ආරාධනං කරොමා” ති ඉමං වාක්‍යං පාඨමෙව අජ්ඣෙසකෙන භණාපෙත්වා අත්ථං

අවත්වා ව “සාධු” ති වත්වා පාතිමොක්ඛං උද්දිසති. පවාරණායපි එසෙව නයො.
“පවාරණාය එතානි” ති ව “පවාරණං කාතු” න්ති ව ඉමානි පදානියෙව විසිට්ඨානි.

කිං ඉමානි ධම්මජ්ඣෙකස්ස වචනානි, උදාහු පාතිමොක්ඛුද්දෙසකස්සාති?
කිඤ්චෙත්ථ – යදි ධම්මජ්ඣෙකස්ස වචනානි, එවං සති ගාථාත්තයං වත්වා තාසං
අත්ථමිපි සො එව කථෙත්වා එතානි පුබ්බකරණානි ව එතානි පුබ්බකිච්චානි ව
සඬ්ඝෙන කතානි, ඉදඤ්ච සඬ්ඝස්ස පත්තකල්ලං සමානීතං, තස්මා “උද්දිසතු,
හන්තෙ, පාතිමොක්ඛ” න්ති තෙනෙව වත්තබ්බං සියා. අථ පාතිමොක්ඛුද්දෙසකස්ස
වචනානි, එවඤ්ච සති “සඬ්ඝො, හන්තෙ, ථෙරං පාතිමොක්ඛුද්දෙසං අජ්ඣෙසති,
උද්දිසතු, හන්තෙ, ථෙරො පාතිමොක්ඛ” න්ති ධම්මජ්ඣෙකෙන යාවතනියං
අජ්ඣෙසාසාපෙත්වා “සම්මජ්ජනී...පෙ.... වුච්චතී” ති ගාථං වත්වා ඉති
“අට්ඨකථාවරියෙහි වුත්තානි එතානි පුබ්බකරණානි කතානි” ති පුච්ඡිත්වා
ධම්මජ්ඣෙකෙන “ආම, හන්තෙ” ති වුත්තෙ “ඡන්දපාරිසුද්ධි ...පෙ....
වුච්චතී” ති ගාථං වත්වා ඉති “අට්ඨකථාවරියෙහි වුත්තානි එතානි පුබ්බකිච්චානි
කතානි” ති පුච්ඡිත්වා “ආම, හන්තෙ” ති වුත්තෙ “උපොසථො...පෙ.... වුච්චතී” ති
ගාථං වත්වා ඉති “අට්ඨකථාවරියෙහි වුත්තං ඉදං පත්තකල්ලං සමානීතං” න්ති
පුච්ඡිත්වා “ආම හන්තෙ” ති වුත්තෙ “පුබ්බකරණපුබ්බකිච්චානි සම්මා
නිට්ඨාපෙත්වා පත්තකල්ලෙ සමානීතෙ සමග්ගස්ස භික්ඛුසඬ්ඝස්ස අනුමනියා
පාතිමොක්ඛං උද්දිසිතුං ආරාධනං මයං කරොමා” ති පාතිමොක්ඛුද්දෙසකෙන
වත්තබ්බං සියා, එවං සති අජ්ඣෙසකඅජ්ඣෙසිතබ්බානං වචනං අසඬ්ඝකරතො
ජානිතබ්බං භවෙය්‍යානි.

එත්ථ ව ගාථාත්තයස්ස අට්ඨකථාවරියෙහි වුත්තභාවො අට්ඨකථායමෙව
ආගතො. පච්ඡිමවාක්‍යං පන නෙව පාළියං, න අට්ඨකථායං, න ටිකාදීසු දිස්සති.
බුද්ධිසික්ඛාපකරණෙපි –

“පුබ්බකිච්චෙ ව කරණෙ;
පත්තකල්ලෙ සමානීතෙ;
සුත්තං උද්දිසති සඬ්ඝො;
පඤ්චධා සො විභාවිතො” ති ව.

“පුබ්බකිච්චෙ ව කරණෙ;
පත්තකල්ලෙ සමානීතෙ;
ඤ්ඤානිං වත්වාන සඬ්ඝෙන;
කත්තබ්බෙවං පවාරණා” ති ව. –

වුත්තං, න වුත්තං තථා. මූලසික්ඛාපකරණෙයෙව තථා වුත්තං, තස්මා ආවරියානං
අත්තනොමති භවෙය්‍යා.

තත්ථ “පුබ්බකරණපුබ්බකිච්චානි සම්මා නිට්ඨාපෙත්වා” ති ඉමිනා පුරිමගාථාද්වයස්ස අත්ථමෙව කපෙත්වා තතියගාථාය අත්ථො න කථිතො. “දෙසිතාපත්තිකස්සා” ති ඉමිනා ව ආපත්තියා දෙසිතභාවොයෙව කථිතො, න සබ්බං පත්තකල්ලං. ආපත්තියා දෙසිතභාවෙ ව සභාගාපත්තියා දෙසිතභාවොයෙව පත්තකල්ලස්මිං අත්තොගධො, න ඉතරො. චුත්තඤ්ඤි කඬ්ඛාචිතරණියං (කඬ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) “එතාසු හි සභාගාපත්තිසු අවිජ්ජමානාසු, විසභාගාපත්තිසු විජ්ජමානාසුපි පත්තකල්ලං භොතියෙවා” ති. “පුබ්බකරණපුබ්බකිච්චානි සම්මා නිට්ඨාපෙත්වා දෙසිතාපත්තිකස්ස සමග්ගස්ස භික්ඛුසඬ්ඨස්ස අනුමතියා පාතිමොක්ඛං උද්දිසිතුං ආරාධනං කරොමා” ති එත්තකෙයෙව චුත්තෙ අවසෙසානි තිණි පත්තකල්ලඬ්ඛානි. සෙය්‍යථිදං – උපොසථො, යාවතිකා ව භික්ඛු කම්මජ්ජත්තා, වජ්ජතියා ව පුග්ගලා තස්මිං න භොන්තිති (මහාව. අට්ඨ. 168). තෙසු අසන්තෙසුපි උපොසථො කාතබ්බොති ආපජ්ජති, න පන කාතබ්බො. තෙන චුත්තං “න, භික්ඛවෙ, අනුපොසථෙ උපොසථො කාතබ්බො, යො කරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්ඛංඝස්සා” ති (මහාව. 183) ව, “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, චතුත්තං පාතිමොක්ඛං උද්දිසිතු” තිති (මහාව. 168) ව, “න, භික්ඛවෙ, සගභට්ඨාය පරිසාය පාතිමොක්ඛං උද්දිසිතබ්බං” තිතිආදි (මහාව. 154) ව, තස්මා උපොසථදිවසෙසු සඬ්ඨෙස සන්තිපතිතෙ සථෙ පුබ්බෙව සම්මතො ධම්මජ්ඣෙය්‍යකො අත්ථි, ඉච්චෙනං කුසලං. නො වෙ, එකං බ්‍යත්තං පටිබලං භික්ඛුං සඬ්ඨෙසන සම්මන්තාපෙත්වා තෙන ධම්මජ්ඣෙය්‍යකෙන පාතිමොක්ඛද්දෙසකං උපසඬ්ඨකමිත්වා එකංසං උත්තරාසඬ්ඨං කරිත්වා උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා එවමස්ස වචනියො – සඬ්ඨෙසා, හන්තෙ, ථෙරං පාතිමොක්ඛද්දෙසං අජ්ඣෙය්‍යති, උද්දිසතු ථෙරො පාතිමොක්ඛං. දුතියම්පි, හන්තෙ, සඬ්ඨෙසා...පෙ.... තතියම්පි, හන්තෙ, සඬ්ඨෙසා...පෙ.... උද්දිසතු ථෙරො පාතිමොක්ඛන්ති තික්ඛන්තුං යාවාපෙත්වා තතො පාතිමොක්ඛද්දෙසකෙන –

“සම්මජ්ජනී පදිපො ව, උදකං ආසනෙන ව;
උපොසථස්ස එතානි, පුබ්බකරණන්ති වුච්චතීති. (මහාව. අට්ඨ. 168;
කඬ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) –

අට්ඨකථාවරියෙහි චුත්තානි වත්තාරි පුබ්බකරණානි, කිං තානි කතානී” ති පුච්ඡිතෙ ධම්මජ්ඣෙය්‍යකෙන “ආම, හන්තෙ” ති චුත්තෙ පුන පාතිමොක්ඛද්දෙසකෙන –

“ජන්දපාරිසුද්ධිඋතුක්ඛානං, භික්ඛුගණනා ව ඔවාදො;
උපොසථස්ස එතානි, පුබ්බකිච්චන්ති වුච්චතීති. (මහාව. අට්ඨ. 168; කඬ්ඛා.
අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) –

අට්ඨකථාවරියෙහි චුත්තානි පඤ්ච පුබ්බකිච්චානි, කිං තානි කතානී” ති පුච්ඡිතෙ ධම්මජ්ඣෙය්‍යකෙන “ආම හන්තෙ” ති චුත්තෙ පුන පාතිමොක්ඛද්දෙසකෙන –

“උපොසථො යාවතිකා ව භික්ඛු කම්මජ්ජත්තා;

සභාගාපත්තියො ච න විජ්ජන්ති;
 චජ්ජනියා ච පුග්ගලා තස්මිං න භොන්ති;
 පත්තකල්ලන්ති වුච්චන්ති. (මහාව. අට්ඨ. 168; කඬ්ඛා අට්ඨ.
 නිදානවණ්ණනා) –

අට්ඨකථාවරියෙහි වුත්තානි චත්තාරි පත්තකල්ලඬ්ඛානි, කිං තානි සමානිතානි” ති පුච්ඡිතෙ ධම්මජ්ඣෙය්ඤෙය්ඤා “ආම, හන්තෙ” ති වුත්තෙ පුන පාතිමොක්ඛද්දෙසකො “පුබ්බකරණපුබ්බකිච්චානි සම්මා නිට්ඨාපෙත්වා පත්තකල්ලඬ්ඛගෙ සමානිතෙ සඬ්ඝස්ස අනුමතියා පාතිමොක්ඛං උද්දිසිස්සාමා” ති චත්වා “සාධු සාධු” ති භික්ඛුසඬ්ඝෙන සම්පට්ඨිතෙ “සුඤ්ඤා මෙ, හන්තෙ, සඬ්ඝො” ති ආදිනා පාතිමොක්ඛද්දෙසකො පාතිමොක්ඛං උද්දිසති අයමම්භාකං ඛන්ති.

එත්ථ ච “ධම්මජ්ඣෙය්ඤෙය්ඤා...පෙ.... එවමස්ස වචනියො” ති වුත්තං, සො ධම්මජ්ඣෙය්ඤෙය්ඤා වචනියභාවො කථං වෙදිතබ්බොති? “න, භික්ඛවෙ, සඬ්ඝමජ්ඣෙය්ඤා අනජ්ඣට්ඨෙය්ඤා පාතිමොක්ඛං උද්දිසිතබ්බං, යො උද්දිසෙය්ඤා, ආපත්ති දුක්ඛට්ඨසා” ති (මහාව. 154) වචනෙතාති. “සඬ්ඝෙන සම්මන්තාපෙත්වා” ති වුත්තං, තං කථන්ති? “අජ්ඣෙය්ඤා වෙන්ථ සඬ්ඝෙන සම්මතධම්මජ්ඣෙය්ඤායත්තා වා සඬ්ඝන්ථෙරායත්තා වා” ති අට්ඨකථායං වුත්තත්තා. “සඬ්ඝො, හන්තෙ, ථෙරං පාතිමොක්ඛද්දෙසං අජ්ඣෙය්ඤා, උද්දිසතු, හන්තෙ, ථෙරො පාතිමොක්ඛං” ති අයං අජ්ඣෙය්ඤාකාරො කුතො ලබ්භති? පාළිතො. පාළියඤ්ඤි (මහාව. 155) “තෙ ථෙරං අජ්ඣෙය්ඤා, උද්දිසතු, හන්තෙ, ථෙරො පාතිමොක්ඛං” ති ආගතො.

සචෙ පන ධම්මජ්ඣෙය්ඤෙය්ඤා වුඬ්ඪත්තරො, පාතිමොක්ඛද්දෙසකො නවකො, “සඬ්ඝො, ආවුසො, ආයස්මන්තං පාතිමොක්ඛද්දෙසං අජ්ඣෙය්ඤා, උද්දිසතු ආයස්මා පාතිමොක්ඛං” ති චත්තබ්බං. තං කුතො ලබ්භති? පාළිතොයෙව. පාළියඤ්ඤි (මහාව. 155) “එතෙනෙව උපායෙන යාව සඬ්ඝනවකං අජ්ඣෙය්ඤා උද්දිසතු ආයස්මා පාතිමොක්ඛං” ති ආගතො. තතො “පාතිමොක්ඛද්දෙසකො සම්මජ්ජනී...පෙ.... පුච්ඡිතෙ ධම්මජ්ඣෙය්ඤෙය්ඤා ‘ආම, හන්තෙ’ ති වුත්තෙ” ති ඉදං කුතො ලබ්භති? පාළිතො අට්ඨකථාතො ච. නිදානපාළියමිති හි “කිං සඬ්ඝස්ස පුබ්බකිච්ච” ති ආගතං, අට්ඨකථායමිති (කඬ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) “කිං සඬ්ඝස්ස පුබ්බකිච්චන්ති සඬ්ඝො උපොසථං කරෙය්ඤාති...පෙ.... එවං ද්විති නාමෙහි නවවිධං පුබ්බකිච්චං දස්සිතං, කිං තං කතන්ති පුච්ඡති” ති ආගතන්ති.

නනු චෙතං අත්තොනිදානෙයෙව ආගතං, අථ කස්මා පාතිමොක්ඛද්දෙසකො පුබ්බභාගෙ චත්තබ්බන්ති? සච්චං, තථාපි තදනුලොමතො ජාතිතබ්බතො චත්තබ්බං. අට්ඨකථායඤ්ඤි ඉමා ගාථායො සම්මජ්ජනාදිනං පුබ්බකරණාදිභාවඤ්ඤාපකභාවෙනෙව වුත්තා, න පාතිමොක්ඛාරම්භකාලෙ භණ්ණිතබ්බභාවෙන. අථ ච පන ඉදානි භණ්ණන්ති, එවං සන්තෙ කිමත්ථං භණ්ණන්තිති

වින්තයං අන්තොනිදානෙ “කිං සඨසස්ස පුබ්බකිව්ව”න්ති චුත්තප්පවිජානුලොමෙන පුබ්බකරණාදීනං නිට්ඨභාවප්පවිජනත්ථං භණන්තීති ජානිතබ්බං. චුත්තඤ්ඤි “එවං චුත්තං චතුබ්බිධං පුබ්බකරණං කත්වා උපොසථො කාතබ්බො”ති (වි. සඨග. අට්ඨ. 177), තස්මා පාළිඅට්ඨකථානුලොමතො ඉමිනා අනුක්කමෙන කතෙ සති ධම්මජ්ඣෙකසකො පඤ්ඤායති, තස්ස අජ්ඣෙකසනාකාරො පඤ්ඤායති, පානිමොක්ඛුද්දෙසකො පඤ්ඤායති, තස්ස පුබ්බකරණාදීනං නිට්ඨභාවප්පවිජනං පඤ්ඤායති, ධම්මජ්ඣෙකසකස්ස විස්සජ්ජනං පඤ්ඤායති, තානි නිට්ඨාපෙත්වා පානිමොක්ඛුද්දෙසකස්ස පානිමොක්ඛං උද්දිසිතුං පටිඤ්ඤා පඤ්ඤායති, එවං ඉමෙසං ගාථාවාක්‍යානං වචනෙ පයොජනං පඤ්ඤායතීති කත්වා පණ්ඩිතෙහි විනයඤ්ඤාහි විරපට්ඨිජන්තො අයං කථාමග්ගො පටිපජ්ජිතබ්බොති. පචාරණායපි එසෙව නයො.

පාළියට්ඨකථාදීනඤ්ඤි, අනුරූපං ඉමං නයං;
පුනස්පුනං වින්තයන්තු, පණ්ඩිතා විනයඤ්ඤානො.

පුනස්පුනං වින්තයින්වා, යුත්තං වෙ ධාරයන්තු තං;
නො වෙ යුත්තං ඡඩ්ඨයන්තු, සම්මාසම්ඛුද්ධසාවකාති.

ඉති විනයසඨගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඬිකාරෙ

උපොසථපචාරණාවිනිවිජයකථාලඬිකාරො නාම

පඤ්චවිසතිමො පරිච්ඡෙදො.

26. වස්සුපනායිකවිනිවිජයකථා

179. එවං උපොසථපචාරණාවිනිවිජයං කථෙත්වා ඉදානි වස්සුපනායිකවිනිවිජයං කථෙතුං “වස්සුපනායිකාති එත්ථ”ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ වසනං වස්සං. කිං තං? වසනකිරියා භාවත්ථෙ ණා-පච්චයවසෙන. උපනයනං උපනයො. කො සො? උපගමනකිරියා, වස්සස්ස උපනයො වස්සුපනයො, සො එතිස්සා පඤ්ඤත්තියා අත්ථි, තස්මිං වා විජ්ජතීති වස්සුපනායිකා. කා සා? වස්සුපනායිකපඤ්ඤත්ති. අථ වා උපනයති එතායාති උපනායිකා මජ්ඣෙ දීඝවසෙන. වස්සස්ස උපනායිකා වස්සුපනායිකා, සා එව පුරෙ හවා පුරිමා භවත්ථෙ ඉමං-පච්චයවසෙන, සා එව පුරිමිකා සකත්ථෙ ක-පච්චයවසෙන, තස්මිං පරෙ ඉත්ථිලිඬිගෙ අ-කාරස්ස ඉ-කාරාදෙසො. පච්ඡා හවා පච්ඡිමා, සාව පච්ඡිමිකා.

අස්සතියා පන වස්සං න උපෙනීති “ඉමස්මිං විහාරෙ ඉමං තෙමාසං වස්සං උපෙමි”ති වච්ඡෙදං කත්වා න උපෙනි. “න, හික්ඛවෙ, අසෙනාසනිකෙන වස්සං උපගන්තබ්බං, යො උපගච්ඡෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කට්ඨස්සා”ති (මහාව. 204) වච්ඡෙදං කත්වා වස්සුපගමනං සන්ධාය පටික්ඛෙපො, න ආලයකරණවසෙන උපගමනං

සන්ධායාති වදන්ති. පාළියං පන අවිසෙසෙන චුත්තත්තා අට්ඨකථායඤ්ච දුතියපාරාජිකසංවණ්ණනායං (පාරා. අට්ඨ. 1.84) “වස්සං උපගච්ඡන්තෙන හි නාලකපටිපදං පටිපන්නෙනපි පඤ්චන්තං ඡදනානං අඤ්ඤතරෙන ඡන්නෙයෙව සද්චාරබන්ධෙ සෙනාසනෙ උපගන්තබ්බං, තස්මා වස්සකාලෙ සචෙ සෙනාසනං ලහති, ඉච්චෙනං කුසලං. නො චෙ ලහති, හත්ථකම්මං පරියෙසිත්වාපි කාතබ්බං. හත්ථකම්මං අලහන්නෙන සාමම්පි කාතබ්බං, න ත්වෙව අසෙනාසනිකෙන වස්සං උපගන්තබ්බං”න්ති (මහාව. 204) දළ්භං කත්වා චුත්තත්තා අසෙනාසනිකස්ස නාවාදිං විනා අඤ්ඤත්ථ ආලයමත්තෙන උපගන්තුං න වට්ටතීති අම්භාකං බන්ති. නාවාසත්ථවෛසුයෙව හි “අනුජානාමි, හික්ඛචෙ, නාවාය වස්සං උපගන්තු”න්තිආදිනා (මහාව. 203) සති, අසති වා සෙනාසනෙ වස්සුපගමනස්ස විසුං අනුඤ්ඤාතත්තා “න, හික්ඛචෙ, අසෙනාසනිකෙන වස්සං උපගන්තබ්බං”න්ති (මහාව. 204) අයං පටික්ඛෙපො. තත්ථ න ලහතීති අසති සෙනාසනෙ ආලයවසෙනපි නාවාදීසු උපගමනං චුත්තං. චතුසු හි සෙනාසනෙසු විහාරසෙනාසනං ඉධාධිප්පෙනං, න ඉතරත්තයං.

ටඩ්ඛිතමඤ්චාදිහෙදා කුට්ති එත්ථ ටඩ්ඛිතමඤ්චො නාම දීසෙ මඤ්චපාදෙ මජ්ඣෙ විජ්ඣිත්වා අට්ඨකියො පචෙසෙත්වා කතො මඤ්චො, තස්ස ඉදං උපරි, ඉදං හෙට්ඨාති නත්ථි. පරිවත්තෙත්වා අත්ථතොපි තාදියොව හොති, තං සුසානෙ දෙවට්ඨානෙ ව යපෙත්ති, චතුත්තං පාසාණානං උපරි පාසාණං අත්ථරිත්වා කතං ගෙහම්පි “ටඩ්ඛිතමඤ්චො”ති චුච්චති.

“ඉධ වස්සං උපෙමී”ති තික්ඛත්තුං වත්තබ්බන්ති සත්ථස්ස අවිහාරත්තා “ඉමස්මිං විහාරෙ”ති අවත්වා “ඉධ වස්සං උපෙමී”ති එත්තකමෙව වත්තබ්බං. සත්ථෙ පන වස්සං උපගන්තුං න වට්ටතීති කුටිකාදීනං අභාවෙන “ඉධ වස්සං උපෙමී”ති වච්ඡෙදං කත්වා උපගන්තුං න වට්ටති, ආලයකරණමත්තෙනෙව වට්ටතීති අධිප්පායො. විජ්ජකිරතීති විසුං විසුං ගච්ඡති. තීසු යානෙසු නත්ථි වස්සවෛෂ්ඨෙ ආපත්තීති තෙහි සද්ධිං ගච්ඡන්තස්සෙව නත්ථි ආපත්ති, තෙහි විදුජ්ජිත්වා ගමනෙ පන ආපත්තියෙව, පචාරෙතුඤ්ච න ලහති.

පච්ඡනද්වාරං යොජෙත්වාති සකචාටබද්ධමෙව යොජෙත්වා. පුරිමිකාය...පෙ.... න පක්කම්මබ්බාති ඉමිනා ආසාල්භීජුණ්ණමාය අනන්තරෙ පාටිපදදිවසෙ පුරිමවස්සං උපගන්ත්වා වස්සානඋතුනො චතුසු මාසෙසු සබ්බපච්ඡිමමාසං යපෙත්වා පුරිමං තෙමාසං වසිතබ්බං. සාවණුපුණ්ණමියා අනන්තරෙ පාටිපදදිවසෙ පච්ඡිමවස්සං උපගන්ත්වා සබ්බපයමමාසං යපෙත්වා පච්ඡිමං තෙමාසං වසිතබ්බං. එවං අවසිත්වා පුරිමිකාය වස්සං උපගතෙන හික්ඛුනා මහාපචාරණාය අත්තො අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා පච්ඡිමිකාය උපගතෙන චාතුමාසිනිපචාරණාය අත්තො අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා අත්තරා චාරිකං පක්කමෙයා, උපචාරසීමාතික්කමෙයෙව තස්ස හික්ඛුනො දුක්කටාපත්ති හොතීති දස්සෙති. ඉමමත්ථං පාළියා සමත්ථෙතුං “න හික්ඛචෙ...පෙ.... වචනතො”ති චුත්තං. යදි එවං වස්සං උපගන්ත්වා සති කරුණෙයෙ පක්කමන්තස්ස සබ්බථාපි

ආපත්තියෙව සියාති වොදනං සන්ධායාහ “වස්සං උපගන්ත්වා පනා”තිආදි. එවං සත්තෙ තදහෙව සත්තාහකරණියෙන පක්කමන්තස්සෙව අනාපත්ති සියා, න ද්විහතිහං වසිත්වා පක්කමන්තස්සාති ආහ “කො පන වාදො”තිආදි.

180. ඉදානි සත්තාහකරණියලක්ඛණං විත්ථාරතො දස්සෙතුං “අනුජානාමි භික්ඛවෙ”තිආදිමාහ. තත්ථ “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සත්තන්තං සත්තාහකරණියෙන පහිතෙ ගන්තුං, න ත්වෙව අප්පහිතෙ, භික්ඛුස්ස භික්ඛුනියා සික්ඛමානාය සාමණෙරස්ස සාමණෙරියා උපාසකස්ස උපාසිකායා”ති (මහාව. 187) එකං, “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සත්තන්තං සත්තාහකරණියෙන අප්පහිතෙපි ගන්තුං, පගෙව පහිතෙ, භික්ඛුස්ස භික්ඛුනියා සික්ඛමානාය සාමණෙරස්ස සාමණෙරියා මාතුයා ව පිතුස්ස වා”ති (මහාව. 198) එකං, “සවෙ පන භික්ඛුනො භාතා වා අඤ්ඤො වා ඤාතකො ගිලානො හොති”ති එකං, “එකස්මිං විහාරෙ භික්ඛුහි සද්ධිං වසන්තො භික්ඛුහත්තිකො”ති එකං, “සවෙ භික්ඛුස්ස...පෙ.... අනචිරති වා කුක්කුච්චං වා දිට්ඨිගතං වා උප්පන්නං හොති”ති එකං, “කොචි භික්ඛු ගරුධම්මං අප්ඤ්ඤාපන්නො හොති පරිවාසාරහො”ති එකං, “භික්ඛුනියාපි මානත්තාරභායා”ති එකං, “සාමණෙරො උපසම්පජ්ජිතුකාමො...පෙ.... සික්ඛමානා වා...පෙ.... සාමණෙරි වා”ති එකං, “භික්ඛුස්ස භික්ඛුනියා වා සඬ්ඝො කම්මං කත්තුකාමො තප්පතියං වා”ති එකං, “සවෙපි කතංයෙව හොති කම්ම”න්ති එකං, “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සඬ්ඝකරණියෙන ගන්තු”න්ති (මහාව. 199) එකන්ති එකාදස ධානානි හොන්ති. තත්ථ පඨමතතියචතුත්ථවසෙන තීසු ධානෙසු පහිතෙ එව ගන්තබ්බං, නො අප්පහිතෙ. සෙසෙසු අට්ඨසු අප්පහිතෙපි ගන්තබ්බං, පගෙව පහිතෙ. චුත්තඤ්ඤි විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.199) “ගන්තබ්බන්ති සඬ්ඝකරණියෙන අප්පහිතෙපි ගන්තබ්බ”න්ති. එත්ථ ව අනුපාසකෙහිපි සාසනභාවං ඤාතුකාමෙහි පහිතෙ තෙසං පසාදවඩ්ඪිසම්පත්තෙහිපි සත්තාහකරණියෙන ගන්තුං වට්ටතීති ගහෙතබ්බං. භික්ඛුහත්තිකොති භික්ඛුනිස්සිතකො. සො පන යස්මා භික්ඛුහි සද්ධිං වසති, තස්මා චුත්තං “භික්ඛුහි සද්ධිං වසන්තො”ති.

181. අපිචෙත්ථාති අපිච එත්ථාති ඡෙදො, එත්ථ එතස්මිං සත්තාහකරණියච්චිච්ඡයෙ අපිච අපරො අයං ඊදිසො පාළිමුත්තකනායො වස්සුපනායිකක්ඛන්ධකපාළිතො මුත්තො නායො වෙදිතබ්බොති යොජනා. සමන්තපාසාදිකායං (මහාව. අට්ඨ. 199) පන “පාළිමුත්තකරත්තිච්ඡෙදච්චිච්ඡයො”ති දිස්සති. තථා හි විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.199) “රත්තිච්ඡෙදච්චිච්ඡයොති සත්තාහකරණියෙන ගන්ත්වා බහිද්ධා අරුණුට්ඨාපනසඬ්ඛාතස්ස රත්තිච්ඡෙදස්ස ච්චිච්ඡයො”ති. සාරත්ථදීපනියම්පි (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.199) “සත්තාහකරණියෙන ගන්ත්වා බහිද්ධා අරුණුට්ඨාපනං රත්තිච්ඡෙදො”ති. අනිමන්තිතෙන ගන්තුං න වට්ටතීති එත්ථ අනිමන්තිතත්තා සත්තාහකිච්චං අධිට්ඨන්ත්වා ගච්ඡන්තස්සපි වස්සච්ඡෙදො වෙව දුක්කටඤ්ඤි හොතිති වෙදිතබ්බං. යථාචුත්තඤ්ඤි රත්තිච්ඡෙදකාරණං විනා තිරොවිහාරෙ වසිත්වා ආගම්ස්සාමීති ගච්ඡතො වස්සච්ඡෙදං වදන්ති. ගන්තුං වට්ටතීති අන්තොඋපචාරසීමායං යිතෙනෙව සත්තාහකරණියනිමිත්තං.

සල්ලක්බෙන්වා ඉමිනා නිමිත්තෙන ගන්ත්වා “සත්තාහබ්භන්තරෙ
 ආගච්ඡිස්සාමි” ති ආහොගං කත්වා ගන්තුං වට්ටති. පුරිමක්ඛණෙ ආහොගං කත්වා
 ගමනක්ඛණෙ විසරිත්වා ගතෙපි දොසො නත්ථි, “සකරණියො පක්කමති” ති
 (මහාව. 207) චුත්තත්තා සබ්බථා ආහොගං අකත්වා ගතස්ස වස්සච්ඡෙදොති
 වදන්ති. යො පන සත්තාහකරණියනිමිත්තාභාවෙපි “සත්තාහබ්භන්තරෙ
 ආගච්ඡිස්සාමි” ති ආහොගං කත්වා ගන්ත්වා සත්තාහබ්භන්තරෙ ආගච්ඡති, තස්ස
 ආපත්තියෙව, වස්සච්ඡෙදො නත්ථි සත්තාහස්ස සන්තිවත්තත්තාති වදන්ති,
 විමංසිත්වා ගහෙනබ්බං.

හණ්ඩකන්ති විවරහණ්ඩං. පභිණන්තීති විවරධොවනාදිකම්මෙන පභිණන්ති.
 සම්පාපුණ්ණං න සක්කොති, වට්ටතීති එත්ථ “අජ්ජෙව ආගච්ඡිස්සාමි” ති
 සාමන්තවිහාරං ගන්ත්වා පුන ආගච්ඡන්තස්ස අන්තරාමග්ගෙ සචෙ අරුණුග්ගමනං
 හොති, වස්සච්ඡෙදොපි න හොති, රත්තිව්ඡෙදදුක්කටඤ්ච නත්ථිති වදන්ති, තදහෙව
 ආගමනෙ සඋස්සාහන්තා වස්සච්ඡෙදො වා ආපත්ති වා න හොතීති අධිප්පායො.
 ආචරියං පස්සිස්සාමිති පන ගන්තුං ලභතීති “අගිලානම්පි ආචරියං, උපජ්ඣායං වා
 පස්සිස්සාමි” ති සත්තාහකරණියෙන ගන්තුං ලභති, නිස්සයාචරියං ධම්මාචරියඤ්ච,
 පගෙව උපසම්පදාචරියඋපජ්ඣායෙ. සචෙ නං ආචරියො “අජ්ජ මා ගච්ඡා” ති වදති,
 වට්ටතීති එවං සත්තාහකරණියෙන ආගතානං අන්තොසත්තාහෙයෙව පුන
 ආගච්ඡන්තං සචෙ ආචරියො, උපජ්ඣායො වා “අජ්ජ මා ගච්ඡා” ති වදති, වට්ටති,
 සත්තාහාතික්කමෙපි අනාපත්තීති අධිප්පායො. වස්සච්ඡෙදො පන හොතියෙවාති
 දට්ඨබ්බං සත්තාහස්ස බහිද්ධා චිතිනාමිත්තත්තා.

සචෙ දුරං ගතො සත්තාහවාරෙන අරුණො උට්ඨාපෙතබ්බොති ඉමිනා
 වස්සච්ඡෙදකාරණෙ සති සත්තාහකරණියෙන ගන්තුම්පි වට්ටතීති දීපෙති. එත්ථ ඡ
 දිවසාති බහිද්ධා චිතිනාමෙත්වා සත්තමෙ දිවසෙ පුරාරුණා එව
 අන්තොඋපචාරසීමායං පවිසිත්වා අරුණං උට්ඨාපෙත්වා පුනදිවසෙ සත්තාහං
 අධිට්ඨාය ගන්තබ්බන්ති අධිප්පායො. කෙච් පන “සත්තමෙ දිවසෙ ආගන්ත්වා
 අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා තදහෙව දිවසභාගෙපි ගන්තුං වට්ටති” ති වදන්ති, තං න
 ගහෙනබ්බං “අරුණො උට්ඨාපෙතබ්බො” ති චුත්තත්තා. සත්තමෙ දිවසෙ තත්ථ
 අරුණුට්ඨාපනමෙව හි සන්ධාය පාළියං (මහාව. 199) “සත්තාහං සන්තිවත්තො
 කාතබ්බො” ති චුත්තං. අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා ගච්ඡන්තො ව අන්තො අජ්ජෙවිසිත්වා
 බහිද්ධාව සත්තාහං චිතිනාමෙත්තො ව සමුච්ඡින්නවස්සො එව හවිස්සති අරුණස්ස
 බහි එව උට්ඨාපිත්තත්තා. ඉතරථා “අරුණො උට්ඨාපෙතබ්බො” ති වචනං නිරත්ථකං
 සියා. “සත්තාහවාරෙන අන්තොවිහාරෙ පවිසිත්වා අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා
 ගන්තබ්බ” ත්ති වත්තබ්බතො අඤ්ඤෙසු ව යානෙසු අරුණුට්ඨාපනමෙව වුවිචති.
 වක්ඛති හි විවරක්ඛන්ධකෙ (මහාව. අට්ඨ. 364) “එකස්මිං විහාරෙ වසන්තො
 ඉතරස්මිං සත්තාහවාරෙන අරුණමෙව උට්ඨාපෙති” ති.

අථාපි යං තෙ වදෙය්‍යුං “සත්තමෙ දිවසෙ යදා කදාපි පට්ටියෙන
 තංදිවසනිස්සිතො අතිතාරුණො උට්ඨාපිතො නාම හොතීති ඉමමත්ථං සන්ධාය

අට්ඨකථායං වුත්ත'න්ති, තං සද්දගතියාපි න සමෙති. න හි උට්ඨිතෙ අරුණෙ පච්ඡා පටිට්ඨො තස්ස පයොජකො උට්ඨාපකො භවිතුමරහති. යදි භවෙය්‍යා, “වස්සං උපගන්ත්වා පන අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා තදහෙව සත්තාහකරණියෙන පක්කමන්තස්සා”පිති (මහාව. අට්ඨ. 207) එත්ථ “අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා”ති වචනං විරුජ්ඣෙය්‍යා. තෙනපි තංදිවසනිස්සිතස්ස අරුණස්ස උට්ඨාපිතත්තා ආරඤ්ඤකස්සපි හික්ඛුනො සායන්හසමයෙ අභිගයුත්තං අරඤ්ඤං ගන්ත්වා තදා එව නිවත්තන්තස්ස අරුණො උට්ඨාපිතො ධුතඨගඤ්ච විසොධිතං සියා, න චෙතං යුත්තං අරුණුග්ගමනකාලෙ එව අරුණුට්ඨාපනස්ස වුත්තත්තා. වුත්තඤ්චි “කාලස්සෙව පන නික්ඛමිත්වා අභිගයුත්තෙ යානෙ අරුණං උට්ඨාපෙතබ්බං. සචෙ අරුණුට්ඨානවෙලායං තෙසං ආබාධො වඨ්ඨති, තෙසං එව කිච්චං කාතබ්බං, න ධුතඨගච්ඡද්ධිකෙන භවිතබ්බ”න්ති (විසුද්ධි. 1.31). තථා පාරිවාසිකාදීනම්පි අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා වත්තං නික්ඛිපන්තානං රත්තිවිජෙදො වුත්තො. “උග්ගතෙ අරුණෙ නික්ඛිපිතබ්බ”න්ති (වුළුව. අට්ඨ. 97) හි වුත්තං. සහසෙය්‍යාසික්ඛාපදෙපි අනුපසම්පන්නෙහි සහ නිවුත්ථභාවපරිමොචනත්ථං “පුරාරුණා නික්ඛමිත්වා”තිආදි (පාචි. 54) වුත්තං. එවං විවරවිජ්ජපවාසාදීසු ව සබ්බත්ථ රත්තිපරියොසානෙ ආගාමිඅරුණවසෙනෙව අරුණුට්ඨානං දස්සිතං, න අනීතාරුණවසෙන, තස්මා වුත්තනයෙනෙවෙත්ථ අරුණුට්ඨාපනං වෙදිතබ්බං අඤ්ඤථා වස්සවිජෙදත්තා.

යං පන වස්සං උපගතස්ස තදහෙව අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා සකරණියස්ස පක්කමනවචනං, තං වස්සං උපගතකාලතො පට්ඨාය යදා කදාපි නිමිත්තෙ සති ගමනස්ස අනුඤ්ඤාතත්තා යුත්තං, න පන සත්තාහවාරෙන ගතස්ස අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා තදහෙවගමනං “අරුණො උට්ඨාපෙතබ්බො”ති වුත්තත්තා. යථා වා “සත්තාහානාගතාය පවාරණාය සකරණියො පක්කමති, ආගච්ඡෙය්‍යා වා සො, හික්ඛවෙ, හික්ඛු තං ආවාසං න වා ආගච්ඡෙය්‍යා”තිආදීනා (මහාව. 207) පච්ඡිමසත්තාහෙ අනාගමනෙ අනුඤ්ඤාතෙපි අඤ්ඤසත්තාහෙසු තං න වට්ටති. එවං පඨමසත්තාහෙ අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා ගමනෙ අනුඤ්ඤාතෙපි තතො පරෙසු සත්තාහෙසු ආගතස්ස අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා ගමනං න වට්ටති එවාති නිට්ඨමෙත්ථ ගන්තබ්බං.

සචෙ පවාරිතකාලෙ වස්සාවාසිකං දෙන්තීතිආදීනා වස්සාවාසිකවිවරම්පි කථිතවිවරං විය වස්සංවුත්ථවිහාරපට්ඨෙද්ධන්ති විඤ්ඤායති. “යදි සත්තාහවාරෙන අරුණං උට්ඨාපයිංසු, ගහෙතබ්බ”න්ති පන වුත්තත්තා සත්තාහකරණියෙන ගන්ත්වා සත්තාහබ්බන්තරෙ ආගතා ලහන්ති. කථිනානිසංසවිවරං පන සඨස්ස අනාපුච්ඡා තෙ න ලහන්ති. වක්ඛති හි “සත්තාහකරණියෙන ගතාපි භාජනියහණ්ඩං ලහන්තුති වා එවරුපං අධම්මිකවත්තං න කාතබ්බ”න්ති (වි. සඨග. අට්ඨ. 182). ඉධ ආහටන්ති විහාරතො බහි ආගතට්ඨානෙ ආනිතං.

වාළෙහි උබ්බාළ්භා හොන්ති, ගණ්හන්තිපි පරිපාතෙන්තිපිති එත්ථ ගණ්හන්තිති ගහෙන්වා බාදන්ති. පරිපාතෙන්තිපි පලාපෙන්ති, අනුබන්ධන්තිපි අත්ථො. ඉමෙසු “ගාළෙහි උබ්බාළ්භා හොන්ති”තිආදීසු සඨස්සහෙදපරියන්තෙසු වත්ථුසු කෙවලං

අනාපත්ති හොති, පවාරෙතුං පන න ලහතීති දට්ඨබ්බං. සචෙ පනාතිආදීසු යස්මා නානාසීමායං ද්වීසු ආවාසෙසු වස්සං උපගච්ඡන්තස්ස “දුතියෙ වසිස්සාමී”ති උපවාරතො නික්ඛන්තමත්තෙ පට්ඨමො සෙනාසනග්ගාහො පටිප්පස්සමිහති, තස්මා පාළියං (මහාව. 207) “තස්ස, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො පුරිමිකා ච න පඤ්ඤායතී”ති පට්ඨමං සෙනාසනග්ගාහං සන්ධාය වුත්තං. දුතියසෙනාසනග්ගාහෙ පන පුරිමිකා පඤ්ඤායතෙව, තත්ථෙව තෙමාසං වසන්තො පුරිමවස්සංවුත්ථො එව හොති. තතො වා පන දුතියදිවසාදීසු “පට්ඨමසෙනාසනෙ වසිස්සාමී”ති උපවාරාතික්කමෙ පුරිමිකාපි න පඤ්ඤායතීති දට්ඨබ්බං.

පටිප්පවස්ස විසංවාදනපච්චයා හොන්තමිපි දුක්කටං සතියෙව පටිප්පවෙ හොතීති ආහ “තස්ස තස්ස පටිප්පවස්ස විසංවාදෙ දුක්කට”න්ති. තෙනෙවාහ “තඤ්ච බො...පෙ.... විසංවාදනපච්චයා”ති. පාළියං (මහාව. 207) “සො සත්තාහානාගතාය පවාරණාය සකරණීයො පක්කමතී”ති වුත්තත්තා පවාරණාදිවසෙපි සත්තාහකරණීයං විනා ගන්තුං න වට්ටතීති දට්ඨබ්බං. ඉමස්මිං යානෙ “නවමිතො පට්ඨාය ගන්තුං වට්ටතී”ති අට්ඨකථාවචනං කච්චි උපොසථදිවසතො උපනිධාය නවමී ඉච්ඡිතබ්බා, උදාහු ලොකීයතිථිවසෙනාති ආසඬ්ඤාති. තත්ත්වං විනිවිජ්ජිතබ්බං – පුරිමහද්දපදමාසකාලපක්ඛඋපොසථදිවසං උපනිධාය ඉච්ඡිතබ්බා, න ලොකීයතිථිවසෙන. හද්දපදමාසස්ස හි කාලපක්ඛඋපොසථදිවසං මරියාදං කත්වා තදනන්තරපාටිපදදිවසතො පට්ඨාය ගණියමානෙ සති යො දිවසො නවමො හොති, තතො පට්ඨායාති වුත්තං හොති. තිථිපෙක්ඛාය පන ඉත්ථිලිඬිගවොහාරො, තතො නවමිතො පට්ඨාය අනාගතසත්තාහෙ පවාරණා හොති.

සත්තාහං අනාගතාය අස්සාති සත්තාහානාගතා. කා සා? පවාරණා. අස්සයුජමාසස්ස සුක්කපක්ඛනවමියං සත්තාහකරණීයං අධිට්ඨාය ගච්ඡන්තො භික්ඛු අන්තොවස්සස්ස සත්තාහමත්තාවසිට්ඨත්තා සත්තමඅරුණෙ උග්ගතමත්තෙ වුත්ථවස්සො හොති, දසමියං ඡාහමත්තං, එකාදසමියං පඤ්චාහමත්තං, ද්වාදසියං චතුරාහමත්තං, තෙරසියං තිහමත්තං, වුද්දසියං ද්විහමත්තං, පන්තරසියං එකාහමත්තං අවසිට්ඨං හොති, තස්මා පවාරණාදිවසස්ස පරියොසානභූතඅරුණස්මිං උග්ගතෙ වුත්ථවස්සො හොති, තස්මා තෙසං භික්ඛුනං කුක්කුච්චවිනොදනත්ථං හගවා ධම්මස්සාමී “සො සත්තාහානාගතාය පවාරණාය සකරණීයො පක්කමති, ආගච්ඡෙය්‍ය වා සො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු තං ආවාසං න වා ආගච්ඡෙය්‍ය, තස්ස, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො පුරිමිකා ච පඤ්ඤායතී, පටිප්පවෙ ච අනාපත්ති”ති (මහාව. 207) ආහ. සත්තාහානාගතාය කොමුදියා වාතුමාසිනියාති එත්ථාපි එසෙව නයො. තත්ථ කොමුදියා වාතුමාසිනියාති පච්ඡිමකත්තිකපුණ්ණමායං. සා හි කුමුදානං අත්ථිතාය කොමුදී, චතුත්තං වස්සිකමාසානං පරියොසානත්තා වාතුමාසිනීති වුච්චති. තදා හි කුමුදානි සුපුප්ඵිතානි හොන්ති, තස්මා කුමුදා එත්ථ පුප්ඵන්තිති කොමුදීති වුච්චති, කුමුදවතීති වුත්තං හොති.

182. අන්තොවස්සවත්තකථායං නිබ්බවත්තං යපෙත්වාති

සජ්ඣායමනසිකාරාදීසු නිරන්තරකරණියෙසු කත්තබ්බං කතිකවත්තං කත්වා.
කසාවපරිභණ්ඩන්ති කසාවෙහි භූමිපරිකම්මං. වත්තන්ති කතිකවත්තං.

එවරුපං අධම්මිකවත්තං න කාතබ්බන්ති නානාවෙරජ්ජකා හි භික්ඛු
සන්තිපතන්ති, තත්ථ කෙච් දුබ්බලා අප්පථාමා එවරුපං වත්තං අනුපාලෙතුං න
සක්කොන්ති, තස්මා ඉධ ආගතඤ්ච චතුත්ථපාරාජිකවණ්ණනායං (පාරා. අට්ඨ.
2.227) ආගතං ආවාසං වා මණ්ඩපං වා සීමං වා යං කිඤ්චි යානං පරිච්ඡින්නදිත්වා
“යො ඉමම්භා ආවාසා පයමං පක්කම්ස්සති, තං ‘අරහා’ති ජානිස්සාමා”ති කතාය
කතිකාය යො “මං ‘අරහා’ති ජානන්තු”ති තම්භා යානා පයමං පක්කමති,
පාරාජිකො හොති. යො පන ආචරියුපජ්ඣායානං වා කිච්චෙන මානාපිතුනං වා
කෙනච්චෙව කරණියෙන භික්ඛාචාරවත්තං වා උද්දෙසපරිපුච්ඡාදිනං අත්ථාය
අඤ්ඤෙන වා තාදිසෙන කරණියෙන තං යානං අතික්කමිත්වා ගච්ඡති, අනාපත්ති.
සචෙපිස්ස එවං ගතස්ස පච්ඡා ඉච්ඡාවාරො උප්පජ්ජති “න දානාහං තත්ථ ගම්ස්සාමි,
එවං මං අරහාති සම්භාවෙස්සන්ති”ති, අනාපත්තියෙව.

යොපි කෙනච්චෙව කරණියෙන තං යානං පත්වා සජ්ඣායමනසිකාරාදිවසෙන
අඤ්ඤචිහිතො වා හුත්වා වොරාදිහි වා අනුබද්ධො මෙසං වා උට්ඨිතං දිස්වා
අන්තොවස්සකං පච්ඡිතුකාමො තං යානං අතික්කමති, අනාපත්ති, යානෙන වා
ඉද්ධියා වා ගච්ඡන්තොපි පාරාජිකං නාපජ්ජති, පදගමනෙනෙව ආපජ්ජති. තම්පි
යෙහි සහ කතිකා කතා, තෙහි සද්ධිං අපුබ්බං අවර්මං ගච්ඡන්තො නාපජ්ජති. එවං
ගච්ඡන්තා හි සබ්බෙපි අඤ්ඤමඤ්ඤං රක්ඛන්ති. සචෙපි මණ්ඩපරුක්ඛමුලාදීසු
කිඤ්චි යානං පරිච්ඡින්නදිත්ති “යො එත්ථ නිසීදති වා වඩ්ඤමති වා, තං ‘අරහා’ති
ජානිස්සාම”, පුප්ථානි වා යපෙත්වා, “යො ඉමානි ගහෙත්වා පුප්පං කරිස්සති, තං
‘අරහා’ති ජානිස්සාමා”තිආදිනා නයෙන කතිකා කතා හොති, තත්ත්ව
ඉච්ඡාවාරවසෙන තථා කරොන්තස්ස පාරාජිකමෙව. සචෙපි උපාසකෙන
අන්තරාමග්ගෙ විහාරො වා කතො හොති, විවරාදිති වා යපිතානි හොන්ති “යෙ
අරහන්තො, තෙ ඉමස්මිං විහාරෙ වසන්තු, විවරාදිති වා ගණ්හන්තු”ති, තත්ත්ව
ඉච්ඡාවාරවසෙන වසන්තස්ස වා තානි වා ගණ්හන්තස්ස පාරාජිකමෙව, එතං පන
අධම්මිකකතිකවත්තං, තස්මා න කාතබ්බං, අඤ්ඤං වා එවරුපං “ඉමස්මිං
තෙමාසබ්භන්තරෙ සබ්බෙව ආරඤ්ඤකා හොන්තු
පිණ්ඩපාතිකධුතඨගාදිඅවසෙසධුතඨගධරා වා, අථ වා සබ්බෙව ඛිණ්ණාසවා
හොන්තු”ති එවමාදි. නානාවෙරජ්ජකා හි භික්ඛු සන්තිපතන්ති. තත්ථ කෙච් දුබ්බලා
අප්පථාමා එවරුපං වත්තං අනුපාලෙතුං න සක්කොන්ති, තස්මා එවරුපම්පි වත්තං
න කාතබ්බං. “ඉමං තෙමාසං සබ්බෙහෙව න උද්දිසිතබ්බං, න පරිපුච්ඡිතබ්බං, න
පබ්බාපෙතබ්බං, මුග්ගබ්බං ගණ්හිතබ්බං, බහිසිමට්ඨස්සපි සඨසලාහො
දාතබ්බො”ති එවමාදිකම්පි න කත්තබ්බමෙව.

තිව්ධම්පිති පරියත්තිපට්ඨත්තිපට්ඨෙධවසෙන තිව්ධම්පි. සොධෙත්වා
පබ්බාපෙථානි හබ්බෙ ආචාරකුලපුත්තෙ උපපරික්ඛිත්වා පබ්බාපෙථ. හස්සෙ මත්තං

ජාතිත්වයානි වචනෙ පමාණං ඤාත්වා. දසකථාවත්ථු නාම අප්පිවිජාකථා
සන්තුට්ඨිකථා පව්වෙකකථා අසංසග්ගකථා වීරියාරම්භකථා සීලකථා සමාධිකථා
පඤ්ඤාකථා විමුක්තිකථා විමුක්තිඤාණදස්සනකථානි.

විග්ගහසංවත්තනිකං වචනං විග්ගහිකං. චතුරාරක්ඛං අභාපෙන්නාති
බුද්ධානුස්සති මෙත්තා අසුභං මරණානුස්සතීති ඉමං චතුරාරක්ඛං අභාපෙන්නා.
දන්නකට්ඨබාදනවත්තං ආචික්ඛිතබ්බන්ති එත්ථ ඉදං දන්නකට්ඨබාදනවත්තං - යො
දෙවසිකං සඬ්ඝමජ්ඣෙකෙ ඔසරති, තෙන සාමණෙරාදීහි ආහරිත්වා හික්ඛුනං යථාසුඛං
භුඤ්ජනත්වාය දන්නකට්ඨමාලකෙ නික්ඛිත්තෙසු දන්නකට්ඨෙසු දිවසෙ දිවසෙ
එකමෙව දන්නකට්ඨං ගහෙතබ්බං. යො පන දෙවසිකං න ඔසරති, පට්ඨානසරෙ
වසිත්වා ධම්මස්සවනෙ වා උපොසථග්ගෙ වා දිස්සති, තෙන පමාණං
සල්ලක්ඛෙත්වා වත්තාරි පඤ්ච දන්නකට්ඨානි අත්තනො වසනට්ඨානෙ යපෙත්වා
බාදිතබ්බානි. තෙසු බිණෙසු සචෙ පුනපි දන්නකට්ඨමාලකෙ බහුනි භොන්තියෙව,
පුනපි ආහරිත්වා බාදිතබ්බානි. යදි පන පමාණං අසල්ලක්ඛෙත්වා ආහරති, තෙසු
අබිණෙසුයෙව මාලකෙ බීයති, තතො කෙච්චෙරා “යෙහි ගහිතානි, තෙ
පට්ඨරත්තු”ති වදෙය්‍යාං, කෙච්ච “බාදන්තු, පුන සාමණෙරා ආහරිස්සන්ති”ති, තස්මා
විවාදපරිහාරත්ථං පමාණං සල්ලක්ඛෙතබ්බං, ගහණෙ පන දොසො නත්ථි. මග්ගං
ගච්ඡන්තෙනපි එකං වා ද්වෙ වා ථවිකාය පක්ඛිපිත්වා ගන්තබ්බන්ති.
හික්ඛාවාරවත්තං පිණ්ඩපාතිකවත්තෙ ආවිහවිස්සති.

අන්තොගාමෙ...පෙ.... න කට්ඨෙතබ්බානි එත්ථ චතුසු පච්චයෙසු වීචරෙ ව
පිණ්ඩපාතෙ ව විඤ්ඤත්තිපි න වට්ටති නිමිත්තොභාසපරිකථාපි. සෙනාසනෙ
විඤ්ඤත්තිමෙව න වට්ටති, සෙසානි තීණි වට්ටන්ති. ගිලානපච්චයෙ සබ්බමිපි
වට්ටති. එවං සන්නෙපි ආජීවං සොධෙත්තෙහි හික්ඛුහි සුට්ඨු රක්ඛිතබ්බානි. ඉමිනා
ආජීවපාරිසුද්ධිසීලං දස්සිතං. රක්ඛිතින්ද්‍රියෙහි භවිතබ්බන්ති ඉන්ද්‍රියසංවරසීලං.
බන්ධකවත්තඤ්ච සෙබ්බවත්තඤ්ච පුරෙතබ්බන්ති පාතිමොක්ඛසංවරසීලං.
පච්චයසන්නිස්සිතසීලං පන තිහිපි සාමත්ථියතො දස්සිතං. ඉති
චතුපාරිසුද්ධිසීලපටිසංයුත්තා එවරූපා නියානිකකථා බහුකාපි වත්තබ්බානි
අධිප්පායො.

ඉමස්මිං වස්සුපනායිකවිසයෙ තෙසු තෙසු නගරෙසු තස්මිං තස්මිං රාජකාලෙ
අපරියන්තා විවාදකථා භොති. කථං? වස්සුපනායිකක්ඛන්ධකෙ (මහාව. 186)
“තෙන බො පන සමයෙන රාජා මාගධො සෙනියො බිම්බිසාරො වස්සං
උක්කඩ්ඪිතුකාමො හික්ඛුනං සන්නිකෙ දුතං පාහෙසි ‘යදි පනායා ආගමෙ පුණ්භෙ
වස්සං උපගව්ඡෙය්‍යු’න්ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං, ‘අනුජානාමි,
හික්ඛෙවෙ, රාජුනං අනුවත්තිතු’”න්ති වචනං නිස්සාය භගවතා අධිමාසං
පඤ්ඤත්තන්ති මඤ්ඤමානා වෙදසමයෙන සංසන්දිත්වා ගය්භමානා අනෙකවිහිතං
විවාදං කරොන්ති. වෙදසමයෙ කිර ද්වෙ අධිමාසානි යාවාධිමාසඤ්ච
පත්තාධිමාසඤ්ච. තත්ථ කලියුගගණනෙ එකුනවිසතිගණනෙන භාජිතෙ
ද්වෙපඤ්චට්ඨදසතෙරසසොළසට්ඨාරසවසෙන සත්තධා සෙසො භොති, තෙසං

වසෙන වම්මාධිමාස පඤ්චාධිමාස පස්වාධිමාස දසාධිමාස තෙරසාධිමාස සොළසාධිමාස අට්ඨාරසාධිමාසානි වොහරන්ති. අට්ඨාරසාධිමාසං පන අවසානාධිමාසන්තිපි වොහරන්ති. තෙසු පසුසොළසානි අපත්තෙයෙව අධිමාසපතනකලියුගෙ සංචච්ඡරමාසාදිවිසමහයෙන යාවිත්වා මාසස්ස ආකඨඨිතබ්බතො යාවාධිමාසන්ති වොහරන්ති, සෙසානි පන පඤ්චමත්තෙයෙව අධිමාසපතනකලියුගෙ මාසස්ස ආකඨඨිතබ්බතො පත්තාධිමාසන්ති. තත්ත්වං යාවාධිමාසලක්ඛණං – තථතො අජානන්තා පාළියා සංසන්දිත්වා බිම්බිසාරරඤ්ඤා භගවතො යාවිතාධිමාසත්තා යාවාධිමාසං නාම භවති, තස්මා ද්විසු එව යාවාධිමාසෙසු දිවසෙන සහ මාසො ආකඨඨිතබ්බො, න ඉතරෙසුති වදන්ති, අඤ්ඤෙ පන පඤ්චසු පත්තාධිමාසෙසු එව සහ දිවසෙන මාසො ආකඨඨිතබ්බො, න යාවාධිමාසෙසුති.

අපරෙ පන – “ද්වෙමා, භික්ඛවෙ, වස්සුපනායිකා පුරිමිකා පච්ඡිමිකානි, අපරජ්ජුගතාය ආසාළ්භියා පුරිමිකා උපගන්තබ්බා, මාසගතාය ආසාළ්භියා පච්ඡිමිකා උපගන්තබ්බා” ති තස්මිංයෙව වස්සුපනායිකක්ඛන්ධකෙ (මහාව. 184) ආගතාය පාළියා අත්ථං අයොනියො ගහෙන්වා තිට්ඨන්තයොගෙ එව වස්සුපගමනං භගවතා අනුඤ්ඤාතං, තස්මා ආසාළ්භිපුණ්ණමාය අනන්තරභූතො පාටිපදෙවසො පුණ්ණානිටියා ව යුත්තො හොතු, පුබ්බාසාළ්භඋත්තරාසාළ්භසඬාතෙසු ද්විසු නක්ඛන්තෙසු එකෙකෙන යුත්තො ව, එවංභූතො කාලො යදි චිනා දිවසෙන මාසකඨ්ඨනෙ සම්පජ්ජති, තථා ව සති මාසමත්තාකඨ්ඨනමෙව කාතබ්බං, යදි න සම්පජ්ජති, සහ දිවසෙන මාසාකඨ්ඨනං, අයං පිටකෙන ව වෙදෙන ව අනුලොමො විනිච්ඡයොති වදන්ති.

තත්ත්වපොකෙ වදන්ති – “මා ඉති වන්දො වුව්චති තස්ස ගතියා දිවසස්ස මිනිතබ්බතො, සො එත්ථ සබ්බකලාපාරිපුරියා පුණ්ණොති පුණ්ණමා” තිආදිනා විනයත්ථමඤ්ජුසාදිසු (කඬ්ඬා. අභි. ටී. නිදානවණ්ණනා) ආගමනතො පුණ්ණානිටියොගොපි පුණ්ණමියා එව ඉච්ඡිතබ්බො, න පාටිපදෙ, තථා නක්ඛන්තයොගොපි ආසාළ්භිසුක්කපක්ඛස්ස පන්තරසෙ උපොසථෙ “උත්තරාසාළ්භනක්ඛන්තෙ, එවං ධාතු පතිට්ඨිතා” ති මහාවංසෙ වචනතොති. තත්ථ පුරිමා වදන්ති – එවං සන්තෙ උපොසථදිවසෙයෙව වන්දග්ගාහො ව සූරියග්ගාහො ව භවෙය්, ඉදානි පන කාලපක්ඛපාටිපදාදිසුයෙව වන්දග්ගාහො, සුක්කපක්ඛපාටිපදාදිසුයෙව සූරියග්ගාහො පඤ්ඤායති, තස්මා පාටිපදෙයෙව තිට්ඨන්තයොගො ඉච්ඡිතබ්බොති. පච්ඡිමාපි වදන්ති – තුම්භාදිසානං වාදිනං වචනෙන පුබ්බෙ ආකඨ්ඨිතබ්බදිවසානං අනාකඨ්ඨිතත්තා දිවසපුඤ්ජභාවෙන එවං හොති, සච්චතො පන උපොසථදිවසෙයෙව වන්දග්ගාහො සූරියග්ගාහො ව ඉච්ඡිතබ්බොති. හොතු, යථා ඉච්ඡථ, තථා වදථ, එවං භූතපුබ්බො සාට්ඨකථෙ තෙපිටකෙ බුද්ධවචනෙ අත්ථිති? අත්ථි. ගන්ධාරජාතකෙ (ජා. අට්ඨ. 3.7.75 ගන්ධාරජාතකවණ්ණනා) හි උපොසථදිවසෙ වන්දග්ගාහො ද්වික්ඛන්තුං ආගතො. තඤ්භි ජාතකං තීසු පිටකෙසු සුත්තපරියාපන්තං, පඤ්චසු නිකායෙසු

බුද්දකනිකායපරියාපන්නං, නවසු සාසනභිගෙසු ජාතකපරියාපන්නන්ති. එවං
වුත්තෙ පුරිමකා පටිවචනං දාතුං න සක්කුණෙය්‍යුන්ති.

අටේකවචනෙ “පිටකත්තයෙ අධිකමාසායෙව සන්ති, න අධිකදිවසා
සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පාවිත්තිය 3.404) ‘යං පන වුත්තං තිසුපි ගණ්ඨිපදෙසු
අට්ඨාරසන්නංයෙව වස්සානං අධිකමාසෙ ගහෙන්වා ගණිතත්තා
සෙසවස්සද්වයස්සපි අධිකානි දිවසානි හොත්තෙව, තානි අධිකදිවසානි සන්ධාය
නික්කඨිඛා හුත්වානි වුත්තන්ති, තං න ගහෙනබ්බං. න හි ද්විසු වස්සෙසු අධිකදිවසා
නාම විසුං උපලබ්භන්ති තතියෙ වස්සෙ වස්සුක්කඨිචනවසෙන අධිකමාසෙ
පටිවචන්තෙයෙව අධිකමාසසම්භවතො, තස්මා ද්විසු වස්සෙසු අතිරෙකදිවසා නාම
විසුං න සම්භවන්ති’ ති වචනතො” ති වදන්ති. අට්ඨකදෙකෙ වදන්ති – පිටකත්තයෙ
අධිකදිවසානි ආගතා අත්ථි වජිරබුද්ධිටිකායං (වජිර. ටී. පාවිත්තිය 404)
“අවසෙසානං ද්වින්නං වස්සානං අධිකදිවසානි හොත්තෙව, තස්මා නික්කඨිඛා
හුත්වා උපසම්පාදෙන්ති” ති වචනතොති. ඉතො පරමපි විවිධෙන ආකාරෙන
කටේන්ති. සුද්ධවෙදිකාපි එවං වදන්ති, විනයධරා භික්ඛු විනයසමයවසෙන වදන්ති.
අම්භාකං පන වෙදසමයෙ හත්ථගතගණනවසෙනෙව ජානිතබ්බන්ති
අලමතිපපඤ්චෙන. අත්ථිකෙහි තිවස්සාධිකසහස්සකලියුගෙ ධම්මරාජෙන
පුච්ඡිතත්තා කතං අධිමාසපකරණං ඔලොකෙන්වා ජානිතබ්බං.

ඉධ පන අධිජ්ජෙතවිනිච්ඡයමෙව කථයාම. පට්ඨකදිවසායෙව න බිම්බිසාරරාජා
භගවත්තං අධිමාසපඤ්ඤාපනං යාවති, න ව භගවා පඤ්ඤපෙති, න “තස්මිං වස්සෙ
ඉදං නාම අධිමාසං හොති” ති වා “මාසමත්තං වා සහදිවසං වා ආකඨිඪිතබ්බං” ති
වා පාළියං අට්ඨකථාටිකාසු ව අත්ථි, රාජා පන උපකට්ඨාය වස්සුපනායිකාය
වෙදසමයෙ වස්සුක්කඨිචනසම්භවතො භික්ඛුනං පට්ඨකථාසාළ්භමාසෙ වස්සං
අනුපගන්ත්වා දුතියආසාළ්භමාසෙ උපගමන්ත්වා “යදි පනායා ආගමෙ ජුණ්භෙ
වස්සං උපගච්ඡෙය්‍යු” ති දුතං පාහෙසි. යදි පන උපගච්ඡෙය්‍යු, සාධු වතානි
සම්බන්ධිතබ්බං. භික්ඛු පන රඤ්ඤො පහිතසාසනං භගවතො ආරොචෙසුං. භගවා
පන වස්සුක්කඨිචනෙ භික්ඛුනං ගුණපරිභානියා අභාවතො “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ,
රාජුනං අනුවත්තිතු” ති (මහාව. 186) අවොච. තෙන වුත්තං අට්ඨකථායං (මහාව.
අට්ඨ. 185) “අනුජානාමි භික්ඛවෙ රාජුනං අනුවත්තිතුන්ති එත්ථ
වස්සුක්කඨිචනභික්ඛුනං කාචි පරිභානි නාම නත්ථිතිඅනුවත්තිතුං අනුඤ්ඤාත” ති.
විමතිවිනොදනියඤ්ච (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.185) වුත්තං “පරිභානීති
ගුණපරිභානී” ති, තස්මා යාවාධිමාසො වා හොතු පත්තාධිමාසො වා, යස්මිං යස්මිං
කාලෙ අනුවත්තනෙන භික්ඛුනං සීලාදිගුණමිපි පරිභානි නත්ථි, තස්මිං තස්මිං කාලෙ
අනුවත්තිතබ්බං.

කථං පන අනුවත්තිතබ්බං, කථං න අනුවත්තිතබ්බං? යදි අනුවත්තන්තෙ පුබ්බෙ
උපවුත්ථදිවසතො ඉදානි උපවසිතබ්බඋපොසථදිවසො වාතුද්දසො වා පන්නරසො
වා හොති, තථා සති අනුවත්තිතබ්බං. යදි පන තෙරසමො වා සොළසමො වා හොති,
න අනුවත්තිතබ්බං. අනුවත්තන්තො හි අනුපොසථෙ උපොසථකතො හොති, තතො

“න, හික්ඛවෙ, අනුපොසං උපොසංචා කාතඛිබ්බො, යො කරෙය්‍යා, ආපත්ති දුක්ඛට්ඨස්සා”ති (මහාව. 183) චුත්තදුක්ඛට්ඨං ආපජ්ජති, තස්මා සීලගුණපරිහානිසම්භවතො න අනුවත්තිතඛිබ්බං. චුත්තඤ්ඤි විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.240) “අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, රාජුනං අනුවත්තිතුත්ති වචනතො පනෙත්ථ ලොකියානං තිථිං අනුවත්තන්තෙහිපි අත්තතො උපොසංචක්ඛමෙන වාතුද්දසිං පන්තරසිං වා, පන්තරසිං වාතුද්දසිං වා කරොන්තෙහෙව අනුවත්තිතඛිබ්බං, න පන සොළසමදිවසං වා තෙරසමදිවසං වා උපොසංචදිවසං කරොන්තෙහි”ති.

තතියචතුත්ථවාදෙපි “කති වස්සුපනායිකා”ති සංසයන්තානං සංසයවිනොදනත්ථං “ද්වෙමා, හික්ඛවෙ, වස්සුපනායිකා පුරිමිකා පච්ඡිමිකා”ති (මහාව. 184) හගවා අවොච. තතො තාසං ද්විත්තං වස්සුපනායිකානං උපගමනකාලං දස්සෙතුං “අපරජ්ජුගතාය ආසාල්හියා පුරිමිකා උපගන්තඛිබ්බා, මාසගතාය ආසාල්හියා පච්ඡිමිකා උපගන්තඛිබ්බා”ති චුත්තං. තත්‍රායං පිණ්ඩත්ථො – ආසාල්හිපුණ්ණමියා අනන්තරෙ පාටිපදදිවසෙ පුරිමිකා උපගන්තඛිබ්බා, සාවණපුණ්ණමියා අනන්තරෙ පාටිපදදිවසෙ පච්ඡිමිකා උපගන්තඛිබ්බාති. තෙන චුත්තං අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 184) “තස්මා ආසාල්හිපුණ්ණමාය අනන්තරෙ පාටිපදදිවසෙ, ආසාල්හිපුණ්ණමිතො වා අපරාය පුණ්ණමාය අනන්තරෙ පාටිපදදිවසෙයෙව විහාරං පටිජග්ගිත්වා පාතියං පරිභොජනියං උපට්ඨාපෙත්වා සඛිබ්බං වෙනියවන්දනාදිසාමිච්ඡිකම්මං නිට්ඨාපෙත්වා ‘ඉමස්මිං විහාරෙ ඉමං තෙමාසං වස්සං උපෙමී’ති සකිං වා ද්වත්තික්ඛත්තුං වා වාචං නිව්ඡාරෙත්වා වස්සං උපගන්තඛිබ්බ”න්ති, සාරත්ථදීපනියමිපි (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.184) “අපරජ්ජුති ආසාල්හිතො අපරං දිනං, පාටිපදන්ති අත්ථො”ති, විමතිවිනොදනියමිපි (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.184) “අපරස්මිං දිවසෙති දුතියෙ පාටිපදදිවසෙ”ති එවං. පාළිඅට්ඨකථාටීකාසු පාටිපදදිවසෙයෙව වස්සුපගමනං චුත්තං, න චුත්තං “අමුකතිථියොගෙ”ති වා “අමුකනක්ඛත්තයොගෙ”ති වා, තස්මා පාටිපදදිවසෙ පාතො අරුණුග්ගමනතො පට්ඨාය සකලදිවසං සකලරත්ති යාව දුතියඅරුණුග්ගමනා යථාරුචිතෙ කාලෙ වස්සං උපගන්තඛිබ්බන්ති දට්ඨඛිබ්බං. තතො එව වස්සුපනායිකකාලෙ පුණ්ණාතිථියා යොගො, උත්තරාසාල්හනක්ඛත්තෙතො යොගො භොතුති වදන්තානං වචනං විනයවිරුද්ධං භොති, තං වචනං ගහෙත්වා පුණ්ණාතිථියොගං උත්තරාසාල්හනක්ඛත්තයොගඤ්ඤි ආගමෙත්වා වස්සං උපගන්ත්වාපි තථාගතෙන අපඤ්ඤත්තං පඤ්ඤපෙති නාමාති දට්ඨඛිබ්බං.

එවං පාළිඅට්ඨකථාටීකාසු ව පුණ්ණාතිථියොගෙ එව වස්සං උපගන්තඛිබ්බං, න එකාය තිථියා යුත්තෙති වා උත්තරාසාල්හනක්ඛත්තයොගෙයෙව, න සාවණනක්ඛත්තයොගෙති වා අනාගතමෙව ඡායං ගහෙත්වා තථාගතෙන පඤ්ඤත්තං විය පොත්ථකෙසු ලිඛිත්වා කෙහිවි යපිතත්තා සකලං විනයපිටකං අපස්සන්තා වෙදසාමයිකා තං වචනං සද්දහිත්වා වස්සුපගමනකාලෙ පුණ්ණාතිථිඋත්තරාසාල්හයොගමෙව ගවෙසන්තා මාසදිවසෙන සහ ආකඨසීතඛිබ්බකාලෙපි මාසමත්තමෙව ආකඨසීන්ති, මාසමත්තමෙව ආකඨසීතඛිබ්බකාලෙපි සහ දිවසෙන ආකඨසීන්ති, තස්මා එවංවාදිනො හික්ඛු

“අපඤ්ඤත්තං තථාගතෙන පඤ්ඤත්තං තථාගතෙනාති දීපෙති” ති වත්තබ්බතං ආපජ්ජන්ති, තස්මා භගවති ගාරවසහිතා ලජ්ජිතො පණ්ඩිතා එවං න ගණ්හන්තිති. තිථිනක්ඛත්තයොගො පන උපොසථදිවසෙයෙව බහුධා පිටකත්තයෙ ආගතො, පොරාණවෙදගන්ථෙසු ව පසංසිතො, කදාවි පන වොභාරකාලො තිථියා නක්ඛත්තෙන ව විසමො හොති, තස්මා තං සමෙතුං අධිමාසපතනකාලෙ මාසමිපි දිවසමිපි ආකඨ්ඨන්ති, තස්මා අඤ්ඤස්මිං කාලෙ විසමෙපි ආකඨ්ඨනකාලෙ සමාපෙතබ්බං. එවං සති මාසඋතුසංවච්ඡරානං සමභාවො හොතීති දට්ඨබ්බං.

පඤ්චමඡට්ඨවාදෙසු අධිමාසොති අට්ඨාරසවස්සතො අධිකමාසං ගහෙත්වා චුත්තො, තස්මා “අධිකො මාසො අධිමාසො” ති කම්මධාරයසමාසත්තා පුල්ලිඨිගං කත්වා චුත්තො. පුබ්බෙ පන මාසපුඤ්ජතො අධිකසට්ඨො ගහෙත්වා චුත්තො, තස්මා “මාසතො අධිකං අධිමාස” න්ති අබ්බාදිභාවසමාසත්තා නපුංසකලිඨිගං කත්වා චුත්තං. ඉධ පන “පොරාණකත්ථෙරා එකුනවිසතිවස්සං සාමණෙරං නික්ඛමනීයපුණ්ණමාසිං අතික්කම්ම පාටිපදදිවසෙ උපසම්පාදෙන්ති, තං කස්මාති? චුච්චතෙ – එකස්මිං වස්සෙ ඡ වාතුද්දසිකඋපොසථදිවසා හොන්ති, ඉති විසතියා වස්සෙසු වත්තාරො මාසා පරිභායන්ති, රාජානො තතියෙ තතියෙ වස්සෙ වස්සං උපකඨ්ඨන්ති, ඉති අට්ඨාරසසු වස්සෙසු ඡ මාසා වඨ්ඨන්ති, තතො උපොසථවසෙන පරිභිතෙ වත්තාරො මාසෙ අපනෙත්වා ද්වෙ මාසා අවසෙසා හොන්ති, තෙ ද්වෙ මාසෙ ගහෙත්වා විසති වස්සානි පරිපුණ්ණානි හොන්තිති නික්කඨ්ඨා හුත්වා නික්ඛමනීයපුණ්ණමාසිං අතික්කම්ම පාටිපදෙ උපසම්පාදෙන්ති” ති අට්ඨකථාවචනෙ (පාවි. අට්ඨ. 404) “නික්කඨ්ඨා හුත්වාති අධිකමාසෙහි සද්ධිං පරිපුණ්ණවිසතිවස්සත්තා නිබ්බෙමතිකා හුත්වා” ති අත්ථො සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පාවිත්තිය 3.404) චුත්තො.

තත්ත නත්ත ව “තිසුපි ගණ්ඨිපදෙසු අට්ඨාරසන්තං...පෙ.... චුත්ත” න්ති චුත්තං, තං කථන්ති වොදනං සන්ධාය “යං පන චුත්තං...පෙ.... තං න ගහෙතබ්බ” න්ති කිඤ්චාපි චුත්තං, තථාපි තං ගණ්ඨිපදෙසු චුත්තවචනං න ගහෙතබ්බන්ති අත්ථො, කස්මා න ගහෙතබ්බන්ති ආහ “න හී” තිආදි. හි යස්මා න උපලබ්භන්ති, තස්මා න ගහෙතබ්බන්ති යොජනා. කථං විඤ්ඤායතීති ආහ “තතියෙ” තිආදි. පරිච්චත්තෙයෙව සම්භවතො, අපරිච්චත්තෙ අසම්භවතො න උපලබ්භන්තිති බ්බාතිරෙකවසෙන හෙතුඵලයොජනා. තස්මාතිආදි ලද්ධගුණං.

වජිරබුද්ධිටීකායං පන ගණ්ඨිපදෙසු චුත්තමෙව ගහෙත්වා වදන්ති. එතානි වචනානි සාමණෙරානං විසතිවස්සපරිපුණ්ණභාවසාධකානියෙව හොන්ති, න අධිමාසපතනවාරෙසු සදිවසමාසාකඨ්ඨනභාවසාධකානි, තස්මා ඉමානි ආහරිත්වා තං අධිකරණං විනිවිජිතුං න සක්කොන්ති. හික්ඛු පන බහුතං සන්තිපාතෙ කිඤ්චි පාඨං ආහරිත්වා කථෙතුං සමත්ථො සොහතීති කත්වා ඊදිසං පාඨං ආහරන්ති. සුතසන්තිවයපණ්ඩිතා පන ඉවජිතත්ථස්ස අසාධකත්තා එවරූපං න ආහරන්ති. සුද්ධවෙදිකානම්පි වචනෙ විනයධරා විනයමෙව ජානන්ති, න බාහිරසමයං. අයං පන කථා බාහිරසමයෙ පවත්තා, තස්මා විනයධරානං අවිසයොති මඤ්ඤත්තා වදන්ති.

විනයධරා පන එකවිවෙ විනයමෙව ජානන්ති, එකවිවෙ සකලං පිටකත්තයං ජානන්ති, එකවිවෙ සබ්බසමයං පිටකත්තයං ජානන්ති, තස්මා කථෙතුං සමත්ථභාවොයෙව පමාණං. වෙදිකානම්පි වචනං වෙදප්පකරණාගතමෙව පමාණං. න යං කිඤ්චි හත්ථගතගණනමත්තං, තස්මා යදා පථවිස්සරො රාජා සදිවසං මාසං ආකඨඪීතුකාමො ‘‘ජෙට්ඨමාසකාලපක්ඛ්ඨපොසථං පන්නරසියං කරොන්තු’’ති යාවිස්සති, තදා ‘‘සකිං පක්ඛස්ස වාතුද්දසෙ වා පන්නරසෙ වා’’ති වචනතො පන්නරසියං උපොසථකරණෙ දොසො නත්ථි, යදා සුද්ධමාසමෙව ආකඨඪීතුකාමො ‘‘වාතුද්දසියං කරොන්තු’’ති යාවිස්සති, එවං සති පකතියාපි ජෙට්ඨමාසකාලපක්ඛ්ඨපොසථො වාතුද්දසොයෙවාති කත්වා දොසො නත්ථි, උභයථාපි උපොසථො සුකතොයෙව හොති, තස්මා අනුවත්තිතබ්බො. තතො පරං පට්ඨමාසාළ්භමාසස්ස ජුෂ්ඨපක්ඛෙපි කාලපක්ඛෙපි දුතියාසාළ්භමාසස්ස ජුෂ්ඨපක්ඛෙපි පන්නරසීඋපොසථං කත්වා පාටිපදදිවසෙ තිථියොගං වා නක්ඛත්තයොගං වා අනොලොකෙත්වා පාතො අරුණුග්ගමනානන්තරතො පට්ඨාය යාව පුන අරුණුග්ගමනා සකලදිවසරත්තියං යථාඡ්ඤාසයං වස්සං උපගච්ඡන්තො සුපගතොව හොති, නත්ථි කොච දොසොති දට්ඨබ්බො. භවත්වෙවං, පාතොව වස්සං උපගච්ඡන්තො අත්ථිති? අත්ථි. චුත්තඤ්ඤෙනං සෙනාසනක්ඛන්ධකවණ්ණනායං (චූළව. අට්ඨ. 318) ‘‘සවෙ පාතොව ගාහිතෙ සෙනාසනෙ අඤ්ඤො විතක්කචාරිකො හික්ඛු ආගන්ත්වා සෙනාසනං යාවති, ‘ගහිතං, හන්තෙ, සෙනාසනං, වස්සුපගතො සඨසො, රමණීයො විහාරො, රුක්ඛමූලාදීසු යත්ථ ඉච්ඡථ, තත්ථ වසථා’ති වත්තබ්බො’’ති.

ඉති විනයසඨගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඬිකාරෙ

වස්සුපනායිකවිනිච්ඡයකථාලඬිකාරො නාම

ජබ්බිසතිමො පරිච්ඡෙදො.

පට්ඨමො භාගො නිට්ඨිතො.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

විනයාලඬිකාර-ටීකා (දුතියො භාගො)

27. උපඡ්ඤායාදිවත්තවිනිච්ඡයකථා

උපඡ්ඤායවත්තකථාවණනා

183. එවං වස්සුපනායිකවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි

උපඡ්ඤායවත්තාදිවත්තකථං කථෙතුං ‘‘වත්තන්ති එත්ථා’’තිආදිමාහ. තත්ථ වත්තෙතබ්බං පවත්තෙතබ්බන්ති වත්තං, සද්ධිවිහාරිකාදීහි උපඡ්ඤායාදීසු

පවත්නෙතබ්බං ආභිසමාචාරිකසීලං. තං කතිවිධන්ති ආහ “වත්තං නාමෙතං...පෙ.... බහුවිධ”න්ති. වච්චකුට්ඨත්තන්ති එත්ථ ඉති-සද්දො ආදායත්ථො. තෙන සද්ධිවිහාරිකවත්තඅන්තෙවාසිකවත්තඅනුමොදනවත්තානි සඬගස්හන්ති. චුත්තඤ්ඨි තත්ථ තත්ථ අට්ඨකථාසු “චුද්දස ඛන්ධකවත්තානී”ති. වත්තක්ඛන්ධකෙ (චූළව. 356) ව පාළියං ආගතමෙව, තත්ථ පන ආගන්තුකවත්තතො පට්ඨාය ආගතං, ඉධ උපජ්ඣායවත්තතො. ඉතො අඤ්ඤානිපි පඤ්චසත්තති සෙඛියවත්තානි ද්වේඅසීති මහාවත්තානි ව වත්තමෙව. තෙසු පන සෙඛියවත්තානි මහාවිහඬගෙ ආගතානි, මහාවත්තානි කම්මක්ඛන්ධකපාරිවාසිකක්ඛන්ධකෙසු (චූළව. 75 ආදයො), තස්මා ඉධ චුද්දස ඛන්ධකවත්තානියෙව දස්සිතානි. තෙසු උපජ්ඣායවත්තං පට්ඨං දස්සෙන්නො “තත්ථ උපජ්ඣායවත්තං තාව එවං වෙදිතබ්බ”න්තාදිමාහ.

තත්ථ කො උපජ්ඣායො, කෙනට්ඨෙත උපජ්ඣායො, කථං ගහිතො උපජ්ඣායො, කෙන වත්තිතබ්බං උපජ්ඣායවත්තං, කතමං තං වත්තන්ති? තත්ථ කො උපජ්ඣායොති “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ඛ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා පටිබලෙන දසවස්සෙන වා අතිරෙකදසවස්සෙන වා උපසම්පාදෙතු”න්තිආදිවචනතො (මහාව. 76) ඛ්‍යත්තිබලසම්පන්නො උපසම්පදතො පට්ඨාය දසවස්සො වා අතිරෙකදසවස්සො වා භික්ඛු උපජ්ඣායො. කෙනට්ඨෙත උපජ්ඣායොති වජ්ජාවජ්ජං උපනිජ්ඣායනීති උපජ්ඣායො, සද්ධිවිහාරිකානං බුද්දකං වජ්ජං වා මහන්තං වජ්ජං වා භූසො චිත්තෙතීති අත්ථො. කථං ගහිතො හොති උපජ්ඣායොති සද්ධිවිහාරිකෙන එකංසං උත්තරාසඬගං කරිත්වා උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා “උපජ්ඣායො මෙ, හන්තෙ, හොහී”ති තික්ඛන්තුං චුත්තෙ සවෙ උපජ්ඣායො “සාහු”ති වා “ලහු”ති වා “ඔපායික”න්ති වා “පතිරූප”න්ති වා “පාසාදිකෙන සම්පාදෙහී”ති වා ඉමෙසු පඤ්චසු පදෙසු යස්ස කස්සපි පදස්ස වසෙන කායෙන වා වාචාය වා කායවාචාහි වා “ගහිතො තයා උපජ්ඣායො”ති උපජ්ඣායග්ගහණං විඤ්ඤාපෙනි, ගහිතො හොති උපජ්ඣායො. තත්ථ සාහුති සාධු. ලහුති අගරු, සුහරතානි අත්ථො. ඔපායිකන්ති උපායපටිසංයුත්තං, එවං පටිපජ්ජනං නිත්ථරණුපායොති අත්ථො. පතිරූපන්ති සාමිච්ඡිකම්මමිදන්ති අත්ථො. පාසාදිකෙනානි පසාදාවහෙන කායවචිපයොගෙන සම්පාදෙහීති අත්ථො.

කෙන වත්තිතබ්බං උපජ්ඣායවත්තන්ති ගහිතඋපජ්ඣායෙන සද්ධිවිහාරිකෙන වත්තිතබ්බං. කතමං තං වත්තන්ති ඉදං ආගතමෙව, තත්ථ කාලස්සෙව උට්ඨාය උපාහනා ඔමුඤ්චිත්වානි සවස්ස පච්චුසකාලෙ වඬිකමනත්ථාය වා ධොතපාදපරිහරණත්ථාය වා පටිමුක්කා උපාහනා පාදගතා හොන්ති, තා කාලස්සෙව උට්ඨාය අපනෙත්වා. තාදිසමෙව මුඛධොවනොදකං දාතබ්බන්ති උතුම්භි සරිරසභාවෙ ව එකාකාරෙ තාදිසමෙව දාතබ්බං.

සගුණං කත්වානි උත්තරාසඬගං සඬ්ඝාට්ඨත්වානි ද්වේ විවරානි එකතො කත්වා තා ද්වේපි සඬ්ඝාට්ඨො දාතබ්බා. සබ්බඤ්ඨි විවරං සඬ්ඝට්ඨත්තා සඬ්ඝාටීති චූච්චති. තෙන චුත්තං “සඬ්ඝාට්ඨො දාතබ්බා”ති. පදවිතිහාරෙහීති එත්ථ පදං විතිහරති

එත්ථානි පදවිතිභාරො, පදවිතිභාරට්ඨානං. දුතවිලම්භිතං අකත්වා සමගමනෙන ද්විත්තං පදානං අන්තරෙ මුට්ඨිරතනමත්තං. පදානං වා විතිහරණං අභිමුඛං හරිත්වා නික්ඛෙපො පදවිතිභාරොති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො. න උපජ්ඣායස්ස භණ්ඩානස්ස අන්තරන්තරා කථා ඔපානෙතබ්බාති අන්තරසරෙ වා අඤ්ඤාත්ත වා භණ්ඩානස්ස අනිට්ඨිතෙ තස්ස වචනෙ අඤ්ඤා කථා න සමුට්ඨාපෙනබ්බා. ඉතො පට්ඨායාති “න උපජ්ඣායස්ස භණ්ඩානස්සා”ති එත්ථ න-කාරතො පට්ඨාය. තෙන නාතිදුරෙතිආදියු න-කාරපටිසිද්ධෙසු ආපත්ති නත්ථිති දස්සෙති. සබ්බත්ථ දුක්ඛට්ඨාපත්තිති ආපදාඋමමත්තබ්බිත්තවිත්තවෙදනාට්ඨනාදිහි විනා පණ්ණත්තිං අජානිත්වාපි වදන්තස්ස ගිලානස්ස ව දුක්ඛට්ඨෙව. ආපදාසු හි අන්තරන්තරා කථා වත්තුං වට්ඨති, එවමඤ්ඤෙසු න-කාරපටිසිද්ධෙසු ඊදිසෙසු, ඉතරෙසු පන ගිලානොපි න මුච්චති. සබ්බත්ථ දුක්ඛට්ඨාපත්ති වෙදිතබ්බාති “ඊදිසෙසු ගිලානොපි න මුච්චති”ති දස්සනත්ථං වුත්තං. අඤ්ඤම්පි හි යථාවුත්තං උපජ්ඣායවත්තං අනාදරියෙන අකරොත්තස්ස අගිලානස්ස වත්තභෙදෙ සබ්බත්ථ දුක්ඛට්ඨෙව, තෙනෙව වක්ඛති “අගිලානෙන හි සද්ධිවිහාරිකෙන සට්ඨිවස්සෙනපි සබ්බං උපජ්ඣායවත්තං කාතබ්බං, අනාදරියෙන අකරොත්තස්ස වත්තභෙදෙ දුක්ඛට්ඨං. න-කාරපටිසංයුත්තෙසු පන පදෙසු ගිලානස්සපි පටික්ඛිත්තකිරියං කරොත්තස්ස දුක්ඛට්ඨෙවා”ති. ආපත්තිසාමන්තා භණ්ඩානොති පදසොධම්ම(පාවි. 44 ආදයො)-දුට්ඨුල්ලාදිවසෙන (පාරා. 283) ආපත්තියා ආසන්නවාචං භණ්ඩානො. ආපත්තියා ආසන්නවාචන්ති ව ආපත්තිජනකමෙව වචනං සන්ධාය වදති. යාය හි වාචාය ආපත්තිං ආපජ්ජති, සා වාචා ආපත්තියා ආසන්නාති වුච්චති.

විචරෙන පත්තං වෙදෙත්ථාති එත්ථ “උත්තරාසඬ්ගස්ස එකෙන කණ්ණෙන වෙදෙත්ථා”ති ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. හෙට්ඨාපීඨං වා පරාමසිත්ථාති ඉදං පුබ්බෙ තත්ථ යපිතපත්තාදිනා අසඬ්ඝට්ඨනත්ථාය වුත්තං. වක්ඛුනා ඔලොකෙත්ථාපි අඤ්ඤෙසං අභාවං ඤත්ථාපි යපෙනුං වට්ඨති එව. වතුරඬ්ගුලං කණ්ණං උස්සාරෙත්ථාති කණ්ණං වතුරඬ්ගුලජ්ජමාණං අතිරෙකං කත්වා එවං විචරං සඬ්ඝරිතබ්බං. ඔභොගෙ කායබන්ධනං කාතබ්බන්ති කායබන්ධනං සඬ්ඝරිත්වා විචරභොගෙ පක්ඛිපිත්වා යපෙනබ්බං. සචෙ පිණ්ඩපාතො භොතිති එත්ථ යො ගාමෙයෙව වා අන්තරසරෙ වා පටික්ඛමනෙ වා භුඤ්ජිත්වා ආගච්ජති, පිණ්ඩං වා න ලහති, තස්ස පිණ්ඩපාතො න භොති, ගාමෙ අභුත්තස්ස පන ලද්ධහික්ඛස්ස වා භොති, තස්මා “සචෙ පිණ්ඩපාතො භොති”තිආදි වුත්තං. තත්ථ ගාමෙති ගාමපරියාපන්නෙ තාදිසෙ කිස්මිඤ්චි පදෙසෙ. අන්තරසරෙති අන්තොගෙහෙ. පටික්ඛමනෙති ආසනසාලායං. සචෙපි තස්ස න භොති, භුඤ්ජිතුකාමො ව භොති, උදකං දත්වා අත්තනා ලද්ධතොපි පිණ්ඩපාතො උපනෙතබ්බො. තික්ඛත්තුං පානියෙන පුච්ඡිතබ්බොති සම්බන්ධො, ආදිම්භි මජ්ඣෙ අන්තෙති එවං තික්ඛත්තුං පුච්ඡිතබ්බොති අත්ථො. උපකට්ඨොති ආසන්නො. ධොතවාලිකායාති උදකෙන ගතට්ඨානෙ නිරජාය පරිසුද්ධවාලිකාය.

නිද්ධුමෙති ජන්තාසරෙ ජලමානඅග්ගිධුමරහිතෙ. ජන්තාසරඤ්ඤි නාම හිමපාතබහුකෙසු දෙසෙසු තප්පච්චයරොගපිළාදිනිවාරණත්ථං.

සරීරසෙදනාපනටියානං. තත්ථ කිර අන්ධකාරපටිච්ඡන්තතාය බහුපි එකතො පටිසිත්වා විවරං නික්ඛිපිත්වා අග්ගිතාපපරිහාරාය මත්තිකාය මුඛං ලිම්පිත්වා සරීරං යාවදත්ථං සෙදෙත්වා චුණ්ණාදිහි උබ්බට්ටෙත්වා නභායන්ති. තෙනෙව පාළියං (මහාව. 66) ‘‘චුණ්ණං සන්තෙතබ්බ’’න්තිආදි වුත්තං. සචෙ උස්සහතීති සචෙ පහොති. වුත්තමෙවත්ථං විභාවෙති ‘‘කෙනචි ගෙලඤ්ඤෙන අනභිභූතො හොතී’’ති. අපටිසංසන්තෙනාති භූමියං අපටිසංසන්තෙන. කවාටපීයන්ති කවාටපීයඤ්ච පිට්ඨසඨසානඤ්ච අච්ඡුපන්තෙන. සන්තානකන්ති යං කිඤ්චි කිට්ඨලාවකමක්කටකසුත්තාදි. උල්ලොකා පයමං ඔභාරෙතබ්බන්ති උල්ලොකතො පයමං උල්ලොකං ආදිං කත්වා අවහරිතබ්බන්ති අත්ථො. උල්ලොකන්ති ච උද්ධං ඔලොකනටියානං, උපරිභාගන්ති අත්ථො. ආලොකසන්ධිකණ්ණභාගාති ආලොකසන්ධිභාගා ච කණ්ණභාගා ච, අබ්හන්තරබාහිරවාතපානකවාටකාති ච ගබ්භස්ස ච චත්තාරො කොණා සම්මජ්ජිතබ්බාති අත්ථො.

අඤ්ඤත්ථ නෙතබ්බොති යත්ථ විහාරතො සාසනෙ අනභිරති උප්පන්නා, තතො අඤ්ඤත්ථ කල්‍යාණමිත්තාදිසම්පත්තියුත්තටියානෙ නෙතබ්බො. න ච අච්ඡින්නෙ ථෙවෙ පක්කම්මිතබ්බන්ති රජිතවිවරතො යාව අප්පමත්තකම්පි රජනං ගලුති, න තාව පක්කම්මිතබ්බං. න උපජ්ඣායං අනාපුච්ඡා එකච්චස්ස පත්තො දාතබ්බොතිආදි සබ්බං උපජ්ඣායස්ස විසභාගපුග්ගලානං වසෙන කටීතං. එත්ථ ච විසභාගපුග්ගලානන්ති ලජ්ජිතො වා අලජ්ජිතො වා උපජ්ඣායස්ස අවධිසීකාමෙ සන්ධාය වුත්තං. සචෙ පන උපජ්ඣායො අලජ්ජී ඔවාදම්පි න ගණ්හාති, ලජ්ජිතො ච එතස්ස විසභාගා හොන්ති, තත්ථ උපජ්ඣායං විභාය ලජ්ජිහෙව සද්ධිං. ආමිසාදිපරිහොගො කාතබ්බො. උපජ්ඣායාදිභාවො හෙත්ථ නප්පමාණන්ති දට්ඨබ්බං. පරිවෙණං ගන්ත්වාති උපජ්ඣායස්ස පරිවෙණං ගන්ත්වා. සුසානන්ති ඉදං උපලක්ඛණං. උපචාරසීමතො බහි ගන්තුකාමෙන අනාපුච්ඡා ගන්තුං න වට්ටති. වුට්ඨානමස්ස ආගමෙතබ්බන්ති ගෙලඤ්ඤතො වුට්ඨානං අස්ස ආගමෙතබ්බං.

උපජ්ඣායවත්තකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ආචරියවත්තකථාවණ්ණනා

184. ආචරියවත්තකථායං කො ආචරියො, කෙනටියෙන ආචරියො, කතිවිධො ආචරියො, කථං ගහිතො ආචරියො, කෙන වත්තිතබ්බං ආචරියවත්තං, කතමං තං වත්තන්ති? තත්ථ කො ආචරියොති ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, දසවස්සං නිස්සාය වත්ථුං දසවස්සෙන නිස්සයං දාතු’’න්තිආදිවචනතො (මහාව. 77) බ්‍යත්තිබලසම්පන්නො දසවස්සො වා අතිරෙකදසවස්සො වා භික්ඛු ආචරියො. කෙනටියෙන ආචරියොති අන්තෙවාසිකෙන ආභුසො වරිතබ්බොති ආචරියො, උපට්ඨාතබ්බොති අත්ථො. කතිවිධො ආචරියොති නිස්සයාචරියපබ්බජ්ජාචරියඋපසම්පදාචරියධම්මාචරියවසෙන චතුබ්බිධො. තත්ථ නිස්සයං ගහෙත්වා තං නිස්සයා වත්ථබ්බො නිස්සයාචරියො. පබ්බජිතකාලෙ සික්ඛිතබ්බසික්ඛාපකො පබ්බජ්ජාචරියො. උපසම්පදකාලෙ කම්මවාචානුස්සාවකො

උපසම්පදාවරියෝ. බුද්ධචරිතසික්ඛාපකෝ ධම්මාවරියෝ නාම. කථං ගභිතො හොති ආවරියොති අන්තෙවාසිකෙන එකංසං උත්තරාසඬ්ගං කර්ත්වා උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා “ආවරියො මෙ, භන්තෙ, හොහි, ආයස්මතො නිස්සාය වච්ඡාමි”ති තික්ඛත්තුං වුත්තෙ ආවරියො “සාහු”ති වා “ලහු”ති වා “ඔපායික”න්ති වා “පතිරූප”න්ති වා “පාසාදිකෙන සම්පාදෙහි”ති වා කායෙන විඤ්ඤාපෙති, වාචාය විඤ්ඤාපෙති, කායවාචාහි විඤ්ඤාපෙති, ගභිතො හොති ආවරියො.

කෙන චත්තිතබ්බං ආවරියචත්තන්ති අන්තෙවාසිකෙන චත්තිතබ්බං ආවරියචත්තං. බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා පඤ්ච වස්සානි නිස්සාය චත්ථබ්බං, අබ්‍යත්තෙන යාවජීවං. එත්ථ සවායං භික්ඛු වුඬ්ඪිතරං ආවරියං න ලහති, උපසම්පදාය සට්ඨිවස්සො වා සත්තතිවස්සො වා හොති, නවකතරස්සපි බ්‍යත්තස්ස සන්තිකෙ උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා “ආවරියො මෙ, ආවුසො, හොහි, ආයස්මතො නිස්සාය වච්ඡාමි”ති එවං තික්ඛත්තුං චත්වා නිස්සයො ගහෙතබ්බො. ගාමජ්ජවෙසනං ආපුච්ඡන්තෙනපි උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා “ගාමජ්ජවෙසනං ආපුච්ඡාමි ආවරියා”ති චත්තබ්බං. එස නයො සබ්බආපුච්ඡනෙසු. කතමං තං චත්තන්ති එත්ථ උපජ්ඣායචත්තතො අඤ්ඤං නත්ථිති ආහ “ඉදමෙව ච...පෙ.... ආවරියචත්තන්ති වුච්චති”ති. නනු උපජ්ඣාවරියා භින්තපදත්ථා, අථ කස්මා ඉදමෙව “ආවරියචත්ත”න්ති වුච්චතිති ආහ “ආවරියස්ස කත්තබ්බත්තා”ති. යථා එකොපි භික්ඛු මාතුභාතාභූතත්තා “මාතුලො”ති ව ධම්මෙ සික්ඛාපකත්තා “ආවරියො”ති ව වුච්චති, එවං එකමෙව චත්තං උපජ්ඣායස්ස කත්තබ්බත්තා “උපජ්ඣායචත්ත”න්ති ව ආවරියස්ස කත්තබ්බත්තා “ආවරියචත්ත”න්ති ව වුච්චතිති අධිජ්ජායො. එවං සන්තෙපි නාමෙ භින්තෙ අත්ථො භින්තො සියාති ආහ “නාමමත්තමෙව හෙත්ථ නාන”න්ති. යථා “ඉන්දො සක්කො”ති ආදීසු නාමමත්තමෙව භින්තං, න අත්ථො, එවමෙත්ථාපිති දට්ඨබ්බොති.

ඉදානි තස්මිං චත්තෙ සද්ධිවිහාරිකඅන්තෙවාසිකානං වසෙන ලබ්භමානං කඤ්චි විසෙසං දස්සෙන්නො “තත්ථ යාව වීවරරජන”න්ත්‍යාදිමාහ. තතො උපජ්ඣායාවරියානං වසෙන විසෙසං දස්සෙතුං “උපජ්ඣායෙ”ත්‍යාදිමාහ. තෙසු චත්තං සාදියන්තෙසු ආපත්ති, අසාදියන්තෙසු අනාපත්ති, තෙසු අජානන්තෙසු, එකස්ස භාරකරණෙපි අනාපත්තිති අයමෙත්ථ පිණ්ඩත්ථො. ඉදානි අන්තෙවාසිකවිසෙසවසෙන ලබ්භමානවිසෙසං දස්සෙතුමාහ “එත්ථ වා”තිආදි.

ආවරියචත්තකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සද්ධිවිහාරිකචත්තකථාවණ්ණනා

සද්ධිවිහාරිකචත්තෙ කො සද්ධිවිහාරිකො, කෙනට්ඨෙන සද්ධිවිහාරිකො, කෙන චත්තිතබ්බං සද්ධිවිහාරිකචත්තං, කතමං තං චත්තන්ති? තත්ථ කො

සද්ධිවිහාරිකොති උපසම්පන්නො වා හොතු සාමණෙරො වා, යො උපජ්ඣං ගණ්හාති, සො සද්ධිවිහාරිකො නාම. කෙනටියෙන සද්ධිවිහාරිකොති උපජ්ඣායෙන සද්ධිං විහාරො එතස්ස අත්ථිති සද්ධිවිහාරිකොති අත්ථෙන. කෙන වත්තිතබ්බං සද්ධිවිහාරිකවත්තන්ති උපජ්ඣායෙන වත්තිතබ්බං. තෙන චුත්තං වත්තක්ඛන්ධකෙ (මහාව. 378) “තෙන හි, හික්ඛවෙ, උපජ්ඣායානං සද්ධිවිහාරිකෙසු වත්තං පඤ්ඤපෙස්සාමි, යථා උපජ්ඣායෙහි සද්ධිවිහාරිකෙසු වත්තිතබ්බං”න්ති. කතමං තං වත්තන්ති ඉදානි පකරණාගතං. ඉමස්මිං පන පකරණෙ සඬබ්බෙපරුචිත්තා, ආවරියසද්ධිවිහාරිකඅන්තෙවාසිකවත්තානඤ්ච සමානත්තා ද්වෙපි එකතො චුත්තා, තථාපි වත්තක්ඛන්ධකෙ විසුං විසුං ආගතත්තා විසුං විසුංයෙව කථයාම.

සඬගහෙතබ්බො අනුග්ගහෙතබ්බොති උද්දෙසාදීහිස්ස සඬගහො ව අනුග්ගහො ව කාතබ්බො. තත්ථ උද්දෙසොති පාළිවචනං. පරිපූවජාති පාළියා අත්ථවණ්ණනා. ඔවාදොති අනොතිණ්ණෙ වත්ථුස්මිං “ඉදං කරොහි, ඉදං මා කරිත්ථා”ති වචනං. අනුසාසනීති ඔතිණ්ණෙ වත්ථුස්මිං. අපිව ඔතිණ්ණෙ වා අනොතිණ්ණෙ වා පයමං වචනං ඔවාදො, පුනස්පුනං වචනං අනුසාසනීති දට්ඨබ්බං. සවෙ උපජ්ඣායස්ස පත්තො හොතීති සවෙ අතිරෙකපත්තො හොති. එස නයො සබ්බත්ථ. පරික්ඛාරොති අඤ්ඤොපි සමණපරික්ඛාරො. ඉධ උස්සුක්කං නාම ධම්මියෙන නයෙන උප්පජ්ජමානඋපායපරියෙසනං. ඉතො පරං දන්තකට්ඨදානං ආදිං කත්වා ආවමනකුම්භියා උදකසිඤ්චනපරියොසානං වත්තං ගිලානස්සෙව සද්ධිවිහාරිකස්ස කාතබ්බං. අනභිරතීවූපකාසනාදි පන අගිලානස්සපි කත්තබ්බමෙව. චීවරං රජන්තෙනාති “එවං රජෙය්‍යාසී”ති උපජ්ඣායතො උපායං සුත්වා රජන්තෙන. සෙසං චුත්තනායෙනෙව වෙදිතබ්බං. සඬගහෙතබ්බො අනුග්ගහෙතබ්බොතිආදීසු අනාදරියං පටිච්ච ධම්මාමිසෙහි අසඬගණ්හන්තානං ආවරියුපජ්ඣායානං දුක්කටං වත්තහෙදත්තා. තෙනෙව පරිවාරෙපි (පරි. 322) “න දෙන්තො ආපජ්ජතී”ති චුත්තං. සෙසං සුවිඤ්ඤායාමෙව.

සද්ධිවිහාරිකවත්තකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

අන්තෙවාසිකවත්තකථාවණ්ණනා

අන්තෙවාසිකවත්තෙ කො අන්තෙවාසිකො, කෙනටියෙන අන්තෙවාසිකො, කතිවිධා අන්තෙවාසිකා, කෙන වත්තිතබ්බං අන්තෙවාසිකවත්තං, කතමං තං වත්තන්ති? තත්ථ කො අන්තෙවාසිකොති උපසම්පන්නො වා හොතු සාමණෙරො වා, යො ආවරියස්ස සන්තිකෙ නිස්සයං ගණ්හාති, යො වා ආවරියස්ස ඔවාදං ගහෙත්වා පබ්බජති, යො වා තෙනානුස්සාවිතො හුත්වා උපසම්පජ්ජති, යො වා තස්ස සන්තිකෙ ධම්මං පරියාපුණාති, සො සබ්බො අන්තෙවාසිකොති වෙදිතබ්බො. තත්ථ පයමො නිස්සයන්තෙවාසිකො නාම, දුතියො පබ්බජන්තෙවාසිකො නාම, තතියො උපසම්පදන්තෙවාසිකො නාම, චතුත්ථො ධම්මන්තෙවාසිකො නාම. අඤ්ඤත්ථ පන සිප්පන්තෙවාසිකොපි ආගතො, සො ඉධ නාධිප්පෙනො. කෙනටියෙන

අන්තෙවාසිකොති අන්තෙ වසතීති අන්තෙවාසිකො අලුත්තසමාසවසෙන. කතිවිධා අන්තෙවාසිකාති යථාචුත්තනයෙන චතුබ්බිධා අන්තෙවාසිකා.

කෙන වත්තිතබ්බං අන්තෙවාසිකවත්තන්ති චතුබ්බිධෙහි ආවරියෙහි අන්තෙවාසිකෙසු වත්තිතබ්බං. යථාහ වත්තක්ඛන්ධකෙ (චූළව. 382) “තෙන හි, භික්ඛවෙ, ආවරියානං අන්තෙවාසිකෙසු වත්තං පඤ්ඤපෙස්සාමි, යථා ආවරියෙහි අන්තෙවාසිකෙසු වත්තිතබ්බං”න්ති. කතමං තං වත්තන්ති යං භගවතා වත්තක්ඛන්ධකෙ චුත්තං, ඉධ ව සඬ්ඛෙපෙන දස්සිතං, තං වත්තන්ති. ඉධ පන අත්ථො සද්ධිවිහාරිකවත්තෙ චුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො. අයං පන විසෙසො – එතෙසු පබ්බජ්ජන්තෙවාසිකො ව උපසම්පදන්තෙවාසිකො ව ආවරියස්ස යාවජ්චං භාරො, නිස්සයන්තෙවාසිකො ව ධම්මන්තෙවාසිකො ව යාව සමීපෙ වසන්ති, තාවදෙව, තස්මා ආවරියෙහිපි තෙසු සම්මා වත්තිතබ්බං. ආවරියන්තෙවාසිකෙසු හි යො යො න සම්මා වත්තති, තස්ස තස්ස ආපත්ති වෙදිතබ්බා.

අන්තෙවාසිකවත්තකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ආගන්තුකවත්තකථාවණ්ණනා

185. ආගන්තුකවත්තෙ ආගච්ඡතීති ආගන්තුකො, තෙන වත්තිතබ්බන්ති ආගන්තුකවත්තං. “ඉදානි ආරාමං පටිස්සිසාමි”ති ඉමිනා උපචාරසීමාසමීපං දස්සෙති, තස්මා උපචාරසීමාසමීපං පත්වා උපාහනාඔමුඤ්චනාදි සබ්බං කාතබ්බං. ගහෙත්වාති උපාහනදණ්ඩකෙන ගහෙත්වා. උපාහනපුඤ්ජනවොළකං පුච්ඡිත්වා උපාහනා පුඤ්ජිතබ්බාති “කතරස්මිං යානෙ උපාහනපුඤ්ජනවොළකං”න්ති ආවාසිකෙ භික්ඛු පුච්ඡිත්වා. පත්ථරිතබ්බන්ති සුක්ඛාපනත්ථාය ආතපෙ පත්ථරිතබ්බං. සචෙ නවකො භොති, අභිවාදාපෙතබ්බොති තස්ස වස්සෙ පුච්ඡිතෙ යදි දහරො භොති, සයමෙව වන්දිස්සති, තදා ඉමිනා වන්දාපිතො භොති. නිල්ලොකෙතබ්බොති ඔලොකෙතබ්බො. බහි ධීතෙනාති බහි නික්ඛමන්තස්ස අභිනො වා අමනුස්සස්ස වා මග්ගං යත්වා ධීතෙන නිල්ලොකෙතබ්බො. සෙසං පුබ්බෙ චුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

ආගන්තුකවත්තකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ආවාසිකවත්තකථාවණ්ණනා

186. ආවාසිකවත්තෙ ආවසතීති ආවාසිකො, තෙන වත්තිතබ්බන්ති ආවාසිකවත්තං. තත්ථ ආවාසිකෙන භික්ඛුනා ආගන්තුකං භික්ඛුං චුඩ්ඪකරං දිස්වා ආසනං පඤ්ඤපෙතබ්බන්තිආදි පාළියං (චූළව. 359) ආගතඤ්ච අට්ඨකථායං ආගතඤ්ච (චූළව. අට්ඨ. 359) ගහෙතබ්බං, ගහෙත්වා චුත්තත්තා පාකට්ඨෙව, උපාහනපුඤ්ජනං පන අත්තනො රූචිවසෙන කාතබ්බං. තෙනෙව හෙත්ථ “සචෙ උස්සහති”ති චුත්තං, තස්මා උපාහනා අපුඤ්ජන්තස්සපි අනාපත්ති. සෙනාසනං පඤ්ඤපෙතබ්බන්ති එත්ථ “කත්ථ මය්හං සෙනාසනං පාපුණාති”ති පුච්ඡිතෙන

සෙනාසනං පඤ්ඤාපෙතබ්බං, ‘‘එතං සෙනාසනං තුම්භාකං පාපුණාතී’’ති එවං ආවික්ඛිතබ්බන්ති අත්ථො. පජ්ඣොටෙන්වා පත්ථරිතුං පන වට්ටතියෙව. එතෙන මඤ්චපියාදිං පජ්ඣොටෙන්වා පත්ථරිත්වා උපරි පච්චත්ථරණං දත්වා දානම්පි සෙනාසනපඤ්ඤාපනමෙවාති දස්සෙති. මහාආවාසෙපි අත්තනො සන්තිකං සම්පත්තස්ස ආගන්තුකස්ස වත්තං අකාතුං න උබ්භති. සෙසං පුරිමසදිසමෙව.

ආවාසිකවත්තකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ගමිකවත්තකථාවණ්ණනා

187. ගමිකවත්තෙ ගන්තුං භබ්බොති ගමිකො, තෙන වත්තිතබ්බන්ති ගමිකවත්තං. තත්ත්වං අනුත්තානපදවණ්ණනා – දාරුභණ්ඩන්ති සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ (වුළුව. 322) වුත්තං මඤ්චපියාදි. මත්තිකාභණ්ඩම්පි රජනභාජනාදි සබ්බං තත්ථ වුත්තප්පහෙදමෙව. තං සබ්බං අග්ගිසාලායං වා අඤ්ඤතරස්මිං වා ගුත්තට්ඨානෙ පටිසාමෙන්වා ගන්තබ්බං, අනොවස්සකෙ පබ්භාරෙපි යපෙතුං වට්ටති. සෙනාසනං ආපුච්ඡිත්වා පක්කමිතබ්බන්ති එත්ථ යං පාසාණපිට්ඨියං වා පාසාණත්ථම්භෙසු වා කතසෙනාසනං, යත්ථ උපවිකා නාරොහන්ති, තං අනාපුච්ඡන්තස්සපි අනාපත්ති. චතුසු පාසාණෙසුතිආදි උපවිකානං උප්පත්තිට්ඨානෙ පණ්ණසාලාදියෙනාසනෙ කත්තබ්බාකාරදස්සනත්ථං වුත්තං. අප්පෙව නාම අඬගානිපි සෙසෙය්‍යුන්ති අයං අප්ඤ්ඤාකාසෙ යපිතම්භි ආනිසංසො. ඔවස්සකගෙහෙ පන තිණෙසු ව මත්තිකාපිණ්ඩෙසු ව උපරි පතන්තෙසු මඤ්චපියානං අඬගානිපි විනස්සන්ති.

ගමිකවත්තකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

භත්තග්ගවත්තකථාවණ්ණනා

188. වත්තක්ඛන්ධකෙ ඉමස්මිං යානෙ අනුමොදනවත්තං ආගතං, තතො භත්තග්ගවත්තං. සාරත්ථදීපනියඤ්ච (සාරත්ථ. ටී. වුළුවග්ග 3.373-374) ‘‘ඉමස්මිං වත්තක්ඛන්ධකෙ (වුළුව. 356) ආගතානි ආගන්තුකාවාසිකගමියානුමොදනභත්තග්ගපිණ්ඩවාරිකාරඤ්ඤිකසෙනාසනජන්තා සරවච්චකුට්ඨපජ්ඣායාවරියසද්ධිවිහාරිකඅත්තෙවාසිකවත්තානි වුද්දස මහාවත්තානි නාමා’’ති අනුක්කමො වුත්තො, ඉධ පන විනයසඬගහප්පකරණෙ ගමිකවත්තතො භත්තග්ගවත්තං ආගතං, අනුමොදනවත්තං පන විසුං අවත්වා භත්තග්ගවත්තෙයෙව අන්තොගධං කත්වා පච්ඡා වුත්තං භත්තග්ගං ගන්ත්වා භත්තෙ භුත්තෙයෙව අනුමොදනාකරණතො, පාළියඤ්ච අඤ්ඤෙසු වත්තෙසු විය ‘‘තෙන හි, හික්ඛවෙ, හික්ඛුනා අනුමොදනවත්තං පඤ්ඤාපෙස්සාමි’’ති විසුං වත්තභාවෙන අනාගතත්තා භත්තග්ගවත්තෙයෙව අන්තොගධන්ති ආවරියස්ස අධිප්පායො සියා. ඉමස්ස ව විනයාලඬිකාරපකරණස්ස තස්සා වණ්ණනාභුතත්තා සංවණ්ණෙනබ්බක්කමෙනෙව සංවණ්ණනං කථයිස්සාම.

භුඤ්ජිතබ්බන්ති භත්තං. අපති ගච්ඡති පචත්තති එත්ථාති අග්ගං.
 “ආදිකොට්ඨාසකොට්ඨු, පුරතොග්ගං වරෙ තීසු” ති අභිධානප්පදිපිකායං ආගතෙපි
 “රාජග්ගන්ති රාජාරහං, සලාකග්ගන්ති සලාකග්ගහණට්ඨාන” න්ති ආදීසු
 අඤ්ඤත්ථෙසුපි පචත්තනතො භත්තස්ස අග්ගං භත්තග්ගං, භත්තපරිවිසනට්ඨානං,
 භත්තග්ගෙ වත්තිතබ්බං වත්තං භත්තග්ගවත්තන්ති විග්ගහො. තත්ථ ආරාමෙ
 කාලො ආරොචිතො හොතීති “කාලො භන්තෙ, නිට්ඨිතං භත්ත” න්ති ආරොචිතො
 හොති. තිමණ්ඩලං පටිච්ඡාදෙන්තෙනාති ද්වෙ ඡාණුමණ්ඩලානි නාහිමණ්ඩලඤ්ච
 පටිච්ඡාදෙන්තෙන. පරිමණ්ඩලං නිවාසෙත්ථාති සමන්තතො මණ්ඩලං නිවාසෙත්ථා.
 උද්ධං නාහිමණ්ඩලං, අධො ඡාණුමණ්ඩලං පටිච්ඡාදෙන්තෙන ඡාණුමණ්ඩලස්ස
 හෙට්ඨා ජඬ්ඝට්ඨිතො පට්ඨාය අට්ඨංගිගුලමත්තං නිවාසනං ඔතාරෙත්ථා
 නිවාසෙතබ්බං, තතො පරං ඔතාරෙන්තස්ස දුක්ඛටන්ති චුත්තං, යථානිසින්තස්ස
 ඡාණුමණ්ඩලතො හෙට්ඨා චතුරඬ්ගුලමත්තං පටිච්ඡන්තං හොතීති මහාපච්චරියං
 චුත්තං. කායබන්ධනං බන්ධිත්ථාති තස්ස නිවාසනස්ස උපරි කායබන්ධනං
 බන්ධිත්ථා “න, භික්ඛවෙ, අකායබන්ධනෙන ගාමො පටිසිතබ්බො, යො පටිසෙය්‍යා,
 ආපත්ති දුක්ඛටස්සා” ති (චූළව. 278) චුත්තත්තා. සගුණං කත්ථාති ඉදං
 උපජ්ඣායවත්තෙ චුත්තමෙව. “ගණ්ඨිකං පටිමුඤ්චිත්ථාති පාසකෙ ගණ්ඨිකං
 පචෙසෙත්ථා අන්තොගාමො වා හොතු විහාරො වා, මනුස්සානං පරිවිසනට්ඨානං
 ගච්ඡන්තෙන චීවරං පාරුපිත්ථා කායබන්ධනං බන්ධිත්ථා ගමනමෙව වට්ටති” ති
 මහාඅට්ඨකථාසු චුත්තං. එත්ථ ච මනුස්සානං පරිවිසනට්ඨානන්ති යත්ථ
 අන්තොවිහාරෙපි මනුස්සා සපුත්තදාරා ආවසිත්ථා භික්ඛු නෙත්ථා හොජෙත්ති.

සුප්පටිච්ඡන්තෙනාති න සසීසං පාරුතෙන, අථ බො ගණ්ඨිකං පටිමුඤ්චිත්ථා
 අනුචාතන්තෙන ගීවං පටිච්ඡාදෙන්ථා උහො කණ්ණෙ සමං කත්ථා පටිසංහරිත්ථා
 යාව මණ්ඩන්ධා පටිච්ඡාදෙන්තෙන. සුසංවුතෙනාති භත්ථං වා පාදං වා
 අකීළාපෙන්නෙන, සුවිනීතෙනාති අත්ථො. ඔක්ඛිත්තවක්ඛුනාති
 හෙට්ඨාබ්බිත්තවක්ඛුනා. යො අනාදරියං පටිච්ච තහං තහං ඔලොකෙන්තො භියොයා
 තං තං දිසාහාගං පාසාදං කුටාගාරං වීථිං ඔලොකෙන්තො ගච්ඡති, ආපත්ති
 දුක්ඛටස්ස. එකස්මිං පන යානෙ යත්ථා භත්ථිඅස්සාදිපරිස්සයාහාවං ඔලොකෙතුං
 වට්ටති. අප්පසද්දෙනාති එත්ථ කිත්තාවතා අප්පසද්දො හොති? ද්වාදසභත්ථෙ
 ගෙහෙ ආදිමිහි සඬ්ඝත්ථෙරො මජ්ඣෙ දුතියත්ථෙරො අන්තෙ තතියත්ථෙරොති
 එවං නිසින්තෙසු සඬ්ඝත්ථෙරො දුතියෙන සද්ධිං මන්තෙති, දුතියත්ථෙරො තස්ස
 සද්දඤ්චෙව සුණාති, කථඤ්ච වචන්ථපෙති, තතියත්ථෙරො පන සද්දමෙව සුණාති,
 කථං න වචන්ථපෙති, එත්තාවතා අප්පසද්දො හොති. සචෙ පන තතියත්ථෙරො
 කථං වචන්ථපෙති, මහාසද්දො නාම හොති.

න උක්ඛිත්තකායාති න උක්ඛෙපෙන, ඉත්ථමිභූතලක්ඛණෙ කරණවචනං,
 එකතො වා උභතො වා උක්ඛිත්තචීවරො හුත්ථාති අත්ථො. අන්තොඉන්ද්‍රිඬ්ලතො
 පට්ඨාය න එවං ගන්තබ්බං. නිසින්තකාලෙ පන ධමකරණං නීහරන්තෙනපි චීවරං
 අනුක්ඛිපිත්ථාව නීහරිතබ්බං. න උප්ප්ඡස්සිකායාති න මහාභසිතං භසන්තො,
 චුත්තනෙයෙනෙවෙත්ථ කරණවචනං. න කායප්පචාලකන්ති කායං අචාලෙන්ථා

කායං පග්ගහෙත්වා නිව්වලං කත්වා උජුකෙන කායෙන සමෙන ඉරියාපටෙන. න බාහුප්පවාලකන්ති බාහුං අවාලෙන්වා බාහුං පග්ගහෙත්වා නිව්වලං කත්වා. න සීසප්පවාලකන්ති සීසං අවාලෙන්වා සීසං පග්ගහෙත්වා නිව්වලං උජුං යපෙන්වා. න බම්භකතොති බම්භකතො නාම කට්ඨං හත්ථං යපෙන්වා කතබ්මිහො. න උක්කුටිකායාති එත්ථ උක්කුටිකා වුව්වති පණ්ඨියො උක්ඛිපිත්වා අග්ගපාදෙහි වා අග්ගපාදෙ උක්ඛිපිත්වා පණ්ඨෙහියෙව වා භූමිං චූසන්තස්ස ගමනං. කරණුවන්තං පනෙත්ථ වුත්තලක්ඛණමෙව. න ඔගුණ්ඨිතෙනාති සසීසං පාරුතෙන. න පල්ලත්ථිකායාති න දුස්සපල්ලත්ථිකාය. එත්ථ ආයොගපල්ලත්ථිකාපි දුස්සපල්ලත්ථිකා එව. න ථෙරෙ භික්ඛු අනුපබ්ජ්ජාති ථෙරෙ භික්ඛු අතිඅල්ලීයිත්වා න නිසිදිතබ්බං. න සඬ්ඝාරිං ඔත්ථරිත්වාති න සඬ්ඝාරිං අත්ථරිත්වා නිසිදිතබ්බං.

සක්කව්වන්ති සතිං උපට්ඨාපෙන්වා. පත්තසඤ්ඤීති පත්තෙ සඤ්ඤං කත්වා. සමසුපකො නාම යත්ථ හත්තස්ස චතුත්ථාගප්පමාණො සුපො හොති. සමතිත්ථිකන්ති සමපුණ්ණං සමහරිතං. ථූපිකතං පිණ්ඩපාතං පටිග්ගණ්හාති, ආපත්ති දුක්කටස්සාති එත්ථ ථූපිකතො නාම පත්තස්ස අන්තොමුඛවට්ටිලෙඛං අතික්කමිත්වා කතො, පත්තෙ පක්ඛිත්තො හරිතො පූරිතොති අත්ථො. එවං කතං අග්ගහෙත්වා අන්තොමුඛවට්ටිලෙඛාසමප්පමාණො ගහෙතබ්බො. “යං කඤ්චි යාගුං වා හත්තං වා එලාඵලං වා ආමිසජාතිකං සමතිත්ථිකමෙව ගහෙතබ්බං, තඤ්ච බො අධිට්ඨානුපගෙන පත්තෙන, ඉතරෙන පන ථූපිකතමිපි වට්ටති. යාමකාලිකසත්තාහකාලිකයාච්චිකාති පන අධිට්ඨානුපගපත්තෙ ථූපිකතානිපි වට්ටන්ති. යං පන ද්විසු පත්තෙසු හත්තං ගහෙත්වා එකස්මිං පූරෙත්වා විහාරං පෙසෙතුං වට්ටති” ති මහාපච්චරියං වුත්තං. යං පත්තෙ පක්ඛිපියමානං සුවච්ඡික්ඛණ්ඩඵලාඵලාදි හෙට්ඨා ඔරොහති, තං ථූපිකතං නාම න හොති. සුවච්චංසකං යපෙන්වා පිණ්ඩපාතං දෙන්ති, ථූපිකතමෙව හොති. පුප්ඵච්චංසකතක්කොලකටුකඵලාදිච්චංසකෙ පන යපෙන්වා දින්තං ථූපිකතං න හොති. හත්තස්ස උපරි ථාලකං වා පත්තං වා යපෙන්වා පූරෙත්වා ගණ්හාති, ථූපිකතං නාම න හොති. කුරුන්දියමිපි වුත්තං “ථාලකෙ වා පත්තෙ වා පක්ඛිපිත්වා තං පත්තමත්ථකෙ යපෙන්වා දෙන්ති, පාටෙක්කභාජනං වට්ටති. ඉධ අනාපත්තියං ගිලානො න ආගතො, තස්මා ගිලානස්සපි ථූපිකතං න වට්ටති, සබ්බත්ථ පන පටිග්ගහෙතුමෙව න වට්ටති, පටිග්ගහිතං පන භුඤ්ජිතුං වට්ටති” ති.

“සක්කව්ව”න්ති ව “පත්තසඤ්ඤී” ති ව උභයං වුත්තනයමෙව. සපදානන්ති තත්ථ තත්ථ ඔධිං අකත්වා අනුපට්ඨායා. සමසුපකෙ චත්තබ්බං වුත්තමෙව. ථූපකතොති මත්ථකතො, වෙමජ්ඣකතොති අත්ථො. න සුපං වා බ්‍යඤ්ජනං වාතිආදි පාකටමෙව. විඤ්ඤත්තියං චත්තබ්බං නත්ථි. උජ්ඣානසඤ්ඤීසික්ඛාපදෙපි ගිලානො න මුඤ්චති. නාතිමහන්තො කබ්ලොති මයුරණ්ඩං අතිමහන්තං, කුක්කුටණ්ඩං අතිවුද්දකං, තෙසං වෙමජ්ඣස්සමාණො. පරිමණ්ඩලං ආලොපොති නාතිදිසො ආලොපො. අනාහටෙති අනාහරිතෙ, මුඛද්වාරං අසම්පාපිතෙති අත්ථො. සබ්බො හත්ථොති එත්ථ හත්ථසද්දො තදෙකදෙසෙසු අඬුලීසු දට්ඨබ්බො “හත්ථමුද්දො” තිආදිසු විය සමුදායෙ පචත්තවොහාරස්ස අවයවෙ පචත්තනතො.

එකඟිභාවය මුල පක්ෂයකි. න වට්ටනි. න සකබලයනාති එත්ථ ධම්මං.
කපේත්තො හරිතකං වා ලට්ඨිමධුකං වා මුල පක්ෂයින්වා කපේති, යත්තකෙන
වචනං පරිපුණ්ණං හොති, තත්තකෙ මුලමිති සන්තෙ කපේතුං වට්ටනි.

පිණ්ඩුක්කපකන්ති පිණ්ඩං උක්ඛිපිත්වා උක්ඛිපිත්වා. කබලාවච්ඡේදකන්ති
කබලං අවජිත්ථිත්වා අවජිත්ථිත්වා. අවගණ්ඩකාරකන්ති මක්කටො විය ගණ්ඩෙ
කත්වා කත්වා. හත්ථනිද්ධුනකන්ති හත්ථං නිද්ධුනිත්වා නිද්ධුනිත්වා.
සිත්ථාවකාරකන්ති සිත්ථානි අවකිරිත්වා අවකිරිත්වා. ජිව්හානිච්ඡාරකන්ති ජිව්හං
නිච්ඡාරෙත්වා නිච්ඡාරෙත්වා. වපුචපුකාරකන්ති “වපුචපු”ති එවං සද්දං කත්වා
කත්වා. සුරුසුරුකාරකන්ති “සුරුසුරු”ති එවං සද්දං කත්වා කත්වා.
හත්ථනිල්ලෙහකන්ති හත්ථං නිල්ලෙහිත්වා නිල්ලෙහිත්වා. භුඤ්ජන්තෙන හි
අභිගුලිමත්තමිති නිල්ලෙහිතුං න වට්ටනි, සන්ධාගුච්ඡානිකපායාසාදිකෙ පන අභිගුලිහි
ගහෙත්වා අභිගුලියො මුල පවෙසෙත්වා භුඤ්ජිතුං වට්ටනි.
පත්තනිල්ලෙහකඔට්ඨනිල්ලෙහකෙසුපි එසෙව නයො, තස්මා අභිගුලියාපි පත්තො
න නිල්ලෙහිතබ්බො, එකඔට්ඨොපි ජිව්හාය න නිල්ලෙහිතබ්බො, ඔට්ඨමංසෙහි එව
පන ගහෙත්වා අත්තො පවෙසෙතුං වට්ටනි.

න සාමිසෙන හත්ථෙත පානීයථාලකොති එතං පටිකුලවසෙන පටික්ඛිත්තං,
තස්මා සඬ්ඝිකමිති පුග්ගලිකමිති ගිහිසන්තකමිති අත්තනො සන්තකමිති සඬ්ඝමිති
සරාවමිති ආමිසමක්ඛිතං න ගහෙතබ්බමෙව, ගණ්හන්තස්ස දුක්කටං. සවෙ පන
හත්ථස්ස එකදෙසො ආමිසමක්ඛිතො න හොති, තෙන පදෙසෙන ගහෙතුං වට්ටනි.
න සසිත්ථකං පත්තධොවනං අන්තරසරෙ ඡඩ්ඛෙතබ්බන්ති එත්ථ උද්ධරිත්වා වාති
සිත්ථානි එකතො උද්ධරිත්වා එකස්මිං යානෙ රාසිං කත්වා උදකං ඡඩ්ඛෙති.
හින්දිත්වා වා උදකගතිකානි කත්වා ඡඩ්ඛෙති, පටිග්ගහෙන සම්පට්ඨිජන්තො නං
පටිග්ගහෙ ඡඩ්ඛෙති, බහි නිහරිත්වා වා ඡඩ්ඛෙති, එවං ඡඩ්ඛෙන්තස්ස අනාපත්ති. න
තාව ථෙරෙන උදකන්ති ඉදං හත්ථධොවනඋදකං සන්ධාය වුත්තං. අන්තරා
පිපාසිතෙන, පන ගලෙ විලග්ගාමිසෙන වා පානීයං පිවිත්වා න ධොවිතබ්බාති.

හත්තග්ගවත්තකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

අනුමොදනවත්තකථාවණ්ණනා

අනුමොදනවත්තෙ අනු පුනප්පුනං මොදියතෙ පමොදියතෙති අනුමොදනා. කා
සා? ධම්මකථා. අනුමොදනාය කත්තබ්බං වත්තං අනුමොදනවත්තං. පඤ්චමෙ
නිසින්නෙති අනුමොදනත්ථාය නිසින්නෙ. උපනිසින්නකථා නාම බහුසු
සන්නිපතිතෙසු පරිකථාකථනං. සෙසං සුවිඤ්ඤායාමෙව.

අනුමොදනවත්තකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පිණ්ඩවාරිකවත්තකථාවණ්ණනා

189. පිණ්ඩවාරිකවත්තෙ පිණ්ඩිතබ්බො සඬ්ඝරිතබ්බොති පිණ්ඩො,
 පිණ්ඩපාතො. පිණ්ඩාය වරණං සීලමස්සාති පිණ්ඩවාරී, සො ඵච පිණ්ඩවාරිකො
 සකත්ථෙ කපච්චයවසෙන. පිණ්ඩවාරිකෙන චත්තිතබ්බං චත්තං පිණ්ඩවාරිකවත්තං.
 තත්ත්වායමනුත්තානපදවණ්ණනා – නිවෙසනං නාම ඉත්ථිකුමාරිකාදීනං වසනට්ඨානං.
 යස්මා පවිසනනික්ඛමනද්වාරං අසල්ලක්ඛෙන්වා සහසා පවිසන්තො
 විසභාගාරම්මණං වා පස්සෙය්‍යා, පරිස්සෙය්‍යො වා භවෙය්‍යා, තස්මා
 “නිවෙසනං...පෙ.... පවිසිතබ්බ”න්ති චුත්තං. අනිදුරෙ තිට්ඨන්තො අපස්සන්තො
 වා භවෙය්‍යා, “අඤ්ඤස්ස ගෙහෙ තිට්ඨති”ති වා මඤ්ඤෙය්‍යා. අව්වාසන්තො
 තිට්ඨන්තො අපස්සිතබ්බං වා පස්සෙය්‍යා, අසුණිතබ්බං වා සුණෙය්‍යා, තෙන
 මනුස්සානං අගාරවො වා අප්පසාදො වා භවෙය්‍යා, තස්මා “නානිදුරෙ නාව්වාසන්තො
 යාතබ්බ”න්ති චුත්තං. අතිවිරං තිට්ඨන්තො අදාතුකාමානං මනොපදොසො භවෙය්‍යා,
 අඤ්ඤත්ථ භික්ඛා ච පරික්ඛයෙය්‍යා, අතිලහුකං නිවත්තන්තො දාතුකාමානං
 පුඤ්ඤහානි ච භවෙය්‍යා, භික්ඛුනො ච භික්ඛාය අසම්පජ්ජනං, තස්මා “නානිවිරං
 යාතබ්බං, නානිලහුකං නිවත්තිතබ්බං, යීතෙන සල්ලක්ඛෙන්තබ්බ”න්ති චුත්තං.
 සල්ලක්ඛණාකාරං දස්සෙති “සවෙ කම්මං වා නික්ඛිපති”තිආදීනා. තත්ථ කම්මං වා
 නික්ඛිපතීති කප්පාසං වා සුප්පං වා මුසලං වා යඤ්ච ගෙහත්වා කම්මං කරොන්ති,
 යීතා වා නිසින්තා වා භොන්ති, තං නික්ඛිපති. පරාමසතීති ගණ්භාති. යපෙති වාති
 “තිට්ඨථ හන්තෙ”ති වදන්ති යපෙති නාම. අවක්කාරපාතීති අතිරෙකපිණ්ඩපාතං
 අපනෙත්වා යපනත්ථාය ඵකා සමුග්ගපාති. ඵත්ථ ච සමුග්ගපාති නාම
 සමුග්ගපුට්ඨසදිසා පාති. සෙසං චුත්තනයමෙව.

පිණ්ඩවාරිකවත්තකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ආරඤ්ඤිකවත්තකථාවණ්ණනා

190. ආරඤ්ඤිකවත්තෙ න රමන්ති ජනා ඵත්ථාති අරඤ්ඤං. චුත්තඤ්ඤි –

“රමණීයාති අරඤ්ඤාති, යත්ථ න රමතී ජනො;
 විතරාගා රමිස්සන්ති, න තෙ කාමගවෙසිනො”ති. (ධ. ප. 99);

අරඤ්ඤෙ වසතීති ආරඤ්ඤිකො, තෙන චත්තිතබ්බං චත්තං ආරඤ්ඤිකවත්තං.
 තත්ත්වායං විසෙසපදානමත්ථො – කාලස්සෙව උට්ඨායාති අරඤ්ඤෙයනාසනස්ස
 ගාමනො දුරත්තා චුත්තං, තෙනෙව කාරණෙන “පත්තං ගෙහත්වා විවරං පාරුපිත්වා
 ගච්ඡන්තො පරිස්සමො භොති”ති චුත්තං. පත්තං ථවිකාය පක්ඛිපිත්වා අංසෙ
 ලග්ගෙත්වා විවරං බත්ඨෙ කරිත්වා අරඤ්ඤමග්ගො න දුස්සොධනො භොති, තස්මා
 කණ්ටකසරිසපාදිපරිස්සයවිමොචනත්ථං උපාහනා ආරොහිත්වා. අරඤ්ඤං නාම
 යස්මා වොරාදීනං විවරට්ඨානං භොති, තස්මා “දාරුභණ්ඩං මත්තිකාභණ්ඩං
 පටිසාමෙත්වා ද්වාරවාතපානං ථකෙත්වා වසනට්ඨානතො නික්ඛමිතබ්බ”න්ති
 චුත්තං. ඉතො පරානි හත්තග්ගවත්තපිණ්ඩවාරිකවත්තෙසු චුත්තසදිසානෙව.
 ගාමනො නික්ඛමිත්වා සවෙ බහිගාමෙ උදකං නත්ථි, අන්තොගාමෙයෙව

හත්තකිව්වං කත්වා, අථ ඛනිගාමෙ අත්ථි, හත්තකිව්වං කත්වා පත්තං ධොවිත්වා
වොදකං කත්වා ථවිකාය පක්ඛිපිත්වා චීවරං සඬ්ඝරිත්වා අංසෙ කරිත්වා උපාහනා
ආරොහිත්වා ගන්තබ්බං.

භාජනං අලභන්තෙනාතිආදි අරඤ්ඤසෙනාසනස්ස දුල්ලභදබ්බසම්භාරත්තා
වුත්තං, අග්ගි උපට්ඨාපෙනබ්බොතිආදි වාළමිගසරීසපාදිබාහිරපරිස්සයකාලෙ ව
වාතපිත්තාදිඅප්ඤ්ඤපඅස්සයකාලෙ ව ඉච්ඡිතබ්බත්තා. බහුනං පන වසනට්ඨානෙ
තාදිසානි සුලභානි හොන්තිති ආහ “ගණවාසිනො පන තෙන විනාපි වට්ඨති”ති.
කත්තරදණ්ඩො නාම පරිස්සයවිනොදනො හොති, තස්මා අරඤ්ඤෙ විහරන්තෙන
අවස්සං ඉච්ඡිතබ්බොති වුත්තං “කත්තරදණ්ඩො උපට්ඨාපෙනබ්බො”ති.
නක්ඛත්තානෙව නක්ඛත්තපදානි. වොරාදිසු ආගන්ත්වා “අප්ප, හන්තෙ, කෙන
නක්ඛත්තෙන වන්දො යුත්තො”ති පුච්ඡිතෙසු “න ජානාමා”ති වුත්තෙ කුප්ඤ්ඤති,
තස්මා වුත්තං “නක්ඛත්තපදානි උග්ගහෙතබ්බානි සකලානි වා එකදෙසානි වා”ති,
තථා දිසාමුල්ලෙසු “කතමායං, හන්තෙ, දිසා”ති පුච්ඡිතෙසු, තස්මා “දිසාකුසලෙන
හවිතබ්බ”න්ති.

ආරඤ්ඤිකවත්තකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සෙනාසනවත්තකථාවණ්ණනා

191. සෙනාසනවත්තෙ සයන්ති එත්ථාති සෙනං, සයනන්ති අත්ථො. ආවසන්ති
එත්ථාති ආසනං. සෙනඤ්ච ආසනඤ්ච සෙනාසනං. සෙනාසනෙසු කත්තබ්බං
වත්තං සෙනාසනවත්තං. ඉධ පන යං වත්තබ්බං, තං උපප්ඤ්ඤායවත්තකථායං (වි.
සඬ්ග. අට්ඨ. 183) වුත්තමෙව. තත්ථ පන උපප්ඤ්ඤායෙන වුත්ථවිහාරො වුත්තො,
ඉධ පන අත්තනා වුත්ථවිහාරොති අයමෙව විසෙසො. න වුඬ්ඪං අනාපුච්ඡානි එත්ථ
තස්ස ඔවරකෙ තදුපවාරෙ ව ආපුච්ඡිතබ්බන්ති වදන්ති. හොජනසාලාදිසුපි එවමෙව
පටිපප්ඡිතබ්බන්ති හොජනසාලාදිසුපි උද්දෙසදානාදි ආපුච්ඡිත්වා ව කාතබ්බන්ති
අත්ථො.

සෙනාසනවත්තකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ජන්තාසරවත්තකථාවණ්ණනා

192. ජන්තාසරවත්තෙ ජායතිති ජං, කිං තං? සරිරං. ජං තායති රක්ඛතිති ජන්තා,
කා සා? තිකිච්ඡා. ගය්හතෙති සරං, කිං තං? නිවෙසනං, ජන්තාය සරිරතිකිච්ඡාය
කතං සරං ජන්තාසරං, ජන්තාසරෙ කත්තබ්බං වත්තං ජන්තාසරවත්තං. තත්ථ
පරිහණ්ඩන්ති ඛනිජගති. සෙසං උපප්ඤ්ඤායවත්තෙ වුත්තනයත්තා
සුච්ඤ්ඤායාමෙව.

ජන්තාසරවත්තකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

වච්චකුට්චත්තකථාවණ්ණනා

193. වච්චකුට්චත්තෙ වච්චයනෙ උභදයතෙති වච්චං, කරිසං. කුටියති ඡන්දියති ආතපො ඵතායාති කුටි, වච්චත්ථාය කතා කුටි වච්චකුටි, වච්චකුටියා වත්තිතබ්බං වත්තං වච්චකුට්චත්තං, ඉධ ව වත්තක්ඛන්ධකෙ ආවමනවත්තං පයමං ආගතං, පච්ඡා වච්චකුට්චත්තං. ඉමස්මිං පන පකරණෙ පයමං වච්චං කත්වා පච්ඡා ආවමතිති අධිජ්ජායෙන වච්චකුට්චත්තං පයමං ආගතං, තස්මා තදනුක්කමෙන කථයිස්සාම. දන්තකට්ඨං බාදන්තෙනාති අයං වච්චකුටියාපි සබ්බත්ථෙව පටික්ඛෙපො. නිබද්ධගමනත්ථායාති අත්තනා නිබද්ධගමනත්ථාය. පුග්ගලිකට්ඨානං වාති අත්තනො විහාරං සන්ධාය වුත්තං. සෙසං සුච්ඤ්ඤය්‍යමෙවාති.

වච්චකුට්චත්තකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ඉති විනයසඬ්ඛගසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඬ්ඛකාරෙ

උපජ්ඣායවත්තාදිවත්තවිනිවිජයකථාලඬ්ඛකාරො නාම

සත්තවිසතිමො පරිච්ඡෙදො.

28. චතුපච්චයභාජනීයවිනිවිජයකථා

වීරභාජනකථාවණ්ණනා

194. ඵං උපජ්ඣායාදිවත්තසඬ්ඛාතාති වුද්දස ඛන්ධකවත්තාති කථෙත්වා ඉදානි චතුත්තං පච්චයානං භාජනං කථෙත්තො “චතුපච්චයභාජන”න්තිආදිමාහ. තත්ථ චතුති සඬ්ඛාසබ්බනාමපදං. පටිච්ච ඵති සීතපටිසාතාදිකං ඵලං ඵතස්මාති පච්චයො, වීරාදි, පච්චයො ව පච්චයො ව පච්චයා, වත්තාරො පච්චයා චතුපච්චයං, භාජීයතෙ විභාජීයතෙ භාජනං. චතුපච්චයස්ස භාජනං චතුපච්චයභාජනං. තෙනාහ “වීරාදීනං චතුත්තං පච්චයානං භාජන”න්ති. තත්ථ තස්මිං චතුපච්චයභාජනෙ සමභිනිවිට්ඨෙ වීරභාජනෙ තාව පයමං වීරපටිග්ගාහකො...පෙ.... වෙදිතබ්බො. කස්මා? සඬ්ඛිකවීරස්ස දුක්කරභාජනත්තාති සම්බන්ධො. තත්ථ ආගතාගතං වීරං පටිග්ගණ්හාති, පටිග්ගහණමත්තමෙවස්ස භාරොති වීරපටිග්ගාහකො. වීරපටිග්ගාහකෙන පටිග්ගහිතං වීරං නිදහති, නිදහනමත්තමෙවස්ස භාරොති වීරනිදහකො. හණ්ඩාගාරෙ නියුත්තො හණ්ඩාගාරිකො. වීරාදිකස්ස හණ්ඩස්ස යපනට්ඨානභූතං අගාරං හණ්ඩාගාරං. වීරං භාජෙති භාගං කරොතිති වීරභාජකො. වීරස්ස භාජනං විභාගකරණං වීරභාජනං, විභජනකිරියා.

තත්ථ “වීරපටිග්ගාහකො වෙදිතබ්බො”ති වුත්තො, සො කුතො ලබ්භතෙති ආහ “පඤ්චහඬ්ගෙහි...පෙ.... සම්මන්තිතබ්බො”ති. කථං විඤ්ඤායතිති ආහ “අනුජානාමි...පෙ.... වචනතො”ති. ඡන්දනං ඡන්දො, ඉච්ඡනං පිහනන්ති අත්ථො. ගමනං කරණං ගති, කිරියා. ගාරෙය්‍යා ගති අගති, ඡන්දෙන අගති ඡන්දාගති.

සෙසෙසුපි එසෙව නයො. කථං ඡන්දාගතිං ගවිජනීති ආහ “කත්ථ පච්ඡා ආගතානම්පි”තිආදි. එවමිතරෙසුපි. පඤ්චමඨගං පන සතිසම්පජඤ්ඤයුත්තභාවං දස්සෙති. සුක්කපක්ඛෙපි ඉතො පටිපක්ඛවසෙන වෙදිතබ්බො. තෙනාහ “තස්මා”තිආදි.

ඉමාය කම්මවාචාය වා අපලොකනෙන වාති ඉදං ඉමස්ස සම්මුතිකම්මස්ස ලහුකකම්මත්තා වුත්තං. තථා හි වුත්තං පරිවාරට්ඨකථායං (පරි. අට්ඨ. 482) “අවසෙසා තෙරස සම්මුතියො සෙනාසනග්ගාහමතකච්චරදානාදිසම්මුතියො වාති එතාති ලහුකකම්මානි අපලොකෙත්වාපි කාතුං වට්ටන්ති”ති. අන්තොවිහාරෙ සබ්බසම්මජ්ඣෙසි ඛණ්ඩසීමායම්පි සම්මන්තිතුං වට්ටන්ති එත්ථ අන්තොවිහාරෙති ඛද්ධසීමවිහාරං සන්ධාය වුත්තං. න හි ඛද්ධසීමවිහාරෙ අපලොකනාදිවතුබ්බිධකම්මං කාතුං වට්ටති දුබ්බිසොධනත්තා. ධුරවිහාරට්ඨානෙනි විහාරද්වාරස්ස සම්මුඛට්ඨානෙන.

197. භණ්ඩාගාරසම්මුතියං විහාරමජ්ඣෙයෙවාති

අවිජ්ජවාසසීමාසඬ්ඛාතමභාසීමා විහාරස්ස මජ්ඣෙයෙව සම්මන්තිතබ්බො. ඉමස්මිං පන යානෙ ඉමං පන භණ්ඩාගාරං ඛණ්ඩසීමං ගන්ත්වා ඛණ්ඩසීමායං නිසින්තෙනි සම්මන්තිතුං න වට්ටති, විහාරමජ්ඣෙයෙව “සුඤ්ඤානු මෙ, භන්තෙ, සඬ්ඝො, යදි සඬ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඬ්ඝො ඉත්ථන්තාමං විහාරං භණ්ඩාගාරං සම්මන්තෙය්‍යා”තිආදිනා නයෙන “කම්මවාචාය වා අපලොකනෙන වා සම්මන්තිතබ්බො”න්ති වචනං නිස්සාය ඤත්තිදුතියකම්මං උපවාරසීමායං කාතුං වට්ටන්ති ගහෙත්වා කථිතදානකම්මම්පි ඛද්ධසීමාභූතෙ විහාරෙ උපවාරසීමායං කරොන්ති, එකච්චෙ ඤත්තිකම්මම්පි තථෙව ගහෙත්වා ඛද්ධසීමවිහාරෙ උපවාරසීමාමත්තෙයෙව උපොසථපවාරණං කරොන්ති, තදයුත්තං, කාරණං පනෙත්ථ කථිතවිනිවිජයකථායං (වි. සඬ්ග. අට්ඨ. 226) ආවි භවිස්සති.

198. තුලාභූතොති තුලාසදිසො. ඉදන්ති සාමණෙරානං උපඬ්ඨපටිච්ඡදානං. ඉමං කිර පායං අමනසිකරොන්තා ඉදාති කාලච්චරම්පි සාමණෙරානං උපඬ්ඨපටිච්ඡං දෙන්ති. එතිකම්මන්ති පහොනකකම්මං, යත්තකෙන විනයාගතෙන සම්මුඤ්ජනීඛන්ධනාදිභත්ථකම්මෙන විහාරස්ස උභාතා න භොති, තත්තකං කත්වාති අත්ථො. සබ්බෙසන්ති තත්ත්වපාදවස්සාවාසිකං ගණ්හන්තානං සබ්බෙසං භික්ඛූනං සාමණෙරානඤ්ච. භණ්ඩාගාරච්චරෙපීති අකාලච්චරං සන්ධාය වුත්තං. උක්කුට්ඨිං කරොන්ති මහාසද්දං කරොන්ති. එතන්ති උක්කුට්ඨියා කතාය සමභාගදානං. විරජ්ඣන්වා කරොන්ති කත්තබ්බකාලෙසු අකත්වා යථාරුචිතක්ඛණෙ කරොන්ති. සමපට්චිසො දාතබ්බොති කරිස්සාමාති යාවන්තානං පටිඤ්ඤාමත්තෙනපි සමකො කොට්ඨාසො දාතබ්බො.

අතිරෙකභාගෙනාති දස භික්ඛූ භොන්ති, සාටකාපි දසෙව, තෙසු එකො ද්වාදස අග්ගති, සෙසා දසග්ගනකා. සබ්බෙසු දසග්ගනකවසෙන කුසෙ පාතිතෙ යස්ස භික්ඛූනො ද්වාදසග්ගනකො කුසො පාතිතො, සො “එත්තකෙන මම වීචරං

පහොති’’ති තෙන අතිරෙකභාගෙන ගන්තුකාමො හොති. එත්ථ ච එත්තකෙන මම වීවරං පහොතිති ද්වාදසග්ගනකෙන මම වීවරං පරිපුණ්ණං හොති, න තතො උනෙනනාති සබ්බං ගහෙතුකාමොති අත්ථො. භික්ඛු “අතිරෙකං ආවුසො සඬ්ඝස්ස සන්තක”න්ති වදන්ති, තං සුත්වා භගවා “සඬ්ඝිකෙ ච ගණසන්තකෙ ච අප්පකං නාම නත්ථී, සබ්බත්ථ සංයමො කාතබ්බො, ගණ්හන්තෙනපි කුක්කුච්චායිතබ්බ”න්ති දස්සෙතුං. “අනුජානාමී, භික්ඛවෙ, අනුක්ඛෙපෙ දින්නෙ”ති ආහ. තත්ථ අනුක්ඛෙපො නාම යං කිඤ්චි අනුක්ඛිපිතබ්බං අනුප්පදාතබ්බං කප්පියහණ්ඩං, යත්තකං තස්ස පටිච්ඡෙ අධිකං, තත්තකෙ අග්ගනකෙ යස්මිං කිස්මිඤ්චි කප්පියහණ්ඩෙ දින්නෙති අත්ථොති ඉමමත්ථං සඬ්ඛෙපෙන දස්සෙතුං “සවෙ දස භික්ඛු හොන්ති”ත්වාදි වුත්තං.

විකලකෙ තොසෙත්වාති එත්ථ වීවරවිකලකං පුග්ගලවිකලකන්ති ද්වෙ විකලකා. තත්ථ වීවරවිකලකං නාම සබ්බෙසං පඤ්ච පඤ්ච වත්ථාති පත්තාති, සෙසානිපි අත්ථී, එකෙකං පන න පාපුණාති, ඡිත්තදිත්වා දාතබ්බාති. ඡිත්තදිත්තෙහි ච අඬ්ඬමණ්ඩලාදීනං වා උපාහනථවිකාදීනං වා පහොනකාති ඛණ්ඩානි කත්වා දාතබ්බාති, හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදෙන චතුරඬ්ඬලවිත්ථාරමිපි අනුචාතප්පහොනකායාමං ඛණ්ඩං කත්වා දාතුං වට්ටති. අපරිහොගං පන න කාතබ්බන්ති එවමෙත්ථ වීවරස්ස අප්පහොනකභාවො වීවරවිකලකං. ඡිත්තදිත්වා දින්නෙ පනෙතං තොසිතං හොති. අථ කුසපාතො කාතබ්බො, සවෙපි එකස්ස භික්ඛුනො කොට්ඨාසෙ එකං වා ද්වෙ වා වත්ථාති නප්පහොන්ති, තත්ථ අඤ්ඤං සාමණ්ණකං පරික්ඛාරං යපෙත්වා යො තෙන තුස්සති, තස්ස තං භාගං දත්වා පච්ඡා කුසපාතො කාතබ්බො. ඉදම්පි වීවරවිකලකන්ති අත්ථට්ඨකථායං වුත්තං.

පුග්ගලවිකලකං නාම දස දස භික්ඛු ගණෙත්වා වග්ගං කරොන්තානං එකො වග්ගො න පුරති, අට්ඨ වා නව වා හොන්ති, තෙසං අට්ඨ වා නව වා කොට්ඨාසා “තුම්හෙ ඉමෙ ගහෙත්වා විසුං භාජෙථා”ති දාතබ්බා. එවමයං පුග්ගලානං අප්පහොනකභාවො පුග්ගලවිකලකං නාම. විසුං දින්නෙ පන තං තොසිතං හොති, එවං තොසෙත්වා කුසපාතො කාතබ්බොති. අථ වා විකලකෙ තොසෙත්වාති යො වීවරවිහාගො උනකො, තං අඤ්ඤෙන පරික්ඛාරෙන සමං කත්වා කුසපාතො කාතබ්බොති ඉමමත්ථං දස්සෙති “සවෙ සබ්බෙසං පඤ්ච පඤ්ච වත්ථානී”තිආදිනා.

199. ඉතො පරං තෙසු තෙසු වත්ථුසු ආගතවසෙන අට්ඨකථායං වුත්තෙසු විනිච්ඡයෙසු සන්තෙසුපි තෙසං විනිච්ඡයානං අට්ඨමාතිකාවිනිච්ඡයතො අවිමුත්තත්තා අට්ඨමාතිකාවිනිච්ඡයෙස්වෙව පක්ඛිපිත්වා දස්සෙතුං. “ඉදානි අට්ඨිමා, භික්ඛවෙ”තිආදිමාහ. යා තා අට්ඨ මාතිකා භගවතා වුත්තා, තාසං අට්ඨන්තං මාතිකානං වසෙන විනිච්ඡයො ඉදානි වෙදිතබ්බොති යොජනා. පරික්ඛෙපාරභට්ඨානෙන පරිච්ඡින්නාති ඉමිනා අපරික්ඛිත්තස්ස විහාරස්ස ධුවසන්නිපාතට්ඨානාදිතො පයමලෙඬ්ඬිපාතස්ස අන්තො උපචාරසීමාති දස්සෙති. ඉදානි දුතියලෙඬ්ඬිපාතස්ස අන්තොපි උපචාරසීමායෙවති දස්සෙතුං. “අපිවා”තිආදි ආරද්ධං. ධුවසන්නිපාතට්ඨානමිපි පරියන්තගතමෙව ගහෙතබ්බං. “එවං සන්තෙ

තිශ්‍යෝජනෙ යිතා ලාභං ගණ්භිස්සන්ති” තිආදිනා ඉමෙ ලාභග්ගහණාදයො
 උපචාරසීමාවසෙනෙව හොති, න අවිජ්ජවාසසීමාවසෙනාති දස්සෙති, තෙන ච ඉමාති
 ලාභග්ගහණාදීනියෙව උපචාරසීමායං කත්තබ්බාති, න අපලොකනකම්මාදීනි
 චත්තාරි කම්මාති, තාති පන අවිජ්ජවාසසීමාදීසුයෙව කත්තබ්බාතීති පකාසෙති. තථා
 හි චුත්තං සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.379) “භික්ඛුනිනං
 ආරාමස්පවෙසනසෙනාසනපුච්ඡනාදි
 පරිවාසමානත්තාරොචනවස්සච්ඡෙදනිස්සයසෙනාසනග්ගාහාදි විධානන්ති ඉදං
 සබ්බං ඉමිස්සායෙව උපචාරසීමාය වසෙන වෙදිතබ්බ”න්ති.

ලාභත්ථාය යයිතා සීමා ලාභසීමා. ලොකෙ ගාමසීමාදයො විය ලාභසීමා නාම
 විසුං පසිද්ධා නත්ථි, කෙනායං අනුඤ්ඤාතාති ආහ “නෙව
 සම්මාසම්බුද්ධෙනා”තිආදි. එතෙන නායං සාසනවොහාරසිද්ධා,
 ලොකවොහාරසිද්ධා එවාති දස්සෙති. ජනපදපරිච්ඡෙදොති ඉදං
 ලොකපසිද්ධසීමාසද්දත්ථවසෙන චුත්තං, පරිච්ඡෙදබ්හන්තරම්පි සබ්බං ජනපදසීමාති
 ගහෙතබ්බං. ජනපදො එව ජනපදසීමා, එවං රටියසීමාදීසුපි. තෙනාහ
 “ආණාපවත්තිට්ඨාන”න්තිආදි. පට්ඨිවෙමජ්ඣගතස්සාති යාව උදකපරියන්තා
 බණ්ඩසීමත්තා චුත්තං. උපචාරසීමාදීසු පන අබද්ධසීමාසු හෙට්ඨාපට්ඨියං සබ්බත්ථ
 යිතානං න පාපුණාති, කුපාදිපවෙසාරහට්ඨානෙ යිතානඤ්ඤෙව පාපුණාතීති හෙට්ඨා
 සීමකථායං චුත්තනයෙනෙව තංතංසීමට්ඨිභාවො වෙදිතබ්බො. චක්කවාලසීමාය
 දින්නං පට්ඨිසන්ධාරකඋදකට්ඨානෙපි යිතානං පාපුණාති සබ්බත්ථ
 චක්කවාලවොහාරත්තාති. සමානසංවාසඅවිජ්ජවාසසීමාසු දින්නස්ස ඉදං නානත්තං –
 “අවිජ්ජවාසසීමාය දම්මි”ති දින්නං ගාමට්ඨානං න පාපුණාති. කස්මා? “යපෙත්වා
 ගාමඤ්ඤං ගාමුපචාරඤ්ඤා”ති (මහාව. 144) චුත්තත්තා.
 “සමානසංවාසකසීමායදම්මි”ති දින්නං පන ගාමෙ යිතානම්පි පාපුණාතීති.

200-1. බුද්ධාධිචුත්ථොති බුද්ධෙන භගවතා අධිචුත්ථො. එකස්මීන්ති එකස්මි.
 විහාරෙ. පාකචත්තන්ති නිබද්ධදානං. චත්තතීති පචත්තති. තෙහි චත්තබ්බන්ති
 යෙසං සම්මුඛෙ එස දෙනි, තෙහි භික්ඛුහි චත්තබ්බං.

202. දුතියභාගෙ පන ථෙරාසනං ආරුළුහෙති යාව සඬ්ඝනවකං එකචාරං
 සබ්බෙසං භාගං දත්වා වීචරෙ අපරික්ඛිණෙ පුන සබ්බෙසං දාතුං දුතියභාගෙ ථෙරස්ස
 දින්නෙති අත්ථො. පුබ්බෙ චුත්තනයෙනාති “තුය්හෙව භික්ඛු තාති වීචරාති”ති
 (මහාව. 363) භගවතා චුත්තනයෙන. පංසුකුලිකානම්පි වට්ඨතීති “තුය්හං දෙමා”ති
 අචත්වා, “භික්ඛුනං දෙම, ථෙරානං දෙමා”ති චුත්තත්තා “පංසුකුලිකානම්පි
 වට්ඨතී”ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.379) චුත්තං.
 විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.379) පන පංසුකුලිකානම්පි වට්ඨතීති එත්ථ
 “තුය්හං දෙමා”ති අචුත්තත්තාති කාරණං වදන්ති. යදි එවං “සඬ්ඝස්ස දෙමා”ති
 චුත්තෙපි වට්ඨෙය්‍ය, “භික්ඛුනං දෙම, ථෙරානං දෙම, සඬ්ඝස්ස දෙමා”ති වචනතො
 හෙදො න දිස්සති, වීමංසිතබ්බමෙත්ථ කාරණන්ති. පාරුපිතුං වට්ඨතීති

පංසුකුලිකානං වට්ටති. සාමිකෙනි විචාරිතමෙවාති උපාහනත්ථවිකාදීනමත්ථාය විචාරිතමෙව.

203. උපඩ්ඨං දාතබ්බන්ති යං උභතොසඩ්ඨස්ස දිත්තං, තතො උපඩ්ඨං
භික්ඛුනං උපඩ්ඨං භික්ඛුනීනං දාතබ්බං. සචෙපි එකො භික්ඛු භොති, එකා වා
භික්ඛුනී, අන්තමසො අනුපසම්පන්නස්සපි උපඩ්ඨමෙව දාතබ්බං. “භික්ඛුසඩ්ඨස්ස ව
භික්ඛුනීනඤ්ච දම්මී”ති වුත්තෙ පන න මජ්ඣෙ භිත්තීන්වා දාතබ්බන්ති එත්ථ යස්මා
භික්ඛුනීපක්ඛෙ සඩ්ඨස්ස පච්චෙකං අපරාමට්ඨන්තා භික්ඛුනීනං ගණනාය භාගො
දාතබ්බොති දායකස්ස අධිප්පායොති සිජ්ඣති, තථා දාතඤ්ච භික්ඛුපි ගණන්වා
දිත්තෙ එව යුජ්ජති. ඉතරථා හි “කිත්තකං භික්ඛුනං දාතබ්බං, කිත්තකං
භික්ඛුනීන”න්ති න විඤ්ඤායති, තස්මා “භික්ඛුසඩ්ඨස්සා”ති වුත්තවචනමපි
“භික්ඛුන”න්ති වුත්තවචනසදිසමෙවාති ආහ “භික්ඛු ව භික්ඛුනියො ව ගණන්වා
දාතබ්බ”න්ති. තෙනාහ “පුග්ගලො...පෙ.... භික්ඛුසඩ්ඨග්ගණෙන ගහිත්තා”ති.
“භික්ඛුසඩ්ඨස්ස ව භික්ඛුනීනඤ්ච තුය්හඤ්චා”ති වුත්තෙ පන පුග්ගලො විසුං න
ලහතීති ඉදං අට්ඨකථාපමාණෙනෙව ගහෙතබ්බං, න හෙත්ථ විසෙසකාරණං
උපලබ්භති. තථා හි “උභතොසඩ්ඨස්ස ව තුය්හඤ්ච දම්මී”ති වුත්තෙ
සාමඤ්ඤවිසෙසවචනෙහි සඬගහිත්තා යථා පුග්ගලො විසුං ලහති, එවමිධාපි
“භික්ඛුසඩ්ඨස්ස ව තුය්හඤ්චා”ති සාමඤ්ඤවිසෙසවචනසබ්භාවතො භවිතබ්බමෙව
විසුං පුග්ගලපට්ඨිසෙනාති විඤ්ඤායති, තස්මා අට්ඨකථාවචනමෙවෙත්ථ පමාණං.
පාපුණනට්ඨානතො එකමෙව ලහතීති අත්තතො වස්සග්ගෙන පත්තට්ඨානතො
එකමෙව කොට්ඨාසං ලහති. තත්ථ කාරණමාහ “කස්මා? භික්ඛුසඩ්ඨග්ගණෙන
ගහිත්තා”ති, භික්ඛුසඩ්ඨග්ගණෙනෙව පුග්ගලස්සපි ගහිත්තාති අධිප්පායොති
සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.379) වුත්තං.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.379) පන භික්ඛුසඩ්ඨසද්දෙන
භික්ඛුනඤ්ඤෙව ගහිත්තා, පුග්ගලස්ස පන “තුය්හඤ්චා”ති විසුං ගහිත්තා ව
තත්ථස්ස අග්ගහිත්තා දට්ඨබ්බා, “භික්ඛුනඤ්ච භික්ඛුනීනඤ්ච තුය්හඤ්චා”ති
වුත්තට්ඨානසදිසත්තාති අධිප්පායො. පුග්ගලප්පධානො හෙත්ථ සඩ්ඨ-සද්දො
දට්ඨබ්බො. කෙච්ච පන “භික්ඛුසඩ්ඨග්ගණෙන ගහිත්තා”ති පාඨං ලිඛන්ති, තං න
සුන්දරං තස්ස විසුං ලාභග්ගණෙන කාරණවචනත්තා. තථා හි “විසුං
සඩ්ඨග්ගණෙන ගහිත්තා”ති විසුං පුග්ගලස්සපි භාගග්ගණෙන කාරණං වුත්තං.
යථා චෙත්ථ පුග්ගලස්ස අග්ගහණං, එවං උපරි “භික්ඛුසඩ්ඨස්ස ව
තුය්හඤ්චා”තිආදියුපි විසුං සඩ්ඨසද්දෙහි පුග්ගලස්ස අග්ගහණං දට්ඨබ්බං. යදි හි
ගහණං සියා, සඩ්ඨතොපි විසුමිපිති භාගද්වයං ලභෙය්‍ය උභයත්ථ ගහිත්තාති
වුත්තං. පුජ්ජනබ්බන්තිආදි ගිහිකම්මං න භොතීති දස්සනත්ථං වුත්තං. භික්ඛුසඩ්ඨස්ස
හරාති ඉදං පිණ්ඩපාතහරණං සන්ධාය වුත්තං. තෙනාහ “භුඤ්ජිතුං වට්ටති”ති.
“භික්ඛුසඩ්ඨස්ස හරා”ති වුත්තෙපි හරිතබ්බන්ති ඊදිසං ගිහිවෙය්‍යාවච්චං න භොතීති
කත්වා වුත්තං.

204. අන්තොහෙමන්තෙති ඉමිනා අනත්ථනෙ කථිනෙ වස්සානං පච්ඡිමෙ මාසෙ දින්නං පුරිමවස්සංවුත්ථානඤ්ඤෙව පාපුණාති, තතො පරං හෙමන්තෙ දින්නං පච්ඡිමවස්සංවුත්ථානම්පි වුත්ථවස්සත්තා පාපුණාති, හෙමන්තතො පන පරං පිට්ඨිසමයෙ “වස්සංවුත්ථසඬ්ඝස්සා”ති එවං පරිච්ඡින්නදිත්වා දින්නං අනන්තරෙ වස්සෙ වා තතො පරෙසු වා යත්ථ කත්ථවි තස්මිං භික්ඛුභාවෙ වුත්ථවස්සානං සබ්බෙසං පාපුණාති. යෙ පන සබ්බථා අවුත්ථවස්සා, තෙසං න පාපුණාතිති දස්සෙති. ලක්ඛණඤ්ඤා වදන්තිති විනයලක්ඛණඤ්ඤානො ආවරියා වදන්ති. ලක්ඛණඤ්ඤා වදන්තිති ඉදං සන්නිට්ඨානවචනං, අට්ඨකථාසු අනාගතත්තා පන එවං වුත්තං. ඛනිඋපචාරසීමායං...පෙ.... සබ්බෙසං පාපුණාතිති යත්ථ කත්ථවි වුත්ථවස්සානං සබ්බෙසං පාපුණාතිති අධිප්පායො. තෙනෙව මාතිකාට්ඨකථායම්පි (කඩ්ඛ. අට්ඨ. අකාලචීවරසික්ඛාපදවණ්ණනා) “සචෙ පන ඛනිඋපචාරසීමායං යිතො ‘වස්සංවුත්ථසඬ්ඝස්ස දම්මී’ති වදති, යත්ථ කත්ථවි වුත්ථවස්සානං සබ්බෙසං සම්පත්තානං පාපුණාති”ති වුත්තං. ගණ්ඨිපදෙසු පන “වස්සාවාසස්ස අනනුරූපෙ පදෙසෙ යත්වා වුත්තත්තා වස්සංවුත්ථානඤ්ඤෙව අවුත්ථානඤ්ඤෙව සබ්බෙසං පාපුණාති”ති වුත්තං, තං න ගහෙතබ්බං. න භි “වස්සංවුත්ථසඬ්ඝස්ස දම්මී”ති වුත්තෙ අවුත්ථවස්සානං පාපුණාති. සබ්බෙසම්පීති තස්මිං භික්ඛුභාවෙ වුත්ථවස්සානං සබ්බෙසම්පීති අත්ථො දට්ඨබ්බො “වස්සංවුත්ථසඬ්ඝස්සා”ති වුත්තත්තා. සම්මුඛිභූතානං සබ්බෙසම්පීති එත්ථාපි එසෙව නයො. එවං වදන්ති වස්සංවුත්ථසඬ්ඝස්ස දම්මීති වදති. අනිතවස්සන්ති අනන්තරාතීතවස්සං.

205. ඉදානි “ආදිස්ස දෙති”ති පදං විහජන්තො “ආදිස්ස දෙතිති එත්ථා”තිආදිමාහ. තත්ථ යාගුයා වා...පෙ.... හෙසජ්ජෙ වා ආදිසිත්වා පරිච්ඡින්නදිත්වා දෙන්තො දායකො ආදිස්ස දෙති නාමාති යොජනා. සෙසං පාකට්ඨෙව.

206. ඉදානි “පුග්ගලස්ස දෙති”ති පදං විහජන්තො ආහ “පුග්ගලස්ස දෙති එත්ථා”තිආදි. සඬ්ඝතො ව ගණතො ව විනිමුත්තස්ස අත්තතො කුලුපකාදිපුග්ගලස්ස දෙන්තො දායකො පුග්ගලස්ස දෙති නාම. තං පන පුග්ගලිකදානං පරම්මුඛා වා හොති සම්මුඛා වා. තත්ථ පරම්මුඛා දෙන්තො “ඉදං චීවරං ඉත්ථන්තාමස්ස දම්මී”ති නාමං උද්ධරිත්වා දෙති, සම්මුඛා දෙන්තො ව භික්ඛුනො පාදමුලෙ චීවරං යපෙත්වා “ඉදං, හන්තෙ, තුම්භාකං දම්මී”ති වත්වා දෙති, තදුභයථාපි දෙන්තො පුග්ගලස්ස දෙති නාමාති අත්ථො. න කෙවලං එකස්සෙව දෙන්තො පුග්ගලස්ස දෙති නාම, අථ බො අන්තෙවාසිකාදීහි සද්ධිං දෙන්තොපි පුග්ගලස්ස දෙති නාමාති දස්සෙතුං “සචෙ පනා”තිආදිමාහ. තත්ථ උද්දෙසං ගහෙතුං ආගතොති තස්ස සන්නිකෙ උද්දෙසං අග්ගහිතපුබ්බස්සපි උද්දෙසං ගණ්ඨිස්සාමිති ආගතකාලතො පට්ඨාය අන්තෙවාසිකභාවූපගමනතො වුත්තං. ගහෙත්වා ගච්ඡන්තොති පරිනිට්ඨිතඋද්දෙසො හුත්වා ගච්ඡන්තො. වත්තං කත්වා උද්දෙසපරිපුච්ඡාදීනි ගහෙත්වා චීවරන්තානන්ති ඉදං “උද්දෙසන්තෙවාසිකාන”න්ති ඉමස්සෙව විසෙසනං. තෙන උද්දෙසකාලෙ

ආගන්ත්වා උද්දෙසං ගහෙත්වා ගන්ත්වා අඤ්ඤත්ථ නිවසන්තෙ අනිඛද්ධවාරිකෙ නිවත්තෙති.

එවං වීචරක්ඛන්ධකෙ (මහාව. 379) ආගතඅට්ඨමාතිකාවසෙන වීචරවිහජනං දස්සෙත්වා ඉදානි තස්මිංයෙව වීචරක්ඛන්ධකෙ මජ්ඣෙ ආගතෙසු වත්ථුසු ආගතනයං නිවත්තෙත්වා දස්සෙන්නො “සචෙ කොචි භික්ඛු”ති ආදිමාහ. තත්ථ කිං කාතඛිඛන්ති පුච්ඡාය තස්සෙව තානි වීචරානීති විස්සජ්ජනා, සෙසානි ඤාපකාදිවසෙන වුත්තානි. පඤ්ච මාසෙති අවිචන්තසංයොගෙ උපයොගවචනං. වඩ්ඪිං පයොජෙත්වා යපිතඋපනික්ඛෙපතොති වස්සාවාසිකත්ථාය වෙය්‍යාවච්චකරෙහි වඩ්ඪිං පයොජෙත්වා යපිතඋපනික්ඛෙපතො. තනුප්පාදතොති නාළිකෙරාරාමාදිතනුප්පාදතො. අට්ඨකථායං පන “ඉදං ඉධ වස්සංචුත්ථසඬ්ඝස්ස දෙමාති වා වස්සාවාසිකං දෙමාති වා වත්වා දින්නං තං අනත්ථකකථිනස්සපි පඤ්ච මාසෙ පාපුණාති”ති වුත්තං, තං වස්සාවාසිකලාභවසෙන උප්පන්නෙ ලබ්භමානවිසෙසං දස්සෙතුං වුත්තං. තත්ථ ඉධානි අභිලාපමත්තමෙවෙතං, ඉධ-සද්දං විනා “වස්සංචුත්ථසඬ්ඝස්ස දෙමා”ති වුත්තෙපි සො එව නයො. අනත්ථකකථිනස්සපි පඤ්ච මාසෙ පාපුණාතීති වස්සාවාසිකලාභවසෙන උප්පන්නත්තා අනත්ථකකථිනස්සපි චුත්ථවස්සස්ස පඤ්ච මාසෙ පාපුණාති, තතො පරං පන උප්පන්නවස්සාවාසිකං පුච්ඡිතඛිඛං “කිං අතීතවස්සෙ ඉදං වස්සාවාසිකං, උදාහු අනාගතවස්සෙ”ති. තත්ථ තතො පරන්ති පඤ්චමාසතො පරං, ගිම්හානස්ස පයමදිවසතො පට්ඨායාති අත්ථො.

ධීතිකා පන න තිට්ඨතීති එත්ථ අට්ඨිතාය ධීතිකාය පුන අඤ්ඤස්මිං වීචරෙ උප්පන්නෙ සචෙ එකො භික්ඛු ආගච්ඡති, මජ්ඣෙ ඡින්නදිත්වා ද්විහිපි ගහෙතඛිඛං. ධීතාය පන ධීතිකාය පුන අඤ්ඤස්මිං වීචරෙ උප්පන්නෙ සචෙ නවකතරො ආගච්ඡති, ධීතිකා හෙට්ඨා ගච්ඡති. සචෙ චුඩ්ඬතරො ආගච්ඡති, ධීතිකා උද්ධං ආරොහති. අථ අඤ්ඤො නත්ථි, පුන අත්තතො පාපෙත්වා ගහෙතඛිඛං. දුග්ගහිතානීති අග්ගහිතානි, සඬ්ඝිකානෙව හොන්තීති අත්ථො. “පාතිතෙ කුසෙ”ති එකකොට්ඨාසෙ කුසදණ්ඩකෙ පාතිතමත්තෙ සචෙපි භික්ඛුසහස්සං හොති, ගහිතමෙව නාම වීචරං. “නාකාමා භාගො දාතඛිඛො”ති අට්ඨකථාවචනං (මහාව. අට්ඨ. 363), තත්ථ ගහිතමෙව නාමාති “ඉමස්ස ඉදං පත්ත”න්ති කිඤ්චාපි න විදිතං, තෙ පන භාගා අත්ථතො තෙසං පත්තායෙවාති අධිප්පායො.

සත්තාහවාරෙන අරුණමෙව උට්ඨාපෙතීති ඉදං නානාසීමවිහාරෙසු කත්තඛිඛනයෙන එකස්මිම්පි විහාරෙ ද්විසු සෙනාසනෙසු නිචුත්ථභාවදස්සනත්ථං වුත්තං, අරුණුට්ඨාපනෙතෙව තත්ථ වුත්ථො හොති, න පන වස්සවිජෙදපරිහාරාය. අත්තොඋපවාරසීමාය හි යත්ථ කත්ථවි අරුණං උට්ඨාපෙන්නො අත්තනා ගහිතසෙනාසනං අප්පට්ඨොති වුත්ථවස්සො එව හොති. ගහිතසෙනාසනෙ පන නිචුත්ථො නාම න හොති, තත්ථ අරුණුට්ඨාපනෙ සති හොති. තෙනාහ “පුරිමස්මිං ඛහුතරං නිවසති නාමා”ති. එතෙන ච ඉතරස්මිං සත්තාහවාරෙනපි අරුණුට්ඨාපනෙ සති එව අප්පතරං නිවසති නාම හොති, නාසතීති දීපිතං හොති. ඉදන්ති

එකාධිප්‍යයදානං. නානාලාභෙහිතිආදීසු නානා විසුං විසුං ලාභො එතෙසුති
 නානාලාභා, ද්වෙ විහාරා, තෙහි නානාලාභෙහි. නානා විසුං විසුං පාකාරාදීහි
 පරිච්ඡින්නො උපවායො එතෙසන්ති නානුපවායා, තෙහි නානුපවායෙහි.
 එකසීමවිහාරෙහිති එකසීමායං ද්විති විහාරෙහිති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී.
 මහාවග්ග 3.364) වුත්තං. නානාලාභෙහිති විසුං විසුං නිබද්ධවස්සාවාසිකලාභෙහි.
 නානුපවායෙහිති නානාපරික්ඛෙපනානාද්වායෙහි. එකසීමවිහාරෙහිති ද්විත්තං
 විහාරානං එකෙන පාකාරෙන පරික්ඛිත්තත්තා එකාය උපවාරසීමාය අන්තොගතෙහි
 ද්විති විහාරෙහිති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.364). සෙනාසනග්ගාහො
 පටිප්පස්සමහති පයමං ගහිතො පටිප්පස්සමහති. තත්ථාති යත්ථ
 සෙනාසනග්ගාහො පටිප්පස්සමහති, තත්ථ.

207. හික්ඛුස්ස කාලකතෙති එත්ථ කාලකත-සද්දො භාවසාධනොති ආහ
“කාලකිරියායා”ති. පාළියං ගිලානුපට්ඨාකානං විවරදානෙ සාමණෙරානං
තිවිවරාධිට්ඨානාභාවා “විවරඤ්ච පත්තඤ්චා”තිආදි සබ්බත්ථ වුත්තං.

208. සවෙපි සහස්සං අග්ගති, ගිලානුපට්ඨාකානඤ්ඤච දාතබ්බන්ති
සම්බන්ධො. අඤ්ඤන්ති තිවිවරපත්තතො අඤ්ඤං. අප්පග්ගස්සන්ති
අතිජිණ්ණාදිභාවෙන නිහීනං. තතොති අවසෙසපරික්ඛාරතො. සබ්බන්ති පත්තං
විවරඤ්ච. තත්ථ තත්ථ සඤ්ඤාසෙවති තස්මිං තස්මිං විහාරෙ සඤ්ඤාසෙව.
 හික්ඛුනො කාලකතට්ඨානං සන්ධාය “ඉධා”ති වත්තබ්බෙ “තත්ථා”ති වුත්තත්තා
 විච්ඡාවනත්තා ව පරික්ඛාරස්ස යජිතට්ඨානං වුත්තන්ති විඤ්ඤායති. පාළියං
 අවිස්සජ්ජිකං අවෙහඬගිකන්ති ආගතානාගතස්ස වාතුද්දිසස්ස සඤ්ඤාසෙව සන්තකං
 හුත්වා කස්සපි අවිස්සජ්ජිකං අවෙහඬගිකඤ්ච හවිතුං අනුජානාමිති අත්ථො.
 “සන්තෙ පතිරුපෙ ගාහකෙ”ති වුත්තත්තා ගාහකෙ අසති අදත්ථා භාජිතෙපි
 සුභාජිතමෙවාති දට්ඨබ්බං. දක්ඛිණොදකං පමාණන්ති එත්ථ සාරත්ථදීපනියං
 (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.376) තාව “යත්ථ පන දක්ඛිණොදකං පමාණන්ති හික්ඛු
 යස්මිං රට්ඨෙ දක්ඛිණොදකපටිග්ගහණමත්තෙනපි දෙයාධම්මස්ස සාමිනො
 හොන්තිති අධිප්පායො”ති වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.376)
 පන “දක්ඛිණොදකං පමාණන්ති එත්තකාති විවරාති දස්සාමිති පයමං උදකං
 පාතෙත්ථා පච්ඡා දෙන්ති, තං යෙහි ගහිතං, තෙ භාගිනොව හොන්තිති
 අධිප්පායො”ති වුත්තං. පරසමුද්දෙනි ජම්බුදීපෙ. තම්බපණ්ණිදීපඤ්ඤි උපාදායෙස
 එවං වුත්තො.

“මතකවිවරං අධිට්ඨාති”ති එත්ථ මග්ගං ගච්ඡන්තො තස්ස කාලකිරියං සුත්ථා
 අවිහාරට්ඨානෙ වෙ ද්වාදසහත්ථබ්බන්තරෙ අඤ්ඤෙසං හික්ඛුනං අභාවං ඤාත්ථා
 “ඉදං විවරං මය්හං පාපුණාති”ති අධිට්ඨාති, ස්වාධිට්ඨිතං. තෙන ඛො පන සමයෙන
 අඤ්ඤතරො හික්ඛු බහුහණ්ඨො බහුපරික්ඛාරො කාලකතො හොති. හගවතො
 එතමත්ථං ආරොවෙසුං, “හික්ඛුස්ස, හික්ඛවෙ, කාලකතෙ සඤ්ඤා සාමි
 පත්තවිවරෙ. අපිව ගිලානුපට්ඨාකා බහුපකාරා, අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, තිවිවරඤ්ච
 පත්තඤ්ච ගිලානුපට්ඨාකානං දාතුං. යං තත්ථ ලහුහණ්ඨං ලහුපරික්ඛාරං, තං

සම්මුඛිභූතෙන සඬ්ඝෙන භාජෙතුං. යං තත්ථ ගරුභණ්ඩං ගරුපරික්ඛාරං, තං ආගතානාගතස්ස වාතුද්දිසස්ස සඬ්ඝස්ස අවිස්සජ්ජිකං අවෙහඬිගික”න්ති (මහාව. 369) ඉමිනා පාඨෙන භගවා සබ්බඤ්ඤා භික්ඛූනං ආමිසදායජ්ජං විචාරෙසි.

තත්ථ තිච්චරපත්තඅවසෙසලභුභණ්ඩගරුභණ්ඩවසෙන ආමිසදායජ්ජං තිච්චං හොති. තෙසු තිච්චරපත්තං ගිලානුපට්ඨාකස්ස භාගො හොති, අවසෙසලභුභණ්ඩං සම්මුඛිභූතසඬ්ඝස්ස, පඤ්චවිසතිවිධ ගරුභණ්ඩං වාතුද්දිසසඬ්ඝස්ස. ඉමිනා ඉතො තිච්චභණ්ඩතො අඤ්ඤං භික්ඛූභණ්ඩං නාම නත්ථි, ඉමෙහි තිච්චෙහි පුග්ගලෙහි අඤ්ඤො දායාදො නාම නත්ථිති දස්සෙති. ඉදානි පන විනයධරා “භික්ඛූනං අකප්පියභණ්ඩං ගිහිභූතා ඤාතකා ලභන්ති”ති වදන්ති, තං කස්මාති වෙ? “යෙ තස්ස ධනෙ ඉස්සරා ගහට්ඨා වා පබ්බජිතා වා, තෙසං දාතබ්බ”න්ති අට්ඨකථායං ආගතත්තාති. සච්චං ආගතො, සො පන පාඨො විස්සාසග්ගාභවිසයෙ ආගතො, න දායජ්ජගහණට්ඨානෙ. “ගහට්ඨා වා පබ්බජිතා වා”ඉච්චෙව ආගතො, න “ඤාතකා අඤ්ඤාතකා වා”ති, තස්මා ඤාතකා වා හොත්තු අඤ්ඤාතකා වා, යෙ තං ගිලානං උපට්ඨහන්ති, තෙ ගිලානුපට්ඨාකභාගභූතස්ස ධනස්ස ඉස්සරා ගහට්ඨපබ්බජිතා, අන්තමසො මාතුගාමාපි. තෙ සන්ධාය “තෙසං දාතබ්බ”න්ති චුත්තං, න පන යෙ ගිලානං නුපට්ඨහන්ති, තෙ සන්ධාය. චුත්තඤ්ඤි අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 369) “ගිලානුපට්ඨාකො නාම ගිහී වා හොතු පබ්බජිතො වා, අන්තමසො මාතුගාමොපි, සබ්බෙ භාගං ලභන්ති”ති.

අථ වා යො භික්ඛූ අත්තනො ජීවමානකාලෙයෙව සබ්බං අත්තනො පරික්ඛාරං නිස්සජ්ජිත්වා කස්සච ඤාතකස්ස වා අඤ්ඤාතකස්ස වා ගහට්ඨස්ස වා පබ්බජිතස්ස වා අදාසි, කොච්ච ඤාතකො වා අඤ්ඤාතකො වා ගහට්ඨො වා පබ්බජිතො වා විස්සාසං අග්ගහෙසි, තාදිසෙ සන්ධාය “යෙ තස්ස ධනස්ස ඉස්සරා ගහට්ඨා වා පබ්බජිතා වා, තෙසං දාතබ්බ”න්ති චුත්තං, න පන අතාදිසෙ ඤාතකෙ. චුත්තඤ්ඤි අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 369) “සචෙ පන සො ජීවමානොයෙව සබ්බං අත්තනො පරික්ඛාරං නිස්සජ්ජිත්වා කස්සච අදාසි, කොච්ච වා විස්සාසං අග්ගහෙසි, යස්ස දිත්තං, යෙන ව ගහිතං, තස්සෙව හොති, තස්ස රුට්ඨා ඵව ගිලානුපට්ඨාකා ලභන්ති”ති. ඵචං හොතු, කප්පියභණ්ඩෙ පන කථන්ති? තම්පි “ගිහිඤාතකානං දාතබ්බ”න්ති පාළියං වා අට්ඨකථායං වා ටිකාසු වා නත්ථි, තස්මා විචාරෙතබ්බමෙතං.

චීවරභාජනකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පිණ්ඩපාතභාජනකථාවණ්ණනා

209. ඉදානි පිණ්ඩපාතභාජනවිනිවිජයං කථෙතුං “පිණ්ඩපාතභාජනෙ පනා”තිආදිමාහ. තත්ථ සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ සෙනාසනභාජනෙයෙව පඨමං ආගතෙපි චතුපච්චයභාජනවිනිවිජයත්තා පච්චයානුක්කමෙන පිණ්ඩපාතභාජනං පඨමං දස්සෙති. පිණ්ඩපාතභාජනෙ පන සඬ්ඝහත්තාදීසු අයං විනිවිජයොති

සම්බන්ධය. කථා ඵලානි සංසිද්ධිසංඝාතාදීනි භගවතා අනුඤ්ඤාතානීති ආහ
 “අනුජානාමි...පෙ.... අනුඤ්ඤාතෙසු”ති. සංසිද්ධස්ස අත්ථාය ආහතං භත්තං
 සංසිද්ධභත්තං යථා “ආගන්තුකස්ස ආහතං භත්තං ආගන්තුකභත්තං”න්ති. සංසිද්ධතො
 උද්දිස්ස උද්දිස්සිත්වා දාතඛිං භත්තං උද්දෙසභත්තං. නිමන්තෙන්වා දාතඛිං භත්තං
 නිමන්තනභත්තං. සලාකං පාතෙන්වා ගාහෙනඛිං භත්තං සලාකභත්තං. පක්ඛෙ
 පක්ඛදිවසෙ දාතඛිං භත්තං පක්ඛභත්තං. උපොසථෙ උපොසථදිවසෙ දාතඛිං
 භත්තං උපොසථභත්තං. පාටිපදෙ උපොසථදිවසතො දුතියදිවසෙ දාතඛිං භත්තං
 පාටිපදභත්තන්ති විග්ගහො. යිතිකා නාම නත්ථිති සංසිද්ධත්ථෙරතො පට්ඨාය
 වස්සග්ගෙන ගාහණං යිතිකා නාම.

අත්තතො විහාරද්වාරෙති විහාරස්ස ද්වාරකොට්ඨකසමීපං සන්ධාය වුත්තං.
 භොජනසාලායාති භත්තුද්දෙසට්ඨානභූතාය භොජනසාලායං. වස්සග්ගෙනාති
 වස්සකොට්ඨාසෙන. දිත්තං පනාති වත්වා යථා සො දායකො වදති, තං විධිං
 දස්සෙතුං “සංසිද්ධතො භත්තෙ”ති ආදිමාහ. අත්තරසරෙති අත්තොගෙහෙ.
 අත්තොඋපවාරගතානන්ති එත්ථ ගාමද්වාරවිට්ඨිකක්කෙසු ද්වාදසභත්ථඛිභත්තරං
 උපවාරො නාම.

අත්තරසරස්ස උපවාරෙ පන ලබ්භමානවිසෙසං දස්සෙතුං “සරුපවාරො
 චෙත්ථා”ති ආදිමාහ. එකවළඤ්ජන්ති එකෙන ද්වාරෙන වළඤ්ජිතඛිං.
 නානානිවෙසනෙසුති නානාකුලස්ස නානුපවාරෙසු නිවෙසනෙසු. ලජ්ජී පෙසලො
 අගතිගමනං වජ්ජෙන්වා මෙධාවි ව උපපරික්ඛිත්වා උද්දිස්සිති ආහ “පෙසලො ලජ්ජී
 මෙධාවි ඉච්ඡිතඛිං”ති. නිසින්නස්සපි නිද්දායන්තස්සපිති අනාදරෙ සාමිවචනං,
 වුඩ්ඪතරෙ නිද්දායන්තෙ නවකස්ස ගාහිතං සුග්ගාහිතන්ති අත්ථො. තිථිවරපරිවාරං
 වාති එත්ථ “උදකමත්තලාහි විය අඤ්ඤාපි උද්දෙසභත්තං අලහිත්වා
 වත්ථාදිඅනෙකජ්ජකාරකං ලහති චෙ, තස්සෙව ත”න්ති ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං.
 අත්තතො රුචිවසෙන යං කිඤ්චි වත්වා ආහරිතුං විස්සජ්ජිතත්තා විස්සට්ඨතො
 නාම. යං ඉච්ඡති “උද්දෙසභත්තං දෙථා”ති ආදීති වදන්තො යං ඉච්ඡති.
 පුච්ඡාසභාගෙනාති පුච්ඡාසදිසෙන.

“එකා කුට්ටියිතිකා නාම භොති”ති වත්වා තමෙව යිතිකං විභාවෙන්තො
 “රඤ්ඤො වා හි”ති ආදිමාහ. අඤ්ඤෙහි උද්දෙසභත්තාදිහි අමිස්සෙන්වා විසුංයෙව
 යිතිකාය ගහෙනඛිංතො “එකවාරිකභත්තානි”ති වුත්තං. ථෙය්‍යාය හරන්තිති
 පත්තභාරකා හරන්ති. ගීවා භොතිති ආණාපකස්ස ගීවා භොති. සඛිං
 පත්තස්සාමිකස්ස භොතිති විවරාදිකමිපි සඛිං පත්තස්සාමිකස්සෙව භොති, “මයා
 භත්තමෙව සන්ධාය වුත්තං, න විවරාදි”න්ති වත්වා ගහෙතුං වට්ටතිති අත්ථො.
 මනුස්සානං වචනං කාතුං වට්ටතිති වුත්තා ගච්ඡන්තිති මනුස්සානං වචනං කාතුං
 වට්ටතිති තෙන භික්ඛුනා වුත්තා ගච්ඡන්ති. අකතභාගො නාමාති ආගන්තුකභාගො
 නාම, අදින්නපුබ්බභාගොති අත්ථො. සඛිං සංඝො පරිභුඤ්ජතුති වුත්තෙති එත්ථ
 “පයමමෙව ‘සඛිංසංඝිකභත්තං දෙථා’ති වත්වා පච්ඡා ‘සඛිංසංඝො
 පරිභුඤ්ජතු’ති අවුත්තෙපි භාජෙන්වා පරිභුඤ්ජිතඛිං”න්ති ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. කිං

ආහරියතීති අවත්වාති “කතරහත්තං තයා ආහරියතී”ති දායකං අප්‍රච්ඡිත්වා.
පකතිධීතිකායාති උද්දෙසහත්තධීතිකාය.

පිණ්ඩපාතභාජනකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

නිමන්තනභත්තකථාවණ්ණනා

210. “එත්තකෙ භික්ඛු සඬ්ඝතො උද්දිසිත්වා දෙථා”ති ආදීති අවත්වා
“එත්තකානං භික්ඛුනං භත්තං දෙථා”ති වත්වා දින්නං සඬ්ඝිකං නිමන්තනං නාම.
පිණ්ඩපාතිකානම්පි වට්ඨතීති භික්ඛාපරියායෙන චුත්තත්තා වට්ඨති. පටිපාටියාති
උද්ධපටිපාටියා. විච්ඡින්නදිත්වාති “භත්තං ගණ්හථා”ති පදං අවත්වා. තෙනෙවාහ
“භත්තන්ති අවදන්තෙනා”ති. ආලොපසඬ්ඛෙපෙනාති එකෙකපිණ්ඩවසෙන.
අයඤ්ච නයො නිමන්තනෙයෙව, න උද්දෙසහත්තෙ. තස්ස භි එකස්ස
පභොනකජ්ජමාණංයෙව භාජෙතඛිබ්බං, තස්මා උද්දෙසහත්තෙ ආලොපට්ඨිතිකා
නාම නත්ථි.

ආරුළුභායෙව මාතිකං. සඬ්ඝතො අට්ඨ භික්ඛුති එත්ථ යෙ මාතිකං ආරුළුභා,
තෙ අට්ඨ භික්ඛුති යොජෙතඛිබ්බං.
උද්දෙසහත්තනිමන්තනභත්තාදිසඬ්ඝිකභත්තමාතිකාසු නිමන්තනභත්තමාතිකාය
ධීතිකාවසෙන ආරුළුභෙ භත්තුද්දෙසකෙන වා සයං වා සඬ්ඝතො උද්දිසාපෙත්වා
ගහෙත්වා ගන්තඛිබ්බං, න අත්තනා රුචිතෙ ගහෙත්වාති අධිජ්ජායො. මාතිකං
ආරොපෙත්වාති “සඬ්ඝතො ගණ්හමී”ති ආදීනා චුත්තමාතිකාහෙදං දායකස්ස
විඤ්ඤාපෙත්වාති අත්ථො. “එකචාරන්ති යාව තස්මිං ආවාසෙ වසන්ති භික්ඛු,
සඬ්ඛෙ ලභන්ති”ති ගණ්ඨිපදෙසු චුත්තං. අයං පනෙත්ථ අධිජ්ජායො – එකචාරන්ති
න එකදිවසං සන්ධාය චුත්තං, යත්තකා පන භික්ඛු තස්මිං ආවාසෙ වසන්ති, තෙ
සඬ්ඛෙ. එකස්මිං දිවසෙ ගහිතභික්ඛු අඤ්ඤදා අග්ගහෙත්වා යාව එකචාරං සඬ්ඛෙ
භික්ඛු භොජිතා භොන්තිති ජානාති වෙ, යෙ ජානන්ති, තෙ ගහෙත්වා ගන්තඛිබ්බන්ති.
පට්ඨද්ධකාලතො පට්ඨායාති තත්ථෙව වාසස්ස නිබ්ද්ධකාලතො පට්ඨාය.

නිමන්තනභත්තකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සලාකභත්තකථාවණ්ණනා

211. උපනිබන්ධිත්වාති ලිඛිත්වා. ගාමවසෙනපීති යෙභුයොන
සමලාභගාමවසෙනපි. බහුති සලාකභත්තානීති තිංසං වා වත්තාරීසං වා භත්තානි.
සවෙ භොන්තිති අජ්ඣාහරිත්වා යොජෙතඛිබ්බං. සල්ලක්ඛෙත්වාති තානි භත්තානි
පමාණවසෙන සල්ලක්ඛෙත්වා. නිග්ගහෙන දත්වාති දුරං ගන්තුං අනිච්ඡන්තස්ස
නිග්ගහෙන සම්පට්ඨිජාපෙත්වා. පුන විහාරං ආගන්ත්වාති එත්ථ විහාරං
අනාගන්ත්වා භත්තං ගහෙත්වා පච්ඡා විහාරෙ අත්තනො පාපෙත්වා භුඤ්ජිතුම්පි
වට්ඨති. එකගෙහවසෙනාති වීරියම්පි එකපස්සෙ සරපාළියා වසෙන. උද්දිසිත්වාපීති
“අසුකකුලෙ සලාකභත්තානි තුය්හං පාපුණන්ති”ති වත්වා.

212. වාරගාමෙහි අතිදුරත්තා වාරෙන ගන්තබ්බගාමෙ. සට්ඨිතො වා පණ්ණාසකො වාහි දණ්ඩකම්මත්ථාය උදකසටං සන්ධාය චුත්තං. විහාරවාරොති සබ්බභික්ඛුසු භික්ඛාය ගතෙසු විහාරරක්ඛණවාරො. නෙසන්ති විහාරවාරිකානං. එතිකම්මමෙවාහි විහාරරක්ඛණකිව්වස්ස පහොනකපට්ඨපාදනමෙව. දුරත්තා නිග්ගහෙත්වාපි වාරෙන ගහෙතබ්බො ගාමො වාරගාමො. විහාරවාරෙ නියුත්තා විහාරවාරිකා, වාරෙන විහාරරක්ඛණකා. අඤ්ඤාථත්තන්ති පසාදඤ්ඤාථත්තං. එතිකම්මමෙව භවන්තීති විහාරරක්ඛණත්ථාය සඬ්ඝෙන දාතබ්බා අතිරෙකලාභා හොන්ති. එකස්සෙව පාපුණන්තීති දිවසෙ දිවසෙ එකෙකස්සෙව පාපිනානීති අත්ථො. සඬ්ඝනවකෙන ලද්ධකාලෙති දිවසෙ දිවසෙ එකෙකස්ස පාපිනානි ද්වෙ තීණි එකවාරිකභත්තානි තෙනෙව නියාමෙන අත්තනො පාපුණනට්ඨානෙ සඬ්ඝනවකෙන ලද්ධකාලෙ.

යස්ස කස්සපි සම්මුඛිභූතස්ස පාපෙත්වාහි එත්ථ ‘‘යෙභුයොන වෙ භික්ඛු බහිසිමග්ගා හොන්ති, සම්මුඛිභූතස්ස යස්ස කස්සපි පාපෙතබ්බං සභාගත්තා එකෙන ලද්ධං සබ්බෙසං හොති, තස්මිම්පි අසති අත්තනො පාපෙත්වා දාතබ්බ’’න්ති ගණ්ඨිපදෙසු චුත්තං. රසසලාකන්ති උච්ඡුරසසලාකං. සලාකවසෙන පන ගාහිතත්තා න සාදිතබ්බාති ඉදං අසාරුප්පවසෙන චුත්තං, න ධුතඬ්ගහෙදවසෙන. ‘‘සඬ්ඝතො නිරාමිසසලාකා...පෙ.... වට්ටතියෙවා’’ති හි විසුද්ධිමග්ගෙ (විසුද්ධි. 1.26) චුත්තං. සාරත්ථදීපනියම්පි (සාරත්ථ. ටී. චූළවග්ග 3.325) – සඬ්ඝතො නිරාමිසසලාකාපි විහාරෙ පක්කභත්තම්පි වට්ටතියෙවාහි සාධාරණං කත්වා විසුද්ධිමග්ගෙ (විසුද්ධි. 1.26) චුත්තත්තා, ‘‘එවං ගාහිතෙ සාදිතබ්බං, එවං න සාදිතබ්බ’’න්ති විසෙසෙත්වා අචුත්තත්තා ව ‘‘හෙසජ්ජාදිසලාකායො වෙන්ථ කිඤ්චාපි පිණ්ඩපාතිකානාම්පි වට්ටන්ති, සලාකවසෙන පන ගාහිතත්තා න සාදිතබ්බා’’ති එත්ථ අධිප්පායො වීමංසිතබ්බො. යදි හි හෙසජ්ජාදිසලාකා සලාකවසෙන ගාහිතා න සාදිතබ්බා සියා, ‘‘සඬ්ඝතො නිරාමිසසලාකා වට්ටතියෙවා’’ති න වදෙය්, ‘‘අතිරෙකලාභො සඬ්ඝහත්තං උද්දෙසහත්ත’’න්තිආදිවචනතො (මහාව. 128) ව ‘‘අතිරෙකලාභං පටික්ඛිපාමි’’ති සලාකවසෙන ගාහෙතබ්බං භත්තමෙව පටික්ඛිත්තං, න හෙසජ්ජං. සඬ්ඝහත්තාදීනි හි චුද්දස භත්තානියෙව තෙන න සාදිතබ්බානීති චුත්තානි. බන්ධකභාණකානං වා මතෙන ඉධ එවං චුත්තන්ති ගහෙතබ්බන්ති චුත්තං. අග්ගතො දාතබ්බා භික්ඛා අග්ගභික්ඛා. අග්ගභික්ඛාමත්තන්ති එකකට්ඨජ්ඣභික්ඛාමත්තං. ලද්ධා වා අලද්ධා වා ස්වෙපි ගණ්ඨෙය්සාසීති ලද්ධෙපි අප්පමත්තතාය චුත්තං. තෙනාහ ‘‘යාවදත්ථං ලහති...පෙ.... අලහිත්වා ස්වෙ ගණ්ඨෙය්සාසීති වත්තබ්බො’’ති. අග්ගභික්ඛමත්තන්ති හි එත්ථ මත්ත-සද්දො බහුභාවං නිවත්තෙති.

සලාකභත්තං නාම විහාරෙයෙව උද්දිසියති විහාරමෙව සන්ධාය දියමානත්තාති ආහ ‘‘විහාරෙ අපාපිතං පනා’’තිආදි. තනු ආසනසාලායාති තස්මිං ගාමෙ ආසනසාලාය. විහාරං ආනෙත්වා ගාහෙතබ්බන්ති තථා වත්වා තස්මිං දිවසෙ දිත්තභත්තං විහාරමෙව ආනෙත්වා ධීතිකාය ගාහෙතබ්බං. තත්ථාති තස්මිං දිසාභාගෙ. තං ගහෙත්වාහි තං වාරගාමසලාකං අත්තනා ගහෙත්වා. තෙනාති යො අත්තනො පත්තවාරගාමෙ සලාකං දිසාගමිකස්ස අදාසි, තෙන.

අනතික්කමන්තෙයෙව තස්මිං තස්ස සලාකා ගාහෙනබ්බාති යස්මා
 උපචාරසීමට්ඨස්සෙව සලාකා පාපුණාති, තස්මා තස්මිං දිසංගමිකෙ උපචාරසීමං
 අනතික්කමන්තෙයෙව තස්ස දිසංගමිකස්ස පත්තසලාකා අත්තනො පාපෙත්වා
 ගාහෙනබ්බා.

දෙවසිකං පාපෙතබ්බාති උපචාරසීමායං ධීතස්ස යස්ස කස්සචි වස්සග්ගෙන
 පාපෙතබ්බා. එවං එතෙසු අනාගතෙසු ආසන්නවිහාරෙ භික්ඛූනං භුඤ්ජිතුං වට්ටති,
 ඉතරථා සඨසිකං හොති. අනාගතදිවසෙති එත්ථ කථං තෙසං භික්ඛූනං
 ආගතානාගතභාවො විඤ්ඤායතීති වෙ? යස්මා තතො තතො ආගතා භික්ඛූ තස්මිං
 ගාමෙ ආසනසාලාය සන්නිපතන්ති, තස්මා තෙසං ආගතානාගතභාවො සක්කා
 විඤ්ඤාතුං. අම්භාකං ගොවරගාමෙති සලාකහත්තදායකානං ගාමෙ. භුඤ්ජිතුං
 ආගච්ඡන්තීති ‘‘මහාථෙරො එකකොව විහාරෙ ඔභීතො අවස්සං සබ්බසලාකා
 අත්තනො පාපෙත්වා යීතො’’ති මඤ්ඤමානා ආගච්ඡන්ති.

සලාකහත්තකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පක්ඛිකහත්තාදිකථාවණ්ණනා

213. අභිලක්ඛිතෙසු චතුසු පක්ඛිදිවසෙසු දාතබ්බං හත්තං පක්ඛිකං.
 අභිලක්ඛිතෙසුති එත්ථ අභීති උපසාරමත්තං, ලක්ඛණියෙසුඉච්චෙවත්ථො,
 උපොසථසමාදානධම්මස්සවනපුජාසක්කාරාදිකරණත්ථං ලක්ඛිතබ්බෙසු
 සල්ලක්ඛෙතබ්බෙසු උපලක්ඛෙතබ්බෙසුති වුත්තං හොති. ස්වෙ පක්ඛොති
 අජ්ජපක්ඛිකං න ගාහෙනබ්බන්ති අට්ඨමියා භුඤ්ජිතබ්බං, සත්තමියා භුඤ්ජනත්ථාය
 න ගාහෙනබ්බං, දායකෙහි නියමිතදිවසෙනෙව ගාහෙනබ්බන්ති අත්ථො. තෙනාහ
 ‘‘ස්වෙ පනා’’තිආදි. ස්වෙ ලුඛන්ති අජ්ජ ආවාහමඬිගලාදිකරණතො අතිපණ්ණං
 හොජනං කරියති, ස්වෙ තථා න භවිස්සති, අජ්ජෙව භික්ඛූ හොජෙස්සාමාති
 අධිජ්ජායො. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථං. ටී. වුළුවග්ග 3.325) පන අඤ්ඤථා වුත්තං.
 පක්ඛිකහත්තතො උපොසථිකහත්තස්ස හෙදං දස්සෙන්නො ආහ ‘‘උපොසථඬිගානි
 සමාදිශිත්වා’’තිආදි. උපොසථෙ දාතබ්බං හත්තං උපොසථිකං.

පක්ඛිකහත්තාදිකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ආගන්තුකහත්තාදිකථාවණ්ණනා

214. නිබන්ධාපිතන්ති ‘‘අසුකවිහාරෙ ආගන්තුකා භුඤ්ජන්තු’’ති නියමිතං.
 ගමිකො ආගන්තුකහත්තමිති ගාමන්තරතො ආගන්ත්වා අවුපසන්නෙන
 ගමිකචිත්තෙන වසිත්වා පුන අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡන්තං සන්ධාය වුත්තං, ආවාසිකස්ස
 පන ගන්තුකාමස්ස ගමිකහත්තමෙව ලබ්භති. ‘‘ලෙසං ඔඬ්ඬෙත්වා’’ති වුත්තත්තා
 ලෙසාභාවෙන යාව ගමනපරිබන්ධො විගච්ඡති, තාව භුඤ්ජිතුං වට්ටතිති ඤාපිතන්ති
 දට්ඨබ්බං.

ධුරහත්තාදිකථාවණ්ණනා

215. තණ්ඩුලාදීනි පෙසෙන්නි...පෙ.... වට්ටනීනි අභිභට්ඨික්ඛත්තා වට්ටනි.

216. තථා පටිග්ගභිතත්තානි භික්ඛානාමෙන පටිග්ගභිතත්තා. පත්තං පුරෙත්වා ථකෙත්වා දින්නන්ති “ගුළකහත්තං දෙමා” ති දින්නං. සෙසං සුච්ඤ්ඤයාමෙව.

පිණ්ඩපාතභාජනකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ගිලානපච්චයභාජනකථාවණ්ණනා

217. ඉතො පරං පච්චයානුක්කමෙන සෙනාසනභාජනකථාය චත්තබ්බායපි තස්සා මහාවිසයත්තා, ගිලානපච්චයභාජනීයකථාය පන අප්පච්චයයත්තා, පිණ්ඩපාතභාජනීයකථාය අනුලොමත්තා ච තදනන්තරං තං දස්සෙතුමාහ “ගිලානපච්චයභාජනීයං පනා” තිආදි. තත්ථ රාජරාජමහාමත්තානි උපලක්ඛණමත්තමෙවෙනං. බ්‍රාහ්මණමහාසාලගහපතිමහාසාලාදයොපි එවං කරොන්තියෙව. සණ්ඨං පහරිත්වාතිආදි හෙට්ඨා චුත්තනයත්තා ච පාකටත්තා ච සුච්ඤ්ඤයාමෙව. උපචාරසීමං...පෙ.... භාජෙතබ්බන්ති ඉදං සඬ්ඝං උද්දිස්ස දින්නත්තා චුත්තං. කුම්භං පන ආවජ්ජෙත්වාති කුම්භං දිසාමුඛං කත්වා. සචෙ ටීනං සප්පි හොතීති කක්ඛලං සප්පි හොති. ථොකං ථොකමිපි පාපෙතුං වට්ටනීනි එවං කතෙ ඨිතිකාපි තිට්ඨති. සිඬගිවෙරමරිවාදිහෙසජ්ජමිපි අවසෙසපත්තථාලකාදිසමණපරික්ඛාරොපිති ඉමිනා න කෙවලං හෙසජ්ජමෙව ගිලානපච්චයො හොති, අථ ඛො අවසෙසපරික්ඛාරොපි ගිලානපච්චයො අන්තොගධොයෙවාති දස්සෙති.

ගිලානපච්චයභාජනකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සෙනාසනග්ගාහකථාවණ්ණනා

218. සෙනාසනභාජනකථායං සෙනාසනග්ගාහෙ විනිවිජයොති සෙනාසනභාජනමෙවාහ. තත්ථ උතුකාලෙ සෙනාසනග්ගාහො ච වස්සාවාසෙ සෙනාසනග්ගාහො වාති කාලවසෙන සෙනාසනග්ගාහො නාම දුට්ඨො හොතීති යොජනා. තත්ථ උතුකාලෙති හෙමන්තගිම්භානඋතුකාලෙ. වස්සාවාසෙති වස්සානකාලෙ. භික්ඛුං උට්ඨාපෙත්වා සෙනාසනං දාතබ්බං, අකාලො නාම නත්ථි දායකෙහි “ආගතානාගතස්ස වාතුද්දිසස්ස සඬ්ඝස්ස දම්මි” ති දින්නසඬ්ඝිකසෙනාසනත්තා. එකෙකං පරිවෙණන්ති එකෙකස්ස භික්ඛුස්ස එකෙකං පරිවෙණං. තත්ථාති තස්මිං ලද්ධපරිවෙණෙ. දීඝසාලාති වඩ්ඤ්ඤාලා. මණ්ඩලමාලොති උපට්ඨානසාලා. අනුදහනීති පිළෙති. අදාතුං න ලහනීති ඉමිනා සඤ්චිච්ච අදෙන්තස්ස පටිබාහනෙ පච්චිකානො දුක්කටන්ති දීපෙති. ජම්බුදීපෙ පනාති අරියදෙසෙ භික්ඛු සන්ධාය චුත්තං. තෙ කිර තථා පඤ්ඤාපෙන්නි.

219. න ගොවරගාමො සට්ටෙතබ්බොති වුත්තමෙවත්ථං විභාවෙති “න තත්ථ මනුස්සා වත්තබ්බා”ති ආදිනා. විතක්කං ඡිත්තදිත්වාති “ඉමිනා නිභාරෙන ගච්ඡන්තං දිස්වා නිවාරෙත්වා පච්චයෙ දස්සන්ති”ති එවරුපං විතක්කං අනුප්පාදෙත්වා. තෙසු වෙ එකොති තෙසු මනුස්සෙසු එකො පණ්ඩිතපුරිසො. භණ්ඩපට්ඨිජාදනන්ති පට්ඨිජාදනභණ්ඩං, සරීරපට්ඨිජාදනං විවරන්ති අත්ථො. සුද්ධචිත්තත්තාව අනවජ්ජන්ති ඉදං පුච්ඡිතක්කණෙ කාරණාවික්කණං සන්ධාය වුත්තං න හොති අසුද්ධචිත්තස්ස පුච්ඡිතපඤ්ඤාචිත්තස්ස ජනෙ දොසාභාවා. එවං පන ගතෙ මං පුච්ඡස්සන්ති සිංහස්ස අගමනං සන්ධාය වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං.

පට්ඨිජාදනබ්බාතිති භණ්ඩපුල්ලාභිසංඛාරණසම්මජ්ජනාදිහි පට්ඨිජාදනබ්බාති. මුණ්ඩවෙදිකායාති වෙතියස්ස භම්මියවෙදිකාය සංඛාරස්ස උපරි චතුරස්සවෙදිකාය. කත්ථ පුච්ඡිතබ්බන්ති පුච්ඡාය යතො පකතියා ලබ්භති, තත්ථ පුච්ඡිතබ්බන්ති විස්සජ්ජනා. කස්මා පුච්ඡිතබ්බන්ති ආදි යතො පකතියා ලබ්භති, තත්ථාපි පුච්ඡනස්ස කාරණසන්දස්සනත්ථං වුත්තං. පටික්කම්මාති විභාරතො අපසක්කිත්වා. තමත්ථං දස්සෙත්තො “යොජනද්වියොජනන්තරෙ හොති”ති ආභ. උපනික්ඛෙපන්ති ඛෙත්තං වා නාළිකෙරාදිආරාමං වා කභාපණාදිනි වා ආරාමිකානං නියානෙත්වා “ඉතො උප්පන්නා වඩ්ඪි වස්සාවාසිකත්ථාය හොතු”ති දින්නං. වත්තං කත්ථාති තස්මිං සෙනාසනෙ කත්තබ්බවත්තං කත්වා. ඉති සද්ධාදෙය්‍යෙති එවං හෙට්ඨා වුත්තනයෙන සද්ධාය දාතබ්බෙ වස්සාවාසිකලාභවිසයෙති අත්ථො.

වත්ථු පනාති තනුප්පාදෙ උප්පන්නරුපියං, තඤ්ච “තතො චතුපච්චයං පරිභුඤ්ජ්ජා”ති දින්නඛෙත්තාදිතො උප්පන්නත්තා කප්පියකාරකානං භත්ථෙ “කප්පියභණ්ඩං පරිභුඤ්ජ්ජා”ති දායකෙහි දින්නවත්ථුසදිසං හොතිති ආභ “කප්පියකාරකානඤ්චි”ති ආදි. සංඝසුට්ඨතායාති සංඝස්ස භිතාය. පුග්ගලවසෙනෙව කාතබ්බන්ති පරතො වක්ඛමානනයෙන භික්ඛු විවරෙන කිලමන්ති, එත්තකං නාම තණ්ඩුලභාගං භික්ඛුනං විවරං කාතුං රුච්චතීති ආදිනා පුග්ගලපරාමාසවසෙනෙව කාතබ්බං, “සංඝො විවරෙන කිලමති”ති ආදිනා පන සංඝපරාමාසවසෙන න කාතබ්බං. කප්පියභණ්ඩවසෙනාති සාමඤ්ඤතො වුත්තමෙවත්ථං විභාවෙතුං “විවරතණ්ඩුලාදිවසෙනෙව වා”ති වුත්තං. ව-කාරො වෙත්ථ පනසද්දත්ථෙ වත්තති, න සමුච්චයත්ථෙති දට්ඨබ්බං. පුග්ගලවසෙනෙව කප්පියභණ්ඩවසෙන ව අපලොකනප්පකාරං දස්සෙතුං “තං පන එවං කත්තබ්බ”න්ති ආදි වුත්තං.

විවරපච්චයං සල්ලක්ඛෙත්වාති සද්ධාදෙය්‍යතනුප්පාදවසෙන තස්මිං වස්සාවාසෙ ලබ්භමානවිවරසංඛාරං පච්චයං “එත්තක”න්ති පරිච්ඡින්නදිත්වා. සෙනාසනස්සාති සෙනාසනග්ගාභාපණස්ස. වුත්තන්ති මහාඅට්ඨකථායං වුත්තං. කස්මා එවං වුත්තන්ති ආභ “එවඤ්චි”ති ආදි, සෙනාසනග්ගාභාපකස්ස අත්තනාව අත්තනො ගහණං අසාරුප්පං, තස්මා උභො අඤ්ඤාමඤ්ඤං ගාහෙස්සන්තිති අධිප්පායො. සම්මතසෙනාසනග්ගාභාපකස්ස ආණත්තියා අඤ්ඤෙන ගහිතොපි ගාහො රුහනියෙවාති වෙදිතබ්බං. අට්ඨපි සොළසපි ජනෙ සම්මන්තිතුං වට්ටතීති විසුං විසුං.

සම්මන්ත්‍රිතූං වට්ඨති, උදාහු එකතොති? එකතොපි වට්ඨති. එකකම්මවාචාය සබ්බෙපි එකතො සම්මන්ත්‍රිතූං වට්ඨති. නිග්ගහකම්මමෙව හි සඬ්ඝො සඬ්ඝස්ස න කරොති. සම්මුතිදානං පන බහුනම්පි එකතො කාතූං වට්ඨති. තෙනෙව සත්තසතිකක්ඛන්ධකෙ උබ්බාහිකසම්මුතියං අට්ඨපි ජනා එකතො සම්මතාති. ආසනසරත්ති පටිමාසරං. මග්ගොති උපචාරසීමඛහන්තරගතෙ ගාමාහිමුඛමග්ගෙ කතසාලා වුව්චති, එවං පොක්ඛරණ්ණරුක්ඛමුලාදිසුපි. රුක්ඛමුලාදයො ඡන්තා කවාට්ඨද්ධාව සෙනාසනං. ඉතො පරාති සුවිඤ්ඤෙය්‍යානි.

220. මහාලාභපරිවේණකථායං ලහන්තීති තත්‍ර වාසිනො භික්ඛූ ලහන්ති. විජටෙත්වාති එකෙකස්ස පහොනකප්පමාණෙන වියොජෙත්වා. ආවාසෙසුති සෙනාසනෙසු. පක්ඛිපිත්වාති එත්ථ පක්ඛිපනං නාම තෙසු වසන්තානං ඉතො උප්පන්නවස්සාවාසිකදානං. පවිසිතබ්බන්ති අඤ්ඤෙහි භික්ඛූහි තස්මිං මහාලාභෙ පරිවේණෙ වසිත්වා චෙතියෙ වත්තං කත්වාච ලාභො ගහෙතබ්බොති අධිප්පායො.

221. පච්චයං විස්සජ්ජෙතීති චීවරපච්චයං නාධිවාසෙති. අයම්පිති තෙන විස්සජ්ජිතපච්චයොපි. පාදමුලෙ යපෙත්වා සාටකං දෙන්තීති පච්චයදායකා දෙන්ති. එතෙන ගහට්ඨෙහි පාදමුලෙ යපෙත්වා දින්නම්පි පංසුකුලිකානම්පි වට්ඨතිති දස්සෙති. අථ වස්සාවාසිකං දෙමාති වදන්තීති එත්ථ “පංසුකුලිකානං න වට්ඨති”ති අප්පිකාහරිත්වා යොජෙතබ්බං. වස්සං චුත්ථභික්ඛුනන්ති පංසුකුලිකතො අඤ්ඤෙසං භික්ඛූනං. උපනිබන්ධිත්වා ගාහෙතබ්බන්ති “ඉමස්මිං රුක්ඛෙ වා මණ්ඩපෙ වා වසිත්වා චෙතියෙ වත්තං කත්වා ගණ්භථා”ති එවං උපනිබන්ධිත්වා ගාහෙතබ්බං.

පාටිපදඅරුණතොතිආදි වස්සුපනායිකදිවසං සන්ධාය චුත්තං. අන්තරාමුත්තකං පන පාටිපදං අතික්කම්මිත්වාපි ගාහෙතූං වට්ඨති. “කත්ථ නු ඛො වසිස්සාමි, කත්ථ වසන්තස්ස ථාසු භවිස්සති, කත්ථ වා පච්චයෙ ලභිස්සාමි”ති එවං උප්පන්නෙන විතක්කෙන වරතීති විතක්කචාරිකො. ඉදානි යං දායකා පච්ඡිමවස්සංචුත්ථානං වස්සාවාසිකං දෙති, තත්ථ පටිපජ්ජනවිධිං දස්සෙතූං “පච්ඡිමවස්සුපනායිකදිවසෙ පනා”තිආදි ආරද්ධං. ආගන්තුකො චෙ භික්ඛූති චීවරෙ ගාහිතෙ පච්ඡා ආගතො ආගන්තුකො භික්ඛූ. පත්තට්ඨානෙති වස්සග්ගෙන ආගන්තුකභික්ඛුනො පත්තට්ඨානෙ. පයම්මවස්සුපගතාති ආගන්තුකස්ස ආගමනතො පුරෙතරමෙව පච්ඡිමිකාය වස්සුපනායිකාය වස්සුපගතා. ලද්ධං ලද්ධන්ති පුනප්පුනං දායකානං සන්තිකා ආගතාගතසාටකං.

සාදියන්තාපි හි තෙනෙව වස්සාවාසිකස්ස සාමිනොති ඡින්නවස්සත්තා චුත්තං. පයම්මමෙව කතිකාය කතත්තා “නෙව අදාතූං ලහන්තී”ති චුත්තං, දාතබ්බං වාරෙන්නානං ගීවා භොතීති අධිප්පායො. තෙසමෙව දාතබ්බන්ති වස්සුපගතෙසු අලද්ධවස්සාවාසිකානං එකච්චානමෙව දාතබ්බං. භතීනිවිට්ඨන්ති හතිං කත්වා විය නිවිට්ඨං පරිශිට්ඨං. භතීනිවිට්ඨන්ති වා පානීයුපට්ඨානාදිහතිං කත්වා ලද්ධං. සඬ්ඝිකං පනාතිආදි කෙසඤ්චි වාදදස්සනං. තත්ථ සඬ්ඝිකං පන අපලොකනකම්මං කත්වා ගාහිතන්ති තත්‍රප්පාදං සන්ධාය චුත්තං. තත්ථ අපලොකනකම්මං කත්වා ගාහිතන්ති

“ඡින්නවස්සාවාසිකඤ්ච ඉදානි උප්පජ්ජනකවස්සාවාසිකඤ්ච ඉමෙසං දාතුං රුච්චතී” ති අනන්තරෙ චුත්තනයෙන අපලොකනං කත්වා ගාහිතං සඬ්ඝෙන දින්නත්තා විබ්භන්තොපි ලහතෙව, පගෙව ඡින්නවස්සො. පච්චයවසෙන ගාහිතං පන තෙමාසං වසිත්වා ගහෙතුං අත්තනා දායකෙහි ව අනුමතත්තා හනිනිවිට්ඨමිපි ඡින්නවස්සොපි විබ්භන්තොපි න ලහතීති කෙචි ආවරියා වදන්ති. ඉදඤ්ච පච්ඡා චුත්තත්තා පමාණං, තෙනෙව වස්සුපනායිකදිවසෙ එවං දායකෙහි දින්නං වස්සාවාසිකං ගහිතහික්ඛුනො වස්සච්ඡෙදං අකත්වා වාසොව හෙට්ඨා විහිතො, න පානියුපට්ඨානාදිහනිකරණමත්තං. යදි හි තං හනිනිවිට්ඨමෙව සියා, හනිකරණමෙව විධාතබ්බං, තස්මා වස්සග්ගෙන ගාහිතං ඡින්නවස්සාදයො න ලහන්තීති වෙදිතබ්බං.

“ඉධ, හික්ඛෙවෙ, වස්සංචුත්ථො හික්ඛු විබ්භමති, සඬ්ඝස්සෙව ත”න්ති (මහාව. 374-375) වචනතො “වතට්ඨානෙ...පෙ.... සඬ්ඝිකං හොතී”ති චුත්තං. සඬ්ඝිකං හොතීති එතෙන චුත්ථවස්සානමිපි වස්සාවාසිකභාගො සඬ්ඝිකතො අමොචිතො තෙසං විබ්භමෙන සඬ්ඝිකො හොතීති දස්සෙති. මනුස්සෙති දායකමනුස්සෙ. ලහතීති “මම පත්තභාවං එතස්ස දෙථා”ති දායකෙ සම්පට්ච්ඡාපෙන්තෙනෙව සඬ්ඝිකතො වියොජිතං හොතීති චුත්තං. වරහාගං සාමණෙරස්සාති තස්ස පට්ඨගාහත්තා, ථෙරෙන පුබ්බෙ පට්ඨගාහස්ස ගහිතත්තා, ඉදානි ගස්භමානස්ස දුතියභාගත්තා ව චුත්තං.

222. ඉදානි අත්තරාමුත්තසෙනාසනග්ගාහං දස්සෙතුං

“අයමපරොපී”ත්තාදිමාහ. තත්ථ අපරොපීති පුබ්බෙ චුත්තසෙනාසනග්ගාහද්වයතො අඤ්ඤොපීති අත්ථො. නනු ව “අයං සෙනාසනග්ගාහො නාම දුට්ඨො හොති උතුකාලෙ ව වස්සාවාසෙ වා”ති චුත්තො, අථ කස්මා “අයමපරොපී”ත්තාදි චුත්තොති වොදනං සන්ධායාහ “දිවසවසෙන හී”තිආදි. අපරජ්ජුගතාය ආසාළ්භියාති පට්ඨවස්සුපනායිකදිවසභූතං ආසාළ්භිපුණ්ණමියා පාටිපදං සන්ධාය චුත්තං, මාසගතාය ආසාළ්භියාති දුතියවස්සුපනායිකදිවසභූතසාවණුපුණ්ණමියා පාටිපදං. අපරජ්ජුගතාය පචාරණාති අස්සයුජ්ජුණ්ණමියා පාටිපදං.

223. උතුකාලෙ පට්ඨාහිතුං න ලහතීති හෙමන්තගිම්හෙසු අඤ්ඤෙ සම්පත්තහික්ඛු පට්ඨාහිතුං න ලහති. නවකම්මන්ති නවකම්මසම්මුති. අකතන්ති අපරිසඬ්ඛතං. විජ්ජකතන්ති අනිට්ඨිතං. එකං මඤ්චට්ඨානං දත්වාති එකං මඤ්චට්ඨානං පුග්ගලිකං දත්වා. තිභාගන්ති තතියභාගං. එවං විස්සජ්ජනමිපි ථාවරෙන ථාවරං පරිවත්තනට්ඨානෙයෙව පවිසති, න ඉතරථා සබ්බසෙනාසනවිස්සජ්ජනතො. සථෙ සද්ධිවිහාරිකාදීනං දාතුකාමො හොතීති සථෙ සො සඬ්ඝස්ස හණ්ඩයපනට්ඨානං වා අඤ්ඤෙසං හික්ඛුනං වසනට්ඨානං වා දාතුං න ඉච්ඡති, අත්තතො සද්ධිවිහාරිකාදීනඤ්ඤෙව දාතුකාමො හොති, තාදිසස්ස “තුග්ගං පුග්ගලිකමෙව කත්වා ජග්ගාහී”ති න සබ්බං දාතබ්බන්ති අධිජ්ජායො. තත්ථස්ස කත්තබ්බවිධිං දස්සෙන්තො ආහ “කම්ම”න්තිආදි. එවඤ්ඤිතිආදිමිහි වයානුරූපං තතියභාගෙ වා උපඬ්ඪභාගෙ වා ගහිතෙ තං භාගං දාතුං ලහතීති අත්ථො. යෙනාති

තෙසු ද්විසු ත්විසු හික්ඛුසු යෙන. සො සාමීති තස්සා භූමියා විහාරකරණෙ සොව සාමී, තං පටිබාහිත්වා ඉතරෙන න කාතබ්බන්ති අධිප්පායො.

224. අකතට්ඨානෙති සෙනාසනතො බහි වයාදීනං අකතට්ඨානො. වයං වා පමුඛං වාති සඬ්ඝිකසෙනාසනං නිස්සාය තතො බහි බන්ධිත්වා එකං සෙනාසනං වා. බහිකුට්ටෙති කුට්ටතො බහි, අත්තතො කතට්ඨානෙති අත්ථො. සෙසං සුච්ඤ්ඤයාමෙව.

සෙනාසනග්ගාහකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

චතුපච්චයසාධාරණකථාවණ්ණනා

225. චතුපච්චයසාධාරණකථායං සම්මතෙන අප්පමත්තකච්ඡස්ප්පකෙනාති ඤත්තිදුතියකම්මවාචාය වා අපලොකනකම්මෙන වා සම්මතෙන අප්පමත්තකච්ඡස්ප්පකසම්මුතිලද්ධෙන. අවිහත්තං සඬ්ඝිකභණ්ඩන්ති පුච්ඡිතබ්බකිච්චං නත්ථීති එත්ථ අවිහත්තං සඬ්ඝිකභණ්ඩන්ති කුක්කුච්චුප්පත්තිආකාරදස්සනං, එවං කුක්කුච්චං කත්වා පුච්ඡිතබ්බකිච්චං නත්ථී, අපුච්ඡිත්වාච දාතබ්බන්ති අධිප්පායො. කස්මාති චෙ? එත්තකස්ස සඬ්ඝිකභණ්ඩස්ස විස්සප්පනත්ථායෙව සමග්ගස්ස සඬ්ඝස්ස අනුමතියා කතසම්මුතිකම්මත්තා. ගුලුපිණ්ඩෙ...පෙ.... දාතබ්බොති එත්ථ ගුලුපිණ්ඩං තාලපක්කප්පමාණන්ති චෙදිතබ්බං. පිණ්ඩාය පට්ටිඨස්සපිති ඉදං උපලක්ඛණමත්තං. අඤ්ඤාන කාරණෙන බහිසිමගතස්සපි එසෙව නයො. ඔදනපට්ඨිසොති සඬ්ඝහත්තාදිසඬ්ඝිකඔදනපට්ඨිසො. අන්තොඋපචාරසීමායං ධීතස්සාති අනාදරෙ සාමිච්චනං, අන්තොඋපචාරසීමායං ධීතස්සෙව ගාහෙනුං වට්ටති, න බහිඋපචාරසීමං පත්තස්සාති අත්ථො. චුත්තඤ්ඤෙන අට්ඨකථායං (චුළව. අට්ඨ. 325) “බහිඋපචාරසීමාය ධීතානං ගාහෙතාති වදන්ති, න ගාහෙතබ්බ”න්ති. අන්තොගාමට්ඨානමිති එත්ථ පි-සද්දො අචුත්තසම්පිණ්ඩනත්ථො, අන්තොගාමට්ඨානමිති බහිගාමට්ඨානමිති ගාහෙනුං වට්ටතිති අත්ථො. සම්භාවනත්ථො වා, තෙන අන්තොගාමට්ඨානමිති ගාහෙනුං වට්ටති, පගෙව බහිගාමට්ඨානන්ති.

චතුපච්චයසාධාරණකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ඉති විනයසඬ්ඝහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඬ්ඝකාරෙ

චතුපච්චයභාජනීයවිනිව්ජයකථාලඬ්ඝකාරො නාම

අට්ඨවිසතිමො පරිච්ඡෙදො.

විහාරවිනිව්ජයකථාවණ්ණනා

ඉදානි චතුපච්චයන්තොගධන්තා විහාරස්ථ චතුපච්චයභාජනකථානන්තරං
විහාරවිනිවිජයකථා ආරභීයතෙ. තත්‍රිදං වූච්චති -

“කො විහාරො කෙනටියෙන;
විහාරො සො කතිවිධො;
කෙන සො කස්ස දාතඛිබො;
කථං කො තස්ස ඉස්සරො.

“කෙන සො ගාහිතො කස්ස;
අනුට්ඨාපනියා කති;
කතිභඩ්ගෙහි යුත්තස්ස;
ධූවවාසාය දීයතෙ”ති.

තත්ථ කො විහාරොති චතුසු පච්චයෙසු සෙනාසනසඬ්ඛාතො චතුසු
සෙනාසනෙසු විහාරසෙනාසනසඬ්ඛාතො භික්ඛූනං නිවාසභූතො පතිස්සයවිසෙසො.
කෙනටියෙන විහාරොති විහරන්ති එත්ථාති විහාරො,
ඉරියාපට්ඨිබ්බුභ්මආරියසඬ්ඛාතෙහි චතුහි විහාරෙහි ආරියා එත්ථ විහරන්තිත්තාත්ථො.
සො කතිවිධොති සඬ්ඝිකවිහාරගණසන්තකවිහාරපුග්ගලිකවිහාරවසෙන තිබ්බිධො.
චුත්තඤ්ඤෙනං සමන්තපාසාදිකායං “වාතුද්දිසං සඬ්ඝං උද්දිස්ස භික්ඛූනං දින්නං
විහාරං වා පරිවෙණං වා ආවාසං වා මහන්තම්පි බුද්දකම්පි අභියුඤ්ජනො
අභියොගො න රුහති, අච්ඡින්නිත්වා ගණ්හිතුම්පි න සක්කොති. කස්මා? සබ්බෙසං
ධුරන්තික්ඛෙපාභාවතො. න හෙත්ථ සබ්බෙ වාතුද්දිසා භික්ඛූ ධුරන්තික්ඛෙපං
කරොන්තිති. දීඝභාණකාදිභෙදස්ස පන ගණස්ස, එකපුග්ගලස්ස වා සන්තකං
අභියුඤ්ජිත්වා ගණ්හන්තො සක්කොති තෙ ධුරං නික්ඛිපාපෙනුං, තස්මා තත්ථ
ආරාමෙ චුත්තනායෙනෙව විනිවිජයො වෙදිතඛිබො”ති. ඉමිනා දායකසන්තකො
විහාරො නාම නත්ථීති දීපෙති.

කෙන සො දාතඛිබොති බත්තියෙන වා බ්‍රාහ්මණෙන වා යෙන කෙනවි සො
විහාරො දාතඛිබො. කස්ස දාතඛිබොති සඬ්ඝස්ස වා ගණස්ස වා පුග්ගලස්ස වා
දාතඛිබො. කථං දාතඛිබොති යදි සඬ්ඝස්ස දෙනි, “ඉමං විහාරං ආගතානාගතස්ස
වාතුද්දිසස්ස සඬ්ඝස්ස දම්මි”ති, යදි ගණස්ස, “ඉමං විහාරං ආයස්මන්තානං
දම්මි”ති, යදි පුග්ගලස්ස, “ඉමං විහාරං ආයස්මතො දම්මි”ති දාතඛිබො. කො තස්ස
ඉස්සරොති යදි සඬ්ඝස්ස දෙනි, සඬ්ඝො තස්ස විහාරස්ස ඉස්සරො. යදි ගණස්ස දෙනි,
ගණො තස්ස ඉස්සරො. යදි පුග්ගලස්ස දෙනි, පුග්ගලො තස්ස ඉස්සරොති. තථා හි
චුත්තං අට්ඨකථායං “දීඝභාණකාදිකස්ස පන ගණස්ස එකපුග්ගලස්ස වා
සන්තක”න්ති.

කෙන සො ගාහිතොති සෙනාසනග්ගාභාපකෙන සො විහාරො ගාහිතො.
චුත්තඤ්ඤෙනං භගවතා “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පඤ්චභඩ්ගෙහි සමන්තාගතං
සෙනාසනග්ගාභාපකං සම්මන්තිතුං, යො න ඡන්දාගතිං ගච්ඡෙය්‍යා, න දොසාගතිං

ගව්‍යේය, න මොහාගතිං ගව්‍යේයා, එවඤ්ච, භික්ඛවෙ, සම්මන්තිතබ්බො, පයමං
භික්ඛු යාවිතබ්බො, යාවිත්වා බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා පටිබලෙන සඬ්ඝො
ඤාපෙනබ්බො –

“සුඤ්ඤා මෙ, හන්තෙ, සඬ්ඝො, යදි සඬ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඬ්ඝො
ඉත්ථන්තාමං භික්ඛුං සෙනාසනග්ගාභාපකං සම්මන්තෙයා, එසා ඤත්ති.

“සුඤ්ඤා මෙ, හන්තෙ, සඬ්ඝො, සඬ්ඝො ඉත්ථන්තාමං භික්ඛුං
සෙනාසනග්ගාභාපකං සම්මන්තති. යස්සායස්මතො ඛමති ඉත්ථන්තාමස්ස
භික්ඛුනො සෙනාසනග්ගාභාපකස්ස සම්මුති, සො තුණ්හස්ස. යස්ස
නක්ඛමති, සො භාසෙය්‍යා.

“සම්මතො සඬ්ඝෙන ඉත්ථන්තාමො භික්ඛු සෙනාසනග්ගාභාපකො,
ඛමති සඬ්ඝස්ස, තස්මා තුණ්හී, එවමෙනං ධාරයාමී”ති (වුළුව. 317).

කස්ස සො ගාභිකොති භික්ඛුනං සො විහාරො ගාභිකො. වුත්තඤ්ඤෙනං භගවතා
“අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පයමං භික්ඛු ගණෙතුං, භික්ඛු ගණෙත්වා සෙය්‍යා ගණෙතුං,
සෙය්‍යා ගණෙත්වා සෙය්‍යග්ගෙන ගාභෙතු”න්ති (වුළුව. 318). අනුට්ඨාපනියා කතීති
චත්තාරො අනුට්ඨාපනියා වුඬ්ඪිතරො ගිලානො භණ්ඩාගාරිකො සඬ්ඝතො
ලද්ධසෙනාසනොති. වුත්තඤ්ඤෙනං කඬ්ඛාවිතරණියං (කඬ්ඛා. අට්ඨ.
අනුපබ්ඡජ්ජික්ඛාපදවණ්ණනා) “වුඬ්ඪො හි අත්තනො වුඬ්ඪිතාය අනුට්ඨාපනියො,
ගිලානො ගිලානතාය, සඬ්ඝො පන භණ්ඩාගාරිකස්ස වා
ධම්මකථිකවිනයධරගණවාචකාවරියානං වා බහුපකාරනං ගුණවිසිට්ඨතඤ්ච
සල්ලක්ඛෙත්වා ධුවවාසත්ථාය විහාරං සල්ලක්ඛෙත්වා සම්මන්තිත්වා දෙනි, තස්මා
යස්ස සඬ්ඝෙන දින්නො, සොපි අනුට්ඨාපනියො”ති.

කතිභඬ්ගෙහි යුත්තස්ස ධුවවාසාය දියතෙති උක්කට්ඨපරිච්ඡේදෙන ද්විතී
අඬ්ගෙහි යුත්තස්ස ධුවවාසත්ථාය විහාරො දියතෙ. කතමෙහි ද්විතී? බහුපකාරතාය
ගුණවිසිට්ඨතාය වෙති. කථං විඤ්ඤායතීති වෙ? “බහුපකාරතන්ති
භණ්ඩාගාරිකතාදිබහුපකාරභාවං, න කෙවලං ඉදමෙවාති ආහ
‘ගුණවිසිට්ඨතඤ්ච’ති. තෙන බහුපකාරත්තෙපි ගුණවිසිට්ඨත්තාභාවෙ
ගුණවිසිට්ඨත්තෙපි බහුපකාරත්තාභාවෙ දාතුං වට්ටතීති දස්සෙති”ති
විනයත්ථමඤ්ඡුසායං (කඬ්ඛා. අහි. ටී. අනුපබ්ඡජ්ජික්ඛාපදවණ්ණනා) වචනතො.
ඔමකපරිච්ඡේදෙන එකෙන අඬ්ගෙන යුත්තස්සපි. කතමෙන එකෙන අඬ්ගෙන?
බහුපකාරතාය වා ගුණවිසිට්ඨතාය වා. කථං විඤ්ඤායතීති වෙ? “බහුපකාරනං
ගුණවිසිට්ඨතඤ්ච සල්ලක්ඛෙත්තොති භණ්ඩාගාරිකස්ස බහුපකාරනං,
ධම්මකථිකාදීනං ගුණවිසිට්ඨතඤ්ච සල්ලක්ඛෙත්තො”ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ.
ටී. පාවිත්තිය 3.119-121) වචනතො.

සෙනාසනග්ගාහො පන දූවිධො උතුකාලෙ ව වස්සාවාසෙ වාති කාලවසෙන. අථ වා තයො සෙනාසනග්ගාහා පුරිමකො පච්ඡිමකො අන්තරාමුත්තකොති. තෙසං විසෙසො හෙට්ඨා වුත්තොව. “උතුකාලෙ සෙනාසනග්ගාහො අන්තරාමුත්තකො ව තඨ්ඛණපටිසල්ලානො වාති දුබ්බිධො. වස්සාවාසෙ සෙනාසනග්ගාහො පුරිමකො ව පච්ඡිමකො වාති දුබ්බිධොති වත්තාරො සෙනාසනග්ගාහා”ති ආචරියා වදන්ති, තං වචනං පාළියමිපි අට්ඨකථායමිපි න ආගතං. පාළියං (වුළුව. 318) පන “තයොමෙ, හික්ඛවෙ, සෙනාසනග්ගාහා පුරිමකො පච්ඡිමකො අන්තරාමුත්තකො” ඉච්චෙව ආගතො, අට්ඨකථායමිපි (වුළුව. අට්ඨ. 318) “තිස්ස සෙනාසනග්ගාහෙසු පුරිමකො ව පච්ඡිමකො වාති ඉමෙ ද්වෙ ගාහා ථාවරා, අන්තරාමුත්තකෙ අයං විනිවිජයො”ති ආගතො.

ඉදානි පන එකච්චෙ ආචරියා “ඉමස්මිං කාලෙ සබ්බෙ විහාරා සඬ්ඝිකාව, පුග්ගලිකවිහාරො නාම නත්ථි. කස්මා? විහාරදායකානං විහාරදානකාලෙ කුලුපකා ‘ඉමං විහාරං ආගතානාගතස්ස වාතුද්දිස්සස්ස සඬ්ඝස්ස දෙමා’ති වච්චෙදං කාරාපෙන්ති, තස්මා නවවිහාරාපි සඬ්ඝිකා එව. එකච්චෙසු විහාරෙසු එවං අවත්වා දෙන්තෙසුපි ‘තස්මිං ජීවන්තෙ පුග්ගලිකො හොති, මතෙ සඬ්ඝිකොයෙවා’ති වුත්තත්තා පොරාණකවිහාරාපි සඬ්ඝිකාව හොන්ති”ති වදන්ති. තත්ත්වං විචාරෙතබ්බො – වච්චෙදං කාරාපෙන්වා දින්නවිහාරෙසුපි දායකා සඬ්ඝං උද්දිස්ස කරොන්තා නාම අප්පකා, “ඉමං නාම හික්ඛුං ඉමං නාම ථෙරං වසාපෙස්සාමි”ති වින්නෙන්වා පුත්තදාරමිත්තාමච්චාදිහි සම්මන්තෙන්වා පතිට්ඨාපෙන්ති, පතිට්ඨානකාලෙ අවදන්තාපි දානකාලෙ යෙහුයොන වදන්ති. අථ පන කුලුපකා දානකාලෙ සික්ඛාපෙන්වා වදාපෙන්ති, එවං වදන්තාපි දායකා අප්පකා සඬ්ඝං උද්දිස්ස දෙන්ති, බහුතරා අත්තනො කුලුපකමෙව උද්දිස්ස දෙන්ති. එවං සත්තෙ කුලුපකානං වචනං නවසු අධම්මිකදානෙසු “පුග්ගලස්ස පරිණතං සඬ්ඝස්ස පරිණාමෙති”ති (පාරා. 660; පාවි. 492) වුත්තං එකං අධම්මිකදානං ආපජ්ජති. “තස්මිං ජීවන්තෙ පුග්ගලිකො, මතෙ සඬ්ඝිකො”ති අයං පාඨො මූලපුග්ගලිකවිසයෙ න ආගතො, මූලසඬ්ඝිකවිහාරං ජග්ගාපෙතුං පුග්ගලිකකාරාපනට්ඨානෙ ආගතො, තස්මා නවවිහාරාපි පුග්ගලං උද්දිස්ස දින්නා සන්තියෙව. පොරාණකවිහාරාපි මූලෙ පුග්ගලිකවසෙන දින්නා සද්ධිවිහාරිකාදිනං පුග්ගලිකවසෙනෙව දියමානාපි තස්මිං ජීවන්තෙයෙව විස්සාසවසෙන ගය්හමානාපි පුග්ගලිකා හොන්තියෙව, තස්මා සබ්බසො පුග්ගලිකවිහාරස්ස අභාවවාදො විචාරෙතබ්බොව.

අඤ්ඤෙ පන ආචරියා “ඉමස්මිං කාලෙ සඬ්ඝිකවිහාරා නාම න සන්ති, සබ්බෙ පුග්ගලිකාව. කස්මා? නවවිහාරාපි පතිට්ඨාපනකාලෙ දානකාලෙ ව කුලුපකහික්ඛුංයෙව උද්දිස්ස කතත්තා පුග්ගලිකාව, පොරාණකවිහාරාපි සිස්සානුසිස්සෙහි වා අඤ්ඤෙහි වා පුග්ගලෙහි එව පරිග්ගහිතත්තා, න කදාපි සඬ්ඝෙන පරිග්ගහිතත්තා පුග්ගලිකාව හොන්ති, න සඬ්ඝිකා”ති වදන්ති. තත්ත්වං විචාරෙතබ්බං – නවවිහාරෙපි පතිට්ඨානකාලෙපි දානකාලෙපි එකච්චෙ සඬ්ඝං උද්දිස්ස කරොන්ති, එකච්චෙ පුග්ගලං. පුබ්බෙව පුග්ගලං උද්දිස්ස කතෙපි

අත්ථකාමානං පණ්ඩිතානං වචනං සුත්වා පුග්ගලිකදානතො සඬ්ඝිකදානමෙව
මහජ්ඣලතරන්ති සද්දහිත්වා සඬ්ඝිකෙ කරොන්තාපි දායකා සන්ති, පුග්ගලිකවසෙන
පටිග්ගහිතෙ පොරාණකවිහාරෙපි කෙවි හික්ඛු මරණකාලෙ සඬ්ඝස්ස නිය්‍යානෙන්ති.
කෙවි කස්සපි අදත්වා මරන්ති, තදා සො විහාරො සඬ්ඝිකො හොති.

සවත්ථුකමහාවිහාරෙ පන කරොන්තා රාජරාජමහාමත්තාදයො

“පඤ්චවස්සසහස්සපරිමාණං සාසනං යාව තිට්ඨති, තාව මම විහාරෙ වසිත්වා
සඬ්ඝො චත්තාරො පච්චයෙ පරිභුඤ්ජතු” ති පණ්ඩාය විරකාලං සඬ්ඝස්ස
පච්චයුජ්ජාදකරං ගාමබ්බෙන්තාදිකං “අම්මාකං විහාරස්ස දෙමා” ති දෙන්ති,
විහාරස්සාති ච විහාරෙ වසනකසඬ්ඝස්ස උද්දිස්ස දෙන්ති, න කුලූපකභූතස්ස
එකපුග්ගලස්ස එව, තස්මා යෙභුයොන සඬ්ඝිකා දිස්සන්ති, පාසාණෙසු අක්ඛරං
ලිඛිත්වාපි යපෙන්ති, තස්මා සබ්බසො සඬ්ඝිකවිහාරාභාවවාදොපි විචාරෙතබ්බොව.

අපරෙ පන ආචරියා “ඉමස්මිං කාලෙ විහාරදායකසන්තකාව, තස්මා
දායකායෙව විචාරෙතුං ඉස්සරා, න සඬ්ඝො, න පුග්ගලො. විහාරදායකෙ අසන්තෙපි
තස්ස පුත්තධිතුන්තපනත්තාදයො යාව කුලපරම්පරා තස්ස විහාරස්ස ඉස්සරාව
හොන්ති. කස්මාති චෙ? ‘යෙන විහාරො කාරිතො, සො විහාරසාමිකො’ ති (පාචි.
අට්ඨ. 116) ආගතත්තා ච ‘තස්ස වා කුලෙ යො කොචි ආපුච්ඡිතබ්බො’ ති (පාචි.
අට්ඨ. 116) ච වචනතො විහාරස්සාමිභූතො දායකො වා තස්ස වංසෙ උජ්ජන්තො වා
විචාරෙතුං ඉස්සරො. ‘පච්ඡින්නෙ කුලවංසෙ යො තස්ස ජනපදස්ස සාමිකො, සො
අච්ඡින්නදිත්වා පුන දෙති චිත්තලපබ්බතෙ හික්ඛුතා නීහටං උදකවාහකං
අළුනාගරාජමහෙසී විය, එවම්පි වට්ඨති’ ති අට්ඨකථායං (පාරා. අට්ඨ. 2.538-539)
වචනතො විහාරදායකස්ස කුලවංසෙ පච්ඡින්නෙපි තස්ස ජනපදස්ස ඉස්සරො රාජා
වා රාජමහාමත්තො වා යො කොචි ඉස්සරො වා විහාරං විචාරෙතුං යථාඡ්ඣාසයං
දාතුං වට්ඨති” ති වදන්ති, තම්පි අඤ්ඤෙ පණ්ඩිතා නානුජානන්ති.

කථං? “යෙන විහාරො කාරිතො, සො විහාරසාමිකො” ති වචනං
පුබ්බවොහාරවසෙන චුත්තං, න ඉදානි ඉස්සරවසෙන යථා ජෙතවනං,
පත්තස්සාමිකොත්තාදි. යථා හි ජෙතස්ස රාජකුමාරස්ස වනං උය්‍යානං ජෙතවනන්ති
විග්ගහෙ කතෙ යදිපි අනාථපිණ්ඩිකෙන කිණිත්වා විහාරපතිට්ඨාපනකාලතො
පට්ඨාය රාජකුමාරො තස්ස උය්‍යානස්ස ඉස්සරො න හොති, තථාපි
අනාථපිණ්ඩිකෙන කිණිතකාලතො පුබ්බෙ ඉස්සරභූතපුබ්බත්තා
පුබ්බවොහාරවසෙන සබ්බදාපි ජෙතවනන්ත්වෙව වොහරීයති. යථා ච පත්තස්ස
සාමිකො පත්තස්සාමිකොති විග්ගහෙ කතෙ යදිපි දායකෙහි කිණිත්වා හික්ඛුස්ස
දින්නකාලතො පට්ඨාය කම්මාරො පත්තස්ස ඉස්සරො න හොති, තථාපි දායකෙන
කිණිතකාලතො පුබ්බෙ ඉස්සරභූතපුබ්බත්තා පුබ්බවොහාරවසෙන
පත්තස්සාමිකොත්වෙව වොහරීයති, එවං යදිපි හික්ඛුස්ස දින්නකාලතො පට්ඨාය
දායකො විහාරස්ස ඉස්සරො න හොති චත්ථුපරිච්චාගලක්ඛණත්තා දානස්ස, තථාපි
දානකාලතො පුබ්බෙ ඉස්සරභූතපුබ්බත්තා පුබ්බවොහාරවසෙන
විහාරස්සාමිකොත්වෙව වොහරීයති, න මුඛ්‍යතො ඉස්සරභාවතොති විඤ්ඤායති,

තස්මා සඨස්ස වා ගණස්ස වා පුග්ගලස්ස වා දින්නකාලතො පටියාය සඨසාදයො පටිග්ගාහකා එව විවාරෙතුං ඉස්සරා, න දායකො.

කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? සන්තෙසුපි අනාථපිණ්ඩිකාදීසු විහාරදායකෙසු “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පඤ්චභඩ්ගෙහි සමන්තාගතං භික්ඛුං සෙනාසනග්ගාභාපකං සම්මන්තිතු”න්තිආදිනා (වුළුව. 317) සඨසෙන සම්මතං සෙනාසනග්ගාභාපකං අනුජානිත්වා, “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ...පෙ.... සෙයාග්ගෙන ගාහෙතු”න්තිආදිනා (වුළුව. 318) සෙනාසනග්ගාභාපකස්සෙව විවාරෙතුං ඉස්සරභාවස්ස වචනතො ච “ද්වෙ භික්ඛු සඨසිකං භූමිං ගහෙත්වා සොධෙත්වා සඨසිකං සෙනාසනං කරොන්ති, යෙන සා භූමි පයමං ගහිතා, සො සාමී”ති ච “උභොපි පුග්ගලිකං කරොන්ති, සොයෙව සාමී”ති ච “යො පන සඨසිකං වල්ලිමත්තමපි අග්ගහෙත්වා ආහරිමෙන උපකරණෙන සඨසිකාය භූමියා පුග්ගලිකවිහාරං කාරෙති, උපඩ්ඨං සඨසිකං උපඩ්ඨං පුග්ගලික”න්ති ච සඨසපුග්ගලානංයෙව සාමිභාවස්ස අට්ඨකථායං චුත්තත්තා ච විඤ්ඤායතී.

“තස්ස වා කුලෙ යො කොචි ආපුච්ඡිතබ්බො”ති අට්ඨකථාවචනමපි තෙසං විහාරස්ස ඉස්සරභාවදීපකං න හොති, අථ බො ගමිකො භික්ඛු දිසං ගන්තුකාමො විහාරෙ ආපුච්ඡිතබ්බභික්ඛුසාමණෙරආරාමිකෙසු අසන්තෙසු තෙ ආපුච්ඡිත්වා ගන්තබ්බභාවමෙව දීපෙති. චුත්තඤ්ඤෙනං අට්ඨකථායං “ඉමං පන දසවිධමපි සෙයාං සඨසිකෙ විහාරෙ සන්ථරිත්වා වා සන්ථරාපෙත්වා වා පක්කමන්තෙන ආපුච්ඡිත්වා පක්කමිතබ්බං, ආපුච්ඡන්තෙන ච භික්ඛුමහි සති භික්ඛු ආපුච්ඡිතබ්බො...පෙ.... තස්මිං අසති ආරාමිකො, තස්මිමපි අසති යෙන විහාරො කාරිතො, සො විහාරස්සාමිකො, තස්ස වා කුලෙ යො කොචි ආපුච්ඡිතබ්බො”ති. එවං ආරාමිකස්සපි ආපුච්ඡිතබ්බතො ඔලොකනත්ථාය වත්තසීසෙනෙව ආපුච්ඡිතබ්බො, න තෙසං සඨසිකසෙනාසනස්ස ඉස්සරභාවතොති දට්ඨබ්බං.

“පච්ඡින්නෙ කුලවංසෙ”ත්තාදිවචනඤ්ච අකප්පියවසෙන කතානං අකප්පියවොහාරෙන පටිග්ගහිතානං බෙත්තවත්ථුතලාකාදීනං අකප්පියත්තා භික්ඛුහි පරිච්චත්තානං කප්පියකරණත්ථාය රාජාදීහි ගහෙත්වා පුන තෙසංයෙව භික්ඛුනං දානමෙව දීපෙති, න තෙසං රාජාදීනං තෙහි භික්ඛුහි අඤ්ඤෙසං සඨසගණපුග්ගලචෙතියානං දානං. යදි දදෙය්‍යුං, අධම්මිකදානඅධම්මිකපඅග්ගහඅධම්මිකපරිභොගා සිද්ධං. චුත්තඤ්ඤෙනං පරිවාරෙ (පරි. අට්ඨ. 329) “නව අධම්මිකානි දානානි සඨස්ස පරිණතං අඤ්ඤසඨස්ස වා චෙතියස්ස වා පුග්ගලස්ස වා පරිණාමෙති, චෙතියස්ස පරිණතං අඤ්ඤචෙතියස්ස වා සඨස්ස වා පුග්ගලස්ස වා පරිණාමෙති, පුග්ගලස්ස පරිණතං අඤ්ඤපුග්ගලස්ස වා සඨස්ස වා චෙතියස්ස වා පරිණාමෙති”ති. අට්ඨකථායඤ්ච (පරි. අට්ඨ. 329) “නව අධම්මිකානි දානානි...පෙ.... එවං චුත්තානි. නව පටිග්ගහපරිභොගානි එතෙසංයෙව දානානං පටිග්ගහා ච පරිභොගා වා”ති චුත්තං. තස්මා යදි රාජාදයො ඉස්සරාති ගහෙත්වා අඤ්ඤස්ස දෙය්‍යුං, තමපි දානං අධම්මිකදානං හොති, තං දානං

පටිග්ගහ ව අධම්මිකපටිග්ගහ හොත්ති, තං දානං පරිභුඤ්ජන්තා ව
අධම්මිකපරිභොගා හොත්තිති දට්ඨබ්බං.

අථාපි එවං වදෙය්‍යං “විහාරදානං සඤ්ඤා, අග්ගං බුද්ධෙන වණ්ණිතන්තිආදීසු
(වුළුව. 295, 315) ‘සඤ්ඤා’ති අයං සද්දො ‘දාන’න්ති එත්ථ සාම්මතභන්ධො න
හොති, අථ ඛො සම්පදානමෙව, ‘දායකස්සා’ති පන සාම්මතභන්ධො
අජ්ඣාහරිතබ්බො, තස්මා සාම්භුතො දායකොව ඉස්සරො, න සම්පදානභුතො
සඤ්ඤා”ති. තෙ එවං වත්තබ්බො – “විහාරදානං සඤ්ඤා”ති ඉදං දානසමයෙ
පවත්තවසෙන චුත්තං, න දිත්තසමයෙ පවත්තවසෙන. දානකාලෙ හි දායකො
අත්තනො වත්ථුභුතං විහාරං සඤ්ඤා පරිච්චත්තවා දෙති, තස්මා තස්මිං සමයෙ
දායකො සාම් හොති, සඤ්ඤා සම්පදානං, දිත්තකාලෙ පන සඤ්ඤාව සාම් හොති
විහාරස්ස පටිග්ගහිතන්තා, න දායකො පරිච්චත්තන්තා, තස්මා සඤ්ඤා විචාරෙත්තුං
ඉස්සරො. තෙනාහ භගවා “පරිච්චත්තං තං, භික්ඛවෙ, දායකෙහි”ති (වුළුව. 273).
ඉදං පන සද්දලක්ඛණගරුකා සද්දහිස්සන්තිති චුත්තං, අත්ථනො පන විචාරාදීනං
චතුත්තං පච්චයානං දානකාලෙයෙව දායකසන්තකභාවො දිත්තකාලනො පට්ඨාය
පටිග්ගහකසන්තකභාවො සබ්බෙසං පාකටො, තස්මා ඉදම්පි වචනං
දායකසන්තකභාවසාධකං න හොත්තිති දට්ඨබ්බං.

එවං හොතු, තථාපි “සවෙ භික්ඛුහි පරිච්චත්තභාවං ඤත්වා සාම්මකො වා තස්ස
පුත්තධිතරො වා අඤ්ඤො වා කොච්චි වංසෙ උප්පන්නො පුන කප්පියවොහාරෙන
දෙති, වට්ටති”ති අට්ඨකථායං (පාරා. අට්ඨ. 2.538-539) චුත්තන්තා
විහාරස්සාම්මකභුතදායකස්ස වා තස්ස පුත්තධිතාදීනං වංසෙ උප්පන්නානං වා දාතුං
ඉස්සරභාවො සිද්ධොයෙවාවාති. න සිද්ධො. කස්මාති වෙ? නනු චුත්තං “භික්ඛුහි
පරිච්චත්තභාවං ඤත්වා”ති, තස්මා අකප්පියන්තා භික්ඛුහි පරිච්චත්තමෙව
කප්පියකරණත්ථාය දායකාදිහි පුන කප්පියවොහාරෙන දෙති, වට්ටති. යථා
අප්පටිග්ගහිතන්තා භික්ඛුහි අපරිභුත්තමෙව බාදනීයභොජනීයං භික්ඛුසන්තකංයෙව
ආපත්තිමොචනත්ථං දායකාදයො පටිග්ගහාපෙති, න පරිභුත්තං, යථා ව
බ්ජගාමපරියාපන්නංයෙව භික්ඛුසන්තකං බ්ජගාමභුතගාමභාවතො පරිමොචනත්ථං
කප්පියකාරකාදයො කප්පියං කරොන්ති, න අපරියාපන්නං, එවං අකප්පියං භික්ඛුහි
පරිච්චත්තංයෙව තළාකාදිකං කප්පියකරණත්ථං දායකාදයො පුන දෙන්ති, න
අපරිච්චත්තං, තස්මා ඉදම්පි වචනං කප්පියකරණත්තංයෙව සාධෙති, න
ඉස්සරත්තන්ති විඤ්ඤායති.

තථාපි එවං වදෙය්‍යං “ජාතිභූමියං ජාතිභූමිකා උපාසකා ආයස්මන්තං
ධම්මිකත්ථෙරං සත්තහි ජාතිභූමිකවිහාරෙහි පබ්බාජයිංසුති වචනතො දායකො
විහාරස්ස ඉස්සරොති විඤ්ඤායති. ඉස්සරත්තායෙව හි තෙ ථෙරං පබ්බාජෙත්තුං
සක්කා, නො අනිස්සරා”ති, න ඛො පනෙවං දට්ඨබ්බං. කස්මා? “ජාතිභූමිකා
උපාසකා”ඉව්වෙව හි චුත්තං, න “විහාරදායකා”ති, තස්මා තස්මිං දෙසෙ වසන්තා
බහවො උපාසකා ආයස්මන්තං ධම්මිකත්ථෙරං අයුත්තවාරිත්තා
සකලසත්තවිහාරතො පබ්බාජයිංසු, න අත්තනො විහාරදායකභාවෙන ඉස්සරත්තා,

තස්මා ඉදම්පි උදාහරණං න ඉස්සරභාවදීපකං, අථ ඛො
 අපරාධානුරූපකරණභාවදීපකන්ති දට්ඨබ්බං. එවං යදා දායකො විහාරං
 පතිට්ඨාපෙත්වා දෙති, තස්ස මුඤ්චවෙනනං පත්වා දින්නකාලතො පට්ඨාය සො වා
 තස්ස වංසෙ උප්පන්නො වා ජනපදස්සාමිකරාජාදයො වා ඉස්සරා භවිතුං වා
 විවාරෙතුං වා න ලහන්ති, පටිග්ගාහකභූතො සඬිසො වා ගණො වා පුග්ගලො වා
 සොයෙව ඉස්සරො භවිතුං වා විවාරෙතුං වා ලහන්ති දට්ඨබ්බං.

තත්ථ දායකාදීනං ඉස්සරො භවිතුං අලහනභාවො කථං විඤ්ඤායතීති වෙ?
 “චන්ද්‍රපරිව්වාගලක්ඛණත්තා දානස්ස, පථවාදිචන්ද්‍රපරිව්වාගෙන ව පුන ගහණස්ස
 අයුත්තත්තා”ති විමතිවිනොදනියං වචනතො “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, යං දීයමානං
 පතති, තං සාමං ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං, පරිච්චත්තං තං, භික්ඛවෙ, දායකෙහි”ති
 (චූළව. 273) භගවතා චුත්තත්තා ව “පරිච්චත්තං තං, භික්ඛවෙ, දායකෙහිති
 වචනෙන පනෙත්ථ පරසන්තකාභාවො දීපිතො”ති අට්ඨකථායං චුත්තත්තා ව
 විඤ්ඤායති. සඬිසාදීනං ඉස්සරො භවිතුං ලහනභාවො කථං ඤාතබ්බොති වෙ?
 සඬිසිකො නාම විහාරො සඬිසස්ස දින්නො හොති පරිච්චත්තො, “පුග්ගලිකෙ
 පුග්ගලිකසඤ්ඤි අඤ්ඤස්ස පුග්ගලිකෙ ආපත්ති දුක්ඛටස්ස, අත්තතො පුග්ගලිකෙ
 අනාපත්ති”ති පාවිත්තියපාළියං (පාවි. 117, 127) ආගමනතො ව “අන්තමසො
 චතුරඬ්ඛලපාදකං ගාමදාරකෙහි පංස්වාගාරකෙසු කීළන්තෙහි කතම්පි සඬිසස්ස
 දින්නතො පට්ඨාය ගරුහණ්ඩං හොති”ති (චූළව. අට්ඨ. 321) සමන්තපාසාදිකායං
 වචනතො ව “අභියොගෙපි චෙත්ථ වාතුද්දිසං සඬිසං උද්දිස්ස භික්ඛූනං දින්නං
 විහාරං වා පරිවෙණං වා ආවාසං වා මහන්තම්පි බුද්දකම්පි අභියුඤ්ජතො
 අභියොගො න රුහති, අවජින්නිත්වා ගණ්හිතුම්පි න සක්කොති. කස්මා? සබ්බෙසං
 ධුරනික්ඛෙපාභාවතො. න හෙත්ථ සබ්බෙ වාතුද්දිසා භික්ඛූ ධුරනික්ඛෙපං
 කරොන්තිති. දීඝභාණකාදිභෙදස්ස පන ගණස්ස එකපුග්ගලස්ස වා සන්තකං
 අභියුඤ්ජිත්වා ගණ්හන්තො සක්කොති තෙ ධුරං නික්ඛිපාපෙතු”න්ති
 දුතියපාරාජිකවණ්ණනායං (පාරා. අට්ඨ. 1.102) වචනතො ව විඤ්ඤායති.

කථං දායකාදීනං විවාරෙතුං අලහනභාවො විඤ්ඤායතීති වෙ? සන්තෙසුපි
 වෙළඳවනවිහාරාදිදායකෙසු තෙසං විවාරණං අනනුජානිත්වා “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ,
 පඤ්චභඩ්ගෙහි සමන්තාගතං භික්ඛුං සෙනාසනග්ගාභාපකං සම්මන්තිතු”න්ති
 භික්ඛුස්සෙව සෙනාසනග්ගාභාපකසම්මුතිඅනුජානතො ව භණ්ඩනකාරකෙසු
 කොසම්බකභික්ඛූසු සාවත්ථී ආගතෙසු අනාථපිණ්ඩිකෙන ව විසාබාය
 මහාඋපාසිකාය ව “කථාහං, හන්තෙ, තෙසු භික්ඛූසු පටිපජ්ජාමි”ති (මහාව. 468)
 එවං ජෙනවනවිහාරදායකපුබ්බාරාමවිහාරදායකභූතෙසු ආරොචිතෙසුපි තෙසං
 සෙනාසනවිවාරණං අවත්වා ආයස්මතා සාරිපුත්තත්ථෙරෙන “කථං නු ඛො,
 හන්තෙ, තෙසු භික්ඛූසු සෙනාසනෙ පටිපජ්ජිතබ්බ”න්ති ආරොචිතෙ “තෙන හි,
 සාරිපුත්ත, විචිත්තං සෙනාසනං දාතබ්බ”න්ති වත්වා “සවෙ පන, හන්තෙ, විචිත්තං
 න හොති, කථං පටිපජ්ජිතබ්බ”න්ති චුත්තෙ “තෙන හි විචිත්තං කත්වාපි දාතබ්බං,
 න ත්වෙවාහං, සාරිපුත්ත, කෙනචි පරියායෙන වුඩ්ඪතරස්ස භික්ඛූතො සෙනාසනං

පටිබාහිතබ්බන්ති වදාමි, යො පටිබාහෙය්‍යා, ආපත්ති දුක්කටස්සා’ති (මහාව. 473)
ථෙරස්සෙව සෙනාසනස්ස විචාරණස්ස අනුඤ්ඤාතත්තා ව විඤ්ඤායති.

කථං පන සඬ්ඝාදීනං සෙනාසනං විචාරෙතුං ලහනභාවො විඤ්ඤායතීති?
“එවඤ්ච, භික්ඛවෙ, සම්මන්තිතබ්බො – පයමං භික්ඛු යාවිතබ්බො, යාවිත්වා
බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා පටිබලෙන සඬ්ඝො ඤාපෙතබ්බො –

සුඤ්ඤා මෙ, හන්තෙ, සඬ්ඝො...පෙ.... සම්මතො සඬ්ඝෙන ඉත්ථන්තාමො
භික්ඛු සෙනාසනග්ගාභාපකො, බමති සඬ්ඝස්ස, තස්මා තුණ්හී, එවමෙනං ධාරයාමීති
(චූළව. 317).

එවං සඬ්ඝෙන සෙනාසනග්ගාභාපකං සම්මන්තාපෙත්වා පුන තෙන
සඬ්ඝසම්මතෙන සෙනාසනග්ගාභාපකෙන සෙනාසනග්ගාභකවිධානං අනුජානිතුං
අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පයමං භික්ඛු ගණෙතුං, භික්ඛු ගණෙත්වා සෙය්‍යා ගණෙතුං,
සෙය්‍යා ගණෙත්වා සෙය්‍යග්ගෙන ගාහෙතු’න්ති වචනතො සඬ්ඝිකසෙනාසනස්ස
සඬ්ඝෙන විචාරෙතුං ලහනභාවො විඤ්ඤායති.

“දීඝභාණකාදිහෙදස්ස පන ගණස්ස එකපුග්ගලස්ස වා දින්තවිහාරාදිං
අවිජිත්දිත්වා ගණ්හන්තෙ ධුරනික්ඛෙපසම්භවා පාරාජික’න්ති අට්ඨකථායං (පාරා.
අට්ඨ. 1.102) ආගමනතො ව “අත්තතො පුග්ගලිකෙ අනාපත්ති’ති පාළියං (පාවි.
117) ආගමනතො ව “යස්මිං පන විස්සාසො රුහති, තස්ස සන්තකං අත්තතො
පුග්ගලිකමිව හොතීති මහාපච්චරිආදීසු චුත්ත’න්ති අට්ඨකථායං (පාවි. අට්ඨ. 112)
වචනතො ව ගණස්ස දින්තො ගණසන්තකවිහාරො ගණෙනෙව විචාරියතෙ, නො
දායකාදීහි. පුග්ගලස්ස දින්තො පුග්ගලිකවිහාරොපි පටිග්ගාභකපුග්ගලෙනෙව
විචාරියතෙ, නො දායකාදීහිති විඤ්ඤායති. එවං විනයපාළියං අට්ඨකථාට්ඨකාසු ව
විහාරස්ස සඬ්ඝිකගණසන්තකපුග්ගලිකවසෙන තිව්ධස්සෙව වචනතො ව
තෙසංයෙව සඬ්ඝගණපුග්ගලානං විහාරවිචාරණස්ස අනුඤ්ඤාතත්තා ව
දායකසන්තකස්ස විහාරස්ස විසුං අචුත්තත්තා ව දායකානං විහාරවිචාරණස්ස
අනුඤ්ඤාතත්තා ව සඬ්ඝාදියො එව විහාරස්ස ඉස්සරා හොන්ති, තෙයෙව ව
විචාරෙතුං ලහන්තීති දට්ඨබ්බං.

එවං හොතු, තෙසු පටිග්ගාභකභූතෙසු සඬ්ඝගණපුග්ගලෙසු සො විහාරො කස්ස
සන්තකො හොති, කෙන ව විචාරෙතබ්බොති? චූච්චතෙ – සඬ්ඝිකවිහාරෙ තාව
“ආගතානාගතස්ස වාතුද්දිසස්ස සඬ්ඝස්ස දම්මී”ති දින්තත්තා පටිග්ගාභකෙසු
කාලකතෙසුපි තදඤ්ඤො වාතුද්දිසසඬ්ඝො ව අනාගතසඬ්ඝො ව ඉස්සරො, තස්ස
සන්තකො, තෙන විචාරෙතබ්බො. ගණසන්තකෙ පන තස්මිං ගණෙ යාව එකොපි
අත්ථි, තාව ගණසන්තකොව, තෙන අවසිට්ඨෙන භික්ඛුනා විචාරෙතබ්බො. සබ්බෙසු
කාලකතෙසු යදි සකලගණො වා තංගණපරියාපන්තඅවසිට්ඨපුග්ගලො වා
ජීවමානකාලෙයෙව යස්ස කස්සවි දින්තො, යෙන ව විස්සාසග්ගාභවසෙන ගහිතො,
සො ඉස්සරො. සථෙපි සකලගණො ජීවමානකාලෙයෙව අඤ්ඤගණස්ස වා

සඬිසස්ස වා පුග්ගලස්ස වා දෙනි, තෙ අඤ්ඤාගණසඬිසපුග්ගලා ඉස්සරා හොන්ති. පුග්ගලිකවිහාරෙ පන සො විහාරස්සාමිකො අත්තනො ජීවමානකාලෙයෙව සඬිසස්ස වා ගණස්ස වා පුග්ගලස්ස වා දෙනි, තෙ ඉස්සරා හොන්ති. යො වා පන තස්ස ජීවමානස්සෙව විස්සාසග්ගාභවසෙන ගණ්හාති, සොව ඉස්සරො හොතිති දට්ඨබ්බො.

කථං විඤ්ඤායතිති වෙ? සඬිසිකෙ විහාරස්ස ගරුභණ්ඩත්තා අවිස්සජ්ජියං අවෙහඬිගිකං හොති, න කස්සචි දාතබ්බං. ගණසන්තකපුග්ගලිකෙසු පන තෙසං සාමිකත්තා දානවිස්සාසග්ගාභා රුහන්ති, “තස්මා සො ජීවමානොයෙව සබ්බං අත්තනො පරික්ඛාරං නිස්සජ්ජිත්වා කස්සචි අදාසි, කොචි වා විස්සාසං අග්ගහෙසි. යස්ස දින්නං, යෙන ච ගහිතං, තස්සෙව හොති” ති ච “ද්වින්නං සන්තකං හොති අවිහන්තං, එකස්මිං කාලකතෙ ඉතරො සාමී, බහුනම්පි සන්තකෙ එසෙව නයො” ති (මහාව. අට්ඨ. 369) ච අට්ඨකථායං චුත්තත්තා විඤ්ඤායති.

එවං පන විස්සජ්ජෙත්වා අදින්නං “මමච්චයෙන අසුකස්ස හොතු” ති දානං අච්චයදානත්තා න රුහති. චුත්තඤ්ඤොතං අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 419) “සචෙ හි පඤ්චසු සහධම්මිකෙසු යො කොචි කාලං කරොන්තො ‘මමච්චයෙන මය්හං පරික්ඛාරො උපජ්ඣායස්ස හොතු, ආවරියස්ස හොතු, සද්ධිවිහාරිකස්ස හොතු, අන්තෙවාසිකස්ස හොතු, මාතු හොතු, පිතු හොතු, අඤ්ඤස්ස වා කස්සචි හොතු’ ති වදති, තෙසං න හොති, සඬිසස්සෙව හොති. න හි පඤ්චන්නං සහධම්මිකානං අච්චයදානං රුහති, ගිහීනං පන රුහති” ති. එත්ථ ච එකච්චෙ පන විනයධරා “ගිහීනන්ති පදං සම්පදානන්ති ගහෙත්වා හික්ඛුනං සන්තකං අච්චයදානවසෙන ගිහීනං දදන්තෙ රුහති, පඤ්චන්නං පන සහධම්මිකානං දෙන්නො න රුහති” ති වදන්ති. එවං සන්තෙ මාතෘපිතුනං දදන්තොපි රුහෙය්‍ය තෙසං ගිහිභූතත්තා. “අථ ච පන ‘මාතු හොතු, පිතු හොතු, අඤ්ඤස්ස වා කස්සචි හොතු’ ති වදති, තෙසං න හොති” ති වචනතො න රුහතිති විඤ්ඤායති, තස්මා “ගිහීනං පනා” ති ඉදං න සම්පදානවචනං, අථ බො සාමිච්චනමෙවාති දට්ඨබ්බං. තෙන ගිහීනං පන සන්තකං අච්චයදානං රුහතිති සම්බන්ධො කාතබ්බො.

කිඤ්ච හියොයා – “සචෙ හි පඤ්චසු සහධම්මිකෙසු යො කොචි කාලං කරොන්තො මමච්චයෙන මය්හං පරික්ඛාරො” ති ආරහිත්වා “න හි පඤ්චන්නං සහධම්මිකානං අච්චයදානං රුහති, ගිහීනං පන රුහති” ති චුත්තත්තා සාම්‍යත්ථෙ ඡට්ඨිබ්බවචනං සමත්ථිතං භවති. යදි එවං “ගිහීන” න්ති පදස්ස අසම්පදානන්තෙ සති කතමං සම්පදානං හොතිති? “යස්ස කස්සචි” ති පදං. චුත්තඤ්ඤි අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 419) “මාතු හොතු, පිතු හොතු, අඤ්ඤස්ස වා කස්සචි හොතු” ති. අයමත්ථො අජ්ජුකවත්ථුනා (පාරා. 158) දිපෙතබ්බො. එවං ජීවමානකාලෙයෙව දත්වා මනෙසු විනිච්ඡයො අම්හෙහි ඤාතො, කස්සචි අදත්වා මනෙසු විනිච්ඡයො කථං ඤාතබ්බොති? තත්ථාපි සඬිසිකෙ තාව හෙට්ඨා චුත්තනායෙන සඬිසොව ඉස්සරො, ගණසන්තකෙ පන එකච්චෙසු අවසෙසා ඉස්සරා, සබ්බෙසු මනෙසු සඬිසොව ඉස්සරො. චුත්තඤ්ඤි අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 369) “සබ්බෙසු මනෙසු සඬිසිකං

හොති” ති. පුග්ගලිකෙ පන විහාරස්ස ගරුභණ්ඩත්තා අවිස්සජ්ජියං අවෙහඬිගිකං සඬ්ඝිකමෙව හොති.

කථං විඤ්ඤායතීති වෙ? “භික්ඛුස්ස, භික්ඛවෙ, කාලකතෙ සඬ්ඝො සාමී පත්තච්චරෙ, අපිව ගිලානුපට්ඨාකා බහුපකාරා, අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සඬ්ඝෙන තිච්චරඤ්ච පත්තඤ්ච ගිලානුපට්ඨාකානං දාතුං. යං තත්ථ ලහුභණ්ඩං ලහුපරික්ඛාරං, තං සම්මුඛිභුතෙන සඬ්ඝෙන භාජෙතුං. යං තත්ථ ගරුභණ්ඩං ගරුපරික්ඛාරං, තං ආගතානාගතස්ස වාතුද්දිසස්ස සඬ්ඝස්ස අවිස්සජ්ජියං අවෙහඬිගිකං” න්ති (මහාව. 369) තෙන භගවතා ජානතා පස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන චුත්තත්තා විඤ්ඤායති. එවම්පි “ගරුභණ්ඩං ගරුපරික්ඛාරං” ඉච්චෙව භගවතා චුත්තං, න “විහාර” න්ති, තස්මා කථං විහාරස්ස ගරුභණ්ඩභාවොති විඤ්ඤායතීති? “විහාරො විහාරවත්ථු, ඉදං දුතියං අවෙහඬිගිකං” න්ති පාළියං,

“ද්විසඬ්ගහානි ද්වෙ හොන්ති, තතියං චතුසඬ්ගහං;
චතුත්ථං නවකොට්ඨාසං, පඤ්චමං අට්ඨහෙදනං.

“ඉති පඤ්චහි රාසීහි, පඤ්චනිම්මලලොචනො;
පඤ්චවිසවිධං නාමො, ගරුභණ්ඩං පකාසයි” ති. (චූළව. අට්ඨ. 321) –

අට්ඨකථායඤ්ච චුත්තත්තා විඤ්ඤායති.

ඉති දායකො විහාරං කත්වා කුලුපකභික්ඛුස්ස දෙනි, තස්ස මුඤ්චවෙනනුප්පත්තිනො පුබ්බකාලෙ දායකො විහාරස්සාමිකො හොති, දාතුං වා විචාරෙතුං වා ඉස්සරො, මුඤ්චවෙනනුප්පත්තිනො පට්ඨාය පටිග්ගාභකභික්ඛු සාමිකො හොති, පරිභුඤ්ජිතුං වා අඤ්ඤෙසං දාතුං වා ඉස්සරො. සො පුග්ගලො අත්තනො ජීවමානක්ඛණ්ණෙයෙව සද්ධිවිහාරිකාදීනං නිස්සජ්ජිත්වා දෙනි, තදා තෙ සද්ධිවිහාරිකාදයො සාමිකා හොන්ති, පරිභුඤ්ජිතුං වා අඤ්ඤස්ස වා දාතුං ඉස්සරා. යදි පන කස්සපි අදත්ථාව කාලං කරොති, තදා සඬ්ඝොව තස්ස විහාරස්ස සාමිකො හොති, න දායකො වා පුග්ගලො වා, සඬ්ඝානුමතියා එව පුග්ගලො පරිභුඤ්ජිතුං ලහති, න අත්තනො ඉස්සරවතායාති දට්ඨබ්බො.

එවං මූලතොයෙව සඬ්ඝස්ස දින්නත්තා සඬ්ඝිකභූතවිහාරො වා මූලෙ ගණපුග්ගලානං දින්නත්තා ගණසන්නකපුග්ගලිකභූතොපි තෙසං ගණපුග්ගලානං අඤ්ඤස්ස නිස්සජ්ජනවසෙන අදත්ථා කාලකතත්තා පච්ඡා සඬ්ඝිකභාවං පත්තවිහාරො වා සඬ්ඝෙන විචාරෙතබ්බො හොති. සඬ්ඝෙනපි භගවතො අනුමතියා සෙනාසනග්ගාභාපකං සම්මන්තිත්වා ගාභාපෙතබ්බො. චුත්තඤ්ඤෙන සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ (චූළව. 317) “අථ බො භික්ඛුනං එතදහොසි ‘කෙන නු බො සෙනාසනං ගාහෙතබ්බ’ න්ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොවෙසුං – ‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පඤ්චහඬ්ගෙහි සමන්තාගතං භික්ඛුං සෙනාසනග්ගාභාපකං සම්මන්තිතු’ න්ති” ආදි.

ඉමස්මිං යානෙ “සෙනාසනග්ගාහො නාම වස්සකාලවසෙන
සෙනාසනග්ගාහො, උතුකාලවසෙන සෙනාසනග්ගාහො, ධුවවාසවසෙන
සෙනාසනග්ගාහොති තිවිධො හොති. තෙසු වස්සකාලවසෙන සෙනාසනග්ගාහො
පුරිමවස්සවසෙන සෙනාසනග්ගාහො, පච්ඡිමවස්සවසෙන සෙනාසනග්ගාහොති
දුට්ඨො. උතුකාලවසෙන සෙනාසනග්ගාහොපි අන්තරාමුත්තකවසෙන
සෙනාසනග්ගාහො, තඨ්ඛණපටිසල්ලානවසෙන සෙනාසනග්ගාහොති දුට්ඨො”ති
ආචරියා වදන්ති, එතං පාළියා ව අට්ඨකථාය ව අසමෙන්තං විය දිස්සති. පාළියඤ්ඨි
(චූළව. 318) “අථ ඛො භික්ඛූනං එතදහොසි ‘කති නු ඛො සෙනාසනග්ගාහො’ති.
භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – තයොමෙ, භික්ඛවෙ, සෙනාසනග්ගාහා
පුරිමකො පච්ඡිමකො අන්තරාමුත්තකො. අපරජ්ජුගතාය ආසාළ්භියා පුරිමකො
ගාහෙතඛ්ඛො, මාසගතාය ආසාළ්භියා පච්ඡිමකො ගාහෙතඛ්ඛො, අපරජ්ජුගතාය
පචාරණාය ආයතිං වස්සාවාසත්ථාය අන්තරාමුත්තකො ගාහෙතඛ්ඛො. ඉමෙ ඛො,
භික්ඛවෙ, තයො සෙනාසනග්ගාහා”ති එවං ආගතො, අට්ඨකථායමිපි (චූළව. අට්ඨ.
318) “තීසු සෙනාසනග්ගාහෙසු පුරිමකො ව පච්ඡිමකො වාති ඉමෙ ද්වෙ ගාහා
ථාවරා. අන්තරාමුත්තකෙ අයං විනිවිජයො...පෙ.... අයං තාව අන්තොවස්සෙ
වස්සුපනායිකාදිවසෙන පාළියං ආගතසෙනාසනග්ගාහකථා, අයං පන
සෙනාසනග්ගාහො නාම දුට්ඨො හොති උතුකාලෙ ව වස්සාවාසෙ ථා”ති එවං
ආගතො, තස්මා සඬ්ඝෙන සම්මතසෙනාසනග්ගාහාපකෙන විචාරෙතඛ්ඛො.

සෙනාසනග්ගාහො නාම උතුකාලෙ සෙනාසනග්ගාහො, වස්සාවාසෙ
සෙනාසනග්ගාහොති දුට්ඨො. තත්ථ උතුකාලො නාම හෙමත්තඋතුගිම්භඋතුවසෙන
අට්ඨ මාසා, තස්මිං කාලෙ භික්ඛු අනියතාවාසා හොන්ති, තස්මා යෙ යදා
ආගච්ඡන්ති, තෙසං තදා භික්ඛු උට්ඨාපෙත්වා සෙනාසනං දාතඛ්ඛං, අකාලො නාම
නත්ථී. අයං උතුකාලෙ සෙනාසනග්ගාහො නාම. වස්සාවාසෙ සෙනාසනග්ගාහො
පන “පුරිමකො පච්ඡිමකො අන්තරාමුත්තකො”ති පාළියං ආගතනයෙන තිවිධො
හොති. අන්තරාමුත්තකොපි හි ආයතිං වස්සාවාසත්ථාය ගාහිතත්තා වස්සාවාසෙ
සෙනාසනග්ගාහමෙව පවිසති, න උතුකාලෙ සෙනාසනග්ගාහො. චූත්තඤ්ඨි භගවතා
“අපරජ්ජුගතාය පචාරණාය ආයතිං වස්සාවාසත්ථාය අන්තරාමුත්තකො
ගාහෙතඛ්ඛො”ති. තඨ්ඛණපටිසල්ලානවසෙන සෙනාසනග්ගාහොති ව නෙව
පාළියං න අට්ඨකථායං විසුං ආගතො, උතුකාලෙ සෙනාසනග්ගාහොයෙව
තදඬිගසෙනාසනග්ගාහොතිපි තඨ්ඛණපටිසල්ලානවසෙන සෙනාසනග්ගාහොතිපි
වදන්ති, තස්මා උතුකාලවසෙන සෙනාසනග්ගාහොපි “අන්තරාමුත්තකවසෙන
සෙනාසනග්ගාහො තඨ්ඛණපටිසල්ලානවසෙන සෙනාසනග්ගාහොති දුට්ඨො”ති
න වත්තඛ්ඛො.

අථාපි වදන්ති “යථාචූත්තෙසු පඤ්චස්ස සෙනාසනග්ගාහෙසු චත්තාරො
සෙනාසනග්ගාහා පඤ්චඬිගසමන්තාගතෙන සෙනාසනග්ගාහාපකසම්මුතිලද්ධෙන
භික්ඛූනා අන්තොඋපචාරසීමට්ඨෙන හුත්වා අන්තොසීමට්ඨානං භික්ඛූනං යථාවිනයං
විචාරෙතඛ්ඛො හොන්ති, තෙ පන විචාරණා යාවජ්ජකාලා ථාවරා හුත්වා න තිට්ඨන්ති,
ධුවවාසවසෙන විචාරණමෙව යාවජ්ජකාලා ථාවරං හුත්වා තිට්ඨති”ති, තමිපි තථා න

සක්කා වත්තු. කස්මා? සෙනාසනග්ගාභාපකභෙදෙ “ධූවවාසවසෙන සෙනාසනග්ගාභො”ති පාළියං අට්ඨකථායඤ්ච නත්ථී. ධූවවාසවසෙන විචාරණඤ්ච සම්මුතිලද්ධෙන සෙනාසනග්ගාභාපකෙන විචාරෙනබ්බං න භොති, අථ ඛො සමග්ගෙන සඬ්ඝෙන අපලොකනකම්මවසෙන දූවඬ්ඝසමන්තාගතස්ස භික්ඛුස්ස අනුට්ඨාපනීයං කත්වා දානමෙව, තස්මා සමග්ගො සඬ්ඝො බහුපකාරතාගුණවිසිට්ඨතාසඬ්ඛාතෙහි ද්විභි අඬ්ඟෙහි සමන්තාගතං භික්ඛුං අපලොකනකම්මවසෙන සම්මන්තිත්වා තස්ස ථාසුකං ආවාසං ධූවවාසවසෙන අනුට්ඨාපනීයං කත්වා දෙති, තං යාවජ්ජකාලා ථාවරං හුත්වා තිට්ඨතීති වත්තබ්බං.

සමග්ගො සඬ්ඝොව ධූවවාසවසෙන දෙති, න සෙනාසනග්ගාභාපකොති අයමත්ථො කථං ඤාතබ්බොති වෙ? “සඬ්ඝො පන භණ්ඩාගාරිකස්ස වා ධම්මකථිකවිනයධරාදීනං වා ගණවාචකආචරියස්ස වා බහුපකාරතං ගුණවිසිට්ඨතඤ්ච සල්ලක්ඛෙත්තො ධූවවාසත්ථාය විහාරං සම්මන්තිත්වා දෙති”ති (පාවි. අට්ඨ. 120; කඬ්ඛා. අට්ඨ. අනුපබ්ජ්ජික්ඛාපදවණ්ණනා) “සඬ්ඝො පන බහුස්සුතස්ස උද්දෙසපරිපුච්ඡාදීහි බහුපකාරස්ස භාරනිත්ථාරකස්ස ථාසුකං ආවාසං අනුට්ඨාපනීයං කත්වා දෙති”ති ව “සඬ්ඝො පන භණ්ඩාගාරිකස්ස වා ධම්මකථිකවිනයධරගණවාචකාචරියානං වා බහුපකාරතං ගුණවිසිට්ඨතඤ්ච සල්ලක්ඛෙත්වා ධූවවාසත්ථාය විහාරං සල්ලක්ඛෙත්වා සම්මන්තිත්වා දෙති”ති ව “බහුස්සුතස්ස සඬ්ඝභාරනිත්ථාරකස්ස භික්ඛුනො අනුට්ඨාපනීයසෙනාසනම්පි”ති (පරි. අට්ඨ. 495-496) ව “අපලොකනකම්මං නාම සීමට්ඨකං සඬ්ඝං සොධෙත්වා ඡන්දාරහානං ඡන්දං ආහරිත්වා සමග්ගස්ස සඬ්ඝස්ස අනුමතියා තික්ඛත්තුං සාවෙත්වා කත්තබ්බං කම්ම”න්ති ව අට්ඨකථාසු (පරි. අට්ඨ. 482) වචනතො සාධුකං නිස්සංසයෙන ඤාතබ්බොති.

කථං පන අපලොකනකම්මෙන දාතබ්බභාවො විඤ්ඤායතීති? “බහුස්සුතස්ස සඬ්ඝභාරනිත්ථාරකස්ස භික්ඛුනො අනුට්ඨාපනීයසෙනාසනම්පි සඬ්ඝකිච්චං කරොන්තානං කජ්ජියකාරකාදීනං භත්තවෙනනම්පි අපලොකනකම්මෙන දාතුං වට්ටතී”ති පරිවාරට්ඨකථායං (පරි. අට්ඨ. 495-496) කම්මවග්ගෙ ආගතත්තා විඤ්ඤායති. කථං පන දූවඬ්ඝසමන්තාගතස්ස භික්ඛුනොයෙව දාතබ්බභාවො විඤ්ඤායතීති? “බහුපකාරතන්ති භණ්ඩාගාරිකතාදිබහුඋපකාරභාවං. න කෙවලං ඉදමෙවාති ආහ ‘ගුණවිසිට්ඨතඤ්චා’තිආදි. තෙන බහුපකාරත්තෙපි ගුණවිසිට්ඨත්තාභාවෙ, ගුණවිසිට්ඨත්තෙපි බහුපකාරත්තාභාවෙ දාතුං න වට්ටතීති දස්සෙතී”ති විනයත්ථමඤ්ජුසායං (කඬ්ඛා. අට්ඨ. ටී. අනුපබ්ජ්ජික්ඛාපදවණ්ණනා) චුත්තත්තා විඤ්ඤායති.

කස්මා පන සෙනාසනග්ගාභාපකෙන විචාරෙනබ්බො සෙනාසනග්ගාභො යාවජ්ජකාලා න තිට්ඨතීති? පඤ්චඬ්ඝසමන්තාගතස්ස සෙනාසනග්ගාභාපකස්ස භික්ඛුනො දුල්ලභත්තා, නානාදෙසවාසිනං නානාචරියකුලසම්භවානං භික්ඛුනං එකසම්භොගපරිභොගස්ස දුක්කරත්තා ව ඉමෙහි ද්විභි කාරණෙහි න තිට්ඨති. චුත්තඤ්ඤෙතං භගවතා “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පඤ්චඬ්ඝෙහි සමන්තාගතං

හික්බිලි සෙනාසනග්ගාභාපකං සම්මන්ත්තිතුං, යො න ඡන්දාගතිං ගච්ඡෙය්‍යා, න දොසාගතිං ගච්ඡෙය්‍යා, න මොහාගතිං ගච්ඡෙය්‍යා, න භයාගතිං ගච්ඡෙය්‍යා, ගහිතාගහිතඤ්ච ජානෙය්‍යා”ති (වුළුව. 317). අට්ඨකථායම්පි (පාවි. අට්ඨ. 122) “එවරුපෙන හි සභාගපුග්ගලෙන එකවිහාරෙ වා එකපරිවෙණෙ වා වසන්තෙන අත්ථො නත්ථි”ති වුත්තං. කස්මා පන ධුවවාසත්ථාය දානවිචාරො යාවජ්ජකාලා තිට්ඨතීති? පඤ්චඩ්ගසමන්තාගතාභාවෙපි සීමට්ඨකස්ස සමග්ගස්ස සඩ්දස්ස අනුමතියා කත්තබ්බත්තා. වුත්තඤ්ඤි “අපලොකනකම්මං නාම සීමට්ඨකං සඩ්දස්සං සොධෙත්වා ඡන්දාරහානං ඡන්දං ආහරිත්වා සමග්ගස්ස සඩ්දස්ස අනුමතියා තික්ඛත්තුං සාවෙත්වා කත්තබ්බං කම්ම”න්ති (පරි. අට්ඨ. 482).

උතුකාලෙ සඩ්දසිකසෙනාසනෙ වසන්තෙන ආගතො හික්බු න පට්ඨාගෙනබ්බො අඤ්ඤත්‍ර අනුට්ඨාපනියා. වුත්තඤ්ඤි භගවතා “අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, වස්සානං තෙමාසං පට්ඨාහිතුං, උතුකාලං පන න පට්ඨාහිතු”න්ති (වුළුව. 318). “අඤ්ඤත්‍ර අනුට්ඨාපනියා”ති වුත්තං, කතමෙ අනුට්ඨාපනියාති? වත්තාරො අනුට්ඨාපනියා වුඩ්ඪිතරො, භණ්ඩාගාරිකො, ගිලානො, සඩ්දසෙනො ලද්ධසෙනාසනො ව. තත්ථ වුඩ්ඪිතරො හික්බු තස්මිං විහාරෙ අත්තොසීමට්ඨකහික්බුසු අත්තනා වුඩ්ඪිතරස්ස අඤ්ඤස්ස අභාවා යථාවුඩ්ඪිං කෙනචි අනුට්ඨාපනියො. භණ්ඩාගාරිකො සඩ්දසෙන සම්මන්ත්තිත්වා භණ්ඩාගාරස්ස දින්නතාය සඩ්දස්ස භණ්ඩං රක්ඛන්තො ගොපෙන්නො වසති, තස්මා සො භණ්ඩාගාරිකො කෙනචි අනුට්ඨාපනියො. ගිලානො ගෙලඤ්ඤාහිභූතො අත්තනො ලද්ධසෙනාසනෙ වසන්තො කෙනචි අනුට්ඨාපනියො. සඩ්දසෙනො ලද්ධසෙනාසනො සමග්ගෙන සඩ්දසෙන දින්නසෙනාසනත්තා කෙනචි අනුට්ඨාපනියො. වුත්තඤ්ඤි අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 343) “වත්තාරො හි න වුට්ඨාපෙනබ්බො වුඩ්ඪිතරො, භණ්ඩාගාරිකො, ගිලානො, සඩ්දසෙනො ලද්ධසෙනාසනොති. තත්ථ වුඩ්ඪිතරො අත්තනො වුඩ්ඪිතාය නවකතරෙන න වුට්ඨාපෙනබ්බො, භණ්ඩාගාරිකො සඩ්දසෙන සම්මන්ත්තිත්වා භණ්ඩාගාරස්ස දින්නතාය, ගිලානො අත්තනො ගිලානතාය, සඩ්දසො පන බහුස්සුතස්ස උද්දෙසපරිපුච්ඡාදිහි බහුපකාරස්ස භාරනිත්ථාරකස්ස ථාසුකං ආවාසං අනුට්ඨාපනියං කත්වා දෙනි, තස්මා සො උපකාරකතාය ව සඩ්දසෙනො ලද්ධතාය ව න වුට්ඨාපෙනබ්බො”ති. යපෙත්වා ඉමෙ වත්තාරො අවසෙසා වුට්ඨාපනියාව හොන්ති.

අපරස්මිං හික්බුමිහි ආගතෙ වුට්ඨාපෙත්වා සෙනාසනං දාපෙනබ්බං. වුත්තඤ්ඤි අට්ඨකථායං (වුළුව. අට්ඨ. 318) “උතුකාලෙ තාව කෙචි ආගන්තුකා හික්බු පුරෙහත්තං ආගච්ඡන්ති, කෙචි පච්ඡාහත්තං පයමයාමං වා මජ්ඣිමයාමං වා පච්ඡිමයාමං වා, යෙ යදා ආගච්ඡන්ති, තෙසං තදාව හික්බු උට්ඨාපෙත්වා සෙනාසනං දාතබ්බං, අකාලො නාම නත්ථි”ති. එතරහි පන සද්ධා පසන්නා මනුස්සා විහාරං කත්වා අජ්ජෙකච්චෙ පණ්ඩිතානං වචනං සුත්වා “සඩ්දසෙ දින්නං මහජ්ඣල”න්ති ඤත්වා වාතුද්දිසං සඩ්දසං ආරබ්භ “ඉමං විහාරං ආගතානාගතස්ස වාතුද්දිසස්ස සඩ්දස්ස දෙමා”ති වත්වා දෙන්ති, අජ්ජෙකච්චෙ අත්තනා පසන්නං හික්බු ආරබ්භ විහාරං කත්වාපි දානකාලෙ තෙන උයොජිතා හුත්වා වාතුද්දිසං සඩ්දසං ආරබ්භ වුත්තනායෙන දෙන්ති, අජ්ජෙකච්චෙ කරණකාලෙපි දානකාලෙපි අත්තනො

කුලපකභික්ඛුමෙව ආරබ්භ පරිච්චජන්ති, තථාපි දක්ඛිණොදකපාතනකාලෙ තෙන සික්ඛාපිතා යථාචුත්තපායං වච්චෙදං කරොන්ති, චිත්තෙන පන කුලපකස්සෙව දෙන්ති, න සබ්බසඤ්ඤාසාධාරණත්ථං ඉච්ඡන්ති.

ඉමෙසු තීසු දානෙසු පයමං පුබ්බකාලෙපි දානකාලෙපි සඤ්ඤා උද්දිස්ස පවත්තත්තා සබ්බසඤ්ඤාං හොති. දුතියං පුබ්බකාලෙ පුග්ගලං උද්දිස්ස පවත්තමානමිති දානකාලෙ සඤ්ඤා උද්දිස්ස පවත්තත්තා සඤ්ඤාමෙව. තතියං පන පුබ්බකාලෙපි දානකාලෙපි කුලපකපුග්ගලමෙව උද්දිස්ස පවත්තති, න සඤ්ඤා, කෙවලං භික්ඛුනා චුත්තානුසාරෙනෙව වච්චෙදං කරොන්ති. එවං සත්තෙ “කිං අයං විහාරො චිත්තවසෙන පුග්ගලිකො හොති, වච්චෙදවසෙන සඤ්ඤාකො” ති චිත්තායං එකච්චෙ එවං වදෙය්‍යං -

“මනොපුබ්බඤ්ඤා ධම්මා, මනොසෙට්ඨා මනොමයා;
මනසා චෙ පසන්තෙන, භාසති වා කරොති වා;
තතො නං සුබ්බමන්වෙති, ඡායාව අනපායිනීති. (ධ. ප. 2) -

වචනතො චිත්තවසෙන පුග්ගලිකො හොති” ති. අඤ්ඤා “යථා දායකා වදන්ති, තථා පටිපජ්ජිතබ්බන්ති (චූළව. අට්ඨ. 325) වචනතො වච්චෙදවසෙන සඤ්ඤාකො හොති” ති.

තත්‍රායං විචාරණා - ඉදං දානං පුබ්බෙ පුග්ගලස්ස පරිණතං පච්ඡා සඤ්ඤා පරිණාමිතං, තස්මා “සඤ්ඤාකො” ති චුත්තෙ නවසු අධම්මිකදානෙසු “පුග්ගලස්ස පරිණතං සඤ්ඤා පරිණාමෙති” ති (පාරා. 660) චුත්තං අට්ඨමං අධම්මිකදානං හොති, තස්ස දානස්ස පටිග්ගහාපි පරිභොගාපි අධම්මිකපටිග්ගහා අධම්මිකපරිභොගා හොන්ති. “පුග්ගලිකො” ති චුත්තෙ තීසු ධම්මිකදානෙසු “පුග්ගලස්ස දින්නං පුග්ගලස්සෙව දෙති” ති චුත්තං තතියධම්මිකදානං හොති, තස්ස පටිග්ගහාපි පරිභොගාපි ධම්මිකපටිග්ගහා ධම්මිකපරිභොගා හොන්ති, තස්මා පුග්ගලිකපක්ඛං භජති. අප්පෙකච්චෙ සුත්තන්තිකාදිගණෙ පසිදිත්වා විහාරං කාරෙත්වා ගණස්ස දෙන්ති “ඉමං විහාරං ආයස්මත්තානං දම්මී” ති. අප්පෙකච්චෙ පුග්ගලෙ පසිදිත්වා විහාරං කත්වා පුග්ගලස්ස දෙන්ති “ඉමං විහාරං ආයස්මතො දම්මී” ති. එතෙ පන ගණසන්තකපුග්ගලිකා විහාරා දානකාලතො පට්ඨාය පටිග්ගාහකසන්තකාව හොන්ති, න දායකසන්තකා. තෙසු ගණසන්තකො තාව එකච්චෙසු මතෙසු අවසෙසානං සන්තකො, තෙසු ධර්මානෙසුයෙව කස්සචි දෙන්ති, තස්ස සන්තකො. කස්සචි අදත්වා සබ්බෙසු මතෙසු සඤ්ඤාකො හොති. චුත්තඤ්ඤා අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 369) “ද්වින්නං සන්තකං හොති අවිහන්තං, එකස්මිං කාලකතෙ ඉතරො සාමී, බහුතං සන්තකෙපි එසෙව නයො. සබ්බෙසු මතෙසු සඤ්ඤාකං ව හොති” ති.

පුග්ගලිකවිහාරොපි යදි සො පටිග්ගාහකපුග්ගලො අත්තනො ජීවමානකාලෙයෙව සද්ධිවිහාරිකාදීනං දෙති, කොචි වා තස්ස විස්සාසෙන තං විහාරං

අග්ගහෙසි, තස්ස සන්තකො හොති. කස්සවි අදත්වා කාලකතෙ සඬ්ඝිකො හොති. චුත්තඤ්ඤි අට්ඨකථායං “සො ජීවමානොයෙව සබ්බං අත්තනො පරික්ඛාරං නිස්සජ්ජිත්වා කස්සවි අදාසි, කොච්චා විස්සාසං අග්ගහෙසි. යස්ස දින්නො, යෙන ච ගහිතො, තස්සෙව හොති” ති. පාළියඤ්ඤ (මහාව. 369) “භික්ඛුස්ස, භික්ඛවෙ, කාලකතෙ සඬ්ඝො සාමී පත්තවීවරෙ, අපිච ගිලානුපට්ඨාකා ඛුප්පකාරා. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සඬ්ඝෙන තිව්වරඤ්ඤ පත්තඤ්ඤ ගිලානුපට්ඨාකානං දාතුං, යං තත්ථ ලහුභණ්ඩං ලහුපරික්ඛාරං, තං සම්මුඛිභූතෙන සඬ්ඝෙන භාජෙතුං, යං තත්ථ ගරුභණ්ඩං ගරුපරික්ඛාරං, තං ආගතානාගතස්ස වාතුද්දිසස්ස සඬ්ඝස්ස අවිස්සජ්ජියං අවෙහඬ්ගික” ති (මහාව. 369) චුත්තං, තස්මා ඉමිනා නයෙන විනිච්ඡයො කාතබ්බො.

සඬ්ඝිකෙ පන පාළියං ආගතානං “පුරිමකො පච්ඡිමකො අත්තරාමුත්තකො චා” ති (චූළව. 318) චුත්තානං තිණ්ණං සෙනාසනග්ගාභානඤ්ඤ අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 318) ආගතානං “උතුකාලෙ ච වස්සාවාසෙ චා” ති චුත්තානං ද්විත්තං සෙනාසනග්ගාභානඤ්ඤ එතරහි අසම්පජ්ජනතො අනුට්ඨාපනීයපාළියං ආගතස්ස අත්තනො සභාවෙන අනුට්ඨාපනීයස්ස ධූවවාසත්ථාය සඬ්ඝෙන දින්නතාය අනුට්ඨාපනීයස්ස වසෙනෙව විනිච්ඡයො හොති. වුඬ්ඪතරගිලානා හි අත්තනො සභාවෙන අනුට්ඨාපනීයා හොත්ති. චුත්තඤ්ඤෙන අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 343) “වුඬ්ඪතරො අත්තනො වුඬ්ඪතාය නවකතරෙන න වුට්ඨාපෙතබ්බො, ගිලානො අත්තනො ගිලානතායා” ති. භණ්ඩාගාරිකධම්මකථිකාදයො ධූවවාසත්ථාය සඬ්ඝෙන දින්නතාය අනුට්ඨාපනීයා හොත්ති. චුත්තඤ්ඤි “සඬ්ඝො පන භණ්ඩාගාරිකස්ස චා ධම්මකථිකවිනයධරාදිනං චා...පෙ.... ධූවවාසත්ථාය විහාරං සම්මන්ත්තිත්වා දෙති, තස්මා යස්ස සඬ්ඝෙන දින්නො, සොපි අනුට්ඨාපනීයො” ති (පාවි. අට්ඨ. 120; කඬ්ඛා. අට්ඨ. අනුපබ්ඡජ්ජික්ඛාපදවණ්ණනා). සො එවං වෙදිතබ්බො – එතරහි සඬ්ඝිකවිහාරෙසු සඬ්ඝත්ථෙරෙසු යථාකම්මඬ්ඛගතෙසු තස්මිං විහාරෙ යො භික්ඛු වුඬ්ඪතරො, සොපි “අයං විහාරො මයා වසිතබ්බො” ති වදති. යො තත්ථ ඛ්‍යත්තො පට්ඨලො, සොපි තථෙව වදති. යෙන සො විහාරො කාරිතො, සොපි “මයා පසිදිතපුග්ගලො ආරොපෙතබ්බො” ති වදති. සඬ්ඝොපි “මයමෙව ඉස්සරා, තස්මා අම්මහෙහි ඉච්ඡිතපුග්ගලො ආරොපෙතබ්බො” ති වදති. එවංද්විධා චා තිධා චා චතුධා චා භින්නෙසු මහන්තං අධිකරණං හොති.

තෙසු වුඬ්ඪතරො “න ත්වෙවාහං, භික්ඛවෙ, කෙනච්චි පරියායෙන වුඬ්ඪතරස්ස ආසනං පට්ඨාහිතබ්බන්ති වදාමි, යො පට්ඨාහෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කට්ඨස්සා” ති පාළිපාඨඤ්ඤ (මහාව. 473; චූළව. 316), “වුඬ්ඪතරො අත්තනො වුඬ්ඪතාය නවකතරෙන න වුට්ඨාපෙතබ්බො” ති අට්ඨකථාවචනඤ්ඤ (පාවි. අට්ඨ. 119 ආදයො; කඬ්ඛා. අට්ඨ. අනුපබ්ඡජ්ජික්ඛාපදවණ්ණනා) ගහෙත්වා “අහමෙව එත්ථ වුඬ්ඪතරො, මයා වුඬ්ඪතරො අඤ්ඤො නත්ථී, තස්මා අහමෙව ඉමස්මිං විහාරෙ වසිතුමනුච්ඡවිකො” ති සඤ්ඤී හොති. ඛ්‍යත්තොපි “ඛුස්සුතස්ස සඬ්ඝභාරනිත්ථාරකස්ස භික්ඛුනො අනුට්ඨාපනීයසෙනාසනමිපි” ති පරිවාරට්ඨකථාවචනඤ්ඤ (පරි. අට්ඨ. 495-496), “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ,

බ්‍යක්තන භික්ඛුනා පටිබලෙන දසවස්සෙන වා අතිරෙකදසවස්සෙන වා උපසම්පාදෙනුං, නිස්සයං දාතු”න්තිආදිපාළිවචනඤ්ච (මහාව. 76, 82) ගහෙත්වා “අහමෙව එත්ථ බ්‍යක්තො පටිබලො, න මයා අඤ්ඤො බ්‍යක්තතරො අත්ථී, තස්මා අහමෙව ඉමස්ස විහාරස්ස අනුච්ඡවිකො”ති සඤ්ඤී. විහාරකාරකොපි “යෙන විහාරො කාරිතො, සො විහාරසාමිකොති විනයපාඨො (පාවි. අට්ඨ. 116) අත්ථී, මයා ච බහුං ධනං වජ්ඣත්වා අයං විහාරො කාරිතො, තස්මා මයා පසන්නපුග්ගලො ආරොපෙතබ්බො, න අඤ්ඤො”ති සඤ්ඤී. සඬ්ඝොපි “සඬ්ඝිකො නාම විහාරො සඬ්ඝස්ස දින්නො හොති පරිච්චත්තො”තිආදිපාළිවචනඤ්ච (පාවි. 116, 121, 126, 131), අන්තමසො චතුරඬ්ගුලපාදකං ගාමදාරකෙහි පංස්වාගාරකෙසු කිළින්තෙහි කතම්පි සඬ්ඝස්ස දින්නකාලතො පට්ඨාය ගරුහණ්ඩං හොති”තිආදිඅට්ඨකථාවචනඤ්ච (වුළුව. අට්ඨ. 321) ගහෙත්වා “අයං විහාරො සඬ්ඝිකො සඬ්ඝසන්නකො, තස්මා අම්හෙහි අභිරුචිතපුග්ගලොව ආරොපෙතබ්බො, න අඤ්ඤො”ති සඤ්ඤී.

තත්ථ වුඬ්ඪිකරස්ස වචනෙපි “න ත්වෙවාහං, භික්ඛවෙ”ත්‍යාදිවචනං (වුළුව. 316) තෙසු තෙසු ආසනසාලාදීසු අග්ගාසනස්ස වුඬ්ඪිකරාරහත්තා හත්තං භුඤ්ජිත්වා නිසින්නොපි භික්ඛු වුඬ්ඪිකරෙ ආගතෙ වුට්ඨාය ආසනං දාතබ්බං සන්ධාය භගවතා චුත්තං, න ධුවවාසං සන්ධාය. “වුඬ්ඪිකරො අත්තතො වුඬ්ඪිකාය”ත්‍යාදිවචනඤ්ච (පාවි. අට්ඨ. 120; කඬ්ඛා. අට්ඨ. අනුපබ්ඡජ්ජික්ඛාපදවණ්ණනා) යථාවුඬ්ඪිං සෙනාසනෙ දීයමානෙ වුඬ්ඪිකරෙ ආගතෙ නවකතරො වුට්ඨාපෙතබ්බො, වුට්ඨාපෙත්වා වුඬ්ඪිකරස්ස සෙනාසනං දාතබ්බං, වුඬ්ඪිකරො පන නවකතරෙන න වුට්ඨාපෙතබ්බො. කස්මා? “අත්තතො වුඬ්ඪිකරතායා”ති උතුකාලෙ යථාවුඬ්ඪිං සෙනාසනදානං සන්ධාය චුත්තං, න ධුවවාසත්ථාය දානං සන්ධාය, තස්මා ඉදම්පි වචනං උපපරික්ඛිතබ්බං, න සීසං අනුජානිතබ්බං.

බ්‍යක්තවචනෙපි “බහුස්සුතස්ස සඬ්ඝභාරනිත්ථාරකස්ස”ත්‍යාදිවචනඤ්ච (පරි. අට්ඨ. 445-496) න බහුස්සුතමත්තෙන සඬ්ඝිකවිහාරස්ස ඉස්සරභාවං සන්ධාය චුත්තං, අථ බො තස්ස භික්ඛුස්ස බහුපකාරතං ගුණවිසිට්ඨතඤ්ච සල්ලක්ඛෙත්වා සඬ්ඝෙන ථාසුකං ආවාසං අනුට්ඨාපනීයං කත්වා දින්නෙ සො භික්ඛු කෙනචි තම්භා විහාරා අනුට්ඨාපනීයො හොති, ඉමමත්ථං සන්ධාය චුත්තං. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ”ත්‍යාදිවචනඤ්ච (මහාව. 82) නිස්සයාවරියානං ලක්ඛණං පකාසෙනුං භගවතා චුත්තං, න සඬ්ඝිකවිහාරස්ස ඉස්සරත්තං, තස්මා ඉදම්පි වචනං උපපරික්ඛිතබ්බං, න සීසං අනුජානිතබ්බං.

දායකවචනං පන නානුජානිතබ්බං පටිබාහිතබ්බං. කස්මා? “යෙන විහාරො කාරිතො”ත්‍යාදිපාඨස්ස අමුඛ්‍යවොභාරත්තා. යථා හි පුපුඡ්ජනකාලෙ රූපාදීසු සඤ්ජනස්ස භූතපුබ්බත්තා භූතපුබ්බගතියා අරහාපි “සත්තො”ති, එවං දානකාලතො පුබ්බෙ තස්ස විහාරස්ස සාමිභූතපුබ්බත්තා දායකො “විහාරසාමිකො”ති වුවචති, න ඉස්සරත්තා. න හි සකලෙ විනයපිටකෙ අට්ඨකථාටිකාසු ච “විස්සජ්ජෙත්වා දින්නස්ස විහාරස්ස දායකො ඉස්සරො”ති වා “දායකෙන විවාරෙතබ්බො”ති වා

“දායකසන්නකවිහාරො” ති වා පාඨො අත්ථි, “සඬ්ඨිකො, ගණසන්නකො, පුග්ගලිකො” ඉච්චෙව අත්ථි, තස්මා තස්ස වචනං නානුජානිතබ්බං.

සඬ්ඨිස්ස වචනෙපි “සඬ්ඨිකො නාම විහාරො” ත්‍යාදිවචනං (පාච්. 116, 121, 126, 131) සඬ්ඨිසන්නකභාවං සඬ්ඨෙත විවාරතබ්බභාවං දීපෙති, සඬ්ඨෙසා පන විවාරන්තො පඤ්චඩ්ගසමන්තාගතං භික්ඛුං සෙනාසනග්ගාභාපකං සම්මන්තිත්වා තෙන යථාචුඩ්ඪං විවාරතබ්බො වා හොති, සමග්ගෙන සඬ්ඨෙත දුච්චගසමන්තාගතස්ස භික්ඛුනො අපලොකනකම්මෙන ධුවවාසත්ථාය දාතබ්බො වා. තෙසු පඤ්චඩ්ගසමන්තාගතස්ස භික්ඛුනො දුල්ලභත්තා සෙනාසනග්ගාභාපකසම්මුතියා අභාවෙ සති දුච්චගසමන්තාගතො භික්ඛු පරියෙසිතබ්බො. එවං පන අපරියෙසිත්වා භණ්ඩාගාරිකතාදිබහලාපකාරතායුත්තස්ස බහුස්සුතතාදිගුණවිසිට්ඨතාවිරහස්ස භික්ඛුනො ආමිසගරුකතාදිවෙසන සඬ්ඨෙත විහාරො දාතබ්බො න හොති, තස්මා සඬ්ඨිවචනම්පි උපපරික්ඛිතබ්බං, න තාව අනුජානිතබ්බං.

අථ තිණ්ඨි වචනානි සංසන්දෙතබ්බානි. තත්ථ සඬ්ඨිස්ස ඉස්සරත්තා සඬ්ඨෙසා පුච්ඡිතබ්බො “කො පුග්ගලො තුම්හෙහි අභිරුචිතො” ති, පුච්ඡිත්වා “එසො” ති චුත්තෙ “කස්මා අභිරුචිතො” ති පුච්ඡිත්වා “එසො පුග්ගලො අම්හෙ විවරාදිපච්චයෙහි අනුග්ගහෙනා, අම්භාකං ඤාතිසාලොභිතො, උපජ්ඣායො, ආවරියො, සද්ධිවිහාරිකො, අන්තෙවාසිකො, සමානුපජ්ඣායකො, සමානාවරියකො, පියසභායො, ලාභී, යසස්සී, තස්මා අම්හෙහි අභිරුචිතො” ති චුත්තෙ “න එත්තාවතා ධුවවාසත්ථාය විහාරො දාතබ්බො” ති පටික්ඛිපිතබ්බො. අථ “එසො පුග්ගලො සබ්බෙහි අම්හෙහි චුඩ්ඪතරො අග්ගාසනං අග්ගොදකං අග්ගපිණ්ඩං අරහති, ධුවවාසත්ථාය විහාරො පන තස්ස දාතබ්බොති අට්ඨකථාවරියෙහි න චුත්තො” ති වත්වා පටික්ඛිපිතබ්බො. අථ “ධම්මකථිකො, විනයධරො, ගණවාචකආවරියො” ති චුත්තෙ “එසො ධුවවාසත්ථාය දින්තවිහාරස්ස අනුච්ඡවිකො, එතස්ස දාතබ්බො” ති අනුමොදිතබ්බො. කථං විඤ්ඤායතීති වෙ? “සඬ්ඨෙසා පන භණ්ඩාගාරිකස්ස වා ධම්මකථිකවිනයධරාදීනං වා ගණවාචකආවරියස්ස වා බහුපකාරතං ගුණවිසිට්ඨතඤ්ච සල්ලක්ඛෙන්තො ධුවවාසත්ථාය විහාරං සම්මන්තිත්වා දෙති” ති වචනතො විඤ්ඤායති (පාච්. අට්ඨ. 129; කඬ්ඛා. අට්ඨ. අනුපබ්ජ්ජසික්ඛාපදවණ්ණනා).

ඉධ පන සාධකපාඨෙ “භණ්ඩාගාරිකස්ස වා” ති විජ්ජමානෙ කස්මා සාධාවචනෙ භණ්ඩාගාරිකො න චුත්තොති? එතරහි භණ්ඩාගාරස්ස අභාවා. යදි කෙසුචි විහාරෙසු භණ්ඩාගාරං සම්මන්තෙය්‍ය, සො භණ්ඩාගාරවිහාරෙ නිසින්නො සඬ්ඨිස්ස පත්තචීවරරක්ඛණාදිකං උපකාරං කරෙය්‍ය, තස්ස බහුපකාරතං සල්ලක්ඛෙන්තො සඬ්ඨෙසා භණ්ඩාගාරිකස්ස ඵාසුකං ආවාසං එතරහිපි ධුවවාසත්ථාය දදෙය්‍ය, සො තස්ස විසුං ධුවවාසවිහාරොති. එත්ථ සාධකපාඨෙ “ධම්මකථිකවිනයධරාදීනං වා” තිආදිසද්දෙන බහුස්සුතො ආගතාගමො ධම්මධරො විනයධරො මාතිකාධරො පණ්ඩිතො ඛ්‍යත්තො මෙධාවී ලජ්ජී කුක්කුච්චකො

සික්ඛාකාමොති චුත්තගුණවන්තෙ සඬගණ්භාති. අථාපි “එසො පුග්ගලො බහුස්සුතො උද්දෙසපරිපුච්ඡාදීහි භික්ඛුනං බහුපකාරො සඬසභාරනිත්ථාරකො” ති වදති, “සාධු එසොපි එසුකාවාසස්ස අරහො, අනුට්ඨාපනීයං කත්වා ධුවවාසත්ථාය විහාරො එතස්සපි දාතබ්බො” ති වත්වා අනුමොදිතබ්බො. කථං විඤ්ඤායතීති වෙ? “සඬසො පන බහුස්සුතස්ස උද්දෙසපරිපුච්ඡාදීහි බහුපකාරස්ස භාරනිත්ථාරකස්ස එසුකං ආවාසං අනුට්ඨාපනීයං කත්වා දෙති” ති (මහාව. අට්ඨ. 343) වචනතො විඤ්ඤායති.

අථාපි “අයං පුග්ගලො ධම්මකථිකො විනයධරො ගණවාචකාවරියො සඬසස්ස බහුපකාරො විසිට්ඨගුණයුත්තො” ති වදති, “සාධු එතස්සපි පුග්ගලස්ස ධුවවාසත්ථාය විහාරං සල්ලක්ඛෙන්වා සම්මන්තිත්වා දාතබ්බො” ති වත්වා අනුමොදිතබ්බො. කථං විඤ්ඤායතීති වෙ? “සඬසො පන භණ්ඩාගාරිකස්ස වා ධම්මකථිකවිනයධරාදීනං වා ගණවාචකාවරියස්ස වා බහුපකාරනං ගුණවිසිට්ඨතඤ්ච සල්ලක්ඛෙන්වා ධුවවාසත්ථාය විහාරං සම්මන්තිත්වා දෙති” ති (පාච්. අට්ඨ. 120; කඬ්ඛා. අට්ඨ. අනුපබ්ඡස්සික්ඛාපදවණ්ණනා) වචනතො විඤ්ඤායති.

අථාපි “එසො පුග්ගලො බහුස්සුතො සඬසභාරනිත්ථාරකො” ති වදති, “සාධු එතස්සපි අනුට්ඨාපනීයං කත්වා දාතබ්බො” ති වත්වා අනුමොදිතබ්බො. කථං විඤ්ඤායතීති වෙ? “බහුස්සුතස්ස සඬසභාරනිත්ථාරකස්ස භික්ඛුනො අනුට්ඨාපනීයසෙනාසනම්පි” ති පරිවාරට්ඨකථායං (පරි. අට්ඨ. 495-496) චුත්තත්තා විඤ්ඤායති. තතො “එවං දුච්චගසම්පන්නො පුග්ගලො අන්තොසිමට්ඨො වා බහිසිමට්ඨො වා” ති පුච්ඡිත්වා “අන්තොසිමට්ඨො” ති චුත්තෙ “සාධු සුට්ඨු තස්ස දාතබ්බො” ති සම්පට්ච්ඡිතබ්බං. “බහිසිමට්ඨො” ති චුත්තෙ “න දාතබ්බො” ති පටික්ඛිපිතබ්බං. කස්මාති වෙ? “න, භික්ඛවෙ, නිස්සීමෙ ධීතස්ස සෙනාසනං ගාහෙතබ්බං, යො ගාහෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්ඛට්ඨසා” ති (චූළව. 318) වචනතොති.

අථ “දුච්චගසමන්නාගතො අන්තොසිමට්ඨො අසති එකඬගසමන්නාගතො අන්තොසිමට්ඨො අත්ථි” ති පුච්ඡිත්වා “අත්ථි” ති චුත්තෙ “සාධු සුට්ඨු එතස්ස දාතබ්බො” ති සම්පට්ච්ඡිතබ්බං. කථං විඤ්ඤායතීති වෙ? “බහුපකාරනං ගුණවිසිට්ඨතඤ්ච සල්ලක්ඛෙන්තොති භණ්ඩාගාරිකස්ස බහුපකාරනං ධම්මකථිකාදීනං ගුණවිසිට්ඨතඤ්ච සල්ලක්ඛෙන්තො” ති සාරත්ථදීපනීයං (සාරත්ථ. ටී. පාචිත්තිය 3.119-121) එකෙකඬගවසෙන ආගතත්තා විඤ්ඤායති. “අන්තොසිමට්ඨො එකඬගසමන්නාගතොපි නත්ථි, බහිසිමට්ඨොව අත්ථි” ති චුත්තෙ “ආගන්ත්වා අන්තොසීමෙ ධීතස්ස දාතබ්බො” ති වත්තබ්බො. කස්මාති වෙ? “අසම්පන්නානම්පි උපවාරසීමං පට්ටියානං අන්තෙවාසිකාදීසු ගණ්භන්තෙසු දාතබ්බමෙවා” ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 379) වචනතො විඤ්ඤායති.

සචෙ පන එකඬගයුත්තභාවෙන වා දුච්චගයුත්තභාවෙන වා සමානා ද්වෙ තයො භික්ඛු අන්තොසීමායං විජ්ජමානා භවෙය්‍යුං, කස්ස දාතබ්බොති? වඩ්ඞතරස්සාති. කථං විඤ්ඤායතීති වෙ? “න ව, භික්ඛවෙ, සඬසිකං යථාචුඬ්ඞං පට්ටිභිතබ්බං, යො

පටිබාහෙය්‍යා, ආපත්ති දුක්කටස්සා’ති (වුළුව. 311) වචනතොති. සචෙ පන අන්තොසිමායං එකභිගයුත්තො වා දුවභිගයුත්තො වා භික්ඛු නත්ථි, සබ්බෙව ආවාසිකා බාලා අබ්‍යත්තා, එවං සති කස්ස දාතබ්බොති? යො තං විහාරං ආගච්ඡති ආගන්තුකො භික්ඛු, සො චෙ ලජ්ජී හොති පෙසලො බහුස්සුතො සික්ඛාකාමො, සො තෙහි ආවාසිකෙහි භික්ඛුහි අඤ්ඤත්ථ අගමනත්ථං සභිගහං කත්වා සො ආවාසො දාතබ්බො.

අයමත්ථො කථං ජානිතබ්බොති චෙ? “ඉධ පන, භික්ඛවෙ, අඤ්ඤතරස්මිං ආවාසෙ සම්බහුලා භික්ඛු විහරන්ති බාලා අබ්‍යත්තා, තෙ න ජානන්ති උපොසථං වා උපොසථකම්මං වා පාතිමොක්ඛං වා පාතිමොක්ඛද්දෙසං වා. තත්ථ අඤ්ඤො භික්ඛු ආගච්ඡති බහුස්සුතො ආගතාගමො ධම්මධරො විනයධරො මාතිකාධරො පණ්ඩිතො බ්‍යත්තො මෙධාවී ලජ්ජී කුක්කුච්චකො සික්ඛාකාමො, තෙහි, භික්ඛවෙ, භික්ඛුහි සො භික්ඛු සභිගහෙනබ්බො අනුග්ගහෙනබ්බො උපලාපෙනබ්බො උපට්ඨාපෙනබ්බො චුණ්ණො මත්තිකාය දන්තකට්ඨෙන මුබොදකෙන. නො චෙ සභිගණ්හෙය්‍යං අනුග්ගණ්හෙය්‍යං උපලාපෙය්‍යං උපට්ඨාපෙය්‍යං චුණ්ණො මත්තිකාය දන්තකට්ඨෙන මුබොදකෙන, ආපත්ති දුක්කටස්සා’ති (මහාව. 163) සම්මාසම්බුද්ධෙන පඤ්ඤත්තත්තා, අට්ඨකථායඤ්ච (මහාව. අට්ඨ. 163) “සභිගහෙනබ්බොති ‘සාධු, හන්තෙ, ආගතත්ථ, ඉධ භික්ඛා සුලභා සුපබ්‍යඤ්ජනං අත්ථි, වසථ අනුක්කණ්ඨමානා’ති එවං පියවචනෙන සභිගහෙනබ්බො, පුනප්පුනං තථාකරණවසෙන අනුග්ගහෙනබ්බො, ‘ආම වසිස්සාමි’ති පටිවචනදාපනෙන උපලාපෙනබ්බො. අථ වා චතුහි පටිවයෙහි සභිගහෙනබ්බො චෙව අනුග්ගහෙනබ්බො ච, පියවචනෙන උපලාපෙනබ්බො, කණ්ණසුඛං ආලපිතබ්බොති අත්ථො, චුණ්ණාදීහි උපට්ඨාපෙනබ්බො. ආපත්ති දුක්කටස්සාති සචෙ සකලොපි සභිසො න කරොති, සබ්බෙසං දුක්කටං. ඉධ නෙව ථෙරා, න දහරා මුච්චන්ති, සබ්බෙහි වාරෙන උපට්ඨාතබ්බො, අත්තනො වාරෙ අනුපට්ඨහන්තස්ස ආපත්ති. තෙන පන මහාථෙරානං පරිවෙණසම්මජ්ජනදන්තකට්ඨදානාදීනි න සාදිතබ්බාති. එවම්පි සති මහාථෙරෙහි සායංපාතං උපට්ඨානං ආගන්තබ්බං. තෙන පන තෙසං ආගමනං ඤත්වා පයමතරං මහාථෙරානං උපට්ඨානං ගන්තබ්බං. සවස්ස සද්ධිංවරා භික්ඛු උපට්ඨාකා අත්ථි, ‘මය්හං උපට්ඨාකා අත්ථි, තුම්හෙ අප්පොස්සුක්කා විහරථා’ති වත්තබ්බං. අථාපිස්ස සද්ධිං වරා නත්ථි, තස්මිංයෙව පන විහාරෙ එකො වා ද්වෙ වා වත්තසම්පන්නා වදන්ති ‘මය්හං ථෙරස්ස කත්තබ්බං කරිස්සාම, අවසෙසා ඵාසු විහරන්තු’ති, සබ්බෙසං අනාපත්ති’ති චුත්තත්තා. එවං තාදිසං බහිසිමතො අන්තොසිමමාගතං ලජ්ජීපෙසලබහුස්සුතසික්ඛාකාමභූතං භික්ඛුං අන්තොසිමාය ධුවනිවාසත්ථාය ඵාසුකං ආවාසං අනුට්ඨාපනීයං කත්වා දාතබ්බොති විඤ්ඤායති.

නනු ච “න, භික්ඛවෙ, නිස්සිමෙ ඨිතස්ස සෙනාසනං ගාහෙනබ්බං, යො ගාහෙය්‍යා, ආපත්ති දුක්කටස්සා’ති (වුළුව. 318) හගවතා චුත්තං, අථ කස්මා නිස්සිමතො ආගතස්ස ධුවවාසත්ථාය විහාරො දාතබ්බොති? චුච්චතෙ – “නිස්සිමෙ ඨිතස්සා’ති ඉදං අනාදරෙ සාම්චචනං, තස්මා නිස්සිමෙ ඨිතංයෙව සෙනාසනං න

ගාහෙනබ්බන්ති අත්ථො දට්ඨබ්බො, න නිස්සීමෙ ධීතස්ස තස්ස භික්ඛුස්ස
 අන්තොසීමං පට්ටියස්සපි සෙනාසනං න ගාහෙනබ්බන්ති අත්ථො, තස්මා පුබ්බෙ
 බහිසීමායං ධීතෙපි ඉදානි අන්තොසීමං පට්ටියකාලතො පට්ඨාය චතුපච්චයභාගො
 ලබ්හති. චුත්තඤ්ඤි අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 379) “අසුකච්ඡාරෙ කිර බහුං චීවරං
 උප්පන්නන්ති සුත්වා යොජනන්තරිකච්ඡාරතොපි භික්ඛු ආගච්ඡන්ති,
 සම්පත්තසම්පත්තානං ධීතට්ඨානතො පට්ඨාය දාතබ්බ”න්ති. අන්තොසීමට්ඨෙසු
 පාතිමොක්ඛං උද්දිසිතුං අසක්කොන්තෙසු යත්ථ පාතිමොක්ඛුද්දෙසකො අත්ථී, සො
 ආවාසො ගන්තබ්බො භොති. අන්තොවස්සෙපි පාතිමොක්ඛුද්දෙසකෙන චිනා වස්සං
 වසිතුං න ලභති. යත්ථ පාතිමොක්ඛුද්දෙසකො අත්ථී, තත්ථ ගන්ත්වා වස්සං
 වසිතබ්බං, තස්මා බහිසීමතො ආගතොපි ලජ්ජීපෙසලබ්භස්සුතසික්ඛාකාමභික්ඛු
 සඨගහෙනබ්බො භොති. චුත්තඤ්ඤෙතං භගවතා –

“ඉධ පන, භික්ඛවෙ, අඤ්ඤතරස්මිං ආවාසෙ තද්වුපොසට්ඨෙ සම්බහුලා භික්ඛු
 විහරන්ති බාලා අබ්බත්තා, තෙ න ජානන්ති උපොසථං වා උපොසථකම්මං වා
 පාතිමොක්ඛං වා පාතිමොක්ඛුද්දෙසං වා. තෙහි, භික්ඛවෙ, භික්ඛුහි එකො භික්ඛු
 සාමන්තා ආවාසා සජ්ජකං පාහෙනබ්බො ‘ගච්ඡාපුසො සංඛිත්තෙන වා විත්ථාරෙන
 වා පාතිමොක්ඛං පරියාපුණ්ත්වා ආගච්ඡා’ති. එවඤ්ඤෙතං ලභෙථ, ඉච්චෙතං කුසලං.
 නො චෙ ලභෙථ, තෙහි, භික්ඛවෙ, භික්ඛුහි සබ්බෙහෙව යත්ථ ජානන්ති උපොසථං
 වා උපොසථකම්මං වා පාතිමොක්ඛං වා පාතිමොක්ඛුද්දෙසං වා, සො ආවාසො
 ගන්තබ්බො. නො චෙ ගච්ඡෙය්‍යං, ආපත්ති දුක්ඛට්ඨස්ස. ඉධ පන, භික්ඛවෙ,
 අඤ්ඤතරස්මිං ආවාසෙ සම්බහුලා භික්ඛු වස්සං වසන්ති බාලා අබ්බත්තා, තෙ න
 ජානන්ති උපොසථං වා උපොසථකම්මං වා පාතිමොක්ඛං වා පාතිමොක්ඛුද්දෙසං
 වා. තෙහි, භික්ඛවෙ, භික්ඛුහි එකො භික්ඛු සාමන්තා ආවාසා සජ්ජකං පාහෙනබ්බො
 ‘ගච්ඡාපුසො සංඛිත්තෙන වා විත්ථාරෙන වා පාතිමොක්ඛං පරියාපුණ්ත්වා
 ආගච්ඡා’ති. එවඤ්ඤෙතං ලභෙථ, ඉච්චෙතං කුසලං. නො චෙ ලභෙථ, එකො භික්ඛු
 සත්තාහකාලිකං පාහෙනබ්බො ‘ගච්ඡාපුසො සංඛිත්තෙන වා විත්ථාරෙන වා
 පාතිමොක්ඛං පරියාපුණ්ත්වා ආගච්ඡා’ති. එවඤ්ඤෙතං ලභෙථ, ඉච්චෙතං කුසලං.
 නො චෙ ලභෙථ, න, භික්ඛවෙ, තෙහි භික්ඛුහි තස්මිං ආවාසෙ වස්සං වසිතබ්බං,
 වසෙය්‍යං චෙ, ආපත්ති දුක්ඛට්ඨස්සාති” (මහාව. 163).

එවං බහිසීමතො ආගතස්සපි සඨසස්ස උපකාරං කාතුං සක්කොන්තස්ස
 විසිට්ඨගුණුත්තස්ස දාතබ්බභාවො විඤ්ඤායති, තස්මා “අම්භාකං ගණො න
 භොති, අම්භාකං වංසො පච්චෙණි න භොති, අම්භාකං සන්දිට්ඨසම්භන්තො න
 භොති” තිආදීනි වත්වා න පටික්ඛිපිතබ්බො. ගණාදිභාවො හි අප්පමාණං,
 යථාචුත්තබ්භුපකාරතාදිභාවොයෙව පමාණං. සාමග්ගිකරණතො පට්ඨාය හි
 සමානගණො භොති. තථා හි උක්ඛිත්තානුවත්තකානං ලද්ධිනානාසංවාසකානම්පි
 ලද්ධිවිස්සජ්ජනෙන තිවිධඋක්ඛෙපනීයකම්මකතානං කම්මනානාසංවාසකානම්පි
 ඔසාරණං කත්වා සාමග්ගිකරණෙන සංවාසො භගවතා අනුඤ්ඤාතො. අලජ්ජීං පන
 බහුස්සුතම්පි සඨගහං කාතුං න වට්ටති. සො හි අලජ්ජීපරිසං වඩ්ඨාපෙනි, ලජ්ජීපරිසං
 භාපෙනි. භණ්ඩනකාරකං පන විහාරතොපි නික්කඩ්ඪිතබ්බං. තථා හි

“භණ්ඩනකාරකකලහකාරකමෙව සකලසඬ්ඝාරාමනො නික්කඩ්ඪීතුං ලහති. සො හි පක්ඛං ලහිත්වා සඬ්ඝමපි හින්දෙය්‍යා. අලජ්ජීආදයො පන අත්තනො වසනට්ඨානතොයෙව නික්කඩ්ඪිතබ්බො, සකලසඬ්ඝාරාමනො නික්කඩ්ඪීතුං න වට්ටති” ති අට්ඨකථායං (පාවි. අට්ඨ. 128) වුත්තං.

වුඩ්ඨාපවායනාදිසාමග්ගිරසරහිතං විසභාගපුග්ගලමපි සඬ්ගහං කාතුං න ලහති. වුත්තඤ්ඤි “එවරුපෙන හි විසභාගපුග්ගලෙන එකවිහාරෙ වා එකපරිවෙණෙ වා වසන්තෙන අත්ථො නත්ථී, තස්මා සබ්බත්ථෙවස්ස නිවාසො වාරිතො” ති (පාවි. අට්ඨ. 122), තස්මා ආවාසිකො වා හොතු ආගන්තුකො වා, සගණො වා හොතු අඤ්ඤගණො වා, බහුස්සුතසීලවන්තභූතො හික්ඛු සඬ්ගහෙනබ්බො. වුත්තඤ්ඤි හගවතා –

“බහුස්සුතං ධම්මධරං, සප්පඤ්ඤං බුද්ධසාවකං;
නෙක්ඛං ජම්බොනදස්සෙව, කො තං නන්දිතුමරහති;
දෙවාපි නං පසංසන්ති, බ්‍රහ්මනාපි පසංසිතො” ති. (අ. නි. 4.6) –

අයං අන්තොසීමට්ඨෙයන සඬ්ඝෙන බහුපකාරතාගුණවිසිට්ඨතාසඬ්ඛාතෙහි ගුණෙහි යුත්තස්ස සඬ්ඝභාරනිත්ථාරකස්ස හික්ඛුතො ථාසුකං ආවාසං අනුට්ඨාපනීයං කත්වා දානෙ විනිවිජයො.

යදා පන සඬ්ඝත්ථෙරො ජරාදුබ්බලතාය වා රොගපිළිතතාය වා විවෙකජ්ඣාසයතාය වා ගණං අපරිහරිතුකාමො අඤ්ඤස්ස දාතුකාමො, අත්තනො අවචයෙන වා කලහවිවාදාභාවමිච්ඡන්තො සද්ධිවිහාරිකාදීනං නිය්‍යාතෙතුකාමො හොති, තදා න අත්තනො ඉස්සරවතාය දාතබ්බං, අයං විහාරො සඬ්ඝිකො, තස්මා සඬ්ඝං සන්තිපාතාපෙත්වා තං කාරණං ආවික්ඛිත්වා බහුපකාරතාගුණවිසිට්ඨතායුත්තපුග්ගලො විචිනාපෙතබ්බො. තතො සඬ්ඝො චත්තාරි අගතිගමනාති අනුපගන්ත්වා හගවතො අජ්ඣාසයානුරූපං ලජ්ජීපෙසලබ්‍රහ්මස්සුතසික්ඛාකාමභූතං පුග්ගලං විචිනිත්වා “අයං හික්ඛු ඉමස්ස විහාරස්ස අනුවච්ඡිකො” ති ආරොචෙති. මහාථෙරස්සපි තමෙව රුච්චති, ඉච්චෙනං කුසලං. තො වෙ රුච්චති, අත්තනො භාරභූතං වුත්තප්පකාරඅඬ්ගවියුත්තං පුග්ගලං දාතුකාමො හොති. එවං සන්තෙ සඬ්ඝො ඡන්දාදිඅගතිං න ගච්ඡති, පුග්ගලොව ගච්ඡති, තස්මා සඬ්ඝස්සෙව අනුමතියා විහාරො දාතබ්බො.

සවෙ පන සඬ්ඝො යං කඤ්චි ආමිසං ලහිත්වා යථාවුත්තගුණවියුත්තස්ස හික්ඛුතො දාතුකාමො හොති, පුග්ගලො පන හගවතො අජ්ඣාසයානුරූපං වුත්තප්පකාරඅඬ්ගයුත්තභූතස්සෙව හික්ඛුස්ස දාතුකාමො, තදා පුග්ගලොපි සඬ්ඝපරියාපන්තොයෙවාති කත්වා ධම්මකම්මකාරකස්ස පුග්ගලස්සෙව අනුමතියා විහාරො දාතබ්බො, න සඬ්ඝානුමතියා. වුත්තඤ්ඤෙනං අට්ඨකථායං (පාරා. අට්ඨ. 2.538-539) “සවෙ සඬ්ඝො කිඤ්චි ලහිත්වා ආමිසගරුකතාය න නිවාරෙති, එකො

හික්බි නිවාරෙති, සොව හික්බි ඉස්සරො. සඬ්ඝිකෙසු හි කම්මෙසු යො ධම්මකම්මං කරොති, සොව ඉස්සරො’ ති. වුත්තඤ්ඤි -

‘‘ඡන්දා දොසා භයා මොහා;
යො ධම්මං අනිවත්තති;
නිභියති තස්ස යසො;
කාලපක්ඛෙව චන්දිමා.

‘‘ඡන්දා දොසා භයා මොහා;
යො ධම්මං නානිවත්තති;
ආපුරති තස්ස යසො;
සුක්කපක්ඛෙව චන්දිමා’’ ති. (දී. නි. 3.246; අ. නි. 4.17-18; පාරි. 382, 386);

යදා පන ථෙරොපි කිඤ්චි අවත්වා යථාකම්මඤ්ඤානො, සඬ්ඝොපි න කස්සචි විවාරෙති, එවං සඬ්ඝිකවිහාරෙ අහික්බිකෙ සුඤ්ඤෙ වත්තමානෙ තස්මිං දෙසෙ යෙන කෙනචි සාසනස්ස වුද්ධිමිච්ඡන්තෙන ආවරියෙන අන්තොසීමට්ඨකා හික්බි එවං සමුස්සාහෙතඛිබ්බා ‘‘මා තුම්හෙ ආයස්මන්තො එවං අකත්ථ, අන්තොසීමට්ඨකෙසු හික්බිසු බහුපකාරතාදියුත්තං පුග්ගලං විචිනථ, විචිනිත්වා ලහන්තා තස්ස පුග්ගලස්ස සමග්ගෙන සඬ්ඝෙන ධුවවාසත්ථාය විහාරං අනුට්ඨාපනීයං කත්වා දෙථ, නො වෙ අන්තොසීමට්ඨකෙසු හික්බිසු අලත්ථ, අථ බහිසීමට්ඨකෙසු හික්බිසු විචිනථ. බහිසීමට්ඨකෙසු හික්බිසු විචිනිත්වා යථාචුත්තඅඬ්ගයුත්තපුග්ගලෙ ලබ්භමානෙ තං පුග්ගලං අන්තොසීමං පච්චෙසෙත්වා අන්තොසීමට්ඨකස්ස සඬ්ඝස්ස අනුමතියා ධුවවාසත්ථාය විහාරං සම්මන්තිත්වා අනුට්ඨාපනීයං කත්වා දෙථ. එවං කරොන්තා හි තුම්හෙ ආයස්මන්තො අප්පිච්ඡකථා-සන්තොසකථා-සල්ලෙඛකථා-පච්චිත්තකථාවීරියාරම්භකථා-සීලකථා-සමාධිකථා-පඤ්ඤාකථා-විමුත්තිකථා-විමුත්තිඤ්ඤාණදස්සනකථාසඬ්ඛාතදසකථාවත්ථුසම්පන්නං පුග්ගලං උපනිස්සාය අස්සුතපුබ්බං ධම්මං සුඤ්ඤස්ථ, සුතපුබ්බං ධම්මං පරියොදාපිස්සථ, කඬ්ඛං විනොදිස්සථ, දිට්ඨිං උජුං කරිස්සථ, චිත්තං පසාදෙස්සථ. යස්ස ලජ්ජිතො පෙසලස්ස බහුස්සුතස්ස සික්ඛාකාමස්ස හික්බිනො හික්ඛං අනුසික්ඛමානා සද්ධාය වඩ්ඪිස්සන්ති, සීලෙන වඩ්ඪිස්සන්ති, සුතෙන වඩ්ඪිස්සන්ති, වාගෙන වඩ්ඪිස්සන්ති, පඤ්ඤාය වඩ්ඪිස්සන්ති’’ ති. වුත්තඤ්ඤෙනං විසුද්ධිමග්ගෙ (විසුද්ධි. 1.14) ‘‘කතමො උපනිස්සයගොචරො දසකථාවත්ථුගුණසමන්තාගතො කල්‍යාණමිත්තො, යං නිස්සාය අස්සුතං සුඤ්ඤාති, සුතං පරියොදපෙති, කඬ්ඛං චිතරති, දිට්ඨිං උජුං කරොති, චිත්තං පසාදෙති. යස්ස වා අනුසික්ඛමානො සද්ධාය වඩ්ඪති, සීලෙන වඩ්ඪති, සුතෙන වඩ්ඪති, වාගෙන වඩ්ඪති, පඤ්ඤාය වඩ්ඪති, අයං වුවචති උපනිස්සයගොචරො’’ ති. එවං සමුස්සාහෙත්වා ධම්මකථං කත්වා අන්තොසීමට්ඨකසඬ්ඝෙනෙව ධුවවාසවිහාරො දාපෙතඛිබ්බොති.

එවං ජිනසාසනස්ස, වඩ්ඪිකාමො සුපෙසලො;
අකාසි පඤ්ඤවා භික්ඛු, සුට්ඨු ආවාසනිච්ඡයන්ති.

ඉති විනයසංඛ්‍යාසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලංකාරෙ

විහාරවිනිච්ඡයකපාලංකාරො.

29. කථිනත්ථාරවිනිච්ඡයකපා

226. එවං චතුපච්චයභාජනවිනිච්ඡයං කට්ඨත්ථා ඉදානි කථිනවිනිච්ඡයං
කට්ඨමාහ “කථිනන්ති එත්ථ පනා”තිආදි. තත්ථ කථිනන්ති කතමං කථිනං?
සමුහපඤ්ඤන්ති. න භි පරමත්ථතො කථිනං නාම එකො ධම්මො අත්ථී,
පුරිමවස්සංචුත්ථා භික්ඛු, අනුනපඤ්චවග්ගසංඝො, වීචරමාසො, ධම්මෙන සමෙන
උප්පන්නවීචරන්තිආදීසු යෙසු නාමරූපෙසු සමුප්පජ්ජමානෙසු තෙසං
නාමරූපධම්මානං සමුහසමවායසංඛිධානං සමුහපඤ්ඤන්තිමත්තමෙව කථිනං.
අයමත්ථො කථං ජානිතබ්බොති? “තෙසඤ්ඤෙව ධම්මානං සංඛිගහො සමවායො
නාමං නාමකම්මං නාමධෙයං නිරුත්ති ඛ්‍යාඤ්ජනං අභිලාපො, යදිදං කථින”න්ති
පරිවාරපාළියං (පරි. 412) ආගතත්තා ච, “තෙසඤ්ඤෙව ධම්මානන්ති යෙසු
රූපාදිධම්මෙසු සති කථිනං නාම හොති, තෙසං සමොධානං මිස්සිභාවො. නාමං
නාමකම්මන්තිආදිනා පන ‘කථින’න්ති ඉදං බහුසු ධම්මෙසු නාමමත්තං, න
පරමත්ථතො එකො ධම්මො අත්ථීති දස්සෙති”ති අට්ඨකපායං (පරි. අට්ඨ. 412)
ආගතත්තා ච, “යෙසු රූපාදිධම්මෙසු පුරිමවස්සංචුත්ථා භික්ඛු, පඤ්චභි අනුනො
සංඝො, වීචරමාසො, ධම්මෙන සමෙන සමුප්පන්නං වීචරන්ති එවමාදීසු යෙසු
රූපාරූපධම්මෙසු. සතිති සන්තෙසු. මිස්සිභාවොති සංසග්ගතා
සමුහපඤ්ඤන්තිමත්තං. තෙනාහ න පරමත්ථතො එකො ධම්මො අත්ථීති
දස්සෙති”ති විමතිවිනොදනයං (වි. වි. ටී. පරිවාර 2.412) ආගතත්තා ච
ජානිතබ්බොති.

කෙනට්ඨෙත කථිනන්ති? ටීරට්ඨෙත. කස්මා ටීරන්ති?
අනාමන්තවාරඅසමාදානවාරගණභොජනයාවදන්ථවීචරයොවතත්ථවීචරූපාදසංඛිධා
නෙ පඤ්චානිසංසෙ අන්තොකරණසමත්ථතාය. චුත්තඤ්භි සාරත්ථදීපනියං
(සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.306) “පඤ්චානිසංසෙ අන්තොකරණසමත්ථතාය ටීරන්ති
අත්ථො”ති, තථා විමතිවිනොදනයං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.306)
චජිරඛුද්ධිට්ඨිකායඤ්ච (චජිර. ටී. මහාවග්ග 306). අථ චා කෙනට්ඨෙත කථිනන්ති?
සංඛිගණනට්ඨෙත. කථං සංඛිගණනාති? පඤ්චානිසංසෙ අඤ්ඤත්ථ ගන්තුං
අදත්ථා සංඛිගණනාති සංඛිඛිපිත්ථා ගණනාති. චුත්තඤ්භි විනයත්ථමඤ්ජුසායං (කඬ්ඛා.
අභි. ටී. කථිනසික්ඛාපදවණ්ණනා) “පඤ්චානිසංසෙ අඤ්ඤත්ථ ගන්තුං අදත්ථා
සංඛිගණනට්ඨෙත කථින”න්ති.

කලීන-සද්දො කාය ධාතුයා කෙන පච්චයෙන සිජ්ඣති? ටිකාවරියා ධාතුපච්චයෙ අවින්තෙත්වා අනිජ්ඣන්තපාටිපදිකවසෙනෙව වණ්ණෙනති, තස්මා අයං සද්දො රුළුභිසුද්ධනාමභූතො අනිජ්ඣන්තපාටිපදිකසද්දොති වුවවති. කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? තිසුපි චිනයටිකාසු (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.306; වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.306; වජිර. ටී. මහාවග්ග 306; කඬබා. අභි. ටී. කලීනසික්ඛාපදවණ්ණනා) “ථිරන්ති අත්ථො” ඉවචෙව වණ්ණිතත්තා. පඤ්චානිසංසෙ අන්තොකරණසමත්ථතායාති පන ථිරතා වස්ස හෙතුපදමෙව. අථ වා කලීන-සද්දො කථධාතුයා ඉනපච්චයෙන සිජ්ඣති. කථං? කථ සඬගහණෙනිමස්ස ලද්ධධාතුසඤ්ඤාදිස්ස පඤ්චානිසංසෙ අඤ්ඤත්ථ ගන්තුං අදත්වා සඬගණ්හාතීති අත්ථෙ “ඉන සබ්බත්ථා”ති යොගවිභාගෙන වා “සුපතො වා”ති ඵත්ථ ව-සද්දෙන වා ඉනපච්චයං කත්වා පරක්ඛරං නෙත්වා කලීනසද්දො ස්වප්පත්තාදිමිති කතෙ රූපං. කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? “සඬගණ්හනට්ඨොනා”ති වුත්තං. කඬබාවිතරණිටිකාපායං නිස්සාය විඤ්ඤායති. අථ වා කය කිච්ඡජීවනෙති ධාතුතො ඉනපච්චයං කත්වා සිජ්ඣති. අයමත්ථො “කය කිච්ඡජීවනෙ, මුද්ධපද්වතියන්තො ධාතු, ඉනො”ති අභිධානජපදිපිකාටිකායං වුත්තත්තා විඤ්ඤායති.

බහු පන පණ්ඩිතා ඉමං පායංයෙව ගහෙත්වා “කලීන-සද්දො මුද්ධපද්වතියන්තොයෙව හොති, න දන්තජො”ති වදන්ති චෙව ලිඛන්ති ව, න පනෙවං ඵකන්තතො වත්තබ්බං. කස්මා? අභිධානජපදිපිකාටිකායං කක්ඛළපරියායං ගුණසද්දභූතං කඬිනසද්දං සන්ධාය වුත්තං, න සාසනවොභාරතො නාමසද්දභූතං. තෙනෙවාහ “පඤ්චකං කක්ඛළෙ”ති. අනෙකෙසු පන පාළිඅට්ඨකථාදිපොත්ථකෙසු ජිනසාසනවොභාරතො නාමසද්දභූතො කලීන-සද්දො දන්තජොයෙව යෙභුයොන පඤ්ඤායති, තෙනෙව ව කාරණෙන අභිධානජපදිපිකාටිකායමිපි වණ්ණවිපරියායෙ කලීනන්තිපි වුත්තං. අථ වා කත්ථ සිලාසායන්ති ධාතුතො ඉනපච්චයං කත්වා සසංයොගත්ථකාරං නිසංයොගං කත්වා සිජ්ඣති. අයමත්ථො සිලාසාදිසුත්තස්ස වුත්තියං “සිලාස කත්ථනෙ”ති වචනතො, සද්දනීතියඤ්ච “කත්ථනං පසංසන”න්ති වණ්ණිතත්තා ව විඤ්ඤායති. ඉදඤ්ච වචනං “ඉදඤ්භි කලීනවත්තං නාම බුද්ධජපසත්ථ”න්ති අට්ඨකථාවචනෙන (මහාව. අට්ඨ. 306) සමෙති. ආවරියා පන “කයධාතු ඉනපච්චයො”ති විකජ්ජෙත්වා “කය සමත්ථනෙ”ති අත්ථං වදන්ති, තං ටිකාසු (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.306; වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.306; වජිර. ටී. මහාවග්ග 306; කඬබා. අභි. ටී. කලීනසික්ඛාපදවණ්ණනා) “ථිරන්ති අත්ථො”ති වචනං අනපෙක්ඛිත්වා “පඤ්චානිසංසෙ අන්තොකරණසමත්ථතායා”ති හෙතුමෙව අත්ථභාවෙන ගහෙත්වා වුත්තං සියා, තං පන ථිරභාවස්ස හෙතුයෙව.

කථං විග්ගහො කාතබ්බොති? අයං කලීන-සද්දො වතුසු පදෙසු නාමපදං, පඤ්චසු නාමෙසු සුද්ධනාමං, වතුසු සුද්ධනාමෙසු රුළුභිසුද්ධනාමං, ද්වීසු පාටිපදිකසද්දෙසු අනිජ්ඣන්තපාටිපදිකසද්දම, තස්මා විග්ගහො න කාතබ්බො. වුත්තඤ්භි –

“රුළුභිබ්බාතං නිපාතඤ්චු-පසග්ගාලපනං තථා;

සබ්බන්තාමිකමෙනෙසු, න කතො විග්ගහො ඡසු”ති.

අයමත්ථො “කථිනන්ති...පෙ.... ථීරන්ති අත්ථො”ති ථිකාසු (සාරත්ථ. ථි. මහාවග්ග 3.306; වි. වි. ථි. මහාවග්ග 2.306; වජිර. ථි. මහාවග්ග 306; කඬ්ඛා. අභි. ථි. කථිනසික්ඛාපදවණ්ණනා) වචනතො විඤ්ඤායති. අථ වා පඤ්ඤානිසංසෙ අඤ්ඤත්ථ ගන්තුං අදත්ථා කථති සඬගණ්භාතීති කථිනං, අයං වචනත්ථො යථාචුත්තවිනයත්ථමඤ්ඤසාපායවසෙන (කඬ්ඛා. අභි. ථි. කථිනසික්ඛාපදවණ්ණනා) විඤ්ඤායති. අථ වා කයති කිව්ඡෙන ජීවතීති කථිනො, රුක්ඛො, තස්ස එසොති කථිනො, ථීරභාවො, සො එතස්ස අත්ථිති කථිනං, පඤ්ඤත්තිජාතං ය-කාරස්ස ථ-කාරං කත්ථා කථිනන්ති චුත්තං. අයං නයො “කය කිව්ඡජීවනෙ”ති ධාත්වත්ථසංවණ්ණනාය ව “පඤ්ඤානිසංසෙ අන්තොකරණසමත්ථතාය ථීරන්ති අත්ථො”ති ථිකාවචනෙන (සාරත්ථ. ථි. මහාවග්ග 3.306; වි. වි. ථි. මහාවග්ග 2.306; වජිර. ථි. මහාවග්ග 306; කඬ්ඛා. අභි. කථිනසික්ඛාපදවණ්ණනා) ව සමෙතීති දට්ඨබ්බො. අථ වා කථියතෙ සිලාසතෙ පසංසියතෙ බුද්ධාදීහීති කථිනං, අයං නයො “කත්ථ සිලාසාය”න්ති ධාත්වත්ථසංවණ්ණනාය ව “ඉදඤ්භි කථිනවත්තං නාම බුද්ධජපසත්ථ”න්ති (මහාව. අට්ඨ. 306) අට්ඨකථාවචනෙන ව සමෙතීති දට්ඨබ්බො.

එත්ථ පන සඬබ්බෙපරුචිත්තා ආවරියස්ස සද්දලක්ඛණං අවිචාරෙත්ථා අත්ථමෙව පුච්ඡං කත්ථා විස්සජ්ජෙතුං “කථිනං අත්ථරිතුං කෙ ලහන්ති, කෙ න ලහන්ති”තිආදිමාහ. තත්ථ කෙ ලහන්තීති කෙ සාධෙන්නීති අත්ථො. පඤ්ඤ ජනා ලහන්තීති පඤ්ඤ ජනා සාධෙන්නී. කථිනදුස්සස්ස හි දායකා පච්ඡිමකොටියා චත්තාරො භොන්ති, එකො පටිග්ගාහකොති. “තත්ත්ව, භික්ඛවෙ, ය්වායං චතුර්වග්ගො භික්ඛුසඬ්ඛො යපෙත්ථා තිණි කම්මානි උපසම්පදං පවාරණං අබ්භාන”න්ති වම්පෙයාක්ඛන්ධකෙ (මහාව. 388) චුත්තත්තා න පඤ්ඤවග්ගකරණියන්ති ගහෙනබ්බං. පයම්ඡපවාරණාය පවාරිතාති ඉදං වස්සවිජ්ජෙදං අකත්ථා වස්සංචුත්ථභාවසන්දස්සනත්ථං චුත්තං අන්තරායෙන අපවාරිතානම්පි චුත්ථවස්සානං කථිනත්ථාරසම්භවතො. තෙනෙව “අප්පවාරිතා වා”ති අවත්ථා “ජින්නවස්සා වා පච්ඡිමිකාය උපගතා වා න ලහන්ති”ති එත්තකමෙව චුත්තං. අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ චුත්ථවස්සාපි න ලහන්තීති නානාසීමාය අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ චුත්ථවස්සා ඉමස්මිං විහාරෙ කථිනත්ථාරං න ලහන්තීති අත්ථො. සබ්බෙති ජින්නවස්සාදයො, අනුපගතාපි තත්ථෙව සඬගහිතා. ආනිසංසන්ති කථිනානිසංසවීරං. එකං අත්ථතවීරංයෙව හි කථිනවීරං නාම භොති, අවසෙසානි වීරානි වා සාධකා වා කථිනානිසංසායෙව නාම. වක්ඛති හි “අවසෙසකථිනානිසංසෙ බලවත්ථානි වස්සාවාසිකයීතිකාය දාතබ්බානි”ති. (වි. සඬග. අට්ඨ. 226) ඉතරෙසන්ති පුරිමිකාය උපගතානං.

සො වෙ පච්ඡිමිකාය උපසම්පජ්ජති, ගණපුරකො වෙව භොති, ආනිසංසඤ්ඤ ලහන්ති ඉමිනා සාමණෙරානං වස්සුපගමනං අනුඤ්ඤාතං භොති. සො හි පුරිමිකාය වස්සුපගතත්තා ආනිසංසං ලහති, පච්ඡිමිකාය පන උපසම්පජ්ජිතත්තා ගණපුරකො භොතීති. සවෙ පුරිමිකාය උපගතා කථිනත්ථාරකුසලා න භොන්තීතිආදිනා

“අට්ඨධම්මකොවිදො භික්ඛු, කථිනත්ථාරමරහති” ති විනයවිනිවිජයෙ (වි. වි. 2704) ආගතත්තා සයං වෙ අට්ඨධම්මකුසලො, සයමෙව අත්ථරිතබ්බං. නො වෙ, අඤ්ඤා අට්ඨධම්මකුසලෙ පරියෙසිත්වා නෙතබ්බා, එවං අකත්වා කථිනං අත්ථරිතං න වට්ටති දස්සෙති. කථිනං අත්ථරාපෙත්වාති සකාරිතවචනෙන තෙහි බාහිරතො ආගතත්ථෙරෙහි සයං කථිනං න අත්ථරිතබ්බං, සබ්බප්‍රබ්බකිච්චාදිකං සංවිදහිත්වා තෙ පුරිමිකාය වස්සුපගතා අත්තොසිමට්ඨහික්ඛුයෙව අත්ථරාපෙතබ්බාති දස්සෙති, අඤ්ඤා අඤ්ඤා කථිනං අත්ථරති, අඤ්ඤා ආනිසංසං ලහතිති ආපජ්ජති, න පනෙවං යුජ්ජති. වක්ඛති හි “ආනිසංසො පන ඉතරෙසංයෙව හොති” ති. දානඤ්ච භුඤ්ජිත්වාති බාදනීයහොජනීයභූතං අත්තපානාදිදානං භුඤ්ජිත්වා. න හි තෙ වත්ථුදානං ලහන්ති.

කථිනවීරං දෙමාති දාතුං වට්ටතිති එත්ථ “සඬ්ඝස්ස කථිනවීරං දෙමා” ති වත්තබ්බං. එවඤ්ඤා සති “ඉදං සඬ්ඝස්ස කථිනදුස්සං උජ්ජන්ත” ති (මහාව. 307) කම්මවාචාය සමෙති. අථ ව පන පුබ්බෙ කතපරිවයත්තා “සඬ්ඝස්සා” ති අවුත්තෙපි සම්පදානං පාකටන්ති කත්වා අවුත්තං සියාති. එත්ථෙකෙ ආවරියා වදන්ති “සඬ්ඝස්සාති අවුත්තෙපි කාලෙ දින්නං සඬ්ඝිකං හොති” ති, තත්‍රෙවං වත්තබ්බං “න කාලෙ දින්නං සබ්බං සඬ්ඝිකං හොති” ති. කථං විඤ්ඤායතීති වෙ? “යඤ්ච කාලෙපි සඬ්ඝස්ස වා ඉදං අකාලවීරන්ති, පුග්ගලස්ස වා ඉදං තුය්හං දම්මිතිආදිනා නයෙන දින්නං, එතං අකාලවීරං නාමා” ති කඬ්ඛාවිතරණියං (කඬ්ඛා. අට්ඨ. අකාලවීරසික්ඛාපදවණ්ණනා) ආගතත්තා පුග්ගලිකම්පි හොතිති විඤ්ඤායති, තස්මා පරම්මුඛාපි නාමං වත්වා සම්මුඛාපි පාදමුලෙ යපෙත්වා දින්නං පුග්ගලිකමෙව හොති, න සඬ්ඝිකං. වුත්තඤ්ඤෙන අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 379) “පුග්ගලස්ස දෙතිති ‘ඉමං වීරං ඉත්ථන්තාමස්ස දම්මි’ ති එවං පරම්මුඛා වා, පාදමුලෙ යපෙත්වා ‘ඉමං, හන්තෙ, තුම්හාකං දම්මි’ ති එවං සම්මුඛා වා දෙති” ති. එවං පුග්ගලිකෙ සති තං වීරං සඬ්ඝස්ස භාජෙතබ්බං හොති වා න හොති වාති? සො පුග්ගලො අත්තනො සද්ධිවිහාරිකඅත්තෙවාසිකභූතස්ස සඬ්ඝස්ස වා අඤ්ඤස්ස සහධම්මිකසඬ්ඝස්ස වා භාජෙතුකාමො භාජෙයා, අභාජෙතුකාමො “භාජෙතු” ති න කෙනවි වචනීයො. කථං විඤ්ඤායතීති වෙ? “න හි පුග්ගලස්ස ආදිස්ස දින්නං කෙනවි භාජනීයං හොති” ති ටිකාසු ආගමනතො විඤ්ඤායති. අථෙකෙ ආවරියා එවං වදන්ති “කථිනස්ස එකං මූලං සඬ්ඝොති (පරි. 408) වුත්තත්තා පුග්ගලං උද්දිස්ස දින්නෙපි සඬ්ඝායත්තං සඬ්ඝිකං හොති. යථා කිං ‘සීමාය දම්මි, සෙනාසනස්ස දම්මි’ ති වුත්තෙපි තං දානං සඬ්ඝිකං හොති, යථා ව ‘කථිනවීරං දම්මි’ ති වුත්තෙ සඬ්ඝිකං හොති” ති.

තත්‍රෙවං විචාරෙතබ්බං – “කථිනස්ස එකං මූලං සඬ්ඝො” ති වචනං (පරි. 408) කථිනස්ස මූලං කථිනස්ස කාරණං දස්සෙති. යථා හි මූලෙ විජ්ජමානෙ රුක්ඛො තිට්ඨති, අවිජ්ජමානෙ න තිට්ඨති, තස්මා මූලං රුක්ඛස්ස කාරණං හොති, පතිට්ඨං හොති, එවං සඬ්ඝෙ විජ්ජමානෙ කථිනං හොති, නො අවිජ්ජමානෙ, තස්මා සඬ්ඝො කථිනස්ස මූලං කථිනස්ස කාරණං නාම හොති. කථං සඬ්ඝෙ විජ්ජමානෙ කථිනං හොති? සබ්බන්තිමෙන පරිවිජෙදෙන චතුර්වග්ගභූතෙන සඬ්ඝෙන අත්ථාරාමස්ස

හික්බුනො ඤත්තිදුතියකම්මවාචාය කථිනච්චරෙ දින්නෙයෙව තෙන ච්චරෙන අත්ථනං කථිනං නාම හොති, නො අදින්නෙ, තස්මා චතුර්වග්ගසඬ්ඨෙ අලබ්භමානෙ සහස්සක්ඛත්තුං “කථිනං දම්මී”ති වුත්තෙපි කථිනං නාම න හොති, තස්මා උපචාරසීමාය පරිච්ඡින්නෙ විහාරෙ එකො වා ද්වෙ වා තයො වා චත්තාරො වා හික්බු විහරන්ති, තත්ථ කථිනච්චරෙ උප්පන්නෙ අඤ්ඤතො පරියෙසිත්වා චතුර්වග්ගසඬ්ඨෙ එකො පටිග්ගාහකොති පඤ්චන්තං හික්බුනං පුරුණෙ සති කථිනං අත්ථරිතුං ලහති, නාසති, එවං සඬ්ඨෙ විජ්ජමානෙයෙව කථිනං නාම හොති, නො අවිජ්ජමානෙ, තස්මා සඬ්ඨස්ස කථිනස්ස මූලභූතතං කාරණභූතතං සන්ධාය “කථිනස්ස එකං මූලං සඬ්ඨෙසා”ති වුත්තං. “කථින”න්ති වුත්තෙ සඬ්ඨිකංයෙව හොති, නො පුග්ගලිකන්ති අධිප්පායො එතස්මිං පාඨෙ න ලබ්භති. යථා කිං “කිච්චාධිකරණස්ස එකං මූලං සඬ්ඨෙසා”ති (වුළුව. 219) එත්ථ අපලොකනකම්මඤ්ඤත්තිකම්මඤ්ඤත්තිදුතියකම්මඤ්ඤත්තිචතුත්ථකම්මසඬ්ඨාතං කිච්චාධිකරණං චතුර්වග්ගාදිකෙ සඬ්ඨෙ විජ්ජමානෙයෙව හොති, නො අවිජ්ජමානෙ, තස්මා සඬ්ඨස්ස කිච්චාධිකරණස්ස මූලභූතතං කාරණභූතතං සන්ධාය “කිච්චාධිකරණස්ස එකං මූලං සඬ්ඨෙසා”ති වුව්චති, එවංසම්පදම්දං දට්ඨබ්බං.

යදිපි වුත්තං “යථා ‘සීමාය දම්මී, සෙනාසනස්ස දම්මී’තිආදීසු තං දානං සඬ්ඨායත්තමෙව හොති, තථා ‘කථින දම්මී’ති වුත්තෙ පුග්ගලං උද්දිස්ස දින්නෙපි සඬ්ඨායත්තමෙව සඬ්ඨිකමෙව හොති”ති, තථාපි එවං විචාරණා කාතබ්බා – “සීමාය දම්මී, සෙනාසනස්ස දම්මී”තිආදීසු සීමා ව සෙනාසනඤ්ච දානපටිග්ගාහකා න හොන්ති, තස්මා සීමට්ඨස්ස ව සෙනාසනට්ඨස්ස ව සඬ්ඨස්ස ආයත්තං හොති, පුග්ගලො පන දානපටිග්ගාහකොව, තස්මා “ඉමං කථිනච්චරං ඉත්ථන්නාමස්ස හික්බුනො දම්මී”ති පරමමුඛා වා තස්ස හික්බුනො පාදමූලෙ යපෙත්වා සම්මුඛා වා දින්නං කථං සඬ්ඨායත්තං සඬ්ඨසන්තකං භවෙය්‍ය, එවං සඬ්ඨස්ස අපරිණතං පුග්ගලිකච්චරං සඬ්ඨස්ස පරිණාමෙය්‍ය, නවසු අධම්මිකදානෙසු එකං භවෙය්‍ය, තස්ස ච්චරස්ස පටිග්ගහොපි නවසු අධම්මිකපටිග්ගහෙසු එකො භවෙය්‍ය, තස්ස ච්චරස්ස පරිභොගොපි නවසු අධම්මිකපරිභොගෙසු එකො භවෙය්‍ය. කථං විඤ්ඤායතීති වෙ? නව අධම්මිකානි දානානීති සඬ්ඨස්ස පරිණතං අඤ්ඤසඬ්ඨස්ස වා චෙතියස්ස වා පුග්ගලස්ස වා පරිණාමෙති, චෙතියස්ස පරිණතං අඤ්ඤචෙතියස්ස වා සඬ්ඨස්ස වා පුග්ගලස්ස වා පරිණාමෙති, පුග්ගලස්ස පරිණතං අඤ්ඤපුග්ගලස්ස වා සඬ්ඨස්ස වා චෙතියස්ස වා පරිණාමෙති, “නව අධම්මිකා පරිභොගා”ති ආගතං පරිචාරපාළිඤ්ච (පරි. 329) “නව පටිග්ගහපරිභොගානි එතෙසංයෙව දානානං පටිග්ගහා ව පරිභොගා වා”ති ආගතං අට්ඨකථඤ්ච (පරි. අට්ඨ. 329) ඔලොකෙත්වා විඤ්ඤායතීති.

අථාපි එවං වදන්ති – දායකො සඬ්ඨත්ථෙරස්ස වා ගන්ථධුතඬ්ඨවසෙන අභිඤ්ඤාතස්ස වා හත්තුද්දෙසකස්ස වා පහිණති “අම්භාකං හත්තග්ගහණත්ථාය අට්ඨ හික්බු ගහෙත්වා ආගච්ඡථා”ති, සවෙපි ඤාතිඋපට්ඨාකෙහි පෙසිතං හොති, ඉමෙ තයො ජනා පුච්ඡිතුං න ලහන්ති. ආරුළුභායෙව මාතිකං, සඬ්ඨතො අට්ඨ හික්බු උද්දිසාපෙත්වා අත්තනවමෙහි ගන්තබ්බං. කස්මා? හික්බුසඬ්ඨස්ස හි එතෙ හික්බු

නිස්සාය ලාභො උප්පජ්ජති. ගන්ථධුතඨගාදීහි පන අනභිඤ්ඤාතො ආවාසිකභික්ඛු පුච්ඡිතුං ලහති, තස්මා තෙන “කිං සඬ්ඝනො ගණ්භාමි, උදාහු යෙ ජානාමි, තෙහි සද්ධිං ආගච්ඡාමි” ති මානිකං ආරොපෙත්වා යථා දායකා වදන්ති, තථා පටිපජ්ජිතබ්බන්ති (වුළුව. අට්ඨ. 325), ඊදිසෙසු යානෙසු “සඬ්ඝස්ස ලාභො පුග්ගලං උපනිස්සාය උප්පජ්ජති” ති වචනං උපනිධාය “සඬ්ඝස්ස ලාභො පුග්ගලං නිස්සාය උප්පජ්ජති, පුග්ගලස්ස පත්තලාභො සඬ්ඝං ආමසින්වා දෙන්තො සඬ්ඝායත්තො භොති” ති විඤ්ඤායතිති.

ඉමස්මිම්පි වචනෙ එවං විචාරණා කාතබ්බා – තස්මිං තු නිමන්තනෙ න පුග්ගලංයෙව නිමන්තෙති, අථ බො සසඬ්ඝං පුග්ගලං නිමන්තෙති. තත්ථ තු “සඬ්ඝ”න්ති අවත්වා “අට්ඨ භික්ඛු” ති වුත්තත්තා “කිං සඬ්ඝනො ගණ්භාමි, උදාහු යෙ ජානාමි, තෙහි සද්ධිං ආගච්ඡාමි” ති අනභිඤ්ඤාතො පුග්ගලො පුච්ඡිතුං ලහති. සඬ්ඝත්ථෙරස්ස පන සඬ්ඝං පරිහරින්වා වසිතත්තා “අට්ඨ භික්ඛු” ති වුත්තෙ සඬ්ඝං යථෙත්වා අඤ්ඤෙසං ගහණකාරණං නත්ථි, ගන්ථධුතඨගවසෙන අභිඤ්ඤාතපුග්ගලොපි සඬ්ඝස්ස පුඤ්ඤනිස්සිතත්තා “අට්ඨ භික්ඛු” ති වුත්තෙ සඬ්ඝනොයෙව ගණ්භාති, හත්තුද්දෙසකස්සපි දෙවසිකං සඬ්ඝස්සෙව හත්තවිචාරණත්තා “අට්ඨ භික්ඛු” ති වුත්තෙ සඬ්ඝං යථෙත්වා අඤ්ඤෙසං ගහණකාරණං නත්ථි. එවං “අට්ඨ භික්ඛු ගහෙත්වා ආගච්ඡථා” ති සහ සඬ්ඝෙන නිමන්තිතත්තා “ඉමෙ තයො ජනා පුච්ඡිතුං න ලහන්ති” ති වුත්තං, න “ත්ථං ආගච්ඡාහි” ති පුග්ගලස්සෙව නිමන්තනෙ සතිපි සඬ්ඝං ගහෙත්වා ආගන්තබ්බන්තොති. එවං “අට්ඨ භික්ඛු ගහෙත්වා ආගච්ඡථා” ති සසඬ්ඝස්සෙව පුග්ගලස්ස නිමන්තිතත්තා සඬ්ඝො ගහෙතබ්බො භොති, න “තුම්භෙ ආගච්ඡථා” ති පුග්ගලස්සෙව නිමන්තිතත්තා, තස්මා “පුග්ගලස්ස ලාභො සඬ්ඝායත්තො” ති න සක්කා වත්තුං, අට්ඨකථාදීසු පකරණෙසුපි “පුග්ගලං නිස්සාය සඬ්ඝස්ස ලාභො උප්පජ්ජති” ඉව්චෙව වුත්තො, න “පුග්ගලස්ස ලාභො සඬ්ඝායත්තො” ති. වීචරලාභබෙත්තභූතාසු අට්ඨසු මානිකාසු ව “සඬ්ඝස්ස දෙති” ති ව විසුං, “පුග්ගලස්ස දෙති” ති ව විසුං ආගතං. පුග්ගලස්ස දෙතිති “ඉමං වීචරං ඉත්ථන්තාමස්ස දම්මී” ති එවං පරම්මුඛා වා, පාදමූලෙ යථෙත්වා “ඉමං හන්තෙ තුම්භාකං දම්මී” ති එවං සම්මුඛා වා දෙතිති.

ඉදානි පන වීචරං දාතුකාමා උපාසකා වා උපාසිකායො වා සයං අනාගන්ත්වා පුත්තදාසාදයො ආණාපෙන්නාපි “ඉමං වීචරං ඉත්ථන්තාමස්ස ථෙරස්ස දෙථා” ති වත්වා පුග්ගලස්සෙව දාපෙන්නි, සාමං ගන්ත්වා දදන්තාපි පාදමූලෙ යථෙත්වා වා හත්ථෙ යථෙත්වා වා හත්ථෙන ඵුසාපෙත්වා වා දදන්ති “ඉමං, හන්තෙ, වීචරං තුම්භෙ උද්දිස්ස එත්තකං ධනං පරිව්චජින්වා කතං, එවඤ්ච එවඤ්ච හත්ථකම්මං කත්වා සම්පාදිතං, තස්මා තුම්භෙ නිවාසථ පාරුපථ පරිභුඤ්ජථා” තිආදීනි වදන්ති, තස්ස පුග්ගලස්ස පරිභොගකරණමෙව ඉච්ඡන්ති, න සඬ්ඝස්ස දානං. කෙච් අතුට්ඨකථම්පි කථෙන්නි. එවං පුග්ගලමෙව උද්දිස්ස දින්තවීචරස්ස සඬ්ඝෙන ආයත්තකාරණං නත්ථි. “සථෙ පන ‘ඉදං තුම්භාකඤ්ච තුම්භාකං අන්තෙවාසිකානඤ්ච දම්මී’ ති එවං වදති, ථෙරස්ස ව අන්තෙවාසිකානඤ්ච

පාපුණානි” ති (මහාව. අට්ඨ. 379) ආගමනතො එවං වත්වා දෙන්තෙ පන ආවරියන්තෙවාසිකානං පාපුණානි, අනන්තෙවාසිකස්ස පන න පාපුණානි. “උද්දෙසං ගහෙතුං ආගතො ගහෙත්වා ගච්ඡන්තො ච අත්ථි, තස්සපි පාපුණානි” ති ආගමනතො බහිසිමට්ඨස්ස ධම්මන්තෙවාසිකස්සපි පාපුණානි. “තුම්හෙහි සද්ධිං නිබද්ධවාරිකහික්ඛුනං දම්මීති වුත්තෙ උද්දෙසන්තෙවාසිකානං වත්තං කත්වා උද්දෙසපරිපුච්ඡාදීනි ගහෙත්වා විවරන්තානං සබ්බෙසං පාපුණානි” ති (මහාව. අට්ඨ. 379) ආගමනතො එවං වත්වා දෙන්තෙ ධම්මන්තෙවාසිකානං වත්තපටිපත්තිකාරකානඤ්ච අන්තෙවාසිකානං පාපුණානි. එවං දායකානං වචනානුරූපමෙව දානස්ස පවත්තනතො “යථා දායකා වදන්ති, තථා පටිපජ්ජිතබ්බ” ත්ති (චූළව. අට්ඨ. 325) අට්ඨකථාවරියා වදන්ති.

එවං ඉදානි දායකා යෙහුයොන පුග්ගලස්සෙව දෙන්ති, සතෙසු සහස්සෙසු එකොයෙව පණ්ඩිතො බහුස්සුතො දායකො සඬ්ඝස්ස දදෙයා, පුග්ගලිකච්චරඤ්ච සඬ්ඝිකහවනත්ථාය අකරියමානං න ඤත්ති යා කම්මවාචාය ච අරහං හොති. කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? ඤත්තිකම්මවාචාවිරොධතො. කථං විරොධොති චෙ? ඤත්ති යා කම්මවාචාය ච “ඉදං සඬ්ඝස්ස කථිනදුස්සං උජ්ජන්ත” ත්ති කථිනච්චරස්ස සඬ්ඝිකභාවො වුත්තො, ඉදානි පන තං චීවරං “පුග්ගලස්ස දින්නං පුග්ගලික” ත්ති වචනත්ථානුරූපතො පුග්ගලිකං හොති, එවම්පි විරොධො. “සඬ්ඝො ඉමං කථිනදුස්සං ඉත්ථන්තාමස්ස හික්ඛුනො දදෙයා කථිනං අත්ථරිතු” ත්ති එත්ථ ච සඬ්ඝොති ධාතුයා කත්තා හොති, හික්ඛුනොති සම්පදානං, ඉධ පන සඬ්ඝස්ස තස්මිං කථිනච්චරෙ අනිස්සරභාවතො සඬ්ඝො කත්තා න හොති, හික්ඛු පටිග්ගාහලක්ඛණාභාවතො සම්පදානං න හොති, එවම්පි විරොධො. දායකෙන පන සඬ්ඝස්ස පරිච්චත්තත්තා සඬ්ඝිකභූතං කථිනච්චරං යස්මිං කාලෙ සඬ්ඝො කථිනං අත්ථරිතුං අට්ඨඬ්ඝසමන්තාගතස්ස හික්ඛුනො දෙති, තස්මිං කාලෙ ඤත්තිදුතියකම්මවාචං ඉදානි මනුස්සා “ඤත්ති” ති වොහරන්ති, තඤ්ච චීවරං “ඤත්තිලද්ධච්චර” ත්ති, තං චීවරදායකඤ්ච “ඤත්තිලද්ධදායකො” ති, තස්මා සඬ්ඝිකච්චරමෙව ඤත්තිලද්ධං හොති, නො පුග්ගලිකච්චරං. ඤත්තිලද්ධකාලතො පන පට්ඨාය තං චීවරං පුග්ගලිකං හොති. කස්මා? අත්ථාරකපුග්ගලස්ස චීවරභාවතොති.

අථාපි වදන්ති “දින්නන්ති පාඨඤ්ච ‘සාධෙන්නී’ ති පාඨඤ්ච ‘ආනිසංසං ලහන්ති’ ති පාඨඤ්ච උපනිධාය අයමත්ථො විඤ්ඤායතී” ති, තත්ථායමාවරියානමධිප්පායො – “දින්නං ඉදං සඬ්ඝෙනා” ති එත්ථ දා-ධාතුයා සඬ්ඝෙනාති කත්තා, ඉදන්ති කම්මං, ඉමස්ස කථිනච්චරස්ස සඬ්ඝිකත්තා සඬ්ඝෙන දින්නං හොති, තෙන විඤ්ඤායති “කථින” ත්ති වුත්තෙ සඬ්ඝිකං හොතිති. “කථිනත්ථාරං කෙ ලහන්තිති එත්ථ කෙ ලහන්තිති කෙ සාධෙන්නීති අත්ථො. පඤ්ච ජනා සාධෙන්නී” ති වජිරවුද්ධිට්ඨකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 306) වුත්තං. තත්ථ පඤ්ච ජනාති සඬ්ඝො වුත්තො, ඉම්නාපි විඤ්ඤායති “කථිනන්ති වුත්තෙ සඬ්ඝිකං හොති” ති. ආනිසංසං ලහන්තිති එත්ථ ච සඬ්ඝිකත්තා සබ්බෙ සීමට්ඨකහික්ඛු ආනිසංසං ලහන්ති, ඉම්නාපි විඤ්ඤායති “කථිනන්ති වුත්තෙ සඬ්ඝිකං හොති” ති.

තත්‍වපොඵං විචාරණා කාතබ්බා - පුබ්බෙදායකා චත්තාරොපි පච්චයෙ යෙභුයොන සඬ්ඝස්සෙව දෙන්ති, තස්මා සඬ්ඝස්ස චතුපච්චයභාජනකථා අනිවිත්ථාරා හොති. අප්පකතො පන පුග්ගලස්ස දෙන්ති, තස්මා සඬ්ඝස්ස දින්නං කථිනවීරං සඬ්ඝෙන අත්ථාරකස්ස පුග්ගලස්ස දින්නං සන්ධාය වුත්තං. සාධෙන්නීති ච කථිනදුස්සස්ස දායකා චත්තාරො, පටිග්ගාහකො එකොති පඤ්ච ජනා කථිනදානකම්මං සාධෙන්නීති වුත්තං. ආනිසංසං ලභන්නීති ඉදඤ්ච අත්ථාරකස්ස ච අනුමොදනානඤ්ච භික්ඛුනං ආනිසංසලාභමෙව වුත්තං, න එතෙහි පායෙහි “කථින”න්ති වුත්තෙ සඬ්ඝිකං හොතීති අත්ථො විඤ්ඤාතබ්බො හොතීති දට්ඨබ්බො. සඬ්ඝස්ස උප්පන්නවීරං සඬ්ඝෙන අත්ථාරකස්ස දින්නභාවො කථං විඤ්ඤායතීති? “ඉදං සඬ්ඝස්ස කථිනදුස්සං උප්පන්නං, සඬ්ඝො ඉමං කථිනදුස්සං ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො දෙති කථිනං අත්ථරිතු”න්ති වුත්තං පාළිපාඨඤ්ච (මහාව. 307) “සඬ්ඝො අප්ප කථිනදුස්සං ලභිත්වා පුනදිවසෙ දෙති, අයං නිවයසන්නිධි”ති වුත්තං අට්ඨකථාපාඨඤ්ච දිස්වා විඤ්ඤායතීති. සඬ්ඝසන්නකභූතං වීරමෙව දානකිරියාය කම්මං, සඬ්ඝො කත්තා, පුග්ගලො සම්පදානං භවිතුං අරහභාවො ච යථාවුත්තපාළිපාඨමෙව උපනිධාය විඤ්ඤායතීති.

එවං සන්නෙ පුග්ගලස්ස දින්නං පුග්ගලිකවීරං සඬ්ඝිකං කාතුං කථං පටිපජ්ජිතබ්බන්ති? සචෙ සො පටිග්ගාහකපුග්ගලො දායකානං එවං වදති “උපාසක දානං නාම පුග්ගලස්ස දින්නතො සඬ්ඝස්ස දින්නං මහජ්ඵලතරං හොති, තස්මා සඬ්ඝස්ස දෙහි, සඬ්ඝස්ස දත්වා පුන සඬ්ඝෙන අත්ථාරාරහස්ස භික්ඛුනො කම්මවාචාය දත්වා තෙන පුග්ගලෙන යථාචිතයං අත්ථනෙයෙව කථිනං නාම හොති, න පුග්ගලස්ස දත්වා පුග්ගලෙන සාමංයෙව අත්ථනෙ, තස්මා සඬ්ඝස්ස දෙහි”ති උයොපෙත්වා සඬ්ඝස්ස දාපිතෙපි තං වීරං සඬ්ඝිකං හොති කථිනත්ථාරාරහං. යදි පන දායකො අප්පස්සුතතාය “නාහං, හන්නෙ, කිඤ්චි ජානාමි, ඉමං වීරං තුම්භාකමෙව දම්මි”ති වක්ඛති, එවං සති පුග්ගලිකවසෙනෙව සම්පට්ඨිත්වා තෙන පුග්ගලෙන තං වීරං සඬ්ඝස්ස දින්නම්පි සඬ්ඝිකං හොති.

යදි එවං සමණෙනෙව සමණස්ස දින්නං වීරං කථං කථිනත්ථාරාරහං භවෙය්‍යාති? නො න භවෙය්‍ය. වුත්තඤ්ඤෙන අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 306) “කථිනං කෙන දින්නං වට්ටති? යෙන කෙනචි දෙවෙන වා මනුස්සෙන වා පඤ්චන්තං වා සහධම්මිකානං අඤ්ඤතරෙන දින්නං වට්ටති”ති. අථ කස්මා පරම්පරභූතෙහි ආචරියෙහි ඤත්තිලද්ධවීරතො අවසෙසානි වීරානි සඬ්ඝස්ස භාෂෙත්වා එව පරිභුඤ්ජිතානීති? වුවිවතෙ - එකච්චෙ භික්ඛු ආචරියපරම්පරාගතඅනුසාරෙනෙව පටිපජ්ජන්ති, කෙචි බහුනං කිරියං දිස්වා දිට්ඨානුගතිවසෙන පටිපජ්ජන්ති, බහුස්සුතාපි කෙචි ථෙරා අරුච්චන්තාපි පචෙණ්හෙදහයෙන පටිපජ්ජන්ති, අපරෙ රුච්චසෙන අත්ථඤ්ච අධිජ්ජායඤ්ච පරිණාමෙත්වා ගණ්හන්ති, පකරණමෙවානුගතභික්ඛු පන යථාපකරණාගතමෙව අත්ථං ගහෙත්වා සඬ්ඝිකඤ්ච පුග්ගලිකඤ්ච අමිස්සං කත්වා, කාලවීරඤ්ච අකාලවීරඤ්ච අමිස්සං කත්වා ගණ්හන්ති. භික්ඛුනිවිහඬගෙ (පාවි. 738) “ථුලන්නදා භික්ඛුනි අකාලවීරං ‘කාලවීර’න්ති අධිට්ඨන්තිවා භාජාපෙස්සති, අථ

හගවා නිස්සග්ගියපාවිත්තියාපත්තිං පඤ්ඤාපෙසී''ති ආගතං, තස්මා ලජ්ජීපෙසලබ්බස්සුතසික්ඛාකාමභූතෙන භික්ඛුනා අනෙක-පාළිඅට්ඨකථාදයො පකරණෙ ඔලොකෙත්වා සංසන්දිත්වා පකරණමෙවානුගන්තබ්බං, න අඤ්ඤෙසං කිරියං සද්දහිතබ්බං, න ච අනුගන්තබ්බං. හගවතො හි ධර්මානාකාලෙ වා තතො පච්ඡා වා පුබ්බෙ දායකා යෙභුයොන වත්තාරො පච්චයෙ සඬ්ඝස්සෙව දෙන්ති, තස්මා සඬ්ඝිකසෙනාසනස්ස සඬ්ඝිකච්චරස්ස ච බාහුල්ලතො පුබ්බාවරියා සඬ්ඝස්ස භාෂෙත්වා එව පරිභුඤ්ජිංසු.

ඉදානි පන දායකා යෙභුයොන වත්තාරො පච්චයෙ පුග්ගලස්සෙව දෙන්ති, තස්මා සෙනාසනම්පි අභිනවභූතං පුග්ගලිකමෙව බහුලං හොති, චීවරම්පි පුග්ගලිකමෙව බහුලං. දලිද්දාපි සුත්තකන්තනකාලතො පටියාය “ඉමං චීවරං කථිනකාලෙ ඉත්ථන්තාමස්ස භික්ඛුනො දස්සාමී”ති චිත්තෙන්වා ච තට්ථ වත්වා ච සබ්බකිච්චානි කරොන්ති, මහද්ධනා ච සාටකස්ස කීර්තිකාලතො පටියාය තට්ථ චිත්තෙන්වා කට්ඨන්වා කරොන්ති, දානකාලෙ ච “ඉමං චීවරං ඉත්ථන්තාමස්ස දෙහි”ති පුත්තදාසාදයො වා පෙසෙත්ති, සාමං වා ගන්ත්වා චීවරං තස්ස භික්ඛුස්ස පාදමූලෙ වා හත්ථෙ වා යපෙත්වා “ඉමං චීවරං තුය්හං දමිමී”ති වත්වා වා චිත්තෙන්වා වා දෙන්ති, සතෙසු වා සහස්සෙසු වා එකො පණ්ඩිතපුරිසො “පුග්ගලස්ස දින්නදානතො සඬ්ඝස්ස දින්නං මහජ්ජල”න්ති ඤාත්වා “ඉමං කථිනචීවරං සඬ්ඝස්ස දමිමී”ති වත්වා වා චිත්තෙන්වා වා දෙති, තස්ස සා දක්ඛිණා සඬ්ඝගතා හොති. සථෙ පන දායකො පුග්ගලස්ස දාතුකාමො හොති, පුග්ගලො පන තස්ස මහජ්ජලභාවම්ච්ඡන්තො දක්ඛිණා-විහඬගසුත්තාදිධම්මදෙසනාය (ම. නි. 3.376 ආදයො) පුග්ගලිකදානතො සඬ්ඝිකදානස්ස මහජ්ජලභාවං ජානාපෙත්වා “ඉමං තච චීවරං සඬ්ඝස්ස දෙහි”ති උයොාෂෙති, දායකොපි තස්ස වචනං සම්පට්ඨිත්වා “ඉමං කථිනචීවරං සඬ්ඝස්ස දමිමී”ති වත්වා වා චිත්තෙන්වා වා දෙති, එවම්පි සා දක්ඛිණා සඬ්ඝගතා හොති.

යදි පන භික්ඛුනා උයොාෂිතොපි දුප්පඤ්ඤා දායකො තස්ස වචනං අනාදිසිත්වා පුග්ගලස්සෙව දෙති, තස්ස සා දක්ඛිණා පුග්ගලගතා හොති. අථ පන සො පුග්ගලො සයං සම්පට්ඨිත්වා පුන සඬ්ඝස්ස පරිච්චජති, එවම්පි තං චීවරං සඬ්ඝිකං හොති, තං සඬ්ඝිකවසෙන භාෂෙතබ්බං. යදි පන දායකොපි පුග්ගලස්සෙව දෙති, පුග්ගලොපි සම්පට්ඨිත්වා න පරිච්චජති, එවං සන්තෙ තං චීවරං පුග්ගලිකං හොති, න කථිනකාලමත්තෙන වා කථිනවචනමත්තෙන වා සඬ්ඝිකං හොති. ඉදානි පන ඉමිනා නයෙන පුග්ගලිකචීවරංයෙව බහුලං හොති. එවං සන්තෙපි ආවරියපරම්පරා පථෙණං අභින්නිකාමා සඬ්ඝිකං විය කත්වා භාෂෙත්වා පරිභුඤ්ජිංසු. යදි මුඛ්‍යතො සඬ්ඝිකං සියා, සඬ්ඝෙන දින්නතො පරං එකසුචිමත්තම්පි පුග්ගලො අධිකං ගණ්හිතුං න ලභෙය්‍ය.

එකච්චෙ ථෙරා සඬ්ඝිකන්ති පන වදන්ති, භාජනකාලෙ පන ඉස්සරවතාය යථාරුචි විචාරෙත්ති, එකච්චෙ භික්ඛු මුඛ්‍යසඬ්ඝිකන්ති මඤ්ඤමානා අභාෂෙතුකාමම්පි පුග්ගලං අභිභවිත්වා භාජාපෙත්ති, තස්ස පුග්ගලස්ස මාතා පිතා

ඤාතකා උපාසකාදයෝ “අම්භාකං පුත්තස්ස දෙම, අම්භාකං ඤාතකභික්ඛුස්ස දෙම, අම්භාකං කුලුපකස්ස දෙමා” ති, අඤ්ඤෙ පි සද්ධා පසන්නා දායකා “ඉත්ථන්නාමස්ස පුග්ගලස්ස දෙමා” ති විචාරෙත්වා පරම්මබ්බාපි “ඉමං වීචරං ඉත්ථන්නාමස්ස දම්මී” ති වත්වා සම්මුඛාපි පාදමුලෙ වා භත්ථෙ වා යපෙත්වා දෙන්ති, එවරූපං වීචරං පුග්ගලිකං හොති, සඬ්ඝං ආමසින්වා අවුත්තත්තා සඬ්ඝායත්තං න හොති, “කථිනං දස්සාමී” ති වා “කථිනං දාතුං ගතො” ති වා “කථිනවීචර” ති වා පුබ්බාපරකාලෙසු වචනං පන මුඛාකථිනභූතස්ස සඬ්ඝිකවීචරස්ස කාලෙ දින්නත්තා තදුපචාරතො වොභාරමත්තං හොති. යථා කිං? “උපොසථික” ති වුත්තං භත්තං වුද්දසසු සඬ්ඝිකභත්තෙසු අත්තොගධං මුඛාසඬ්ඝිකං හොති, සමාදින්නඋපොසථා දායකා සායං භුඤ්ජිතබ්බභත්තභාගං සඬ්ඝස්ස දෙන්ති, තං සඬ්ඝො සලාකභත්තං විය ධීනිකං කත්වා භුඤ්ජති, ඉති සඬ්ඝස්ස දින්නත්තා සඬ්ඝිකං හොති. ඉදානි පන දායකා අත්තනො අත්තනො කුලුපකස්ස වා ඤාතිභික්ඛුස්ස වා උපොසථදිවසෙසු භත්තං දෙන්ති, තං සඬ්ඝස්ස අදින්නත්තා සඬ්ඝිකං න හොති. එවං සන්තෙපි උපොසථදිවසෙ දින්නත්තා මුඛාසඬ්ඝෙන පවත්තඋපොසථභත්තං විය තදුපචාරෙන “උපොසථභත්ත” ති වොභරීයති, එවං සම්පදම්දං දට්ඨබ්බං.

එවං ඉමස්මිං කාලෙ යෙභුයොන පුග්ගලස්සෙව දින්නත්තා පුග්ගලිකභූතං වීචරං ඤත්තිකම්මවාචාරහං න හොති, සඬ්ඝිකමෙව ඤත්තිකම්මවාචාරහං හොති, තදෙව ව පඤ්චානිසංසකාරණං හොති, තස්මා පණ්ඩිතෙන පුග්ගලෙන “උපාසකා සඬ්ඝෙ දෙථ, සඬ්ඝෙ දින්නං මහජ්ජලං හොති” තිආදිනා නියොජෙත්වා දාපෙතබ්බං, සයං වා සම්පට්ඨිත්වා සඬ්ඝස්ස පරිච්චජිතබ්බං. එවං පරිච්චජිතත්තා සඬ්ඝිකභූතං වීචරං ඤත්තිකම්මවාචාරහඤ්ච හොති පඤ්චානිසංසනිජ්ජාදකඤ්ච. එවං නියොජනඤ්ච “සඬ්ඝෙ ගොතමි දෙහි, සඬ්ඝෙ තෙ දින්නෙ අභඤ්චෙව පුජිතො භවිස්සාමි සඬ්ඝො වා” ති (ම. නි. 3.376) භගවතා වුත්තවචනං අනුගතං හොතීති දට්ඨබ්බං.

පරිකම්මං කරොන්තානං භික්ඛූනං යාගුභත්තඤ්ච දාතුං වට්ටතීති ඉදං පුච්ඡිතත්තා දොසො නත්තීති කත්වා වුත්තං, අපුච්ඡිතෙ පන එවං කථෙතුං න වට්ටති. බලිමක්ඛිතසාටකොති අභතවත්ථං සන්ධාය වුත්තං. සුට්ඨු ධොවිත්වානිආදිනා සපුබ්බකරණං අත්ථාරං දස්සෙති. ධොවනසිබ්බනරජනකජ්ජකරණෙන හි විචාරණජෙදනබන්ධනානිපි දස්සිතානියෙව හොන්ති, අත්ථාරදස්සනෙන පච්චුද්ධාරඅධිට්ඨානානිපි දස්සෙති. සුච්ආදිනි වීචරකම්මුපකරණානි සජ්ජෙත්වා බහුභි භික්ඛූහි සද්ධිත්ති ඉදං පන සිබ්බනස්ස උපකරණනිදස්සනං. තදභෙවාති ඉදං පන කරණසන්තිධිමොචනත්ථං වුත්තං. දායකස්ස භත්ථතො සාටකං ලද්ධදිවසෙයෙව සඬ්ඝෙන අත්ථාරකස්ස භික්ඛුනො දාතබ්බං, එවං අදෙන්තෙ නිවසසන්තිධි හොති. අත්ථාරකෙනපි සඬ්ඝතො ලද්ධදිවසෙයෙව කථිනං අත්ථරිතබ්බං, එවං අකරොන්තෙ කරණසන්තිධි හොති.

අඤ්ඤානි ව බහුනි ආනිසංසවත්ථානි දෙනීති ඉමිනා අත්ථරිතබ්බසාටකොයෙව කථිතසාටකො නාම, තතො අඤ්ඤෙ සාටකා බහවොපි කථිතානිසංසායෙව නාමානි දස්සෙති. එතෙන ව “කථිතානිසංසො”ති වත්ථානියෙව වුත්තානි න අග්ගොති දීපෙති. යදි අග්ගො වුත්තො සියා, එවං සති “බභ්වානිසංසානි කථිතවත්ථානි දෙනී”ති වත්තබ්බං, එවං පන අවත්වා “බහුනි කථිතානිසංසවත්ථානි දෙනී”ති වුත්තං, තෙන ඤායති “න අග්ගො වුත්තො”ති, තස්මා බභ්වානිසංසභාවො අග්ගවසෙන න ගහෙතබ්බො, අථ බො වත්ථවසෙනෙව ගහෙතබ්බොති. ඉතරොති අඤ්ඤො දායකො. තථා තථා ඔවදිත්වා සඤ්ඤාපෙතබ්බොති “උපාසක දානං නාම සඬ්ඝස්ස දින්නකාලතො පටියාය මහජ්ඵලං හොති මහානිසංසං, අත්ථාරො පන භික්ඛුනං උපකාරත්ථාය භගවතා අනුඤ්ඤාතො, තස්මා ඤත්තිලද්ධමපි අලද්ධමපි මහජ්ඵලමෙවා”ති වා “උපාසක අයමපි දායකො සඬ්ඝස්සෙව දෙනි, ත්වමපි සඬ්ඝස්සෙව දෙසි, භගවතා ව –

‘යො සීලවා සීලවත්තෙසු දදාති දානං;
 ධම්මෙන ලද්ධං සුපසන්නචිත්තො;
 අභිසද්දහං කම්මඵලං උළාරං;
 තං වෙ දානං විපුලඵලන්ති බුමි’ති. (ම. නි. 3.382) –

වුත්තං, තස්මා සඬ්ඝස්ස දින්නකාලතො පටියාය මහජ්ඵලමෙවා”ති වා ඉතිආදීනි වත්වා සඤ්ඤාපෙතබ්බො.

යස්ස සඬ්ඝො කථිතවීවරං දෙනි, තෙන භික්ඛුනා කථිතං අත්ථරිතබ්බන්ති යොජනා. යො ජිණ්ණවීවරො හොති භික්ඛු, තස්ස දාතබ්බන්ති සම්බන්ධො. ඉමස්මිං යානෙ ඉදානි භික්ඛු –

“පටිග්ගහණඤ්ච සජ්ජායං, ඤත්ති ව අනුසාවනං;
 කජ්ජබ්බිද්ධං පච්චුද්ධාරො, අධිට්ඨානත්ථරානි ව;
 නියොජනානුමොදා ව, ඉච්චයං කථිනෙ විධි”ති. –

ඉමං ගාථං ආහරිත්වා කථිතදානකම්මවාචාය පයමං කථිතවීවරස්ස පටිග්ගහණඤ්ච සජ්ජායපුච්ඡනඤ්ච කරොන්ති, තදයුත්තං විය දිස්සති. කස්මාති වෙ? “අට්ඨහඬ්ගෙහි සමන්තාගතො පුග්ගලො භබ්බො කථිතං අත්ථරිතුං...පෙ.... පුබ්බකරණං ජානාති, පච්චුද්ධාරං ජානාති, අධිට්ඨානං ජානාති, අත්ථාරං ජානාති, මාතිකං ජානාති, පලිබොධං ජානාති, උද්ධාරං ජානාති, ආනිසංසං ජානාති”ති පරිවාරපාළියඤ්ච (පරි. 409),

“අට්ඨධම්මවිදො භික්ඛු, කථිතත්ථාරමරහති;
 පුබ්බපච්චුද්ධාරාධිට්ඨා-නත්ථාරො මාතිකාති ව;
 පලිබොධො ව උද්ධාරො, ආනිසංසා පනට්ඨිමෙ”ති. (වි. වි. 2704, 2706) –

විනයවිනිවිජයජපකරණෙ ව ආගතෙසු අට්ඨසු අභිගෙසු අනාගතත්තා ව
“පුබ්බකරණං සත්තහි ධම්මෙහි සඬගහිතං ධොවනෙන විචාරණෙන ඡෙදනෙන
ඛන්ධනෙන සිබ්බනෙන රජනෙන කජ්ජකරණෙනා”ති පරිවාරපාළියඤ්ච (පරි.
408),

“ධොවනඤ්ච විචාරො ව, ඡෙදනං ඛන්ධනම්පි ව;
සිබ්බනං රජනං කජ්ජං, පුබ්බකිච්චන්ති වුච්චති”ති. (වි. වි. 2707) –

විනයවිනිවිජයජපකරණෙ ව වුත්තෙසු සත්තසු පුබ්බකරණෙසු අනාගතත්තා ව.

න කෙවලඤ්ච පකරණෙසු අනාගතමෙව, අථ බො යුත්තිපි න දිස්සති. කථං?
පටිග්ගහණං නාම “යො පන භික්ඛු අදින්නං මුඛද්වාරං ආහාරං ආහාරෙය්‍ය
අඤ්ඤත්‍ර උදකදන්තපොනා, පාවිත්තිය”න්ති (පාචි. 265) යාවකාලිකාදීසු
අජ්ඣෙය්‍යාභරිතබ්බෙසු චතුසු කාලිකචත්ථුසු භගවතා වුත්තං, න විචරෙ, තං පන
පාදමුලෙ යපෙත්වා දින්නම්පි පරම්මුඛා දින්නම්පි ලබ්භතෙව. වුත්තඤ්ච
අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 379) “ඉමං විචරං ඉත්ථන්තාමස්ස දම්මිති එවං
පරම්මුඛා වා පාදමුලෙ යපෙත්වා ‘ඉමං තුම්භාක’න්ති එවං සම්මුඛා වා දෙති”ති,
තස්මා පටිග්ගහණකිච්චං නත්ථි, දායකෙන විචරෙ දින්නෙ සඬසස්ස විත්තෙන
සම්පට්ඨිජනමත්තමෙව පමාණං හොති.

සජ්ජායපුච්ඡනඤ්ච එවං කරොන්ති – එකෙන භික්ඛුනා “හොන්තො සඬසා
සඬසස්ස කථිතෙ සම්පත්තෙ කස්ස පුග්ගලස්ස සජ්ජායාරහං හොති”ති පුච්ඡිතෙ
එකො භික්ඛු නාමං වත්වා “ඉත්ථන්තාමස්ස ථෙරස්ස සජ්ජායාරහං හොති”ති වදති,
සජ්ජායඉති ව නිවාසනපාරුපනත්ථං ගහෙත්වා වදන්ති. එතස්මිං වචනෙ සද්දන්තො ව
අත්ථන්තො ව අධිජ්ජායන්තො ව යුත්ති ගවෙසිතබ්බා හොති. කථං? සද්දන්තො
වග්ගහෙදෙ සතියෙව බහුවචනං කත්තබ්බං, න අහෙදෙ, එවං සද්දන්තො.
සජ්ජායඉතිවචනඤ්ච අනුරූපත්ථෙයෙව වත්තබ්බං, න නිවාසනපාරුපනත්ථෙ, එවං
අත්ථන්තො. ඉදඤ්ච විචරං සඬසො කථිතං අත්ථරිතුං පුග්ගලස්ස දෙති, න
නිවාසනපාරුපනත්ථං. වුත්තඤ්ච පාළියං (මහාව. 307) “සඬසො ඉමං කථිතදුස්සං
ඉත්ථන්තාමස්ස භික්ඛුනො දෙති කථිතං අත්ථරිතු”න්ති, තස්මා යුත්ති ගවෙසිතබ්බා
හොති. “පටිග්ගහණඤ්ච සජ්ජාය”න්තිආදිගාථාපි කත්ථවි පාළියං
අට්ඨකථාට්ඨිකාදීසු ච න දිස්සති, තස්මා ඉධ වුත්තනෙයෙනෙව පටිපජ්ජිතබ්බං.

සචෙ බහු ජිණ්ණවීරා, වුඬඬස්ස දාතබ්බන්ති ඉදං කථිතවීරස්ස සඬසිකත්තා
“න ව, භික්ඛවෙ, සඬසිකං යථාවුඬඬං පට්ඨාභිතබ්බං, යො පට්ඨාහෙය්‍ය, ආපත්ති
දුක්කට්ඨස්සා”ති ඉමිනා පාළිනෙයෙන (වුළුව. 311) වුත්තං. එතෙනෙව නෙයෙන
සබ්බෙසු බලවට්ඨරෙසු සත්තෙසුපි වුඬඬස්සෙව දාතබ්බන්ති සිද්ධං.
වුඬඬස්ස...පෙ.... දාතබ්බන්ති කරණසන්නිධිමොචනත්ථං වුත්තං. තෙනෙවාහ
“සචෙ වුඬඬස්සා”ත්තාදි. නවකතරෙතපි හි කරණසන්නිධිං මොචෙත්වා කථිතෙ
අත්ථන්තෙ අනුමොදනං කරොන්තස්ස සඬසස්ස පඤ්චානිසංසලාහො හොතිති.

අපිවාතිආදිනා සඬසෙන කත්තබ්බවත්තං දස්සෙති. වචනක්කමො පන එවං කාතබ්බො – කථිනදුස්සං ලභිත්වා සඬසෙ සීමාය සන්නිපතිතෙ එකෙන භික්ඛුනා “හන්තෙ, සඬසස්ස ඉදං කථිනදුස්සං උප්පන්නං, සඬසො ඉමං කථිනදුස්සං කථන්තාමස්ස භික්ඛුනො දදෙය්‍ය කථිනං අත්ථරිතු”න්ති වුත්තෙ අඤ්ඤෙන “යො ජිණ්ණවීරො, තස්සා”ති වත්තබ්බං, තතො පුරිමෙන “බහු ජිණ්ණවීරො”ති වා “නත්ථි ඉධ ජිණ්ණවීරො”ති වා වුත්තෙ අපරෙන “තෙන හි වුඬ්ඨස්සා”ති වත්තබ්බං, පුන පුරිමෙන “කො එත්ථ වුඬ්ඨො”ති වුත්තෙ ඉතරෙන “ඉත්ථන්තාමො භික්ඛු”ති වත්තබ්බං, පුන පුරිමෙන “සො භික්ඛු තදහෙව වීරං කත්වා අත්ථරිතුං සක්කොති”ති වුත්තෙ ඉතරෙන “සො සක්කොති”ති වා “සඬසො මහාටෙරස්ස සඬගහං කරස්සති”ති වා වත්තබ්බං, පුන පුරිමෙන “සො මහාටෙරො අට්ඨහි අඬගෙහි සමන්තාගතො”ති වුත්තෙ ඉතරෙන “ආම සමන්තාගතො”ති වත්තබ්බං, තතො “සාධු සුට්ඨු තස්ස දාතබ්බ”න්ති වුත්තෙ ඛ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා පට්ඨලෙන සඬසො ඤාතබ්බො.

එත්ථ ව “හන්තෙ, සඬසස්සා”තිආදිවචනං “සුඤ්ඤා මෙ, හන්තෙ, සඬසො, ඉදං සඬසස්ස කථිනදුස්සං උප්පන්නං, යදි සඬසස්ස පත්තකල්ලං, සඬසො ඉමං කථිනදුස්සං ඉත්ථන්තාමස්ස භික්ඛුනො දදෙය්‍ය කථිනං අත්ථරිතු”න්ති ඉමාය ඤත්තිපාළියා සමෙති. “යො ජිණ්ණවීරො, තස්සා”තිආදි “සඬසෙන කස්සා”තිආදි “සඬසෙන කස්ස දාතබ්බං, යො ජිණ්ණවීරො හොති”තිආදිනා අට්ඨකථාවචනෙන (මහාව. අට්ඨ. 306) සමෙති. “සො මහාටෙරො අට්ඨහි අඬගෙහි සමන්තාගතො”තිආදි “අට්ඨහි අඬගෙහි සමන්තාගතො පුග්ගලො හබ්බො කථිනං අත්ථරිතු”න්තිආදිකාය පරිවාරපාළියා (පරි. 409) සමෙතිති දට්ඨබ්බං. යස්ස පන දීයති, තස්ස ඤත්තිදුතියකම්මවාචාය දාතබ්බන්ති සම්බන්ධො. ඉමිනා ඉමස්ස කථිනදානකම්මස්ස ගරුකත්තා න අපලොකනමත්තෙන දාතබ්බන්ති ඉමමත්ථං පකාසෙති. ගරුකලභුකානං හෙදො කම්මාකම්මවිනිච්ඡයකථායං ආවි හවිස්සති.

එවං දිත්තෙ පන කථිනෙ පච්චුද්ධරිතබ්බා අධිට්ඨාතබ්බා වාචා භිත්තබ්බාති සම්බන්ධො. සචෙ තං කථිනදුස්සං නිට්ඨිතපරිකම්මමෙව හොතීති ඉමිනා කථිනදුස්සං නාම න කෙවලං පකතිසාටකමෙව හොති, අථ ඛො පරිනිට්ඨිතසත්තවිධපුබ්බකිච්චවීරමපි හොතීති දස්සෙති, තස්මා නිට්ඨිතවීරස්මිං දිත්තෙ සත්තවිධපුබ්බකිච්චකරණෙන අත්ථො නත්ථි, කෙවලං පච්චුද්ධරණාදීනියෙව කාතබ්බාති. සචෙ පන කිඤ්චි අපරිනිට්ඨිතං හොති, අන්තමසො කප්පබ්බන්දුමත්තමපි, තං නිට්ඨාපෙත්වායෙව පච්චුද්ධරණාදීනි කාතබ්බාති. ගණ්ඨිකපට්ටපාසකපට්ටානි පන සිබ්බනන්තොගධානි, තානිපි නිට්ඨාපෙත්වායෙව කාතබ්බාති. අනිට්ඨාපෙත්තො අනිට්ඨිතසිබ්බනකිච්චමෙව හොති. වුත්තඤ්ඤි අට්ඨකථායං (පාරා. අට්ඨ. 2.462-463) “තත්ථ කතන්ති සුචිකම්මපරියොසානෙන කතං, සුචිකම්මපරියොසානං නාම යං කිඤ්චි සුචියා කත්තබ්බං. පාසකපට්ටගණ්ඨිකපට්ටපරියොසානං කත්වා සුචියා පටිසාමන”න්ති. ඉදඤ්ඤි කථිනවත්තං නාම බුද්ධජපසත්ථන්ති “අත්ථතකථිනානං වො භික්ඛවෙ පඤ්ච කප්පස්සන්ති”තිආදිනා පසත්ථං.

කතපරියොසිතං පන කථිතං ගහෙත්වාති -

“ධොවනඤ්ච විචාරො ව, ඡෙදනං ඛන්ධනමපි ව;
සිඛ්ඛනං රජනං කප්පං, පුඛ්ඛකිච්චන්ති වුච්චති”ති. (වි. වි. 2707) -

වුත්තානි සත්තවිධපුඛ්ඛකරණානි කත්වා පරියොසාපිතං කථිතවිවරං ගහෙත්වා. අත්ථාරකෙන භික්ඛුනා පච්චුද්ධරිතඛ්ඛා අධිට්ඨාතඛ්ඛා වාචා භින්දිතඛ්ඛාති සම්ඛන්ධො. සඤ්ඤාපිට්ඨා කථිතං අත්ථරිතකාමො භික්ඛු පුඛ්ඛෙ තිච්චරාධිට්ඨානෙන අධිට්ඨිතං පොරාණිකං සඤ්ඤාපිට්ඨං “ඉමං සඤ්ඤාපිට්ඨං පච්චුද්ධරාමි”ති වත්වා පච්චුද්ධරිතඛ්ඛා, තතො අනාධිට්ඨිතං නවං සඤ්ඤාපිට්ඨං “ඉමං සඤ්ඤාපිට්ඨං අධිට්ඨාමි”ති වත්වා අධිට්ඨාතඛ්ඛා, තතො අත්ථරණකාලෙ තමෙව අධිට්ඨිතසඤ්ඤාපිට්ඨං “ඉමාය සඤ්ඤාපිට්ඨා කථිතං අත්ථරාමි”ති වාචා භින්දිතඛ්ඛාති අත්ථො. එස නයො ඉතරෙසු. එතෙන කථිතත්ථාරණං නාම වච්චෙදකරණමෙව හොති, න කිඤ්චි කායචිකාරකරණන්ති ඉමමත්ථං දිපෙති. තථා හි වුත්තං විනයත්ථමඤ්ජුසායං (කඬ්ඛා. අභි. වි. කථිතසික්ඛාපදවණ්ණනා) “අත්ථරිතඛ්ඛන්ති අත්ථරණං කාතඛ්ඛං, තඤ්ච ඛො තථාවච්චෙදකරණමෙවාති දට්ඨඛ්ඛ”න්ති.

තත්ථ පච්චුද්ධාරො තිච්චො “ඉමං සඤ්ඤාපිට්ඨං පච්චුද්ධරාමි”ති සඤ්ඤාපිට්ඨා පච්චුද්ධාරො, “ඉමං උත්තරාසඬ්ඨං පච්චුද්ධරාමි”ති උත්තරාසඬ්ඨස්ස පච්චුද්ධාරො, “ඉමං අත්තරවාසකං පච්චුද්ධරාමි”ති අත්තරවාසකස්ස පච්චුද්ධාරොති. වුත්තඤ්ඤෙතං පරිවාරෙ (පරි. 408) “පච්චුද්ධාරො තිහි ධම්මෙහි සඬ්ඨගිනො සඤ්ඤාපිට්ඨා උත්තරාසඬ්ඨගෙන අත්තරවාසකෙනා”ති. අධිට්ඨානං තිච්චං “ඉමං සඤ්ඤාපිට්ඨං අධිට්ඨාමි”ති සඤ්ඤාපිට්ඨා අධිට්ඨානං, “ඉමං උත්තරාසඬ්ඨං අධිට්ඨාමි”ති උත්තරාසඬ්ඨස්ස අධිට්ඨානං, “ඉමං අත්තරවාසකං අධිට්ඨාමි”ති අත්තරවාසකස්ස අධිට්ඨානන්ති. වුත්තඤ්ඤෙතං පරිවාරෙ (පරි. 408) “අධිට්ඨානං තිහි ධම්මෙහි සඬ්ඨගිතං සඤ්ඤාපිට්ඨා උත්තරාසඬ්ඨගෙන අත්තරවාසකෙනා”ති.

අථ වා අධිට්ඨානං දුට්ඨං කායෙන අධිට්ඨානං, වාචාය අධිට්ඨානන්ති. තත්ථ පොරාණිකං සඤ්ඤාපිට්ඨං “ඉමං සඤ්ඤාපිට්ඨං පච්චුද්ධරාමි”ති පච්චුද්ධරිත්වා නවං සඤ්ඤාපිට්ඨං හත්ථෙන ගහෙත්වා “ඉමං සඤ්ඤාපිට්ඨං අධිට්ඨාමි”ති විත්තෙන ආහොගං කත්වා කායචිකාරකරණෙන කායෙන වා අධිට්ඨාතඛ්ඛං, වච්චෙදං කත්වා වාචාය වා අධිට්ඨාතඛ්ඛං. වුත්තඤ්ඤි අට්ඨකථායං (පාරා. අට්ඨ. 2.469; කඬ්ඛා. අට්ඨ. කථිතසික්ඛාපදවණ්ණනා) “තත්ථ යස්මා ද්වෙ විවරස්ස අධිට්ඨානානි කායෙන වා අධිට්ඨෙති, වාචාය වා අධිට්ඨෙතිති වුත්තං, තස්මා...පෙ.... අධිට්ඨාතඛ්ඛා”ති. අථ වා අධිට්ඨානං දුට්ඨං සම්මුඛාධිට්ඨානපරම්මුඛාධිට්ඨානවසෙන. තත්ථ යදි විවරං හත්ථපාසෙ යිතං හොති, “ඉමං සඤ්ඤාපිට්ඨං අධිට්ඨාමි”ති වච්චෙදං කත්වා අධිට්ඨාතඛ්ඛං, අථ අත්තොගඛ්ඛෙ වා සාමන්තවිහාරෙ වා හොති, යපිතට්ඨානං සල්ලක්ඛෙත්වා “එතං සඤ්ඤාපිට්ඨං අධිට්ඨාමි”ති වච්චෙදං කත්වා අධිට්ඨාතඛ්ඛං. වුත්තඤ්ඤි අට්ඨකථායං (පාරා. අට්ඨ. 2.469; කඬ්ඛා. අට්ඨ. කථිතසික්ඛාපදවණ්ණනා) “තත්ත දුට්ඨං අධිට්ඨානං සවෙ හත්ථපාසෙ හොති”තිආදි,

විනයත්ථමඤ්ජුසායඤ්ච (කඬ්ඛා. අභි. ටී. කථිනසික්ඛාපදවණ්ණනා) “දුට්ඨන්ති සම්මුඛාපරම්මුඛාහෙතෙත දුට්ඨ”න්ති.

අත්ථාරො කතිවිධො? අත්ථාරො එකවිධො. වච්ඡෙදකරණෙනෙව හි අත්ථාරො සම්පජ්ජති, න කායවිකාරකරණෙන. අයමත්ථො යථාචුත්ත-පරිවාරපාළියා ච “අත්ථරිතඛිබන්ති අත්ථරණං කාතඛිබං, තඤ්ච ඛො තථාවච්ඡෙදකරණමෙවාති දට්ඨඛිබ”න්ති විනයත්ථමඤ්ජුසාවචනෙන ච විඤ්ඤායති. අථ චා අත්ථාරො තිවිධො චත්ථජ්ජහෙතෙත. තත්ථ යදි සඤ්ඤායා කථිතං අත්ථරිතුකාමො හොති, පොරාණිකා සඤ්ඤාපි පච්චුද්ධරිතඛිබා, නචා සඤ්ඤාපි අධිට්ඨාතඛිබා, “ඉමාය සඤ්ඤාපියා කථිතං අත්ථරාමී”ති වාචා භින්දිතඛිබා. අථ උත්තරාසඤ්ඤා කථිතං අත්ථරිතුකාමො හොති, පොරාණිකො උත්තරාසඤ්ඤා පච්චුද්ධරිතඛිබො, නචො උත්තරාසඤ්ඤා අධිට්ඨාතඛිබො, “ඉමිනා උත්තරාසඤ්ඤා කථිතං අත්ථරාමී”ති වාචා භින්දිතඛිබා. අථ අත්තරවාසකෙන කථිතං අත්ථරිතුකාමො හොති, පොරාණිකො අත්තරවාසකො පච්චුද්ධරිතඛිබො, නචො අත්තරවාසකො අධිට්ඨාතඛිබො, “ඉමිනා අත්තරවාසකෙන කථිතං අත්ථරාමී”ති වාචා භින්දිතඛිබා. චුත්තඤ්ඤානං පරිවාරෙ (පරි. 413) “සචෙ සඤ්ඤාපියා”තිආදි.

එත්ථ සියා – කිං පන “ඉමං සඤ්ඤාපිං පච්චුද්ධරාමී”ති විසෙසං කත්ථාව පච්චුද්ධරිතඛිබා, උදාහු “ඉමං පච්චුද්ධරාමී”ති සාමඤ්ඤානොපි පච්චුද්ධරිතඛිබාති? පරික්ඛාරවොළාධිට්ඨානෙන අධිට්ඨිතං චිවරං “ඉමං පච්චුද්ධරාමී”ති සාමඤ්ඤානො පච්චුද්ධරිතඛිබං, න “ඉමං සඤ්ඤාපිං පච්චුද්ධරාමී”ති විසෙසනො පච්චුද්ධරිතඛිබං. කස්මා? පුබ්බෙ අලද්ධනාමත්තා. තිච්චරාධිට්ඨානෙන අධිට්ඨිතං පන චිවරං විසෙසනොයෙව පච්චුද්ධරිතඛිබං, න සාමඤ්ඤානො. කස්මා? පටිලද්ධවිසෙසනාමත්තා. ඉධ පන කථිනාධිකාරෙ පුබ්බෙව තිච්චරාධිට්ඨානෙන අධිට්ඨිතත්තා විසෙසනොයෙව පච්චුද්ධරිතඛිබන්ති දට්ඨඛිබං. චුත්තඤ්ඤානං පරිවාරෙ (පරි. 408) කථිනාධිකාරෙ “පච්චුද්ධාරො තිහි ධම්මෙහි සඤ්ඤානො සඤ්ඤාපියා උත්තරාසඤ්ඤා අත්තරවාසකෙනා”ති. කිං පන නිච්චතෙච්චරිකොයෙව කථිතං අත්ථරිතුං ලහති, උදාහු අචත්ථාතෙච්චරිකොපිති? තෙච්චරිකො දුට්ඨො ධුතඤ්ඤාතෙච්චරිකචිතයතෙච්චරිකවසෙන. තත්ථ ධුතඤ්ඤාතෙච්චරිකො “අතිරෙකච්චරං පටික්ඛිපාමි, තෙච්චරිකඤ්ඤා සමාදියාමී”ති අධිට්ඨන්තිවා ධාරණතො සඤ්ඤාකාලමෙව ධාරෙති. විනයතෙච්චරිකො පන යදා තිච්චරාධිට්ඨානෙන අධිට්ඨන්තිවා ධාරතුකාමො හොති, තදා තථා අධිට්ඨන්තිවා ධාරෙති. යදා පන පරික්ඛාරවොළාධිට්ඨානෙන අධිට්ඨන්තිවා ධාරතුකාමො හොති, තදා තථා අධිට්ඨන්තිවා ධාරෙති, තස්මා තිච්චරාධිට්ඨානස්ස දුප්පරිහාරත්තා සඤ්ඤා ධාරතුං අසක්කොන්තො හුත්වා පරික්ඛාරවොළවසෙන ධාරන්තොපි තං පච්චුද්ධරිත්වා ආසන්නෙ කාලෙ තිච්චරාධිට්ඨානෙන අධිට්ඨන්තොපි කථිතං අත්ථරිතුං ලහතියෙවාති දට්ඨඛිබං.

කච්චි නු හො කථිනදානකම්මවාචාහණනසිමායමෙව කථිතං අත්ථරිතඛිබං, උදාහු අඤ්ඤාසිමායාති? යදි කථිනදානකම්මවාචාහණනඤ්ඤාසිමා

වස්සුපනායිකබ්බෙත්තභූතඋපවාරසීමාය අන්තො යීතා, එවං සති තස්මිංයෙව සීමමණ්ඩලෙ අත්ථරණං කාතබ්බං. කථං විඤ්ඤායතීති වෙ?

“පරිනිට්ඨිතපුබ්බකරණමෙව වෙ දායකො සඛිසස්ස දෙනි, සම්පට්ඨිත්වා කම්මවාචාය දාතබ්බං. තෙන ච තස්මිංයෙව සීමමණ්ඩලෙ අධිට්ඨන්වා අත්ථරිත්වා සඛිසො අනුමොදාපෙනබ්බො”ති වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 308) ආගතත්තා විඤ්ඤායතීති. යදි එවං “තස්මිංයෙව සීමමණ්ඩලෙ” ඉව්වෙව ටීකායං වුත්තත්තා “යස්මිං කිස්මිඤ්චි සීමමණ්ඩලෙ කම්මවාචං භණ්ත්වා තස්මිංයෙව සීමමණ්ඩලෙ අත්ථරිතබ්බං”න්ති වත්තබ්බං, න

“කථිනදානකම්මවාචාභණනබද්ධසීමා වස්සුපනායිකබ්බෙත්තභූතඋපවාරසීමාය අන්තො යීතා”ති විසෙසං කත්වා වත්තබ්බන්ති? න න වත්තබ්බං.

කම්මවාචාභණනසීමා හි බද්ධසීමාභූතා, කථිනත්ථාරසීමා පන උපවාරසීමාභූතා, උපවාරසීමා ච නාම බද්ධසීමං අවත්ථරිත්වාපි ගච්ඡති, තස්මා සා සීමා බද්ධසීමා ච භොති උපවාරසීමා වාති තස්මිංයෙව සීමමණ්ඩලෙ කථිනදානකම්මවාචං භණ්ත්වා තත්ථෙව අත්ථරණං කාතබ්බං, න යස්මිං කිස්මිඤ්චි සීමමණ්ඩලෙ කම්මවාචං භණ්ත්වා තත්ථෙව අත්ථරණං කත්තබ්බන්ති දට්ඨබ්බං. එවම්පි

“උපවාරසීමාය” ඉව්වෙව වත්තබ්බං, න

“වස්සුපනායිකබ්බෙත්තභූතඋපවාරසීමායා”ති, තම්පි වත්තබ්බමෙව. තෙසං භික්ඛූනං වස්සුපනායිකබ්බෙත්තභූතාය එව උපවාරසීමාය කථිනත්ථාරං කාතුං ලහති, න අඤ්ඤඋපවාරසීමාය. වුත්තඤ්ඤි අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 306) “අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ වුත්ථවස්සාපි න ලහන්තීති මහාපච්චරියං වුත්ත”න්ති.

යථිච්ඡසි, තථා භවතු, අපි තු බලු “කම්මවාචාභණනසීමා බද්ධසීමාභූතා, කථිනත්ථාරසීමා උපවාරසීමාභූතා”ති තුම්හෙහි වුත්තං, තථාභූතභාවො කථං ජානිතබ්බොති? වුව්වතෙ – කථිනත්ථාරසීමායං තාව උපවාරසීමාභූතභාවො “සවෙ පන එකසීමාය බහු විහාරා භොන්ති, සබ්බෙ භික්ඛූ සන්තිපාතෙන්වා එකත්ථ කථිනං අත්ථරිතබ්බං”න්ති ඉම්සසා අට්ඨකථාය (මහාව. අට්ඨ. 306) අත්ථං සංවණ්ණෙතුං “එකසීමායාති එකඋපවාරසීමායාති අත්ථො යුජ්ජතී”ති වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 306) ආගතත්තා විඤ්ඤායති. කම්මවාචාභණනසීමාය බද්ධසීමාභූතභාවො පන “තෙ ච බො භත්ථපාසං අච්ඡන්ත්වා එකසීමායං යීතා. සීමා ච නාමෙසා බද්ධසීමා අබද්ධසීමාති දුට්ඨා භොති”ති කඬබාවිතරණියං (කඬබා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) ආගතත්තා ච “සීමා ච නාමෙසා කතමා, යත්ථ භත්ථපාසං අච්ඡන්ත්වා යීතා කම්මජ්ජත්තා නාම භොන්තීති අනුයොගං සන්ධාය සීමං දස්සෙන්තො විභාගවන්තානං සභාවච්චාවනං විභාගදස්සනමුබ්බෙන්වා භොතීති ‘සීමා ච නාමෙසා’තිආදිමාහා”ති විනයත්ථමඤ්ජුසායං (කඬබා. අභි. ටී. නිදානවණ්ණනා) ආගතත්තා ච විඤ්ඤායති.

තත්ථ කතිවිධා බද්ධසීමා, කතිවිධා අබද්ධසීමාති? තිවිධා බද්ධසීමා බණ්ඩසීමාසමානසංවාසසීමාඅච්ඡපවාසසීමාවසෙන. තිවිධා අබද්ධසීමා ගාමසීමාඋදකුක්ඛෙපසීමාසත්තබ්බන්තරසීමාවසෙනාති දට්ඨබ්බා. කථං විඤ්ඤායතීති වෙ? “එවං එකාදස විපත්තිසීමායො අතික්කම්ත්වා

නිව්ධසම්පත්තියුක්තා නිමිත්තෙන නිමිත්තං සම්බන්ධිත්වා සම්මතා සීමා බද්ධසීමානි වෙදිතබ්බා. ඛණ්ඩසීමා සමානසංවාසසීමා අවිජ්ජවාසසීමානි තස්සායෙව හෙදො. අබද්ධසීමා පන ගාමසීමා සත්තබ්බන්තරසීමා උදකුක්ඛෙපසීමානි නිව්ධා''ති කඛ්ඛාවිතරණියං (කඛ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) ආගතත්තා විඤ්ඤායති. එවං තිසු බද්ධසීමාසු, තිසු අබද්ධසීමාසුනි ඡසුයෙව සීමාසු කම්මජ්ජත්තසඛ්ඝස්ස චතුර්වග්ගකරණියාදිකම්මස්ස කත්තබ්බභාවචචනතො සුද්ධාය උපචාරසීමාය කම්මවාචාය අභණ්ණබ්බභාවො විඤ්ඤායති. අන්තොඋපචාරසීමාය බද්ධසීමාය සති තං බද්ධසීමං අවත්ථරිත්වාපි උපචාරසීමාය ගමනතො සා බද්ධසීමා කම්මවාචාභණ්ණාරභා ව හොති කථිනත්ථාරාරභා වානි වෙදිතබ්බං.

නනු ව පන්තරසවිධා සීමා අට්ඨකථාසු (මහාව. අට්ඨ. 379; කඛ්ඛා. අට්ඨ. අකාලච්චරසික්ඛාපදවණ්ණනා) ආගතා, අථ කස්මා ඡලෙව චුත්තාති? සච්චං, තාසු පන පන්තරසසු සීමාසු උපචාරසීමා සඛ්ඝලාභවිභජනාදිට්ඨානමෙව හොති, ලාභසීමා තනුජ්ජාදගභණ්ට්ඨානමෙව හොතිති ඉමා ද්වෙ සීමායො සඛ්ඝකම්මකරණ්ට්ඨානං න හොත්ති, නිගමසීමා නගරසීමා ජනපදසීමා රට්ඨසීමා රජ්ජසීමා දීපසීමා චක්කවාලසීමානි ඉමා පන සීමායො ගාමසීමාය සමානගතිකා ගාමසීමායමෙව අන්තොගධාති න විසුං චුත්තාති දට්ඨබ්බං. එත්ථ ව උපචාරසීමාය බද්ධසීමං අවත්ථරිත්වා ගතභාවො කථං ඡානිතබ්බොති? “උපචාරසීමා පරික්ඛිත්තස්ස විහාරස්ස පරික්ඛෙපෙන, අපරික්ඛිත්තස්ස පරික්ඛෙපාරභට්ඨානෙන පරිච්ඡින්නා”ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 379) චුත්තත්තා පරික්ඛෙපපරික්ඛෙපාරභට්ඨානානං අන්තො බද්ධසීමාය විජ්ජමානාය තං අවත්ථරිත්වා උපචාරසීමා ගතා. තථා හි “ඉමිස්සා උපචාරසීමාය ‘සඛ්ඝස්ස දම්මී’ති දින්නං පන ඛණ්ඩසීමසීමන්තරිකාසු ධීතානම්පි පාපුණාති”ති (මහාව. අට්ඨ. 379) චුත්තං. තෙන ඤායති “උපචාරසීමාය අන්තො ධීතා බද්ධසීමා උපචාරසීමාපි නාම හොති”ති. හොතු, එවං සති අන්තොඋපචාරසීමායං බද්ධසීමාය සති තත්ථෙව කථිනදානකම්මවාචං වාචාපෙත්වා තත්ථෙව කථිනං අත්ථරිතබ්බං භවෙය්‍ය, අන්තොඋපචාරසීමායං බද්ධසීමාය අවිජ්ජමානාය කථං කරිස්සන්තිති? අන්තොඋපචාරසීමායං බද්ධසීමාය අවිජ්ජමානාය බභිඋපචාරසීමායං විජ්ජමානබද්ධසීමං වා උදකුක්ඛෙපලභනට්ඨානං වා ගන්ත්වා කම්මවාචං වාචාපෙත්වා පුන විහාරං ආගන්ත්වා වස්සුපනායිකබ්බන්තභූතාය උපචාරසීමායං යත්වා කථිනං අත්ථරිතබ්බන්ති දට්ඨබ්බං.

නනු ව හො එවං සන්තෙ අඤ්ඤිස්සා සීමාය ඤත්ති, අඤ්ඤිස්සා අත්ථාරො හොති, එවං සන්තෙ “පරිනිට්ඨිතපුබ්බකරණමෙව වෙ දායකො සඛ්ඝස්ස දෙති, සම්පට්ච්ඡිත්වා කම්මවාචාය දාතබ්බං. තෙන ව තස්මිංයෙව සීමමණ්ඩලෙ අධිට්ඨන්ත්වා අත්ථරිත්වා සඛ්ඝො අනුමොදාපෙනබ්බො”ති චුත්තෙන වජිරබුද්ධිට්ඨිකාවචනෙන (වජිර. ටී. මහාවග්ග 308) විරුජ්ඣතිති? නනු අවොචුම්භ “කම්මවාචාභණ්ණසීමා බද්ධසීමාභූතා, කථිනත්ථාරසීමා උපචාරසීමාභූතා”ති. තස්මා වජිරබුද්ධිට්ඨිකාවචනෙන න විරුජ්ඣති. තත්ථ පුබ්බෙ යෙභුයෙය්‍ය බද්ධසීමවිහාරත්තා සමග්ගං සඛ්ඝං සන්නිපාතෙන්වා කම්මවාචං වාචාපෙත්වා

උපචාරසීම බද්ධ සීමිත භූත තස්මිං යෙව විහාරෙ අත්ථරණං සන්ධාය චුත්තං.
 බද්ධ සීම විහාරෙ අහොන්තෙපි අත්තො උපචාරසීමායං බද්ධ සීමාය විජ්ජමානාය
 තත්ථෙව සීමමණ්ඩලෙ කම්මවාචං වාචාපෙත්වා තත්ථෙව අත්ථරිතබ්බහාවො
 අම්හෙහිපි චුත්තො යෙව. යදි පන න චෙව බද්ධ සීම විහාරො හොති, න ච
 අත්තො උපචාරසීමායං බද්ධ සීමා අත්ථී, එවරුපෙ විහාරෙ කම්මවාචං වාචාපෙත්තුං න
 ලහති, අඤ්ඤං බද්ධ සීමං වා උදකුක්කෙපං වා ගන්ත්වා කම්මවාචං වාචාපෙත්වා
 අත්තො විහාරං ආගන්ත්වා වස්සුපනායික ඛෙත්තභූතාය උපචාරසීමාය යත්වා
 කථිතං අත්ථරිතබ්බං. එවමෙව පරම්පරභූතා බ්බහො ආචරියවරා කරොන්තිති
 දට්ඨබ්බං.

අපරෙ පන ආචරියා “බද්ධ සීම විරහාය සුද්ධ උපචාරසීමාය සති තස්මිං යෙව
 උපචාරසීමායං ඤත්ති කම්මවාචාපි වාචෙතබ්බා, කථිතං අත්ථරිතබ්බං, න
 අඤ්ඤස්සා සීමාය ඤත්ති, අඤ්ඤස්සා අත්ථරණං කාතබ්බං” න්ති වදන්ති. අයං පන
 නෙසමධිප්පායො – “කථිනත්ථත සීමායන්ති උපචාරසීමං සන්ධාය චුත්තං” න්ති
 වජිරබුද්ධ ටීකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 306) කථිනත්ථාරට්ඨානභූතාය සීමාය
 උපචාරසීමාහාවො චුත්තො, තස්මිං යෙව ටීකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 308) පුබ්බෙ
 නිද්දිට්ඨපායෙ “තස්මිං යෙව සීමමණ්ඩලෙ අධිට්ඨහිත්වා අත්ථරිත්වා සඬ්ඝො
 අනුමොදාපෙතබ්බො” ති කම්මවාචාහණන සීමායමෙව අත්ථරිතබ්බහාවො ච
 චුත්තො, තස්මා අඤ්ඤස්සා සීමාය ඤත්ති, අඤ්ඤස්සා අත්ථරණං න කාතබ්බං,
 තස්මිං යෙව උපචාරසීමායං කම්මවාචං සාවෙත්වා තස්මිං යෙව අත්ථාරො
 කාතබ්බො, උපචාරසීමතො බහි යිතං බද්ධ සීමං ගන්ත්වා අත්ථරණකිච්චං නත්ථීති.

තත්ත්වං විචාරණා කාතබ්බා – ඉදං භාසන්තරෙසු “ඤත්ති” ති කථිතං.
 කථිනදානකම්මං චතුසු සඬ්ඝකම්මෙසු ඤත්තිදුතියකම්මං හොති,
 ඤත්තිදුතියකම්මස්ස නවසු යානෙසු කථිනදානං, ගරුකලහුකෙසු ගරුකං, යදි
 “උපචාරසීමායං චත්තාරි සඬ්ඝකම්මානි කාතබ්බානි” ති පකරණෙසු ආගතං
 අභවිස්සා, එවං සන්තෙ තෙසං ආචරියානං වචනානුරූපතො උපචාරසීමායං
 කථිනදානඤත්තිකම්මවාචං වාචෙතබ්බං අභවිස්සා, න පන පකරණෙසු
 “උපචාරසීමායං චත්තාරි සඬ්ඝකම්මානි කාතබ්බානි” ති ආගතං, අථ බො
 “සඬ්ඝලාභවිභජනං, ආගන්තුකචත්තං කත්වා ආරාමප්පවිසනං, ගමිකස්ස
 හික්ඛුනො සෙනාසනආපුච්ඡනං, නිස්සයප්පජ්ජස්සම්භනං,
 පාරිවාසිකමානත්තවාරිකහික්ඛුනං අරුණුට්ඨාපනං, හික්ඛුනිතං
 ආරාමප්පවිසනආපුච්ඡනං ඉච්චෙවමාදීනි එව උපචාරසීමාය කත්තබ්බානි” ති
 ආගතං, තස්මා කථිනදානඤත්තිදුතියකම්මවාචා කෙවලායං උපචාරසීමායං න
 වාචෙතබ්බානි සිද්ධා. කථං විඤ්ඤායතිති චෙ? “අවිජ්ජවාසසීමා නාම තියොජනාපි
 හොති, එවං සන්තෙ තියොජනෙ යිතා ලාභං ගණ්හිස්සන්ති, තියොජනෙ යත්වා
 ආගන්තුකචත්තං පුරෙත්වා ආරාමං පවිසිතබ්බං භවිස්සති, ගමිකො තියොජනං
 ගන්ත්වා සෙනාසනං ආපුච්ඡස්සති, නිස්සයප්පජ්ජන්තස්ස හික්ඛුනො
 තියොජනාතික්කමෙ නිස්සයො පටිප්පස්සම්භිස්සති, පාරිවාසිකෙන තියොජනං
 අතික්කමිත්වා අරුණං උට්ඨපෙතබ්බං භවිස්සති, හික්ඛුනියා තියොජනෙ යත්වා

ආරාමස්ථවිසනං ආප්‍රච්ඡිතබ්බං භවිස්සති, සබ්බම්පෙනං උපවාරසීමාය පරිච්ඡේදවසෙනෙව කාතුං වට්ටති, තස්මා උපවාරසීමායමෙව භාෂෙතබ්බං”න්ති එවමාදිඅට්ඨකථාපාඨතො (මහාව. අට්ඨ. 379) විඤ්ඤායතීති.

අටෙවං වදෙය්‍යං – “උපවාරසීමා ඤාත්තිදුතියකම්මවාචාය යානං න භොති”ති තුම්හෙහි වුත්තං, අථ ච පන කතපුබ්බං අත්ථි. තථා හි විවරපටිග්ගාහකසම්මුතිවිවරනිදහකසම්මුතිවිවරභාජකසම්මුතිනං “සුඤ්ඤාමෙ...පෙ.... ධාරයාමීති ඉමාය කම්මවාචාය වා අපලොකනෙන වා අන්තොවිහාරෙ සබ්බසඬ්ඨසමජ්ඣෙසි ඛණ්ඩසීමායපි සම්මන්තිතුං වට්ටතියෙවා”ති උපවාරසීමායං ඤාත්තිදුතියකම්මවාචාය නිජ්ජාදෙනබ්බහාවො අට්ඨකථායං (වි. සඬ්ඨ. අට්ඨ. 194) ආගතො. භණ්ඩාගාරස්ස පන “ඉමං පන භණ්ඩාගාරං ඛණ්ඩසීමං ගන්ත්වා ඛණ්ඩසීමාය නිසින්තෙහි සම්මන්තිතුං න වට්ටති, විහාරමජ්ඣෙසෙව ‘සුඤ්ඤාමෙ, භන්තෙ, සඬ්ඣෙ, යදි සඬ්ඣස්ස පත්තකල්ලං, සඬ්ඣෙ ඉත්ථන්තාමං විහාරං භණ්ඩාගාරං සම්මන්තෙය්‍යා’තිආදිනා නයෙන කම්මවාචාය වා අපලොකනෙන වා සම්මන්තිතබ්බං”න්ති අට්ඨකථායං (වි. සඬ්ඨ. අට්ඨ. 197) උපවාරසීමායමෙව ඤාත්තිදුතියකම්මවාචාය සම්මන්තිතබ්බහාවො ආගතොති.

තෙ එවං වත්තබ්බා – සවෙපි අට්ඨකථායං ආගතං “අන්තොවිහාරෙ”ති පාඨො “විහාරමජ්ඣෙ”ති පාඨො ච උපවාරසීමං සන්ධාය වුත්තොති මඤ්ඤමානා තුම්හෙ ආයස්මන්තො එවං අවචුත්ථං, තෙ පන පාඨා උපවාරසීමං සන්ධාය අට්ඨකථාවරියෙහි න වුත්තා, අථ ඛො අවිජ්ජවාසසීමාසඬ්ඨානං මහාසීමං සන්ධාය වුත්තා. කථං විඤ්ඤායතීති වෙ? ඛණ්ඩසීමාය වක්ඛමානත්තා. ඛණ්ඩසීමාය හි මහාසීමා එව පටියොගී භොති. උපවාරසීමාති අයමත්ථො කථං ජානිතබ්බොති වෙ? “ඉමං පන සමානසංවාසකසීමං සම්මන්තන්තෙහි පබ්බජ්ජපසම්පදාදීනං සඬ්ඣකම්මානං සුඛකරණත්ථං පඨමං ඛණ්ඩසීමා සම්මන්තිතබ්බා...පෙ.... එවං බද්ධාසු පන සීමාසු ඛණ්ඩසීමාය යිතා හික්ඛු මහාසීමාය කම්මං කරොන්තානං න කොපෙත්ති, මහාසීමාය වා යිතා ඛණ්ඩසීමාය කම්මං කරොන්තානං. සීමන්තරිකාය පන යිතා උභින්නම්පි න කොපෙත්ති”ති වුත්තඅට්ඨකථාපාඨවසෙන (මහාව. අට්ඨ. 138) ජානිතබ්බොති. අථ වා තෙහි ආයස්මන්තෙහි ආහතභණ්ඩාගාරසම්මුතිපාඨවසෙනපි අයමත්ථො විඤ්ඤායතී. කථං? විවරපටිග්ගාහකාදිපුග්ගලසම්මුතියො පන අන්තොවිහාරෙ සබ්බසඬ්ඨසමජ්ඣෙසි ඛණ්ඩසීමායමපි සම්මන්තිතුං වට්ටති, භණ්ඩාගාරසඬ්ඨානවිහාරසම්මුති පන විහාරමජ්ඣෙසෙවාති අට්ඨකථායං වුත්තං, තත්ථ විසෙසකාරණං පරියෙසිතබ්බං.

තත්‍රෙවං විසෙසකාරණං පඤ්ඤායතී – “අඤ්ඤිස්සා සීමාය වත්ථු අඤ්ඤිස්සා කම්මවාචා”ති වත්තබ්බදොසපරිහාරත්ථං වුත්තං. පුග්ගලසම්මුතියො හි පුග්ගලස්ස වත්ථුත්තා යදි මහාසීමාහුතෙ අන්තොවිහාරෙ කත්තුකාමා භොන්ති, සබ්බසඬ්ඨසමජ්ඣෙ තං වත්ථුභූතං පුග්ගලං හත්ථපාසෙ කත්වා කරෙය්‍යං. යදි ඛණ්ඩසීමාය කත්තුකාමා, තං වත්ථුභූතං පුග්ගලං ඛණ්ඩසීමං ආනෙත්වා තත්ථ සන්නිපතිතකම්මජ්ජත්තසඬ්ඨස්ස හත්ථපාසෙ කත්වා කරෙය්‍යං. උභයථාපි

යථාච්ඡත්තදොසො නත්ථී, භණ්ඩාගාරසම්මුති පන භණ්ඩාගාරස්ස විහාරත්තා බණ්ඩසීමං ආනෙනා න සක්කා, තස්මා යදි තං සම්මුතිං බණ්ඩසීමායං යත්වා කරෙය්‍යං, චත්ථ මහාසීමායං හොති, කම්මවාචා බණ්ඩසීමායන්ති යථාච්ඡත්තදොසො හොති, තස්මිඤ්ච දොසෙ සති චත්ථවිපන්තත්තා කම්මං විපජ්ජති, තස්මා මහාසීමභූතවිහාරමජ්ඣෙයෙව සා සම්මුති කාතබ්බාති අට්ඨකථාවරියානං මති, න උපචාරසීමාය ඤත්තිදුතියකම්මං කාතබ්බන්ති.

අථාපි එවං වදෙය්‍යං “විහාරසද්දෙන අවිජ්ජවාසසීමභූතා මහාසීමාව චුත්තා, න උපචාරසීමා” ති ඉදං වචනං කථං පච්චෙතබ්බන්ති? ඉමිනායෙව අට්ඨකථාවචනෙන. යදි හි උපචාරසීමා චුත්තා භවෙය්‍ය, උපචාරසීමා නාම බද්ධසීමං අචත්ථරිත්වාපි පචත්තා ආවාසෙසු වා භික්ඛුසු වා වඩ්ඪන්තෙසු අනියමවසෙන වඩ්ඪති, තස්මා බණ්ඩසීමං අචත්ථරිත්වා පචත්තනතො විහාරෙන සහ බණ්ඩසීමා එකසීමායෙව හොති, එවං සති විහාරෙ ඨිතං භණ්ඩාගාරං බණ්ඩසීමායං යත්වා සම්මන්තිතුං සක්කා භවෙය්‍ය, න පන සක්කා “බණ්ඩසීමාය නිසින්තෙහි සම්මන්තිතුං න වට්ඨති” ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 343) පටිසිද්ධත්තා. තෙන ඤායති “ඉමස්මිං යානෙ විහාරසද්දෙන අවිජ්ජවාසසීමභූතා මහාසීමා චුත්තා, න උපචාරසීමා” ති. උපචාරසීමාය අනියමවසෙන වඩ්ඪනභාවො කථං ජානිතබ්බොති? “උපචාරසීමා පරික්ඛිත්තස්ස විහාරස්ස පරික්ඛෙපෙන, අපරික්ඛිත්තස්ස පරික්ඛෙපාරභට්ඨානෙන පරිච්ඡින්නා හොති. අපිච භික්ඛූනං ධූවසන්නිපාතට්ඨානතො වා පරියන්තෙ ඨිතභොජනසාලතො වා නිබද්ධවසනකආවාසතො වා ථාමමජ්ඣමස්ස පූරිසස්ස ද්වින්නං ලෙඩ්ඛුපාතානං අන්තො උපචාරසීමා වෙදිතබ්බා, සා පන ආවාසෙසු වඩ්ඪන්තෙසු වඩ්ඪති, පරිභායන්තෙසු පරිභායති. මහාපච්චරියං පන ‘භික්ඛුසුපි වඩ්ඪන්තෙසු වඩ්ඪති’ ති චුත්තං, තස්මා සචෙ විහාරෙ සන්නිපතිතභික්ඛුහි සද්ධිං එකාබද්ධා හුත්වා යොජනසතම්පි පුරෙත්වා නිසිදන්ති, යොජනසතම්පි උපචාරසීමාව හොති, සබ්බෙසං ලාභො පාපුණාති” ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 379) වචනතොති.

යදි එවං උපචාරසීමාය කථිනත්ථනභාවො කස්මා චුත්තොති? කථිනත්ථරණං නාම න සඬ්ඝකම්මං, පුග්ගලකම්මමෙව හොති, තස්මා වස්සුපනායිකබ්බන්තභූතාය උපචාරසීමාය කාතබ්බා හොති. ඤත්තිකම්මවාචා පන සඬ්ඝකම්මභූතා, තස්මා උපචාරසීමාය කාතුං න වට්ඨති, සුච්ඡෙයාධිතපරිසාය බද්ධාබද්ධසීමායමෙව වට්ඨතිති දට්ඨබ්බං. නනු ච හො “කථිනං අත්ථරිතුං කෙ ලහන්ති, කෙ න ලහන්ති? ගණනවසෙන තාව පච්ඡිමකොට්ඨා පඤ්ච ජනා ලහන්ති, උද්ධං සතසහස්සම්පි, පඤ්චන්තං ගෙට්ඨා න ලහන්ති” ති අට්ඨකථායං චුත්තං, අථ කස්මා “කථිනත්ථරණං නාම න සඬ්ඝකම්මං, පුග්ගලකම්මමෙව හොති” ති චුත්තන්ති? “න සඬ්ඝො කථිනං අත්ථරති, න ගණො කථිනං අත්ථරති, පුග්ගලො කථිනං අත්ථරති” ති පරිවාරෙ (පරි. 414) චුත්තත්තා ච අපලොකනකම්මාදීනං චතුත්තං සඬ්ඝකම්මානං යානෙසු අපට්ඨත්තා ව. අට්ඨකථායං පන කථිනත්ථාරස්ස උපචාරභූතං කථිනදානකම්මවාචාභණනකාලං සන්ධාය චුත්තං. තස්මිඤ්ච කාලෙ කථිනදායකා චත්තාරො, පටිග්ගාභකො එකොති පච්ඡිමකොට්ඨා පඤ්ච හොන්ති,

තතො හෙට්ඨා න ලහතීති. ඤත්තිකම්මවාචාය සඨසකම්මභාවො කථං ජානිතබ්බොති? “චතුත්තං සඨසකම්මානං ඤත්තිදුතියකම්මස්ස නවසු යානෙසු කථිනදාන”න්ති ආගතත්තා, “සුඤ්ඤාමෙ, භන්තෙ, සඨසො, ඉදං සඨසස්ස කථිනදුස්සං උප්පන්න”න්තිආදිනා වුත්තත්තා වාති.

අපරෙ පන ආචරියා “භාසන්තරෙසු ඤත්තිති වුත්තා කථිනදානකම්මවාචා අත්ථාරකිරියාය පවිසති, අත්ථාරකිරියා ච උපචාරසීමායං කාතබ්බා, තස්මා කථිනදානකම්මවාචාපි උපචාරසීමායං කාතබ්බායෙවා”ති වදන්ති, තෙසං අයමධිප්පායො – මහාවග්ගපාළියං (මහාව. 306) “එවඤ්ච පන, භික්ඛවෙ, කථිනං අත්ථරිතබ්බ”න්ති ආරභිත්වා “ඛ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා පටිබලෙන සඨසො ඤාපෙතබ්බො...පෙ.... එවං බො, භික්ඛවෙ, අත්ථං හොති කථින”න්ති කථිනදානඤත්තිකම්මවාචාතො පට්ඨාය යාච අනුමොදනා පාඨො ආගතො, පරිවාරපාළියඤ්ච (පරි. 412) “කථිනත්ථාරො ජානිතබ්බො”ති උද්දෙසස්ස නිද්දෙසෙ “සවෙ සඨසස්ස කථිනදුස්සං උප්පන්නං හොති, සඨසෙන කථං පටිපජ්ජිතබ්බං, අත්ථාරකෙන කථං පටිපජ්ජිතබ්බං, අනුමොදකෙන කථං පටිපජ්ජිතබ්බ”න්ති පුච්ඡං නිහරිත්වා “සඨසෙන ඤත්තිදුතියෙන කම්මෙන කථිනත්ථාරකස්ස භික්ඛුනො දාතබ්බං...පෙ.... අනුමොදාමා”ති ඤත්තිතො පට්ඨාය යාච අනුමොදනා පාඨො ආගතො, තස්මා ඤත්තිතො පට්ඨාය යාච අනුමොදනා සබ්බො විධි කථිනත්ථාරකිරියායං පවිසති, තතො කථිනත්ථාරකිරියාය උපචාරසීමායං කත්තබ්බාය සති ඤත්තිසඨ්ඛාතකථිනදානකම්මවාචාපි උපචාරසීමායං කත්තබ්බායෙවාති.

තත්ත්වං විචාරණා කාතබ්බා – අත්ථාරකිරියාය විසුං අනාගතාය සති “සබ්බො විධි අත්ථාරකිරියායං පවිසති”ති වත්තබ්බං භවෙය්‍යා, අථ ච පන මහාවග්ගපාළියඤ්ච පරිවාරපාළියඤ්ච අත්ථාරකිරියා විසුං ආගතායෙව, තස්මා ඤත්තිසඨ්ඛාතා කථිනදානකම්මවාචා අත්ථාරකිරියායං න පවිසති, කෙවලං අත්ථාරකිරියාය උපචාරභූතත්තා පන තතො පට්ඨාය අනුක්කමෙන වුත්තං. යථා “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සීමං සම්මන්තිතු”න්ති සීමාසම්මුතිං අනුජානිත්වා “එවඤ්ච පන, භික්ඛවෙ, සම්මන්තිතබ්බා”ති සීමාසම්මුතිවිධිං දස්සෙන්නො “පයමං නිමිත්තා කිත්තෙතබ්බා...පෙ.... එවමෙනං ධාරයාමි”ති නිමිත්තකිත්තෙනෙහ සහ සීමාසම්මුතිකම්මවාචා දෙසිතා, තත්ථ නිමිත්තකිත්තෙනං සීමාසම්මුතිකම්මං න හොති, කම්මවාචායෙව සීමාසම්මුතිකම්මං හොති, තථාපි සීමාසම්මුතිකම්මවාචාය උපචාරභාවතො සහ නිමිත්තකිත්තෙනෙහ සීමාසම්මුතිකම්මවාචා දෙසිතා. යථා ච උපසම්පදාකම්මවිධිං දෙසෙන්නො “පයමං උපජ්ඣං ගාභාපෙතබ්බො...පෙ.... එවමෙනං ධාරයාමි”ති උපජ්ඣායගාභාපනාදිනා සහ උපසම්පදාකම්මං දෙසිතං, තත්ථ උපජ්ඣායගාභාපනාදි උපසම්පදාකම්මං න හොති, ඤත්තිචතුත්ථකම්මවාචායෙව උපසම්පදාකම්මං හොති, තථාපි උපසම්පදාකම්මස්ස සම්පෙ භූතත්තා උපජ්ඣායගාභාපනාදිනා සහ ඤත්තිචතුත්ථකම්මවාචා දෙසිතා, එවමෙත්ථ කථිනදානකම්මවාචා අත්ථාරකිරියා න හොති, තථාපි අත්ථාරකිරියාය

උපචාරභූතත්තා කථිතදානඤ්ඤත්තිදුතියකම්මවාචාය සහ කථිතත්ථාරකිරියා දෙසිතා, තස්මා කථිතදානකම්මවාචා අත්ථාරකිරියායං න පවිසතීති දට්ඨබ්බං.

අප්ඵ වා ඤ්ඤත්තිදුතියකම්මවාචා ව අත්ථාරො වාති ඉමෙ ද්වෙ ධම්මා අතුලාසකිරියා අතුලාසකත්තාරො අතුලාසකම්මා අතුලාසකාලා ව භොන්ති, තෙන විඤ්ඤායති “භාසන්තරෙසු ඤ්ඤත්තීති චුත්තා ඤ්ඤත්තිදුතියකම්මවාචා අත්ථාරකිරියායං න පවිසතී”ති. තත්ථ කථං අතුලාසකිරියා භොන්ති? කම්මවාචා දානකිරියා භොති, අත්ථාරො පන්තරසධම්මානං කාරණභූතා අත්ථාරකිරියා, එවං අතුලාසකිරියා. කථං අතුලාසකත්තාරොති? කම්මවාචාය කත්තා සඬිසො භොති, අත්ථාරස්ස කත්තා පුග්ගලො, එවං අතුලාසකත්තාරො භොන්ති. කථං අතුලාසකම්මා භොන්ති? කම්මවාචාය කම්මං කථිතදුස්සං භොති, අත්ථාරස්ස කම්මං කථිතසඬ්ඛාතා සමුහපඤ්ඤත්ති, එවං අතුලාසකම්මා භොන්ති. කථං අතුලාසකාලා භොන්ති? කථිතදානකම්මවාචා පුබ්බකරණපච්චුද්ධාරඅධිට්ඨානානං පුබ්බෙ භොති, අත්ථාරො තෙසං පච්ඡා, එවං අතුලාසකාලා භොන්තීති. අප්ඵ වා අත්ථාරො “ඉමාය සඬිසාටියා කථිතං අත්ථරාමී”තිආදිනා වච්චෙදසඬ්ඛාතෙන එකෙන ධම්මෙන සඬිගහිතො, න ඤ්ඤත්තිඅනුස්සාවනාදිනා අනෙකෙහි ධම්මෙහි සඬිගහිතො. චුත්තඤ්ඤෙනං පරිවාරෙ (පරි. 408) “අත්ථාරො එකෙන ධම්මෙන සඬිගහිතො වච්චෙදෙනා”ති. ඉමිනාපි කාරණෙන ජාතිතබ්බං “න ඤ්ඤත්ති අත්ථාරෙ පට්ට්ඨා”ති.

අඤ්ඤෙ පන ආචරියා එවං වදන්ති – “කථිතත්ථාරං කෙ ලහන්ති, කෙ න ලහන්ති? ගණනවසෙන තාව පච්ඡිමකොටියා පඤ්ච ජනා ලහන්ති, උද්ධං සතසහස්සමිපි, පඤ්චන්තං හෙට්ඨා න ලහන්ති”ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 306) ආගතත්තා “හෙට්ඨිමන්තො පඤ්ච භික්ඛූ කථිතත්ථාරං ලහන්ති, තතො අප්පකතරා න ලහන්ති”ති විඤ්ඤායති. “පඤ්චන්තං ජනානං වට්ටතීති පච්ඡිමකොටියා වත්තාරො කථිතදුස්සස්ස දායකා, එකො පටිග්ගාහකොති පඤ්චන්තං ජනානං වට්ටතී”ති කඬ්ඛාවිතරණීටිකායං (කඬ්ඛා. අභි. ටී. කථිතසික්ඛාපදවණ්ණනා) ආගතත්තා තස්මිං වාකො “වට්ටතී”ති කිරියාය කත්තා “සො කථිතත්ථාරො”ති චුච්චති, තස්මා අත්ථාරොති ඉමිනා “ඉමාය සඬිසාටියා කථිතං අත්ථරාමී”ති චුත්තඅත්ථරණකිරියා න අධිප්පෙතා, වතුහි භික්ඛූහි අත්ථාරකස්ස භික්ඛූනො ඤ්ඤත්තියා දානං අධිප්පෙතන්ති විඤ්ඤායති. “කථිතත්ථාරං කෙ ලහන්ති...පෙ.... උද්ධං සතසහස්සන්ති ඉදං අත්ථාරකස්ස භික්ඛූනො සඬිසස්ස කථිතදුස්සදානකම්මං සන්ධාය චුත්ත”න්ති විනයවිනිව්ඡයටිකායං චුත්තං. තස්මිමිපි පාඨෙ ඤ්ඤත්තියා දින්නංයෙව සන්ධාය “පඤ්ච ජනා අත්ථාරං ලහන්ති”ති ඉදං වචනං අට්ඨකථාවරියෙහි චුත්තං, “ඉමාය සඬිසාටියා කථිතං අත්ථරාමී”තිආදි පුග්ගලස්ස අත්ථරණං සන්ධාය න චුත්තන්ති ටිකාවරියස්ස අධිප්පායො. එවං කඬ්ඛාවිතරණීටිකා-විනයවිනිව්ඡයටිකාකාරකෙහි ආචරියෙහි “ඤ්ඤත්තිදුතියකම්මං අත්ථාරො නාමා”ති විනිව්ඡිතත්තා උපචාරසීමායං කථිතදානඤ්ඤත්තිකම්මවාචාකරණං යුත්තන්ති විඤ්ඤායතීති වදන්ති.

තනුවං විවාරණා කාතබ්බා - “ඤ්ඤානිද්දනියකම්මංයෙව අත්ථාරො නාමා”ති ටිකාවරියා න වදෙය්‍යු. වදෙය්‍යුං චෙ, අට්ඨකථාය විරුද්ධො සියා. කථං විරුද්ධොති චෙ? “ඡින්නවස්සා වා පච්ඡිකාය උපගතා වා න ලහන්ති, අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ චුත්ථවස්සාපි න ලහන්ති මහාපච්චරියං චුත්ත”න්ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 306) ආගතත්තා “තෙ ඡින්නවස්සාදයො කථිනත්ථාරං න ලහන්ති”ති විඤ්ඤායති. යදි ඤ්ඤානිද්දනියකම්මං අත්ථාරො නාම සියා, එවං සති තෙ භික්ඛු ඤ්ඤානිද්දනියකම්මෙපි ගණපුරකභාවෙන අප්පට්ඨියා සියුං. අථ ව පන “පුරිමිකාය උපගතානං පන සබ්බෙ ගණපුරකා භොන්ති”ති අට්ඨකථාය (මහාව. අට්ඨ. 306) චුත්තත්තා තෙ ඤ්ඤානිද්දනියකම්මෙ පට්ඨියාව භොන්ති, තස්මා අට්ඨකථාවරියො පඤ්චානිසංසහෙතුභූතං “ඉමාය සඬ්ඝාටියා කථිනං අත්ථරාමි”ති ආදිකං වච්ඡෙදංයෙව “අත්ථාරො”ති වදති, න ඤ්ඤානිද්දනියකම්මං, තස්මා තෙ ඡින්නවස්සාදයො පඤ්චානිසංසහෙතුභූතං කථිනත්ථාරං න ලහන්ති, ඤ්ඤානිද්දනියකම්මෙ පන චතුර්වග්ගසඬ්ඝපුරකභාවං ලහන්ති විඤ්ඤායති. පුනපි චුත්තං අට්ඨකථායං “සචෙ පුරිමිකාය උපගතා චත්තාරො වා භොන්ති තයො වා ද්වෙ වා එකො වා, ඉතරෙ ගණපුරකෙ කත්වා කථිනං අත්ථරිතබ්බ”න්ති. එවං අලබ්භමානකථිනත්ථාරෙයෙව ඡින්නවස්සාදයො ගණපුරකෙ කත්වා ඤ්ඤානිද්දනියකම්මවාචාය කථිනදුස්සං දාපෙත්වා පුරිමිකාය උපගතෙහි කථිනස්ස අත්ථරිතබ්බභාවතො “ඤ්ඤානිද්දනියකම්මංයෙව අත්ථාරො නාමාති ටිකාවරියා න වදෙය්‍යු”න්ති අවච්ඡිමහාති.

නනු ව භො ඉමස්මිමිපි අට්ඨකථාවචනෙ “ඉතරෙ ගණපුරකෙ කත්වා කථිනං අත්ථරිතබ්බ”න්ති වචනෙන චතුර්වග්ගසඬ්ඝෙන කත්තබ්බං ඤ්ඤානිද්දනියකම්මංයෙව “අත්ථාරො”ති චුත්තත්ති? න, පුබ්බාපරවිරොධතො. පුබ්බෙ හි ඡින්නවස්සාදීනං කථිනං අත්ථරිතං අලබ්භමානභාවො චුත්තො, ඉධ “ඤ්ඤානිද්දනියකම්මං අත්ථාරො”ති චුත්තෙ තෙසමිපි ලබ්භමානභාවො චුත්තො භවෙය්‍යා, න අට්ඨකථාවරියා පුබ්බාපරවිරුද්ධං කථෙය්‍යුං, තස්මා “කත්වා”ති පදං “අත්ථරිතබ්බ”න්ති පදෙන සම්බන්ධත්තෙන සමානකාලවිසෙසනං අකත්වා පුබ්බකාලවිසෙසනමෙව කත්වා සම්බන්ධිතබ්බං, එවං සති පුබ්බවචනෙනාපරවචනං ගඬ්ගොදකෙන යමුනොදකං විය සංසන්දනි, පච්ඡාපි ව “කම්මවාචං සාවෙත්වා කථිනං අත්ථරාපෙත්වා දානඤ්ච භුඤ්ජිත්වා ගම්මස්සන්ති”ති විසුං කම්මවාචාසාවනං විසුං කථිනත්ථරණං පුබ්බාපරානුක්කමතො චුත්තං, තස්මා ඤ්ඤානිද්දනියකම්මං අත්ථාරො නාම න භොති, කෙවලං අත්ථාරස්ස කාරණමෙව උපචාරමෙව භොතිති දට්ඨබ්බං. කිඤ්ච භියොයා - “න සඬ්ඝො කථිනං අත්ථරති, න ගණො කථිනං අත්ථරති, පුග්ගලො කථිනං අත්ථරති”ති පරිවාරවචනෙන (පරි. 414) අයමත්ථො ජානිතබ්බොති.

යදි එවං කඬ්ඛාවිතරණීටිකා-විනයවිනිව්ඡයටිකාසු ආගතපාඨානං අධිප්පායො කථං භාසිතබ්බො භවෙය්‍යා. නනු කඬ්ඛාවිතරණීටිකායං “වට්ටති”ති ඉමිස්සා කිරියාය කත්තා “සො කථිනත්ථාරො”ති චුත්තො, විනයවිනිව්ඡයටිකායඤ්ච “කථිනදුස්සදානකම්ම”න්ති පදං “සන්ධායා”ති කිරියාය කම්මං,

කලීනත්ථාරො...පෙ.... ඉදං “චුත්ත”න්ති කිරියාය කම්මං හොති. එවං ටිකාසු නීතත්ථතො ආගතපායෙසු සන්තෙසු “ඤ්ඤාතිදුතියකම්මංයෙව අත්ථාරො නාමාති ටිකාවරියා න වදෙය්‍යු”න්ති න වත්තබ්බන්ති? යෙනාකාරෙන අට්ඨකථාවචනෙන ටිකාවචනඤ්ච පුබ්බාපරඅට්ඨකථාවචනඤ්ච අවිරුද්ධං භවෙය්‍ය, තෙනාකාරෙන ටිකාපාඨානං අධිප්පායො ගහෙතබ්බො. කථං? කඬ්ඛාවිතරණිඅට්ඨකථායං (කඬ්ඛා. අට්ඨ. කලීනසික්ඛාපදවණ්ණනා) “සො සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන පඤ්චන්තං ජනානං වට්ඨති”ති ආගතො, තස්මිං අට්ඨකථාවචනෙ වොදකෙන වොදෙතබ්බස්ස අත්ථිතාය තං පරිහරිතුං “පඤ්චන්තං ජනානං වට්ඨති”ති පච්ඡිමකොටියා වත්තාරො කලීනදුස්සස්ස දායකා, එකො පටිග්ගාහකොති පඤ්චන්තං ජනානං වට්ඨති”ති පායො ටිකාවරියෙන චුත්තො, කථං වොදෙතබ්බං අත්ථිති? හො අට්ඨකථාවරිය “සො සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන පඤ්චන්තං ජනානං වට්ඨති”ති චුත්තො, එවං සති පඤ්චන්තං කලීනත්ථාරකානං එව සො කලීනත්ථාරො වට්ඨති, න එකද්විතිවතුපුග්ගලානන්ති අත්ථො ආපජ්ජති, එවං සති “න සඬ්ඝො කලීනං අත්ථරති, න ගණො කලීනං අත්ථරති, පුග්ගලො කලීනං අත්ථරති”ති ආගතපාළියා විරුජ්ඣනතො ආගමවිරොධො ආපජ්ජති, තං වොදනං පරිහරන්තො “පඤ්චන්තං ජනානං වට්ඨති”ති පච්ඡිමකොටියා වත්තාරො කලීනදුස්සස්ස දායකා, එකො පටිග්ගාහකොති පඤ්චන්තං ජනානං වට්ඨති”ති පායො ටිකාවරියෙන චුත්තො. තත්ථායමධිප්පායො – හො වොදකාවරිය අට්ඨකථාවරියෙන කලීනත්ථාරකාලෙ පඤ්චන්තං අත්ථාරකානං භික්ඛුනං වසෙන “සො සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන පඤ්චන්තං ජනානං වට්ඨති”ති පායො න චුත්තො, අථ බො සඬ්ඝෙන අත්ථාරකස්ස කලීනදුස්සදානකාලෙ පච්ඡිමකොටියා වත්තාරො කලීනදුස්සස්ස දායකා, එකො පටිග්ගාහකොති පඤ්චන්තං දායකපටිග්ගාහකපුග්ගලානං අත්ථිතාය සො පච්ඡා කත්තබ්බො අත්ථාරො වට්ඨති, කාරණසම්පත්තියා ඵලසම්පත්ති හොති, තස්මා තස්මිං අට්ඨකථාවචනෙ ආගමවිරොධො නාපජ්ජතිති.

විනයවිනිව්ඡයටිකායමිපි “කලීනත්ථාරං කෙ ලහන්ති, කෙ න ලහන්ති? ගණනවසෙන තාව පච්ඡිමකොටියා පඤ්ච ජනා ලහන්ති, උද්ධං සතසහස්සමිපි, පඤ්චන්තං හෙට්ඨා න ලහන්ති”ති අට්ඨකථාවචනෙ පරෙහි පුච්ඡිතබ්බස්ස අත්ථිතාය තං පුච්ඡං විස්සජ්ජෙතුං “ඉදං අත්ථාරකස්ස භික්ඛුනො සඬ්ඝස්ස කලීනදුස්සදානකම්මං සන්ධාය චුත්ත”න්ති පායො ටිකාවරියෙන චුත්තො. කථං පුච්ඡිතබ්බන්ති වෙ? හො අට්ඨකථාවරිය “හෙට්ඨිමකොටියා පඤ්චන්තං ජනානං වට්ඨති”ති ඉදං වචනං කිං පඤ්චානිසංසස්ස කාරණභූතං “ඉමාය සඬ්ඝාටියා කලීනං අත්ථරාමි”තිආදිඅත්ථාරකිරියං සන්ධාය චුත්තං, උදාහු අත්ථාරස්ස කාරණභූතං කලීනදුස්සදානකම්මන්ති. කථං විස්සජ්ජනාති? හො හදුමුබ්බ “හෙට්ඨිමකොටියා පඤ්චන්තං ජනානං වට්ඨති”ති ඉදං පඤ්චානිසංසස්ස කාරණභූතං “ඉමාය සඬ්ඝාටියා කලීනං අත්ථරාමි”තිආදිකං අත්ථාරකිරියං සන්ධාය අට්ඨකථාවරියෙන න චුත්තං, අථ බො අත්ථාරස්ස කාරණභූතං කලීනදානකම්මං සන්ධාය චුත්තන්ති. තත්ත්වායමධිප්පායො – සඬ්ඝෙන අත්ථාරකස්ස දිත්තදුස්සෙන එව කලීනත්ථාරො සම්භවති, න ධිතිකාය ලද්ධවිවරෙන වා පුග්ගලිකවිවරෙන වා සම්භවති, තඤ්ච

කලීනදුස්සදානකම්මං චත්තාරො කලීනදුස්සදායකා, එකො පටිග්ගාහකොති පඤ්චස්ස භික්ඛුස්ස විජ්ජමානෙස්සයෙව සම්පජ්ජති, න තතො උභනෙස්සති පච්ඡිමකොට්ඨා පඤ්චන්තං වට්ටති, කාරණසිද්ධියා ඵලසිද්ධිං හොති, තෙනෙව ච කාරණෙන “කලීනදුස්සදානකම්මං චුත්ත”න්ති මුඛාවසෙන අවත්වා “සන්ධාය චුත්ත”න්ති උපචාරවසෙනාහ. එවං චුත්තෙයෙව අට්ඨකථාවචනස්ස පුබ්බාපරවිරොධො නත්ථි, අට්ඨකථාවචනෙන ච ටීකාවචනං විරුද්ධං න හොතීති දට්ඨබ්බං, “අපලොකනාදිසඛිසකම්මකරණත්ථං බද්ධසීමා භගවතා අනුඤ්ඤාතා”ති ඉමිනා විනයලක්ඛණෙන ච සමෙති.

“ඉමාය සඛිසාට්ඨා කලීනං අත්ථරාමී”තිආදිකා පන අත්ථාරකිරියා අපලොකනාදිස්ස චතුස්ස සඛිසකම්මෙස්ස අස්පවිට්ඨා, අධිට්ඨානාදයො විය පඤ්චානිසංසලාහකාරණභූතා පුග්ගලකිරියාව හොතීති වස්සුපනායිකඛන්තභූතාය අන්තොඋපචාරසීමාය කාතබ්බා, තස්මා අන්තොඋපචාරසීමායං බද්ධසීමාය අවිජ්ජමානාය බහිඋපචාරසීමායං බද්ධසීමං වා උදකුක්ඛෙපසත්තබ්හන්තරලභමානට්ඨානං වා ගන්ත්වා ඤත්තිදුතියකම්මෙන කලීනදුස්සං දාපෙත්වා පුන විහාරං ආගන්ත්වා අන්තොඋපචාරසීමායමෙව කලීනත්ථරණං පුබ්බාවරියෙහි කතං, තං සුකතමෙව හොතීති දට්ඨබ්බං. එවං අග්ගහෙත්වා සුද්ධඋපචාරසීමායමෙව ඤත්තිදුතියකම්මං කාතබ්බන්ති ගස්භමානෙ සති තෙසං ආයස්මන්තානං දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජමානා සිස්සානුසිස්සා ධුවවාසත්ථාය විහාරදානාදිඅපලොකනකම්මං වා උපොසථපචාරණාදිඤත්තිකම්මං වා සීමාසම්මන්තනාදිඤත්තිදුතියකම්මං වා උපසම්පදාදිඤත්තිචතුත්ථකම්මං වා උපචාරසීමායමෙව කරෙය්‍යුං, එවං කරොන්තා භගවතො සාසනෙ මහන්තං ජටං මහන්තං ගුම්බං මහන්තං විසමං කරෙය්‍යුං, තස්මා තමකරණත්ථං යුත්තීතො ච ආගමතො ච අනෙකානි කාරණානි ආහරිත්වා කථයිමිහාති.

සාසනෙ ගාරවං කත්වා, සද්ධම්මස්සානුලොමතො;
මයා කතං විනිවිජයං, සම්මා වින්තෙන්තු සාධවො.

පුනඡ්ඡුනං විචින්තෙන්වා, යුත්තං වෙ හොති ගණ්හන්තු;
නො වෙ යුත්තං මා ගණ්හන්තු, සම්මාසම්බුද්ධසාවකාති.

ඉතො පරානිපි කාරණසාධකානි ආහරන්ති ආචරියා, තෙසං පටිච්චනෙන අනිච්ඡාරො හවිස්සති, උපචාරසීමාය චතුත්තං සඛිසකම්මානං කතට්ඨානභාවො පුබ්බෙ චුත්තොව, තස්මා තං වචනං මනසි කත්වා සංසයං අකත්වා ධාරෙතබ්බොති.

“ඉමාය සඛිසාට්ඨා කලීනං අත්ථරාමී”ති වාචා භින්දිතබ්බාති කිං එත්තකෙන වච්චෙදෙන කලීනං අත්ථතං හොති, උදාහු අඤ්ඤො කොචි කායවිකාරො කාතබ්බො? න කාතබ්බො. එත්තකෙනෙව හි වච්චෙදෙන අත්ථතං හොති, කලීනං. චුත්තඤ්ඤෙනං පරිවාරෙ (පරි. 408) “අත්ථාරො එකෙන ධම්මෙන සඛිගහිතො වච්චෙදෙනා”ති.

එවං කලීනත්ථාරං දස්සෙත්වා අනුමොදාපන අනුමොදනෙ දස්සෙත්තො “තෙන කලීනත්ථාරකෙනා” තිආදිමාහ. තත්ථ යෙන භික්ඛුනා “ඉමාය සඬ්ඝාටියා කලීනං අත්ථරාමී” තිආදිනා වච්ඡෙදෙන කලීනං අත්ථනං, තෙන “කලීනස්ස අත්ථාරා පන්තරස ධම්මා ජායන්තී” ති පරිවාරෙ (පරි. 403) ආගතත්තා කලීනත්ථාරෙන සහෙව පඤ්ච ආනිසංසා ආගතා, අථ කස්මා සඬ්ඝං අනුමොදාපෙතීති? කිඤ්චාපි අත්ථාරකස්ස භික්ඛුනො පඤ්ච ආනිසංසා ආගතා, සඬ්ඝස්ස පන අනාගතා, තස්මා සඬ්ඝස්ස ව ආගමනත්ථං සඬ්ඝං අනුමොදාපෙති, සඬ්ඝො ව අනුමොදනං කරොති, එවං කතෙ උභින්නම්පි ආනිසංසා ආගතා භොන්ති. චුත්තඤ්ඤෙනං පරිවාරෙ (පරි. 403) “ද්වින්නං පුග්ගලානං අත්ථනං භොති කලීනං අත්ථාරකස්ස ව අනුමොදකස්ස වා” ති. එත්ථ ව කලීනත්ථාරකභික්ඛුනො චුඩ්ඨතරො භික්ඛු තස්මිං සඬ්ඝෙ අත්ථී, ඉධ චුත්තනයෙන අත්ථාරකෙන “භන්තෙ” ති වත්තබ්බං, අනුමොදකෙන “ආවුසො” ති. යදි පන කලීනත්ථාරකො භික්ඛු සබ්බෙසං චුඩ්ඨතරො භොති, තෙන “ආවුසො” ති වත්තබ්බං, ඉතරෙහි “භන්තෙ” ති, එවං සෙසනයද්වයෙපි. එවං සබ්බෙසං අත්ථනං භොති කලීනන්ති. ඉමෙසු පන සඬ්ඝපුග්ගලෙසු යෙ තස්මිං විහාරෙ පුරිමිකාය වස්සං උපගන්ත්වා පඨමපචාරණාය පචාරිතා, තෙයෙව අනුමොදිතුං ලහන්ති, ඡින්නවස්සා වා පච්ඡිමිකාය උපගතා වා අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ චුත්ථවස්සා වා න ලහන්ති, අනනුමොදන්තාපි ආනිසංසං න ලහන්ති.

එවං කලීනත්ථාරං දස්සෙත්වා ඉදානි වීචරවිභාගං දස්සෙතුං “එවං අත්ථතෙ පන කලීනෙ” තිආදිමාහ. තත්ථ සචෙ කලීනවීචරෙන සද්ධිං ආහතං ආනිසංසන්ති ඉමිනා එකං අත්ථතවීචරමෙව කලීනවීචරං නාම, තතො අඤ්ඤං තෙන සද්ධිං ආහතං සබ්බං වීචරං කලීනානිසංසවීචරං නාමාති දස්සෙති. වක්ඛති හි “අවසෙසකලීනානිසංසෙ බලවත්ථානී” තිආදි. තෙන ඤායති “වත්ථමෙව ඉධ ආනිසංසො නාම, න අග්ගො, කලීනසාටකෙන සද්ධිං ආහතානං අඤ්ඤසාටකානං බහුලවසෙන අත්ථරිතබ්බං, න කලීනසාටකස්ස මහග්ගවසෙනා” ති. භික්ඛුසඬ්ඝො අනිස්සරො, අත්ථතකලීනො භික්ඛුයෙව ඉස්සරො. කස්මා? දායකෙහි විචාරිතත්තා. භික්ඛුසඬ්ඝො ඉස්සරො, කස්මා? දායකෙහි අවිචාරිතත්තා, මූලකලීනස්ස ව සඬ්ඝෙ දින්නත්තා. අවසෙසකලීනානිසංසෙති තස්ස දින්නවත්ථෙහි අවසෙසකලීනානිසංසවත්ථෙ. බලවත්ථානීති අත්ථරිතබ්බකලීනසාටකංයෙව අහතං වා අහතකප්පං වා දාතුං වට්ටති, ආනිසංසවීචරං පන යථාසත්ති යථාබලං පුරාණං වා අභිනවං වා දුබ්බලං වා බලවං වා දාතුං වට්ටති, තස්මා තෙසු දුබ්බලවත්ථෙ ධීතිකාය දින්නෙ ලද්ධභික්ඛුස්ස උපකාරකං න භොති, තස්මා උපකාරණයොග්ගානි බලවත්ථානි දාතබ්බානීති අධිප්පායො. වස්සාවාසිකධීතිකාය දාතබ්බානීති යත්තකා භික්ඛු වස්සාවාසිකවීචරං ලහිංසු, තෙ යපෙත්වා තෙසං භෙට්ඨතො පට්ඨාය යථාක්කමං දාතබ්බානි. ථෙරාසනතො පට්ඨායාති යත්තකා භික්ඛු තිස්සං කලීනත්ථතස්මායං සන්ති, තෙසු ජෙට්ඨකභික්ඛුනො පට්ඨාය දාතබ්බානි. ආසනග්ගහණං පන යථාචුඩ්ඨං නිසින්තො සන්ධාය කතං. එතෙන වස්සාවාසිකකලීනානිසංසානං සමානගතිකතං දීපෙති. ගරුහණ්ඩං න භාජෙතබ්බන්ති කලීනසාටකෙන සද්ධිං ආහතෙසු මඤ්චපීඨාදිකං.

තස්මා අඤ්ඤාහි භික්ඛුහි තත්ථ පච්ඡිත්තං”න්ති, “යෙසං පන සෙනාසනං නත්ථී, කෙවලං පච්චයමෙව දෙනති, තෙසං පච්චයං අවස්සාවාසිකෙ සෙනාසනෙ ගාහෙනුං වට්ටති”ති ව. තනුප්පාදවස්සාවාසිකං නාම කප්පියකාරකානං හත්ථෙ කප්පියවත්ථුපඅභුඤ්ජනත්ථාය දින්නවත්ථුතො නිබ්බත්තං. චුත්තම්පි වෙනං අට්ඨකථායං (වුළුව. අට්ඨ. 318) “කප්පියකාරකානඤ්ඤාහි හත්ථෙ ‘කප්පියහණ්ඩං පරිභුඤ්ජා’ති දින්නවත්ථුතො යං යං කප්පියං, තං සබ්බං පරිභුඤ්ජිතුං අනුඤ්ඤාත”න්ති. එවං වස්සාවාසිකචීවරම්පි පුබ්බෙ යෙභුයොන සඬ්ඝස්සෙව දෙනති, තස්මා “කථිනචීවරං දෙමා”ති චුත්තෙ කථිනචීවරභාවෙන පටිග්ගහෙතබ්බං, “වස්සාවාසිකං දෙමා”ති චුත්තෙ වස්සාවාසිකචීවරභාවෙනෙව පටිග්ගහෙතබ්බං. කස්මා? “යථා දායකා වදන්ති, තථා පටිපජ්ජිත්තං”න්ති (වුළුව. අට්ඨ. 325) වචනතො.

කිඤ්චි අවත්වා හත්ථෙ වා පාදමූලෙ වා ය්පෙත්වා ගතෙ කිං කාතබ්බන්ති? තත්ථ සථෙ “ඉදං වත්ථු වෙනියස්ස වා සඬ්ඝස්ස වා පරපුග්ගලස්ස වා අත්ථාය පරිඤ්ඤා”න්ති ජානෙය්‍ය, තෙසං අත්ථාය පටිග්ගහෙතබ්බං. අථ “මමත්ථාය පරිඤ්ඤා”න්ති ජානෙය්‍ය, අත්තනො අත්ථාය පටිග්ගහෙතබ්බං. චුත්තඤ්ඤානං පරිවාරෙ (පරි. 329) “නව අධම්මිකදානානී”තිආදි. අථ න කිඤ්චි ජානෙය්‍ය, අත්තනො හත්ථෙ වා පාදමූලෙ වා කිඤ්චි අවත්වා ය්පිතං තස්සෙව පුග්ගලිකං හොති. න භි වෙනියාදීනං අත්ථාය පරිඤ්ඤා කිඤ්චි අවත්වා භික්ඛුස්ස හත්ථෙ වා පාදමූලෙ වා ය්පෙත්ති. චුත්තඤ්ඤානං සමන්තපාසාදිකායං (මහාව. අට්ඨ. 379) “පුග්ගලස්ස දෙනීති ‘ඉමං චීවරං ඉත්ථන්තාමස්ස දම්මී’ති එවං පරමිමුඛා වා පාදමූලෙ ය්පෙත්වා ‘ඉමං, හත්තෙ, තුම්භාකං දම්මී’ති එවං සම්මුඛා වා දෙනී”තිආදි.

“ඉම්මස්සං අට්ඨකථායං චුත්තනායෙනෙව භාෂෙතබ්බං”න්ති චුත්තං, කථං භාෂෙතබ්බන්ති? “අවසෙසකථිනානිසංසෙ බලවචන්ථානි වස්සාවාසිකධීතිකාය දාතබ්බානී”ති චුත්තත්තා යෙ භික්ඛු ඉමස්මිං වස්සෙ වස්සාවාසිකං න ලභිංසු, තෙසං හෙට්ඨතො පට්ඨාය එකෙකං චීවරං වා සාටකං වා දාතබ්බං. අථ චීවරානං වා සාටකානං වා අවසිට්ඨෙසු සන්තෙසු පුන ථෙරාසනතො පට්ඨාය දුතියභාගො දාතබ්බො. තතො චීවරෙසු වා සාටකෙසු වා ඛිණ්ණෙසු යෙ ලහන්ති, තෙසු පච්ඡිමස්ස වස්සාදීනි සල්ලක්ඛෙතබ්බානි. න කෙවලං තස්මිං කථිනත්ථතදිවසෙ දින්නදුස්සානි එව කථිනානිසංසානි නාම හොන්ති, අථ බො යාව කථිනස්ස උබ්භාරා සඬ්ඝං උද්දිස්ස දින්නචීවරානිපි සඬ්ඝිකෙන තනුප්පාදෙන ආරාමිකෙහි ආහතචීවරානිපි කථිනානිසංසානියෙව හොන්ති. තස්මා තාදිසෙසු චීවරෙසු උප්පජ්ජමානෙසු යථාචුත්තසල්ලක්ඛිතවස්සස්ස භික්ඛුතො හෙට්ඨතො පට්ඨාය පුනස්පුනං ගාහෙතබ්බං. “ධීතිකාය අභාවෙ ථෙරාසනතො පට්ඨාය දාතබ්බානී”ති (මහාව. අට්ඨ. 306) වචනතො තස්මිං වස්සෙ වස්සාවාසිකචීවරානං අනුප්පජ්ජනතො වා උප්පජ්ජමානෙසුපි ධීතිකාය අගාභාපනතො වා වස්සාවාසිකධීතිකාය අභාවෙ සති ලද්ධබ්බකථිනානිසංසෙ තස්සං උපවාරස්මායං සබ්බෙ භික්ඛු පටිපාටියා නිසිදාපෙත්වා ථෙරාසනතො පට්ඨාය ධීතිකං කත්වා එකෙකස්ස භික්ඛුතො එකෙකං චීවරං වා සාටකං වා දාතබ්බං. සඬ්ඝනවකස්ස දානකාලෙපි මහාථෙරා ආගච්ඡන්ති,

“හත්තෙ, වීසතිවස්සානං දියති, තුම්භාකං යීතිකා අතික්කන්තා” ති න වත්තබ්බො, යීතිකං යපෙත්වා තෙසං දත්වා පච්ඡා යීතිකාය දාතබ්බං. දුතියභාගෙ පන ථෙරාසනං ආරුළුභෙ පච්ඡා ආගතානං පයමභාගො න පාපුණාති, දුතියභාගතො වස්සග්ගෙන දාතබ්බො. අයං යීතිකාවිචාරො චතුපච්චයභාජනකථානො (වි. සඬග. අට්ඨ. 202) ගහෙතබ්බොති.

නනු ව හො එකච්චාති කථිනානිසංසව්වරාති මහග්ඝාති, එකච්චාති අප්පග්ඝාති හොන්ති, කථං එකෙකස්ස එකෙකස්මිං දින්නෙ අග්ගසමත්තං භවෙය්‍යාති? වුච්චතෙ – හණ්ඩාගාරවිවරභාජනෙ අග්ගසමත්තං ඉච්ඡිතබ්බං. තථා හි වුත්තං විවරක්ඛන්ධකෙ (මහාව. 343) “තෙන බො පන සමයෙන සඬසස්ස හණ්ඩාගාරෙ විවරං උස්සන්තං හොති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සම්මුඛිභූතෙන සඬසෙන භාජෙතුං...පෙ.... අථ බො විවරභාජකානං භික්ඛූනං එතදහොසි ‘කථං නු බො විවරං භාජෙතබ්බ’න්ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පයමං උච්චිතිත්වා තුලයිත්වා වණ්ණාවණ්ණං කත්වා භික්ඛූ ගණෙත්වා වග්ගං බන්ධිත්වා විවරපට්ඨිසං යපෙතු”න්ති. අට්ඨකථායඤ්ච (මහාව. අට්ඨ. 343) “උච්චිතිත්වාති ‘ඉදං පුලං, ඉදං සණ්භං, ඉදං ඝනං, ඉදං තනුකං, ඉදං පරිභුත්තං, ඉදං අපරිභුත්තං, ඉදං දීඝතො එත්තකං, පුපුලතො එත්තක’න්ති එවං වත්ථාති විචිතිත්වා. තුලයිත්වාති ‘ඉදං එත්තකං අග්ගති, ඉදං එත්තක’න්ති එවං අග්ගපරිච්ඡෙදං කත්වා. වණ්ණාවණ්ණං කත්වාති සවෙ සබ්බෙසං එකෙකමෙව දසදසඅග්ගනකං පාපුණාති, ඉච්චෙතං කුසලං. නො වෙ පාපුණාති, යං නව වා අට්ඨ වා අග්ගති, තං අඤ්ඤාන එකඅග්ගනකෙන ව ද්විඅග්ගනකෙන ව සද්ධිං බන්ධිත්වා එතෙන උපායෙන සමෙ පට්ඨිසෙ යපෙත්වාති අත්ථො. භික්ඛූ ගණෙත්වා වග්ගං බන්ධිත්වාති සවෙ එකෙකස්ස දීයමානෙ දිවසො න පහොති, දස දස භික්ඛූ ගණෙත්වා දස දස විවරපට්ඨිසෙ එකවග්ගං බන්ධිත්වා එකං හණ්ඩිකං කත්වා එවං විවරපට්ඨිසං යපෙතුං අනුජානාමිති අත්ථො. එවං යපිතෙසු විවරපට්ඨිසෙසු කුසො පාතෙතබ්බො”ති වුත්තං. තෙන ඤායති “හණ්ඩාගාරවිවරභාජනෙ අග්ගසමත්තං ඉච්ඡිතබ්බං, කුසපාතො ව කාතබ්බො”ති.

ඉමස්මිං පන කථිනානිසංසව්වරභාජනෙ අග්ගසමත්තං න ඉච්ඡිතබ්බං, කුසපාතො ව න කාතබ්බො. තථා හි වුත්තං කථිනක්ඛන්ධකට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 306) “එවං අත්ථතෙ පන කථිනෙ සවෙ කථිනවිවරෙන සද්ධිං ආහනං ආනිසංසං දායකා ‘යෙන අම්භාකං කථිතං ගහිතං, තස්සෙව දෙමා’ති දෙන්ති, භික්ඛූසඬසො අනිස්සරො. අථ අවිචාරෙත්වාච දත්වා ගච්ඡන්ති, භික්ඛූසඬසො ඉස්සරො, තස්මා සවෙ කථිනත්ථාරකස්ස සෙසව්වරානිපි දුබ්බලාති හොන්ති, සඬසෙන අපලොකෙත්වා තෙසම්පි අත්ථාය වත්ථාති දාතබ්බාති, කම්මවාචා පන එකායෙව වට්ටති. අවසෙසකථිනානිසංසෙ බලවත්ථාති වස්සාවාසිකයීතිකාය දාතබ්බාති. යීතිකාය අභාවෙ ථෙරාසනතො පට්ඨාය දාතබ්බාති”ඉච්චෙව වුත්තං, න වුත්තං “අග්ගපරිච්ඡෙදං කත්වා”ති වා “කුසපාතො කාතබ්බො”ති වා. තෙන ඤායති “කථිනානිසංසව්වරාති වස්සාවාසිකයීතිකාය වා වුඬ්ඨිතරතො වා පට්ඨායෙව දාතබ්බාති, නෙව අග්ගසමත්තං කාතබ්බං, න කුසො පාතෙතබ්බො”ති.

ඉදානි පන වස්සාවාසිකභාවෙන අදින්නත්තා වස්සාවාසිකයීතිකාය අකතත්තා ව කථිනත්ථතච්චරතො ව කථිනත්ථාරකස්ස අවසෙසච්චරත්ථාය දින්නවත්ථතො ව අවසෙසකථිනානිසංසෙ ඛලවත්ථානි වුඩ්ඨතරතො පට්ඨාය එකස්ස භික්ඛුස්ස එකං වත්ථං දාතඛිබ්බං, තෙසු පන වරං වරං වුඩ්ඨස්ස දාතඛිබ්බං. කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? “පච්ඡිමවස්සුපනායිකදිවසෙ පන සචෙ කාලං සොසෙත්වා සන්නිපතිතෙ සඬ්ඝෙ කොචි දසහත්ථං වත්ථං ආහරිත්වා වස්සාවාසිකං දෙති, ආගන්තුකො සචෙ භික්ඛුසඬ්ඝත්ථෙරො හොති, තස්ස දාතඛිබ්බං. නවකො චෙ හොති, සම්මතෙන භික්ඛුනා සඬ්ඝත්ථෙරො වත්තඛිබ්බො ‘සචෙ, හත්තෙ, ඉච්ඡථ, පයමහාගං මුඤ්චිත්වා ඉදං වත්ථං ගණ්හථා’ති. අමුඤ්චන්තස්ස න දාතඛිබ්බං. සචෙ පන පුබ්බෙ ගාහිතං මුඤ්චිත්වා ගණ්හාති, දාතඛිබ්බං. එතෙනෙව උපායෙන දුතියත්ථෙරතො පට්ඨාය පරිවත්තෙත්වා පත්තට්ඨානෙ ආගන්තුකස්ස දාතඛිබ්බං. සචෙ පයමවස්සුපගතා ද්වෙ තිණි වත්තාරි පඤ්ච වා වත්ථානි අලත්ථුං, ලද්ධං ලද්ධං එතෙනෙව උපායෙන විස්සජ්ජාපෙත්වා යාව ආගන්තුකස්ස සමකං හොති, තාව දාතඛිබ්බං. තෙන පන සමකෙ ලද්ධෙ අවසිට්ඨො අනුභාගො ථෙරාසනෙ දාතඛිබ්බො”ති සෙනාසනක්ඛන්ධකට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 318) වචනතො තංසංවණ්ණනාභූතායං විමතිවිනොදනියඤ්ච (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.318)

“ආගන්තුකො සචෙ භික්ඛුති විවරෙ ගාහිතෙ පච්ඡා ආගතො ආගන්තුකො භික්ඛු. පත්තට්ඨානෙති වස්සග්ගෙන පත්තට්ඨානෙ. පයමවස්සුපගතාති ආගන්තුකස්ස ආගමනතො පුරෙතරමෙව පච්ඡිමිකාය වස්සුපනායිකාය වස්සුපගතා. ලද්ධං ලද්ධන්ති දායකානං සන්තිකා ආගතාගතසාටක”න්ති වචනතො, වජිරබුද්ධිටිකායඤ්ච (වජිර. ටී. චූළවග්ග 318) “පයමහාගං මුඤ්චිත්වාති ඉදං චෙ පයමගාහිතවත්ථුතො මහග්ගං හොතීති ලිඛිත”න්ති වචනතො ව විඤ්ඤායතී. එවං අට්ඨකථායං ටීකාසු ව වස්සාවාසිකදානෙ පච්ඡා ආහතං මහග්ගවත්ථං මහාථෙරතො පට්ඨාය පරිවත්තෙත්වා තෙහි අනිච්ඡිතංයෙව වස්සග්ගෙන පත්තස්ස පච්ඡා ආගතස්ස භික්ඛුතො දාතඛිබ්බාවස්ස වුත්තත්තා වරං වරං වුඩ්ඨස්ස දාතඛිබ්බන්ති විඤ්ඤායතී.

“සචෙ පයමවස්සුපගතා ද්වෙ තිණි වත්තාරි පඤ්ච වා වත්ථානි අලත්ථු”න්ති වත්ථගණනාය එව වුත්තත්තා, අග්ගගණනාය අවුත්තත්තා ව කථිනානිසංසවත්ථස්ස ව වස්සාවාසිකගතිකභාවස්ස වචනතො කථිනානිසංසවත්ථානි වත්ථගණනාවසෙනෙව භාජෙතඛිබ්බානි, න අග්ගසමභාවෙනාති ව දට්ඨඛිබ්බානි, තෙනෙව ව කාරණෙන “යො ඛහුති කථිනානිසංසවත්ථානි දෙති, තස්ස සන්නකෙනෙව අත්ථරිතඛිබ්බ”න්ති (මහාව. අට්ඨ. 306) වුත්තං. ඛහුති හි කථිනානිසංසවත්ථානි විභජනකාලෙ සඬ්ඝස්ස උපකාරකානි හොන්තිති.

පාළිඅට්ඨකථාදීහි, නෙත්වා වුත්තං විනිච්ඡයං;
කථිනෙ විවරෙ මය්හං, විත්තයන්තු විවක්ඛණා.

විත්තයිත්වා පුනප්පුනං, යුත්තං චෙ ධාරයන්තු තං;
අයුත්තඤ්චෙ ඉතො අඤ්ඤං, පරියෙසන්තු කාරණන්ති.

“යො ව තත්ථ වීවරුප්පාදො, සො නෙසං භවිස්සති” ති වීවරස්සෙව අත්ථකකථිනානං භික්ඛූනං සන්තකභාවස්ස භගවතා චුත්තත්තා වීවරතො අඤ්ඤානි සඬ්ඨං උද්දිස්ස දින්නානි පිණ්ඩපාතාදීනි වත්ථුනි උපචාරසීමං පට්ටියස්ස ආගතාගතස්ස සඬ්ඨස්ස සන්තකං භොන්ති. තථා හි චුත්තං අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 306) “කථිනං අත්ථරාපෙත්වා දානඤ්ච භුඤ්ජිත්වා ගමිස්සන්ති, ආනිසංසො පන ඉතරෙසංයෙව භොති” ති. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සාමණෙරානං උපඬ්ඨපට්ටිසං දාතු”න්ති (මහාව. 343) පාඨං උපනිස්සාය කථිනානිසංසවීවරමපි සාමණෙරානං උපඬ්ඨපට්ටිසංයෙව දෙනති, න පනෙවං කාතඛිං. භණ්ඩාගාරෙ යපිතඤ්ඤි අකාලවීවරමෙව සාමණෙරානං උපඬ්ඨපට්ටිසං කත්වා දාතඛිං. වස්සාවාසිකකථිනානිසංසාදිකාලවීවරං පන සමකමෙව දාතඛිං. චුත්තඤ්ඤෙතං වීවරක්ඛන්ධකට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 343) “සාමණෙරානං උපඬ්ඨපට්ටිසන්ති එත්ථ යෙ සාමණෙරා අත්තිස්සරා භික්ඛුසඬ්ඨස්ස කත්තඛිකම්මං න කරොන්ති, උද්දෙසපරිපුච්ඡාසු යුත්තා ආවරියුපජ්ඣායානංයෙව වත්තපට්ඨන්ති කරොන්ති, අඤ්ඤෙසං න කරොන්ති, එතෙසංයෙව උපඬ්ඨභාගො දාතඛිං. යෙ පන පුරෙහත්තඤ්ච පච්ඡාහත්තඤ්ච භික්ඛුසඬ්ඨස්සෙව කත්තඛිකච්චං කරොන්ති, තෙසං සමකො දාතඛිං. ඉදඤ්ච පිට්ඨිසමයෙ උප්පන්නෙන භණ්ඩාගාරෙ යපිතෙන අකාලවීවරෙනෙව කථිනං, කාලවීවරං පන සමකමෙව දාතඛි”න්ති.

කච්චි නු ඛො සාමණෙරා වස්සං උපගතා, යෙන ආනිසංසං ලභෙය්‍යුන්ති? ආම උපගතාති. කථං විඤ්ඤායතීති? “අථ වත්තාරො භික්ඛු උපගතා, එකො පරිපුණ්ණවස්සො සාමණෙරො, සො වෙ පච්ඡිමිකාය උපසම්පජ්ජති, ගණපුරකො වෙව භොති, ආනිසංසඤ්ච ලහති” ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 306) වචනතො වජිරබුද්ධිට්ඨිකායඤ්ච (වජිර. ටී. මහාවග්ග 306) “පච්ඡිමිකාය උපසම්පන්නො පඨමපචාරණාය පචාරතුමපි ලහති, වස්සිකො ව භොති, ආනිසංසඤ්ච ලහතීති සාමණෙරානං වස්සුපගමනං අනුඤ්ඤාතං භොති. සාමණෙරා කථිනානිසංසං ලහන්තීති වදන්ති” ති වචනතොති.

තනුප්පාදෙසු කථිනානිසංසෙසු යදි ආරාමිකා තණ්ඩුලාදීහි වත්ථානි වෙතාපෙත්ති, වත්ථෙහිපි තණ්ඩුලාදීනි වෙතාපෙත්ති, තත්ථ කථං පටිපජ්ජිතඛිකන්ති? විභජනකාලෙ විජ්ජමානවත්ථුවසෙන කාතඛිං. තථා හි චුත්තං වජිරබුද්ධිට්ඨිකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 306) “තනුප්පාදෙන තණ්ඩුලාදීනා වත්ථුසු වෙතාපිතෙසු අත්ථකකථිනානමෙව තානි වත්ථානි පාපුණන්ති. වත්ථෙහි පන තණ්ඩුලාදීසු වෙතාපිතෙසු සඛිංඛෙසං තානි පාපුණන්තීති චුත්ත”න්ති. “සවෙ පන එකසීමායං ඛුච්ඡා විහාරා භොන්ති” ති එත්ථ කතරසීමා අධිප්පෙතාති? උපචාරසීමා. උපචාරසීමායංයෙව හි සඬ්ඨලාභවිභජනාදිකං සිජ්ඣති. චුත්තඤ්ඤෙතං වජිරබුද්ධිට්ඨිකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 306) “කථිනත්ථකසීමායන්ති උපචාරසීමං සන්ධාය චුත්තං, උපචාරසීමට්ඨස්ස මතකවීවරාදිභාගියතාය ඛද්ධසීමාය තනුප්පාදාභාවතො විඤ්ඤෙය්‍යමෙතං ‘උපචාරසීමාව අධිප්පෙතා’ ති”.

එවං කථිතත්ථාරං දස්සෙත්වා සඬ්ඝෙ රුචිතාය මාතිකාපලිබ්බොධඋඛ්භාරෙ අදස්සෙත්වාච අන්තෙ ආනිසංසං දස්සෙතුං “අත්ථකථිනානං වො භික්ඛවෙ”ති ආදිමාහ. තත්ථ අට්ඨවිධා මාතිකා පක්කමනන්තිකා, නිට්ඨානන්තිකා, සන්තිට්ඨානන්තිකා, නාසනන්තිකා, සවනන්තිකා, ආසාවච්ඡෙදිකා, සීමාතික්කන්තිකා, සහුඛ්භාරාති. තත්ථ අත්ථකථිනො භික්ඛු කතපරියොසිතං වීචරං ආදාය “ඉමං විහාරං න පච්චෙස්සාමි”ති පක්කමති, තස්ස භික්ඛුනො උපචාරසීමාතික්කමෙනෙව කථිනුඛ්භාරො භවති, පඤ්චානිසංසානි අලභනෙය්‍යා හොති. අයං කථිනුඛ්භාරො පක්කමනමෙවස්ස අන්තභූතත්තා පක්කමනන්තිකො නාම හොති.

අත්ථකථිනො භික්ඛු අනිට්ඨිතමෙව අත්තනො භාගභූතං වීචරං ආදාය අඤ්ඤං විහාරං ගතො, තස්ස ඛනිඋපචාරසීමගතස්ස එවං හොති “ඉමස්මිංයෙව විහාරෙ ඉමං වීචරං කාරෙස්සාමි, න පුරාණවිහාරං පච්චෙස්සාමි”ති, සො ඛනිසීමායමෙව තං වීචරං කාරෙති, තස්ස භික්ඛුනො තස්මිං වීචරෙ නිට්ඨිතෙ කථිනුඛ්භාරො හොති. අයං කථිනුඛ්භාරො වීචරනිට්ඨානමෙවස්ස අන්තොති නිට්ඨානන්තිකො නාම.

භික්ඛු අත්ථකථිනො අකතවීචරමාදාය පක්කමති, තස්ස ඛනිඋපචාරසීමගතස්ස එවං හොති “ඉමං වීචරං නෙව කාරෙස්සාමි, පොරාණවිහාරඤ්ච න පච්චෙස්සාමි”ති, තස්ස භික්ඛුනො තෙන සන්තිට්ඨානෙන කථිනුඛ්භාරො හොති. අයං කථිනුඛ්භාරො සන්තිට්ඨානමෙවස්ස අන්තොති සන්තිට්ඨානන්තිකො නාම.

අත්ථකථිනො භික්ඛු අකතමෙව වීචරං ආදාය පක්කමති, ඛනිසීමගතස්ස තස්ස එවං හොති “ඉධෙවිමං වීචරං කාරෙස්සාමි, න ච පොරාණවිහාරං පච්චෙස්සාමි”ති, තස්ස වීචරං කුරුමානං වොරාදිහි නස්සති, අග්‍යාදිහි විනස්සති, කථිනුඛ්භාරො හොති. අයං කථිනුඛ්භාරො නාසනමෙවස්ස අන්තොති නාසනන්තිකො නාම.

අත්ථකථිනො භික්ඛු අකතවීචරමාදාය “ඉමං විහාරං පච්චෙස්සාමි”ති වින්තෙත්වා පක්කමති, තස්ස ඛනිසීමගතස්ස එවං හොති “ඉධෙවිමං වීචරං කාරෙස්සාමි”ති, සො කතවීචරො සුඤ්ඤාති “විහාරෙ කිර සඬ්ඝෙන කථිනං උඛ්භත”න්ති, තෙන සවනමත්තෙනස්ස කථිනං උඛ්භතං හොති. අයං කථිනුඛ්භාරො සවනමෙවස්ස අන්තොති සවනන්තිකො නාම.

අත්ථකථිනො භික්ඛු අඤ්ඤත්ථ පච්චාසාවීචරකාරණා පක්කමති, තස්ස ඛනිසීමගතස්ස එවං හොති “ඉධ ඛනිසීමායමෙව වීචරපච්චාසං පයිරුපාසාමි, න විහාරං පච්චෙස්සාමි”ති, සො තත්ථෙව තං වීචරපච්චාසං පයිරුපාසති, සො තං වීචරපච්චාසං අලභමානො වීචරාසා පච්ඡිජ්ජති, තෙනෙව තස්ස භික්ඛුනො කථිනුඛ්භාරො භවති. අයං කථිනුඛ්භාරො ආසාවච්ඡෙදසහිතත්තා ආසාවච්ඡෙදිකො නාම.

අත්ථකකථීනො භික්ඛු අකතච්චරං ආදාය “ඉමං විහාරං පච්චෙස්සාමී” ති වින්තෙත්වා පක්කමති, සො ඛෙසිමගතො තං චීවරං කාරෙති, සො කතච්චරො “විහාරං පච්චෙස්සාමී” ති වින්තෙත්තො ඛෙසිප්පාරසිමායමෙව කථිනුබ්බාරකාලං විනිනාමෙති, තස්ස කථිනුබ්බාරො භවති. අයං කථිනුබ්බාරො චීවරකාලස්ස අන්තිමදිවසසඬාතාය සිමාය අතික්කන්තන්තා සිමාතික්කන්තිකො නාම.

අත්ථකකථීනො භික්ඛු චීවරං ආදාය “ඉමං විහාරං පච්චෙස්සාමී” ති වින්තෙත්වා පක්කමති, සො කතච්චරො “විහාරං පච්චෙස්සාමී” ති වින්තෙත්තො පච්චාගන්ත්වා විහාරෙ කථිනුබ්බාරං පජ්ජෙති, තස්ස භික්ඛුනො විහාරෙ භික්ඛුහි සහ කථිනුබ්බාරො භවති. අයං කථිනුබ්බාරො විහාරෙ භික්ඛුහි සහ කතන්තා සහුබ්බාරො නාම. අයං අට්ඨවිධො කථිනුබ්බාරො අට්ඨ මාතිකා නාම. චුත්තඤ්ඤෙන කථිනක්ඛන්ධකපාළියං (මහාව. 310) “අට්ඨිමා, භික්ඛවෙ, මාතිකා කථිනස්ස උබ්බාරාය පක්කමනන්තිකා නිට්ඨානන්තිකා සන්තිට්ඨානන්තිකා නාසනන්තිකා සවනන්තිකා ආසාවච්ඡෙදිකා සිමාතික්කන්තිකා සහුබ්බාරාති. භික්ඛු අත්ථකකථීනො කතච්චරමාදාය පක්කමති ‘න පච්චෙස්ස’න්ති, තස්ස භික්ඛුනො පක්කමනන්තිකො කථිනුබ්බාරො” තිආදි, විනයවිනිවිජයජ්ජකරණෙ ව –

“පක්කමනඤ්ච නිට්ඨානං, සන්තිට්ඨානඤ්ච නාසනං;
සවනමාසා ව සිමා ව, සහුබ්බාරොති අට්ඨිමා” ති. (වි. වි. 2709);

පලිබොධො දුට්ඨො ආවාසපලිබොධො, චීවරපලිබොධොති. තත්ථ “යස්මිං විහාරෙ කථිනං අත්ථනං හොති, තස්මිං චසිස්සාමී” ති අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡන්තොපි “පුන තං විහාරං ආගච්ඡිස්සාමී” ති සාපෙක්ඛො හොති. අයං ආවාසපලිබොධො නාම. තස්ස භික්ඛුනො චීවරං අකතං වා හොති අපරියොසිතං වා, “අඤ්ඤතො චීවරං ලච්ඡාමී” ති ආසා වා අනුපච්ඡින්නා හොති. අයං චීවරපලිබොධො නාම. චුත්තඤ්ඤෙන කථිනක්ඛන්ධකෙ (මහාව. 325) “කතමෙ ව, භික්ඛවෙ, ද්වෙ කථිනස්ස පලිබොධා? ආවාසපලිබොධො ව චීවරපලිබොධො ව. කථංඤ්ච, භික්ඛවෙ, ආවාසපලිබොධො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු වසති වා තස්මිං ආවාසෙ, සාපෙක්ඛො වා පක්කමති ‘පච්චෙස්ස’න්ති, එවං ඛො, භික්ඛවෙ, ආවාසපලිබොධො හොති. කථංඤ්ච, භික්ඛවෙ, චීවරපලිබොධො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො චීවරං අකතං වා හොති විජ්ජකතං වා, චීවරාසා වා අනුපච්ඡින්නා, එවං ඛො, භික්ඛවෙ, චීවරපලිබොධො හොති” ති.

උබ්බාරො දුට්ඨො අට්ඨමාතිකාඋබ්බාරඅන්තරුබ්බාරවසෙන. තත්ථ ඛෙසිප්පාරසිමගතානං භික්ඛුනං වසෙන චුත්තා සත්ත කථිනුබ්බාරා ව ඛෙසිප්පාරසිමං ගන්ත්වා නිවන්තෙත්වා කථිනත්ථකවිහාරෙ අන්තරුබ්බාරං පත්වා භික්ඛුහි සහ අන්තරුබ්බාරස්ස කතන්තා සහුබ්බාරසඬාතො එකො කථිනුබ්බාරො වාති ඉමෙ අට්ඨ කථිනුබ්බාරා අට්ඨමාතිකාය පටිට්ඨන්තා අට්ඨමාතිකාඋබ්බාරො නාම. ඛෙසිමං අගන්ත්වා තස්මිංයෙව විහාරෙ නිසිදිත්වා කථිනුබ්බාරං.

ඤාත්තිදුතියකම්මවාචාය කථිත්ථුබ්බාරො අට්ඨමාතිකාය අප්පච්චියො භුත්වා කාලපරිච්ඡේදං අප්පත්වා අන්තරායෙව කතත්තා අන්තරුබ්බාරො නාම.

අන්තරුබ්බාරසහ්භුබ්බාරා ඤාත්තිදුතියකම්මවාචායෙව කතා, එවං සන්තෙ කො තෙසං විසෙසොති? අන්තරුබ්බාරො බහිසීමං අගන්ත්වා අන්තොසීමායමෙව යීතෙහි භික්ඛුහි කතො. සහ්භුබ්බාරො බහිසීමං ගතෙන භික්ඛුනා පච්චාගන්ත්වා තං අන්තරුබ්බාරං පත්වා තෙහි අන්තොසීමට්ඨෙහි භික්ඛුහි සහ කතොති අයමෙතෙසං විසෙසො. පක්කමනන්තිකාදයො සත්ත කථිත්ථුබ්බාරා න කම්මවාචාය කතා, කෙවලං ද්විත්තං පලිබොධානං උපච්ඡේදෙන පඤ්චහි ආනිසංසෙහි විගතත්තා කථිත්ථුබ්බාරා නාම භොන්ති. චුත්තඤ්ඤෙනං ආචරියබුද්ධදත්තත්ථෙරෙන විනයවිනිවිජයෙ –

“අට්ඨන්තං මාතිකානං වා, අන්තරුබ්බාරතොපි වා;
උබ්බාරාපි දූවෙ චුත්තා, කථිනස්ස මහෙසිනා” ති.

තට්ඨිකායමිපි “අට්ඨන්තං මාතිකානන්ති බහිසීමගතානං වසෙන චුත්තා. පක්කමනන්තිකාදයො සත්ත මාතිකා බහිසීමං ගන්ත්වා අන්තරුබ්බාරං සම්පත්තස්ස වසෙන චුත්තා, සහ්භුබ්බාරො ඉමාසං අට්ඨන්තං මාතිකානං වසෙන ව. අන්තරුබ්බාරතොපි වාති බහිසීමං අගන්ත්වා තත්ථෙව වසිත්වා කථිත්ථුබ්බාරකම්මෙන උබ්භතකථිනානං වසෙන උබ්භතතො අන්තරුබ්බාරොති මහෙසිනා කථිනස්ස උබ්බාරා දූවෙ චුත්තාති යොජනා. බහිසීමං ගන්ත්වා ආගතස්ස වසෙන සඋබ්බාරො, බහිසීමං අගතානං වසෙන අන්තරුබ්බාරොති එකොයෙව උබ්බාරො ද්විධා චුත්තො” ති චුත්තං.

කස්මා පන අන්තරුබ්බාරවසෙන කම්මවාචාය කථිනං උබ්භතන්ති? මහාදානං දාතුකාමෙහි උපාසකෙහි ආගතස්ස සඤ්ඤා අකාලච්චරං දාතුකාමෙහි යාවිතත්තා. චුත්තඤ්ඤි භික්ඛුනිවිභවිගපාළියං (පාචි. 925) “තෙන බො පන සමයෙන අඤ්ඤතරෙන උපාසකෙන සඤ්ඤං උද්දිස්ස විහාරො කාරාපිතො භොති, සො තස්ස විහාරස්ස මහෙ උභතොසඤ්ඤස්ස අකාලච්චරං දාතුකාමො භොති. තෙන බො පන සමයෙන උභතොසඤ්ඤස්ස කථිනං අත්ථනං භොති. අථ බො සො උපාසකො සඤ්ඤං උපසඤ්ඤිත්වා කථිත්ථුද්ධාරං යාචී” තිආදි. කථං පන කම්මවාචා කාතබ්බාති? “සුඤ්ඤා මෙ, හන්තෙ, සඤ්ඤා, යදි සඤ්ඤස්ස පත්තකල්ලං, සඤ්ඤා කථිනං උද්ධරෙය්‍ය, එසා ඤාත්ති. සුඤ්ඤා මෙ, හන්තෙ, සඤ්ඤා, සඤ්ඤා කථිනං උද්ධරති. යස්සායස්මතො බමති කථිනස්ස උද්ධාරො, සො තුණ්හස්ස. යස්ස නක්ඛමති, සො භාසෙය්‍ය. උබ්භතං සඤ්ඤෙන කථිනං, බමති සඤ්ඤස්ස, තස්මා තුණ්හි, එවමෙන ධාරයාමී” ති එවං කාතබ්බාති. චුත්තඤ්ඤි භික්ඛුනිවිභවිගෙ “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කථිනං උද්ධරිතුං, එවඤ්ඤ පන, භික්ඛවෙ, කථිනං උද්ධරිතබ්බං. ඛ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා පටිබලෙන සඤ්ඤා ඤාපෙතබ්බො – සුඤ්ඤා මෙ...පෙ.... ධාරයාමී” ති.

එතෙත ව කථිත්‍රුබ්‍රහ්මාදරන පුබ්බෙ කතං කථිත්‍රුස්සදානඤ්ඤත්තිදුතියකම්මවාචං
 උබ්බතන්ති වදන්ති, න පන කථිත්‍රුස්සදානඤ්ඤත්තිදුතියකම්මං උබ්බතං, අථ ඛො
 අත්ථාරකම්මමෙවාති දට්ඨබ්බං. යදි හි කථිත්‍රුස්සදානඤ්ඤත්තිදුතියකම්මං උබ්බතං
 භවෙය්‍ය, තාය කම්මවාචාය කථිත්‍රුස්සදානස්ස සිජ්ඣනතො ඉමාය
 කථිත්‍රුබ්‍රහ්මාදරකම්මවාචාය තං පුබ්බෙ දිත්තදුස්සං පුන ආහරාපෙතබ්බං සියා, න
 පඤ්චානිසංසවිගමනං. යස්මා පන ඉමාය කථිත්‍රුබ්‍රහ්මාදරකම්මවාචාය
 පඤ්චානිසංසවිගමනමෙව හොති, න පුබ්බෙ දිත්තකථිත්‍රුස්සස්ස පුන ආහරාපනං.
 තෙන විඤ්ඤායති “පඤ්චානිසංසලාභකාරණං අත්ථරණකම්මමෙව ඉමාය
 කථිත්‍රුබ්‍රහ්මාදරකම්මවාචාය උද්ධරියති, න කථිත්‍රුස්සදානඤ්ඤත්තිදුතියකම්මවාචාති,
 තස්මා කථිත්‍රුබ්‍රහ්මාදරකම්මවාචාකරණතො පච්ඡා සඤ්ඤාස්ස උජ්ජන්තං වීචරං
 අකාලවීචරං හොති, සඤ්ඤා පඤ්චානිසංසෙ න ලහති, වීචරං සබ්බසඤ්ඤාං හුත්වා
 ආගතාගතස්ස සඤ්ඤාස්ස භාජනීයං හොතීති දට්ඨබ්බං. අයමත්ථො
 කථිත්‍රුස්සදානඤ්ඤත්තිදුතියකම්මවාචාය ව කථිත්‍රුබ්‍රහ්මාදරකම්මවාචාය ව අත්ථඤ්ච
 අධිජ්ජායඤ්ච සුට්ඨු විනිවිජ්ජන්වා පුබ්බාපරං සංසන්දිත්වා පච්චෙතබ්බොති.

එත්ථ සියා – කථිත්‍රුබ්‍රහ්මාදරං යාවත්තානං සබ්බෙසං කථිත්‍රුබ්‍රහ්මාදරො දාතබ්බො,
 උදාහු එකච්චානන්ති, කිඤ්ඤෙත්ථ – යදි තාව සබ්බෙසං දාතබ්බො,
 කථිත්‍රුබ්‍රහ්මාදරකම්මෙන පඤ්චානිසංසවිගමනතො සඤ්ඤාස්ස ලාභන්තරායො භවෙය්‍ය,
 අථ එකච්චානං මුඛොලොකනං විය සියාති? යදි කථිත්‍රත්ථාරමූලකලාභතො
 කථිත්‍රුබ්‍රහ්මාදරමූලකලාභො මහන්තො භවෙය්‍ය, තෙසං යාවත්තානං කථිත්‍රුබ්‍රහ්මාදරො
 දාතබ්බො. යදි අජ්ජකො, න දාතබ්බො. යදි සමො, කුලජ්ජසාදන්ථාය දාතබ්බොති.
 තථා හි චුත්තං අට්ඨකථායං (පාචි. අට්ඨ. 927) “කිදිසො කථිත්‍රුද්ධාරො දාතබ්බො,
 කිදිසො න දාතබ්බොති? යස්ස අත්ථාරමූලකො ආනිසංසො මහා, උබ්බාරමූලකො
 අජ්ජො, එවරුපො න දාතබ්බො. යස්ස පන අත්ථාරමූලකො ආනිසංසො අජ්ජො,
 උබ්බාරමූලකො මහා, එවරුපො දාතබ්බො. සමානිසංසොපි සද්ධාපරිපාලනත්ථං
 දාතබ්බොවා”ති. ඉමිනාපි විඤ්ඤායති “පඤ්චානිසංසානං කාරණභූතං
 අත්ථාරකම්මමෙව උද්ධරියති, න කථිත්‍රුස්සදානභූතං ඤ්ඤත්තිදුතියකම්ම”න්ති.

ආනිසංසකථායං පඤ්චානි ඉදානි චූච්චමානා අනාමන්තවාදයො පඤ්ච කිරියා.
 කජ්ජිස්සන්තීති කජ්ජා භවිස්සන්ති, අනාපත්තිකාරණා භවිස්සන්තීති අත්ථො.
 අනාමන්තවාදොති අනාමන්තෙත්වා වරණං. යො හි දායකෙහි භත්තෙන
 නිමන්තිතො හුත්වා සහත්තො සමානො විහාරෙ සන්තං භික්ඛුං අනාමන්තෙත්වා
 කුලෙසු වාරිත්තං ආපජ්ජති, තස්ස භික්ඛුනො වාරිත්තසික්ඛාපදෙන පාචිත්තියාපත්ති
 හොති, සා ආපත්ති අත්ථකථිත්‍රස්ස න හොතීති අත්ථො. තත්ථ වාරිත්තසික්ඛාපදං
 නාම “යො පන භික්ඛු නිමන්තිතො සහත්තො සමානො සන්තං භික්ඛුං අනාපුච්ඡා
 පුරෙහත්තං වා පච්ඡාහත්තං වා කුලෙසු වාරිත්තං ආපජ්ජෙය්‍ය අඤ්ඤත්‍ර සමයා,
 පාචිත්තියං. තත්ථායං සමයො වීචරදානසමයො වීචරකාරසමයො, අයං තත්ථ
 සමයො”ති අවෙලකවග්ගෙ පඤ්චමසික්ඛාපදං (පාචි. 299-300). වීචරවිජ්ජවාසොති
 තිණ්ණං වීචරානං අඤ්ඤතරෙන වා සබ්බෙන වා විනා හත්ථපාසෙ අකත්වා
 අරුණුට්ඨාපනං, එවං කරොතොපි දුතියකථිත්‍රසික්ඛාපදෙන ආපත්ති න හොතීති

අධිප්පායො. තත්ථ ච දුතියකථිනසික්ඛාපදං නාම ‘‘නිට්ඨිතච්චරස්මිං පන භික්ඛුනා උඛ්භතස්මිං කථිතො එකරත්තම්පි වෙ භික්ඛු තිච්චරොන විප්පවසෙය්‍ය අඤ්ඤත්‍ර භික්ඛුසම්මුතියා, නිස්සග්ගියං පාවිත්තිය’’න්ති ආගතං නිස්සග්ගියෙසු දුතියසික්ඛාපදං (පාරා. 472).

ගණභොජනන්ති එතෙන ගණභොජනසික්ඛාපදෙන අනාපත්ති වුත්තාති සම්බන්ධො. තත්ථ ගණභොජනං නාම ‘‘අම්භාකං භත්තං දෙථා’’ති භික්ඛුනං විඤ්ඤත්තියා වා ‘‘අම්භාකං භත්තං ගණ්හථා’’ති දායකානං නිමන්තනෙන වා අකප්පියවොහාරොන චත්තාරො වා අතිරෙකා වා භික්ඛු එකතො පටිග්ගණ්හිත්වා එකතො භුඤ්ජන්. ගණභොජනසික්ඛාපදං නාම ‘‘ගණභොජනෙ අඤ්ඤත්‍ර සමයා පාවිත්තියං. තත්ථායං සමයො ගිලානසමයො ච්චරදානසමයො ච්චරකාරසමයො අද්ධානගමනසමයො නාවාහිරුහනසමයො මහාසමයො සමණභත්තසමයො, අයං තත්ථ සමයො’’ති ආගතං භොජනවග්ගෙ දුතියසික්ඛාපදං (පාවි. 215). අනධිට්ඨිකං අවිකප්පිකං වට්ටතීති පට්ටකථිනසික්ඛාපදෙන ආපත්ති න භොතීති අධිප්පායො. තත්ථ පට්ටකථිනසික්ඛාපදං නාම ‘‘නිට්ඨිතච්චරස්මිං පන භික්ඛුනා උඛ්භතස්මිං කථිතො දසාහපරමං අතිරෙකච්චරං ධාරොතබ්බං, තං අතික්කාමයතො නිස්සග්ගියං පාවිත්තිය’’න්ති ආගතං නිස්සග්ගියෙසු පට්ටසික්ඛාපදං (පාරා. 472). කථිනත්ථතසිමායාති උපචාරසීමං සන්ධාය වුත්තං. මතකච්චරන්ති මතස්ස ච්චරං. තනුප්පාදෙනාති සඬ්ඝසන්තකෙන ආරාමියානාබ්බන්තවත්ථුආදිනා. යං සඬ්ඝිකං ච්චරං උප්පජ්ජති, තං තෙසං භවිස්සතීති ඉමිනා ච්චරමෙව කථිනත්ථාරකානං භික්ඛුනං සන්තකං භොති, තතො අඤ්ඤං පිණ්ඩපාතභෙසජ්ජාදිකං ආගතාගතස්ස සඬ්ඝස්ස සන්තකං භොතීති දස්සෙති.

එවං අට්ඨඬ්ඨගසම්පන්නො, ලජ්ජී භික්ඛු සුපෙසලො;
කරෙය්‍ය කථිනත්ථාරං, උඛ්භාරඤ්චාපි සාධුකන්ති.

ඉති විනයසඬ්ඨගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඬ්ඝකාරෙ

කථිනත්ථාරවිනිච්ඡයකථාලඬ්ඝකාරො නාම

එකුනතිංසතිමො පරිච්ඡෙදො.

30. ගරුභණ්ඩවිනිච්ඡයකථා

227. එවං කථිනවිනිච්ඡයං කට්ඨන්වා ඉදානි ගරුභණ්ඩාදිවිනිච්ඡයං දස්සෙතුං
‘‘ගරුභණ්ඩානීති එත්ථා’’තිආදිමාහ. තත්ථ ගරුති –

‘‘පුමෙ ආවරියාදිම්හි, ගරු මාතාපිතුසුපි;
ගරු තීසු මහන්තෙ ව, දුප්පරාලභුකෙසු වා’’ති. –

වුත්තෙසු අනෙකත්ථෙසු අලහුකවාටකො. භණ්ඩ-සද්දො “භාජනාදිපරික්ඛාරො, භණ්ඩං මුලධනෙපි වා” ති එත්ථ භාජනාදිපරික්ඛාරත්ථො හොති. වචනත්ථො පන ගරන්ති උග්ගච්ඡන්ති උග්ගතා පාකටා හොන්තිති ගරුනි, භඩ්තඛිබ්බානි ඉච්ඡිතඛිබ්බානීති භණ්ඩානි, ගරුනි ච තානි භණ්ඩානි වානි ගරුභණ්ඩානි, ආරාමාදීනි වත්ථුනි. ඉති ආදිනා නයෙන සෙනාසනක්ඛන්ධකො භගවතා දස්සිතානි ඉමානි පඤ්ච වත්ථුනි ගරුභණ්ඩානි නාමානි යොජෙතඛිබ්බං.

මඤ්චෙසු මසාරකොති මඤ්චපාදෙ විජ්ඣිත්වා තත්ථ අට්ඨානියො පච්චෙසෙත්වා කතො. බුන්දිකාබද්ධොති අට්ඨානි මඤ්චපාදෙ ඩංසාපෙත්වා පල්ලඛිකසඛිබ්බෙපෙන කතො. කුළීරපාදකොති අස්සමෙණ්ඩකාදීනං පාදසදිසෙහි පාදෙහි කතො. යො වා පන කොචි වඛිකපාදකො, අයං වුව්චති “කුළීරපාදකො” ති. ආභව්වපාදකොති අයං පන “ආභව්වපාදකො නාම මඤ්චො අඛිගෙ විජ්ඣිත්වා කතො හොති” ති එවං පරතො පාළියංයෙව (පාවි. 131) වුත්තො, තස්මා අට්ඨානියො විජ්ඣිත්වා තත්ථ පාදසිඛං පච්චෙසෙත්වා උපරි ආණං දත්වා කතමඤ්චො ආභව්වපාදකොති වෙදිතඛිබ්බො. පියෙපි එසෙව නයො.

උණ්ණහිසිආදීනං පඤ්චන්තං අඤ්ඤතරාති උණ්ණහිසි වොළහිසි වාකහිසි තිණ්හිසි පණ්ණහිසිති ඉමෙසං පඤ්චන්තං හිසිනං අඤ්ඤතරා. පඤ්ච හිසියොති පඤ්චහි උණ්ණාදීහි පූරිතහිසියො. තුලගණනාය හි එතාසං ගණනා. තත්ථ උණ්ණග්ගහණෙන න කෙවලං එළකලොමමෙව ගහිතං, ය්පෙත්වා පන මනුස්සලොමං යං කිඤ්චි කප්පියාකප්පියමංසජාතිනං පක්ඛිවතුප්පදානං ලොමං, සඛිබ්බං ඉධ උණ්ණග්ගහණෙනෙව ගහිතං, තස්මා ඡන්තං චීවරානං, ඡන්තං අනුලොමචීවරානඤ්ච අඤ්ඤතරෙන හිසිච්ඡවිං කත්වා තං සඛිබ්බං පක්ඛිපිත්වා හිසිං කාතුං වට්ටති. එළකලොමානි පන අපක්ඛිපිත්වා කම්බලමෙව වතුග්ගුණං වා පඤ්චගුණං වා පක්ඛිපිත්වා කතාපි උණ්ණහිසිසඛිබ්බමෙව ගච්ඡති. වොළහිසිආදීසු යං කිඤ්චි නවවොළං වා පුරාණවොළං වා සංහරිත්වා වා අන්තො පක්ඛිපිත්වා වා කතා වොළහිසි, යං කිඤ්චි වාකං පක්ඛිපිත්වා කතා වාකහිසි, යං කිඤ්චි තිණං පක්ඛිපිත්වා කතා තිණ්හිසි, අඤ්ඤත්තු සුද්ධතමාලපත්තං යං කිඤ්චි පණ්ණං පක්ඛිපිත්වා කතා පණ්ණහිසිති වෙදිතඛිබ්බො. තමාලපත්තං පන අඤ්ඤත මිස්සමෙව වට්ටති, සුද්ධං න වට්ටති. හිසියා පමාණනියමො නත්ථි, මඤ්චහිසි පියහිසි භූමත්ථරණ්හිසි වඛිකමනහිසි පාදපුඤ්ඡනහිසිති එතාසං අනුරූපතො සල්ලක්ඛෙත්වා අත්තනො රූචිවසෙන පමාණං කාතඛිබ්බං. යං පනෙතං උණ්ණාදිපඤ්චවිධතුලමිපි හිසියං වට්ටති, තං මසුරකෙපි වට්ටතීති කුරුන්දියං වුත්තං. තත්ථ මසුරකෙති වම්මමයහිසියං. එතෙන මසුරකං පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතීති සිද්ධං හොති.

බිම්බොහනෙ තිණ්හි තුලානි රුක්ඛතුලං ලතාතුලං පොටකීතුලන්ති. තත්ථ රුක්ඛතුලන්ති සිම්බලිරුක්ඛාදීනං යෙසං කෙසඤ්චි රුක්ඛානං තුලං. ලතාතුලන්ති බීරවල්ලිආදීනං යාසං කාසඤ්චි ලතානං තුලං. පොටකීතුලන්ති පොටකීතිණාදීනං යෙසං කෙසඤ්චි තිණ්ජාතිකානං අත්තමසො උච්ඡුනළාදීනමිපි තුලං. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. වුළුවග්ග 3.297) පන “පොටකීතුලන්ති

එරකතිණතුල’ න්ති වුත්තං, එතෙහි තිහි සබ්බභූතගාමා සඨගහිතා භොත්ති.
 රුක්ඛවල්ලිතිණජාතියො හි මුඤ්චිත්වා අඤ්ඤො භූතගාමො නාම නත්ථී, තස්මා
 යස්ස කස්සපි භූතගාමස්ස තුලං බිම්බොහතො වට්ටති, හිසිං පන පාපුණිත්වා
 සබ්බමිපෙනං “අකප්පියතුල” න්ති වුවුවති න කෙවලඤ්ච බිම්බොහතො එතං
 තුලමෙව, හංසමොරාදීනං සබ්බසකුණානං, සීභාදීනං සබ්බවතුප්පදානඤ්ච ලොමමිපි
 වට්ටති. පියඨගුපුප්ඵබකුළුපුප්ඵාදි පන යං කිඤ්චි පුප්ඵං න වට්ටති. තමාලපත්තං
 සුද්ධමෙව න වට්ටති, මිස්සකං පන වට්ටති, හිසිනං අනුඤ්ඤාතං පඤ්චවිධං
 උණ්ණාදිතුලමිපි වට්ටති. අද්ධකායිකානි පන බිම්බොහනානි න වට්ටන්ති.
 අද්ධකායිකානීති උපඨකායප්පමාණානි, යෙසු කට්තො පට්ඨාය යාව සීසං
 උපදහන්ති යපෙන්නි. සීසප්පමාණං පන වට්ටති, සීසප්පමාණං නාම යස්ස
 විත්ථාරතො තිසු කණ්ණෙසු ද්විත්තං කණ්ණානං අන්තරං මිනියමානං විදත්ථී වෙව
 චතුරඨගුලඤ්ච භොති, මජ්ඣට්ඨානං මුට්ඨිරතනං භොති, දීඝතො පන දියඨ්ඨරතනං
 වා ද්විරතනං වාති කුරුන්දියං වුත්තං, අයං සීසප්පමාණස්ස උක්කට්ඨපට්ඨිඡෙදො,
 ඉතො උද්ධං න වට්ටති, හෙට්ඨා පන වට්ටතීති අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 297)
 වුත්තං. තත්ථ “තිසු කණ්ණෙසු ද්විත්තං කණ්ණාන” න්ති පාඨං උපනිධාය
 බිම්බොහනස්ස උභොසු අන්තෙසු යපෙනබ්බවොළකං තිකොණමෙව කරොන්ති
 එකච්චෙ. “ඉදඤ්ච යානං ගණ්ඨිට්ඨාන” න්ති වදන්ති.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.297) පන “සීසප්පමාණං නාම යත්ථ
 ගීවාය සහ සකලං සීසං යපෙතුං සක්කා, තස්ස ච මුට්ඨිරතනං විත්ථාරප්පමාණන්ති
 දස්සෙන්නො ‘විත්ථාරතො’ තිආදිමාහ. ඉදඤ්ච බිම්බොහනස්ස උභොසු අන්තෙසු
 යපෙනබ්බවොළප්පමාණදස්සනං, තස්ස වසෙන බිම්බොහනස්ස විත්ථාරප්පමාණං
 පට්ඨිඡිජ්ජති, තං වට්ටං වා චතුරස්සං වා කත්වා සිබ්බිතං යථා කොට්තො කොට්
 විත්ථාරතො පුටුලට්ඨානං මුට්ඨිරතනප්පමාණං භොති, එවං සිබ්බිතබ්බං, ඉතො
 අධිකං න වට්ටති. තං පන අන්තෙසු යපිතවොළං කොට්ඨා කොට්ඨං ආභවිච දිගුණං
 කතං තිකණ්ණං භොති, තෙසු තිසු කණ්ණෙසු ද්විත්තං කණ්ණානං අන්තරං
 විදත්ථීචතුරඨගුලං භොති, මජ්ඣට්ඨානං කොට්තො කොට්ඨං ආභවිච මුට්ඨිරතනං
 භොති, ඉදමස්ස උක්කට්ඨප්පමාණ” න්ති වුත්තත්තා බිම්බොහනස්ස උභොසු
 අන්තෙසු යපෙනබ්බවොළකං පකතියායෙව තිකණ්ණං න භොති, අථ බො කොට්ඨා
 කොට්ඨං ආභවිච දිගුණකතකාලෙයෙව භොති, තස්මා තං වොළකං වට්ටං වා භොතු
 චතුරස්සං වා, දිගුණං කත්වා මිනියමානං තිකණ්ණමෙව භොති, ද්විත්තඤ්ච
 කණ්ණානං අන්තරං චතුරඨගුලාධිකවිදත්ථීමත්තං භොති, තස්ස ච වොළකස්ස
 මජ්ඣට්ඨානං මුට්ඨිරතනං භොති, තස්සෙව වොළකස්ස පමාණෙන බිම්බොහනස්ස
 මජ්ඣට්ඨානමිපි මුට්ඨිරතනං භොතීති විඤ්ඤායතීති.

“කම්බලමෙව...පෙ.... උණ්ණහිසිසඨ්ඨමෙව ගච්ජතීති සාමඤ්ඤතො
 වුත්තත්තා ගොනකාදිඅකප්පියමිපි උණ්ණමයත්ථරණං හිසියං පක්ඛිපිත්වා සයිතුං
 වට්ටතීති දට්ඨබ්බං. මසුරකෙති වම්මමයහිසියං, වම්මමයං පන බිම්බොහනං
 තුලපුණ්ණමිපි න වට්ටතී” ති ච විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.297)
 වුත්තං. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. චූළවග්ග 3.297) පන “සීසප්පමාණන්ති යත්ථ

ගලවාටකතො පටියාය සබ්බසීසං උපදහන්ති, තං සීසප්පමාණං හොති, තඤ්ච උක්කට්ඨපරිච්ඡේදතො තිරියං මුට්ඨිරතනං හොතිති දස්සෙතුං ‘යත්ථ චිත්ථාරතො තීසු කණ්ණෙසු’ති ආදිමාහ. මජ්ඣිමනිකායං මුට්ඨිරතනං හොතිති බ්බිමබ්බාහනස්ස මජ්ඣිමනිකායං තිරියතො මුට්ඨිරතනප්පමාණං හොති’ති වුත්තං. අරඤ්ඡරොති බහුඋදකගණ්ණනකා මහාවාටි. ජලං ගණ්ණිතුං අලන්ති අරඤ්ඡරො, වට්ටවාටි විය හුත්වා ටොකං දීඝමුබ්බො මජ්ඣෙ පරිච්ඡේදං දස්සෙත්වා කතොති ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. වුත්තඤ්ඤෙනං අට්ඨකථායන්ති අජ්ඣාභාරසම්බන්ධො.

ද්විසඬගහානි ද්වෙ හොන්තිති ද්වෙ පට්ඨමද්වනියඅවිස්සජ්ජියානි “ආරාමො ආරාමවත්ථු”ති ව “විහාරො විහාරවත්ථු”ති ව වුත්තද්වෙද්වෙවත්ථුසඬගහානි හොන්ති. තතියං අවිස්සජ්ජියං “මඤ්චො පියං හිසි බ්බිමබ්බාහන”න්ති වුත්තචතුරත්ථුසඬගහං හොති. චතුත්ථං අවිස්සජ්ජියං “ලොහකුම්භී ලොහභාණකං ලොහවාරකො ලොහකටාහං වාසි ඵරසු කුඨාරී කුදාලො නිබ්බදන්”න්ති වුත්තනවකොට්ඨාසවත්තං හොති. පඤ්චමං අවිස්සජ්ජියං “චල්ලි වෙළු මුඤ්ජං පබ්බජං තිණං මත්තිකා දාරුහණ්ඩං මත්තිකාහණ්ඩං”න්ති වුත්තඅට්ඨමහෙදන් අට්ඨපහෙදවත්තං හොතිති යොජනා. පඤ්චනිම්මලලොවනොති මංසචක්ඛුදිබ්බචක්ඛුධම්මචක්ඛුබ්බද්ධචක්ඛුසමන්තචක්ඛුනං වසෙන නිම්මලපඤ්චලොවනො.

සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ අවිස්සජ්ජියං කීටාගිරිවත්ථුස්මිං අවෙහඬගියන්ති ඵත්ථ “සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ ගාමකාචාසවත්ථුස්මිං අවිස්සජ්ජියං කීටාගිරිවත්ථුස්මිං අවෙහඬගිය”න්ති වත්තබ්බං. කස්මා? ද්වින්තම්පි වත්ථුනං සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ ආගතත්තා. සෙනාසනක්ඛන්ධකෙති අයං සාමඤ්ඤාධාරො. ගාමකාචාසවත්ථුස්මිං කීටාගිරිවත්ථුස්මින්ති විසෙසාධාරො. අයමත්ථො පාළිං ඔලොකෙත්වා පච්චෙතබ්බො. තෙනෙව හි සමන්තපාසාදිකායං (වුළුව. අට්ඨ. 321) “සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ”ති අවත්වා “ඉධ”ඉච්චෙව වුත්තං, ඉධාති ඉමිනා ගාමකාචාසවත්ථුං දස්සෙති, කීටාගිරිවත්ථු පන සරුපතො දස්සිතමෙව. සාමඤ්ඤාධාරො පන තංසංවණ්ණනාභාවතො අවුත්තොපි සිජ්ඣතිති න වුත්තොති විඤ්ඤායති.

228. ථාවරෙන ව ථාවරං, ගරුහණ්ඩෙන ව ගරුහණ්ඩන්ති ඵත්ථ පඤ්චසු කොට්ඨාසෙසු පුරිමද්වයං ථාවරං, පච්ඡිමත්තයං ගරුහණ්ඩන්ති වෙදිතබ්බං. සමකමෙව දෙතීති ඵත්ථ ඌනකං දෙන්තම්පි විහාරවත්ථුසාමන්තං ගහෙත්වා දුරතරං දුක්ඛගොපං විස්සජ්ජේතුං වට්ටතීති දට්ඨබ්බං. චක්ඛති හි “හික්ඛුනඤ්චෙ මහග්ගතරං...පෙ.... සම්පට්ඨිත්තුං වට්ටතී”ති. ජානාපෙත්වාති හික්ඛුසඬසස්ස ජානාපෙත්වා, අපලොකෙත්වාති අත්ථො. නනු කුම්භාකං බහුතරං රුක්ඛාති වත්තබ්බන්ති ඉදං සාමිකෙසු අත්තතො හණ්ඩස්ස මහග්ගතං අජානිත්වා දෙන්තෙසු තං ඤත්වා ටෙයාවිත්තෙන ගණ්ණතො අවහාරො හොතිති වුත්තං. විහාරෙන විහාරො පරිවත්තෙතබ්බොති සවත්ථුකෙන අඤ්ඤෙසං භූමියං කතපාසාදාදිනා, අවත්ථුකෙන වා සවත්ථුකං පරිවත්තෙතබ්බං, අවත්ථුකං පන අවත්ථුකෙනෙව

පරිවත්තෙනබ්බං කෙවලං පාසාදස්ස භූමිතො අථාවරත්තා. එවං ථාවරෙසුපි
ථාවරචිහාගං ඤාත්වාපි පරිවත්තෙනබ්බං.

“කප්පියමඤ්චා සම්පට්ච්ඡිතබ්බාති ඉමිනා සුවණ්ණාදිවිචිත්තං අකප්පියමඤ්චං
‘සඬ්ඝස්සා’ති වුත්තෙපි සම්පට්ච්ඡිතුං න වට්ටතිති දස්සෙති. ‘විහාරස්ස දෙමා’ති
වුත්තෙ සඬ්ඝස්ස වට්ටති, න පුග්ගලස්ස බෙත්තාදි වියාති දට්ඨබ්බ”න්ති
විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.321) වුත්තං. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී.
චූළවග්ග 3.321) පන “කප්පියමඤ්චා සම්පට්ච්ඡිතබ්බාති ‘සඬ්ඝස්ස දෙමා’ති දින්නං
සන්ධාය වුත්තං. සචෙ පන ‘විහාරස්ස දෙමා’ති වදන්ති,
සුවණ්ණරජතමයාදිඅකප්පියමඤ්චෙපි සම්පට්ච්ඡිතුං වට්ටති”ති වුත්තං. න
කෙවලං...පෙ.... පරිවත්තෙතුං වට්ටන්තිති ඉමිනා අථාවරෙන ථාවරමපි අථාවරමපි
පරිවත්තෙතුං වට්ටන්තිති දස්සෙති. ථාවරෙන අථාවරමෙව හි පරිවත්තෙතුං න වට්ටති.
“අකප්පියං වා මහග්ගං කප්පියං වාති එත්ථ අකප්පියං නාම සුවණ්ණමයමඤ්චාදි
අකප්පියහිසිබ්බිමබොහනාති ව. මහග්ගං කප්පියං නාම දන්තමයමඤ්චාදි,
පාචාරාදිකප්පියඅත්ථරණාදිති වා”ති සාරත්ථදීපනියං වුත්තං, විමතිවිනොදනියං පන
“අකප්පියං වාති ආසන්දිආදි, පමාණාතික්කන්තං බ්බිමබොහනාදි ව. මහග්ගං
කප්පියං වාති සුවණ්ණාදිවිචිත්තං කප්පියවොහාරෙන දින්න”න්ති වුත්තං.

229. “කාළලොහ ...පෙ.... භාජෙනබ්බො”ති වුත්තත්තා
වට්ටකංසලොහමයමපි භාජනං පුග්ගලිකමපි සම්පට්ච්ඡිතුමපි පරිහරිතුමපි වට්ටති
පුග්ගලානං පරිහරිතබ්බස්සෙව භාජෙනබ්බත්තාති වදන්ති, තං උපරි
“කංසලොහවට්ටලොහභාජනවිකති සඬ්ඝිකපරිභොගෙන වා ගිහිවිකටා වා
වට්ටති”තිආදිකෙන මහාපච්චරිවචනෙන විරුජ්ඣති. ඉමස්ස හි
“වට්ටලොහකංසලොහානං යෙන කෙනචි කතො සිහළදීපෙ පාදග්ගණ්හනකො
භාජෙනබ්බො”ති වුත්තස්ස මහාඅට්ඨකථාවචනස්ස පටික්ඛෙපාය තං
මහාපච්චරිවචනං පච්ඡා දස්සිතං, තස්මා වට්ටලොහකංසලොහමයං යං කිඤ්චි
පාදග්ගණ්හනකචාරකමපි උපාදාය අභාජනීයමෙව, ගිහිහි දීයමානමපි පුග්ගලස්ස
සම්පට්ච්ඡිතුමපි න වට්ටති. පාරිභාරියං න වට්ටතිති පත්තාදිපරික්ඛාරං විය සයමෙව
පටිසාමෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං න වට්ටති. ගිහිසන්තකං විය ආරාමිකාදයො වෙ සයමෙව
ගොපෙත්වා විනියොගකාලෙ ආනෙත්වා පටිදෙන්ති, පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති,
“පටිසාමෙත්වා හික්ඛුනං දෙථා”ති වත්තුමපි වට්ටතිති.

පණ්ණසුචි නාම ලෙබ්බිති වදන්ති. අත්තනා ලද්ධානිපිතිආදිනා පටිග්ගහණ
දොසො නත්ථී, පරිහරිත්වා පරිභොගොව ආපත්තිකරොති දස්සෙති. යථා චෙත්ථ,
එවං උපරි භාජනීයවාසිආදීසු අත්තනො සන්තකෙසුපි.

අනාමාසමිපිති සුවණ්ණාදිමයමපි, සබ්බං තං ආමසිත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති.

උපක්ඛරෙති උපකරණෙ. සිබරං නාම යෙන පරිබ්භමන්තා ඡින්දන්ති.
පත්තබන්ධකො නාම පත්තස්ස ගණ්ඨිආදිකාරකො. “පටිමානං
සුවණ්ණාදිපත්තකාරකො” තිපි වදන්ති.

“අඩ්ඨබාහුති කප්පරතො පටියාය යාව අංසකුට්”න්ති ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං.
“අඩ්ඨබාහු නාම විදත්ථිවතුරඬුගුලන්තිපි වදන්ති”ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී.
වුළුවග්ග 2.321) වුත්තං. වජිරවුද්ධිටිකායමිපි (වජිර. ටී. වුළුවග්ග 321) “අඩ්ඨබාහුති
කප්පරතො පටියාය යාව අංසකුට්න්ති ලිබ්භි”න්ති වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි.
ටී. වුළුවග්ග 2.321) පන “අඩ්ඨබාහුප්පමාණා නාම අඩ්ඨබාහුමත්තා,
අඩ්ඨබ්‍යාමමත්තාතිපි වදන්ති”ති වුත්තං. යොත්තානීති වම්මරජ්ජුකා.
තත්ථජාතකාති සඩ්ඨිකභූමියං ජාතා.

“අට්ඨඬුලසුච්ඡිද්ධිමත්තොති දීඝසො අට්ඨඬුලමත්තො පරිණාහතො
පණ්ණසුච්ඡිද්ධිමත්තො”ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී.. වුළුවග්ග 3.321)
විමතිවිනොදනියං පන (වි. වි. ටී. වුළුවග්ග 2.321) “අට්ඨඬුලසුච්ඡිද්ධිමත්තොති
සරදණ්ඩාදිසුච්ඡිආකාරතනුදණ්ඩකමත්තොපි”ති වුත්තං. අට්ඨඬුලප්පමාණොති
දීඝතො අට්ඨඬුලප්පමාණො. රිත්තපොත්ථකොපිති අලිබ්භිතපොත්ථකොපි, ඉදඤ්ච
පණ්ණප්පසඩ්ධගෙන වුත්තං.

ආසන්දිකොති චතුරස්සපීඨං වුවච්ඡි “උච්චකම්පි ආසන්දික”න්ති (වුළුව. 297)
වචනතො. එකතොභාගෙන දීඝපීඨමෙව හි අට්ඨඬුලපාදකං වට්ටති,
චතුරස්සාසන්දිකො පන පමාණාතික්කන්තොපි වට්ටතීති වෙදිතබ්බො. සත්තඩ්ධො
නාම තීසු දීසාසු අපස්සයං කත්වා කතමඤ්චො, අයමිපි පමාණාතික්කන්තොපි
වට්ටති. හද්දපීඨන්ති වෙත්තමයං පීඨං වුවච්ඡි. පීඨිකාති පිලොතිකබන්ධං පීඨමෙව.
එළකපාදපීඨං නාම දාරුපටිකාය උපරිපාදෙ යපෙත්වා භොජනඵලකං විය කතපීඨං
වුවච්ඡි. ආමණ්ඩකවණ්ටකපීඨං නාම ආමලකාකාරෙන යොජිතබ්භඋපාදපීඨං.
ඉමානි තාව පාළියං ආගතපීඨානි. දාරුමයං පන සබ්බමිපි පීඨං වට්ටති.

“සට්ටනඵලකං නාම යත්ථ යපෙත්වා රජිතවීවරං හත්ථෙත සට්ටෙන්ති.
සට්ටනමුග්ගරො නාම අනුචාතාදිසට්ටනත්ථං කතොති වදන්ති”ති සාරත්ථදීපනියං
(සාරත්ථ. ටී. වුළුවග්ග 3.321) වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. වුළුවග්ග 2.321)
“සට්ටනඵලකං සට්ටනමුග්ගරොති ඉදං රජිතවීවරං එකස්මිං මට්ඨෙ දණ්ඩමුග්ගරෙ
වෙයෙත්වා එකස්ස මට්ඨඵලකස්ස උපරි යපෙත්වා උපරි අපරෙන මට්ඨඵලකෙන
නික්කුජ්ජිත්වා එකො උපරි අක්කමිත්වා තිට්ඨති, ද්වෙ ජනා උපරිඵලකං ද්විසු
කොට්ඨු ගහෙත්වා අපරාපරං ආකඩ්ඪනවිකඩ්ඪනං කරොන්ති, එතං සන්ධාය වුත්තං.
හත්ථෙ යපාපෙත්වා හත්ථෙත පහරණං පන නිට්ඨිතරජනස්ස වීවරස්ස අල්ලකාලෙ
කාතබ්බං, ඉදං පන ඵලකමුග්ගරෙහි සට්ටනං සුක්ඛකාලෙ
ථද්ධිභාවවිමොචනත්ථන්ති දට්ඨබ්බ”න්ති වුත්තං. “අම්බණන්ති ඵලකෙහි
පොක්ඛරණිසදිසකතපානියභාජනං. රජනදොණිති යත්ථ පක්කරජනං ආකිරිත්වා
යපෙත්ති”ති සාරත්ථදීපනියං. විමතිවිනොදනියං පන “අම්බණන්ති

එකදොණිකනාවාඵලකෙහි පොක්බරණිසදිසං කතං. පානියභාජනන්තිපි වදන්ති. රජනදොණිති එකදාරුනාව කතං රජනභාජනං. උදකදොණිති එකදාරුනාව කතං උදකභාජන”න්ති වුත්තං.

“භූමත්ථරණං කාතුං වට්ටතිති අකප්පියවම්මං සන්ධාය වුත්තං.
පච්චත්ථරණගතිකන්ති ඉමිනා මඤ්චපියෙපි අත්ථරිතුං වට්ටතිති දීපෙනි.
පාචාරාදිපච්චත්ථරණම්පි ගරුභණ්ඩන්ති එකෙ. නොති අපරෙ, වීමංසිත්වා
ගහෙනබ්බ”න්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. වුළුවග්ග 3.321) වුත්තං.
වජිරබුද්ධිටිකායං (වජිර. ටී. වුළුවග්ග 321) පන “දණ්ඩමුග්ගරො නාම ‘යෙන
රජිතවීවරං පොථෙන්නි, තම්පි ගරුභණ්ඩමෙවා’ ති වුත්තත්තා,
‘පච්චත්ථරණගතික’න්ති වුත්තත්තා ව අපි-සද්දෙන පාචාරාදිපච්චත්ථරණං සබ්බං
ගරුභණ්ඩමෙවාති වදන්ති. එතෙනෙව සුත්තෙන අඤ්ඤථා අත්ථං වත්වා
පාචාරාදිපච්චත්ථරණං න ගරුභණ්ඩං, භාජනියමෙව, සෙනාසනත්ථාය
දින්නපච්චත්ථරණමෙව ගරුභණ්ඩන්ති වදන්ති. උපපරික්ඛිතබ්බ”න්ති වුත්තං.
විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. වුළුවග්ග 2.321) පන “භූමත්ථරණං කාතුං වට්ටතිති
අකප්පියවම්මං සන්ධාය වුත්තං. තත්ථ භූමත්ථරණසඬ්ඛෙපෙන සයිතුම්පි
වට්ටතියෙව. පච්චත්ථරණගතිකන්ති ඉමිනා මඤ්චාදීසු අත්ථරිතබ්බං මහාවම්මං
එළකවම්මං නාමාති දස්සෙති” ති වුත්තං. ඡත්තමුට්ඨිපණ්ණන්ති තාලපණ්ණං
සන්ධාය වුත්තං. පත්තකට්ඨාහන්ති පත්තපච්චතකට්ඨාහං. ගණ්ඨිකාති වීවරගණ්ඨිකා.
විධොති කායබන්ධනවිධො.

ඉදානි විනයත්ථමඤ්ඡුසායං (කඬ්ඛා. අභි. ටී. දුබ්බලසික්ඛාපදවණ්ණනා)
ආගතනායො වුච්චතෙ – ආරාමො නාම පුජ්ථාරාමො වා ඵලාරාමො වා. ආරාමවත්ථු
නාම තෙසංයෙව ආරාමානං අත්ථාය පරිච්ඡින්නදිත්වා ය්පිනොකාසො. තෙසු වා
ආරාමෙසු විනට්ඨෙසු තෙසං පොරාණකභූමිභාගො. විහාරො නාම යං කිඤ්චි
පාසාදාදිසෙනාසනං. විහාරවත්ථු නාම තස්ස පතිට්ඨානොකාසො. මඤ්චො නාම
මසාරකො බුන්දිකාබද්ධො කුළිරපාදකො ආභවිචපාදකොති ඉමෙසං පුබ්බෙ
වුත්තානං වතුන්නං මඤ්චානං අඤ්ඤතරො. පීඨං නාම මසාරකාදීනංයෙව වතුන්නං
පීඨානං අඤ්ඤතරං. හිසි නාම උණ්ණහිසිආදීනං පඤ්චන්තං හිසිනං අඤ්ඤතරං.
බිම්බොහනං නාම රුක්ඛතුලලතාතුලපොටකිතුලානං අඤ්ඤතරෙන පුණ්ණං.
ලොහකුම්භී නාම කාළලොහෙන වා තම්බලොහෙන වා යෙන කෙනචි කතකුම්භී.
ලොහභාණකාදීසුපි එසෙව නයො. එත්ථ පන භාණකන්ති අරඤ්ඡරො වුච්චති.
වාරකොති සටො. කට්ඨාහං කට්ඨාහමෙව. වාසිආදීසු වල්ලිආදීසු ව දුච්ඤ්ඤයාං නාම
නත්ථී...පෙ.....

තත්ථ ථාවරෙන ථාවරන්ති විහාරවිහාරවත්ථුනා ආරාමආරාමවත්ථුං
විහාරවිහාරවත්ථුං. ඉතරෙනාති අථාවරෙන, පච්ඡිමරාසිත්තයෙනාති වුත්තං හොති.
අකප්පියෙනාති සුවණ්ණමයමඤ්චාදිනා වෙව අකප්පියහිසිබිම්බොහනෙහි ව.
මහග්ගසකප්පියෙනාති දන්නමයමඤ්චාදිනා වෙව පාචාරාදිනා ව. ඉතරන්ති අථාවරං.
කප්පියපරිවත්තනෙන පරිවත්තෙතුන්ති යථා අකප්පියං න හොති, එවං

පරිවත්තෙතුං...පෙ.... එවං තාව ටාවරෙන ටාවරපරිවත්තනං වෙදිතබ්බං. ඉතරෙන ඉතරපරිවත්තනෙ පන මඤ්චපීඨං මහන්තං වා භොතු, බුද්දකං වා, අන්තමසො චතුරඨගුලපාදකං ගාමදාරකෙහි පංස්වාගාරකෙසු කීළන්තෙහි කතම්පි සඬ්ඝස්ස දිත්තකාලතො පටියාය ගරුභණ්ඩං භොති...පෙ.... සතග්ගනකෙන වා සහස්සග්ගනකෙන වා මඤ්චෙන අඤ්ඤං මඤ්චසතම්පි ලහති, පරිවත්තෙත්වා ගහෙතබ්බං. න කෙවලං මඤ්චෙන මඤ්චොයෙව, ආරාමආරාමවත්ථුචිහාරචිහාරවත්ථුපීඨහිසිඛිම්බොහනානිපි පරිවත්තෙතුං වට්ඨන්ති. එස නයො පීඨහිසිඛිම්බොහනෙසුපි.

කාළලොභතම්බලොභකංසලොභවට්ඨලොභානන්ති එත්ථ කංසලොභං වට්ඨලොභඤ්ච කිත්තිමලොභං. තිණ්හි හි කිත්තිමලොභානි කංසලොභං වට්ඨලොභං භාරකුටන්ති. තත්ථ තිපුතම්බෙ මිස්සෙත්වා කතං කංසලොභං. සීසතම්බෙ මිස්සෙත්වා කතං වට්ඨලොභං. රසතම්බෙ මිස්සෙත්වා කතං භාරකුටං. තෙන චූත්තං “කංසලොභං වට්ඨලොභඤ්ච කිත්තිමලොභ”න්ති. තතො අතිරෙකන්ති තතො අතිරෙකගණ්හනකො. සාරකොති මජ්ඣෙ මකුළං දස්සෙත්වා මුඛවට්ඨිවිත්ථනං කත්වා පිට්ඨිතො නාමෙත්වා කාතබ්බං එකං භාජනං. සරාවන්තිපි වදන්ති. ආදි-සද්දෙන කඤ්චනකාදීනං ගිහිඋපකරණානං ගහණං. තානි හි බුද්දකානිපි ගරුභණ්ඩානෙව ගිහිඋපකරණත්තා. පි-සද්දෙන පගෙව මහන්තානීති දස්සෙති, ඉමානි පන භාජනීයානි හික්ඛුපකරණත්තානි අධිප්පායො. යථා ව එතානි, එවං කුණ්ඩිකාපි භාජනීයා. වක්ඛති හි “යථා ව මත්තිකාභණ්ඩෙ, එවං ලොභභණ්ඩෙපි කුණ්ඩිකා භාජනීයකොට්ඨාසමෙව භජති”ති. සඬ්ඝිකපරිභොගෙනානි ආගන්තුකානං වුඩ්ඪිතරානං දත්වා පරිභොගෙන. ගිහිචිකටානි ගිහිහි චිකතා පඤ්ඤත්තා, අත්තනො වා සන්තකකරණෙන විරූපං කතා. පුග්ගලිකපරිභොගෙන න වට්ඨන්ති ආගන්තුකානං අදත්වා අත්තනො සන්තකං විය ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං න වට්ඨති. පිප්ඵලිකොති කත්තරි. ආරකණ්ටකං සුචිවෙධකං. තාළං යන්තං. කත්තරයට්ඨිවෙධකො කත්තරයට්ඨිවලයං. යථා තථා සනකතං ලොභන්ති ලොභවට්ඨි ලොභගුලො ලොභපිණ්ඩි ලොභවක්කලිකන්ති එවං සනකතං ලොභං. බීරපාසාණමයානීති මුදුකබීරවණ්ණපාසාණමයානි.

ගිහිචිකටානිපි න වට්ඨන්ති අනාමාසත්තා. පි-සද්දෙන පගෙව සඬ්ඝිකපරිභොගෙන වා පුග්ගලිකපරිභොගෙන වානි දස්සෙති. සෙනාසනපරිභොගො පන සබ්බකප්පියො, තස්මා ජාතරූපාදිමයආ සබ්බාපි සෙනාසනපරික්ඛාරා ආමාසා. තෙනාහ “සෙනාසනපරිභොගෙ පනා”තිආදි.

සෙසානි තතො මහත්තරී වාසී. යා පනානි යා කුයාරී පන. කුදාලො අන්තමසො චතුරඨගුලමත්තොපි ගරුභණ්ඩමෙව. නිබ්බදනං චතුරස්සමුඛං වා භොතු දොණ්ණිමුඛං වා වඩ්ඪකං වා උජුකං වා, අන්තමසො සම්මුඤ්ජනීදණ්ඩවෙධනම්පි, දණ්ඩබන්ධඤ්චෙව, ගරුභණ්ඩමෙව. තෙනාහ “කුදාලො දණ්ඩබන්ධනිබ්බදනං වා අගරුභණ්ඩං නාම නත්ථි”ති. සීපාටිකා නාම බුරකොසො, සීබරං පන දණ්ඩබන්ධනිබ්බදනං අනුලොමෙතීති ආහ “සීබරම්පි නිබ්බදනෙනෙව

සඩගහිත”න්ති. සවෙ පන වාසි අදර්ශ්වකං ඵලමත්තං, භාජනීයං. උපක්ඛරෙති වාසිආදිහණ්ඩෙ.

පත්තඛන්ධකො නාම පත්තස්ස ගණ්ඨිකාදිකාරකො. “පටිමානං සුවණ්ණාදිපත්තකාරකො” තිපි වදන්ති. තිපුව්ඡෙදනකසත්ථං සුවණ්ණච්ඡෙදනකසත්ථං කතපරිකම්මවම්මවිජිත්දනකඛුද්දකසත්ථන්ති ඉමානි චෙත්ථ තිණි පිප්ඵලිකං අනුලොමන්තිති ආහ “අයං පන විසෙසො” තිආදි. ඉතරානීති මහාකත්තරිආදීති.

අඩ්ඨබාහුප්පමාණාති කප්පරතො පටියාය යාව අංසකුට්ඨපමාණා, විදත්ථිවතුරඬිගුලප්පමාණාති වුත්තං හොති. තත්ථජාතකාති සඩ්ඨිකභූමියං ජාතා, ආරක්ඛසංවිධානෙන රක්ඛිතත්තා රක්ඛිතා ව සා මඤ්ජුසාදීසු පක්ඛිත්තං විය යථා තං න නස්සති, ඵවං ගොපනතො ගොපිතා වාති රක්ඛිතගොපිතා. තත්ථජාතකාපි පන අරක්ඛිතා ගරුහණ්ඩමෙව න හොති. සඩ්ඨසකම්මෙ ව චෙතියකම්මෙ ව කතෙති ඉමිනා සඩ්ඨසසත්තකෙන චෙතියසත්තකං රක්ඛිතුං පරිවත්තිතුඤ්ච වට්ටතීති දීපෙති. සුත්තං පනාති වට්ටිතඤ්චෙව අවට්ටිතඤ්ච සුත්තං.

අට්ඨඬිගුලසුවිදර්ශ්වමත්තොති අන්තමසො දීසසො අට්ඨඬිගුලමත්තො පරිණාහතො සිහළ-පණ්ණසුවිදර්ශ්වමත්තො. එත්ථාති චෙළ්භණ්ඩෙ. දඩ්ඨං ගෙහං යෙසං තෙති දඩ්ඨගෙහා. න වාරෙතඬ්ඛාති “මා ගණ්හිත්වා ගච්ඡමා” ති න නිසෙධෙතඬ්ඛා. දෙසන්තරගතෙන සම්පත්තවිහාරෙ සඩ්ඨිකාවාසෙ ය්පෙතඬ්ඛා.

අවසෙසඤ්ච ඡදනතිණන්ති මුඤ්ජපඬ්ඛපෙහි අවසෙසං යං කිඤ්චි ඡදනතිණං. අට්ඨඬිගුලප්පමාණොපිති විත්ථාරතො අට්ඨඬිගුලප්පමාණො. ලිඛිතපොත්ථකො පන ගරුහණ්ඩං න හොති. කප්පියවම්මානීති මිගාදීනං වම්මානි. සඬ්ඛං වක්කයුත්තයානන්ති රථසකටාදිකං සඬ්ඛං වක්කයුත්තයානං. විසඩ්ඛතවක්කං පන යානං භාජනීයං. අනුඤ්ඤාතවාසි නාම යා සිපාටිකාය පක්ඛිපිත්වා පරිහරිතුං සක්කාති වුත්තා. මුට්ඨිපණ්ණං තාලපත්තං. තඤ්ඤි මුට්ඨිනා ගහෙත්වා පරිහරන්තිති “මුට්ඨිපණ්ණං”න්ති වුවවති. “මුට්ඨිපණ්ණන්ති ඡත්තච්ඡදපණ්ණමෙවා” ති කෙවි. අරණීසහිතන්ති අරණියුගලං, උත්තරාරණි අධරාරණිති අරණිද්වයන්ති අත්ථො. ථාතිකම්මං කත්වාති අන්තමසො තංඅග්ගනකවාලිකායපි ථාවරං වඩ්ඨිකම්මං කත්වා. කුණ්ඩිකාති අයකුණ්ඩිකා චෙව තම්බලොහකුණ්ඩිකා ව. භාජනීයකොට්ඨාසමෙව භජතීති භාජනීයපක්ඛමෙව සෙවති, න තු ගරුහණ්ඩන්ති අත්ථො. කඤ්චනකො පන ගරුහණ්ඩමෙවාති අධිප්පායො.

ඉති විනයසඩ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඬ්ඛකාරෙ

ගරුහණ්ඩවිනිච්ඡයකථාලඬ්ඛකාරො නාම

තිංසතිමො පරිච්ඡෙදො.

31. වොදනාදිවිනිවිජයකථා

230. එවං ගරුහණ්ඩවිනිවිජයං කථෙත්වා ඉදානි වොදනාදිවිනිවිජයං කථෙතුං “වොදනාදිවිනිවිජයොති එත්ථ පනා”ති ආදිමාහ. තත්ථ වොදීයතෙ වොදනා, දොසාරොපනන්ති අත්ථො. ආදි-සද්දෙන සාරණාදයො සඬගණ්භාති. චුත්තඤ්ඤෙනං කම්මක්ඛන්ධකෙ (චූළව. 4, 5) “වොදෙත්වා කතං හොති, සාරෙත්වා කතං හොති, ආපත්තිං රොපෙත්වා කතං හොති”ති. “වොදෙතුං පන කො ලහති, කො න ලහති”ති ඉදං අනුද්ධංසනාධිප්පායං විනාපි වොදනාලක්ඛණං දස්සෙතුං චුත්තං. සීලසම්පන්නොති ඉදං දුස්සීලස්ස වචනං අප්පමාණන්ති අධිප්පායෙන චුත්තං. භික්ඛුනීනං පන භික්ඛුං වොදෙතුං අනිස්සරත්තා ‘භික්ඛුනීමෙවා’ති චුත්තං. සතිපි භික්ඛුනීනං භික්ඛුසු අනිස්සරභාවෙ තාහි කතවොදනාපි වොදනාරහත්තා වොදනායෙවාති අධිප්පායෙන “පඤ්චපි සහධම්මිකා ලහන්ති”ති චුත්තං. භික්ඛුස්ස සුත්වා වොදෙතීති ආදිනා වොදකො යෙසං සුත්වා වොදෙති, තෙසම්පි වචනං පමාණමෙවාති සම්පට්ඨිතත්තා තෙසං වොදනාපි රුහතෙවාති දස්සෙතුං “මෙරො සුත්තං නිදස්සෙසි”ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.385-386) චුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.386) පන “අමුලකවොදනාපසඬගෙන සමුලකවොදනාලක්ඛණාදිං දස්සෙතුං ‘වොදෙතුං පන කො ලහති, කො න ලහති’ති ආදි ආරද්ධං. ‘භික්ඛුස්ස සුත්වා වොදෙති’ති ආදිසුත්තං යස්මා යෙ වොදකස්ස අඤ්ඤෙසං විපත්තිං පකාසෙන්නි, තෙපි තස්මිං ඛණෙ වොදකභාවෙ යත්ථාව පකාසෙන්නි, තෙසඤ්ච වචනං ගහෙත්වා ඉතරොපි යස්මා වොදෙතුඤ්ච අසම්පට්ඨිතත්තං තෙහි තිත්ථියසාවකපරියොසානෙන පියමවොදකෙහි සම්පට්ඨිතාපෙතුඤ්ච ලහති, තස්මා ඉධ සාධකභාවෙන උද්ධටන්ති වෙදිතබ්බ”න්ති චුත්තං.

ගරුකානං ද්විත්තන්ති පාරාජිකසඬසාදිසෙසානං. අවසෙසානන්ති ථුල්ලව්වයාදීනං පඤ්චන්තං ආපත්තිනං. මිච්ඡාදිට්ඨි නාම “නත්ථි දින්න”න්ති ආදිනායප්පවත්තා දසවත්ථුකා දිට්ඨි. “අන්තවා ලොකො අනන්තවා ලොකො”ති ආදිකා අන්තං ගණ්භාපකදිට්ඨි අන්තග්ගාහිකා නාම. ආජීවහෙතු පඤ්ඤත්තානං ඡන්තන්ති ආජීවහෙතුපි ආපජ්ජිතබ්බානං උත්තරිමනුස්සධම්මෙ පාරාජිකං, සඤ්චරිත්තෙ සඬසාදිසෙසො, “යො තෙ විභාරෙ වසති, යො අරභා”ති පරියායෙන ථුල්ලව්වයං, භික්ඛුස්ස පණිතභොජනවිඤ්ඤත්තියා පාවිත්තියං, භික්ඛුනියා පණිතභොජනවිඤ්ඤත්තියා පාටිදෙසනීයං, සුපොදනවිඤ්ඤත්තියා දුක්කටන්ති ඉමෙසං පරිවාරෙ (පරි. 287) චුත්තානං ඡන්තං. න හෙතා ආපත්තියො ආජීවහෙතු එව පඤ්ඤත්තා සඤ්චරිත්තාදීනං අඤ්ඤාපි ආපජ්ජිතබ්බතො. ආජීවහෙතුපි එතාසං ආපජ්ජනං සන්ධාය එවං චුත්තං, ආජීවහෙතුපි පඤ්ඤත්තානන්ති අත්ථො. දිට්ඨිවිපත්ති ආජීවිපත්තිහි වොදෙත්තොපි තම්මුලිකාය ආපත්තියා එව වොදෙති.

“කස්මා මං න වන්දසී” ති ප්‍රච්ඡිනෙ “අස්සමණොසි, අසකාපුත්තියොසි” ති අවන්දනකාරණස්ස වුත්තත්තා අන්තිමවත්ථුං අප්ඣාපන්නො න වන්දිතබ්බොති වදන්ති. වොදෙතුකාමත්තාය එව අවන්දිත්වා අත්තනා වත්තබ්බස්ස වුත්තමත්ථං යපෙත්වා අවන්දියභාවෙ තං කාරණං න භොතීති වුළුගණ්ඨීපදෙ මජ්ඣිමගණ්ඨීපදෙ ව වුත්තං. අන්තිමවත්ථුඅප්ඣාපන්නස්ස අවන්දියෙසු අවුත්තත්තා තෙන සද්ධිං සයන්තස්ස සහසෙය්‍යාපත්තියා අභාවතො, තස්ස ව පටිග්ගහණස්ස රුහනතො තදෙව යුත්තතරන්ති විඤ්ඤායති. කිඤ්චාපි යාව සො භික්ඛුභාවං පටිජානාති, තාව වන්දිතබ්බො, යදා පන “අස්සමණොමිහි” ති පටිජානාති, තදා න වන්දිතබ්බොති අයමෙත්ථ විසෙසො වෙදිතබ්බො. අන්තිමවත්ථුං අප්ඣාපන්නස්ස හි භික්ඛුභාවං පටිජානන්තස්සෙව භික්ඛුභාවො, න තතො පරං. භික්ඛුභාවං අප්පටිජානන්තො හි අනුපසම්පන්නපක්ඛං භජති. යස්මා ආමිසං දෙන්තො අත්තතො ඉච්ඡිතට්ඨානෙයෙව දෙති, තස්මා පටිපාටියා නිසින්නානං යාගුහත්තාදීනි දෙන්තෙන එකස්ස වොදෙතුකාමත්තාය අදින්නෙපි වොදනා නාම න භොතීති ආහ “න තාව කා වොදනා භොතී” ති.

231. වොදෙතබ්බොති වුදිතො, වුදිතො එව වුදිතකො, අපරාධවන්තො පුග්ගලො. වොදෙතීති වොදකො, අපරාධපකාසකො. වුදිතකො ව වොදකො ව වුදිතකවොදකා. උබ්බාහිකායාති උබ්බහන්ති වියොජෙන්ති එතාය අලජ්ජීනං තජ්ජනිං වා කලහං වාති උබ්බාහිකා, සඬ්ඝසම්මුති, තාය. විනිවිජ්ජනං නාම තාය සම්මතභික්ඛුහි විනිවිජ්ජනමෙව. අලජ්ජස්සන්තාය හි පරිසාය සමථක්ඛන්ධකෙ ආගතෙහි දසහඬ්ගෙහි සමන්තාගතා ද්වෙ තයො භික්ඛු තත්ථෙව වුත්තාය ඤත්තිදුතියකම්මවාචාය සම්මන්තිතබ්බො. වුත්තඤ්ඤෙනං සමථක්ඛන්ධකෙ (වුළුව. 231-232) –

“තෙහි වෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛුහි තස්මිං අධිකරණෙ විනිවිජ්ජයමානෙ අනන්තාති වෙව භස්සානි ජායන්ති, න වෙකස්ස භාසිතස්ස අත්ථො විඤ්ඤායති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, එවරුපං අධිකරණං උබ්බාහිකාය වූපසමෙතුං. දසහඬ්ගෙහි සමන්තාගතො භික්ඛු උබ්බාහිකාය සම්මන්තිතබ්බො, සීලවා භොති, පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතො විහරති ආචාරගොචරසම්පන්නො අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාචි සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු, බහුස්සුතො භොති සුතධරො සුතසන්නිවයො, යෙ තෙ ධම්මා ආදිකල්‍යාණා මජ්ඣකල්‍යාණා පරියොසානකල්‍යාණා සාත්ථං සබ්බඤ්ජනං කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මවරියං අභිවදන්ති, තථාරූපස්ස ධම්මා බහුස්සුතා භොන්ති ධාතා වචසා පරිචිතා මනසානුපෙක්ඛිතා දිට්ඨියා සුප්පට්ඨිද්ධා, උභයානි බො පනස්ස පාතිමොක්ඛාති විත්ථාරෙන ස්වාගතාති භොන්ති සුවිහත්තාති සුප්පවත්තිති සුවිනිවිජ්ජනාති සුත්තසො අනුබ්බඤ්ජනසො, විනයෙ බො පන ඡෙකො භොති අසංභීරො, පටිබලො භොති උභො අත්ථපච්චත්ථිකෙ අස්සාසෙතුං සඤ්ඤාපෙතුං නිජ්ඣාපෙතුං පෙක්ඛෙතුං පස්සිතුං පසාදෙතුං, අධිකරණසමුප්පාදවූපසමකුසලො භොති, අධිකරණං ජානාති, අධිකරණසමුදයං ජානාති, අධිකරණනිරොධං ජානාති,

අධිකරණනිරෝධගාමිනිපටිපදං ජානාති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ඉමෙහි දසභඩ්ගෙහි සමන්තාගතං භික්ඛුං උබ්බාහිකාය සම්මන්තිතුං.

“එවඤ්ච පන, භික්ඛවෙ, සම්මන්තිතබ්බො. පයමං භික්ඛු යාවිතබ්බො, යාවිත්වා ඛ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා පටිබලෙන සඬ්ඝො ඤාපෙතබ්බො –

“සුඤ්ඤාමෙ, හන්තෙ, සඬ්ඝො, අම්භාකං ඉමස්මිං අධිකරණෙ විනිවිජ්ජයමානෙ අනන්තාති වෙව භස්සාති ජායන්ති, න චෙකස්ස භාසිතස්ස අත්ථො විඤ්ඤායති. යදි සඬ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඬ්ඝො ඉත්ථන්තාමඤ්ච ඉත්ථන්තාමඤ්ච භික්ඛුං සම්මන්තෙයා උබ්බාහිකාය ඉමං අධිකරණං වූපසමෙතුං, එසා ඤත්ති.

“සුඤ්ඤාමෙ, හන්තෙ, සඬ්ඝො, අම්භාකං ඉමස්මිං අධිකරණෙ විනිවිජ්ජයමානෙ අනන්තාති වෙව භස්සාති ජායන්ති, න චෙකස්ස භාසිතස්ස අත්ථො විඤ්ඤායති. සඬ්ඝො ඉත්ථන්තාමඤ්ච ඉත්ථන්තාමඤ්ච භික්ඛුං සම්මන්තති උබ්බාහිකාය ඉමං අධිකරණං වූපසමෙතුං. යස්සායස්මතො ඛමති ඉත්ථන්තාමස්ස ච ඉත්ථන්තාමස්ස ච භික්ඛුනො සම්මුති උබ්බාහිකාය ඉමං අධිකරණං වූපසමෙතුං, සො තුණ්හස්ස. යස්ස නක්ඛමති, සො භාසෙයා.

“සම්මතො සඬ්ඝෙන ඉත්ථන්තාමො ච ඉත්ථන්තාමො ච භික්ඛු උබ්බාහිකාය ඉමං අධිකරණං වූපසමෙතුං, ඛමති සඬ්ඝස්ස, තස්මා තුණ්හී, එවමෙන ධාරයාමී”ති.

තෙහි ච සම්මතෙහි විසුං වා නිසිදිත්වා තස්සා එව වා පරිසාය “අඤ්ඤෙහි න කිඤ්චි කථෙතබ්බ”න්ති සාවෙත්වා තං අධිකරණං විනිවිජ්ජතබ්බං. තුම්භාකන්ති වුදිතකචොදකෙ සන්ධාය වුත්තං.

“කිම්භිති කිස්මිං චත්ථස්මිං. කිම්භි නම්පි න ජානාසීති කිම්භි නන්ති වචනම්පි න ජානාසී. නාස්ස අනුයොගො දාතබ්බොති නාස්ස පුච්ඡා පටිපුච්ඡා දාතබ්බා”ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.385-386) වුත්තං, විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.386) පන – කිම්භිති කිස්මිං චත්ථස්මිං, කතරවිපත්තියන්ති අත්ථො. කිම්භි නං නාමාති ඉදං “කතරාය විපත්තියා එතං වොදෙසී”ති යාය කායවි විඤ්ඤායමානාය භාසාය වුත්තෙපි වොදකස්ස විනයෙ අපකතඤ්ඤානාය “සීලාචාරදිට්ඨිආජීවවිපත්තීසු කතරායාති මං පුච්ඡති”ති විඤ්ඤාතුං අසක්කොන්තස්ස පුච්ඡා, න පන “කිම්භි”තිආදිපදත්ථමත්තං අජානන්තස්ස. න හි අනුච්ඡිජ්ජකො වොදකං බාලං අපරිචිතභාසාය “කිම්භි න”න්ති පුච්ඡති. කිම්භි නම්පි න ජානාසීති ඉදම්පි වචනමත්තං සන්ධාය වුත්තං න භොති. “කතරවිපත්තියා”ති වුත්තෙ “අසුකාය විපත්තියා”ති චත්තුම්පි “න ජානාසී”ති වචනස්ස අධිස්ථායමෙව සන්ධාය වුත්තන්ති ගභෙතබ්බං. තෙනෙව චක්ඛති “නාස්ස අනුයොගො දාතබ්බො”ති.

“තස්ස නයො දාතබ්බො”ති තස්සාති බාලස්ස ලජ්ජිස්ස. “තස්ස නයො දාතබ්බො”ති වත්ථා ව “කිම්භි නං වොදෙසීති සීලවිපත්තියා”තිආදි අධිප්පායප්පකාසනමෙව නයදානං වුත්තං, න පන කිම්භි-නං-පදානංපරියායමත්තදස්සනං. න හි බාලො “කතරවිපත්තියං නං වොදෙසී”ති ඉමස්ස වචනස්ස අත්ථෙ ඤාතෙපි විපත්තිප්පහෙදං, අත්තනා වොදියමානං විපත්තිසරූපඤ්ච ජානිතුං සක්කොති, තස්මා තෙනෙව අජානනෙන අලජ්ජී අපසාදෙනබ්බො. කිම්භි නන්ති ඉදම්පි උපලක්ඛණමත්තං. අඤ්ඤෙන වා යෙන කෙනවි ආකාරෙන අවිඤ්ඤාතං පකාසෙත්වා විස්සජ්ජෙනබ්බොව. “දුම්මච්ඡකුනං පුග්ගලානං නිග්ගහායා”තිආදිවචනතො “අලජ්ජීනිග්ගහත්ථාය...පෙ.... පඤ්ඤත්ත”න්ති වුත්තං. එහිතීති එති, හි-කාරො එත්ථ ආගමො දට්ඨබ්බො, ආගම්ස්සතීති අත්ථො. දිට්ඨසන්තානෙනාති දිට්ඨනියාමෙන. අලජ්ජිස්ස පටිඤ්ඤාය එව කාතබ්බන්ති වචනපටිවචනක්කමෙනෙව දොසෙ ආවිභූතෙපි අලජ්ජිස්ස “අසුද්ධො අහ”න්ති දොසසම්පටිච්ඡනපටිඤ්ඤාය එව ආපත්තියා කාතබ්බන්ති අත්ථො. කෙවි පන “අලජ්ජිස්ස එතං නත්ථීති සුද්ධපටිඤ්ඤාය එව අනාපත්තියා කාතබ්බන්ති අයමෙත්ථ අත්ථො සඬගහිතො”ති වදන්ති, තං න යුත්තං අනුවච්ඡකස්සෙව නිරත්ථකත්තාපත්තිතො, වොදකෙනෙව අලජ්ජිපටිඤ්ඤාය යාතබ්බතො. දොසොපගමපටිඤ්ඤා එව හි ඉධ පටිඤ්ඤාති අධිප්පෙනා, තෙනෙව වක්ඛති “එතම්පි නත්ථී, එතම්පි නත්ථීති පටිඤ්ඤං න දෙති”තිආදි.

තදත්ථදීපනත්ථන්ති අලජ්ජිස්ස දොසෙ ආවිභූතෙපි තස්ස දොසොපගමපටිඤ්ඤාය එව කාතබ්බතාදීපනත්ථං. විවාදවත්ථුසඬබාතෙ අත්ථෙ පච්චත්ථිකා අත්ථපච්චත්ථිකා. සඤ්ඤං දත්ථාති තෙසං කථාපච්ඡෙදත්ථං අභිමුඛකරණත්ථඤ්ච සද්දං කත්ථා. විනිවිජ්නිතුං අනනුවච්ඡිකොති අසුද්ධොති සඤ්ඤාය වොදකපක්ඛෙ පටිට්ඨත්තා අනුවච්ඡකභාවතො ඛහිභූතත්තා අනුවච්ඡීතුං අසක්කුණෙයාත්තං සන්ධාය වුත්තං. සන්දෙහෙ එව හි සති අනුවච්ඡීතුං සක්කා, අසුද්ධලද්ධියා පන සති වුදිතකෙන වුත්තං සබ්බං අසච්චතොපි පටිභාති, කථං තත්ථ අනුවච්ඡනා සියාති.

තථා නාසිතකොව භවිස්සතීති ඉමිනා විනිවිජ්ජයම්පි අදත්ථා සඬසතො වියොජනං නාම ලිඬගනාසනා විය අයම්පි එකො නාසනප්පකාරොති දස්සෙති. එකසම්භොගපරිභොගාති ඉදං අත්තනො සන්තිකා තෙසං විමොචනත්ථං වුත්තං, න පන තෙසං අඤ්ඤමඤ්ඤසම්භොගෙ යොජනත්ථං.

විරද්ධං භොතීති සඤ්චිච්ච ආපත්තිං ආපන්නො භොති. ආදිතො පට්ඨාය අලජ්ජී නාම නත්ථීති ඉදං “පක්ඛානං අනුරක්ඛණත්ථාය පටිඤ්ඤං න දෙති”ති ඉමස්ස අලජ්ජීලක්ඛණසම්භවස්ස කරණවචනං. පටිච්ඡාදිතකාලතො පට්ඨාය අලජ්ජී නාම එව, පුරිමො ලජ්ජිභාවො න රක්ඛතීති අත්ථො. පටිඤ්ඤං න දෙතිති “සවෙ මයා කතදොසං වක්ඛාමි, මය්හං අනුවත්තකා හිජ්ජිස්සන්ති”ති පටිඤ්ඤං න දෙති. යානෙ න තිට්ඨතීති ලජ්ජිට්ඨානෙ න තිට්ඨති, කායවාචාසු විනික්කමො භොති එවාති අධිප්පායො. තෙනාහ “විනිවිජ්ජො න දාතබ්බො”ති, පුබ්බෙ පක්ඛිකානං

පටිඤ්ඤාය වූපසම්මසස්සි අධිකරණස්ස දුටුපසන්තතාය අයම්පි තථා නාසිතකොව
භවිස්සතීති අධිජ්ජායො.

232. අදින්නාදානවත්ථුං චිතිච්ඡින්නන්තෙන පඤ්චවීසති අවභාරා සාධුකං
සල්ලක්ඛෙනබ්බාති එත්ථ පඤ්චවීසති අවභාරා නාම පඤ්ච පඤ්චකානි, තත්ථ පඤ්ච
පඤ්චකානි නාම නානාභණ්ඩපඤ්චකං එකභණ්ඩපඤ්චකං සාහත්ථිකපඤ්චකං
පුබ්බපයොගපඤ්චකං ථෙය්‍යාවභාරපඤ්චකන්ති. තථා හි චුත්තං කඨිබ්බාචිතරණියං
(කඨිබ්බා. අට්ඨ. දුතියපාරාජිකවණ්ණනා) “නෙ පන අවභාරා පඤ්ච පඤ්චකානි
සමොධානෙන්වා සාධුකං සල්ලක්ඛෙනබ්බා”තිආදි. තත්ථ
නානාභණ්ඩපඤ්චකඑකභණ්ඩපඤ්චකානි පදභාජනෙ (පාරා. 92) චුත්තානං
“ආදියෙය්‍ය, භරෙය්‍ය, අවභරෙය්‍ය, ඉරියාපථං විකොපෙය්‍ය, යානා වාචෙය්‍යා”ති
ඉමෙසං පදානං වසෙන ලබ්භන්ති. තථා හි චුත්තං පොරාණෙනි –

“ආදියන්නො භරන්නොව;
භරන්නො ඉරියාපථං;
විකොපෙන්තො තථා යානා;
වාචෙන්තොපි පරාජිකො”ති.

තත්ථ නානාභණ්ඩපඤ්චකං සවිඤ්ඤාණකඅවිඤ්ඤාණකවසෙන දට්ඨබ්බං,
ඉතරං සවිඤ්ඤාණකවසෙනෙව. කථං? ආදියෙය්‍යාති ආරාමං අභියුඤ්ජති, ආපත්ති
දුක්කට්ඨස්ස. සාමිකස්ස විමතිං උජ්ජාදෙති, ආපත්ති පුල්ලච්චයස්ස. සාමිකො “න
මය්‍හං භවිස්සතී”ති ධුරං නික්ඛිපති, ආපත්ති පාරාජිකස්ස. භරෙය්‍යාති අඤ්ඤස්ස
භණ්ඩං භරන්නො සීසෙ භාරං ථෙය්‍යවින්නො ආමසති, දුක්කට්ඨං. එන්දාපෙති,
පුල්ලච්චයං. බන්ධං ඔරොපෙති, පාරාජිකං. අවභරෙය්‍යාති උපනික්ඛිත්තං භණ්ඩං
“දෙහි මෙ භණ්ඩ”න්ති චුච්චමානො “නාහං ගණ්හාමි”ති භණ්ති, දුක්කට්ඨං.
සාමිකස්ස විමතිං උජ්ජාදෙති, පුල්ලච්චයං. සාමිකො “න මය්‍හං භවිස්සතී”ති ධුරං
නික්ඛිපති, පාරාජිකං. ඉරියාපථං විකොපෙය්‍යාති “සභභණ්ඩභාරකං නෙස්සාමි”ති
පට්ඨං පාදං අතික්කාමෙති, පුල්ලච්චයං. දුතියං පාදං අතික්කාමෙති, පාරාජිකං. යානා
වාචෙය්‍යාති ථලට්ඨං භණ්ඩං ථෙය්‍යවින්නො ආමසති, දුක්කට්ඨං. එන්දාපෙති,
පුල්ලච්චයං. යානා වාචෙති, පාරාජිකං. එවං තාව නානාභණ්ඩපඤ්චකං වෙදිතබ්බං.
සස්සාමිකස්ස පන දාසස්ස වා තිරච්ඡානගතස්ස වා යථාචුත්තෙන අභියොගාදිනා
නයෙන ආදියනභරණ අවභරණ ඉරියාපථවිකොපන යානාවාවනවසෙන
එකභණ්ඩපඤ්චකං වෙදිතබ්බං. තෙනාහු පොරාණා –

“තත්ථ නානෙකභණ්ඩානං, පඤ්චකානං වසා පන;
ආදියනාදිපඤ්චකා, දුට්ඨාති උදිරිතා”ති.

කතමං සාහත්ථිකපඤ්චකං? සාහත්ථිකො ආණත්තිකො නිස්සග්ගියො
අත්ථසාධකො ධුරනික්ඛෙපොති. තථා හි චුත්තං –

“සාහත්ථාණත්තිකො වෙව, නිස්සග්ගියොත්ථසාධකො;
ධුරනික්ඛෙපකො වාති, ඉදං සාහත්ථපඤ්චක” න්ති.

තත්ථ සාහත්ථීකො නාම පරස්ස භණ්ඩං සහත්ථා අවහරති. ආණත්තිකො නාම “අසුකස්ස භණ්ඩං අවහරා” ති අඤ්ඤං ආණාපෙති. නිස්සග්ගියො නාම සුඛකසාතපරිකප්පිතොකාසානං අන්තො යත්වා බහි පාතනං. අත්ථසාධකො නාම “අසුකස්ස භණ්ඩං යදා සක්කොසි, තදා තං අවහරා” ති ආණාපෙති. තත්ථ සවෙ පරො අනන්තරායිකො භුත්වා තං අවහරති, ආණාපකස්ස ආණත්තික්ඛණ්ණෙයෙව පාරාජිකං. පරස්ස වා පන තෙලකුම්භියා පාදග්ගනකං තෙලං අවස්සං පිවනකානි උපාහනාදීනි පක්ඛිපති, හත්ථතො මුත්තමත්තෙයෙව පාරාජිකං. ධුරනික්ඛෙපො පන ආරාමාභියොගඋපනික්ඛිත්තභණ්ඩවසෙන වෙදිතබ්බො. තාවකාලිකභණ්ඩදෙය්‍යානි අදෙන්තස්සපි එසෙව නයොති ඉදං සාහත්ථීකපඤ්චකං.

කතමං පුබ්බපයොගපඤ්චකං? පුබ්බපයොගො සහපයොගො සංවිදාවහාරො සඬකෙතකම්මං නිමිත්තකම්මන්ති. තෙන චුත්තං –

“පුබ්බසහපයොගො ව, සංවිදාහරණං තථා;
සඬකෙතකම්මං නිමිත්තං, ඉදං සාහත්ථපඤ්චක” න්ති.

තත්ථ ආණත්තිවසෙන පුබ්බපයොගො වෙදිතබ්බො. යානාවාවනවසෙන, බ්ලාදීනි සඬකාමෙත්වා ඛෙත්තාදිග්ගභණ්ණවසෙන ව සහපයොගො වෙදිතබ්බො. සංවිදාවහාරො නාම “අසුකං නාම භණ්ඩං අවහරිස්සාමා” ති සංවිදහිත්වා සම්මන්තයිත්වා අවහරණං. එවං සංවිදහිත්වා ගතෙසු හි එකෙනපි තස්මිං භණ්ඩෙ යානා වාවිතෙ සබ්බෙසං අවහාරො හොති. සඬකෙතකම්මං නාම සඤ්ජානනකම්මං. සවෙ හි පුරෙහත්තාදීසු යං කිඤ්චි කාලං පරිච්ඡන්දිත්වා “අසුකස්මිං කාලෙ ඉත්ථන්තාමං භණ්ඩං අවහරා” ති චුත්තො සඬකෙතතො අපච්ඡා අපුරෙ තං අවහරති, සඬකෙතකාරකස්ස සඬකෙතකරණක්ඛණ්ණෙයෙව අවහාරො. නිමිත්තකම්මං නාම සඤ්ඤාප්පාදනත්ථං අක්ඛිනිඛණ්ණාදිනිමිත්තකරණං. සවෙ හි එවං කතනිමිත්තතො අපච්ඡා අපුරෙ “යං අවහරා” ති චුත්තො, තං අවහරති, නිමිත්තකාරකස්ස නිමිත්තක්ඛණ්ණෙයෙව අවහාරොති ඉදං පුබ්බපයොගපඤ්චකං.

කතමං ථෙය්‍යාවහාරපඤ්චකං? ථෙය්‍යාවහාරො පසස්භාවහාරො පරිකප්පාවහාරො පටිච්ඡන්තාවහාරො කුසාවහාරොති. තෙන චුත්තං –

“ථෙය්‍යා පසස්භා පරිකප්පා, පටිච්ඡන්තා කුසා තථා;
අවහාරා ඉමෙ පඤ්ච, ථෙය්‍යාවහාරපඤ්චක” න්ති.

තත්ථ යො සන්ධිවිෂ්ඨොදීනි කත්වා අදිස්සමානො අවහරති, කුට්තුලාකුට්මානකුට්කභාපණාදීහි වා වඤ්චෙත්වා ගණ්භාති, තස්සෙවං ගණ්භතො අවහාරො ථෙය්‍යාවහාරොති වෙදිතබ්බො. යො පන පසස්භා බලක්කාරෙන පරෙසං සන්තකං ගණ්භාති ගාමසාතකාදයො විය, අත්තතො පත්තබ්ලිතො වා

චූත්තනයෙනෙව අධිකං ගණ්හාති රාජහටාදයො විය, තස්සෙවං ගණ්හතො
අවහාරො පසස්භාවහාරොති වෙදිතබ්බො. පරිකප්පෙත්වා ගහණං පන
පරිකප්පාවහාරො නාම.

සො හණ්ඩොකාසස්ස වසෙන දුට්ඨො. තත්‍රායං හණ්ඩපරිකප්පො –
සාටකත්ථිකො අන්තොගබ්හං පටිසිත්වා “සචෙ සාටකො හවිස්සති, ගණ්හිස්සාමි.
සචෙ සුත්තං, න ගණ්හිස්සාමි” ති පරිකප්පෙත්වා අන්ධකාරෙ පසිබ්බකං ගණ්හාති.
තත්‍ර චෙ සාටකො හොති, උද්ධාරෙයෙව පාරාජිකං. සුත්තඤ්චෙ හොති, රක්ඛති. බහි
නිහරිත්වා මුඤ්චිත්වා “සුත්ත” න්ති ඤත්වා පුන ආහරිත්වා යපෙති, රක්ඛතියෙව.
“සුත්ත” න්ති ඤත්වාපි යං උද්ධං, තං ගහෙතබ්බන්ති ගච්ඡති, පද්ධාරෙන
කාරෙතබ්බො. භූමියං යපෙත්වා ගණ්හාති, උද්ධාරෙ පාරාජිකං. “වොරො
වොරො” ති අනුබන්ධො ඡඩ්ඛෙත්වා පලායති, රක්ඛති. සාමිකා දිස්වා ගණ්හන්ති,
රක්ඛතියෙව. අඤ්ඤො චෙ ගණ්හාති, හණ්ඩදෙයාං. සාමිකෙසු නිවත්තන්තෙසු සයං
දිස්වා පංසුකුලසඤ්ඤාය “පගෙවෙනං මයා ගහිතං, මම දානි සන්තක” න්ති
ගණ්හන්තස්සපි හණ්ඩදෙයාමෙව. තත්ථ ය්වායං “සචෙ සාටකො හවිස්සති,
ගණ්හිස්සාමි” තිආදිනා නයෙන පවත්තො පරිකප්පො, අයං හණ්ඩපරිකප්පො නාම.
ඔකාසපරිකප්පො පන එවං වෙදිතබ්බො – එකච්චො පන පරපරිචෙණාදිති පට්ටියො
කිඤ්චි ලොහනෙයාහණ්ඩං දිස්වා ගබ්හද්වාරපමුඛහෙට්ඨා
පාසාදද්වාරකොට්ඨකරුක්ඛමුලාදිවසෙන පරිච්ඡේදං කත්වා “සචෙ මං එත්ථන්තරෙ
පස්සිස්සන්ති, දට්ඨුකාමතාය ගහෙත්වා විචරන්තො විය දස්සාමි. නො චෙ
පස්සිස්සන්ති, හරිස්සාමි” ති පරිකප්පෙති, තස්ස තං ආදාය පරිකප්පිතපරිච්ඡේදං
අතික්කන්තමත්තෙ අවහාරො හොති. ඉති ය්වායං චූත්තනයෙනෙව පවත්තො
පරිකප්පො, අයං ඔකාසපරිකප්පො නාම. එවම්මෙසං ද්වින්නං පරිකප්පානං වසෙන
පරිකප්පෙත්වා ගණ්හතො අවහාරො පරිකප්පාවහාරොති වෙදිතබ්බො.

පට්ච්ඡාදෙත්වා පන අවහරණං පට්ච්ඡන්තාවහාරො. සො එවං වෙදිතබ්බො –
යො හික්ඛු උය්‍යානාදිසු පරෙසං ඔමුඤ්චිත්වා යපිතං අභිගුලිමුද්දිකාදිං දිස්වා “පච්ඡා
ගණ්හිස්සාමි” ති පංසුනා වා පණ්ණෙන වා පට්ච්ඡාදෙති, තස්ස එත්තාවතා උද්ධාරො
නත්ථිති න තාව අවහාරො හොති. යදා පන සාමිකා විචින්නා අපස්සිත්වා “ස්චෙ
ජානිස්සාමා” ති සාලයාව ගතා හොන්ති, අපස්ස තං උද්ධරතො උද්ධාරෙ අවහාරො.
“පට්ච්ඡන්තකාලෙයෙව එතං මම සන්තක” න්ති සකසඤ්ඤාය වා “ගතාදානි තෙ,
ඡඩ්ඛිතහණ්ඩං ඉද” න්ති පංසුකුලසඤ්ඤාය වා ගණ්හන්තස්ස පන හණ්ඩදෙයාං.
තෙසු දුතියතතියදිවසෙ ආගන්ත්වා විචින්නා අදිස්වා ධුරනික්ඛෙපං කත්වා ගතෙසුපි
ගහිතං හණ්ඩදෙයාමෙව. පච්ඡා ඤත්වා වොදියමානස්ස අදදතො සාමිකානං
ධුරනික්ඛෙපෙ අවහාරො හොති. කස්මා? යස්මා තස්ස පයොගෙන තෙහි න දිට්ඨං.
යො පන තථාරූපං හණ්ඩං යථායානෙ ධීතංයෙව අප්පට්ච්ඡාදෙත්වා ථෙය්‍යවිත්තො
පාදෙන අක්කමිත්වා කද්දමෙ වා වාලිකාය වා පචෙසෙති, තස්ස
පචෙසිතමත්තෙයෙව අවහාරො.

කුසං සඬ්ඛාමෙත්වා පන අවහරණං කුසාවහාරො නාම. සොපි එවං වෙදිතබ්බො – යො භික්ඛු විලීවමයං වා තාලපණ්ණමයං වා කතසඤ්ඤාණං යං කිඤ්චි කුසං පාතෙත්වා විවරෙ භාජියමානෙ අත්තනො කොට්ඨාසස්ස සමීපෙ ධීනං සමග්ගතරං වා මහග්ගතරං වා සමසමං වා අග්ගෙන පරස්ස කොට්ඨාසං හරිතුකාමො අත්තනො කොට්ඨාසෙ පතීතං කුසං පරස්ස කොට්ඨාසෙ පාතෙතුකාමනාය උද්ධරති, රක්ඛති තාව. පරස්ස කොට්ඨාසෙ පාතිතෙ රක්ඛතෙව. යදා පන තස්මිං පතීතෙ පරස්ස කොට්ඨාසනො පරස්ස කුසං උද්ධරති, උද්ධටමත්තෙ අවහාරො. සචෙ පයමතරං පරස්ස කොට්ඨාසනො කුසං උද්ධරති, අත්තනො කොට්ඨාසෙ පාතෙතුකාමනාය උද්ධාරෙ රක්ඛති, පාතනෙපි රක්ඛති. අත්තනො කොට්ඨාසනො පන අත්තනො කුසං උද්ධරතො උද්ධාරෙයෙව රක්ඛති, තං උද්ධරිත්වා පරකොට්ඨාසෙ පාතෙත්තස්ස භත්තො මුත්තමත්තෙ අවහාරො භොති, අයං කුසාවහාරො. අයමෙත්ථ සඬ්ඛෙපො, විත්ථාරො පන සමන්තපාසාදිකතො (පාරා. අට්ඨ. 1.92) ගහෙතබ්බො.

තුලයිත්වාති උපපරික්ඛිත්වා.

සාමීචීති වත්තං, ආපත්ති පන නත්ථීති අධිප්පායො.

මහාජනසම්මද්දොති මහාජනසඬ්ඛොහො. භට්ඨෙ ජනකායෙති අපගතෙ ජනකායෙ. “ඉදඤ්ච කාසාවං අත්තනො සන්තකං කත්වා එතස්සෙව භික්ඛුනො දෙභී”ති කිං කාරණා එවමාහ? විවරස්සාමිකෙන ධුරනික්ඛෙපො කතො, තස්මා තස්ස අදින්නං ගහෙතුං න වට්ටති. අවහාරකොපි විජ්ජට්ඨාරස්ස උප්පන්නකාලතො පට්ඨාය විවරස්සාමිකං පරියෙසන්තො විවරති “දස්සාමි”ති, විවරස්සාමිකෙන ව “මමෙත”න්ති චුත්තෙ එතෙනපි අවහාරකෙන ආලයො පරිච්චත්තො, තස්මා එවමාහ. යදි එවං විවරස්සාමිකායෙව “අත්තනො සන්තකං ගණ්හාහි”ති කස්මා න චුත්තොති? උභින්නං කුක්කුච්චවිනොදනත්ථං. කථං? අවහාරකස්ස “මයා සහත්ථෙත න දින්නං, භණ්ඩදෙය්‍යමෙත”න්ති කුක්කුච්චං උප්පජ්ජෙය්‍ය, ඉතරස්ස “මයා පයමං ධුරනික්ඛෙපං කත්වා පච්ඡා අදින්නං ගහිත”න්ති කුක්කුච්චං උප්පජ්ජෙය්‍යාති.

සමග්ගන්ති අප්පග්ගං.

දාරුඅත්ථං ඵරතීති දාරුහි කත්තබ්බකිච්චං සාධෙති. මයි සන්නෙතිආදි සබ්බං රඤ්ඤා පසාදෙන චුත්තං, ථෙරෙන පන “අනනුච්ඡවිකං කත”න්ති න මඤ්ඤිතබ්බං.

එකදිවසං දන්තකට්ඨවිජේදනාදිනා යා අයං අග්ගහානි චුත්තා, සා භණ්ඩස්සාමිනා කිණිත්වා ගහිතමෙව සන්ධාය චුත්තා. සබ්බං පනෙතං අට්ඨකථාවරියප්පමාණෙන ගහෙතබ්බං. පාසාණඤ්ච සක්ඛරඤ්ච පාසාණසක්ඛරං.

“ධාරෙය්‍ය අත්ථං විචක්ඛණො” ති ඉමස්සෙව විවරණං “ආපත්තිං වා අනාපත්තිං වා” තිආදි. “සික්ඛාපදං සමං තෙනා” ති ඉතො පුබ්බෙ එකා ගාථා –

“දුතියං අදුතියෙන, යං ජිනෙන පකාසිතං;
පරාජිතකිලෙසෙන, පාරාජිකපදං ඉධා” ති.

තාය සද්ධිං සට්ඨන්වා අදුතියෙන පරාජිතකිලෙසෙන ජිනෙන දුතියං යං ඉදං පාරාජිකපදං පකාසිතං, ඉධ තෙන සමං අනෙකනයවොකිණිණං ගම්භීරත්ථවිනිච්ඡයං අඤ්ඤං කිඤ්චි සික්ඛාපදං න විජ්ජතිති යොජනා. තත්ථ පරාජිතකිලෙසෙනාති සන්තානෙ පුන අනුප්පත්තිධම්මතාපාදනෙ චතුභි මග්ගඤ්ඤාණෙහි සහ වාසනාය සමුච්ඡින්නසබ්බකිලෙසෙන. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.159) පන “පරාජිතකිලෙසෙනාති විජිතකිලෙසෙන, නිකිලෙසෙනාති අත්ථො” ති වුත්තං. ඉධාති ඉමස්මිං සාසනෙ.

තෙනාති තෙන දුතියපාරාජිකසික්ඛාපදෙන. අත්ථො නාම පාළිඅත්ථො. විනිච්ඡයො නාම පාළිමුත්තවිනිච්ඡයො. අත්ථො ච විනිච්ඡයො ච අත්ථවිනිච්ඡයා, තෙ ගම්භීරා යස්මින්ති ගම්භීරත්ථවිනිච්ඡයං . වත්ථුම්භි ඔතිණිණෙති වොදනාවසෙන වා අත්තනාව අත්තනො විතික්කමාරොචනවසෙන වා සඬ්ඝමජ්ඣෙ අදින්නාදානවත්ථුස්මිං ඔතිණිණෙ. එත්ථාති ඔතිණිණෙ වත්ථුස්මිං. විනිච්ඡයොති ආපත්තානාපත්තිනියමනං. අවත්ථාවාති “ත්ථං පාරාජිකං ආපන්නො” ති අවත්ථාව. කප්පියෙපි ච වත්ථුස්මින්ති අත්තනා ගහෙතුං කප්පියෙ මාතුපිතුආදිසන්නකෙපි වත්ථුස්මිං. ලහුවත්තිනොති ථෙය්‍යවිත්තුප්පාදෙන ලහුපරිවත්තිනො. ආසිච්ඡන්ති සිසමෙව සකලසරීරෙ ඵරණසමත්ථවිසං.

233. පකතිමනුස්සෙහි උත්තරිතරානං බුද්ධාදිඋත්තමපුරිසානං අධිගමධම්මොති උත්තරිමනුස්සධම්මො, තස්ස පරෙසං ආරොචනං උත්තරිමනුස්සධම්මාරොචනං. තං විනිච්ඡිනන්නෙන ඡ යානාති සොධෙතබ්බානීති යොජනා. තත්ථ කිං තෙ අධිගතන්ති අධිගමපුච්ඡා. කින්නි තෙ අධිගතන්ති උපායපුච්ඡා. කදා තෙ අධිගතන්ති කාලපුච්ඡා. කත්ථ තෙ අධිගතන්ති ඔකාසපුච්ඡා. කතමෙ තෙ කිලෙසා පභීනාති පභීනකිලෙසපුච්ඡා. කතමෙසං ත්ථං ධම්මානං ලාභීති පටිලද්ධධම්මපුච්ඡා. ඉදාති තමෙව ඡට්ඨානවිසොධනං විත්ථාරෙතුමාහ “සවෙ හී” තිආදි. තත්ථ එත්තාවතාති එත්තකෙන බ්‍යාකරණචනමත්තෙන න සක්කාරො කාතබ්බො. බ්‍යාකරණඤ්චි එකස්ස අයාථාවතොපි හොතීති. ඉමෙසු ඡසු යානෙසු සොධනත්ථං එවං වත්තබ්බොති යථා නාම ජාතරූපපතිරූපකම්පි ජාතරූපං විය බායතීති ජාතරූපං නිසංසනතාපනඡෙදනෙහි සොධෙතබ්බං, එවමෙව ඉදානෙව වුත්තෙසු ඡසු යානෙසු පක්ඛිපිත්ථා සොධනත්ථං වත්තබ්බො. විමොක්ඛාදීසුති ආදි-සද්දෙන සමාපත්තිඤ්ඤාණදස්සනමග්ගභාවනාඵලසවිජ්ජිකිරියාදිං සඬ්ගණ්හාති. පාකටො හොති අධිගතවිසෙසස්ස සතිසම්මොසාභාවතො. සෙසපුච්ඡාසුපි “පාකටො හොති” ති පදෙ එසෙව නයො.

සබ්බෙසඤ්ඤි අත්තනා අධිගතමග්ගෙන පභීනා කිලෙසා පාකටා භොන්තිති ඉදං යෙභුයාවසෙන චුත්තං. කස්සපි හි අත්තනා අධිගතමග්ගවජ්ඣකිලෙසෙසු සන්දෙහො උප්පජ්ජතියෙව මහානාමස්ස සක්කස්ස විය. සො හි සකදාගාමී සමානොපි “තස්ස මය්හං, හන්තෙ, එවං භොති – කො සු නාම මෙ ධම්මො අජ්ඣත්තං අප්පභීනො, යෙන මෙ එකදා ලොභධම්මාපි චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨන්ති, දොසධම්මාපි චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨන්ති, මොහධම්මාපි චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨන්ති”ති (ම. නි. 1.175) භගවත්තං පුච්ඡි. අයං කිර රාජා සකදාගාමීමග්ගෙන ලොභදොසමොහා නිරවසෙසා පභීයන්තිති සඤ්ඤී අභොසිති.

යාය පටිපදාය යස්ස අරියමග්ගො ආගච්ඡති, සා පුබ්බභාගපටිපත්ති ආගමනපටිපදා. සොධෙතබ්බොති සුද්ධා, උදාහු න සුද්ධාති විචාරණවසෙන සොධෙතබ්බො. “න සුජ්ඣතිති තත්ථ තත්ථ පමාදපටිපත්තිසම්භවතො. අපනෙතබ්බොති අත්තනො පටිඤ්ඤාය අපනෙතබ්බො”ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.197-198). විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.197) පන “න සුජ්ඣතිති පුච්ඡියමානො පටිපත්තික්කමං උල්ලඬ්ඝිත්වා කථෙසි. අපනෙතබ්බොති තයා චුත්තක්කමෙනායං ධම්මො න සක්කා අධිගන්තුන්ති අධිගතමානතො අපනෙතබ්බො”ති චුත්තං. “සුජ්ඣති”ති වත්ථා සුජ්ඣනාකාරං දස්සෙතුං “දීඝරත්ත”න්තිආදි චුත්තං. පඤ්ඤායතීති එත්ථාපි “යදී”ති පදං ආනෙත්ථා යදි සො භික්ඛු තාය පටිපදාය පඤ්ඤායතීති සම්බන්ධො. චතුසු පච්චයෙසු අලග්ගත්තා “ආකාසෙ පාණිසමෙන චෙතසා”ති චුත්තං. චුත්තසදිසං ඛ්‍යාකරණං භොතීති යොජනා. තත්ථ චුත්තසදිසන්ති තස්ස භික්ඛුනො ඛ්‍යාකරණං ඉමස්මිං සුත්තෙ චුත්තෙන සදිසං, සමන්ති අත්ථො. බීණාසවස්ස පටිපත්තිසදිසා පටිපත්ති භොතීති දීඝරත්තං සුවික්ඛම්භිතකිලෙසත්තා, ඉදඤ්ච අරහත්තං පටිජානන්තස්ස වසෙන චුත්තං. තෙනාහ “බීණාසවස්ස නාමා”තිආදි. බීණාසවස්ස නාම...පෙ.... න භොතීති පභීනවිපල්ලාසත්තා, ජීවිතනිකන්තියා ව අභාවතො න භොති, පුච්ඡජ්ජනස්ස පන අප්පභීනවිපල්ලාසත්තා ජීවිතනිකන්තිසබ්භාවතො ව අප්පමත්තකෙනපි භොති, එවං සුවික්ඛම්භිතකිලෙසස්ස වත්තනසෙක්ඛධම්මපටිජානනං ඉමිනා භයුජ්ජාදනෙන, අම්බිලාදිදස්සනෙ ඛෙච්ඡපාදාදිනා ව න සක්කා විමංසිතුං, තස්මා තස්ස වචනෙනෙව තං සද්ධාතබ්බං.

අයං භික්ඛු සම්පන්නවෙය්‍යාකරණොති ඉදං න කෙවලං අභායනකමෙව සන්ධාය චුත්තං. එකච්චස්ස සුරජාතිකස්ස පුච්ඡජ්ජනස්සපි අභායනතො, රජ්ජනියාරම්මණානං බදරසාලවාදිඅභබලමද්දනාදීනං උපයොජනෙපි ඛෙච්ඡපාදාදිතණ්හුජ්ජත්තිරහිතං සබ්බථා සුවිසොධිතමෙව සන්ධාය චුත්තන්ති චෙදිතබ්බං.

234. “නිහරිත්ථාති සාසනතො නිහරිත්ථා”ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.45) චුත්තං, විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.45) පන “නිහරිත්ථාති පාළිතො උද්ධරිත්ථා”ති. තථා හි “පඤ්චහුපාලි, අඬිගෙහි සමන්තාගතෙන භික්ඛුනා නානුයුඤ්ජිතබ්බං. කතමෙහි පඤ්චහි? සුත්තං න ජානාති, සුත්තානුලොමං න

ජානාති” තිආදිපාළිතො (පරි. 442) සුත්තං සුත්තානුලොමඤ්ච නිහරිංසු, “අනාපත්ති එවං අමිභාකං ආවරියානං උග්ගහො පරිපුච්ඡාති භණ්ති” ති එවමාදිතො ආවරියවාදං, “ආයස්මා උපාලි එවමාහ ‘අනාපත්ති ආවුසො සුපිනන්තෙනා’ ති (පාරා. 78) එවමාදිතො අත්තනොමතිං නිහරිංසු. සා ව ටෙරස්ස අත්තනොමති සුත්තෙන සඬගහිතත්තා සුත්තං ජාතං, එවමඤ්ඤාපි සුත්තාදිහි සඬගහිතාව ගහෙනබ්බා, නෙතරාති වෙදිතබ්බං. අථ වා නිහරිත්වාති විහජිත්වා, සාට්ඨකථං සකලං විනයපිටකං සුත්තාදිසු චතුසු පදෙසෙසු පක්ඛිපිත්වා චතුර්ධා විහජිත්වා විනයං පකාසෙසුං තබ්බිනිමුත්තස්ස අභාවාති අධිප්පායො. චජිරබුද්ධිටිකායමිපි (චජිර. ටී. පාරාජික 45) “නිහරිත්වාති එත්ථ සාසනතො නිහරිත්වාති අත්ථො...පෙ.... තාය හි අත්තනොමතියා ටෙරො එතදග්ගට්ඨපනං ලහති. අපිච චුත්තඤ්ඤෙනං භගවතා ‘අනුපසම්පන්නෙන පඤ්ඤත්තෙන වා අපඤ්ඤත්තෙන වා වුවිචමානො...පෙ.... අනාදරියං කරොති, ආපත්ති දුක්කට්ඨසා’ ති. තත්ථ හි පඤ්ඤත්තං නාම සුත්තං, සෙසත්තයං අපඤ්ඤත්තං නාම. තෙනායං ‘චතුබ්බිධඤ්ඤා විනයං, මහාටෙරා’ ති ගාථා සුචුත්තා” ති චුත්තං.

චුත්තන්ති මිලින්දපඤ්ඤෙ නාගසෙනත්ථෙරෙන චුත්තං. පජ්ජතෙ අනෙත අත්ථොති පදං, භගවතා කණ්ඨාදිවණ්ණුප්පත්තිට්ඨානං ආභවිච විසෙසෙත්වා භාසිතං පදං ආභවිචපදං, භගවතොයෙව චචනං. තෙනාහ “ආභවිචපදන්ති සුත්තං අධිප්පෙත” න්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.45) චුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.45) පන “කණ්ඨාදිවණ්ණුප්පත්තිට්ඨානකරණාදිහි නිහරිත්වා අත්තනො චට්ඨිඤ්ඤත්තියාව භාසිතං චචනං ආභවිචපද” න්ති චුත්තං. චජිරබුද්ධිටිකායං (චජිර. ටී. පාරාජික 45) පන “අට්ඨ වණ්ණට්ඨානාති ආභවිච චුත්තෙන පදනිකායෙනාති අත්ථො, උදාහරෙන කණ්ඨොක්කන්තෙන පදසමුහෙනාති අධිප්පායො” ති චුත්තං. “ඉදං කප්පති, ඉදං න කප්පති” ති එවං අවිසෙසෙත්වා “යං හික්ඛවෙ මයා ‘ඉදං න කප්පති’ ති අප්පටික්ඛිත්තං, තඤ්චෙ අකප්පියං අනුලොමෙති, කප්පියං පටිබාහති, තං වො න කප්පති” තිආදිනා (මහාව. 305) චුත්තසාමඤ්ඤලක්ඛණං ඉධ රසොති අධිප්පෙතන්ති ආහ “රසොති සුත්තානුලොම” න්ති. රසොති සාරො “පත්තරසො” තිආදිසු (ධ. ස. 628-630) විය, පටික්ඛිත්තානුඤ්ඤානසුත්තසාරොති අත්ථො. රසොති වා ලක්ඛණං පටිචත්ථුකං අනුද්ධරිත්වා ලක්ඛණානුලොමෙන චුත්තත්තා. රසෙනාති තස්ස ආභවිචභාසිතස්ස රසෙන, තතො උද්ධටෙන විනිච්ඡයෙනාති අත්ථො. සුත්තජායා විය හි සුත්තානුලොමන්ති. ධම්මසඬගාහකපභුතිආවරියපරම්පරතො ආනිතා අට්ඨකථාතන්ති ඉධ “ආවරියවංසො” ති අධිප්පෙනාති ආහ “ආවරියවංසොති ආවරියවාදො” ති, ආවරියවාදො “ආවරියවංසො” ති චුත්තො පාළියං චුත්තානං ආවරියානං පරම්පරාය ආහතොව පමාණන්ති දස්සනත්ථං. අධිප්පායොති කාරණොපපත්තිසිද්ධො උහාපොහනයපවත්තො පච්චක්ඛාදිපමාණපතිරූපකො. අධිප්පායොති එත්ථ “අත්තනොමති” ති කෙචි අත්ථං වදන්ති.

විනයපිටකෙ පාළීති ඉධ අධිකාරවසෙන චුත්තං, සෙසපිටකෙසුපි සුත්තාදිචතුර්ධා යථානුරූපං ලබ්භන්තෙව.

“මහාපදෙසාති මහාඛකාසා. මහන්තාති විනයස්ස පතිට්ඨාපනට්ඨානාති, යෙසු පතිට්ඨාපිතො විනයො විනිච්ඡිනීයති අසන්දෙහතො, මහන්තාති වා කාරණාති මහාපදෙසා, මහන්තාති විනයවිනිච්ඡයකාරණානීති චුත්තං හොති. අත්ථතො පන ‘යං භික්ඛවෙ’තිආදිනා චුත්තාසාධිප්පායා පාළියෙව මහාපදෙසාති වදන්ති. තෙනෙවාහ ‘යෙ භගවතා එවං චුත්තා’තිආදි. ඉමෙ ව මහාපදෙසා ඛන්ධකෙ ආගතා, තස්මා තෙසං විනිච්ඡයකථා තත්ථෙව ආවි භවිස්සතීති ඉධ න චුච්චතී”ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.45) චුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.45) පන “මහාපදෙසාති මහාඛකාසා මහාවිසයා, තෙ අත්ථතො ‘යං භික්ඛවෙතිආදිපාළිවසෙන අකප්පියානුලොමතො කප්පියානුලොමතො ව පුග්ගලෙහි නයතො තථා තථා ගස්භමානා අත්ථනයා එව. තෙ හි භගවතා සරූපතො අචුත්තෙසුපි පටික්ඛිත්තානුලොමෙසු අනුඤ්ඤාතානුලොමෙසු ව සෙසෙසු කිච්චෙසු නිවත්තිපවත්තිහෙතුතාය මහාගොචරාති ‘මහාපදෙසා’ති චුත්තා, න පන ‘යං භික්ඛවෙ මයා ඉදං න කප්පතී’තිආදිනා චුත්තා සාධිප්පායා පාළියෙව තස්සා සුත්තෙ පටිට්ඨත්තා. ‘සුත්තානුලොමම්පි සුත්තෙ ඔතාරෙතඛිබං...පෙ.... සුත්තමෙව බලවතර’න්ති (පාරා. අට්ඨ. 1.45) හි චුත්තං. න හෙසා සාධිප්පායා පාළි සුත්තෙ ඔතාරෙතඛිබා, න ගහෙතඛිබා වා හොති. යෙනායං සුත්තානුලොමං සියා, තස්මා ඉමං පාළිඅධිප්පායං නිස්සාය පුග්ගලෙහි ගහිතා යථාචුත්තඅත්ථාව සුත්තානුලොමං, තංපකාසකත්තා පන අයං පාළිපි සුත්තානුලොමන්ති ගහෙතඛිබං. තෙනාහ ‘යෙ භගවතා එවං චුත්තා’තිආදි. ‘යං භික්ඛවෙ’තිආදිපාළිනයෙන හි පුග්ගලෙහි ගහිතඛිබා යෙ අකප්පියානුලොමාදයො අත්ථා චුත්තා, තෙ මහාපදෙසාති අත්ථො”ති චුත්තං.

වජිරවුද්ධිට්ඨකායම්පි (වජිර. ටී. පාරාජික 45) “පරිවාරට්ඨකථායං ඉධ ව කිඤ්චාපි ‘සුත්තානුලොමං නාම චත්තාරො මහාපදෙසා’ති චුත්තං, අථ ඛො මහාපදෙසනායසිද්ධං පටික්ඛිත්තාපටික්ඛිත්තං අනුඤ්ඤාතානුඤ්ඤාතං කප්පියාකප්පියන්ති අත්ථතො චුත්තං හොති. තත්ථ යස්මා ‘යානං ඔකාසො පදෙසොති කාරණවෙච්චනාති ‘අට්ඨානමෙතං, ආනන්ද, අනවකාසො’තිආදි සාසනතො, ‘නිග්ගහට්ඨාන’න්ති ව ‘අසන්දිට්ඨිට්ඨාන’න්ති ව ‘අසන්දිට්ඨි ව පන පදෙසො’ති ව ලොකතො, තස්මා මහාපදෙසාති මහාකාරණානීති අත්ථො. කාරණං නාම ඤාපකො හෙතු ඉධාධිප්පෙතං, මහන්තහාවො පන තෙසං මහාවිසයත්තා මහාභූතානං විය. තෙ දුට්ඨා විනයමහාපදෙසා සුත්තන්තිකමහාපදෙසා වාති. තත්ථ විනයමහාපදෙසා විනයෙ යොගං ගච්ඡන්ති, ඉතරෙ උභයත්ථාපි, තෙනෙව පරිවාරෙ (පරි. 442) අනුයොගවත්තෙ ‘ධම්මං න ජානාති, ධම්මානුලොමං න ජානාති’ති” චුත්තං. තත්ථ ධම්මන්ති යපෙත්වා විනයපිටකං අවසෙසං පිටකද්වයං, ධම්මානුලොමන්ති සුත්තන්තිකෙ චත්තාරො මහාපදෙසෙතිආදි.

යදි සාපි තත්ථ තත්ථ භගවතා පවත්තිතා පකිණ්ණකදෙසනාව අට්ඨකථා, සා පන ධම්මසඬ්ඛාගකෙහි පයමං තිණි පිටකාති සඬ්ඛායිත්වා තස්ස අත්ථවණ්ණනානුරූපෙනෙව වාචනාමග්ගං ආරොපිතත්තා “ආචරියවාදො”ති චුච්චති “ආචරියා වදන්ති සංවණ්ණෙත්ති පාළිං එතෙනා”ති කත්වා. තෙනාහ “ආචරියවාදො නාම...පෙ.... අට්ඨකථාතන්ති”ති. තිස්සො හි සඬ්ඛිතියො

ආරුළුහොයෙව බුද්ධවචනස්ස අත්ථසංවණ්ණනාභූතො කථාමග්ගො මහාමහින්දත්ථෙරෙන තම්බපණ්ණිදීපං ආභතො, පච්ඡා තම්බපණ්ණියෙහි මහාථෙරෙහි සීහළභාසාය යපිතො නිකායන්තරලද්ධිසඬකරපරිහරණත්ථං. භගවතො පකිණ්ණකදෙසනාභූතා ච සුත්තානුලොමභූතා ච අට්ඨකථා යස්මා ධම්මසඬගාහකත්ථෙරෙහි පාළිවණ්ණනාක්කමෙන සඬගහෙත්වා චූත්තා, තස්මා ආචරියවාදොති චූත්තා. එතෙන ච අට්ඨකථා සුත්තසුත්තානුලොමෙසු අත්ථතො සඬගස්හතිති වෙදිතබ්බං. යථා ච එසා, එවං අත්තනොමතිපි පමාණභූතා. න හි භගවතො වචනං වචනානුලොමඤ්ච අනිස්සාය අග්ගසාවකාදයොපි අත්තනො ඤාණබලෙන සුත්තාහිධම්මවිනයෙසු කිඤ්චි සම්මුතිපරමත්ථභූතං අත්ථං වත්තුං සක්කොන්ති, තස්මා සබ්බම්පි වචනං සුත්තෙ සුත්තානුලොමෙ ච සඬගස්හති. විසුං පන අට්ඨකථාදීනං සඬගහිතත්තා තදවසෙසං සුත්තසුත්තානුලොමතො ගහෙත්වා චතුර්ධා විනයො නිද්දිට්ඨො.

කිඤ්චාපි අත්තනොමති සුත්තාදීහි සංසන්දිත්වාච පරිකප්පියති, තථාපි සා න සුත්තාදීසු විසෙසතො නිද්දිට්ඨාති ආභ “සුත්තසුත්තානුලොමආචරියවාදෙ මුඤ්චිත්වා”ති. අනුබුද්ධියාති සුත්තාදීතියෙව අනුගතබුද්ධියා. නයග්ගාහෙනාති සුත්තාදිතො ලබ්භමානනායග්ගහණෙන. අත්තනොමතිං සාමඤ්ඤතො පට්ඨං දස්සෙත්වා ඉදාති තමෙව විසෙසෙත්වා දස්සෙත්තො “අපිවා”තිආදිමාහ. තත්ථ “සුත්තන්තාහිධම්මවිනයට්ඨකථාසු”ති වචනතො පිටකත්තයස්සපි සාධාරණා එසා කථාති වෙදිතබ්බා. ථෙරවාදොති මහාසුමත්ථෙරාදීනං ගාහො. ඉදාති තත්ථ පටිපජ්ජිතබ්බාකාරං දස්සෙත්තො ආභ “තං පනා”තිආදි. තත්ථ අත්ථෙන්නාති අත්තනා නයතො ගහිතෙන අත්ථෙන්න. පාළින්ති අත්තනො ගාහස්ස නිස්සයභූතං සාට්ඨකථං පාළිං. පාළියාති තප්පටික්ඛෙපත්ථං පරෙනාහතාය සාට්ඨකථාය පාළියා, අත්තනා ගහිතං අත්ථං නිස්සාය, පාළිඤ්ච සංසන්දිත්වාති අත්ථො. ආචරියවාදෙති අත්තනා පරෙන ච සමුද්ධට්ඨකථාය. ඕතාරතබ්බාති ඤාණෙන අනුප්පවෙසෙතබ්බා. ඕතරති වෙව සමෙති වාති අත්තනා උද්ධට්ඨෙහි සංසන්දනවසෙන ඕතරති, පරෙන උද්ධට්ඨෙහ සමෙති. සබ්බද්දුබ්බලාති අසබ්බඤ්ඤපුග්ගලස්ස දොසවාසනාය යාථාවතො අත්ථසම්පටිපත්තිඅභාවතො චූත්තං.

පමාදපාඨවසෙන ආචරියවාදස්ස සුත්තානුලොමෙන අසංසන්දනාපි සියාති ආභ “ඉතරො න ගහෙතබ්බො”ති. සමෙන්තමෙව ගහෙතබ්බන්ති යෙ සුත්තෙන සංසන්දන්ති, එවරූපාච අත්ථා මහාපදෙසතො උද්ධරිතබ්බාති දස්සෙති තථා තථා උද්ධට්ඨකථානංයෙව සුත්තානුලොමත්තා. තෙනාහ “සුත්තානුලොමතො හි සුත්තමෙව බලවතර”න්ති. අථ වා සුත්තානුලොමස්ස සුත්තකදෙසත්තෙපි සුත්තෙ විය “ඉදං කප්පති, ඉදං න කප්පති”ති පරිච්ඡින්නිත්වා ආභවචහාසිතං කිඤ්චි නත්ථීති ආභ “සුත්තා...පෙ.... බලවතර”න්ති. අප්පට්ඨත්තියන්ති අප්පට්ඨාහියං. කාරකසඬසදිසන්ති පමාණත්තා සඬගිතිකාරකසඬසදිසං. “බුද්ධානං ධීතකාලසදිස”න්ති ඉමිනා බුද්ධානංයෙව කට්ඨකධම්මභාවං දස්සෙති, ධරමානබුද්ධසදිසන්ති චූත්තං හොති. සුත්තෙ හි පටිබාහිතෙ බුද්ධොච පටිබාහිතො

හොති. “සකවාදී සුත්තං ගහෙත්වා කථෙතීති සකවාදී අත්තනො සුත්තං ගහෙත්වා වොහරති. පරවාදී සුත්තානුලොමන්ති අඤ්ඤානිකායවාදී අත්තනො නිකායෙ සුත්තානුලොමං ගහෙත්වා කථෙතී”ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.45) වුත්තං.

විමතිවිනෝදනියං (වි. වි. ටී. 1.45) පන “සකවාදී සුත්තං ගහෙත්වා කථෙතීතිආදීසු යො යථාභූතමත්ථං ගහෙත්වා කථනසීලො, සො සකවාදී. සුත්තන්ති සඬගීතිත්තයාරුල්හං පාළිවචනං. පරවාදීති මහාවිහාරවාසී වා හොතු අඤ්ඤානිකායවාසී වා, යො විපරීතනො අත්ථං ගහෙත්වා කථනසීලො, සොව ඉධ ‘පරවාදී’ති වුත්තො. සුත්තානුලොමන්ති සඬගීතිත්තයාරුල්හං වා අනාරුල්හං වා යං කිඤ්චි විපල්ලාසනො වා වඤ්චනාය වා ‘සඬගීතිත්තයාගතමිද’න්ති දස්සියමානං සුත්තානුලොමං. කෙචි ‘අඤ්ඤානිකායෙ සුත්තානුලොම’න්ති වදන්ති, තං න යුත්තං සකවාදීපරවාදීනං උභින්නම්පි සඬගීතිත්තයාරුල්හසුත්තාදීනමෙව ගහෙතඛිබ්බතො. තථා හි වක්ඛති ‘තිස්සො සඬගීතියො ආරුල්හං පාළිආගතං පඤ්ඤායති, ගහෙතඛිබ්බ’න්තිආදි (පාරා. අට්ඨ. 1.45). න හි සකවාදී අඤ්ඤානිකායසුත්තාදීං පමාණතො ගණ්හාති. යෙන තෙසු සුත්තාදීසු දස්සිතෙසු තත්ථ ධාතඛිබ්බං භවෙය්‍ය, වක්ඛති ච ‘පරො තස්ස අකප්පියභාවසාධකං සුත්තතො ඛණ්ඩං කාරණඤ්ච විනිච්ඡයඤ්ච දස්සෙති...පෙ.... සාධුති සම්පට්ඨිත්වා අකප්පියෙයෙව ධාතඛිබ්බ’න්ති (පාරා. අට්ඨ. 1.45), තස්මා පරවාදීනාපි සඬගීතිත්තයෙ අනාරුල්හම්පි අනාරුල්හම්චිචෙව දස්සියති, කෙවලං තස්ස තස්ස සුත්තාදීනො සඬගීතිත්තයෙ අනාගතස්ස කුට්ඨා, ආගතස්ස ච ඛාඤ්ජනවිජායාය අඤ්ඤා ආධිප්පායයොජනා ච විසෙසා, තත්ථ ච යං කුට්ඨං, තං අපනීයති. යං අඤ්ඤා යොජිතං, තං තස්ස විපරීතතාදස්සනත්ථං තදඤ්ඤෙන සුත්තාදීනා සංසන්දනා කරියති. යො පන පරවාදීනා ගහිතො අධිප්පායො සුත්තන්තාදීනා සංසන්දනි, සො සකවාදීනාපි අත්තනො ගාහං විස්සජ්ජෙත්වා ගහෙතඛිබ්බොති උභින්නම්පි සඬගීතිත්තයාගතමෙව සුත්තං පමාණන්ති වෙදිතඛිබ්බං. තෙනෙව කථාවත්ථුපකරණෙ ‘සකවාදෙ පඤ්ච සුත්තසතානි පරවාදෙ පඤ්චා’ති, සුත්තසහස්සම්පි අධිප්පායග්ගහණනානත්තෙන සඬගීතිත්තයාගතමෙව ගහිතං, න නිකායන්තරෙ’ති වුත්තං.

වජිරවුද්ධිට්ඨිකායං (වජිර. ටී. පාරාජික 45) පන “පරවාදීති අම්භාකං සමයවිජානනකො අඤ්ඤානිකායිකොති වුත්තං. පරවාදී සුත්තානුලොමන්ති කථං? ‘අඤ්ඤා උදකදන්තපොනා’ති සුත්තං සකවාදීස්ස, තදනුලොමතො නාළිකෙරඵලස්ස උදකම්පි උදකමෙව හොතීති පරවාදී ච.

‘නාළිකෙරස්ස යං තොයං, පුරාණං පිත්තවඩ්ඪනං;
තමෙව තරුණං තොයං, පිත්තසං බලවඩ්ඪන’න්ති. —

ඵචං පරවාදීනා වුත්තෙ සකවාදී ධඤ්ඤාඵලස්ස ගතිකත්තා, ආහාරත්ථස්ස ච ඵරණතො ‘යාවකාලිකමෙව ත’න්ති වදන්තො පටික්ඛිපති’ති. ඛෙපං වා ගරහං වා අකත්වාති “කිං ඉමිනා”ති ඛෙපං පටික්ඛෙපං ඡඩ්ඪනං වා “කිමෙස බාලො වදති, කිමෙස බාලො ජානාති”ති ගරහං නින්දං වා අකත්වා. සුත්තානුලොමන්ති අත්තනා

අවුත්තං අඤ්ඤානිකායෙ සුත්තානුලොමං. “සුත්තෙ ඔතාරෙතබ්බන්ති සකවාදිනා සුත්තෙ ඔතාරෙතබ්බ”න්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.45). විමතිවිනෝදනියං (වි. වි. ටී. 1.45) පන “සුත්තෙ ඔතාරෙතබ්බන්ති යස්ස සුත්තස්ස අනුලොමනතො ඉදං සුත්තානුලොමං අකාසි, තස්මිං, තදනුරූපෙ වා අඤ්ඤතරස්මිං සුත්තෙ අත්තනා ගහිතං සුත්තානුලොමං අත්ථතො සංසන්දනවසෙන ඔතාරෙතබ්බං. ‘ඉමිනා ව ඉමිනා ව කාරණෙන ඉමස්මිං සුත්තෙ සංසන්දනී’ති සංසන්දෙත්වා දස්සෙතබ්බන්ති අත්ථො”ති වුත්තං. සුත්තස්මිංයෙව යාතබ්බන්ති අත්තනො සුත්තෙයෙව යාතබ්බං. අයන්ති සකවාදී. පරොති පරවාදී. ආවරියවාදො සුත්තෙ ඔතාරෙතබ්බොති යස්ස සුත්තස්ස සංවණ්ණනාවසෙන අයං ආවරියවාදො පවත්තො, තස්මිං, තාදිසෙ ව අඤ්ඤස්මිං සුත්තෙ පුබ්බාපරඅත්ථසංසන්දනවසෙන ඔතාරෙතබ්බං. ගාරය්භාවරියවාදොති පමාදලිඛිතො, භින්නලද්ධිකෙහි ව යපිතො, එස නයො සබ්බත්ථ.

වජිරවුද්ධිටිකායං (වජිර. ටී. පාරාජික 45) පන – පරො ආවරියවාදන්ති “සුඬිකං පරිහරති එත්ථ උපවාරං ඔක්කමිත්වා කිඤ්චාපි පරිහරති, අවහාරො එවා”ති අට්ඨකථාවචනතො “තථා කරොන්තො පාරාජිකමාපජ්ජති”ති පරවාදිනා වුත්තෙ සකවාදී “සුඬිකං පරිහරති, ආපත්ති දුක්කටස්සා”ති සුත්තං තත්ථෙව ආගතමහාඅට්ඨකථාවචනෙන සද්ධිං දස්සෙත්වා පටිසෙධෙති. තථා කරොන්තස්ස දුක්කටමෙවාති. පරො අත්තනොමතින්ති එත්ථ “පුරෙහත්තං පරසත්තකං අවහරාති පුරෙහත්තමෙව හරිස්සාමිති වායමන්තස්ස පච්ඡාහත්තං හොති, පුරෙහත්තපයොගොව සො, තස්මා මූලට්ඨො න මුව්චතීති තුම්භාකං ථෙරවාදත්තා මූලට්ඨස්ස පාරාජිකමෙවා”ති පරවාදිනා වුත්තෙ සකවාදී “තං සඬිකෙතං පුරෙ වා පච්ඡා වා තං හණ්ඩං අවහරති, මූලට්ඨස්ස අනාපත්ති”ති සුත්තං දස්සෙත්වා පටික්ඛිපති.

පරො සුත්තන්ති “අනියතහෙතුධම්මො සම්මත්තනියතහෙතුධම්මස්ස ආරම්මණපච්චයෙන පච්චයො”ති සුත්තං පට්ඨානෙ ලිඛිතං දස්සෙත්වා “අරියමග්ගස්ස න නිබ්බානමෙවාරම්මණ”න්ති පරවාදිනා වුත්තෙ සකවාදී ආරම්මණත්තිකාදිසුත්තානුලොමෙන ඔතරති පටික්ඛිපති. සුත්තානුලොමෙ ඔතරන්තංයෙව හි සුත්තං නාම, නෙතරං. තෙන වුත්තං “පාළිආගතං පඤ්ඤායතී”ති එත්තකෙනපි සිද්ධෙ “තිස්සො සඬගීතියො ආරුළ්භං පාළිආගතං පඤ්ඤායතී”තිආදී. තාදිසඤ්ඤි පමාදලෙඛන්ති ආවරියො. “අප්පමාදො අමතපදං, පමාදො මච්චුනො පද”න්ති (ධ. ප. 21) වචනතො දින්නහොජනෙ භුඤ්ජිත්වා පරිස්සයාති පරිවජ්ජිත්වා සතිං පච්චුපට්ඨපෙත්වා විහරන්තො නිව්චො හොතිති. එවරූපස්ස අත්ථස්ස ආරුළ්භමිපි සුත්තං න ගහෙතබ්බං. තෙන වුත්තං “නො වෙ තථා පඤ්ඤායතී”ති සිද්ධෙපි “නො වෙ තථා පඤ්ඤායතී, න ඔතරති න සමෙතිති. බාහිරකසුත්තං වා”ති වුත්තත්තා අත්තනො සුත්තමිපි අත්ථෙත අසමෙත්තං න ගහෙතබ්බං. පරො ආවරියවාදන්තිආදීසු ද්විසු නයෙසු පමාදලෙඛවසෙන තත්ථ තත්ථ ආගතට්ඨකථාවචනං ථෙරවාදෙහි සද්ධිං යොපෙත්වා වෙදිතබ්බං.

අපායං ආවරියවාදං ගහෙත්වා කථෙති, පරො සුත්තන්ති පරවාදිනා “මූලඛිජං නාම හලිද්දි සිඬගිවෙරං වවා...පෙ.... බීජෙ බීජසඤ්ඤි ඡින්දති වා ඡෙදාපෙති වා හින්දති වා...පෙ.... ආපත්ති පාවිත්තියස්සා”ති (පාවි. 91) තුම්භාකං පායත්තා “හලිද්දිගණ්ඨිං ඡින්දන්තස්ස පාවිත්තිය”න්ති වුත්තෙ සකවාදී “යානි වා පනඤ්ඤානි අත්ථි මූලෙ ජායන්ති, මූලෙ සඤ්ජායන්ති”තිආදිං දස්සෙත්වා තස්ස අට්ඨකථාසඬ්ඛානෙන ආවරියවාදෙන පටික්ඛිපති. න හි ගණ්ඨිමිති ගණ්ඨි ජායතීති. පරො සුත්තානුලොමන්ති පරවාදිනා “අනාපත්ති එවං අම්භාකං ආවරියානං උග්ගහො”ති වචනස්සානුලොමතො “අම්භාකං පොරාණහික්ඛු එකපාසාදෙ ගබ්භං ථකෙත්වා අනුපසම්පන්නෙන සයිතුං වට්ටතීති තථා කත්වා ආගතා, තස්මා අම්භාකං වට්ටතීති තුම්භෙසු එව එකච්චෙසු වදන්තෙසු “තුම්භාකං න කිඤ්චි වත්තුං සක්කා”ති වුත්තෙ සකවාදී “සුත්තං සුත්තානුලොමඤ්ච උග්ගහිතකානංයෙව ආවරියානං උග්ගහො පමාණ”න්තිආදිඅට්ඨකථාවචනං දස්සෙත්වා පටිසෙධෙති. පරො අත්තනොමතින්ති “ද්වාරං විවරිත්වා අනාපුච්ඡා සයිතෙසු කෙ මුච්චන්ති”ති එත්ථ පන ද්වෙපි ජනා මුච්චන්ති – යො ව යක්ඛගහිතකො, යො ව බන්ධිත්වා නිපජ්ජාපිතොති තුම්භාකං ථෙරවාදත්තා අඤ්ඤෙ සබ්බෙපි යථා තථා වා නිපන්නාදයොපි මුච්චන්තිති පටිසෙධෙති.

අථ පනායං අත්තනොමතිං ගහෙත්වා කථෙති, පරො සුත්තන්ති “ආපත්තිං ආපජ්ජන්ති”ති පරවාදිනා වුත්තෙ සකවාදී “දිවා කිලන්තරූපො මඤ්චෙ නිසින්තො පාදෙ භූමිතො අමොචෙත්වාච නිද්දාවසෙන නිපජ්ජති, තස්ස අනාපත්ති”තිආදිඅට්ඨකථාවචනං දස්සෙත්වා එකභඩ්ගෙන නිපන්නාදයොපි මුච්චන්තිති පටිසෙධෙති.

අපායං අත්තනොමතිං ගහෙත්වා කථෙති, පරො සුත්තානුලොමන්ති “දොමනස්සම්පාහං දෙවානම්න්ද දුට්ඨොන වදාමි සෙවිතබ්බමිති අසෙවිතබ්බමිතිආදිවචනෙහි (දී. නි. 2.360) සංසන්දනතො සදාරපොසෙ දොසො තුම්භාකං නත්ථි, තෙන වුත්තං ‘පුත්තදාරස්ස සඬ්ගහො’ති (බු. පා. 5.6; සු. නි. 265) පරවාදිනා වුත්තෙ “කිඤ්චාපි සකවාදී බහුස්සුතො න හොති, අථ බො රාගසහිතෙනෙව අකුසලෙන හවිතබ්බ”න්ති පටික්ඛිපති. සෙසෙසුපි ඉමිනා නයෙන අඤ්ඤාපි අනුරූපතො යොජෙතබ්බං, ඉදං සබ්බං උපනිස්සත්ථෙරාදයො ආහු. ධම්මසිරිත්ථෙරො පන “එත්ථ පරොති වුත්තො අඤ්ඤනිකායිකො, සො පන අත්තනො සුත්තාදීනියෙව ආහරති, තානි සකවාදී අත්තනො සුත්තාදිමිති ඔතාරෙත්වා සවෙ සමෙති, ගණ්හාති. නො වෙ, පටික්ඛිපති”ති වදන්ති ආගතං.

නනු ව “සුත්තානුලොමතො සුත්තමෙව බලවතර”න්ති හෙට්ඨා වුත්තං, ඉධ පන “සුත්තං සුත්තානුලොමෙ ඔතාරෙතබ්බ”න්තිආදි කස්මා වුත්තන්ති? නායං විරොධො, “සුත්තානුලොමතො සුත්තමෙව බලවතර”න්ති ඉදඤ්ඨි සකමතෙයෙව සුත්තං සන්ධාය වුත්තං. තත්ථ හි සකමතිපරියාපන්නමෙව සුත්තාදිං සන්ධාය “අත්තනොමති සබ්බදුබ්බලා, අත්තනොමතිතො ආවරියවාදො බලවතරො, ආවරියවාදතො සුත්තානුලොමං බලවතරං, සුත්තානුලොමතො සුත්තමෙව

බලවතර''න්ති ව චුත්තං. ඉධ පන පරවාදිනා ආතීතං අඤ්ඤනිකායෙ සුත්තං සන්ධාය “සුත්තානුලොමෙ සුත්තං ඔතාරොතබ්බ”න්තිආදි චුත්තං, තස්මා පරවාදිනා ආතීතං සුත්තාදි අත්තනො සුත්තානුලොමආවරියවාදඅත්තනොමතිසු ඔතාරොත්වා සමෙත්තංයෙව ගහෙතබ්බං, ඉතරං න ගහෙතබ්බන්ති අයං නයො ඉධ වුවිචතීති න කොචි පුබ්බාපරවිරොධොති අයං සාරත්ථදීපනියාගතො (සාරත්ථ. ටී. 2.45) නයො. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.45) පන “යං කිඤ්චි කුටසුත්තං බාහිරකසුත්තාදිවචනං න ගහෙතබ්බන්ති දස්සෙතුං සුත්තං සුත්තානුලොමෙ ඔතාරොතබ්බන්තිආදි චුත්තං”න්ති චුත්තං.

බාහිරකසුත්තන්ති තිස්සො සඬභිතියො අනාරුළ්භගුළ්භවෙස්සන්තරාදීනි ව මහාසඬසිකනිකායවාසිනං සුත්තානි. වෙදල්ලාදීනන්ති ආදි-සද්දෙන ගුළ්භඋම්මග්ගාදිග්ගහණං වෙදිතබ්බං. ඉතරං ගාරය්භසුත්තං න ගහෙතබ්බං. “අත්තනොමතියමෙව යාතබ්බ”න්ති ඉමිනා අඤ්ඤනිකායනො ආතීතසුත්තතොපි සකනිකායෙ අත්තනොමතියෙව බලවතරාති දස්සෙති. “සකවාදී සුත්තං ගහෙත්වා කථෙති, පරවාදී සුත්තමෙවා”ති එවමාදිනා සමානජාතිකානං වසෙන වාරො න චුත්තො. සුත්තස්ස සුත්තෙයෙව ඔතාරණං හින්නං විය හුත්වා න පඤ්ඤායති, චුත්තනයෙනෙව ව සක්කා යොජෙතුන්ති.

ඉදානි සකවාදීපරවාදීනං කප්පියාකප්පියාදිභාවං සන්ධාය විවාදෙ උප්පන්නෙ තත්ථ පටිපජ්ජිතබ්බවධිං දස්සෙන්නො ආහ “අථ පනායං කප්පියන්ති ගහෙත්වා කථෙති”තිආදි. අථ වා එවං සුත්තසුත්තානුලොමාදිමුඛෙන සාමඤ්ඤතො විවාදං දස්සෙත්වා ඉදානි විසෙසතො විවාදවත්ථුං තබ්බිතිච්ඡයමුඛෙන සුත්තාදිඤ්ච දස්සෙතුං “අථ පනායං කප්පිය”න්තිආදි චුත්තං. තත්ථ සුත්තෙ ව සුත්තානුලොමෙ ව ඔතාරොතබ්බන්ති සකවාදිනා අත්තනොයෙව සුත්තෙ ව සුත්තානුලොමෙ ව ඔතාරොතබ්බං. පරො කාරණං න වින්දතීති පරවාදී කාරණං න ලහති. සුත්තතො බහුං කාරණඤ්ච විනිච්ඡයඤ්ච දස්සෙතීති පරවාදී අත්තනො සුත්තතො බහුං කාරණඤ්ච විනිච්ඡයඤ්ච ආහරිත්වා දස්සෙති, “සාධුති සම්පට්ඨිත්වා අකප්පියෙයෙව යාතබ්බ”න්ති ඉමිනා අත්තනො නිකායෙ සුත්තාදීනි අලහන්නෙන සකවාදිනා පරවාදීවචනයෙව යාතබ්බන්ති වදති. සුත්තෙ ව සුත්තානුලොමෙ වානි එත්ථ ව-කාරො විකප්පනත්ථො, තෙන ආවරියවාදාදීනම්පි සඬගහො. තෙනාහ “කාරණඤ්ච විනිච්ඡයඤ්ච දස්සෙති”ති. තත්ථ කාරණන්ති සුත්තාදිනයං නිස්සාය අත්තනොමතියා උද්ධටං හෙතුං. විනිච්ඡයන්ති අට්ඨකථාවිනිච්ඡයං.

ද්වින්නම්පි කාරණච්ඡායා දිස්සතීති සකවාදීපරවාදීනං උභින්නම්පි කප්පියාකප්පියභාවසාධකං කාරණපතිරූපකච්ඡායා දිස්සති. තත්ථ කාරණච්ඡායාති සුත්තාදීසු “කප්පිය”න්ති ගාහස්ස, “අකප්පිය”න්ති ගාහස්ස ව නිමිත්තභූතෙන කිව්ඡෙන පටිපාදනියං අවිභූතකාරණං කාරණච්ඡායා, කාරණපතිරූපකන්ති අත්ථො. යදි ද්වින්නම්පි කාරණච්ඡායා දිස්සති, කස්මා අකප්පියෙයෙව යාතබ්බන්ති ආහ “විනයඤ්භි පත්වා”තිආදි. “විනයං පත්වා”ති චුත්තමෙවත්ථං පාකටතරං කත්වා දස්සෙන්නො ආහ “කප්පියාකප්පියවිවාරණං ආගම්මා”ති. රුත්ඨිතබ්බන්තිආදීසු

දුබ්බිඤ්ඤායාච්චිච්ඡයෙ කප්පියාකප්පියභාවෙ සති “කප්පිය”න්ති ගහණං රුන්ධිතබ්බං, “අකප්පිය”න්ති ගහණං ගාල්භං කාතබ්බං, අපරාපරප්පවත්තං කප්පියග්ගහණං සොතං පච්ඡන්දිතබ්බං, ගරුකභාවසඬ්ඛනෙ අකප්පියෙයෙව යාතබ්බන්ති අත්ථො. අථ වා රුන්ධිතබ්බන්ති කප්පියසඤ්ඤාය චිතික්කමකාරණං රුන්ධිතබ්බං, තංතිවාරණවිත්තං දල්භතරං කාතබ්බං. සොතං පච්ඡන්දිතබ්බන්ති තත්ථ චිතික්කමප්පවත්ති පච්ඡන්දිතබ්බා. ගරුකභාවෙති අකප්පියභාවෙති අත්ථො.

බහුභි සුත්තච්චිච්ඡයකාරණෙහිති බහුභි සුත්තෙහි වෙව තතො ආතීතච්චිච්ඡයකාරණෙහි ව. අථ වා සුත්තෙන අට්ඨකථාච්චිච්ඡයෙන ව ලද්ධකාරණෙහි. අත්තතො ගහණං න විස්සජ්ජෙනබ්බන්ති සකවාදිනා අත්තතො “අකප්පිය”න්ති ගහණං න විස්සජ්ජෙනබ්බන්ති අත්ථො.

ඉදානි චුත්තමෙවත්ථං නිගමෙන්තො “එව”න්තිආදිමාහ. තත්ථ යොති සකවාදිපරවාදීසු යො කොචි. කෙචි පන “සකවාදීසුයෙව යො කොචි ඉධාධිජ්ජෙනො”ති වදන්ති, එවං සන්තෙ “අථ පනායං කප්පියන්ති ගහෙන්වා කට්ඨෙති”තිආදීසු සබ්බන්ථ උභොපි සකවාදිනොයෙව සියුං හෙට්ඨා චුත්තස්සෙව නිගමනවසෙන “එව”න්තිආදිනා චුත්තත්තා, තස්මා තං න ගහෙතබ්බං. අතිරෙකකාරණං ලහතීති එත්ථ සුත්තාදීසු පුරිමං පුරිමං අතිරෙකකාරණං නාම, යො වා සුත්තාදීසු වතුසු බහුතරං කාරණං ලහති, සො අතිරෙකකාරණං ලහති නාම.

සුට්ඨු පවත්ති එතස්සාති, සුට්ඨු පවත්ති සීලෙනාති වා සුප්පවත්ති. තෙනාහ “සුප්පවත්තිති සුට්ඨු පවත්ති”න්ති. වාචාය උග්ගතං වාචුග්ගතං, වචසා සුග්ගහිතන්ති චුත්තං හොති. අථ වා වාචුග්ගතන්ති වාචාය උග්ගතං, තත්ථ නිරන්තරං ධීතන්ති අත්ථො. සුත්තතොති ඉමස්ස විවරණං “පාළිතො”ති. එත්ථ ව “සුත්තං නාම සකලං විනයපිටක”න්ති චුත්තත්තා පුන සුත්තතොති තදත්ථපටිපාදකං සුත්තාහිධම්මපාළිවචනං අධිජ්ජෙනං. අනුඛ්‍යාඤ්ජනසොති ඉමස්ස විවරණං “පරිපුච්ඡතො ව අට්ඨකථාතො වා”ති. පාළිං අනුගන්ත්වා අත්ථස්ස ඛ්‍යාඤ්ජනතො පකාසනතො “අනුඛ්‍යාඤ්ජන”න්ති හි පරිපුච්ඡා අට්ඨකථා ව වුවවති. එත්ථ ව අට්ඨකථාය විසුං ගහිතත්තා “පරිපුච්ඡා”ති ථෙරවාදො චුත්තො. අථ වා පරිපුච්ඡාති ආවරියස්ස සන්තිකා පාළියා අත්ථසවනං. අට්ඨකථාති පාළිමුත්තකච්චිච්ඡයො. තදුභයම්පි පාළිං අනුගන්ත්වා අත්ථස්ස ඛ්‍යාඤ්ජනතො “අනුඛ්‍යාඤ්ජන”න්ති චුත්තං.

විනයෙති විනයාවාරෙ. තෙනෙව වක්ඛති “විනයං අජහන්තො අවොක්කමන්තො”තිආදි. තත්ථ පතිට්ඨානං නාම සඤ්චිච්ච ආපත්තියා අනාපජ්ජනාදිනා හොතීති ආහ “ලජ්ජිභාවෙන පතිට්ඨිතො”ති, තෙන ලජ්ජී හොතීති චුත්තං හොති. විනයධරස්ස ලක්ඛණෙ වත්තබ්බෙ කිං ඉමිනා ලජ්ජිභාවෙනාති ආහ “අලජ්ජී හි”තිආදි. තත්ථ බහුස්සුතොපිති ඉමිනා පයමලක්ඛණසමන්තාගමං දස්සෙති. ලාභගරුකතායාති ඉමිනා විනයෙ ධීතතාය අභාවෙ පයමලක්ඛණයොගා කිච්චකරො න හොති, අථ ඛො අකිච්චකරො අනත්ථකරො එවාති දස්සෙති. සඬ්ඝභෙදස්ස පුබ්බභාගෙ පවත්තකලහස්සෙනං අධිවචනං සඬ්ඝරාජීති.

කුක්කුච්චකොති අණුමත්තෙසුපි වජ්ජෙසු භයදස්සනවසෙන කුක්කුච්චං
උප්පාදෙන්තො. තත්තිං අවිසංවාදෙන්වාති පාළිං අඤ්ඤාං අකත්වා.
අවොක්කමන්තොති අනතික්කමන්තො.

විත්ථුනතීති අත්ථං අදිස්වා නිත්ථුනති, විත්ථම්භති වා. විජ්ජන්දතීති කම්පති.
සන්තිට්ඨිතුං න සක්කොතීති එකස්මිංයෙව අත්ථෙ පතිට්ඨාතුං න සක්කොති.
තෙනාහ “යං යං පරෙන වුව්චති, තං තං අනුජානාතී”ති. සකවාදං ජඩ්ඛෙත්වා
පරවාදං ගණ්භාතීති “උච්ඡුම්භි කසටං යාවජීවිකං, රසො සත්තාහකාලිකො,
තද්දුභයවිනිමුත්තො ච උච්ඡු නාම විසුං නත්ථී, තස්මා උච්ඡුපි විකාලෙ වට්ටති”ති
පරවාදිනා වුත්තෙ තම්පි ගණ්භාති. එකෙකලොමන්ති පලිතං සන්ධාය වුත්තං.
යම්භීති යස්මිං පුග්ගලෙ. පරික්ඛයං පරියාදානන්ති අත්ථතො එකං.

ආවරියපරම්පරාති ආවරියානං විනිච්ඡයපරම්පරා. තෙනෙව චක්ඛති
“අත්තනොමතිං පභාය...පෙ.... යථා ආවරියො ච ආවරියාවරියො ච පාළිඤ්ච
පරිපුච්ඡඤ්ච වදන්ති, තථා ඤාතුං වට්ටති”ති. න හි ආවරියානං නාමමත්තතො
පරම්පරජානනෙ පයොජනං අත්ථී. පුබ්බාපරානුසන්ධිතොති පුබ්බවචනස්ස
අපරවචනෙන සහ අත්ථසම්බන්ධජානනතො. අත්ථතොති
සද්දත්ථපිණ්ඩත්ථඅධිජ්ජෙතත්ථාදිතො. කාරණතොති තදත්ථුපපත්තිතො.
ආවරියපරම්පරන්ති ඉමස්සෙව වෙවචනං “ථෙරවාදභිග”න්ති, ථෙරපටිපාටින්ති
අත්ථො. ද්වෙ තයො පරිවට්ටාති ද්වෙ තයො පරම්පරා.

ඉමෙහි ච පන තීහි ලක්ඛණෙහිති එත්ථ පඨමෙන ලක්ඛණෙන විනයස්ස සුට්ඨු
උග්ගහිතභාවො වුත්තො, දුතියෙන තත්ථ ලජ්ජිභාවෙන වෙව අවලකාය ච
සුප්පතිට්ඨිතතා, තතියෙන පාළිඅට්ඨකථාසු සරූපෙන අනාගතානම්පි
තදනුලොමතො ආවරියෙහි දින්නනයතො විනිච්ඡිනිතුං සමත්ථතා. ඔතිණ්ණ
චත්ථුස්මීන්ති වොදනාවසෙන විනික්කමචත්ථුස්මිං සඬ්ඝමජ්ඣෙ ඔතිණ්ණ.
වොදකෙන ච වුදිතකෙන ච වුත්තෙ චත්තබ්බෙති එවං ඔතිණ්ණචත්ථුං නිස්සාය
වොදකෙන “දිට්ඨං සුත”න්තිආදිනා, වුදිතකෙන “අත්ථී”තිආදිනා ච යං චත්තබ්බං,
තස්මිං චත්තබ්බෙ වුත්තෙති අත්ථො. චත්ථු ඔලොකෙතබ්බන්ති තස්ස තස්ස
සික්ඛාපදස්ස චත්ථු ඔලොකෙතබ්බං. “තිණ්ණෙන වා පණ්ණෙන වා...පෙ.... යො
ආගච්ඡෙයා, ආපත්ති දුක්කට්ඨසා”ති හිදං නිස්සග්ගියෙ
අඤ්ඤාතකවිඤ්ඤත්තිසික්ඛාපදස්ස (පාරා. 517) චත්ථුස්මිං පඤ්ඤත්තං.

පුල්ලව්චයදුබ්භාසිතාපත්තිනං මානිකාය අනාගතත්තා “පඤ්චන්තං ආපත්තිනං
අඤ්ඤතර”න්ති වුත්තං. තිකදුක්කටන්ති “අනුපසම්පන්නෙ උපසම්පන්නසඤ්ඤී
උප්ඣායති බියති, ආපත්ති දුක්කට්ඨසා”තිආදිනා (පාවි. 106) ආගතං තිකදුක්කටං.
අඤ්ඤතරං වා ආපත්තින්ති “කාලෙ විකාලසඤ්ඤී, ආපත්ති දුක්කට්ඨසා, කාලෙ
වෙමතිකො, ආපත්ති දුක්කට්ඨසා”තිආදිකං (පාවි. 250) දුකදුක්කටං සන්ධාය
වුත්තං.

අන්තරාපත්තින්ති එත්ථ තස්මිං තස්මිං සික්ඛාපදෙ ආගතවත්ථුවීතික්කමං විනා අඤ්ඤස්මිං වත්ථුවීතික්කමෙ නිදානතො පභුති විනීතවත්ථුවරියොසානා අන්තරන්තරා චුත්තා ආපත්ති. ඉධ පන “වත්ථුං ඔලොකෙති” ති විසුං ගහිතත්තා තදවසෙසා අන්තරාපත්තිති ගහිතා. පටිලාතං උක්ඛිපතීති ඉදම්පි විසිඛිතසික්ඛාපදෙ (පාචි. 350) ආගතං, තත්ථ ඩය්භමානං අලාතං අග්ගිකපාලාදිතො ඛහි පතිතං අවිජ්ඣාතමෙව පටිඋක්ඛිපති, පුන යථායානෙ යපෙතීති අත්ථො. විජ්ඣාතං පන පටික්ඛිපන්තස්ස පාවිත්තියමෙව.

අනාපත්තින්ති එත්ථ අන්තරන්තරා චුත්තා අනාපත්තිපි අත්ථි, “අනාපත්ති, හික්ඛවෙ, ඉද්ධිමස්ස ඉද්ධිවිසයෙ” තිආදි විය සාපි සඬගය්හති. සික්ඛාපදන්තරෙසුති විනීතවත්ථුං අන්තොකත්වා එකෙකස්මිං සික්ඛාපදන්තරෙ.

පාරාජිකාපත්තිති න වත්තඛිබන්ති ඉදං ආපන්තපුග්ගලෙන ලජ්ජිධම්මෙ යත්වා යථාභූතං ආවිකරණෙපි දුඛිඛිතිච්ඡයං අදින්නාදානාදිං සන්ධාය චුත්තං. යං පන මෙථුනාදීසු විජානනං, තං වත්තඛිබමෙව. තෙනාහ “මෙථුනධම්මවීතික්කමො හී” තිආදි. යො පන අලජ්ජිතාය පටිඤ්ඤං අදත්වා වික්ඛෙපං කරොති, තස්ස ආපත්ති න සක්කා ඔළාරිකාපි විනිච්ඡිතිතුං. යාව සො යථාභූතං නාවිකරොති, සඬසස්ස ව ආපත්තිසන්දෙහො න විගච්ඡති, තාව නාසිතකොව භවිස්සති. සුචුමාති අත්තනොපි දුට්ඤ්ඤායාසභාවස්ස ලහුපරිවත්තිතො විත්තස්ස සීසපරිවත්තිතාය චුත්තං. සුචුමාති වා විත්තපරිවත්තිතා සුචුමතාය සුචුමා. තෙනාහ “විත්තලහුකා” ති, විත්තං විය ලහුකාති අත්ථො. අථ වා විත්තං ලහු සීසපරිවත්ති එතෙසන්ති විත්තලහුකා. තෙති තෙ වීතික්කමෙ. තංවත්ථුකන්ති තෙ අදින්නාදානමනඋස්සවිග්ගහවීතික්කමා වත්ථු අධිට්ඨානං කාරණමෙතස්සාති තංවත්ථුකං.

යං ආවරියො භණ්ති, තං කරොහීතිආදි සබ්බං ලජ්ජිපෙසලං කුක්කුච්චකමෙව සන්ධාය චුත්තං. යො යථාවතො පකාසෙත්වා සුද්ධිමෙව ගවෙසති, තෙනපි. පාරාජිකොසිති න වත්තඛිබොති අනාපත්තිකොට්ඨාපි සඬිකියමානත්තා චුත්තං. තෙනෙව “පාරාජිකච්ඡායා” ති චුත්තං. “සීලානි සොධෙත්වාති යංවත්ථුකං කුක්කුච්චං උජ්ජන්තං, තං අමනසිකරිත්වා අවසෙසසීලානි සොධෙත්වා” ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.45) චුත්තං, විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.45) පන “සීලානි සොධෙත්වාති යස්මිං වීතික්කමෙ පාරාජිකාසඬිකා වත්තති, තත්ථ පාරාජිකාභාවපක්ඛං ගහෙත්වා දෙසනාවුට්ඨානගාමීනීනං ආපත්තීනං සොධනවසෙන සීලානි සොධෙත්වා” ති. පාකටභාවතො සුඛවලඤ්ජතාය ව “ද්වත්තිංසාකාරං තාව මනසි කරොහී” ති චුත්තං, උපලක්ඛණවසෙන වා. අඤ්ඤස්මිං කම්මට්ඨානෙ කතපරිවයෙන තමෙව මනසි කාතඛිබං. යං කිඤ්චි වා අභිරුචිතං මනසි කාතුං වට්ටතෙව. කම්මට්ඨානං සටයතීති අන්තරන්තරා ඛණ්ඩං අදස්සෙත්වා විත්තෙන සද්ධිං ආරම්මණභාවෙන චිරකාලං සටයති. සඬබාරා පාකටා හුත්වා උපට්ඨහන්ති විපස්සනාකම්මට්ඨානිකො වෙ, තස්ස සඬබාරා පාකටා හුත්වා උපට්ඨහන්ති.

සෛව කතපාරාජිකවිතික්කමො භවෙය්‍යා, තස්ස සතිපි අසරිතුකාමතාය විජ්ජපටිසාරවත්ථුචසෙන පුනස්සුතං තං උපට්ඨානීති විත්තෙකග්ගතං න වින්දති. තෙන වුත්තං “කම්මට්ඨානං න සටයතී”තිආදි. කම්මට්ඨානං න සටයතීති විත්තක්කොභාදිබහුලස්ස සුද්ධසීලස්සපි විත්තං න සමාධියති, තං ඉධ පාරාජිකමූලන්ති න ගහෙතබ්බං. කතපාපමූලකෙන විජ්ජපටිසාරෙනෙවෙත්ථ විත්තස්ස අසමාධියනං සන්ධාය “කම්මට්ඨානං න සටයතී”තිආදි වුත්තං. තෙනාහ “විජ්ජපටිසාරග්ගිනා”තිආදි. අත්තනාති විත්තෙන කරණභූතෙන පුග්ගලො කත්තා ජානාති, පච්චත්තෙ වා කරණචචනං, අත්තා සයං ජානාතීති අත්ථො. අඤ්ඤා ව දෙවතා ජානන්තීති ආරක්ඛදෙවතාහි අඤ්ඤා පරචිත්තවිදුනියො දෙවතා ජානන්ති.

ඉමස්මිං යානෙ පණ්ඩිතෙහි විචාරෙතබ්බං කාරණං අත්ථි. කථං? ඉදානි එකච්චෙ විනයධරා පට්ඨපාරාජිකවිසයෙ වත්ථුමහි ඔතිණ්ණෙ ඉත්ථියා වා පුරිසෙන වා ගහට්ඨෙන වා පබ්බජිතෙන වා වොදියමානෙ වුදිතකං හික්ඛුං පුච්ඡිත්වා පටිඤ්ඤාය අදියමානාය තං හික්ඛුං සුසානෙ එකකමෙව සයාපෙන්නි, එවං සයාපියමානො සො හික්ඛු සෛව භයසන්තාසවිරහිතො සබ්බරත්තිං තස්මිං සුසානෙ සයිතුං වා නිසීදිතුං වා සක්කොති, තං “පටිසුද්ධො එසො”ති විනිවිජ්ජන්ති. සෛව පන භයසන්තාසප්පත්තො සබ්බරත්තිං සයිතුං වා නිසීදිතුං වා න සක්කොති, තං “අසුද්ධො”ති විනිවිජ්ජන්ති, තං අයුත්තං විය දිස්සති. කස්මාති චෙ? අට්ඨකථාය විරුද්ධොති, අට්ඨකථායං දුතියතතියපාරාජිකවිසයෙ එව තථාරූපො විචාරො වුත්තො, න පට්ඨවතඋත්ථපාරාජිකවිසයෙ. වුත්තඤ්ඤි තත්ථ “මෙටුනධම්මවිතික්කමො හි උත්තරිමනුස්සධම්මවිතික්කමො ව ඔළාරිකො, අදින්නාදානමනුස්සවිග්ගහවිතික්කමා පන සුබ්බමා විත්තලහුකා, තෙ සුබ්බමෙනෙව ආපජ්ජති, සුබ්බමෙන රක්ඛති, තස්මා විසෙසෙන තංවත්ථුකං කුක්කුච්චං පුච්ඡියමානො”ති. ටිකායඤ්ච (සාරත්ථ. ටි. 2.45) වුත්තං “තංවත්ථුකන්ති තෙ අදින්නාදානමනුස්සවිග්ගහවිතික්කමා වත්ථු අට්ඨානං කාරණමෙතස්සාති තංවත්ථුක”න්ති, ඉදම්පි එකං කාරණං.

තත්ථාපි අඤ්ඤෙ පණ්ඩිතෙහි විනිවිජ්ජනාපෙත්වා තෙසම්පි පාරාජිකච්ඡායාදිස්සනෙයෙව තථා විනිවිජ්ජයො කාතබ්බො, න සුද්ධභාවදිස්සනෙ. වුත්තඤ්ඤි අට්ඨකථායං “ආපත්තීති අවත්වා ‘සචස්ස ආචරියො ධරති...පෙ.... අථ දහරස්සපි පාරාජිකච්ඡායාව උපට්ඨානි, තෙනපි ‘පාරාජිකොසී’ති න වත්තබ්බො. දුල්ලභො හි බුද්ධුප්පාදො, තතො දුල්ලභතරා පබ්බජ්ජා ව උපසම්පදා ව, එවං පන වත්තබ්බ”න්ති, ඉදමෙකං. නිසීදාපියමානොපි විචිත්තොකාසෙයෙව නිසීදාපෙතබ්බො, න සුසානෙ. වුත්තඤ්ඤි තත්ථ “විචිත්තං ඔකාසං සම්මජ්ජිත්වා දිවාචිහාරං නිසීදිත්වා”තිආදි, ඉදමෙකං. විචිත්තොකාසෙ නිසීදාපියමානොපි දිවායෙව නිසීදාපෙතබ්බො, න රත්තිං. තථා හි වුත්තං “දිවසං අතික්කන්තම්පි න ජානාති, සො දිවසාතික්කමෙ උපට්ඨානං ආගතො එවං වත්තබ්බො”ති, ඉදමෙකං.

ඊදිසං විධානං සයං ආරොචිතෙ එව විධාතබ්බං, න පරෙහි වොදියමානෙ. තථා හි වුත්තං “එවං කතවිතික්කමෙන හික්ඛුනා සයමෙව ආගන්ත්වා ආරොචිතෙ

පටිපජ්ජිතබ්බෝ”න්ති. අථ කස්මා ඉදානි එවං කරොන්තිති? ගිහීනං අසක්ඛිකඅට්ටකරණෙ උදකෙ නිමුජ්ජාපනං විය මඤ්ඤමානා එවං කරොන්ති. තම්පි මායාකුසලා මනුස්සා විවිධෙහි උපායෙහි විතථං කරොන්ති, තස්මා සච්චම්පි හොති, අසච්චම්පි හොති. තෙනෙව ච කාරණෙන මහොසධපණ්ඩිතාදයො බොධිසත්තා අසක්ඛිකම්පි අට්ටං උදකනිමුජ්ජාපනාදිනා න විනිවිජ්ජන්ති, උභින්නං වචනං පරිසං ගාභාපෙත්වා තෙසං වචනඤ්ච කිරියඤ්ච පරිග්ගහෙත්වා සච්චඤ්ච විතථඤ්ච ඤාත්වා ච විනිවිජ්ජන්ති. සාසනෙ පන භික්ඛු සුරජාතිකාපි සන්ති, භීරුකජාතිකාපි සන්ති. සුසානඤ්ච නාම පකතිමනුස්සානම්පි භයසන්තාසකරං හොති, රත්තිකාලෙ පන අතිවිය භයානකං හුත්වා උපට්ඨාති, එවංභූතෙ සුසානෙ රත්තියං එකො අසභායො හුත්වා නිපජ්ජාපියමානො භීරුකජාතිකො භික්ඛු පරිසුද්ධසීලොපි සමානො කිං න භායෙය්‍ය, කථං සබ්බරත්තිං සයිතුං වා නිසීදිතුං වා සක්කුණෙය්‍ය, තථාරූපං භික්ඛුං “අපරිසුද්ධො”ති වදන්තො කථං කිච්චකරො හවිස්සති.

අලජ්ජී පන සුරජාතිකො අත්තනො වජ්ජං පටිච්ඡාදෙතුකාමො භායන්තොපි අභායන්තො විය හුත්වා “සචෙ විකාරං දස්සෙස්සාමි, අනත්ථං මෙ කරිස්සන්ති”ති අනත්ථභයෙන අධිවාසෙත්වා සයිතුං වා නිසීදිතුං වා සක්කුණෙය්‍ය, එවරූපං පුග්ගලං “පරිසුද්ධො”ති වදන්තො කථං සුවිනිවිජ්ජනො හවිස්සති. ඉදම්පි එකං කාරණං.

අථාපි වදෙය්‍යං – යථා උදකෙ නිමුජ්ජාපිතමනුස්සානං අසච්චවාදීනං දෙවතානුභාවෙන කුම්භීලාදයො ආගන්ත්වා ගණ්හන්තා විය උපට්ඨහන්ති, තස්මා අසච්චවාදීනො සීසං ජලවන්ති, සච්චවාදීනං පන න උපට්ඨහන්ති, තස්මා තෙ සුබෙන නිසීදිතුං සක්කොන්ති, එවං තෙසම්පි භික්ඛූනං අපරිසුද්ධසීලානං දෙවතානුභාවෙන සීහබ්‍යග්ඝාදයො ආගතා විය පඤ්ඤායන්ති, තස්මා තෙ සබ්බරත්තිං සයිතුං වා නිසීදිතුං වා න සක්කොන්ති. පරිසුද්ධසීලානං පන තථා න පඤ්ඤායන්ති, තස්මා තෙ සබ්බරත්තිං දෙවතාහි රක්ඛිතා හුත්වා භයසන්තාසරහිතා සුසානෙ සයිතුං වා නිසීදිතුං වා සක්කොන්ති, එවං දෙවතා සක්ඛිං කත්වා විනිවිජ්ජන්තා සුවිනිවිජ්ජනමෙව හොතීති, තම්පි තථා න සක්කා වත්තුං. කස්මා? අට්ඨකථාට්ඨිකාදීසු තථා අවුත්තත්තා. අට්ඨකථායඤ්චි “විචිත්තං ඔකාසං සම්මජ්ජිත්වා දිවාචිහාරං නිසීදිත්වා සීලානි සොධෙත්වා ‘ද්වන්තිංසාකාරං තාව මනසිකරොහී’ති වත්තබ්බො. සචෙ තස්ස අරොගං සීලං කම්මට්ඨානං සටයති, සඬබ්‍රා පාකටා හුත්වා උපට්ඨහන්ති, උපචාරජ්ජනාජ්ජත්තං විය විත්තං එකග්ගං හොති, දිවසං අතික්කන්තම්පි න ජානාති...පෙ.... යස්ස පන සීලං භින්නං හොති, තස්ස කම්මට්ඨානං න සටයති, පතොදාහිතුන්තං විය විත්තං කම්පති, විජ්ජපටිසාරග්ගිනා ඩය්හති, තත්තපාසාණෙ නිසින්තො විය තඬ්ඛණඤ්ඤෙව වුට්ඨාති”ති එත්තකමෙව වුත්තං.

ටිකායම්පි (සාරත්ථ. ටී. 2.45) “කම්මට්ඨානං සටයතීති අන්තරන්තරා බණ්ඩං අදස්සෙත්වා විත්තෙන සද්ධිං ආරම්මණභාවෙන චිරකාලං සටයති. සඬබ්‍රා පාකටා උපට්ඨහන්තීති විපස්සනාකම්මට්ඨානිකො චෙ, තස්ස සඬබ්‍රා පාකටා හුත්වා උපට්ඨහන්ති. සචෙ කතපාරාජිකවිතික්කමො භවෙය්‍ය, තස්ස සතිපි අසරිතුකාමතාය

විජ්‍යාපටිසාරවත්ථුවසෙන පුනඡ්ඡනං තං උපට්ඨහතීති විත්තෙකග්ගතං න වින්දතී” ති එත්තකමෙව චූත්තං.

විමතිවිනෝදනියම්පි (වි. වි. ටී. 1.45) “කම්මට්ඨානං සංයතීති විජ්‍යාපටිසාරමූලකෙන වික්ඛෙපෙන අන්තරන්තරා ඛණ්ඩං අදස්සෙත්වා පබන්ධවසෙන විත්තෙන සඬ්ඝටයති. සඬ්ඛාරාති විපස්සනාකම්මට්ඨානවසෙන චූත්තං. සාපත්තිකස්ස හි පගුණම්පි කම්මට්ඨානං න සුට්ඨු උපට්ඨාති. පගෙව පාරාජිකස්ස. තස්ස හි විජ්‍යාපටිසාරනින්නතාය විත්තං එකග්ගං න භෝති. එකස්ස පන විතක්කවික්ඛෙපාදිබහුලස්ස සුද්ධසීලස්සපි විත්තං න සමාධියති, තං ඉධ පාරාජිකමූලන්ති න ගහෙතඛිං. කතපාපමූලකෙන විජ්‍යාපටිසාරෙනෙවෙත්ථ විත්තස්ස අසමාධියනං සන්ධාය ‘කම්මට්ඨානං න සංයතී’තිආදි චූත්ත”න්ති එත්තකමෙව චූත්තං, න චූත්තං “දෙවතානුභාවෙනා”තිආදි, තස්මා යදි බුද්ධසාසනෙ සගාරවො සික්ඛාකාමො භික්ඛු දුතියතතියපාරාජිකවිසයෙ අත්තනො කඤ්චි වීතික්කමං දිස්වා “පාරාජිකං ආපන්නො නු ඛො අහං, න නු ඛො”ති සංසයපක්ඛන්දො විනයධරං උපසඬ්ඝමිත්වා තං වීතික්කමං යථාභූතං ආවික්ඛිත්වා පුච්ඡෙය්‍ය, තතො විනයධරෙන අට්ඨකථායං චූත්තනයෙනෙව “සඬ්ඛං පුඬ්ඛවිධානං කත්වා විචිත්තං ඔකාසං සම්මජ්ජිත්වා දිවාවිහාරං නිසීදිත්වා සීලානි සොධෙත්වා ද්වත්තිංසාකාරෙ තාව මනසිකරොහී”ති එත්තකමෙව වත්තඛිංඛො, න වත්තඛිංඛො “සුසානෙ සෙය්‍යං කප්පෙහී”තිආදි. ආගතකාලෙපි අට්ඨකථායං ආගතනයෙනෙව පුච්ඡිත්වා අට්ඨකථායං ආගතනයෙනෙවස්ස සුද්ධාසුද්ධභාවො වත්තඛිංඛොති දට්ඨඛිං.

එවං භොතු, එවං සන්නෙ ඉදානි පට්ඨපාරාජිකවිසයෙ වොදෙන්තානං කථං විනිච්ඡයො කාතඛිංඛොති? වොදකෙන වත්ථුස්මිං ආරොචිතෙ චුදිතකො පුච්ඡිතඛිංඛො “සන්නමෙතං, නො”ති එවං වත්ථුං උපපරික්ඛිත්වා භූතෙන වත්ථුනා වොදෙන්වා සාරෙන්වා ඤත්තිසම්පදාය අනුස්සාවනසම්පදාය තං අධිකරණං වූපසමෙතඛිං. එවම්පි අලජ්ජී නාම “එතම්පි නත්ථි, එතම්පි නත්ථි”ති වදෙය්‍ය, පටිඤ්ඤං න දදෙය්‍ය, අථ කිං කාතඛිංඛන්ති? එවම්පි අලජ්ජීස්ස පටිඤ්ඤාය එව ආපත්තියා කාරෙතඛිං යථා තං තිපිටකවූළාභයත්ථෙරෙනාති. චූත්තඤ්ඤෙන අට්ඨකථායං (පාරා. අට්ඨ. 2.385-386) “එවං ලජ්ජිනා වොදියමානො අලජ්ජී බහුසුපි වත්ථුසු උප්පන්නෙසු පටිඤ්ඤං න දෙති, සො ‘නෙව සුද්ධො’ති වත්තඛිංඛො, න ‘අසුද්ධො’ති, ජීවමතකො නාම ආමකපුත්තිකො නාම වෙස. සචෙ පනස්ස අඤ්ඤම්පි තාදිසං වත්ථු උප්පජ්ජති, න විනිච්ඡිතඛිං, තථා නාසිතකොව භවිස්සතී”තිආදි.

235. එවං විනයධරලක්ඛණඤ්ච ඡට්ඨානඔලොකනඤ්ච විදිත්වා ඉදානි...පෙ.... විනිච්ඡයො වෙදිතඛිංඛොති යොජනා. කිමත්ථන්ති ආහ “යා සා...පෙ.... ඡානනත්ථ”න්ති. යා සා පුඬ්ඛෙ චූත්තජප්පහෙදා වොදනා අත්ථි, තස්සායෙව සම්පත්තිවිපත්තිඡානනත්ථං ආදිමජ්ඣපඅයොසානාදීනං වසෙන විනිච්ඡයො වෙදිතඛිංඛො, න අචූත්තවොදනාපහෙදඡානනත්ථන්ති අත්ථො. සෙය්‍යථීදන්ති පුච්ඡනත්ථෙ නිපාතො, සො විනිච්ඡයො කතමොති අත්ථො.

වොදනාය කති මූලානි, කති වත්ථුනි, කති භූමියොති එත්ථ
 “කතිභාකාරෙහි” තිපි වත්තබ්බං. චුත්තඤ්ඤෙනං පරිවාරෙ (පරි. 362)
 වොදනාකණ්ඨෙ “වොදනාය කති මූලානි, කති වත්ථුනි, කති භූමියො,
 කතිභාකාරෙහි වොදෙති” ති. මෙත්තචිත්තො වක්ඛාමී, නො දොසන්තරොති
 එතස්සපි පරතො “වොදනාය ඉමා පඤ්ච භූමියො. කතමෙහි ද්විභාකාරෙහි
 වොදෙති, කායෙන වා වොදෙති, වාචාය වා වොදෙති, ඉමෙහි ද්විභාකාරෙහි
 වොදෙති” ති වත්තබ්බං. කස්මා? වොදනාකණ්ඨෙ (පරි. 362) තථා විජ්ජමානතොති.
 පන්තරසසු ධම්මෙසු පතිට්ඨාතබ්බන්ති පරිසුද්ධකායසමාවාරතා,
 පරිසුද්ධවච්ඡමාවාරතා, මෙත්තචිත්තෙ පච්චුපට්ඨිතතා, බහුස්සුතතා,
 උභයපාතිමොක්ඛස්වාගතතා, කාලෙන වචනතා, භූතෙන වචනතා, සණ්ඨෙන
 වචනතා, අත්ථසඤ්ඤිතෙන වචනතා, මෙත්තචිත්තො හුත්වා වචනතා, කාරුඤ්ඤතා,
 හිතෙසිතා, අනුකම්පතා, ආපත්තිවුට්ඨානතා, විනයපුරෙක්ඛාරතාති. චුත්තඤ්ඤෙනං
 උපාලිපඤ්චකෙ (පරි. 436) “වොදකෙනුපාලි හික්ඛුනා පරං වොදෙතුකාමෙන එවං
 පච්චවෙක්ඛිතබ්බං – පරිසුද්ධකායසමාවාරො නු බොමිහි...පෙ....
 පරිසුද්ධවච්ඡමාවාරො නු බොමිහි...පෙ.... මෙත්තං නු බො මෙ චිත්තං
 පච්චුපට්ඨිතං සබ්බන්තවාරීසු...පෙ.... බහුස්සුතො නු බොමිහි සුතධරො
 සුතසන්නිවයො...පෙ.... උභයානි බො මෙ පාතිමොක්ඛානි චිත්ථාරෙන
 ස්වාගතාති...පෙ.... කාලෙන වක්ඛාමී, නො අකාලෙන, භූතෙන වක්ඛාමී, නො
 අභූතෙන, සණ්ඨෙන වක්ඛාමී, නො ඵරුසෙන, අත්ථසඤ්ඤිතෙන වක්ඛාමී, නො
 අනත්ථසඤ්ඤිතෙන, මෙත්තචිත්තො වක්ඛාමී, නො දොසන්තරො...පෙ....
 කාරුඤ්ඤතා, හිතෙසිතා, අනුකම්පතා, ආපත්තිවුට්ඨානතා, විනයපුරෙක්ඛාරතා” ති.

තත්ථ කාරුඤ්ඤතාති කාරුණිකභාවො. ඉමිනා කරුණා ව කරුණාපුබ්බභාගො
 ව දස්සිතො. හිතෙසිතාති හිතගවෙසනතා. අනුකම්පතාති තෙන හිතෙන
 සංයොජනතා. ආපත්තිවුට්ඨානතාති ආපත්තිතො වුට්ඨාපෙත්වා සුද්ධන්තෙ
 පතිට්ඨාපනතා. වත්ථුං වොදෙත්වා සාරෙත්වා පටිඤ්ඤං ආරොපෙත්වා
 යථාපටිඤ්ඤාය කම්මකරණං විනයපුරෙක්ඛාරතා නාම. අමුලකම්පි සමුලකම්පි
 “මූල”න්ති ගහෙත්වා වදන්තිති ආහ “ද්වෙ මූලානි” ති. කාලෙන වක්ඛාමීතිආදියු
 එකො එකං ඔකාසං කාරෙත්වා වොදෙත්තො කාලෙන වදති නාම. සඤ්ඤාමජ්ඣෙ
 ගණමජ්ඣෙ සලාකග්ගයාගුඅග්ගවිතක්කමාලකහික්ඛාචාරමග්ගආසනසාලාදියු,
 උපට්ඨාකෙහි පරිවාරිතක්ඛණෙ වා වොදෙත්තො අකාලෙන වදති නාම. තච්ඡෙන
 වත්ථුනා වොදෙත්තො භූතෙන වදති නාම. තුච්ඡෙන වොදෙත්තො අභූතෙන වදති
 නාම. “අම්භො මහල්ලක පරිසාවචර පංසුකුලික ධම්මකථික පතිරූපං තච ඉද්”න්ති
 වදන්තො ඵරුසෙන වදති නාම. “හන්තෙ, මහල්ලකා පරිසාවචරා පංසුකුලිකා
 ධම්මකථිකා පතිරූපං තුම්භාකං ඉද්”න්ති වදන්තො සණ්ඨෙන වදති නාම.
 කාරණනිස්සිතං කත්වා වදන්තො අත්ථසඤ්ඤිතෙන වදති නාම. මෙත්තචිත්තො
 වක්ඛාමී, නො දොසන්තරොති මෙත්තචිත්තං උපට්ඨාපෙත්වා වක්ඛාමී, න
 දුට්ඨචිත්තො හුත්වා. සච්චෙ ව අකුප්පෙ වාති වච්ඡච්චෙ ව අකුප්පතාය ව.

වුදිතකෙන හි සවිවඤ්ච වත්තබ්බං, කොපො ච න කාතබ්බො, අත්තනා ච න කුච්ඡිතබ්බං, පරො ච න සට්ඨෙතබ්බොති අත්ථො.

ඉමස්මිං යානෙ “සඬ්ඝෙන ඔතිණ්ණානොතිණ්ණං ජානිතබ්බං – අනුච්ඡේදකෙන යෙන ධම්මෙන යෙන විනයෙන යෙන සත්ථුසාසනෙන තං අධිකරණං වූපසම්මති, තථා තං අධිකරණං වූපසමෙතබ්බං”න්ති වත්තබ්බං. වුත්තඤ්ඤෙනං වොදනාකණ්ඩෙ (පරි. 363) “වොදකෙන කථං පටිපජ්ජිතබ්බං? වුදිතකෙන කථං පටිපජ්ජිතබ්බං? සඬ්ඝෙන කථං පටිපජ්ජිතබ්බං? අනුච්ඡේදකෙන කථං පටිපජ්ජිතබ්බං? වොදකෙන කථං පටිපජ්ජිතබ්බන්ති? වොදකෙන පඤ්චස්ස ධම්මෙස්ස පතිට්ඨාය පරො වොදෙතබ්බො. කාලෙන වක්ඛාමි නො අකාලෙන, භූතෙන වක්ඛාමි නො අභූතෙන, සණ්භෙන වක්ඛාමි නො ඵරුසෙන, අත්ථසඤ්ඤිතෙන වක්ඛාමි නො අනත්ථසඤ්ඤිතෙන, මෙත්තවිත්තො වක්ඛාමි නො දොසන්තරොති. වොදකෙන ඵචං පටිපජ්ජිතබ්බං. වුදිතකෙන කථං පටිපජ්ජිතබ්බන්ති? වුදිතකෙන ද්විස්ස ධම්මෙස්ස පතිට්ඨාතබ්බං සච්චෙ ව අකුප්පෙ ව. වුදිතකෙන ඵචං පටිපජ්ජිතබ්බං. සඬ්ඝෙන කථං පටිපජ්ජිතබ්බන්ති? සඬ්ඝෙන ඔතිණ්ණානොතිණ්ණං ජානිතබ්බං. සඬ්ඝෙන ඵචං පටිපජ්ජිතබ්බං. අනුච්ඡේදකෙන කථං පටිපජ්ජිතබ්බන්ති? අනුච්ඡේදකෙන යෙන ධම්මෙන යෙන විනයෙන යෙන සත්ථුසාසනෙන තං අධිකරණං වූපසම්මති, තථා තං අධිකරණං වූපසමෙතබ්බං. අනුච්ඡේදකෙන ඵචං පටිපජ්ජිතබ්බං”න්ති.

අට්ඨකථායමපි (පරි. අට්ඨ. 362-363) “වොදනාය කො ආදීතිආදිපුච්ඡානං විස්සජ්ජනෙ සච්චෙ අකුප්පෙ වාති ඵත්ථ සච්චෙ පතිට්ඨාතබ්බං අකුප්පෙ ව, යං කතං වා අකතං වා, තදෙව වත්තබ්බං, න වොදකෙ වා අනුච්ඡේදකෙ වා සඬ්ඝෙ වා කොපො උප්පාදෙතබ්බො. ඔතිණ්ණානොතිණ්ණං ජානිතබ්බන්ති ඔතිණ්ණඤ්ච අනොතිණ්ණඤ්ච වචනං ජානිතබ්බං. තත්ත්වං ජානනවිධි – ඵත්තකා වොදකස්ස පුබ්බකථා, ඵත්තකා පච්ඡිමකථා, ඵත්තකා වුදිතකස්ස පුබ්බකථා, ඵත්තකා පච්ඡිමකථාති ජානිතබ්බො. වොදකස්ස පමාණං ගණ්හිතබ්බං, වුදිතකස්ස පමාණං ගණ්හිතබ්බං, අනුච්ඡේදකස්ස පමාණං ගණ්හිතබ්බං. අනුච්ඡේදකො අප්පමත්තකමපි අභාපෙන්නො ‘ආවුසො, සමන්තාහරිත්වා උජුං කත්වා ආහරා’ති වත්තබ්බො, සඬ්ඝෙන ඵචං පටිපජ්ජිතබ්බං. යෙන ධම්මෙන යෙන විනයෙන යෙන සත්ථුසාසනෙන තං අධිකරණං වූපසම්මතීති ඵත්ථ ධම්මොති භූතං වත්ථු. විනයොති වොදනා වෙව සාරණා ව. සත්ථුසාසනන්ති ඤත්තිසම්පදා වෙව අනුස්සාවනසම්පදා ව. ඵතෙන හි ධම්මෙන ව විනයෙන ව සත්ථුසාසනෙන ව අධිකරණං වූපසම්මති, තස්මා අනුච්ඡේදකෙන භූතෙන වත්ථුනා වොදෙත්වා ආපත්තිං සාරෙත්වා ඤත්තිසම්පදාය වෙව අනුස්සාවනසම්පදාය ව තං අධිකරණං වූපසමෙතබ්බං, අනුච්ඡේදකෙන ඵචං පටිපජ්ජිතබ්බං”න්ති ආගතං, තස්මා වත්තබ්බමෙත්තකං ද්වයන්ති.

ඵචං ඵකදෙසෙන වොදනාකණ්ඩනයං දස්සෙත්වා ඉදානි ඵකදෙසෙනෙව මහාසඬ්ගාමනයං දස්සෙන්නො “අනුච්ඡේදකෙන වොදකො පුච්ඡිතබ්බො”තිආදිමාහ. තත්ථ යං බො ත්වං, ආවුසො, ඉමං හික්ඛුං වොදෙසි,

කිම්හි නං වොදෙසීති වොදනාසාමඤ්ඤතො වුත්තං, පාළියං (මහාව. 237) පන පවාරණට්ඨපනවසෙන වොදනං සන්ධාය “යං බො ත්වං, ආවුසො, ඉමස්ස භික්ඛුනො පවාරණං යපෙසී”ති වුත්තං. සෙසං සුවිඤ්ඤායාමෙව.

එවං එකදෙසෙන මහාසඬගාමනයං දස්සෙත්වා ඉදානි එකදෙසෙනෙව වුළුසඬගාමනයං දස්සෙතුං “සඬගාමාවචරෙන භික්ඛුනා”ති ආදිමාහ. තත්ථ සඬගාමාවචරෙන භික්ඛුනාති සඬගාමො වුව්වති අධිකරණවිනිවිජයත්ථාය සඬසසන්තිපාතො. තත්‍ර හි අත්තපච්චත්ථිකා වෙව සාසනපච්චත්ථිකා ව උද්ධම්මං උබ්බිතයං සත්ථුසාසනං දීපෙන්තා සමොසරන්ති වෙසාලිකා වජ්ජිපුත්තකා විය. යො භික්ඛු තෙසං පච්චත්ථිකානං උද්ධං මද්දිත්වා සකවාදදීපනත්ථාය තත්ථ අවචරති, අජ්ඣොගාහෙත්වා විනිවිජයං පවත්තෙති, සො සඬගාමාවචරො නාම යසත්ථෙරො විය, තෙන සඬගාමාවචරෙන භික්ඛුනා සඬසං උපසඬකමන්තෙන නිවච්ඡිත්තෙන සඬසො උපසඬකමිතබ්බො. නිවච්ඡිත්තෙනාති මානද්ධජං නිපාතෙත්වා නිහතමානවිත්තෙන. රජොහරණසමෙනාති පාදපුඤ්ජනසමෙන, යථා රජොහරණස්ස සංකිලිට්ඨෙ වා අසංකිලිට්ඨෙ වා පාදෙ පුඤ්ජියමානෙ නෙව රාගො න දොසො, එවං ඉට්ඨානිට්ඨෙසු අරජ්ජන්තෙන අදුස්සන්තෙනාති අත්ථො. යථාපතිරූපෙ ආසනෙති යථාපතිරූපං ආසනං ඤත්වා අත්තනො පාපුණනට්ඨානෙ ථෙරානං භික්ඛුනං පිට්ඨීං අදස්සෙත්වා නිසීදිතබ්බං.

අනානාකථීකෙනාති නානාවිධං තං තං අනත්ථකථං අකථෙත්තෙන. අතිරච්ඡානකථීකෙනාති දිට්ඨසුත්තමිපි රාජකථාදිකං තිරච්ඡානකථං අකථෙත්තෙන. සාමං වා ධම්මො භාසිතබ්බොති සඬසසන්තිපාතට්ඨානෙ කප්පියාකප්පියසන්තිස්සිතා වා රූපාරූපපරිවිෂේදසමථවාරවිපස්සනාවාරට්ඨානානිසජ්ජවත්තාදිනිස්සිතා වා කථා ධම්මො නාම. එවරූපො ධම්මො සයං වා භාසිතබ්බො, පරො වා අජ්ඣොසිතබ්බො. යො භික්ඛු තථාරූපිං කථං කථෙතුං පහොති, සො චත්තබ්බො “ආවුසො, සඬසමජ්ඣමිහි පඤ්ඤෙ උප්පන්නෙ ත්වං කථෙය්‍යාසී”ති. අරියො වා තුණ්හිභාවො නාතිමඤ්ඤිතබ්බොති අරියා තුණ්හි නිසීදන්තා න බාලපුටුප්පනා විය නිසීදන්ති, අඤ්ඤතරං කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා නිසීදන්ති. ඉති කම්මට්ඨානමනසිකාරවසෙන තුණ්හිභාවො අරියො තුණ්හිභාවො නාම, සො නාතිමඤ්ඤිතබ්බො, “කිං කම්මට්ඨානානුයොගෙනා”ති නාවජානිතබ්බො, අත්තනො පතිරූපං කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා නිසීදිතබ්බන්ති අත්ථො.

න උපජ්ඣායො පුච්ඡිතබ්බොති “කො නාම තුය්හං උපජ්ඣායො”ති න පුච්ඡිතබ්බො. එස නයො සබ්බත්ථ. න ජාතීති “බත්තියජාතියො ත්වං බ්‍රාහ්මණජාතියො”ති එවං ජාති න පුච්ඡිතබ්බො. න ආගමොති “දීඝභාණකො ත්වං මජ්ඣිමභාණකො”ති එවං ආගමො න පුච්ඡිතබ්බො. කුලපදෙසොපි බත්තියකුලාදිවසෙනෙව වෙදිතබ්බො. අනුස්ස පෙමං වා දොසො වාති තත්‍ර පුග්ගලෙ එතෙසං කාරණානං අඤ්ඤතරවසෙන පෙමං වා භවෙය්‍ය දොසො වා.

නො පරිසකප්පිකෙනාති පරිසකප්පකෙන පරිසානුච්ඛායකෙන න භවිතබ්බං, යං පරිසාය රුච්චති, තදෙව චෙතෙත්වා කප්පෙත්වා න කථෙතබ්බන්ති අත්ථො. න භත්ථමුද්දා දස්සෙතබ්බාති කථෙතබ්බෙ ව අකථෙතබ්බෙ ව සඤ්ඤාජනනත්ථං භත්ථවිකාරො න කාතබ්බො.

අත්ථං අනුච්ඛිධියන්තෙනාති විනිච්ඡයපට්ඨෙධමෙව සල්ලක්ඛෙන්තෙන, “ඉදං සුත්තං උපලබ්භති, ඉමස්මිං විනිච්ඡයෙ ඉදං වක්ඛාමී”ති එවං පරිතුලයන්තෙන නිසිදිතබ්බන්ති අත්ථො. න ච ආසනා වුට්ඨාතබ්බන්ති න ආසනා වුට්ඨාය සන්නිපාතමණ්ඩලෙ විවරිතබ්බං. විනයධරෙ හි උට්ඨිතෙ සබ්බා පරිසා වුට්ඨහන්ති, තස්මා න වුට්ඨාතබ්බං. න චිතිහාතබ්බන්ති න විනිච්ඡයො භාපෙතබ්බො. න කුම්මග්ගො සෙවිතබ්බොති න ආපත්ති දීපෙතබ්බා. අසාහසිකෙන භවිතබ්බන්ති න සහසා කාරිනා භවිතබ්බං, න සහසා දුරුත්තවචනං කථෙතබ්බන්ති අත්ථො. වචනක්ඛමෙනාති දුරුත්තවාචං ඛමනසිලෙන. හිතපරිසක්කිනාති හිතෙසිනා හිතගවෙසිනා කරුණා ච කරුණාපුබ්බහාගො ච උපට්ඨාපෙතබ්බොති අයං පද්ද්වයෙපි අධිප්පායො. අනසුරුත්තෙනාති න අසුරුත්තෙන, අසුරුත්තං වුච්චති විග්ගාහිකකථාසඬ්ඛාතං අසුන්දරවචනං, තං න කථෙතබ්බන්ති අත්ථො. අත්තා පරිග්ගහෙතබ්බොති “විනිච්ඡිතිතුං වුපසමෙතුං සක්ඛිස්සාමි නු ඛො, නො”ති එවං අත්තා පරිග්ගහෙතබ්බො, අත්තනො පමාණං ජානිතබ්බන්ති අත්ථො. පරො පරිග්ගහෙතබ්බොති “උජ්ජියා නු ඛො අයං පරිසා සක්කා සඤ්ඤාපෙතුං, උදාහු නො”ති එවං පරො පරිග්ගහෙතබ්බො. වොදකො පරිග්ගහෙතබ්බොති “ධම්මවොදකො නු ඛො, නො”ති එවං පරිග්ගහෙතබ්බො. වුදිතකො පරිග්ගහෙතබ්බොති “ධම්මවුදිතකො නු ඛො, නො”ති එවං පරිග්ගහෙතබ්බො. අධම්මවොදකො පරිග්ගහෙතබ්බොති තස්ස පමාණං ජානිතබ්බං. සෙසෙසුපි එසෙව නායො.

වුත්තං අභාපෙත්තෙනාති වොදකවුදිතකෙහි වුත්තවචනං අභාපෙත්තෙන. අවුත්තං අපකාසෙත්තෙනාති අනොසට්ඨං වත්ථුං අපකාසෙත්තෙන. මන්දො භාසෙතබ්බොති මන්දො මොමුල්හො පග්ගණ්හිතබ්බො, “නනු ත්වං කුලපුත්තො”ති උත්තෙපෙත්වා අනුයොගවත්තං කථාපෙත්වා තස්ස අනුයොගො ගණ්හිතබ්බො. හීරු අස්සාසෙතබ්බොති යස්ස සඬ්ඝමජ්ඣං වා ගණමජ්ඣං වා අනොසට්ඨබ්බන්තා සාරජ්ජං උජ්ජජ්ජති, තාදිසො “මා භායි, විස්සත්ථො කථයාහි, මයං තෙ උපත්ථම්භා භවිස්සාමා”ති වත්වාපි අනුයොගවත්තං කථාපෙතබ්බො. වණ්ඛො නිසෙධෙතබ්බොති අපසාරෙතබ්බො තජ්ජෙතබ්බො. අසුචි විභාවෙතබ්බොති අලජ්ජිං පකාසෙත්වා ආපත්තිං දෙසාපෙතබ්බො. උජුමද්දවෙනාති යො හික්ඛු උජු සීලවා කායවඬ්ඛාදිරහිතො, සො මද්දවෙනෙව උපවරිතබ්බො. ධම්මෙසු ව පුග්ගලෙසු වාති එත්ථ යො ධම්මගරුකො හොති, න පුග්ගලගරුකො, අයමෙව ධම්මෙසු ව පුග්ගලෙසු ව මජ්ඣන්තොති වෙදිතබ්බො. සෙසං සුච්ඤ්ඤායාමෙව.

ඉති විනයසඬ්ඝගසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඬ්ඛකාරෙ

32. ගරුකාපත්තිවුට්ඨානවිනිවිෂයකථා

පටිච්ඡන්තපරිවාසකථා

236. එවං වෞද්‍යාදිවිනිවිෂයං කථෙත්වා ඉදානි ගරුකාපත්තිවුට්ඨානවිනිවිෂයං කථෙතුං “ගරුකාපත්තිවුට්ඨාන”න්තිආදිමාහ. තත්ථ ගරු අලභුකං පටිකරණං එතිස්සා ආපත්තියාති ගරුකා, ආපජ්ජිතබ්බාති ආපත්ති, ගරුකා ච සා ආපත්ති වාති ගරුකාපත්ති, වුට්ඨිගතෙ වුට්ඨානං, ගරුකාපත්තියා වුට්ඨානං ගරුකාපත්ති වුට්ඨානං. කිං තං? සඛිසාදිසෙසාපත්තිතො පරිසුද්ධභාවො. තෙනාහ “පරිවාසමානත්තාදීහි විනයකම්මෙහි ගරුකාපත්තිතො වුට්ඨාන”න්ති. කිඤ්චාපි චතුබ්බිධො පරිවාසො, අප්පටිච්ඡන්තපරිවාසො පන ඉධ නාධිප්පෙතොති ආහ “තිව්ඛො පරිවාසො”ති. තථා හි චුත්තං සමන්තපාසාදිකායං (චූළව. අට්ඨ. 75) “තත්ථ චතුබ්බිධො පරිවාසො – අප්පටිච්ඡන්තපරිවාසො පටිච්ඡන්තපරිවාසො සුද්ධන්තපරිවාසො සමොධානපරිවාසොති. තෙසු ‘යො සො, භික්ඛවෙ, අඤ්ඤාපි අඤ්ඤාතිත්ථියපුබ්බො ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ ආකඪ්ඛති පබ්බජ්ජං, ආකඪ්ඛති උපසම්පදං, තස්ස චත්තාරො මාසෙ පරිවාසො දාතබ්බො’ති එවං මහාබන්ධකෙ (මහාව. 86) චුත්තො තිත්ථියපරිවාසො අප්පටිච්ඡන්තපරිවාසො නාම. තත්ථ යං චත්තබ්බං, තං චුත්තමෙව. අයං පන ඉධ අනධිප්පෙතො’ති. ඉතො පරං අට්ඨකථායං චුත්තනයෙනෙව සුවිඤ්ඤෙයොගාති තස්මා දුබ්බිඤ්ඤායට්ඨානෙයෙව වණ්ණයිස්සාම.

237. එවං යො යො ආපන්නො භොති, තස්ස තස්ස නාමං ගහෙත්වා කම්මවාචා කාතබ්බාති එතෙන පාළියං සබ්බසාධාරණවසෙන “සුඤ්ඤා මෙ, භන්තෙ, සඬ්ඝො, අයං ඉත්ථන්තාමො භික්ඛු”ති ච “යදි සඬ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඬ්ඝො ඉත්ථන්තාමස්ස භික්ඛුතො”ති ච ආගතෙපි කම්මවාචාභණ්ණකාලෙ තථා අභණ්ණත්වා “අයං බුද්ධරක්ඛිතො භික්ඛු”ති ච “ඉමස්ස බුද්ධරක්ඛිතස්ස භික්ඛුතො”ති ච එවං සකසකනාමං උද්ධරිත්වාච කම්මවාචා කාතබ්බාති දස්සෙති.

මාළකසීමායමෙව චත්තං සමාදාතබ්බං, න තතො බහි. කස්මා? “අඤ්ඤත්ථ කම්මවාචා අඤ්ඤත්ථ සමාදාන”න්ති චත්තබ්බදොසප්පසඬගතො. අසමාදින්නචත්තස්ස ආරොචනාසම්භවතො, මාළකසීමාය සන්නිපතිතානං භික්ඛූනං එකස්සපි අනාරොචනෙ සති රත්තිවිච්ඡේදසම්භවතො ච. පරිවාසං සමාදියාමි, චත්තං සමාදියාමිති ඉමෙසු ද්විසු පදෙසු එකෙකෙන වා උභොහි පදෙහි වා සමාදාතබ්බං. කථං විඤ්ඤායතීති වෙ? “එකපදෙනපි චෙත්ථ නික්ඛිත්තො භොති පරිවාසො, ද්විහි පන සුනික්ඛිත්තොයෙව, සමාදානෙපි එසෙව නයො”ති වක්ඛමානත්තා. සමාදියිත්වා තත්ථෙව සඬ්ඝස්ස ආරොචෙතබ්බං, න තත්ථ අනාරොචෙත්වා

අඤ්ඤත්ථ ගන්තබ්බං. කස්මා? වුට්ඨිතාය පරිසාය පුන සන්තිපානෙනුං දුක්කරත්තා, එකස්සපි භික්ඛුනො අනාරොචෙත්වා අරුණුට්ඨාපනෙ සති රත්තිවිෂේදකරත්තා.

ආරොචෙත්තෙන එවං ආරොචෙතබ්බන්ති සම්බන්ධො. “අහං භන්තෙ...පෙ.... සඬ්ඝො ධාරෙතු” ති එත්තකමෙව චත්වා යාවනෙ විය “දුතියමිපි තතියමිපි” ති අවුත්තත්තා අව්වායිකකරණෙ සති එකචාරං ආරොචිතෙපි උපපන්තමෙවති දට්ඨබ්බං. වෙදියාමහං භන්තෙ, වෙදියතීති මං සඬ්ඝො ධාරෙතු ති එත්ථ “වෙදියාමිති විත්තෙන සම්පට්ඨිත්වා සුඛං අනුභවාමි, න තප්පච්චයා අහං දුක්ඛිතොති අධිප්පායො” ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. වුළුවග්ග 3.97) වුත්තං. එත්ථ ච “සුඛං වෙදෙමි වෙදන” තිතිආදීසු විය පි-සද්දො අනුභවනත්ථො හොති. වජිරබුද්ධිට්ඨකායං (වජිර. ටී. වුළුවග්ග 97) පන “වෙදියාමිති ජානෙමි, විත්තෙන සම්පට්ඨිත්වා සුඛං අනුභවාමි, න තප්පච්චයා අහං දුක්ඛිතොති අධිප්පායොති ලිබ්බ” තිති වුත්තං. එත්ථ පන “දීපඬ්ඛරො ලොකවිදු” තිආදීසු විය ඤාණත්ථො අනුභවනත්ථො ච. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. වුළුවග්ග 2.97) පන “වෙදියාමහන්ති ජානාපෙමහං, ආරොචෙමිති අත්ථො, අනුභවාමිතිපිස්ස අත්ථං වදන්ති. පුරිමං පන පසංසන්ති ආරොචනචවනත්තා” ති. එත්ථ තු –

“සම්පන්නං සාලිකෙදාරං, සුවා බාදන්ති බ්‍රාහ්මණ;
පටිවෙදෙමි තෙ බ්‍රහ්මෙ, න නං වාරෙතුමුස්සහෙ” ති. –

ආදීසු විය ආරොචනත්ථොති දට්ඨබ්බො.

ආරොචෙත්වා...පෙ.... නික්ඛිපිතබ්බන්ති දුක්කට්ඨමොචනත්ථං වුත්තං. කෙවි පන “තදහෙව පුන චත්තං සමාදිශිත්වා අරුණං උට්ඨාපෙතුකාමස්ස රත්තිවිෂේදපරිහාරත්ථමිපි” ති වදන්ති. යස්ස මාලකෙ නාරොචිතං, තස්ස ආරොචෙත්වා නික්ඛිපිතබ්බං. යස්ස ආරොචිතං, තස්ස පුන ආරොචනකිච්චං නත්ථි, කෙවලං නික්ඛිපිතබ්බමෙව. “සභාගා භික්ඛු වසන්ති” ති වුත්තත්තා විසභාගානං වසනට්ඨානෙ චත්තං අසමාදිශිත්වා බහි එව කාතුමිපි වට්ටතීති දට්ඨබ්බං. ද්වෙ ලෙඬ්චුපානෙ අතික්කමිත්වාති ඉදං විහාරෙ භික්ඛුනං සප්ඤ්ඤායාදිසද්දසවනුපචාරවිජහනත්ථං වුත්තං, මහාමග්ගනො ඔක්කම්මාති ඉදං මග්ගපටිපන්නානං භික්ඛුනං සවනුපචාරාතික්කමනත්ථං, ගුම්බෙන වාතිආදි දස්සනුපචාරවිජහනත්ථං. සොපි කෙනචි කම්මෙන පුරෙඅරුණෙ එව ගච්ඡතීති ඉමිනා ආරොචනාය කතාය සබ්බෙසු භික්ඛුසු බහිවිහාරං ගතෙසුපි උභයෙකමෙවරණදොසො වා විප්පවාසදොසො වා න හොති ආරොචනත්ථත්තා සභවාසස්සාති දස්සෙති. තෙනාහ “අයඤ්චා” තිආදි. අනික්ඛිත්තචත්තෙන අත්තොඋපචාරගතානං සබ්බෙසමිපි ආරොචෙතබ්බො. “අයං නික්ඛිත්තචත්තස්ස පරිහාරො” ති වුත්තං, තත්ථ නික්ඛිත්තචත්තස්සාති චත්තං නික්ඛිපිත්වා පරිවසන්තස්සාති අත්ථො. අයං පනෙත්ථ ථෙරස්ස අධිප්පායො – චත්තං නික්ඛිපිත්වා පරිවසන්තස්ස උපචාරගතානං සබ්බෙසං ආරොචනකිච්චං නත්ථි, දිට්ඨරූපානං සුතසද්දානං ආරොචෙතබ්බං, අදිට්ඨඅසුතානමිපි

අන්තොද්වාදසහත්ථගතානං ආරොචෙතබ්බං. ඉදං චත්තං නික්ඛිපිත්වා පරිවසන්තස්ස ලක්ඛණන්ති. ටෙරස්සාති මහාපදුමත්ටෙරස්ස.

238. කුක්කුච්චිනොදනත්ථායාති ඉමෙසු පටිච්ඡන්තදිවසප්පමාණෙන පරිවසිතදිවසෙසු “සියුං නු බො තිව්ධරත්තිවිජෙදකාරණයුත්තාති කානිච්ච දිවසානි, එවං සති අපරිපුණ්ණපරිවාසදිවසත්තා න මානත්තාරහො භවෙය්‍යා, අසති ච මානත්තාරහභාවෙ මානත්තං දින්නම්පි අදින්නංයෙව භවෙය්‍යා, එවඤ්ච සති ආපන්නාපත්තිතො වුට්ඨානං න භවෙය්‍යා” ති ඉමස්ස විනයකුක්කුච්චස්ස විනොදනත්ථාය. එකෙන වා ද්විති වා තීති වා දිවසෙහි අධිකතරාති දිවසානි පරිවසිත්වා නනු වායං පරිවුත්ථපරිවාසො, තස්මානෙන මානත්තමෙව යාවිතබ්බං, අථ කස්මා චත්තං සමාදිශිත්වා මානත්තං යාවිතබ්බන්ති ආහාති වොදනං මනසි කරොන්තෙන වුත්තං “අයඤ්චි චත්තෙ සමාදින්නෙ” තිආදි. හි යස්මා අයං හික්ඛු චත්තෙ සමාදින්නෙ එව මානත්තාරහො හොති, න අසමාදින්නෙ, ඉති තස්මා චත්තං සමාදිශිත්වා මානත්තං යාවිතබ්බන්ති සම්බන්ධො. නනු ච කම්මවාචායං “සො පරිවුත්ථපරිවාසො සඬ්ඝං මානත්තං යාවති” ඉච්චෙව වුත්තං, න වුත්තං “සමාදින්නචත්තො” ති, අථ කස්මා “චත්තෙ සමාදින්නෙ එව මානත්තාරහො හොති” ති වුත්තන්ති වොදනං සන්ධායාහ “නික්ඛිත්තචත්තෙන පරිවුත්ථත්තා” ති. යස්මා අයං හික්ඛු නික්ඛිත්තචත්තෙන හුත්වා පරිවුත්ථො හොති, නො අනික්ඛිත්තචත්තෙන, තස්මා නික්ඛිත්තචත්තෙන හුත්වා පරිවුත්ථත්තා අයං හික්ඛු චත්තෙ සමාදින්නෙ එව මානත්තාරහො හොති, නො අසමාදින්නෙති යොජනා. තථා හි වුත්තං “අනික්ඛිත්තචත්තස්ස පන පුන සමාදානකිච්චං නත්ථී. සො හි පටිච්ඡන්තදිවසාතික්කමෙනෙව මානත්තාරහො හොති, තස්මා තස්ස මානත්තං දාතබ්බමෙවා” ති.

චතුහි පඤ්චහි වා හික්ඛුහි සද්ධිත්ති ඌනෙගණෙවරණදොසා විමුච්චනත්ථං. පරික්ඛිත්තස්ස විහාරස්ස පරික්ඛෙපතොතිආදි කිඤ්චාපි පාළියං නත්ථී, අථ බො අට්ඨකථාවරියානං වචනෙන තථා එව පටිපජ්ජිතබ්බන්ති ච වුත්තං. “අත්ථිභාවං සල්ලක්ඛෙත්වාති ද්වාදසහත්ටෙ උපවාරෙ සල්ලක්ඛෙත්වා, අනික්ඛිත්තචත්තානං උපවාරසීමාය ආගතභාවං සල්ලක්ඛෙත්වා සභවාසාදිකං වෙදිතබ්බන්ති ච වුත්තං. ‘නික්ඛිපන්තෙන ආරොචෙත්වා නික්ඛිපිතබ්බං පයොජනං අත්ථී’ ති ච වුත්තං, න පන තං පයොජනං දස්සිත” න්ති වජිරබුද්ධිටිකායං (වජිර. ටී. වුළුවග්ග 97) වුත්තං, චත්තහෙදදුක්කටා මුච්චනපයොජනං හොතීති වෙදිතබ්බං.

239. අබ්භානං කාතුං න වට්ඨන්ති කතම්පි අකතමෙව හොතීති අත්ථො. “තෙනාපි චත්තං සමාදිශිත්වා ආරොචෙත්වා අබ්භානං යාවිතබ්බ” න්ති වුත්තත්තා අබ්භානායාවනත්ථං මානත්තස්ස සමාදියනකාලෙපි ආරොචෙතබ්බමෙව. පුබ්බෙ මානත්තචාරිතකාලෙ ආරොචිතමෙවාති අනාරොචෙත්වා අබ්භානං න යාවිතබ්බන්ති විඤ්ඤායති. එවං මානත්තයාවනකාලෙපි පරිවාසං සමාදිශිත්වා ආරොචෙතබ්බමෙවාති දට්ඨබ්බං.

240. විශ්ණමානත්තො භික්ඛු අබ්භෙතබ්බොති විශ්ණමානත්තස්ස ව
 අබ්භානාරහස්ස ව නින්තානාකරණත්තා චුත්තං. අඤ්ඤාං “අබ්භානාරහො
 අබ්භෙතබ්බො”ති වත්තබ්බං සියා. උක්ඛෙපනීයකම්මකතොපි අත්තනො
 ලද්ධිග්ගහණවසෙන සභාගභික්ඛුම්භි සති තස්ස අනාරොවාපෙනුං න ලභති.

“අනන්තරාශිකස්ස පන අන්තරාශිකසඤ්ඤාය ඡාදයතො අවිජන්තාවා”ති
 පාඨො. අවෙරිභාවෙන සභාගො අවෙරිසභාගො. “සභාගසඬ්ඝාදිසෙසං ආපන්නස්ස
 පන සන්නිකෙ ආවි කාතුං න වට්ටති”ති පසඬගතො ඉධෙව පකාසිතං. ලහුකෙසු
 පටික්ඛෙපො නත්ථි. තත්ථ ඤත්තියා ආවි කත්වා උපොසථං කාතුං අනුඤ්ඤාතත්තා
 ලහුකසභාගං ආවි කාතුං වට්ටති. සභාගසඬ්ඝාදිසෙසං පන ඤත්තියා ආරොවනං න
 වට්ටති කිර. “තස්ස සන්නිකෙ තං ආපත්තිං පටිකරිස්සති (මහාව. 171)
 චුත්තත්තා ලහුකස්සෙවායං සමනුඤ්ඤාතා. න භි සක්කා සුද්ධස්ස එකස්ස සන්නිකෙ
 සඬ්ඝාදිසෙසස්ස පටිකරණං කාතු”ත්ති ලිඛිතං. ලහුකෙසුපි සභාගං ආවි කාතුං න
 වට්ටති. තස්මා එව භි ඤත්තියා ආවිකරණං අනුඤ්ඤාතං, ඉතරථා තං නිරත්ථකං
 සියා. අඤ්ඤාමඤ්ඤාරොවනස්ස වට්ටති, තතො න වට්ටති දීපනත්ථමෙව ඤත්තියා
 ආවිකරණමනුඤ්ඤාතං, තෙනෙව ඉධ “සභාගසඬ්ඝාදිසෙසං ආපන්නස්සා”තිආදි
 චුත්තං, අයමත්ථො “එත්තාවතා තෙ ද්වෙ නිරාපත්තිකා භොන්ති, තෙසං සන්නිකෙ
 සෙසෙහි සභාගාපත්තියො දෙසෙතබ්බා”ති වචනෙන කඩ්ඛාවිතරණියම්පි (කඩ්ඛා.
 අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) පකාසිතොව. සඬ්ඝාදිසෙසං පන ඤත්තියා ආරොවෙත්වා
 උපොසථං කාතුං වට්ටති. තස්සා ඤත්තියා අයමත්ථො – යදා සුද්ධං භික්ඛුං
 පස්සිස්සති, තස්ස සන්නිකෙ අඤ්ඤාමඤ්ඤාරොවනවසෙන පටිකරිස්සති, එවං
 පටිකතෙ “න ව, භික්ඛවෙ, සාපත්තිකෙන පාතිමොක්ඛං සොතබ්බං, යො සුඤ්ඤායා,
 ආපත්ති දුක්ඛටස්සා”ති (චූළව. 386) චුත්තාපත්තිතො මොක්ඛො භොති, තස්මා
 “ගරුකං වා භොතු ලහුකං වා, ඤත්තියා ආවි කාතුං වට්ටති”ති චුත්තං. උභොසු
 නයෙසු යුත්තතරං ගහෙතබ්බං. “නාමඤ්චෙව ආපත්ති වාති තෙන තෙන
 විතික්කමෙනාපන්නාපත්ති ආපත්ති. නාමත්ති තස්සා ආපත්තියා නාම”ත්ති ලිඛිතං.
 ආරොවෙත්වා නික්ඛිපිතබ්බන්ති එත්ථ ආරොවනං
 වත්තහෙදදුක්ඛටපරිහරණප්පයොජනන්ති වෙදිතබ්බං.

“සතියෙව අන්තරායෙ අන්තරාශිකසඤ්ඤී ඡාදෙති, අවිජන්තා භොති.
 අන්තරාශිකස්ස පන අන්තරාශිකසඤ්ඤාය වා අනන්තරාශිකසඤ්ඤාය වා ඡාදයතො
 අවිජන්තාවා”තිපි පාඨො. අවෙරිති භිතකාමො. උද්ධස්සෙ අරුඤ්ඤාති උට්ඨිතෙ
 අරුඤ්ඤා. සුද්ධස්ස සන්නිකෙහි සභාගසඬ්ඝාදිසෙසං අනාපන්නස්ස සන්නිකෙ.
 වත්ථුන්ති අසුචිමොවනාදිවිතික්කමං. සුක්කච්ඡස්සට්ඨිති වත්ථු වෙව ගොත්තඤ්චාති
 “සුක්කච්ඡස්සට්ඨි”ති ඉදං අසුචිමොවනලක්ඛණස්ස විතික්කමස්ස පකාසනතො
 වත්ථු වෙව භොති, සජාතියසාධාරණවිජාතියවිතිවත්තසභාවාය සුක්කච්ඡස්සට්ඨියා
 එව පකාසනතො ගොත්තඤ්ච භොතිති අත්ථො. ගං තායතීති භි ගොත්තං.
 සඬ්ඝාදිසෙසොති නාමඤ්චෙව ආපත්ති වාති සඬ්ඝාදිසෙසොති තෙන තෙන
 විතික්කමෙන ආපන්නස්ස ආපත්තිනිකායස්ස නාමපකාසනතො නාමඤ්චෙව
 භොති, ආපත්තිසභාවතො ආපත්ති ව.

සුද්ධස්සාති සභාගසඨසාදිසෙසං අනාපන්නස්ස, තතො වුට්ඨිතස්ස වා.
 අඤ්ඤස්මිත්ති සුද්ධන්තපරිවාසවසෙන ආපත්තිවුට්ඨානතො අඤ්ඤස්මිං
 ආපත්තිවුට්ඨානෙ. පටිච්ඡාදිශිත්ථාති පටිච්ඡන්තා. කා සා? ආපත්ති. දිවසාදිහි
 පරිච්ඡින්නදිත්වා වසනං පරිවාසො. කො සො? විනයකම්මකරණං. පටිච්ඡන්තාය
 ආපත්තියා පරිවාසො පටිච්ඡන්තපරිවාසො.

පටිච්ඡන්තපරිවාසකථා නිට්ඨිතා.

සුද්ධන්තපරිවාසකථා

242. සුඡ්ඤ්ඤානං සුද්ධො, කො සො? ආපත්තිවිගමො. අමති ඔසානභාවං
 ගච්ඡතිති අන්තො, සුද්ධො අන්තො යස්ස පරිවාසස්සාති සුද්ධන්තො, සුද්ධන්තො ච
 සො පරිවාසො වාති සුද්ධන්තපරිවාසො, සුද්ධකාලං පරියන්තං කත්වා
 අසුද්ධකාලප්පමාණෙන පරිච්ඡින්නදිත්වා කතපරිවාසො.

සුද්ධන්තපරිවාසකථා නිට්ඨිතා.

ඔධානසමොධානපරිවාසකථා

243. සමොධියතෙ සමොධානං, නානාකාලිකා නානාවත්ථුකා ආපත්තියො
 අග්ඝාදිවසෙන සමොධානං එකීකරණං, සමොධානෙන්වා කතො පරිවාසො
 සමොධානපරිවාසොති විග්ගහො. කම්මවාචායං “පටිකස්සිතො සඨසෙන
 ඉත්ථන්තාමො භික්ඛු අන්තරා සම්බහුලානං ආපත්තීනං අප්පට්ච්ඡන්තානං
 මූලායපටිකස්සනා, බමති සඨසස්ස, තස්මා තුණ්හී, එවමෙන ධාරයාමී”ති එත්ථ
 ගත්තත්ථධාතුයා කම්මති ච නයනත්ථධාතුයා කම්මති ච තදත්ථසම්පදානෙ ච
 විහත්තිපරිණාමෙ වාති ඉමෙසු චතුසු යානෙසු ආයාදෙසස්ස චුත්තත්තා,
 පටිපුබ්බකසධාතුයා ච නයනත්ථත්තා “මූලාය”ති ඉදං “පටිකස්සිතො”ති එත්ථ
 කම්මං, තස්මා “පටිකස්සිතො...පෙ.... මූලාය” ඉති එත්තකමෙව භවිතබ්බං, න
 “මූලායපටිකස්සනා”ති එවං මඤ්ඤමානා සද්දවිදුතො “පටිකස්සනා”ති ඉදං
 අධිකන්ති වා වදෙය්‍යං මක්ඛෙය්‍යං වා, න පනෙතං චත්තබ්බං. නවපාඨෙසුයෙව අයං
 පාඨො සද්දලක්ඛණයුත්තො වා අයුත්තො වාති වින්තෙතබ්බො, න පන
 පාළියට්ඨකථාදිතො ආගතෙසු පොරාණපාඨෙසු. තෙසු පන කථං යොජියමානො
 අයං පාඨො සද්දයුත්තියා ච අත්ථයුත්තියා ච සමන්තාගතො භවෙය්‍යාති
 යොජනාකාරොයෙව වින්තෙතබ්බො. අයඤ්ච පාඨො පොරාණපාළිපාඨොව, තස්මා
 “මූලායපටිකස්සනා”ති ඉදං කරණවසෙන විපරිණාමෙන්වා “මූලායපටිකස්සනාය
 පටිකස්සිතො”ති යොජෙතබ්බං.

කථං පනෙතස්ස පොරාණපාඨභාවො ජානිතබ්බොති? පකරණෙ ආගතත්තා.
 චුත්තඤ්ඤි විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.102) “පාළියං පටිකස්සිතො
 සඨසෙන උදාසි භික්ඛු අන්තරා එකිස්සා ආපත්තියා...පෙ.... මූලායපටිකස්සනාති
 ඉදං කරණවසෙන විපරිණාමෙන්වා මූලායපටිකස්සනාය පටිකස්සිතොති

යොජෙතබ්බ”න්ති. අථ වා “මූලාය පටිකස්සනා මූලායපටිකස්සනා”ති අලුත්තසමාසවසෙන උත්තරපදෙන සමාසං කත්වා සඬ්ඝෙන ඉත්ථන්තාමො භික්ඛු අන්තරා සම්බහුලානං ආපත්තීනං අප්පට්ච්ඡන්තානං හෙතු පටිකස්සිතො. සා මූලායපටිකස්සනා ඛමති සඬ්ඝස්සාති යොජෙතබ්බං. තථා හි වුත්තං තත්ථෙව (වි. වි. ටී. වූළවග්ග 2.102) “අථ වා මූලායපටිකස්සනා ඛමති සඬ්ඝස්සාති උත්තරපදෙන සහ පච්චත්තවසෙනෙව යොජෙතුමපි වට්ටති”ති.

තං දෙන්තෙන පයමං මූලාය පටිකස්සිත්වා පච්ඡාපරිවාසො දාතබ්බොති එත්ථ තං ඔධානසමොධානපරිවාසං දෙන්තෙන පයමං තං භික්ඛුං මූලාය පටිකස්සිත්වා මූලදිවසෙ ආකඬ්ඪීත්වා තස්ස අන්තරාපත්තියා සමොධානපරිවාසො දාතබ්බොති අත්ථො. යථා කිං විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. වූළවග්ග 2.102) “උදායිං භික්ඛුං අන්තරා එකිස්සා ආපත්තියා...පෙ.... මූලාය පටිකස්සිත්වාති එත්ථ අන්තරා එකිස්සා ආපත්තියා හෙතුභූතාය උදායිං භික්ඛුං මූලාය පටිකස්සිත්වා මූලදිවසෙ ආකඬ්ඪීත්වා තස්සා අන්තරාපත්තියා සමොධානපරිවාසං දෙතුති යොජනා”ති වුත්තං. මහාසුමත්ථෙරවාදෙ ආචිකාරාපෙන්වා විස්සජ්ජෙතබ්බොති තස්ස අතෙකිච්ඡභාවං තෙනෙව සඬ්ඝස්ස පාකටං කාරෙත්වා ලජ්ජීගණනො වියොජනවසෙන විස්සජ්ජෙතබ්බොති අත්ථො.

ඔධානසමොධානපරිවාසකථා නිට්ඨිතා.

අග්ගසමොධානපරිවාසකථා

244. අග්ගසෙන අග්ගවසෙන අරහවසෙන සමොධානං අග්ගසමොධානං, ආපන්නාසු සම්බහුලාසු ආපත්තීසු යා ආපත්තියො චිරතරප්පට්ච්ඡන්තායො, තාසං අග්ගසෙන සමොධාය තාසං රත්තිපරිච්ඡෙදවසෙන අවසෙසානං උභතතරප්පට්ච්ඡන්තානං ආපත්තීනං පරිවාසො දීයති, අයං වුච්චති අග්ගසමොධානො . සතං ආපත්තියොති කායසංසග්ගාදිවසෙන එකදිවසෙ ආපන්නා සතං ආපත්තියො. දසසතන්ති සහස්සආපත්තියො. රත්තිසතං ඡාදයිත්වානාති යොජෙතබ්බං. “අග්ගසමොධානො නාම සභාගවත්ථුකායො සම්බහුලා ආපත්තියො ආපන්නස්ස බහුරත්තිං පට්ච්ඡාදිතාපත්තියං නික්ඛිපිත්වා දාතබ්බො, ඉතරො නානාවත්ථුකානං වසෙනාති අයමෙතෙසං විසෙසො”ති වජිරබුද්ධිටිකායං (වජිර. ටී. වූළවග්ග 102) වුත්තං.

අග්ගසමොධානපරිවාසකථා නිට්ඨිතා.

246. ලිඬගපරිවත්තනකකථායං යදි කස්සචි භික්ඛුනො ඉත්ථිලිඬගං පාතු භවෙය්‍ය, කිං තෙන පුන උපජ්ඣා ගහෙතබ්බා, පුන උපසම්පදා කාතබ්බා, කිං භික්ඛුපසම්පදාතො පට්ඨාය වස්සගණනා කාතබ්බා, උදාහු ඉතො පට්ඨායාති පුච්ඡාය සති තං පරිහරිතුමාහ “සචෙ”තිආදි. එවං සන්තෙ සා භික්ඛුනී භික්ඛුනං මජ්ඣෙයෙව වසිතබ්බං භවෙය්‍යාති වොදනං සන්ධායාහ “අප්පතිරුප්”න්තිආදි. එවං සන්තෙ භික්ඛුභූතකාලෙ ආපජ්ජිතාපත්තියො කථං කාතබ්බාති වොදනං මනසි

කත්වා ආහ “යා දෙසනාගාමිනියො වා” තිආදි. තත්ථ භික්ඛුනං භික්ඛුනීහි සාධාරණාති සඤ්චරිත්තාදයො. අසාධාරණාති සුක්කච්ඡස්සට්ඨිආදයො. හොතු භගවතො අනුඤ්ඤාතවසෙන ලිඛිගෙ පරිවත්තෙ අසාධාරණාපත්තීහි වුට්ඨිතභාවො, පුන පකතිලිඛිගෙ උප්පන්නෙ පුන ආපත්ති සියාති ආසඩ්ඛං පරිහරිතුං “පුන පකතිලිඛිගෙ” තිආදි වුත්තං. ඉදානි තමත්ථං පාළියා සාධෙතුං “චුත්තඤ්චෙත” තිආදිමාහ. තස්සත්ථො පයමපාරාජිකවණ්ණනාය ටිකාසු (සාරත්ථ. ටී. 2.69; වජිර. ටී. පාරාජික 69) චුත්තනයෙනෙව දට්ඨබ්බො, ඉධ පන ගරුකාපත්තිවුට්ඨානකථාභූතත්තා සායෙව කථා වුවවතෙ.

247. තත්ථ භික්ඛුනීහි සාධාරණාය පටිච්ඡන්තාය ආපත්තියාති සඤ්චරිත්තාදිආපත්තියා, හෙත්ථත්ථෙ චෙතං කරණවචනං. පරිවසන්තස්සාති අනාදරෙ සාමිවචනං. පක්ඛමානත්තමෙව දාතබ්බං, න පුන පරිවාසො දාතබ්බො භික්ඛුනිභාවෙ අපරිවාසාරහත්තාති අධිප්පායො. මානත්තං වරන්තස්සාති අනාදරෙයෙව සාමිවචනං, ඡාරත්තමානත්තෙ ආචිණ්ණෙයෙව පරිවත්තති, පුන පක්ඛමානත්තමෙව දාතබ්බන්ති. තෙන වක්ඛති “සචෙ විණ්ණමානත්තස්සා” තිආදි. අකුසලවිපාකෙ පරික්ඛිණෙති පුරිසින්ද්‍රියස්ස අන්තරධානං සන්ධාය වුත්තං. ඉත්ථින්ද්‍රියපතිට්ඨානං පන කුසලවිපාකමෙව. චුත්තඤ්ඤි අට්ඨකථායං “උභයමපි අකුසලෙන අන්තරධායති, කුසලෙන පටිලබ්භති” ති. ඡාරත්තං මානත්තමෙව දාතබ්බං, න පරිවාසො දාතබ්බො, න වා පක්ඛමානත්තං දාතබ්බං.

“අයං පන විසෙසො” ති වත්වා තං විසෙසං දස්සෙතුමාහ “සචෙ” තිආදි. පරිවාසදානං නත්ථී, ඡාරත්තං මානත්තමෙව දාතබ්බං. කස්මා? භික්ඛුනිකාලෙ පටිච්ඡන්තත්තා. භික්ඛුකාලෙ ඡන්තායෙව හි ආපත්ති පරිවාසාරහා හොති, නො භික්ඛුනිකාලෙති අයමෙතාසං විසෙසො. පක්ඛමානත්තං වරන්තියාති අනාදරෙ සාමිවචනං, පක්ඛමානත්තෙ ආචිණ්ණෙයෙවති අත්ථො. තථා හි වක්ඛති “විණ්ණමානත්තායා” තිආදි. ඡාරත්තං මානත්තං වරන්තස්සාතිආදි චුත්තනයමෙව.

පරිවාසවිනිව්ඡයකථා

ඉදානි සඩ්ඝාදිසෙසාපත්ති යස්මා සාවසෙසගරුකාපත්ති හොති සතෙකිච්ඡා, තස්මා යථා නාම රොගාතුරො පුග්ගලො කිඤ්චි අත්තනො භිතසුඛකාරණං කාතුං න සක්කොති, තමෙනං කාරුණිකො තිකිච්ඡකො කරුණාසඤ්චොදිතො තිකිච්ඡං කත්වා ගෙලඤ්ඤතො වුට්ඨාපෙත්වා භිතසුඛං ජනෙති, එවං සඩ්ඝාදිසෙසාපත්තිසමඬ්ඨි පුග්ගලො ආණාචිතික්කමන්තරාශිකභාවතො සග්ගමොක්ඛමග්ගං සොධෙතුං න සක්කොති, තමෙනං මහාකාරුණිකො භගවා මහාකරුණාය සඤ්චොදිතමානසො අනෙකෙහි නයෙහි ආපත්තිතො වුට්ඨානං කත්වා සග්ගමොක්ඛසුඛෙ පතිට්ඨපෙති, භගවතො අධිප්පායඤ්ඤතො අට්ඨකථාවරියාපි අනෙකෙහි කාරණෙහි භගවතො වචනස්ස අත්ථං පකාසෙත්වා විසුද්ධකාමානං නයං දෙනති, තථා ටිකාවරියාදයොපි. එවං දිත්තෙ පන නයෙ යොනියො මනසි කාතුං සක්කොත්තා පණ්ඩිතා යථානුසිට්ඨං පටිපජ්ජන්ති,

අසක්කොන්තා අඤ්ඤාං අත්ථං ගහෙත්වා න යථානුසිට්ඨං පටිපජ්ජන්ති, තෙසං දිට්ඨානුගතිං අනුගච්ඡන්තා සිස්සාදයොපි තථෙව කරොන්ති, තස්මා භගවතො චචනඤ්ච පුබ්බෙනාපරං සංසන්දිත්වා අට්ඨකථාට්ඨකාදිචචනඤ්ච සම්මා තුලයිත්වා තථතො භගවතො අධිජ්ජායං ඤාත්වා යථානුසිට්ඨං පටිපජ්ජන්තෙහි ගරුකාපත්තිතො වුට්ඨහන්තං යොගො කරණීයො.

තස්මා යදා හික්ඛු ආගච්ඡන්ති විනයධරස්ස සන්තිකං “ගරුකාපත්තිවුට්ඨානං කරස්සාමා”ති, තදා විනයධරෙන “ත්ථං කතරාපත්තිං ආපන්නො”ති පුච්ඡිතබ්බො. “සඬ්ඝාදිසෙසං ආපන්නො”ති වුත්තෙ “කතරසඬ්ඝාදිසෙස”න්ති පුච්ඡිත්වා “ඉමං නාමා”ති වුත්තෙ සුක්කච්ඡිසට්ඨියං මොවෙනුකාමචෙනනා, උපක්කමො, මුච්චනන්ති තිණි අඬගානි. කායසංසග්ගෙ මනුස්සිත්ථි, ඉත්ථිසඤ්ඤිතා, කායසංසග්ගරාගො, තෙන රාගෙන වායාමො, හත්ථග්ගාහාදිසමාපජ්ජනන්ති පඤ්ච අඬගානි. දුට්ඨුල්ලවාචායං මනුස්සිත්ථි, ඉත්ථිසඤ්ඤිතා, දුට්ඨුල්ලවාචස්සාදරාගො, තෙන රාගෙන ඔභාසනං, තඬ්ඬණුවිජානනන්ති පඤ්ච අඬගානි. අත්තකාමෙ මනුස්සිත්ථි, ඉත්ථිසඤ්ඤිතා, අත්තකාමපාරිවරියාය රාගො, තෙන රාගෙන චණ්ණහණනං, තඬ්ඬණුවිජානනන්ති පඤ්ච අඬගානි. සඤ්චරිත්තෙ යෙසු සඤ්චරිත්තං සමාපජ්ජති, තෙසං මනුස්සජාතිකතා, නාලංචවතීයතා, පටිග්ගණ්හනවිමංසනපච්චාහරණානීති පඤ්ච අඬගානි. කුට්ඨකරෙ උල්ලිත්තාදීනං අඤ්ඤතරතා, හෙට්ඨිමපමාණසම්භවො, අදෙසිතවත්ථුකතා, පමාණාතික්කන්තතා, අත්තුද්දෙසිකතා, වාසාගාරතා, ලෙපසට්ඨානි සත්ත පමාණයුත්තාදීසු ඡධා අඬගානි. විහාරකාරෙ තානියෙව ඡ අඬගානි. දුට්ඨදොසෙ යං වොදෙති, තස්ස උපසම්පන්නොති සඬ්ඛ්‍යපගමනං, තස්මිං සුද්ධසඤ්ඤිතා, යෙන පාරාජිකෙන වොදෙති, තස්ස දිට්ඨාදිවසෙන අමුලකතා, වාචනාධිජ්ජායෙන සම්මුඛාවොදනා, තස්ස තඬ්ඬණුවිජානනන්ති පඤ්ච අඬගානි. අඤ්ඤභාගියෙ අඤ්ඤභාගියස්ස අධිකරණස්ස කඤ්චිදෙසං ලෙසමත්තං උපාදියනතා, පුරිමානි පඤ්චානි ඡ අඬගානි. සඬ්ඝහෙදෙ හෙදාය පරක්කමනං, ධම්මකම්මෙන සමනුභාසනං, කම්මවාචාපරියොසානං, අජ්ජට්ඨිස්සජ්ජනන්ති චත්තාරි අඬගානි. හෙදානුවත්තකෙ අඬගෙසු යථා තත්ථ පරක්කමනං, එවං ඉධ අනුවත්තනන්ති චත්තාරි අඬගානි. දුබ්බෙව අඬගෙසු යථා තත්ථ පරක්කමනං, එවං ඉධ අචචතීයකරණතානි චත්තාරි අඬගානි. කුලදුසකෙ අඬගෙසු යථා තත්ථ පරක්කමනං, එවං ඉධ ඡන්දාදීහි පාපනන්ති චත්තාරි අඬගානි. ඉති ඉමානි අඬගානි සොධෙත්වා සවෙ අඬගපාරිපුරි හොති, “සඬ්ඝාදිසෙසො”ති චත්තබ්බො. නො වෙ, “නායං සඬ්ඝාදිසෙසො, ථුල්ලච්චයාදීසු අඤ්ඤතරාපත්ති”ති චත්වා “නායං වුට්ඨානගාමීනී, දෙසනාගාමීනී අයං ආපත්ති, තස්මා පතිරුපස්ස හික්ඛුස්ස සන්තිකෙ දෙසෙහී”ති චත්වා දෙසාපෙතබ්බො.

අථ පන අනාපත්තිවිජායා පඤ්ඤායති, “අනාපත්ති”ති චත්වා උයොපෙතබ්බො. සවෙ පන සඬ්ඝාදිසෙසවිජායා පඤ්ඤායති, “ත්ථං ඉමං ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වා ඡාදෙසි, න ඡාදෙසි”ති පුච්ඡිත්වා “න ඡාදෙමි”ති වුත්තෙ “තෙන හි ත්ථං න පරිවාසාරහො, මානත්තාරහොව හොතී”ති චත්තබ්බො. “ඡාදෙමි”ති පන

වුත්තෙ “දසසු ආකාරෙසු අඤ්ඤතරකාරණෙන ඡාදෙසි, උදාහු
 අඤ්ඤකාරණෙනා”ති පුච්ඡිත්වා “දසසු අඤ්ඤතරකාරණෙනා”ති වුත්තෙ “එවමිපි
 මානත්තාරහො හොති, න පරිවාසාරහො”ති වත්තබ්බො. අථ
 “අඤ්ඤකාරණෙනා”ති වදති, එවං සන්තෙපි “ත්වං ආපත්තිආපන්නභාවං
 ජානන්තො පටිච්ඡාදෙසි, උදාහු අජානන්තො”ති පුච්ඡිත්වා “අජානන්තො
 පටිච්ඡාදෙමි”ති වුත්තෙ ව “ආපත්තිආපන්නභාවං සරන්තො පටිච්ඡාදෙසි, උදාහු
 විසරිත්වා පටිච්ඡාදෙසි”ති පුච්ඡිත්වා “විසරිත්වා පටිච්ඡාදෙමි”ති වුත්තෙ ව
 “ආපත්තිආපන්නභාවෙ වෙමතිකො හුත්වා පටිච්ඡාදෙසි, උදාහු නිබ්බෙමතිකො
 හුත්වා”ති පුච්ඡිත්වා “වෙමතිකො හුත්වා”ති වුත්තෙ ව “න ත්වං පරිවාසාරහො,
 මානත්තාරහොව හොති”ති වත්තබ්බො.

අථ “ජානන්තො පටිච්ඡාදෙමි”ති වුත්තෙ ව “සරන්තො පටිච්ඡාදෙමි”ති
 වුත්තෙ ව “නිබ්බෙමතිකො හුත්වා පටිච්ඡාදෙමි”ති වුත්තෙ ව “ත්වං
 පරිවාසාරහො”ති වත්තබ්බො. වුත්තඤ්ඤෙනං සමුවවයක්ඛන්ධකෙ (වුළුව. 144)
 “සො එවං වදති ‘යායං, ආවුසො, ආපත්ති ජානපටිච්ඡන්තා, ධම්මිකං තස්සා
 ආපත්තියා පරිවාසදානං, ධම්මත්තා රුහති. යා ව බ්වායං, ආවුසො, ආපත්ති
 අජානප්පටිච්ඡන්තා, අධම්මිකං තස්සා ආපත්තියා පරිවාසදානං, අධම්මත්තා න
 රුහති. එකිස්සා, ආවුසො, ආපත්තියා භික්ඛු මානත්තාරහො’”ති ව, “සො එවං වදති
 ‘යායං ආපත්ති සරමානපටිච්ඡන්තා, ධම්මිකං තස්සා ආපත්තියා පරිවාසදානං,
 ධම්මත්තා රුහති. යා ව බ්වායං ආපත්ති අසරමානපටිච්ඡන්තා, අධම්මිකං තස්සා
 ආපත්තියා පරිවාසදානං, අධම්මත්තා න රුහති. එකිස්සා, ආවුසො, ආපත්තියා භික්ඛු
 මානත්තාරහො’”ති ව, “සො එවං වදති ‘යායං, ආවුසො, ආපත්ති
 නිබ්බෙමතිකපටිච්ඡන්තා, ධම්මිකං තස්සා ආපත්තියා පරිවාසදානං, ධම්මත්තා
 රුහති. යා ව බ්වායං, ආවුසො, ආපත්ති වෙමතිකපටිච්ඡන්තා, අධම්මිකං තස්සා
 ආපත්තියා පරිවාසදානං, අධම්මත්තා න රුහති. එකිස්සා, ආවුසො, ආපත්තියා
 භික්ඛුමානත්තාරහො’”ති ව.

එවං පරිවාසාරහභාවං පකාසෙත්වා “අයං භික්ඛු පරිවාසාරහො, තිසු පරිවාසෙසු
 කතරපරිවාසාරහො”ති චින්තෙත්වා “භික්ඛු ත්වං කති ආපත්තියො ඡාදෙසි”ති
 පුච්ඡිත්වා “එකං ආපත්ති”න්ති වා “ද්වෙ තිණි තතුත්තරි වා ආපත්තියො
 ඡාදෙමි”ති වා වුත්තෙ “කතිහං ත්වං ආපත්තිං පටිච්ඡාදෙසි”ති පුච්ඡිත්වා
 “එකාහමෙවාහං පටිච්ඡාදෙමි”ති වා “ද්විහං තිහං තතුත්තරි වා පටිච්ඡාදෙමි”ති වා
 වුත්තෙ “යාවතීහං පටිච්ඡාදෙසි, තාවතීහං ත්වං පටිවසිස්සසි”ති වත්තබ්බො.
 වුත්තඤ්ඤෙනං හගවතා “යාවතීහං ජානං පටිච්ඡාදෙති, තාවතීහං තෙන භික්ඛුනා
 අකාමා පරිවත්ථබ්බ”න්ති. තතො “අයං භික්ඛු ආපත්තිපරියන්තං ජානාති, තස්මා
 පටිච්ඡන්තපරිවාසාරහො”ති (පාරා. 442) ඤත්වා තදනුරූපා කම්මවාචා කාතබ්බා.

එත්ථ ව ආපත්තිපරියන්තපුච්ඡනං කම්මවාචාකරණත්ථමෙව හොති,
 රත්තිපරියන්තපුච්ඡනං පන තදත්ථඤ්ඤෙව සුද්ධන්තපරිවාසස්ස
 අනනුරූපභාවදස්සනත්ථඤ්ඤෙව හොති. වුත්තඤ්ඤි අට්ඨකථායං (වුළුව. අට්ඨ. 102)

“සො දුට්ඨො චුළසුද්ධන්තො මහාසුද්ධන්තොති, දුට්ඨොපි වෙස රත්තිපරිච්ඡේදං සකලං වා එකච්චං වා අජානන්තස්ස ච අසරන්තස්ස ච තත්ථ වෙමතිකස්ස ච දාතබ්බො. ආපත්තිපරියන්තං පන ‘අහං එත්තකා ආපත්තියො ආපන්නො’ති ජානාතු වා, මා වා, අකාරණමෙත”න්ති. තතො තස්ස භික්ඛුනො නිසිදිතට්ඨානං ජානිතබ්බං. දුට්ඨස්ස භික්ඛුනට්ඨානං අනික්ඛිත්තවත්තෙන නිසිදිතබ්බට්ඨානං, නික්ඛිත්තවත්තෙන නිසිදිතබ්බට්ඨානන්ති.

තත්ථ අප්පභික්ඛුකො විහාරෙ සභාගභික්ඛුනං වසනට්ඨානෙ උපචාරසීමාපරිච්ඡින්නො අන්තොවිහාරො අනික්ඛිත්තවත්තෙන නිසිදිතබ්බට්ඨානං හොති. උපචාරසීමං අතික්කමීම මහාමග්ගතො ඔක්කමීම ගුම්බවතිපට්ච්ඡන්තට්ඨානං නික්ඛිත්තවත්තෙන නිසිදිතබ්බට්ඨානං හොති. චුත්තස්ස ආට්ඨකථායං (චුළව. අට්ඨ. 102) “සචෙ අප්පභික්ඛුකො විහාරො හොති, සභාගා භික්ඛු වසන්ති, වත්තං අනික්ඛිපිත්වා විහාරෙයෙව රත්තිපරිග්ගහො කාතබ්බො. අථ න සක්කා සොධෙතුං, චුත්තනායෙනෙව වත්තං නික්ඛිපිත්වා පච්චුසසමයෙ එකෙන භික්ඛුනා සද්ධිං මානත්තවණ්ණනායං චුත්තනායෙනෙව උපචාරසීමං අතික්කමීත්වා මහාමග්ගා ඔක්කමීම පට්ච්ඡන්තට්ඨානෙ නිසිදිත්වා අන්තොඅරුණෙයෙව චුත්තනායෙනෙව වත්තං සමාදිසිත්වා තස්ස භික්ඛුනො පරිවාසො ආරොචෙතබ්බො”ති. “මානත්තවණ්ණනායං චුත්තනායෙනෙවා”ති ව “සචෙ අප්පභික්ඛුකො විහාරො හොති, සභාගා භික්ඛු වසන්ති, වත්තං අනික්ඛිපිත්වා අන්තොවිහාරෙයෙව රත්තියො ගණෙතබ්බො. අථ න සක්කා සොධෙතුං, චුත්තනායෙනෙව වත්තං නික්ඛිපිත්වා පච්චුසසමයෙ චතුභි පස්ථිභි වා භික්ඛුහි සද්ධිං පරික්ඛිත්තස්ස විහාරස්ස පරික්ඛෙපතො, අපරික්ඛිත්තස්ස පරික්ඛෙපාරහට්ඨානානො ද්වෙ ලෙඩ්චුපානෙ අතික්කමීත්වා මහාමග්ගතො ඔක්කමීම ගුම්බෙන වා වතියා වා පට්ච්ඡන්තට්ඨානෙ නිසිදිතබ්බ”න්ති (වි. සඬග. අට්ඨ. 238) ඉදං වචනං සන්ධාය චුත්තං.

තත්ථ අප්පභික්ඛුකො විහාරො හොතීති ඉදං බහුභික්ඛුකො විහාරෙ අස්සෙඤ්ඤ භික්ඛු ගච්ඡන්ති, අස්සෙඤ්ඤ භික්ඛු ආගච්ඡන්ති, තස්මා රත්තිච්ඡේදවත්තභෙදකාරණානි සොධෙතුං දුක්කරත්තා චුත්තං. වක්ඛති හි “අථ න සක්කා සොධෙතු”න්ති. සභාගා භික්ඛු වසන්තීති ඉදං විසභාගානං වෙරිභික්ඛුනං සන්තිකෙ වත්තං ආරොචෙන්නො පකාසෙතුකාමො හොති, තස්මා චුත්තං. චුත්තස්ස ආට්ඨකථායං (චුළව. අට්ඨ. 102; වි. සඬග. අට්ඨ. 236) “තස්මා අවෙරිසභාගස්ස සන්තිකෙ ආරොචෙතබ්බො. යො පන විසභාගො හොති සුත්වා පකාසෙතුකාමො, එවරුපස්ස උපජ්ඣායස්සපි සන්තිකෙ නාරොචෙතබ්බො”ති, තස්මා විසභාගානං වසනට්ඨානෙ වත්තං අසමාදිසිත්වා බහියෙව කාතුමිපි වට්ටතීති දට්ඨබ්බං. විහාරෙයෙවාති අන්තොඋපචාරසීමායමෙව. වක්ඛති හි “අථ න සක්කා...පෙ.... උපචාරසීමං අතික්කමීත්වා”ති. රත්තිපරිග්ගහො කාතබ්බොති රත්තිගණනා කාතබ්බො. චුත්තස්ස මානත්තවණ්ණනායං “රත්තියො ගණෙතබ්බො”ති. අථ න සක්කා සොධෙතුන්ති බහුභික්ඛුකත්තා වා විහාරස්ස විසභාගානං වසනට්ඨානත්තා වා රත්තිච්ඡේදවත්තභෙදකාරණානිපි සොධෙතුං න

සක්කා. චත්තං නික්ඛිපිත්වාති පරිවාසවත්තං නික්ඛිපිත්වා. පච්චුසසමයෙන පච්ඡිමයාමකාලෙ අරුණොදයනො පුරෙතරමෙව. තථා හි චක්ඛති ‘‘අන්තොඅරුණොයෙව චුත්තනයෙන චත්තං සමාදිශිත්වා තස්ස භික්ඛුනො පරිවාසො ආරොචෙනබ්බො’’ති. එකෙන භික්ඛුනා සද්ධිත්ති විජ්ජවාසරත්තිවිජ්ජෙවිමුච්චනත්ථං විනා පකතත්තෙන සභික්ඛුකආවාසඅභික්ඛුකඅනාවාසගමනසංඛ්ඛාතචත්තභෙදවිමුච්චනත්ථංඤ්ච චුත්තං. තථා හි චුත්තං ‘‘න, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා සභික්ඛුකා ආවාසා අභික්ඛුකො අනාවාසො ගන්තබ්බො අඤ්ඤත්ථ පකතත්තෙන අඤ්ඤත්ථ අන්තරායා’’ති (චූළව. 76).

මානත්තවණ්ණනායං චුත්තනයෙනාති ‘‘පරික්ඛිත්තස්ස විහාරස්ස පරික්ඛෙපනො, අපරික්ඛිත්තස්ස පරික්ඛෙපාරහට්ඨානනො ද්වෙ ලෙඬ්ඛුපානෙ අතික්කමිත්වා’’ති චුත්තනයෙන. යදි එවං විසමමිදං නයදස්සනං, පරික්ඛෙපපරික්ඛෙපාරහට්ඨානෙ එව හි උපචාරසීමා හොති, කස්මා තත්ථ උපචාරසීමතො ද්වෙලෙඬ්ඛුපාතාතික්කමො චුත්තො, ඉධ පන උපචාරසීමාතික්කමො එවාති? සච්චං, තථාපි විහාරෙ භික්ඛුනං සජ්ඣායාදිසද්දසවනසංඛ්ඛාවතො සුචිද්දරාතික්කමො චුත්තො, ඉධ පන උපචාරසීමතො අතික්කමමත්තොපි අතික්කමොයෙවාති කත්වා චුත්තො. බුද්ධමතඤ්ඤුනො හි අට්ඨකථාවරියා. තථා හි චුත්තං වජිරබුද්ධිට්ඨිකායං (වජිර. ටී. චූළවග්ග 97) ‘‘පරික්ඛිත්තස්ස විහාරස්ස පරික්ඛෙපනොතිආදි කිඤ්චාපි පාළියං නත්ථී, අථ බො අට්ඨකථාවරියානං වචනෙන තථා එව පටිපජ්ජිතබ්බන්ති ච චුත්ත’’න්ති.

මානත්තවණ්ණනායං චතුභි පඤ්චභි වා භික්ඛුභි සද්ධිත්ති ඉදං පන උනෙගණෙවරණරත්තිවිජ්ජෙවිමුච්චනත්ථං චුත්තං. ද්වෙ ලෙඬ්ඛුපානෙ අතික්කමිත්වාතිආදි අඤ්ඤෙසං භික්ඛුනං සවනුපචාරදස්සනුපචාරවිජ්ජනත්ථං චුත්තං. තෙනෙවාහ ටිකාවරියො ‘‘ද්වෙ ලෙඬ්ඛුපානෙ අතික්කමිත්වාති ඉදං විහාරෙ භික්ඛුනං සජ්ඣායාදිසද්දසවනුපචාරවිජ්ජනත්ථං චුත්තං, ‘මහාමග්ගතො ඔක්කමිමාති ඉදං මග්ගපටිපන්නානං භික්ඛුනං සවනුපචාරවිජ්ජනත්ථං, ගුම්බෙන වාතිආදි දස්සනුපචාරවිජ්ජනත්ථං’’න්ති. තස්මා යථාචුත්තං දුට්ඨං යානං පරිවසන්තමානත්තචාරිකභික්ඛුභි නිසිදිතබ්බට්ඨානං හොති. තෙසු ව යදි අන්තොවිහාරෙයෙව නිසිදිත්වා පරිවසති, උපචාරසීමගතානං සබ්බෙසං භික්ඛුනං ආරොචෙනබ්බං හොති. අථ බහිඋපචාරසීමායං, දිට්ඨරූපානං සුතසද්දානං ආරොචෙනබ්බං. අදිට්ඨඅස්සුතානමපි අන්තොද්වාදසහත්ථගතානං ආරොචෙනබ්බමෙව. චුත්තඤ්ඤි වජිරබුද්ධිට්ඨිකායං ‘‘චත්තං නික්ඛිපිත්වා වසන්තස්ස උපචාරසීමගතානං සබ්බෙසං ආරොචනකිච්චං නත්ථී, දිට්ඨරූපානං සුතසද්දානං ආරොචෙනබ්බං. අදිට්ඨඅස්සුතානමපි අන්තොද්වාදසහත්ථගතානං ආරොචෙනබ්බං. ඉදං චත්තං නික්ඛිපිත්වා වසන්තස්ස ලක්ඛණන්ති චුත්ත’’න්ති. ඉදඤ්ච චත්තං අතික්ඛිපිත්වා වසන්තස්ස අන්තොවිහාරෙයෙව රත්තිපරිග්ගහස්ස ව නික්ඛිපිත්වා වසන්තස්ස උපචාරසීමං අතික්කමිත්වා චත්තසමාදානස්ස ව අට්ඨකථායං චුත්තත්තා

වුත්තං. උපචාරො පන අන්තොසීමාය යිතානං සකලඋපචාරසීමා හොති,
 බහිඋපචාරසීමාය යිතානං ද්වාදසහත්ථමත්තං. තෙනෙව හි
 උද්දෙසහත්තාදිසඬ්ඨසලාහො යදි අන්තොසීමාය උප්පජ්ජති, සීමට්ඨකසඬ්ඨසස්ස
 හොති. යදි බහිසීමායං, ද්වාදසහත්ථබ්බන්තරෙ පත්තහික්ඛුනං, තස්මා
 උපචාරවසෙනපි එස අත්ථො විඤ්ඤායති. තථා හි වුත්තං වජිරබුද්ධිට්ඨකායං (වජිර.
 ටී. චූළවග්ග 97) “අත්ථිභාවං සල්ලක්ඛෙත්වාති ද්වාදසහත්ථෙ උපචාරෙ
 සල්ලක්ඛෙත්වා අනික්ඛිත්තවත්තානං උපචාරසීමාය ආගතභාවං සල්ලක්ඛෙත්වා
 සහවාසාදිකං වෙදිතබ්බන්ති ච වුත්ත”න්ති.

එවං අනික්ඛිත්තවත්තානං හුත්වා පරිවසන්තානං අන්තොවිභාරෙයෙව
 වසනස්ස, නික්ඛිත්තවත්තානං හුත්වා පරිවසන්තානං විභාරතො බහි ද්වෙ
 ලෙඩ්චූපාතෙ අනික්ඛිත්තවත්තානං වසනස්ස ච අට්ඨකථාදිසු පකරණෙසු ආගතත්තා
 තථාගතනායො පකරණාගතනායො හොති. ඉදානි පන ආචරියා අනික්ඛිත්තවත්තස්ස
 ච රත්තිවිජෙදවත්තහෙදදොසෙ පරිහරිතුං අතිදුක්ඛරත්තා, නික්ඛිත්තවත්තස්ස ච
 දෙවසිකං පච්චුසස්සමයෙ බහිසීමගමනස්ස දුක්ඛත්තා, වාළසරීසපාදිපරිසයස්ස ච
 ආසඬ්ඨිකිතබ්බභාවතො රත්තිවිජෙදවත්තහෙදපරිහරණවසෙන ලක්ඛණපාරිසුරිමෙව
 මනසි කරොන්තා නික්ඛිත්තවත්තාපි සමානා අන්තොවිභාරෙයෙව පරිවාසවසනඤ්ච
 මානත්තවරණඤ්ච කරොන්ති.

එකච්චෙ ආචරියා බහිඋපචාරසීමායං පතිරුපට්ඨානෙ පකතත්තානං හික්ඛුනං
 වසනසාලං කාරාපෙත්වා පාරිවාසිකහික්ඛුනං නිපජ්ජනමඤ්චං සබ්බතො
 ඡන්තපරිච්ඡින්නං සද්ධාරබන්ධනං සුගුත්තං කාරාපෙත්වා තං පදෙසං වතියා
 පරික්ඛිපාපෙත්වා සායන්හස්සමයෙ තත්ථ ගන්ත්වා උපට්ඨාකසාමණෙරාදයො
 නිවත්තාපෙත්වා පුරිමයාමෙ වා මජ්ඣිමයාමෙ වා සමන්තතො සද්දජ්ජිජනකාලෙ
 පකතත්තහික්ඛු සාලායං නිපජ්ජාපෙත්වා පාරිවාසිකහික්ඛු වත්තං සමාදාපෙත්වා
 ආරොවාපෙත්වා අත්තනො අත්තනො මඤ්චකෙසු නිපජ්ජාපෙත්වා
 පච්ඡිමයාමකාලෙ උට්ඨාපෙත්වා අරුණෙ උට්ඨිතෙ ආරොවාපෙත්වා වත්තං
 නික්ඛිපාපෙත්ති. එස නයො පකරණෙසු අනාගතත්තා ආචරියානං මතෙන කතත්තා
 ආචරියනායො නාම. එස නයොපි යථාරුතතො පකරණෙසු අනාගතොපි
 පකරණානුලොමවසෙන රත්තිවිජෙදවත්තහෙදදොසෙ පරිහරිත්වා ලජ්ජිපෙසලෙහි
 බහුස්සුතෙහි සික්ඛාකාමෙහි විනයෙ පකතඤ්ඤාහි විචාරිතො සමානො සුන්දරො
 පසත්ථොව හොති, තස්මා “අනුලොමනායො”තිපි වත්තුං වට්ටති.

නනු ච අනික්ඛිත්තවත්තානංයෙව අන්තොවිභාරෙ වසනං අට්ඨකථායං වුත්තං,
 අථ කස්මා නික්ඛිත්තවත්තාපි සමානා වසන්තිති? සච්චං, තත්ථ පන
 අප්පහික්ඛුකත්තා සභාගහික්ඛුනං වසනට්ඨානත්තා ච රත්තිවිජෙදවත්තහෙදදොසෙ
 ච පරිහරිතුං සක්කුණෙයාභාවතො සකලරත්තින්දිවම්පි වත්තං අනික්ඛිත්තවා
 වසනං වුත්තං, ඉධ පන තථා අසක්කුණෙයාභාවතො දිවා වත්තං නික්ඛිත්තවා
 රත්තියං සමාදියන්තො ආගන්තුකානං අනාගමනකාලභාවතො,

සද්දර්ශනකාලභාවතො ව රත්තිවිෂේදාදිදොසෙ පරිහරිතං සක්කුණෙය්‍යත්තා
තදනුලොමොයෙව හොතීති මන්ත්වා ආවරියා එවං කරොන්තීති දට්ඨබ්බං.

එවං හොතු, බහිලපචාරසීමාය වසන්තානං පටිච්ඡන්තට්ඨානෙ නිසිදනමෙව
අට්ඨකථායං චුත්තං, න පකතත්තසාලාකරණමඤ්චකරණාදීනි, අථ කස්මා එතානි
කරොන්තීති? සච්චං, තථාපි පකතත්තසාලාකරණං පාරිවාසිකානං භික්ඛුනං
පකතත්තෙහි භික්ඛුහි විජ්ජවාසරත්තිවිෂේදවත්තහෙදදොසපරිහරණත්ථං, තං
“තයො ඛො, උපාලි, පාරිවාසිකස්ස භික්ඛුනො රත්තිවිෂේදා සහවාසො,
විජ්ජවාසො, අනාරොචනා”ති චුත්තපායං (චූළව. 83) අනුලොමෙති. මඤ්චකරණං
සහවාසරත්තිවිෂේදවත්තහෙදදොසපරිහරණත්ථං, තං “න, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන
භික්ඛුනා පකතත්තෙන භික්ඛුනා සද්ධිං එකච්ඡන්තො ආවාසෙ වත්ථබ්බං, න
එකච්ඡන්තො අනාවාසෙ වත්ථබ්බං, න එකච්ඡන්තො ආවාසෙ වා අනාවාසෙ වා
වත්ථබ්බං”න්ති චුත්තපායඤ්ච (චූළව. 81) යථාචුත්තපායඤ්ච අනුලොමෙති. ආදි-
සද්දෙන සායන්හසමයෙ ගමනාදීනි සඬගණ්හාති. තෙසු අට්ඨකථායං පච්චුසසමයෙ
ගමනෙ එව චුත්තෙපි සායන්හසමයෙ ගමනං රත්තිගමනස්ස බහුපරිස්සයත්තා
පරිස්සයවිනොදනත්ථං, තං “අන්තරායතො පරිමුච්චනත්ථාය ගන්තබ්බමෙවා”ති
චුත්තං අට්ඨකථාපායං (චූළව. අට්ඨ. 76) අනුලොමෙති. උපට්ඨාකසාමණෙරාදීනං
නිවත්තාපනං අනුපසම්පන්නෙන සහසෙය්‍යසඬකානිවත්තනත්ථං, තං “යො පන
භික්ඛු අනුපසම්පන්නෙන සහසෙය්‍යං කප්පෙය්‍ය, පාවිත්තිය”න්ති චුත්තං
මානිකාපායං (පාචි. 49) අනුලොමෙති. පුරිමයාමෙ වා මජ්ඣිමයාමෙ වා සමන්තතො
සද්දර්ශනකාලෙ පකතත්තභික්ඛු සාලායං නිපජ්ජාපෙත්වා පාරිවාසිකභික්ඛුනං
වත්තසමාදාපනං අඤ්ඤභික්ඛුනං සද්දසවනවිච්ඡන්තත්ථං, තං
අනාරොචනරත්තිවිෂේදදොසපරිහරණත්ථං, තං යථාචුත්තරත්තිවිෂේදපායං
අනුලොමෙති.

නනු ව අට්ඨකථායං අන්තොඅරුණෙයෙව වත්තසමාදාපනං චුත්තං, අථ කස්මා
“පුරිමයාමමජ්ඣිමයාමෙසු”ති චුත්තන්ති? නායං දොසො,
හියොසාරුණුග්ගමනතො පට්ඨාය හි යාව අජ්ජඅරුණුග්ගමනා එකො රත්තින්දිවො
අජ්ජඅරුණස්ස අන්තො නාම, අජ්ජඅරුණතො පට්ඨාය පච්ඡාකාලො අරුණස්ස බහි
නාම, තස්මා පුරිමමජ්ඣිමයාමෙසු කතවත්තසමාදානමිපි අරුණොදයතො පුරෙ
කතත්තා අන්තොඅරුණ කතංයෙව හොති. වත්තං අසමාදිශිත්වා නිපජ්ජනෙ ව සති
නිද්දාවසෙන අරුණුග්ගමනකාලං අජානිත්වා වත්තසමාදානං අතික්කන්තං භවෙය්‍ය,
තස්මා පුරෙතරමෙව සමාදානං කත්වා නිපජ්ජනං ඤායාගතං හොති,
“අන්තොඅරුණෙයෙව චුත්තනෙයෙනෙව වත්තං සමාදිශිත්වා”ති
චුත්තඅට්ඨකථාපායඤ්ච (චූළව. අට්ඨ. 102) අනුලොමෙති.

එවං හොතු, එවං සන්තෙපි කස්මා “ආරොචාපෙත්වා”ති චුත්තං, නනු
මාලකසීමායං සමාදින්නකාලෙයෙව වත්තමාරොචිතන්ති? සච්චං ආරොචිතං, අයං
පන භික්ඛු දිවා වත්තං නික්ඛිපිත්වා නිසින්තො, ඉදානි සමාදින්නො, තස්මා
මාලකසීමාය ආරොචිතමිපි පුන ආරොචෙතබ්බං හොති. ඉදමිපි

“අත්තොඅරුණෙයෙව වුත්තනයෙනෙව වත්තං සමාදිගිත්වා තස්ස භික්ඛුනො පරිවාසො ආරොවෙතබ්බො”ති පාඨං (වුළුව. අට්ඨ. 102) අනුලොමෙති. අප් “අත්තනො අත්තනො මඤ්චකෙසු නිපජ්ජාපෙත්වා”ති කස්මා වුත්තං, නනු අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස මඤ්චෙසු නිපජ්ජමානාපි පකතත්තසාලතො නිබ්බොදකපතනට්ඨානතො ඛහි නිපජ්ජමානා සහවාසරඅආච්ඡෙදදොසතො මුත්තායෙවාති? න පනෙවං දට්ඨබ්බං. න භි පාරිවාසිකො පකතත්තභික්ඛුහෙව එකච්ඡන්තෙ නිපන්තො සහවාසරත්තිච්ඡෙදජ්ජත්තො හොති, අප් බො අඤ්ඤමඤ්ඤමිපි හොතියෙව. වුත්තඤ්චෙතං සමන්තපාසාදිකායං (වුළුව. අට්ඨ. 81) “සවෙ හි ද්වෙ පාරිවාසිකා එකතො වසෙය්‍යං, තෙ අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස අජ්ඣාචාරං ඤත්වා අගාරවා වා විජ්ජට්ඨාරිතො වා හුත්වා පාපිට්ඨකරං වා ආපත්තිං ආපජ්ජෙය්‍යං විබ්භමෙය්‍යං වා, තස්මා නෙසං සහසෙය්‍යා සබ්බජ්ජකාරෙන පටික්ඛිත්තා”ති. “පච්ඡිමයාමකාලෙ උට්ඨාපෙත්වා අරුණෙ උට්ඨිතෙ ආරොවාපෙත්වා වත්තං නික්ඛිපාපෙත්ති”ති එත්ථ අරුණෙ අනුට්ඨිතෙයෙව වත්තනික්ඛිපනෙ කරියමානෙ රත්තිච්ඡෙදො හොති, සා රත්ති ගණනුපගා න හොති, තස්මා පඨමපරිච්ඡෙදෙ වුත්තං අරුණකථාචිතිච්ඡයං ඔලොකෙත්වා අරුණුග්ගමනභාවො සුට්ඨු ජානිතබ්බො.

“ආරොවාපෙත්වා වත්තං නික්ඛිපාපෙතබ්බ”න්ති වුත්තං. කස්මා ආරොවාපෙති, නනු සමාදින්නකාලෙයෙව ආරොචිතන්ති? සච්චං, තථාපි පාරිවාසිකවත්තසමාදානකාලෙ ආරොචිතෙසු භික්ඛුසු එකච්චෙ නික්ඛිපනකාලෙ ගච්ඡන්ති, අඤ්ඤෙ ආගච්ඡන්ති, එවං පරිසසඬිකමනමිපි සියා, තථා ව සති අභිනවාගතානං සබ්භවා ආරොවෙතබ්බං හොති, අසති පන අභිනවාගතභික්ඛුමිහි ආරොචනකිච්චං නත්ථි. එවං සන්තෙපි ආරොචනෙ දොසාභාවතො පුන ආරොචනං ඤායාගතං හොති, මානත්තවරණකාලෙ පන සමාදානෙ ආරොචිතෙපි නික්ඛිපනෙ අවස්සං ආරොවෙතබ්බමෙව. කස්මා? දිවසන්තරභාවතො. “දෙවසිකං ආරොවෙතබ්බ”න්ති (වුළුව. අට්ඨ. 90) හි වුත්තං. එවං සන්තෙපි සායං සමාදානකාලෙ ආරොචෙස්සති, තස්මා නික්ඛිපනෙ ආරොචනකිච්චං නත්ථිති වෙ? න, සායං සමාදානකාලෙ එතෙ භික්ඛු ආගච්ඡස්සන්තිපි, න ආගච්ඡස්සන්තිපි, අනාගතානං කථං ආරොචෙතුං ලභිස්සති, අනාරොචනෙ ව සති රත්තිච්ඡෙදො සියා, තස්මා තස්මිං දිවසෙ අරුණෙ උට්ඨිතෙ වත්තනික්ඛිපනතො පුරෙයෙව ආරොවෙතබ්බන්ති නො මති, සුට්ඨුතරං උපධාරෙත්වා ගහෙතබ්බං. එවං පකරණාගතනයෙන වා පකරණානුලොමආවරියනයෙන වා සම්මාසම්බුද්ධස්ස ආණං පතිට්ඨාපෙන්නෙන විනයකොවිදෙන බහුස්සුතෙන ලජ්ජිපෙසලභුතෙන විනයධරෙන විසුද්ධිකාමානං පෙසලානං භික්ඛුනං සීලවිසුද්ධත්ථාය සුට්ඨු විචාරෙත්වා පරිවාසවත්තාමානත්තවරණවත්තානි ආචික්ඛිතබ්බානිති.

ඉමස්මිං යානෙ ලජ්ජිභික්ඛුනං පරිවාසාදිකථාය කුසලත්ථං නානාවාදනයො වුවවතෙ – කෙච් භික්ඛු “පකතත්තසාලං කුරුමානෙන තස්සා සාලාය මජ්ඣෙ ටම්භං නිමිත්තං කත්වා තතො ද්වාදසහත්ථමත්තං පදෙසං සල්ලක්ඛෙත්වා යථා පඤ්ඤත්තෙ පාරිවාසිකානං මඤ්චෙ නිපන්තස්ස භික්ඛුස්ස ගීවා තස්ස පදෙසස්ස උපරි හොති, තථා පඤ්ඤාපෙතබ්බො. එවං කතෙ සුකතං හොති”ති වදන්ති

කරොන්ති ව. එකවිවෙ “මඤ්චෙ නිපන්තස්ස භික්ඛුස්ස කට්ඨස්ස පදෙසස්ස උපරි හොති, යථා පඤ්ඤාපෙතබ්බො, එවං කතෙ සුකතං හොති” ති වදන්ති කරොන්ති ව, තං වචනං නෙව පාළියං, න අට්ඨකථාට්ඨකාදීසු විජ්ජති, කෙවලං තෙසං පරිකප්පමෙව. අයං පන නෙසං අධිප්පායො සියා – “ද්වාදසහත්ථං පන උපචාරං මුඤ්චිත්වා නිසීදිතුං වට්ටති” ති අට්ඨකථායං චුත්තවචනඤ්ච “අථ ද්වාදසහත්ථං උපචාරං ඔක්කමිත්වා අජානන්තස්සෙව ගච්ඡති, රත්තිවිෂෙදො හොති එව, චත්තහෙදො පන නත්ථී” ති අට්ඨකථාවචනඤ්ච (චූළව. අට්ඨ. 97)

“අදිට්ඨඅස්සුතානම්පි අන්තොද්වාදසහත්ථගතානං ආරොචෙතබ්බං” න්ති චුත්තට්ඨකාවචනඤ්ච (සාරත්ථ. ටී. චූළවග්ග 3.97) “අදිට්ඨඅස්සුතානම්පි අන්තොද්වාදසහත්ථගතානං ආරොචෙතබ්බං, ‘ඉදං චත්තං නික්ඛිපිත්වා වසන්තස්ස ලක්ඛණං’ න්ති චුත්තං” න්ති චුත්තවජිරවුද්ධිට්ඨකාවචනඤ්ච (වජිර. ටී. චූළවග්ග 97)

“අත්ථිභාවං සල්ලක්ඛෙත්වාති ද්වාදසහත්ථෙ උපචාරෙ සල්ලක්ඛෙත්වා, අනික්ඛිත්තවත්තානං උපචාරසීමාය ආගතභාවං සල්ලක්ඛෙත්වා සහවාසාදිකං වෙදිතබ්බං” න්ති චුත්තං වජිරවුද්ධිට්ඨකාවචනඤ්ච පස්සිත්වා අයොනියො අත්ථං ගහෙත්වා සබ්බත්ථ ද්වාදසහත්ථමෙව පමාණං, තතො උභනම්පි අධිකම්පි න වට්ටති, තස්මා යථාචුත්තනයෙන මජ්ඣෙ ථම්හතො ද්වාදසහත්ථමත්තෙ පදෙසෙ නිපන්තස්ස භික්ඛුස්ස ගීවා වා කට්ඨ වා හොතු, එවං සන්තෙ ද්වාදසහත්ථප්පදෙසෙ පාරිවාසිකභික්ඛු හොති, තතො සහවාසතො වා විජ්ජවාසතො වා රත්තිවිෂෙදචත්තහෙදදොසා න හොන්තිති.

තත්ත්වං යුත්තායුත්තවිචාරණා කාතබ්බා. යථාචුත්තපායෙසු පට්ඨපායස්ස අයමධිප්පායො – පකතත්තභික්ඛුම්භි ඡමාය නිසින්තෙ යදි පාරිවාසිකභික්ඛු ආසනෙ නිසීදිතුකාමො, පකතත්තස්ස භික්ඛුනො නිසින්තට්ඨානතො ද්වාදසහත්ථං උපචාරං මුඤ්චිත්වා නිසීදිතුං වට්ටති, න ද්වාදසහත්ථබ්හන්තරෙති. එතෙන ද්විසුපි ඡමාය නිසින්තෙසු ද්වාදසහත්ථබ්හන්තරෙපි වට්ටති, ද්වාදසහත්ථප්පදෙසතො බහි නිසීදන්තො ආසනෙපි නිසීදිතුං වට්ටතිති දස්සෙති. තෙනාහ “න ඡමාය නිසින්තෙති පකතත්තෙ භූමියං නිසින්තෙ ඉතරෙන අන්තමසො තිණසන්ථරෙපි උච්චතරෙ වාලිකතලෙපි වා න නිසීදිතබ්බං, ද්වාදසහත්ථං පන උපචාරං මුඤ්චිත්වා නිසීදිතුං වට්ටති” ති (චූළව. අට්ඨ. 81). ඉති පකතත්තෙ ඡමාය නිසින්තෙ පාරිවාසිකෙන නිසීදිතබ්බට්ඨානදීපකො අයං පායො, න මඤ්චපඤ්ඤාපනට්ඨානසයනට්ඨානදීපකො, තං පුබ්බාපරපරිපුණ්ණං සකලං පායං අනොලොකෙත්වා එකදෙසමත්තමෙව පස්සිත්වා පරිකප්පවසෙන අයොනියො අධිප්පායං ගණ්හන්ති.

දුතියපායස්ස පන අයමධිප්පායො – බහි උපචාරසීමාය පටිච්ඡන්තට්ඨානෙ චත්තං සමාදිශිත්වා නිසින්තෙ භික්ඛුස්මිං තස්ස නිසින්තට්ඨානතො ද්වාදසහත්ථං උපචාරං ඔක්කමිත්වා තස්ස අජානන්තස්සෙව අඤ්ඤො භික්ඛු ගච්ඡති, තස්ස පාරිවාසිකස්ස භික්ඛුනො රත්තිවිෂෙදො හොති, චත්තහෙදො පන නත්ථී. කස්මා රත්තිවිෂෙදො හොති? උපචාරං ඔක්කමිත්තං. කස්මා න චත්තහෙදො? අජානන්තත්තාති. එතෙන බහිඋපචාරසීමාය උපචාරො ද්වාදසහත්ථප්පමාණො

හොති ආරොවනක්ඛේත්තභූතොති දස්සෙති. තෙනාහ “ගුම්බෙන වා වතියා වා පට්ඨින්නට්ඨානෙන නිසිදිතබ්බං, අන්තොදරුණෙයෙව චුත්තනයෙන වත්තං සමාදිශිත්වා ආරොවෙනබ්බං. සථෙ අඤ්ඤා කොචි භික්ඛු කෙනවිදෙව කරුණියෙන තං යානං ආගචිති, සථෙ එස තං පස්සති, සද්දං වාස්ස සුභාති, ආරොවෙනබ්බං. අනාරොවෙන්තස්ස රත්තිවිජෙදො වෙව වත්තහෙදො ව. අථ ද්වාදසහත්ථං උපචාරං ඔක්කමිත්වා අජානන්තස්සෙව ගචිති, රත්තිවිජෙදො හොති එව, වත්තහෙදො පන නත්ථි”ති (චූළව. අට්ඨ. 97). ඉති අයම්පි පාඨො ආරොවනක්ඛේත්තදීපකො හොති, න මඤ්චපඤ්ඤාපනාදිදීපකොති දට්ඨබ්බං.

තතියපාඨස්ස පන අයමධිප්පායො – කිං බහිඋපචාරසීමාය වත්තසමාදානට්ඨානං ආගතභික්ඛූනං දිට්ඨරූපානං සුතසද්දානංයෙව ආරොවෙනබ්බන්ති පුච්ඡාය සති අදිට්ඨඅස්සුතානම්පි අන්තොද්වාදසහත්ථගතානං ආරොවෙනබ්බන්ති විස්සජ්ජෙතබ්බන්ති. එතෙන අදිට්ඨඅස්සුතානං පන අන්තොද්වාදසහත්ථගතානංයෙව ආරොවෙනබ්බං, න බහිද්වාදසහත්ථගතානං, දිට්ඨසුතානං පන අන්තොද්වාදසහත්ථගතානම්පි බහිද්වාදසහත්ථගතානම්පි ආකාසාදිගතානම්පි ආරොවෙනබ්බමෙවාති දස්සෙති. තෙනාහ “අයං පනෙත්ථ ථෙරස්ස අධිප්පායො – වත්තං නික්ඛිපිත්වා පරිවසන්තස්ස උපචාරගතානං සබ්බෙසං ආරොවනකිච්චං නත්ථි, දිට්ඨරූපානං සුතසද්දානං ආරොවෙනබ්බං, අදිට්ඨඅස්සුතානම්පි අන්තොද්වාදසහත්ථගතානං ආරොවෙනබ්බං. ඉදං වත්තං නික්ඛිපිත්වා පරිවසන්තස්ස ලක්ඛණ”න්ති (සාරත්ථ. ටී. චූළවග්ග 3.97). ඉති අයම්පි පාඨො ආරොවෙනබ්බලක්ඛණදීපකො හොති, න මඤ්චපඤ්ඤාපනාදිදීපකොති. චතුත්ථපාඨස්ස අධිප්පායොපි තතියපාඨස්ස අධිප්පායසදිසොව.

පඤ්චමපාඨස්ස පන අයමධිප්පායො – අත්ථිභාවං සල්ලක්ඛේත්වාති එත්ථ එතස්මිං අට්ඨකථාවචනෙන නික්ඛිත්තවත්තානං භික්ඛූනං අත්තනො නිසින්නට්ඨානතො ද්වාදසහත්ථෙ උපචාරෙ අඤ්ඤෙසං භික්ඛූනං අත්ථිභාවං සල්ලක්ඛේත්වා අනික්ඛිත්තවත්තානං උපචාරසීමාය අඤ්ඤෙසං භික්ඛූනං ආගතභාවං සල්ලක්ඛේත්වා සහවාසාදිකං වෙදිතබ්බං. ආදි-සද්දෙන විජ්ජවාසඅනාරොවනඌනෙගණෙවරණාති සඬිගණහාති. අයඤ්ච යස්මා ගණස්ස ආරොවෙන්වා භික්ඛූනඤ්ච අත්ථිභාවං සල්ලක්ඛේත්වා වසි, තස්මා නික්ඛිත්තවත්තානං බහිඋපචාරසීමාය සමාදින්නත්තා අත්තනො නිසින්නට්ඨානතො ද්වාදසහත්ථෙ උපචාරෙ අඤ්ඤෙසං භික්ඛූනං අත්ථිභාවං සල්ලක්ඛේත්වා අනික්ඛිත්තවත්තානං අන්තොවිහාරෙ සමාදින්නත්තා උපචාරසීමාය අඤ්ඤෙසං භික්ඛූනං ආගතභාවං සල්ලක්ඛේත්වා සහවාසවිජ්ජවාසඅනාරොවනඌනෙගණෙවරණසඬිබානාති වත්තවිජෙදකාරණාති වෙදිතබ්බානීති. චුත්තඤ්චි අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 97) “අයඤ්ච යස්මා ගණස්ස ආරොවෙන්වා භික්ඛූනඤ්ච අත්ථිභාවං සල්ලක්ඛේත්වා වසි, තෙනස්ස ඌනෙගණෙවරණදොසො වා විජ්ජවාසො වා න හොතී”ති. ඉති අයඤ්ච පාඨො පකතත්තභික්ඛූසු ගතෙසුපි වත්තං ආරොවෙන්වා භික්ඛූනං අත්ථිභාවං සල්ලක්ඛේත්වා වසිතත්තා දොසාභාවමෙව දීපෙති, න මඤ්චපඤ්ඤාපනාදීති. ඉති

ඉමෙසං පාඨානං අයොනියො අධිජ්ජායං ගහෙත්වා “සබ්බත්ථ ද්වාදසහත්ථමෙව පමාණ”න්ති මඤ්ඤමානා විචාරිංසු, තෙසං දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජමානා සිස්සානුසිස්සාදයොපි තථෙව කරොන්ති, තදෙනං අප්පමාණං.

කථං? යං තත්ථ පකතත්තසාලාය මජ්ඣෙ ථම්මං නිමිත්තං කත්වා ද්වාදසහත්ථං මිනිංසු, තදප්පමාණං. න හි ථම්මෙන වා සාලාය වා සහවාසො වා විජ්ජවාසො වා චුත්තො, අථ ඛො පකතත්තභික්ඛුනාව. චුත්තඤ්ඤි සමන්තපාසාදිකායං (චූළව. අට්ඨ. 83) “තත්ථ සහවාසොති ය්වායං පකතත්තෙන භික්ඛුනා සද්ධිං එකච්ඡන්තෙතිආදිනා නයෙන චුත්තො එකතො වාසො. විජ්ජවාසොති එකකස්සෙව වාසො”ති. යඤ්ඤි තතො ද්වාදසහත්ථමත්තට්ඨානෙ භික්ඛුස්ස ගීවාට්ඨපනං වා කට්ටිට්ඨපනං වා වදන්ති, තදපි අප්පමාණං. ඛෙඋපචාරසීමාය හි පරිවසන්තස්ස භික්ඛුස්ස සකලසරීරං පකතත්තභික්ඛුනං අන්තොද්වාදසහත්ථෙ උපචාරෙ යපෙනබ්බං හොති, න එකදෙසමත්තං.

තෙසං පන අයමධිජ්ජායො සියා – ද්වාදසහත්ථප්පදෙසතො සකලසරීරස්ස අන්තොකරණෙ සති සහවාසො භවෙය්‍ය, ඛෙකරණෙ සති විජ්ජවාසො, තෙන උපඨිඨං අන්තො උපඨිඨං ඛෙභි හොතුති, තං මිච්ඡාඤාණවසෙන හොති. න හි සහවාසදොසො ද්වාදසහත්ථෙත කටීතො, අථ ඛො එකච්ඡන්තෙ සයනෙන. චුත්තඤ්ඤෙතං භගවතා පාරිවාසිකක්ඛන්ධකෙ (චූළව. 81) “න, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා පකතත්තෙන භික්ඛුනා සද්ධිං එකච්ඡන්තෙ ආවාසෙ වත්ථබ්බං, න එකච්ඡන්තෙ අනාවාසෙ වත්ථබ්බං, න එකච්ඡන්තෙ ආවාසෙ වා අනාවාසෙ වා වත්ථබ්බ”න්ති. අට්ඨකථායම්පි (චූළව. අට්ඨ. 81) චුත්තං “එකච්ඡන්තෙ ආවාසෙ”තිආදීසු ආවාසො නාම වසනත්ථාය කතසෙනාසනං. අනාවාසො නාම චෙතියසරං බොධිසරං සම්මුඤ්ජනිඅට්ටකො දාරුඅට්ටකො පානීයමාළො වච්චකුට් ද්වාරකොට්ඨකොති එවමාදි. තතියපදෙන තදුභයම්පි ගහිතං, ‘එතෙසු යත්ථ කත්ථවි එකච්ඡන්තෙ ඡදනතො උදකපතනට්ඨානපරිච්ඡින්නෙ ඔකාසෙ උක්ඛිත්තකො වසිතුං න ලහති, පාරිවාසිකො පන අන්තොආවාසෙයෙව න ලහති’ති මහාපච්චරියං චුත්තං. මහාඅට්ඨකථායං පන ‘අවිසෙසෙන උදකපාතෙන වාරිත’න්ති චුත්තං. කුරුන්දියං ‘එතෙසු එත්තකෙසු පඤ්චවණ්ණඡදනබද්ධට්ඨානෙසු පාරිවාසිකස්ස ව උක්ඛිත්තකස්ස ව පකතත්තෙන සද්ධිං උදකපාතෙන වාරිත’න්ති චුත්තං, තස්මා නානුපචාරෙපි එකච්ඡන්තෙ න වට්ටති. සචෙ පනෙත්ථ තදහුපසම්පන්නෙපි පකතත්තෙ පයමං පවිසිත්වා නිපන්නෙ සට්ඨිවස්සොපි පාරිවාසිකො පච්ඡා පවිසිත්වා ජානන්තො නිපජ්ජති, රත්තිච්ඡෙදො චෙව වත්තභෙදදුක්කටඤ්ච, අජානන්තස්ස රත්තිච්ඡෙදොව, න වත්තභෙදදුක්කට්. සචෙ පන තස්මිං පයමං නිපන්නෙ පච්ඡා පකතත්තො පවිසිත්වා නිපජ්ජති, පාරිවාසිකො ව ජානාති, රත්තිච්ඡෙදො චෙව වත්තභෙදදුක්කටඤ්ච. නො චෙ ජානාති, රත්තිච්ඡෙදොව, න වත්තභෙදදුක්කටන්ති, තස්මා සාලායපි විහාරෙපි ඡදනතො උදකපතනට්ඨානතො මුත්තමත්තෙයෙව සහවාසදොසො න විජ්ජතිති දට්ඨබ්බං.

එකවිටෙ පන මජ්ඣිමනිකායෙහි ද්වාදසහත්ථායාමෙන දණ්ඩකෙන චක්කං හමිත්වා සමන්තතො බාහිරෙ ලෙඛං කරොන්ති, එවං කතෙ සා බාහිරලෙඛා ආවට්ටනො ද්වාසත්තනිහත්ථමත්තා හොති, තතො තං පදෙසං ද්වාදසහත්ථෙන දණ්ඩකෙන මිනිත්වා භාජියමානං ඡභාගමෙව හොති, තතො තෙසං ඡභාගානං සීමාය එකෙකස්මිං මඤ්ඤෙව පඤ්ඤපියමානෙ ඡලෙව මඤ්චට්ඨානානි හොන්ති, තස්මා එකස්මිං වට්ටමණ්ඩලෙ ඡ භික්ඛුයෙව අපුබ්බං අවරිමං වසිතුං ලහන්ති, න තතො උද්ධන්ති වදන්ති. කස්මා පන එවං කරොන්තිති? පුබ්බෙ වුත්තනයෙන “සබ්බත්ථ ද්වාදසහත්ථමත්තමෙව පමාණ”න්ති ගහිතත්තා. එවං කිර තෙසමධිප්පායො – පාරිවාසිකො පකතත්තස්ස භික්ඛුනො ද්වාදසහත්ථබ්බන්තරෙ සයමානො සභවාසො සියා, බාහිරෙ සයමානො විජ්ජවාසො, තථා අඤ්ඤමඤ්ඤස්සපිති. එවං කරොන්තානං පන තෙසං සකඤ්ඤපියමානො සිජ්ඣති, කුතො භගවතො අධිප්පායො.

කථං? පාරිවාසිකො භික්ඛු පකතත්තභික්ඛුනඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ව ද්වාදසහත්ථමත්තෙ පදෙසෙ හොතුති තෙසමධිප්පායො. අථ පන මජ්ඣිමනිකායෙහි නිමිත්තං කත්වා මිනියමානා සමන්තතො බාහිරලෙඛා ථම්මතොයෙව ද්වාදසහත්ථමත්තා හොති, න පකතත්තභික්ඛුහි. තෙ හි ථම්මතො බහි එකරතනද්විතිරතනාදිට්ඨානෙ ධීතා, බාහිරතොපි ලෙඛායෙව ථම්මතො ද්වාදසහත්ථමත්තා හොති, න තස්සුපරි නිපන්තභික්ඛු. සො හි ද්විරතනමත්තෙනාපි තිරතනමත්තෙනාපි ලෙඛාය අන්තොපි හොති බහිපි. අඤ්ඤමඤ්ඤස්සපි ඡභාගසීමායෙව අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ද්වාදසහත්ථමත්තා හොති, න තස්සුපරි පඤ්ඤත්තමඤ්චො වා තත්ථ නිපන්තභික්ඛු වා. මඤ්චො හි එකරතනමත්තෙන වා ද්විරතනමත්තෙන වා සීමං අතික්කමිත්වා ධීතො, භික්ඛුපි සයමානා න සීමාය උපරියෙව සයන්ති, විදත්ථිමත්තෙන වා රතනමත්තෙන වා සීමං අතික්කමිත්වා වා අප්පත්වා වා සයන්ති, තස්මා තෙ පාරිවාසිකා භික්ඛු පකතත්තභික්ඛුනම්පි අඤ්ඤමඤ්ඤස්සපි ද්වාදසහත්ථමත්තට්ඨාසිතො න හොන්ති, තතො උභ්‍යාව හොන්ති, තස්මා සකඤ්ඤපියමානො සිජ්ඣති.

භගවතො පන අධිප්පායො – යදි අප්පභික්ඛුකාදිඅභිගසම්පන්නත්තා විහාරස්ස චත්තං අනික්ඛිපිත්වා අන්තොවිහාරෙයෙව පරිවසති, එවං සති පකතත්තෙන භික්ඛුනා න එකච්ඡන්තෙ ආවාසෙ වසිතබ්බං. යදි තාදිසආවාසෙ වා අනාවාසෙ වා ඡදනතො උදකපතනට්ඨානස්ස අන්තො සයෙය්‍යා, සභවාසො නාම, රත්තිවිෂේදො හොතීති අයමත්ථො යථාචුත්ත-පාළියා ව අට්ඨකථාය ව පකාසෙතබ්බො. න එකච්ඡන්තෙ ආවාසෙ ද්විති වත්ථබ්බං. යදි වසෙය්‍යා, වුඩ්ඪස්ස රත්තිවිෂේදොයෙව, නවකස්ස රත්තිවිෂේදො වෙව චත්තභෙදදුක්කටඤ්ච හොති. සමවස්සා වෙ, අජානන්තස්ස රත්තිවිෂේදොයෙව, ජානන්තස්ස උභ්‍යමිපිති අයමත්ථො “තයො බො, උපාලි, පාරිවාසිකස්ස භික්ඛුනො රත්තිවිෂේදා සභවාසො විජ්ජවාසො අනාරොචනා”ති ව “න, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා පාරිවාසිකෙන වුඩ්ඪතරෙන සද්ධිං න එකච්ඡන්තෙ ආවාසෙ වත්ථබ්බ”න්ති (වුළුව. 82) ව “වුඩ්ඪතරෙනාති එත්ථ...පෙ.... සවෙ හි ද්වෙ පාරිවාසිකා එකතො වසෙය්‍යං, තෙ

අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස අජ්ඣාමාරං ඤත්වා අගාරවා වා විජ්ජට්ඨාමාරො වා හුත්වා පාටිට්ඨතරං වා ආපත්තිං ආපජ්ජෙය්‍යං විබ්භමෙය්‍යං වා, තස්මා නෙසං සහසෙය්‍යා සබ්බජ්ජකාරෙන පටික්ඛිත්තා”ති (චූළව. අට්ඨ. 81) ව ඉමෙහි පාළිඅට්ඨකථාපාඨෙහි පකාසෙතබ්බො. විජ්ජවාසෙපි පාරිවාසිකෙන අභික්ඛුකො ආවාසෙ න වත්ථබ්බං, පකතත්තෙන විනා අභික්ඛුකො ආවාසො න ගන්තබ්බො, බහිසීමායං භික්ඛුනං වසනට්ඨානතො ද්වාදසහත්ථජ්ජමාණස්ස උපවාරස්ස අන්තො නිසිදිතබ්බන්ති භගවතො අධිජ්ජායො.

අයමත්ථො “න, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා සභික්ඛුකා ආවාසා අභික්ඛුකො ආවාසො ගන්තබ්බො අඤ්ඤත්‍ර පකතත්තෙන අඤ්ඤත්‍ර අන්තරායා”තිආදි (චූළව. 76) ව “තයො බො, උපාලි...පෙ.... අනාරොචනා”ති ව “චත්තාරො බො, උපාලි, මානත්තවාරිකස්ස භික්ඛුනො රත්තිවිජ්ජා සහවාසො, විජ්ජවාසො, අනාරොචනා, උගනෙගණෙවරණ”න්ති (චූළව. 92) ව “විජ්ජවාසොති එකකස්සෙව වාසො”ති ව “අයඤ්ච යස්මා ගණස්ස ආරොචෙත්වා භික්ඛුනඤ්ච අත්ථිභාවං සල්ලක්ඛෙත්වා ව සි, තෙනස්ස උගනෙගණෙවරණදොසො වා විජ්ජවාසො වා න භොති”ති ව “අත්ථිභාවං සල්ලක්ඛෙත්වාති ද්වාදසහත්ථෙ උපවාරෙ සල්ලක්ඛෙත්වා, අනික්ඛිත්තවත්තානං උපවාරසීමාය ආගතභාවං සල්ලක්ඛෙත්වා සහවාසාදිකං වෙදිතබ්බං”න්ති ව ආගතෙහි පාළියට්ඨකථා-වජීරබුද්ධිට්ඨිකාපාඨෙහි පකාසෙතබ්බො, තස්මා විහාරෙ පරිවසන්තස්ස උපවාරසීමාය අබ්භන්තරෙ යත්ථ කත්ථවි වසන්තස්ස නත්ථි විජ්ජවාසො, බහිඋපවාරසීමායං පරිවසන්තස්ස භික්ඛුනං නිසින්නපරියන්තතො ද්වාදසහත්ථබ්බන්තරෙ වසන්තස්ස ව නත්ථි විජ්ජවාසොති, තඤ්ච පරිවාසකාලෙ “එකෙන භික්ඛුනා සද්ධි”න්ති වචනතො එකස්සෙව භික්ඛුනො, මානත්තවරණකාලෙ “චතුහි පඤ්චහි වා භික්ඛුහි සද්ධි”න්ති (චූළව. අට්ඨ. 102) වචනතො ව චතුන්නං පඤ්චන්නමිති භික්ඛුනං හත්ථපාසභූතෙ ද්වාදසහත්ථබ්බන්තරෙපි වසිතුං ලහති, නත්ථි විජ්ජවාසොති දට්ඨබ්බං.

වත්තං සමාදිසිත්වා තෙසං භික්ඛුනං ආරොචිතකාලතො පන පට්ඨාය කෙනවි කරණීයෙන තෙසු භික්ඛුසු ගතෙසුපි යථාචුත්තඅට්ඨකථාපාඨානසෙන විජ්ජවාසො න භොති. තථා හි චුත්තං විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.97) “සොපි කෙනවි කම්මෙන පුරෙඅරුණෙ එව ගච්ඡති ඉමිනා ආරොචනාය කතාය සබ්බෙසුපි භික්ඛුසු බහිවිහාරං ගතෙසු උගනෙගණෙවරණදොසො වා විජ්ජවාසදොසො වා න භොති ආරොචිතත්තා සහවාසස්සාති දස්සෙති. තෙනාහ ‘අයඤ්චා’තිආදී”ති. අපරෙ පන ආවරියා “බහිසීමාය වත්තසමාදානට්ඨානෙ වතිපරික්ඛෙපොපි පකතත්තභික්ඛුගෙව කාතබ්බො, න කම්මාරහභික්ඛුහි. යථා ලොකෙ බන්ධනාගාරාදි දණ්ඩකාරකෙහි එව කත්තබ්බං, න දණ්ඩාරහෙහි, එවමිධාපී”ති වදන්ති, තමිපි අට්ඨකථාදීසු න දිස්සති. න හි වතිපරික්ඛෙපො දණ්ඩකම්මත්ථාය කාරිතො, අථ බො දස්සනුපවාරවිජ්ජනත්ථමෙව. තථා හි චුත්තං සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. චූළවග්ග 3.97) “ගුම්බෙන වා වතියා වා පටිච්ඡන්තට්ඨානෙනි දස්සනුපවාරවිජ්ජනත්ථ”න්ති. තථා විමතිවිනොදනියමිති (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.97) “ගුම්බෙන වාතිආදි

දස්සනුපචාරවිජහනත්ථ”න්ති. ඉතො පරං අට්ඨකථායං චුත්තනයෙනෙව පරිවාසදානඤ්ච මානත්තදානඤ්ච වෙදිතබ්බං. යත්ථ පන සංසයිතබ්බං අත්ථී, තත්ථ සංසයවිනොදනත්ථාය කථෙතබ්බං කථයාම.

එකච්චෙ භික්ඛු එවං වදන්ති – පාරිවාසිකො භික්ඛු වුඩ්ඪිතරොපි සමානො චත්තෙ සමාදිත්තෙ නවකට්ඨානෙ ධීතො. තථා හි චුත්තං “යත්ථ පන නිසීදාපෙත්වා පරිවිසන්ති, තත්ථ සාමණෙරානං ජෙට්ඨකෙන, භික්ඛුනං සඤ්ඤානවකෙන හුත්වා නිසීදිතබ්බං”න්ති (වුළුව. අට්ඨ. 75) තස්මා ආරොචිතකාලාදීසු “අහං හන්තෙ” ඉච්චෙව චත්තබ්බං, න “අහං ආවුසො”ති. තත්ත්වං විචාරණා කාතබ්බා – පාරිවාසිකාදයො භික්ඛු සෙය්‍යාපරියන්තආසනපරියන්තභාගිතාය නවකට්ඨානෙ ධීතා, න එකන්තෙන නවකභූතත්තා. තථා හි චුත්තං භගවතා “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකානං භික්ඛුනං පඤ්ච යථාචුඩ්ඪං උපොසථං පචාරණං වස්සිකසාට්ඨිකං ඔණොජනං හත්ත”න්ති (වුළුව. 75). අට්ඨකථායඤ්ච (වුළුව. අට්ඨ. 81) “පකතත්තං භික්ඛුං දිස්වා ආසනා වුට්ඨාතබ්බං, පකතත්තො භික්ඛු ආසනෙන නිමන්තෙතබ්බො”ති එතිස්සා පාළියා සංවණ්ණනාය “වුට්ඨාතබ්බං, නිමන්තෙතබ්බොති තදහුපසම්පන්නම්පි දිස්වා වුට්ඨාතබ්බමෙව, වුට්ඨාය ච ‘අහං ඉමිනා සුඛනිසින්තො වුට්ඨාපිතො’ති පරම්මුඛෙන න ගන්තබ්බං, ‘ඉදං ආචරිය ආසනං, එත්ථ නිසීද්වා’ති එවං නිමන්තෙතබ්බොයෙවා”ති එත්ථෙව “ආචරියා”ති ආලපනවිසෙසො චුත්තො, න අඤ්ඤත්ථ. යදි වුඩ්ඪිතරෙනපි “හන්තෙ” ඉච්චෙව චත්තබ්බො සියා, ඉධාපි “ඉදං, හන්තෙ, ආසන”න්ති චත්තබ්බං භවෙය්‍ය, න පන චුත්තං, තස්මා න තෙසං තං වචනං සාරතො පච්චෙතබ්බං. ඉමස්මිං පන විනයසඬිගහජ්ජකරණෙ (වි. සඬිග. අට්ඨ. 237) “ආරොචෙත්තෙන සචෙ නවකතරො හොති, ‘ආවුසො’ති චත්තබ්බං. සචෙ වුඩ්ඪිතරො, ‘හන්තෙ’ති චත්තබ්බං”න්ති චුත්තං, ඉදඤ්ච “එකෙන භික්ඛුනා සද්ධි”න්ති හෙට්ඨා චුත්තත්තා තං පටිග්ගාහකභූතං පකතත්තං භික්ඛුං සන්ධාය චුත්තන්ති දට්ඨබ්බං.

බහවො පන භික්ඛු පාරිවාසිකං භික්ඛුං සඤ්ඤාමජ්ඣෙ නිසීදාපෙත්වා චත්තං යාචාපෙත්වා කම්මවාචාපරියොසානෙ සමාදාපෙත්වා ආරොචනමකාරත්වා සඤ්ඤාමජ්ඣෙතො නික්ඛමාපෙත්වා පරිසපරියන්තෙ නිසීදාපෙත්වා තත්ථ නිසින්තෙන ආරොචාපෙත්වා චත්තං නික්ඛිපාපෙත්ති, එවං කරොන්තානඤ්ච නෙසං අයමධිජ්ජායො – අයං භික්ඛු චත්තෙ අසමාදිත්තෙ වුඩ්ඪිතරොපි හොති, තස්මා යාචනකාලෙ ච කම්මවාචාසවනකාලෙ ච චත්තසමාදානකාලෙ ච සඤ්ඤාමජ්ඣෙ නිසීදනාරහො හොති, චත්තෙ පන සමාදිත්තෙ නවකට්ඨානියො, තස්මා න සඤ්ඤාමජ්ඣෙ නිසීදනාරහො, ආසනපරියන්තභාගිතාය පරිසපරියන්තෙයෙව නිසීදනාරහොති, තදෙනං එවං විචාරෙතබ්බං – අයං භික්ඛු සඤ්ඤාමජ්ඣෙ නිසීදමානො ආසනං ගහෙත්වා යථාචුඩ්ඪං නිසින්තො න හොති, අථ බො කම්මාරහභාවෙන ආසනං අග්ගහෙත්වා අඤ්ඤාපි. පග්ගහෙත්වා උක්කුට්ඨකමෙව නිසින්තො හොති, කම්මාරහො ච නාම සඤ්ඤාමජ්ඣෙයෙව යපෙතබ්බො හොති, නො බහි, තස්මා “සඤ්ඤාමජ්ඣෙ නිසීදනාරහො න හොති”ති න සක්කා චත්තුං තස්මිං කාලෙ, නික්ඛමාපිතෙ ච චත්තාරොචනචත්තනික්ඛිපනානං අනිට්ඨිතත්තා

අඤ්ඤමඤ්ඤං ආහවිව සුට්ඨු නිසින්නං භික්ඛුසඤ්ඤං පරිහරිතුමසක්කුණෙයාත්තා,
 විවරකණ්ණපාදපිට්ඨිආදීභි ඛාධිතත්තා අගාරවකිරියා විය දිස්සති,
 ආරොවනකිරියඤ්ඤ වත්තනික්ඛිපනඤ්ඤ සඤ්ඤමජ්ඣෙයෙව කත්තඛිං පරියන්තෙ
 නිසිදිත්වා කරොන්නො අට්ඨකථාවිරොධො හොති. චුත්තඤ්ඤි අට්ඨකථායං (චූළව.
 අට්ඨ. 97) “වත්තං සමාදියිත්වා තත්ථෙව සඤ්ඤස්ස ආරොවෙතඛිං...පෙ....
 ආරොවෙත්වා සථෙ නික්ඛිපිතුකාමො, චුත්තනයෙනෙව සඤ්ඤමජ්ඣෙ
 නික්ඛිපිතඛිං”න්ති. කස්මා? සමාදානට්ඨානෙයෙව ආරොවාපෙත්වා තත්ථෙව
 නික්ඛිපාපෙත්වා නිට්ඨිතසඛිංකිච්චමෙව නික්ඛමාපෙත්වා අත්තනො ආසනෙ
 නිසිදාපෙන්නො ඤායාගතොති අමිභාකං ඛන්ති.

තථා සායං වත්තාරොවනකාලෙ ඛණ්ඩු පාරිවාසිකෙසු වුඩ්ඪිතරං පට්ඨමං
 සමාදාපෙත්වා ආරොවාපෙත්වා අනුක්කමෙන සඛිංපච්ඡා නවකතරං සමාදාපෙත්ති
 ආරොවාපෙත්ති, පාතො නික්ඛිපනකාලෙ පන නවකතරං පට්ඨමං ආරොවාපෙත්වා
 නික්ඛිපාපෙත්ති, තතො අනුක්කමෙන වුඩ්ඪිතරං සඛිංපච්ඡා ආරොවාපෙත්වා
 නික්ඛිපාපෙත්ති. තෙසං අයමධිජ්ජායො සියා – යදා දස භික්ඛු පකතත්තා දස භික්ඛු
 පාරිවාසිකා හොන්ති, තදා වුඩ්ඪිතරෙන පට්ඨමං සමාදියිත්වා ආරොවිතෙ තස්ස
 ආරොවනං අවසෙසා එකුනච්ඡති භික්ඛු සුණන්ති, දුතියස්ස අට්ඨාරස, තතියස්ස
 සත්තරසාති අනුක්කමෙන භායිත්වා සඛිංකවකස්ස ආරොවනං දස පකතත්තා
 සුණන්ති සෙසානං අපකතත්තභාවතො. තතො නික්ඛිපනකාලෙ සඛිංකවකො
 පුඛ්ඛෙ අත්තනා ආරොච්ඡානං දසන්තං භික්ඛුනං ආරොවෙත්වා නික්ඛිපති, තතො
 පටිලොමෙන දුතියො එකාදසන්තං, තතියො ද්වාදසන්තන්ති අනුක්කමෙන
 වඩ්ඪිත්වා සඛිංපෙට්ඨිකො අත්තනා පුඛ්ඛෙ ආරොච්ඡානං එකුනච්ඡතිභික්ඛුනං
 ආරොවෙත්වා නික්ඛිපති, එවං යථානුක්කමෙන නික්ඛිපනං හොති. සඛිංපෙට්ඨිකෙ
 පන පට්ඨමං නික්ඛිත්තෙ සති පුඛ්ඛෙ අත්තනා ආරොච්ඡානං නවන්තං භික්ඛුනං තදා
 අපකතත්තභාවතො ආරොච්ඡානං සන්තිකෙ නික්ඛිපනං න හොති, තථා සෙසානං.
 තෙසං පන එකච්චානං උභයං හොති, එකච්චානං අධිකං, තස්මා යථාචුත්තනයෙන
 සඛිංකවකතො පට්ඨාය අනුක්කමෙන නික්ඛිපිතඛිංකන්ති.

එවංවාදීනං පන තෙසමායස්මන්තානං වාදෙ පකතත්තායෙව භික්ඛු
 ආරොවෙතඛිංකා හොන්ති, නො අපකතත්තා. පුඛ්ඛෙ ආරොච්ඡානංයෙව සන්තිකෙ
 වත්තං නික්ඛිපිතඛිංකා හොති, නො අනාරොච්ඡානං. එවං පන පකතත්තායෙව භික්ඛු
 ආරොවෙතඛිංකා න හොන්ති, අථ ඛො අපකතත්තාපි “සථෙ ද්වෙ පාරිවාසිකා
 ගතට්ඨානෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං පස්සන්ති, උභොහි අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස
 ආරොවෙතඛිංක”න්ති අට්ඨකථායං චුත්තත්තා. පුඛ්ඛෙ ආරොච්ඡානමපි
 අනාරොච්ඡානමපි සන්තිකෙ ආරොවෙත්වා නික්ඛිපිතඛිංකමෙව “සථෙ සො භික්ඛු
 කෙනවිදෙව කරණීයෙන පක්කන්තො හොති, යං අඤ්ඤං සඛිංපට්ඨමං පස්සති,
 තස්ස ආරොවෙත්වා නික්ඛිපිතඛිංක”න්ති (චූළව. අට්ඨ. 102) චුත්තත්තා, තස්මා තථා
 අකරොන්තෙපි සඛිංකෙසං ආරොච්ඡත්තා නත්ථි දොසො. අජ්ජෙකච්චෙ භික්ඛු
 “පකතත්තස්සෙවායං ආරොවනා”ති මඤ්ඤමානා සායං වුඩ්ඪිපට්ඨාට්ඨා වත්තං
 සමාදියිත්වා ආරොවෙත්වා අත්තනො සයනං පටිසිත්වා

ද්වාරජග්ගනසයනසොධනාදීනි කරොන්තා අඤ්ඤෙසං ආරොචනං න සුඡන්ති.
 අප්පෙකච්චෙ පාතො සයං ආරොචෙත්වා නික්ඛිපිත්වා අඤ්ඤෙසං ආරොචනං වා
 නික්ඛිපනං වා අනාගමෙත්වා භික්ඛාචාරාදීනං අත්ථාය ගච්ඡන්ති, එවං
 කරොන්තානං තෙසං ආරොචනං එකච්චානං අසුතභාවසම්භවතො සාසඬකො
 හොති පාරිවාසිකානං අඤ්ඤමඤ්ඤාරොචනස්ස පකරණෙසු ආගතත්තා. න කෙවලං
 සාරත්ථදීපනියංයෙව, අථ ඛො වජිරවුද්ධිට්ඨිකායම්පි (වජිර. ටී. වුළුවග්ග 76) “සචෙ
 ද්වෙ පාරිවාසිකා ගතට්ඨානෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං පස්සන්ති, උභොහිපි අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස
 ආරොචෙතඛිබ්බං අවිසෙසෙන ‘ආගන්තුකෙන ආරොචෙතඛිබ්බං, ආගන්තුකස්ස
 ආරොචෙතඛිබ්බ’න්ති චුත්තත්තා”ති චුත්තං.

තථා අප්පෙකච්චෙ පකතත්තා භික්ඛු පාරිවාසිකෙසු භික්ඛුසු සායං
 වත්තසමාදානත්ථං පකතත්තසාලතො නික්ඛමිත්වා අත්තනො අත්තනො
 සයනසම්පං ගතෙසු අත්තනො
 සයනපඤ්ඤාපනපඅක්ඛාරයපනඅඤ්ඤමඤ්ඤආලාපසල්ලාපකරණාදිවසෙන
 ආලොලෙන්තා පාරිවාසිකානං වත්තාරොචනං න සුඡන්ති, න මනසි කරොන්ති.
 අප්පෙකච්චෙ පාතො වත්තනික්ඛිපනකාලෙ පාරිවාසිකභික්ඛුසු
 වත්තාරොචනවත්තනික්ඛිපනානි කරොන්තෙසුපි නිද්දාපසුතා භුත්වා න සුඡන්ති.
 එවං කරොන්තානම්පි තෙසං එකච්චානං අස්සුතසම්භවතො වත්තාරොචනං
 සාසඬකං හොතීති. හොතු සාසඬකං, සුඡන්තානං අස්සුතසම්භවෙපි ආරොචකානං
 සම්මාආරොචනෙන වත්තස්ස පරිපුණ්ණත්තා කො දොසොති චෙ? ආරොචකානං
 සම්මා ආරොචිතත්තා වත්තෙ පරිපුණ්ණෙපි වත්තභෙදදුක්ඛටතොව විමුත්තො සීයා,
 න රත්තිවිජෙදතො. චුත්තඤ්ඤි සමන්තපාසාදිකායං (වුළුව. අට්ඨ. 76) “සචෙ
 වායමන්තොපි සම්පාපුණ්ණං වා සාවෙතුං වා න සක්කොති, රත්තිවිජෙදොව හොති,
 න වත්තභෙදදුක්ඛට”න්ති.

අථ අඤ්ඤෙ භික්ඛු වත්තං සමාදිශිත්වා රත්තිං නිපන්නා නිද්දාභාවෙන
 මනුස්සසද්දම්පි සුඡන්ති, හෙරිආදිසද්දම්පි සුඡන්ති, සකට්ඨාචාරිකාසද්දම්පි
 සුඡන්ති, තෙ තෙන සද්දෙන ආසඬකන්ති “භික්ඛුනං නු ඛො අය”න්ති, තෙ තෙන
 කාරණෙන රත්තිවිජෙදං මඤ්ඤන්ති. කස්මා? “අයඤ්ච තෙසං ඡත්තසද්දං වා
 උක්කාසිතසද්දං වා බිපිතසද්දං වා සුත්වා ආගන්තුකභාවං ජානාති, ගන්ත්වා
 ආරොචෙතඛිබ්බං. ගතකාලෙ ජානන්තෙනපි අනුබන්ධිත්වා ආරොචෙතඛිබ්බමෙව.
 සම්පාපුණ්ණං අසක්කොන්තස්ස රත්තිවිජෙදොව හොති, න වත්තභෙදදුක්ඛට”න්ති
 (වුළුව. අට්ඨ. 76) චුත්තත්තාති. තෙ එවං සඤ්ඤාපෙනඛිබ්බා – මායස්මන්තො එවං
 මඤ්ඤිත්ථ, නායං පායො බහිසිමට්ඨවසෙන චුත්තො, අථ ඛො
 උපචාරසිමට්ඨවසෙන චුත්තො. චුත්තඤ්ඤි තත්ථෙව “යෙපි අත්තොච්ඡාරං
 අප්පච්ඡිත්වා උපචාරසිමං ඔක්කමිත්වා ගච්ඡන්ති”ති. තත්ථපි ආගන්තුකභාවස්ස
 ජානිතත්තා රත්තිවිජෙදො හොති, තස්මා දුරෙසද්දසවනමත්තෙන රත්තිවිජෙදො
 නත්ථි, “අයං භික්ඛුනං සද්දො, අයං භික්ඛුහි වාදිතභෙරිසණ්ටාදිසද්දො, අයං
 භික්ඛුහි පාජිතසකට්ඨාචාරිකසද්දො”ති නිසින්නට්ඨානතො ජානන්තොයෙව

රත්තිවිෂේදකරො හොති. තෙනාහ “ආයස්මා කරවිකතිස්සත්ථෙරො ‘සමණො අය’න්ති වචන්ථානමෙව පමාණ”න්ති.

දිවා දූරෙ ගච්ඡන්තං ජනකායං දිස්වාපි “ඉමෙ භික්ඛු නු ඛො”ති පරිකප්පෙන්තා රත්තිවිෂේදං මඤ්ඤන්ති, තම්පි අකාරණං. කස්මා? “භික්ඛු”ති වචන්ථානස්ස අභාවා. චුත්තඤ්ඤි අට්ඨකථායං “නදීආදීසු නාවාය ගච්ඡන්තම්පි පරතීරෙ යීතම්පි ආකාසෙ ගච්ඡන්තම්පි පබ්බතථලඅරඤ්ඤාදීසු දූරෙ යීතම්පි භික්ඛුං දිස්වා සචෙ ‘භික්ඛු’ති වචන්ථානං අත්ථී, නාවාදීහි වා ගන්ත්වා මහාසද්දං කත්වා වා චෙගෙන අනුබන්ධිත්වා වා ආරොචෙනබ්බ”න්ති. ඉති භික්ඛුං දිස්වාපි “භික්ඛු”ති වචන්ථානමෙව පමාණං. අභික්ඛුං පන “භික්ඛු”ති වචන්ථානෙ සන්තෙපි වා අසන්තෙපි වා කිං වත්තබ්බං අත්ථී, බහවො පන භික්ඛු ඉදං රූපදස්සනං සද්දසවනඤ්ඤි ආසඬකන්තා “පහානෙ සති තං ද්වයං භවෙය්‍ය, තස්මා මනුස්සානං ගමනකාලසද්දකරණකාලතො පුබ්බෙයෙව වත්තං නික්ඛිපිතබ්බ”න්ති මඤ්ඤමානා අනුග්ගතෙයෙව අරුණෙ වත්තං නික්ඛිපන්ති, තද්‍යුත්තං රත්තිවිෂේදන්තාති.

අථ පන විනයධරෙන “කිත්තකා තෙ ආපත්තියො, ඡාදෙසි, කීවතීහං පටිච්ඡාදෙසී”ති පුට්ඨො සමානො “අහං, හන්තෙ, ආපත්තිපරියන්තං න ජානාමි, රත්තිපරියන්තං න ජානාමි, ආපත්තිපරියන්තං නස්සරාමි, රත්තිපරියන්තං නස්සරාමි, ආපත්තිපරියන්තෙ වෙමතිකො, රත්තිපරියන්තෙ වෙමතිකො”ති චුත්තෙ “අයං භික්ඛු සුද්ධන්තපරිවාසාරහො”ති ඤාත්වා තස්සපි දුට්ඨත්තා චූළසුද්ධන්තමහාසුද්ධන්තවසෙන “තෙසු අයං භික්ඛු ඉමස්ස අරහො”ති ඤාපනත්ථං උපසම්පදතො පට්ඨාය අනුලොමක්කමෙන වා ආරොචිතදිවසතො පට්ඨාය පටිලොමක්කමෙන වා “කිත්තකං කාලං ත්වං ආරොචනආචිකරණාදිවසෙන සුද්ධො”ති පුච්ඡිත්වා “ආම හන්තෙ, එත්තකං කාලං අහං සුද්ධොමිහී”ති චුත්තෙ “අයං භික්ඛු එකච්චං රත්තිපරියන්තං ජානාති, තස්මා චූළසුද්ධන්තාරහො”ති ඤාත්වා තස්ස සුද්ධකාලං අපනෙත්වා අසුද්ධකාලවසෙන පරියන්තං කත්වා චූළසුද්ධන්තපරිවාසො දාතබ්බො. අයං උද්ධම්පි ආරොහති, අධොපි ඔරොහති. යො පන අනුලොමවසෙන වා පටිලොමවසෙන වා පුච්ඡියමානො “සකලම්පි රත්තිපරියන්තං අහං න ජානාමි නස්සරාමි, වෙමතිකො හොමී”ති චුත්තෙ “අයං භික්ඛු සකලම්පි රත්තිපරියන්තං න ජානාති, තස්මා මහාසුද්ධන්තාරහො”ති ඤාත්වා තස්ස උපසම්පදතො පට්ඨාය යාව වත්තසමාදානා එත්තකං කාලං පරියන්තං කත්වා මහාසුද්ධන්තපරිවාසො දාතබ්බො. උද්ධංආරොහනඅධොඔරොහනභාවො පනෙසං අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 102) චුත්තොයෙව. ඉතො පරම්පි විධානං අට්ඨකථායං ආගතනයෙනෙව දට්ඨබ්බං.

ඉදානි පන බහවො භික්ඛු “අයං චූළසුද්ධන්තාරහො, අයං මහාසුද්ධන්තාරහො”ති අවිචින්නා අත්තොකම්මවාචායං “ආපත්තිපරියන්තං න ජානාති, රත්තිපරියන්තං න ජානාති, ආපත්තිපරියන්තං නස්සරති, රත්තිපරියන්තං නස්සරති, ආපත්තිපරියන්තෙ වෙමතිකො, රත්තිපරියන්තෙ වෙමතිකො”ති අවිසෙසවනමෙව මනසි කරොන්තා “ඉමාය කම්මවාචාය දින්නං

සුද්ධන්තපරිවාසං ගහෙත්වා පඤ්චාහමත්තං වා දසාහමත්තං වා පරිවසිත්වා අපරියන්තරත්තිපට්ඨිඡාදිතාහි අපරියන්තාහි ආපත්තිහි මොක්ඛො හොති” ති මඤ්ඤන්තා පඤ්චාහමත්තං වා දසාහමත්තං වා පරිවසිත්වා මානත්තං යාවන්ති, එවං කරොන්තා තෙ භික්ඛු සහස්සක්ඛන්තුං පරිවසන්තාපි ආපත්තිනො න මුච්චෙය්‍යුං. කස්මාති චෙ? පාළියා ච අට්ඨකථාය ච විරුජ්ඣනතො. චුත්තඤ්ඤි පාළියං (පාරා. 442) “යාවතීහං ජානං පට්ඨිඡාදෙති, තාවතීහං තෙන භික්ඛුනා අකාමා පරිවත්ථබ්බං. පරිචුත්ථපරිවාසෙන භික්ඛුනා උත්තරි ඡාරත්තං භික්ඛුමානත්තාය පටිපජ්ජිතබ්බං. විණ්ණමානත්තො භික්ඛු යත්ථ සියා වීසතිගණො භික්ඛුසඬ්ඨො, තත්ථ සො භික්ඛු අබ්භතබ්බො” ති, තස්මා පට්ඨිඡන්තදිවසමත්තං අපරිවසිත්වා මානත්තාරහො නාම න හොති, අමානත්තාරහස්ස මානත්තදානං න රුහති, අවිණ්ණමානත්තො අබ්භතාරහො න හොති, අනබ්භතාරහස්ස අබ්භතං න රුහති, අනබ්භිතො භික්ඛු ආපත්තිමුත්තො පකතත්තො න හොතිති අයමෙත්ථ භගවතො අධිප්පායො.

අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 102) පන චූළසුද්ධන්තෙ “තං ගහෙත්වා පරිවසන්තෙන යත්තකං කාලං අත්තනො සුද්ධිං ඡානාති, තත්තකං අපනෙත්වා අවසෙසං මාසං වා ද්විමාසං වා පරිවසිතබ්බ”න්ති, මහාසුද්ධන්තෙ “තං ගහෙත්වා ගහිතදිවසතො යාව උපසම්පදදිවසො, තාව රත්තියො ගණෙත්වා පරිවසිතබ්බ”න්ති චුත්තං, තස්මා පට්ඨිඡන්තරත්තිප්පමාණං පරිවසන්තොයෙව මානත්තාරහො හොති, න පඤ්චාහදසාහරත්තිප්පමාණමත්තං පරිවසන්තොති අයං අට්ඨකථාවරියානං අධිප්පායො. තෙනෙව ච කාරණෙන දෙසනාආරොචනාදීහි සබ්බකාලං ආපත්තිං සොධෙත්වා වසන්තානං ලජ්ජිපෙසලානං සික්ඛාකාමානං භික්ඛුනං සුද්ධන්තපරිවාසං දාතුං අයුත්තරූපො, දෙසනාආරොචනාදීහි ආපත්තිං අසොධෙත්වා පමාදවසෙන විරකාලං වසන්තානං ජනපදවාසිකාදීනං දාතුං යුත්තරූපොති චෙදිතබ්බං. එත්ථාපි අවසෙසවිතිච්ඡයො අට්ඨකථායං චුත්තනයෙනෙව චෙදිතබ්බො.

අථ පන විනයධරෙන “ත්වං, ආචුසො, කතරආපත්තිං ආපන්තො, කති රත්තියො තෙ ඡාදිතා” ති පුට්ඨො “අහං, භන්තෙ, සඬ්ඨාදිසෙසං ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වා පක්ඛමත්තං පට්ඨිඡාදිතා, තෙනාහං සඬ්ඨං පක්ඛපරිවාසං යාවිත්වා සඬ්ඨෙන දිත්තෙ පක්ඛපරිවාසෙ පරිවසිත්වා අනික්ඛිත්තවත්තොව හුත්වා අන්තරා සඬ්ඨාදිසෙසාපත්තිං ආපජ්ජිත්වා පඤ්චාහමත්තං ඡාදිතා” ති චුත්තෙ “අයං භික්ඛු සමොධානපරිවාසාරහො, තීසු ච සමොධානපරිවාසෙසු ඔධානසමොධානාරහො” ති ඤත්වා “තෙන හි භික්ඛු ත්වං මූලායපටිකස්සනාරහො” ති වත්වා තං මූලාය පටිකස්සිත්වා පරිචුත්ථදිවසෙ අදිවසෙ කත්වා අන්තරා පට්ඨිඡන්තෙ පඤ්ච දිවසෙ මූලාපත්තියා පට්ඨිඡන්තෙසු දිවසෙසු සමොධානෙන්වා ඔධානසමොධානො දාතබ්බො. ඉතො පරාති ඔධානසමොධානෙ වත්තබ්බවචනාති පාළියං අට්ඨකථායඤ්ච චුත්තනයෙනෙව චෙදිතබ්බාති.

අථ පන විනයධරෙන පුට්ඨො “අහං, භන්තෙ, සම්බහුලා සඬ්ඨාදිසෙසා ආපත්තියො ආපජ්ජිං, සම්බහුලා ආපත්තියො එකාහස්පට්ඨිඡන්තායො...පෙ....

සම්බන්ධා ආපත්තියො දසාහස්පට්ච්ඡන්තායො” ති වුත්තෙ “අයං භික්ඛු අග්ගසමොධානාරහො” ති ඤත්වා තාසං ආපත්තීනං යා ආපත්තියො විරතරස්පට්ච්ඡන්තායො, තාසං අග්ගෙහ සමොධානපරිවාසො දාතබ්බො. තත්ත්වං වදන්ති – “යා ආපත්තියො විරතරස්පට්ච්ඡන්තායො, තාසං අග්ගෙහ සමොධානපරිවාසො දාතබ්බො” ති වුත්තො, එවං සන්තෙ පක්ඛස්පට්ච්ඡන්තමාසස්පට්ච්ඡන්තාදීසු කථන්ති? තෙසුපි “යා ආපත්තියො පක්ඛස්පට්ච්ඡන්තායො, යා ආපත්තියො මාසස්පට්ච්ඡන්තායො” ති වත්තබ්බොති. යදි එවං පාළිවිරොධො ආපජ්ජති. පාළියඤ්ඤි දසාහස්පට්ච්ඡන්තපරියොසානා එව ආපත්ති දස්සිතා, න පක්ඛස්පට්ච්ඡන්තමාසස්පට්ච්ඡන්තාදියොති? සච්චං, පාළියං තථාදස්සනං පන නයදස්සනමත්තං. තථා හි වුත්තං අට්ඨකථායං (වුළුව. අට්ඨ. 102) “පඤ්චදස දිවසානි පට්ච්ඡන්තාය ‘පක්ඛස්පට්ච්ඡන්ත’න්ති වත්වා යොජනා කාතබ්බා...පෙ.... එවං යාව සට්ඨිසංචච්ඡරං, අතිරෙකසට්ඨිසංචච්ඡරස්පට්ච්ඡන්තන්ති වා තතො වා භියොයාපි වත්වා යොජනා කාතබ්බා” ති. මහාපද්මත්ථෙරෙනපි වුත්තං “අයං සමුච්චයක්ඛන්ධකො නාම බුද්ධානං ධීතකාලසදිසො, ආපත්ති නාම පට්ච්ඡන්තා වා හොතු අස්පට්ච්ඡන්තා වා සමකලානතරඅතිරෙකස්පට්ච්ඡන්තා වා, විනයධරස්ස කම්මවාචං යොජෙතුං සමත්ථභාවොයෙවෙත්ථ පමාණ”න්ති, තස්මා පක්ඛස්පට්ච්ඡන්තාදීනං කම්මවාචාකරණෙ කුක්කුච්චං න කාතබ්බන්ති.

හොතු, එවම්පි පක්ඛස්පට්ච්ඡන්තං පරියන්තං කත්වා කතාය කම්මවාචාය තතො උද්ධං ආපත්ති නත්ථීති කථං ඡානෙය්‍යාති? ඉදානි සික්ඛාකාමා භික්ඛු දෙවසිකම්පි දෙසනාරොචනාවිකරණානි කරොන්ති එකාභිකද්විභිකාදිවසෙනපි, කිච්චපසුතා හුත්වා තථා අසක්කොන්තාපි උපොසථදිවසං නාතික්කමන්ති, ගිලානාදිවසෙන තදතික්කන්තාපි අතික්කන්තභාවං ඡානන්ති, තස්මා තදතික්කන්තභාවෙ සති අතිරෙකපක්ඛස්පට්ච්ඡන්තමාසස්පට්ච්ඡන්තාදිවසෙන වඩ්ඪෙත්වා කම්මවාචං කරෙය්‍ය, තදතික්කන්තභාවෙ පන අසති පක්ඛස්පට්ච්ඡන්තපරියන්තා හොති, තස්මා පක්ඛස්පරියන්තකම්මවාචාකරණං ඤායාගතං හොතීති දට්ඨබ්බං.

එවං හොතු, තථාපි යදෙන “සම්බන්ධා ආපත්තියො එකාහස්පට්ච්ඡන්තායො...පෙ.... සම්බන්ධා ආපත්තියො පක්ඛස්පට්ච්ඡන්තායො” ති වුත්තං, තත්ථ ඉමිනායෙව අනුක්කමෙන මයා පට්ච්ඡාදිතා ආපත්තියො හොන්තීති කථං ඡානෙය්‍ය, අජානනෙ ව සති “යා ව ඛවායං, ආවුසො, ආපත්ති අජානස්පට්ච්ඡන්තා, අධම්මිකං තස්සා ආපත්තියා පරිවාසදානං, අධම්මත්තා න රුහති” ති ඉදං ආපජ්ජතීති? නාපජ්ජති. තත්ථ හි ආපත්තියා ආපන්නභාවං අජානන්තො හුත්වා පට්ච්ඡාදෙති, තස්මා “ආපත්ති ව හොති ආපත්තිසඤ්ඤී වා” ති වුත්තආපත්තිසඤ්ඤිතාභාවා අස්පට්ච්ඡන්තමෙව හොති, තස්මා අස්පට්ච්ඡන්තාය ආපත්තියා පරිවාසදානං අධම්මිකං හොති. ඉධ පන “එත්තකා රත්තියො මයා ඡාදිතා” ති ඡන්තකාලමෙව න ඡානාති, තදජානභාවෙ සතිපි පරිවාසදානං රුහති. තෙනෙව ව කාරණෙන සුද්ධන්තපරිවාසෙ (වුළුව. 156-157) “ආපත්තිපරියන්තං න ඡානාති, රත්තිපරියන්තං න ඡානාති, ආපත්තිපරියන්තං

නස්සරති, රත්තිපරියන්තං නස්සරති, ආපත්තිපරියන්තෙ වෙමතිකො,
 රත්තිපරියන්තෙ වෙමතිකො” ති රත්තිපරියන්තස්ස අජානනඅසරණවෙමතිකභාවෙ
 සතිපි පරිවාසදානං වුත්තං, තස්මා ඡාදිතකාලං තථතො අජානන්තොපි “සම්බහුලා
 ආපත්තියො එකාහස්පට්ඨිජන්තායො...පෙ.... සම්බහුලා ආපත්තියො
 පක්ඛස්පට්ඨිජන්තායො” ති එත්ථ අස්පට්ඨියස්ස අභාවා සම්පජ්ජතියෙවාති දට්ඨබ්බං.

අථාපි එවං වදෙය්‍යං – “සම්බහුලා ආපත්තියො
 එකාහස්පට්ඨිජන්තායො...පෙ.... සම්බහුලා ආපත්තියො
 පක්ඛස්පට්ඨිජන්තායො” ති වුත්තෙ තෙසු දිවසෙසු ආපත්තියො අත්ථි
 පට්ඨිජන්තායොපි, අත්ථි අස්පට්ඨිජන්තායොපි, අත්ථි විරස්පට්ඨිජන්තායොපි, අත්ථි
 අවිරස්පට්ඨිජන්තායොපි, අත්ථි එකාපි, අත්ථි සම්බහුලාපි, සබ්බා තා ආපත්තියො
 එතෙනෙව පදෙන සඬගහිතා සියුන්ති? සඬගහිතා එව. න හෙත්ථ සංසයො
 කාතබ්බො. වුත්තඤ්ඤානං අට්ඨකථායං (වුළුව. අට්ඨ. 102) “අඤ්ඤස්මිං පන
 ආපත්තිවුට්ඨානෙ ඉදං ලක්ඛණං – යො අස්පට්ඨිජන්තං ආපත්තිං ‘පට්ඨිජන්තා’ ති
 විනයකම්මං කරොති, තස්ස ආපත්ති වුට්ඨාති. යො පට්ඨිජන්තං ‘අස්පට්ඨිජන්තා’ ති
 විනයකම්මං කරොති, තස්ස න වුට්ඨාති. අවිරස්පට්ඨිජන්තං ‘විරස්පට්ඨිජන්තා’ ති
 කරොන්තස්සපි වුට්ඨාති, විරස්පට්ඨිජන්තං ‘අවිරස්පට්ඨිජන්තා’ ති කරොන්තස්ස න
 වුට්ඨාති. එකං ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වා ‘සම්බහුලා’ ති කරොන්තස්සපි වුට්ඨාති එකං
 විනා සම්බහුලානං අභාවතො. සම්බහුලා පන ආපජ්ජිත්වා ‘එකං ආපජ්ජි’ ති
 කරොන්තස්ස න වුට්ඨාති” ති, තස්මා එතෙහි පදෙහි සබ්බාසං පට්ඨිජන්තාපත්තිනං
 සඬගහිතත්තා තාහි ආපත්තිහි වුට්ඨානං සම්භවතිති දට්ඨබ්බං.

අථ පන විනයධරෙන පුට්ඨො “අහං, හන්තෙ, සම්බහුලා සඬ්ඝාදියෙසා
 ආපත්තියො ආපජ්ජිං එකං සුක්කච්ඡිස්සට්ඨිං, එකං කායසංසග්ගං, එකං
 දුට්ඨුල්ලවාචං, එකං අත්තකාමං, එකං සඤ්චරිත්තං, එකං කුට්ඨාරං, එකං
 විහාරකාරං, එකං දුට්ඨදොසං, එකං අඤ්ඤභාගියං, එකං සඬ්ඝහෙදං, එකං
 හෙදානුවත්තකං, එකං දුබ්බවං, එකං කුලදුසක” ති වුත්තෙ “අයං භික්ඛු
 මිස්සකසමොධානපරිවාසාරහො” ති ඤත්වා අට්ඨකථායං (වුළුව. අට්ඨ. 102)
 ආගතනායෙන පරිවාසො දාතබ්බො. එත්ථාහ –
 අග්ගසමොධානමිස්සකසමොධානානං කො විසෙසො, කිං නානාකරණන්ති?
 වුවිචතෙ – අග්ගසමොධානපරිවාසො අවිරස්පට්ඨිජන්තා ආපත්තියො
 විරස්පට්ඨිජන්තායං ආපත්තියං සමොධානෙන්වා තස්සා විරස්පට්ඨිජන්තායං
 ආපත්තියා අග්ගවසෙන දියති, මිස්සකසමොධානපරිවාසො නානාවත්ථුකා
 ආපත්තියො සමොධානෙන්වා තාසං මිස්සකවසෙන දියති, අයමෙතෙසං විසෙසො.
 අථ වා අග්ගසමොධානො සභාගවත්ථුනං ආපත්තිනං සමොධානවසෙන හොති,
 ඉතරො විසභාගවත්ථුනන්ති ආවරියා. තෙනෙවාහ ආවරියවජ්ජිද්ධිත්ථෙරො (වජ්ජ.
 ටී. වුළුවග්ග 102) “අග්ගසමොධානො නාම සභාගවත්ථුකායො සම්බහුලා
 ආපත්තියො ආපන්නස්ස බහුරත්තිං පට්ඨිඡාදිතාපත්තියං නික්ඛිපිත්වා දාතබ්බො,
 ඉතරො නානාවත්ථුකානං වසෙනාති අයමෙතෙසං විසෙසො” ති.

අප සියා “එවං චිරජපට්චිෂන්තායො ච අචිරජපට්චිෂන්තායො ච නානාවත්ථුකායො ආපත්තියො ආපජ්ජන්තස්ස කො පරිවාසො දාතබ්බො අග්ගසමොධානො චා මිස්සකසමොධානො චා, අප තදුභයා ච” ති. කිඤ්චෙත්ථ – යදි අග්ගසමොධානං දදෙය්‍ය, චිරජපට්චිෂන්තාහි ච අචිරජපට්චිෂන්තාහි ච සභාගවත්ථුකාහි ආපත්තිහි වුට්ඨිතො භවෙය්‍ය, චිරජපට්චිෂන්තාහි ච අචිරජපට්චිෂන්තාහි ච නො විසභාගවත්ථුකාහි. යදි ච මිස්සකසමොධානං දදෙය්‍ය, සමානකාලජපට්චිෂන්තාහි විසභාගවත්ථුහි ආපත්තිහි වුට්ඨිතො භවෙය්‍ය, නො අසමානකාලජපට්චිෂන්තාහි සභාගවත්ථුකාහි ච, අප තදුභයමිපි දදෙය්‍ය, “එකස්මිං කම්මෙ ද්වෙ පරිවාසා දාතබ්බා” ති නෙව පාළියං, න අට්ඨකථායං වුත්තන්ති? වුවචනෙ – ඉදඤ්හි සබ්බමිපි පරිවාසාදිකං විනයකම්මං චත්ථුවසෙන චා ගොත්තවසෙන චා නාමවසෙන චා ආපත්තිවසෙන චා කාතුං චට්ටකියෙව.

තත්ථ සුක්කචිස්සට්ඨිති චත්ථු චෙව ගොත්තඤ්ච. සඬ්ඝාදිසෙසොති නාමඤ්චෙව ආපත්ති ච. තත්ථ “සුක්කචිස්සට්ඨිං කායසංසග්ග”න්තිආදිවචනෙනාපි “නානාවත්ථුකායො” ති වචනෙනපි චත්ථු චෙව ගොත්තඤ්ච ගහිතං හොති, “සඬ්ඝාදිසෙසො” ති වචනෙනපි “ආපත්තියො” ති වචනෙනපි නාමඤ්චෙව ආපත්ති ච ගහිතා හොති, තස්මා අග්ගසමොධානවසෙන පරිවාසෙ දින්නෙ “අභං, භන්නෙ, සම්බහුලා සඬ්ඝාදිසෙසා ආපත්තියො ආපජ්ජ”න්තිආදිවචනෙනෙව චත්ථුස්ස ච ගොත්තස්ස ච නාමස්ස ච ආපත්තියා ච ගහිතත්තා චිරජපට්චිෂන්තාහි අචිරජපට්චිෂන්තාහි ච සභාගවත්ථුකාහි ච විසභාගවත්ථුකාහි ච සබ්බාහි ආපත්තිහි වුට්ඨාතිති දට්ඨබ්බං. වුත්තඤ්භෙනං සමන්තපාසාදිකායං “එත්ථ ච ‘සඬ්ඝාදිසෙසා ආපත්තියො ආපජ්ජිං නානාවත්ථුකායො’ තිපි ‘සඬ්ඝාදිසෙසා ආපත්තියො ආපජ්ජි’න්තිපි එවං පුබ්බෙ වුත්තනයෙන චත්ථුවසෙනපි ගොත්තවසෙනපි නාමවසෙනපි ආපත්තිවසෙනපි යොජෙත්වා කම්මවාචං කාතුං චට්ටකියෙවාති අයං මිස්සකසමොධානො” ති, ඉමස්මිඤ්ච විනයසඬ්ගහජ්ජකරණෙ (වි. සඬ්ග. අට්ඨ. 245) තථෙව චත්ථා “තස්මා න ඉධ විසුං කම්මවාචං යොජෙත්වා දස්සයිස්සාම, පුබ්බෙ සබ්බාපත්තිසාධාරණං කත්ථා යොජෙත්වා දස්සිතාය එව කම්මවාචාය නානාවත්ථුකාහිපි ආපත්තිහි වුට්ඨානසම්භවතො සායෙවෙත්ථ කම්මවාචා අල”න්ති.

යදි එවං ආචරියවජිරබුද්ධිත්ථෙරෙන ද්වින්නං විසෙසො න චත්තබ්බො, අප කස්මා වුත්තොති? තිසු සමොධානපරිවාසෙසු ඔධානසමොධානො මූලායපටිකස්සනාය ඔධුනිතකාලෙයෙව දාතබ්බො, අග්ගසමොධානමිස්සකසමොධානපරිවාසා පන විසුංයෙව දාතබ්බො. “එවං දින්නෙ එතෙසං කො විසෙසො” ති වින්තායං විසෙසසම්භවමත්තදස්සනත්ථං වුත්තො. අට්ඨකථායං පන පරිවාසාදිකම්මස්ස ලක්ඛණං දස්සෙතුං “චත්ථුවසෙන චා” තිආදිමාහ, තස්මා ලක්ඛණවසෙනෙව සභාගවත්ථුකාහිපි ආපත්තිහි වුට්ඨානං සම්භවති. තෙනෙව ච කාරණෙන සාරත්ථදීපනිනාමිකායං විනයටිකායඤ්ච විමතිවිනොදනිනාමිකායං විනයටිකායඤ්ච න කොපි විසෙසො වුත්තොති දට්ඨබ්බො.

යදි එවං මිස්සකසමොධානකම්මවාචායපි චිරජපට්ච්ඡන්නාහි අචිරජපට්ච්ඡන්නාහිපි ආපත්තීහි වුට්ඨානං සම්භවෙය්‍ය. තත්ථපි හි “අහං, භන්තෙ, සම්බහුලා සඬ්ඝාදිසෙසා ආපත්තියො ආපජ්ජිං නානාවත්ථුකායො” තිපි “එකා සුක්කච්ඡිසට්ඨි...පෙ.... එකා කුලදුසකා” තිපි වත්තබ්බං. එවං සති “සම්බහුලා” තිපි “සඬ්ඝාදිසෙසා ආපත්තියො” තිපි වත්ථුගොත්තනාමාපත්තීහි කිත්තනසම්භවතො චිරජපට්ච්ඡන්නාහිපි අචිරජපට්ච්ඡන්නාහිපි ආපත්තීහි වුට්ඨානං සම්භවෙය්‍යාති? න පනෙවං දට්ඨබ්බං. වත්ථාදිකිත්තනඤ්ඤි සබ්බාපත්තීනං ගණ්හනත්ථං හොති. එවං ගණ්හන්තෙපි පට්ච්ඡන්නකාලස්ස අකථිතත්තා “එත්තකං නාම කාලං පරිවසිතබ්බං” ත්ති න පඤ්ඤායති, තස්මිං අපඤ්ඤායමානෙ තෙන පමාණෙන පරිවාසො න හොති, තස්මිං අසති ආපත්තියො වුට්ඨානං න සම්භවති, තස්මා මිස්සකසමොධානකම්මවාචාය චිරජපට්ච්ඡන්නාහිපි අචිරජපට්ච්ඡන්නාහිපි ආපත්තීහි වුට්ඨානං න සම්භවතීති දට්ඨබ්බං.

පරිවාසවිනිව්ඡයකථා නිට්ඨිතා.

මානත්තවිනිව්ඡයකථා

මානත්තකථායම්පි මානත්තං නාම අජපට්ච්ඡන්නමානත්තං පට්ච්ඡන්නමානත්තං පක්ඛමානත්තං සමොධානමානත්තන්ති චතුබ්බිධං හොති. තත්ථ යො භික්ඛු සඬ්ඝාදිසෙසං ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වා තං දිවසමෙව ආරොචෙති, එකරත්තිමත්තම්පි න පට්ච්ඡාදෙති, තස්ස පරිවාසං අදත්වාව දින්නං මානත්තං අජපට්ච්ඡන්නමානත්තං නාම. යො ආපජ්ජිත්වා දසහි ආකාරෙහි විනා තං දිවසං නාරොචෙති, එකරත්තාදිවසෙන පට්ච්ඡාදෙති, තත්ථ යථාපට්ච්ඡන්නදිවසං පරිවාසං දත්වා පරිවුත්ථපරිවාසස්ස දින්නං මානත්තං පට්ච්ඡන්නමානත්තං නාම. ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වා පට්ච්ඡන්තාය වා අජපට්ච්ඡන්තාය වා භික්ඛුනියා පක්ඛමත්තමෙව දින්නං මානත්තං පක්ඛමානත්තං නාම. භික්ඛු පන පට්ච්ඡන්තාය ආපත්තියා පරිවසිත්වා අනික්ඛිත්තවත්තකාලෙයෙව පුන ආපජ්ජිත්වා න පට්ච්ඡාදෙති, තස්ස මූලාය පටිකස්සිත්වා පරිවුත්ථදිවසෙ අදිවසෙ කත්වා අජපට්ච්ඡාදිතත්තා සමොධානපරිවාසං අදත්වා දින්නං මානත්තං සමොධානමානත්තං නාම. මානත්තාරහකාලෙපි මානත්තවරණකාලෙපි අබ්භානාරහකාලෙපි එසෙව නයො. තෙසු තිණි මානත්තානි අට්ඨකථායං වුත්තනයෙන සුවිඤ්ඤායාත්තා න වුත්තානි. පක්ඛමානත්තං පච්ඡා ආගමිස්සති.

යානි පන පරිවාසමානත්තානි අනවට්ඨිතත්තා පුථුජ්ජනස්ස ගිහිආදිවසෙන පරිවත්තනෙ සති පුන දාතබ්බාදාතබ්බහාවෙ සඬ්ඝිතබ්බානි, තානි දස්සෙතුං පාළියං අනෙකෙහි පකාරෙහි විත්ථාරතො වුත්තානි. තෙසු භික්ඛුනං සංසයවිතොදනත්ථාය එකදෙසං දස්සෙතුං “සවෙ කොච්ඡි” තිආදිමාහ. තත්ථ විබ්භමතීති විරූපො හුත්වා භමති, භීතායාවත්තති ගිහී හොතීති අත්ථො. සාමණෙරො හොතීති උපසම්පන්නභාවං ජහිත්වා සාමණෙරභාවං උපගච්ඡති. තත්ථ පාරාජිකජපත්තභාවෙන වා “ගිහීති මං ධාරෙථා” තිආදිනා සික්ඛාපච්චක්ඛානෙන වා

ගිහි හොති. තෙසු පඨමෙන පුන උපසම්පදාය අභබ්බත්තා පුන පරිවාසො න රුහතියෙව, දුතියෙන පන පුන උපසම්පදාය භබ්බත්තා “සො වෙ පුන උපසම්පජ්ජති”ති වුත්තං. ඉතරො පන පාරාජිකප්පත්තභාවෙන සාමණෙරො න හොති. කස්මා? සරණගමනාදීනං විනස්සනතො. වුත්තඤ්ඤි විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.108) “උපසම්පන්නානම්පි පාරාජිකසමආපත්තියා සරණගමනාදිසාමණෙරභාවස්සපි විනස්සනතො සෙනාසනග්ගාහො ව පටිප්පස්සම්භති, සඬ්ඝලාභම්පි තෙන ලහන්තීති වෙදිතබ්බ”න්ති, ගිහි පන හුත්වා පුන සාමණෙරභාවමත්තං ලද්ධබ්බං හොති. “සාමණෙරොති මං ධාරොථා”තිආදිනා පන සික්ඛාපච්චක්ඛානෙ කතෙ සියා සාමණෙරභාවො, තතොපි පුන උපසම්පජ්ජතුකාමතාය සති සියා උපසම්පන්නභාවො. “ගිහිති මං ධාරොථා”තිආදිනා සික්ඛාපච්චක්ඛානං කත්වා ගිහිභාවං උපගතෙපි පුන සාමණෙරපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා සාමණෙරො හොති. තතො පුන උපසම්පජ්ජතුං ලද්ධබ්බත්තා “පුන උපසම්පජ්ජති”ති වුත්තො. තෙසං භික්ඛුභාවෙ පරිවාසෙ අනිට්ඨිතෙපි ගිහිසාමණෙරභාවං පත්තත්තා පරිවාසො න රුහති උපසම්පන්නානමෙව පරිවාසස්ස භගවතා පඤ්ඤත්තත්තාති අත්ථො.

එවං සන්තෙ පුන උපසම්පජ්ජත්තස්ස කිං පරිවාසො පුන දාතබ්බොති ආභ “සො වෙ පුන උපසම්පජ්ජති”තිආදි. තස්සත්ථො – සො විබ්භන්තකො සො වා සාමණෙරො පුන උපසම්පන්නභාවං උපගච්ඡති, පුරිමං පුබ්බෙ භික්ඛුභුතකාලෙ දින්නං පරිවාසදානං එව ඉදානි පරිවාසදානං හොති. යො පරිවාසො පුබ්බෙ භික්ඛුභුතකාලෙ දින්නො, සො පරිවාසො සුදින්නො, දුදින්නො න හොති. යො යත්තකො කාලො පරිවුත්ථො, සො තත්තකො කාලො සුපරිවුත්ථොයෙව හොති, න දුපරිවුත්ථො, තස්මා අවසෙසො කාලො පරිවසිතබ්බොති. ඉදං වුත්තං හොති – පුබ්බෙ භික්ඛුකාලෙ පක්ඛප්පට්ච්ඡන්තාය ආපත්තියා පරිවාසං ගහෙත්වා දසදිවසමත්තං පරිවසිත්වා අනිට්ඨිතෙයෙව පරිවාසෙ විබ්භමිත්වා සාමණෙරො වා හුත්වා පුන උපසම්පන්නෙන අවසෙසපඤ්චදිවසෙ පරිවසිත්වා පරිවාසො නිට්ඨාපෙතබ්බොති. මානත්තාරභාදීසුපි එසෙව නයො. උම්මත්තකාදීසුපි තස්මිං කාලෙ අජානන්තත්තා “පරිවාසො න රුහති”ති වුත්තං. තිණ්ණම්පි උක්ඛිත්තකානං කම්මනානාසංවාසකත්තා තෙහි සහසංවාසොයෙව නත්ථීති උක්ඛිත්තකානං පරිවාසො න රුහතීති වුත්තං.

සවෙ පුන ඔසාරියතීති උක්ඛෙපනියකම්මං පටිප්පස්සම්භනවසෙන සමානසංවාසකභාවං පවෙසියති. “සවෙ කස්සචි භික්ඛුනො ඉත්ථිලිඬ්ඨං පාතුභවතී”තිආදීසු අට්ඨකථායං වුත්තනයෙනෙව අත්ථො සුවිඤ්ඤෙයො හොති. යං පන වුත්තං “පක්ඛමානත්තං පච්ඡා ආගමිස්සතී”ති, තත්ත්වං ජානිතබ්බං – පක්ඛමානත්තන්ති භික්ඛුනියා දාතබ්බමානත්තං. තං පන පටිච්ඡන්තායපි අප්පට්ච්ඡන්තායපි ආපත්තියා අඬ්ඝමාසමත්තමෙව දාතබ්බං. වුත්තඤ්ඤෙතං “ගරුධම්මං අජ්ඣාපන්නාය භික්ඛුනියා උභතොසඬ්ඨෙස පක්ඛමානත්තං වරිතබ්බ”න්ති (පාචි. 149; වුළුව. 403; අ. නි. 8.51). තං පන භික්ඛුනීහි අත්තනො සීමං සොධෙත්වා විහාරසීමාය වා විහාරසීමං සොධෙතුං අසක්කොන්තීහි

බණ්ඩසීමාය වා සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡේදෙන චතුර්වග්ගණං සන්නිපාතාපෙන්වා දාතබ්බං. සචෙ එකා ආපත්ති හොති, එකිස්සා වසෙන, සචෙ ද්වෙ වා තිස්සො වා සම්බහුලා වා එකචත්ථුකා වා නානාචත්ථුකා වා, තාසං තාසං වසෙන චත්ථුගොත්තනාමආපත්තිස්ස යං යං ඉච්ඡති, තං තං ආදාය යොජනා කාතබ්බා.

තත්‍රිදං එකාපත්තිවසෙන මුඛමත්තනිදස්සනං – තාය ආපන්නාය භික්ඛුනියා භික්ඛුනිසඬ්ඝං උපසඬ්ඝමිත්වා එකංසං උත්තරාසඬ්ඝං කරිත්වා වුඩ්ඨානං භික්ඛුනීනං පාදෙ චන්දිත්වා උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා එවමස්ස වචනීයො “අහං, අයො, එකං ආපත්තිං ආපජ්ජිං ගාමන්තරං, සාහං, අයා,එ එකිස්සා ආපත්තියා ගාමන්තරාය පක්ඛමානත්තං යාවාමි”ති. එවං තික්ඛත්තුං යාවාපෙන්වා ඛ්‍යත්තාය භික්ඛුනියා පටිබලාය සඬ්ඝො ඤාපෙනබ්බො “සුඤ්ඤා මෙ, අයො, සඬ්ඝො, අයං ඉත්ථන්නාමා භික්ඛුනී එකං ආපත්තිං ආපජ්ජි ගාමන්තරං, සා සඬ්ඝං එකිස්සා ආපත්තියා ගාමන්තරාය පක්ඛමානත්තං යාවති. යදි සඬ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඬ්ඝො ඉත්ථන්නාමාය භික්ඛුනියා එකිස්සා ආපත්තියා ගාමන්තරාය පක්ඛමානත්තං දදෙයා, එසා ඤත්ති. සුඤ්ඤා මෙ, අයො, සඬ්ඝො...පෙ.... දුතියම්චි. තතියම්චි එතමත්ථං වදාමි. සුඤ්ඤා මෙ, අයො, සඬ්ඝො...පෙ.... භාසෙයා. දින්නං සඬ්ඝෙන ඉත්ථන්නාමාය භික්ඛුනියා එකිස්සා ආපත්තියා ගාමන්තරාය පක්ඛමානත්තං, බමති සඬ්ඝස්ස, තස්මා තුණ්හී, එවමෙන ධාරයාමි”ති.

කම්මවාචාපරියොසානෙ චත්තං සමාදිසිත්වා භික්ඛුමානත්තකථායං වුත්තනයෙනෙව සඬ්ඝස්ස ආරොචෙත්වා නික්ඛිත්තචත්තං වසිතුකාමාය තථෙව සඬ්ඝස්ස මජ්ඣෙ වා පක්කන්නාසු භික්ඛුනීසු එකභික්ඛුනියා වා දුතියිකාය වා සන්නිකෙ වුත්තනයෙනෙව නික්ඛිපිතබ්බං. අඤ්ඤස්සා පන ආගන්තුකාය සන්නිකෙ ආරොචෙත්වා නික්ඛිපිතබ්බං, නික්ඛිත්තකාලතො පටියාය පකතත්තටියානෙ තිට්ඨති.

පුන සමාදිසිත්වා අරුණං උට්ඨපෙන්නියා පන භික්ඛුනීනංයෙව සන්නිකෙ වසිතුං න ලබ්භති. “උභතොසඬ්ඝෙ පක්ඛමානත්තං වරිතබ්බ”න්ති හි වුත්තං, තස්මා අස්සා ආචරියුපජ්ඣායාහි විහාරං ගන්ත්වා සඬ්ඝාභකපක්ඛෙ යීතො එකො මහාථෙරො වා ධම්මකථීකො වා භික්ඛු චත්තබ්බො “එකිස්සා භික්ඛුනියා විනයකම්මං කත්තබ්බමත්ථී, තත්‍ර නො අයා චත්තාරො භික්ඛු පෙසෙථා”ති. සඬ්ඝහං අකාතුං න ලබ්භති, “පෙසෙස්සාමා”ති චත්තබ්බං. චතුහි පකතත්තභික්ඛුනීහි මානත්තචාරිනී. භික්ඛුනී ගහෙත්වා අන්තොඅරුණෙයෙව නික්ඛිපිත්වා ගාමුපචාරතො ද්වෙ ලෙඩ්ඛුපානෙ අතික්කමිත්වා මග්ගා ඔක්කම්ම ගුම්බවතිආදීහි පටිච්ඡන්තො යානෙ නිසීදිතබ්බං, විහාරුපචාරතොපි ද්වෙ ලෙඩ්ඛුපානා අතික්කමිතබ්බා. චතුහි පකතත්තභික්ඛුහිපි තත්ථ ගන්තබ්බං, ගන්ත්වා පන භික්ඛුනීහි සද්ධිං න එකටියානෙ නිසීදිතබ්බං, පටික්කමිත්වා අවිදුරෙ යානෙ නිසීදිතබ්බං. කුරුන්දිමභාපච්චරියු පන “භික්ඛුනීහි ඛ්‍යත්තං එකං වා ද්වෙ වා උපාසිකායො භික්ඛුහිපි එකං වා ද්වෙ වා උපාසකෙ අත්තරක්ඛණත්ථාය ගහෙත්වා ගන්තබ්බ”න්ති වුත්තං. කුරුන්දියංයෙව ව

“භික්ඛුනුපස්සයස්ස ච විහාරස්ස ච උපවාරං මුඤ්චිතුං වට්ඨති” ති වුත්තං,
“ගාමස්සා” ති න වුත්තං.

එවං නිසින්නෙසු පන භික්ඛුනීසු ච භික්ඛුසු ච තාය භික්ඛුනියා “මානත්තං සමාදියාමී, වත්තං සමාදියාමී” ති වත්තං සමාදියිත්වා භික්ඛුනිසඬ්ඝස්ස තාව එවං ආරොචෙතබ්බං “අභං, අය්‍යා, එකං ආපත්තිං ආපජ්ජිං ගාමන්තරං, සාභං සඬ්ඝං එකිස්සා ආපත්තියා ගාමන්තරාය පක්ඛමානත්තං යාචිං, තස්සා මෙ සඬ්ඝො එකිස්සා ආපත්තියා ගාමන්තරාය පක්ඛමානත්තං අදාසී, සාභං මානත්තං වරාමී, වෙදියාමහං අය්‍යා, වෙදියතීති මං සඬ්ඝො ධාරෙතු” ති.

තතො භික්ඛුසඬ්ඝස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා එවං ආරොචෙතබ්බං “අභං, අය්‍යා, එකං ආපත්තිං ආපජ්ජිං...පෙ.... වෙදියාමහං අය්‍යා, වෙදියතීති මං සඬ්ඝො ධාරෙතු” ති. ඉධාපි යාය කායචි භාසාය ආරොචෙතුං වට්ඨති. ආරොචෙත්වා ච භික්ඛුනිසඬ්ඝස්සෙව සන්තිකෙ නිසීදිතබ්බං, ආරොචිතකාලතො පටියාය භික්ඛුනං ගන්තුං වට්ඨති. සචෙ සාසඬ්ඝා හොති, භික්ඛුනියො තත්ථෙව යානං පච්චාසීසන්ති, යාතබ්බං. සචෙ අඤ්ඤො භික්ඛු චා භික්ඛුනී චා තං යානං එති, පස්සන්තියා ආරොචෙතබ්බං. නො චෙ ආරොචෙති, රත්තිච්ඡෙදො චෙව වත්තහෙදදුක්කටඤ්ච. සචෙ අජානන්තියා එව උපවාරං ඔක්කමිත්වා ගච්ඡති, රත්තිච්ඡෙදොව හොති, න වත්තහෙදදුක්කටං. සචෙ භික්ඛුනියො උපජ්ඣායාදීනං වත්තකරණත්ථං පගෙව ගන්තුකාමා හොන්ති, රත්තිච්ඡපවාසගණඔභීයනගාමන්තරාපත්තිරක්ඛණත්ථං එකං භික්ඛුනිං යපෙත්වා ගන්තබ්බං, තාය අරුණෙ උට්ඨිතෙ තස්සා සන්තිකෙ වත්තං නික්ඛිපිතබ්බං. එතෙනුපායෙන අඛණ්ඩා පඤ්චදස රත්තියො මානත්තං වරිතබ්බං.

අනික්ඛිත්තවත්තාය පන පාරිවාසිකක්ඛන්ධකෙ වුත්තනයෙනෙව සම්මා වත්තිතබ්බං. අයං පන විසෙසො – “ආගන්තුකස්ස ආරොචෙතබ්බං”න්ති එත්ථ යත්තකා පුරෙහත්තං චා පච්ඡාහත්තං චා තං ගාමං භික්ඛු චා භික්ඛුනියො චා ආගච්ඡන්ති, සබ්බෙසං ආරොචෙතබ්බං. අනාරොචෙත්තියා රත්තිච්ඡෙදො චෙව වත්තහෙදදුක්කටඤ්ච. සචෙපි රත්තිං කොචි භික්ඛු තං ගාමුපවාරං ඔක්කමිත්වා ගච්ඡති, රත්තිච්ඡෙදො හොතියෙව, අජානනපච්චයා පන වත්තහෙදතො මුච්චති. කුරුන්දීආදීසු පන “අනික්ඛිත්තවත්තභික්ඛුනං වුත්තනයෙනෙව කථෙතබ්බං”න්ති වුත්තං, තං පාරිවාසිකවත්තාදීනං උපවාරසීමාය පරිච්ඡින්නත්තා යුත්තතරං දිස්සති. උපොසථෙ ආරොචෙතබ්බං, පවාරණාය ආරොචෙතබ්බං, චතුන්නං භික්ඛුනාඤ්ච භික්ඛුනීනාඤ්ච දෙවසිකං ආරොචෙතබ්බං. සචෙ භික්ඛුනං තස්මිං ගාමෙ භික්ඛාචාරො සම්පජ්ජති, තත්ථෙව ගන්තබ්බං. නො චෙ සම්පජ්ජති, අඤ්ඤත්‍ර වරිත්වාපි තත්‍ර ආගන්ත්වා අත්තානං දස්සෙත්වා ගන්තබ්බං, බහිගාමෙ චා සඬ්ඝෙතට්ඨානං කාතබ්බං “අසුකස්මිං නාම යානෙ අමිහෙ පස්සිස්සති” ති. තාය සඬ්ඝෙතට්ඨානං ගන්ත්වා ආරොචෙතබ්බං, සඬ්ඝෙතට්ඨානෙ අදිස්වා විහාරං ගන්ත්වා ආරොචෙතබ්බං. විහාරෙ සබ්බභික්ඛුනං ආරොචෙතබ්බං. සචෙ සබ්බෙසං සක්කා න හොති ආරොචෙතුං, බහි උපවාරසීමාය යත්වා භික්ඛුනියො පෙසෙතබ්බා, තාහි ආනීතානං චතුන්නං භික්ඛුනං ආරොචෙතබ්බං. සචෙ විහාරො දුරො හොති

සාසඬකො, උපාසකෙ ව උපාසිකායො ව ගහෙත්වා ගන්තබ්බං. සචෙ පන අයං එකා වසති, රත්තිවිජ්ජවාසං ආපජ්ජති, තස්මාස්සා එකා පකතත්තා භික්ඛුනී සම්මන්තිත්වා දාතබ්බා එකච්ඡන්තො වසනත්ථාය.

එවං අබ්ණේඛං මානත්තං වරිත්වා විසතිගණෙ භික්ඛුනීසඬසෙ චුත්තනයෙනෙව අබ්භානං කාතබ්බං. “සචෙ මානත්තං වරමානා අන්තරාපත්තිං ආපජ්ජති, මූලාය පටිකස්සිත්වා තස්සා ආපත්තියා මානත්තං දාතබ්බං”න්ති කුරුන්දියං චුත්තං, ඉදං පක්ඛමානත්තං නාම. ඉදං පන පක්ඛමානත්තං සමන්තපාසාදිකායං (චූළව. අට්ඨ. 102) පාළිමුත්තවිනයවිනිච්ඡයභාවෙන ආගතම්පි ඉමස්මිං විනයසඬගහජ්ජකරණෙ ආවරියෙන අනුද්ධං. අයං පනාවරියස්ස අධිජ්ජායො සියා – ඉදං පක්ඛමානත්තං භික්ඛුනීයොයෙව සන්ධාය භගවතා විසුං පඤ්ඤත්තං, භික්ඛුහි අසාධාරණං, ඉමස්මිඤ්ච කාලෙ භික්ඛුනීසඬසො නත්ථි, තස්මා ගන්ථස්ස ලභ්‍යභාවත්ථං ඉදම්පි අඤ්ඤම්පි ඊදිසං අජ්ඣුපෙක්ඛිතබ්බන්ති. අම්හෙහි පන භික්ඛුනීසඬසෙ අවිජ්ජමානෙපි “භික්ඛුසඬසො භික්ඛුනීහි සමාදාතබ්බවත්තං ජානිස්සති. ‘දුබ්බලජාතිකා හි හිරුකජාතිකා භික්ඛුනීයො භගවතො ආණං පතිට්ඨාපෙන්නීයො එවරුපං දුක්කරං දුරහිසම්භවං වත්තං සමාදයිංසු, කිමඬිගං පන මය’න්ති මනසි කරොන්තා භගවතො ආණං පතිට්ඨාපෙන්නා පරිවාසාදිවත්තං සමාදයිස්සන්ති”ති මන්ත්වා ආවරියෙන අනුද්ධංම්පි ඉමස්මිං විනයාලඬකාරජ්ජකරණෙ උද්ධං, තස්මා සම්මාසම්බුද්ධෙ සඤ්ජාතසද්ධාපෙමගාරවාදියුත්තෙහි සත්ථුසාසනකරෙහි භික්ඛුහි සම්මා සික්ඛිතබ්බං. ඉතො පරානි අට්ඨකථායං ආගතනයෙනෙව චෙදිතබ්බානි.

මානත්තවිනිච්ඡයකථා නිට්ඨිතා.

248. පාරිවාසිකවත්තකථායං නවකතරං පාරිවාසිකන්ති අත්තනා නවකතරං පාරිවාසිකං. පාරිවාසිකස්ස හි අත්තනා නවකතරං පාරිවාසිකං යථෙත්වා අඤ්ඤෙ මූලායපටිකස්සනාරහ මානත්තාරහ මානත්තවාරික අබ්භානාරහාපි පකතත්තට්ඨානෙයෙව තිට්ඨන්ති. තෙනාහ “අත්තමසො මූලායපටිකස්සනාරහාදීනම්පි”ති. අත්තමසො මූලායපටිකස්සනාරහාදීනම්පිති ආදි-සද්දෙන මානත්තාරහමානත්තවාරිකඅබ්භානාරහෙ සඬගණ්හාති. තෙ හි පාරිවාසිකානං, පාරිවාසිකා ව තෙසං පකතත්තට්ඨානෙ එව තිට්ඨන්ති. අධොතපාදට්ඨපනකන්ති යත්ථ යත්වා පාදෙ ධොවන්ති, තාදිසං දාරුඵලකඬණ්ඩාදිං. පාදසංසනන්ති සක්ඛරකථලාදිං. පාදෙ සංසන්ති එතෙනාති පාදසංසනං, සක්ඛරකථලාදි. චුත්තඤ්ඤි භගවතා “අනුජානාමි, භික්ඛචෙ, තිස්සො පාදසංසනීයො සක්ඛරං කථලං සමුද්දළෙණ”න්ති (චූළව. 269). සද්ධිවිහාරිකානම්පි සාදියන්තස්සාති සද්ධිවිහාරිකානම්පි අභිවාදනාදිං සාදියන්තස්ස. වත්තං කරොන්තිති එත්තකමත්තස්සෙව චුත්තත්තා සද්ධිවිහාරිකාදීහිපි අභිවාදනාදිං කාතුං න වට්ටති. “මා මං ගාමජ්ජවෙසනං ආපුච්ඡා”ති චුත්තෙ අනාපුච්ඡාපි ගාමං පවිසිතුං වට්ටති.

යො යො වුඩිඬොති පාරිවාසිකෙසු හික්බුසු යො යො වුඩිඬො. නවකතරස්ස සාදිතුන්ති පාරිවාසිකතවකතරස්ස අභිවාදනාදිං සාදිතුං. “පාරිසුද්ධිඋපොසංචරිතං කරියමානං”ති ඉදං පවාරණදිවසෙසු සඬ්ඝෙ පවාරෙන්නෙ අනුපගතජින්නවස්සාදිහි කරියමානං පාරිසුද්ධිඋපොසංචරිතං සන්ධාය වුත්තං. තත්ථෙවාති සඬ්ඝනවකට්ඨානෙයෙව. අත්තනො පාළියා පවාරෙතඬ්ඛන්ති අත්තනො වස්සග්ගෙන පත්තපාළියා පවාරෙතඬ්ඛං, න පන සඬ්ඝෙසු පවාරිතෙසුති අත්ථො.

ඔණොජනං නාම විස්සජ්ජනං, තං පන පාරිවාසිකෙන පාපිතස්ස අත්තනා සම්පට්ඨිතස්සෙව පුනදිවසාදිඅත්ථාය විස්සජ්ජනං කාතඬ්ඛං. අසම්පට්ඨිතවා වෙ විස්සජ්ජෙති, න ලහතීති වුත්තං. යදි පන න ගණ්හාති න විස්සජ්ජෙති යදි පුරිමදිවසෙ අත්තනො න ගණ්හාති, ගහෙත්වා ච න විස්සජ්ජෙති.

චතුස්සාලහත්තන්ති භොජනසාලාය පටිපාටියා දියමානං හත්තං. හත්ථපාසෙ ධීතෙනාති දායකස්ස හත්ථපාසෙ ධීතෙන, පටිග්ගහණරුහනට්ඨානෙති අධිප්පායො. මහාපෙළහත්තෙපිති මහත්තෙසු හත්තපච්ඡිආදිභාජනෙසු යපෙත්වා දියමානහත්තෙසුපි. ඉතො පරම්පි පාරිවාසිකවත්තං පාළියං (වුළුව. 75) ආගතනයෙනෙව වෙදිතඬ්ඛං. තත්ථ පන අට්ඨකථායං ආගතනයෙනෙව අත්ථො සුචිඤ්ඤෙයොහොති, තස්මා දුඬ්ඛිඤ්ඤෙයාට්ඨානෙයෙව කට්ඨස්සාම.

“න සාමණෙරො උපට්ඨාපෙතඬ්ඛො”ති එත්ථ දුඬ්ඛිධං සාමණෙරං දස්සෙතුං “අඤ්ඤො”තිආදිමාහ. “න හික්බුනියො ඔවදිතඬ්ඛො”ති එත්ථ ලද්ධසම්මුතිකෙන ආණත්තොපි ගරුධම්මෙහි අඤ්ඤෙහි වා ඔවදිතුං න ලහතීති ආහ “පට්ඨලස්ස වා හික්බුස්ස භාරො කාතඬ්ඛො”ති. ආගතා හික්බුනියො වත්තඬ්ඛාති සම්බන්ධො. සවචනියන්ති සදොසං. ජෙට්ඨකට්ඨානං න කාතඬ්ඛන්ති පධානට්ඨානං න කාතඬ්ඛං. කිං තන්ති ආහ “පාතිමොක්ඛද්දෙසකෙනා”තිආදි.

රජෙහි හතා උපහතා භූමි එතිස්සාති රජොහතභූමි, රජොකිණ්ණභූමිති අත්ථො. පච්චයන්ති වස්සාවාසිකලාහං සන්ධාය වුත්තං. එකපස්සෙ යත්වාති පාළිං විහාය හික්බුනං පච්ඡතො යත්වා. සෙනාසනං න ලහතීති සෙයාපරියන්තභාගිතාය වස්සග්ගෙන ගණ්හිතුං න ලහති. අස්සාති භවෙයා. “ආගන්තුකෙන ආරොචෙතඬ්ඛං, ආගන්තුකස්ස ආරොචෙතඬ්ඛ”න්ති අවිසෙසෙන වුත්තත්තා සවෙ ද්වෙ පාරිවාසිකා ගතට්ඨානෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං පස්සන්ති, උභොහිපි අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ආරොචෙතඬ්ඛං. යථා ඛහි දිස්වා ආරොචිතස්ස හික්බුනො විහාරං ආගතෙන පුන ආරොචනකිච්චං නත්ථි, එවං අඤ්ඤවිහාරං ගතෙනපි තත්ථ පුඬ්ඛෙ ආරොචිතස්ස පුන ආරොචනකිච්චං නත්ථි වදන්ති. අවිසෙසෙනාති පාරිවාසිකස්ස ච උක්ඛිත්තකස්ස ච අවිසෙසෙන.

ඔබ්බන්ති පලිබුද්ධං. සහවාසොති වුත්තජ්ජකාරෙ ඡන්නෙ හික්බුනා සද්ධිං සයනමෙව අධිප්පෙන, න සෙසඉරියාපට්ඨකජ්ජනං. සෙසමෙත්ථ සුචිඤ්ඤෙයාමෙව.

පාපිටියතරානි පාරාජිකාපත්තීනි උක්කංසවසෙන වුත්තං.
සඤ්චරිත්තාදිපණ්ණත්තිවජ්ජනො පන සුක්කවිස්සට්ඨාදිකා ලොකවජ්ජාව. තත්ථපි
සඬ්ඝභෙදාදිකා පාපිටියතරා එව. කම්මන්ති පාරිවාසිකකම්මවාචානි එතෙන
“කම්මභූතා වාචා කම්මවාචා”ති කම්මවාචාසද්දස්ස අත්ථොපි සිද්ධොති
වෙදිතබ්බො. සවචනීයන්ති එත්ථ ස-සද්දො “සන්ති” අත්ථං වදති, අත්තනො
වචනෙන අත්තනො පවත්තනකම්මන්ති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො, “මා
පක්කමාහී”ති වා “එහි විනයධරානං සම්මුඛිභාව”න්ති වා එවං අත්තනො ආණාය
පවත්තනකම්මං න කාතබ්බන්ති අධිජ්ජායො. එවඤ්ඤි කෙනචි සවචනීයෙ කතෙ
අනාදරෙන අතික්කම්තුං න වට්ටති, බුද්ධස්ස සඬ්ඝස්ස ආණා අතික්කන්තා නාම
භොති. රජ්ජාහතභූමීති පණ්ණසාලාවිසෙසනං. පච්චයන්ති වස්සාවාසිකච්චරං.
සෙනාසනං න ලහතීති වස්සග්ගෙන න ලහති. අපණ්ණකපටිපදාති අවිරද්ධපටිපදා.
සචෙ වායමන්තොපිති එත්ථ අවිසයභාවං ඤත්වා අවායමන්තොපි සඬ්ඝස්සති.
අවිසෙසෙනානි පාරිවාසිකුක්ඛිත්තකානං සාමඤ්ඤෙන.
පඤ්චවණ්ණඡදනබන්ධනට්ඨානෙසුති පඤ්චජ්ජකාරජදනෙහි ඡන්තට්ඨානෙසු.
ඔබ්බන්ති උට්ඨානාදිඛ්‍යාපාරපටිබ්බද්ධං, පිළිතන්ති අත්ථො. මඤ්චෙ වා පීඨෙ වානි
එත්ථ වාසද්දො සමුච්චයත්ථො. තෙන තට්ටිකාවම්මබ්බණ්ඩාදීසු දීඝාසනෙසුපි
නිසීදිතුං න වට්ටතීති දීපිතං භොති. න වත්තභෙදදුක්කටන්ති වුඬ්ඪතරස්ස
ජානන්තස්සපි වත්තභෙදෙ දුක්කටං නත්ථීති දස්සෙති. වත්තං නික්ඛිපාපෙත්වානි
ඉදම්පි පරිවාසාදිමෙව සන්ධාය වුත්තං, න සෙසකම්මානි.

“සෙනාසනං න ලහති සෙය්‍යපරියන්තභාගිතාය. උද්දෙසාදීනි දාතුම්පි න
ලහතීති වදන්ති. ‘තදුප්පසම්පන්නෙපි පකතත්තෙ’ති වචනතො අනුපසම්පන්නෙහි
වසිතුං වට්ටති. සමවස්සානි එතෙන අපච්ඡා අපුරිමං නිපජ්ජනෙ ද්විත්තම්පි
වත්තභෙදාපත්තිභාවං දීපෙති. අත්තනො අත්තනො නවකතරන්ති
පාරිවාසිකාදිනවකතරං. පඨමං සඬ්ඝමජ්ඣෙකෙ පරිවාසං ගහෙත්වා නික්ඛිත්තවත්තෙන
පුන එකස්සපි සන්තිකෙ සමාදියිතුං නික්ඛිපිතුඤ්ච වට්ටති, මානත්තෙ පන
නික්ඛිපිතුං වට්ටති. උනෙගණෙවරණදොසන්තා න ගහෙතුන්ති එකෙ. පඨමං
ආදින්නවත්තං එකස්ස සන්තිකෙ යථා නික්ඛිපිතුං වට්ටති, තථා සමාදියිතුම්පි
වට්ටතීති පොරාණගණ්ඨිපදෙ’ති වජිරබුද්ධට්ටිකායං (වජිර. ටී. වුළුවග්ග 76)
වුත්තන්ති.

ඉදං එත්ථ යං වත්තං “චතුනවුතිපාරිවාසිකවත්ත”න්ති
පාරිවාසිකක්ඛන්ධකපාළියං (වුළුව. 75) ආගතං, සමන්තපාසාදිකායම්පි එත්තකාය
පාළියා (වුළුව. අට්ඨ. 75-84) වණ්ණනං වත්වා “පාරිවාසිකවත්තකථා නිට්ඨිතා”ති
ආහ. ඉමස්මිං විනයසඬ්ඝහපකරණෙ (වි. සඬ්ඝ. අට්ඨ. 248) පන “න ඡමායං
වඬ්ඤමන්තෙ වඬ්ඤමෙ වඬ්ඤමිතබ්බ”න්ති ඉමස්සානන්තරං “පාරිවාසිකවතුත්ථො
චෙ, භික්ඛචෙ”තිආදීනි අග්ගහෙත්වා “න, භික්ඛචෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුතා
සාදිතබ්බ”න්තිආදීනි පඨමං පඤ්ඤත්තපදානි ගහෙත්වා තෙසං පදානං සංවණ්ණනං
කත්වා “ඉදං පාරිවාසිකවත්ත”න්ති අඤ්ඤථා අනුක්කමො වුත්තො, සො පාළියා ව
අට්ඨකථාය ව න සමෙති. ආවරියස්ස පන අයමධිජ්ජායො සියා –

“පාරිවාසිකවතුන්ටො වෙ, හික්බවෙ” තිආදීනි පාරිවාසිකහික්බුනං සමාදිශිතබ්බානි
 න භොන්ති, අථ බො කම්මකාරකානං හික්බුනං
 කත්තබ්බාකත්තබ්බකම්මදස්සනමෙතං, තස්මා පාරිවාසිකවත්තෙ න පවෙසෙතබ්බං.
 “න, හික්බවෙ, පාරිවාසිකෙන හික්බුනා සාදිතබ්බ” න්තිආදීනි පන
 පාරිවාසිකහික්බුනං සම්මාවත්තිතබ්බවත්තානියෙව භොන්ති, තස්මා ඉමානියෙව
 පාරිවාසිකවත්තෙ පවෙසෙතබ්බානීති. අම්හෙහි පන පාළිඅට්ඨකථාටීකාසු
 ආගතානුක්කමෙන පයමං පඤ්ඤත්තවත්තානං අත්ථං පයමං දස්සෙත්වා පච්ඡා
 පඤ්ඤත්තපදානං අත්ථො පච්ඡා වුත්තොති දට්ඨබ්බො.

ඉති විනයසඬ්ඛගසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඬ්ඛකාරෙ

ගරුකාපත්තිවුට්ඨානවිනිච්ඡයකථාලඬ්ඛකාරො නාම

ද්වත්තිංසතිමො පරිච්ඡෙදො.

33. කම්මාකම්මවිනිච්ඡයකථා

249. එවං ගරුකාපත්තිවුට්ඨානවිනිච්ඡයකථං කථෙත්වා ඉදානි
 කම්මාකම්මවිනිච්ඡයකථං කථෙතුං “කම්මාකම්මන්ති එත්ථ පනා” තිආදිමාහ.
 තත්ථ සමග්ගෙන සඬ්ඝෙන කරියතෙ තත්ති කම්මං,
 අපලොකනාදිවතුබ්බිධවිනයකම්මං. ඉතරස්මිම්පි එසෙව නයො. අ-කාරො
 වුද්ධිඅත්ථො, න වුද්ධිප්පත්තං කම්මං අකම්මං. කම්මඤ්ච අකම්මඤ්ච කම්මාකම්මං
 වජ්ජාවජ්ජං විය, එලාඵලං විය ව. තත්ථ ව කම්මන්ති
 අපලොකනකම්මඤ්ඤත්තිකම්මද්වයං. අකම්මන්ති
 ඤ්ඤත්තිදුතියකම්මඤ්ඤත්තිවතඋත්ථකම්මද්වයං. අථ වා කම්මන්ති වතුසුපි එතෙසු
 ලභ්භකකම්මං. අකම්මන්ති ගරුකකම්මං. කම්මාකම්මන්ති එත්ථ පන විනිච්ඡයො
 එවං වෙදිතබ්බොති යොජනා. තත්ථ පනාති පක්ඛන්තරත්ථෙ නිපාතො,
 ගරුකාපත්තිවුට්ඨානවිනිච්ඡයකථාපක්ඛතො අඤ්ඤො
 කම්මාකම්මවිනිච්ඡයකථාපක්ඛො වෙදිතබ්බොති වා මයා වුච්චතෙති වා අත්ථො.

වත්තාරි කම්මානීති එත්ථ වත්තාරීති පරිච්ඡෙදනිදස්සනං. තෙන විනයකම්මානි
 නාම වත්තාරි එව භොන්ති, න ඉතො ඌනාධිකානීති දස්සෙති. කම්මානීති
 පරිච්ඡින්නකම්මනිදස්සනං. අපලොකනකම්මන්තිආදීනි පරිච්ඡින්නකම්මානං
 උද්දෙසකථනං. තත්ථ අපලොකීයතෙ ආයාචීයතෙ අපලොකනං,
 අපසුබ්බලොකධාතු ආයාවනත්ථෙ, යුපව්වයො භාවත්ථවාචකො.
 අපලොකනවසෙන කත්තබ්බං කම්මං අපලොකනකම්මං, සීමට්ඨකසඬ්ඝං
 අපලොකෙත්වා සඬ්ඝානුමතියා කත්තබ්බං කම්මං. ඤාපනා ඤ්ඤත්ති, සඬ්ඝස්ස
 ජානාපනාති අත්ථො. ඤ්ඤත්තියා කත්තබ්බං කම්මං ඤ්ඤත්තිකම්මං, අනුස්සාවනං
 අකත්වා සුද්ධඤ්ඤත්තියායෙව කත්තබ්බකම්මං. ද්වින්නං පුරුෂි දුතියා, ඤ්ඤත්ති දුතියා
 එතස්ස කම්මස්සාති ඤ්ඤත්තිදුතියං, ඤ්ඤත්තිදුතියඤ්ච තං කම්මඤ්චාති

ඤාත්තිද්විතියකම්මං, එකාය ඤාත්තියා එකාය අනුස්සාවනාය කත්තබ්බකම්මං.
 චතුත්තං පුරණී චතුත්ථී, ඤාත්ති චතුත්ථී එතස්ස කම්මස්සාති ඤාත්තිචතුත්ථං,
 ඤාත්තිචතුත්ථස්ථෙව තං කම්මස්ථොති ඤාත්තිචතුත්ථකම්මං, එකාය ඤාත්තියා තීභි
 අනුස්සාවනාහි කත්තබ්බකම්මං. තෙන චක්ඛති “අපලොකනකම්මං නාම
 සීමට්ඨකසඬ්ඨං සොධෙත්වා” තිආදි.

එවං චත්තාරි කම්මානි උද්දිසිත්වා පරිවාරෙ (පරි. 482 ආදයො) කම්මවග්ගෙ
 ආගතනයෙනෙව තෙසං චතුත්තං කම්මානං විපත්තිකාරණානි ප්‍රච්ඡිත්වා
 විස්සජ්ජෙතුං “ඉමානි චත්තාරි කම්මානි කතිභාකාරෙහි විපජ්ජන්ති?
 පඤ්චභාකාරෙහි විපජ්ජන්ති” තිආදිමාහ. තත්ථ චත්ථුතොති විනයකම්මස්ස
 කාරණභූතචත්ථුතො. ඤාත්තිතො අනුස්සාවනතොති ද්වෙපි කම්මවාචායමෙව.
 සීමතොති කම්මකරණට්ඨානභූතඛද්ධසීමතො. පරිසතොති
 කම්මජ්ජත්තජන්දාරභූතකාරකසඬ්ඨතො. තානියෙව භි පඤ්ච සබ්බෙසං
 විනයකම්මානං විපත්තිකාරණානි භොන්ති.

තතො තං කම්මවිපත්තිකාරණභූතං චත්ථුං පාළිනයෙන විත්ථාරෙතුං
 “සම්මුඛකරණීයං කම්මං අසම්මුඛා කරොති, චත්ථුවිපන්නං
 අධම්මකම්ම” ත්තයාදිමාහ. තත්ථ සම්මුඛකරණීයං පටිපුච්ඡාකරණීයං
 පටිඤ්ඤායකරණීයන්ති ඉමෙසං තිණ්ණං අතථාකරණෙන, සතිවිනයො
 අමුල්භවිනයො තස්සපාපියසිකා තජ්ජනීයකම්මං නියසකම්මං පබ්බාජනීයකම්මං.
 පටිසාරණීයකම්මං උක්ඛෙපනීයකම්මං පරිවාසො මූලායපටිකස්සනා මානත්තං
 අබ්භානං උපසම්පදන්ති ඉමෙසං තෙරසකම්මානං අඤ්ඤකම්මාරහස්ස
 අඤ්ඤකම්මකරණෙන, උපොසට්ඨා පවාරණානි ඉමෙසං ද්විත්තං අදිවසෙ
 කරණෙන, පණ්ඩකො ටෙය්‍යසංවාසකො තිත්ථීයපක්කන්තකො තිරච්ඡානගතො
 මාතුසාතකො පිතුසාතකො අරහන්තසාතකො ලොහිතුජ්ජාදකො සඬ්ඨෙදකො
 භික්ඛුනිදුසකො උභතොඛ්‍යඤ්ජනකො උනවිසතිවස්සො
 අන්තිමචත්ථුඅජ්ඣාපන්තපුබ්බොති ඉමෙසං තෙරසන්තං පුග්ගලානං
 උපසම්පදාකම්මකරණෙන ඉති ඉමානි එකතිංස කම්මානි චත්ථුවිපන්නං
 අධම්මකම්මං භොති. ඤාත්තිතො පඤ්ච, අනුස්සාවනතො පඤ්චොති ඉමානි දස
 කාරණානි අන්තොකම්මවාචායමෙව ලභන්ති, සීමතො එකාදස කාරණානි
 සීමාසම්මුතිවසෙන ලභන්ති, පරිසතො ද්වාදස කාරණානි
 චතුර්වග්ගපඤ්චවග්ගදසවග්ගවිසතිවග්ගසඬ්ඨානෙසු චතුසු සඬ්ඨෙසු එකෙකස්මිං
 කම්මපත්තජන්දාරභසම්මුඛිභූතසඬ්ඨානානං තිණ්ණං තිණ්ණං සඬ්ඨානං වසෙන
 ලභන්තිති.

එවං කම්මවිපත්තිකාරණානි දස්සෙත්වා පුන චතුර්වග්ගසඬ්ඨාදියු
 සන්නිසින්නානං භික්ඛූනං විසෙසනාමං දස්සෙතුං “චතුර්වග්ගකරණෙ
 කම්මෙ” තිආදිමාහ. තං සුච්ඤ්ඤායාමෙව.

250. තනො පරං චතුන්තං කම්මානං යානං සඬ්ඛෙපතො දස්සෙතුං
“අපලොකනකම්මං කති යානානි ගච්ඡති”ති ආදිමාහ. තම්පි සුච්ඤ්ඤයාමෙව.

251. තනො තානියෙව කම්මානි තෙසු යානෙසු පචත්තානි විත්ථාරතො
පකාසෙතුකාමො “අයං තාව පාළිනයො. අයං පනෙත්ථ ආදිතො පටියාය
විනිවිජයකථා”ති ආදිමාහ. තත්ථ තස්සං විනිවිජයකථායං චතුසු කම්මෙසු කතමං
අපලොකනකම්මං නාමාති පුච්ඡායං තං දස්සෙතුමාහ “අපලොකනකම්මං
නාමා”ති ආදි. තත්ථ සීමට්ඨකසඬ්ඝං සොධෙත්වාති
අවිජ්ජවාසසඬ්ඛාතමහාසීමට්ඨකං සඬ්ඝං සොධෙත්වා. න හි ඛණ්ඩසීමාය
සන්නිපතිතෙ සඬ්ඝෙ සොධෙතඛිඛකිච්චං අත්ථී, අවිජ්ජවාසසීමාසඬ්ඛාතාය
මහාසීමාය පන විත්ථාරත්තා ඛණ්ඩං භික්ඛුනං වසනට්ඨානත්තා සමග්ගභාවත්ථං
සොධෙතඛිඛං හොති. ඡන්දාරහානං ඡන්දං ආහරිත්වාති තිස්සං සීමායං
චතුරග්ගාදිගණං පුරෙත්වා හත්ථපාසං අවිජ්ජත්වා ධීතෙහි භික්ඛුහි අඤ්ඤෙසං
හත්ථපාසං අනාගතානං පකතත්තභික්ඛුනං ඡන්දං ආහරිත්වා. චුත්තඤ්ඤි
“චතුරග්ගකරණෙ කම්මෙ චත්තාරො භික්ඛු පකතත්තා කම්මජ්ජත්තා, අවසෙසා
පකතත්තා ඡන්දාරහා”ති (පරි. 497). සමග්ගස්ස සඬ්ඝස්ස අනුමතියාති ඡන්දස්ස
ආහරිත්තා හත්ථපාසං ආගතාපි අනාගතාපි සබ්බෙ භික්ඛු සමග්ගායෙව හොන්ති,
තස්මා සමග්ගස්ස සඬ්ඝස්ස අනුමතියා. තික්ඛත්තුං සාවෙත්වාති “සුඤ්ඤාමෙ,
හන්තෙ, සඬ්ඝො”ති ආදිනා කම්මවාචං අහණිත්වා “රුච්චති සඬ්ඝස්ස.
දුතියම්පි...පෙ.... තතියම්පි රුච්චති සඬ්ඝස්සා”ති තික්ඛත්තුං සාවෙත්වා
කත්තඛිඛකම්මං අපලොකනකම්මං නාමාති යොජනා. චුත්තනායෙනෙවාති
අපලොකනකම්මෙ චුත්තනායෙනෙව. ඉමිනා “සීමට්ඨකසඬ්ඝං සොධෙත්වා,
ඡන්දාරහානං ඡන්දං ආහරිත්වා”ති ඉදං ද්වයං අතිදිස්සති. ඉතරෙසුපි එසෙව නයො.

තත්ථ තෙසු චතුසු කම්මෙසු කිං අඤ්ඤකම්මං ඉතරකම්මවසෙන කාතඛිඛන්ති
වොදනං සන්ධායාහ “කත්තු”ඉච්චාදි. එවං හොතු, එවං සන්තෙ අවිසෙසෙන සබ්බම්පි
කම්මං අඤ්ඤවසෙන කත්තඛිඛන්ති ආහ “ඤ්ඤතිදුතියකම්මං පනා”ති ආදි. තත්ථ
පන-සද්දො විසෙසත්ථජොතකො, ඤ්ඤතිදුතියකම්මෙ පන විසෙසො අත්ථීති
අත්ථො. ඉතො පරානි සුච්ඤ්ඤයානෙව. පටික්ඛිත්තමෙව අට්ඨකථායන්ති
අජ්ඣාභාරසම්බන්ධො. යදි එවං අක්ඛරපරිභිනාදිසු සන්තෙසු කම්මකොපො සියාති
වොදනං මනසි කත්වා ආහ “සවෙ පනා”ති ආදි. තත්ථ අක්ඛරපරිභිනන්ති “සුඤ්ඤාමෙ
මෙ”ති ආදිසු සු-කාර ඤා-කාර තු-කාරාදීනං භස්සනං. පදපරිභිනන්ති
සුඤ්ඤාතුති ආදීනං විභ්වත්තපදානං භස්සනං. දුරුත්තපදං පන උපරි වක්ඛති.

ඉදානි පුනස්පුනවචනෙ පයොජනං දස්සෙත්තො “ඉදං අකුප්පකම්මෙ
දළ්භිකම්මං හොති, කුප්පකම්මෙ කම්මං හුත්වා තිට්ඨති”ති ආහ. තත්ථ ඉදන්ති ඉදං
පුනස්පුනං චුත්තකම්මං. අකුප්පකම්මෙති අකුප්පෙ යානාරහෙ පුරෙකතකම්මෙ.
දළ්භිකම්මං හොතීති ථීරතරකම්මං හොති එකාය රජ්ජයා ඛන්ධිතඛිඛහාරෙ
දුතියතතියාදිරජ්ජහි ඛන්ධනං විය. කුප්පකම්මෙති අක්ඛරපරිභිනාදිවසෙන කුප්පෙ
අට්ඨානාරහෙ පුරෙකතකම්මෙ. කම්මං හුත්වා තිට්ඨතීති පුනස්පුනං චුත්තෙ සති

තෙසං අක්ඛරපරිහිනාදීනං සොධිතත්තා පරිසුද්ධකම්මං හුත්වා තිට්ඨති.
 අකුප්පකම්මෙ කුප්පකම්මෙති වා භාවෙනභාවලක්ඛණත්ථෙ භූමිමච්චනං. පුරෙතරං
 කතකම්මස්මිං අකුප්පකම්මෙ සති පච්ඡා ඉදං පුනස්පුනං වුත්තකම්මං දළ්භිකම්මං
 හොති, පුරෙකතකම්මස්මිං කුප්පකම්මෙ සති ඉදං පුනස්පුනං වුත්තකම්මං අකුප්පං
 යානාරහං පරිසුද්ධකම්මං හුත්වා තිට්ඨති. ඉමං පායං නිස්සාය ආචරියවරා
 එකපුග්ගලම්පි අනෙකක්ඛත්තුං උපසම්පදකම්මං කරොන්ති. කස්මා පන තෙ භික්ඛූ
 ලජ්ජීපෙසලබ්භස්සුතස්සික්ඛාකාමභූතානං අත්තනො ආචරියුපජ්ඣායානං සන්තිකෙ
 සික්ඛං ගණ්හන්ති? න තෙ අත්තනො ආචරියුපජ්ඣායානං සන්තිකා ලද්ධසික්ඛං
 පච්චක්ඛාය අඤ්ඤං ගණ්හන්ති, අථ බො තාය එව සද්ධිං දිගුණතිගුණං කරොන්ති.
 එවං සන්තෙපි පුරිමසික්ඛාය අසද්දහන්තායෙව කරෙය්‍යං, නො සද්දහන්තාති? නො
 අසද්දහන්තා, සද්දහන්තාපි තෙ භික්ඛූ පුනස්පුනකරණෙ යුත්තිනොපි ආගමනොපි
 ආදීනවං අපස්සන්තා ආනිසංසමෙව පස්සන්තා කරොන්තිති.

කථං යුත්තිනො ආනිසංසං පස්සන්ති? යථා හි ලොකෙ අභිසිත්තම්පි රාජානං
 පුනස්පුනාභිසිඤ්චනෙ ආදීනවං න පස්සන්ති, අථ බො අභිසෙකානුභාවෙන
 රාජද්ධිපත්තතාදිහි කාරණෙහි ආනිසංසමෙව පස්සන්ති, යථා ච සාසනෙ චෙතියං
 වා පටිමං වා නිට්ඨිතසබ්බකිච්චං. “අනෙකජාතිසංසාර”න්තිආදීහි භගවතො
 වචනෙහි අභිසෙකමඬ්ගලං කරොන්තාපි පුනස්පුනකරණෙ ආදීනවං අපස්සන්තා
 අතිරෙකතරං මහිද්ධිකතාමභානුභාවතාදිආනිසංසමෙව පස්සන්තා පුනස්පුනං
 කරොන්තියෙව, එවමෙව කතඋපසම්පදකම්මං භික්ඛූ පුනදෙව කම්මවාචාභණනෙ
 ආදීනවං අපස්සන්තා පුබ්බෙ කතකම්මස්මිං වත්ථුආදියු පඤ්චසු අඩිගෙසු එකස්මිම්පි
 අඩිගෙ අපරිපුණ්ණෙ සති කම්මකොපසම්භවතො ඉදානි කතකම්මෙන
 පරිපුණ්ණඅඩිගෙ සති කම්මසම්පත්තිසම්භවඤ්ච පුබ්බෙව කම්මසම්පත්තිසම්භවෙපි
 දළ්භිකම්මට්ඨරසම්භවඤ්ච ආනිසංසං පස්සන්තා කරොන්ති. කථං ආගමනො
 ආනිසංසං පස්සන්ති? යථාචුත්තපරිවාරට්ඨකථාපායවිනයසඬ්ගහපායෙසු
 දුරුත්තපදස්ස සොධනත්ථං පුනස්පුනං වත්තබ්බභාවස්ස උපලක්ඛණනයෙන
 වචනතො. සෙසඤ්ඤත්තිදොසඅනුස්සාවනදොසානඤ්ච
 වත්ථුවිපත්තිසිම්චිපත්තිපරිසවිපත්තිදොසානඤ්ච සොධනං දස්සිතං හොති. තෙනෙව
 ච කාරණෙන අයම්පි පච්ඡිමපායො ආචරියෙන වුත්තො. තස්සත්ථො හෙට්ඨා
 වුත්තොව. ඉති පුබ්බෙ කතකම්මස්ස කොපසම්භවෙපි ඉදානි කතකම්මෙන
 සම්පජ්ජනසඬ්ඛානං ආනිසංසං ආගමනො පස්සන්තිති දට්ඨබ්බං.

කෙච් පන ආචරියා ඉමං “පුනස්පුනං වත්තුං වට්ටතීති පායං තස්මිංයෙව
 පයමකම්මකරණකාලෙ දුරුත්තසොධනත්ථං වත්තබ්බතං සන්ධාය වුත්තං, න
 විරකාලෙ”ති වදන්ති, තදෙනං වචනං නෙව අට්ඨකථායං ආගතං, න ටිකාදියු
 විනිච්ඡිතං, තෙසං මතිමත්තමෙව, තස්මා න ගහෙතබ්බං. අපිච තස්මිං බණ
 පුනස්පුනං වචනතොපි අපරභාගෙ වචනං මහජ්ඵලං හොති මහානිසංසං. තස්මිඤ්ඤි
 කාලෙ පුනස්පුනං භණනෙ ඤ්ඤත්තිදොසඅනුස්සාවනදොසානි පච්ඡිමභණනෙ සුට්ඨ
 භණන්තො සොධෙතුං සක්කුණෙය්‍ය, න
 වත්ථුවිපත්තිසිම්චිපත්තිපරිසවිපත්තිදොසානි. තස්මිඤ්ඤි බණ තමෙව වත්ථු, සා එව

සීමා, සා එව පරිසා, තස්මා තානි පුනඡ්පුනවචනෙන සොධෙතුමසක්කුණෙය්‍යානි හොන්ති. අපරභාගෙ කරොන්තො පන පුබ්බෙ අපරිපුණ්ණවිසතිවස්සභාවෙන වත්ථුච්චපත්තිභූතෙපි ඉදානි පරිපුණ්ණවිසතිවස්සත්තා වත්ථුසම්පත්ති හොති, පුබ්බෙ සීමසඬකරාදිභාවෙන සීමච්චපත්තිසම්භවෙපි ඉදානි තදභාවත්ථාය සුට්ඨු සොධිතත්තා සීමසම්පත්ති හොති, පුබ්බෙ වග්ගකම්මාදිවසෙන පරිසච්චපත්තිසම්භවෙපි ඉදානි තදභාවත්ථාය සුට්ඨු සොධිතත්තා පරිසසම්පත්ති හොති, එවං පඤ්ච විපත්තියො සොධෙත්වා පඤ්ච සම්පත්තියො සම්පාදෙත්වා කාතුං සක්කුණෙය්‍යානො පඨමකාලෙ පුනඡ්පුනං භණ්ණතොපි අපරභාගෙ භණ්ණං මහජ්ඵලං හොති මහානිසංසත්ති වෙදිතබ්බං.

යදි එවං උපසම්පදසික්ඛාය දභරො භවෙය්‍යානි? න භවෙය්‍ය. කස්මා? පොරාණසික්ඛං අජ්චවචක්ඛිත්වා තාය එව පතිට්ඨිතත්තානි. එවං සන්තෙපි පුරෙකකම්මස්ස සම්පජ්ජනභාවෙන තිට්ඨන්තෙ සති තාය ඨිතත්තා අදභරො සියා. පුරිමකම්මස්ස අසම්පජ්ජනභාවෙන ඉදානි කතකම්මෙයෙව උපසම්පදභාවෙන තිට්ඨන්තෙ සති කස්මා දභරො න භවෙය්‍යානි? එවං සන්තෙ දභරො භවෙය්‍ය. එවං දභරො සමානො පුරිමසික්ඛාය වස්සං ගණෙත්වා යථාචුඬ්ඨං වන්දනාදීනි සම්පට්ඨිජන්තො මහාසාවජ්ජො භවෙය්‍යානි? එවං පුරිමසික්ඛාය අට්ඨිතභාවං පච්ඡිමසික්ඛාය එව ලද්ධුපසම්පදභාවං තථතො ජානන්තො එවං කරොන්තො සාවජ්ජො හොති, එවං පන අජානන්තො ‘‘පුරිමසික්ඛායමෙව ඨිතො’’ති මඤ්ඤිත්වා එවං කරොන්තො අනවජ්ජොති වෙදිතබ්බො. කථං විඤ්ඤායතීති වෙ? ‘‘අනාපත්ති උභාවිසතිවස්සං පරිපුණ්ණසඤ්ඤීති එත්ථ කිඤ්චාපි උපසම්පාදෙන්තස්ස අනාපත්ති, පුග්ගලො පන අනුපසම්පන්නොව හොති. සචෙ පන සො දසවස්සච්චයෙන අඤ්ඤං උපසම්පාදෙති, තං වෙ මුඤ්චිත්වා ගණො පුරති, සුපසම්පන්නො. සොපි ව යාව න ජානාති, තාවස්ස නෙව සග්ගන්තරායො, න මොක්ඛන්තරායො. ඤත්වා පන පුන උපසම්පජ්ජිතබ්බං’’න්ති සමන්තපාසාදිකායං (පාවි. අට්ඨ. 406) ආගතත්තා විඤ්ඤායති. එවං වත්ථුච්චපන්නත්තා කම්මකොපතො අනුපසම්පන්නස්ස පුග්ගලස්ස උපජ්ඣායො භවිතුං යුත්තකාලෙ පුන උපසම්පජ්ජනෙන උපසම්පන්නභූතභාවස්ස අට්ඨකථායං ආගතත්තා ඉමිනා නයෙන සීමච්චපන්නපඅසච්චපන්නඤ්ඤත්තිවිපන්නඅනුස්සාවනවිපන්නභූතත්තා කම්මකොපතො පුබ්බෙ අනුපසම්පන්නභූතං පුග්ගලමිපි අපරභාගෙ වුඩ්ඪිජ්ජත්තිකාලෙපි පඤ්ච විපත්තිදොසානි සොධෙත්වා පුන උපසම්පදකම්මවාචාකරණෙන උපසම්පාදෙතුං වට්ටති. සොපි පුග්ගලො පුබ්බකම්මකාලෙ අනුපසම්පන්නො හුත්වාපි අපරකම්මකාලෙ උපසම්පන්නො හොතීති දට්ඨබ්බො.

එකච්චෙ පන භික්ඛු පොරාණසික්ඛං පච්චක්ඛාය නවසික්ඛමෙව ගණ්භිංසු, තෙ පන භික්ඛු නවසික්ඛාවසෙන දභරාව භවන්ති, එවං කරණඤ්ච අතිවිය ගුණවිසිට්ඨං අත්තනො නවකතරං භික්ඛුං දිස්වා තස්මිං පුග්ගලෙ පයිරුපාසිතුකාමො තං පුග්ගලං අත්තනා වුඩ්ඪිතරං කාතුකාමො අත්තනං දභරං කාතුකාමො හුත්වා ධම්මගාරවෙන කරොන්තො යුත්තො භවෙය්‍ය. අථ පන සික්ඛාසම්පන්නං කත්තුකාමො එවං කරෙය්‍ය, සික්ඛා නාම පඤ්චඬ්ඨගසමන්තාගතෙ සති සම්පජ්ජති, සීලවිසුද්ධියෙව

කාරණං හොති, තස්මා යදි පුරිමසික්කං අට්ඨිතා භවෙය්‍යා, පච්චක්කානකිච්චං නත්ථි, සයමෙව පතිතා හොති. පුරිමසික්කං යිතාය සති විබ්භමිතුකාමොයෙව පච්චක්කානං කරෙය්‍යා, න භික්ඛුභවිතුකාමො, සො පන චතුපාරිසුද්ධිසිලමෙව පරිසුද්ධං කරෙය්‍යා, තස්මා පොරාණසික්කං පච්චක්කානං අයුත්තං විය දිස්සති. තතො පොරාණසික්කං පච්චක්කං නවසික්කාගහණතො පුනප්පුනං කරණංයෙව යුත්තතරං දිස්සති. කස්මා? පොරාණසික්කං පච්චක්කං නවසික්කාගහණෙන පුරිමකම්මං අසම්පජ්ජිත්වා පච්ඡිමකම්මසම්පජ්ජනෙ සති කිඤ්චාපි පුරිමසික්කං නත්ථි, යා පච්චක්කානකිච්චං, තථාපි නවසික්කං සම්පජ්ජිතත්තා දොසො නත්ථි, දභරභාවං පත්තොපි යුත්තරූපොයෙව.

යදි පුරිමකම්මමපි පච්ඡිමකම්මමපි සම්පජ්ජනියෙව, එවං සති පුරිමසික්කං පච්චක්කානං නිරත්ථකං. පච්ඡිමසික්කං යිතොපි දභරභාවං පත්තත්තා අයුත්තරූපො. යදි පන පුරිමකම්මමෙව සම්පජ්ජති, න පච්ඡිමකම්මං, එවං සති පුබ්බෙ යිතපොරාණසික්කාපි පච්චක්කානෙන පතිතා. පච්ඡිමසික්කාපි පච්ඡිමකම්මස්ස පඤ්චන්තං විපත්තීන්තං අඤ්ඤතරෙන යොගතො න සම්පජ්ජති, තස්මා පුරිමසික්කං ව පතිතත්තා පච්ඡිමසික්කං ව අලද්ධත්තා උභතො භට්ඨත්තා අයුත්තොව හොති. පොරාණසික්කං අප්පච්චක්කං නවසික්කාගහණෙන පන සති පුරිමකම්මං සම්පන්නං භුත්වා පච්ඡිමකම්මං අසම්පන්නං හොත්තම්පි පුරිමසික්කං පතිට්ඨිතොයෙව, පුරිමං අසම්පන්නං භුත්වා පච්ඡිමං සම්පන්නම්පි පච්ඡිමසික්කං යිතො එව. පුරිමපච්ඡිමකම්මද්වයම්පි පඤ්චභඩ්ගෙහි සම්පන්නම්පි දළ්භිකම්මටීරතරභූතාය පුරිමසික්කං යිතොයෙව සො භික්ඛු හොති, තස්මා පුරිමසික්කං පච්චක්කං නවසික්කාගහණතො පුරිමසික්කං අප්පච්චක්කං පුනප්පුනං නවසික්කාගහණං යුත්තතරං හොතීති දට්ඨබ්බං.

ඉමං පන පුනප්පුනං කරොන්තානං ආචරියානං වාදං අමනසිකරොන්තා අඤ්ඤෙ ආචරියා අනෙකප්පකාරං අනිච්ඡිතකථං කථෙන්නී. කථං? එකච්චෙ ථෙරා එවං වදන්ති “කිං ඉමෙ භික්ඛු එවං කරොන්තා පාරාජිකප්පත්තං භික්ඛුං පුන සික්කං පතිට්ඨාපෙස්සාමාති මඤ්ඤන්ති” ති. තෙ ථෙරා පුනප්පුනං කම්මවාචං භණන්තෙ භික්ඛු දිස්වා “ඉමෙ භික්ඛු ඉමිනා කාරණෙන එවං කරොන්ති” ති වින්තෙත්වා එවමාහංසු. එකච්චෙ පන ථෙරා “කස්මා ඉමෙ භික්ඛු පුනප්පුනං කරොන්ති, යථා නාම අසති එකචාරමෙව පනන්ති සත්තෙ ජීවිතක්ඛයං පාපෙති, එවමෙව භගවතො ආණාභූතා කම්මවාචා එකචාරං භණමානා කම්මං සිජ්ඣාපෙති, න අනෙකචාර” න්ති, තෙපි “කම්මසිජ්ඣානත්ථාය පුනප්පුනං භණන්ති” ති වින්තෙත්වා එවමාහංසු. බහවො පන භික්ඛු පුනප්පුනං කරොන්තෙ දිස්වා එවං වදන්ති “ඉමෙ භික්ඛු ආචරියුපජ්ඣායෙහි දින්නසික්කං අසද්දභන්තා එවං කරොන්ති, ආචරියුපජ්ඣායගුණාපරාධකා එතෙ සමණා” ති. තෙ “පුබ්බසික්කං අසද්දභිත්වා පුනප්පුනං කරොන්ති” ති මඤ්ඤන්තා එවමාහංසු.

අපරෙ පන ථෙරා “පයමං උපසම්පදකම්මවාචාභණනකාලෙයෙව පුනප්පුනං වත්තබ්බං, න අපරභාගෙ” ති, තත්ථ කාරණං හෙට්ඨා වුත්තමෙව. අඤ්ඤෙ

එවමාහංසු “ඤ්ඤානිද්දනියකම්මවාචායමෙව පුනඡ්ඡුතං චත්තබ්බන්ති අට්ඨකථායං වුත්තං, න ඤ්ඤානිචතුත්ථකම්මෙ, අථ ච පනිමෙ භික්ඛු ඤ්ඤානිචතුත්ථකම්මභූතාය උපසම්පදකම්මවාචාය පුනඡ්ඡුතං කරොන්ති, එතං අට්ඨකථාය න සමෙති” ති, තං නීතත්ථමෙව ගහෙත්වා වදිංසු. නෙය්‍යත්ථතො පන ඉමිනා නයෙන චතුසුපි කම්මෙසු පුනඡ්ඡුතං කාතබ්බන්ති දස්සෙති. කම්මසඬකරමෙව හි ඤ්ඤානිද්දනියකම්මෙ විසෙසතො වදති, පුනඡ්ඡුතං චත්තබ්බභාවො පන සබ්බෙසුති දට්ඨබ්බො. තෙනෙව හි ඤ්ඤානිචතුත්ථකම්මවාචාය උපසම්පන්නට්ඨානෙයෙව පුබ්බෙ අනුපසම්පන්නස්ස පුග්ගලස්ස පච්ඡා උපසම්පජ්ජිතබ්බභාවො අට්ඨකථායං වුත්තොති.

පටිපුච්ඡාකරණියාදිසුපිති එත්ථ ආදිසද්දෙන පටිඤ්ඤාය කරණියාදයො සඬගණ්හාති. තත්ථ පටිපුච්ඡාය කරණියං අප්පටිපුච්ඡා කරොතිති පුච්ඡිත්වා වොදෙත්වා සාරෙත්වා කාතබ්බං අපුච්ඡිත්වා අවොදෙත්වා අසාරෙත්වා කරොති. පටිඤ්ඤාය කරණියං අප්පටිඤ්ඤාය කරොතිති පටිඤ්ඤං ආරොපෙත්වා යථාදින්නාය පටිඤ්ඤාය කාතබ්බං අපටිඤ්ඤාය පටිඤ්ඤං අකරොන්තස්ස විලපන්නස්ස බලක්කාරෙන කරොති. සතිවිනයාරහස්සාති දබ්බමල්ලපුත්තත්ථෙරසදිසස්ස බිණ්ණසවස්ස. අමුල්භවිනයාරහස්සාති ගග්ගහික්ඛුසදිසස්ස උම්මත්තකස්ස. තස්සපාපියසිකකම්මාරහස්සාති උපවාලහික්ඛුසදිසස්ස උස්සන්නපාපස්ස. තජ්ජනියකම්මාරහස්සාති පණ්ඩකලොහිතකහික්ඛුසදිසස්ස හණ්ඩනකාරකස්ස. නියසකම්මාරහස්සාති සෙය්‍යසකහික්ඛුසදිසස්ස අභිණ්හාපත්තිකස්ස. පබ්බාජනියකම්මාරහස්සාති අස්සජ්ජුතබ්බසුකහික්ඛුසදිසස්ස කුලදුසකස්ස. පටිසාරණියකම්මාරහස්සාති සුධම්මහික්ඛුසදිසස්ස උපාසකෙ ජාතිආදිහි දුසෙන්තස්ස. උක්ඛෙපනියකම්මාරහස්සාති ඡන්නහික්ඛුසදිසස්ස ආපත්තිං අපස්සන්නස්ස ආපත්තිං අදෙසෙන්තස්ස අරිට්ඨහික්ඛුසදිසස්ස මිච්ඡාදිට්ඨිං අවිස්සජ්ජෙන්තස්ස. පරිවාසාරහස්සාති පටිච්ඡන්නසඬසාදිසෙසාපත්තිකස්ස. මූලායපටිකස්සනාරහස්සාති අන්තරාපත්තිං ආපන්නස්ස. මානත්තාරහන්ති අප්පටිච්ඡන්නසඬසාදිසෙසාපත්තිකං. අබ්භානාරහන්ති විණ්ණමානත්තං භික්ඛුං. උපසම්පාදෙතිති උපසම්පදකම්මං කරොති.

අනුපොසථෙ උපොසථං කරොතිති අනුපොසථදිවසෙ උපොසථං කරොති. උපොසථදිවසො නාම ය්‍යෙත්වා කත්තිකමාසං අවසෙසෙසු එකාදසසු මාසෙසු භින්නස්ස සඬසස්ස සාමග්ගිදිවසො ව යථාවුත්තා චතුද්දසපන්නරසා ව, එතං තිස්සකාරම්පි උපොසථදිවසං ය්‍යෙත්වා අඤ්ඤස්මිං දිවසෙ උපොසථං කරොන්තො අනුපොසථෙ උපොසථං කරොති නාම. යත්‍ර හි පත්තචීවරාදිඅත්ථාය අප්පමත්තකෙන කාරණෙන විවදන්තා උපොසථං වා පවාරණං වා ය්‍යෙත්ති, තත්ථ තස්මිං අධිකරණෙ විනිච්ඡිතෙ “සමග්ගා ජාතම්හා” ති අන්තරා සාමග්ගිඋපොසථං කාතුං න ලහන්ති, කරොන්තෙහි අනුපොසථෙ උපොසථො කතො නාම භොති.

අප්පවාරණාය පවාරෙතිති අප්පවාරණදිවසෙ පවාරෙති. පවාරණදිවසො නාම එකස්මිං කත්තිකමාසෙ භින්නස්ස සඬසස්ස සාමග්ගිදිවසො ව පච්චුක්කඬ්ඪිත්වා

යපිතදිවසො ව ද්වෙ ව පුණ්ණමාසියො, එතං චතුබ්බිධං පචාරණදිවසං යපෙත්වා අඤ්ඤස්මිං දිවසෙ පචාරෙත්තො අප්පචාරණාය පචාරෙති නාම. ඉධාපි අප්පමත්තකස්ස විවාදස්ස වූපසමෙ සාමග්ගීපචාරණං කාතුං න ලභන්ති. කරොත්තෙහි අප්පචාරණාය පචාරණා කතා හොතීති අයං අට්ඨකථාපායො (පරි. අට්ඨ. 483).

“උම්මත්තකස්ස භික්ඛුනො උම්මත්තකසම්මුති උම්මත්තකෙන යාවිත්වා කතෙ අසම්මුඛාපි දාතුං වට්ටති, තත්ථ නිසින්තෙපි න කුප්පති නියමාභාවතො. අසම්මුඛා කතෙ පන දොසාභාවං දස්සෙතුං ‘අසම්මුඛා කතං සුකතං හොතී’ති වුත්තං. දුතෙන උපසම්පදා පන සම්මුඛා කාතුං න සක්කා කම්මවාචානානත්තසම්භවතො. පත්තනික්කුප්පනාදයො හත්ථපාසතො අපනීතමත්තෙපි කාතුං වට්ටන්ති. සඬ්ඝසම්මුඛතාතිආදීසු යාවතිකා භික්ඛු කම්මප්පත්තා, තෙ ආගතා හොන්ති, ඡන්දාරහානං ඡන්දො ආහතො හොති, සම්මුඛිභූතා න පටික්කොසන්ති, අයං සඬ්ඝසම්මුඛතා. යෙන ධම්මෙන යෙන විනයෙන යෙන සත්ථුසාසනෙන සඬ්ඝො කම්මං කරොති, අයං ධම්මසම්මුඛතා විනයසම්මුඛතා. තත්ථ ධම්මොති භූතං වත්ථු. විනයොති වොදනා වෙව සාරණා ව. සත්ථුසාසනං නාම ඤාත්තිසම්පදා වෙව අනුස්සාවනසම්පදා ව. යස්ස සඬ්ඝො කම්මං කරොති, තස්ස සම්මුඛාභාවො පුග්ගලසම්මුඛතා. කත්තිකමාසස්ස පචාරණමාසත්තා ‘යපෙත්වා කත්තිකමාස’න්ති වුත්තං. පච්චුක්කඩ්ඪීත්වා යපිතදිවසො වාති කාලපක්ඛෙ වාතුද්දසිං පන්තරසිං වා සන්ධාය වුත්තං. ද්වෙ පුණ්ණමාසියොති පට්ඨපච්ඡිමවස්සුපගතානං වසෙන වුත්ත”න්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පරිවාර 3.483) ආගතං.

“යපිතඋපොසථපචාරණානං කත්තිකමාසෙ සාමග්ගියා කතාය සාමග්ගීපචාරණං මුඤ්චිත්වා උපොසථං කාතුං න වට්ටතීති ආහ ‘යපෙත්වා කත්තිකමාස’න්ති. සවෙ පන තෙසං නානාසීමාසු මහාපචාරණාය විසුං පචාරිතානං කත්තිකමාසබ්භන්තරෙ සාමග්ගී හොති, සාමග්ගීඋපොසථො එව තෙහි කාතබ්බො, න පචාරණා එකස්මිං වස්සෙ කතපචාරණානං පුන පචාරණාය අවිභිතත්තා. සාමග්ගීදිවසො හොතීති අනුපොසථදිවසෙ සාමග්ගීකරණං සන්ධාය වුත්තං. සවෙ පන වාතුද්දසියං පන්තරසියං වා සඬ්ඝො සාමග්ගීං කරොති, තදා සාමග්ගීඋපොසථදිවසො න හොති, වාතුද්දසිපන්තරසීඋපොසථොව හොති. උපරි පචාරණායපි එසෙව නයො. පච්චුක්කඩ්ඪීත්වා යපිතදිවසො වාති හණ්ඨනකාරකෙහි උපද්දුතා වා කෙනවිදෙව කරණියෙන පචාරණසඬ්ගහං වා කත්වා යපිතො කාලපක්ඛවාතුද්දසිදිවසො ව. ද්වෙ ව පුණ්ණමාසියොති පුබ්බකත්තිකපුණ්ණමා පච්ඡිමකත්තිකපුණ්ණමා වාති ද්වෙ පුණ්ණමාසියො. එතං චතුබ්බිධන්ති පුණ්ණමාසිද්වයෙන සද්ධිං සාමග්ගීපචාරණං වාතුද්දසිපචාරණඤ්ච සම්පිණ්ඨෙත්වා, ඉදඤ්ච පකතිවාරිත්තවසෙන වුත්තං. තථාරූපපච්චයෙ පන සති උභින්නං පුණ්ණමාසිනං පුරිමා ද්වෙ වාතුද්දසියො, කාලපක්ඛවාතුද්දසියා අනන්තරා පන්තරසිපිති ඉමෙපි තයො දිවසා පචාරණාදිවසා එවාති ඉමං සත්තවිධම්පි පචාරණාදිවසං යපෙත්වා අඤ්ඤස්මිං දිවසෙ පචාරෙතුං න වට්ටතී”ති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පරිවාර 2.483) ආගතං.

එවං වත්ථුච්චත්තිවිනිවිඡයං දස්සෙත්වා ඉදානි ඤත්තිච්චත්තිවිනිවිඡයං
අනුස්සාවනච්චත්තිවිනිවිඡයඤ්ච දස්සෙත්තො “ඤත්තිතො විපත්තියං
පනා”තිආදිමාහ. තත්ථ පඤ්චමඤ්ඤත්තිච්චත්තියං “පච්ඡා වා ඤත්තිං යපෙනි”ති
එතස්ස සංවණ්ණනායං අනුස්සාවනකම්මං කත්වානි පයමං අනුස්සාවනං සාවෙනවා
“එසා ඤත්ති”ති අනුස්සාවනානන්තරමෙව සකලං ඤත්තිං වත්වා, පරියොසානෙ
“එසා ඤත්ති”ති වත්වානි අධිජ්ජායො.

252. චතුත්ථඅනුස්සාවනච්චත්තිසංවණ්ණනායං “ය්වායන්ති
බ්බාඤ්ජනජපහෙදො අධිජ්ජෙතො. දසධා බ්බාඤ්ජනබ්බද්ධියා පහෙදොති එත්ථ දසධා
දසවිධෙන බ්බාඤ්ජනානං පහෙදොති යොජෙනබ්බං. කෙනායං පහෙදොති ආහ
‘බ්බාඤ්ජනබ්බද්ධියා’ති. යථාධිජ්ජෙතත්ථබ්බාඤ්ජනතො බ්බාඤ්ජනසඬ්ඛානානං
අක්ඛරානං ජනිකා බ්බද්ධි බ්බාඤ්ජනබ්බද්ධි, තාය බ්බාඤ්ජනබ්බද්ධියා,
අක්ඛරසමුට්ඨාපකච්ඡිත්තහෙදෙනෙවානි අත්ථො. යං වා සංයොගපරං කත්වා වුව්චති,
ඉදම්පි ගරුකන්ති යොජනා”ති විමතිවිනොදනියං වුත්තං.

සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පරිවාර 3.485) පන “යානකරණානි සිථිලානි
කත්වා උච්චාරෙනබ්බමක්ඛරං සිථිලං, තානියෙව ධනිතානි අසිථිලානි කත්වා
උච්චාරෙනබ්බමක්ඛරං ධනිතං. ද්විමත්තකාලං දීඝං, එකමත්තකාලං රජ්ජං. දසධා
බ්බාඤ්ජනබ්බද්ධියා පහෙදොති එවං සිථිලාදිවසෙන බ්බාඤ්ජනබ්බද්ධියා
අක්ඛරඋපදකච්ඡිත්තස්ස දසජ්ජකාරෙන පහෙදො. සඬ්ඛානි හි අක්ඛරානි
චිත්තසමුට්ඨානානි යථාධිජ්ජෙතත්ථබ්බාඤ්ජනතො බ්බාඤ්ජනානි ව. සංයොගො
පරො එතස්මානි සංයොගපරො. න සංයොගපරො අසංයොගපරො ‘ආයස්මතො
බ්බද්ධරක්ඛිතමෙරජ්ජ යස්ස න බමති’ති එත්ථ ත-කාර න-කාරසහිතාරො
අසංයොගපරො. කරණානීති කණ්ඩාදීනි” ඉති එත්තකං වුත්තං.

පුන විමතිවිනොදනියං (වී. වී. ටී. පරිවාර 2.485) “තත්ථ ආයස්මතොතිආදීසු
සරානන්තරිතානි ස-කාර ම-කාරාදිබ්බාඤ්ජනානි ‘සංයොගො’ති වුව්චන්ති. යො
සංයොගො පරො යස්ස අ-කාරාදිනො, සො සංයොගපරො නාම. රජ්ජන්ති අ-
කාරාදිබ්බාඤ්ජනරහිතං පදං. අසංයොගපරන්ති ‘යස්ස න බමති’තිආදීසු ස-කාර න-
කාරාදිබ්බාඤ්ජනසහිතං පදං සන්ධාය වුත්තං. ත-කාරස්ස ථ-කාරං අකත්වා ‘සුඤ්ඤා
මෙ’තිආදිං අවත්වා වග්ගන්තරෙ සිථිලමෙව කත්වා ‘සුඤ්ඤා මෙ’තිආදිං වදන්තොපි
දුරුත්තං කරොතියෙව යපෙත්වා අනුරූපං ආදෙසං. යඤ්චි
‘සච්චිකත්ථපරමත්ථෙනා’ති වත්තබ්බෙ ‘සච්චිකට්ඨපරමට්ඨෙනා’ති ව
‘අත්ථකථා’ති ව වත්තබ්බෙ ‘අට්ඨකථා’ති ව තත්ථ තත්ථ වුව්චති, තාදිසං
පාළිඅට්ඨකථාදීසු දිට්ඨපයොගං තදනුරූපඤ්ච වත්තුං වට්ටති, තතො අඤ්ඤං න
වට්ටති. තෙනාහ ‘අනුක්කමාගතං පචෙණිං අවිනාසෙත්තෙනා’තිආදි. ‘දීසෙ
වත්තබ්බෙ රජ්ජ’න්තිආදීසු ‘හික්ඛුන’න්ති වත්තබ්බෙ ‘හික්ඛුන’න්ති වා ‘බහුසු’ති
වත්තබ්බෙ ‘බහුසු’ති වා ‘නක්ඛමති’ති වත්තබ්බෙ ‘න බමති’ති වා
‘උපසම්පදාපෙක්ඛො’ති වත්තබ්බෙ ‘උපසම්පදාපෙක්ඛො’ති වා එවං
අනුරූපට්ඨානෙසු එව දීඝරස්සාදිරස්සදීඝාදිවසෙන පරිවත්තෙතුං වට්ටති, න පන

‘නාගො’ති වත්තබ්බෙ ‘නගො’ති වා ‘සඬ්ඝො’ති වත්තබ්බෙ ‘සඝො’ති වා ‘තිස්සො’ති වත්තබ්බෙ ‘තිසො’ති වා ‘යාවතී’ති වත්තබ්බෙ ‘යාවන්තී’ති වා එවං අනනුරූපට්ඨානෙසු වත්තුං. සම්බන්ධං පන වචන්ථානඤ්ච සබ්බථාපි වට්ටනීති ගහෙතබ්බො’න්ති ආගතං. සෙසානි අට්ඨකථායං චුත්තනයෙනෙව සුට්ඨු සල්ලක්ඛෙතබ්බානි.

253. සීමච්ඡත්තිවිනිච්ඡයො පන හෙට්ඨා සීමකථායං සබ්බෙන කථිතො, තස්මා තත්ථ චුත්තනයෙනෙව ගහෙතබ්බො.

පරිසච්ඡත්තිකථාය වතුවග්ගකරණෙති වතුවග්ගෙන සඬ්ඝෙන කත්තබ්බෙ. අනිස්සාරිකාති උපොසථට්ඨපනාදිනා වා ලද්ධිනානාසංවාසකභාවෙන වා න බහිකතා. අට්ඨකථායඤ්ඤි “අපකතත්තස්සාති උක්ඛිත්තකස්ස වා යස්ස වා උපොසථපචාරණා යපිතා හොන්ති”ති (පරි. අට්ඨ. 425) චුත්තත්තා යපිතඋපොසථපචාරණො හික්ඛු අපකතත්තො එවාති ගහෙතබ්බො. පරිසුද්ධසීලාති පාරාජිකං අනාපන්නා අධිස්සෙතා. පරිවාසාදිකම්මෙසු පන ගරුකට්ඨාපි අපකතත්තා එවාති ගහෙතබ්බො. අවසෙසා...පෙ.... ඡන්දාරභාව හොන්තීති හත්ථපාසං විජහිත්වා යීතෙ සන්ධාය චුත්තං, අවිජහිත්වා යීතා පන ඡන්දාරභා න හොන්ති, තෙපි වතුවග්ගාදිතො අධිකා හත්ථපාසං විජහිත්වා ඡන්දාරභා හොන්ති, තස්මා සඬ්ඝතො හත්ථපාසං විජහිත්වා යීතෙනෙව ඡන්දො වා පාරිසුද්ධි වා දාතබ්බා.

සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පරිවාර 3.488) පන “අනුක්ඛිත්තා පාරාජිකං අනාපන්නා ව පකතත්තාති ආහ ‘පකතත්තා අනුක්ඛිත්තා’තිආදි. තත්ථ අනිස්සාරිකාති පුරිමපදස්සෙව වෙවචනං. පරිසුද්ධසීලාති පාරාජිකං අනාපන්නා. න තෙසං ඡන්දො වා පාරිසුද්ධි වා එතීති තිසු ද්විසු වා නිසින්නෙසු එකස්ස වා ද්වින්තං වා ඡන්දපාරිසුද්ධි ආහටාපි අනාහටාව හොන්ති අධිස්සයො’ති ආගතො. එවං පාළියඤ්ච අට්ඨකථාය ව වතුවන්තම්පි කම්මානං සම්පත්ති ව විපත්ති ව ආගතා, ටිකාවරියෙහි ව විනිච්ඡිතා, තස්මා අට්ඨකථායං චුත්තනයෙනෙව චත්තාරි කම්මානි කත්තබ්බානි, න අචුත්තනයෙන. චුත්තඤ්ඤි සමන්තපාසාදිකායං (පාරා. අට්ඨ. 1. ගන්ථාරම්භකථා; 2.431) –

“බුද්ධෙන ධම්මො විනයො ව චුත්තො;
යො තස්ස පුත්තෙහි තට්ථ ඤාතො;
සො යෙහි තෙසං මතිමච්චජන්තා;
යස්මා පුරෙ අට්ඨකථා අකංසු.

“තස්මා හි යං අට්ඨකථාසු චුත්තං;
තං වජ්ජයිත්වාන පමාදලොඛං;
සබ්බම්පි සික්ඛාසු සගාරවානං;
යස්මා පමාණං ඉධ පණ්ඩිතාන”න්ති.

ඉමස්මිඤ්ඤි කම්මවග්ගෙ අපලොකනාදීනං චතුත්තං කම්මානං කරණට්ඨානං එකාදසවිපත්තිසීමිවුත්තං බද්ධසීමභූතංයෙව චුත්තං, “එකාදසහි ආකාරෙහි සීමතො කම්මානි විපජ්ජන්ති” ති (පරි. 486) වචනතො න අබද්ධඋපචාරසීමභූතං. න හි තත්ථ එකාදසවිපත්ති අත්ථි. අට්ඨකථායම්පි (පරි. අට්ඨ. 482)

“අපලොකනකම්මං නාම සීමට්ඨකසඬ්ඝං සොධෙත්වා ඡන්දාරහානං ඡන්දං ආහරිත්වා සමග්ගස්ස සඬ්ඝස්ස අනුමතියා තික්ඛත්තුං සාවෙත්වා කත්තබ්බං කම්ම”න්ති අපලොකනකම්මස්සාපි බද්ධසීමායමෙව කත්තබ්බභාවො චුත්තො, න උපචාරසීමායං. න හි තත්ථ සීමට්ඨකසඬ්ඝසොධනඤ්ච ඡන්දාරහානඤ්ච අත්ථි, අන්තොසීමං පටිට්ඨපටිට්ඨානං සඬ්ඝලාභො දාතබ්බොයෙව භොති, තස්මා “ඤ්ඤත්තිකම්මභූතං උපොසථපචාරණාකම්මං අබද්ධසීමවිභාරෙපි කත්තබ්බ”න්ති ගණ්හන්තානං ආචරියානං වාදොපි “ඤ්ඤත්තිදුතියකම්මභූතං කථිතදානකම්මං උපචාරසීමායමෙව කත්තබ්බ”න්ති ගණ්හන්තානං ආචරියානං වාදොපි පාළිවිරොධො අට්ඨකථාවිරොධො ච භොතීති වෙදිතබ්බො. යමෙත්ථ චත්තබ්බං, තං උපොසථපචාරණකථාවණ්ණනායඤ්ච කථිතකථාවණ්ණනායඤ්ච චුත්තං, අත්ථිකෙහි තත්ථ සුට්ඨු ඔලොකෙත්වා සංසයො විනොදෙතබ්බො.

ඉදානි සබ්බෙ භික්ඛු ලෙඛකාරෙහි පරිවයවසෙන සබ්බගන්ථානං ආදිමිහි ලිඛිතං මහානමක්කාරපාඨං සරණගමනස්ස, කම්මවාචාය ච ආරම්භකාලෙ මහතා උස්සාහෙන භණන්ති, සො පන පාඨො නෙව සරණගමනපරියාපන්තො, න කම්මවාචාපරියාපන්තො, නාපි කම්මවාචාය පුබ්බකරණපරියාපන්තො, තස්මිං අභණ්ණෙපි න සරණගමනස්ස වා කම්මවාචාය වා භානි අත්ථි, න භණ්ණෙ වඩ්ඪී, තස්මා පකරණාවරියා සරණගමනාරම්භෙපි කම්මවාචාරම්භෙපි තස්ස මහානමක්කාරපාඨස්ස වණ්ණනං න වදන්ති, වදන්තො පන “භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස” ඉති පදානං අත්ථො විසුද්ධිමග්ගසමන්තපාසාදිකාසාරත්ථදීපනීආදිප්පකරණෙසු “භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො” ඉතිපදානං අත්ථො විය විත්ථාරෙන චත්තබ්බො සියා, එවං සන්තෙපි භගවතො යථාභූතගුණදීපනවසෙන පචත්තත්තා සබ්බෙපි ආචරියා සබ්බෙසු ගන්ථාරම්භෙසු තික්ඛත්තුං මඬිගලත්ථං භණන්ති. භණන්තෙහි ච පන න-කාර මො-කාරාදීනං ඨානකරණාදිසම්පදං අභාපෙත්තෙන සිථිලධනිතදීඝරස්සාදිවිසෙසං මනසි කරොන්තෙන සමණසාරුප්පෙන පරිමණ්ඩලෙන පදබ්බාඤ්ජෙන භණ්ණබ්බො භොති, න අතිආයතකෙන ගීතසද්දසදිසෙන සද්දෙන. චුත්තඤ්ඤෙන භගවතා “න, භික්ඛවෙ, ආයතකෙන ගීතස්සරෙන ධම්මො ගායිතබ්බො, යො ගායෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කට්ඨස්සා”ති (චූළව. 249).

“එකමත්තො භවෙ රස්සො, ද්විමත්තො දීඝමුව්චතෙ;
තිමත්තො තු ප්ලුතො ඤෙය්‍යො, බ්‍යඤ්ජනඤ්චඩ්ඨමත්තික”න්ති. —

සද්දප්පකරණාවරියෙහි චුත්තං සද්දලක්ඛණං නිස්සාය න-කාරාදීසු රස්සභූතෙ අසරෙ එකමත්තං, න-බ්‍යඤ්ජනෙ අඩ්ඨමත්තං සම්පිණ්ඩෙත්වා දියඩ්ඨමත්තකාලං

පමාණං කත්වා උච්චාරියතෙ. මො-කාරාදීසු දීඝභූතෙ ඔ-කාරාදීසරෙ ද්විමත්තං, ම-කාරාදීඛ්‍යාඤ්ජනෙ අඛිඨමත්තං සම්පිණ්ඩෙත්වා අඛිඨතෙය්‍යමත්තාකාලං පමාණං කත්වා උච්චාරියතෙ, න තතො උද්ධත්ති. නනු “ජලුතො තිමත්තො ඤෙය්‍යො” ති වුත්තන්ති? සච්චං, සා පන දුරතො අවිභායනාදීසුයෙව ලබ්භති, නාඤ්ඤත්ථ. වුත්තඤ්ඨි කාරිකායං -

“දුරතො අවිභානෙ ගීතෙ, තථෙව රොදනෙපි ව;
ජලුතා තිමත්තිකා වුත්තා, සබ්බෙනෙ නෙත්ථ ගය්භරෙ” ති. -

කිත්තකෙන පන කාලෙන එකමත්තා විඤ්ඤෙය්‍යාති?
අක්ඛිනිමිසඋමිමිසමත්තකාලෙනාති ආචරියා. එකෙ පන ආචරියා
“අඛිගුලිථොටනකාලජ්ජමාණෙනා” ති වදන්ති. වුත්තඤ්ඨි
ආචරියධම්මසෙනාපතිත්ථෙරෙන -

“පමාණං එකමත්තස්ස, නිමිසුමිසතොවුචුං;
අඛිගුලිථොටකාලස්ස, පමාණෙනාපි අවුචු” ති.

එවං සද්දසත්ථාචරියෙහි වචනතො සුද්ධරස්සසරට්ඨානෙ එකමත්තාපමාණං,
සඛ්‍යාඤ්ජනරස්සසරට්ඨානෙ දියඛිඨමත්තාපමාණං, සුද්ධදීඝසරට්ඨානෙ
ද්විමත්තාපමාණං, සඛ්‍යාඤ්ජනදීඝසරට්ඨානෙ අඛිඨතෙය්‍යමත්තාපමාණං කාලං
සල්ලක්ඛෙත්වා උච්චාරියතෙ.

ඉදානි පන භික්ඛු මහානමක්කාරභණනෙ බලවඋස්සාහං කත්වා භණන්තා
රස්සට්ඨානෙසු ද්විමත්තාකාලං දීඝට්ඨානෙසු චතුපඤ්චමත්තාකාලං සරං
පට්ඨපෙත්වා භණන්ති, තද්‍යුත්තං විය දිස්සති. අපරෙ පට්ඨමාසරෙ භණිත්වා
“සම්මාසම්බුද්ධස්සා” ති පරියොසානපදං පත්වාපි තත්ථ අට්ඨපෙත්වා පුන “නමො
තස්සා” ති භණිත්වා ස-කාරෙ යට්ඨපෙත්වා ථොකං විස්සමිත්වා දුතියවාසරෙ
“භගවතො” ති ඉදං ආදිං කත්වා යාව පරියොසානං භණිත්වා යට්ඨපෙත්ති. තතියවාසරෙ
පන ආදිතො පට්ඨාය පරියොසානෙ යට්ඨපෙත්ති. එවං භණන්තඤ්ච බහු පසංසන්ති,
එවං පන කාතබ්බන්ති නෙව පාළියං, න අට්ඨකථායං විජ්ජති. යථා
ඤ්ඤත්තිචතුත්ථකම්මෙ කරියමානෙ තිණි අනුස්සාවනානි සද්දතො ව අත්ථතො ව
අභින්නානි අඤ්ඤමඤ්ඤං සඬකරවිරහිනානි කත්වා භණිතබ්බානි, එවං
මහානමක්කාරපායෙ තික්ඛන්තුං භඤ්ඤමානෙ තයො වාරා සද්දතො ව අත්ථතො ව
අභින්නෙ කත්වා සඬකරවිරහිනෙ කත්වා ආදිතො ආරහිත්වා පරියොසානෙ
යට්ඨපතබ්බා භොන්තිති.

තත්‍රායමෙකෙඑවං වදන්ති - යථා නාම ජවෙන ගච්ඡන්තස්ස යාතබ්බට්ඨානං
පත්වාපි සහසා යාතුං න සක්කොති, එකපාදමත්තං ගන්ත්වා තිට්ඨති, එවං ආදිතො
භණන්තස්ස බලවඋස්සාහන්තා පරියොසානෙ පත්තෙපි යට්ඨතුං න සක්කොති,
“නමො තස්සා” ති ද්විපදමත්තං භණිත්වා සක්කොතිති. එවං සන්තෙ
දුතියතතියවාසරෙසු කස්මා සක්කොතිති? තදා පන දුතියවාසරෙ ථොකං විස්සමිත්තා

ලද්ධස්සාසො භුත්වා සක්කොතිති. එවං තෙ ආයස්මන්තො සයමෙව අත්තානං විසාතං පාපෙන්ති. න හි “මහානමක්කාරං භණන්තෙන පට්ඨවාරෙ බලවළස්සාහෙන භණ්තබ්බො”ති භගවතා පඤ්ඤත්තො, ධම්මසඬ්ඛානකත්ථෙරෙහි වා යපිතො අත්ථි. එවං සත්තෙ යථා පාතිමොක්ඛුද්දෙසකෙන පාතිමොක්ඛං උද්දිසන්තෙන යත්තකා භික්ඛු පාතිමොක්ඛං සුඡන්ති, තෙසං සචන්ද්‍රපමාණෙන යාව පරියොසානා උද්දිසිතුං අත්තතො සරජ්ජමාණං ගහෙත්වා පාතිමොක්ඛො උද්දිසිතබ්බො, එවං කම්මවාචං භණන්තෙනපි සීමමණ්ඩලෙ නිසින්තභික්ඛුනං සචන්ද්‍රපමාණෙන යාව පරියොසානා අත්තතො සරජ්ජමාණං ගහෙත්වා භණ්තබ්බාති.

අපරෙ පන ආචරියා මො-කාරාදීසු ඔ-කාරන්තපදෙසු අඤ්ඤෙසං පදානං අතිරෙකෙන සරෙන ද්වන්තික්ඛන්තුං අනුකරණසද්දං අනුබන්ධාපයමානා භණන්ති, තෙසං ආචරියානං තාදිසං භණනං සුත්වා පරිවයජ්ජත්තා අඤ්ඤෙ භික්ඛු වා ගහට්ඨා වා අඤ්ඤෙසං ආචරියානං කම්මවාචං න ගරුං කරොන්ති, තාය කම්මවාචාය උපසම්පදා අලභිතබ්බා විය මඤ්ඤන්ති, තාදිසං පන භණනං තෙසං ආචරියානං සිස්සානුසිස්සා එව තථා භණන්ති, න අඤ්ඤෙ ආචරියා. තෙ පන පොරාණාවරියානං සරසම්පන්නානං අනුකරණසද්දරහිතම්පි සහිතං විය බායමානං සුඡන්තානං අතිමනොරථං සද්දං සුත්වා දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජන්තා එවං කරොන්ති මඤ්ඤෙ. න හි විනයෙ වා සද්දසත්ථෙසු වා තථා භණ්තබ්බන්ති අත්ථි, තස්මා විචාරෙතබ්බමෙතන්ති.

බහු පන භික්ඛු “සිථිලං ධනිතඤ්ච දීඝරස්ස”න්තිආදිනා විනයෙ කථිතවිනිච්ඡයඤ්ච “එත්ථ පඤ්චසු වග්ගෙසු”තිආදිනා සද්දසත්ථෙසු කතවිනිච්ඡයඤ්ච අජානන්තා පිටකත්තයකොවිදානං විනයධරබහුස්සුතත්ථෙරානං සන්තිකා අලද්ධොපදෙසා භුත්වා තත්ථ තත්ථ උපසම්පදං කරොන්තානං භික්ඛුනං වචනමෙව ගහෙත්වා හෙය්‍යාපාදෙය්‍යං අජානන්තා පුබ්බෙ පරදෙසතො ආගතානං පුඤ්ඤවන්තානං සරසම්පන්නානං මහාථෙරානං අනොසරෙන භණමානානං සරං සුත්වා තෙසං ථෙරවරානං මතිං අප්‍රච්ඡිත්වාච යථාදිට්ඨං යථාසුතං ලිඛිත්වා යාපෙන්තා අනුක්කමෙන පණ්ඩිතෙහි භසිතබ්බං අයුත්තං කථං දීපෙන්තා “ඉමස්මිං යානෙ බ්‍යග්ගියා සද්දසදිසං සද්දං කරොන්ති, ඉමස්මිං යානෙ සකුණියා සද්දසදිසං සද්දං කරොන්ති, ඉමස්මිං යානෙ තම්බුලකසට්ඨානං කරොන්ති, ඉමස්මිං යානෙ දක්ඛිණතො නමන්තා භණන්ති, ඉමස්මිං යානෙ වාමතො නමන්තා භණන්ති, ඉමස්මිං යානෙ විලාසං කුරුමානා භණන්ති”තිආදීනි වත්වා තදෙව සද්දභන්තා රුක්ඛමූලඋමඬ්ඛලෙණාදීසු නිසිදිත්වා තමෙව වචනං අනුසික්ඛන්තා තදනුරූපං කම්මවාචං භණන්තා “අහං කම්මවාචාකුසලො”ති වත්වා බාලජනෙ සඤ්ඤාපෙන්වා තෙසං තෙසං උපසම්පදාපෙක්ඛානං කම්මවාචං භණන්ති, ඉමෙ භික්ඛු භගවතො ආණං අතික්කාමෙන්ති, සාසනං ඔසක්කාපෙන්තිති දට්ඨබ්බා.

අථාපරෙපි භික්ඛු ගාමකාචාසාදීසු වසන්තා පණ්ඩිතානං සන්තිකෙ අපයිරූපාසමානා වත්ථුසම්පත්තිම්පි වත්ථුවිපත්තිම්පි

ඤාත්තිඅනුස්සාවනසීමපරිසසම්පත්තිමිපි විපත්තිමිපි තථතො අජානන්තා බහවො සිස්සෙ යපෙත්වා පබ්බජ්ජඤ්ච උපසම්පදඤ්ච කරොන්තා පරිසං වඩ්ඨාපෙත්ති, තෙපි භගවතො සාසනං ඔසක්කාපෙත්ති, තස්මා භගවතො ආණං කරොන්තෙහි ලජ්ජීපෙසලෙහි බහුස්සුතෙහි සික්ඛාකාමෙහි සප්පුරිසහික්ඛුහි එවරුපානං හික්ඛුනං සභායකෙහි උපත්ථම්භකෙහි එකසම්භොගසංවාසකරෙහි න භවිතබ්බං. ඉදානි හික්ඛු

—

“ව-කාරන්තං ස-කාරන්තං, ත-කාරන්තසමං වදෙ;
ඤ-කාරන්තං ල-කාරන්තං, න-කාරන්තසමං වදෙ”ති. —

ඉමං සිලොකං උපනිස්සාය සරණගමනෙපි “බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමි”ති පාඨං “බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමි”ති පදන්ති. කම්මවාචායමිපි “පයමං උපජ්ඣං ගාභාපෙතබ්බො”තිආදිපාඨං “පයමං උපජ්ඣං ගාභාපෙතබ්බො”තිආදිනා පදන්ති. එත්ථ යුත්තිනොපි ආගමනොපි කාරණං වින්තෙතබ්බං.

තත්‍රායං යුත්තිවිත්තා — “ව-කාරන්තං ස-කාරන්තං, ත-කාරන්තසමං වදෙ”ති එත්ථ ව-කාරො තාලුපො, ත-කාරො දන්තපො, එවමෙනෙ අක්ඛරා යානතොපි අසමානා. ව-කාරො ජීවිහාමජ්ඣකරණො, ත-කාරො ජීවිහග්ගකරණො, එවං කරණතොපි අසමානා. ව-කාරො දුතියවග්ගපරියාපන්තො, ත-කාරො චතුත්ථවග්ගපරියාපන්තො, එවං වග්ගතොපි අසමානා. සංයොගක්ඛරවසෙන න පුබ්බක්ඛරා සුතිං ලහන්තා සරවිසෙසං පාපුණන්ති, තෙනෙව ව-කාරෙන සද්දසත්ථකාරාවරියා “සංයොගෙ පරෙ රස්සත්ත”න්ති ව “සංයොගපුබ්බා එ-කාරො-කාරා රස්සාඉව වත්තබ්බා”ති ව වදන්ති. එවං සන්තෙ කථං අසමානට්ඨානිකෙන අසමානකරණෙන අසමානවග්ගෙන සංයොගක්ඛරෙන ලද්ධසුතිකා අක්ඛරා තතො අඤ්ඤෙන අසමානට්ඨානිකෙන අසමානකරණෙන අසමානවග්ගෙන සංයොගක්ඛරෙන ලද්ධසමානසුතිකා භවෙය්‍යං. න කෙවලඤ්ච එතෙ අක්ඛරා අසමානට්ඨානිකා අසමානකරණා අසමානවග්ගාව හොන්ති, අථ බො අනාසන්නට්ඨානිකා අනාසන්නකරණා අනාසන්නවග්ගා ව හොන්ති. යථා ව විණං වාදෙන්තානං දුරෙ තන්තිස්සරෙන තතො දුරෙ තන්තිස්සරො අසමානො හොති, එවං දුරට්ඨානිකෙන අක්ඛරෙන දුරකරණෙන තතො දුරට්ඨානිකො දුරකරණො සමානසුතිකො කථං භවෙය්‍ය, වග්ගක්ඛරානඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං අසඬකරවසෙන අසමානසුතිවසෙන පවත්තතො “වග්ගන්තං වා වග්ගෙ”ති සුත්තෙ නිග්ගහිතස්ස වග්ගන්තකරණෙ සති අඤ්ඤවග්ගස්මිං පරෙ අඤ්ඤවග්ගන්තං න පාපුණාති, “වග්ගෙ සොසාසොසානං තතියපයමා”ති සුත්තෙන ව අසදිසද්ද්වෙභාවකරණෙ අඤ්ඤවග්ගෙ අඤ්ඤවග්ගද්ද්වෙභාවො න හොති.

යදි ව ව-කාරන්තක්ඛරො ත-කාරන්තක්ඛරෙන සමානසුතිකො සියා, එවං සති කිං ව-කාරන්තක්ඛරලෙඛනෙන සබ්බත්ථ ත-කාරන්තමෙව ලිඛෙය්‍ය, තථා පන අලිඛිත්වා පයොගානුරූපං පයමක්ඛරස්ස සදිසද්ද්වෙභාවට්ඨානෙ “කච්චො කච්චායනො”ති, අසදිසද්ද්වෙභාවට්ඨානෙ “වච්ඡො වච්ඡායනො”ති තතියක්ඛරස්ස

සදිසද්වෙහාවට්ඨානෙ “මජ්ඣිමනිකායෙ” නි, අසදිසද්වෙහාවට්ඨානෙ “උපජ්ඣායෙ” නි සමානට්ඨානසමානකරණසමානවග්ගක්ඛරානමෙව ද්වෙහාවො ලිඛියති, නො ඉතරෙසං, තස්මා පයොගානුරූපං ච-කාරන්ත ජ-කාරන්තට්ඨානෙසු සකවග්ගසුතිවසෙනෙව චත්තබ්බං, න අඤ්ඤවග්ගසුතිවසෙන. ස-කාරන්තෙ පන ස-කාරස්ස ත-කාරෙන සමානට්ඨානිකත්තා සමානකරණත්තා ච වග්ගඅවග්ගවසෙන භින්නෙපි අවග්ගක්ඛරානං වග්ගක්ඛරෙහි සාධාරණත්තා ච අවග්ගක්ඛරානං වග්ගක්ඛරානං විය විසුං සුතියා අභාවතො ච ස-කාරන්තස්ස ත-කාරන්තභණනං යුත්තං සියා. ස-කාරොපි හි දන්තජො, ත-කාරොපි, ස-කාරොපි ජිව්හග්ගකරණො, ත-කාරොපි, තස්මා සමානට්ඨානිකානං සමානකරණානං අක්ඛරානං සමානසුතිභාවො යුත්තො. ඤ-කාරන්ත ල-කාරන්තානං න-කාරන්තභණනෙපි ඉමිනා නයෙන ඤ-කාරන්ත න-කාරන්තානං අසමානසුතිභාවො ල-කාරන්ත න-කාරන්තානං සමානසුතිභාවො දට්ඨබ්බොති. අයමෙත්ථ යුත්තිවිත්තා.

ආගමවිත්තා පන එවං කාතබ්බා -

“ච-කාරන්තං ස-කාරන්තං, ත-කාරන්තසමං වදෙ;
ඤ-කාරන්තං ල-කාරන්තං, න-කාරන්තසමං වදෙ” ති. -

අයං සිලොකො කුතො පභවො, කත්ථ ආගතො, කෙන කාරිතොති? තත්ථ කුතො පභවොති හගවන්තස්මා චා ධම්මසඬ්ඛානකත්ථෙරෙහි චා අට්ඨකථාවරියෙහි චා පභවො. කත්ථ ආගතොති විනයෙ චා සුත්තන්තෙ චා අභිධම්මෙ චා පාළියං චා අට්ඨකථාය චා ටිකාදීසු චා ආගතො. කෙන කාරිතොති නෙත්තිනිරුත්තිපෙටකොපදෙසකච්චායනජ්ජකරණකාරකෙන ආයස්මතා මහාකච්චායනත්ථෙරෙන චා මුඛමත්තදීපනිකාරකෙන චජ්රබුද්ධාවරියෙන චා පදරූපසිද්ධිකාරකෙන බුද්ධපියාවරියෙන චා සද්දනීතිජ්ජකරණකාරකෙන අග්ගවංසාවරියෙන චා තදඤ්ඤසත්ථකාරකෙහි මහාපෙරෙහි චා කාරිතොති එවං ආගමවිත්තායං සති අයං සිලොකො හගවන්තස්මා පභවො ධම්මසඬ්ඛානකත්ථෙරෙහි චා අට්ඨකථාවරියෙහි චාති න පඤ්ඤායති. “විනයෙ චා සුත්තන්තෙ චා අභිධම්මෙ චා පාළියං චා අට්ඨකථාය චා ටිකාසු චා ආගතො” ති හි න සක්කා චත්තුං. කච්චායනාවරියාදීහි සද්දසත්ථකාරකෙහි ආවරියෙහි කතොතිපි න දිස්සති. එවං සන්තෙ අජ්ජාටිහිරකතං ඉදං වචනං ආපජ්ජති.

එවං පන මයං වින්තයිමහා - රාමඤ්ඤදෙසෙ කිර සකභාසායං ච-කාරන්ත ඤ-කාරන්තා න සන්ති, තෙනෙව රාමඤ්ඤදෙසියා භික්ඛු “සච්ච” ඉති ඉමං පාඨං වදන්තා “සත්ච” ඉති වදන්ති, “පඤ්චඩ්ග” ඉති පාඨං වදන්තා “පන්චඩ්ග” ඉති වදන්ති, තස්මා අත්තනො විසයෙ අවිජ්ජමානං ච-කාරන්ත ඤ-කාරන්තං යථාපාඨං චත්තුමසක්කොන්තෙහි තෙහි භික්ඛුහි සකභාසානුරූපතො අයං සිලොකො කාරිතො භවිස්සති. එවං සන්තෙපි මරම්මභාසාය ච-කාරන්ත ඤ-කාරන්තපදානං සුතිවිසෙසවසෙන විසුං පඤ්ඤායනතො මරම්මදෙසියා භික්ඛු තං සිලොකං අනුවත්තිත්වා “බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමි” ති චා “පඨමං උපත්ඤ්ඤාමි” ති.

ගාභාපෙතබ්බො” ති වා “හෙතුපත්වයො ආරම්මණපත්වයො” ති වා වත්තුං න අරහන්ති. රාමඤ්ඤදෙසියාපි සකභාසාය විසුං අවිජ්ජමානමිපි ව-කාරන්ත ඤ-කාරන්තපදං සකභාසාකථනකාලෙයෙව භාසානුරූපං ත-කාරන්ත න-කාරන්තභාවෙන කථෙතබ්බං, මාගධභාසාකථනකාලෙ පන මාගධභාසාය ව-කාරන්ත ඤ-කාරන්තපදානං විසුං පයොගදස්සනතො මාගධභාසානුරූපං ව-කාරන්ත ඤ-කාරන්තපදානං විසුං සුතිවසෙන යථාපාදමෙව කථෙතබ්බානීති නො මති. අයමෙත්ථ ආගමවිත්තා.

ජිනසාසනමාරබ්භ, කථායං කථිතා මයා;
යුත්තායුත්තං චිත්තයන්තු, පණ්ඩිතා ජිනසාවකා.

යුත්තායුත්තං චිත්තයින්වා, යුත්තඤ්ඤෙව ධාරයන්තු තං;
අයුත්තඤ්ඤෙව පජහන්තු, මානදොසවිච්ඡින්නාති.

254. එවං චතුන්නං කම්මානං සම්පත්තිවිපත්තිං දස්සෙත්වා ඉදානි තෙසං කම්මානං ධානප්පහෙදං දස්සෙත්තො “අපලොකනකම්මං කතමානි පඤ්ච ධානානි ගච්ඡති” තිආදිමාහ. තත්ථ විනිච්ඡයො අට්ඨකථායං චුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො. අනුත්තානපදත්ථමෙව දස්සයිස්සාම. “එතරහි සචෙපි සාමණෙරො” තිආදීසු බුද්ධාදීනං අවණ්ණභාසනමිපි අකප්පියාදිං කප්පියාදිභාවෙන දීපනමිපි දිට්ඨිවිපත්තියංයෙව පටිසති, තෙනෙව චක්ඛති “තං ලද්ධිං විස්සජ්ජාපෙතබ්බො” ති. භික්ඛූනමිපි එසෙව නයො. මිච්ඡාදිට්ඨිකොති බුද්ධචචනාධිප්පායං විපරිතතො ගණ්හන්තො, සො එව “අන්තග්ගාහිකාය දිට්ඨියා සමන්තාගතො” ති චුත්තො. කෙච් පන “සස්සතුච්ඡෙදානං අඤ්ඤතරදිට්ඨියා සමන්තාගතො” ති වදන්ති, තං න යුත්තං. සස්සතුච්ඡෙදගාහස්ස සාමණෙරානං ලිඛිගනාසනාය කාරණත්තෙන හෙට්ඨා අට්ඨකථායමෙව චුත්තත්තා ඉධ ව දණ්ඩකම්මනාසනාය එව අධිප්පෙතත්තා. කායසම්භොගසාමග්ගීති සහසෙයාපටිග්ගහණාදි. සොරතොති සුභෙ රතො, සුට්ඨු ඔරතොති වා සොරතො. නිවාතචුත්තීති නිවචුත්තී.

තස්සාපි දාතබ්බොති විජ්ජමානං මුඛරාදිභාවං නිස්සාය අප්පට්ඨවිජිත්වාපි පටිඤ්ඤං අග්ගහෙත්වාපි ආපත්තිං අනාරොපෙත්වාපි දෙසිතායපි ආපත්තියා මුංසනාදිතො අනොරමන්තස්ස දාතබ්බොව. ඔරමන්තස්ස පන ඛමාපෙත්තස්ස න දාතබ්බො. බ්‍රහ්මදණ්ඩස්ස දානන්ති ඛරදණ්ඩස්ස උක්කට්ඨදණ්ඩස්ස දානං. තප්පනීයාදිකම්මෙ හි කතෙ ඔවාදානුසාසනිප්පදානපටික්ඛෙපො නත්ථි, දින්නබ්‍රහ්මදණ්ඩෙ පන තස්මිං සද්ධිං තප්පනීයකම්මාදිකතෙහි පටික්ඛිත්තමිපි කාතුං න වට්ටති “නෙව වත්තබ්බො” තිආදිනා ආලාපසල්ලාපමත්තස්සපි න-කාරෙන පටික්ඛිතත්තා. තඤ්ඤි දිස්වා භික්ඛූ ගිවං පරිවත්තෙත්වා ඔලොකනමත්තමිපි න කරොන්ති, එවං විච්ඡිජෙතබ්බං නිම්මදනකරණත්ථමෙව තස්ස දණ්ඩස්ස අනුඤ්ඤාතත්තා. තෙනෙව ඡන්තත්ථෙරොපි උක්ඛෙපනීයාදිකම්මකතොපි අභායින්වා බ්‍රහ්මදණ්ඩෙ දින්නො “සඬ්ඝනාහං සබ්බථා විච්ඡින්නො” ති මුච්ඡිතො පපති. යො පන බ්‍රහ්මදණ්ඩකතෙන සද්ධිං ඤත්වා සංසට්ඨො අවිච්ඡිජෙත්වා විහරති,

තස්ස දුක්කටමෙවාති ගහෙනබ්බං. අඤ්ඤා ධ්මා ධ්මාදිවිධානස්ස නිරතංකතාපසභිගතො. තෙනාති ධ්මාදිවිධානතෙන. යථා තප්පතියාදිකම්මකතෙහි, එවමෙව තතො අධිකම්පි සඤ්ඤා ආරාධනාතෙන සම්මා වත්තිතබ්බං, තඤ්ඤා “සොරතො නිවාතවුත්ති” තිආදිනා සරුපතො දස්සිතමෙව. තෙනාහ “සම්මා වත්තිත්වා බමාපෙත්තස්ස ධ්මාදිවිධාන පටිප්පස්සමහෙනබ්බො” ති. පටිසඤ්ඤා පටිසඤ්ඤා, ඤාණෙන උපපරික්ඛිත්වා.

යං තං භගවතා අවන්දියකම්මං අනුඤ්ඤාතන්ති සම්බන්ධො. “තස්ස භික්ඛුතො දස්සිතමං කාතු” ති සාමඤ්ඤාතො අනුඤ්ඤාතප්පකාරං දස්සෙත්වා පුන විසෙසතො අනුඤ්ඤාතප්පකාරං දස්සෙත්තුං “අථ බො” තිආදි පාළිඋද්ධටාති වෙදිතබ්බං. ඉමස්ස අපලොකනකම්මස්ස යානං හොතිති අපලොකනකම්මසාමඤ්ඤාස්ස පවත්තිට්ඨානං හොති. විසෙසබ්බාතිරෙකෙන අවිජ්ජමානම්පි තදඤ්ඤත්ථ අප්පවත්ති. දස්සෙත්තුං විසෙසනිස්සිතං විය වොහරියති. “කම්මඤ්ඤා උක්ඛණ” ති ඉමනා ඔසාරණාදිවසෙන ගහිතාවසෙසානං සබ්බෙසං අපලොකනකම්මසාමඤ්ඤාඋක්ඛණවසෙන ගහිතත්තා “කම්මඤ්ඤා උක්ඛණමස්සාති කම්මඋක්ඛණ” ති නිබ්බවනං දස්සෙති, ඉදඤ්ඤා වුත්තාවසෙසානං කම්මානං නිට්ඨානට්ඨානං සඤ්ඤාතත්තිට්ඨමායතනාදිනි විය වුත්තාවසෙසබ්බන්ධායතනානන්ති දට්ඨබ්බං. තෙනෙව චක්ඛති “අයං පනෙත්ථ පාළිමුත්තකොපි කම්මඋක්ඛණවිනිච්ඡයො” තිආදි. යථා වෙත්ථ, එවං උපරි ඤත්තිකම්මාදිසුපි කම්මඋක්ඛණං වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පරිවාර 3.495-496) පන “කම්මමෙව උක්ඛණන්ති කම්මඋක්ඛණං. ඔසාරණනිස්සාරණහණ්ඩුකම්මාදයො විය කම්මඤ්ඤා හුත්වා අඤ්ඤාස්ස නාමං න ලහති, කම්මමෙව හුත්වා උපලක්ඛියතීති කම්මඋක්ඛණන්ති වුච්චති” ති වුත්තං. වජිරවුද්ධිට්ඨකායං (වජිර. ටී. පරිවාර 495-496) පන “ඉමස්ස අපලොකනකම්මස්ස යානං හොතිති එවම්පි අපලොකනකම්මං පවත්තතීති අත්ථො. කම්මඤ්ඤා උක්ඛණන්ති කම්මඋක්ඛණං. ඔසාරණනිස්සාරණහණ්ඩුකම්මාදයො විය කම්මඤ්ඤා හුත්වා අඤ්ඤාස්ස නාමං න ලහති, කම්මමෙව හුත්වා උපලක්ඛියතීති කම්මඋක්ඛණං උපනිස්සයො විය. හෙතුපච්චයාදිඋක්ඛණවිමුත්තො හි සබ්බො පච්චයවිසෙසො තත්ථ සභිගස්සති” ති වුත්තං. තස්ස කරණන්ති අවන්දියකම්මස්ස කරණවිධානං. න වන්දිතබ්බොති, ඉමනා වන්දන්තියා දුක්කටන්ති දස්සෙතීති දට්ඨබ්බං. සඤ්ඤා කතං කතිකං ඤත්වා මද්දනං විය හි සඤ්ඤාසම්මුතිං අනාදරෙන අතික්කමන්තස්ස ආපත්ති එව හොති.

255. භික්ඛුසඤ්ඤාස්ස පනෙතං ලබ්භතියෙවාති අවන්දියකම්මස්ස
 උපලක්ඛණමත්තෙන ගහිතත්තා භික්ඛුසඤ්ඤාස්ස කම්මඋක්ඛණං ලබ්භති එව. සලාකදානට්ඨානං සලාකග්ගං නාම, යාගුහත්තානං භාජනට්ඨානානි යාගග්ගහත්තග්ගානි නාම. එතෙසුපි හි යානෙසු සබ්බො සඤ්ඤා උපොසථෙ විය සන්නිපන්නො, කම්මඤ්ඤා වග්ගකම්මං න හොති, “මයමෙතං න ජානිමිහා” ති පච්ඡා ඛියන්තාපි න හොන්ති, ඛණ්ඩසීමාය පන කතෙ ඛියන්ති. සඤ්ඤාපච්චයඤ්ඤා අවිජ්ජන්තවිවරාදිනං දාතුං අපලොකනතෙනෙහි උපවාරස්මිට්ඨානං සබ්බෙසං අනුමතිං

ගහෙන්වාව කාතබ්බං. යො පන විසභාගපුග්ගලො ධම්මිකං අපලොකනං පටිබාහති,
තං උපායෙන බහිඋපචාරසීමගතං වා කත්වා ඛණ්ඩසීමං වා පවිසිත්වා කාතුං වට්ටති.
යං සන්ධාය “අපලොකනකම්මං කරොති”ති සාමඤ්ඤතො දස්සෙති, තං
අපලොකනකම්මං සරුපතො දස්සෙතුං ආහ “අවජිත්තවීරං”ඉච්චාදි. යදි
අපලොකෙත්වාව වීරං දාතබ්බං, කිං පන අප්පමත්තකවිස්සජ්ජකසම්මුතියාති ආහ
“අප්පමත්තකවිස්සජ්ජකෙන පනා”තිආදි. නාළි වා උපඩ්ඨනාළි වාති දිවසෙ දිවසෙ
අපලොකෙත්වා දාතබ්බස්ස පමාණදස්සනං. තෙන යාපනමත්තමෙව
අපලොකෙතබ්බං, න අධිකන්ති දස්සෙති. එකදිවසංයෙව වාතිආදි දසවිසතිදිවසානං
එකස්මිං දිවසෙයෙව දාතබ්බපරිච්ඡේදදස්සනං. තෙන “යාවජීව”න්ති වා
“යාවරොගා වුට්ඨහති”ති වා එවං අපලොකෙතුං න වට්ටතිති දස්සෙති.
ඉණ්පලිබොධන්ති ඉණ්පත්ථුං දාතුං වට්ටතිති සම්බන්ධො. තඤ්ච ඉණ්ඤායිකෙහි
පලිබුද්ධස්ස ලජ්ජීපෙසලස්ස සාසනුපකාරකස්ස පමාණයුත්තමෙව කප්පියහණ්ඩං
නියමෙත්වා භික්ඛුහි අපලොකෙත්වා දාතබ්බං, න පන සහස්සං වා සතසහස්සං වා
මහාඉණං. තාදිසඤ්ච භික්ඛාවරියවත්තෙන සබ්බෙහි භික්ඛුහි තාදිසස්ස භික්ඛුතො
පරියෙසිත්වා දාතබ්බං.

“ජත්තං වා වෙදිකං වාති එත්ථ වෙදිකාති වෙනියස්ස උපරි චතුරස්සවයො
වුවිච්ඡි. ජත්තන්ති තතො උද්ධං වලයාති දස්සෙත්වා කතො අග්ගවයො වුවිච්ඡි”ති
සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පරිවාර 3.495-496) වුත්තං. වෙනියස්ස
උපනික්ඛෙපතොති වෙනියස්ස පටිජග්ගනත්ථාය වඩ්ඪියා පයොජෙත්වා
කප්පියකාරකෙහි ධූමිතවත්ථුතො. සඩ්ඨිකෙනාපිති න කෙවලඤ්ච තනුප්පාදතො
පච්චයදායකෙහි චතුපච්චයත්ථාය සඩ්ඨස්ස දින්නවත්ථුනාපිති අත්ථො. සඩ්ඨහත්තං
කාතුං න වට්ටතිති මහාදානං දදන්තෙහිපි කරියමානං සඩ්ඨහත්තං විය කාරෙතුං න
වට්ටතිති අධිප්පායො. “යථාසුඛං පරිභුඤ්ජිතුං රුච්චති”ති වුත්තන්තා අත්තතො
අත්තතො පරිභොගපභොනකං අප්පං වා බහුං වා ගහෙතබ්බං, අධිකං පන ගහෙතුං
න ලහති.

උපොසථදිවසෙති නිදස්සනමත්තං, යස්මිං කිස්මිඤ්ච දිවසෙපි කතං සුකතමෙව
හොති. කරොන්තෙන “යං ඉමස්මිං විහාරෙ අන්තොසීමාය සඩ්ඨසන්තකං...පෙ....
යථාසුඛං පරිභුඤ්ජිතුං මය්හං රුච්චති”ති එවං කතිකා කාතබ්බා. තථා ද්විහි තිහිපි
“ආයස්මන්තානං රුච්චති”ති වචනමෙව හෙත්ථ විසෙසො. තෙසම්පිති රුක්ඛානං.
සා එව කතිකාති විසුං කතිකා න කාතබ්බාති අත්ථො.

තෙසන්ති රුක්ඛානං, සඩ්ඨෙසා සාමීති සම්බන්ධො. පුරිමවිහාරෙති පුරිමෙ
යථාසුඛං පරිභොගත්ථාය කතකතිකෙ විහාරෙ. පරිවෙණාති කත්වා ජග්ගන්තිති
යත්ථ අරක්ඛියමානෙ ඵලාඵලාති රුක්ඛා ව විනස්සන්ති, තාදිසං ධානං සන්ධාය
වුත්තං, තත්ථ සඩ්ඨස්ස කතිකා න පවත්තතිති අධිප්පායො. යෙහි පන රුක්ඛබ්බිජාති
රොපෙත්වා ආදිතො පට්ඨාය පටිජග්ගිතා, තෙපි දසමහාගං දත්වා රොපකෙහෙව
පරිභුඤ්ජිතබ්බාති. තෙහීති ජග්ගිතෙහි.

තත්පාති තස්මිං විහාරෙ. මූලෙතිආදිකාලෙ, පුබ්බෙති අත්ථො. දීඝා කතිකාති අපරිච්ඡින්නකාලා යථාසුඛං පරිභොගත්ථාය කතිකා. නික්කුක්කුවචෙනාති “අභාජිතමිද්”න්ති කුක්කුවචං අකත්වාති අත්ථො. බීයනමත්තමෙව තත්ති තෙන බීයනෙන ඛහුං බාදන්තානං දොසො නත්ථි අත්තනො පරිභොගස්පමාණස්සෙව ගහිතත්තා, බීයන්තෙපි අත්තනො පභොනකං ගහෙත්වා බාදිතබ්බන්ති අධිජ්ජායො.

ගණ්හපාති න වත්තබ්බාති තථා වුත්තෙ තෙනෙව හික්ඛුනා දින්නං විය මඤ්ඤෙය්‍යං. තං නිස්සාය මිච්ඡාජීවසම්භවො හොතීති වුත්තං. තෙනාහ “අනුවචරිත්වා”තිආදි. උපඩ්ඨභාගොති එකස්ස හික්ඛුනො පටිච්ඡන්තො උපඩ්ඨභාගො, දෙන්තෙන ව “එත්තකං දාතුං සඬ්ඝො අනුඤ්ඤාසී”ති එවං අත්තානං පරිමොචෙත්වා යථා තෙ සඬ්ඝෙ එව පසීදන්ති, එවං වත්වා දාතබ්බං. අපච්චාසිසන්තෙනාති ගිලානගමිකිස්සරාදිනං අනුඤ්ඤානපුග්ගලානම්පි අත්තනො සන්තකං දෙන්තෙන අපච්චාසිසන්තෙනෙව දාතබ්බං. අනුඤ්ඤානපුග්ගලානං පන අපච්චාසිසන්තෙනපි දාතුං න වට්ටතීති. සඬ්ඝිකමෙව යථාකතිකාය දාපෙතබ්බං. අත්තනො සන්තකම්පි පච්චයදායකාදයො සයමෙව විස්සාසෙන ගණ්හන්ති, න වාරෙතබ්බා, “ලද්ධකජ්ජිය”න්ති තුණ්හි භවිතබ්බං. පුබ්බෙ වුත්තමෙවාති “කුද්ධො හි සො රුක්ඛෙපි ඡින්නදෙය්‍යා”තිආදිනා තුණ්හිභාවෙ කාරණං පුබ්බෙ වුත්තමෙව, තෙහි කතඅනත්ථාභාවෙපි කාරුඤ්ඤෙන තුණ්හි භවිතුං වට්ටති, “ගණ්හපා”තිආදි පන වත්තුං න වට්ටති.

ගරුහණ්ඩත්තා...පෙ.... න දාතබ්බන්ති ජීවරුක්ඛානං ආරාමට්ඨානියත්තා දාරුනඤ්ච ගෙහසම්භාරානුපගතත්තා “සබ්බං ත්වමෙව ගණ්හාති දාතුං න වට්ටති”ති වුත්තං. අකතාවාසං වා කත්වාති පුබ්බෙ අවිජ්ජමානං සෙනාසනං කත්වා. ජග්ගිතකාලෙති ඵලවාරෙ සම්පත්තෙ. ජග්ගිතකාලෙති ජග්ගිතුං ආරද්ධකාලෙ.

256. ඤත්තිකම්මට්ඨානහෙදෙති ඤත්තිකම්මස්ස යානහෙදෙ.

ඉති විනයසඬ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඬ්ඛකාරෙ

කම්මාකම්මවිනිච්ඡයකථාලඬ්ඛකාරො නාම

තෙත්තිංසතිමො පරිච්ඡෙදො.

34. පකිණ්ණකවිනිච්ඡයකථා

එවං කම්මාකම්මවිනිච්ඡයකථං කථෙත්වා ඉදානි පකිණ්ණකවිනිච්ඡයකථං කථෙතුං “ඉදානි පකිණ්ණකකථා වෙදිතබ්බා”තිආදිමාහ. තත්ථ පකාරෙන කිණ්ණාති පකිණ්ණා, දිවාසෙය්‍යාති කථා විය විසුං විසුං අප්පචත්තිත්වා එකස්මිංයෙව පරිච්ඡෙදෙ කරණවසෙන පචත්තා ගණභොජනකථාදයො. පකිණ්ණකා සකත්ථෙ ක-පච්චයවසෙන.

තනුයං පකිණ්ණකමාතිකා -

ගණභොජනකථා ව, පරම්පරා ව භොජනා;
අනාපුච්ඡා පංසුකුලං, තතො අවිජින්නවීවරං.

පටිභානවිත්තං විජ්ජ-කතභොජනමෙව ව;
උද්දිසන්තුද්දිසාපෙන්නා, තිවස්සන්තරිකා තථා.

දීසාසනං ගිලානුප-ට්ඨානං මරණවණ්ණකං;
අත්තපාතනමජ්ජවිව-වෙක්ඛිත්වා නිසින්නං තථා.

දවාය සිලාවිජ්ඣානං, දායාලිම්පනකං තථා;
මිච්ඡාදිට්ඨිකුලාහතං, ගොපකදානමෙව ව.

ධම්මිකායාවනා වෙව, උච්චාරාදීන ඡඩ්ඞනං;
න්භානෙ රුක්ඛසංසනානි, වලිකාදීන ධාරණං.

දීසකෙසා ආදාසාදි, නච්චාදාසඞ්ගවිජෙදාදි ව;
පත්තො සබ්බපංසුකුලං, පරිස්සවන නග්ගියං.

ගන්ධපුප්ඵං ආසිත්තකං, මලොරිකෙකභාජනං;
වෙලපති පාදසංඝි, බීජනී ඡත්තමෙව ව.

නබාලොමා කායබන්ධා, නිවාසනපාරුපනා;
කාජ දන්තකට්ඨඤ්චෙව, රුක්ඛාරොහනකම්පි ව.

ජන්දාරොපා ලොකායතා, බීජිතං ලසුණං තථා;
න අක්කම්මබ්බාදීනි, අවන්දියා ව වන්දියා.

වන්දනාකාරකථා ව, ආසන්දාදිකථාපි ව;
උච්චාසනමහාසනං, පාසාදපරිභොගකං.

උපාහනං යානඤ්චෙව, වීවරං ඡින්නවීවරං;
අකජ්ජියවීවරඤ්ච, වීවරස්ස විවාරණා.

දණ්ඩකථිතකඤ්චෙව, ගහපතිවීවරං තථා;
ඡවීවරං රජනාදි, අතිරෙකඤ්ච වීවරං.

අට්ඨවරං නිසීදනං, අධම්මකම්මමෙව ව;
ඔකාසො සද්ධාදෙයොසා ව, සන්තරුත්තරකොපි ව.

වීවරනික්ඛෙපො වෙව, සත්ථවත්ථිකම්මං තථා;

නභාපිතො දසභාගො, පාථෙය්‍යං පදෙසොපි ව.

සංසට්ඨං පඤ්චභෙසජ්ජං, දුතියං වසා මූලකං;
පිට්ඨං කසාව පණ්ණඤ්ච, එලඤ්ච ජතු ලොණකං.

වුණ්ණං අමනුස්සාබ්බං, අඤ්ජනං නත්ථුමෙව ව;
ධුමනෙත්තං තෙලපාකං, සෙදං ලොහිතමොවනං.

පාදබ්භඤ්ජං ගණ්ඩාබ්බො, විසඤ්ච සරදින්තකො;
දුට්ඨගහණිකො පණ්ඩු-රොගො ඡවිදොසොපි ව.

අභිසන්නදොසකායො, ලොණසුචිරකො තථා;
අන්තොවුත්ථාදිකථා ව, උග්ගහිතපටිග්ගහො.

තතො නිහතකථා ව, පුරෙහත්තපටිග්ගහො;
වනට්ඨං පොක්ඛරට්ඨඤ්ච, තථා අකතකජ්ජනං.

යාගුකථා ගුලකථා, මහාපදෙසමෙව ව;
ආනිසංසකථා වෙති, පකිණ්ණකම්භි ආගතා.

ගණභොජනකථා

1. තත්ථ ගණිතබ්බො සඬ්ඛ්‍යාතබ්බොති ගණො, යො කොච්ච සමුහො, ඉධ පන චතුර්ගාදිගණො අධිජ්ජෙතො. භුඤ්ජතෙ භොජනං, බ්‍යවහරණභාවසඬ්ඛාතා භොජනකිරියා, ගණස්ස භොජනං ගණභොජනං, තස්මිං. ගණභොජනෙ පාවිත්තියං භොතීති එත්ථ ජනකභෙතුම්භි භුම්මවවනං. අඤ්ඤාත්‍ර සමයාති ගිලානාදිසත්තවිධං සමයං යජෙත්වා. ඉමස්ස සික්ඛාපදස්ස විඤ්ඤත්තිං කත්වා භුඤ්ජනවත්ථුස්මිං පඤ්ඤත්තත්තා විඤ්ඤත්තිතො ගණභොජනං වත්ථුවසෙනෙව පාකටන්ති තං අවත්වා “ගණභොජනං නාම යත්ථ...පෙ.... නිමන්තිතා භුඤ්ජන්ති” ති නිමන්තනවසෙනෙවස්ස පදභාජනෙ ගණභොජනං වුත්තං. කිඤ්චි පන සික්ඛාපදං වත්ථුඅනුරූපම්පි සියාති “පදභාජනෙ වුත්තනායෙනෙව ගණභොජනං භොතී” ති කෙසඤ්චි ආසඬ්ඛා භවෙය්‍යාති තත්තිවත්තනත්ථං “ගණභොජනං ද්විති ආකාරෙහි පසවති” ති වුත්තං. එකතො ගණ්හන්තිති එත්ථ අඤ්ඤාමඤ්ඤස්ස ද්වාදසහත්ථං අමුඤ්චිත්වා ධීතා එකතො ගණ්හන්ති නාමාති ගහෙතබ්බං. “අම්භාකං චතුන්නම්පි හත්තං දෙහි” ති වා විඤ්ඤාපෙය්‍යු”න්ති වචනතො, හෙට්ඨා “ත්ථං එකස්ස හික්ඛුනො හත්තං දෙහි, ත්ථං ද්වින්තන්ති එවං විඤ්ඤාපෙත්වා” ති වචනතො ව අත්තතො අත්ථාය අඤ්ඤාත විඤ්ඤත්තම්පි සාදියන්තස්ස ගණභොජනං භොතියෙවාති දට්ඨබ්බං. එවං විඤ්ඤත්තිතො පසවතීති එත්ථ විඤ්ඤත්තියා සති ගණන්තස්ස එකතො හුත්වා ගහණෙ ඉමිතා සික්ඛාපදෙන ආපත්ති, විසුං ගහණෙ පණිතභොජනසුපොදනවිඤ්ඤත්තිහි ආපත්ති වෙදිතබ්බා.

පඤ්චන්තං භොජනානං නාමං ගහෙත්වාති එත්ථ “භොජනං ගණ්හථාති
 චුත්තෙපි ගණ්හොජනං භොතියෙවා”ති වදන්ති. “හෙට්ඨා අද්ධානගමනවත්ථුස්මිං,
 නාවාහිරුහනවත්ථුස්මිඤ්ච ‘ඉධෙව, හන්තෙ, භුඤ්ජා’ති චුත්තෙ යස්මා
 කුක්කුච්චායන්තා න පටිග්ගණ්හිංසු, තස්මා ‘භුඤ්ජා’ති චුත්තෙපි ගණ්හොජනං
 භොතියෙවා”ති තීසුපි ගණ්ඨීපදෙසු චුත්තං. “පඤ්චන්තං භොජනානං නාමං
 ගහෙත්වා නිමන්තෙති”ති චුත්තත්තා පන “ඔදනං භුඤ්ජා”ති වා “හත්තං
 භුඤ්ජා”ති වා භොජනනාමං ගහෙත්වාච චුත්තෙ ගණ්හොජනං භොති, න
 අඤ්ඤා. “ඉධෙව, හන්තෙ, භුඤ්ජා”ති එත්ථාපි “ඔදන”න්ති වා “හත්ත”න්ති
 වා වත්ථාච තෙ එවං නිමන්තෙසුන්ති ගහෙතබ්බං. ගණ්වසෙන වා නිමන්තිතත්තා
 තෙ භික්ඛු අපකතඤ්ඤායා කුක්කුච්චායන්තා න පටිග්ගණ්හිංසුති අයං අම්භාකං
 බන්ති, විමංසිත්වා යුත්තතරං ගහෙතබ්බං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාවිත්තිය
 2.217-218) පන “යෙන කෙනචි වෙවචනෙනාති චුත්තත්තා ‘භොජනං
 ගණ්හථා’ති ආදිසාමඤ්ඤානාමෙනපි ගණ්හොජනං භොති. යං පන පාළියං
 අද්ධානගමනාදිවත්ථුසු ‘ඉධෙව භුඤ්ජා’ති චුත්තවචනස්ස කුක්කුච්චායනං, තම්පි
 ඔදනාදිනාමං ගහෙත්වා චුත්තත්තා එව කතන්ති වෙදිතබ්බං”න්ති චුත්තං.

කුරුන්දිවචනෙ විචාරෙතීති පඤ්චබණ්ඩාදිවසෙන සංවිදහති. සට්ඨෙතීති
 අනුචාතං ඡින්නිත්වා හත්ථෙත, දණ්ඩකෙන වා සට්ඨෙති. සුත්තං කරොතීති සුත්තං
 වට්ඨෙති. වලෙතීති දණ්ඩකෙ වා හත්ථෙ වා ආවට්ඨෙති. “අභිනවස්සෙව විවරස්ස
 කරණං ඉධ විවරකම්මං නාම, පුරාණවිවරෙ සුචිකම්මං විවරකම්මං නාම න
 භොති”ති වදන්ති. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාවිත්තිය 2.217-218) පන
 “ආගන්තුකපට්ඨන්ති අවිඡින්නිත්වා අන්වාධිං ආරොපෙත්වා කරණවිවරං සන්ධාය
 චුත්තං. යපෙතීති එකං අන්තං විවරෙ බන්ධනවසෙන යපෙති. පච්චාගතං සිබ්බතීති
 තස්සෙව දුතියඅන්තං පරිවත්තිත්වා ආහතං සිබ්බති. ආගන්තුකපට්ඨං බන්ධනීති
 විවරෙන ලග්ගං කරොත්තො පුනස්පුනං තත්ථ තත්ථ සුත්තෙන බන්ධති. සට්ඨෙතීති
 පමාණෙන ගහෙත්වා දණ්ඩාදිහි සට්ඨෙති. සුත්තං කරොතීති සුත්තං තිගුණාදිභාවෙන
 වට්ඨෙති. වලෙතීති අනෙකගුණසුත්තං හත්ථෙත වා වක්කදණ්ඩෙන වා වට්ඨෙති
 එකත්තං කරොති. පරිවත්තනං කරොතීති පරිවත්තනදණ්ඩයන්තකං කරොති. යස්මිං
 සුත්තගුලං පවෙසෙත්වා වෙළුනාලිකාදිසු යපෙත්වා පරිබ්භමාපෙත්වා
 සුත්තකොට්ඨො පට්ඨාය ආකඩ්ඪන්ති”ති චුත්තං. වජිරබුද්ධිට්ඨායං (වජිර. ටී.
 පාවිත්තිය 209-218) න “ආගන්තුකපට්ඨං මොසසුත්තෙන සිබ්බිත්වා යපෙත්ති.
 තත්ථ අනුචාතෙ යථා එකතලං භොති, තථා හත්ථෙහි සට්ඨෙති. වලෙතීති
 ආවට්ඨෙති. පරිවත්තනන්ති සුත්තං ගණ්හන්තානං සුඛග්ගහණත්ථං
 සුත්තපරිවත්තනං කරොති, පට්ඨං සිබ්බන්තානං සුඛසිබ්බනත්ථං
 පට්ඨපරිවත්තනඤ්ච, නවවිවරකාරකො ඉධාධිප්පෙතො, න ඉතරො”ති චුත්තං.

අනිමන්තිතචතුත්ථන්ති අනිමන්තිතො චතුත්ථො යස්ස භික්ඛුචතුක්කස්ස, තං
 අනිමන්තිතචතුත්ථං. එවං සෙසෙසුපි. තෙනාහ “පඤ්චන්තං චතුක්කාන”න්ති,
 “චතුත්ථෙ ආගතෙ න යාපෙත්තීති වචනතො සචෙ අඤ්ඤො කොචි ආගච්ඡන්තො

නත්ථී, චත්තාරොයෙව ච තත්ථ නිසින්නා යාපෙතුං න සක්කොන්ති, න වට්ඨති” ති වදන්ති. ගණභොජනාපත්තිජනකනිමත්තනභාවතො “අකප්පියනිමත්තන” ති වුත්තං. සම්පවෙසෙත්වාති නිසිදාපෙත්වා. ගණො භිජ්ජතිති ගණො ආපත්තිං න ආපජ්ජතිති අධිප්පායො. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාවිත්තිය 2.220) පන “සම්පවෙසෙත්වාති තෙහි යොජෙත්වා. ගණො භිජ්ජතිති නිමත්තිතසඬ්ඨො න භොතිති අත්ථො” ති වුත්තං.

“යත්ථ චත්තාරො භික්ඛු...පෙ.... භුඤ්ජන්ති” ති ඉමාය පාළියා සංසන්දනතො “ඉතරෙසං පන ගණපුරකො භොති” ති වුත්තං. අවිසෙසෙනාති “ගිලානො වා විවරකාරකො වා” ති අවිසෙසෙත්වා සබ්බසාධාරණවචනෙන. තස්මාති අවිසෙසිතත්තා.

අධිවාසෙත්වා ගතෙසුති එත්ථ අකප්පියනිමත්තනාධිවාසනක්ඛණෙ පුබ්බපයොගෙ දුක්ඛට්ඨි නත්ථී, විඤ්ඤත්තිතො පසවනෙ පන විඤ්ඤත්තික්ඛණෙ ඉතරසික්ඛාපදෙහි දුක්ඛට්ඨං භොතිති ගහෙනබ්බං. භුත්වා ගතෙසුති එත්ථ ආගතෙසුපි භොජනකිව්වෙ නිට්ඨිතෙ ගණ්භිතුං වට්ඨති. තානි ව තෙහි එකතො න ගහිතානීති යෙහි භොජනෙහි විසඬ්ඨකෙතො නත්ථී, තානි භොජනානි තෙහි භික්ඛුහි එකතො න ගහිතානි එකෙන පච්ඡා ගහිතත්තා. මහාථෙරෙති භික්ඛු සන්ධාය වුත්තං. නිමත්තනං සාදියථාති නිමත්තනභත්තං පටිග්ගණ්භථං. යානීති කුම්මාසාදීනි තෙහි භික්ඛුහි එකෙන පච්ඡා ගහිතත්තා එකතො න ගහිතානි. භත්තුද්දෙසකෙන පණ්ඩිතෙන භවිතබ්බං...පෙ.... මොවෙනබ්බාති එතෙන භත්තුද්දෙසකෙන අකප්පියනිමත්තනෙ සාදිතෙ සබ්බෙසම්පි සාදිතං භොති, එකතො ගණ්භන්තානං ගණභොජනාපත්ති ව භොතිති දස්සෙති. දුතස්ස ද්වාරෙ ආගන්ත්වා පුන “භත්තං ගණ්භථා” ති වචනභයෙන “ගාමද්වාරෙ අට්ඨත්වා” ති වුත්තං. තත්ථ තත්ථ ගන්ත්වාති අන්තරවිටීආදීසු තත්ථ තත්ථ යිතානං සන්තිකං ගන්ත්වා. භික්ඛුනං අත්ථාය සරද්වාරෙ යපෙත්වා දියමානෙපි එසෙව නයො. නිවත්තථාති වුත්තෙ පන නිවත්තිතුං වට්ඨතිති “නිවත්තථා” ති විච්ඡින්නදිත්වා පච්ඡා “භත්තං ගණ්භථා” ති වුත්තත්තා වට්ඨති.

පරම්පරභොජනකථා

2. පරම්පරභොජනකථායං පන පරස්ස පරස්ස භොජනං පරම්පරභොජනං. කිං තං? පයමං නිමත්තිතභත්තං යපෙත්වා අඤ්ඤස්ස භොජනකිරියා. පරම්පරභොජනං ගණභොජනං විය විඤ්ඤත්තිතො ව නිමත්තනතො ව න පසවතීති ආහ “පරම්පරභොජනං පනා” තිආදි. පන-සද්දො විසෙසත්ථජොතකො. විකප්පනාවසෙනෙව තං භත්තං අසන්තං නාම භොතිති අනුපඤ්ඤත්තිවසෙන විකප්පනං අට්ඨපෙත්වා යථාපඤ්ඤත්තිසික්ඛාපදමෙව යපිතං. පරිවාරෙ (පරි. 86) පන විකප්පනායං අනුජානනම්පි අනුපඤ්ඤත්තිසදිසන්ති කත්වා “වතස්සො අනුපඤ්ඤත්තියො” ති වුත්තං, මහාපච්චරියාදීසු වුත්තනයං පච්ඡා වදන්තො පාළියා සංසන්දනතො පරම්මුඛාවිකප්පනමෙව පතිට්ඨාපෙති. කෙච්චි පන “තදා අත්තනො

සන්නිකෙ යටපත්වා හගවන්තං අඤ්ඤස්ස අභාවතො ථෙරො සම්මුඛාවිකප්පනං නාකාසි, හගවතා ව විසුං සම්මුඛාවිකප්පනා න චුත්තා, තථාපි සම්මුඛාවිකප්පනාපි වට්ටති” ති වදන්ති. තෙනෙව මාතිකාට්ඨකථායම්පි (කඩ්ධා. අට්ඨ.

පරම්පරභොජනසික්ඛාපදවණ්ණනා) “යො භික්ඛු පඤ්චස්ස සහධම්මිකෙස්ස අඤ්ඤතරස්ස ‘මය්හං භත්තපච්චාසං තුය්හං දම්මී’ ති වා ‘විකප්පෙමී’ ති වා එවං සම්මුඛා වා ‘ඉත්ථන්තාමස්ස දම්මී’ ති වා ‘විකප්පෙමී’ ති වා එවං පරම්මුඛා වා පයමනිමන්තනං අවිකප්පෙත්වා පච්ඡා නිමන්තිතකුලෙ ලද්ධභික්ඛතො එකසිත්ථම්පි අප්ඤ්ඤාහරති, පාවිත්තිය” ති වුත්තං.

පඤ්චභි භොජනෙහි නිමන්තිතස්ස යෙන යෙන පයමං නිමන්තිතො, තස්ස තස්ස භොජනතො උප්පට්ඨාපටියා අවිකප්පෙත්වා වා පරස්ස පරස්ස භොජනං පරම්පරභොජනන්ති ආහ “සචෙ පන මූලනිමන්තනං හෙට්ඨා භොති, පච්ඡිමං පච්ඡිමං උපරි, තං උපරිතො පට්ඨාය භුඤ්ජන්තස්ස ආපත්ති” ති. හත්ථං අන්තො පචෙසෙත්වා සබ්බහෙට්ඨිමං ගණ්හන්තස්ස මජ්ඣෙ ධීතම්පි අන්තොහත්ථගං භොතිති ආහ “හත්ථං පන...පෙ.... යථා යථා වා භුඤ්ජන්තස්ස අනාපත්ති” ති. බීරස්ස රසස්ස ච භත්තෙන අමිස්සං හුත්වා උපරි ධීතත්තා “බීරං වා රසං වා පිච්චො අනාපත්ති” ති වුත්තං.

“මහාඋපාසකොති ගෙහස්සාමිකො. මහාඅට්ඨකථායං ‘ආපත්ති’ ති වචනෙන කුරුන්දියං ‘වට්ටති’ ති වචනං විරුද්ධං විය දිස්සති. ද්වින්තම්පි අධිප්පායො මහාපච්චරියං විභාවිතො” ති මහාගණ්ඨිපදෙ වුත්තං.

සබ්බෙ නිමන්තෙත්තිති අකප්පියනිමන්තනවසෙන නිමන්තෙත්ති. “පරම්පරභොජනං නාම පඤ්චන්තං භොජනානං අඤ්ඤතරෙන භොජනෙන නිමන්තිතො, තං යටපත්වා අඤ්ඤං පඤ්චන්තං භොජනානං අඤ්ඤතරං භොජනං භුඤ්ජති, එතං පරම්පරභොජනං නාමා” ති වුත්තත්තා සතිපි භික්ඛාවරියාය පයමං ලද්ධහාවෙ “පිණ්ඩාය වරිත්වා ලද්ධං භත්තං භුඤ්ජති, ආපත්ති” ති වුත්තං.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාවිත්තිය 2.229) පන “බීරං වා රසං වාති පඤ්චභොජනාමිස්සං භත්තතො උපරි ධීතං සන්ධාය වුත්තං. තඤ්ඤි අභොජනත්තා උප්පට්ඨාපටියා පිච්චොපි අනාපත්ති. තෙනාහ ‘භුඤ්ජන්තෙනා’ ති ආදී” ති වුත්තං. වජිරබුද්ධිට්ඨිකායං (වජිර. ටී. පාවිත්තිය 229) පන “එත්ථ ‘මහාඋපාසකො භික්ඛු නිමන්තෙති...පෙ.... පච්ඡා ලද්ධං භත්තං භුඤ්ජන්තස්ස ආපත්ති. පිණ්ඩාය වරිත්වා ලද්ධභත්තං භුඤ්ජති, ආපත්ති’ ති අට්ඨකථායං වචනතො, ‘කාලස්සෙව පිණ්ඩාය වරිත්වා භුඤ්ජමිහා’ ති පාළිතො, බන්ධකෙ ‘න ව, භික්ඛවෙ, අඤ්ඤත්ව නිමන්තෙන අඤ්ඤස්ස භොජ්ජයාගු පරිභුඤ්ජිතබ්බා, යො භුඤ්ඤෙය්ස, යථාධම්මො කාරෙතබ්බො’ ති වචනතො ච නිමන්තෙත්වා වා පචෙදෙනු අනිමන්තෙත්වා වා, පයමගහිතනිමන්තිතස්ස භික්ඛුතො පයමනිමන්තනභොජනතො අඤ්ඤං යං කිඤ්චි පරසන්තකං භොජනං පරම්පරභොජනාපත්තිං කරොති. අත්තතො සන්තකං,

සඬිසගණනො ලද්දට වා අගහට්ඨසන්තකං වට්ටති, නිමන්තනනො පයමං නිබද්ධත්තා පන නිව්වහත්තාදිපරසන්තකමිපි වට්ටති” ති වුත්තං.

අනාපුච්ඡාකථා

3. අනාපුච්ඡාකථායං “පකතිවචනෙනාති එත්ථ යං ද්වාදසහත්ථබ්බන්තරෙ ධීතෙන සොතුං සක්කා භවෙය්‍ය, තං පකතිවචනං නාම. ආපුච්ඡිතබ්බොති ‘අහං ඉත්ථන්තාමස්ස සරං ගච්ඡාමි’ ති වා ‘වාරිත්තකං ආපජ්ජාමි’ ති වා ඊදිසෙන වචනෙන ආපුච්ඡිතබ්බො. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව. පඤ්චන්තං භොජනානං අඤ්ඤතරෙන නිමන්තනසාදියනං, සන්තං භික්ඛුං අනාපුච්ඡා, හත්තියසරතො අඤ්ඤසරප්පවෙසනං, මජ්ඣන්තිකානතික්කමො, සමයස්ස වා ආපදානං වා අභාවොති ඉමානි පනෙත්ථ පඤ්ච අඬිගානී” ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පාචිත්තිය 3.298) එත්තකමෙව වුත්තං, විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පචිත්තිය 2.298) පන “පරියෙසිත්වා ආරොචනකිව්වං නත්ථීති වුත්තත්තා යො අපරියෙසිතබ්බො උපසඬකමිතුං යුත්තට්ඨානෙ දිස්සති, සො සවෙපි පකතිවචනස්ස සවනුපචාරං අතික්කමිම ධීතො, උපසඬකමිත්වා ආපුච්ඡිතබ්බො. තෙනාහ ‘අපිව...පෙ.... යං පස්සති, සො ආපුච්ඡිතබ්බො’ තිආදි. අනාපත්තිවාරෙ චෙත්ථ අන්තරාරාමාදීනඤ්ඤෙව වුත්තත්තා විහාරතො ගාමථීටී. අනුඤ්ඤාතකාරණං විනා අතික්කමන්තස්සාපි ආපත්ති භොති, න පන සරුපචාරං අතික්කමන්තස්සෙව. යං පන පාළියං ‘අඤ්ඤස්ස සරුපචාරං ඔක්කමන්තස්ස...පෙ.... පයමපාදං උම්මාරං අතික්කාමෙති’ තිආදි වුත්තං, තං ගාමෙ පවිට්ඨං සන්ධාය වුත්තං, තථාපි අඤ්ඤස්ස සරුපචාරං අනොක්කමිත්වා විථිමජ්ඣෙතෙව ගන්ත්වා ඉච්ඡිතිච්ඡිතසරද්චාරාහිමුඛෙ යත්වා මනුස්සෙ ඔලොකෙත්වා ගච්ඡන්තස්සපි පාචිත්තියමෙව. තත්ථ කෙචි ‘විථියං අතික්කමන්තස්ස සරුපචාරගණනාය ආපත්තියො’ ති වදන්ති. අඤ්ඤෙ පන ‘යානි කුලානි උද්දිස්ස ගතො, තෙසං ගණනායා’ ති. පඤ්චන්තං භොජනානං අඤ්ඤතරෙන නිමන්තනසාදියනං, සන්තං භික්ඛුං අනාපුච්ඡා, හත්තියසරතො අඤ්ඤසරුපසඬකමනං, මජ්ඣන්තිකානතික්කමො, සමයාපදානං අභාවොති ඉමානෙත්ථ පඤ්ච අඬිගානී” ති. විකාලගාමජ්ජවෙසනෙපි “අපරික්ඛිත්තස්ස ගාමස්ස උපචාරො අදින්නාදානෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො” ති ඉමිනා දුතියලෙඬ්චුපාතො ඉධ උපචාරොති දස්සෙති. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව. සන්තං භික්ඛුං අනාපුච්ඡා, අනුඤ්ඤාතකාරණාභාවො, විකාලෙ ගාමජ්ජවෙසනන්ති ඉමානි පනෙත්ථ තීණි අඬිගානි.

පංසුකුලකථා

4. පංසුකුලකථායං අභින්නෙ සරිරෙති අබ්භුණ්භෙ අල්ලසරිරෙ. “අබ්භුණ්භෙ” ති ඉමිනාපි වුත්තමෙව පරියායභෙදමන්තරෙන විභාවෙතුං “අල්ලසරිරෙ” ති වුත්තං.

විසභාගසරීරෙති ඉත්ථිසරීරෙ. විසභාගසරීරත්තා අවිවාසන්තෙන න
 භවිතබ්බන්ති ආහ “සීසෙ වා”තිආදි. වට්ඨකීති විසභාගසරීරෙපි අත්තනාව
 චුත්තවිධිං කාතුං සාටකඤ්ච ගහෙතුං වට්ඨති. කෙච් පන “කිඤ්චාපි ඉමිනා
 සික්ඛාපදෙන අනාපත්ති, ඉත්ථිරූපං පන ආමසන්තස්ස දුක්කට්”න්ති වදන්ති.
 “යථාකම්මං ගතොති තතො පෙතත්තභාවතො මතභාවං දස්සෙති. අබ්භුණ්හෙති
 ආසන්තමරණතාය සරීරස්ස උණ්හසමඬ්භිතං දස්සෙති, තෙනෙවාහ ‘අල්ලසරීරෙ’ති.
 කුණපසභාවං උපගතම්පි හින්තමෙව අල්ලභාවතො හින්තත්තා. විසභාගසරීරෙති
 ඉත්ථිසරීරෙ. ‘සීසෙ වා’තිආදි අධක්ඛකෙ උබ්භජාණුමණ්ඩලෙ පදෙසෙ
 විත්තවිකාරජපත්තිං සන්ධාය චුත්තං, යත්ථ කත්ථවි අනාමසන්තෙන කතං
 සුකතමෙව. මතසරීරම්පි හි යෙන කෙනචි ආකාරෙන සඤ්චිච්ච චුසන්තස්ස
 අනාමාසදුක්කට්මෙවාති වදන්ති, තං යුත්තමෙව. න හි අපාරාජිකවත්ථුකෙපි
 විත්තාදිඉත්ථිරූපෙ භවත්තං දුක්කට්ටං පාරාජිකවත්ථුභූතෙ මතිත්ථිසරීරෙ
 නිවත්තති”ති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.135) චුත්ත.

ඉමස්මිං යානෙ ආවරියෙන අචුත්තාපි පංසුකුලකථා පංසුකුලසාමඤ්ඤෙන
 වෙදිතබ්බා. සා හි විචරක්ඛන්ධකෙ (මහාව. 340) එවං ආගතා “තෙන බො පන
 සමයෙන යෙ තෙ භික්ඛු ගහපතිවීචරං සාදියන්ති, තෙ කුක්කුච්චායන්තා පංසුකුලං න
 සාදියන්ති ‘එකංයෙව භගවතා විචරං අනුඤ්ඤාතං, න ද්වෙ’ති. භගවතො එතමත්ථං
 ආරොවෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ගහපතිවීචරං සාදියන්තෙන පංසුකුලම්පි
 සාදියිතුං, තදුභයෙනපාහං, භික්ඛවෙ, සන්තුට්ඨිං වණ්ණෙමි”ති. තත්ථ “එකංයෙව
 භගවතා විචරං අනුඤ්ඤාතං, න ද්වෙති තෙ ‘කිර ඉතරීතරෙන විචරෙනා’ති එතස්ස
 ‘ගහපතිකෙන වා පංසුකුලෙන වා’ති එවං අත්ථං සල්ලක්ඛිංසු. තත්ථ පන
 ඉතරීතරෙනපීති අප්පග්ගෙසනපි මහග්ගෙසනපි යෙන කෙනචිති අත්ථො”ති
 අට්ඨකථායං චුත්තො, තස්මා ධුතඬ්භිගං අසමාදියිත්වා විනයපංසුකුලමත්තසාදියකෙන
 භික්ඛුනා ගහපතිවීචරම්පි සාදිතබ්බං හොති, පංසුකුලධුතඬ්භිගධරස්ස පන
 ගහපතිවීචරං න වට්ඨති “ගහපතිවීචරං පටික්ඛිපාමි, පංසුකුලිකඬ්භිගං සමාදියාමි”ති
 සමාදානතොති දට්ඨබ්බං.

තෙන බො පන සමයෙන සම්බහුලා භික්ඛු කොසලෙසු ජනපදෙසු
 අද්ධානමග්ගජ්ජපිපන්තා හොන්ති. එකච්චෙ භික්ඛු සුසානං ඔක්කම්ඤ්ඤ පංසුකුලාය,
 එකච්චෙ භික්ඛු නාගමෙසු. යෙ තෙ භික්ඛු සුසානං ඔක්කම්ඤ්ඤ පංසුකුලාය, තෙ
 පංසුකුලානි ලභිංසු. යෙ තෙ භික්ඛු නාගමෙසු, තෙ එවමාහංසු “අම්භාකම්පි,
 ආවුසො, භාගං දෙථා”ති. තෙ එවමාහංසු “න මයං, ආවුසො, තුම්භාකං භාගං
 දස්සාම, කිස්ස තුම්හෙ නාගමිත්ථා”ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොවෙසුං –
 අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, නාගමෙත්තානං නාකාමා භාගං දාතුන්ති. තත්ථ
 නාගමෙසුන්ති යාව තෙ සුසානතො ආගච්ඡන්ති, තාව තෙ න අවිජ්ඣංසු,
 පක්කම්ඤ්ඤයෙව. නාකාමා භාගං දාතුන්ති න අනිච්ඡාය දාතුං. යදි පන ඉච්ඡන්ති,
 දාතබ්බො.

තෙන බො පන සමයෙන සම්බහුලා හික්ඛු කොසලෙසු ජනපදෙසු අද්ධානමග්ගප්පට්පන්නා හොන්නි. එකච්චෙ හික්ඛු සුසානං ඔක්කමිංසු පංසුකුලාය, එකච්චෙ හික්ඛු ආගමෙසුං. යෙ තෙ හික්ඛු සුසානං ඔක්කමිංසු පංසුකුලාය, තෙ පංසුකුලානි ලහිංසු. යෙ තෙ හික්ඛු ආගමෙසුං, තෙ එවමාහංසු “අම්භාකම්පි, ආවුසො, භාගං දෙථා”ති. තෙ එවමාහංසු “න මයං, ආවුසො, තුම්භාකං භාගං දස්සාම, කිස්ස තුම්භෙ න ඔක්කමිත්ථා”ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, ආගමෙන්නානං අකාමා භාගං දාතුන්ති.

තෙන බො පන සමයෙන සම්බහුලා හික්ඛු කොසලෙසු ජනපදෙසු අද්ධානමග්ගප්පට්පන්නා හොන්නි. එකච්චෙ හික්ඛු පයමං සුසානං ඔක්කමිංසු පංසුකුලාය, එකච්චෙ හික්ඛු පච්ඡා ඔක්කමිංසු. යෙ තෙ හික්ඛු පයමං සුසානං ඔක්කමිංසු පංසුකුලාය, තෙ පංසුකුලානි ලහිංසු. යෙ තෙ හික්ඛු පච්ඡා ඔක්කමිංසු, තෙ න ලහිංසු. තෙ එවමාහංසු “අම්භාකම්පි, ආවුසො, භාගං දෙථා”ති. තෙ එවමාහංසු “න මයං, ආවුසො, තුම්භාකං භාගං දස්සාම, කිස්ස තුම්භෙ පච්ඡා ඔක්කමිත්ථා”ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, පච්ඡා ඔක්කමින්නානං නාකාමා භාගං දාතුන්ති.

තෙන බො පන සමයෙන සම්බහුලා හික්ඛු කොසලෙසු ජනපදෙසු අද්ධානමග්ගප්පට්පන්නා හොන්නි. තෙ සද්දිසා සුසානං ඔක්කමිංසු පංසුකුලාය. එකච්චෙ හික්ඛු පංසුකුලානි ලහිංසු, එකච්චෙ හික්ඛු න ලහිංසු. යෙ තෙ හික්ඛු න ලහිංසු, තෙ එවමාහංසු “අම්භාකම්පි, ආවුසො, භාගං දෙථා”ති. තෙ එවමාහංසු “න මයං, ආවුසො, තුම්භාකං භාගං දස්සාම, කිස්ස තුම්භෙ න ලහිත්ථා”ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, සද්දිසානං ඔක්කමින්නානං අකාමා භාගං දාතුන්ති.

තත්ථ ආගමෙසුන්ති උපවාරෙ අච්ඡිංසු. තෙනාහ භගවා “අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, ආගමෙන්නානං අකාමා භාගං දාතු”න්ති. උපවාරෙති සුසානස්ස ආසන්නප්පදෙසෙ. යදි පන මනුස්සා “ඉධාගතා එව ගණ්හන්තු”ති දෙන්ති, සඤ්ඤාණං වා කත්වා ගච්ඡන්ති “සම්පත්තා ගණ්හන්තු”ති. සම්පත්තානං සබ්බෙසම්පි පාපුණාති. සචෙ ඡඩ්ඛෙත්වා ගතා, යෙන ගහිතං, සො එව සාමි. සද්දිසා සුසානං ඔක්කමිංසුති සබ්බෙ සමං ඔක්කමිංසු, එකදිසාය වා ඔක්කමිංසුති අත්ථො.

තෙන බො පන සමයෙන සම්බහුලා හික්ඛු කොසලෙසු ජනපදෙසු අද්ධානමග්ගප්පට්පන්නා හොන්නි. තෙ කතිකං කත්වා සුසානං ඔක්කමිංසු පංසුකුලාය. එකච්චෙ හික්ඛු පංසුකුලානි ලහිංසු, එකච්චෙ හික්ඛු න ලහිංසු. යෙ තෙ හික්ඛු න ලහිංසු, තෙ එවමාහංසු “අම්භාකම්පි, ආවුසො, භාගං දෙථා”ති. තෙ එවමාහංසු “න මයං, ආවුසො, තුම්භාකං භාගං දස්සාම, කිස්ස තුම්භෙ න ලහිත්ථා”ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, කතිකං කත්වා ඔක්කමින්නානං අකාමා භාගං දාතුන්ති. තත්ථ තෙ කතිකං කත්වාති “ලද්ධං පංසුකුලං සබ්බෙ භාජෙත්වා ගණ්හිස්සාමා”ති බහිමෙව කතිකං කත්වා. ඡඩ්ඛෙත්වා

ගතාති කිසිදු අවත්වායෙව ඡඩ්ඩෙන්වා ගතා. එතෙන “හික්බු ගණ්හන්තු” ති ඡඩ්ඩිතෙ එව අකාමා භාගදානං විහිතං, කෙවලං ඡඩ්ඩිතෙ පන කතිකාය අසති එකතො බහුසු පට්ටියෙසු යෙන ගහිතං, තෙන අකාමා භාගො න දාතබ්බොති දස්සෙති. සමානා දිසා පුරත්ථිමාදිහෙදා එතෙසන්ති සදිසාති ආහ “එකදිසාය වා ඔක්කම්සු” ති.

අවඡින්නවිවරකථා

5. අවඡින්නවිවරකථායං අනුපුබ්බකථාති අනුපුබ්බෙන විනිවිජයකථා. සෙසපරික්ඛාරානං සද්ධිවිහාරිකෙහි ගහිතත්තා නිවාසනපාරුපනමෙව අවසිට්ඨන්ති ආහ “නිවාසනපාරුපනමත්තංයෙව හරිත්වා” ති. සද්ධිවිහාරිකානං තාව ආගමනස්ස වා අනාගමනස්ස වා අජානනාය වුත්තං “ථෙරෙහි නෙව තාව...පෙ.... භුඤ්ජිතබ්බ” ති. පරෙසම්පි අත්ථාය ලහන්තිති අත්තනො විවරං දදමානා සයං සාබාහඩ්ගෙන පට්ටිජාදෙන්තිති තෙසං අත්ථායපි භුඤ්ජිතුං ලහන්ති. “තිණෙන වා පණ්ණෙන වා පට්ටිජාදෙන්වා ආගන්තබ්බ” ති වචනතො ඊදිසෙසු භූතගාමපාතබ්බායපි අනුඤ්ඤාතායෙව හොතිති ආහ “නෙව භූතගාමපාතබ්බාය පාවිත්තියං හොති” ති. න තෙසං ධාරණෙ දුක්කටන්ති තෙසං තිත්ථියධජානං ධාරණෙපි දුක්කටං නත්ථි.

යානි ව තෙසං වත්ථානි දෙන්තිති සම්බන්ධො. ථෙරානං සයමෙව දින්නත්තා වුත්තං “අවඡින්නවිවරට්ඨානෙ ධීතත්තා” ති. යදි ලද්ධිං ගණ්හාති, තිත්ථියපක්කන්තකො නාම හොති. තස්මා වුත්තං “ලද්ධිං අග්ගහෙත්වා” ති. “නො වෙ හොති, සඬ්ඝස්ස විහාරවිවරං වා...පෙ.... ආපත්ති දුක්කටස්සා” ති ඉමිනා අන්තරාමග්ගෙ පට්ටිඨවිහාරතො නික්බම්ත්වා අඤ්ඤත්ථ අත්තනො අභිරුචිතට්ඨානං ගච්ඡන්තස්ස දුක්කටං වුත්තං, ඉමිනා ව “යං ආවාසං පයමං උපගච්ඡති” ති වුත්තං අන්තරාමග්ගෙ ධීතවිහාරම්පි සවෙ නග්ගො හුත්වා ගච්ඡති, දුක්කටමෙවාති වෙදිතබ්බං. යදි එවං තත්ථ කස්මා න වුත්තන්ති වෙ? අනොකාසත්තා. තත්ථ හි “අනුජානාමි, හික්බවෙ, අවඡින්නවිවරස්ස වා...පෙ.... විවරං විඤ්ඤාපෙතු” ති ඉමිනා සම්බන්ධෙන සඬ්ඝිකම්පි විවරං නිවාසෙතුං පාරුපිතුඤ්ච අනුජානන්තො “යං ආවාසං පයමං...පෙ.... ගහෙත්වා පාරුපිතු” ති ආහ, තස්මා තත්ථ අනොකාසත්තා දුක්කටං න වුත්තං.

විහාරවිවරන්ති සෙනාසනවිවරං. විම්බිකාහීති පට්ටිලොතිකාහි. තස්ස උපරිති භූමත්ථරණස්ස උපරි. විදෙසගතෙනාති අඤ්ඤං විවරං අලහිත්වා විදෙසගතෙන. එකස්මිං...පෙ.... යපෙතබ්බන්ති එත්ථ සෙසෙන ගහෙත්වා ආගතත්තා යපෙත්තෙන ව සඬ්ඝිකපරිභොගවසෙනෙව යපිතත්තා අඤ්ඤස්මිං සෙනාසනෙ නියම්තම්පි අඤ්ඤත්ථ යපෙතුං වට්ටන්ති වදන්ති. පරිභොගෙනෙවාති අඤ්ඤං විවරං අලහිත්වා පරිභුඤ්ජනෙන.

පරිභෝගජීණ්ණන්ති යථා තෙන චීවරෙන සරීරං පටිච්ඡාදෙනුං න සක්කා, එවං ජීණ්ණං. කප්පියවොභාරෙනාති කයවික්කයාපත්තිතො මොචනත්ථං චුත්තං. “විඤ්ඤාපෙන්නස්සා”ති ඉමස්සෙව අත්ථං විභාවෙති “වෙනාපෙන්නස්ස පරිවත්තාපෙන්නස්සා”ති. අත්තනො ධනෙන හි විඤ්ඤාපනං නාම පරිවත්තනමොචාති අධිජ්ජායො. සඬ්ඝවසෙන පචාරිතානං විඤ්ඤාපනෙ වත්තං දස්සෙති “පමාණමෙව වට්ටති”ති. සඬ්ඝවසෙන හි පචාරිතෙ සබ්බෙසං සාධාරණත්තා අධිකං විඤ්ඤාපෙනුං න වට්ටති. යං යං පචාරෙතීති යං යං චීවරාදිං දස්සාමීති පචාරෙති. විඤ්ඤාපනකිවචං නත්ථීති විනා විඤ්ඤත්තියා දීයමානත්තා විඤ්ඤාපෙත්වා කිං කරිස්සතීති අධිජ්ජායො. අඤ්ඤස්සත්ථායාති එත්ථපි “ඤාතකානං පචාරිතාන”න්ති ඉදං අනුචත්තතියෙවාති ආහ “අත්තනො ඤාතකපචාරිතෙ”තිආදි. විකප්පනුපගචීවරතා, සමයාභාවො, අඤ්ඤාතකවිඤ්ඤත්ති, තාය ව පටිලාභොති ඉමානෙත්ථ චත්තාරි අඬගාති.

විමතිවිනෝදනියං (වි. වි. ටී. 1.515) පන පාළියං ධම්මනිමන්තනාති සමණෙසු වත්තබ්බාවාරධම්මමත්තවසෙන නිමන්තනා, දාතුකාමතාය කතනිමන්තනා න භොතීති අත්ථො. තෙනෙව “විඤ්ඤාපෙස්සති”ති චුත්තං. අඤ්ඤාතකඅප්පචාරිතතො හි විඤ්ඤත්ති නාම භොති.

“තිණෙන වා පණ්ණෙන වා පටිච්ඡාදෙත්වා ආගන්තබ්බ”න්ති ඉමිනා භූතගාමවිකොපනං අනුඤ්ඤාතන්ති ආහ “නෙවභූතගාමපාතබ්බතායා”තිආදි. පයමං සුද්ධචිත්තෙන ලිඬගං ගහෙත්වා පච්ඡා ලද්ධිං ගණ්හන්තොපි තිත්ථියපක්කන්තකො එවාති ආහ “තිවාසෙත්වාපි ලද්ධි න ගහෙතබ්බා”ති.

යං ආවාසං පයමං උපගච්ඡතීති එත්ථපි විහාරචීවරාදිඅත්ථාය පවිසන්තෙනපි තිණාදිහි පටිච්ඡාදෙත්වාව ගන්තබ්බං, “න ත්වෙව නග්ගෙන ආගන්තබ්බ”න්ති සාමඤ්ඤතො දුක්කටස්ස චුත්තත්තා. චිම්බ්ලිකාහීති පට්ටිලොතිකාහි. පරිභෝගෙනෙවාති අඤ්ඤං චීවරං අලහිත්වා පරිභුඤ්ජනෙන. පරිභෝගජීණ්ණන්ති යථා තං චීවරං පරිභුඤ්ජීයමානං ඔහග්ගච්ඡග්ගතාය අසාරුජ්ජං භොති, එවං ජීණ්ණං.

අඤ්ඤස්සත්ථායාති එත්ථපි “ඤාතකානං පචාරිතාන”න්ති ඉදං අනුචත්තතෙවාති ආහ “අත්තනො ඤාතකපචාරිතෙ”තිආදි. ඉධ පන අඤ්ඤස්ස අච්ඡින්නනට්ඨචීවරස්ස අත්ථාය අඤ්ඤාතකඅප්පචාරිතෙ විඤ්ඤාපෙන්නස්ස නිස්සග්ගියෙන අනාපත්තීති අත්ථො ගහෙතබ්බො, ඉතරථා “ඤාතකානං පචාරිතාන”න්ති ඉමිනා විසෙසො න භවෙය්‍ය, තෙනෙව අනන්තරසික්ඛාපදෙ වක්ඛති “අට්ඨකථාසු (පාරා. අට්ඨ. 2.526) පන ඤාතකපචාරිතට්ඨානෙ...පෙ.... පමාණමෙව වට්ටතීති චුත්තං, තං පාළියා න සමෙතී”ති ව “යස්මා පනිදං සික්ඛාපදං අඤ්ඤස්සත්ථාය විඤ්ඤාපනවත්ථුස්මියෙව පඤ්ඤත්තං, තස්මා ඉධ ‘අඤ්ඤස්සත්ථායා’ති න චුත්ත”න්ති ව. විකප්පනුපගචීවරතා, සමයාභාවො, අඤ්ඤාතකවිඤ්ඤත්ති, තාය ව පටිලාභොති ඉමානෙත්ථ චත්තාරි අඬගාති.

“තඤ්ඤානං අඤ්ඤානං ගහපති වා ගහපතානී වා බහුහි චීවරෙහි අභිහට්ඨං පචාරෙය්‍ය, සන්තරුත්තරපරමං තෙන භික්ඛුනා තතො චීවරං සාදිතබ්බං, තතො චෙ උත්තරි සාදියෙය්‍ය, නිස්සග්ගියං පාවිත්තිය” න්ති ඉමස්මිං තදුත්තරිසික්ඛාපදෙ (පාරා. 523) අභිහට්ඨන්ති එත්ථ අභිති උපසග්ගො, හරිතුන්ති අත්ථො, ගණ්හිතුන්ති වුත්තං හොති. පචාරෙය්‍යාති ඉච්ඡාපෙය්‍ය, ඉච්ඡං රූපිං උප්පාදෙය්‍ය වදෙය්‍ය නිමන්තෙය්‍යාති අත්ථො. අභිහට්ඨං පචාරෙත්තෙන පන යථා වත්තබ්බං. තං ආකාරං දස්සෙතුං “යාවත්තකං ඉච්ඡසි, තාවත්තකං ගණ්හාහි” ති එවමස්ස පදහාජනං වුත්තං. අථ වා යථා “තෙක්ඛමමං දට්ඨු ඛෙමතො” ති එත්ථ දිස්වාති අත්ථො, එවමධිපි අභිහට්ඨං පචාරෙය්‍යාති අභිහරිත්වා පචාරෙය්‍යාති අත්ථො. තත්ථ කායාභිභාරො වාචාභිභාරොති දුට්ඨො අභිභාරො. කායෙන වා හි වත්ථාදීති අභිහරිත්වා පාදමුලෙ යපෙත්වා “යත්තකං ඉච්ඡසි, තත්තකං ගණ්හාහි” ති වදන්තො පචාරෙය්‍ය, වාචාය වා “අම්භාකං දුස්සකොට්ඨාගාරං පරිපුණ්ණං, යත්තකං ඉච්ඡසි, තත්තකං ගණ්හාහි” ති වදන්තො පචාරෙය්‍ය, තදුහයමිපි එකජ්ඣං කත්වා “අභිහට්ඨං පචාරෙය්‍යා” ති වුත්තං.

සන්තරුත්තරපරමන්ති සඅන්තරං උත්තරං පරමං අස්ස චීවරස්සාති සන්තරුත්තරපරමං, නිවාසනෙන සද්ධිං පාරුපනං උක්කට්ඨපරිච්ඡෙදො අස්සාති වුත්තං හොති. තතො චීවරං සාදිතබ්බන්ති තතො අභිහට්ඨීවරතො එත්තකං චීවරං ගහෙතබ්බං, න ඉතො පරන්ති අත්ථො. යස්මා පන අච්ඡින්නසබ්බචීවරෙන තෙච්චිරිකෙනෙව භික්ඛුනා එවං පටිපජ්ජිතබ්බං, අඤ්ඤානං අඤ්ඤාපාපි, තස්මා තං විභාගං දස්සෙතුං “සචෙ තිණි නට්ඨානි හොන්ති” තිආදිනා නයෙනස්ස පදහාජනං වුත්තං.

තත්‍රායං විනිච්ඡයො – යස්ස තිණි නට්ඨානි, තෙන ද්වෙ සාදිතබ්බානි, එකං නිවාසෙත්වා එකං පාරුපිත්වා අඤ්ඤං සභාගට්ඨානතො පරියෙසිස්සති. යස්ස ද්වෙ නට්ඨානි, තෙන එකං සාදිතබ්බං. සචෙ පකතියාව සන්තරුත්තරෙන වරති, ද්වෙ සාදිතබ්බානි, එවං එකං සාදියන්තෙනෙව සමො භවිස්සති. යස්ස තිසු එකං නට්ඨං, න සාදිතබ්බං. යස්ස පන ද්විසු එකං නට්ඨං, එකං සාදිතබ්බං. යස්ස එකංයෙව හොති, තඤ්ඤ වාට්ඨං, ද්වෙ සාදිතබ්බානි. භික්ඛුනියා පන පඤ්ඤසුපි නට්ඨෙසු ද්වෙ සාදිතබ්බානි, වතුසු නට්ඨෙසු එකං සාදිතබ්බං, තිසු නට්ඨෙසු කිඤ්චි න සාදිතබ්බං, කො පන වාදො ද්විසු වා එකස්මිං වා. යෙන කෙනචි හි සන්තරුත්තරපරමතාය යාතබ්බං, තතො උත්තරි න ලබ්හතීති ඉදමෙත්ථ ලක්ඛණං.

සෙසකං ආහරිස්සාමීති ද්වෙ චීවරානි කත්වා සෙසං පුන ආහරිස්සාමීති අත්ථො. න අච්ඡින්නකාරණාති බාහුසච්චාදිගුණවසෙන දෙන්ති. ඤාතකානන්තිආදීසු ඤාතකානං දෙන්තානං සාදියන්තස්ස, පචාරිතානං දෙන්තානං සාදියන්තස්ස, අත්තතො ධනෙන සාදියන්තස්ස අනාපත්තීති අත්ථො. අට්ඨකථාසු පන “ඤාතකපචාරිතට්ඨානෙ පකතියා බහුමිපි වට්ඨති, අච්ඡින්නකාරණා පමාණමෙව වට්ඨති” ති වුත්තං, තං පාළියා න සමෙති. යස්මා පනිදං සික්ඛාපදං අඤ්ඤස්සත්ථාය විඤ්ඤාපනවත්ථුස්මිංයෙව පඤ්ඤත්තං, තස්මා ඉධ “අඤ්ඤස්සත්ථායා” ති න

වුත්තං. සෙසං උත්තානත්ථමෙව. සමුට්ඨානාදීසු ඉදම්පි ඡසමුට්ඨානං, කිරියං,
නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අවිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මවට්ඨකම්මං,
තිවිත්තං, තිවෙදනන්ති.

සත්තමෙ පාළියං පග්ගාහිකසාලන්ති දුස්සවාණිජකානං ආපණං,
“පග්ගාහිකසාල”න්තිපි පදන්ති. අහිනි උපසග්ගොති තස්ස විසෙසත්ථාභාවං
දස්සෙති. තෙනාහ “හරිතුන්ති අත්ථො”ති. වරසද්දස්ස ඉච්ඡායං චත්තමානත්තා
ආහ “ඉච්ඡාපෙය්‍යා”ති. දට්ඨු ඛෙමතොති එත්ථ ගාථාබන්ධවසෙන
අනුනාසිකලොපො දට්ඨබ්බො. සඅන්තරන්ති අන්තරවාසකසහිතං. උත්තරන්ති
උත්තරාසඬගං. අස්ස චීවරස්සාති සාදිතබ්බචීවරස්ස. අච්ඡින්නසබ්බචීවරොනාති
අච්ඡින්නාති සබ්බාති තිණි චීවරාති අස්සාති අච්ඡින්නසබ්බචීවරො, තෙනාති
අත්ථො. යස්ස හි අච්ඡින්නදනසමයෙ තිණි චීවරාති සන්නිහිතාති භොන්ති, තාති
සබ්බාති අච්ඡින්නාතීති සො “අච්ඡින්නසබ්බචීවරො”ති වුවවති. තෙනෙව
“අච්ඡින්නසබ්බචීවරෙන තෙච්චරිකෙනා”ති වුත්තං. තෙච්චරිකෙනාති හි
අච්ඡින්නදනසමයෙ තිච්චරස්ස සන්නිහිතභාවං සන්ධාය වුත්තං, න පන චිනයෙ
තෙච්චරිකාභාවං, ධුතඬගතෙච්චරිකභාවං වා සන්ධාය. එවං පටිපජ්ජිතබ්බන්ති
“සන්තරුත්තරපරමං තෙන හික්ඛුනා තතො චීවරං සාදිතබ්බ”න්ති වුත්තවිධිනා
පටිපජ්ජිතබ්බං. අඤ්ඤානාති අච්ඡින්නසබ්බචීවරෙන. යස්ස තිසු චීවරෙසු එකං වා
ද්වෙ වා චීවරාති අච්ඡින්නාති භොන්ති, තෙනාති අත්ථො. අඤ්ඤාපීති
“සන්තරුත්තරපරම”න්ති වුත්තවිධානතො අඤ්ඤාපී. යස්ස හි තිසු ද්වෙ චීවරාති
අච්ඡින්නාති භොන්ති, එකං සාදිතබ්බං, එකස්මිං අච්ඡින්නෙන න සාදිතබ්බන්ති න
තස්ස සන්තරුත්තරපරමසාදියනං සම්භවති. අයමෙව ච අත්ථො පදභාජනෙන
විභාවිතො. තෙනාහ “තං විභාගං දස්සෙතු”න්ති.

කෙච් පන “තෙච්චරිකෙනාති වුත්තත්තා තිච්චරං පරික්ඛාරවොළවසෙන
අධිට්ඨහිත්වා පරිභුඤ්ජතො තස්මිං නට්ඨෙ ඛහුනිපි ගහෙතුං ලහති”ති වදන්ති, තං න
ගහෙතබ්බං. පදභාජනස්ස හි අධිජ්ජායං දස්සෙත්තෙන යස්මා පන
“අච්ඡින්නසබ්බචීවරෙන...පෙ.... තං විභාගං දස්සෙතු”න්ති වුත්තං, පදභාජනෙ ච
න තාදිසො අත්ථො උපලබ්භති, තස්මා තං න ගහෙතබ්බමෙව. යම්පි
මාතිකාට්ඨකථායං (කඬ්ඛා. අට්ඨ. තතුත්තරිසික්ඛාපදවණ්ණනා) වුත්තං “යස්ස
අධිට්ඨිතතිච්චරස්ස තිණි නට්ඨාතී”ති, තත්ථපි අධිට්ඨිතග්ගණං
සරුපකථනමත්තන්ති ගහෙතබ්බං, න පන තිච්චරාධිට්ඨානෙන
අධිට්ඨිතච්චරස්සෙවාති එවමත්ථො ගහෙතබ්බො පාළියං අට්ඨකථායඤ්ච තථා
අත්ථස්සාසම්භවතො. න හි තිච්චරාධිට්ඨානෙන අධිට්ඨිතච්චරස්සෙව ඉදං සික්ඛාපදං
පඤ්ඤත්තන්ති සක්කා විඤ්ඤාතුං. පුරිමසික්ඛාපදෙන හි අච්ඡින්නච්චරස්ස
අඤ්ඤාතකවිඤ්ඤත්තියා අනුඤ්ඤාතත්තා පමාණං අජානිත්වා
විඤ්ඤාපනවත්ථුස්මිං පමාණතො සාදියනං අනුජානන්තෙන භගවතා ඉදං සික්ඛාපදං
පඤ්ඤත්තං, තස්මා පරික්ඛාරවොළිකස්ස ඛහුම්පි සාදිතුං වට්ටතීති අයමත්ථො නෙව
පාළියා සමෙති, න ච භගවතො අධිජ්ජායං අනුලොමෙති.

යස්ස තිණි නට්ඨානී, තෙන ද්වෙ සාදිතබ්බානීති එත්ථ යස්ස තිව්වරතො අධිකම්පි වීවරං අඤ්ඤත්ථ යිතං අත්ථී, තදා තස්ස වීවරස්ස අලබ්භනීයභාවතො තෙනපි සාදිතං වට්ටනීති වෙදිතබ්බං. පකකියාව සන්තරුත්තරෙන වරතීති සාසඬකසික්ඛාපදවසෙන වා අවිජ්ජවාසසම්මුතිවසෙන වා තතියස්ස අලාභෙන වා වරති. “ද්වෙ නට්ඨානී”ති අධිකාරත්තා වුත්තං “ද්වෙ සාදිතබ්බානී”ති. එකං සාදියන්තෙනෙව සමො භවිස්සතීති තිණිණං වීවරානං ද්විසු නට්ඨෙසු එකං සාදියන්තෙන සමො භවිස්සති උභින්නම්පි සන්තරුත්තරපරමතාය අවට්ඨානතො. යස්ස එකංයෙව භොතීති අඤ්ඤෙන කෙනචි කාරණෙන විනට්ඨසෙසවීවරං සන්ධාය වුත්තං.

“සෙසකං තුම්භෙව භොතුති දෙන්ති”ති වුත්තත්තා “පමාණයුත්තං ගණ්හිස්සාම, සෙසකං ආහරිස්සාමා”ති වත්වා ගහෙත්වා ගමනසමයෙපි “සෙසකම්පි තුම්භාකංයෙව භොතු”ති වදන්ති, ලද්ධකප්පියමෙව. පචාරිතානන්ති අවිජ්ජන්තකාලතො පුබ්බෙයෙව පචාරිතානං. පාළියා න සමෙතීති සන්තරුත්තරපරමතො උත්තරි සාදියනෙ අනාපත්තිදස්සනත්ථං “අනාපත්ති ඤාතකානං පචාරිතාන”න්ති වුත්තත්තා න සමෙති. සන්තරුත්තරපරමං සාදියන්තස්ස හි ආපත්තිජ්ජසඬගොයෙව නත්ථී, සති ව සික්ඛාපදෙන ආපත්තිජ්ජසඬගෙ අනාපත්ති යුත්තා දස්සෙතුන්ති අධිජ්ජායො. කෙචි පන “පමාණමෙව වට්ටනීති ඉදං සල්ලෙබ්බදස්සනත්ථං වුත්ත”න්ති වදන්ති.

යස්මා පනිදං...පෙ.... න වුත්තන්ති එත්ථායමධිජ්ජායො – “අඤ්ඤස්සත්ථායා”ති වුච්චමානෙ අඤ්ඤෙසං අත්ථාය පමාණං අතික්කමිත්වාපි ගණ්හිතං වට්ටනීති ආපජ්ජති, තඤ්ච අඤ්ඤස්සත්ථාය විඤ්ඤාපනවත්ථුස්මි. පඤ්ඤත්තත්තා වත්ථුනා සංසන්දියමානං න සමෙති. න හි යං වත්ථුං නිස්සාය සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්තං, තස්මිංයෙව අනාපත්තිවචනං යුත්තන්ති. ගණ්ඨිපදෙසු පන තිසුපි “ඉමස්ස සික්ඛාපදස්ස අත්තනො සාදියනපට්ඨිද්ධතාවසෙන පවත්තත්තා ‘අඤ්ඤස්සත්ථායා’ති වත්තුං ඔකාසොයෙව නත්ථී, තස්මා න වුත්ත”න්ති කථිතං. ඉධ “අඤ්ඤස්සත්ථායා”ති අවුත්තත්තා අඤ්ඤෙසං අත්ථාය ඤාතකපචාරිතෙසු අධිකං විඤ්ඤාපෙන්නස්ස ආපත්තීති වෙ? න, තත්ථ පුරිමසික්ඛාපදෙනෙව අනාපත්තිසිද්ධිතො. තතුත්තරිතා, අවිජ්ජන්තාදිකාරණතා, අඤ්ඤාතකවිඤ්ඤත්ති, තාය ව පටිලාභොති ඉමානෙත්ථ වත්තාරි අඬගානි.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.522-524) පන “පාළියං පග්ගාහිකසාලන්ති දුස්සාපණං. තඤ්ඤි වාණිජකෙහි දුස්සානි පග්ගහෙත්වා දස්සනට්ඨානතාය ‘පග්ගාහිකසාලා’ති වුච්චති. අස්ස වීවරස්සානි සාදිතබ්බවීවරස්ස. තෙවීවරිකෙනානි ඉමිනා අවිජ්ජන්තවීවරතො අඤ්ඤස්ස විභාරාදිසු නිහිතස්ස වීවරස්ස අභාවං දස්සෙති. යදි භවෙය්‍ය, විඤ්ඤාපෙතුං න වට්ටෙය්‍ය, තාවකාලිකං නිවාසෙත්වා අත්තනො වීවරං ගහෙතබ්බං. තාවකාලිකම්පි අලභන්තස්ස භූතගාමවිකොපනං කත්වා තිණපණ්ණෙහි ඡදනං විය විඤ්ඤාපනම්පි වට්ටති එව. අඤ්ඤනානි අවිජ්ජන්තඅසබ්බවීවරෙන. ‘ද්වෙ නට්ඨානී’ති අධිකාරතො වුත්තං ‘ද්වෙ

සාදිතබ්බානි'ති. පාළියා න සමෙතිති 'අනාපත්ති ඤාතකානං පචාරිතාන'න්ති (පාරා. 526) ඉමාය පාළියා න සමෙති තතුත්තරි විඤ්ඤාපනආපත්තිජ්ජසඨ්ඨෙ ඵච චුත්තත්තා. අඤ්ඤාස්සත්ථායාති න චුත්තත්ති ඉදං අඤ්ඤාස්සත්ථාය තතුත්තරි විඤ්ඤාපනෙ නිස්සග්ගියං පාවිත්තියං භොතිති ඉමමත්ථං දීපෙති. තඤ්ච පාවිත්තියං යෙසං අත්ථාය විඤ්ඤාපෙති, තෙසං වා සියා විඤ්ඤාපකස්සෙව වා, න තාව තෙසං, තෙහි අවිඤ්ඤාපිතත්තා, නාපි විඤ්ඤාපකස්ස, අත්තානං උද්දිස්ස අවිඤ්ඤාත්තත්තා. තස්මා අඤ්ඤාස්සත්ථාය විඤ්ඤාපෙත්තස්සපි නිස්සග්ගියං පාවිත්තියං න දිස්සති. පාළියං පන ඉමස්ස සික්ඛාපදස්ස අත්තනො සාදියනපට්ඨද්ධතාවසෙන පචත්තත්තා 'අඤ්ඤාස්සත්ථායා'ති අනාපත්තිවාරෙ න චුත්තත්ති වදන්ති, තඤ්ච යුත්තං විය දිස්සති, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං. තතුත්තරිච්චරතා, අවිජින්නාදිකාරණතා, අඤ්ඤාතකවිඤ්ඤත්ති, තාය ච පටිලාභොති ඉමානෙත්ථ චත්තාරි අඨගානි'ති.

ඉදං තතුත්තරිසික්ඛාපදවිනිච්ඡයං ආචරියෙන අචුත්තමපි අවිජින්නච්චරාධිකාරෙයෙව පචත්තත්තා අම්භෙහි ගහිතං, අඤ්ඤාතකවිඤ්ඤත්තිසික්ඛාපදස්ස සමයෙසු අවිජින්නච්චරකාලෙ අඤ්ඤාතකානං විඤ්ඤාපෙතබ්බභාවො භගවතා චුත්තො, තෙහි දින්නච්චරස්ස මත්තසො ගහිතභාවො තතුත්තරිසික්ඛාපදෙන චුත්තො. තස්මා අවිජින්නච්චරඅධිකාරොයෙව භොතිති.

ච්චරඅවිජින්නච්චරවිනිච්ඡයකථා

ඉතො පරං අවිජින්නදනසාමඤ්ඤෙන ච්චරඅවිජින්නදනවිනිච්ඡයං චක්ඛාම - තත්ථ යම්පි ත්‍යාගන්ති යම්පි තෙ අහං. සො කිර “මම පත්තච්චරඋපාහනපච්චත්ථරණානි චහන්තො මයා සද්ධිං චාරිකං පක්කමිස්සති”ති අදාසි. තෙනෙවමාහ “මයා සද්ධිං ජනපදචාරිකං පක්කමිස්සති”ති. අවිජින්නදිති බලක්කාරෙන අග්ගභෙසි, සකසඤ්ඤාය ගහිතත්තා පනස්ස පාරාජිකං නත්ථි, කිලමෙත්වා ගහිතත්තා ආපත්ති පඤ්ඤත්තා.

සයං අවිජින්නදති, නිස්සග්ගියං පාවිත්තියන්ති ඵකං ච්චරං ඵකාබද්ධානි ච බහුනි අවිජින්නදතො ඵකා ආපත්ති, ඵකතො අබද්ධානි විසුං විසුං ඨිතානි බහුනි අවිජින්නදතො, “සඨ්ඨාපිං ආහර, උත්තරාසඨ්ඨං ආහරා”ති ඵචං ආහරාපයතො ච චත්ථුගණනාය ආපත්තියො. “මයා දින්නානි සබ්බානි ආහරා”ති වදනොපි ඵකචචනෙතෙව සම්බහුලා ආපත්තියො.

අඤ්ඤං ආණාපෙති, ආපත්ති දුක්කට්ඨසානි “ච්චරං ගණ්භා”ති ආණාපෙති, ඵකං දුක්කට්ඨං. ආණත්තො බහුනි ගණ්භානි, ඵකං පාවිත්තියං. “සඨ්ඨාපිං ගණ්භ, උත්තරාසඨ්ඨං ගණ්භා”ති වදනො වාචාය වාචාය දුක්කට්ඨං. “මයා දින්නානි සබ්බානි ගණ්භා”ති වදනො ඵකවාචාය සම්බහුලා ආපත්තියො.

අඤ්ඤං පරික්ඛාරන්ති විකප්පනුපගපච්ඡමං ච්චරං යපෙත්වා යං කිඤ්චි අත්තමසො සුචිම්පි. වෙයෙත්වා යපිතසුචිසුපි චත්ථුගණනාය දුක්කට්ඨානි. සිථිලවෙඨිතාසු ඵචං. ගාළ්භං කත්වා බද්ධාසු පන ඵකමෙව දුක්කට්ඨන්ති

මහාපච්චරියං වුත්තං. සුවිසරෙ පක්ඛිත්තාසු පි එසෙව නයො. ඵවිකාය පක්ඛිපිත්වා සිථිලබද්ධගාළ්භබද්ධෙසු තිකටුකාදීසු හෙසජ්ජෙසු පි එසෙව නයො.

සො වා දෙනීති “හන්තෙ, තුම්භාකංයෙව ඉදං සාරුප්ප”න්ති එවං වා දෙනි. අථ වා පන “ආවුසො, මයං තුය්හං ‘චත්තපට්ඨපත්තිං කරිස්සති, අම්භාකං සන්තිකෙ උපජ්ඣං ගණ්ඨස්සති, ධම්මං පරියාපුණ්ණස්සති’ති විවරං අදම්භා, සොදානි ත්වං න චත්තං කරොසි, න උපජ්ඣං ගණ්ඨාසි, න ධම්මං පරියාපුණාසි”ති එවමාදීහි වුත්තො “හන්තෙ, විවරත්ථාය මඤ්ඤෙ හණථ, ඉදං වො විවර”න්ති දෙනි, එවම්පි සො වා දෙනි. දිසාපක්කන්තං වා පන දහරං “නිචත්තෙථ න”න්ති හණති, සො න නිචත්තති. “විවරං ගහෙත්වා රුන්ධවා”ති එවං වෙ නිචත්තති, සාධු. සචෙ “පත්තවිවරත්ථාය මඤ්ඤෙ තුම්භෙ හණථ, ගණ්ඨථ න”න්ති දෙනි, එවම්පි සොයෙව දෙනි. විඛහන්තං වා දිස්වා “මයං තුය්හං ‘චත්තං කරිස්සති’ති පත්තවිවරං අදම්භා, සොදානි ත්වං විඛහමිත්වා වරසි”ති වදති, ඉතරො “ගණ්ඨථ තුම්භාකං පත්තවිවර”න්ති දෙනි, එවම්පි සො වා දෙනි. “මම සන්තිකෙ උපජ්ඣං ගණ්ඨන්තස්සෙව තෙ දෙමි, අඤ්ඤත්ථ ගණ්ඨන්තස්ස න දෙමි. චත්තං කරොන්තස්සෙව දෙමි, අකරොන්තස්ස න දෙමි. ධම්මං පරියාපුණන්තස්සෙව දෙමි, අපරියාපුණන්තස්ස න දෙමි. අවිඛහමන්තස්සෙව දෙමි, විඛහමන්තස්ස න දෙමි”ති එවං පන දාතුං න වට්ටති, දදතො දුක්ඛටං, ආහරාපෙතුං පන වට්ටති. චජිත්වා දින්නං අච්ඡින්නදිත්වා ගණ්ඨන්තො හණ්ඨග්ගෙසෙන කාරෙතබ්බො. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව. අයං සමන්තපාසාදිකතො උද්ධට්ඨිතිච්ඡයො.

යම්පි ත්‍යාගන්ති එත්ථ යන්ති කාරණවචනං, තස්මා එවමෙත්ථ සම්බන්ධො වෙදිතබ්බො – “මයා සද්ධිං ජනපදවාරිකං පක්කම්ඝස්සතිති යං කාරණං නිස්සාය අහං තෙ, ආවුසො, විවරං අදාසිං, තං න කරොසි”ති කුපිතො අනත්තමනො අච්ඡින්නදීති. යන්ති වා විවරං පරාමසති. තත්ථ “මයා සද්ධිං ජනපදවාරිකං පක්කම්ඝස්සතිති යම්පි තෙ අහං විවරං අදාසිං, තං විවරං ගණ්ඨස්සාමි”ති කුපිතො අනත්තමනො අච්ඡින්නදීති සම්බන්ධිතබ්බං.

ආණත්තො බහුති ගණ්ඨාති, එකං පාවිත්තියන්ති “විවරං ගණ්ඨා”ති ආණත්තියා එකවිවරවිසයන්තා එකමෙව පාවිත්තියං. වාචාය වාචාය දුක්ඛටන්ති එත්ථ අච්ඡින්නෙසු චත්ථුගණනාය පාවිත්තියාති. එකවාචාය සම්බහුලා ආපත්තියොති ඉදං අච්ඡින්නෙසු චත්ථුගණනාය ආපජ්ජිතබ්බං පාවිත්තියාපත්තිං සන්ධාය වුත්තං, ආණත්තියා ආපජ්ජිතබ්බං පන දුක්ඛටං එකමෙව.

එවන්ති ඉමිනා “චත්ථුගණනාය දුක්ඛටානී”ති ඉදං පරාමසති. එසෙව නයොති සිථිලං ගාළ්භඤ්ච පක්ඛිත්තාසු ආපත්තියා බහුත්තං එකත්තඤ්ච අතිදිසති.

ආවුසො මයන්තිආදීසු ගණ්ඨිතුකාමතාය එවං වුත්තෙපි තෙනෙව දින්නත්තා අනාපත්ති. අම්භාකං සන්තිකෙ උපජ්ඣං ගණ්ඨස්සතිති ඉදං සාමමොරස්සපි දානං දිපෙති, තස්මා කිඤ්චාපි පාළියං “හික්ඛුස්ස සාමං විවරං දත්වා”ති වුත්තං, තථාපි

අනුපසම්පන්නකාලෙ දත්වාපි උපසම්පන්නකාලෙ අවිජිත්දන්තස්ස පාවිත්තියමෙවාති වෙදිතබ්බං. අවිජිත්දනසමයෙ උපසම්පන්නභාවායෙව හෙත්ථ පමාණං. දෙනීති තුට්ඨො වා කුපිතො වා දෙනි. රුද්ධොති නිවාරොථ. එවං පන දාතුං න වට්ඨති එත්ථ එවං දින්නං න තාව ‘තස්ස සන්තක’න්ති අනධිට්ඨහිත්වාව පරිභුඤ්ජිතබ්බන්ති වෙදිතබ්බං. ආහරාපෙතුං පන වට්ඨති එවං දින්නං හනිසදිසත්තා ආහරාපෙතුං වට්ඨති. චජිත්වා දින්නන්ති චුත්තනයෙන අදත්වා අනපෙක්ඛෙන හුත්වා තස්සෙව දින්නං. භණ්ඩග්ගෙන කාරෙතබ්බොති සකසඤ්ඤාය විනා ගණ්හන්තො භණ්ඩං අග්ඝාපෙත්වා ආපත්තියා කාරෙතබ්බො. විකප්පනුපගපච්ඡිමච්චරතා, සාමං දින්නතා, සකසඤ්ඤා, උපසම්පන්නතා, කොධවසෙන අවිජිත්දනං වා අවිජිත්දාපනං වාති ඉමානෙත්ථ පඤ්ච අඩ්ගාති. අයං සාරත්ථදීපනීපායො (සාරත්ථ. ටී. 2.635).

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.631) පන “යම්පි...පෙ.... අවිජිත්දිති එත්ථ යං තෙ අහං චීවරං අදාසිං, තං ‘මයා සද්ධිං පක්කම්ස්සති’ති සඤ්ඤාය අදාසිං, න අඤ්ඤාපාති කුපිතො අවිජිත්දිති එවං අප්ඤ්ඤාහරිත්වා යොජෙතබ්බං. එකං දුක්ඛටන්ති යදි ආණත්තො අවස්සං අවිජිත්දති, ආණත්තික්ඛණෙ එව පාවිත්තියං. යදි න අවිජිත්දති, තදා එව දුක්ඛටන්ති දට්ඨබ්බං. එකවාචාය සම්බහුලාපත්තියොති යදි ආණත්තො අනන්තරායෙන අවිජිත්දති, ආණත්තික්ඛණෙයෙව චත්ථුගණනාය පාවිත්තියාපත්තියො පයොගකරණක්ඛණෙයෙව ආපත්තියා ආපජ්ජිතබ්බතො, චීවරං පන අවිජිත්තෙයෙව නිස්සග්ගියං භොති. යදි සො න අවිජිත්දති, ආණත්තික්ඛණෙ එකමෙව දුක්ඛටන්ති දට්ඨබ්බං. එවමඤ්ඤත්ථපි ඊදිසෙසු නයො ඤාතබ්බො. උපජ්ඣං ගණ්හිස්සති සාමණෙරස්ස දානං දීපෙති, තෙන ව සාමණෙරකාලෙ දත්වා උපසම්පන්නකාලෙ අවිජිත්දතොපි පාවිත්තියං දීපෙති. ‘හික්ඛුස්ස සාමං චීවරං දත්වා’ති ඉදං උක්කට්ඨවසෙන චුත්තං. ආහරාපෙතුං පන වට්ඨති කම්මෙ අකතෙ හනිසදිසත්තා චුත්තං. විකප්පනුපගපච්ඡිමච්චරතා, සාමං දින්නතා, සකසඤ්ඤා, උපසම්පන්නතා, කොධවසෙන අවිජිත්දනං වා අවිජිත්දාපනං වාති ඉමානෙත්ථ පඤ්ච අඩ්ගාති”ති චුත්තං.

පටිභානවිත්තකථා

6. පටිභානවිත්තකථායං අට්ඨකථායං චුත්තනයෙනෙව සුචිඤ්ඤායාන්ති සාරත්ථදීපනියං න කිඤ්චි චුත්තං, විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.299) පන “කරොහීති වත්තුං න වට්ඨති ආණත්තියා එව පටික්ඛිත්තත්තා ද්වාරපාලං ‘කිං න කරොසී’තිආදිනා පරියායෙන වත්තුං වට්ඨති. ජාතකපකරණන්ති ජාතකපටිසංයුත්තං ඉත්ථිපුරිසාදි යං කිඤ්චි රූපං අධිජ්ජෙතං. ‘පරෙහි කාරාපෙතු’න්ති චුත්තත්තා බුද්ධරූපම්පි සයං කාතුං න ලහති”ති චුත්තං.

විජ්ජකතභොජනකථා

7. විජ්ජකතභොජනකථායම්පි සාරත්ථදීපනී විමතිවිනොදනී වජිරබුද්ධිට්ඨකාසු න කිඤ්චි චුත්තං. පයමං කතං පකතං, වි අනිට්ඨිතං පකතං විජ්ජකතං, විජ්ජකතං භොජනං යෙන සො විජ්ජකතභොජනො, පයමං භුඤ්ජිත්වා අනිට්ඨිතභොජනකිච්චො භික්ඛු. චුත්තෙන භික්ඛුනා පවිසිතබ්බන්ති සම්බන්ධො. රිත්තභත්ථම්පි උට්ඨාපෙනුං න වට්ටනීති එත්ථ කාරණමාහ “විජ්ජකතභොජනොයෙව හි සො භොති”ති, යාගුබජ්ජකාදිසුපි පිතෙසු බාදිතෙසුපි භත්තස්ස අභුත්තත්තා අනිට්ඨිතභොජනකිච්චො භොති. පචාරිතො භොති, තෙන වත්තබ්බොති පචාරිතෙන ආසනා චුට්ඨිතෙන භුඤ්ජිතුං අලභමානත්තා අත්තනො සන්තිකෙ උදකෙ අසන්තෙ වත්තබ්බොති අත්ථො. සෙසං සුචිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

උද්දිසන්තඋද්දිසාපනකථා

8. උද්දිසන්තඋද්දිසාපනකථායං උද්දිසන්තෙනාති උද්දෙසං දෙන්තෙන, පාළිං වාචෙන්තෙනාති අත්ථො. උද්දිසාපෙන්තෙනාති උද්දෙසං ගණ්හන්තෙන, පාළිං වාචාපෙන්තෙනාති අත්ථො. උච්චතරෙපිති පි-සද්දෙන සමානාසනං සම්පිණ්ඩෙති. නිවතරෙපිති එත්ථාපි එසෙව නයො.

තිවස්සන්තරිකකථා

9. තිවස්සන්තරිකකථායං තිණි වස්සානි තිවස්සං, තිණි වා වස්සානි තිවස්සානි, තිවස්සානං අන්තරං තිවස්සන්තරං, තිවස්සන්තරෙ යිතොති තිවස්සන්තරො, තෙන තිවස්සන්තරෙන, අන්තර-සද්දො මජ්ඣන්තවාචකො, ණ-පච්චයො යීතත්ථෙ. තෙනාහ වජිරබුද්ධිට්ඨකායං (වජිර. ටී. චූළවග්ග 320) “තිවස්සන්තරෙනාති තිණිණං වස්සානං අන්තො යිතෙනා”ති. අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 320) පන සරුපමෙව දස්සෙන්තො “තිවස්සන්තරො නාමා”තිආදිමාහ. ඉමෙ සබ්බෙති සබ්බෙ තිට්ඨා ඉමෙ සමානාසනිකා. සෙසං සුචිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

දීසාසනකථා

10. දීසාසනකථායං සංභාරිමං වානි සංහරිතුං යුත්තං කට්ඨසාරකාදි. අසංභාරිමං වානි සංහරිතුං අසක්කුණෙය්‍යං පාසාණාදි ආසනං. තෙනාහ සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. චූළවග්ග 3.320) “දීසාසනං නාම මඤ්චපීඨවිනිමුත්තං යං කිඤ්චි තිණිණන්තං එකතො සුඛං නිසීදිතුං පභොති”ති. කස්මා පන “තිණිණන්තං පභොති”ති චුත්තං, නනු ද්විත්තං පභොනකාසනම්පි දීසමෙවානි වොදනං සන්ධායාහ “අනුජානාමි...පෙ.... එත්තකං පච්ඡිමං දීසාසනන්ති හි චුත්ත”න්ති. ද්විත්තං පභොනකෙ හි අදීසාසනෙ සමානාසනිකෙහෙව සහ නිසීදිතුං වට්ටති, තිණිණන්තං පභොනකතො පට්ඨාය ගහිතෙ දීසාසනෙ පන අසමානාසනිකෙහිපි සහ නිසීදිතුං වට්ටති. යදි එවං පණ්ඩකාදිහිපි සහ නිසීදිතුං වට්ටෙය්‍යානි වොදනං මනසි කත්වා ආහ “අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, යපෙත්වා පණ්ඩක”න්තිආදි. තත්ථ අත්ථො සුචිඤ්ඤෙය්‍යාව.

ගිලානුපටියානකථා

11. ගිලානුපටියානකථායං පලිපත්තොති නිමුග්ගො, මක්ඛිතොති අත්ථො. උච්චාරෙත්වාති උක්ඛිපිත්වා. සමානාවරියකොති එත්ථ “සචෙපි එකස්ස ආවරියස්ස එකො අත්තෙවාසිකො හොති, එකො සද්ධිවිහාරිකො, එතෙපි අඤ්ඤමඤ්ඤං සමානාවරියකා එවා”ති වදන්ති. හෙසජ්ජං යොජෙතුං අසමත්ථො හොතිති චෙජ්ජෙන “ඉදඤ්චිදඤ්ච හෙසජ්ජං ගහෙත්වා ඉමිනා යොජෙත්වා දාතබ්බ”න්ති වුත්තෙ තථා කාතුං අසමත්ථොති අත්ථො. නිහාතුන්ති නිහරිතුං, ඡඩ්ඛෙතුන්ති අත්ථො. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.365-366) පන “භූමියං පරිභණ්ඩං අකාසිති ගිලානෙන නිපන්නභූමියං කිලිට්ඨපියානං ධොවිත්වා හරිතුපලිත්තං කාරෙසිති අත්ථො. හෙසජ්ජං යොජෙතුං අසමත්ථොති පරෙහි වුත්තවිධිමිපි කාතුං අසමත්ථො”ති වුත්තං.

මරණවණ්ණකථා

12. මරණවණ්ණකථායං මරණත්ථිකාව හුත්වාති ඉමස්ස කායස්ස හෙදෙන සග්ගපාපනාධිප්පායත්තා අත්ථතො මරණත්ථිකාව හුත්වා. මරණත්ථිකභාවං අජානන්තාති “එවං අධිප්පායිනො මරණත්ථිකා නාම හොන්ති”ති අත්තනො මරණත්ථිකභාවං අජානන්තා. න හි තෙ අත්තනො චිත්තජ්ජවත්තිං න ජානන්ති. වොහාරවසෙනාති පුබ්බහගවොහාරවසෙන, මරණාධිප්පායස්ස සන්නිට්ඨාපකචෙතනාක්ඛණෙ කරුණාය අභාවතො කාරුඤ්ඤෙන පාසෙ බද්ධසුකරමොචනං විය න හොතිති අධිප්පායො. “යථායුනා”ති වුත්තමෙවත්ථං යථානුසන්ධිනාති පරියායන්තරෙන වුත්තං, යථානුසන්ධිනා යථායුපරිච්ඡේදෙනාති වුත්තං හොති. අථ වා යථානුසන්ධිනාති යථානුප්පබන්ධෙන, යාව තස්මිං භවෙ සන්තානස්ස අනුප්පබන්ධො අවිච්ඡින්නපවත්ති හොති, තාව යත්වාති වුත්තං හොති.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.180) “වොහාරවසෙනාති පුබ්බහගවොහාරවසෙන මරණාධිප්පායස්ස සන්නිට්ඨාපකචෙතනාක්ඛණෙ කරුණාය අභාවතො, කාරුඤ්ඤෙන පාසෙ බද්ධසුකරමොචනං විය න හොතිති අධිප්පායො. ‘යථායුනා’ති වුත්තමෙවත්ථං යථානුසන්ධිනාති පරියායන්තරෙන වුත්තං”න්ති වුත්තං. වජිරබුද්ධිට්ඨකායං (වජිර. ටී. පාරාජික 180) පන “මරණත්ථිකාව හුත්වාති ඉමස්ස කායස්ස හෙදෙන සග්ගපාපනාධිප්පායත්තා අත්ථතො මරණත්ථිකාව හුත්වා. “එවං අධිප්පායිනො මරණත්ථිකා නාම හොන්ති”ති අත්තනො මරණත්ථිකභාවං අජානන්තා ආපන්නා පාරාජිකං. න හි තෙ අත්තනො චිත්තජ්ජවත්තිං න ජානන්තිති වුච්චන්ති. වොහාරවසෙනාති පුබ්බහග වොහාරවසෙන, සන්නිට්ඨානෙ පනෙතං නත්ථි, පාසෙ බද්ධසුකරමොචනෙ විය න හොති. යථානුසන්ධිනාති අත්තරා අමරිත්වාති අත්ථො”ති වුත්තං.

අත්තපාතනකථා

13. අත්තපාතනකථායං විහත්තිඛ්‍යාත්තයෙනාති විහත්තිවිපරිණාමෙන.

විසෙසාධිගමොති සමාධි විපස්සනා ව. අතිවිය පාකටත්තා “හත්ථප්පත්තො විය දිස්සති”ති වුත්තං. උපච්ඡින්නදතීති විසෙසාධිගමස්ස වික්ඛෙපො මා හොතුති ආහාරං උපච්ඡින්නදති. විසෙසාධිගමන්ති ලොකුත්තරධම්මපටිලාහං. ඛ්‍යාකරිත්වාති ආරොචෙත්වා. උපච්ඡින්නදති, න වට්ටතීති යස්මා සභාගානං ලජ්ජිහික්ඛුනංයෙව අරියා අත්තනා අධිගතවිසෙසං තාදිසෙ කාරණෙ සති ආරොචෙත්ති, තෙ ව හික්ඛු අප්පතිරූපාය අනෙසනාය පච්චයං න පරියෙසන්ති, තස්මා තෙහි පරියෙසිතපච්චයෙ කුක්කුච්චං උප්පාදෙත්වා ආහාරං උපච්ඡින්නදිතුං න වට්ටතීති අත්ථො. සභාගානඤ්ඤි ඛ්‍යාකතත්තා උපච්ඡින්නදිතුං න ලහති. තෙ හි කප්පියඛෙත්තං ආරොචෙත්ති. තෙනෙව “සභාගානඤ්ඤි ලජ්ජිහික්ඛුනං කථෙතුං වට්ටතීති ඉදං ‘උපච්ඡින්නදති, න වට්ටතී’ති ඉමස්ස කාරණං දස්සෙන්නෙන වුත්ත”න්ති තිස්සපි ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. අථ වා විසෙසාධිගමං ඛ්‍යාකරිත්වාති ඉදං විසෙසස්ස අධිගතභාවදස්සනත්ථං වුත්තං, අධිගමන්තරායං ආසඩ්ඤාත්තෙනෙව ව ආහාරුපච්ඡෙදො කාතබ්බොති අනුඤ්ඤාතත්තා අධිගතෙන න කාතබ්බොති දස්සෙතුං “විසෙසාධිගමං ඛ්‍යාකරිත්වා ආහාරං උපච්ඡින්නදති, න වට්ටතී”ති වුත්තං. කිං පන අරියා අත්තනා අධිගතවිසෙසං අඤ්ඤෙසං ආරොචෙත්තිති ඉමස්සා වොදනාය “සභාගානඤ්ඤි ලජ්ජිහික්ඛුනං කථෙතුං වට්ටතී”ති වුත්තං, අයමෙත්ථ යුත්තතරොති අම්භාකං බන්ති, ගණ්ඨිපදෙපි අයමත්ථො දස්සිතොයෙවාති.

විමතිවිනොදනියම්පි (වි. වි. ටී. 1.182-183) “විහත්තිඛ්‍යාත්තයෙනාති විහත්තිවිපරිණාමෙන. විසෙසාධිගමොති සමාධි විපස්සනා ව. විසෙසාධිගමන්ති ලොකුත්තරධම්මපටිලාහං. ඛ්‍යාකරිත්වාති ආරොචෙත්වා, ඉදඤ්ච විසෙසස්ස අධිගතභාවදස්සනත්ථං වුත්තං. අධිගතවිසෙසා හි දිට්ඨානුගතිආපජ්ජනත්ථං ලජ්ජිහික්ඛුනං අවස්සං අධිගමං ඛ්‍යාකරොන්ති, අධිගතවිසෙසෙන පන අඛ්‍යාකරිත්වාපි ආහාරං උපච්ඡින්නදිතුං න වට්ටති, අධිගමන්තරායවිනොදනත්ථමෙව ආහාරුපච්ඡෙදස්ස අනුඤ්ඤාතත්තා තදධිගමෙ සො න කාතබ්බොව. කිං පනාධිගමං ආරොචෙතුං වට්ටතීති ආහ සභාගානඤ්ඤිතිආදී”ති වුත්තං. වජිරවුද්ධිට්ඨකායං (වජිර. ටී. පාරාජික 181-183) “හත්ථප්පත්තො විය දිස්සති, ‘තස්ස වික්ඛෙපො මා හොතු’ති උපච්ඡින්නදති, විසෙසාධිගමං ඛ්‍යාකරිත්වා තප්පහවං සක්කාරං ලජ්ජායන්තො ආහාරං උපච්ඡින්නදති සභාගානං ඛ්‍යාකතත්තා. තෙ හි කප්පියඛෙත්තං ආරොචෙත්ති”ති වුත්තං.

අප්පච්චවෙක්ඛිත්වානිසින්නකථා

14. අප්පච්චවෙක්ඛිත්වා නිසින්නකථායං අප්පට්චෙක්ඛිත්වාති අනුපපරික්ඛිත්වා. උද්ධං වා අධො වා සඩ්ඤාමන්තීති පච්ඡා ආගතානං ඔකාසදානත්ථං නිසින්නපාළියා උද්ධං වා අධො වා ගච්ඡන්ති. පට්චෙක්ඛණකිච්චං නත්ථීති පච්ඡා ආගතෙහි උපපරික්ඛණකිච්චං නත්ථී. හෙට්ඨා කිස්මිඤ්චි විජ්ජමානෙ සාටකං වලිං ගණ්ඨාතීති ආහ “යස්මිං වලි න පඤ්ඤායතී”ති. පට්චෙක්ඛණඤ්ඤෙතං ගිහිනං සන්තකෙයෙවාති දිට්ඨබ්බං. විමතිවිනොදනියම්පි (වි. වි. ටී. 1.180) “හෙට්ඨා

කිස්මිඤ්චි විජ්ජමානෙ සාටකං වලිං ගණ්භාතිති ආහ ‘යස්මිං වලි න පඤ්ඤායති’ති. පටිච්චෙක්ඛණඤ්චෙනං ගිහීනං සන්තකෙ එවාති දට්ඨබ්බ’න්ති එත්තකමෙව චූත්තං, වජිරබුද්ධිටිකායමිපි (වජිර. ටී. පාරාජික 180) “අප්පටිච්චෙක්ඛිත්වාති අච්චාරෙත්වා. හෙට්ඨිමභාගෙ හි කිස්මිඤ්චි විජ්ජමානෙ වලි පඤ්ඤායති’ති එත්තකමෙව.

දවායසිලාවිජ්ඣනකථා

15. දවායසිලාවිජ්ඣනකථායං දවාසද්දො හසාධිප්පායවාචකො. පටිපුබ්බවිධ-
ධාතු පවට්ඨනත්ථොති ආහ “හසාධිප්පායෙන පාසාණො න පවට්ඨෙනබ්බො”ති.
සිලාසද්දස්ස පාසාණවාචකත්තා සො එව න පටිවිජ්ඣිතබ්බොති වොදනං
සන්ධායාහ “න කෙවලඤ්චා”තිආදි. යදි එවං සබ්බෙසමිපි අත්ථාය න වට්ඨෙය්‍යාති
ආහ “චෙතියාදීනං අත්ථායා”තිආදි. ධොවනදණ්ඩකන්ති හණ්ඩධොවනදණ්ඩං.
විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.182-183) පන “හණ්ඩකං වා ධොවන්තාති විවරං වා
ධොවන්තා. ධොවනදණ්ඩකන්ති විවරධොවනදණ්ඩ’න්ති චූත්තං.

දායාලිම්පනකථා

16. දායාලිම්පනකථායං අල්ල...පෙ.... පාවිත්තියන්ති සුක්ඛට්ඨානෙපි අග්ගිං
පානෙත්වා ඉමිනා අධිප්පායෙන ආලිම්පෙන්තස්ස පාවිත්තියමෙව. දුක්ඛට්ඨානි
සුක්ඛට්ඨානෙ වා සුක්ඛං “අසුක්ඛ”න්ති අවචන්ථපෙත්වා වා අග්ගිං පානෙන්තස්ස
දුක්ඛට්ඨං. කිලාධිප්පායෙපි එසෙව නයො, කිලාධිප්පායො ව
පට්පටායමානසද්දස්සාදවසෙනෙව වෙදිතබ්බො. පටිපක්ඛභූතො අග්ගි පටග්ගි.
පරිත්තකරණන්ති ආරක්ඛකරණං. සයං වා උට්ඨිතන්ති වානෙරිතානං වෙළඳාදීනං
අඤ්ඤමඤ්ඤසඬ්ඨිසට්ඨනෙන සමුට්ඨිතං. නිරූපාදානොති ඉන්ධනරහිතො.
විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.190) පන “බ්බිඬාධිප්පායෙනපි දුක්ඛට්ඨානි
සුක්ඛතිණාදිසු අග්ගිකරණං සන්ධාය චූත්තං. අල්ලෙසු පන කිලාධිප්පායෙනපි
කරොන්තස්ස පාවිත්තියමෙව. පටිපක්ඛභූතො, පටිමුඛං ගච්ඡන්තො වා අග්ගි
පටග්ගි, තස්ස අල්ලතිණාදිසුපි දානං අනුඤ්ඤාතං. තං දෙන්තෙන දුරතොව
ආගච්ඡන්තං දාවග්ගිං දිස්වා විහාරස්ස සමන්තතො එකක්ඛණෙ අකත්වා
එකදෙසතො පට්ඨාය විහාරස්ස සමන්තතො සණ්ඨං ඤාපෙත්වා යථා මහන්තොපි
අග්ගි විහාරං පාපුණ්තුං න සක්කොති, එවං විහාරස්ස සමන්තා අබ්භොකාසං කත්වා
පටග්ගි දාතබ්බො. සො ඩාවග්ගිතො පටිපථං ගන්ත්වා එකතො හුත්වා තෙන සහ
නිබ්බාති. පරිත්තකරණන්ති සමන්තා
රුක්ඛතිණාදිවිෂේදනපරිබාඛණනාදිආරක්ඛකරණං. තෙනාහ ‘තිණකුටිකානං
සමන්තා භූමිතච්ඡන්තිආදි’ති, වජිරබුද්ධිටිකායං (වජිර. ටී. පාරාජික 190) පන
“පරිත්තන්ති රක්ඛණං, තං දස්සෙතුං ‘සමන්තා භූමිතච්ඡන්තිආදි චූත්ත’න්ති
එත්තකමෙව චූත්තං.

මිච්ඡාදිට්ඨිකුලාහතකථා

17. මිච්ඡාදිට්ඨිකුලාභතකථායං නත්ථි සද්ධා එතෙසුති අස්සද්ධා, මච්ඡරිනො, තෙසු අස්සද්ධෙසු. මිච්ඡාදිට්ඨියා යුත්තාති කුලාති මිච්ඡාදිට්ඨිකුලාති, මජ්ඣෙකොලොපතනියාතප්පුරිසසමාසො, “නත්ථි දිත්ත” න්තිආදිනයප්පවත්තාය දසවත්ථුකාය මිච්ඡාදිට්ඨියා යුත්තකුලාති, තෙසු. මිච්ඡාදිට්ඨිකුලෙසු ලභිත්වාති සම්බන්ධො. අසක්කච්චකාරිනං තෙසං සක්කච්චකරණෙන, අප්පණිතදායීනං තෙසං පණිතදානෙන භවිතබ්බමෙත්ථ කාරණෙනාති කාරණං උපපරික්ඛිත්වා භුඤ්ජිතුං යුත්තන්ති ආහ “අනුපපරික්ඛිත්වා නෙව අත්තනා භුඤ්ජිතබ්බං, න පරෙසං දාතබ්බ”න්ති. යෙන කාරණෙන භවිතබ්බං, තං දස්සෙතුං “විසම්ඝ්ඝමපි හි”තිආදි වුත්තං. න කෙවලං පිණ්ඩපාතමෙවාති ආහ “යම්පි”තිආදි. තත්ථ කාරණමාහ “අපිහිතවත්ථුස්මිම්පි හි”තිආදි. තතො අඤ්ඤම්පි දස්සෙති ගන්ධහල්ද්දාදිමක්ඛිනොතිආදිනා. තත්ථපි කාරණං දස්සෙතුමාහ “සරිරො රොගට්ඨානානි”තිආදි.

ගොපකදානකථා

18. ගොපකදානකථායං පරෙසං සන්තකං ගොපෙති රක්ඛතීති ගොපකො, තස්ස දානං ගොපකදානං, උය්‍යානපාලකාදීහි භික්ඛූනං දාතබ්බදානං. තත්ථ පණ්ණං ආරොපෙත්වාති “එත්තකෙහෙව රුක්ඛෙහි එත්තකමෙව ගහෙනබ්බ”න්ති පණ්ණං ආරොපෙත්වා, ලිඛිත්වාති වුත්තං හොති. නිමිත්තසඤ්ඤං කත්වාති සඬකෙතං කත්වා. දාරකාති තෙසං පුත්තනත්තාදයො දාරකා. අඤ්ඤෙපි යෙ කෙවි ගොපකා හොන්ති, තෙ සබ්බෙපි වුත්තා. සබ්බත්ථපි ගිහීනං ගොපකදානෙ යත්තකං ගොපකා දෙනති, තත්තකං ගහෙනබ්බං. සඬසිකෙ පන යථාපරිච්ඡෙදමෙව ගහෙනබ්බන්ති දිපිතත්තා “අත්ථතො එක”න්ති වුත්තං. විමතිවිනොදනියම්පි (වි. වි. ටී. 1.156) “පණ්ණං ආරොපෙත්වාති ‘එත්තකෙ රුක්ඛෙ රක්ඛිත්වා තතො එත්තකං ගහෙනබ්බ’න්ති පණ්ණං ආරොපෙත්වා. නිමිත්තසඤ්ඤං කත්වාති සඬකෙතං කත්වා. දාරකාති තෙසං පුත්තනත්තාදයො යෙ කෙවි ගොපෙන්ති, තෙ සබ්බෙපි ඉධ ‘දාරකා’ති වුත්තා”ති, වජිරවුද්ධිට්ඨිකායං (වජිර. ටී. පාරාජික 156) පන “ආරාමරක්ඛකාති විස්සත්ථවසෙන ගහෙනබ්බං. අධිප්පායං ඤත්වාති එත්ථ යස්ස දානං පටිග්ගණ්හන්තං භික්ඛූ, භාගං වා සාමිකා න රක්ඛන්ති න දණ්ඨෙත්ති, තස්ස දානං අප්පට්ච්ඡාදෙන්වා ගහෙතුං වට්ටතීති ඉධ සන්නිට්ඨානං, තම්පි ‘න වට්ටති සඬසිකෙ’ති වුත්ත”න්ති වුත්තං.

යත්ථාති යස්මිං ආවාසෙ. අඤ්ඤෙසං අභාවන්ති අඤ්ඤෙසං ආගන්තුකභික්ඛූනං අභාවං. තත්ථාති තාදිසෙ ආවාසෙ. භාජෙත්වා බාදන්තීති ආගන්තුකානම්පි සම්පත්තානං භාජෙත්වා බාදන්තීති අධිප්පායො. චතුසු පච්චයෙසු සම්මා උපනෙන්නීති අම්බඵලාදීනි වික්කිණිත්වා විවරාදීසු චතුසු පච්චයෙසු සම්මා උපනෙන්නී. විවරත්ථාය නියමෙත්වා දිත්තාති “ඉමෙසං රුක්ඛානං ඵලානි වික්කිණිත්වා විවරෙසුයෙව උපනෙතබ්බාති, න භාජෙත්වා බාදිතබ්බාති”ති ඵවං නියමෙත්වා දිත්තා. තෙසුපි ආගන්තුකා අනිස්සරාති පච්චයපරිභොගත්ථාය නියමෙත්වා දිත්තත්තා භාජෙත්වා බාදිතුං අනිස්සරා. න තෙසු...පෙ.... යාතබ්බන්ති

එත්ථ ආගන්තුකෙහි හෙට්ඨා වුත්තනයෙන භාජෙත්වා බාදිතබ්බන්ති අධිජ්ජායො. තෙසං කතිකාය යාතබ්බන්ති “භාජෙත්වා න බාදිතබ්බ”න්ති වා “එත්තකෙසු රුක්ඛෙසු එලානි ගණ්ඨිස්සාමා”ති වා “එත්තකානි එලානි ගණ්ඨිස්සාමා”ති වා “එත්තකානං දිවසානං අබ්භන්තරෙ ගණ්ඨිස්සාමා”ති වා “න කිඤ්චි ගණ්ඨිස්සාමා”ති වා එවං කතාය ආවාසිකානං කතිකාය ආගන්තුකෙහි යාතබ්බං. මහාඅට්ඨකථායං “අනිස්සරා”ති වචනෙන දීපිතොයෙව අත්ථො මහාපච්චරියං. “චතුත්තං පච්චයාන”න්තිආදිනා විත්ථාරෙත්වා දස්සිතො. පරිභොගවසෙනෙවාති එත්ථ එව-සද්දො අට්ඨානජ්ජයුත්තො, පරිභොගවසෙන තමෙව භාජෙත්වාති යොජෙතබ්බං. එත්ථ එතස්මිං විහාරෙ, රට්ඨෙවා.

සෙනාසනපච්චයන්ති සෙනාසනඤ්ච තදත්ථාය නියමෙත්වා යජිතඤ්ච. ලාමකකොට්ඨානි ලාමකං ආදිං කත්වා, ලාමකසෙනාසනතො පට්ඨායාති වුත්තං හොති. සෙනාසනෙපි තිණාදීනි ලාමකකොට්ඨාව විස්සජ්ජෙතබ්බානි, සෙනාසනපරික්ඛාරාපි ලාමකකොට්ඨාව විස්සජ්ජෙතබ්බා. මූලවත්ථුවිජ්ජෙදං පන කත්වා න උපනෙතබ්බන්ති ඉමිනා කිං වුත්තං හොති? තිසුපි ගණ්ඨිපදෙසු තාව ඉදං වුත්තං “සබ්බානි සෙනාසනානි න විස්සජ්ජෙතබ්බානිති වුත්තං හොති”ති. ලාමකකොට්ඨා විස්සජ්ජන්තෙහිපි සෙනාසනභූමියො න විස්සජ්ජෙතබ්බාති අයමත්ථො වුත්තො හොතීති නො ඛන්ති. විමංසිත්වා යං රුච්චති, තං ගහෙතබ්බං.

ධම්මසන්තකෙන බුද්ධපුජං කාතුං, බුද්ධසන්තකෙන වා ධම්මපුජං කාතුං වට්ටති න වට්ටතීති? “තථාගතස්ස ඛො එතං, වාසෙට්ඨ, අධිවචනං ධම්මකායො ඉතිපී”ති ව “යො ඛො, වක්කලි, ධම්මං පස්සති, සො මං පස්සති”ති (සං. නි. 3.87) ව වචනතො වට්ටතීති වදන්ති. කෙච් පන “එවං සන්තෙ ‘යො, භික්ඛවෙ, මං උපට්ඨගෙය්‍ය, සො ගිලානං උපට්ඨගෙය්‍යා’ති (මහාව. 365) වචනතො බුද්ධසන්තකෙන ගිලානස්සපි හෙසජ්ජං කාතුං යුත්තන්ති ආපජ්ජෙය්‍ය, තස්මා න වට්ටතී”ති වදන්ති, තං අකාරණං. න හි “යො, භික්ඛවෙ, මං උපට්ඨගෙය්‍ය, සො ගිලානං උපට්ඨගෙය්‍යා”ති (මහාව. 365) ඉමිනා අත්තතො ව ගිලානස්ස ව එකසදිසතා, තදුපට්ඨානස්ස වා සමඵලතා වුත්තා. අයඤ්ඤත්ථ අත්ථො – “යො මං ඔවාදානුසාසනීකරණෙන උපට්ඨගෙය්‍ය, සො ගිලානං උපට්ඨගෙය්‍ය, මම ඔවාදකාරකෙන ගිලානො උපට්ඨාතබ්බො”ති (මහාව. අට්ඨ. 365). භගවතො ව ගිලානස්ස ව උපට්ඨානං එකසදිසන්ති එවං පනෙත්ථ අත්ථො න ගහෙතබ්බො, තස්මා “යො වො, ආනන්ද, මයා ධම්මො ව විනයො ව දෙසිතො පඤ්ඤත්තො, සො වො මමච්චයෙන සත්ථා”ති (දී. නි. 2.216) වචනතො “අහඤ්ච ඛො පනිදානි එකකොච ඔවදාමි අනුසාසාමි, මයි පරිනිබ්බුතෙ ඉමානි චතුරාසීති බුද්ධසහස්සානි තුම්හෙ ඔවදිස්සන්ති අනුසාසිස්සන්ති”ති (දී. නි. අට්ඨ. 2.216) වුත්තත්තා ව බහුස්සුතං භික්ඛුං පසංසන්තෙන ව “යො බහුස්සුතො, න සො තුම්හාකං සාවකො නාම, බුද්ධො නාම එස වුන්දා”ති වුත්තත්තා ධම්මගරුකත්තා ව තථාගතස්ස පුබ්බනයො එව පසත්ථතරොති අමිහාකං ඛන්ති. විමතිවිනොදනියමපි “යත්ථාති යස්මිං ආවාසෙ. අඤ්ඤෙසන්ති අඤ්ඤෙසං ආගන්තුකානං. තෙසුපි ආගන්තුකා අනිස්සරාති සෙනාසනෙ නිරන්තරං වසන්තානං.

වීවරත්ථාය දායකෙහි, භික්ඛුහි වා නියමෙත්වා දින්නත්තා භාජෙත්වා බාදිතුං අනිස්සරා. ආගන්තුකෙහිපි ඉච්ඡන්තෙහි තස්මිං විහාරෙ වස්සානාදීසු පවිසිත්වා වීවරත්ථාය ගහෙතබ්බං. තෙසං කතිකාය යාතබ්බන්ති සබ්බානි ඵලාඵලානි අභාජෙත්වා ‘එත්තකෙසු රුක්ඛෙසු ඵලානි භාජෙත්වා පරිභුඤ්ඡිස්සාම, අඤ්ඤෙසු ඵලාඵලෙහි සෙනාසනානි පටිජග්ගිස්සාමා’ති වා ‘පිණ්ඩපාතාදිපච්චයං සම්පාදෙස්සාමා’ති වා ‘කිඤ්චිපි අභාජෙත්වා චතුපච්චයත්ථායෙව උපනෙමා’ති වා ඵවං සම්මා උපනෙන්නානං ආවාසිකානං කතිකාය ආගන්තුකෙහි යාතබ්බං. මහාඅට්ඨකථායං ‘අනිස්සරා’ති වචනෙන දීපිතො ඵව අත්ථො, මහාපච්චරියං ‘චතුන්නං පච්චයාන’න්තිආදිනා විත්ථාරෙත්වා දස්සිතො. පරිභොගවසෙනෙවාති ඵත්ථ ඵව-සද්දො අට්ඨානජපයුත්තො, පරිභොගවසෙන තමෙව භාජෙත්වාති යොජෙතබ්බං. ඵත්ථාති ඵතස්මිං විහාරෙ, රට්ඨෙ වා. සෙනාසනපච්චයන්ති සෙනාසනඤ්ච තදත්ථාය නියමෙත්වා යපිතඤ්ච. ‘එකං වා ද්වෙ වා වරසෙනාසනානි යපෙත්වා’ති චුත්තමෙවත්ථං පුන ඛාතිරෙකමුඛෙන දස්සෙතුං ‘මූලවත්ථුවිජෙදං පන කත්වා න උපනෙතබ්බ’න්ති චුත්තං, සෙනාසනසඬ්ඛාතවත්ථුනො මූලවිජෙදං කත්වා සබ්බානි සෙනාසනානි න විස්සජ්ජෙතබ්බානීති අත්ථො. කෙච් පනෙත්ථ ‘එකං වා ද්වෙ වා වරසෙනාසනානි යපෙත්වා ලාමකතො පට්ඨාය විස්සජ්ජන්තෙහිපි සෙනාසනභූමියො න විස්සජ්ජෙතබ්බානි අයමත්ථො චුත්තො’ති වදන්ති, තම්පි යුත්තමෙව ඉමස්සපි අත්ථස්ස අවස්සං වත්තබ්බතො, ඉතරථා කෙච් සහ වත්ථුනාපි විස්සජ්ජෙතබ්බං මඤ්ඤෙය්‍යු’න්ති.

වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. පාරාජික 153) “ඵත්ථ ඵතස්මිං විහාරෙ පරවක්කාදිහයං ආගතං. මූලවත්ථුවිජෙදන්ති ‘සබ්බසෙනාසනානං එනෙ ඉස්සරා’ති වචනතො ඉතරෙ අනිස්සරාති දීපිතං හොති. අයමෙව භික්ඛු ඉස්සරොති යත්ථ සො ඉච්ඡති, තත්ථ අත්තඤ්ඤාතහෙතුං ලහතීති කිර අත්ථො, අපි ව ‘දහරො’ති වදන්ති. සවත්ථුකන්ති සහ භූමියාති චුත්තං හොතී”ති.

ධම්මිකාරක්ඛයාවනකථා

19. ධම්මිකාරක්ඛයාවනකථායං “භීවායෙවාති ආණන්තියා අභාවතො. තෙසං අනත්ථකාමතායාති ‘වොරො’ති චුත්තං මම වචනං සුත්වා කෙච් දණ්ඩිස්සන්ති, ජීවිතා වොරොපෙස්සන්තිති ඵවං සඤ්ඤාය. එතෙන කෙවලං භයෙන වා පරික්ඛාරග්ගහණත්ථං වා සහසා ‘වොරො’ති චුත්තෙ දණ්ඩිතෙපි න දොසොති දස්සෙති. රාජපුරිසානඤ්ච ‘වොරො අය’න්ති උද්දිස්සකථනෙ ඵව භීවා. භික්ඛුනං, පන ආරාමිකාදීනං වා සම්මුඛා ‘අසුකො වොරො ඵවමකාසී’ති කෙනච චුත්තවචනං නිස්සාය ආරාමිකාදීසු රාජපුරිසානං වත්වා දණ්ඩාපෙන්තෙසුපි භික්ඛුස්ස න භීවා රාජපුරිසානං අචුත්තත්තා, යෙසඤ්ච චුත්තං, තෙහි සයං වොරස්ස අදණ්ඩිතත්තාති ගහෙතබ්බං. ‘ත්ථං ඵතස්ස සන්නකං අච්ඡන්දා’ති ආණන්තොපි හි සවෙ අඤ්ඤෙන අච්ඡන්දාපෙති, ආණාපකස්ස අනාපත්ති විසඬිකෙතත්තා. අත්තතො වචනකරන්ති ඉදං සාමීච්චසෙන චුත්තං. වචනං අකරොත්තානං රාජපුරිසානම්පි ‘ඉමිනා ගහිතපරික්ඛාරං ආහරාපෙහි, මා වස්ස දණ්ඩං කරොහී’ති උද්දිස්ස වදන්තස්සපි

දණ්ඩෙ ගහිතෙපි න ගීවා එව දණ්ඩග්ගහණස්ස පටික්ඛිත්තත්තා ‘අසුකහණ්ඩං අවහරා’ති ආණාපෙත්වා විජ්ජට්ඨාසරෙ උප්පන්නෙ පුන පටික්ඛිපනෙ (පාරා. 121) විය. දාසාදීනං සම්පට්ඨිතනෙ විය තදත්ථාය අඩ්ඨකරණෙ භික්ඛුනම්පි දුක්කටන්ති ආහ ‘කප්පියඅඩ්ඨො නාම, න වට්ටති’ති. කෙනච්ච පන භික්ඛුනා ඛෙත්තාදිඅත්ථාය වොහාරිකානං සන්තිකං ගන්ත්වා අඩ්ඨෙ කතෙපි තං ඛෙත්තාදිසම්පට්ඨිතනෙ විය සබ්බෙසං අකප්පියං න හොති පුබ්බෙ එව සඤ්ඤාසන්නකත්තා. භික්ඛුස්සෙව පන පයොගවසෙන ආපත්තියො හොන්ති. දාසාදීනම්පි පන අත්ථාය රක්ඛං යාවිතුං වොහාරිකෙන පුට්ඨෙත සඤ්ඤාස්ස උප්පන්නං කප්පියක්කමං වත්තුං ආරාමිකාදීහි ව අඩ්ඨං කාරාපෙනුං වට්ටති එව. විහාරවත්ථාදිකප්පියඅඩ්ඨං පන භික්ඛුනා සයම්පි කාතුං වට්ටති’ති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාවිත්තිය 2.679) ආගතො.

වජිරවුද්ධට්ඨිකායං (වජිර. ටී. පාවිත්තිය 681) “ගීවාති කෙවලං ගීවා එව හොති, න පාරාජිකං. කාරාපෙත්වා දාතබ්බාති එත්ථ සවෙ ආවුධහණ්ඩං හොති, තස්ස ධාරා න කාරාපෙනබ්බා, අඤ්ඤෙන පන ආකාරෙන සඤ්ඤාපෙනබ්බ”න්ති වුත්තං.

උච්චාරාදිජ්ඣිකාකථා

20. උච්චාරාදිජ්ඣිකාකථායං අට්ඨමෙ උච්චාරාදිජ්ඣිකානෙ “උච්චාරාදිභාවො, අනපලොකනං, වළඤ්ජනට්ඨානං, තිරොකුට්ටපාකාරතා, ජ්ඣිකනං වා ජ්ඣිකාපනං වාති ඉමාති පනෙත්ථ පඤ්ච අඩ්ඨගාති, නවමෙ හරිතුපරි ජ්ඣිකනෙ සබ්බෙසන්ති භික්ඛුස්ස භික්ඛුනියා ව. ඉධ ඛෙත්තපාලකා ආරාමාදිගොපකා ව සාමිකා එවා”ති එත්තකමෙව සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පාවිත්තිය 3.830) වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාවිත්තිය 2.830) පන “අට්ඨමෙ වළඤ්ජියමානතිරොකුට්ටාදිතා, අනපලොකෙත්වා උච්චාරාදීනං ජ්ඣිකාදීති ද්වෙ අඩ්ඨගාති. නවමෙ ‘මත්ථකච්ඡින්නනාළිකෙරම්පි’ති වුත්තත්තා හරිතුපරි ජ්ඣිකනමෙව පටික්ඛිත්තං. තෙනාහ ‘අනික්ඛිත්තබ්බෙජ්ජු’තිආදි. යත්ථ ව ජ්ඣිකෙතුං වට්ටති, තත්ථ හරිතෙ වච්චාදිං කාතුම්පි වට්ටති එව. සබ්බෙසන්ති භික්ඛුභික්ඛුනීන”න්ති වුත්තං. වජිරවුද්ධට්ඨිකායං (වජිර. ටී. පාවිත්තිය 832) පන “සාමිකෙ අපලොකෙත්වාච ජ්ඣිකෙතීති කත්ථවි පොත්ථකෙ නත්ථී, කත්ථවි අත්ථී, අත්ථීභාවොච සෙය්‍යා කිරියාකිරියත්තා සික්ඛාපදස්ස. ඉධ ඛෙත්තපාලකා ආරාමාදිගොපකා ව සාමිකා එව. ‘සඤ්ඤාස්ස ඛෙත්තෙ ආරාමෙ ව තත්ථ කවචරං න ජ්ඣිකෙතබ්බන්ති කතිකා වෙ නත්ථී, භික්ඛුස්ස ජ්ඣිකෙතුං වට්ටති සඤ්ඤාපරියාපන්නත්තා, න භික්ඛුනීනං. තාසම්පි භික්ඛුනිසඤ්ඤාසන්නකෙ වුත්තනයෙන වට්ටති, න තත්ථ භික්ඛුස්ස. එවං සන්තෙපි සාරුප්පවසෙනෙව කාතබ්බන්ති වුත්ත”න්ති වුත්තං.

භික්ඛුවිහඩ්ගෙ පන සෙබ්බියවණ්ණනායං (පාවි. අට්ඨ. 651) “අසඤ්චිච්චාති පට්ඨිජන්තට්ඨානං ගච්ජන්තස්ස සහසා උච්චාරො වා පස්සාවො වා නික්ඛමති, අසඤ්චිච්චකතො නාම, අනාපත්ති. න හරිතෙති එත්ථ යම්පි ජීවරුක්ඛස්ස මූලං පට්ඨියං දිස්සමානං ගච්ජති, සාධා වා භූමිලග්ගා ගච්ජති, සබ්බං හරිතසඤ්ඤාතමෙව, ඛන්ධෙ නිසිදිත්වා අප්පහරිතට්ඨානෙ පාතෙතුං වට්ටති. අප්පහරිතට්ඨානං

ඔලොකෙන්තස්සෙව සහසා නික්බමති, ගිලානට්ඨානෙ ධීතො හොති, වට්ටති.
 අප්පහරිතෙ කතොති අප්පහරිතං අලහන්තෙන තිණණ්ඩුපකං වා පලාලණ්ඩුපකං වා
 යපෙත්වා කතොපි පච්ඡා හරිතං ඔත්ථරති, වට්ටතියෙව. ‘බෙළෙන වෙන්ථ
 සිඬ්ඝාණිකාපි සඬ්ගහිතා’ති මහාපච්චරියං චුත්තං. න උදකෙති එතං
 පරිභොගඋදකමෙව සන්ධාය චුත්තං. වච්චකුට්ඨසමුද්දාදිඋදකෙසු පන
 අපරිභොගෙසු අනාපත්ති. දෙවෙ වස්සන්තෙ සමන්තතො උදකොසො හොති,
 අනුදකට්ඨානං ඔලොකෙන්තස්සෙව නික්බමති, වට්ටති. මහාපච්චරියං චුත්තං
 එතාදියෙ කාලෙ අනුදකට්ඨානං අලහන්තෙන කාතුං වට්ටති’ති චුත්තං. තස්සං
 වණ්ණනායං විමතිවිනොදනියඤ්ච (වි. වි. ටී. පාචිත්තිය 2.652) “බෙළෙන වෙන්ථ
 සිඬ්ඝාණිකාපි සඬ්ගහිතාති එත්ථ උදකගණ්ඩුපකං කත්වා උච්ඡුකච්චරාදිඤ්ච
 මුඛෙනෙව හරිතුං උදකෙසු ඡඩ්ඛෙතුං වට්ටතීති දට්ඨබ්බ”න්ති චුත්තං.

ඉමස්මිං යානෙ පණ්ඩිතෙහි විචාරෙනබ්බං අත්ථි – “වච්චකුට්ඨසමුද්දාදිඋදකෙසු
 පන අපරිභොගෙසු අනාපත්ති’ති අට්ඨකථායං චුත්තං, එවං සන්තෙ
 නදීජාතස්සරාදියු ආපත්ති වා අනාපත්ති වාති. තත්ථ සමුද්දාදීති ආදි-සද්දෙන
 නදීජාතස්සරාපි සඬ්ගහිතාව, තස්මා අනාපත්තීති වෙ? න වෙවං දට්ඨබ්බං. යදි හි
 සමුද්දාදීති එත්ථ ආදි-සද්දෙන නදීජාතස්සරාපි සඬ්ගහිතා, එවං සති ටිකාවරියා
 වදෙය්‍යුං, න පන වදන්ති, අට්ඨකථායඤ්ච “වච්චකුට්ඨසමුද්දාදිඋදකෙසු”ති
 එත්තකමෙව වදෙය්‍ය, තථා පන අවත්වා “අපරිභොගෙසු”ති
 හෙතුමන්තවිසෙසනපදමිපි ගහිතං. තෙන ඤායති “ආදිසද්දෙන අපරිභොගානි
 වන්දනිකාදිඋදකානි එව ගහිතානි, න පරිභොගානි නදීජාතස්සරාදිඋදකානි”ති.
 තෙන ව වච්චකුට්ඨසමුද්දාදිඋදකානි අපරිභොගත්තා අනාපත්තිකරානි හොත්ති,
 නදීජාතස්සරාදිඋදකානි පන පරිභොගත්තා ආපත්තිකරානීති. කථං පන
 “අපරිභොගෙසු”ති ඉමස්ස පදස්ස හෙතුමන්තපදභාවො ජානිතබ්බොති? යුත්තිතො
 ආගමතො ව. කථං යුත්තිතො? “වච්චකුට්ඨසමුද්දාදිඋදකානි පරිභොගානිපි සන්ති,
 අපරිභොගානිපි”ති අඛ්‍යාතවාරියභාවතො. ඛ්‍යාතවාරෙ හි සම්භවෙ එව සති විසෙසනං
 සාත්ථකං සියා. කථං ආගමතො? චුත්තඤ්ඤෙනං ආවරියබුද්ධදත්තත්ථෙරෙන
 විනයවිනිව්ඡයෙ (වි. වි. 1954) “තෙසං අපරිභොගත්තා”ති. තස්මා ආදි-සද්දෙන
 අපරිභොගානියෙව උදකානි ගහිතානි, න පරිභොගානි. චුත්තඤ්ඤෙනං
 විනයවිනිව්ඡයටිකායං “වච්චකුට්ඨසමුද්දාදිඋදකෙසුති එත්ථ ආදි-සද්දෙන සබ්බං
 අපරිභොගජලං සඬ්ගස්හති, තෙනෙව තෙසං අපරිභොගත්තමෙව කාරණමාහා”ති,
 තස්මා මනුස්සානං පරිභොගෙසු නදීජාතස්සරතළාකපොක්ඛරණියාදිඋදකෙසු
 උච්චාරපස්සාචාදිකරණං න වට්ටතීති ජානිතබ්බමෙතං. “දෙවෙ වස්සන්තෙ
 සමන්තතො උදකොසො හොති, අනුදකට්ඨානං ඔලොකෙන්තස්සෙව නික්බමති,
 වට්ටති. මහාපච්චරියං චුත්තං එතාදියෙ කාලෙ අනුදකට්ඨානං අලහන්තෙන කාතුං
 වට්ටතීති චුත්ත”න්ති අට්ඨකථායං ආගතත්තා මහන්තෙසු නදීජාතස්සරාදියු
 නාචාදීහි ගතකාලෙ තාදියෙ කාරණෙ සති “තීරං උපනෙහී”ති වත්වා “උපනෙතුං
 අසක්කුණෙය්‍යට්ඨානෙ උදකෙපි කාතුං වට්ටති, අනාපත්ති’ති
 අට්ඨකථානුලෝමතො විඤ්ඤායති, උපපරික්ඛිත්වා ගහෙනබ්බං.

නභානෙරුක්බාදිසංසනකථා

21. නභානෙ රුක්බාදිසංසනන්ති එත්ථ අට්ඨපදාකාරොනාති

අට්ඨපදඵලකාකාරොන, ජුතඵලකසදිසන්ති වුත්තං හොති.

මල්ලකමුලකසංශ්ඨානෙනාති බෙළමල්ලකමුලසංශ්ඨානෙන. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. වුළුවග්ග 2.243) පන “අට්ඨපදාකාරොනාති ජුතඵලකෙ අට්ඨගබ්භරාජ්ඣාකාරොන. මල්ලකමුලසංශ්ඨානෙනාති බෙළමල්ලකමුලසංශ්ඨානෙන. ඉද්දඤ්ච වට්ටාධාරකං සන්ධාය වුත්තං. කණ්ටකෙ උට්ඨාපෙත්වා කතවට්ටකපාලස්සෙනං අධිවචනං. පුටුපාණිකන්ති මුට්ඨිං අකත්වා විකසිතහත්ථතලෙහි පිට්ඨිපරිකම්මං වුච්චති. එතමෙව සන්ධාය හත්ථපරිකම්මං”න්ති වුත්තං. චජිරබුද්ධිටිකායං (චජිර. ටී. වුළුවග්ග 244) පන “පුටුපාණිනා කත්තබ්බං කම්මං පුටුපාණිකම්මං”න්ති වුත්තං.

එවං පාළිඅනුසාරොනෙව නභානෙ කත්තබ්බාකත්තබ්බං දස්සෙත්වා ඉදානි නභානතිත්ථෙ නභායන්තානං භික්ඛුනං නභානවිධිං දස්සෙත්තො “ඉදං පනෙත්ථ නභානවත්ත”න්තිආදිමාහ. තත්ථ පස්සන්තානං අප්පසාදාවහනතො, ගිහිපුරිසානං කම්මං වියාති ගරභිතබ්බභාවතො ව වුත්තං “යත්ථ වා තත්ථ වා...පෙ.... න ඔතරිතබ්බ”න්ති. අඤ්ඤෙසු සම්මුඛිභූතෙසු අනුදකසාටකෙන නභායිතං දුක්කරත්තා “සබ්බදිසා පන ඔලොකෙත්වා විචිත්තභාවං ඤත්වා”ති වුත්තං. එවමපි බාණුගුම්බලතාදිහි පටිච්ඡන්තාපි හුත්වා තිට්ඨෙය්‍යුන්ති ආහ “බාණු...පෙ.... උක්කාසිත්වා”ති. උද්ධංමුබෙන චීවරාපනයනං හරායිතබ්බං සියාති වුත්තං “අවකුජ්ජ...පෙ.... අපනෙත්වා”ති. තතො කායබන්ධනට්ඨපනවත්තමාහ “කායබන්ධන”න්ත්තාදිනා. තතො උදකසාටිකාය සති තං නිවාසෙත්වා ඔතරිතබ්බං සියා, තාය අසනියා කිං කාතබ්බන්ති වොදනං සන්ධායාහ “සවෙ”තිආදි. තත්ථ පුබ්බෙ “යීතකෙනෙව න ඔතරිතබ්බ”න්ති අභිරිකාකාරස්ස පටිසිද්ධත්තා ඉධ භිරිමන්තාකාරං දස්සෙති උදකන්තෙ උක්කුටිකං නිසීදිත්වා නිවාසනං මොචෙත්වාති. උණ්ණට්ඨානෙන, සමට්ඨානෙන වා පසාරිතෙ සති වා තෙන අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡෙය්‍යාති ආහ “සවෙ නින්තට්ඨාන”න්තිආදි.

ඔතරන්තෙන කිං කාතබ්බන්ති පුච්ඡං සන්ධාය “ඔතරන්තෙන සණික”න්ත්තාදි. තත්ථ පුබ්බෙ “වෙගෙන න ඔතරිතබ්බ”න්ති පටිසිද්ධානුරූපමාහ “සණික”න්ති. අතිගම්භීරං ගච්ඡන්තො උදකොසතරඬිගවාතාදිහි පහරන්තො චලිතකායො සියා, අතිඋත්තානෙන නිසීදන්තො අප්පට්ච්ඡන්තකායො සියාති වුත්තං “නාභිජ්ජමාණමත්තං ඔතරිත්වා”ති. අත්තතො හත්ථවිකාරාදිහි වීචිං උට්ඨාපෙත්තො, සද්දඤ්ච කරොන්තො උද්ධට්ඨපලභාවො සියාති වුත්තං “වීචිං අනුට්ඨපෙත්තෙන සද්දං අකරොන්තෙන නිවත්තිත්වා”ති. නිවත්තිත්වා කිං කාතබ්බන්ති ආහ ආගතදිසාභිමුබෙන නිමුජ්ජිතබ්බ”න්ති, අභිමුබෙන හුත්වාති පාඨසෙසො. ඉදානි තප්ඵලං දස්සෙත්තො “එව”න්ත්තාදිමාහ. තතො උම්මුජ්ජන්තෙන කිං කාතබ්බන්ති පුච්ඡායමාහ “උම්මුජ්ජන්තෙනපි”තිආදි. සෙසං සුච්ඤ්ඤෙය්‍යමෙව. චීවරං පාරුපිත්වා වායාතබ්බං, කස්මාති වෙ? න තාව කායතො

උදකං ඔතරති, තස්මා ථොකං කාලං උත්තරාසඨගං වීවරං උභොහි හත්ථෙහි අත්තෙ ගහෙන්වා පුරතො කත්වා යාතබ්බං. තතො කායස්ස සුක්ඛභාවං ඤත්වා වීවරං පාරුපිත්වා යථාරුචි ගත්තබ්බන්ති.

වලිකාදිකථා

22. වලිකාදිකථායං “මුත්තොලම්බකාදීනන්ති ආදි-සද්දෙන කුණ්ඩලාදිං සඨගණ්භාති. පලම්බකසුත්තන්ති යඤ්ඤොපවිතාකාරෙන ඔලම්බකසුත්ත”න්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. වී. වුළුවග්ග 3.245). විමතිවිනොදනියං (වි. වි. වී. වුළුවග්ග 2.245) පන “මුත්තොලම්බකාදීනන්ති ආදි-සද්දෙන කුණ්ඩලාදිං සඨගණ්භාති. පලම්බකසුත්තන්ති බ්‍රාහ්මණානං යඤ්ඤොපවිතසුත්තාදිආකාරං වුවච්ඡි. වලයන්ති හත්ථපාදවලය”න්ති වුත්තං. වජිරබුද්ධිටිකායං (වජිර. වී. වුළුවග්ග 245) පන “කණ්ණතො නික්ඛන්තමුත්තොලම්බකාදීනං කුණ්ඩලාදීනන්ති ලිබ්බං. ‘කායුර’න්ති පාළිපාඨො. ‘කෙයුරාදීනී’ති ආවරියෙනුද්ධං”න්ති වුත්තං.

දීඝකෙසකථා

23. දීඝකෙසකථායං සාරත්ථදීපනියං න කිඤ්චි වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. වී. වුළුවග්ග 2.246) පන “ද්වඬගුලෙති උපයොගබ්‍රවචනං, ද්වඬගුලජ්ජමාණං අතික්කාමෙතුං න වට්ටතීති අත්ථො. එත්ථ ව දුමාසස්ස වා ද්වඬගුලස්ස වා අතික්කන්තභාවං අජානන්තස්සපි කෙසමස්සුගණනාය අවිත්තකාපත්තියො භොන්තිති වදන්ති. කොච්ඡෙතාති උසිරභීරාදීනි බන්ධිත්වා සමකං ඡන්දිත්වා ගහිතකොච්ඡෙන. වික්කලෙනාති සිලෙසසුත්තතෙලෙන. උණ්භාහිතත්තරපසිරානම්පීති උණ්භාහිතත්තානං රජොකිණ්ණසිරානං. අද්දහත්ථෙතාති අල්ලහත්ථෙතා”ති වුත්තං.

උපරි පන පාළියං (වුළුව. 275) “තෙන ඛො පන සමයෙන ඡබ්බග්ගියා හික්ඛු මස්සුං කප්පාපෙන්නි. මස්සුං වඩ්ඨාපෙන්නි. ගොලොමිකං කාරාපෙන්නි. චතුරස්සකං කාරාපෙන්නි. පරිමුඛං කාරාපෙන්නි. අඩ්ඨදුකං කාරාපෙන්නි. දායිකං යපෙන්නි. සම්බාධෙ ලොමං සංහරාපෙන්නි. මනුස්සා උජ්ඣායන්ති බියන්ති විපාවෙන්ති ‘සෙය්‍යථාපි ගිහී කාමභොගිනො’ති. හගවතො එතමත්ථං ආරොවෙසුං – න, හික්ඛවෙ, මස්සු කප්පාපෙතබ්බං. න මස්සු වඩ්ඨාපෙතබ්බං. න ගොලොමිකං කාරාපෙතබ්බං. න චතුරස්සකං කාරාපෙතබ්බං. න පරිමුඛං කාරාපෙතබ්බං. න අඩ්ඨදුකං කාරාපෙතබ්බං. න දායිකා යපෙතබ්බා. න සම්බාධෙ ලොමං සංහරාපෙතබ්බං, යො සංහරාපෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කට්ඨසා”ති ආගතං. අට්ඨකථායම්පි (වුළුව. අට්ඨ. 275) “මස්සුං කප්පාපෙන්නීති කත්තරියා මස්සුං ඡෙදාපෙන්නි. මස්සුං වඩ්ඨාපෙන්නීති මස්සුං දීඝං කාරෙන්නි. ගොලොමිකන්ති හනුකම්භි දීඝං කත්වා යපිතං එළකමස්සු වුවච්ඡි. චතුරස්සකන්ති චතුකොණං. පරිමුඛන්ති උදරෙ ලොමසංහරණං. අඩ්ඨදුකන්ති උදරෙ ලොමරාජිට්ඨපනං. ආපත්ති දුක්කට්ඨසාති මස්සුකප්පාපනාදීසු සබ්බත්ථ ආපත්ති දුක්කට්ඨසා”ති වුත්තං.

පුත පාළියං (වුළුව. 275) “තෙන බො පන සමයෙන භික්ඛු සක්ඛරිකායපි මධුසිත්ථකෙනපි නාසිකාලොමං ගාභාපෙන්නි, නාසිකා දුක්ඛා භොන්නි. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සණ්ඨාසන්නි. තෙන බො පන සමයෙන ඡබ්බග්ගියා භික්ඛු පලිතං ගාභාපෙන්නි. මනුස්සා උප්ඝායන්ති බියන්ති විපාවෙන්ති ‘සෙය්‍යාථාපි ගිහී කාමභොගිනෝ’ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – න, භික්ඛවෙ, පලිතං ගාභාපෙතබ්බං, යො ගාභාපෙය්‍යා, ආපත්ති දුක්කට්ඨසා”ති ආගතං. “සක්ඛරාදීහි නාසිකාලොමග්ගාභාපනෙ ආපත්ති නත්ථි, අනුරක්ඛණත්ථං පන සණ්ඨාසො අනුඤ්ඤාතො”ති අට්ඨකථායං වුත්තං. “න, භික්ඛවෙ, පලිතං ගාභාපෙතබ්බන්ති එත්ථ භමුකාය වා නලාටෙ වා දායිකාය වා උග්ගන්ත්වා බිහවිෂං යීතං, තාදිසං ලොමං පලිතං වා අපලිතං වා ගාභාපෙතුං වට්ටති”ති ව වුත්තං.

ආදාසාදිකථා

24. ආදාසාදිකථායං ආදාසො නාම මණ්ඩනපකතිකානං මනුස්සානං අත්තනො මුඛවිජායාදස්සන්ත්ථං කංසලොභාදීහි කතො භණ්ඩවිසෙසො. උදකපත්තො නාම උදකට්ඨපනකො පාතිසරාවාදිකො භාජනවිසෙසො. කංසපත්තාදීනීති ආදාසභාවෙන අකතානි පරිසුද්ධභාවෙන ආලොකකරානි වත්ථුනි. ආදි-සද්දෙන සුවණ්ණරජතජාතිඵලිකාදයො සඬගණ්භානි, කඤ්ඡියාදීනීති එත්ථ ආදි-සද්දෙන ද්‍රවජාතිකානි තෙලමධුබීරාදීනි. ආබාධපච්චයානි අත්තනො මුඛෙ උප්පන්නවණපච්චයා. තෙනාහ “සඤ්ජවි නු බො මෙ වණො”ති ආදි. ආයුං සඬබරොතීති ආයුසඬබාරො. කො සො? අත්තභාවො, තං ආයුසඬබාරං, තං ඔලොකෙන්තො කෙනාකාරෙන ඔලොකෙය්‍යානි ප්‍රවිජායමාහ “ජිණ්ණො නු බොම්හි නොති එව”න්ති. තස්සත්ථො – මම අත්තභාවො ජිණ්ණො නු බො වා, නො ජිණ්ණො නු බො වානි එවං ඉමිනා මනසිකාරෙන කම්මට්ඨානසිසෙන ඔලොකෙතුං වට්ටති. “සොහති නු බො මෙ අත්තභාවො, නො වා”ති එවං පවත්තෙන අත්තසිනෙහවසෙන ඔලොකෙතුං න වට්ටතිති.

න මුඛං ආලිම්පිතබ්බන්ති විජ්ජසන්නජවිවණ්ණකරෙහි මුඛලෙපනෙහි න ලිම්පිතබ්බං. න උම්මද්දිතබ්බන්ති නානාඋම්මද්දනෙහි න උම්මද්දිතබ්බං. න චුණ්ණෙතබ්බන්ති මුඛචුණ්ණකෙන න මක්ඛෙතබ්බං. න මනොසිලිකාය මුඛං ලඤ්ජෙතබ්බන්ති මනොසිලාය තිලකාදිලඤ්ජනානි න කාතබ්බානි. න කෙවලං මනොසිලායමෙව, හරිතාලාදීහිපි තානි න වට්ටන්තියෙව. අඬගරාගාදයො පාකටායෙව.

නච්චාදිකථා

25. නච්චාදිකථායං “සාධුගීතන්ති අනිච්චතාදිපටිසංයුත්තගීතං. චතුරස්සෙන වත්තෙනානි පරිපුණ්ණෙන උච්චාරණවත්තෙන. තරඬගවත්තාදීනං උච්චාරණවිධානානි නට්ඨජ්ජයොගානී”ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. වුළුවග්ග 3.248-249) වුත්තං, විමතිවිනොදනියම්පි (වි. වි. ටී. වුළුවග්ග 2.248-249)

“සාධුගීතන්ති අනිච්චතාදිපටිසඤ්ඤත්තං ගීතං. චතුරස්සෙන වත්තෙනාති පරිපුණ්ණෙන උච්චාරණවත්තෙන. තරඬගවත්තාදීනං සබ්බෙසං සාමඤ්ඤලක්ඛණං දස්සෙතුං ‘සබ්බෙසං...පෙ.... ලක්ඛණ’න්ති වුත්තං. යත්තකාහි මත්තාහි අක්ඛරං පරිපුණ්ණං හොති, තතොපි අධිකමත්තායුත්තං කත්වා කථනං විකාරකථනං නාම, තථා අකත්වා කථනමෙව ලක්ඛණන්ති අත්ථො”ති වුත්තං. වජිරබුද්ධිටිකායං (වජිර. ටී. වුළුවග්ග 248-249) පන “සාධුගීතං නාම පරිනිබ්බුතට්ඨානෙ ගීතන්ති ලිඛිතං. දන්තගීතං ගායිතුකාමානං වාක්කරණීයං. දන්තගීතස්ස විභාවනත්ථං ‘යං ගායිස්සාමා’තිආදිමාහ. චතුරස්සවත්තං නාම චතුපාදගාථාවත්තං. ‘තරඬගවත්තාදීනි උච්චාරණවිධානානි නට්ඨප්පයොගානි’ති ලිඛිත”න්ති වුත්තං.

අඬගව්වේදාදිකථා

26. අඬගව්වේදාදිකථායං “අත්තනො අඬගජාතං ඡිත්තදන්තස්සෙව පුල්ලව්වයං, තනො අඤ්ඤං ඡිත්තදන්තස්ස දුක්කටං, ආබාධපච්චයා ඡිත්තදන්තස්ස අනාපත්ති”ති අට්ඨකථායං වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. වුළුවග්ග 2.251) පන “අඬගජාතන්ති ඛිජ්ජිරහිතං පුරිසනිමිත්තං. ඛිජ්ජෙ හි ඡිත්තෙ ඔපක්කමිකපණ්ඩකො නාම අභබ්බො හොතීති වදන්ති. එකෙ පන ‘ඛිජ්ජෙසපි ඡෙදනක්ඛණෙ දුක්කටාපත්ති එව, කමෙන පුරිසන්ද්‍රියාදිකෙ අන්තරහිතෙ පණ්ඩකො නාම අභබ්බො හොති, තදා ලිඬගනාසනාය නාසෙතබ්බො’ති වදන්ති. තාදිසං වා දුක්ඛං උප්පාදෙන්තස්සාති මුට්ඨිප්පහාරාදීහි අත්තනො දුක්ඛං උප්පාදෙන්තස්සා”ති වුත්තං.

පත්තකථා

28. පත්තකථායං “භූමිආධාරකෙති වලයාධාරකෙ. දාරුආධාරකදණ්ඩාධාරකෙසුති එකදාරුනා කතආධාරකෙ, බහුහි දණ්ඩකෙහි කතආධාරකෙ වාති අත්ථො. තිහි දණ්ඩෙහි කතො පන න වට්ටති. භූමියං පන නික්කුජ්ජිත්වා එකමෙව යපෙතබ්බන්ති එත්ථ ‘ද්වෙ යපෙන්තෙන උපරි යපිතපත්තං එකෙන පස්සෙන භූමියං පුසාපෙත්වා යපෙතුං වට්ටති”ති වදන්ති. ආලින්දකමිඬ්ඪිකාදීනන්ති පමුබ්බමිඬ්ඪිකාදීනං. පරිවත්තෙන්වා තත්ථෙව පතිට්ඨාතීති එත්ථ ‘පරිවත්තෙන්වා තතියවාරෙ තත්ථෙව මිඬ්ඪියා පතිට්ඨාතී’ති ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. පරිහණ්ඩන්තෙති එත්ථ පරිහණ්ඩං නාම ගෙහස්ස බහිකුට්ටපාදස්ස ටීරභාවත්ථං කතා තනුකමිඬ්ඪිකා වුවිති. තනුකමිඬ්ඪිකායාති බුද්දකමිඬ්ඪිකාය. මිඬ්ඪිපන්තෙපි ආධාරකෙ යපෙතුං වට්ටති. ‘අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, ආධාරක’න්ති හි වචනතො මිඬ්ඪිසාදිසු යත්ථ කත්ථවි ආධාරකං යපෙත්වා තත්ථ පත්තං යපෙතුං වට්ටති ආධාරකෙ යපනොකාසස්ස අනියමිතත්තාති වදන්ති. ‘පත්තමාලො නාම වට්ටෙන්වා පත්තානං අගමනත්ථං වට්ටං වා චතුරස්සං වා ඉට්ඨකාදිහි පරික්ඛිපිත්වා කතො’ති ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. සට්ඨකන්ති උපරි යොජිතං අග්ගළං. තාවකාලිකං පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතිති සකිදෙව ගහෙන්වා තෙන ආමිසං පරිභුඤ්ජිත්වා ඡඩ්ඬෙතුං වට්ටතිති අධිප්පායො. සට්ඨකටාහෙති භාජනකපාලෙ. පාළියං අභුං මෙති එත්ථ භවතීති භූ, වඩ්ඪී. න භූති අභූ, අවඩ්ඪී. භයවසෙන පන සා ඉත්ථි ‘අභු’න්ති ආහ,

විනාසයා මය්හන්ති අත්ථො. ඡවසීසස්ස පත්තන්ති ඡවසීසමයං පත්තං.
පකතිවිකාරසම්බන්ධෙ චෙතං සාමිවචනං. අභෙදෙපි වා තදුපචාරවසෙනෙවායං
වොහාරො ‘සිලාපුත්තකස්ස සරීර’න්තිආදීසු විය. වබ්බෙන්වාති බාදිත්වා. එකං
උදකගණ්ඩුසං ගහෙන්වාති වාමහත්ථෙතෙව පත්තං උක්ඛිපිත්වා මුඛෙන ගණ්ඩුසං
ගහෙන්වා. උච්ඡිට්ඨහත්ථෙතාති සාමිසෙන හත්ථෙන. එත්තාවතාති එකගණ්ඩුසං
ගහණමත්තෙන. ලුඤ්චිත්වාති තතො මංසං උද්ධරිත්වා. එතෙසු සබ්බෙසු
පණ්ණත්තිං ජානාතු වා, මා වා, ආපත්තියෙවා’ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථං. ටී.
වුළුවග්ග 3.253-255) වුත්තං.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. වුළුවග්ග 2.252) පන “ගිහිවිකටානීති
ගිහිසත්තකානි. පාළියං න අවිජුපියන්තීති න චුස්සිතානි හොන්ති. රූපකාකිණ්ණානි
ඉත්ථිරූපාදිආකිණ්ණානි. භූමිආධාරකෙති දන්තාදීහි කතෙ වලයාධාරකෙ. එතස්ස
වලයාධාරකස්ස අනුවච්ඡවිතාය යපිතා පත්තා න පරිවත්තන්තීති ‘තයො පත්තෙ
යපෙතං වට්ටති’ති වුත්තං. අනුවච්ඡඤ්ඤි සන්ධාය අයං ‘භූමිආධාරකො’ති වුත්තො.
දාරුආධාරකදණ්ඩාධාරකෙසුති එකදාරුතා කතආධාරකෙ ව බහුහි දණ්ඩකෙහි
කතආධාරකෙ ව, එතෙ ව උච්චතරා හොන්ති පත්තෙහි සහ පතනසභාවා, තෙන
‘සුසප්ප්තෙසු’ති වුත්තං. හමකොට්ඨසදිසෙනාති යත්ථ ධමකරණාදිං පචෙසෙත්වා
ලිඛන්ති, තස්ස හමකස්ස කොට්ඨා සදිසො. තාදිසස්ස දාරුආධාරකස්ස
අවිත්ථිණ්ණතාය යපිතොපි පත්තො පතතිති ‘අනොකාසො’ති වුත්තො.
ආලින්දකමිඨිකාදීනන්ති පමුඛමිඨිකාදීනං, උච්චවත්ථුකානන්ති අත්ථො.
බාහිරපස්සෙති පාසාදාදීනං බහිකුට්ටෙ. තනුකමිඨිකායාති වෙදිකාය. සබ්බත්ථ පන
හත්ථප්පමාණතො අබ්හන්තරෙ යපෙතං වට්ටති, ආධාරකෙ පන තතො බහිපි
වට්ටති. අඤ්ඤෙන පන හණ්ඩකෙනාති අඤ්ඤෙන භාරහණ්ඩෙන හණ්ඩකෙන.
‘බන්ධිත්වා ඔලම්බිතු’න්ති ව වුත්තත්තා පත්තත්ථවිකාය අංසබද්ධකො යථා
ලග්ගිතට්ඨානතො න පරිගළති, තථා සබ්බථාපි බන්ධිත්වා යපෙතං වට්ටති.
බන්ධිත්වාපි උපරි යපෙතං න වට්ටතිති ‘උපරි නිසිදන්තා ඔත්ථරිත්වා හින්දන්ති’ති
වුත්තං. තත්ථ යපෙතං වට්ටතිති නිසිදනසඬකාභාවතො වුත්තං. බන්ධිත්වා වාති
බන්ධිත්වා යපිතඡත්තෙ වා. යො කොච්ඡි හත්තපුරොපි තුවඡපත්තොපි.
පරිහරිතුන්ති දිවසෙ දිවසෙ පිණ්ඩාය වරණත්ථාය යපෙතං. පත්තං අලහන්තෙන පන
එකදිවසං පිණ්ඩාය වරිත්වා භුඤ්ජිත්වා ඡඩ්ඛෙතං වට්ටති. පණ්ණපුටාදීසුපි එසෙව
තයො. ඡවසීසස්ස පත්තොති ඡවසීසමයො පත්තො, පකතිවිකාරසම්බන්ධෙ චෙතං
සාමිවචනං. වබ්බෙන්වාති නිට්ඨුහිත්වා. ‘පට්ග්ගහං කත්වා’ති වුත්තත්තා
උච්ඡිට්ඨහත්ථෙන උදකං ගහෙන්වා පත්තං පරිප්ථොසිත්වා ධොවනසංසනවසෙන
හත්ථං ධොවිතුං වට්ටති. එත්තකෙන හි පත්තං පට්ග්ගහං කත්වා හත්ථො ධොවිතො
නාම න හොති. එකං උදකගණ්ඩුසං ගහෙන්වාති පත්තං අචුසිත්වා තත්ථ උදකමෙව
උච්ඡිට්ඨහත්ථෙන උක්ඛිපිත්වා ගණ්ඩුසං කත්වා, වාමහත්ථෙතෙව වා පත්තං
උක්ඛිපිත්වා මුඛෙන ගණ්ඩුසං ගහෙතුමිපි වට්ටති. බහි උදකෙන වික්ඛාලෙන්වාති
ද්විසු අඩගුලීසු ආමිසමත්තං වික්ඛාලෙන්වා බහි ගහෙතුමිපි වට්ටති.
පට්ඛාදිතුකාමොති එත්ථ සයං න බාදිතුකාමොපි අඤ්ඤෙසං බාදනාරහං යපෙතං.

ලහති. තත්ප්ව කත්වාති පත්තෙයෙව යථායිතට්ඨානතො අනුද්ධරිත්වා.
ලුඤ්චිත්වාති තතො මංසමෙව නිරවසෙසං උප්පට්ඨෙත්වා”ති වුත්තං.

වජිරබුද්ධිටිකායං (වජිර. ටී. චූළවග්ග 254) පන “ආලින්දකමිඨිසිකාදීනන්ති පමුබමිඨිසිකාදීනං. පරිවත්තෙත්වා තත්ප්වොති එත්ථ ‘පරිවත්තෙත්වා තතියවාරෙ තත්ප්ව මිඨිසිකාය පතිට්ඨාති’ති ලිබ්බං. පරිභණ්ඩං නාම ගෙහස්ස බහිකුට්ටපාදස්ස ථීරභාවත්ථං කතා තනුකමිඨිසිකා වුව්වති, එත්ථ ‘පරිවත්තෙත්වා පත්තො භිජ්ජතිති අධිකරණභෙදාසඨිකාරඅභාවෙ යානෙ යපෙතුං වට්ටති’ති ලිබ්බං. පත්තමාළො වත්තෙත්වා පත්තානං අපතනත්ථං වට්ටං වා චතුරස්සං වා ඉට්ඨකාදිහි පරික්ඛිපිත්වා මාළකච්ඡන්තො කතො. ‘පත්තමණ්ඩලිකා පත්තපච්ඡිකා කාලපණ්ණාදිහි කතා’ති ව ලිබ්බං. මිඨිසන්තෙ ආධාරකෙ යපෙතුං වට්ටති පත්තසන්ධාරණත්ථං වුත්තත්තා. මඤ්චෙ ආධාරකෙපි න වට්ටති නිසිදනපච්චයා වාරිතත්තා. ආසන්නභූමිකත්තා ඔලම්බෙතුං වට්ටති. ‘අංසකුටෙ ලග්ගෙත්වාති (චූළව. අට්ඨ. 254) වචනතො අග්ගහත්ප්ව ලග්ගෙත්වා අභිකෙ යපෙතුං න වට්ටති’ති කෙච්චි වදන්ති, න සුන්දරං. න කෙවලං යස්ස පත්තොතිආදි යදි හත්ප්වන ගහිතපත්තෙ භෙදසඤ්ඤා, පගෙව අඤ්ඤෙන සරීරාවයවෙනාති කත්වා වුත්තං. පාළියං පන පචුරවොභාරවසෙන වුත්තං. සට්ඨපාලමයං සට්ඨකටාහං. ඡවසීසස්ස පත්තන්ති ‘සිලාපුත්තකස්ස සරීරං, බීරස්ස ධාරා’තිආදිවොභාරවසෙන වුත්තං, මඤ්චෙ නිසිදිතුං ආගතොති අත්ථො. පිසාවිල්ලිකාති පිසාවදාරකාතිපි වදන්ති. දින්නකමෙව පටිග්ගහිතමෙව. වබ්බෙත්වාති බාදිත්වා. අට්ඨිති ව කණ්ටකාති ව අට්ඨිකණ්ටකාති. එතෙසු සබ්බෙසු පණ්ණත්තිං ජානාතු වා, මා වා, ආපත්තියෙවාති ලිබ්බ”න්ති වුත්තං.

සබ්බපංසුකුලාදිකථා

29. සබ්බපංසුකුලාදිකථායං පංසු විය කුච්ඡිතභාවෙන උලති පවත්තතිති පංසුකුලං, සබ්බං තං එතස්සාති සබ්බපංසුකුලිකො, පත්තචීවරාදිකං සබ්බං සමණපරික්ඛාරං පංසුකුලංයෙව කත්වා ධාරණසිලොති අත්ථො. සමණපරික්ඛාරෙසු කතමං පංසුකුලං කත්වා ධාරෙතුං වට්ටතිති පුච්ඡං සන්ධායාහ “එත්ථ පන චීවරඤ්ච මඤ්චපීඨඤ්ච පංසුකුලං වට්ටති”ති. තත්ථ ව චීවරං විනයවසෙන ව ධුතඨගසමාදානවසෙන ව වට්ටති, මඤ්චපීඨං විනයවසෙනෙව. කතමං පංසුකුලං න වට්ටතිති ආහ “අප්පිකොභරණියං පන දින්නමෙව ගහෙතබ්බ”න්ති, න අදින්නං, තස්මා පංසුකුලං න වට්ටතිති අධිප්පායො. එත්ථ ව “අප්පිකොභරණිය”න්ති වචනෙන පිණ්ඩපාතගිලානපච්චයභෙසජ්ජපඅක්ඛාරවසෙන උභොපි පච්චයෙ දස්සෙති.

පරිස්සාවනකථා

30. පරිස්සාවනකථායං අද්ධානමග්ගො නාම සබ්බන්තිමපරිච්ඡෙදෙන අඨ්ඨයොජනප්පමාණො, තත්තකං මග්ගං පරිස්සාවනං අග්ගහෙත්වා ගච්ඡන්තොපි අඤ්ඤෙන අපරිස්සාවනකෙන භික්ඛුනා යාවියමානො හුත්වා අදෙන්නොපි න

වට්ටනි, ආපත්තියෙව. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පරිස්සාවන” න්ති අනුජානිත්වා “වොළකං නප්පහොති. භගවතො එතමත්ථං ආරොවෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කටච්ඡුපරිස්සාවන” න්ති (වුළව. 258) වුත්තත්තා පකතිපරිස්සාවනතො කටච්ඡුපරිස්සාවනං බුද්දකන්ති විඤ්ඤායති. පකතිපරිස්සාවනස්ස විධානං අට්ඨකථායං න වුත්තං, කටච්ඡුපරිස්සාවනස්ස පන විධානං “කටච්ඡුපරිස්සාවනං නාම තිසු දණ්ඩකෙසු විනන්ධිත්වා කත” න්ති (වුළව. අට්ඨ. 258) වුත්තං. කටච්ඡුපරිස්සාවනං වත්වා පුන “වොළකං නප්පහොති. භගවතො එතමත්ථං ආරොවෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ධමකරණං” න්ති (වුළව. 258) වුත්තත්තා කටච්ඡුපරිස්සාවනතොපි ධමකරණො බුද්දකතරොති විඤ්ඤායති. ධමකරණස්ස විධානං භෙට්ඨා පරික්ඛාරකථායං වුත්තමෙව. “භික්ඛු නවකම්මං කරොන්ති, පරිස්සාවනං න සම්මති. භගවතො එතමත්ථං ආරොවෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, දණ්ඩපරිස්සාවන” න්ති (වුළව. 259) වුත්තත්තා පකතිපරිස්සාවනතොපි දණ්ඩපරිස්සාවනං මහන්තතරන්ති විඤ්ඤායති. “දණ්ඩපරිස්සාවනං න සම්මති. භගවතො එතමත්ථං ආරොවෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ඔත්ථරකං” න්ති (වුළව. 259) වචනතො දණ්ඩපරිස්සාවනතොපි ඔත්ථරකං මහන්තතරන්ති විඤ්ඤායති. තෙසං පන ද්විත්තම්පි පරිස්සාවනානං විධානං අට්ඨකථායං (වුළව. අට්ඨ. 259) ආගතමෙව.

නග්ගකථා

31. නග්ගකථායං න නග්ගෙන නග්ගො අභිවාදෙනඛ්ඛොති නග්ගෙන නවකතරෙන භික්ඛුනා නග්ගො වුඨ්ඨතරො භික්ඛු න අභිවාදෙනඛ්ඛො න වන්දිතඛ්ඛො. කස්මා? “න, භික්ඛවෙ, නග්ගෙන නග්ගො අභිවාදෙනඛ්ඛො, යො අභිවාදෙයා, ආපත්ති දුක්කටස්සා” ති (වුළව. 261) භගවතා වචනතො න අභිවාදෙනඛ්ඛොති යොජනා. එත්ථ පන වදි අභිවාදනථුතීසුති ධාතුස්ස වුරාදිගණත්තා ණ-පච්චයො හොති, න හෙත්ථත්ථත්තා.

“අකම්මකෙහි ධාතුහි, භාවෙ කිච්චා භවන්ති තෙ;
සකම්මකෙහි කම්මත්ථෙ, අරහසක්කත්ථදීපකා” ති. –

වචනතො කම්මත්ථෙ තඛ්ඛ-පච්චයොති දට්ඨඛ්ඛො. න නග්ගෙන අභිවාදෙනඛ්ඛන්ති එත්ථ තු නග්ගෙන භික්ඛුනා න අභිවාදෙනඛ්ඛන්ති එත්තකමෙව යොජනා. නනු ච හො –

“කිච්චා ධාතුභ්‍යකම්මෙහි, භාවෙයෙව නපුංසකෙ;
තදන්තා පායතො කම්මෙ, සකම්මෙහි තිලිඬිගිකා” ති. –

වචනතො, ඉමිස්සා ච ධාතුයා සකම්මත්තා කම්මං අජ්ඣාහරිතඛ්ඛං, කම්මානුරූපඤ්ච ලිඬිගං යපෙනඛ්ඛං, අථ කස්මා එත්තකමෙව යොජනා කතාති? කම්මවචනිච්ඡාභාවතො. වුත්තඤ්ඤි –

“කම්මස්සාවචනිච්ඡායං, සකම්මාබ්‍යාතපච්චයා;
භාවෙපි තං යථා ගෙහෙ, දෙවදත්තෙන පච්චතෙ” ති.

යථා ආබ්‍යාතපච්චයසංඛාරා විහත්තියො සකම්මකධාතුතො භවත්තාපි
කම්මවචනිච්ඡාය අසති කම්මං අවත්වා භාවත්ථමෙව වදන්ති, එවං කිච්චපච්චයාපි
සකම්මකධාතුතො භවත්තාපි කම්මවචනිච්ඡායාභාවතො කම්මං අවත්වා
භාවත්ථමෙව වදන්ති, තස්මා කම්මඤ්ච අනඡ්ඤාහරිතං, කම්මානුරූපඤ්ච ලිඛිතං න
යපිතං, භාවත්ථානුරූපමෙව යපිතන්ති දට්ඨබ්බං. එත්ථ හි “අයං නාම පුග්ගලො
අභිවාදෙනබ්බො” ති අවිත්තෙන්වා සාමඤ්ඤතො කත්තාරමෙව ගහෙන්වා
යපිතොති වෙදිතබ්බො.

න නග්ගෙන නග්ගො අභිවාදාපෙතබ්බොති එත්ථ පන නග්ගෙන වුඬ්ඪිසත්තරෙන
භික්ඛුනා නග්ගො නවකතරො භික්ඛු න අභිවාදාපෙතබ්බො, න වන්දාපෙතබ්බොති
යොජනා. එත්ථ හි සකාරිතස්ස කිච්චපච්චයස්ස දිට්ඨත්තා, ධාතුයා ව සකම්මකත්තා
නවකතරො භික්ඛු ධාතුකත්තා හොති, වුඬ්ඪිසත්තරො භික්ඛු ධාතුකම්මං, පුන
කාරිතසම්බන්ධෙ වුඬ්ඪිසත්තරො භික්ඛු කාරිතකත්තා හොති, නවකතරො භික්ඛු
කාරිතකම්මං. වුත්තඤ්ඤි –

“හෙතුක්‍රියාය සම්බන්ධි-භාවා කම්මන්ති මන්‍යතෙ;
හෙතුක්‍රියාපධානත්තා, අඤ්ඤථානුපපත්තිතො” ති.

න නග්ගෙන අභිවාදාපෙතබ්බන්ති එත්ථ තු නග්ගෙන වුඬ්ඪිසත්තරෙන භික්ඛුනා න
අභිවාදාපෙතබ්බං, න වන්දාපෙතබ්බන්ති යොජනා, එත්ථාපි
කම්මවචනිච්ඡායාභාවතො වුත්තන යෙන භාවෙයෙව කිච්චපච්චයො හොතිති
දට්ඨබ්බො. නනු වන්දාපකෙ සති වන්දාපෙතබ්බො ලබ්භතියෙව, අථ “කස්මා
කම්මවචනිච්ඡායාභාවතො” ති වුත්තන්ති? “වත්තිච්ඡානුපුබ්බිකා සද්දපටිපත්ති” ති
වචනතො වත්තිච්ඡාභාවතො න වුත්තන්ති. වුත්තඤ්ඤෙනං පුබ්බාවරියෙහි –

“වත්තිච්ඡා න භවෙ සන්ත-මප්‍යසන්තම්පි සා භවෙ;
තං යථානුදරා කඤ්ඤා, සමුද්දො කුණ්ඩිකාති වා” ති.

ඉතරෙසුපි සුච්ඤ්ඤෙය්‍යමෙව. පටිච්ඡාදෙන්ති අභිගමඬිගානි එතාහීති
පටිච්ඡාදියො.

ගන්ධපුප්ඵකථා

32. ගන්ධපුප්ඵකථායං “ගන්ධගන්ධං පන ගහෙන්වා කවාටෙ පඤ්චඬිගුලිං දාතුං
වට්ඨති” ති වචනතො ගන්ධෙ දිත්තෙ පටිග්ගහිතුං වට්ඨති, නො ලිම්පිතුන්ති සිද්ධං.
ඉදානි පන මනුස්සා භික්ඛු භොජෙන්වා හත්ථධොවනාවසානෙ හත්ථවාසත්ථාය
ගන්ධවිලෙපනං දෙන්ති, තං භික්ඛු පටිග්ගහෙන්වා එකච්චෙ හත්ථමෙව ලිම්පෙන්නි,
එකච්චෙ කායම්පි මුඛම්පි ආලිම්පෙන්නි, “සුගන්ධො වතා” ති ආදීනි වත්වා

හට්ඨපහට්ඨාකාරං කරොන්ති, තං වට්ටති, න වට්ටතීති? “කවාටෙ පඤ්චඩ්ගුලිකං දාතුං වට්ටතී”ති විහාරෙ කවාට්ඨපනමත්තස්සෙව චුත්තත්තා කායධූපනස්ස අචුත්තත්තා, “මාලාගන්ධවිලෙපනධාරණමණ්ඩනවිභූසනට්ඨානා වෙරමණී”ති වචනස්සානුලෝමතො ව න වට්ටතීති දිස්සති, වීමංසිත්වා ගහෙනබ්බං. “පුප්ඵං ගහෙත්වා විහාරෙ එකමන්තං නික්ඛිපිතු”න්ති වචනතො පුප්ඵෙ දින්නෙ ගහෙතුං වට්ටති, න පිළන්ධනාදීනි කාතුන්ති සිද්ධං. ඉදානි පන භික්ඛුසු ගන්ධපුප්ඵෙසු ලද්ධෙසු “සුරභිගන්ධං වතිදං පුප්ඵ”න්තිආදීනි වත්වා පහට්ඨාකාරං කත්වා සිඬ්ඝන්ති, තං වට්ටති, න වට්ටතීති? තම්පි විහාරෙයෙව එකමන්තං යපනස්ස චුත්තත්තා සිඬ්ඝිතබ්බාදිභාවස්ස අචුත්තත්තා, මාලාගන්ධාදිපායස්ස අනුලෝමතො ව න වට්ටතීති දිස්සති, වීමංසිත්වා ගහෙනබ්බං. “එකමන්තං නික්ඛිපිතු”න්ති වචනස්ස පන සාමත්ථියතො චෙතියපට්ඨාපුප්ඵාදීනි ව කාතුං වට්ටතීති විඤ්ඤායති.

ආසිත්තකූපධානකථා

33. ආසිත්තකූපධානකථායං මනුස්සානං භරණසීලතං සන්ධාය “තම්බලොහෙන වා රජතෙන වා”ති චුත්තං, විකප්පනත්ථෙත පන වා-සද්දෙන භිරඤ්ඤෙන වා සුවණ්ණෙන වාතිආදිං සඬගණ්භාති. පටික්ඛිත්තත්තා පනාති භගවතා පන ආසිත්තකූපධානස්ස සාමඤ්ඤවසෙන පටික්ඛිත්තත්තා. න කෙවලං රතනපෙළා එව න වට්ටති, අථ බො දාරුමයාපීති. එත්ථ පි-සද්දො සම්පිණ්ඩනත්ථො, තං න විලිවමයනාලපණ්ණමයවෙත්තමයාදිකං සම්පිණ්ඩෙති.

මළොරිකකථා

34. මළොරිකකථායං “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, මළොරික”න්ති ගිලානො භික්ඛු භුඤ්ජමානො න සක්කොති භත්ථෙත පත්තං සන්ධාරෙතුං, තස්මා අනුඤ්ඤාතං. පුබ්බෙ පත්තසඬ්ගොපනත්ථං ආධාරකො අනුඤ්ඤාතො, ඉදානි භුඤ්ජනත්ථං. දණ්ඩාධාරකො වුව්චතීති දණ්ඩාධාරකො පධානතො මළොරිකොති වුව්චති. යට්ඨි...පෙ.... පියාදීනිපි ආධාරකසාමඤ්ඤෙන එත්ථෙව පට්ටියානීති සම්බන්ධො. ආධාරකං නාම ඡිද්දං විද්ධම්පි අත්ථි, අවිද්ධම්පි අත්ථි, තෙසු කතමං වට්ටතීති ආහ “ආධාරසඬ්ඛෙපගමනතො හි...පෙ.... වට්ටතියෙවා”ති.

එකභාජනාදිකථා

35. එකභාජනාදිකථායං එකතොභුඤ්ජනං නාම එකභාජනස්මිං එකක්ඛණ්ණෙයෙව සහභුඤ්ජනං, න නානාභාජනෙ. එකභාජනස්මිම්පි න නානාක්ඛණ්ණති ආහ “සවෙ පනා”තිආදි. තස්මිං අපගතෙ තස්ස අපගතත්තා ඉතරස්ස සෙසකං භුඤ්ජිතුං වට්ටති. ඉමිනා එකක්ඛණ්ණෙ අභුඤ්ජනභාවං දස්සෙති. ඉතරස්සපීතිආදීසු ඉතරස්සපීති ඉතරිතරකථනං, සෙසභුඤ්ජකඉතරතො ඉතරස්සාති අත්ථො. තෙන පයම් ගහෙත්වා ගතභික්ඛුමෙවාහ. තස්මිං ඛිණ්ණෙ තස්ස ඛණ්ණත්තා

පයමං ගහිතවත්ථුස්ස ඛිණත්තා පුන ගහෙතුං වට්ඨති. ඉමිනා සහඅභුඤ්ජනභාවං දස්සෙති.

න එකමඤ්චෙ නිපජ්ජිතබ්බං සතිපි නානාඅත්ථරණෙ “න එකමඤ්චෙ තුවට්ඨිතබ්බං, යො තුවට්ඨෙය්‍යා, ආපත්ති දුක්කට්ඨස්සා”ති (වුළුව. 264) වචනතො. න එකත්ථරණෙ නිපජ්ජිතබ්බං සතිපි නානාමඤ්චෙ “න එකත්ථරණා තුවට්ඨිතබ්බං”න්ති (වුළුව. 264) වචනතො, පගෙව උභින්නං එකත්තෙති අත්ථො. යදි එවං නානාමඤ්චනානාඅත්ථරණෙසු අසන්නෙසු කථං අනාපත්ති සියාති වින්තායමාහ “වචත්ථානං පනා”තිආදි. එකත්ථරණපාචුරණෙහිති එත්ථ පන අයං එකත්ථරණපාචුරණසද්දො න වත්ථසමාසො හොති, අථ ඛො ඛාහිරත්ථසමාසොති ආහ “එකං අත්ථරණඤ්චෙව පාචුරණඤ්ච එතෙසන්ති එකත්ථරණපාචුරණා”ති, තිපදතුල්‍යාධිකරණඛාහිරත්ථසමාසොයං. කෙසමෙතමධිවචනන්ත්‍යාහ “එකං අත්තං අත්ථරිත්වා එකං පාරුපිත්වා නිපජ්ජන්තානමෙතං අධිවචන”න්ති, එවං නිපජ්ජන්තානං භික්ඛූනං එතං එකත්ථරණපාචුරණපදං අධිවචනං හොතිති අධිප්පායො. කෙසං පන අත්තන්ති ආහ “සංභාරිමාන”න්තිආදි.

වෙලපටිකකථා

36. වෙලපටිකකථායං වෙලපටිකන්ති වෙලසන්ථරං. කිං පන භගවතො සික්ඛාපදපඤ්ඤාපනෙ කාරණන්ති? “ඛොධිරාජකුමාරො කිර ‘සවෙ අහං පුත්තං ලච්ඡාමි, අක්කම්මස්සති මෙ භගවා වෙලපටික’න්ති ඉමිනා අජ්ඣාසයෙන සන්ථරි, අභබ්බො වෙස පුත්තලාභාය, තස්මා භගවා න අක්කම්මි. යදි අක්කමෙය්‍යා, පච්ඡා පුත්තං අලහන්තො ‘නායං සබ්බඤ්ඤ’ති දිට්ඨිං ගණ්හෙය්‍යා, ඉදං තාව භගවතො අනක්කමනෙ කාරණං. යස්මා පන භික්ඛූපි යෙ අජානන්තා අක්කමෙය්‍යං, තෙ ගිහිනං පරිභූතා භවෙය්‍යං, තස්මා භික්ඛූ පරිභවතො මොවෙතුං සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙසි, ඉදං සික්ඛාපදපඤ්ඤාපනෙ කාරණං”න්ති අට්ඨකථායං (වුළුව. අට්ඨ. 268) වුත්තං.

සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. වුළුවග්ග 3.268) පන “භගවා තුණ්හි අහොසිති ‘කිස්ස නු ඛො අත්ථාය රාජකුමාරෙන අයං මහාසක්කාරො කතො’ති ආවජ්ජෙත්තො පුත්තපත්ථනාය කතභාවං අඤ්ඤාසි. සො හි රාජපුත්තො අපුත්තකො, සුතඤ්චානෙන අහොසි ‘බුද්ධානං කිර අධිකාරං කත්වා මනසා ඉච්ඡිතං ලහන්ති’ති, සො ‘සවාහං පුත්තං ලභිස්සාමි, සම්මාසම්බුද්ධො ඉමං වෙලපටිකං අක්කම්මස්සති. නො වෙ ලභිස්සාමි, න අක්කම්මස්සති’ති පත්ථනං කත්වා සන්ථරාපෙසි. අථ භගවා ‘නිබ්බත්තිස්සති නු ඛො එතස්ස පුත්තො’ති ආවජ්ජෙත්වා ‘න නිබ්බත්තිස්සති’ති අද්දස. පුබ්බෙ කිර සො එකස්මිං දීපෙ වසමානො හරියාය සමානච්ඡන්දො අනෙකසකුණපොතකෙ බාදි. ‘සචස්ස මාතුගාමො පුඤ්ඤවා භවෙය්‍යා, පුත්තං ලභෙය්‍යා, උභොහි පන සමානච්ඡන්දෙහි භුත්වා පාපකම්මං කතං, තෙතස්ස පුත්තො න නිබ්බත්තිස්සතිති අඤ්ඤාසි. දුස්සෙ පන අක්කන්තෙ ‘බුද්ධානං අධිකාරං කත්වා පත්ථිතං ලහන්තිති ලොකෙ අනුස්සවො, මයා ව මහාඅධිකාරො

කතො, න ව පුත්තං ලභාමි, තුච්ඡං ඉදං වචන'න්ති මිච්ඡාගාහං ගණ්භෙය්‍යා.
 තිත්ථියාපි 'නත්ථි සමණානං අකත්තබ්බං නාම, වෙලපටිකම්පි මද්දන්තා
 ආභිණ්ඩන්ති'ති උජ්ඣායෙය්‍යාං, එතරහි ව අක්කමන්තෙසු බහු භික්ඛු
 පරචිත්තවිදුනො, තෙ භබ්බත්තං ජානිත්වා අක්කමිස්සන්ති. අභබ්බතං ජානිත්වා න
 අක්කමිස්සන්ති. අනාගතෙ පන උපනිස්සෙය්‍යො මන්දො භවිස්සති, අනාගතං න
 ජානිස්සන්ති. තෙසු අක්කමන්තෙසු සවෙ පත්ථිතං සමිජ්ඣිස්සති, ඉච්චෙනං කුසලං.
 නො වෙ ඉජ්ඣිස්සති, 'පුබ්බෙ භික්ඛුසඤ්ඤා අධිකාරං කත්වා ඉච්ඡිතිච්ඡිතං
 ලභන්ති, ඉදානි න ලභන්ති, තෙයෙව මඤ්ඤෙ භික්ඛු පටිපත්තිපුරකා අහෙසුං, ඉමෙ
 පන පටිපත්තිං පුරෙතුං න සක්කොන්ති'ති මනුස්සා විජ්ජපටිසාරිනො භවිස්සන්තිති
 ඉමෙහි තිහි කාරණෙහි භගවා අක්කමිතුං අනිච්ඡන්තො තුණ්හි අහොසි. පච්ඡිමං
 ජනතං තථාගතො අනුකම්පතිති ඉදං පන ථෙරො චුත්තෙසු කාරණෙසු
 තතියකාරණං සන්ධායාහා'ති චුත්තං.

පාළියං (චූළව. 268) “යාවියමානෙන වෙලපටිකං අක්කමිතු”න්ති වචනතො
 යාවියමානෙන එව අක්කමිතබ්බං, නො අයාවියමානෙනාති සිද්ධං, තත්ථපි
 “මඬගලත්ථායා”ති (චූළව. 268) වචනතො මඬගලත්ථාය යාවියමානෙන
 අක්කමිතබ්බං, න සිරිසොභග්ගාදිඅත්ථාය යාවියමානෙනාති ව, තත්ථපි
 “ගිහීන”න්ති (චූළව. 268) වචනතො ගිහීනං එව වෙලසන්ථරං අක්කමිතබ්බං, න
 පබ්බජිතානන්ති ව. අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 268) “යා කාවි ඉත්ථි අපගතගබ්භා
 වා හොතු, ගරුගබ්භා වා”ති අනියමවාචකෙන වා-සද්දෙන වචනතො න කෙවලං
 ඉමා ද්වෙයෙව ගහෙතබ්බා, අථ ඛො “පතිට්ඨිතගබ්භා වා විජාතිපුත්තා වා”තිආදිනා
 යා කාවි මඬගලිකායො ඉත්ථියොපි පුරිසාපි ගහෙතබ්බා. “එවරුපෙසු යානෙසු”ති
 චුත්තත්තා න කෙවලං යථාචුත්තට්ඨානෙසුයෙව, අථ ඛො තංසද්දිසෙසු යෙසු කෙසුචි
 මඬගලට්ඨානෙසු යෙසං කෙසඤ්චි ගිහීනං මඬගලත්ථාය යාවියමානානං
 වෙලසන්ථරං අක්කමිතුං වට්ටතීති සිජ්ඣති, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං. පාළියං (චූළව.
 268) “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ධොතපාදකං අක්කමිතු”න්ති සාමඤ්ඤවසෙන
 වචනතො, අට්ඨකථායඤ්ච (චූළව. අට්ඨ. 268) “තං අක්කමිතුං වට්ටතී”ති
 අවිසෙසෙන චුත්තත්තා ධොතපාදකං අයාවියමානෙනපි භික්ඛුනා අක්කමිතබ්බන්ති
 සිද්ධං, “ධොතෙහි පාදෙහි අක්කමනත්ථායා”ති පන චුත්තත්තා අධොතෙහි
 අක්කමිතුං න වට්ටතීති ව, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං.

පාදසංසතියකථා

37. පාදසංසතියකථායං පට්ඨමං තාව අකප්පියපාදසංසනිං දස්සෙතුං “කතකං න
 වට්ටතී”ති ආභ. කතකං නාම කිදිසන්ති පුච්ඡාය සති චුත්තං “කතකං නාම
 පදුමකණ්ණිකාකාර”න්තිආදි. කස්මා පටික්ඛිත්තන්ති චුත්තං
 “බාහුලිකානුයොගත්තා”ති. තතො කප්පියපාදසංසනියො දස්සෙතුමාහ
 “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තිස්සො පාදසංසනියො”තිආදි. සෙසං සුච්ඤ්ඤෙය්‍යාමෙව.

බීජනිකථා

38. බීජනීකථායං පඨමං තාව අකප්පියබීජනීං දස්සෙතුං “වමරීවාලෙහි කතබීජනී න වට්ටනී”ති ආහ. තතො කප්පියපබීජනීයො දස්සෙතුං “මකසබීජනී ආදී වට්ටනී”ති ආහ. තත්ථ කප්පියපබීජනීයො නාම මකසබීජනී, වාකමයබීජනී, උසිරමයබීජනී, මොරපිඤ්ඡමයබීජනී, විධුපනං, තාලවණ්ටඤ්චාති. තාසං විසෙසං දස්සෙතුං “විධුපනන්ති බීජනී වුවචනී”ති ආදිමාහ. උසිරමයං මොරපිඤ්ඡමයඤ්ච සුවිඤ්ඤෙය්‍යත්තා න වුත්තං. “බීජනීන්ති චතුරස්සබීජනීං. තාලවණ්ටන්ති තාලපත්තාදීහි කතං මණ්ඩලිකබීජනී”න්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. වුළුවග්ග 3.269) වුත්තං.

ජත්තකථා

39. ජත්තකථායං ජත්තං නාම තිණි ජත්තානි සෙතච්ඡත්තං, කිලඤ්ඡච්ඡත්තං, පණ්ණච්ඡත්තන්ති. තත්ථ සෙතච්ඡත්තන්ති චත්ථපලිගුණධීතං පණ්ඩරච්ඡත්තං. කිලඤ්ඡච්ඡත්තන්ති විලිච්ඡත්තං. පණ්ණච්ඡත්තන්ති තාලපණ්ණාදීහි යෙහි කෙහිවි කතං. මණ්ඩලබ්දධං සලාකබ්දධන්ති ඉදං පන තිණ්ණමපි ජත්තානං පඤ්ජරදස්සනත්ථං වුත්තං. තානි හි මණ්ඩලබ්දධානි වෙච භොන්ති සලාකබ්දධානි ව. යමපි තත්ථජාතකදණ්ඩෙත කතං එකපණ්ණච්ඡත්තං භොති, තමපි ජත්තමෙව. “විලිච්ඡත්තන්ති වෙණුවිලිවෙහි කතං ජත්තං. තත්ථජාතකදණ්ඩකෙන කතන්ති තාලපණ්ණං සහ දණ්ඩකෙන ඡින්නිත්වා තමෙව ජත්තදණ්ඩං කරොන්ති ගොපාලකාදෙයො විය, තං සන්ධායෙන වුත්ත”න්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පාවිත්තිය 3.634) වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාවිත්තිය 2.634) පන “විලිච්ඡත්තන්ති වෙණුපෙසිකාහි කතං. මණ්ඩලබ්දධානීති දීඝසලාකාසු තිරියං චලයාකාරෙන සලාකං යපෙත්වා සුත්තෙනහි බ්දධානි දීඝඤ්ච තිරියඤ්ච උජුකමෙව සලාකායො යපෙත්වා දළ්භබ්දධානි වෙච තිරියං යපෙත්වා දීඝදණ්ඩකෙහෙව සඬිකොචාරහං කත්වා සුත්තෙනෙහෙව තිරියං බ්දධානි. තත්ථජාතකදණ්ඩකෙන කතන්ති සහ දණ්ඩකෙන ඡින්නතාලපණ්ණාදීහි කත”න්ති වුත්තං. ඉධ පන ජත්තධාරකපුග්ගලවසෙන වුත්තං, තස්මා අභිලානස්ස හික්ඛුනො ජත්තං ධාරෙතුං න වට්ටනි. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

නබ්බකථා

40. නබ්බකථායං දීඝනබ්බාරණපච්චයා උප්පන්නෙ චත්ථුස්මිං “න, හික්ඛවෙ, දීඝා නබ්බා ධාරෙතබ්බා, යො ධාරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා”ති (වුළුව. 274) වචනතො ධාරෙත්තස්ස ආපත්ති. “නබ්බෙනපි නබ්බං ඡින්නන්ති, මුබ්බෙනපි නබ්බං ඡින්නන්ති, කුට්ටෙපි සංසන්නි, අඬිගුලියො දුක්ඛා භොන්ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොවෙසුං – අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, නබ්බිඡෙදන”න්ති (වුළුව. 274) වචනතො නබ්බිඡෙදනසත්ථකං ධාරෙතුං වට්ටනි. හෙට්ඨා ව “නබ්බිඡෙදනං චලිතකංයෙව කරොන්ති, තස්මා තං වට්ටනී”ති අට්ඨකථායං (පාරා. අට්ඨ. 1.85) වුත්තං. “චලිතකන්ති නබ්බිඡෙදනකාලෙ දළ්භග්ගහණත්ථං චලිති යුත්තමෙව කරොන්ති, තස්මා තං වට්ටනී”ති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.85) වුත්තං. මංසජ්ජමාණෙනානි

අඩිගුලග්ගමංසප්පමාණෙන. වීසතිමට්ඨන්ති වීසතිපි හත්ථපාදනබෙ ලිඛිතමට්ඨෙ කරොන්ති. සෙසං සුවිඤ්ඤායාමෙව.

ලොමකථා

ලොමකථායං ‘‘සම්බාධෙලොමං සංහරාපෙන්ති. මනුස්සා උජ්ඣායන්ති ධියන්ති විපාවෙන්ති සෙය්‍යාපාපි ගිහී කාමභොගිනෝ’’ති වත්ථුස්මිං උජ්ජන්තො ‘‘න, හික්ඛවෙ...පෙ.... දුක්කට්ඨස්සා’’ති (චූළව. 275) වචනතො සංහරාපෙන්තස්ස ආපත්ති. අඤ්ඤාතරස්ස හික්ඛුනො සම්බාධෙ වණො භොති, භෙසජ්ජං න තිට්ඨතීති ඉමිස්සා අට්ඨුප්පත්තියා ‘‘අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, ආබාධපච්චයා සම්බාධෙ ලොමං සංහරාපෙතු’’න්ති (චූළව. 275) වචනතො ආබාධපච්චයා භෙසජ්ජපතිට්ඨාපනත්ථාය සම්බාධෙ ලොමං හරාපෙන්තස්ස අනාපත්ති. ‘‘සෙය්‍යාපාපි පිසාවිල්ලිකා’’ති මනුස්සානං උජ්ඣායනපච්චයා ‘‘න, හික්ඛවෙ, දීසං නාසිකාලොමං ධාරෙතබ්බං, යො ධාරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කට්ඨස්සා’’ති (චූළව. 275) වචනතො ධාරණපච්චයා ආපත්ති. ‘‘අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, සණ්ඨාස’’න්ති අනුරක්ඛණත්ථාය සණ්ඨාසො අනුඤ්ඤාතො, තස්මා නාසිකාලොමං සණ්ඨාසෙන හරාපෙතුං වට්ටති. පලිතන්ති පණ්ඩරකෙසං. ගාහෙතුං න වට්ටති ‘‘මා මෙ ජරාභාවො භොතු’’ති මනසි කතත්තා. බිහව්ඡං හුත්වාති විරූපං හුත්වා. පලිතං වා අපලිතං වාති පණ්ඩරං වා අපණ්ඩරං වා. ගාහාපෙතුං වට්ටති අප්පසාදාවහත්තාති.

කායබන්ධනකථා

41. කායබන්ධනකථායං අකායබන්ධනෙනාති අබන්ධිතකායබන්ධනෙන. හික්ඛුනාති සෙසො. අප්ථ වා අකායබන්ධනෙනාති අබන්ධිතකායබන්ධනො හුත්වාති ඉත්ථම්භුතත්ථෙ කරණවචනං යථා ‘‘හින්තෙන සීසෙන පග්ගරන්තෙන ලොහිතෙන පටිවිසකෙ උජ්ඣාපෙසී’’ති. තෙනාහ ‘‘අබන්ධිත්වා නික්ඛමන්තෙන යත්ථ සරති, තත්ථ බන්ධිතබ්බ’’න්ති. කායබන්ධනං නාම ඡ කායබන්ධනාති කලාබ්ඤං, දෙඩ්ඛ්භකං, මුරජං, මද්දවීණං, පට්ටිකං, සුකරන්තකන්ති. තත්ථ කලාබ්ඤං නාම බහුරජ්ජකං. දෙඩ්ඛ්භකං නාම උදකසප්පසීසසදිසං. මුරජං නාම මුරජවට්ටිසණ්ඨානං වෙයෙත්වා කතං. මද්දවීණං නාම පාමඬිගසණ්ඨානං. ඊදිසඤ්ඨි එකමිපි න වට්ටති, පගෙව බහුති. තස්මා පටික්ඛිත්තාති අකප්පියකායබන්ධනාති නාම වත්තාරි භොන්ති, පට්ටිකං, සුකරන්තකන්ති ඉමානි ද්වෙ කායබන්ධනාති භගවතා අනුඤ්ඤාතාති කප්පියකායබන්ධනාති නාම, තස්ස පකතිච්ඡා වා මච්ඡකණ්ටකවායිමා වා පට්ටිකා වට්ටති, සෙසා කුඤ්ජරච්ඡිකාදිභෙදා න වට්ටති. සුකරන්තකං නාම කුඤ්චිකකොසකසණ්ඨානං භොති, එකරජ්ජකං, පන මුද්දිකකායබන්ධනඤ්ච සුකරන්තකං අනුලොමෙති. ඉමෙහි පන ද්විහි සද්ධිං අට්ඨ කායබන්ධනාති භොන්ති. ‘‘අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, මුරජං මද්දවීණං’’න්ති ඉදං දසාසුයෙව අනුඤ්ඤාතන්ති පාමඬිගදසා වෙන්ථ වතුන්තං උපරි න වට්ටති. සොහකං නාම වෙයෙත්වා මුඛවට්ටිසිබ්බනං. ගුණකං නාම මුද්දිගසණ්ඨානෙන සිබ්බනං. එවං සිබ්බිතා හි අන්තො ථීරා භොන්තිති වුව්චති. පවනන්තොති පාසන්තො වුව්චති.

වර්තමානය (වර්. වී. වූලවග්ග 277-278) පන “මුද්දිකකායබන්ධනං නාම වතුරස්සං අකත්වා සජ්ජිතං. පාමඛගදසා වතුරස්සා. මුද්දිගසංශ්ඨානෙනාති සඛිසාටියා මුද්දිගසිඛිනනාකාරෙන වරකසිසාකාරෙන. පවනන්තොති පාසන්තො, ‘දසාමුල’න්ති ච ලිඛිතං. අකායබන්ධනෙන සඤ්චිච්ච වා අසඤ්චිච්ච වා ගාමජ්ජවෙසනෙ ආපත්ති. සරිතට්ඨානතො බන්ධිත්වා පවිසිතබ්බං, නිවත්තිතබ්බං වාති ලිඛිත”න්ති වුත්තං.

නිවාසනපාරුපනකථා

42. නිවාසනපාරුපනකථායං හත්ථියොශ්ඨාදිවසෙන ගිහිනිවත්ථං න නිවාසෙනබ්බන්ති එත්ථ හත්ථියොශ්ඨකං (වූලව. අට්ඨ. 280; කඬබා. අට්ඨ. පරිමණ්ඩලසික්ඛාපදවණ්ණනා) නාම නාහිමුලතො හත්ථියොශ්ඨසංශ්ඨානං ඔලම්බකං කත්වා නිවත්ථං වොළිකඉත්ථිතං නිවාසනං විය. මච්ඡවාළකං නාම එකතො දසන්තං එකතො පාසන්තං ඔලම්බිත්වා නිවත්ථං. වතුකණ්ණකං නාම උපරිතො ද්වෙ, හෙට්ඨතො ද්වෙති එවං වත්තාරො කණ්ණෙ දස්සෙත්වා නිවත්ථං. තාලවණ්ඨකං නාම තාලවණ්ඨාකාරෙන සාටකං ඔලම්බිත්වා නිවාසනං. සතවලිකං නාම දීසසාටකං අනෙකක්ඛන්තුං ඔභුජිත්වා ඔවට්ඨිකං කරොන්තෙන නිවත්ථං, වාමදක්ඛිණපස්සෙසු වා නිරන්තරං වලියො දස්සෙත්වා නිවත්ථං. සවෙ පන ජාණුතො පට්ඨාය එකං වා ද්වෙ වා වලියො පඤ්ඤායන්ති, වට්ඨති. සංවෙල්ලියං නිවාසෙන්නීති මල්ලකම්මකාරාදයො විය කච්ඡං බන්ධිත්වා නිවාසෙන්නි, එවං නිවාසෙතුං ගිලානස්සපි මග්ගජපටිපන්නස්සපි න වට්ඨති. සෙතපටපාරුකාදිවසෙන න ගිහිපාරුතං පාරුපිතබ්බන්ති එත්ථ යං කිඤ්චි සෙතපටපාරුතං පරිබ්බාජකපාරුතං එකසාටකපාරුතං සොශ්ඨපාරුතං අන්තෙපුරිකපාරුතං මහාජෙට්ඨකපාරුතං කුට්ඨපවෙසකපාරුතං බ්‍රාහ්මණපාරුතං පාළිකාරකපාරුතන්ති එවමාදි පරිමණ්ඩලලක්ඛණතො අඤ්ඤාපාරුතං සබ්බමෙතං ගිහිපාරුතං නාම, තස්මා යථා සෙතපටා අඛිපාලකනිගණ්ඨා පාරුපන්ති, යථා ච එකච්චෙ පරිබ්බාජකා උරං විවරිත්වා ද්විසු අංසකුටෙසු පාවුරණං යපෙන්නි, යථා ච එකසාටකා මනුස්සා නිවත්ථසාටකස්ස එකෙන අන්තෙන පිට්ඨිං පාරුපිත්වා උභො කණ්ණෙ උභොසු අංසකුටෙසු යපෙන්නි, යථා ච සුරාසොශ්ඨාදයො සාටකෙන ගීවං පරික්ඛිපිත්වා උභො අන්තෙ උරෙ වා ඔලම්බෙන්නි, පිට්ඨියං වා බිපෙන්නි, යථා ච අන්තෙපුරිකායො අක්ඛිතාරකමත්තං දස්සෙත්වා ඔගුණ්ඨිකං පාරුපන්ති, යථා ච මහාජෙට්ඨා දීසසාටකං නිවාසෙත්වා තස්සෙව එකෙන අන්තෙන සකලසරීරං පාරුපන්ති, යථා ච කස්සකා බෙත්තකුටිං පවිසන්තා සාටකං පලිවෙයෙත්වා උපකච්ඡකෙ පක්ඛිපිත්වා තස්සෙව එකෙන අන්තෙන සරීරං පාරුපන්ති, යථා ච බ්‍රාහ්මණා උභින්නං උපකච්ඡකානං අන්තරෙ සාටකං පවෙසෙත්වා අංසකුටෙසු පාරුපන්ති, යථා ච පාළිකාරකො භික්ඛු එකංසපාරුපනෙන පාරුතං වාමබාහුං විවරිත්වා වීචරං අංසකුටෙ ආරොපෙති. එවං අපාරුපිත්වා සබ්බෙපි එතෙ අඤ්ඤෙ ච එවරුපෙ පාරුපනදොසෙ වජ්ජෙත්වා නිබ්බිකාරං පරිමණ්ඩලං පාරුපිතබ්බං. තථා අපාරුපිත්වා ආරාමෙ වා අන්තරසරෙ වා අනාදරෙන යං කිඤ්චි විකාරං කරොන්තස්ස දුක්කටං.

කාපකථා

43. කාපකථායං මුණ්ඩවෙයීති යථා රඤ්ඤො කුහිඤ්චි ගච්ඡන්තො පරික්ඛාරභණ්ඩග්ගභණ්මනුස්සාති අධිප්පායො. උභතොකාපන්ති එකස්මිංයෙව කාපෙ පුරතො ච පච්ඡතො ච උභොසු භාගෙසු ලග්ගෙන්වා වහිතබ්බහාරං. එකතොකාපන්ති එකතො පච්ඡතොයෙව ලග්ගෙන්වා වහිතබ්බහාරං. අන්තරාකාපන්ති මජ්ඣෙ ලග්ගෙන්වා ද්විති වහිතබ්බහාරං. සීසභාරාදයො සීසාදීහි වහිතබ්බහාරාදයො එව. ඔලම්බකන්ති හත්ථෙන ඔලම්බිත්වා වහිතබ්බහාරං. එතෙසු උභතොකාපමෙව න වට්ටති, සෙසා වට්ටන්ති.

දන්තකට්ඨකථා

44. දන්තකට්ඨකථායං දන්තකට්ඨස්ස අබාදනෙ පඤ්ච දොසෙ, බාදනෙ පඤ්චානිසංසෙ ච දස්සෙන්වා හගවතා හික්ඛුනං දන්තකට්ඨං අනුඤ්ඤාතං. තත්ථ පඤ්ච දොසා නාම අවක්ඛුස්සං, මුඛං දුග්ගන්ධං, රසභරණයො න විසුජ්ඣන්ති, පිත්තං සෙම්භං හත්තං පරියොනන්ධති, හත්තමස්ස නච්ඡාදෙතීති. තත්ථ අවක්ඛුස්සන්ති චක්ඛුනං හිතං න භොති, පරිහානිං ජනෙති. නච්ඡාදෙතීති න රුච්චති. පඤ්චානිසංසා චුත්තපට්ඨකතො වෙදිතබ්බා. තතො දීසදන්තකට්ඨබාදනෙ ච අතිමදාහකදන්තකට්ඨබාදනෙ ච දුක්කට්ඨං පඤ්ඤාපෙන්වා අට්ඨච්ඡිගුලපරමං චතුරච්ඡිගුලපච්ඡිමං දන්තකට්ඨං අනුඤ්ඤාතං. තත්ථ අට්ඨච්ඡිගුලං පරමං එතස්ස දන්තකට්ඨස්සාති අට්ඨච්ඡිගුලපරමං. චතුරච්ඡිගුලං පච්ඡිමං පමාණං එතස්ස දන්තකට්ඨස්සාති චතුරච්ඡිගුලපච්ඡිමං. අතිමදාහකන්ති අතිබුද්දකං. අට්ඨච්ඡිගුලං මහාදන්තකට්ඨං නාම, චතුරච්ඡිගුලං බුද්දකදන්තකට්ඨං නාම, පඤ්චජසත්තච්ඡිගුලං මජ්ඣිමදන්තකට්ඨං නාම. තෙන චුත්තං “දුට්ඨෙන උදකෙන තිට්ඨෙන දන්තකට්ඨයෙන” ති. “අට්ඨච්ඡිගුලපරමන්ති මනුස්සානං පමාණච්ඡිගුලෙන අට්ඨච්ඡිගුලපරම”න්ති අට්ඨකථාය (චූළව. අට්ඨ. 282) මාහ.

එත්ථ ච පමාණච්ඡිගුලෙනාති ඉදං පකතිඅච්ඡිගුලෙනාති ගහෙන්වා මනුස්සානං පකතිඅච්ඡිගුලෙන අට්ඨච්ඡිගුලතො අධිකප්පමාණං දන්තකට්ඨං න වට්ටතීති වදන්ති. තත්තකමෙව ච කත්වා බාදන්ති. අට්ඨකථායං පන “මනුස්සානං පමාණච්ඡිගුලෙන” ඉච්චෙව චුත්තං, න “පකතිඅච්ඡිගුලෙන” ති. තස්මා යං වඩ්ඪකිහත්ථතො අච්ඡිගුලං පමාණං කත්වා මනුස්සා ගෙහාදීහි මිනන්ති, තෙන මනුස්සානං පමාණච්ඡිගුලභූතෙන වඩ්ඪකිඅච්ඡිගුලෙන අට්ඨච්ඡිගුලපරමන්ති අත්ථො ගහෙනබ්බො. චුත්තඤ්ඤි සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. චූළවග්ග 3.280-282) “පමාණච්ඡිගුලෙනාති වඩ්ඪකිඅච්ඡිගුලං සන්ධාය චුත්ත”න්ති. විමතිවිනොදනියඤ්ච (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.282) “පමාණච්ඡිගුලෙනාති වඩ්ඪකිඅච්ඡිගුලෙන, කෙච්චි පන ‘පකතිඅච්ඡිගුලෙනා’ ති වදන්ති, තං චතුරච්ඡිගුලපච්ඡිමවනෙන සමෙති. න හි පකතිඅච්ඡිගුලෙන චතුරච්ඡිගුලප්පමාණං දන්තකට්ඨං කණ්ඨෙ අවිලග්ගං බාදිතං සක්කා” ති.

රුක්ඛරොහනකථා

45. රුක්ඛාරොහනකථායං පුරිසො පමාණො යස්ස රුක්ඛස්සාති පොරිසො, උද්ධං උක්ඛිපිතහත්ථෙන සද්ධිං මනුස්සකායප්පමාණො පඤ්චහත්ථමත්තඋච්චො රුක්ඛපදෙසො, තං පොරිසං රුක්ඛං, අවයවෙ සමුදායවොහාරො යථා “සමුද්දො දිට්ඨො” ති, ආභුසො පදන්ති ගච්ඡන්ති පවත්තන්ති ආපදා, පරිස්සයා. යාව අත්ථො අත්ථි එතස්මිං රුක්ඛෙති යාවදත්ථො, රුක්ඛො, අත්ථ-සද්දො පයොජනවාටකො. යාව තස්මිං රුක්ඛෙ හික්ඛුස්ස අත්ථො පයොජනං අත්ථි, තාව අභිරුහිතඛිබ්බොති අධිප්පායො. සෙසං සුච්ඤ්ඤයාමෙව.

ඡන්දාරොපනකථා

46. ඡන්දාරොපනකථායං ඡන්දසොති සක්කටභාසාය. න ආරොපෙනඛිබ්බන්ති වාචනාමග්ගං න ආරොපෙනඛිබ්බං. සකාය නිරුත්තියාති මාගධභාසාය. තත්ථ සන්තෙහි කතාති සක්කටා, අට්ඨකවාමකාදීහි සමිතපාපෙහි ඉසීහි කතාති අත්ථො. අථ වා සක්කරිතඛිබ්බා පුජිතඛිබ්බාති සක්කටා මනුස්සානං හිතසුඛාවහනතො, තදත්ථිකෙහි මනුස්සෙහි පුජිතඛිබ්බාති අත්ථො. භාසීයතෙති භාසා, සක්කටා ව සා භාසා වාති සක්කටභාසා. වෙදත්තයගතා නිරුත්ති, සස්ස එසාති සකා, හගවතො වචනත්තාත්ථො. මගධෙ ජාතා මාගධිකා, ආදිකප්පකාලෙ මගධරට්ඨෙ ජාතාති අත්ථො. උච්චතෙති උත්ති, නිහරිත්වා උත්ති නිරුත්ති, පිටකත්තයතො නිහරිත්වා කථීයතෙත්තාත්ථො. චුත්තඤ්ඤෙනං පොරාණෙහි –

“සා මාගධී මූලභාසා;
නරා යායාදිකප්පිකා;
බ්‍රහ්මානො වාස්සුතාලාපා;
සම්බුද්ධා වාපි භාසරෙ” ති.

සෙසං සුච්ඤ්ඤයාමෙව.

ලොකායතකථා

47. ලොකායතකථායං ලොකියන්ති පතිට්ඨහන්ති පුඤ්ඤාපුඤ්ඤානි තඛ්ඛිපාකො වාති ලොකො, සත්තලොකො. ආභුසො යතන්ති වීරියං කරොන්ති එත්ථාති ආයතං, ලොකස්ස ආයතං ලොකායතං, සත්තානං භුසො වීරියකරණට්ඨානත්තාත්ථො. කිං තං? තිත්ථියසත්ථං. සඛ්ඛං උච්ඡිට්ඨං, කස්මා? සකුණාදීහි පරිභුත්තපුඛිබ්බන්තා. සඛ්ඛං අනුච්ඡිට්ඨං ඉමස්ස අවසෙසභොජනස්ස කෙනචි අපරිභුත්තපුඛිබ්බන්තා. සෙතො කාකො අට්ඨිස්ස සෙතත්තා, කාලො ඛකො පාදස්ස කාළත්තාති. නත්ථි අත්ථො එත්ථාති නිරත්ථකං, නිරත්ථකමෙව කාරණං නිරත්ථකකාරණං. තෙන පටිසංයුත්තං නිරත්ථකකාරණපටිසංයුත්තං. තරන්ති එත්ථාති තිත්ථං, පට්ටනං. තිත්ථං වියාති තිත්ථං, ලද්ධි, තං එතෙසං අත්ථිති තිත්ථියා, විපරිතදස්සනා. සාසන්ති අත්තනො සාවකෙ එත්ථාති සත්ථං, තිත්ථියානං සත්ථං තිත්ථියසත්ථං. න තිරච්ඡානවිජ්ජා පරියාපුණිතඛිබ්බාති එත්ථ තිරච්ඡානවිජ්ජා නාම යා

කාචි බාහිරකා අන්තර්ජාලයකිනි. න පරිශාප්තකර්මානි අන්තර්ජාලය න පරිශාප්තකර්මානි. න වාචනකර්මානි පරෙසං න වාචනකර්මානි. සෙසං සුචිකර්මානි.

බිජිතකපා

48. බිජිතකපායං බිජිතකපානි බිජිතො. බිජි අභ්‍යන්තරසද්දෙති ධාතු.
භාවෙනභාවලක්ඛණත්තා තස්මිං බිජිතෙති විභ්‍යාන්තං. “යස්මිං කිස්මිකර්මානි පුග්ගලෙ”ති ලක්ඛණවත්තකත්තා අප්ඣාහරිතබ්බො. ජීවානි ජීව පාණධාරණෙති ධාතු, විභ්‍යන්තිලොපො. යස්මිං කිස්මිකර්මානි පුග්ගලෙ බිජිතෙ භික්ඛුනා “ජීවා”ති වචනං න වත්තබ්බො, භික්ඛුස්මිං බිජිතෙ ගිහිනා “ජීවං භන්තෙ”ති වුච්චමානෙ සති “චිරං ජීවා”ති භික්ඛුනා වත්තුං වට්ඨතිති යොජනා. “වුච්චමානෙ”ති එත්ථ පන ලක්ඛණස්ස කම්මවාචකත්තා තෙන සමානාධිකරණං කම්මභූතං “භික්ඛුස්මි”න්ති ලක්ඛණවත්තකම්මං අප්ඣාහරිතබ්බො යථා කිං “ගොසු දුස්භමානාසු පුරිසො ආගතො”ති. අපරෙ පන ආචරියා ඊදිසෙසු යානෙසු “සන්තෙසු”ති පදං අප්ඣාහරිත්වා ඉදමෙව ලක්ඛණපදං, “ගොසු දුස්භමානාසු”ති පදද්වයං පන “සන්තෙසු”ති එත්ථ පකතිවිකතිවසෙන කත්තා එවානි වදන්ති, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බො.

ලසුණකපා

49. ලසුණකපායං “ලසුණං නාම මාගධක”න්ති (පාචි. 795) පාළියං ආගතං.
අට්ඨකපායං (පාචි. අට්ඨ. 795) පන “මාගධකන්ති මගධෙසු ජාතං. මගධරට්ඨෙ ජාතලසුණමෙව හි ඉධ ලසුණන්ති අධිප්පෙතං, තම්පි භණ්ඩිකලසුණමෙව, න එකද්විතිමිකර්මානි. කුරුන්දියං පන ‘ජාතිදෙසං අවත්වා ‘මාගධකං නාම භණ්ඩිකලසුණ’න්ති වුත්තං. සචෙ ද්වෙ තයො භණ්ඩිකෙ එකතොයෙව සචරිත්වා අප්ඣාහරති, එකං පාචිත්තියං. හින්දිත්වා එකෙකං මිකර්මානි බාදන්තියා පන පයොගගණනාය පාචිත්තියානි, ඉදං භික්ඛුනිනං වසෙන පාචිත්තියං, භික්ඛුස්ස පන දුක්ඛං.

පලණ්ඩුකාදීනං වණ්ණෙන වා මිකර්මානි වා නානත්තං වෙදිතබ්බො. වණ්ණෙන තාව පලණ්ඩුකො නාම පණ්ඩුවණ්ණො භොති. භණ්ඩිකකො ලොහිතවණ්ණො, හරිතකො හරිතවණ්ණො, මිකර්මානි පන පලණ්ඩුකස්ස එකා මිකර්මානි භොති, භණ්ඩිකකස්ස ද්වෙ, හරිතකස්ස තිස්සො, වාපලසුණො අමිකර්මානි. අධිකුරමත්තමෙව හි තස්ස භොති. මහාපච්චරියාදීසු පන “පලණ්ඩුකස්ස තිස්ස මිකර්මානි, භණ්ඩිකකස්ස ද්වෙ, හරිතකස්ස එක”න්ති වුත්තං. එතෙ පලණ්ඩුකාදියො සභාවෙනෙව වට්ඨන්ති, සුපසම්පාකාදීසු පන මාගධකම්පි වට්ඨති. තස්මිං පච්චමානෙසු මුග්ගසුපාදීසු වා මච්ඡමංසවිකතියා වා තෙලාදීසු වා බදරසාලවාදීසු වා අම්බිලපාකාදීසු වා උත්තරිහඬිගෙ වා යත්ථ කත්ථවි අන්තමසො යාගුපත්තෙපි පක්ඛිපිතුං වට්ඨතිති වුත්තං. “සභාවෙනෙවානි සුපසම්පාකාදිං විනාව. බදරසාලවං

නාම බදරඵලානි සුක්ඛාපෙත්වා වුණ්ණෙත්වා කත්තබ්බා බාදනීයවිකතී” ති
සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පාවිත්තිය 3.793-797) වුත්තං.

නඤ්ඤාමිතබ්බාදිකථා

50. නඤ්ඤාමිතබ්බාදිකථායං “පරිභණ්ඩකතභූමි නාම සණ්භමත්තිකාහි කතා
කාළවණ්ණාදිභූමි. සෙනාසනං මඤ්චපීඨාදිකායෙව. තට්ඨෙව වළඤ්ජෙනං වට්ඨතීති
අඤ්ඤෙහි ආවාසිකෙහි භික්ඛූහි පරිභුත්තනීභාරෙන පරිභුඤ්ජෙනං වට්ඨති.
‘නෙවාසිකා පකතියා අනත්ථතාය භූමියා යපෙත්ති වෙ, තෙසමපි
අනාපත්තියෙවා’ ති ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. ‘ද්වාරමපි’ තිආදිනා
වුත්තද්වාරවාතපානාදයො අපරිකම්මකතාපි න අපස්සයිතබ්බා. ලොමෙසුති
ලොමෙසු ඵ්ඨස්ත්තෙසු” ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. වුළුවග්ග 3.324) වුත්තං.
විමතිවිනොදනියමපි (වි. වි. ටී. වුළුවග්ග 2.324) “පරිභණ්ඩකතභූමි වාති
කාළවණ්ණාදිකතසණ්භභූමි වා. සෙනාසනං වාති මඤ්චපීඨාදි වා. තට්ඨෙව
වළඤ්ජෙනං වට්ඨතීති ඉමිනා නෙවාසිකෙහි ධොතපාදාදිහි වළඤ්ජනට්ඨානෙ
සඤ්චිච්ච අධොතපාදාදිහි වළඤ්ජන්තස්සෙව ආපත්ති පඤ්ඤත්තාති දස්සෙති,
‘ද්වාරමපි’ තිආදිනා සාමඤ්ඤතො වුත්තත්තා ද්වාරවාතපානාදයො අපරිකම්මකතාපි
න අපස්සයිතබ්බා. අජානිත්වා අපස්සයන්තස්සපි ඉධ ලොමගණ්ණාය ආපත්ති” ති
වුත්තං. චජිරබුද්ධිටිකායං (චජිර. ටී. වුළුවග්ග 323-324) “නෙවාසිකා පකතියා
අනත්ථතාය භූමියා යපෙත්ති වෙ, තෙසමපි අනාපත්තියෙවාති ලිඛිතං,
ද්වාරවාතපානාදයො අපරිකම්මකතාපි න අපස්සයිතබ්බාති ලිඛිතං” ති වුත්තං.

අවන්දියවන්දියකථා

51. අවන්දියවන්දියකථායං ඉධ පකරණාවරියෙන
සෙනාසනක්ඛන්ධකපාළිවසෙන දස අවන්දියා, තයො වන්දියා ව වුත්තා,
අට්ඨකථාටිකාසු ව න කිඤ්චි වුත්තා, තස්මා ඉධ ආගතනායෙනෙව අත්ථො
දට්ඨබ්බො. පරිවාරපාළියං (පරි. 467 ආදයො) පන උපාලිපඤ්චකෙ
පඤ්චපඤ්චකවසෙන පඤ්චවීසති අවන්දියා, පඤ්ච වන්දියා ව වුත්තා. කථං? “කති
නු බො, හන්තෙ, අවන්දියාති? පඤ්චමෙ, උපාලි, අවන්දියා. කතමෙ පඤ්ච?
අන්තරසරං පච්චයො අවන්දියො, රච්ඡගතො අවන්දියො, ඔතමසිකො අවන්දියො,
අසමන්තාභරන්තො අවන්දියො, සුත්තො අවන්දියො. ඉමෙ බො, උපාලි, පඤ්ච
අවන්දියා. අපරෙපි, උපාලි, පඤ්ච අවන්දියා. කතමෙ පඤ්ච? යාගුපානෙ අවන්දියො,
හත්තග්ගෙ අවන්දියො, එකාවත්තො අවන්දියො, අඤ්ඤවිහිතො අවන්දියො,
නග්ගො අවන්දියො. ඉමෙ බො, උපාලි, පඤ්ච අවන්දියා. අපරෙපි, උපාලි, පඤ්ච
අවන්දියා. කතමෙ පඤ්ච? බාදන්තො අවන්දියො, භුඤ්ජන්තො අවන්දියො,
උච්චාරං කරොන්තො අවන්දියො, පස්සාවං කරොන්තො අවන්දියො,
උක්ඛිත්තකො අවන්දියො. ඉමෙ බො, උපාලි, පඤ්ච අවන්දියා. අපරෙපි, උපාලි,
පඤ්ච අවන්දියා. කතමෙ පඤ්ච? පුරෙඋපසම්පන්නෙ පච්ඡාඋපසම්පන්නො
අවන්දියො, අනුපසම්පන්නො අවන්දියො, නානාසංවාසකො වුඨ්ඨිතරො අධම්මවාදී

අවන්දියො, මාතුගාමො අවන්දියො, පණ්ඩකො අවන්දියො. ඉමෙ බො, උපාලි, පඤ්ච අවන්දියා. අපරෙපි, උපාලි, පඤ්ච අවන්දියා. කතමෙ පඤ්ච? පාරිවාසිකො අවන්දියො, මූලායපටිකස්සනාරහො අවන්දියො, මානත්තාරහො අවන්දියො, මානත්තවාරිකො අවන්දියො, අබ්භානාරහො අවන්දියො. ඉමෙ බො, උපාලි, පඤ්ච අවන්දියා’’ති.

‘‘කති නු බො, හන්තෙ, වන්දියාති? පඤ්චිමෙ, උපාලි, වන්දියා. කතමෙ පඤ්ච? පච්ඡාඋපසම්පන්නෙන පුරෙඋපසම්පන්නො වන්දියො, නානාසංවාසකො වුඩ්ඝතරො ධම්මවාදී වන්දියො, ආචරියො වන්දියො, උපජ්ඣායො වන්දියො, සදෙවකෙ ලොකෙ සමාරකෙ සබ්බමකෙ සස්සමණුක්ඛාන්මණියා පජාය සදෙවමනුස්සාය තථාගතො අරහං සම්මාසම්බුද්ධො වන්දියො. ඉමෙ බො, උපාලි, පඤ්ච වන්දියා’’ති.

අට්ඨකථායඤ්ච (පරි. අට්ඨ. 467) ‘‘ඔනමසිකොති අන්ධකාරගතො. තඤ්ඤි වන්දන්තස්ස මඤ්චපාදාදීසු නලාටං පටිහඤ්ඤෙය්‍යා. අසමන්තාහරන්තොති කිච්චපසුතත්තා වන්දනං අසමන්තාහරන්තො. සුත්තොති නිද්දං ඔක්කන්තො. එකාවත්තොති එකතො ආවත්තො සපත්තපක්ඛෙ යීතො වෙරී විසභාගපුග්ගලො වුව්චති, අයං අවන්දියො. අයඤ්ඤි වන්දියමානො පාදෙනපි පහරෙය්‍යා. අඤ්ඤවිහිතොති අඤ්ඤං වින්තයමානො. බාදන්තොති පිට්ඨබජ්ජකාදීනි බාදන්තො. උච්චාරඤ්ච පස්සාවඤ්ච කරොන්තො අනොකාසගතත්තා අවන්දියො. උක්ඛිත්තකොති තිව්ධෙනපි උක්ඛෙපනියකම්මෙන උක්ඛිත්තකො අවන්දියො, තජ්ජනියාදිකම්මකතා පන වත්තාරො වන්දිතබ්බා, උපොසථපචාරණාපි තෙහි සද්ධිං ලබ්භන්ති. ආදිතො පට්ඨාය ච චුත්තෙසු අවන්දියෙසු නග්ගඤ්ච උක්ඛිත්තකඤ්ච වන්දන්තස්සෙව හොති ආපත්ති, ඉතරෙසං පන අසාරුජ්ජපට්ඨෙන ච අන්තරා චුත්තකාරණෙන ච වන්දනා පටික්ඛිත්තා. ඉතො පරං පච්ඡාඋපසම්පන්නාදයො දසපි ආපත්තිවත්ථුභාවෙනෙව අවන්දියා. තෙ වන්දන්තස්ස හි නියමෙනෙව ආපත්ති. ඉති ඉමෙසු පඤ්චසු පඤ්චකෙසු තෙරස ජනෙ වන්දන්තස්ස අනාපත්ති, ද්වාදසන්තං වන්දනාය ආපත්ති. ආචරියො වන්දියොති පබ්බජ්ජාවරියො උපසම්පදාවරියො නිස්සයාවරියො උද්දෙසාවරියො ඔවාදාවරියොති අයං පඤ්චවිධොපි ආචරියො වන්දියො’’ති ආගතො.

‘‘අන්තරා චුත්තකාරණෙනාති තඤ්ඤි වන්දන්තස්ස මඤ්චපාදාදීසු නලාටං පටිහඤ්ඤෙය්‍යාතිආදිනා චුත්තකාරණෙනා’’ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පරිවාර 3.467) චුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පරිවාර 2.467) පන ‘‘මඤ්චපාදාදීසු නලාටං පටිහඤ්ඤෙය්‍යාති අන්ධකාරෙ වම්මබණ්ඩං පඤ්ඤපෙත්වා වන්දිතුං ඔනමන්තස්ස නලාටං වා අක්ඛි වා මඤ්චාදීසු පටිහඤ්ඤති. එතෙන වන්දනොපි ආපත්තිඅභාවං වත්වා වන්දනාය සබ්බථා පටික්ඛෙපාභාවඤ්ච දීපෙති. එවං සබ්බත්ථ සුත්තන්තරෙහි අජ්ජපටික්ඛිත්තෙසු. නග්ගාදීසු පන වන්දිතුං න වට්ටති. එකතො ආවත්තොති එකස්මිං දොසාගතිපක්ඛෙ පරිවත්තො, පට්ටියොති අත්ථො. තෙනාහ ‘සපත්තපක්ඛෙ යීතො’ති. වන්දියමානොති ඔනම්ත්වා වන්දියමානො.

වන්දිතබ්බෙසු උද්දෙසාවරියො නිස්සයාවරියො ව යස්මා නවකාපි භොන්ති, තස්මා ‘තෙ වුඩ්ඨා එව වන්දියා’ති වන්දිතබ්බා”ති ආගතං. වජිරබුද්ධිට්ඨකායං (වජිර. ටී. පරිවාර 467) “එකාවත්තොතිපි පයන්ති, තස්ස කුද්ධො කොධාභිභූතොති කිර අත්ථො. එකවත්ථොතිපි කෙවි, උත්තරාසඬගං අපනෙත්වා ධීතොති කිර අත්ථො. තං සබ්බං අට්ඨකථායං උද්ධට්ඨපාළියා විරුජ්ඣති. එකාවත්තොති හි උද්ධට්ඨං, තස්මා න ගහෙතබ්බං. අන්තරා වුත්තකාරණෙනාති කිච්චප්පසුතත්තා අසමන්තාහරන්තො ‘නලාටං පටිභඤ්ඤෙය්‍යා’ති ආදිවුත්තකාරණෙනා”ති ආගතං.

දුතියගාථාසඬගණිකට්ඨකථායං (පරි. අට්ඨ. 477) “දස පුග්ගලා නාභිවාදෙතබ්බාති සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ වුත්තා දස ජනා. අඤ්ජලියාමීවෙන වාති සාමීචිකම්මෙන සද්ධිං අඤ්ජලි ව තෙසං න කාතබ්බො. නෙව පානීයපුච්ඡනතාලවණ්ටග්ගහණාදි ඛන්ධකවත්තං තෙසං දස්සෙතබ්බං, න අඤ්ජලි පග්ගණ්හිතබ්බොති අත්ථො. දසන්තං දුක්ඛටන්ති තෙසංයෙව දසන්තං එවං කරොන්තස්ස දුක්ඛටං භොති”ති ආගතං, තස්මා අඤ්ජලිකම්මමත්තම්පි තෙසං න කත්තබ්බන්ති.

“නවකතරෙන, හන්තෙ, හික්ඛුනා වුඩ්ඨතරස්ස හික්ඛුනො පාදෙ වන්දන්තෙන කති ධම්මෙ අජ්ඣත්තං උපට්ඨාපෙත්වා පාදා වන්දිතබ්බාති? නවකතරෙනුපාලි, හික්ඛුනා වුඩ්ඨතරස්ස හික්ඛුනො පාදෙ වන්දන්තෙන පඤ්ච ධම්මෙ අජ්ඣත්තං උපට්ඨාපෙත්වා පාදා වන්දිතබ්බා. කතමෙ පඤ්ච? නවකතරෙනුපාලි, හික්ඛුනා වුඩ්ඨතරස්ස හික්ඛුනො පාදෙ වන්දන්තෙන එකංසං උත්තරාසඬගං කත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා උභොහි පාණිතලෙහි පාදානි පරිසම්බාහන්තෙන පෙමඤ්ච ගාරවඤ්ච උපට්ඨාපෙත්වා පාදා වන්දිතබ්බා. නවකතරෙනුපාලි, හික්ඛුනා වුඩ්ඨතරස්ස හික්ඛුනො පාදෙ වන්දන්තෙන ඉමෙ පඤ්ච ධම්මෙ අජ්ඣත්තං උපට්ඨාපෙත්වා පාදා වන්දිතබ්බා”ති (පරි. 469) ඉමස්මිං යානෙ සම්මාසම්බුද්ධෙන ආයස්මතො උපාලිස්ස වන්දනානායොව ආචික්ඛිතො.

පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වාති එත්ථ පඤ්චසරුපඤ්ච කථිතං. කථං? වුඩ්ඨතරස්ස පාදෙ වන්දන්තෙන උභො අංසෙ විවරිත්වා වන්දිතබ්බා, න ව උභො අංසෙ පාරුපිත්වා වන්දිතබ්බා, අථ ඛො එකංසං උත්තරාසඬගං කරිත්වා වන්දිතබ්බාති. එතෙන සඬ්ඝාටි පන එකංසං කතාපි අකතාපි නත්ථී දොසොති පකාසිතො භොති. “දසනබ්බසමොධානසමුප්පලං කරපුට්ඨබ්බාතං අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා වන්දිතබ්බා, න හත්ථතලපකාසනමත්තෙන වා න හත්ථමුට්ඨිපකාසනාදිනා වා වන්දිතබ්බා”ති ව “න එකෙන හත්ථෙන විවරකණ්ණපුප්පාදිමත්තෙන වන්දිතබ්බා, අථ ඛො උභොහි පාණිතලෙහි පාදානි පරිසම්බාහන්තෙන වන්දිතබ්බා”ති ව “එවං වන්දන්තෙහි න දුට්ඨවිත්තඤ්ච අනාදරඤ්ච උපට්ඨාපෙත්වා වන්දිතබ්බා, අථ ඛො පෙමඤ්ච ගාරවඤ්ච උපට්ඨාපෙත්වා පාදා වන්දිතබ්බා”ති ව එවං වන්දනානායො ආචික්ඛිතො භොති.

කථාං පඤ්චපතිට්ඨිතසරූපං කථිතං? ඉධ එකංසං උත්තරාසඬ්ඨං කරිත්වාති එකං,
අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වාති එකං, උභොහි පාණිතලෙහි පාදානි පරිසම්බාහන්තෙනාති
එකං, පෙමඤ්ච උපට්ඨාපෙත්වාති එකං, ගාරවඤ්ච උපට්ඨාපෙත්වාති එකං, එවං
පඤ්චපතිට්ඨිතසරූපං කථිතං හොති. තෙනාහ “පඤ්ච ධම්මෙ අජ්ඣත්තං
උපට්ඨාපෙත්වා පාදා වන්දිතබ්බා”ති. එවං සකලලොකස්ස හිතසුඛකාරකෙන
ධම්මස්සාමිනා කායපණාමමනොපණාමවසෙන මහතො හිතසුඛස්ස පවත්තනත්ථං
ආයස්මතො උපාලිත්ථෙරස්ස ආචික්ඛිතෙන වන්දනානයෙන වන්දිතුං වට්ටති.

ඉදානි පන ආචරියා අභිනවආගතානං දහරානඤ්ච සාමණෙරානඤ්ච
වන්දනානයං සික්ඛන්තා න ඉමං ආභව්වහාසිතං පාළිං ගහෙත්වා සික්ඛන්ති, අථ
බො පච්චේඤ්ඤාගතනයංයෙව ගහෙත්වා සික්ඛන්ති. කථං? යදි යත්වා වන්දථ, ද්වෙ
පාදතලානි සමං භූමියං පතිට්ඨාපෙත්වා ද්වෙ හත්ථතලානි සමං චූසාපෙත්වා
නලාටෙ පතිට්ඨාපෙත්වා වන්දිතබ්බාහිමුඛං ඔනමිත්වා වන්දථාති, අයං නයො “එවං
මහාසත්තො සුචණ්ණකදලි විය බාරාණසිනගරාහිමුඛං ඔනමිත්වා මාතෘපිතරො
වන්දිත්වා”ති ඉමං ජාතකට්ඨකථාවචනඤ්ච “දසනබසමොධානසමුජ්ජලං අඤ්ජලිං
පග්ගග්ග්හි සිරස්මිං පතිට්ඨාපෙත්වා”ති ආදිඅට්ඨකථාවචනඤ්ච අනුලොමෙති. ඉධ පන
ද්වෙ පාදතලානි, ද්වෙ හත්ථතලානි, නලාටඤ්චාති පඤ්චසු පතිට්ඨිතානීති සරූපං
වදන්ති. යදි නිසීදිත්වා වන්දථ, පයමං ද්වෙ පාදතලානි භූමියං සමං පතිට්ඨාපෙත්වා
ද්වෙ ජාණුමණ්ඩලානි සමං උස්සාපෙත්වා ද්වෙ කප්පරානි ද්වින්තං ජාණුනං උපරි
සමං යපෙත්වා ද්වෙ හත්ථතලානි සමං චූසිතාති කත්වා අඤ්ජලිසඬ්ඨානං කරපුටං
සිරසඬ්ඨානෙ නලාටෙ පතිට්ඨාපෙත්වා වන්දථ. තතො ඔනමිත්වා ද්වෙ
ජාණුමණ්ඩලානි ව ද්වෙ කප්පරානි ව භූමියං සමං පතිට්ඨාපෙත්වා ද්වෙ හත්ථතලානි
පසාරෙත්වා සමං භූමියං යපෙත්වා සීසං උභින්තං හත්ථපිට්ඨිතං උපරි කත්වා භූමියං
පතිට්ඨාපෙත්වා වන්දථාති. එත්ථ තු ද්වෙ පාදතලානි එකං කත්වා, තථා ද්වෙ
ජාණුමණ්ඩලානි එකං, ද්වෙ කප්පරානි එකං, ද්වෙ හත්ථතලානි එකං, සීසං එකං
කත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතසරූපං කථෙත්ති. එස නයො පාළිඅට්ඨකථාටිකාසු න දිට්ඨො.

සමීපං ගන්ත්වා පාදානං වන්දනකාලෙ පන එකච්චෙ පයමං අත්තනො සීසං
හත්ථෙන පරාමසිත්වා තෙන හත්ථද්වයෙන ථෙරානං ජාණුමණ්ඩලං විවරස්ස
උපරියෙව සම්බාහන්ති. එකච්චෙ පයමං ථෙරානං ජාණුමණ්ඩලං සවිවරංයෙව
පරාමසිත්වා තෙනෙව හත්ථද්වයෙන අත්තනො සීසං පරාමසන්ති. එකච්චෙ
ජුපනමත්තමෙව කරොන්ති. එසපි නයො න කිස්මිඤ්චි දිට්ඨො. රාමඤ්ඤදෙසියා
පන හික්ඛු එවං සමීපං ගන්ත්වා වන්දනකාලෙ ථෙරානං පාදග්ගං අපස්සන්තාපි
පරියෙසිත්වා විවරතො නීහරිත්වා පාදග්ගමෙව පුනප්පුනං හත්ථෙන සම්බාහිත්වා
සීසෙන පවට්ඨෙත්වා චුම්ඛිත්වා ලෙහිත්වා විරජ්ජවාසාගතපියමනාපඋපජ්ඣායං වා
ආචරියං වා පස්සන්තා විය කත්වා වන්දන්ති. තං කිරියං පරිවාරපාළියං “උභොහි
පාණිතලෙහි පාදානි පරිසම්බාහන්තෙන පෙමඤ්ච ගාරවඤ්ච උපට්ඨාපෙත්වා පාදා
වන්දිතබ්බා”ති ආගතපාළියා සංසන්දති විය දිස්සති. තෙපි න සබ්බෙ පාළිං
පස්සන්ති, පච්චේඤ්ඤාගතනයෙන කරොන්ති, තස්මා සබ්බෙසං හිතත්ථං පාළිනයො
අම්හෙහි උද්ධට්ඨො. පච්චේඤ්ඤාගතනයෙන හි පාළිනයො බලවතරො, තස්මා

හගවතො ආණං ගරුං කරොන්තෙහි සප්පුරිසෙහි පාළිනයො සමාසෙවිතබ්බොති අම්බාකං බන්ති, වීමංසිත්වා ගහෙනබ්බං.

ආසන්දාදිකථා

55. ආසන්දාදිකථායං චතුරස්සපීඨන්ති සමචතුරස්සං. අට්ඨඨගුලපාදං වට්ටතීති අට්ඨඨගුලපාදකමෙව වට්ටති. පමාණානික්කන්තොපි වට්ටතීති සමචතුරස්සමෙව සන්ධාය චුත්තං. ආයතචතුරස්සා පන සත්තඨගපඤ්චඩ්ගාපි උච්චපාදා න වට්ටන්ති. චෙත්තෙහෙව චතුරස්සාදිආකාරොන කතං හද්දපීඨන්ති ආහ “චෙත්තමයපීඨ”න්ති. දාරුපට්ටිකාය උපරීති අට්ටනිආකාරොන ඨිතදාරුපට්ටස්ස හෙට්ඨා. උද්ධං පාදං කත්වා පචෙසනකාලඤ්චි සන්ධාය “උපරි”ති චුත්තං. එළකස්ස පච්ඡිමපාදද්වයං විය වඩ්ඛාකාරොන ඨිතත්තා පනෙතං “එළකපාදපීඨ”න්ති (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.297) චුත්තං.

උච්චාසයනමහාසයනකථා

56. උච්චාසයනමහාසයනකථායං “වාළරුපානීති ආහරිමානි වාළරුපානි, ‘අකප්පියරුපාකුලො අකප්පියමඤ්චො පල්ලඬිකො’ති සාරසමාසෙ චුත්තං. දීඝලොමකො මහාකොප්චොති චතුරඨ්ගුලාධිකලොමො කාළකොප්චො. ‘චතුරඨ්ගුලාධිකානි කිර තස්ස ලොමානී’ති වචනතො චතුරඨ්ගුලතො හෙට්ඨා වට්ටතීති වදන්ති. වානච්ඡො උණ්ණාමයත්ථරණොති හිත්තිච්ඡෙදාදිවසෙන විච්ඡො උණ්ණාමයත්ථරණො. සනපුප්ඵකො උණ්ණාමයත්ථරණොති උණ්ණාමයලොහිතත්ථරණො. පකතිතුලිකානි රුක්ඛතුලලතාතුලපොටකීතුලසඬ්ඛාතානං තිණ්ණං තුලානං අඤ්ඤතරපුණ්ණා තුලිකා. ‘උද්දලොමීති උභතොදසං උණ්ණාමයත්ථරණං. එකන්තලොමීති එකතොදසං උණ්ණාමයත්ථරණං’න්ති දීඝනිකායට්ඨකථායං චුත්තං. සාරසමාසෙ පන ‘උද්දලොමීති එකතොඋග්ගතපුප්ඵං. එකන්තලොමීති උභතොඋග්ගතපුප්ඵං’න්ති චුත්තං. ‘කොසෙය්‍යකට්ටිස්සමයන්ති කොසෙය්‍යකසට්ඨමය’න්ති ආවරියධම්මපාලත්ථෙරෙන චුත්තං. සුද්ධකොසෙය්‍යන්ති රතනපරිසිබ්බනරහිතං. දීඝනිකායට්ඨකථායං පනෙත්ථ ‘යපෙත්වා තුලිකං සබ්බානෙව ගොනකාදීනි රතනපරිසිබ්බිතානි න වට්ටන්ති’ති චුත්තං. තත්ථ ‘යපෙත්වා තුලිකං’න්ති එතෙන රතනපරිසිබ්බනරහිතාපි තුලිකා න වට්ටතීති දීපෙති. ‘රතනපරිසිබ්බිතානි න වට්ටන්ති’ති ඉමිනා පන යානි රතනපරිසිබ්බිතානි, තානි භූමත්ථරණවසෙන යථානුරූපං මඤ්චාදීසු ව උපනෙතුං වට්ටතීති දීපිතන්ති වෙදිතබ්බං. එත්ථ ව විනයපරියායං පත්වා ගරුකෙ යාතබ්බත්තා ඉධ චුත්තනයෙනෙචෙත්ථ විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො. සුත්තන්තිකදෙසනාය පන ගහට්ඨානම්පි වසෙන චුත්තත්තා තෙසං සඬ්ගණ්හනත්ථං ‘යපෙත්වා තුලිකං...පෙ.... වට්ටතී’ති චුත්තන්ති අපරෙ.

අජිනවම්මෙහීති අජිනම්ගවම්මෙහි. තානි කිර වම්මානි සුබ්බමතරානි, තස්මා දුපට්ටතිපට්ටානි කත්වා සිබ්බන්ති. තෙන චුත්තං ‘අජිනප්පචෙණ්’ති. උත්තරං

උපරිභාගං ඡාදෙතීති උත්තරවිජදො, විතානං, තඤ්ච ලොහිතවිතානං
 ඉධාධිජපෙතන්ති ආහ ‘උපරිබද්ධෙන රත්තවිතානෙනා’ති, ‘රත්තවිතානෙසු ව
 කාසාවං වට්ටති, කුසුම්භාදිරත්තමෙව න වට්ටති’ති ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං.
 මහාඋපධානන්ති පමාණාතික්කන්තං උපධානං. එත්ථ ව කිඤ්චාපි
 දීඝනිකායට්ඨකථායං ‘අලොහිතකානි ද්වෙපි වට්ටන්තියෙව, තතො උත්තරි ලහිත්වා
 අඤ්ඤෙසං දාතබ්බානි. දාතුමසක්කොන්තො මඤ්ඤෙ තිරියං අත්ථරිත්වා
 උපරිපච්චත්ථරණං දත්වා නිපජ්ජිතුමිති ලහති’ති අවිසෙසෙන වුත්තං,
 සෙනාසනක්ඛන්ධකවණ්ණනායං (වුළුව. අට්ඨ. 297) පන ‘අගිලානස්ස
 සීසුපධානඤ්ච පාදුපධානඤ්චාති ද්වයමෙව වට්ටති. ගිලානස්ස බිම්බොහනානි
 සන්ථරිත්වා උපරි ව පච්චත්ථරණං දත්වා නිපජ්ජිතුමිති වට්ටති’ති වුත්තත්තා
 ගිලානොයෙව මඤ්ඤෙ තිරියං අත්ථරිත්වා නිපජ්ජිතුං වට්ටතිති වෙදිතබ්බං.
 අභිනිස්සාය නිසීදිතුන්ති අපස්සාය නිසීදිතු’න්ති එත්තකො විනිවිජයො
 සාරත්ථදීපනියං ආගතො.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.254) – පන වාළුරුපානීති ආහරිමානි
 වාළුරුපානි. චතුරඬුලාධිකානීති උද්දලොමීඵකන්තලොමීහි විසෙසදස්සනං.
 චතුරඬුලතො හි ඌනානි කිර උද්දලොමීආදීසු පවිසන්ති. වානචිත්‍රො
 උණ්ණාමයත්ථරණොති නානාවණ්ණෙහි උණ්ණාමයසුත්තෙහි
 හිත්තිවිජෙදාදිවසෙන වායිත්වා කතවිත්තත්ථරණො. සනපුජ්ඵකොති බහලරාගො.
 පකතිතුලිකාති තුලපුණ්ණා හිසි. චිකතිකාති සිහරුපාදිවසෙන වානචිත්‍රාව ගය්හති.
 “උද්දලොමීති උභතොදසං උණ්ණාමයත්ථරණං. ඵකන්තලොමීති ඵකන්තදසං
 උණ්ණාමයත්ථරණං”න්ති දීඝනිකායට්ඨකථායං වුත්තං.
 කොසෙය්‍යකට්ඨස්සමයන්ති කොසියසුත්තානං අන්තරා සුවණ්ණමයසුත්තානි
 පවෙසෙත්වා චිතං, සුවණ්ණසුත්තං කිර කට්ඨස්සං කසටන්ති ව වුවිවති. තෙනෙව
 “කොසෙය්‍යකසට්ඨමය”න්ති ආවරියධම්මපාලත්ථෙරෙන වුත්තන්ති වදන්ති.
 රතනපරිසිබ්බිතන්ති සුවණ්ණලිත්තං. සුද්ධකොසෙය්‍යන්ති රතනපරිසිබ්බනරහිතං.

අජිනමිගවම්මානං අතිසුබ්‍රමත්තා දුපට්ටතිපට්ටානි කත්වා සිබ්බන්තීති වුත්තං
 “අජිනජ්ජවෙණි”ති. රත්තවිතානෙනානි සබ්බරත්තෙන විතානෙන. යං පන
 නානාවණ්ණං වානචිත්තං වා ලෙපවිත්තං වා, තං වට්ටති.
 උභතොලොහිතකුපධානෙපි ඵසෙව නයො. චිත්‍රං වානි ඉදං පන සබ්බථා කජ්ජියත්තා
 වුත්තං, න පන උභතොඋපධානෙසු අකජ්ජියත්තා. න හි ලොහිතකසද්දො විත්තෙ
 වට්ටති. පටලිග්ගහණෙනෙව විත්තකස්සපි අත්ථරණස්ස
 සඬිගහෙතබ්බජ්ජසඬිගතො. කාසාවං පන ලොහිතඬිගවොහාරං න ගච්ඡති, තස්මා
 විතානෙපි උභතොඋපධානෙපි වට්ටති. සචෙ පමාණසුත්තන්තිආදි අඤ්ඤස්ස
 පමාණාතික්කන්තස්ස බිම්බොහනස්ස පටික්ඛිත්තභාවදස්සනත්ථං වුත්තං, න පන
 උච්චාසයනමහාසයනභාවදස්සනත්ථං තථා අවුත්තත්තා, තං පන උපධානං
 උපොසථිකානං ගහට්ඨානං වට්ටති. උච්චාසයනමහාසයනමෙව හි තදා තෙසං න
 වට්ටති. දීඝනිකායට්ඨකථාදීසු කිඤ්චාපි “යථෙත්වා තුලිකං සබ්බානෙව

ගොනකාදීනි රතනපරිසිබ්බිතානි න වට්ටන්ති” ති වුත්තං, විනයට්ඨකථා එව පන කප්පියාකප්පියභාවෙ පමාණන්ති ගහෙනබ්බං. අභිනිස්සායානි අපස්සායානි වුත්තං.

පාසාදපරිභොගකථා

පාසාදපරිභොගකථායං සාරත්ථදීපනියං වජිරබුද්ධිට්ඨිකායඤ්ච න කිඤ්චි වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. වුළුවග්ග 2.320) පන “සුවණ්ණරජතාදිවිචිත්‍රානීති සඬ්ඝිකසෙනාසනං සන්ධාය වුත්තං. පුග්ගලිකං පන සුවණ්ණාදිවිචිත්‍රං භික්ඛුස්ස සම්පට්ච්ඡිතුමෙව න වට්ටති ‘න කෙනචි පරියායෙන ජාතරූපරජනං සාදිතබ්බ’න්ති (මහාව. 299) වුත්තත්තා. තෙනෙවෙත්ථ අට්ඨකථායං (වුළුව. අට්ඨ. 320) ‘සඬ්ඝිකවිහාරෙ වා පුග්ගලිකවිහාරෙ වා’ ති වුත්තං. ගොනකාදිඅකප්පියභණ්ඩවිසයෙ එව වුත්තං එකභික්ඛුස්සපි තෙසං ගහණෙ දොසාභාවා” ති වුත්තං.

උපාහනකථා

උපාහනකථායං “අද්දාරිට්ඨකචණ්ණානි අභිනවාරිට්ඨඵලචණ්ණා, උදකෙන තිත්තකාකපත්තචණ්ණානිපි වදන්ති. උණ්ණාහි කතපාදුකානි උණ්ණාලොමමයකම්බලෙහි, උණ්ණාලොමෙහි එව වා කතපාදුකා. කාළසීභොති කාළමුඛවානරජාති. සෙසමෙත්ථ පාළිතො ව අට්ඨකථාතො ව සුවිඤ්ඤායාමෙවා” ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.246) වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.246) පන “අද්දාරිට්ඨකචණ්ණානි අල්ලාරිට්ඨඵලචණ්ණා, තිත්තකාකපත්තචණ්ණානිපි වදන්ති. රජනන්ති උපරිලිත්තනීලාදිචණ්ණං සන්ධාය වුත්තං. තෙනාහ ‘වොළකෙන පුඤ්ඡිත්වා’ ති. තඤ්චි තථා පුඤ්ඡිතෙ විගච්ඡති. යං පන වම්මස්ස දුග්ගන්ධාපනයනත්ථං කාළරත්තාදිරජනෙහි රඤ්ඡිතත්තා කාළරත්තාදිචණ්ණං භොති, තං වොළාදිහි අපනෙතුං න සක්කා වම්මගතිකමෙව, තස්මා තං වට්ටතීති දට්ඨබ්බං. බල්ලකන්ති සබ්බපණ්ණිපිධානවම්මං අපරිගළනත්ථං පණ්ණියා උපරිභාගෙ අපියාය ආරොපනබන්ධනමත්තං වට්ටති. විචිත්‍රානි සණ්ඨානතො විචිත්‍රපට්ඨා අධිප්පෙනා, න චණ්ණතො සබ්බසො අපනෙතබ්බෙසු බල්ලකාදීසු පවිට්ඨත්තා. බිලාලසදිසමුඛත්තා මහාඋලුකා පක්ඛිබිලාලානි වුව්චන්ති, තෙසං වම්මං නාම පක්ඛලොමමෙව. උණ්ණාහි කතපාදුකානි එත්ථ උණ්ණාමයකම්බලෙහි කතපාදුකා සඬ්ගස්හන්ති. කාළසීභොති කාළමුඛවානරජාති. වම්මං න වට්ටතීති නිසිදනත්ථරණං කාතුං න වට්ටති, භූමත්ථරණාදිවසෙන පරිභොගො වට්ටතෙවා” ති වුත්තං.

වජිරබුද්ධිට්ඨිකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 259) පන “මිගමාතුකොති තස්ස නාමං, වාතමිගොති ව තස්ස නාමං. ‘කාළසීභො කාළමුඛො කපි’ ති ලිබ්බං. වම්මං න වට්ටතීති යෙන පරියායෙන වම්මං වට්ටිස්සති, සො පරතො ආවිභවිස්සති. ‘අත්තතො පුග්ගලිකචසෙන පච්චාභාරො පටික්ඛිත්තො’ ති වුත්තං. ‘න, භික්ඛවෙ, කිඤ්චි වම්මං ධාරෙතබ්බ’න්ති එත්තාවතා සිද්ධෙ ‘න, භික්ඛවෙ, ගොවම්ම’න්ති ඉදං පරතො ‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සබ්බපච්චන්තිමෙසු ජනපදෙසු වම්මානි

අත්ථරණානී'නි (මහාව. 259) එත්ථ අනුමතිප්පසඨගහයා චුත්තන්ති වෙදිතබ්බ'න්ති චුත්තං.

යානකථා

යානකථායං ‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පුරිසයුත්තං හත්ථවට්ඨක’න්ති (මහාව. 253) එත්ථ අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පුරිසයුත්තං, අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, හත්ථවට්ඨකන්ති එවං පච්චෙකං වාක්‍යපරිසමාපනං අධිප්පෙතන්ති ආහ ‘පුරිසයුත්තං ඉත්ථිසාරථි වා...පෙ.... පුරිසා වා, වට්ඨතියෙවා’නි. ‘පීඨකසිච්ඡන්ති පීඨකයානං. පාටඬිකිත්ති අන්දොලිකායෙතං අධිවචන’න්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.253) චුත්තං, ‘පීඨකසිච්ඡන්ති එලකාදිනා කතං පීඨකයානං. පට්ටොකලිකං අන්දොලිකා. සබ්බමිපි යානං උපාහනෙනපි ගන්තුං අසමත්ථස්ස ගිලානස්ස අනුඤ්ඤාත’න්ති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.253).

විවරකථා

57. විවරකථායං ‘අහතකප්පානන්ති එකචාරධොතානං. උතුද්ධොනන්ති උතුතො දීඝකාලතො උද්ධොනං හතචත්ථකානං, පිලොතිකානන්ති චුත්තං හොති. පාපණිකෙති අන්තරාපණතො පතිතපිලොතිකච්චරෙ. උස්සාහො කරණියොති පරියෙසනා කාතබ්බා. පරිච්ඡෙදො පනෙත්ථ නත්ථි, පට්ටසතමිපි වට්ඨති. සබ්බමිදං සාදියන්තස්ස භික්ඛුතො වසෙන චුත්තං. අග්ගලං තුන්තන්ති එත්ථ උද්ධරිත්වා අල්ලියාපනඛණ්ඩං අග්ගලං, සුත්තෙන සංසිබ්බිතං තුන්තං, වට්ටෙත්වා කරණං ඔවට්ඨිකං. කණ්ඩුපකං චුච්චති මුද්දිකා. දළිකම්මන්ති අනුද්ධරිත්වා උපස්සයං කත්වා අල්ලියාපනකං වත්ථඛණ්ඩ’න්ති අට්ඨකථායං ආගතං. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.348) පන ‘අච්ඡුපෙය්‍යන්ති පතිට්ඨපෙය්‍යං. හතචත්ථකානන්ති කාලාතීතචත්ථානං. උද්ධරිත්වා අල්ලියාපනඛණ්ඩන්ති දුබ්බලට්ඨානං අපනෙත්වා අල්ලියාපනචත්ථඛණ්ඩ’න්ති චුත්තං. දිගුණං සඬ්ඝාටිත්ති දුපට්ටං සඬ්ඝාටිං. එකච්චියන්ති එකපට්ටං අග්ගපට්ටං. අග්ගලං අප්ඤ්ඤාපෙස්සන්ති ජිණ්ණට්ඨානෙ පිලොතිකඛණ්ඩං ලග්ගාපෙය්‍යං.

ජින්නවිවරකථා

ජින්නවිවරකථායං තිස්ස පන විවරෙසු ද්වෙ වා එකං වා ජින්නදිත්වා කාතබ්බන්ති එත්ථ ‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ජින්නකං සඬ්ඝාටිං ජින්නකං උත්තරාසඬ්ගං ජින්නකං අන්තරාසක’න්ති (මහාව. 345) වචනතො පඤ්චඛණ්ඩසත්තඛණ්ඩාදිවසෙන ජින්නදිත්වා කාතබ්බං, න අච්ඡින්නදිත්වාති අත්ථො. සවෙ නප්පහොති, ආගන්තුකපට්ටං දාතබ්බන්ති එත්ථ යදි ජින්නදිත්වා කතෙ තිණ්ණමිපි විවරානං අත්ථාය සාටකො නප්පහොති, ද්වෙ විවරානි ජින්නකානි කාතබ්බානි, එකං විවරං අච්ඡින්නකං කත්තබ්බං. ද්විස්ස විවරෙසු ජින්නදිත්වා කතෙසු

සාටකො නප්පහොති, ද්වෙ වීවරානි අවිජින්නකානි, එකං වීවරං ඡින්නකං කාතබ්බං. එකස්මිම්පි වීවරෙ ඡින්නදිත්වා කතෙ සාටකො නප්පහොති, එවං සති අවිජින්නදිත්වා ආගන්තුකපට්ටං දාතබ්බන්ති අත්ථො. තමත්ථං පාළියා සාධෙතුං “චුත්තඤ්ඤාන”න්තිආදිමාහ. තත්ථ අන්වාධිකම්පි ආරොපෙතුන්ති එවං අප්පහොන්තෙ සති ආගන්තුකපට්ටම්පි ආරොපෙතුං අනුජානාමිති අත්ථො.

අකප්පියවීවරකථා

අකප්පියවීවරකථායං “නග්ගියං කුසවීරං ඵලකවීරං කෙසකම්බලං වාළකම්බලං උලුකපක්ඛිකං අජිනක්ඛිප”න්ති ඉමානි තිත්ථියසමාදානත්තා ථුල්ලවිචයවත්ථුනීති භගවතා පටික්ඛිත්තානි. තත්ථ නග්ගියන්ති නග්ගහාවො අවෙලකහාවො. කුසවීරන්ති කුසෙන ගන්ථෙත්වා කතවීරං. වාකවීරන්ති තාපසානං වක්කලං. ඵලකවීරන්ති ඵලකසංඝයානානි ඵලකානි සිබ්බිත්වා කතවීරං. කෙසකම්බලන්ති කෙසෙහි තන්තෙ වායිත්වා කතකම්බලං. වාළකම්බලන්ති වාමරීවාලෙහි වායිත්වා කතකම්බලං. උලුකපක්ඛිකන්ති උලුකසකුණස්ස පක්ඛෙහි කතනිවාසනං. අජිනක්ඛිපන්ති සලොමං සබ්බරං අජිනමිගවම්මං. තානි තිත්ථියද්ධපභූතානි අවීරහාවෙන පාකටානීති ආවරියෙන ඉධ න චුත්තානි. පොත්ථකො පන අපාකටොති තං වත්වා සබ්බනීලකාදීනි දුක්කටවත්ථුකානි චුත්තානි. “තිපට්ටවීරස්ස වා මජ්ඣෙ දාතබ්බානී”ති චුත්තත්තා තිපට්ටවීරං ධාරෙතුං වට්ටනීති සිද්ධං. තිපට්ටාදීනඤ්ච බහුපට්ටවීරානං අන්තරෙ ඊදිසානි අසාරුප්පවණ්ණානි පට්ටිලොතිකානි කාතබ්බානීති දස්සෙති. කඤ්චුකං නාම සීසතො පට්ටුඤ්චිත්වා කායාරුළුභවත්ථං. තෙනාහ “ඵාලෙත්වා රජීත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටනී”ති. වෙයනන්ති සීසවෙයනං. තිරිටන්ති මකුටං. තස්ස විසෙසං දස්සෙතුං “තිරිටකං පනා”තිආදිමාහ.

වීවරවිචාරණකථා

වීවරවිචාරණකථායං “පණ්ඩිතො, භික්ඛවෙ, ආනන්දො, මහාපඤ්ඤො, භික්ඛවෙ, ආනන්දො. යත්‍ර භි නාම මයා සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං ආජානිස්සති, කුසිම්පි නාම කරිස්සති, අඬ්ඬකුසිම්පි නාම කරිස්සති, මණ්ඩලම්පි නාම කරිස්සති, අඬ්ඬමණ්ඩලම්පි නාම කරිස්සති, විවට්ටම්පි නාම කරිස්සති, අනුච්චට්ටම්පි නාම කරිස්සති, ගීවෙයාකම්පි නාම කරිස්සති, ජඬ්ඬෙයාකම්පි නාම කරිස්සති, බාහන්තම්පි නාම කරිස්සති, ඡින්නකං භවිස්සති, සත්ථලුබං සමණසාරුප්පං පච්චත්ථිකානඤ්ච අනභිච්ඡිත”න්ති (මහාව. 345) වචනතො “පස්සසි ත්වං, ආනන්ද, මගධබෙත්තං අවිජිබ්බද්ධං පාළිබ්බද්ධං මරියාදබ්බද්ධං සිඬ්ඬසාටකබ්බද්ධ”න්ති භගවතො සංඛිත්තෙන චුත්තවචනං සුත්වා ආයස්මා ආනන්දො භගවතො අජ්ඣාසයානුරූපං සම්බහුලානං භික්ඛූනං වීවරං සංවිදහී. තථා ඉදානිපි එවරූපං වීවරං සංවිදහිතබ්බං.

තත්ථ “අවිජ්ඣේදධන්ති චතුරස්සකෙදාරඛද්ධං. පාළිඛද්ධන්ති ආයාමතො ච විත්ථාරතො ච දීඝමරියාදඛද්ධං. මරියාදඛද්ධන්ති අන්තරන්තරා රස්සමරියාදඛද්ධං. සිඬ්ඝාටකඛද්ධන්ති මරියාදාය මරියාදං විනිවිජ්ඣිත්වා ගතට්ඨානෙ සිඬ්ඝාටකඛද්ධං, චතුක්කසණ්ඨානන්ති අත්ථො. යත්‍ර හි නාමාති යො නාම. කුසිමිපි නාමාතිආදීසු කුසිති ආයාමතො ච විත්ථාරතො ච අනුචාතාදීනං දීඝපට්ටානමෙතං අධිවචනං. අඬ්ඬකුසිති අන්තරන්තරාරස්සපට්ටානං නාමං. මණ්ඩලන්ති පඤ්චබණ්ඩිකස්ස විවරස්ස එකෙකස්මිං බණ්ඩෙ මහාමණ්ඩලං. අඬ්ඬමණ්ඩලන්ති බුද්දකමණ්ඩලං. විවට්ටන්ති මණ්ඩලඤ්ච අඬ්ඬමණ්ඩලඤ්ච එකතො කත්වා සිඬ්ඛිතං මජ්ඣිමබණ්ඩං. අනුච්චට්ටන්ති තස්ස උභොසු පස්සෙසු ද්වෙ බණ්ඩාති. ගීවෙය්‍යකන්ති ගීවාචෙය්‍යට්ඨානෙ දළ්භිකරණත්ථං අඤ්ඤසුත්තසංසිඬ්ඛිතං ආගන්තුකපට්ටං. ජඩ්ඝෙය්‍යකන්ති ජඩ්ඝපාපුණ්ණට්ඨානෙ තථෙව සංසිඬ්ඛිතං පට්ටං. ගීවාට්ඨානෙ ච ජඩ්ඝට්ඨානෙ ච පට්ටානමෙතං නාමන්ති. බාහන්තන්ති අනුච්චට්ටානං බහි එකෙකං බණ්ඩං. ඉති පඤ්චබණ්ඩිකවිවරෙනෙතං විචාරිතන්ති. අථ වා අනුච්චට්ටන්ති විවට්ටස්ස එකපස්සතො ද්වින්තං එකපස්සතො ද්වින්තන්ති චතුන්තමිපි බණ්ඩානමෙතං නාමං. බාහන්තන්ති සුජ්ජමාණං විවරං පාරුපන්තෙන සංහරිත්වා බාහාය උපරි යපිතා උභො අන්තා බහිමුඛා තිට්ඨන්ති, තෙසං එතං නාමං. අයමෙව හි නයො මහාඅට්ඨකථායං චුත්තො”ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 345) ආගතො.

විවරසිඬ්ඛනකථා

දණ්ඩකථිනෙනවිවරසිඬ්ඛනකථායං – තෙන ඛො පන සමයෙන භික්ඛු තත්ථ තත්ථ ඛීලං නික්ඛන්තිවා සම්බන්ධිත්වා විවරං සිඬ්ඛෙනති, විවරං විකණ්ණං හොති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කථිනං කථිනරජ්ජුං, තත්ථ තත්ථ ඔබන්ධිත්වා විවරං සිඬ්ඛෙතුන්ති. විසමෙ කථිනං පත්ථරන්ති, කථිනං පරිභිජ්ජති...පෙ.... න, භික්ඛවෙ, විසමෙ කථිනං පත්ථරිතඛිඛං, යො පත්ථරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සාති.

ජමාය කථිනං පත්ථරන්ති, කථිනං පංසුකිතං හොති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තිණසන්ථාරකන්ති. කථිනස්ස අන්තො ජීරති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අනුචාතං පරිභණ්ඩං ආරොපෙතුන්ති. කථිනං නජ්ජහොති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, දණ්ඩකථිනං ඛිදලකං සලාකං විනන්ධනරජ්ජුං විනන්ධනසුත්තකං විනන්ධිත්වා විවරං සිඬ්ඛෙතුන්ති. සුත්තන්තරිකායො විසමා හොන්ති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කළිම්භකන්ති. සුත්තා වඩ්ඛා හොන්ති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, මොසසුත්තකන්ති.

තෙන ඛො පන සමයෙන භික්ඛු අධොතෙහි පාදෙහි කථිනං අක්කමන්ති, කථිනං දුස්සති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – න, භික්ඛවෙ, අධොතෙහි පාදෙහි කථිනං අක්කමිතඛිඛං, යො අක්කමෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සාති.

තෙන බො පන සමයෙන භික්ඛු අල්ලෙහි පාදෙහි කලීනං අක්කමන්ති, කලීනං දුස්සති. භගවතො එතමත්ථං ආරොවෙසුං – න, භික්ඛවෙ, අල්ලෙහි පාදෙහි කලීනං අක්කමිතබ්බං, යො අක්කමෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කට්ඨසාති.

තෙන බො පන සමයෙන භික්ඛු සඋපාහනා කලීනං අක්කමන්ති, කලීනං දුස්සති. භගවතො එතමත්ථං ආරොවෙසුං – න, භික්ඛවෙ, සඋපාහනෙන කලීනං අක්කමිතබ්බං. යො අක්කමෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කට්ඨසාති.

තෙන බො පන සමයෙන භික්ඛු වීචරං සිබ්බන්තා අඬගුලියා පටිග්ගණ්හන්ති, අඬගුලියො දුක්ඛා භොන්ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොවෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පටිග්ගහන්ති.

තෙන බො පන සමයෙන ඡබ්බග්ගියා භික්ඛු උච්චාවචෙ පටිග්ගහෙ ධාරෙන්ති සුවණ්ණමයං රුපියමයං. මනුස්සා උජ්ඣායන්ති බියන්ති විපාවෙන්ති ‘‘සෙය්‍යාපාපි ගිහි කාමභොගිනො’’ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොවෙසුං – න, භික්ඛවෙ, උච්චාවචා පටිග්ගහා ධාරෙතබ්බා, යො ධාරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කට්ඨසාති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අට්ඨිමයං...පෙ.... සබ්බනාහිමයන්ති.

තෙන බො පන සමයෙන සුවියොපි සත්ථකාපි පටිග්ගහාපි නස්සන්ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොවෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ආවෙසනවිත්ථකන්ති. ආවෙසනවිත්ථකෙ සමාකුලා භොන්ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොවෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පටිග්ගහථවිකන්ති. අංසබද්ධකො න භොති...පෙ.... අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අංසබද්ධකං බන්ධනසුත්තකන්ති.

තෙන බො පන සමයෙන භික්ඛු අබ්භොකාසෙ වීචරං සිබ්බන්තා සිතෙනපි උණ්හෙනපි කිලමන්ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොවෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කලීනසාලං කලීනමණ්ඩපන්ති. කලීනසාලා නීචවත්ථුකා භොති, උදකෙන ඔත්ථරීයති. භගවතො එතමත්ථං ආරොවෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, උච්චවත්ථුකං කාතුන්ති. වයො පරිපතති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, චිනිතුං තයො වයෙ ඉට්ඨකවයං, සිලාවයං, දාරුවයන්ති. ආරොහන්තා විහඤ්ඤන්ති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තයො සොපානෙ ඉට්ඨකසොපානං, සිලාසොපානං, දාරුසොපානන්ති. ආරොහන්තා පරිපතන්ති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ආලම්බනබාහන්ති. කලීනසාලාය තිණුචුණ්ණං පරිපතති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ඔගුම්චෙත්වා උල්ලිත්තාවලිත්තං කාතුං සෙතවණ්ණං කාලවණ්ණං ගෙරුකපරිකම්මං මාලාකම්මං ලතාකම්මං මකරදන්තකං පඤ්චපටිකං වීචරරජ්ජුන්ති.

තෙන බො පන සමයෙන භික්ඛු වීචරං සිබ්බෙන්වා තථෙව කලීනං උජ්ඣන්වා පක්කමන්ති, උන්දුරෙහිපි උපවිකාහිපි බජ්ජති. භගවතො එතමත්ථං ආරොවෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කලීනං සඬඝරිතුන්ති. කලීනං පරිහිජ්ජති. අනුජානාමි,

හික්බවෙ, ගොසංඝිකාය කථිතං සඨසරිතුන්ති. කථිතං විනිවෙධීයති. අනුජානාමි, හික්බවෙ, බන්ධනරජ්ජුන්ති.

තෙන ඛො පන සමයෙන හික්ඛු කුට්ටෙපි ථම්මෙහිපි කථිතං උස්සාපෙත්වා පක්කමන්ති, පරිපතීත්වා කථිතං හිජ්ජති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – අනුජානාමි, හික්බවෙ, හිත්තිබ්බිලෙ වා නාගදන්තෙ වා ලග්ගෙතුන්ති. අයං බුද්දකචත්ථුබන්ධකෙ ආගතො පාළිපායො.

“කථිතන්ති නිස්සෙණිමිපි, තත්ථ අත්ථරිතබ්බකටසාරකකිලඤ්ජානං අඤ්ඤතරම්පි. කථිතරජ්ජුන්ති යාය දුපට්ටචීවරං සිබ්බන්තා කථිතො චීවරං විබන්ධන්ති. කථිතං නප්පහොතිති දීඝස්ස හික්ඛුනො පමාණෙන කතං කථිතං ඉත්තරස්ස හික්ඛුනො චීවරං පත්ථරියමානං නප්පහොති, අන්තොයෙව හොති, දණ්ඩකෙ න පාපුණාතිති අත්ථො. දණ්ඩකථිතන්ති තස්ස මජ්ඣෙ ඉත්තරස්ස හික්ඛුනො පමාණෙන අඤ්ඤං නිස්සෙණිං බන්ධිතුං අනුජානාමිති අත්ථො. බිදලකන්ති දණ්ඩකථිතප්පමාණෙන කටසාරකස්ස පරියන්තෙ පටිසංහරිත්වා දුගුණකරණං. සලාකන්ති දුපට්ටචීවරස්ස අන්තරෙ පවෙසනසලාකං. විනන්ධනරජ්ජුන්ති මහානිස්සෙණියා සද්ධිං බුද්දකනිස්සෙණිං විනන්ධිතුං රජ්ජුං. විනන්ධනසුත්තකන්ති බුද්දකනිස්සෙණියා චීවරං විනන්ධිතුං සුත්තකං. විනන්ධිත්වා චීවරං සිබ්බිතුන්ති තෙන සුත්තකෙන තත්ථ චීවරං විනන්ධිත්වා සිබ්බෙතුං. විසමා හොන්තිති කාචි බුද්දකා හොන්ති, කාචි මහන්තා. කළිම්භකන්ති පමාණසඤ්ඤාකරණං යං කිඤ්චි තාලපණ්ණාදිං. මොසසුත්තකන්ති වඩ්ඪකීනං දාරුසු කාලසුත්තෙන විය හලිද්දිසුත්තෙන සඤ්ඤාකරණං. අඩගුලියා පටිග්ගණ්හන්ති සුවිමුඛං අඩගුලියා පටිච්ඡන්ති. පටිග්ගහන්ති අඩගුලිකොසකං. ආවෙසනවිත්ථකං නාම යං කිඤ්චි පාතිවඩ්ඪකොටකාදි. උච්චවත්ථුකන්ති පංසුං ආකිරිත්වා උච්චවත්ථුකං කාතුං අනුජානාමිති අත්ථො. ඔගුම්චෙත්වා උල්ලිත්තාවලිත්තං කාතුන්ති ඡදනං ඔධුනිත්වා සනදණ්ඩකං කත්වා අන්තො වෙච්ච බහි ව මත්තිකාය ලිම්පිතුන්ති අත්ථො. ගොසංඝිකායාති වෙළං වා රුක්ඛදණ්ඩකං වා අන්තො කත්වා තෙන සද්ධිං සංහරිතුන්ති අත්ථො. බන්ධනරජ්ජුන්ති තථා සංහරිතස්ස බන්ධනරජ්ජු’න්ති අයං අට්ඨකථාපායො (වුළුව. අට්ඨ. 256).

“අනුචාතං පරිහණ්ඩන්ති කිලඤ්ජාදීසු කරොතීති ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. බිදලකන්ති දුගුණකරණසඨ්ඛාතස්ස කිරියාවිසෙසස්ස අධිවචනං. කස්ස දුගුණකරණං? යෙන කිලඤ්ජාදීනා මහන්තං කථිතං අත්ථතං, තස්ස. තඤ්චි දණ්ඩකථිතප්පමාණෙන පරියන්තෙ සංහරිත්වා දුගුණං කාතබ්බං. පටිග්ගහන්ති අඩගුලිකඤ්චුකං. පාති නාම පටිග්ගහසණ්ඨානෙන කතො භාජනවිසෙසො. න සම්මතීති නප්පහොති. නීචවත්ථුකං විනිතුන්ති බහිකුට්ටස්ස සමන්තතො නීචවත්ථුකං කත්වා විනිතු’න්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. වුළුවග්ග 3.260-262).

“නිස්සෙණම්පිති වතුහි දණ්ඩෙහි විවරජපමාණෙන ආයතවතුරස්සං කත්වා බද්ධපටලම්පි. තත්ථ හි විවරකොට්ඨො සමකං බන්ධන්වා විවරං යථාසුඛං සිඛිබන්ති. තත්ථ අත්ථරිතබ්බන්ති තස්සා නිස්සෙණියා උපරි විවරස්ස උපත්ථම්භනත්ථාය අත්ථරිතබ්බං. කථිනසඬ්ඛාතාය නිස්සෙණියා විවරස්ස බන්ධනකරජ්ජු කථිනරජ්ජුති මජ්ඣිමපදලොපි සමාසොති ආහ “යායා”තිආදි. තත්ථ යස්මා ද්විත්තං පටලානං එකස්මිං අධිකෙ ජාතෙ තත්ථ වලියො භොන්ති, තස්මා දුපට්ඨවිවරස්ස පටලද්වයම්පි සමකං කත්වා බන්ධනකරජ්ජු කථිනරජ්ජුති වෙදිතබ්බං. පාළියං (චූළව. 256) කථිනස්ස අන්තො ජීරතීති කථිනෙ බද්ධස්ස විවරස්ස පරියන්තො ජීරතී”ති විමතිවිනොදනයං වුත්තං.

“බිදලකං නාම දිගුණකරණසඬ්ඛාතස්ස කිරියාවිසෙසස්ස අධිවචනං. කස්ස දිගුණකරණං? යෙන කිලඤ්ජාදිනා මහන්තං කථිනං අත්ථතං, තස්ස. තඤ්ඤි දණ්ඩකථිනජපමාණෙන පරියන්තෙ සංහරිත්වා දිගුණං කාතබ්බං, අඤ්ඤථා බුද්දකවිවරස්ස අනුචාතපරිහණ්ඩාදිවිධානකරණෙ හත්ථස්ස ඔකාසො න භොති. සලාකාය සති ද්විත්තං විවරානං අඤ්ඤතරං ඤත්වා සිඛිබ්බාසිඛිබ්බං සුඛං පඤ්ඤායති. දණ්ඩකථිනෙ කතෙ න බහුහි සභායෙහි පයොජනං. ‘අසංකුට්ත්වා විවරං සමං භොති, කොණාපි සමා භොන්ති’ති ලිඛිතං, ‘හලිද්දිසුත්තෙන සඤ්ඤාකරණ’න්ති වුත්තත්තා ‘හලිද්දිසුත්තෙන විවරං සිඛිබ්බෙතම්පි වට්ඨති’ති සිද්ධං. තත්ථ හි කෙච් අකජ්ජියසඤ්ඤිතො. පටිග්ගභො නාම අඬිගුලිකොසො. පාතීති පටිග්ගහසණ්ඨානං. පටිග්ගහථවිකන්ති අඬිගුලිකොසථවික’න්ති වජිරබුද්ධිටිකායං (වජිර. ටී. චූළවග්ග 256) ආගතං.

ගහපතිවිවරාදිකථා

ගහපතිවිවරාදිකථායං “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ගහපතිවිවරං, යො ඉච්ඡති, පංසුකුලිකො භොතු, යො ඉච්ඡති, ගහපතිවිවරං සාදියතු, ඉතරිතරෙනපාහං, භික්ඛවෙ, සන්තුට්ඨිං වණ්ණෙමි”ති (මහාව. 337) වචනතො අසමාදින්නධුතඬිගො යො භික්ඛු පංසුකුලං ධාරෙතුං ඉච්ඡති, තෙන පංසුකුලිකෙන හචිතබ්බං. යො පන ගිහිහි දින්නං ගහපතිවිවරං සාදියතුං ඉච්ඡති, තෙන ගහපතිවිවරසාදියකෙන හචිතබ්බං. සමාදින්නධුතඬිගො පන භික්ඛු “ගහපතිවිවරං පටික්ඛිපාමි, පංසුකුලිකඬිගං සමාදියාමි”ති අධිට්ඨහනතො ගහපතිවිවරං සාදියතුං න වට්ඨති. ගහපතිවිවරන්ති ගහපතිහි දින්නං විවරං. ඉතරිතරෙනපිති අජ්ජග්ගෙහපි මහග්ගෙහපි යෙන කෙනචිති අත්ථො.

“ඉතරිතරෙනාති ඉතරෙන ඉතරෙන. ඉතර-සද්දො පන අනියමවචනො ද්වික්ඛත්තුං වුච්චමානො යංකිඤ්චි-සද්දෙහි සමානත්ථො භොතීති වුත්තං අජ්ජග්ගෙහපි මහග්ගෙහපි යෙන කෙනචි”ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.337), “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පාචාරං, අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කොසෙය්‍යපාචාරං, අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කොජව”න්ති (මහාව. 337) වචනතො පාචාරාදිනිපි සම්පට්ඨිත්තුං වට්ඨති. තත්ථ පාචාරොති සලොමකො කජ්ජාසාදිහෙදො.

අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කොපවන්ති එත්ථ පකතිකොපවමෙව වට්ඨති,
 මහාපිට්ඨියකොපවං න වට්ඨති. කොපවන්ති උණ්ණාමයො පාවාරසදිසො.
 “මහාපිට්ඨිය කොපවන්ති හත්ථිපිට්ඨිසු අත්ථරිතබ්බතාය ‘මහාපිට්ඨිය’න්ති
 ලද්ධසමඤ්ඤං චතුරඤ්ඤාදිප්පථං කොපව”න්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී.
 මහාවග්ග 3.337) වුත්තං. විමතිවිනොදනියම්පි (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.337)
 “මහාපිට්ඨියකොපවන්ති හත්ථිපිට්ඨියං අත්ථරිතබ්බතාය ‘මහාපිට්ඨිය’න්ති
 ලද්ධසමඤ්ඤං උණ්ණාමයත්ථරණ”න්ති වුත්තං. වජිරබුද්ධිට්ඨකායං (වජිර. ටී.
 මහාවග්ග 337) පන “මහාපිට්ඨියකොපවං නාම අතිරෙකචතුරඤ්ඤාදිප්පථං කිරා”ති
 වුත්තං. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කම්බල”න්ති (මහාව. 338) වචනතො
 අඛස්සකාසියාදීනි මහග්ගානිපි කම්බලානි වට්ඨන්ති. අඛස්සකාසියන්ති එත්ථ කාසීනි
 සහස්සං වුවචති, තං අග්ගසනකො කාසියො. අයං පන පඤ්ච සතානි අග්ගනි, තස්මා
 අඛස්සකාසියොති වුත්තො.

ජවීවරකථා

ජවීවරකථායං “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ජ වීවරානි බොමං කප්පාසිකං
 කොසෙය්‍යං කම්බලං සාණං හඬග”න්ති (මහාව. 339) වචනතො බොමාදීනි ජ
 වීවරානි දුකුලාදීනි ජ අනුලොමවීවරානි ව වට්ඨන්ති. තත්ථ “බොමන්ති
 බොමසුත්තෙහි වායිතං බොමපට්ඨිවරං. කප්පාසිකන්ති කප්පාසතො
 නිබ්බත්තසුත්තෙහි වායිතං. කොසෙය්‍යන්ති කොසකාරකපාණකෙහි
 නිබ්බත්තසුත්තෙහි වායිතං. කම්බලන්ති උණ්ණාමයවීවරං. සාණන්ති සාණසුත්තෙහි
 කතවීවරං. හඬගන්ති බොමසුත්තාදීනි සබ්බානි, එකච්චානි වා මිස්සෙත්වා
 කතවීවරං. හඬගම්පි වාකමයමෙවාති කෙවි. දුකුලං පට්ටුණ්ණං සොමාරපටං
 චීනපටං ඉද්ධිජං දෙවදින්තන්ති ඉමානි පන ජ වීවරානි එතෙසංයෙව අනුලොමානීති
 විසුං න වුත්තානි. දුකුලඤ්ඤි සාණස්ස අනුලොමං වාකමයත්තා. පට්ටුණ්ණදෙසෙ
 සඤ්ජාතවත්ථං පට්ටුණ්ණං. ‘පට්ටුණ්ණකොසෙය්‍යවිසෙසො’ති හි අභිධානකොසෙ
 වුත්තං. සොමාරදෙසෙ චීනදෙසෙ ව ජාතවත්ථානි සොමාරචීනපටානි.
 පට්ටුණ්ණාදීනි තිණි කොසෙය්‍යස්ස අනුලොමානි පාණකෙහි කතසුත්තමයත්තා.
 ඉද්ධිජං එහිභික්ඛුතං පුඤ්ඤද්ධියා නිබ්බත්තවීවරං, තං බොමාදීනං අඤ්ඤතරං
 හොතීති තෙසං එව අනුලොමං. දෙවතාහි දින්තං වීවරං දෙවදින්තං. කප්පරුක්ඛෙ
 නිබ්බත්තං ජාලිනියා දෙවකඤ්ඤාය අනුරුද්ධත්ථෙරස්ස දින්තවත්ථසදිසං, තම්පි
 බොමාදීනංයෙව අනුලොමං හොති තෙසු අඤ්ඤතරභාවතො”ති සාරත්ථදීපනියං
 (සාරත්ථ. ටී. 2.462-463) වුත්තං.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.463) පන “බොමන්ති බොමසුත්තෙහි වායිතං
 බොමපට්ඨිවරං, තං වාකමයන්ති වදන්ති. කප්පාසසුත්තෙහි වායිතං කප්පාසිකං. එවං
 සෙසානිපි. කම්බලන්ති එළකාදීනං ලොමමයසුත්තෙහි වායිතං පටං. හඬගන්ති
 බොමසුත්තාදීනි සබ්බානි, එකච්චානි වා මිස්සෙත්වා වායිතං වීවරං, හඬගම්පි
 වාකමයමෙවාති කෙවි. දුකුලං පට්ටුණ්ණං සොමාරපටං චීනපටං ඉද්ධිජං
 දෙවදින්තන්ති ඉමානි ජ වීවරානි එතෙසඤ්ඤෙව අනුලොමානීති විසුං න වුත්තානි.

දුකුලඤ්ඤි සාණස්ස අනුලොමං වාකමයත්තා. ‘පට්ටුණ්ණං කොසෙය්‍යාවිසෙසො’ති අභිධානකොසෙ චුත්තං. සොමාරදෙසෙ චීනදෙසෙ ච ජාතවත්ථානි සොමාරචීනපටානි. පට්ටුණ්ණාදීනි තීණි කොසෙය්‍යස්ස අනුලොමානි පාණකෙහි කතසුත්තමයත්තා. ඉද්ධිජන්ති එහිභික්ඛුනං පුඤ්ඤද්ධියා නිබ්බන්තවීවරං, කප්පරුක්ඛෙහි නිබ්බන්තං, දෙවදිත්තඤ්ඤි බොමාදීනං අඤ්ඤතරං හොතීති තෙසං සබ්බෙසං අනුලොමානි’ති චුත්තං.

රජනාදිකථා

රජනාදිකථායං “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ඡ රජනානි මූලරජනං බන්ධරජනං තවරජනං පත්තරජනං පුප්ඵරජනං එලරජන”න්ති වචනතො ඉමෙසු ඡසු රජනෙසු එකකෙන වීවරං රජීතබ්බං, න ඡකණෙන වා පණ්ඩුමත්තිකාය වා රජීතබ්බං. තාය රජීතවීවරං දුබ්බණ්ණං හොති. ඡරජනානං සරූපං හෙට්ඨා පරික්ඛාරකථායං චුත්තමෙව. තත්ථ ඡකණෙනාති ගොමයෙන. පණ්ඩුමත්තිකායාති තම්බමත්තිකාය. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, රජනං පචිතුං චුල්ලං රජනකුම්භි”න්ති (මහාව. 344) වචනතො සීතුදකාය වීවරං න රජීතබ්බං. තාය හි රජීතවීවරං දුග්ගන්ධං හොති. තත්ථ සීතුදකාති අපක්කරජනං චුච්චති. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, උත්තරාඵම්පං බන්ධිතු”න්ති වචනතො උත්තරාඵම්පං බන්ධිතුං වට්ටති. තත්ථ උත්තරාඵම්පන්ති වට්ටාධාරකං, රජනකුම්භියා මජ්ඣෙකෙ යපෙත්වා තං ආධාරකං පරික්ඛිපිත්වා රජනං පක්ඛිපිතුං අනුජානාමිති අත්ථො. එවඤ්ඤි කතෙ රජනං න උත්තරති. තත්ථ “රජනකුම්භියා මජ්ඣෙකෙ යපෙත්වාති අන්තොරජනකුම්භියා මජ්ඣෙකෙ යපෙත්වා. එවං වට්ටාධාරකෙ අන්තොරජනකුම්භියා පක්ඛිපිත්තෙ මජ්ඣෙකෙ උදකං තිට්ඨති, වට්ටාධාරකතො බහි සමන්තා අන්තොකුම්භියං රජනච්ඡල්ලි. පක්ඛිපිතුන්ති රජනච්ඡල්ලිං පක්ඛිපිතු”න්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.344) චුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.344) පන “එවඤ්ඤි කතෙහි වට්ටාධාරස්ස අන්තො රජනොදකං, බහි ඡල්ලිකඤ්ඤි කත්වා වියොජනෙ කතෙ. න උත්තරතීති කෙවලං උදකතො ඵෙණ්ඩුට්ඨානාභාවා න උත්තරතී”ති චුත්තං. වජිරබුද්ධිට්ඨිකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 344) පන “ගොමයෙ ආපත්ති නත්ථි, විරූපත්තා වාරිතං. කුඬිකුමපුප්ඵං න වට්ටතීති වදන්ති”ති චුත්තං.

“අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, උදකෙ වා නබ්බිට්ඨිකාය වා ථෙවකං දාතු”න්ති (මහාව. 344) වචනතො තථා කත්වා රජනස්ස පක්කාපක්කභාවො ජානිතබ්බො. තත්ථ උදකෙ වා නබ්බිට්ඨිකාය වාති සවෙ පරිපක්කං හොති, උදකපාතියා දින්නො ථෙවො සහසා න විසරති, නබ්බිට්ඨියමිපි අවිසරන්තො තිට්ඨති. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, රජනුඵඬිකං දණ්ඩකථාලක”න්ති (මහාව. 344) වචනතො රජනස්ස ඔලොකනකාලෙ කුම්භියා රක්ඛණත්ථං උඵඬිකදණ්ඩකථාලිකානි ඉච්ඡිතබ්බානි. තත්ථ රජනුඵඬිකන්ති රජනඋඵඬිකං. දණ්ඩකථාලකන්ති දණ්ඩමෙව දණ්ඩකං. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, රජනකොලම්බං රජනසට්ඨ”න්ති (මහාව. 344) වචනතො තානිපි ඉච්ඡිතබ්බානි. තත්ථ රජනකොලම්බන්ති රජනකුණ්ඩං. තත්ථ රජනකුණ්ඩන්ති පක්කරජනට්ඨපනකං මහාසට්ඨං. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ,

රජනදොණික’’න්ති (මහාව. 344) වචනතො පාතියම්පි පත්තෙ වීවරෙ මද්දන්තෙ වීවරස්ස පරිභිජ්ජනතො වීවරරක්ඛණත්ථං රජනදොණිකා ඉව්ඡිතබ්බා. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තිණසන්ථරක’’න්ති (මහාව. 344) වචනතො ඡමාය වීවරෙ පත්ථරියමානෙ වීවරස්ස පංසුකිතත්තා තතො රක්ඛණත්ථං තිණසන්ථරං කාතබ්බං. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, වීවරවංසං වීවරරජ්ජු’’න්ති (මහාව. 344) වචනතො තිණසන්ථාරකෙ උපවිකාදීහි ඛජ්ජමානෙ වීවරවංසෙ වා වීවරරජ්ජුයා වා වීවරං පත්ථරිතබ්බං මජ්ඣෙකෙ වීවරෙ ලග්ගිතෙ රජනස්ස උභතො ගළිතත්තා.

“අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කණ්ණෙ ඛන්ධිතු’’න්ති (මහාව. 344) වචනතො කණ්ණෙ ඛන්ධිතබ්බං වීවරස්ස කණ්ණෙ ඛන්ධියමානෙ කණ්ණස්ස ජිණ්ණත්තා. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කණ්ණසුත්තක’’න්ති (මහාව. 344) වචනතො කණ්ණසුත්තකෙන ඛන්ධිතබ්බං එවං ඛන්ධන්තෙ රජනස්ස එකතො ගළිතත්තා. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සම්පරිවත්තකං සම්පරිවත්තකං රජෙතුං, න ච අවිජින්නෙ ටෙවෙ පක්කම්තු’’න්ති (මහාව. 344) වචනතො තථා රජිතබ්බං. යාව රජනබින්නද්දු ගළිතං න ජිජ්ජති, තාව න අඤ්ඤාග්ගු ගන්තබ්බං. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, උදකෙ ඔසාරෙතු’’න්ති (මහාව. 344) වචනතො පත්ථින්නං වීවරං උදකෙ ඔසාරෙතබ්බං. තත්ථ පත්ථින්නන්ති අතිරජිතත්තා ථද්ධං. උදකෙ ඔසාරෙතුන්ති උදකෙ පක්ඛිපිත්වා යපෙතුං. රජතෙ පන නික්ඛන්තෙ තං උදකං ඡඩ්ඛෙත්වා වීවරං මද්දිතබ්බං. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පාණිනා ආකොටෙතු’’න්ති (මහාව. 344) වචනතො ඵරුසං වීවරං පාණිනා ආකොටෙතබ්බං. “න, භික්ඛවෙ, අවිජින්නකානි වීවරානි ධාරෙතබ්බානි, යො ධාරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති (මහාව. 344) වචනතො අවිජින්නකානි වීවරානි දන්තකාසාවානි න ධාරෙතබ්බානි. තත්ථ දන්තකාසාවානිනි එකං වා ද්වෙ වා වාරෙ රජිත්වා දන්තවණ්ණානි ධාරෙත්ති.

අතිරෙකවීවරකථා

අතිරෙකවීවරකථායං “න, භික්ඛවෙ, අතිරෙකවීවරං ධාරෙතබ්බං, යො ධාරෙය්‍ය, යථාධම්මො කාරෙතබ්බො’’ති (මහාව. 347) වචනතො නිට්ඨිතවීවරස්මිං උබ්භතස්මිං කථිතෙ දසාහතො පරං අතිරෙකවීවරං ධාරෙන්නස්ස නිස්සග්ගියං පාවිත්තියං. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, දසාහපරමං අතිරෙකවීවරං ධාරෙතු’’න්ති (මහාව. 347) වචනතො උබ්භතෙපි කථිතෙ දසාහබ්භන්තරෙ ධාරෙන්නස්ස අත්ථකථිනානං අනුබ්භතෙපි කථිතෙ පඤ්චමාසබ්භන්තරෙ තතො පරම්පි දසාහබ්භන්තරෙ අනත්ථකථිනානම්පි දසාහබ්භන්තරෙ අතිරෙකවීවරං අනාපත්ති. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අතිරෙකවීවරං විකජ්ජෙතු’’න්ති (මහාව. 347) වචනතො දසාහතො පරං විකජ්ජෙත්වා අතිරෙකවීවරං ධාරෙතුං වට්ටති. කිත්තකං පන වීවරං විකජ්ජෙතබ්බන්ති? “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ආයාමෙන අට්ඨඨගුලං සුගතඨගුලෙන චතුරඨගුලවිත්ථකං පච්ඡිමං වීවරං විකජ්ජෙතු’’න්ති (මහාව. 358) වචනතො සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන සුගතඨගුලෙන අට්ඨඨගුලායාමං චතුරඨගුලවිත්ථාරං වීවරං විකජ්ජෙතුං වට්ටති. තත්ථ සුගතඨගුලං නාම මජ්ඣිමසුරිසඨගුලසඨබානෙන වඩ්ඨකිඅඨගුලෙන තිවඨගුලං හොති, මනුස්සානං පකතිඅඨගුලෙන

අඩිපසකඩිකඩිගුලං, තස්මා දීඝතො වඩිසකිහත්ථෙන එකහත්ථං පකතිහත්ථෙන දියඩිසහත්ථං විත්ථාරතො වඩිසකිහත්ථෙන විදන්ථිප්පමාණං පකතිහත්ථෙන ඡළඬිගුලාධිකවිදන්ථිප්පමාණං පච්ඡිමං චීවරං විකප්පෙනුං වට්ටති, තතො උනප්පමාණං න වට්ටති, අධිකප්පමාණං පන වට්ටතීති දට්ඨබ්බං.

අට්ඨවරකථා

අට්ඨවරකථායං “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, වස්සිකසාට්ඨිකං ආගන්තුකහත්තං ගමිකහත්තං ගිලානහත්තං ගිලානුපට්ඨාකහත්තං ගිලානහෙසජ්ජං ධුවයාගුං භික්ඛුනිසඬ්ඝස්ස උදකසාට්ඨික”න්ති වචනතො ඉමානි අට්ඨ දානානි සම්පට්ඨිතං වට්ටති. තත්ථ නික්ඛිත්තචීවරා හුත්වා කායං ඔවස්සන්තානං භික්ඛුනං නග්ගියං අසුචි ඡෙගුච්ඡං පටිකුලං හොති, තස්මා වස්සිකසාට්ඨිකා අනුඤ්ඤාතා. ආගන්තුකො භික්ඛු න චීචිකුසලො හොති, න ගොවරකුසලො, කිලන්තො පිණ්ඩාය වරති, තස්මා ආගන්තුකහත්තං අනුඤ්ඤාතං, ගමිකො භික්ඛු අත්තනො හත්තං පරියෙසමානො සත්ථා වා විභායිස්සති, යත්ථ වා වාසං ගන්තුකාමො භවිස්සති, තත්ථ විකාලෙන උපගච්ඡිස්සති, කිලන්තො අද්ධානං ගමිස්සති, තස්මා ගමිකහත්තං. ගිලානස්ස භික්ඛුනො සප්පායානි හොජනානි අලහන්තස්ස ආබාධො වා අභිවඩ්ඪිස්සති, කාලකිරියා වා භවිස්සති, තස්මා ගිලානහත්තං. ගිලානුපට්ඨාකො භික්ඛු අත්තනො හත්තං පරියෙසමානො ගිලානස්ස උස්සුරෙ හත්තං නිහරිස්සති, තස්මා ගිලානුපට්ඨාකහත්තං. ගිලානස්ස භික්ඛුනො සප්පායානි හෙසජ්ජානි අලහන්තස්ස ආබාධො වා අභිවඩ්ඪිස්සති, කාලකිරියා වා භවිස්සති, තස්මා ගිලානහෙසජ්ජං. යස්මා භගවතා අත්ඨකච්ඡන්දෙ දසානිසංසෙ සම්පස්සමානෙන යාගු අනුඤ්ඤාතා, තස්මා ධුවයාගු. යස්මා මාතුගාමස්ස නග්ගියං අසුචි ඡෙගුච්ඡං පටිකුලං හොති, තස්මා භික්ඛුනිසඬ්ඝස්ස උදකසාට්ඨිකා අනුඤ්ඤාතා.

නිසීදනාදිකථා

නිසීදනාදිකථායං “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කායගුත්තියා චීවරගුත්තියා සෙනාසනගුත්තියා නිසීදන”න්ති (මහාව. 353) වචනතො කායාදීනං අසුචිමුච්චනාදිතො ගොපනත්ථාය නිසීදනං ධාරෙතුං වට්ටති. තස්ස විධානං හෙට්ඨා වුත්තමෙව. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, යාවමහත්තං පච්චත්ථරණං ආකඬ්ඛති, තාවමහත්තං පච්චත්ථරණං කාතු”න්ති වචනතො අතිවුද්දකෙන නිසීදනෙන සෙනාසනස්ස අගොපනත්තා මහත්තම්පි පච්චත්ථරණං කාතුං වට්ටති. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, යස්ස කණ්ඩු වා පීළකා වා අස්සාවො වා පුල්ලකච්ඡු වා ආබාධො, කණ්ඩුපට්ඨිජාදි”න්ති වචනතො ඊදිසෙසු ආබාධෙසු සන්තෙසු චීවරාදිගුත්තත්ථාය කණ්ඩුපට්ඨිජාදි වට්ටති. තත්ථ පමාණං හෙට්ඨා වුත්තමෙව. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, මුඛපුඤ්ජනවොළ”න්ති (මහාව. 355) වචනතො මුඛසොධනත්ථාය මුඛපුඤ්ජනවොළං වට්ටති. තම්පි හෙට්ඨා වුත්තමෙව. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පරික්ඛාරවොළක”න්ති වචනතො තිච්චරෙ පරිපුණ්ණෙ පරිස්සාවනථිකාදීහි අත්ථෙ සති පරික්ඛාරවොළං වට්ටති. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ,

නිව්වරං අධිට්ඨාතුං න විකප්පෙතුං, වස්සිකසාට්ඨිකං වස්සානං වාතුමාසං අධිට්ඨාතුං
 තතො පරං විකප්පෙතුං, නිසීදනං අධිට්ඨාතුං න විකප්පෙතුං, පච්චත්ථරණං
 අධිට්ඨාතුං න විකප්පෙතුං, කණ්ඩුපට්ඨිජාදිං යාව ආබාධා අධිට්ඨාතුං තතො පරං
 විකප්පෙතුං, මුඛපුඤ්ජනවොළං අධිට්ඨාතුං න විකප්පෙතුං, පරික්ඛාරවොළං
 අධිට්ඨාතුං න විකප්පෙතුං”න්ති (මහාව. 358) වචනතො වුත්තනයෙන අධිට්ඨානඤ්ච
 විකප්පනා ච කාතබ්බා. අයමෙත්ථ සඬ්ඛෙපො, විත්ථාරො පන හෙට්ඨා වුත්තොව.

අධම්මකම්මකථා

58. අධම්මකම්මකථායං න, භික්ඛවෙ...පෙ.... දුක්කට්ඨසාති ඉදං “තෙන බො
 පන සමයෙන ඡබ්බග්ගියා භික්ඛු සඬ්ඛමජ්ඣෙ අධම්මකම්මං කරොන්ති. භගවතො
 එතමත්ථං ආරොචෙසුං – න, භික්ඛවෙ, අධම්මකම්මං කාතබ්බං, යො කරෙය්‍ය,
 ආපත්ති දුක්කට්ඨසා”ති (මහාව. 154) ඉමං උපොසථක්ඛන්ධකෙ ආගතපාඨං
 සන්ධාය වුත්තං. අනුජානාමි...පෙ.... පටික්කොසිතුන්ති තථෙව ආගතං “භගවතො
 එතමත්ථං ආරොචෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අධම්මකම්මෙ කයිරමානෙ
 පටික්කොසිතු”න්ති ඉමං. තත්ථ කරොන්තියෙවාති පඤ්ඤත්තම්පි සික්ඛාපදං
 මද්දිත්වා අධම්මකම්මං කරොන්තියෙවාති අත්ථො. “අනුජානාමි...පෙ....
 පටික්කොසිතු”න්ති එවං අධම්මකම්මෙ කයිරමානෙ සති “පෙසලෙහි භික්ඛුහි තං
 අධම්මකම්මං අකතං, කම්මං දුක්කට්ඨං කම්මං පුන කාතබ්බං”න්ති එවං
 පටික්කොසිතබ්බං, න තුණ්හිභාවෙන බම්බබ්බන්ති අත්ථො. ඉති වචනතොති ඉදං
 පන පුබ්බපාඨං ගහෙත්වා ඉති වචනතො. අධම්මකම්මං න කාතබ්බන්ති අපරපාඨං
 ගහෙත්වා ඉති වචනතො කයිරමානඤ්ච අධම්මකම්මං භික්ඛුහි නිවාරෙතබ්බන්ති
 ද්විධා යොජනා කාතබ්බා.

නිවාරෙත්තෙහි වාතිආදි පන “තෙන බො පන සමයෙන පෙසලා භික්ඛු
 ඡබ්බග්ගියෙහි භික්ඛුහි අධම්මකම්මෙ කයිරමානෙ පටික්කොසන්ති, ඡබ්බග්ගියා
 භික්ඛු ලහන්ති ආසාතං, ලහන්ති අප්පච්චයං, වධෙන තප්පෙත්ති. භගවතො
 එතමත්ථං ආරොචෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, දිට්ඨිම්පි ආචිකාතු”න්ති (මහාව.
 154) පාඨඤ්ච “තෙසංයෙව සන්තිකෙ දිට්ඨිං ආචිකරොන්ති, ඡබ්බග්ගියා භික්ඛු
 ලහන්ති ආසාතං, ලහන්ති අප්පච්චයං, වධෙන තප්පෙත්ති. භගවතො එතමත්ථං
 ආරොචෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, වතුහි පඤ්චහි පටික්කොසිතුං, ද්විහි තිහි දිට්ඨිං
 ආචිකාතුං, එකෙන අධිට්ඨාතුං න මෙතං බමති”ති ඉමෙ පාඨෙ සන්ධාය වුත්තං.
 වචනතොති ඉදං පන පාළියං තිණි සම්පදානානි ගහෙත්වා තිහි කිරියාපදෙහි විසුං
 විසුං යොජෙතබ්බං. සබ්බඤ්චෙතං අනුපද්දවත්ථාය වුත්තං, න
 ආපත්තිසබ්භාවතොති යොජනා. කථං අනුපද්දවසම්භවොති? නිග්ගහකම්මං කාතුං
 අසක්කුණෙය්‍යභාවතො, අඤ්ඤස්ස උපද්දවස්ස ච නිවාරණතො. තෙන වුත්තං
 වජිරවුද්ධිට්ඨිකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 154) “තෙසං අනුපද්දවත්ථායාති සඬ්ඛො
 සඬ්ඛස්ස කම්මං න කරොති, අඤ්ඤොපි උපද්දවො බහුතං හොති, තස්මා
 වුත්තං”න්ති.

ඔකාසකතකථා

59. ඔකාසකතකථායං න, භික්ඛවෙ, අනොකාසකතොතිආදි “තෙන ඛො පන සමයෙන ඡබ්බග්ගියා භික්ඛු අනොකාසකතං භික්ඛුං ආපත්තියා වොදෙන්ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – න, භික්ඛවෙ, අනොකාසකතො භික්ඛු ආපත්තියා වොදෙතඛිඛො, යො වොදෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්ඛට්ඨස්ස. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ඔකාසං කාරාපෙත්වා ආපත්තියා වොදෙතුං, කරොතු ආයස්මා ඔකාසං, අහං තං වත්තුකාමො”ති (මහාව. 153) ඉදං පාඨං සන්ධාය වුත්තං. අධිප්පායෙසු වාවනාධිප්පායොති, සාසනතො වාවෙතුකාමො. අක්කොසාධිප්පායොති පරං අක්කොසිතුකාමො පරිභාසිතුකාමො. කම්මාධිප්පායොති තප්පතීයාදිකම්මං කත්තුකාමො. වුට්ඨානාධිප්පායොති ආපත්තිතො වුට්ඨාපෙතුකාමො. උපොසථප්පචාරණට්ඨපනාධිප්පායොති උපොසථං, පචාරණං වා යිපෙතුකාමො. අනුච්ඡින්නාධිප්පායොති උපපරික්ඛිතුකාමො. ධම්මකථාධිප්පායොති ධම්මං දෙසෙතුකාමො. ඉති පරං වොදෙන්තානං භික්ඛුනං අධිප්පායහෙදො අනෙකච්චො හොතිති අත්ථො. පුරිමෙසු වතුසු අධිප්පායෙසුති වාවනාධිප්පායඅක්කොසාධිප්පායකම්මාධිප්පායවුට්ඨානාධිප්පායෙසු ඔකාසං අකාරාපෙත්තස්ස දුක්ඛට්ඨං. කාරාපෙත්වාපි සම්මුඛා වොදෙන්තස්ස යථානුරූපං සඤ්ඤාදිසෙසපාචිත්තියදුක්ඛට්ඨානි, අසම්මුඛා පන දුක්ඛට්ඨොති අයමෙත්ථ පිණ්ඩත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

“යපනක්ඛෙන්තං පන ජානිතඛිබ්”න්ති වත්වා තං දස්සෙන්තො “සුඤ්ඤාමෙ”තිආදිමාහ. අනුච්ඡින්නස්ස අනුච්ඡින්නාධිප්පායෙන වදන්තස්ස ඔකාසකම්මං නත්ථීති යොජනා. ධම්මකථිකස්ස අනොදිස්ස කම්මං කට්ඨන්තස්ස ඔකාසකම්මං නත්ථී. සචෙ පන ඔදිස්ස කට්ඨනි, ආපත්ති, තස්මා තං දස්සෙන්වා ගන්තඛිබ්න්ති යොජෙතඛිබ්. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

සද්ධාදෙය්‍යවිනිපාතනකථා

60. සද්ධාදෙය්‍යවිනිපාතනකථායං “මාතෘපිතරොති ඛො, භික්ඛවෙ, වදමානෙ කිං වදෙය්‍යාම. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, මාතෘපිතූනං දාතුං, න ච, භික්ඛවෙ, සද්ධාදෙය්‍යං විනිපාතෙතඛිබ්, යො විනිපාතෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්ඛට්ඨස්සා”ති (මහාව. 361) වචනතො දායකෙහි සද්ධාය භික්ඛුස්ස දින්නං විනිපාතෙත්වා ගිහීනං දාතුං න වට්ටති. “න ච, භික්ඛවෙ, සද්ධාදෙය්‍යන්ති එත්ථ සෙසඤ්ඤාතීනං දෙන්තො විනිපාතෙතියෙව. මාතෘපිතරො පන සචෙ රජ්ජෙ ඨිතෘපි පත්ථයන්ති, දාතඛිබ්”න්ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 361) වුත්තත්තා භාතුහගිනීආදීනං ඤාතකානම්පි දාතුං න වට්ටති. වුත්තඤ්ඤි ආචරියධම්මසිරිත්ථෙරෙන බුද්දසික්ඛායං –

“න ලබ්භං විනිපාතෙතුං, සද්ධාදෙය්‍යඤ්ච විවරං;
ලබ්භං පිතුනං සෙසානං, ඤාතීනම්පි න ලබ්භති”ති.

කයවික්කයසමාපත්තිසික්ඛාපදවණ්ණනායමිපි “මාතරං පන පිතරං වා ‘ඉමං දෙහී’ති වදන්තො විඤ්ඤත්ති න හොති, ‘ඉමං ගණ්හාහී’ති වදන්තො සද්ධාදෙය්‍යවිනිපාතනං න හොති. අඤ්ඤාතකං ‘ඉමං දෙහී’ති වදන්තො විඤ්ඤත්ති හොති, ‘ඉමං ගණ්හාහී’ති වදන්තො සද්ධාදෙය්‍යවිනිපාතනං හොති. ‘ඉමිනා ඉමං දෙහී’ති කයවික්කයං ආපජ්ජන්තො නිස්සග්ගියං හොති”ති අට්ඨකථායං (පාරා. අට්ඨ. 2.595) වුත්තං. තත්ථ “සෙසඤ්ඤාතකෙසු සද්ධාදෙය්‍යවිනිපාතසම්භවන්තො තදභාවට්ඨානම්පි දස්සෙතුං ‘මාතරං පන පිතරං වා’ති වුත්ත”න්ති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.593-595) වුත්තං.

සන්තරුත්තරකථා

61. සන්තරුත්තරකථායං අන්තර-සද්දො මජ්ඣිමනිකායෙ. වසති සීලෙනාති වාසකො, “අන්තරෙ වාසකො අන්තරවාසකො”ති වත්තබ්බෙ “රූපභවො රූප”න්තිආදීසු විය උත්තරපදලොපිසමාසවසෙන “අන්තරො”ති වුත්තො. උත්තරසද්දො උපරිවාසකො, ආභූසො සජ්ජතිති ආසඬගො, “උත්තරෙ ආසඬගො උත්තරාසඬගො”ති වත්තබ්බෙ වුත්තනයෙන “උත්තරො”ති වුත්තො, අන්තරො ව උත්තරො ව අන්තරුත්තරො, සහ අන්තරුත්තරෙහි යො වත්තතිති සන්තරුත්තරො, සහසුඛපදහින්නාධිකරණද්විපදබ්බුඛිනිසමාසො. අථ වා සහ අන්තරෙන ව උත්තරෙන ව යො වත්තතිති සන්තරුත්තරො, තිපදබ්බුඛිනිසමාසො. සඬ්ඝාටිං යපෙත්වා අන්තරවාසකඋත්තරාසඬගමත්තධරො හුත්වා ගාමො න පටිසිතබ්බොති අත්ථො. “පරිබ්බාජකමදක්ඛි තිදණ්ඩකෙනා”තිආදීසු විය ඉත්ථම්භූතලක්ඛණෙ වෙතං කරණවචනං, තස්මා අන්තරවාසකං තිමණ්ඩලං පටිච්ඡාදෙන්තෙන පරිමණ්ඩලං නිවාසෙත්වා කායබන්ධනං බන්ධිත්වා සඬ්ඝාටිඤ්ඤා උත්තරාසඬගඤ්ඤා දිගුණං කත්වා පාරුපිත්වා ගාමො පටිසිතබ්බො.

විවරනික්ඛෙපකථා

62. විවරනික්ඛෙපකථායං සංහරියතෙති සඬ්ඝාටි, තස්සා සඬ්ඝාටියා, භාවයොගෙ කම්මත්ථෙ ඡට්ඨී. නික්ඛෙපායාති යපනාය, සඬ්ඝාටිං අග්ගහෙත්වා විහාරෙ යපෙත්වා ගමනාය පඤ්ච කාරණාති හොන්තිති අත්ථො. ගිලානො වා හොතිති ගහෙත්වා ගන්තුං අසමත්ථො ගිලානො වා හොති. වස්සිකසඬකෙතං වා හොතිති “වස්සිකකාලො අය”න්ති සඬකෙතං වා කතං හොති. නදීපාරගතං වා හොතිති නදියා පාරං ගන්ත්වා භුඤ්ජිතබ්බං හොති. අග්ගළගුත්තිවිහාරො වා හොතිති අග්ගළං දත්වාපි දාතබ්බො සුගුත්තිවිහාරො වා හොති. අත්ථකකථිතං වා හොතිති තස්මිං විහාරෙ කථිතං අත්ථනං වා හොති අත්ථකකථිනානං අසමාදානවාරසම්භවන්තො. සෙසං සුච්ඤ්ඤායාමෙව. ආරඤ්ඤිකස්ස පන විහාරො න සුගුත්තො හොතිති අප්පහික්ඛුකත්තා වොරාදිතං ගමනට්ඨානන්තො ව. හණ්ඩුක්ඛලිකායාති විවරාදිට්ඨපනහණ්ඩුක්ඛලිකාය. සෙසං සුච්ඤ්ඤායං.

සත්ථකම්මවත්ථිකම්මකථා

63. සත්ථකම්මවත්ථිකම්මකථායං සත්ථකම්මං වා වත්ථිකම්මං වාති එත්ථ යෙන කෙනචි සත්ථාදිනා ඡිත්ථනාදි සත්ථකම්මං නාම හොති. යෙන කෙනචි වම්මාදිනා වත්ථිපිළනං වත්ථිකම්මං නාම. “සම්බාධෙ දහනකම්මං පටික්ඛෙපාභාවා වට්ඨති”ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.279). විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.279) පන “වත්ථිපිළනන්ති යථා වත්ථිගතතෙලාදි අන්තොසරීරෙ ආරොහන්ති, එවං හත්ථෙත වත්ථිමද්දන”න්ති වුත්තං.

වජිරබුද්ධිටිකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 279) පන “සම්බාධෙති වච්චමග්ගෙ, භික්ඛුස්ස භික්ඛුනියා ච පස්සාවමග්ගෙපි අනුලොමතො දහනං පටික්ඛෙපාභාවා වට්ඨති. සත්ථවත්ථිකම්මානුලොමතො න වට්ඨති වෙ? න, පටික්ඛිත්තපටික්ඛෙපා, පටික්ඛිපිතබ්බස්ස තප්පරමතාදීපනතො. කිං වුත්තං හොති? පුබ්බෙ පටික්ඛිත්තමිති සත්ථකම්මං සම්පිණ්ඩෙන්වා පච්ඡා ‘න, භික්ඛවෙ...පෙ.... ථුල්ලච්චයස්සා’ති ද්වික්ඛන්තුං සත්ථකම්මස්ස පරික්ඛෙපො කතො. තෙන සම්බාධස්ස සාමන්තා ද්වඩගුලං පටික්ඛිපිතබ්බං නාම සත්ථවත්ථිකම්මතො උද්ධං නත්ථිති දස්සෙති. කිඤ්ච භියො – පුබ්බෙ සම්බාධෙයෙව සත්ථකම්මං පටික්ඛිත්තං, පච්ඡා සම්බාධස්ස සාමන්තා ද්වඩගුලමිති පටික්ඛිත්තං, තස්මා තස්සෙව පටික්ඛෙපො, නෙතරස්සාති සිද්ධං. එත්ථ ‘සත්ථං නාම සත්ථභාරකං වාස්ස පරියෙසෙය්‍යා’ති ආදීසු (පාරා. 167) විය යෙන ඡිත්ථනි, තං සබ්බං. තෙන වුත්තං ‘කණ්ටකෙන වා’ති ආදී. බාරුදානං පනෙත්ථ භික්ඛුනිවිහඩ්ගෙ පසාධෙ පමුඛෙ අනුඤ්ඤාතන්ති වෙදිතබ්බං, එකෙ පන ‘සත්ථකම්මං වා’ති පාඨං විකප්පෙත්වා වත්ථිකම්මං කරොන්ති. වත්ථිති කිං? අග්ගිකා වුවච්චි, තාය ඡිත්ථනං වත්ථිකම්මං නාමාති ච අත්ථං වණ්ණයන්ති, තෙ ‘සත්ථභාරකං වාස්ස පරියෙසෙය්‍යා’ති ඉමස්ස පදභාජනියං දස්සෙත්වා පටික්ඛිපිතබ්බා. අණ්ඩවුද්ධිති වාතණ්ඩකා, ආදානවත්තීති අනාභවත්තී’ති වුත්තං. සෙසං අට්ඨකථායං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

නභාපිතපුබ්බකථා

64. නභාපිතපුබ්බකථායං නභාපිතො පුබ්බෙති නභාපිතපුබ්බො, පුබ්බෙ නභාපිතො හුත්වා ඉදානි භික්ඛුභූතොති අත්ථො. තෙන නභාපිතපුබ්බෙන භික්ඛුනා. බුරහණ්ඩන්ති බුරාදිනභාපිතහණ්ඩං, “උද්ධාතපත්තො රාජකුමාරො”ති ආදීසු විය උපලක්ඛණනායොයං. “න, භික්ඛවෙ, පබ්බජිතෙන අකප්පියං සමාදාපෙතබ්බං, යො සමාදාපෙය්‍යා, ආපත්ති දුක්කට්ඨස්ස. න ච, භික්ඛවෙ, නභාපිතපුබ්බෙන බුරහණ්ඩං පරිහරිතබ්බං, යො පරිහරෙය්‍යා, ආපත්ති දුක්කට්ඨස්සා”ති (මහාව. 303) ච ද්විධා පඤ්ඤන්ති, තස්මා නභාපිතපුබ්බෙන වා අනභාපිතපුබ්බෙන වා පබ්බජිතෙන නාම අකප්පියසමාදාපනං න කාතබ්බං. නභාපිතපුබ්බෙන පන භික්ඛුනා බුරෙන අභිලක්ඛිතං බුරහණ්ඩං, බුරහණ්ඩබුරකොසනිසිතපාසාණබුරථවිකාදයො න පරිහරිතබ්බා එව. සෙසං අට්ඨකථායං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. වජිරබුද්ධිටිකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 300) පන “න, භික්ඛවෙ, පබ්බජිතෙන අකප්පියෙ සමාදාපෙතබ්බන්ති වුත්තන්තා අනුපසම්පන්නස්සපි න කෙවලං දසසු එව සික්ඛාපදෙසු, අථ ඛො යං භික්ඛුස්ස න කප්පති, තස්මිම්පිති අධිප්පායො”ති වුත්තං.

දසභාගකථා

65. දසභාගකථායං සඨසිකානීති සඨසසන්තකානි බීජානි. පුග්ගලිකායාති පුග්ගලස්ස සන්තකාය භූමියා. භාගං දත්වාති මූලභාගසඨබාතං දසමභාගං භූමිසාමිකානං දත්වා. පරිභුඤ්ජිතබ්බානීති තෙසං බීජානං එලානි රොපකෙහි පරිභුඤ්ජිතබ්බානීති අත්ථො. සෙසං සුච්ඤ්ඤයාමෙව. ඉදං කිර ජම්බුදීපෙ පොරාණකචාරිත්තන්ති ආදිකප්පකාලෙ පටිමකප්පිකා මනුස්සා බොධිසත්තං මහාසම්මතං නාම රාජානං කත්වා සබ්බෙපි අත්තනො අත්තනො තණ්ඩුලඵලසාලිබෙත්තනො පවත්තතණ්ඩුලඵලානි දස කොට්ඨාසෙ කත්වා එකං කොට්ඨාසං භූමිසාමිකභූතස්ස මහාසම්මතරාජිනො දත්වා පරිභුඤ්ජිංසු. තතො පට්ඨාය ජම්බුදීපිකානං මනුස්සානං චාරිත්තා වුත්තං. තෙනෙව සාරත්ථදීපනීනාමිකායම්පි විනයට්ඨිකායං (චජ්ර. ටී. මහාවග්ග 304) “දසභාගං දත්වාති දසමභාගං දත්වා. තෙනෙවාහ ‘දස කොට්ඨාසෙ කත්වා එකො කොට්ඨාසො භූමිසාමිකානං දාතබ්බො’ති” වුත්තං.

පාථෙයාසකථා

66. පාථෙයාසකථායං “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ”තිආදි භද්දියනගරෙ අමිතපරිභොගභූතෙන මෙණ්ඩකසෙට්ඨිනා අභියාචිතො හුත්වා අනුඤ්ඤාතං, ඉධ පන පටිමං “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පඤ්ච ගොරසෙ බීරං දධිං තක්කං නවනීතං සප්පි”න්ති (මහාව. 299) පඤ්ච ගොරසා අනුඤ්ඤාතා. තතො පරං සෙට්ඨිනො අභියාචනානුරූපං වත්වා අනුජානිතුං “සන්ති, භික්ඛවෙ, මග්ගා කන්තාරා”තිආදිමාහ. සෙසං අට්ඨකථායං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. තථා අලහන්තෙන අඤ්ඤාතකප්පපචාරිතට්ඨානතො යාචිත්වාපි ගහෙතබ්බන්ති එතෙන එවරූපෙසු කාලෙසු විඤ්ඤත්තිපච්චයා දොසො නත්ථිති දස්සෙති. “එකදිවසෙන ගමනීයෙ මග්ගෙ එකහත්තත්ථාය පරියෙසිතබ්බ”න්ති වුත්තත්තා පන තතො උපරි යාවනං න වට්ටතිති දස්සිතං. “දීසෙ අද්ධානෙ”තිආදිනා සවෙ මාසගමනීයෙ මග්ගෙ සත්තාහගමනීයො එව කන්තාරො හොති, තත්ථ සත්තාහයාපනීයමත්තමෙව පාථෙයාසං පරියෙසිතබ්බං, තතො පරං පිණ්ඩචාරිකාදිවසෙන සුභික්ඛසුලභපිණ්ඩමග්ගත්තා න පරියෙසිතබ්බන්ති.

මහාපදෙසකථා

67. මහාපදෙසකථායං මහාපදෙසා නාම අප්පටික්ඛිත්තා ද්වෙ, අනනුඤ්ඤාතා ද්වෙති වත්තාරොති දස්සෙන්නො “යං භික්ඛවෙ”තිආදිමාහ. තෙසු අප්පටික්ඛිත්තෙපි අකප්පියානුලොමකප්පියානුලොමවසෙන ද්වෙ, තථා අනනුඤ්ඤාතෙපිති.

තත්ථ “පරිමද්දන්තාති උපපරික්ඛන්තා. පට්ටණ්ණදෙසෙ සඤ්ජාතවත්ථං පට්ටුණ්ණං. ‘පට්ටුණ්ණං කොසෙය්‍යවිසෙසො’ති හි අභිධානකොසෙ වුත්තං.

වීනදෙසෙ සොමාරදෙසෙ ව සඤ්ජාතවත්ථානි වීනසොමාරපටානි. පට්ටුණ්ණාදීනි තිණි කොසෙයාස්ස අනුලොමානි පාණකෙහි කතසුත්තමයත්තා. ඉද්ධිමයං එහිහික්ඛුනං පුඤ්ඤද්ධියා නිබ්බත්තවීරං, තං බොමාදීනං අඤ්ඤතරං හොතිති තෙසංයෙව අනුලොමං. දෙවතාහි දින්නවීරං දෙවදත්තියං, තං කප්පරුක්ඛෙ නිබ්බත්තං ජාලිනියා දෙවකඤ්ඤාය අනුරුද්ධත්ථෙරස්ස දින්නවත්ථසදිසං, තම්පි බොමාදීනංයෙව අනුලොමං හොති තෙසු අඤ්ඤතරභාවතො. ද්වෙ පටානි දෙසනාමෙන වුත්තානීති තෙසං සරුපදස්සනමත්තමෙතං, නාඤ්ඤනිවත්තනපදං පට්ටුණ්ණපට්ටස්සපි දෙසනාමෙනෙව වුත්තත්තා. තුම්බාති තිණි භාජනානි. එලකතුම්බො ලාබුආදි. උදකතුම්බො උදකුක්ඛිපනකුටකො. කිලඤ්ජවජ්ජත්තන්ති වෙළවිලිවෙහි වාසිත්වා කතජත්ත'න්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.305) වුත්තං.

“යාවකාලිකපක්කානන්ති පක්කෙ සන්ධාය වුත්තං. ආමානි පන අනුපසම්පන්නෙහි සිතුදකෙ මද්දිත්වා පරිස්සාවෙන්වා දින්නපානං පච්ඡාභත්තම්පි කප්පති එව. අයඤ්ච අත්ථො මහාඅට්ඨකථායං සරුපතො අවුත්තොති ආහ ‘කුරුන්දියං පනා’තිආදි. උච්ඡුරසො නිකසටොති ඉදං පාතබ්බතාසාමඤ්ඤෙන යාමකාලිකකථායං වුත්තං, තං පන සත්තාහකාලිකමෙවානි ගහෙතබ්බං. ඉමෙ චත්තාරො රසානි එලපත්තපුප්ඵලච්ඡුරසා චත්තාරො”ති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.300) වුත්තං. “ද්වෙ පටා දෙසනාමෙනෙවානි වීනපටසොමාරපටානි. තිණිති පට්ටුණ්ණෙන සහ තිණි. ඉද්ධිමයං එහිහික්ඛුනං නිබ්බත්තං. දෙවදත්තියං අනුරුද්ධත්ථෙරෙන ලද්ධ”න්ති වජිරබුද්ධිටිකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 305).

සංසට්ඨකථා

සංසට්ඨකථායං තද්වුපට්ඨග්ගිතං කාලෙ කප්පතීතිආදි සබ්බං සම්භින්නරසං සන්ධාය වුත්තං. සවෙ හි ඡල්ලිම්පි අපනෙන්වා සකලෙනෙව නාළිකෙරඵලෙන සද්ධිං පානකං පට්ඨග්ගිතං හොති, නාළිකෙරං අපනෙන්වා තං විකාලෙපි කප්පති. උපරි සප්පිපිණ්ඩං යපෙන්වා සිතලපායාසං දෙන්ති, යං පායාසෙන අසංසට්ඨං සප්පි, තං අපනෙන්වා සත්තාහං පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. බද්ධමධුචාණිතාදීසුපි එසෙව නයො. තක්කොලජාතිඵලාදීහි අලඬිකරිත්වා පිණ්ඩපාතං දෙන්ති, තානි උද්ධරිත්වා ධොවිත්වා යාවජීවං පරිභුඤ්ජිතබ්බානි, යාගුයං පක්ඛිපිත්වා දින්නසිඬගිවෙරාදීසුපි, තෙලාදීසු පක්ඛිපිත්වා දින්නලට්ඨිමධුකාදීසුපි එසෙව නයො. එවං යං යං අසම්භින්නරසං හොති, තං තං එකතො පට්ඨග්ගිතම්පි යථා සුද්ධං හොති, තථා ධොවිත්වා වා තච්ඡෙත්වා වා තස්ස තස්ස කාලස්ස වසෙන පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති.

සවෙ පන සම්භින්නරසං හොති සංසට්ඨං, න වට්ටති. යාවකාලිකඤ්ඤි අත්තනා සද්ධිං සම්භින්නරසානි තිණිපි යාමකාලිකාදීනි අත්තනො සභාවං උපනෙති. යාමකාලිකං ද්වෙපි සත්තාහකාලිකාදීනි අත්තනො සභාවං උපනෙති. සත්තාහකාලිකං අත්තනා සද්ධිං සංසට්ඨං යාවජීවිකං අත්තනො සභාවඤ්ඤෙව උපනෙති, තස්මා තෙන තද්වුපට්ඨග්ගිතෙන සද්ධිං තද්වුපට්ඨග්ගිතං වා

පුරපටිගහිතං වා යාවජීවිකං සත්තාහං කප්පති, ද්විහපටිගහිතෙන
 ඡාහං...පෙ.... සත්තාහපටිගහිතෙන තදහෙව කප්පතීති වෙදිතබ්බං. තස්මායෙව හි
 “සත්තාහකාලිකෙන, භික්ඛවෙ, යාවජීවිකං තදහුපටිගහිත”න්ති අවත්වා
 “පටිගහිතං සත්තාහං කප්පතී”ති වුත්තං.

කාලයාමසත්තාහාතික්කමෙසු වෙත්ථ
 විකාලභොජනසන්නිධිහෙසජ්ජසික්ඛාපදානං වසෙන ආපත්තියො වෙදිතබ්බා.
 ඉමෙසු ච පන චතුසු කාලිකෙසු යාවකාලිකං යාමකාලිකන්ති ඉදමෙව ද්වයං
 අන්තොවුත්ථකඤ්චෙව සන්නිධිකාරකඤ්ච හොති, සත්තාහකාලිකඤ්ච
 යාවජීවිකඤ්ච අකප්පියකුටියං නික්ඛිපිතුම්පි වට්ඨති, සන්නිධිම්පි න ජනෙතීති.
 සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙව.

පඤ්චහෙසජ්ජකථා

පඤ්චහෙසජ්ජකථායං “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තානි පඤ්ච හෙසජ්ජානි කාලෙ
 පටිග්ගහෙත්වා කාලෙ පරිභුඤ්ජිතු”න්ති (මහාව. 261) වචනතො සාරදිකෙන
 ආබාධෙන චුට්ඨානං භික්ඛුනං යාගුපි පිතා උග්ගච්ඡති, හත්තම්පි භුත්තං උග්ගච්ඡති,
 තෙ තෙන කිසා හොන්ති ලුබා දුබ්බණ්ණා උප්පණ්ඩුප්පණ්ඩුකජාතා
 ධමනිසන්ථතගත්තා. තෙසං යං හෙසජ්ජඤ්චෙව අස්ස හෙසජ්ජසම්මතඤ්ච,
 ලොකස්ස ආහාරත්ථඤ්ච ඵරෙය්‍ය, න ච ඔළාරිකො ආහාරො පඤ්ඤායෙය්‍යා.
 තත්ත්වානි පඤ්ච හෙසජ්ජානි. සෙය්‍යාටීදං – සජ්ජි නවනීතං තෙලං මධු චාණිතං, තානි
 හෙසජ්ජානි කාලෙ පටිග්ගහෙත්වා කාලෙ පරිභුඤ්ජිතුං වට්ඨති. තත්ථ “සාරදිකෙන
 ආබාධෙනාති සරදකාලෙ උප්පන්නෙන පිත්තාබාධෙන. තස්මිඤ්භි කාලෙ
 වස්සොදකෙනපි තෙමෙන්නි, කද්දමම්පි මද්දන්ති, අන්තරන්තරා ආබාධොපි බරො
 හොති, තෙන තෙසං පිත්තං කොට්ඨබ්හන්තරගතං හොති. ආහාරත්ථඤ්ච
 ඵරෙය්‍යාති ආහාරත්ථං සාධෙය්‍යා”ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 260) වුත්තං.
 විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.260) “පිත්තං කොට්ඨබ්හන්තරගතං
 හොතීති බ්හිසරිරෙ බ්‍යාපෙත්වා යීතං අබ්ද්ධපිත්තං කොට්ඨබ්හන්තරගතං හොති,
 තෙන පිත්තං කුපිතං හොතීති අධිජ්ජායො”ති වුත්තං.

වජිරබුද්ධිටිකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 260) “යං හෙසජ්ජඤ්චෙව අස්සාති
 පරතො ‘තදුභයෙන භියොයාසොමත්තාය කිසා හොන්ති’ති ආදීනා විරොධදස්සනතො
 නිදානානපෙක්ඛං යථාලාභවසෙන වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. යථානිදානං කස්මා න
 වුත්තන්ති වෙ? තදඤ්ඤාපෙක්ඛාධිජ්ජායතො. සබ්බබුද්ධිකාලෙපි හි සජ්ජි ආදීනං
 සත්තාහකාලිකභාවාපෙක්ඛොති. තථා වචනෙන හගවතො අධිජ්ජායො. තෙනෙව
 ‘ආහාරත්ථඤ්ච ඵරෙය්‍ය, න ච ඔළාරිකො ආහාරො පඤ්ඤායෙය්‍යා’ති වුත්තං. තථා
 හි කාලෙ පටිග්ගහෙත්වා කාලෙ පරිභුඤ්ජිතුන්ති එත්ථ ච කාලපරිච්ඡෙදො න
 කතො, කුතොයෙව පන ලබ්භා තදඤ්ඤාපෙක්ඛාධිජ්ජායො හගවතා
 මූලහෙසජ්ජාදීනි තානි පටිග්ගහෙත්වා යාවජීවන්ති කාලපරිච්ඡෙදො. යං පන
 ‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තානි හෙසජ්ජානි කාලෙ පටිග්ගහෙත්වා කාලෙ

පරිභුඤ්ජිතු’න්ති (මහාව. 260) වචනං, තං ‘සන්තිධිං කත්වා අපරාපරස්මිං දිවසෙ කාලෙ එව පරිභුඤ්ජිතුං අනුජානාමි’ති අධිප්පායතො චුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. අඤ්ඤාං අතිසයත්තා භගවතො ‘යං භෙසජ්ජඤ්චෙව අස්සා’ති ආදිවිතක්කුප්පාදො න සම්භවති. පණිතභොජනානුමතියා පසිද්ධත්තා ආබාධානුරූපසප්පායාපෙක්ඛාය චුත්තානීති වෙ? තඤ්ච න, ‘භියොයාසොමත්තායා’ති කිසාදිභාවාපත්තිදස්සනතො. යථා උච්ඡුරසං උපාදාය ඵාණිතන්ති චුත්තං, තථා නවනීතං උපාදාය සප්පිති වත්තබ්බතො නවනීතං විසුං න වත්තබ්බන්ති වෙ? න විසෙසදස්සනාධිප්පායතො. යථා ඵාණිතග්ගහණෙන සිද්ධෙපි පරතො උච්ඡුරසො විසුං අනුඤ්ඤාතො උච්ඡුසාමඤ්ඤතො ගුලොදකට්ඨානෙ යපනාධිප්පායතො, තථා නවනීතෙ විසෙසවිධිදස්සනාධිප්පායතො නවනීතං විසුං අනුඤ්ඤාතන්ති වෙදිතබ්බං. විසෙසවිධි පනස්ස භෙසජ්ජසික්ඛාපදට්ඨකථාවසෙන (පාරා. අට්ඨ. 2.619-621) වෙදිතබ්බො. චුත්තඤ්ඤි තත්ථ ‘පචිත්වා සප්පිං කත්වා පරිභුඤ්ජිතුකාමෙන අධොතමිපි පචිතුං වට්ටති’ති. තත්ථ සප්පි පක්කාව භොති, නාපක්කා, තථා ඵාණිතමිපි. නවනීතං අපක්කමෙවා’ති ආදි.

දුතියභෙසජ්ජකථා

දුතියභෙසජ්ජකථායං ‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තානි පඤ්ච භෙසජ්ජානි පටිග්ගහෙත්වා කාලෙපි විකාලෙපි පරිභුඤ්ජිතු’න්ති (මහාව. 261) වචනතො ‘තානි පඤ්ච භෙසජ්ජානි කාලෙ පටිග්ගහෙත්වා කාලෙ පරිභුඤ්ජන්තානං තෙසං භික්ඛූනං යානිපි තානි පාකතිකානි ලුබ්භානි භොජනානි, තානි නච්ඡාදෙන්ති, පගෙව සෙනෙසිතානි. තෙ තෙන වෙව සාරදිකෙන ආබාධෙන පුට්ඨා ඉමීනා ව භත්තාච්ඡාදකෙන තදුභයෙන භියොයාසොමත්තාය කිසා භොන්ති’ති ඉමස්මිං වත්ථුස්මිං කාලෙපි විකාලෙපිති අනුඤ්ඤාතත්තා විකාලෙපි පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. තත්ථ “නච්ඡාදෙන්තීති න ජීරන්ති, න වාතරොගං පටිප්පස්සම්භෙතුං සක්කොන්ති. සෙනෙසිතානීති සිනිද්ධානි. භත්තාච්ඡාදකෙනානි භත්තං අරොචිකෙනා”ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 261) චුත්තං, ටිකාසු (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.261; වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.261-262) පන “නච්ඡාදෙන්තීති රූපිං න උප්පාදෙන්ති”ති එත්තකමෙව චුත්තං, මහාවිභඩ්ගෙ (පාරා. 622) පන “යානි බො පන තානි ගිලානානං භික්ඛූනං පටිසායනීයානි භෙසජ්ජානි. සෙය්‍යථිදං – සප්පි නවනීතං තෙලං මධු ඵාණිතං, තානි පටිග්ගහෙත්වා සත්තාහපරමං සන්තිධිකාරකං පරිභුඤ්ජිතබ්බානි, තං අතික්කාමයතො නිස්සග්ගියං පාචිත්තිය”න්ති වචනතො ඉමෙසං පඤ්චභෙසජ්ජානං සත්තාහකාලිකභාවො වෙදිතබ්බො, ඉධ පන අට්ඨප්පත්තිවසෙන චුත්තොති.

වසාභෙසජ්ජකථා

වසාභෙසජ්ජකථායං ‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, වසානි භෙසජ්ජානි අච්ඡවසං මච්ඡවසං සුසුකාවසං සුකරවසං ගදුභවසං කාලෙ පටිග්ගහිතං කාලෙ නිප්පක්කං කාලෙ සංසට්ඨං තෙලපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතුං. විකාලෙ වෙ, භික්ඛවෙ,

පටිග්ගහිතං විකාලෙ නිප්පක්කං විකාලෙ සංසට්ඨං, තඤ්ඤෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍යා, ආපත්ති
 තිණ්ණං දුක්ඛට්ඨානං. කාලෙ චෙ, භික්ඛචෙ, පටිග්ගහිතං විකාලෙ නිප්පක්කං
 විකාලෙ සංසට්ඨං, තඤ්ඤෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍යා, ආපත්ති ද්විත්තං දුක්ඛට්ඨානං. කාලෙ
 චෙ, භික්ඛචෙ, පටිග්ගහිතං කාලෙ නිප්පක්කං විකාලෙ සංසට්ඨං, තඤ්ඤෙ
 පරිභුඤ්ජෙය්‍යා, ආපත්ති දුක්ඛට්ඨස්ස. කාලෙ චෙ, භික්ඛචෙ, පටිග්ගහිතං කාලෙ
 නිප්පක්කං කාලෙ සංසට්ඨං, තඤ්ඤෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍යා, අනාපත්ති”ති (මහාව. 262).
 තත්ථ “කාලෙ පටිග්ගහිතන්ති ආදීසු මජ්ඣන්තිකෙ අවිතිවත්තෙ පටිග්ගහෙත්වා
 පවිත්වා පරිස්සාවෙත්වා වාති අත්ථො. තෙලපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතුන්ති
 සත්තාහකාලිකතෙලපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතු”න්ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ.
 262) චුත්තං, ටිකාසු (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.262; ටී. ටී. ටී. මහාවග්ග 2.261-262)
 පන “සුසුකාති සමුද්දෙ හවා එකා මච්ඡජාති, කුම්භිලාතිපි වදන්ති. සංසට්ඨන්ති
 පරිස්සාවිතං. තෙලපරිභොගෙනාති සත්තාහකාලිකපරිභොගං සන්ධාය චුත්ත”න්ති
 චුත්තං. අයමෙත්ථ සඬ්ඛෙපො, විත්ථාරො පන හෙට්ඨා චතුකාලිකකථායං
 චුත්තොයෙව.

මූලභෙසජ්ජකථා

මූලභෙසජ්ජකථායං “අනුජානාමි, භික්ඛචෙ, මූලානි භෙසජ්ජානි, හලිද්දිං
 සිඬ්ඨිවෙරං වචං වචන්තං අතිවිසං කටුකරොහිණිං උසිරං හද්දමුත්තකං, යානි වා
 පනඤ්ඤානිපි අත්ථි මූලානි භෙසජ්ජානි නෙව බාදනීයෙ බාදනීයත්ථං ඵරන්ති, න
 භොජනීයෙ භොජනීයත්ථං ඵරන්ති, තානි පටිග්ගහෙත්වා යාවජීවං පරිහරිතුං, සති
 පච්චයෙ පරිභුඤ්ජිතුං. අසති පච්චයෙ පරිභුඤ්ජන්තස්ස ආපත්ති දුක්ඛට්ඨස්සා”ති.
 තත්ථ වචන්තන්ති සෙනවචං. සෙසං හෙට්ඨා චුත්තමෙව.

පිට්ඨභෙසජ්ජකථා

පිට්ඨභෙසජ්ජකථායං “අනුජානාමි, භික්ඛචෙ, නිසදං නිසදපොතක”න්ති
 (මහාව. 263) වචනතො පිසිතෙහි චුණ්ණකතෙහි මූලභෙසජ්ජෙහි අත්ථෙ සති
 නිසදඤ්ච නිසදපොතකඤ්ච පරිහරිතුං වට්ටති. තත්ථ නිසදං නිසදපොතකන්ති
 පිසනසිලා ව පිසනපොතො ව. නිසදන්ති පිසන්ති චුණ්ණච්චුණ්ණං කරොන්ති
 මූලභෙසජ්ජාදයො ඵත්ථානි නිසදං, පිසනසිලා. නිසදන්ති පිසන්ති චුණ්ණච්චුණ්ණං
 කරොන්ති මූලභෙසජ්ජාදයො ඵතෙනාති නිසදං, පොසෙතඬ්ඛොති පොතො,
 දාරකො. බුද්දකප්පමාණුකාය පොතො වියාති පොතො, නිසදඤ්ච තං පොතො වාති
 නිසදපොතො, තං නිසදපොතකං. නිපුඬ්ඛසද චුණ්ණකරණෙනි ධාතු.

කසාවභෙසජ්ජකථා

කසාවභෙසජ්ජකථායං “අනුජානාමි, භික්ඛචෙ, කසාවානි භෙසජ්ජානි
 නිම්බකසාවං කුට්ඨකසාවං පටොලකසාවං ඵග්ගවකසාවං නත්තමාලකසාවං, යානි
 වා පනඤ්ඤානිපි අත්ථි කසාවානි භෙසජ්ජානි නෙව බාදනීයෙ බාදනීයත්ථං ඵරන්ති,

න භොජනීයෙ භොජනීයත්ථං ඵරන්ති, තානි පටිග්ගහෙත්වා යාවජීවං පරිහරිතුං, සති පච්චයෙ පරිභුඤ්ජිතුං, අසති පච්චයෙ පරිභුඤ්ජන්තස්ස ආපත්ති දුක්ඛටස්සා”ති (මහාව. 263) වචනතො තානිපි කසාවහෙසජ්ජානි පටිග්ගහෙත්වා යාවජීවං පරිහරිතුං සති පච්චයෙ පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. තත්ථ ඵග්ගවන්ති ලතාජාති. නත්තමාලන්ති කරඤ්ජං. “කසාවෙහීති තවාදීනි උදකෙ තාපෙත්වා ගහිතලාසරෙහි”ති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.263) වුත්තං.

පණ්ණහෙසජ්ජකථා

පණ්ණහෙසජ්ජකථායං “අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, පණ්ණානි හෙසජ්ජානි නිම්බපණ්ණං කුට්ඨපණ්ණං පටොලපණ්ණං නත්තමාලපණ්ණං ඵග්ගවපණ්ණං සුලසිපණ්ණං කප්පාසපණ්ණං, යානි වා පනඤ්ඤානිපි අත්ථි පණ්ණානි හෙසජ්ජානි නෙව බාදනීයෙ බාදනීයත්ථං ඵරන්ති, න භොජනීයෙ භොජනීයත්ථං ඵරන්ති, තානි පටිග්ගහෙත්වා යාවජීවං පරිහරිතුං, සති පච්චයෙ පරිභුඤ්ජිතුං, අසති පච්චයෙ පරිභුඤ්ජන්තස්ස ආපත්ති දුක්ඛටස්සා”ති (මහාව. 263) වචනතො බාදනීයභොජනීයත්ථං අඵරන්තානි තානිපි පණ්ණානි පටිග්ගහෙත්වා යාවජීවං පරිහරිතුං, සති පච්චයෙ පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. අච්ඡවසන්තිආදීසු නිස්සග්ගියවණ්ණනායං (පාරා. අට්ඨ. 2.623) වුත්තනයෙනෙව අත්ථො වෙදිතබ්බො. මූලහෙසජ්ජාදිවිනිච්ඡයොපි බුද්දකවණ්ණනායං වුත්තොයෙව, තස්මා ඉධ යං යං පුබ්බෙ අවුත්තං, තං තදෙව වණ්ණයිස්සාම.

ඵලහෙසජ්ජකථා

ඵලහෙසජ්ජකථායං “අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, ඵලානි හෙසජ්ජානි බ්ලෙඬිගං පිප්පලිං මරිචං හරීතකං විහීතකං ආමලකං ගොට්ඨඵලං, යානි වා පනඤ්ඤානිපි අත්ථි ඵලානි හෙසජ්ජානි නෙව බාදනීයෙ බාදනීයත්ථං ඵරන්ති, න භොජනීයෙ භොජනීයත්ථං ඵරන්ති, තානි පටිග්ගහෙත්වා යාවජීවං පරිහරිතුං, සති පච්චයෙ පරිභුඤ්ජිතුං, අසති පච්චයෙ පරිභුඤ්ජන්තස්ස ආපත්ති දුක්ඛටස්සා”ති (මහාව. 263) වචනතො බාදනීයභොජනීයත්ථං අඵරන්තානි තානි ඵලානි පටිග්ගහෙත්වා යාවජීවං පරිහරිතුං, සති පච්චයෙ පරිභුඤ්ජිතුමිපි වට්ටති.

ජතුහෙසජ්ජකථා

ජතුහෙසජ්ජකථායං “අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, ජතුනි හෙසජ්ජානි හිඬිගුං හිඬිගුජතුං හිඬිගුසිපාටිකං තකං තකපත්තිං තකපණ්ණං සජ්ජුලසං, යානි වා පනඤ්ඤානිපි අත්ථි ජතුනි හෙසජ්ජානි නෙව බාදනීයෙ බාදනීයත්ථං ඵරන්ති, න භොජනීයෙ භොජනීයත්ථං ඵරන්ති, තානි පටිග්ගහෙත්වා යාවජීවං පරිහරිතුං, සති පච්චයෙ පරිභුඤ්ජිතුං, අසති පච්චයෙ පරිභුඤ්ජන්තස්ස ආපත්ති දුක්ඛටස්සා”ති (මහාව. 263) වචනතො තානි ජතුනි හෙසජ්ජානි පටිග්ගහෙත්වා යාවජීවං පරිහරිතුං,

සති පව්වයෙ පරිභුඤ්ඡිතං වට්ටති. තත්ථ හිඬගුහිඬගුප්පතුහිඬගුසිපාටිකා හිඬගුජාතියොයෙව. තකතකපත්තිතකපණ්ණයො ලාබාජාතියො.

වජිරබුද්ධිටිකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 263) පන “හිඬගුප්ප නාම හිඬගුරුක්ඛස්ස දණ්ඩපල්ලවපවාළපාකනිජ්ඵන්නා. හිඬගුසිපාටිකා නාම තස්ස මූලසාධපාකනිජ්ඵන්නා. තකං නාම තස්ස රුක්ඛස්ස තවපාකොදකං. තකපත්තිති තස්ස පත්තපාකොදකං. තකපණ්ණිති තස්ස ඵලපාකොදකං. අථ වා ‘තකං නාම ලාබා. තකපත්තිති කිත්තිමලොහසාධා. තකපණ්ණිති පක්කලාබා’ ති ලිඛිතං. සති පව්වයෙති ඵත්ථ සතිපව්වයතා ගිලානාගිලානවසෙන ද්විධා වෙදිතබ්බා. විකාලභොජනසික්ඛාපදස්ස හි අනාපත්තිවාරෙ යාමකාලිකාදීනං තිණ්ණමිපි අවිසෙසෙන සතිපව්වයතා වුත්තා. ඉමස්මිං ඛන්ධකෙ ‘අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, ගිලානස්ස ගුළං අගිලානස්ස ගුළොදකං. අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, ගිලානස්ස ලොණසොවීරකං, අගිලානස්ස උදකසම්භින්න’න්ති (මහාව. 273) වුත්තං, තස්මා සිද්ධං ‘සතිපව්වයතා ගිලානාගිලානවසෙන ද්විධා’ ති, අඤ්ඤා අසති පව්වයෙ ගුළොදකාදි ආපජ්ජති, තතො ව පාළිවිරොධො. ආහාරත්ථන්ති ආහාරපයොජනං, ආහාරකිච්චයාපනන්ති අත්ථොති ව. තෙලපරිභොගෙනාති සත්තාහකාලිකපරිභොගෙන. පිටියෙහිති පිසිතතෙලෙහි. කොට්ඨඵලන්ති කොට්ඨරුක්ඛස්ස ඵලං, මදනඵලං වාති ව ලිඛිතං”න්ති වුත්තං.

ලොණහෙසජ්ජකථා

ලොණහෙසජ්ජකථායං “අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, ලොණානි හෙසජ්ජානි සාමුද්දිකං කාළලොණං සින්ධවං උබ්භිදං බිලං, යාති වා පනඤ්ඤානිපි අත්ථි ලොණානි හෙසජ්ජානි නෙව බාදනීයෙ බාදනීයත්ථං ඵරන්ති, න භොජනීයෙ භොජනීයත්ථං ඵරන්ති, තානි පටිග්ගහෙත්වා යාවජීවං පරිහරිතං, සති පව්වයෙ පරිභුඤ්ඡිතං, අසති පව්වයෙ පරිභුඤ්ජන්තස්ස ආපත්ති දුක්කට්ඨසා” ති (මහාව. 263) වචනතො තානි ලොණානි පටිග්ගහෙත්වා යාවජීවං පරිහරිතං, සති පව්වයෙ පරිභුඤ්ඡිතං වට්ටති. තත්ථ සාමුද්දන්ති සමුද්දන්තීරෙ වාලුකං විය සන්තිට්ඨති. කාළලොණන්ති පකතිලොණං. සින්ධවන්ති සෙනවණ්ණං පබ්බතෙ උට්ඨහති. උබ්භිදන්ති භූමිතො අඬකුරං විය උට්ඨහති. බිලන්ති දබ්බසම්භාරෙහි සද්ධිං පච්ඡං, තං රත්තවණ්ණං. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.263) පන “උබ්භිදං නාම උභසරපංසුමය”න්ති වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.263) පන “උබ්භිදන්ති උභසරපංසුමයං ලොණං. බිලන්ති ලොණවිසෙසො” ති වුත්තං. වජිරබුද්ධිටිකායමිපි තථෙව වුත්තං.

වුණ්ණකථා

වුණ්ණකථායං “අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, යස්ස කණ්ඩු වා පිළකා වා අස්සාවො වා පුල්ලකච්ඡු වා ආබාධො කායො වා දුග්ගන්ධො වුණ්ණානි හෙසජ්ජානි, අගිලානස්ස ජකණං මත්තිකං රජනනිජ්ජකං. අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, උදුක්ඛලං මුසල”න්ති

(මහාව. 264). “කායො වා දුග්ගන්ධොති කස්සපි අස්සාදීනං විය කායගන්ධො හොති, තස්සපි සිරිසකොසුම්බාදිවුණ්ණානි වා ගන්ධවුණ්ණානි වා සබ්බානි වට්ටන්ති. ජකණන්ති ගොමයං. රජනනිජ්ජක්කන්ති රජනකසං, පාකතිකවුණ්ණම්පි කොට්ටෙන්වා උදකෙන තෙමෙන්වා න්භායිතුං වට්ටති, එතම්පි රජනනිජ්ජක්කසබ්බමෙව ගච්ඡති” ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 264) වුත්තං. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.264) පන “ජකණන්ති ගොමයං. පාකතිකවුණ්ණං නාම අපක්කකසාවවුණ්ණං. තෙන යපෙන්වා ගන්ධවුණ්ණං සබ්බං වට්ටන්ති වදන්ති” ති වුත්තං. විමතිවිනොදනියම්පි (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.264-265) “ජකණන්ති ගොමයං. පාකතිකවුණ්ණන්ති අපක්කකසාවවුණ්ණං, ගන්ධවුණ්ණං පන න වට්ටන්ති” ති වුත්තං. වජිරබුද්ධිටිකායම්පි (වජිර. ටී. මහාවග්ග 264) “ජකණන්ති ගොමයං. පාකතිකවුණ්ණං නාම අපක්කකසාවවුණ්ණං. තෙන යපෙන්වා ගන්ධවුණ්ණං සබ්බං වට්ටන්ති වදන්ති” ති වුත්තං. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, වුණ්ණවාලිනි”න්ති (මහාව. 264) වචනතො ගිලානානං භික්ඛුනං වුණ්ණෙහි භෙසජ්ජෙහි වාලිතෙහි අත්ථෙ සති වුණ්ණවාලිනි වට්ටති. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, දුස්සවාලිනි”න්ති (මහාව. 264) වචනතො සණ්ඨෙහි වුණ්ණෙහි අත්ථෙ සති දුස්සවාලිනි වට්ටති. “වුණ්ණවාලිනින්ති උදුක්ඛලෙ කොට්ටිතවුණ්ණපරිස්සාවනි”න්ති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.264-265) වුත්තං. වජිරබුද්ධිටිකායම්පි (වජිර. ටී. මහාවග්ග 264) “වාලිතෙහීති පරිස්සාවිතෙහී” ති වුත්තං.

අමනුස්සිකාබාධකථා

අමනුස්සිකාබාධකථායං “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අමනුස්සිකාබාධෙ ආමකමංසං ආමකමංසලොහිත”න්ති (මහාව. 264) වචනතො යස්ස භික්ඛුනො ආමකමංසං බාදිතස්ස ආමකලොහිතං පිචිතස්ස සො අමනුස්සාබාධො පටිප්පස්සම්භති, තස්ස අනාපත්ති. තත්ථ ආමකමංසඤ්ච බාදි, ආමකලොහිතඤ්ච පිචිති න තං භික්ඛු බාදි, න පිචි, අමනුස්සො බාදිත්වා ව පිචිත්වා ව පක්කන්තො. තෙන වුත්තං “තස්ස සො අමනුස්සිකාබාධො පටිප්පස්සම්භී” ති.

අඤ්ජනකථා

අඤ්ජනකථායං “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අඤ්ජනං කාළඤ්ජනං රසඤ්ජනං සොතඤ්ජනං ගෙරුකං කපල්ල”න්ති (මහාව. 265) වචනතො භික්ඛුනං වක්ඛුරොගෙ සති අඤ්ජනාදීනි වට්ටන්ති. තත්ථ “අඤ්ජනන්ති සබ්බසබ්බානිකවචනමෙතං. කාළඤ්ජනන්ති එකා අඤ්ජනජාති. රසඤ්ජනන්ති නානාසම්භාරෙහි කතං. සොතඤ්ජනන්ති නදිසොතාදීසු උප්පජ්ජනකඅඤ්ජනං. ගෙරුකො නාම සුවණ්ණගෙරුකො. කපල්ලන්ති දීපසිඛතො ගහිතමසී” ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 264) වුත්තං. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.265) “සුවණ්ණගෙරුකොති සුවණ්ණතුත්ථාදී” ති වුත්තං. විමතිවිනොදනියම්පි (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.264-265) තථෙව වුත්තං. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, වන්දනං

තගරං කාළානුසාරියං තාලීසං හද්දමුත්තක”න්ති (මහාව. 265) වචනතො අඤ්ජනුපපිසනෙහි අත්ථෙ සති ඉමානි වන්දනාදීනි වට්ටන්ති. තත්ථ “වන්දනන්ති ලොභිතවන්දනාදිකං යං කිඤ්චි වන්දනං. තගරාදීනි පාකටානි. අඤ්ඤානිපි නීලුප්පලාදීනි වට්ටන්තියෙව. අඤ්ජනුපපිසනෙහිති අඤ්ජනෙහි සද්ධිං එකතො පිසිතබ්බෙහි. න හි කිඤ්චි අඤ්ජනුපපිසනං න වට්ටති”ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 264) ටීකායං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.265) පන “අඤ්ජනුපපිසනන්ති අඤ්ජනත්ථාය උපපිසිතබ්බං යං කිඤ්චි වුණ්ණජාති”ති වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.264-265) පන “පාළියං අඤ්ජනුපපිසනන්ති අඤ්ජනෙ උපනෙතුං පිසිතබ්බහෙසජ්ජ”න්ති වුත්තං.

“අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අඤ්ජනි”න්ති (මහාව. 265) වචනතො අඤ්ජනඨපනට්ඨානං වට්ටති. “න, භික්ඛවෙ, උච්චාවචා අඤ්ජනී ධාරෙතබ්බා, යො ධාරෙය්‍යා, ආපත්ති දුක්කට්ඨස්ස. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අට්ඨිමයං දන්තමයං විසාණමයං නළමයං වෙළුමයං කට්ඨමයං ජතුමයං ලොහමයං සඬ්ඛනාභිමය”න්ති (මහාව. 265) වචනතො එතානි කප්පියානි. තත්ථ අට්ඨිමයන්ති මනුස්සට්ඨිං යපෙත්වා අවසෙසඅට්ඨිමයං. දන්තමයන්ති හත්ථිදන්තාදිසබ්බදන්තමයං. විසාණමයෙපි අකප්පියං නාම නත්ථි. නළමයාදයො එකන්තකප්පියායෙව.

“අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අපිධාන”න්ති (මහාව. 265) වචනතො අඤ්ජනීඅපිධානම්පි වට්ටති. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සුත්තකෙන ඛන්ධිත්වා අඤ්ජනියා ඛන්ධිතු”න්ති (මහාව. 265) වචනතො අපිධානං සුත්තකෙන ඛන්ධිත්වා අඤ්ජනියා ඛන්ධිතබ්බං. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සුත්තකෙන සිබ්බෙතු”න්ති (මහාව. 265) වචනතො අපතනත්ථාය අඤ්ජනීසුත්තකෙන සිබ්බෙතුං වට්ටති. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අඤ්ජනිසලාක”න්ති (මහාව. 265) වචනතො අඤ්ජනිසලාකම්පි වට්ටති. “න, භික්ඛවෙ, උච්චාවචා අඤ්ජනිසලාකා ධාරෙතබ්බා, යො ධාරෙය්‍යා, ආපත්ති දුක්කට්ඨස්ස. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අට්ඨිමයං...පෙ.... සඬ්ඛනාභිමය”න්ති (මහාව. 265) වචනතො එතායෙව අඤ්ජනිසලාකා වට්ටන්ති. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සලාකට්ඨානිය”න්ති (මහාව. 265) වචනතො අඤ්ජනිසලාකට්ඨානියම්පි වට්ටති. තත්ථ සලාකට්ඨානියන්ති යත්ථ සලාකං ඔදහන්ති, තං සුසිරදණ්ඩකං වා ථවිකං වා අනුජානාමිති අත්ථො. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අඤ්ජනිත්ථවික”න්ති (මහාව. 265) වචනතො ථවිකම්පි වට්ටති. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අංසබද්ධකං ඛන්ධනසුත්තක”න්ති (මහාව. 265) වචනතො අඤ්ජනිත්ථවිකාය අංසෙ ලග්ගනත්ථාය අංසබද්ධකම්පි ඛන්ධනසුත්තකම්පි වට්ටති.

නත්ථුකථා

නත්ථුකථායං “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, මුද්ධනි තෙලක”න්ති (මහාව. 266) වචනතො සිසාභිතාපස්ස භික්ඛුනො මුද්ධනි තෙලං වට්ටති. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, නත්ථුකම්ම”න්ති (මහාව. 266) වචනතො නත්ථමනීයෙ සති නත්ථුකම්මං වට්ටති. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, නත්ථුකරණි”න්ති (මහාව. 266) වචනතො නත්ථුයා

අගළනත්ථං නත්ථුකරණී වට්ටති. “න, භික්ඛවෙ, උච්චාවචා නත්ථුකරණී
 ධාරෙතබ්බං, යො ධාරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්ඛට්ඨස්ස. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ,
 අට්ඨිමයං...පෙ.... සඬ්ඛනාභිමය”න්ති (මහාව. 266) වචනතො එතායෙව
 නත්ථුකරණියො වට්ටන්ති. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, යමකනත්ථුකරණී”න්ති
 (මහාව. 266) වචනතො නත්ථු විසමං ආසිඤ්චයන්ති වෙ, යමකනත්ථුකරණීං
 ධාරෙතබ්බං. තත්ථ යමකනත්ථුකරණීන්ති සමසො තාහි ද්විති පනාලිකාහි එකං
 නත්ථුකරණීං.

ධුමනෙත්තකථා

ධුමනෙත්තකථායං “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ධුමං පාතු”න්ති (මහාව. 266)
 වචනතො යමකනත්ථුකරණියා නක්ඛමනීයෙ සති ධුමං පාතුං වට්ටති. “අනුජානාමි,
 භික්ඛවෙ, ධුමනෙත්ත”න්ති (මහාව. 266) වචනතො තමෙව වට්ටිං ආලිම්බෙන්වා
 පිචනපච්චයා කණ්ඨෙ දහන්තෙන ධුමනෙත්තධුමො පිචිතබ්බො. “න, භික්ඛවෙ,
 උච්චාවචාහි ධුමනෙත්තාහි ධාරෙතබ්බාහි, යො ධාරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්ඛට්ඨස්ස.
 අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අට්ඨිමයං...පෙ.... සඬ්ඛනාභිමය”න්ති (මහාව. 266)
 වචනතො එතාහි එව ධුමනෙත්තාහි ධාරෙතබ්බාහි. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ,
 අපිධාන”න්ති (මහාව. 266) වචනතො පාණකාදිඅප්පච්ඡන්තං.
 ධුමනෙත්තත්ථවිකම්පි වට්ටති. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, යමකත්ථවික”න්ති (මහාව.
 266) වචනතො එකතො සංසියමානෙ සති යමකත්ථවිකං වට්ටති. “අනුජානාමි,
 භික්ඛවෙ, අංසඛද්ධකං ඛන්ධනසුත්තක”න්ති (මහාව. 266) වචනතො
 ධුමනෙත්තත්ථවිකස්ස අංසඛද්ධඛන්ධනසුත්තං වට්ටති.

තෙලපාකකථා

තෙලපාකකථායං “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තෙලපාක”න්ති (මහාව. 267)
 වචනතො වාතාබාධෙ සති තෙලපාකො වට්ටති. තත්ථ අනුජානාමි, භික්ඛවෙ,
 තෙලපාකන්ති යං කිඤ්චි හෙසජ්ජපක්ඛිත්තං සබ්බං අනුඤ්ඤාතමෙව හොති. “න,
 භික්ඛවෙ, අතිපක්ඛිත්තමජ්ජං තෙලං පාතබ්බං, යො පිට්ඨෙය්‍ය, යථාධම්මො
 කාරෙතබ්බො. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, යස්මිං තෙලපාකෙ මජ්ජස්ස න වණ්ණො න
 ගන්ධො න රසො පඤ්ඤායති, එවරූපං මජ්ජපක්ඛිත්තං තෙලං පාතු”න්ති (මහාව.
 267) වචනතො යස්මිං තෙලපාකෙ පක්ඛිත්තස්ස මජ්ජස්ස වණ්ණො වා ගන්ධො වා
 රසො වා න පඤ්ඤායති, තාදිසං තෙලං පිචිතබ්බං. තත්ථ අතිපක්ඛිත්තමජ්ජානීති
 අතිවිය ඛිත්තමජ්ජානී, බහුං මජ්ජං පක්ඛිපිත්වා යොජ්ජානීති අත්ථො. “අනුජානාමි,
 භික්ඛවෙ, අබ්භඤ්ජනං අධිට්ඨාතු”න්ති (මහාව. 267) වචනතො
 අතිපක්ඛිත්තමජ්ජන්තා අපිචිතබ්බෙ තෙලෙ සති අබ්භඤ්ජනං අධිට්ඨාතුං වට්ටති.
 “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තීණි තුම්බාහි ලොහතුම්බං කට්ඨතුම්බං ඵලතුම්බ”න්ති
 (මහාව. 267) වචනතො තෙලපක්කභාජනාහි ඉමාහි තීණි තුම්බාහි වට්ටන්ති.

සෙදකම්මකථා

සෙදකම්මකථායං “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සෙදකම්ම”න්ති (මහාව. 267) වචනතො අභිගවානෙ සති සෙදකම්මං කාතුං වට්ටති. තත්ථ අභිගවානොති භත්ථපාදෙ වානො. නක්ඛමනීයො හොති, “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සම්භාරසෙද”න්ති (මහාව. 267) වචනතො සෙදකම්මෙන නක්ඛමනීයෙ සති සම්භාරසෙදං කාතුං වට්ටති. තත්ථ සම්භාරසෙදන්ති නානාවිධපණ්ණසම්භාරසෙදං. නක්ඛමනීයො හොති, “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, මහාසෙද”න්ති (මහාව. 267) වචනතො සම්භාරසෙදනක්ඛමනීයෙ සති මහාසෙදං කාතුං වට්ටති. තත්ථ මහාසෙදන්ති මහන්තං සෙදං, පොරිසප්පමාණං ආවාටං අභිගාරානං පුරෙත්වා පංසුවාලිකාදීහි පිදහිත්වා තත්ථ නානාවිධානි වාතහරණපණ්ණානි සන්ථරිත්වා තෙලමක්ඛිතෙන ගත්තෙන තත්ථ නිපජ්ජිත්වා සම්පරිවත්තන්තෙන සරිරං සෙදෙතුං අනුජානාමිති අත්ථො. නක්ඛමනීයො හොති, “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, භඩ්ගොදක”න්ති (මහාව. 267) වචනතො මහාසෙදෙන නක්ඛමනීයෙ සති භඩ්ගොදකං කාතුං වට්ටති. තත්ථ භඩ්ගොදකන්ති නානාපණ්ණභඩ්ගකුලීතං උදකං, තෙහි පණ්ණෙහි ව උදකෙන ව සිඤ්චිත්වා සිඤ්චිත්වා සෙදෙනබ්බො. නක්ඛමනීයො හොති, “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, උදකකොට්ඨක”න්ති (මහාව. 267) වචනතො භඩ්ගොදකෙන නක්ඛමනීයෙ සති උදකකොට්ඨකං කාතුං වට්ටති. තත්ථ උදකකොට්ඨකන්ති උදකකොට්ඨෙ වාටිං වා දොණං වා උණ්හොදකස්ස පුරෙත්වා තත්ථ පටිසිත්වා සෙදකම්මකරණං අනුජානාමිති අත්ථො.

ලොහිතමොවනකථා

ලොහිතමොවනකථායං “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ලොහිතං මොවෙතු”න්ති (මහාව. 267) වචනතො පබ්බවානෙ සති ලොහිතං මොවෙතුං වට්ටති. තත්ථ පබ්බවානො හොතීති පබ්බෙ පබ්බෙ වානො විජ්ඣති. ලොහිතං මොවෙතුන්ති සත්ථකෙන ලොහිතං මොවෙතුං. නක්ඛමනීයො හොති, අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ලොහිතං මොවෙත්වා විසාණෙන ගාහෙතුන්ති (මහාව. 267).

පාදබ්භඤ්ජනකථා

පාදබ්භඤ්ජනකථායං “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පාදබ්භඤ්ජන”න්ති (මහාව. 267) වචනතො පාදෙසු ඵලිතෙසු පාදබ්භඤ්ජනං පටිත්ඛං. නක්ඛමනීයො හොති, “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පජ්ජං අභිසඬ්ඛරිතු”න්ති (මහාව. 267) වචනතො පාදබ්භඤ්ජනතෙලෙන නක්ඛමනීයෙ සති පජ්ජං අභිසඬ්ඛරිත්ඛං. තත්ථ පජ්ජං අභිසඬ්ඛරිතුන්ති යෙන ඵලිතපාදා පාකතිකා හොන්ති, තං නාළිකෙරාදීසු නානාහෙසජ්ජානි පක්ඛිපිත්වා පජ්ජං අභිසඬ්ඛරිතුං, පාදානං සප්පායහෙසජ්ජං පටිතුන්ති අත්ථො.

ගණ්ඩාබ්බකථා

ගණ්ඩාබාධකථායං “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සත්ථකම්ම”න්ති (මහාව. 267) වචනතො ගණ්ඩාබාධෙ සති සත්ථකම්මං කාතබ්බං. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කසාවොදක”න්ති (මහාව. 267) වචනතො කසාවොදකෙන අත්ථෙ සති කසාවොදකං දාතබ්බං. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තිලකක්ක”න්ති (මහාව. 267) වචනතො තිලකක්කෙන අත්ථෙ සති තිලකක්කං දාතබ්බං. තිලකක්කෙන අත්ථොති පිට්ඨෙහි තිලෙහි අත්ථො. “අනුජානාමි භික්ඛවෙ කබළික”න්ති (මහාව. 267) වචනතො කබළිකාය අත්ථෙ සති කබළිකා දාතබ්බා. තත්ථ කබළිකන්ති වණුමුඛෙ සත්තුපිණ්ඩං පක්ඛිපිතුං. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, වණුබන්ධනවොළ”න්ති (මහාව. 267) වචනතො වණුබන්ධනවොළෙන අත්ථෙ සති වණුබන්ධනවොළං දාතබ්බං. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සාසපකුට්ටෙන ථොසිතු”න්ති (මහාව. 267) වචනතො සවෙ වණො කුණ්ඩවතී, සාසපකුට්ටෙන ථොසිතබ්බං. තත්ථ සාසපකුට්ටෙනාති සාසපපිට්ඨෙන.

“අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ධුමං කාතු”න්ති (මහාව. 267) වචනතො යදි වණො කිලිජ්ජිත්ථ, ධුමං කාතුං වට්ටති. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ලොණසක්ඛරිකාය ඡන්දිතු”න්ති (මහාව. 267) වචනතො යදි වඩ්ඪමංසං වුට්ඨාති, ඡන්දිතබ්බං. තත්ථ වඩ්ඪමංසන්ති අධිකමංසං ආණී විය උට්ඨහති. ලොණසක්ඛරිකාය ඡන්දිතුන්ති බාරෙන ඡන්දිතුං. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, වණුතෙල”න්ති (මහාව. 267) වචනතො යදි වණො න රුහති, වණුරුහනතෙලං පවිතබ්බං. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, විකාසිකං සබ්බං වණුපට්ඨකම්ම”න්ති (මහාව. 267) වචනතො යදි තෙලං ගලුති, විකාසිකං දාතබ්බං, සබ්බං වණුපට්ඨකම්මං කාතබ්බං. තත්ථ විකාසිකන්ති තෙලරුන්ධනපිලොතිකං. සබ්බං වණුපට්ඨකම්මන්ති යං කිඤ්චි වණුපට්ඨකම්මං නාම අත්ථි, සබ්බං අනුජානාමිති අත්ථො. මහාවිකට්ඨකථා පුබ්බෙ වුත්තාව.

සාමං ගහෙත්වාති ඉදං න කෙවලං සජ්ජද්වයස්සෙව, අඤ්ඤස්මිම්පි ද්වයවිසෙ සති සාමං ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං, අඤ්ඤෙසු පන කාරණෙසු පටිග්ගහිතමෙව වට්ටති.

විසපිතකථා

විසපිතකථායං “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ගුථං පායෙතු”න්ති (මහාව. 268) වචනතො පිතවිසං භික්ඛුං ගුථං පායෙතුං වට්ටති. “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, යං කරොන්තො පටිග්ගණ්හාති, ස්වෙව පටිග්ගහො කතො, න පුන පටිග්ගහෙතබ්බො”ති (මහාව. 268) වචනතො තදෙව වට්ටති. අට්ඨකථායං (මහාව. 268) පන න පුන පටිග්ගහෙතබ්බොති සවෙ භූමිජ්ජන්තො, පටිග්ගහාපෙතබ්බො, අජ්ජන්තං පන ගහෙතුං වට්ටති.

සරදින්තකාබාධකථා

සරදින්නකාබාධකථායං “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සීතාලොළිං පායෙතු”න්ති (මහාව. 269) වචනතො සරදින්නකාබාධස්ස භික්ඛුනො සීතාලොළිං පායෙතුං වට්ටති. තත්ථ සරදින්නකාබාධොති වසීකරණපාණකසමුට්ඨිතරොගො. ටීකායං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.269) පන “සරදින්නකාබාධො නාම වසීකරණත්ථාය සරණියා දින්නහෙසජ්ජසමුට්ඨිතො ආබාධො. තෙනාහ ‘වසීකරණපාණකසමුට්ඨිතරොගො’ති. සර-සද්දො වෙන්ථ අහෙදෙන සරණියා වත්තමානො අධිජ්ජෙතො”ති චුත්තං. විමතිවිනොදනියමපි (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.267-269) “සරදින්නකාබාධො නාම සරණියා දින්නවසීකරණහෙසජ්ජසමුට්ඨිතො ආබාධො”ති චුත්තං. සීතාලොළින්නි නඩගලෙන කසන්තස්ස ථාලෙ ලග්ගමත්තිකං උදකෙන ආලොළෙත්වා පායෙතුං අනුජානාමිති අත්ථො.

දුට්ඨගහණිකකථා

දුට්ඨගහණිකකථායං “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ආමිසබාරං පායෙතු”න්ති (මහාව. 269) වචනතො දුට්ඨගහණිකස්ස භික්ඛුනො ආමිසබාරං පායෙතුං වට්ටති. තත්ථ දුට්ඨගහණිකොති විපන්නගහණිකො, කිච්ඡෙන උච්චාරො නික්ඛමතීති අත්ථො. ආමිසබාරන්ති සුක්ඛොදනං කුමාපෙත්වා තාය ඡාරිකාය පග්ගරිතං බාරොදකං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.267-269) පන “තාය ඡාරිකාය පග්ගරිතං බාරොදකන්ති පරිස්සාවනෙ තං ඡාරිකං පක්ඛිපිත්වා උදකෙ අභිසිඤ්චිතෙ තතො ඡාරිකතො හෙට්ඨා පග්ගරිතං බාරොදක”න්ති චුත්තං.

පණ්ඩුරොගාබාධකථා

පණ්ඩුරොගාබාධකථායං “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, මුත්තහරීතකං පායෙතු”න්ති (මහාව. 269) වචනතො පණ්ඩුරොගාබාධස්ස භික්ඛුනො මුත්තහරීතකං පායෙතුං වට්ටති. තත්ථ මුත්තහරීතකන්ති ගොමුත්තපරිභාවිතං හරීතකං.

ජව්දොසාබාධකථා

ජව්දොසාබාධකථායං “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ගන්ධාලෙපං කාතු”න්ති (මහාව. 269) වචනතො ජව්දොසාබාධස්ස භික්ඛුනො ගන්ධාලෙපං කාතුං වට්ටති.

අභිසන්නකායකථා

අභිසන්නකායකථායං “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, විරෙවනං පාතු”න්ති (මහාව. 269) වචනතො අභිසන්නකායස්ස භික්ඛුනො විරෙවනං පාතුං වට්ටති. තත්ථ අභිසන්නකායොති උස්සන්නදොසකායො. අව්ජකඤ්ජියා අත්ථො හොති, “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අව්ජකඤ්ජිය”න්ති (මහාව. 269) වචනතො අව්ජකඤ්ජියං පාතුං වට්ටති. තත්ථ අව්ජකඤ්ජියන්ති තණ්ඩුලොදකමණ්ඩො. අකට්ඨසෙන අත්ථො හොති, “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අකට්ඨස”න්ති (මහාව. 269) වචනතො

අකටයුසං පාතුං වට්ටති. තත්ථ අකටයුසන්ති අසිනිද්ධො මුග්ගපච්ඡපානීයො. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.269) පන විමතිවිනොදනියඤ්ච (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.267-269) “අකටයුසෙනාති අනභිසංඛතෙන මුග්ගයුසෙනා”ති චුත්තං. කටාකටෙන අත්ථො හොති, “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කටාකට”න්ති (මහාව. 269) වචනතො කටාකටං පායෙතුං වට්ටති. තත්ථ කටාකටන්ති සොව ධොතසිනිද්ධො. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.269) විමතිවිනොදනියඤ්ච (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.267-269) “කටාකටෙනාති මුග්ගෙ පච්ඡවා අවාලෙන්වා ව පරිස්සාවිතෙන මුග්ගයුසෙනා”ති චුත්තං. පට්චජාදනීයෙන අත්ථො හොති, “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පට්චජාදනීය”න්ති (මහාව. 269) වචනතො පට්චජාදනියං පාතුං වට්ටති. තත්ථ පට්චජාදනීයෙනාති මංසරසෙන.

ලොභසොච්ඡරකකථා

ලොභසොච්ඡරකකථායං “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ගිලානස්ස ලොභසොච්ඡරකං, අගිලානස්ස උදකසම්භින්නං පානපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතු”න්ති (මහාව. 273) වචනතො ගිලානෙන භික්ඛුනා ලොභසොච්ඡරකං පාතබ්බං, අගිලානෙන උදකසම්භින්නං කත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං, තඤ්ච “පානපරිභොගෙනා”ති වචනතො විකාලෙපි වට්ටති.

තත්ථ ලොභසොච්ඡරකං නාම සබ්බරසාභිසංඛිතං එකං භෙසජ්ජං, තං කිර කරොත්තො හරිතකාමලකවිභිතකසාවෙ සබ්බධඤ්ඤාති සබ්බඅපරණ්ණාති සත්තන්තම්පි ධඤ්ඤානං ඔදනං කදලිඵලාදීනි සබ්බඵලානි චෙත්තකෙතකඛජ්ජුරිකළීරාදයො සබ්බකළීරෙ මච්ඡමංසඛණ්ඩානි අනෙකානි ව මධුපාණිතසින්ධවලොභනිකථුකාදීනි භෙසජ්ජානි පක්ඛිපිත්වා කුමභිමුඛං ලිම්පිත්වා එකං ද්වෙ තීණි සංවච්ඡරානි යපෙන්නි, තං පරිපච්චිත්වා ජම්බුරසවණ්ණං හොති, වාතකාසකුට්ඨපණ්ඩුභගණ්ඩලාදීනං සිනිද්ධභොජනභුත්තානඤ්ච උත්තරපානං හත්තජීරණකභෙසජ්ජං තාදිසං නත්ථි, තං පනෙතං භික්ඛුනං පච්ඡාභත්තම්පි වට්ටති, ගිලානානං පාකතිකමෙව. අගිලානානං පන උදකසම්භින්නං පානපරිභොගෙනාති.

සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.191-192) පන “පානපරිභොගෙනාති චුත්තත්තා ලොභසොච්ඡරකං යාමකාලික”න්ති චුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.192) පන “පානපරිභොගෙන වට්ටතීති සම්බන්ධො. එවං පන චුත්තත්තා ලොභසොච්ඡරකං යාමකාලිකන්ති කෙචි වදන්ති, කෙචි පන ‘ගිලානානං පාකතිකමෙව, අගිලානානං පන උදකසම්භින්න’න්ති චුත්තත්තා ගුළං විය සත්තාහකාලික”න්ති චුත්තං. වජීරබුද්ධිටිකායං (වජීර. ටී. මහාවග්ග 263) පන “අවිසෙසෙන සතිපච්චයනා චුත්තා. ඉමස්මිං ඛන්ධකෙ ‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ගිලානස්ස ගුළං, අගිලානස්ස ගුළොදකං, ගිලානස්ස ලොභසොච්ඡරකං, අගිලානස්ස උදකසම්භින්න’න්ති (මහාව. 284) චුත්තං, තස්මා සිද්ධං ‘සතිපච්චයනා ගිලානාගිලානවසෙන දුට්ඨා’ති” චුත්තං.

අන්තොවුත්ථාදිකථා

අන්තොවුත්ථාදිකථායං ‘‘තෙන බො පන සමයෙන භගවතො උදරවාතාබාධො හොති, අථ බො ආයස්මා ආනන්දො ‘පුබ්බෙපි භගවතො උදරවාතාබාධො තෙකටුලයාගුයා ඵාසු හොති’ ති සාමං තිලම්පි තණ්ඩුලම්පි මුග්ගම්පි විඤ්ඤාපෙත්වා අන්තො වාසෙත්වා අන්තො සාමං පවිත්වා භගවතො උපනාමෙසි ‘පිචතු භගවා තෙකටුලයාගු’න්ති. ඡානන්තාපි තථාගතා පුච්ඡන්ති, ඡානන්තාපි න පුච්ඡන්ති, කාලං විදිත්වා පුච්ඡන්ති, කාලං විදිත්වා න පුච්ඡන්ති, අත්ථසඤ්ඡිතං තථාගතා පුච්ඡන්ති, නො අනත්ථසඤ්ඡිතං, අනත්ථසඤ්ඡිතෙ සෙනුසාතො තථාගතානං. ද්විති ආකාරෙහි බුද්ධා භගවන්තො භික්ඛු පටිපුච්ඡන්ති ‘ධම්මං වා දෙසෙස්සාම, සාවකානං වා සික්ඛාපදං පඤ්ඤාපෙස්සාමා’ ති.

අථ බො භගවා ආයස්මත්තං ආනන්දං ආමන්තෙසි ‘කුතායං, ආනන්ද, යාගු’ ති. අථ බො ආයස්මා ආනන්දො භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසි. විගරහි බුද්ධො භගවා අනනුච්ඡවිකං, ආනන්ද, අනනුලොමිකං අප්පතිරූපං අස්සමණකං අකප්පියං අකරණීයං, කථඤ්ඡි නාම ත්වං, ආනන්ද, එවරූපාය බාහුල්ලාය චෙතෙස්සසි, යදපි, ආනන්ද, අන්තො වුත්ථං, තදපි අකප්පියං. යදපි අන්තො පක්කං, තදපි අකප්පියං. යදපි සාමං පක්කං, තදපි අකප්පියං. තෙනං, ආනන්ද, අප්පසන්නානං වා පසාදාය...පෙ.... විගරහිත්වා ධම්මිං කථං කත්වා භික්ඛු ආමන්තෙසි – න, භික්ඛවෙ, අන්තො වුත්ථං අන්තො පක්කං සාමං පක්කං පරිභුඤ්ජිතබ්බං, යො පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්ඛටස්ස. අන්තො චෙ, භික්ඛවෙ, වුත්ථං අන්තො පක්කං සාමං පක්කං, තඤ්චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති තිණ්ණං දුක්ඛටානං. අන්තො චෙ, භික්ඛවෙ, වුත්ථං අන්තො පක්කං අඤ්ඤෙහි පක්කං, තඤ්චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති ද්වින්නං දුක්ඛටානං. අන්තො චෙ, භික්ඛවෙ, වුත්ථං බහි පක්කං සාමං පක්කං, තඤ්චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති ද්වින්නං දුක්ඛටානං. බහි චෙ, භික්ඛවෙ, වුත්ථං අන්තො පක්කං සාමං පක්කං, තඤ්චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති ද්වින්නං දුක්ඛටානං. අන්තො චෙ, භික්ඛවෙ, වුත්ථං බහි පක්කං අඤ්ඤෙහි පක්කං, තඤ්චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්ඛටස්ස. බහි චෙ, භික්ඛවෙ, වුත්ථං බහි පක්කං සාමං පක්කං, තඤ්චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්ඛටස්ස. බහි චෙ, භික්ඛවෙ, වුත්ථං බහි පක්කං අඤ්ඤෙහි පක්කං, තඤ්චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, අනාපත්ති’ ති (මහාව. 274) වචනතො සහසෙය්‍යප්පහොනකෙ යාතෙ වුත්ථතා, තත්ථ පක්කතා, උපසම්පන්නෙන සාමං පක්කතාති ඉමෙසං තිණ්ණං අධිගානං සම්භවෙ සති තිස්සො ආපත්තියො, ද්වින්නං සම්භවෙ ද්වෙ ආපත්තියො, එකස්ස අධිගස්ස සම්භවෙ එකා ආපත්තීති චෙදිතබ්බං.

අන්තො වුත්ථන්ති අකප්පියකුටියං වුත්ථං. සාමං පක්කන්ති එත්ථ යං කිඤ්චි ආමිසං භික්ඛුනො පචතුං න වට්ටති. සචෙපිස්ස උණ්භයාගුයා සුලසිපණ්ණානි වා සිඬ්ඨිවෙරං වා ලොණං වා පක්ඛිපන්ති, තම්පි වාලෙතුං න වට්ටති. ‘‘යාගුං නිබ්බාපෙමි’’ ති පන වාලෙතුං වට්ටති. උත්තණ්ඩුහත්තං ලභිත්වාපි පිදහිතුං න

වට්ටනි. සචෙ පන මනුස්සා පිදහිත්වා වදන්ති, වට්ටනි. “හත්තං වා මා නිබ්බායතු”ති පිදහිතුං වට්ටනි. “අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, පුන පාකං පචිතු”න්ති (මහාව. 274) වචනතො පුබ්බෙ අනුපසම්පන්නෙහි පක්කං පුන පචිතුං වට්ටනි. චුත්තඤ්ඤි අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 274) “බීරතක්කාදීසු පන සකිං කුටීනෙසු අග්ගිං දාතුං වට්ටනි පුනපාකස්ස අනුඤ්ඤාතත්තා”ති. “අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, අන්තො වාසෙතු”න්ති (මහාව. 274) වචනතො දුබ්භික්ඛසමයෙ තණ්ඩුලාදීනි අන්තො වාසෙතුං වට්ටනි. “අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, අන්තො පචිතු”න්ති (මහාව. 274) වචනතො දුබ්භික්ඛසමයෙ අන්තො පචිතුං වට්ටනි. “අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, සාමං පචිතු”න්ති (මහාව. 274) වචනතො දුබ්භික්ඛසමයෙ සාමම්පි පචිතුං වට්ටනි. “අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, අන්තො චුත්ථං අන්තො පක්කං සාමං පක්ක”න්ති (මහාව. 274) වචනතො දුබ්භික්ඛසමයෙ තිණ්පි වට්ටන්ති.

උග්ගහිතපටිග්ගහිතකථා

උග්ගහිතපටිග්ගහිතකථායං “අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, යත්ථ ඵලබාදතීයං පස්සති, කප්පියකාරකො ච න භොති, සාමං ගහෙත්වා හරිත්වා කප්පියකාරකො පස්සිත්වා භූමියං නික්ඛිපිත්වා පටිග්ගහාපෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං, අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, උග්ගහිතං පටිග්ගහිතු”න්ති (මහාව. 275) වචනතො තථා කත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටනි, ආපත්ති න භොතීති.

තතො නිහටකථා

තතො නිහටකථායං “පටිග්ගණ්හථ, හික්ඛවෙ, පරිභුඤ්ජථ. අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, තතො නිහටං භුත්තාවිනා පචාරිතෙන අනතිරිත්තං පරිභුඤ්ජිතු”න්ති (මහාව. 276) වචනතො යස්මිං දානෙ නිමන්තිතා හුත්වා හික්ඛු භුඤ්ජන්ති, තතො දානතො නිහටං භොජනං පචාරිතෙන හික්ඛුනා භුඤ්ජිතබ්බං, න පචාරිතසික්ඛාපදෙන ආපත්ති භොති. චුත්තඤ්ඤි අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 276) “තතො නිහටන්ති යත්ථ නිමන්තිතා භුඤ්ජන්ති, තතො නිහට”න්ති.

පුරෙහත්තපටිග්ගහිතකථා

පුරෙහත්තපටිග්ගහිතකථායං “පටිග්ගණ්හථ, හික්ඛවෙ, පරිභුඤ්ජථ, අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, පුරෙහත්තං පටිග්ගහිතං භුත්තාවිනා පචාරිතෙන අනතිරිත්තං පරිභුඤ්ජිතු”න්ති (මහාව. 277) වචනතො පුරෙහත්තං පටිග්ගහෙත්වා නික්ඛිපිතං පචාරිතෙන හික්ඛුනා අතිරිත්තං අකත්වා භුඤ්ජිතුං වට්ටනි, පචාරිතසික්ඛාපදෙන ආපත්ති න භොති.

වනට්ඨපොක්ඛරට්ඨකථා

වනට්ඨපොක්ඛරට්ඨකථායං “තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස කායධානාබාධො භොති. අථ ඛො ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානො

යෙනායස්මා සාරිපුත්තො තෙනුපසඬිකම්, උපසඬිකම්ත්වා ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං එතදවොච ‘පුබ්බෙ තෙ, ආවුසො සාරිපුත්ත, කායධාහාබාධො කෙන ඵාසු හොති’ ති. හිසෙහි ව මෙ, ආවුසො, මුළුලිකාහි වාති...පෙ.... අථ බො ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස හිසෙ ව මුළුලිකායො ව පරිභුත්තස්ස කායධාහාබාධො පටිප්පස්සම්හි...පෙ.... පටිග්ගණ්හථ, හික්ඛවෙ, පරිභුඤ්ජථ. අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, වනට්ඨං පොක්ඛරට්ඨං භුත්තාවිනා පචාරිතෙන අනතිරිත්තං පරිභුඤ්ජිතු’ න්ති (මහාව. 278) වචනතො වනට්ඨං පොක්ඛරට්ඨං පචාරිතෙන හික්ඛුනා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති, පචාරිතසික්ඛාපදෙන ආපත්ති න හොති. තත්ථ වනට්ඨං පොක්ඛරට්ඨන්ති වනෙ චෙව පදුමිනිගච්ඡෙ ව ජාතං.

අකතකප්පකථා

අකතකප්පකථායං ‘අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, අබ්ඡං නිබ්බට්ටබ්ඡං අකතකප්පං ඵලං පරිභුඤ්ජිතු’ න්ති (මහාව. 278) වචනතො අබ්ඡඤ්ච නිබ්බට්ටබ්ඡඤ්ච ඵලං අග්ගිසත්ථනබ්බෙහි සමණකප්පං අකත්වාපි පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. තත්ථ අබ්ඡන්ති තරුණඵලං, යස්ස බ්ඡං අඬිකුරං න ජනෙති. නිබ්බට්ටබ්ඡන්ති බ්ඡං නිබ්බට්ටෙන්වා අපනෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බකං අම්බපනසාදි, තානි ඵලානි කප්පියකාරකෙ අසති කප්පං අකත්වාපි පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති.

යාගුකථා

යාගුකථායං ‘දසයිමෙ, බ්‍රාහ්මණ, ආනිසංසා යාගුයා. කතමෙ දස, යාගුං දෙත්තො ආයුං දෙති, වණ්ණං දෙති, සුඛං දෙති, බලං දෙති, පටිභානං දෙති, යාගුපීතා බුද්ධං පටිභනති, පිපාසං විනෙති, වාතං අනුලොමෙති, වත්ථීං සොධෙති, ආමාවසෙසං පාචෙති. ඉමෙ බො, බ්‍රාහ්මණ, දසානිසංසා යාගුයාති.

‘යො සඤ්ඤතානං පරදත්තභොජිනං;
කාලෙන සක්කච්ච දදාති යාගුං;
දසස්ස යානානි අනුප්පචෙච්ඡති;
ආයුඤ්ච වණ්ණඤ්ච සුඛං බලඤ්ච.

‘පටිභානමස්ස උපජායතෙ තතො;
බුද්ධං පිපාසඤ්ච ඛාපනෙති වාතං;
සොධෙති වත්ථීං පරිණාමෙති භත්තං;
හෙසජ්ජමෙතං සුගතෙන වණ්ණිතං.

‘තස්මා හි යාගුං අලමෙව දාතුං;
නිච්චං මනුස්සෙන සුඛත්ථිකෙන;
දිබ්බානි වා පත්ථයතා සුඛානි;
මානුස්සසොභග්‍යතම්ච්ඡතා වා’ ති.

අප්ථ බො හගවා තං බ්‍රාහ්මණං ඉමාහි ගාථාහි අනුමොදිත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමි. අප්ථ බො හගවා එතස්මිං නිදානෙ එතස්මිං පකරණෙ ධම්මිං කථං කත්වා භික්ඛු ආමන්තෙසි – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, යාගුඤ්ච මධුගොළකඤ්චා”ති (මහාව. 282) වචනතො යාගුඤ්ච මධුගොළකඤ්ච සම්පට්ඨිත්වං වට්ටති. අනුමොදනාගාථාය “පත්ථයතං ඉච්ඡත”න්ති පදානං “අලමෙව දාතු”න්ති ඉමිනා සම්බන්ධො. සචෙ පන “පත්ථයතා ඉච්ඡතා”ති පාඨො අත්ථි, සොයෙව ගහෙතඛ්ඛො. “න, භික්ඛවෙ, අඤ්ඤත්‍ර නිමන්තිතෙන අඤ්ඤස්ස භොජ්ජයාගු පරිභුඤ්ජිතඛ්ඛො, යො පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, යථාධම්මො කාරෙතඛ්ඛො”ති (මහාව. 283) වචනතො තථා භුඤ්ජන්තස්ස පරම්පරභොජනසික්ඛාපදෙන ආපත්ති භොති. භොජ්ජයාගුති යා පචාරණං ජනෙති. යථාධම්මො කාරෙතඛ්ඛොති පරම්පරභොජනෙන කාරෙතඛ්ඛො.

ගුළකථා

ගුළකථායං “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ගිලානස්ස ගුළං, අගිලානස්ස ගුළොදක”න්ති (මහාව. 284) වචනතො ගිලානො භික්ඛු ගුළපිණ්ඩං විකාලෙපි ඛාදිත්‍රං වට්ටති. අගිලානො පන උදකසම්භින්නං කත්වා ගුළොදකපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිත්‍රං වට්ටති. “ගිලානස්ස ගුළන්ති තථාරූපෙන ඛ්‍යාධිනා ගිලානස්ස පච්ඡාහත්තං ගුළං අනුජානාමිති අත්ථො”ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 284) චුත්තං. “තථාරූපෙන ඛ්‍යාධිනා”ති චුත්තත්තා යථාරූපෙන ඛ්‍යාධිනා ගිලානස්ස ගුළො පරිභුඤ්ජිතඛ්ඛො භොති, තථාරූපෙන එව ඛ්‍යාධිනා ගිලානස්සාති චුත්තං විස දිස්සති, විමංසිත්වා ගහෙතඛ්ඛං.

එත්තකාසු කථාසු යා යා සංවණ්ණෙතඛ්ඛප්පකරණෙ න දිස්සති, සා සා අම්භෙහි පෙසලානං භික්ඛුනං කොසල්ලත්ථං පාළිතො ව අට්ඨකථාතො ව ගහෙත්වා ටිකාවරියානං වචනෙහි අලඬිකරිත්වා යජිතා, තස්මා නික්කඬ්ඛා හුත්වා පණ්ඩිතා උපධාරෙත්තු.

චතුමහාපදෙසකථා

67. යං භික්ඛවෙනිආදි මහාපදෙසකථා නාම. තත්ථ මහත්තෙ අත්ථෙ උපදිස්සති එතෙහිති මහාපදෙසා, මහත්තා වා අත්ථා පදිස්සන්ති පඤ්ඤායන්ති එත්ථාති මහාපදෙසා, මහත්තානං වා අත්ථානං පදෙසො පචත්තිදෙසොති මහාපදෙසා. කෙ තෙ? ඉමෙයෙව චත්තාරො පාඨා, අත්ථා වා. තෙන චුත්තං “ඉමෙ චත්තාරො මහාපදෙසෙ”තිආදි. තත්ථ ධම්මසඬ්ඛිගාහකත්ථෙරාති මහාකස්සපාදයො. සුත්තං ගහෙත්වාති “යපෙත්වා ධඤ්ඤඵලරස”න්තිආදිකං සුත්තං ගහෙත්වා උපධාරෙත්තො. සත්ත ධඤ්ඤානීති –

“සාලි වීහි ව කුදුසො, ගොඬුමො වරකො යවො;
කඬ්ඟුති සත්ත ධඤ්ඤානි, නිවාරාදී තු තඛ්ඛිදා”ති –.

වුත්තානි සත්ත ධර්මඤ්ඤානි. සබ්බං අපරණ්ණන්ති මුග්ගමාසාදයො. අට්ඨ පානානීති අම්බපානං ජම්බුපානං චොවපානං මොවපානං සාලකපානං මුද්දිකපානං මධුකපානං ඵාරුසකපානඤ්ච.

ඉමිනා නයෙනාති සුත්තානුලොමනයෙන. වුත්තඤ්ඤෙනං අට්ඨකථායං “සුත්තානුලොමං නාම චත්තාරො මහාපදෙසා” ති. පාළිඤ්ච අට්ඨකථඤ්ච අනපෙක්ඛිත්වාති පාළියං නීතත්ථතො ආගතමෙව අග්ගහෙත්වා. අඤ්ඤානිපීති තතො අඤ්ඤානිපි. එතෙන මහාපදෙසා නාම න කෙවලං යථාවුත්තා එව, අථ ඛො අනෙකානි නානප්පකාරානි විනයධරස්ස ඤාණානුභාවප්පකාසිතානීති දස්සෙති.

ආනිසංසකථා

68. ආනිසංසකථායං විනයං ධාරෙතීති විනයධරො,
සික්ඛනවාචනමනසිකාරවිනිච්ඡයනතදනුලොමකරණාදිනා විනයපරියත්තිකුසලො
හික්ඛු. විනයපරියත්තිමූලං එතෙසන්ති විනයපරියත්තිමූලකා. කෙ තෙ?
පඤ්චානිසංසා. විනයපරියත්තියෙව මූලං කාරණං කත්වා ලභිතබ්බආනිසංසා, න
අඤ්ඤපරියත්තිං වා පටිපත්තිආදයො වා මූලං කත්වාති අත්ථො. අථ වා
පරියාපුණනං පරියත්ති, විනයස්ස පරියත්ති විනයපරියත්ති, සා මූලං එතෙසන්ති
විනයපරියත්තිමූලකා, විනයපරියාපුණනහෙතුභවා ආනිසංසාති අත්ථො.
“කතමෙ” තිආදිනා තෙසං පඤ්චානිසංසාදීනං සරූපං පුච්ඡිත්වා
“අත්තනො” තිආදිනා විස්සජ්ජෙත්වා තං වචනං පාළියා සමත්ථෙතුං.
“වුත්තඤ්ඤෙන” තිආදිමාහ.

එවං පඤ්චානිසංසානං සරූපං දස්සෙත්වා ඉදානි තෙයෙව විත්ථාරතො දස්සෙතුං.
“කථමස්සා” තිආදිනා පුච්ඡිත්වා “ඉධෙකච්චො” තිආදිනා විස්සජ්ජෙති. තත්ථ
අත්තනො සිලක්ඛන්ධසුගුත්තභාවො නාම ආපත්තිඅනාපජ්ජනභාවෙනෙව හොති,
නො අඤ්ඤථාති ආපත්තිආපජ්ජනකාරණං දස්සෙත්වා තදභාවෙන අනාපජ්ජනං
දස්සෙතුං “ආපත්තිං ආපජ්ජන්තො ඡභාකාරෙහි ආපජ්ජති” තිආදිමාහ. තත්ථ –

“සඤ්චිච්ච ආපත්තිං ආපජ්ජති;
ආපත්තිං පරිගුහති;
අගතිගමනඤ්ච ගච්ඡති;
එදිසො වුච්චති අලජ්ජිපුග්ගලො” ති. (පරි. 359) –

වුත්තෙන අලජ්ජිලක්ඛණෙන න ලජ්ජති න හිරියතීති අලජ්ජී, තස්ස භාවො
අලජ්ජිතා. නත්ථි ඤාණං එතස්සාති අඤ්ඤාණං, තස්ස භාවො අඤ්ඤාණකා.
කුකතස්ස භාවො කුක්කුච්චං, තෙන පකතො කුක්කුච්චපකතො, තස්ස භාවො
කුක්කුච්චපකතතා. කප්පතීති කප්පියං, න කප්පියං අකප්පියං, තස්මිං අකප්පියෙ,
කප්පියං ඉති සඤ්ඤා යස්ස සො කප්පියසඤ්ඤී, තස්ස භාවො කප්පියසඤ්ඤිතා.
ඉතරං තප්පටිපක්ඛතො කාතබ්බං, ඉමෙසු පඤ්චසු පදෙසු යකාරලොපො, තස්මා

“අලප්පිතය ආපත්තිං ආපජ්ජති” තිආදිනා යොජෙතබ්බානි. හෙත්වත්ථෙ චෙතං නිස්සක්කවචනං. සරතීති සති, සමුස්සනං සම්මොසො. සතියා සම්මොසො සතිසම්මොසො, තස්මා සතිසම්මොසො. හෙත්වත්ථෙ චෙතං කරණවචනං. ඉදානි තානි කාරණානි විත්ථාරතො දස්සෙතුං “කථ”න්තයාදිමාහ. තං නයානුයොගෙන විඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

අරිට්ඨො ඉති භික්ඛු අරිට්ඨභික්ඛු, කණ්ටකො ඉති සාමණෙරො කණ්ටකසාමණෙරො, වෙසාලියා ජාතා වෙසාලිකා, වජ්ජීනං පුත්තා වජ්ජීපුත්තා, වෙසාලිකා ච තෙ වජ්ජීපුත්තා වාති වෙසාලිකවජ්ජීපුත්තා, අරිට්ඨභික්ඛු ච කණ්ටකසාමණෙරො ච වෙසාලිකවජ්ජීපුත්තා ච අරිට්ඨභික්ඛුකණ්ටකසාමණෙරවෙසාලිකවජ්ජීපුත්තකා. පරුපහාරො ච අඤ්ඤාණඤ්ච කඨිබාවිතරණඤ්ච පරුපහාරඅඤ්ඤාණකඨිබාවිතරණා. කෙ තෙ? වාදා. තෙ ආදි යෙසං තෙති පරුපහාරඅඤ්ඤාණකඨිබාවිතරණාදයො. වදන්ති එතෙහිති වාදා, පරුපහාරඅඤ්ඤාණකඨිබාවිතරණාදයො වාදා එතෙසන්ති පරු...පෙ.... වාදා. කෙ තෙ? මිච්ඡාවාදිනො. අරිට්ඨ...පෙ.... පුත්තා ච පරුපහාර...පෙ.... වාදා ච මහාසඬ්ඨිකාදයො ච සාසනපච්චත්ථිකා නාමාති සමුච්චයද්වන්දවසෙන යොජනා කාතබ්බා. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

ආනිසංසකථා නිට්ඨිතා.

ඉති විනයසඬ්ඨගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඬ්ඨකාරෙ

පකිණ්ණකච්චිච්ඡයකථාලඬ්ඨකාරො නාම

චතුත්තිංසතිමො පරිච්ඡෙදො.

නිගමනකථාවණ්ණනා

නිගමගාථාසු පඨමගාථායං සද්ධම්මට්ඨිතිකාමෙන සාසනුජ්ජොතකාරිනා පරක්කමබ්බනා නරින්දෙන අජ්ඣෙසිතො සො අහං විනයසඬ්ඨගහං අකාසින්ති යොජනා.

දුතියතතියගාථායං තෙනෙව පරක්කමබ්බනරින්දෙනෙව කාරිතෙ රම්මෙ රමණියෙ පාසාදසතමණ්ඩිතෙ පාසාදානං සතෙන පටිමණ්ඩිතෙ නානාදුම්මගණාකිණ්ණෙ භාවනාභිරතාලයෙ භාවනාය අභිරතානං භික්ඛූනං ආලයභූතෙ සීතලුදකසම්පන්නෙ ජෙතවනෙ ජෙතවනනාමකෙ විහාරෙ වසං වසන්තො භුත්වා, අථ වා වසං වසන්තො සොහං සො අහං යොගීනං හිතං හිතභූතං සාරං සාරවත්තං ඉමං ඊදිසං විනයසඬ්ඨගහං අකාසින්ති යොජනා.

සෙසගාථාසු ඉමිනා ගන්ථකරණෙන යං පුඤ්ඤං මය්හං සිද්ධං, අඤ්ඤං ඉතො ගන්ථකරණතො අඤ්ඤභූතං යං පුඤ්ඤං මයා පසුතං භොති, එතෙන

පුඤ්ඤකම්මෙන දුතියෙ අත්තසම්භවෙ තාවතිංසෙ පමොදෙන්තො සීලාචාරගුණෙ
 රතො පඤ්චකාමෙසු අලග්ගො දෙවපුත්තො හුත්වා පයමං පයමභූතං ඵලං
 සොතාපත්තිඵලං පත්වාන අන්තිමෙ අත්තභාවම්භි ලොකග්ගපුග්ගලං නාථං
 නාථභූතං සබ්බසත්තභිතෙ රතං මෙත්තෙයාං මෙත්තෙයානාමකං මුනිපුඤ්ඤං
 මුනිසෙට්ඨං දිස්වාන තස්ස ධීරස්ස සද්ධම්මදෙසනං සුත්වා අග්ගං ඵලං අරහත්තඵලං
 අධිගන්ත්වා ලභිත්වා ජිනසාසනං සොභෙයාං සොභාපෙයාන්ති අයං
 පාකට්ඨයොජනා.

එතිස්සාය පන යොජනාය සති ආචරියවරස්ස වචනං න සම්පට්ඨිජන්ති පණ්ඩිතා.
 කථං? එත්ථ හි ඉතො දුතියභවෙ තාවතිංසභවතෙ දෙවපුත්තො හුත්වා
 සොතාපත්තිඵලං පත්වා අන්තිමභවෙ මෙත්තෙයාස්ස භගවතො ධම්මදෙසනං
 සුත්වා අරහත්තඵලං ලභෙයාන්ති ආචරියස්ස පත්ථනා, සා අයුත්තරූපා හොති.
 සොතාපන්නස්ස හි සත්තභවතො උද්ධං පටිසන්ධි නත්ථි, තාවතිංසානඤ්ච දෙවානං
 භවසතෙතපි භවසහස්සෙතපි භවසතසහස්සෙතපි මෙත්තෙයාස්ස භගවතො
 උප්පජ්ජනකාලො අප්පත්තබ්බො හොති. අථාපි වදෙයා “අන්තරා බ්‍රහ්මලොකෙ
 නිබ්බත්තිත්වා මෙත්තෙයාස්ස භගවතො කාලෙ මනුස්සො භවෙයා”ති, එවම්පි න
 යුජ්ජති. න හි බ්‍රහ්මලොකගතානං අරියානං පුන කාමභවුපපත්ති අත්ථි. චුත්තඤ්ඤි
 අභිධම්මෙ යමකප්පකරණෙ (යම. 2.අනුසයයමක. 312) “රූපධාතුයා චුත්තස්ස
 කාමධාතුං උපපජ්ජන්තස්ස සත්තෙව අනුසයා අනුසෙන්නී”ති. අථාපි වදෙයා
 “බ්‍රහ්මලොකෙයෙව යත්වා අග්ගඵලං ලභෙයා”ති, තථා ව ආචරියස්ස වචනෙ න
 දිස්සති, “සොභෙයාං ජිනසාසන”න්ති චුත්තත්තා භික්ඛුභූතත්තමෙව දිස්සති. න හි
 භික්ඛුභූතො සාසනං සොභාපෙතුං සක්කොති. අභිධම්මත්ථවිභාවනියඤ්ච –

“ජොතයන්තං තදා තස්ස, සාසනං සුද්ධමානසං;
 පස්සෙයාං සක්කරෙයාඤ්ච, ගරුං මෙ සාරිසම්භව”න්ති. –

භික්ඛුභූතමෙව චුත්තං. අථාපි වදෙයා “අන්තරා දීඝායුකො භූමිමදෙවො හුත්වා තදා
 මනුස්සො භවෙය්”ති, එවම්පි එකස්ස බුද්ධස්ස සාවකභූතො අරියපුග්ගලො පුන
 අඤ්ඤස්ස බුද්ධස්ස සාවකො න භවෙයාති, ආචරියො පන සබ්බපරියත්තිධරො
 අනෙකගන්ථකාරකො අනෙකෙසං ගන්ථකාරකානං ථෙරානං ආචරියපාචරියභූතො,
 තෙන න කෙවලං ඉධෙව ඉමා ගාථායො යපිතා, අථ ඛො සාරත්ථදීපනීනාමිකාය
 විනයටීකාය අවසානෙ ව යපිතා, තස්මා භවිතබ්බමෙත්ථ කාරණෙනාති
 වීමංසිතබ්බමෙතං.

අථ වා ඉමිනා...පෙ.... දෙවපුත්තො හුත්වා පයමං තාව ඵලං යථාචුත්තං
 තාවතිංසෙ පමොදනසීලාචාරගුණෙ රතං පඤ්චකාමෙසු අලග්ගභාවසබ්බානං
 ආනිසංසං පත්වාන අන්තිමෙ අත්තභාවම්භි...පෙ.... සොභෙයාන්ති යොජනා. අථ
 වා ඉමිනා...පෙ.... පඤ්චකාමෙසු අලග්ගො හුත්වා අන්තිමෙ
 අත්තභාවම්භි...පෙ.... සද්ධම්මදෙසනං සුත්වා පයමං ඵලං සොතාපත්තිඵලං පත්වා
 තතො පරං අග්ගඵලං අරහත්තඵලං අධිගන්ත්වා ජිනසාසනං සොභෙයාන්ති

යොජනා. යථා අම්භාකං භගවතො ධම්මවක්කප්පවත්තනසුත්තන්තධම්මදෙසනං
සුත්වා අඤ්ඤාතකොණ්ඩඤ්ඤත්ථෙරො සොතාපත්තිඵලං පත්වා පවිජා
අරහත්තඵලං අධිගන්ත්වා ජිනසාසනං සොහෙසි, එවන්ති අත්ථො. ඉතො
අඤ්ඤානිපි නයානි යථා ථෙරස්ස වචනානුකූලානි, තානි පණ්ඩිතෙහි
වින්තෙතඛිබානි.

නිගමනකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

නිගමනකථා

1.

ජම්බුදීපතලෙ රම්මෙ, මරම්මවිසයෙ සුතෙ;
තම්බදීපරට්ඨෙ යීතං, පුරං රතනනාමකං.

2.

ජිනසාසනපජ්ජොතං, අනෙකරතනාකරං;
සාධුජ්ජනානමාවාසං, සොණ්ණපාසාදලඬිකතං.

3.

තස්මිං රතනපුරමිහි, රාජානෙකරට්ඨිස්සරො;
සිරිසුධම්මරාජානි, මහාඅධිපතීනි ව.

4.

එවංනාමො මහාතෙජො, රජ්ජං කාරෙසි ධම්මතො;
කාරාපෙසි රාජා මණ්ණි-වුළං මහත්තවෙනියං.

5.

තස්ස කාලෙ බ්‍රහාරඤ්ඤෙ, තිරියො නාම පබ්බතො;
පුබ්බකාරඤ්ඤවාසීනං, නිවාසො භාවනාරහො.

6.

අට්ඨාරසහි දොසෙහි, මුත්තො පඤ්චචිගුපාගතො;
අරඤ්ඤලක්ඛණං පත්තො, බද්ධසීමායලඬිකතො.

7.

තස්මිං පබ්බතෙ වසන්තො, මහාථෙරො සුපාකට්ඨො;
තිපෙටකාලඬිකාරොති, ද්වික්ඛත්තුං ලද්ධලඤ්ජනො.

8.

තෙහාතුකනරින්දානං, ගරුභූතො සුපෙසලො;
කුසලො පරියත්තිමිහි, පටිපත්තිමිහි කාරකො.

9.

සොහං ලජ්ජීපෙසලෙහි, හික්බුහි අභියාචිතො;
සාසනස්සොපකාරාය, අකාසිං සීලවඩ්ඪනං.

10.

විනයාලඬිකාරං නාම, ලජ්ජීනං උපකාරකං;
සුට්ඨු විනයසඬිගහ-වණ්ණනං සාධුසෙවිතං.

11.

රූපඡිද්දනාසකණ්ණෙ, සම්පත්තෙ ජිනසාසනෙ;
ඡිද්දසුඤ්ඤසුඤ්ඤරූපෙ, කලියුගමිහි ආගතෙ.

12.

නිට්ඨාපිතා අයං ථිකා, මයා සාසනකාරණා;
ද්විසු සොණ්ණවිහාරෙසු, ද්වික්ඛත්තුං ලද්ධකෙතුනා.

13.

ඉමිනා පුඤ්ඤකම්මෙන, අඤ්ඤෙන කුසලෙන ව;
ඉතො චුතාහං දුතියෙ, අත්තභාවමිහි ආගතෙ.

14.

හිමවන්තපදෙසමිහි, පබ්බතෙ ගන්ධමාදනෙ;
ආසන්නෙ මණ්දගුහාය, මඤ්ජුසකදුමස්ස ව.

15.

තස්මිං හෙස්සං භූමිමදෙවො, අතිදීඝායුකො වරො;
පඤ්ඤාවීරියසම්පන්නො, බුද්ධසාසනමාමකො.

16.

යාව තිට්ඨති සාසනං, තාව චෙතියවන්දනං;
බොධිපූජං සඬ්ඝපූජං, කරෙය්‍යං තුට්ඨමානසො.

17.

හික්බුනං පටිපන්නානං, වෙය්‍යාවච්චං කරෙය්‍යහං;
පරියත්තාහියුත්තානං, කඬ්ඛාවිනොදයෙය්‍යහං.

18.

සාසනං පග්ගණ්හන්තානං, රාජුනං සභායො අස්සං;
සාසනං නිග්ගණ්හන්තානං, වාරෙතුං සමත්ථො අස්සං.

19.

සාසනන්තරධානෙ තු, මඤ්ජුසං රුක්ඛමුත්තමං;
නන්දමුලඤ්ච පබ්භාරං, නිව්චං පූජං කරෙය්‍යහං.

20.

යදා තු පච්චෙකච්ඡද්ධා, උප්පජ්ජන්ති මහායසා;
තදා තෙසං නිව්චකජ්ජං, උපට්ඨානං කරෙය්‍යහං.

21.

තෙනෙව අත්තභාවෙන, යාව චුද්ධුජ්ජාදා අහං;
තිට්ඨන්තො චුද්ධුජ්ජාදමිහි, මනුස්සෙසු භවාමහං.

22.

මෙත්තෙය්‍යස්ස භගවතො, පබ්බජිත්වාන සාසනෙ;
තොසයිත්වාන ජිනං තං, ලභෙ ඛ්‍යාකරණුත්තමං.

23.

ඛ්‍යාකරණං ලභිත්වාන, පුරෙත්වා සබ්බපාරමී;
අනාගතමිහි අද්ධානෙ, චුද්ධො භෙස්සං සදෙවකෙති.

විනයාලඬිකාරට්ඨිකා සමත්තා.